D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ

FERMOSINI,

DE LEGIBVS ECCLESIASTICIS.

D.D.
NICOLAVS
RODRIGVEZ
FERMOS
CONSILIARIVS CONSILII SVPREMÆ SANCTÆ ET GENERALIS INQVI
SITIONIS
36

D. D. NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI,

QVONDAM COLLEGÆ
DIVI ÆMILIANI SALMANTICÆ,
PRO SACERDOTIBVS ET GRADVATIS; DEINDE CANONICI Doctoralis Eccleſiæ Auſturicenſis, & poſt Canonici Pœnitentiarij Vallisoletanæ Eccleſiæ, & in eius Tribunali Sanctæ Inquiſitionis (Fiſcali Electi) iam Inquiſitoris Creati; & itidem à Rege PHILIPPO IV Iudicis Bonorum Confiſcatorum dictæ Inquiſitionis etiam Intitulati; demum Fiſcalis Electi pro Supremo Conſilio Sanctæ & Generalis Inquiſitionis, nunc eiuſdem Conſiliarij.

TRACTATVS PRIMVS DE LEGIBVS ECCLESIASTICIS,

AD QVATVOR PRIMOS TITVLOS LIBRI I. DECRETALIVM GREGORII PONTIFICIS IX.

De Summa Trinitate & Fide Catholica; De Conſtitutionibus; De Reſcriptis, & de Conſuetudine.

Cum Indice multiplici Titulorum, Capitum, Quæſtionum, Canonum, Legum, Iurium, Locorum, Rerum & Verborum in hoc Volumine contentorum.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus HORATII BOISSAT, & GEORGII REMEVS.
M. DC. LXII.

ILLVSTRISS. AC REVEREND. DOMINO

D. DIDACO ARCE ET REYNOSO

EPISCOPO PLACENTINO, INQVISITORI GENERALI.

CVM animus prudens tribus diſpenſetur temporibus, ordinando ſcilicet preſentia, præuidendo futura, & recordando præterita, & valde inquam ILLVSTRISSIME AC REVERENDISSIME DOMINE, Tui tanta ſit in præfatis prudentia, vt omnes in te conjiciendo ſoleant te habere vt optimum vatem; eò quòd benè conjecturare noueris, quia in multis expertus cogitas multa; quæ dedicendo, narras intellectum; indéque cum Plinio vnâ voce omnes te grauem prudentem multis experimentis eruditum præconizentur, taliter vt poſſis ex præteritis prouidere futura; imò te laudant Gubernatorem, cum habeas

In Epiſt. Triburenſ. Concilij. Socrates *lib. 1. Eccleſ. hiſt. cap.* 19. Nazianz. *in Iulianũ, orat.* 2. Plin. *lib.* 1. *epiſt.*

multarum rerum experientiam, nouerísque multorum hominum mores; quare cum Manilio de te colloquuntur illud,

Manilius lib. 1. *Aſtronomia.*

Per varios vſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

His ergo & aliis dotibus tuis obſtupefactus difficilem admodum aggreſſus aſſumptum, pluries ac ſæpiùs mente abſorpta, decreui, nec progredi, nec protegi in Opere iſto, quod nunc à multis ante diebus non auſus ſilentio tutaueram verecundiâ, & metu perterritus cogitans potius de eo obtenebrando, quàm in lucem edendo: verùm quia nonnulli in Arte Legali Periti, & in dignitate conſtituti, vehementer concitatores extiterunt Editionis, tum præſentis Operis, tum aliorum. Et ſi te vndique Miniſtrum Iuſtitiæ integrum recogitem; tamen quia quæris ignoſcendi cauſas, non puniendi occaſiones, vti proprium conſiderati Iudicis, cum polleas ſapientiâ, generis proſapiâ, & virtutis potentiâ; ſic, vt nec erres gubernando, nec contemneris præcipiendo. Ideò cum nihil ſit laudabilius, nihil magno, & præclaro Viro dignius placabilitate, & clementiâ, quâ Deus magis, quàm cunctis aliis rebus in vnum delectatur, & te ſimul cum rectitudine miſericordem admodum clament omnes nunc. Decreui has *Legum Eccleſiaſticarum Theſes* dirigere; adeò vt emendando, aut augendo, defendas, quas vtiles eſſe perſpexeris, vt ſic pro doctrina, & praxi locum capiendo congruum ſtudioſi ſine vilipendij cenſurâ amplectantur, eiſque delectentur, & perlegendo inſpiciant partitionem *ad quatuor Titulos lib. 1. Decretalium* recollectam, breui inquam, & claro modo tractatam; Imò & nouiori, nondum in Scholis trito, cùm repetendo Iura, legent tractationem ad praxim pro litigantium patrocinio diſcutioni cauſarum aptam.

Ammian. Marcel. lib. 29. Cic. lib. 1. Offic. Hacian. orat. ad Ciues Nacian.

Eia ergo, Præsvl Clarissime, qui in ſingulis ætatibus pueritiæ, adoleſcentiæ, & maturæ probatus, meritò tam Reipublicæ Sæcularis, quàm Eccleſiaſticæ præualueris, Cuſtos & Iudex, recordare, vt recordor, Te ſtudioſiſſimum fuiſſe apud Salmantinos, dum ageres in Collegio maiori D. Iacobi, Vulgò nuncupato *de Cuenca*, vbi continuò conſumpſiſti litteris nauando, per vnamquamque diem, horas ſaltim quatuordecim, quo labore, & acumine Ingenij feciſti in Vniuerſitate, Curricula talia, vt omnium conſenſu, & approbatione Iuris Ciuilis exiſteres Primarius Anteceſſor; Imò & Te nouimus, multi ab vniuerſitate rogatum, & ab ea tibi publico ſtipendio aſſignato ſtudentibus Scholaſticis publicas perlectiones dictaſſe, quod nunquam ibi cum aliis aſſuetum audiuimus: deinde ſcitum eſt euolaſſe ad Senatum Regium Granatenſem, vbi per triennium Auditor inter alios Senatores extitiſti, illicò Regens, ſeu Præſes creatus pro Audientia Hiſpali, à qua poſt

poſt aliud triennium euectus in Conſilium Regium ſupremi Caſtellæ, intrà aliud triennium, Te Rectum Fortémque monſtrando in adminiſtratione Iuſtitiæ tunc temporis compertum habuimus Te inuitatum vt euolares ad Epiſcopatum Tudenſis Eccleſiæ, ad quam nominatus à Rege noſtro tranſiuiſti, vbi per aliud triennium Spiritualis Moderatoris peregiſti tempus. Præterea pro Eccleſiâ Abulenſi Epiſcopus tranſlatus, alio inquam triennio gubernaſti; indéque ad Eccleſiam Placentinam Epiſcopus ſelectus, illicò poſt aliud triennium à Rege noſtrò PHILIPPO IV. Inquiſitor Generalis pro Regnis, etiam adjacentibus noſtræ Hiſpaniæ vniuerſali applauſu, & adhuc viuente alio Inquiſitore Generali anteceſſore, & Regis Confeſſario, nominatus fuiſti. Qualiter verò in his omnibus occupationibus Te habuiſti, ac geſſiſti, quâ integritate gubernares, Deum & cauſam publicam præ oculis habens, notiſſimum eſt; imò & ad quantum faſtigium euexeris prouiſiones, prouiſor pro regimine omnium Tribunalium ſanctæ Inquiſitionis quiſque alloquitur; imò inſpicit in hoc Curriculo ex Tuis, electos plures ad Epiſcopatus tranſuolâſſe & quotidie nominari, & ad Præſulatus Cancellariarum, atque ad ſummam Cardinalatus Dignitatem, ſic tuum Inquiſitionis Collegium ſublimaſti.

Etenim mirabiliter adimplendo tui officij vigilias, non deſiſtis à pluribus aliis, quæ ſeſe offerunt pro Regnorum noſtrorum moderamine, cum publica vox ſit & fama, Regem noſtrum PHILIPPVM auſcultare à Te difficillima contingentia, & tali fiducia, quod exiſtimet optimè conſiderari, & in vtilitatem ſubditorum ſuorum fæliciter porrigi. Iam ergo de Te, vti de PHILIPPO II. Prudentiſſimo Hiſpaniarum Rege jactabatur inter Equites Religionum Militarium vulgò *por eſte habito que medio Philippo ſegundo* jactitatur inter gentes aliud ſimile.

Cum verò bonum non niſi à Viro Bono videatur, debeamúſque deſiderare Virum idoneum probitate morum, & bonis Artibus præditum, qui noſtris obtutibus offeratur, & qui noſtro ordinetur arbitrio, ſequitur vt nullum Te exaltiorem capiamus, in quo & ſi vera Virtus quam tuis operibus præſtas ex præfatis, & aliis innumeralibus ſilentio prætermiſſis; emicet tamen, vt melior procreareris ex melioribus Parentibus ortum trahis, ſicut à nemine dubitatur, progrederis ergo ab illuſtribus illis Familiis ARCE & REYNOSO in Regnis his Caſtellæ multùm præclaris, nec abſconditis. Quibus effugimus illud Saxi *lib.3. Hiſtoria Danica. Ob inuiſos Parentis mores ſuſpecta quoque Poſteritas*

Ariſtot. lib.6. Ethicorum cap.12.
Ariſtot. lib.4. polit. cap.8.

ritas

ritas erat : quare cum Beſi *lib.4.Reipublicæ* dicatur virtutem Majorum , Tibi etiam Dignitatem attuliſſe ; eò quòd reliquæ nobilitati vitæ integritas acceſſerit. Vale DIGNISSIME PRÆSVL, & accipe libenter has oblationes tui Obſequentiſſimi Subditi , quæ & ſi à rudi ingenio dimanent oriuntur verò ab ingenuâ voluntate gratitudinis veræ , quo prætextu multa diſſimulare poteris.

DOCTORIS

DD.

ANDREÆ GIRON,

MAXIMI SAN-SALVATORIS apud Salmanticenſes Oueteñſis Collegij Chlamyde inſigniti, Phyſicorum Cathedræ in illa vniuerſitate Moderatoris, in Alma Segobienſ. Eccleſia Canonici, Sacræ Scripturę Interpretis, poſtea Abulenſis Eccleſiæ Canonici Magiſtralis, & in Illuſtriſſima, Sanctiſſimáque Conchenſi Eccleſia iterum Canonici Magiſtralis, nunc Epiſcopus Lucenſis, in laudem operis, & Authoris, ſibi multis titulis venerandi.

PONTIFEX ille, quondam inter Hebræos Summus Antiſtes admirabili operoſæ veſtis cultu, præter alia intexta Emblemata pectore geſtabat Vrim, *&* Thurim: *hoc eſt:* doctrinam, *&* veritatem. *Suffurati Hieroglyphicum Ægyptiorum Sapientes egerunt, & ipſi pariter, vt qui inter Sacerdotes, & Legiferos maximus haberetur, imaginem ex Saphiro confectam foris in pectore portaret; monebant enim (ait Ælianus) Numini, & Legi mancipatos viros, vtpotè populorum Magiſtros, & Iudices eruditos in* Doctrina, *ſtudioſos, & fortes in* veritate *eſſe, oportere; ſapientiam, & conſtantiam, quam intus habebant in mente, eandem omnibus, foris oſtentarent in pectore.* Exod. 28. verſ. 30. Ælian. Var. Hiſt. lib. 14. c. 34.

At tu (Præſul & Doctor Clariſſimè) Doctrinam, *&* veritatem, *cæteraſque virtutes ita explicat, vt nedum in pectore ponas, ſed per totum orbem diſtribuas. Tractatus enim* de Ordine Iudiciorum de Iudicijs, & Foro Competenti ad lib. 2. Decretalium, *quos nuper prælo mandaſti, ita Doctiſſimorum Virorum arripuerunt admirationem, vt te apud omnes ſpectabilem reddiderint, & glorioſum Noſtræ Patriæ commendauerint. Lætetur in primis illa, quæ tuo eſt ornata natalitio, & quam natiuitate illuſtras, illuſtriorem tuis ſcriptis facias. Ortum habuiſti in illo oppido, vulgò* la Mota de Toro, *non ex celebrioribus noſtræ Hiſpaniæ, ſed poſtquam Te in filium meruit, Decore egregium, virtute Clarum,*

Epiſcop. Catharēſ. in Epiſt. ad Oliu.

& Dignitate notum. Tu ipſe prærerea facis vrbem, de omni genere virtutis benemeriram: Summis efferre laudibus, quæ ſane ob ſingulares virtutes, & res omnes ſapientiſſimè à te geſtas, opibus, authoritate, gloria, atque Dignitare in dies magis illuſtratur, & fulger. *Oriundus ex antiquiſſima, & perIlluſtri Fermoſinorum familia, actiones protinus deſignat nomen, & tamen ita Claras, vt ſatis glorioſam, prolixam ſatis tuæ ſtirpis explicet panegyrim. Ex nobili illo, ac nunquam ſatis celebri Alonſo Perez Fermoſino, qui in mea Taurenſi ciuitate (cur non etiam tua? Cum extent ibi Auorum tuorum glorioſa ſtemmata) ob tuendam Reginam*

Hiſtor. D. Petri cognomento Crudelis à c. 11. *anno 4. & anno 8. & 9. cap. 3. & 7. Kera* 1358.

D Blancam Barboniam Petri cognomento Crudelis *Caſtellæ, & legionis Regis vxorem ſanguinem fudit, vitam dedit, & ſe ipſum ſacrauit (ita refert Hiſtoria eiuſdem Regis* anno 8 cap. 3. & 7. *quæ, etſi ſuppreſſa authoris nomine Typo mandata ſit, creditum tamen eſt apud omnes ſcriptam fuiſſe à Petro Lopez de Ayala eiuſdem Regis contemporaneo, quem poſtea ſequuti fuerunt, D. Rodericus Sanchez Epiſcopus Palentinus in ſua Hiſtoria Latina; & D. Ioannes de Caſtro Gienenſis Epiſcopus, & alij.) O prodigium fidelitatis! O rarum ingenium obedientiæ! in omnibus ſine diſcretione Principi obtemperare, ſpeciem habet adulationis; propriæ reſiſtere voluntati, quando iniqua præcipit, eſt vere obtemperare, eſt fideliter ſeruire. Admirabilis fidelitatis Tropus, facere non quod iubes, ſed quod imperare debes: effuſio ſanguinis, vitæque contemptus gemina laus, nullúmque ſtemma glorioſius, quàm vſque ad Aras defendere Innocentem, expungere adulationem, & diligere veritatem,* fideles exiſtiment

Iſocrates ad Nicoclem.

Tacit. *lib. 1. annal.*

eos (aiebat Iſocrates ad Nicoclem.) non qui quid, aut dicant, aur faciant, laudent, ſed qui delicta libere accuſent, *cui conſentit Tacitus, dum exigit Miniſtros à metu, & adulatione alienos, vt veritatem proferant, Iuſtitiam, & Innocentiam defendant, ita M. Cato apud Suetonium, apud Briſonium Scæuola, Valerius Meſſala*

Sueton. in Iul. Cæſ. cap. 14. Briſon. 2. antiq. c. 1. Tacit. 1. annal. liu. lib. 3. Plin. Iun. *lib. 4. epiſt.* 21. *Arriā. epiſt. lib. 1. cap. 11.*

apud eundem Tacitum. Q. Capitolinus apud Liuium, qui nec Iulij Cæſaris, nec Syllæ, nec Tiberij, nec populi graues communicationes timuerunt; imo etiam cum offenſionis periculo iuſtum, & verum conſtanter amarunt. Quibus addo Heluidium Priſcum summè ob hanc cauſam à Plinio Iuniore laudatum, ſuaſque cum Veſpaſiano altercationes refert Arrianus in hunc modum. Hic cum ad eum Imperaror Veſpaſianus dixiſſet, ne in ſenarum amplius venirer. Penes re eſt reſpondir, ne me Senatorem patiaris; quandiu autem me loco non moues, eſt in Curiam mihi veniendum. Age, at ingreſſus raceto, air Imperaror, ne me roga, & tacebo. At eſt mihi rogandum: & mihi dicendum, quod purauero rectum. Verùm ſi dixeris, accedam te. Quando ego dixi me immorralem eſſe? Tu tuum facies, ego meum, tuum eſt occidere, meum mori, mori non trementem. Tuum relegare, meum exire non triſtem: *ſatis de his; nam de tui gentilitijs gloria, neque pauca ſcribere fas eſt, nec multa ad elogium neceſſaria.*

Immemorabor pauliſper tuis in factis, tuis in geſtis, quæ, quo magis tua, & illuſtria reſplendent magis. Te autem quibus verbis indicem, quibus Caracteribus notē, quibus ſignis præfigurem? patère tamen nigris meis, litteris Nomen *præclariſſimum obſcurari. Ea facis, quæ tibi laudabilis vita acquiſiuit, non quæ fortuna, cæca generoſitate parauit, præbuit, & præbebit fortuna obſequium; puderit enim ſe ipſam, ſi tam manifeſtis virtutibus non perhiberet tutelam. Vix tibi rationis illuxere crepuſcula, & iam ætate paruulus, prudentia grandeſcebas: & tua cana iuuentus impugnabat floridam ſenectutem.* Sane præcurrit ætatis maruriratem, quis in adoleſcentia poſirus, ſenilem grauitatem adeprus, & iuueniles annos veterana conrinentia regit, & feruorem virentis corporis ſedula inſpectione componit

gemina

gemina laude digniſſimus , & quia virtutum captiuus , & quia vitiorum ſupremus, æque enim glorioſum eſt iſta viriliter ſuperare , & ab illis honeſte vinci. Rarum omnino bonum , Dominum triumphare de moribus , & hoc conſequi in florida ætate , ad quod vix creditur Cana modeſtia peruenire : nulla erit aceeſſu temporis diffieilis clementia , qui annis puerilibus didieit ſeruire pietati. *Præcipuum virtutis ſtudium , pietatis , religioniſque in Deum ornamentum* ſcias ſine Deo nullam mentem eſſe bonam *aiebat Seneca ad Lucillium , & Cicero Romanæ eloquentiæ Princeps* pietate aduerſus Deos ſublata, fides etiam, & ſocietas humani generis, & vna excellentiſſima virtus , iuſtitia , tollatur neceſſe eſt. *Et Æneas Silicius ad Ladiſlaum Vngariæ Principem, vt eam totis viribus aſſequi conaretur, his verbis hortabatur :* Hæc te primum ad Diuinum cultum;deinde ad ius hominum erudiet. *Tollit è medio Iuſtitiam , cæteraſque virtutes, qui non amat ſeruire pietati.*

Philo lib. 1. de Vita Moyſ. Caſſiod. lib. 11. Var. ep. 2. Seneca epiſt. 10. Cicer. de nat. Deor. Æneas Silu. lib. 1. de educat. liberor.

Ex his facilè augurabatur, quod poſſides , ſuſpicatur facilè , quod poſſidebis : nam vt de Ioſepho ait Gregorius magnus. Factum eſt , vt quia membra bene nouerat regere , regendæ quoque omni Ægypto præeſſet. *Et Aurelius Caſſiodorus ita profert vaticinium.* Laborum tuorum longa ſeruitia , & exploratæ fidei, multa documenta , hoc nobis Iudicium tradunt , vt qui tuos animos moderatus es , nunc alienis moribus præferatis : & præſtes prouincijs diſciplinam , qui priuatus amaſti continentiam. Is enim poteſt alios bene regere, qui ſe ſtuduit ſub decore tractare.

Gregor. homil. 5. in Ezechiel. Caſſiod. lib. 11. epiſt. 13.

Prænunciauit inſoliti acuminis infantia diſertam pueritiam , hæc doctam iuuentutem, ex qua virilis ad miraculum, quam ſuſpicimus coniectabatur ſapientia. Sic per ſingulos ætatis gradus inter innumeros coæuos , & non paucos ingenij feliciſſimi ad ſcientiam natos condiſcipulos , parum rariſſimum , aptiorem certe ſtudijs nullum numeraueris. Indéque Grammaticæ , atque humanioribus litteris addictus , non tam diſcere, quàm reminiſci videreris. Impubes adhuc Iuris prudentiæ vertices ingreſſus,;ſic abdita penetraſti , vt diſcurſus tenebris , fluctibuſque compoſitis , quieuiſſe tibi antinomici æſtus putarentur. Rapiebas Salmantinas Athenas in ſtuporem , aut ex tempore, textus facilè concordans difficillimos : Vel in ſortito eductam Theſim Diccula vnius ſpatio apparandam , per totam deinde horam ſic euoluens , vt niſi aliunde certo conſtaret, non maioribus, aut temporis , aut ſtudijs impendijs, diſputationem illam ſtetiſſe, Doctoribus menſe toto crederetur parata. Quidam ex hominibus egregiam ſortiti indolem , in ea , quæ tradi ſolent , perueniunt ſine longo Magiſterio, *in publicis diſputationibus toties victor , quoties pugnator ; tot trophæa , quot diſcrimina.*

Hinc celeberrimum apud Salmanticenſes Collegium Diuo Æmiliano dicatum, illius litterarij Emporij refertiſſima Apotheca,Te in Collegium ambiuit;quia ſcilicet nobilibus ortus natalibus, & clariſſimo ingenio inſtructus, dare magis,quàm accipere beneficium noſcebaris ; imo & maiora Salmãtina Collegia, & vniuerſitatis Cathedræ Te certatim in Magiſtrum depoſcerent ,ſi alia negotia te aliò abire non facerent : non tibi defuit, quod iam merebaris, ipſa tamen te amiſerunt : nam omnis Dignitas ſuppetit, cum omnium Dignus appareas : nihil egregium tibi deeſſe poterit , dum tibi ipſi non defueris, & dum te ipſum habes, omne maximum habere neceſſe eſt.

*Parum fuit mentem diſciplinis excoluiſſe,niſi,& prudentiæ ſingularis,rara quadam fama acciderit,ſatis prædicaui laudes,tacere de cætero poteram,cum prudentia imminere dixi;non enim vulgare,ſed Diuinũ eſt illud donum;*generatur hoc primum quidem

Iamblic. cap. ad Apolium. de pruden-tia.

à ſincera voluntate, perfectáque mente: quod ſi qua nobis cum Dijs intercedit communitas, eam maximè virtutis huius gratia conſiſtat; & per hanc imprimis ipſis aſſimilamus. Denique vt paucis omnia complectar, gubernatrix eſt hominum, & omnis inter ipſos conſtitutionis Princeps.

In obſeruatione Iuriſta æquanimiter tenax propoſitum habes, vt proprio neglecto cenſu, ſine inuidia lucri, morum diuitias referas. Iudex integer omni tempore, à propria voluntate alienus, nec inuidia victus, nec gratia reuocatus, recto tramite ambulas, & Te omnibus æquabilem præſtas. Neſcit perſonas accipere, qui meram cogitat

Caſſiod. l. 11. epiſt. 11.

æquitatem, *ea Vixiſti Conſtantia, ea claruiſti continentia, vt eadem inſtillares verbis, & doceres exemplis, ijs virtutibus, eaque fama, non vno, aut altero es honore donatus,*

Caſſiod. lib. 1. epiſt. 13.

nec tamen benignitas noſtra vna remuneratione contenta honorem geminat, augmenta procurat, & cuſtodio dona reparat, quaſi debeat omne, quod præſtat. *Teſtes appello Eccleſias Auſturicenſem, & Valliſoletanam, in quibus vſque ad iuſtitiæ inuidiam, ſumma cum acceptione, communique plauſu, in altera Doctoralis, Pœnitentiarius in altera es electus Canonicus, & iam Epiſcopus. Diſcretè Ennodius.*

Ennod. Orat. de Sãcto Laurentio Epiſcopo.

Taceo vniuerſitatis in tua electione conſonantiam, & diſcretarum nationum concordem ſententiam; ſtatuat iſta loco laudis, cui non ſuppetit, quod poſſit prædicari amoribus. *Ibi vices Epiſcopi gerens, pauperum Clamores non te inuenerunt faſtidioſum, ſed experti ſunt benigniſſimum. Alij de aliorum facultatibus miſerorum leuant commiſerati ærumnas. Tu de tuis etiam pauperũ Solobaris miſerias. O Te felicem! Cui ornatus, & menſa decenter parca, vt pauperum leuamina ſint largiſſima. Deinde, retenta Pœnitentiaria Canonia, functo officio Patroni Fiſci, Creatus es Inquiſitor Pintianus, Iudexque bonorum confiſcatorum à Philippo IV. Rege noſtro electus.*

Caſſiod. lib. 1. epiſt. 12.

Pompa meritorum eſt regale iudicium; quia neſcimus iſta, niſi dignis impendere, *qualiter te in his omnibus geſſeris, ille certius delineabit, qui expreſſius ideam optimi iudicis, benignique ſacerdotij prouiderit; & quid mirum, immenſis ſufficiat laboribus animus tot viribus à natura inſtructus! Per hæc omnia diſtractus, ſingulis videbaris intentus: ita omnibus ſufficiebas, ac ſi cuilibet tantum addicereris labori. In Eccle-*

Secund. in Panegyr.

ſia Sacerdos Pius, in Tribunali Miniſter Rectus, reliqua pars diei Tribunali datur; ibi vero quanta religio æquitatis! quanta legum reuerentia! ad hæc tam aſſiduus, vt labore refici, aut reparari videaris. *pro cunctis Vigilas, pro cunctis laboras, vt omnibus in cunctis ſubuenias, tibi deficis, ne numeri tuo deficias.* Quod ni ego tuum otium aliorum negotijs anteuertam: non enim te amœna littora, nec diſpoſiti ad tempus vices habuere ſeceſſus, ſed ſiue tu in agris, ſiue in oppidis tempus dabas, rem, & famam pariter augebas.

Latinus Pacatus in Panegyrico Theodoſij.

His animus non ſatiatus, ſed quaſi parui pendens ſolis præſentibus prodeſſe, etiam futuris vis eſſe proficuus, & quando ab ocupationum vinculis, quibus ſemper aſtringebaris, vix poteras exolui; ſi quid ſupererat temporis, ad honeſtum animi Laxamentum neceſſarij, id vt ingenij monumenta ſcriptis proderes conſumebas. Poſterorum nego-

Epiſt. 8.

tium agit *(aiebat Hiſpanus Philoſophus)* illis ea, quibus poſſunt iuuari, conſcribit, qui enim nihil agere videntur, maiora agunt, humana, Diuinaque ſimul tractant, *diſcerent profecto, à te noua Philoſophi, ſi viderent, & minora libris ſuis faterentur condita, quam tibi, cœlitus agnoſcerent attributa. Credat ne ventura poſteritas, & præſtabit nobis tam glorioſam fidem, vt noſtro demum, iam iam fere perdito ſæculo annuat factum, quod tantis infra, ſupráque temporibus, nec inuenerit æmulum, nec habuerit exemplum?*

Quid vltra? quod ſequitur glorioſum magis, in generali, ſupremóque Sanctæ

Inquiſitionis

Inquiſitionis ſenatu (prius Fiſcus Promotor , nunc Inquiſitor exiſtis) perueniſti ad ſupremum, euolaſti ſuper elogium. En Generalis Inquiſitoris perſpicaciſſimos oculos, Hiſpaniam totam contemplantes. En celſam illius mentem omnium merita dimetientem : & tamen te praelegit, quia te prauidit omnibus ſuperiorem ; potuit meliorem eligere. Ego autem te delegiſſe conſpicio, atque ideo tanto iudicio lætare ſuſcepto, qui pro labore honoris tui, honorem alterum accipere meruiſti: quid enim de priore ſenſimus præmio, ſecundæ Dignitatis declaramus augmento nati ſunt faſces ex faſcibus, & naturam retinentes fœtus arborei, pullulauerunt iterum decenter abſciſſi: *prudenter (vt aſſolet) cenſuit Catholicæ fidei maximus propugnator : nam ſi annos tuos computemus, habes de Iuuentute efficaciam, de ſenectute Conſilium. Ægyptij Senes Mercurium duplici fingebant ſpecie iuuenili , & Cana pariter ætate : Arcanum rependit Syneſius :* ſi quis ipſorum præclarè ſacra ſit inſpecturus, eum, & Sagacem, & fortem eſſe oportere, quando alterum ſine altero parum adiumenti conferre poteſt. *Præter illam Clementiæ tuæ, pietatiſque famam , quæ communi apud omnes celebratur applauſu , in ipſo tuo vultu, factoque videntur omnium inſignia virtutum : in fronte grauitas , in oculis lenitas, in rubore verecundia, in verbis efficacia , in iuſtitia integritas , & in operatione æqualitas. Vultus comprobat , quod fama tuba percelebrat, facta teſtantur, quod omnium declarauere iudicia , nec reſiſtis pietati , nec cedis perfidiæ ; non minus glorioſum eſt, ſola pietate moueri , ſolis lachrymis vinci ; quam nullis expugnari viribus , nulliſque immutari laboribus : in rebus fidei, ita clemens , ita conſtans, vt improborum frangatur audacia , & humiliter ſubiectorum erigatur pœnitentia ; & quem perfidia non deterret , facilè expugnatur à lachrymis , magnificentia tua nulli negata , & nemini plene conceſſa , non de aſperitate verborum oſtentat Dominium , ſed de innata humanitate voluntarium ab omnibus extorquet obſequium.*

Caſſiod. l. 1. epiſt. 11.

Syneſ. Orat. de Regno.

Obliuiſcor plurimarum virtutum, quas mirari omnes, referre pauci, & numerare poterit nemo. Ex pluribus inſinuaui aliquas, explicui nullas , citius à te impleta ſunt merita , quàm referantur elogia. Patere tamen , vt tecum in ſupremo Dignitatis faſtigio conſtituto loquar , vti cum Argolico creato vrbis Præfecto quondam apud Caſſiodorum loquebatur Theodoricus. Circumſpice quam magnum ſit , Canam Romam potuiſſe tibi committi, vt in illo ampliſſimo cætu iudicis videaris eminere ſuggeſtu , vbi eſt arduum , vel ipſum obtinere Collegium. Stude ergo , vt à meritis tuis exigere poſſis, quod nos præſtitiſſe cognoſcis, auara fuge , Iuſta ſequere, modeſta dilige , iracunda contemne. Quid erit Suauius, quàm in illa turba Summorum , nobile protuliſſe Iudicium, vbi tot Patriciorum corda prouocantur ad gratiam ; Vbi bonum factum celebretur ore ſapientium. Nunquam maiori laude res agitur , quàm ſi ſic Roma tractetur. *Amor erga Te, non exiguus hæc dictauit , delyrium eſt, fateor, amor enim ſolùm, cum delyrat, ſupremus : attamen non animaduerto , ſed refero acta , & auguror futura.*

Caſſiod. l. 3. c. 11.

Perge, Virorum Doctiſſimè, quia cœpiſti. O nunquam à negotijs iam publicis ſtudia in Eccleſiæ vtilitatem aſſumpta penitus intermittas ; nihil his Chartis , nihil his libris, publicum magis vnquam meditaberis. Perge inquam, multa tibi reſtant perſcrutanda; opple Chartas , fatiga prela , & opportuna omnino neceſſaria lectoribus exhibe. Prodeant in lucem tractatus de legibus Eccleſiaſticis , & de officijs Eccleſiæ, *quos trutinatus es , vt omnes ex tam defæcatis Iuris Eccleſiaſtici medullis , inſtar Apum, ſuauiſſimos queant decerpere ſuccos, ex quibus.*

Liquentia mella

Stipent, & dulci diſtendant nectare cellas.

Et illa virtus, quæ ſuum vtriuſque reddit, tuis impendijs colluſtrata, iam ſibi Ius ſuum (ideſt iuſtam, & pro Dignitate debitam enodationem) commendet aſſecutum, habeat dilucidatum. Et quid mirum! ſi ſic ad nodos facilis, ad obſcura perſpicuus, prudens in dubijs, ſolidus in acutis, & in omnibus Iuſtiſſimus trutinator es viſus procedere; ita vt Iuſtitiæ ab examine tuo Caſtigatiſſimo pendere iam deinceps videantur Bilances. Salue ſcriptorum neceſſariſſimè, nam nec fas eſt, ſpeciatim à te Collecta narrare, & vnius philiræ breuitate diſcernere.

Lucan in corm. ad Piton.

Quod, ſi digna tua minus eſt mea pagina laude,

At voluiſſe ſat eſt; animum, non crimina iacto.

Faxit Deus optimus Maximus, viuas fauſtiſſima ſæcula, vt quam de te concipimus expectationem, impletam feliciſſimè gratulemur.

VTRIVSQVE IVRIS STVDIOSIS IN OPVS EXIMII Doctoris, Dominique mei, & Parentis Fratris D. Nicolai Rodriguez à Fermoſino ſanctæ ſupremæ Inquiſitionis Senatoris; Licentiati, & iam Epiſcop. Auſturicenſ. D. Nicolaus Rodriguez à Fermoſino apud Salmanticenſes Diui Æmiliani Collegij, Toga ornatus & condecoratus.

S.

IAM Pontificij Iuris ſtudioſi cultores emittitur in publicam lucem opus eximiæ eruditionis, indefeſſi laboris, penitioris litteraturæ, & polymatiæ refertum, Cambajos & Sabæos odorem efflans; Syntagma ſanè à nullo ante pro dignitate textum, imo nec extremis digitis (vt fertur) contactum; in quo noſter Nicolaus omnia iudicij pondere trutinat, examinat, & reſoluit, & ideam ſcholaſticæ diſputationis ad praxim reuocat: ſententiaſque Doctorum non tantum peruagatas, ſed reconditas mira methodo exponit. Multæ Canonicæ diſciplinæ partes ita tenebricoſæ & irritæ erant vt Oedipo egerent; ecce nouum Oedipum qui acumine ingenij, vigili perſcrutatione, & rara ſolertia ita omnia aperit, vt iam Pontificij Iuris myſtæ abſque periculo naufragij Oceanum Canonicæ ſcientiæ feliciter nauigare & Scyllas, Charybdes, & Syrtes difficultatum vitare poteſtis, hic etiam propugnaculum multiplici telorum omnium genere vallatum inuenietis quem inuenili ætate alij viri in armis dexteritate pollentem aſpiciebant ſine aliorum injuria, vt à maioribus audiuit inter nos communi dictetio.

Sunt igitur tot ac tanta noſtri Scholiaſtæ volumina vt vix titulos poſſitis numero comprehendere, quod de magno Origene memoratur; O virum vere adamantium! quem nec occupationum, nec negotiorum, nec ſtudiorum fluctus à conficiendis libris nec tantillum dimouere potuerunt, itaque neceſſum fuit in plures Tomos ſecari, in quibus de præcipuis Canonici Iuris argumentis agitur.

Quod Horatius de Græcis ſcripſit, id optimo Iure poteſt ad noſtrum Auctorem accommodari; Nicolao ingenium; Nicolao dedit ore facundo Muſa loqui adde eſt illa mira facultas ex tempore dicendi, & in obſcuris magna dictionis perſpicuitas, nec deeſt breuitas nec aſcititijs ſententijs extendit volumina quod interdum multis accidit; nec gaudet verbis inuſitatis temorari lectorem res ipſa clamitat Nicolaum Pontificiam Diſciplinam ſic tractare vt nullomodo expeditius, apertiuſque tradi poſſit.

Horatius putat dandam veniam ſi operi longo ſomnus obrepat; verum Nicolaum tot dantem volumina nec vſquam ſentias dormitare; quamuis de illo omnium ſcientiarum fonte Homero dicatur aliquando bonus dormitat Homerus; Nicolaus vero vbique eſt alacer, vbique eſt viuidus, vbique feruet; ſunt equidem hæc ſcripta noſtro Nicolao digna, & Nicolaus his ſcriptis, de cuius encomijs quis digne dicere poterit? licet (vt ait omnium Poëtarum parens Homerus.)

Non mihi ſi linguaque decem, ſint ora decémque
Vox infracta ſonet, rigeant præcordia ferro.

Nicolaus enim noſter omnium virtutum donis affluit; in quo tanquam in viridario omnigena litteratura exculto, prudentia floret, Conſilium nitet, ſolertia fulget, modeſtia ſplendet, humanitas tutilat, vrbanitas coruſcat, & religio radiat: de auita nobilitate quid dicam? imo nihil dicam, cum ſit Nicolaus noſter tot ac tantis dotibus propria virtute comparatis ornatus. Nam (vt inquit ingenioſus Poëta)

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipſi
Vix ea noſtra voco &c.

Attamen hæc noſtro Nicolao non defuit de qua dicere non me decet cum vtriuſque iidem ſint proaui, eadémque ſtirps, & laus in ore proprio vileſcat, quod idem de Ariſtotele Valerius Maximus refert *lib. 7. c. 2.* his verbis, Ariſtoteles *de ſemetipſo in neu-*

tram partem loqui debere prædicabat quoniam laudare ſe, vani, vituperari, ſtulti eſſe & Horatius ait *lib.1.epiſt.18.*

Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprehendes,

Tantum dicam ortum eſſe Motæ Taurinæ ex illuſtri antiqua Fermoſinorum progenie inter turdulos populos celeberrima. Eſt igitur noſter Nicolaus eximium totius Hiſpaniæ Decus, generoſum patriç ſtemma, conſpicuum muſarũ domicilium, quæ omnia in cauſa fuere, vt per complures & egregios honores tandem, & non denique ad ſupremi ſanctæ fidei tribunalis dignitatem merito eueheretur. Et ad Eccleſiæ Auſturicenſ. Epiſcopatum; Quapropter Pontificij Iuris amatores his libtis incumbite, inuigilate, diéſque noctéſque operam nauate: neque vos labor terreat, neque fatigatio perterreat neque difficultas confundat: quin potius conſiderate multiplices & florentes fructus, quos ex hac lectione tanquam è limpidiſſimo fonte haurietis. Ex his enim libris elegantiam, eruditionem, pietatem, præcipuéque Pontificiam diſciplinam aſſequimini; qua inſtructi haud contemnendum auxilium vobis, patriæ, & ſacræ religioni afferre poteritis; ex noſtro Salmantino Collegio Diui Æmiliani.

AD LECTOREM.

CVM ab anno præterito 1657. in quo edita fuerunt volumina tria, duo continentia tractatus ſuper ſecundo libro Decretalium, vnum bipartitum de iudiciis (ſcilicet, & foro competenti) proprijs ſuis titulis correſpondens; aliud verò de ordinatoriis Iudiciorum, ſic intitulatum, quod claudat terminos Iudicialis ſtyli, & litigantium proceſſus, vſque ad ſtatum probandi à titulo, nempe de libelli oblatione cum ſubſequentibus, vſque ad titulum de Sequeſtratione, poſſeſſionum, & fructuum, quorum theſes per aliquod longum tempus Typis mandare ſtupueram contra impulſum nonnullorum Doctiſſimorum, atque ſpectabilium virorum, qui vltimo victores (neſcio an me prolabi ſiuerent, vt alienum) perſtiterunt continuo extero cordis Conſilio, vt cæteras lib. 2. Theſes elaborarem, quaſi vna cum iam publicatis, labor completus vtiliſſimus foret practicis, atque ſcholarum cultoribus. Quare Curaui in alijs tribus voluminibus ſub duorum tractatuum contextura, more ſolito, ad cuiuſque tituli Iura repetere, nec immemores deſiderantes aliorum librorum recollectiones vberes, ſimularunt appetentiam legendi alias ſuper primo Decretalium libro, quaſi à ſcriptoribus oblita. Quare cum à noſtris, & ab aliquibus exterorum Regnorum impellerer in autumum renocans inter tot Curas Canonicalis inſtituti, & officij Sanctæ Inquiſitionis Vigilias, vt potui, repetere aliquos tractatus, & hunc tractatum De Legibus Eccleſiaſticis; item & alium, ſequentem De Officijs, & Sacris Eccleſiæ à titulo de Poſtulat. Prælator. vſque ad titul. de Officio Vicarij, ſuper materijs inter Canonum, & legum profeſſores, nondum ad vnguem ad hunc lib. 1. Decretalium elaboratis.

Repeto (Candide Lector) in præſenti idem, quod in alia epiſtola ad lectorem in medium protuli de animi mei motu ad euigilandum ſuper omnibus quinque lib. Decretalium, ſub quibus vt tunc propalaui, & nunc ſentio, nempe contineri Iura aptiſſima ad diuagandum per tramites ſcholaſticos, & practicos, etiam in foro poli, & fori, ſi forte adeptatum finem integra, & abſoluta repetitio ad ſingulos titulos accederet, cuius partitio à me excogitata iam diu, eſt, vt ſubſequitur.

De Legibus Eccleſiaſticis, à tit. 1. de ſumma triuit. ad tit. de conſuetudine incluſiuè in duos tomos diuiſm. Tract. 1.

De Officijs, & Sacris Eccleſiæ, à tit. de Poſtulat. Prælatorum, vſque ad tit. de offic. Vicarij incluſiuè in alios duos tomos diuiſus. Tract. 2.

De Iudicijs, alijſque Miniſtris ad Iudicia neceſſarijs, à tit. de officio, & poteſt. Iudicis delegati vſque ad finem lib. 1. Decretal. Tract. 3.

PRO LIB. II. DECRETALIVM.

De Iudicijs, & foro competenti, iam in lucem editus ſub duplici tomo, & ſuper ſuis proprijs titulis. Tract. 4.

De Ordinarijs Iudiciorum, à titulo de libelli oblatione, vſque ad titul. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. etiam iam Typis mandatus. Tract. 5.

De Probationibus à titulo de confeſſis, vſque ad titulum de Iure-Iurando, ſub quibus omnium probationum ſpecies explanantur, diuiſus in alios duos tomos. Tract. 6.

De Exceptionib. Sentent. & Appellation. à titulo de exceptionib. vſque ad finem dicti libri 2. Decretalium. Tract. 7.

PRO LIB. III. DECRETALIVM.

De Perſonis, & beneficijs Eccleſiaſticis, à tit. de vita, & honeſtate Clericor. vſque ad titul. vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. Tract. 8.

De Contractibus, & Teſtamentis, à tit. de rebus Eccleſiæ alien. vel non, vſque ad titulum de ſepulturis. Tract. 9.

De Religione, & Immunitate Eccleſiaſtica, à tit. de paræcijs, & de decimis, vſque ad finem dicti lib. 3. Decretalium. Tract. 10.

PRO LIB. IV. DECRETALIVM.

De Sponſalibus, & Matrimonio, vt agitur in toto hoc libro. Tract. 11.

PRO LIB. V. DECRETALIVM.

De Delictis, & Cenſuris, Iuxta partitionem contentam in dicto libro. Tract. 12.

Quibus

Quibus (vt ex fronte vides) digeſtis (etſi res , per quam in actu exercito difficilis non ſic intricata tibi apparebit iactata propoſitio , & minus ſi conſideres ab initio excogitaſſe de elaborando , nondum ſub alijs textibus , ac Iuribus per me ſcriptum , vt repetitiones effigiam moleſtas ; itaque (vt ex elaboratis recipies) poteris recogitare ſuper multitudine , & varietate quæſtionum , quæ ſub quaque contextura Iurium , tractantur , aſſignantur , atque mouentur; & ſic ſuper omnibus textibus fieri tractationem integram , ſaltim reſumptiuè , iuxta cuiuſque paraphraſim confectam , vbi aſſigno alia Iura , ſub quibus, vt in proprio loco ſedulò ſcripta ſunt, aut ſcribenda , contentus tali aſſignatione , & ſi tibi aliquando requiſitio reuoluendo relata volumina , faſtidium generet , intolerabilius erit quod oritur ex faſtidioſa longitudine , & inculcata relectione, vbi nihil noui reperitur, nec, vt tunc dixi,volui facinare cum expreſſione nominum multorum authorum , quæ in ſcriptis hodiernis , ipſi ſoli volumina componunt ; præcipuè , vbi adeſt deciſio Iurium Clara , nec acriter impugnata , & quoties referendo fundamenta ad vnguem vtriuſque ſententiæ Doctorum ; tunc enim à ſufficienti authorum numeratione , & eorum , qui crebro in Scholis , & Tribunalibus allegantur , & qui alios plures referunt reſolutionem , præſto , fundamentis contrarijs reſpondendo ; quo ordine tractatus ratiocinati breuiores fient , & ſub dulciori metro comprehendetur , quia tot motæ quæſtiones, quibus , (ſi ſæpius , Loca Pontificum expoſcunt , repeterentur ,) vnius , alteriuſque ſtudentis mens forte obtenebraretur ; taliter , vt à perlectione deſiſteret. Nec notas me ſub vnaquaque quæſtione principali alias inſerere , quæ etiam videntur principaliores ; quia hoc facio , ne repetam ſæpius fundamenta , quæ tam vni, quàm alij ſolent deſeruire , vt legens conſiderabit, quod fugando , ſolum pono Laconice quæ cuique quæſtioni proprijſſima ſunt. Inſuper præter vberem A.B.C. rerum, & verborum poſitum in fine cuiuſque tractatus, in principio inſcribimus Quæſtionarium , ad quæque Capita ſub eo contenta , & aliud earum , quæ in alijs ex propoſito repetuntur ; & denique aliud A.B.C. Capitulorum,& legum,etiam municipalium,quæ ſenſum verum recipiunt, alias intricatum. Iterum, atque iterum precor,vt accipias beneuolus has lucubrationes ſilentio omittens quid abſonum tibi ſonauerit, ita ſpero, vale.

DOCTOR. D. NICOLAVS RODRIGVEZ.

FERMOSINO.

Quidquid in hiſce libb.1.& 2.Decretalium protuli, atque ſcripſi, & forte proferam in alijs,obteſtator obnoxia pijſſimæ Sacro-ſanctæ Mariæ Eccleſiæ cenſuræ.

IDEM DOCTOR.

ELENCHVS CAPITVM, QVÆ REPETVNTVR ſub his titulis de Summa Trinitate, & Fide Catholica, de Conſtitutionibus, de Reſcriptis, & de Conſuetudine.

Ad Titulum & Rubricam *De Summa Trinitate, & fide Catholica*, cum 25. quæſtionibus. *pagina* 1

AD Cap.I. Cum 12. quæſt. p.27
Ad § Vna eſt fidelium dicti cap.4. cum 2. quæſt. p.40
Ad Cap. Damnamus, fin. hoc tit. cum 7. p.41

Ad Rubricam *De Conſtitutionibus ante Rub. ſub Rubrica*, cum 46. p.47

AD Cap.I. cum 36. p.124
Ad Cap. Cognoſcentes II. cum 07. p.149
Ad Cap. Tranſlato III. cum 13. p.154
Ad Cap. Nam concupiſcentiam IV. cum 3. p.174
Ad Cap. Ne initaris V. cum 4. p.180
Ad Cap. Cum omnes VI. cum 13. p.184
Ad Cap. Quæ in Eccleſiarum VII. in ipſo, & ſub cap.10.infra,& ibi q.25.& 26. p.201
Ad Cap. Cum acceſſiſſent VIII. cum 4. p.202
Ad Cap. IX. cum 9. p.208
Ad Cap. Sanctæ Mariæ X. cum 312. quæſt. p.224
Ad Cap. Ex litteris XI. cum 22. p.560
Ad Cap. Ex parte Epiſcopi XII. cum 3. p.578
Ad Cap.XIII. Fin. hoc tit. de Conſtitutionibus, cum 4. p.582

Tomus Secundus.

Ad Rubricam *De Reſcriptis ante illam, ſub Rubrica*, cum 21. Quæſt. p.1.

AD Cap.I. hoc tit. in ipſo, cum 11. p.11
Ad Cap. Ex parte II. in ipſo. p.12
Ad Cap. Cæterum III. p.13
Ad Cap. Inter cæteras IV. in ipſo, cum 23. quæſt. p.22
Ad Cap. Si quando V. in ipſo. p.23
Ad Cap. Cum ordinem VI. in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Eam te VII. in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Ad Aures VIII. in ipſo. p.24
Ad Cap. Si autem IX. in ipſo. p.25
Ad Cap. Ad hæc X. in ipſo. p.25
Ad Cap. Ad Audientiam XI. in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Ex parte XII. in ipſo. p.26
Ad Cap. Sciſcitatus XIII. in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Paſtoralis XIV. in ipſo. p.27
Ad §. Quoniam eiuſdem textus in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Sedes XV. in ipſo. p.28
Ad Cap. Ex tenore XVI. in ipſo. *ibid.*
Ad Cap. Cum adeo XVII. in ipſo. p.29

Ad

Ad Cap. Cauſam XVIII. in ipſo. p.30
Ad Cap. Conſtitutus XIX. in ipſo. ibid.
Ad Cap. Super litteris XX. cum 31. quæſt. p.31
Ad Cap. Edoceri XXI. in ipſo. p.71
Ad Cap. Cum Dilecta XXII. in ipſo. p.72
Ad Cap. Plerumque XXIII. cum 1. p.73
Ad Cap. Cum contingat XXIV. in ipſo. p.74
Ad Cap. Olim XXV. in ipſo. ibid.
Ad Cap. Dilectus XXVI. in ipſo. p.75
Ad Cap. Poſtulaſti XXVII. in ipſo. p.76
Ad Cap. Nonnulli XXVIII. in ipſo. p.77
Ad § Sunt, & alij eiuſdem textus, in ipſo. p.78
Ad Cap. Dilectus XXIX. in ipſo. ibid.
Ad Cap. Capitulum Sanctæ Crucis XXX. in ipſo. p.79
Ad Cap. Ad Audientiam XXXI. in ipſo. p.80
Ad Cap. In noſtra XXXII. in ipſo. p.82
Ad Cap. Ex parte Decani XXXIII. in Ipſo. p.83
Ad Cap. Significante XXXIV. in ipſo. ibid.
Ad Cap. Rodulphus XXXV. in ipſo. p.84
Ad Cap. Significauit XXXVI. in ipſo. p.85
Ad Cap. Ex inſinuatione XXXVII. in ipſo. p.86
Ad Cap. Mandatum XXXVIII. cum 1. quæſt. p.87
Ad Cap. litteris XXXIX. in ipſo. p.88
Ad Cap. Abbatem XL. in ipſo. ibid.
Ad Cap. Ab Excommunicato XLI. in ipſo. p.89
Ad Cap. Si proponente XLII. in ipſo. p.91
Ad Cap. Quia nonnulli XLIII. fin. in ipſo. p.92

Ad Rubricam *De Conſuetudine ante*, cum 22. quæſt. *Rub.Rubrica*, cum 25. quæſt. p.94

AD Cap. I. In ipſo. p.120
Ad Cap. Ex litteris II. in ipſo. ibidem.
Ad Cap. Ad Audientiam III. in ipſo. p.124
Ad Cap. Quanto IV. in ipſo. ibidem.
Ad Cap. Cum inter V. in ipſo. p.126
Ad Cap. Cum olim VI. in ipſo. ibidem.
Ad Cap. Cum Venerabilis VII. in ipſo. p.128
Ad Cap. Cum dilectus VIII. in ipſo. ibidem.
Ad Cap. Cum Conſuetudinis IX. in ipſo. p.129
Ad Cap. Ex parte X. in ipſo. ibidem.
Ad Cap. XI. fin. hoc tit. de Conſuetudine, cum 22.quæſt. p.130

Sub his capitibus includuntur 743. quæſtiones, de materia earum 656. ex propoſito diſcuſſæ aliæ, vt iam tractatæ alibi tantùm ante Rubricas titulorum aſſignatæ. Et præter has inſinuantur in paraphraſi cuiuſque textus aliæ plures tractatæ, aut tractandæ.

SERIES

SERIES
CAPITVM, ET QVÆSTIONVM,
Quæ in his duobus, voluminibus continentur.

AD TEXTVM DE SVMMA Trinit. & fide Catholica. pag.1

AD RVBRICAM.

QVÆST.I. AN fides ſit virtus ſupernaturalis? Et an fides ſit habitus? Et quotuplex ille ſit. Et an habitus fidei ſit, in vtraque potentia intellectus, & voluntatis diſtinctus. Et quando habitus fidei homini infundatur. Et in quo intellectu, ſeu in quibus reperiatur fides?. pag.6

II. An fides etiam habitualis perdatur aliquando. An de ratione fidei ſit obſcuritas? An Cathecumeno ante baptiſmum infundatur fides? Et an adſit præceptum de fide,ſpe,& charitate? In qua ætate obliget? p.10

III. An fides explicita neceſſaria ſit ad ſalutem de neceſſitate medij? Et an ſufficiat credere, vt credit Eccleſia? Vel an neceſſarium ſit neceſſitate medij, aut præcepti credere explicitè myſteria fidei, & quælibet ad Doctrinam Chriſtianam expectantia, ſeu ſufficiat aliquos articulos fidei explicitè tenere,& alios profiteri, ſicut tenet Eccleſia? Et an omnes fideles adulti æquè ad id teneantur? p.14

IV. An qui credit articulos fidei,qui continentur in Symbolo Apoſtolorum, ſed quoſdam alios ab Eccleſia propoſitos ad credendum,diſcredit, Saluari poſſit? Et an fideles teneantur omni tempore exterius fidem Catholicam confiteri, ſeu quando: Vbi quid de negante eſſe Chriſtianum. Et an liceat aliquando omittere ſignum inſtitutum publica lege ad cognitionem veræ fidei? p.20.

V. An liceat diſputare de rebus fidei? Et an dubius in fide exiſtimetur hæreticus. Et an qui aſſerit ſe dubitaſſe de rebus fidei, ſit puniendus, tanquam hæreticus. Et an infidelitas ſit peccatum? Et an infideles compelli poſſint ad ſuſceptionem Baptiſmi?

Ad Textum in Capite I. hoc titulo de ſumma Trinitate, & fide Catholica. p.27

QVÆST.I. AN hodie ſit neceſſaria fides explicita Incarnationis,& ſanctæ Trinitatis;& quid de myſtero Circuncisionis? An Spiritus Sanctus æternaliter procedat à Patre, & filio? Et in quo die, & menſe Chriſtus ex Maria Virgine incarnatus, at conceptus fuit, & quando natus? p.28

II. An fidelis quilibet adultus, teneatur memoriter ſcire Symbolum Apoſtolorum, articulos fidei, orationem Dominicam,præcepta Decalogi,Sacramenta Eccleſiæ, & doctrinam Chriſtianam,vt continetur in Cathechiſmo? Et an ignorãtia Vincibilis Myſteriorum Dei, ſit ſpeciale peccatum? Et an præcepta Decalogi remitti, & ſolui poſſint? Et an Papa,vel Eccleſia poſſit nouum articulum fidei facere? p.31

III. An Chriſti Aduentus, & Incarnatio Verbi Diuini fuerit potius conuenientiſſima, quam quod Pater, aut Spiritus Sanctus? Et an Chriſtus ſecundum humanitatem, ſit caput totius Eccleſiæ militantis, & triumphantis? Et an negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, & Virginitatem S. Mariæ relaxandi ſint? Vbi aliquid de relapſis, hæreticis, & ſubverſis. p.36

Ad §. vna eſt fidelium dicti Capite I. p.40

QVÆST.I. QVid ſit Eccleſia Catholica, quid Cathedralis, ſeu Matrix Eccleſia: Et an Papa ſolo verbo poſſit facere Sacerdotes? ibid.

Ad Textum in Capite Damnamus fin. hoc Titulo. p.41

QVÆST.I. AN Eccleſia Romana ſit omniũ aliarum Mater, & Magiſtra: An ſola Eccleſiæ authoritas, ſufficiens ſit teſtimonium in his, quæ ad Religionem, & fidem pertinent? Et an Pontifex poſſit errare diffiniendo aliquid de fide extra Concilium generale: & quid in aſſignandis propoſitionibus, præter hæreticas? Et an Papa, vt perſona priuata poſſit in fide errare: Et an de facto errauerit, & errare difiniendo aliquid circa mores extra Concilium: Et an in Canonicatione Sanctorum, ſeu beatificatione? p.47

Ad Titulum de Conſtitutionibus. p.45

ANte Rubricam aſſignantur 46. quæſtiones, quæ ſpectant ad materiam De legibus iam tractata ſub lib.2. Decretalium.

Ad Rubricam De Conſtitutionibus, & legibus. p.47

QVÆST.I. AN legitime ſit proprie lex, & quæ iſta ſit: Et an lex naturalis propriè ea dicatur, quæ inuenitur ſcripta, & mandata in omnibus præceptis Decalogi: Et an iſta Diuina dicatur, ſeu ſub aliqua differentia: Vbi quid ſit materia legis naturalis: Et an lex naturalis ſemper fuerit vna: Et an Ius gentium pertineat ad legem naturalem, vel poſitiuam humanam? p.50.

II. An lex humana poſſit præcipere, quod præceptum non ſit lege naturali, aut Diuina: Et an debeat eſſe ſcripta, vt ei obtemperetur: Et quæ ſint Iuris ciuilis leges, aut Canonum: Et an legem condere, ſit meri, aut mixti imperij: Et penes quos poteſtas condendi leges, ſit tam in ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis: Et quaſnam conditiones debeat habere lex humana, vt ſi bona, & Iuſta: Vbi an priuilegium, ſit lex contraria è p.56

III. An quemadmodum lex requirit cauſas, & quod non ſe extendat extra territorium legiſlatoris; ſic etiam procedat in priuilegijs: Et an non ſolum Papa, & quilibet Princeps ſupremus, poſſint leges, & priuilegia obligatoria concedere, ſed etiam alij inferiores? Et num promiſcue, vel tantum quilibet in ſuo territorio, & in ſuos ſubditos, & non in alienos: Et quæ differentia inter legem, mandatum, & priuilegium? p.65

IV. Lex an condi poſſit à Papa, vel à Principe ſupremo ſine Conſilio Cardinalium, aut Procerum: Et an Regina hæres Regni; etſi nubat per ſe leges condere, leges humanæ, tam Pontificiæ, quam ciuiles, vt obligent, an requirant populi conſenſum, & acceptationem: Et an Ius ciuile obliget in Hiſpania? p.67

V. An ſi non conſtet legem eſſe quoad vſum receptam, teneatur quis eam ſeruare: Et an ſi quandoque lex ſeruetur, quandoque non intelligatur vſu recepta, an vero abrogata: Et an lex, quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget, requirat, vt Princeps ſciat eam non eſſe vſu receptam, & tolleret ipſius non vſum: Et quando & à quibus dicatur vſu recepta, vt obliget: Et cui incumbat onus probandi eſſe legem vſu receptam? p.71

VI. An ſi lex acceptata fuerit à maiori parte, ſi aliquis illam frangat, ſecluſo ſcandalo, peccet mortaliter: Et an quando conſtat de lege, & eſt dubium an obliget, in aliquo caſu liceat facere contra illam: An legem non acceptantes in principio, peccent mortaliter: An ſuperiores regulares, & alij excuſentur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontificij, ratione ignorantiæ, & bonæ fidei, etiam in foro externo? Et an qui inuincibiliter ignorãt legem, incurrat in eius pœnam? p.73

VII. An lex ciuilis, ſiue Pontificia, vt liget, debeat publicari: Et an ſufficiat vt ciuilis publicetur in Curia, vbi legiſlator reſidet, aut debeat publicari in omnibus prouincijs, & ciuitatibus Regni: & quid de Pontificia: Et an ſi quis ſciat aliquã legẽ eſſe Romæ promulgatam,

tam,

tam, teneatur illã obſeruare? Et quando dicatur lex ſufficienter publicata, vt obliget omnes ſubditos: quid ſi poſt publicationem eam ignoret? p.76

VIII. An lex, ſeu conſtitutio, in qua adeſt decretum irritans, vt liget, egeat publicatione? An leges ciuiles, ſeu Pontificię obligent illico, vel à die publicationis, vel poſt duos menſes ab ea? An Epiſcopi debeant curare, vt Pontificię leges promulgētur in ſuis Diœceſibus? An ſuperiores regulares poſſint pro ſuis ſubditis publicare Iubilæum, non ſpectat à promulgatione Epiſcopi: An priuilegium à Pontifice, ſeu Rege conceſſum, vt obliget, promulgatione egeat? Et an cum adeſt clauſula *ex nunc*, videatur vt Princeps velit quod lex obliget abſq; publicatione, alijsve modis. p.81.

IX. An Epiſcopi, ſeu alij Prælati Iuriſdictionem habentes, poſſint leges, aut cōſtitutiones, ordinationes ve facere; ita vt ſubditi maneãt obligati: Et an populi, ſeu alij Proceres, & poteſtates ſæculares: Et an poteſtas legiſlatiua ſit fœminæ delegabilis: Vbi an mulier ſit homo: Ordinationes ciuitatũ, vt obligent, an debeant prius à Rege confirmari: Et an Prælati Religionũ poſſint facere leges vltra poſitas in prima fundatione? p.85

X. Epiſcopi an poſſint ſtatuere, & cōſtitutiones facere contra Canones: An Religio aliqua poſſit contra Ius commune ſtatuere? An ſtatuta Epiſcoporum ligent ſubditos ſuos delinquentes extra territorium? Et an Epiſcopus ſuis teneatur cōſtitutionibus, ſicut ſubditi etiam ad cenſurarum pœnam? Et an vt ſtatuta condat, ſatis ſit, vt ſit tantum confirmatus? p.91

XI. An capitulũ ſede vacante habeat poteſtatem condendi leges pro tota Diæceſi, aut factas abrogare? An eas condere poſſint in ſuis territorijs, Cardinales, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ, & Abbates ſæculares: quid delegato, & quid de Concilio, aut Concilio Cardinalium? p.95

XII. An Regulæ Cancellariæ dicãtur propriè leges? Et an declarationes Cardinalium vim legis habeant: Et an forma authentica alicuius declarationis S. C. conferat, & vim legis generalis: Et an ſint tantum Doctrinales, ſi emanauerint facto verbo cum Papa: Decretum Gratiani an habeat vim legis: Et an decretis Pontificum ſtandum ſit, clauſis oculis: Et in quo differant leges, conſtitutiones, ſtatuta, præcepta, edicta, diſpenſatio, reſcriptum, & priuilegium? p.99

XIII. An regulares teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis indita: Et populus ad adimplenda vota facta, & promiſſa à ſuis maioribus, & prædeceſſoribus: Et an Epiſcopus poſſit præcipere regularibus, vt interdicta ab Apoſtolica Sede, vel propria authoritate lata, populo denuncient? p.107

XIV. An leges, conſtitutiones, ſeu conſuetudines oppidorũ, teneantur obſeruari à peregrinis per modum tranſitus inibi commorantibus, quando eædē in ſuo Domicilio non obligant: Et an idē ſit de legibus cōmunibus, ſi eæ alicubi deſuetudine ſint abrogatæ: Et an Peregrini per modum tranſitus, & hoſpitij confluentes teneantur, dum à proprio Domicilio abſunt, ſeruare leges, & conſuetudines ſui Domicilij, ſi en eo loco, in quo reperiuntur non obligent: Et quæ mora in loco hoſpitij reddat Perigrinum obnoxium legibus, & conſuetudinibus illius: Et an Vagi teneantur ſeruare leges locorum, in quibus reperiuntur? Vbi ſub n.70. fin. pono & aſſigno remiſſiuè plures quæſtiones hinc Rubricæ aptiores. p.111

XV. Lex prohibēs, ſi vtatur verbo *nō poſſit*, an obliget: Et an Prælatus, qui per aliquod tempus exercet munus gubernationis, teneatur ſeruare ieiunia, vel dies feſtos illius loci: Et an cōſtitutus in ætate anni 8. teneatur leges ſeruare: Et an ſenes legibus teneantur: Et *Vbi de lege veteri, de abrogatione legũ, de ceſſatione, irritatione, diſpenſatione legum, tractatur. Item vbi de ſtatutũ, cum omnes legibus teneantur, etiam Papa, ac Princeps, quando, & quomodo legu obſeruantia obliget ſub peccato: & item multa de lege pœnali; & quod Clerici legibus ciuilibus teneantur, vel non*, aſſigno cum habeant ſub Rubro textus, vbi tractari valeant, non ſic iam tractatæ quæſtiones ſub hac Rubrica? p.119

XVI. An lex humana poſſit alligere minus malum, vt maius euitet: An poſſit obligare cum periculo vitæ: Et an lex humana fundata in præſumptione, obliget in conſcientia, ſi eſt veritas in contrarium: Et an ſit obediendum legibus Principis Tyranni: & de alijs ad integram materiam ſpectantibus, remiſſiuè. p.122

Ad Textum in Capite I. hoc titulo De conſtitutionibus. p.124

QVÆST. I. AN Ius Canonicum vtroque foro ſeruetur, & antecellat in ſui obſeruatione, Iuri ciuili: Et an omnia, quæ habentur in Iure Canonico, habeant vim legis: Et an verba imperatiua poſita in canone, obligent ad peccatum: Et an lex ciuilis, canone deficiente, præferatur dictis Patrum? p.125

II. An lex lata ſub pœna mortis, obliget ſub mortali: Et an Principes ſæculares poſſint in ſuis legibus obligare tranſgreſſores ad peccatum mortale: Et an poſſit ſuperior obligare ſub veniali circa materiam grauem: Et an dignoſci poſſit, quando lex humana obliget in conſcientia, & ad mortale? p.128

III. An quando lex mandat virtute ſanctæ obedientiæ, aut ſub pœna excommunicationis, fractio pariat peccatum mortale: Et quid quando Rectores vniuerſitatum præcipiunt aliquid ſub pœna præſtiti Iuramenti: Et an legiſlator poſſit in materia leui imponere obligationem grauem: An ſuperior ratione circunſtantiarum, poſſit ſub peccato mortali præcipere materiam leuem: Et an poſſit quis vouere in materia leui ſub mortali? p.133

IV. An ſi plures materiæ paruæ coaleſcāt in vnum, vt materia grauis ad mortale ſufficiens euadat: Et quando vnuēs cenſeatur annectare obligationē ad diē, & quando non: An in eodem die violare plura vota de materia leui, ſit peccatum mortale: An præceptum ſub mortali impoſitum in materia leui, obliget ſaltem ſub veniali: Et an poſſit confeſſarius imponere pœnitentiam leuem ſub mortali: Et an ſi in miſſa à Sacerdote gutta aquæ in vino non miſceatur, excuſetur à mortali ex paruitate materiæ: Et an paruitas materiæ excuſet à lege prohibente, ne extrahatur aliquid à Regno? p.135

V. An decretum Cardinaliū editum cōtra Religioſos accedentes ad colloquēdum cum Monialibus, obliget ad peccatum mortale: An tranſgrediens legem ex contemptu, peccet mortaliter: Et an etſi Princeps legibus ſolutus ſit, peccet contraueniendo legi ſuæ: Et an ſtatutum particularis prouinciæ, liget Principem? Et an Princeps poſſit compoſitionem facere de rebus illicite acquiſitis incertis? p.138

VI. An tempore neceſſitatis, & inopiæ, taxa frumēti, ſit ſeruāda in conſciētia: Et quid de lege taxante res alias: Et an liceat vendere frumentum ſecundum pretium cōmune, & vulgare, ſeu liceat vendere vinū vltra pretium à lege impoſitum: Et an Dominus frumēti poſſit ſecure in foro conſcientiæ exigere Iura portationis: Et quid de farina, & pane cocto: Et an ſæpè lex ſit pœnalis tantùm? p.141

VII. Statuta an recipiāt interpretationem à Iure communi: Quos comprehendat ſtatutū: Et an ſtatuta egeant confirmatione Regia: Et an ſtatutū ſecundū Ius commune, tollatur, ſublato Iure cōmuni: & *de ſtatutis pœnalibus, ſeu contra libertatem Eccleſiæ*: remiſſiuè. p.147

Ad Textum in Capite, Cognoſcentes II. hoc Titulo. p.149

QVÆST. I. AN lex, vel conſtitutio reſpiciat ad futura ſemper: ſic vt nunquam extendatur ad præterita: Et an lex improbans conſuetudinē, intelligatur de præterita, ſeu futura: Et an præjudicium referatur, tam ad futura, quam ad præteritum tempus cōmodi: Et an conſtitutio trahatur ad lites pendentes? ibid.

II. An incurrat pœnā motus proprij Sixti V. male pro motus ad ordines, ſi ante reuocationem illius proprij motus, per Bullā Greg. XIV. promotus eſſet: & ita incurriſſet irregularitatem Pōtifici reſeruatam, in eo inflictam? An confeſſarius, qui ſollicitauit puerum ante conſtitutionem Gregor. XV. vel fœminam extra confeſſionem, vel loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, incurrat pœnā, & ſit denunciandus? Et an Iuſtū ſit lege, vel ſtatuto aliquē ob alterius culpā puniri? p.152

Ad Textum in Capite, Tranſlato III. hoc Titulo. p.154

QVÆST. I. AN ſicut præcepta cæremonialia veteris legis teſtamenti, ceſſarunt, tranſlato Sacerdotio: ſic & præcepta moralia, ſiue iudicialia: Et quæ inter hæc differentia? Et an lex veteris teſtamenti, ceſſauerit à morte

morte Chriſti, aut poſt Euangelij promulgationem: Et an ſit, & fuerit aliqua differentia inter legem ſcriptam, & Euangelium? p.156

II. An lex noua differat à lege veteri teſtamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus: Et an lex vetus potuiſſet dici aliquo modo æterna, & in quo ſenſu, vt differat ab æternitate legis Euangelicæ: Et an quemadmodum lex vetus, data fuit ſcripta, ſic & noſtra lex Euangelica adinſtat legum humanarum ſcripturam requirentium: Et an poteſtates noſtri temporis, comparentur antiquis Prætoribus? p.162

III. An lex ciuilis, & Eccleſiaſtica poſſit mutari. Et an ceſſante legis cauſa in particulari, ceſſet eius obligatio reſpectu talis: An legis antiquæ deciſio tollatur ex clauſula *non obſtante*: Et an Iura tranſgredi liceat ex cauſa, vbi aliqua de abrogatione, & derogatione legis humanæ: Et an Epiſcopus poſſit transferre feſtum alicuius ſancti: & quid do epycheia, ſeu legis interpretatione? p.167

Ad Textum in Capite, Nam Concupiſcentiam IV. hoc titulo. p.174

QVÆST. I. Cvpiditas an ſit omnium malorum radix quid de concupiſcentia: An peccans, ſeu delinquens, naturaliter legi obligetur: Et an vno prohibito, prohibeantur omnia, quæ ſubſequuntur ex illo? p.175

Ad Textum in Capite. Ne Initaris V. hoc Titulo. p.180

QVÆST. I. An prudentiæ ſuæ innixus, ſi certo ſciat, decidens, vt Index, ſeu vt ſuperior, excuſetur id faciens, omittendo ordinem Iuris: Vbi nonnulla de prudentia requiſita in Prælatis: Et an in dubijs, vt quis excuſari valeat, debeat conſulere peritos: Et an ſi Sanctorum dicta innitantur authoritate noui, vel veteris teſtamenti, credatur illis, magis, quam creditur Papæ? p.181

Ad Textum in Capite Cum Omnes VI. hoc Titulo. p.184

QVÆST. I. An Collegium poſſit facere legem. An ſtatutum quod vicini teneantur ire ad molendinum alicuius vicini, & non ad molēdinum alterius, validum ſit: An ſtatutum factum à maiori parte in rebus Collegij, vniuerſitatis, vel communitatis, valeat: Et an vniuerſitate congregata ad aſſentiendum, vel diſſentiendum, tacentes conſentire videantur? p.185

II. An ciuitas, vel villa conuocato Concilio publico, quod dicitur *Concejo abierto*, poſſit ſuo contractu, vel decreto, obligare ſingulos vicinos, qui ibi non interfuerunt: An abſentes Conſiliarij debeant vocari ad actus capitulares: & qui abſentes dicantur: Et an maior pars ad condonandum Regi, ſufficiat: An aliquis poſſit ſe ſubſcribere determinationi à maiori parte commiſſorum; licet ipſe contrarium votum emiſerit: Et an quando in capitulo à maiori parte certo ſcitur concludendum, ſeu ſtatuendum pro re aliqua injuſta, & iniquo donatiuo, poſſit aliquis pro illa die domi manere ſine periculo peccati mortalis, ac onere reſtitutionis? p.188

III. An ſtatuto ſtante, vt homicida plectatur, niſi pacem ad hæredibus habuerit, ſufficiat habere à maiori parte hæredum: Apellari an liceat à lege, vel ſtatuto: Et an Rubrica poſſit allegari ad deciſionem cauſarum, vt lex: Et an ſi ſub nigro non contineatur, faciat legem? p.197

Ad Textum in Cap. Quæ in Eccleſiarum VII. hoc titulo in ipſo, & ſub cap. 10. infra, & ibi q.25 & 26. p.201

Ad Textum in Capite, Cum Acceſſiſſent. VIII. hoc titulo. p.202

QVÆST. I. An ſtatutum factum ſine Principis authoritate, queat reuocari, etiamſi à Principe ſit confirmatum, quando potuit fieri ſine eius authoritate: Et an Populi in Caſtellana Republica, poſſint Iudices eligere?

eligere ? Et an actus contrauentionis Vnicus, ſufficiat vt amittatur priuilegium ? Et an vniuerſitas oppidi poſſit conſtituere officia Decurionatuum, & ſuper numeraria ? p.203

Ad Textum in Capite I X. hoc titulo. p.208

QVÆST.I. AN poſſint vltra numerum recipi per capitulum alij Canonici ſupernumerarij, quibus ſuccurratur ex fructibus menſæ. Et an quando numerus Canonicorum Eccleſiæ Collegiatæ augetur, mediante noua fundatione, cogantur Canonici antiquæ fundationis nouos admittere, cum iiſdem conditionibus in nova fundatione contentis: an vero alias adijcere poſſint ? Et an Epiſcopus poſſit erigere Collegiatam cum novis Canonicis,vel addere numerum. Et an Canonicus vltra numerum receptus,amittat Canonicalia Iura, ſeu recipiat diſtributiones quotidianas ? p.209

II. An vt Canonici novi participent de emolumentis Capituli, debeant acceptare conſenſum antiquorum Canonicorum cum ſuis qualitatibus. Et an differant Canonici ſupernumerarij à Canonicis ex noua fundatione aggregatis. Et an novi Canonici concurrant in Laudemijs, & alijs diſtributionibus non antea diuiſis, ſeu mortuarijs, & ſimilibus cum Canonicis antiquis. Et quomodo amittatur facultas optandi: Vbi plura de optione ? Et an Canonicus ſuccedat Canonico in honore, & onere,& in fructibus antiquo Canonico debitis ? p.215

Ad Textum in Capite Sancta Maria X. hoc Titulo. p.224

QVÆST.I. CLerici an ſubijciantur legibus Principum ſæcularium, quæ ſpectant ad Reipublicæ gubernationem, & pacem,nec cum ſacris Canonibus, & ſtatu Clericorum pugnant. Et an Eccleſiaſtici ſint exempti à legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant. Et an Clerici teneantur leges ſeruare propter commune bonum. Et an quando ſtatutum fundatur in publica vtilitate, etiamſi faciat mentionem de Clericis, ſit inualidum, & lædat immunitatem Eccleſiaſticam. Et an ſit validum ſi tollat Clericis ea, quæ tanquam ciuibus ſibi competunt ? p.225

II. Clerici an teneantur vi directiua ad leges ciuiles. An ſtatuta laicorum etiam fauorabilia Clericis, ſint valida. Statuta laicorum,an,& quando dicantur contra libertatem Eccleſiaſticam ? An Iudex laicus, ſiue eius Miniſter inueniens Eccleſiaſticos aſportantes pecuniam,frumẽtum,& equos &c. à Regno contra legem, poſſit talia auferre ſine fractione libertatis Eccleſiaſticæ, & timore excommunicationis ? Et an ſi Princeps ſæcularis ſtatuat,ne ſuis priuilegijs potiantur hi, qui ſubditi non ſunt,faciat contra libertatem Eccleſiaſticam: & Clerici illis non poſſint vti ? p.229

III. An ſi Princeps in caſu particulari ſtatuat per publicam ſcripturam,ne aliqui debitores, inter quos nominat quendam Sacerdotem, poſſint frui priuilegio, quod habeant ciuitates quædam: vt qui ad eas confluunt habitationis cauſa,non poſſint per quinquenium ab eorum creditoribus conſtringi,tale ſtatutum ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam ? Lex inualidans donationem factam à Patre filio Clerico,an ſit contra immunitatem? Statutum præferens in ſucceſſione agnatos cognatis: an locum habeat in hæreditate Clerici. Statutum laicorum prohibens generaliter impreſſionem librorum abſque illorum licentia an comprehendat Clericos: & de alijs ? Et an ſtatutum prohibens alienationem in non ſubditos, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam ? p.234

IV. An ſtatutum Principis ſæcularis pro obligandis Epiſcopis ad reſidentiam in ſuis Epiſcopatibus, ſit validum ? An ſtatutum factum, vt vicini eant molendum triticum ad propria molendina ciuitatis, aut populi,queat præjudicare molendinis Clericorum, & Eccleſiarum ? An facto præconio per laicum contra omnes ad aliqua onera teneantur Clerici: & quid de edictis ad comparendum ? p.239

V. An ſtatuta laicorum condita ob bonum publicum, Iure Canonico non reprobato, includant Clericos poſt dicta ſtatuta factos ? Statutum excludens fœminas propter maſculos, an comprehendat moniales, & Clericos ? An queant

queant Clerici vendere vinum ad minutum, ſeu adducere vinũ extra fines alicuius oppidi collectum vbi quid de nonnullis ſtatutis circa hoc? An ſtatuta ad bonum publicum condita, non facta mentione Clericorum, eos obligent? p.241

VI. Clerici an obligentur ad leges taxæ panis, & num ſub peccato teneantur ſeruare legem Regiam prohibentem illos aut nobiles vendere panem coctum? An tempore Careſtiæ poſſint compelli ad triticum vendendum? Et an Iudex eos compellat ad aliquid faciendum tempore peſtis? Lex Regia pro bono Reipublicæ edita de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Eccleſiaſticos? Statutum laicorum prohibens pro abundantia ciuium Collecti frumenti de poſſeſſionibus Eccleſiarum, aut Clericorum extractionem, an liget Eccleſiam, aut Clericos, quãdo extrahitur frumentum ad vſum neceſſarium Eccleſiarum, & Clericorum? p.246

VII. An pragmatica ſuper Chartam vulgo *de el papel ſellado* obliget Eccleſiaſticos, ſeu violet immunitatem Eccleſiæ? An Empyhteuta Eccleſiæ poſſit collectari, vel teneatur ad tributa? An Clerici obligentur ſtatuto edito ſuper Iure congrui vulgo *retractus*; Vel quid de ſtatuto compromittendi? An ſtatutum, quod intra tantum tempus Eccleſia teneatur vendere res ſibi relictas, ſit validum; Et an ſtatutum ſæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Eccleſiaſticas perſonas, ſit validum ſine Regia facultate: Vbi de ſtatuto Innocentij prohibente Eccleſiæ relinqui poſſeſſiones. Et an Clerici ſint Vaſalli Principum laicorum? p.249

VIII. An leges amortizationis ſint contra immunitatem Eccleſiaſticam, quod eſt interrogare; an ſtatuta, quod bona immobilia non perueniant ad Eccleſiam, ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate ſine licentia Principis, quam *amortizationem* appellant, ſint contra libertatem Eccleſiaſticam; Et an idem ſit de ſtatuto vetante, ne res de nouo acquirantur Eccleſijs, ſeu Monaſterijs; Et quæ bona ad prædictum effectum dicantur immobilia; Et an Clerici teneantur ſoluere collectam certam, & invariabilem impoſitam per ſtatutum ſuper aliqua bona, priuſquam ad eos perueniſſent; Et quid ſi poſt ab illis empta, aut illis donata, aut alio titulo adjudicata; Et an ſit contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatutum, vt immobilia non alienentur in extraneos, prohibendo expreſsè, ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas? p.259

IX. An Principes poſſint ſtatuere, ne laici vendant Clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua ſeruitia, & obſequia; Et an Principes poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus Clericorum: & quid ſi Clerici ſint in minoribus conſtituti, aut ſi non habeant requiſita Tridentini Concilij; Et an poſſint eas exigere Principes ab Equitibus Diui Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ; Et ſtatuendo an poſſint eas imponere ſuper bonis nonitiorum Religionis: Vbi de oblatis ſe, & ſua, & de conuerſis, & de tertiarijs fratribus; Et an contra Clericorum bona, qui aſſumpſerunt habitum ſine intentione Clericandi, ſed tantum in fraudem Collectarum? p.266

X. An Princeps laicus poſſit imponere gabellas ſuper bona Eccleſiaſticorum, propter reparationem Pontium, fontis, putei, murorum, ſeu alijs Reipublicæ communibus. De quibus infra *q.46.* verſ. *ad ſecundam*; & an Princeps, ſeu alius ſuperior laicus ſine conſenſu Cleri poſſit imponere gabellas ex aliqua publica neceſſitate, peſtis, belli &c. Et an Clerici teneantur ad gabellam, quæ impoſita eſt pro manutenendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conſeruentur; Et an poſſint cogi per iudices ſæculares, ſeu teneantur ad reparandam viam ante domos ſuas: *& ab hac quæſtione cum alijs ſequentibus ego de intellectu cap.2. cap.aduerſus, cap. non minus 7. & alijs eiuſdem metri de immunit. Eccleſ. infra, & lib.6.* loquentibus de gabellis, & tributis? p.270

XI. An Clerici teneantur contribuere cum laicis ad occidendam agrorum locuſtam, vel ſi Graculi, aut vermes meſſes comedunt, ſeu bruchi naſcuntur in vineis, & meſſibus alicuius Clerici? Et an compellantur à laicis? Et an teneantur ſoluere gabellam pro introitu Regis; An Principes imponentes gabellas; licet Iuſtas ſuper bona Eccleſiaſticorum, incurrant excommunicationem Bullæ cœnæ: Et an in caſu, in quo collectæ, ſeu gabellæ Iuſtè Clericis imponuntur, poſſint imponi in conſulto

Romano Pontifice : Et an ſi dictæ gabellæ excedant octauam partem rei valoris, ſint Injuſtæ ? p.276

XII. An Clerici teneantur ſoluere gabellas, ſi in conſulto Romano Pontifice, Clerus, & Epiſcopus tantum conſenſerunt : An Clerici teneantur ad ſubſidium patriæ,& onera communia: Vel ferre ſubſidium pro communi, & mixta vtilitate Reipublicæ,in conſulto Romano Pontifice : Et quænam conditiones de Iure ſint neceſſariæ,vt concurrant ad hoc, vt Clerici teneantur contribuere cum laicis : Et quando facultates laicorum cenſendum ſit, non ſufficere ad hoc vt Clerici cum conſenſu Epiſcopi, & conſulto Romano Pontifice contribuere teneantur : Vbi de monitu Laconico ad Principes imponentes tributa. p.280

XIII. An rectè Rex noſter Philippus IV. in menſe Iunij anni 1656.in côceſſione vnius aſſis in qualibet libra Carnis pro vno millione ad ſubleuandas Regni neceſſitates ex cauſa multiplicis belli,Flandriæ, Italiæ, Angliæ,Cataloniæ, ac Portugaliæ,ſimùl cum Conſilio Regni congregati hic Matriti in publicis commitijs, vulgo *encortes*, poſſet ad hanc contributionem obligare Clericos : Et quia renuebat ſtatus Eccleſiaſticus prædictam contributionem abſque licentia, breuique Pontificio, ſtatim Rex noſter Philippus liberando ſuam Schedulam Regiam ſub data 19. menſis Iulij eiuſdem anni ad fauorem Cleri, vt quilibet Regis Adminiſtrator in quolibet territorio, ſeu ciuitate redderet ad æqualitatem, aut in fine cuiuſlibet anni, ſeu dimidij, aut in fine cuiuſlibet menſis quidquid minutatim quotidie Clerici in Macello Carnis emiſſent pro ſuſtentatione ſua, ac ſuorum ſeruitorum, ac cognatorum adſtantium ſuis expenſis in proprijs Clericorum domibus, grauetur aliquo modo Clericorum immunitas ex illa præſtatione anticipata : Vel an conſentiente Epiſcopo, & Clero ſine licentia Pontificis, rectè, & abſque ſcrupulo aſſentiri valeant. *De quo videbis praxim infra q.*39. Et quid ſi Clero alicuius ciuitatis renitente, Epiſcopus, aut Prælatus ſuperior præciperet quod Clerici ſic contribuerent : Et an ſi iſti Prælati ſint negligentes in hoc exequendo, poſſit Iudex laicus compulſionem facere: Et cum dicitur vt collecta Clericis imponatur, neceſſarium eſſe conſenſum Epiſcopi, & Cleri : quid nomine Cleri intelligatur: Et an ſi Princeps, vel aliqua Reſpublica propter aliquam Iuſtam cauſam, augeret tantillum pretium carnis, vini, olei &c. vt illud plus conuertatur in illam cauſam, non quidem in grauamen Clericorum,hoc faciens principaliter, ſed generaliter in grauamen omnium, incurrat excommunicationem Bullæ, ſi talem gabellam à Clericis exigat: *& de exhortatione ad Principes, Regioſque Conſiliarios, ſeu ſcriptores limitantes immunitatem Eccleſiaſticam : remiſſinè ; quia ex propoſito* Infra ſub quæſt.17. verſ. *ad quartam* : Vbi de varijs exemplis,& quæſt.12. præced. verſ. *ad vltimam* à n.66. p.289

XIV. An Clerici ſic lege naturæ teneantur ad contributionem, vt membra Reipublicæ, ſicut cæteri conciues laici: Et an exempla ex ſacris litteris, aut ex alijs factis Regum, poſſint iuſtificare, vt Sacerdotes, Euangelici, & Eccleſiæ teneantur ad contributionem ſine licentia Papæ,aut Epiſcopi in caſu nimis vrgenti : Et an poteſtas exequendi tributorum ſolutionem poſſit reſidere in Principe eo Imponente : Et an eſto quod Eccleſiaſticæ perſonæ non teneãtur contribuere de proprijs fructibus Beneficiorum,aut de patrimonialibus; teneantur vero de illis venditis per eos, qui ratione tributi laicis impoſiti pluris valent, & ex ea cauſa lucrum reportant : Et an Reges poſſint aliqua lege obligare Eccleſiaſticos, vt regiſtrationem faciant coram Eccleſiaſtico, & laico iudice, aut ſolum coram laico, vt ex vino, pane, ſeu alijs ſpeciebus tributariis venditis, ſoluatur Regi gabella. Ad alias quæſtiones videbis infra quæſt.29. verſ. *ad primam*, & verſ. *ad ſecundam* ; Et num ſit delationi locus per viam recurſus à ſententia gabellarum lata per Eccleſiaſticum ad Regia tribunalia? p.298

An liceat Capitulo Canonicorum facere Macellum Carnium,Vini,aut aliorum comeſtibilium : Et an poſſint laici petere Tabernas, In quibus ſine onere vectigalis confluere poſſint Clerici : An ſi Princeps laicus Iuſtè ſtatuendo pretium legitimum vini, vult poſtea ſuper emptore imponere gabellam, quam extra pretium legale Iuſte dandum venditori, debeat ipſe emptor tribuere pro bono, & neceſſitate publica

blica, talis gabella ſit contra immunitatem : Et ao Clerici teneantur ſoluere vectigal in extractione frumenti, vini, & ſimilium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo carius vendant : Et an Clericus negotiator ante trinam monitionem, teneatur ſoluere gabellas, & laicus Princeps queat illas licitè ab eo exigere? p.309

XVI. An ſtatuta prohibentia extractionem annonæ extra territorium, vt conſeruetur abundantia in ciuitate, comprehendat Clericos extrahentes fructus à ſuis prædijs collectis, ſeu alia bona : Et an ſtatuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, obliget Clericos : An Clericus, qui falſa menſura triticum, vinum, vel oleum vendidit, poſſit puniri à iudice ſæculari : Et an Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia extra taxam à Principe impoſitam, poſſit iuſtitia ſæcularis dicta victualia ei in pœnam tollere, vt eſt per legem conditum : An Principes laici cõſuetudine poſſint acquirere Ius collectandi Eccleſiaſticos : Et an conſuetudo immemorialis probet extitiſſe priuilegium faciendi aliquid contra immunitatem Eccleſiaſticam? p.315

XVII. An poſſeſſio antiqua collectandi Eccleſiaſticos, faciat Ius in præjudicium ordinis Clericalis : An cenſuræ Bonifacij VIII. impoſitæ contra Principes collectantes Clericos in cap. Clericis de immunit. Eccleſ. adhuc durent : An Eccleſiaſticorum immunitas à collectis, & legibus laicis competat eadem, ac à Iuriſdictione de Iure Diuino, aut humano Et qualiter debeant Principes, Magiſtratus, & litterati ſe abſtinere ab impoſitione collectarum in Clericos, & Eccleſiaſticos : & qnid debeant timere? p.319

XVIII. An Clericus teneatur ad contributionem, vt oppidum quod Rex vendere volebat, ſed redimeret : An Clerici ſi fraudem efficiant quoad pondera, & menſuras vel quoad pretium rerum venalium, poſſint poniri in mulctis pecuniarijs impoſitis à lege per iudicem laicum : Et an ſi aliqua terra alicuius Domini vendantur comeſtibilia tantum in eius Taberna, vulgo *Bodechon*, poſſint adhuc Clerici aperire Tabernas, & vendere vinum, niuem, & alia recollecta in eorum prædijs : Et an ſit neceſſaria publicatio, acceptatio legum loquentium in materia immunitatis Eccleſiaſticæ? p.334

XIX. An ſtatuta, quibus cauetur, ne quis apprehendat poſſeſſionem alicuius rei Eccleſiæ, vel Beneficij ſine facultate Principis, vel ſuorum Miniſtrorum, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam : An Principes poſſint ſtatuere, ſeu prohibere, ne anuatæ in ſuis Regnis ſine eorum conſenſu, ſoluantur Summo Pontifici : An Principes ſi per aliqua ſtatuta diſponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, faciant contra libertatem Eccleſiaſticam, & ſint excommunicati : Vbi de ſtatuto, quo funeris pompa minuatur, vel reſtringatur Clericorum, vel çereorum numerus : An Reges poſſint ſe intromittere, quando ab aliquo Epiſcopo non obſeruatur aliquod Tridentini decretum? p.337

XX. An Principes ſtatuentes, ne in eorum ſtatu poſſint ædificari de nouo Eccleſiæ, & Monaſteria ſine eorum conſenſu, ſint contra libertatem Eccleſiaſticam : Vbi quid de edicto de non habendis cætibus Religioſorum ſine licentia Principis : An aliqua ciuitas, vel Princeps poſſit exigere tributa Clericis, quia per conſuetudinem immemorabilem, ita ſemper factum eſt : An ſtatuta prohibentia alienationem ſtabilium in non ſubditos, ligent Eccleſias, ſeu Hoſpitalia : An ſtatutum reſtringens, vel impediens diſpoſitiones ad pias cauſas, valeat, ſeu ſit contra libertatem Eccleſiæ : An Principes poſſint ſtatuere irritando aliqua Iuramenta apponi ſolita in contractibus : Seu an poſſit Princeps condere ſtatutum abrogans aliud ſtatutum ſuum, quod Clericorum priuilegium continebat : Seu an per aliquod priuilegium ſit in aliquibus Regnis derogatum Eccleſiaſticæ libertati? p.342

XXI. An Principes laici quoad ſuos ſubditos, poſſint inducere Impedimenta dirimentia matrimonium : An ſtatutum diſponens mulierem extra territorium nubentem cum ſua familia, priuandam eſſe hæreditate ; etſi ei ſit quæſita, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam. An lex, ſiue ſtatutum, quod aliquis adiens hęreditatem, non facto innentario, teneatur vltra vires hæreditarias, comprehendat Clericos : An valeat ſtatutum, in quo cauetur, ne filia, vel filius poſſint contrahere ſine conſenſu patris ; & quod alias cadat ab hæreditate :

An

An Princeps ſæcularis poſſit ferre aliquam legem aduerſus filios contra iuſtam parentum voluntatem nubentes: An Princeps laicus poſſit facere leges circa matrimonium: Et an poſſit legitimare filium Clerici, ſi ipſe filius ſit Clericus? p.348

XXII. Si Princeps Chriſtianus de facto apponeret aliquod impedimentum dirimens matrimoniale, an non obſtante hac reſeruatione, factum teneret, & matrimonium cum tali impedimento contractum, validum eſſet: quamvis ipſe peccaret faciendo contra reſeruationem ab Eccleſia factam: Et an Princeps laicus poſſit imponere pœnas, ne matrimonia inter conſanguineos contrahantur, & illas exigere, etiam impetrata à Pontifice diſpenſatione: An ſtatutum prohibens fieri matrimonia Clandeſtina, & ponens pœnam aliter facienti, ſit nullum: An ſtatutum, vt quis, qui nondum habet Ius in re bonorum, quæ poſſeſſurus eſt, Dominus ſit, non ingrediatur Religionem; ſin vero amittat, ſit illicitum, & contra libertatem Eccleſiaſticam: Et an queat Princeps ſtatuere, vt Regius Iudex cognoſcat ſuper recuperanda è Clerico poſſeſſione beneficij, à qua eſt deiectus per vim, vel vt retineat illius poſſeſſionem, in qua ab alio turbatur? p.356

XXIII. An Principes laici poſſint ſtatuere, ne beneficia Eccleſiaſtica exteris conferantur. Et an habeant Ius conuocandi Epiſcopos propter aliquod negotium Reipublicæ, vel bonum ipſarum Eccleſiarum: Et an Princeps laicus poſſit ſtatuere, vt Eccleſiaſticus vſurpans Iuriſdictionem ſæcularem, aut alia Regalia, poſſit probari bonis temporalibus à Iudice laico: Et an Princeps poſſit prohibere ne inhibitoriæ, quæ ad Magiſtratus Regios mittuntur, ab Eccleſiaſticis promulgentur prius, quam ipſi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur: An ſit licitum Principibus laicis, & Magiſtratibus diſcutere facultates, & poteſtates alicuius nuncij, qui in illam prouinciam à Pontifice mittitur: Et an Principes, ſeu Magiſtratus Regij faciendo litteras hortatorias ad Epiſcopos, vt ab aliqua mala determinatione deſiſtant, faciant contra libertatem Eccleſiaſticam, & incurrant in Bullæ cœnæ cenſuras? p.359

XXIV. An Princeps ſæcularis poſſit ſtatuere, vt puniatur Clericus delinquens ratione officij ſibi ab ipſomet Principe commiſſi: Et an perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ commiſerunt crimen Læſæ Maieſtatis, poſſint Principis ſtatuto puniri ab eius Iudicibus laicis: An Princeps, ſeu Iudex laicus poſſit ſtatuere, ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipſis Concubinis factis, extendendo ſtatutum ad Clericorum Concubinas: Et ſtatuta, ſeu edicta de non paſcendis animalibus in paſcuis vniuerſitatis, niſi ſoluta certa pecunia, ſub pœna comprehendat animalia Clericorum: Et an eſto quod Clericis permittatur habere Macellum publicum, vel non queant depaſcere ſua propria pecora in paſcuis communitatis: Et an pœnæ ſic impoſitæ, aut ex alio capite poſſint exigi, & exequi per laicos Iudices: Et an ſint caſus, in quibus queant laici pœnis coërcere Eccleſiaſticos; idest an ſtatuta pœnalia Clericos obligent? p.361

XXV. An laicus Princeps poſſit illo pacto ſtatuere ſuper vtili Dominio rei Emphyteuticæ: Vbi de intellectu text. in cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc tit. An ſtatutum laicorum ſuper feudis in præjudicium Eccleſiæ valeat. Seu an liber feudorum Clericos liget? quid de nouis ſtatutis: Et an Eccleſia feudataria Regis, teneatur ſoluere releuiũ indictum per conſtitutiones Regni, & per conſuetudines: Et an Epiſcopi feudatarij Regis, debeant in aliquibus caſibus potius parere Regi, quam eorum ſuperiori. An abolitio delictorum generaliter à Principe facta Clericos comprehendat? p.366

XXVI. Statutum quod finita linea non fiant inueſtituræ ſtantibus hæredibus defuncti, an comprehendat Eccleſias: Et ſtatutum de continuando poſſeſſionem defuncti in hæredem, etiam in feudalibus, & Empyteuticarijs, an habeat locum in bonis Eccleſiæ? Statutum, vel conſuetudo præferens Primogenitos in ſucceſſione feudorum, an comprehendat etiam Clericos: Vbi quid in Maioratibus Hiſpaniæ: Et quid de ſtatutis excludentibus Clericos, vel Religioſos à ſucceſſione: Et an ſtatuta, & conſtitutiones circa ſolemnia teſtamentorum, comprehendant teſtamenta Clericorum: Vbi an teſtamenta Clericorum ſubijaceãt diſpoſitioni Iuris communis in cauſa prætetitionis,

ſiue

ſiue exhæredationis filij ingrati actiue, & paſſiue: Et an laici Principes queant alterare voluntates teſtatorum? p.373

XXVII. Statuta circa ordinationem litis, an comprehendant Clericos litigantes coram Iudice ſæculari, quando non concernunt Iura ipſorum: Et quid de ſtatuto loquente, vt inſtantia ſeruetur, Clerico litigante coram laico, an debeat eſſe iuxta Ius Canonicum, aut ciuile: Vel num Clericus laici hæres queat ſtatuto obligari inſtantia ſui actoris, etiam in cauſa executiua: Vitium litigioſi, an liget Eccleſiaſticos, etiam quoad pœnas: Et an valeant ſtatuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Eccleſiaſtici: Et an edicta monentia quemcumque ad comparendum coram Iudice laico, ſi ſua putauerit intereſſe, liget Clericos? aut valeat ſententia contra ipſos lata, vt in contumaces? p.378

XXVIII. An ſtatutum quod Clericus ſpoliator laici, cognoſcatur per iudices ſæculares, valeat, imponens pœnam conſanguineis Clericorum, an valeat intuitu eorum: Et an ſtatutum de compromiſſis faciendis inter coniunctos, liget Clericos: An ſtatutum obligans filium ad debita patris cedentis, comprehendat filios Clericos: Et an ſtatutum, quod maritus lucretur dotem, excluſis filijs primi matrimonij, comprehendat filios Eccleſiaſticos factos: Statutum prohibens venationes, & piſcatores, an comprehendat Clericos: An ſtatutum, quod occidens Clericum, puniatur in pecunia, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam: Et an ſtatutum quod occiſor non ſuccedat occiſo, comprehendat Clericos perpetrantes homicidium, etiam cum qualitate: aut poſſit inferre præiudicium fiſco Eccleſiæ? p.382

XXIX. An Eccleſiaſtici teneantur recipere, milites in earum Domibus, aut Monaſterijs, vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli, ſiue aduentus Principis: Et quid quando Princeps inuaditur? Et an Eccleſiaſtici teneantur ad præſtandum homagium Principibus, aut Prælatis ſuperioribus, ratione ſpiritualitatis: Et an repræſaliæ poſſint concedi contra Clericos per laicos Iudices, aut Eccleſiaſticos: An Iura diſponentia de præſcriptione mobilium, vel immobilium, aut actionum, vt breuiori quadraginta annorum præſcribantur, comprehendant Eccleſias, & Eccleſiaſticos: Et an aliqua præſcriptio currat contra Eccleſiam ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica: Et an Princeps poſſit impedire Presbyterum à miniſterio Sacramentorum tempore peſtis: Et an poſſit Princeps laicus ſtatuere corrigendo, vel minuendo Ius Diuinum? p.389

XXX. An ſtatutum quod laici æquales ſint Clericis, etiam in Iudicijs, ſit contra libertatem Eccleſiæ: Statutum quod non poſſit haberi recurſus ad Papam, an ſit contra libertatem Eccleſiæ: Et an ſtatutum negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fideiuſſionem, liget Clericos actores coram Iudice ſæculari: Statutum quod in foro ſæculari non opponatur exceptio excommunicationis, an valeat: Et quid de ſtatuto ſuper probanda excommunicatione per inſtrumentum: Et an ſtatutum de exceptione inſtrumenti, etiam ſecundum formam Guarentigię, habeat locũ contra Clericos, & etiam in foro Eccleſiaſtico: Statutum quod mandata, ſiue ad lites, ſiue ad negotia, quando non eſt adiectum tempus, durent ſolo quinquẽnio, an comprehendant, mandata, quæ fiunt ab Eccleſiaſticis: Et an ſit licitum ſtatutum quod Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari in omnibus cauſis, teneantur iurare de calumnia: Et an reſpondere poſitionibus, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam: Et an leges ciuiles de Iure Iurando in litem, Clericos comprehendant? p.397

XXXI. Statuta diſponentia ſtandum eſſe Iuramento damnum paſſi, an iuuet Clericos: Statutum vt notarius non matriculatus in Collegio, nequeat inſtrumenta conficere, an Clericos comprehendat: Statutum, quod Bãniti poſſint impune offendi, an Clericos comprehendat: Statutũ quod libri mercatorum faciant fidem, an admittatur contra Clericos: An ſtatutum, quod ſi locator, vel conductor noluerit cõtinuare recõductionẽ, teneatur alteri denunciare per duos menſes ante finem temporis contractus, cõprehendat Clericos: Statutũ, quod ſolutio debiti non poſſit probari per teſtes, an afficiat

Clericos

Clericos litigantes in foro laico? Quid de Eccleſiaſtico venditore in euictione? p.402

XXXII. Priuilegium patriæ ne incolæ trahantur ad iudicium extra patriam, an comprehendat Eccleſiaſticos? An teſtator poſſit Monaſterium, vel Eccleſiam ab hæreditate excludere, ſi hæres inſtitutus, Monachus fuerit factus? An ſtatutum quod maritus poſt mortem ſuam, non poſſit relinquere vxori vltra centum aureos, comprehendat caſum, quando reliquit vxori multo maiorem quantitatem pro eleemoſyna facienda pauperibus diſtribuenda per ipſam? Et an legatum factum vxori, donec caſta vixerit, & lectum vidualem ſeruauerit, debeatur etiam ingreſſæ Monaſterium, non obſtante, quod communis vſus loquendi contrarium intelligeret? An teſtator poſſit præjudicare ordini Eccleſiaſtico per conditionem *ſine liberis*, quæ non excludit Eccleſiaſticos, nec Monaſterium ante profeſſionem, etiam ſi alter filios ſit ſubſtitutus? p.406

XXXIII. Statuta laicorum an ſint ſeruanda in Curia Epiſcopi: Et an ſi Comes, aut Dux, ſiue Marchio creatus fuerit Cardinalis, queat ſtatuto amittere Caſtrum, quod obtinuerat vigore primogenituræ: Et an quando ciuitas, ſeu vniuerſitas granatur per numerum focularioṝu vigore ſtatuti de dãno dato, comprehendantur etiã Clerici, & computentur in numero ipſorum: Et an ſi ſtatuta laicorum confirmentur per Pontificem, comprehendant Eccleſiaſticos, & eius ſucceſſores? p.409

XXXIV. An debeamus opinionem, quæ fauet Eccleſiæ amplecti, quando ſumus in dubijs, ſi aliquod ſtatutum ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam: Et quid ſentiendum ſit de aliquibus Iuſtiniani Imperatoris conſtitutionibus, præſertim 3.5.6.5.7.& 5.8. Et an ſi Conſiliarij vulgo *de Camara*, in his Regnis Hiſpaniæ ex propoſito deſinant conſultare ad pinguiores Epiſcopatus Epiſcopos exiſtentes in minoribus, vt ſic non expediantur tot Bullæ, vt ſolent in iſtis tranſlationibus, expediri in Curia Romana, faciant contra libertatem Eccleſiaſticam: Et quid debeant facere Epiſcopi, dum iudices laici, aut Principes edunt aliquod ſtatutum contra libertatem Eccleſiæ: Et an teneantur defendere ex officio Clericos tributis grauatos? & quomodo: Et an Iudices ſæculares ſtatuentes in Clericos, ſeu eos trahentes ad Tribunal ſæculare, & perſonas Eccleſiaſticas extra caſus à Iure permiſſos, poſſint examinari, & puniri in Sancto Inquiſitionis Tribunali? p.411

XXXV. An poſſit Rex ſua authoritate confinare in aliquo loco Eccleſiaſticum. Siue Eccleſiaſticos: Vel debeat illos remittere ad proprium Iudicem Eccleſiaſticum, vt ab eo condigne puniantur? p.415

XXXVI. An Principes ſtatuere poſſint, vt homines liberi, qui alias Prædones, ac viarum Graſſatores ad Eccleſias confugerunt, abſtrahantur ab eis: Et an ſi incarcerati pereant, vt Eccleſiæ, à qua abſtracti fuerint, reſtituantur, poſſint Iudices, ſiue ſupremi, ſiue inferiores Stygmata illos in facie ſignare, & ex poſt facto illos Eccleſiæ reſtituere, vt eo modo apud omnes habiti ſint fures, ac graſſatores, ſiue vt delinquentes ſic inſigniti? p.420

XXXVII. An decretum Regis noſtri Philippi IV. quo ſtatutum fuit, vt filij Equitum, nondum perfectæ pubertatis, ſeu impuberes; eo quod perſonaliter ad debellandum ire non poſſunt, ſuis expenſis, vel parentum ſuorum, ſubrogent militem ſubſtitutum, vulgo *vno Montado de acauallo*, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam: Et an Principes, Imperatores, ſiue Reges, qui in Epiſcopatibus Eccleſijs, Patroni eſſe dicuntur, poſſint aliquomodo compellere Epiſcopos Scandaloſos ad renonciandum Epiſcopatum? p.423

XXXVIII. An edictum Principis, ſiue Præfecti pretium taxatiuum imponens victualibus, comprehendat Clericos, etiamſi viliori pretio taxata fuerint tempore Careſtiæ: Et an propter dicta victualia vendenda à ſæculari, vel ab Eccleſiaſtico Iudice, ſint compellendi dicti Clerici? p.428

XXXIX. An ſtante conceſſione Pontificia, vt etiam Clerici, & Eccleſiaſticæ perſonæ teneantur contribuere in illa communi collectas ſpecierum carnis, ſcilicet, vini, aceti, & olei &c. quæ fuit impoſita vulgo *para falta de los 19. millones y medio*, in comitijs publicis hic Matriti anno 1632. poſſint Clerici compelli ad eius ſolutionem iuxta legem à ſupremo Conſilio Caſtellæ diſpoſitam, in qua fuit aſſignata forma pro exactione prędictorum millionum: Et

Et an ſi aliquis Epiſcoporum in ſuo territorio mandet ſub cenſuris latæ ſententiæ, aliiſque pœnis pecuniariis, vt nullomodo pro vendendis ſuis fructibus petant ab adminiſtratoribus Regiis licentiam, nec fideiuſſionem petitam à laico præſtant, ordinans, vt ſi propter hæc, dicti adminiſtratores illos moleſtauerint, Iudices Eccleſiaſtici accipiãt informationem, eàmque prædicto Epiſcopo remittant ad proceden dum contra illos, queat conſilium ſupremum procedere cõtra talem Epiſcopum pœnis pecuniariis, aut illum vocando ad hanc Curiam? Et an ſi prædicta gratia Pontificia ſit prorogata per aliquod aſſignatum tempus, dum tamẽ Princeps, ſiue eius Conſiliarij, aut adminiſtratores non excedant modum exactionis cuiuſlibet ante acti anni, poſſint nihilominus eum augere; & ſic integra millionum contributio perſolueretur, ne egeret alia prorogatione Pontificia forte neganda? Et an ſi ceſſante tempore à Pontifice aſſignato, reſtet adhuc exigenda aliqua contributionis prædictæ pars, queant Rex, Conſiliarij, ſiue adminiſtratores prædictorum millionum proſequi eandem exactionem contra Eccleſiaſticos, ſaltim ſub ſpe, quod Põtifex iterum prorogabit conceſſionẽ repetitam aliis vicibus? Et an ſi de facto Epiſcopis, & Clero conſentientibus adminiſtratores recaudeant, & proſequantur prædictam collectam in perſonas Eccleſiaſticas, ſit in hoc pũcto practicandum idem, quod ſupra adduco ſub q. 13. & 14. de nouo eſſe impoſito in qualibet libra carnis Iuxta Schedulam Regiam 19. menſis Iulij 1656. Et an quia in anno 1657. in comitiis publicis fuit alia Regni conceſſio facta trium millionum de vno aſſe, ſuper vino & carne &c. Nec adſit conceſſio, ſiue licentia Pontificia, vt à Clericis exigatur, debeat idem in praxi obſeruari? Vbi de concordia cũ Archiepiſcopo, & Eccleſia Toletana: Et an belli oppreſſione queãt Reges aſſumere ab Eccleſiis aurea & argentea. p.431

XL. An ſtatutum laicorum puniens dãna data in agris per beſtias comprehendat damna data per beſtias Clericorum? Et an cuſtodes animalium Eccleſiæ, ſiue Clerici coram ſæculari iudice poſſint accuſari? p.443

XLI. An Reges cõdendo legẽ, ſiue ſtatutũ, vt familiares laici, Epiſcopi, Clerici, ſeu alterius Dignitatis, ſeu perſonæ Eccleſiaſticæ, non gaudeãt priuilegio fori Eccleſiaſtici, faciat contra libertatẽ Eccleſiaſticam? Et an famuli laici legati nuncij pro tempore exiſtẽtis in his Regnis Hiſpaniæ, & in hac Curia Matritenſi, ſic debeant gaudere, vt in quocũque delicto debeant Iudices ſupremi, vulgo *Alcaldes de Corte*, ſeu Prætor, vel eius locũ tenentes remittere delinquẽtes, cõſtito de tali famulatu; etiã ſi idẽ nunçius legatos, nec petãt ad ſe remitti delinquẽtem eius famulum, nec relatos Iudices ſæculares inhibeat: Vbi quid de famulis Cardinalium, inquiſitionis, Epiſcoporum, ſiue Clericorum? p.445

XLII. An liceat Regibus cõdere pragmaticã prohibentem laicis prorogationem alienæ iuriſdictionis? Et an liceat eam cõdere, ſiue ſtatutũ, ne laici cõductores bonorum Eccleſiaſticorũ, poſſint conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico? Et an queant ſtatuere, ne contractus Iurẽtur, vt ſic nunquam Eccleſiaſtici iudices queant de contractibus Iuratis inter laicos cognoſcere? Et an ſtatuere Principes valeant, vt Epiſcopus ſtare debeat proceſſui facto à Iudice laico, ſi reus remittendus ſit, vel ne? An Inquiſitores poſſint cogere Dominos, & Magiſtratus, qui fecerunt aliqua ſtatuta, & decreta impedientia eorum Iuriſdictionem, vt illa reuocent? Et de duobus notabilibus pro integra materia? p.454

XLIII. An Eccleſiaſtici teneantur reuereri laicis iudicibus, taliter vt ſi contra faciant, eos verbis, ſiue facto injuriando, queant ipſi laici Iudices injuriare, incarcerare, aut diffamare Eccleſiaſticos? p.458

XLIV. An Principibus liceat concedere hæreticis libertatẽ conſcientiæ ſine cõſenſu Summi Pontificis? Et Synagogas Iudæorũ permittere? Et quid ſi in vtroque caſu inſtet periculũ? Et an ſufficiat tacitus Papæ conſenſus? Et an ad tẽpus tantum licita ſint pacta cum hæreticis, eſto quod in perpetuum, nunquã liceat? Et num queat Imperator, ſiue Rex aliquis legem ferre, qua diſponatur, vt nullus milles deſerat bellum, vt ſequatur vitam religioſam, aut religionem ingrediatur, vel ordines recipiat? Seu facere legem, qua prohibeat dotare Capellanias, beneficia Eccleſiaſtica, & anniuerſaria, ne bona temporalia ſpiritualicata immunia reddantur à tributis, Collectis, & gabellis? p.460

XLV. An Eccleſiaſtici poſſint carcerari vel banniri, ſaltim ad tempus, vel per oſtraciſmum diſcolarum, ant ſaltim correctione politica, ſi non contentioſa: An ſtatuta de retractu Patrimoniali habeant locum quoad Equites Sancti Iacobi: Et an ſtatui poſſit quod ſi Eques militenſis, ciuem offendat, & arma geſtet, queat puniri à Magiſtratu laico, vel capi, remittendus ad ſuum Iudicem? p.465

XLVI. An poſſit Princeps laicus decernere gabellam ab Eccleſiaſticis quoque perſolnẽdam cum promiſſione eiſdem reſtituendi: An ſtatutum de ſoluendo taxam, vel concedens fauorem ſeruandum ſit ab Eccleſiaſticis: Et quomodo teneantur Clerici contribuere: Et an Princeps poſſit ſubditis prohibere, ne ad hanc, vel aliam Eccleſiam accedant, etiam ad peccata expianda? p.469

XLVII. An emptio facta à Principe, ne Eccleſiaſticus emat, violet libertatem Eccleſiaſticam: An conſtitutio, ob quam redditus Archiepiſcopi minuuntur, ſit cõtra libertatem Eccleſiaſticam: Et an Eccleſiaſtici poſſint conqueri de ſtatuto imponente gabellam vendentibus rem immobilem? An lex Luſitana poſſit iuſte aliquid Clericis ſtatuere? Et an excommunicentur in Bulla cœnæ exigentes gabellas à Clericis ſponte ſoluentibus: Vbi aliquid de gabella Carnis? p.470

XLVIII. An ſicut libertas Eccleſiaſtica violatur legibus, & ſtatntis laici legislatoris, violetur etiam, & actionibus: Et an hoc diſtinguatur ex onere impoſito actui venditionis, aut omnino ſeparato: Et cui horum teneantur Clerici, quando tributum imponitur: Et qualiter ad tributum pro ſale: Et an graue peccatum ſit frangere immunitatem Eccleſiaſticam, etiam ſi per plures annos, aut tempore immemoriali Clerici ſponte gabellam ſoluentes in fine contradicendo, ad eius ſolutionem cogerentur: Vbi de decreto Regio ſuper Regiſtro vulgo *de Coches*? p.475

XLIX. An Magiſtratus ſæcularis poſſit concedere ſaluum conductum Clerico bannito ab alio Magiſtratu laico contra Sacros Canones: Et an Baro mortaliter peccet, ſitque obligatus ad reſtitutionem, ſi certo ſciens agrum ficto eſſe Clerico donatum (quod tamen probare non poſſit) vt auferat Colonos, Carceret illos prætextu fiſcalium, quos tamen certo ſit eſſe pauperrimos, & omnino impotentes: Et an Gabella poſita Lanionibus, vt pro ſingulis bobus ſoluant duos aureos, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam; eo quod indirectè illa grauantur Clerici, qui carius emunt: Et an ſtatutũ cogens Clericos ad vinum vendendum, ſit contra Eccleſiæ libertatem: Et an laici ementes vinum à Clericis teneantur ſoluere gabellam: Et an Coloni Eccleſiarum pro ſua portione Collonica, teneantur ſoluere gabellam: Vbi de Emphyteuta? p.481

L. An peccet Clericus ſoluens vectigal, aut renuncians franchitiam, ne fraudetur ſolutione ſuorum reddituum ſibi debita à Rege, & an ſit danda franchitia Clerico alterius expenſis viuenti: Et an Clerico abſente ſtudiorum cauſa, debeatur eius familiæ franchitia, ſeu immunitas à gabellis: Et an ſtatutum dicatur contra immunitatem, eo ſolum, quod circunſtantijs appareat Principem indirectè habuiſſe intentionem extorquendi à Clericis: Et quid ſit indirectè, & per accidens grauare Clericos: An gabella dicatur pars pretij: Vbi an ad incurrendam excommunicationem Bullæ cœnæ Domini, ſufficiat actus attentatus: Et an ſi ſeptem v.g. Conſiliarij conſuluerunt contra immunitatem Eccleſiaſticam, quintus, ſextus, & ſeptimus incidant excommunicationem? p.486

LI. An gabella impoſita ſuper rebus, quæ ad vſum familiæ neceſſarium emuntur, vel aduehuntur, ſit injuſta; ſicut Princeps eam imponens, incidat in Canon Bullæ cœnæ: Vbi quid reſpectu Clericorum: Et an ſtatutum laicorum præcipiens, vt falſis menſuris, vel corrupta ſubſtantia, vel ſupra taxatum, pretium vendentes, ſerico vtentes, victualia, vel pecuniam extrahentes, arma in certa ſpecie, vel in certa hora prohibita geſtantes &c. pœna aliqua pecuniaria afficiantur, vel rebus ipſis, tãquam in commiſſum ceciderint, ſpolientur, etiam, ſi tales Clerici fuerint, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam? An ſtatutum inualidans donationem vltra quingentos aureos Eccleſiæ factam, ſi non adſit inſinuatio, ſit contra Eccleſiæ immunitatem? Et quid ſi inualidet donationem omnium bonorum, vel maioris partis à patre filio exempto (vtpote Clerico) factam: Et an ſtatutum laicum

laicum diſponens ſuper vtili dominio rei Emphyteuticæ Eccleſiæ, ſeu ſuper directo, ſit contra immunitatem. p.490

LII. An quando Clerus conſentit cũ conſenſu Põtificis, & alijs ſolẽnibus in aliquã contributionem, ad quam non tenebatur afficiat etiã Eccleſiaſticos ſucceſſores? An ſtatutum laicorum prohibens, ne Clerici potiantur priuilegijs, quæ alijs ciuibus conceſſa ſunt ſit cõtra libertatem Eccleſiaſticam: Et an poſſit Dominus apponere cõditionem rebus, Caſtris, & ſimilibus, vt hæc ſubſint oneribus à Principe imponendis, in quaſcumque manus deuenerint: Et an Eccleſiaſtici ſint immunes, non ſolum quoad onera imponẽda, ſed etiam quoad impoſita prius quam bona ad ipſos perueniſſent? p.494

LIII. An ſtatutum quod laici venditores vini Eccleſiaſticorum, teneantur præſtare fideiuſſionem de ſoluendis pœnis, ſit cõtra immunitatem Eccleſiaſticam: Et an ſtatutum laicorum priuans Clericos, ſi Iuriſdictionem ſæcularem declinauerint, officijs ſæcularibus, & bonis à Rege conceſſis, ſit contra immunitatem Eccleſiæ: Et an ſtatutum laicorum diſponens, vt mortuo Epiſcopo, inuentarium bonorum pro ſpolio fieri poſſit à iudice ſæculari, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam: Vel illud quod diſponit, vt licet Epiſcopus legata pia exequatur contra hæredem, non tamen exequi poſſit contra laicum tertium poſſeſſorem? p.496

LIV. An ſtatutum laicorũ inualidans, vel relaxans Iuramenta etiam ob Iuſtam cauſam v.g. quia metu, vel iniuria extorta ſunt, ſit contra libertatẽ Eccleſiaſticã: An ſtatutum laicorum prohibens ne Clerici è laicis erigant decimas, quę per conſuetudinem ſolui non ſolent, ſit contra libertatem Eccleſię: An ſtatutũ laicorum ſaltim ſi ſit cõfirmatum à Sũmo Pontifice, præſertim ex certa ſcientia, obliget Eccleſiaſticos: An conſenſus Pontificis expoſtulandus ſit, vt Eccleſiaſtici gabellas ſoluant, ſi ſtatutum æque principaliter Clericos, ac laicos concernat: Et an Epiſcopi debeant executioni mandare ſtatim licentias Pontificum ſuper ſoluendis tributis: Et an exigens gabellas ab Eccleſiaſticis, etiam cum animo reſtituendi ſimul cum intereſſe in fine anni, quod interim exactum fuit, fiat contra immunitatem Eccleſiæ? p.498

LV. An ſtatutum laicorum præcipiens, ne vocetur Religioſi, niſi prius vocari fuerint Parrochiæ Clerici, ſit contra libertatem Eccleſiaſticã: An ſtatutum laicorum diſponendi crimine hæreſis infligendo pœnas in illud committentes, ſit contra immunitatem Eccleſiæ: Seu an laicus poſſit condere ſtatuta, quibus præſcribatur modus procedendi, vel puniendi hoc crimen diuerſus ab eo, quem Eccleſia præſcribit: An Principes ſtatuentes, vt nõ poſſint familiares ſanctæ Inquiſitionis gaudere priuilegio fori in aliquo delicto faciant cõtra immunitatem Eccleſiæ? Et an in omnibus cauſis, in quibus infringi valet libertas Eccleſiæ, excludi poſſint per Principes laicos appellationes ad Papam. Vbi de Bulla, quæ vocatur aurea? p.502

LVI. An Reges, & Principes ſupremi poſſint imponere gabellas ſuper eius Iuribus Regalibus, ſolo aſſẽſu populi laici, inconſulto Clero? Et an ad ſolutionem earũ teneatur Eccleſiaſtici ſola conceſſione Parlamẽti laici abſque priuilegio Papæ? Et quæ dicantur Regalia ad prædictum effectũ: Vbi de nonnullis conceſſionibus retro actis temporibus in his Regnis Hiſpaniæ: Et quid in præsẽti intendatur, tam ex parte Regis, quam ex parte ſtatus Eccleſiaſtici: Et an Clerici teneantur ad datium, vel ad gabellam earum rerum, à quibus abſtinere poſſunt? Et in quibus queat exemplificari: Et an ſi Clericus ſupplicat Principi, teneantur ſoluere taxam ſupplicantibus impoſitam: Et quid operetur in delictis ſaluus conductus? p.505

LVII. An Epiſcopi, aliiue Prælati teneãtur ex vi legis Regiæ ire ad debellãdũ inimicos Regni ſimul cũ alijs laicis, ſeu ſeruire cũ tot militibus ſuis expẽſis, vulgo *ſeruir con lanças* ſine Papæ cõſenſu ex eo ſolũ quod Vaſſalli ſunt, aut ex eo quod terras, aut Iuriſdictiones acceperunt à Regibus cũ tali, aut ſine tali pẽſione, & onere? Et an poſt mortem Epiſcoporum ſit obnoxiũ ſpoliũ eorum ad dictã ſolutionẽ, etſi cedat in præiudiciũ Reuerẽdæ Cameræ Apoſtolicæ? Et quid ſi exigantur à laicis Miniſtris de fructibus Epiſcopatuum, qui medio tempore à morte vnius Epiſcopi ad electionem, & confirmationem alterius acquiruntur, etiam Reuerendæ Cameræ? p.511

LVIII. An leges Regiæ, & Valentiæ, quæ prohibent vulgo *las piſtolas, y Tercerolas* quibuſcũque exemptis, & etiam Fami-

liaribus ſancti officij inquiſitionis, poſſint eſſe Iuſtæ, ſi inde Miniſtri inquiſitionis non valerent tute præſto eſſe incarcerationibus reorum ſancti officij? Et an lex Regia, quæ mandat delictum Polygamię cognoſci à Iudicibus laicis, ſit contrà libertatem ſancti officij inquiſitionis? p.519

LIX. An foris Aragoniæ in fauorem Baronum, ſeu dominorum de Vaſallis, vt queant furca ſuſpendere Lamias, Sagas, & ſtriges, vulgo *alas Brujas*; eo quod illis imputantur infanticidia, deroget in aliquo foro ſancti officij inquiſitionis: Et an lex, forus, aut concordata, quæ prohibet, vt rei ſancti officij prius apprehenſi, & incarcerati à Iudice Regio; non tradantur Inquiſitoribus illos petentibus, vt reos Inquiſitionis, niſi dicant expreſsè illos petere ex cauſa fidei, offendant in aliquo modum procedendi cum ſecreto in Tribunalibus Sanctæ Inquiſitionis: Et an Valentiæ forus, ſeu concordata, quæ Schedulis Regijs prohibet ne creentur Familiares ſancti officij, niſi homines priuati ciues, non inquam Barones, Proceres, ſeu Vaſſallorum Domini, infringat in aliquo libertatem, ac priuilegia ſancti officij, vel ſi iam creatos priuet à foro, & indultis ſancti officij, quibus debent gaudere; ex eo quod bannire dicantur: Et an ſi Familiaris deſidatus vulgo *retado* ab alio illum in deſidatione occidat, non proditorie, ſed facie ad faciem. Cum enſe, priuari poſſit à foro virtute legis Regiæ Caſtellæ 10.tit.4.lib.4.Recop. p.529

LX. An ſi tributorum, & collectarum leges Regiæ ferantur ſuper farina, tritico, ordeo &c. in pecunia numerata pro ſingulis fanecis, vel quod de centum fanecis Regi ſoluantur quinque, quæ vocatur dimidia decimatio, poſſint eſſe Iuſtæ in noſtris Regnis Caſtellæ, etſi in alijs Regnis ſoluantur: Et an ſi Iuſtæ fuiſſent reſpectu laicorum ratione cauſæ publicæ, poſſent, & conſtringere Eccleſiaſticos ſine aſſenſu Pōtificio? p.541

LXI. An Reges Chriſtiani valeant conuertere in alios vſus, etſi pios monetam ſibimet conſignatam ſuper redditibus primi anni Epiſcopatus, aliorúmve beneficiorum, ſi in Breui Pontificio conſignationis, exprimat Pontifex velle quod talis pecunia non expendatur in alios vſus, quam Catholicæ religionis, defenſionis, & propagationis, necnon obedientiæ erga Romanam Eccleſiam conſeruationis: Et an ſi Principes decernant, quod ſententiæ in prima inſtantia latæ in cauſis ordinarijs, illico executioni mandentur; ſic vt appellatio tantum habeat locum quoad deuolutiuum effectum queant obligari Tribunalia Eccleſiaſticorum, & ſanctæ Inquiſitionis, vt in cauſis externis, & ciuilibus extra fidem, idem decretum practicetur ſine beneplacito Papæ Epiſcopi, aut Inquiſitorum? p.554

Ad Textum in Cap. ex Litteris XI. hoc titulo, De Conſtitutionibus. p.560

QVÆST. I. An legiſlator habeat poteſtatem obligandi ſuis legibus ad culpam, & pœnam ſimul, & ad pœnam ſoluendam tantum: Et an lex humana obligare poſſit ad ſui obſeruātiam cum periculo vitæ: Et an leges pœnales queant ad pœnam obligare ſoluendam ante iudicis ſententiam: Et an poſſit dignoſci quando leges pœnales continent ſententiam ferendam, & quando latā: Et an requiratur monitio, vt quis incurratur legis pœnam? p.561

II. An lex pure pœnalis in materia graui obliget in conſcientia: An lex pœnalis mixta obliget ſub reatu peccati mortalis: An lex pœnalis ex idētitate rationis ſit extendenda ad alios caſus: An qui per legem pœnalem priuatur ipſo facto voce actiua, & paſſiua, teneatur in conſcientia hanc pœnam ſubire ante iudicis ſententiam? p.565

III. An lex pœnalis v. g. excōmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, irregularitatiſque obliget ſub mortali: An lex prohibens aliquid ſub pœna mutilationis, carceris perpetui, damnationis ad tirremes, confiſcationis bonorum, aut amiſſionis multorum bonorum, aut ferre ſclopetum, vulgo *eſcopeta* ſub pœna capitis, obliget ſub pœna peccati mortalis: An qui eſt cauſa, ne quis condēnetur ad pœnam Iuſtam, impoſitam à lege, teneatur pœnam reſtituere: Et an lex pœnalis priuans à bonis, obliget nō ſolum in conſcientia, verum quod delinquens teneatur in ſe ipſo exequi pœnas à lege impoſitas: Vbi quid de lege imponente priuationem bonorum ex cauſa hæreſis: p.568

IV. An quando dubium eſt, nunquid lex etiam pœnalis, obliget ſub veniali, vel

ad mortale, intelligatur de mortali: An ignorans excuſetur à pœna legis: Et an tranſgreſſor legis pœnalis poſtquam à Iudice ſit condemnatus, teneatur ipſe in ſe ipſum exequi pœnã, ſeu teneatur ſpectare exactionem iuſtitiæ: Et an Iudex teneatur imponere pœnam à lege præſcriptam; & qualiter aliud faciendo peccet? Et quid de Iudice minuente, vel remittente pœnam ante, vel poſt pronunciatam ſententiam? Et an fraudantes tributa, dicantur peccare in legem pœnalem? An lex pœnalis Pontificia obliget, & ignorantes, non publicata? p.573

Ad Text. in Cap. Ex parte Epiſcopi XII. hoc titulo de Conſtitutionibus. p.578

QVÆST.I. AN Præbendatum ſuppreſſio requirat cauſam, & conſenſum, ſicut, & augere numerum Canonicorum in Cathedralibus? Diſpoſitio vltima, vt primæ deroget, an procedat, ſi prima Iurata ſit? An derogatio, in ampliſſima forma priuilegiorum Societatis IESV, & Clericorum regularium, valeat, ac præjudicet, ſi non fuerit dictis Religionibus intimata & inſinuata? ibid.

Ad Textum in Capite, fin. hoc titulo. De Conſtitutionibus. p.582

QVÆST.I. AN Iubilæum grande Pontificis, quo Cauetur vt confeſſarius queat abſoluere à quibuſvis reſeruatis in Bulla cœnæ peccatis, & cenſuris, extendatur etiam ad hæreſim, ſi ſpecialiter de peccato hæreſis reſeruato, non fiat mentio in Iubilæo? num ſi fiat mentio poſſit nihilominus abſoluere ab hæreſi occulta, & num Confeſſarius abſoluens hæreticos in foro conſcientiæ poſſit puniri à Dominis Inquiſitoribus, vel an Confeſſarius poſſit abſoluere virtute Bullæ Cruciatæ à caſibus contentis in edicto Inquiſitorum, hæreſi tantum excepta. ibid.

Tom. II.

Ad Titulum De Reſcriptis.

AD RVBRICAM, & ſub ea *à n. 1. aſſignantur quæſtiones 21. tractatæ iam in lib. 1. decretalium.* p.7

QVÆST.I. AN impetrans teneatur narrata in reſcripto verificare? An verba narratiua Papæ inducant probationem? Et quid de verbis inferiorum: Et an ſola ſupplicatio probet titulum: & quid de aſſertione ſupplicationis? An, & quomodo valor in materia beneficiorum probetur? Vbi de regula Cancellariæ, quæ loquitur de valore exprimendo? Et quomodo valor de fructibus beneficiorum probetur? p.3

II. An Epiſcopus poſſit diſpenſare, quoties facultas non admittitur? Et an Epiſcopi poſſint diſpenſare in lege Pontificia approbando pœnam pecuniariam? Et an diſpenſatio à Pontifice conceſſa, & aſſignata, valeat in foro conſcientiæ? p.9.

Ad Textum in Cap. I. hoc titulo De reſcriptis, in ipſo. p.11

Ad Textum in Capite, Ex parte II. hoc tit. De reſcript. in ipſo. p.12

Ad Textum in Capite, Cæterum III. hoc titulo. p.13

QVÆST.I. AN impetrata diſpenſatiõe duplici ad eãdem rem, poſterior cenſetur ſubreptitia, niſi mẽtionem faciat prioris? Quid quando eſt quædam diſſonantia partialis, & contrarietas: Vbi de clauſula *motu proprio*? Et an quando prius reſcriptum, ſeu priuilegium ſunt irrita, ſit neceſſarium facere in poſteriori de illis mentionem? Et an reſcripta Principis, quæ generalia ſunt, poſſint vincere municipalem conſuetudinem ſepeliendi mortuum in ciuitate? ibid.

II. An pluribus reſcriptis à Pontifice impetratis præferatur poſterius, ſeu eorũ aliud? Et an quãdo poſterius eſt impetratũ ad primi augmẽtũ, debeat facere

mentionem de primo? Et an ſi poſterior diſpenſatio ſubreptitia ſit eo quod prioris ſtrictioris non ſit facta mentio, valeat, aut vtraque irrita ſit? p.17

III. An facultas ſecunda ad alienanda bona Maioratus valeat, ſi in ea non fuit facta mentio de prima? Etſi affirmatiuam profiteremur, videndum eſt qualiter id precedat: Et an ſemel conceſſa facultate ad rem Maioratus hypotecandam, ſit neceſſaria noua facultas ad eam vendendam, die adueniente ſolutionis? Et an ſi teſtator prohibuerit alienationem rerum Maioratus, ſit neceſſaria huius prohibitionis mentio, cum Princeps concedit facultatem alienandi bona Maioratus? p.19

Ad Textum in Capite, Inter Cæteras IV. hoc titulo in ipſo. p.22

Ad Textum in Cap. Si quando V. hoc titulo in ipſo. p.23

Ad Textum in Capite, Cum Ordinem VI. hoc Titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Eam te. VII. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Ad Aures VIII. hoc titulo, in ipſo. p.24

Ad Textum in Capite, Si autem IX. hoc titulo, in ipſo. p.25

Ad Textum in Capite, Ad hæc X. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. Ad Audientiam XI. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Ex parte XII. hoc titulo, in ipſo. p.26

Ad Textum in Capite, Sciſcitatus XIII. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Paſtoralis XIV. hoc titulo, in ipſo. p.27

Ad §. Quoniam eiuſdem textus. ibid.

Ad Textum in Capite, Sedes XV. hoc titulo, in ipſo. p.28

Ad Textum in Capite, Ex Tenore XVI. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Cum, adeo XVII. hoc titulo, in ipſo. p.29

Ad Textum in Capite, Cauſam XVIII. hoc titulo, in ipſo. p.30

Ad Textum in Capite, Conſtitutus XIX. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Super Litteris XX. hoc titulo. p.31

QVÆST. I. AN taciturnitas veri, aut falſi expreſſio æquè reſcripta vitiet: Et an omnis expreſſio falſi, reſcriptum vitiet, ſeu diſpenſationes, ac cæteras gratias? Et an taciturnitas veri reddat diſpenſationem nullam, quando tacetur aliquid quod ſecundum Stylum Curiæ, eſt neceſſario declarandum: Vbi quid de conſuetudine? p.34

II. A omnis cauſæ finalis taciturnitas, vitiet reſcriptum: Et an quando cauſa demonſtrationis, vel taxationis, aliqua qualitas aſſignatur? Et an ſi plures cauſæ proponantur, quarum vtraque eſt inſufficiens per ſe, ſed iunctæ integrant, & aliqua earum eſt falſa, corruat diſpenſatio: Et an ſicut in reſcriptis, & gratijs à Principe conceſſis, ſubreptio operatur;

operatur; ſic & in conceſſis ab Epiſcopo, ac alio iudice ordinario? p.42

III. An vitium inexprimenda cauſa impulſiua, vel ea taçenda contingens, noçeat Principis conceſſioni? Et an litteræ ad beneficium, quod non habet curam animarum, hoc expreſſo, valeant? An falſus beneficij valor in litteris expreſſus, noceat ſemper? An impetrans à Principe indulgentiam homicidij, teneatur mentionem facere prioris veniæ conceſſæ alterius homicidij: Et an petens à Rege licentiam conſtituendi Maioratum, teneatur mentionem facere filiorum omnium, quos habet, eorum numerum exprimens? p.47

IV. An quando ſubreptio fuit facta doloſè, & per malitiam, vitiet reſcriptum, etiam ſi ea non fuerit cauſa totius reſcripti, ſed ſolius formæ ſpecialis? Et an ſi ſubreptio contingat in quadam reſcripti parte, totum illud vitiet, tam ſi cauſa ſit impulſiua, Quam finalis? Et an doloſa reſcripti ſubreptio in parte tantum illius, inducat ipſo iure irritationem: quid de diſpenſatione in foro conſcientiæ: Et an clauſula *motu proprio* in gratijs, & diſpenſationibus appoſita, ſuppleat ſubreptionis vitium; ſic vt validum ſit reſcriptum? p.51

V. An in dubio præſumatur dolus, & fraus in impetratione reſcripti, gratiæ, ſeu diſpenſationis? Et an in dubio præſumatur valida diſpenſatio? Et an ſi contingat reſcripti ſubreptio ex dolo Curialis, ſit nullum? Et an taciturnitas ex ignorantia probabili, excuſet à ſubreptione in foro conſcientiæ? p.58

VI. An ſubreptitia ſit diſpenſatio voti, tacito Iuramento, vel econtra, vel ſi falſò proponatur votum, cum ſit Iuramentum? An in votorum diſpenſatione taciturnitas veri, & expreſſio falſi, irritet vota? Et an ſi impetrans diſpenſationem ponit vnam cauſam, quæ falſa eſt pro alia vera non poſita, vt facilius conſequatur diſpenſationem, dicatur diſpenſatio nulla ex tali mendacio? Et an diſpenſatio in vno vinculo abſque mentione alterius ſit valida: Vbi quid quando in eadem perſona duo ſunt impedimenta? p.62

VII. An pœna falſitatis puniatur impetrans à Papa, ſeu à Principe reſcriptum obreptitium, vel ſubreptitium: Vbi quid de Curiali mutante narratiuam: Et quid vbi narratiua fieret dubitatiuè: & aliquid de reſcripto *perinde valere, & de gratia ſi neutri*, ac de alijs, quæ ſi non exprimantur, reddant, ſiue non, gratiam ſubreptitiam? Vbi an de lite debeat fieri mentio, ac de ſtatu proceſſus? p.67

Ad Textum in Capite, Edoceri XXI. hoc titulo, in ipſo. p.71

Ad Textum in Cap. Cum Dilecta XXII. hoc titulo, in ipſo. p.72

Ad Textum in Capite, Plerunque XXIII. hoc titulo. p.73

QVÆST. I. An reſcripta ad lites, ſint perpetua: An autem anno expirent? ibid.

Ad Textum in Capite, Cum contingat. XXIV. hoc titulo, in ipſo. p.74

Ad Textum in Capite, Olim XXV. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Dilectus XXVI. hoc titulo, in ipſo. p.75

Ad Textum in Capite, Poſtulaſti XXVII. hoc titulo, in ipſo. p.76

Ad Textum in Capite, Nonnulli XXVIII. hoc titulo, in ipſo. p.77

Ad §. ſunt, & alij textus noſtri. p 78

Ad Textum in Capite, Dilectus XXIX. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Capitulum. Sanctæ Crucis XXX. hoc tit. in ipſo. p.79

Ad Textum in Capite, Ad Audientiam XXXI. hoc titulo, in ipſo. p.80

Ad Textum in Cap. In Noſtra XXXII. hoc titulo, in ipſo. p.82

Ad Textum in Capite, Ex Parte Decani XXXIII. hoc titulo, in ipſo. p.83

Ad Textum in Cap. Significante XXXIV. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. Rodulphus XXXV. hoc titulo, in ipſo. p.84

Ad Textum in Cap. Significauit XXXVI. hoc titulo, in ipſo. p.85

Ad Textum in Capite, Ex Inſinuatione XXXVII. hoc titulo, in ipſo. p.86

Ad Text. in Cap. Mandatum XXXVIII. hoc titulo. p.87

QVÆST. I. AN prouiſus à Papa de aliquo beneficio, præferatur prouiſo à legato, vel ordinario: Vbi quid de poſſidente prius. ibid.

Ad Textum in Capite, Litteris XXXIX. hoc titulo, in ipſo. p.88

Ad Textum in Cap. Abbatem XXXX. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. Ab excommunicato XXXXI. hoc titulo, in ipſo. p.89

Ad Text. in Cap Si proponente XXXXII. hoc titulo, in ipſo. p.91

Ad Text. in Cap. Quia nõnulli XXXXIII. fin. hoc titulo, in ipſo. p.92

Ad Titulum, De Conſuetudine. p.94

In præmiſſo à n.1. aſſignantur quæſtiones 22. de hac materia iam tractata in lib. 2. Decretalium. ibid.

AD RVBRICAM. p.95

QVÆST. I. AN quilibet vſus inducat conſuetudinem: Vbi quid de actibus facultatiuis? Et an deſideretur longus, & continuatus vſus, vt ea induci poſſit? Et an vt fundetur conſuetudo requirat frequentiam diuerſorum actuum, & quod confirmetur iudicio contradictorio? Et an per ſolum vnum actum contrarium interrumpatur conſuetudo? p.97

II. An vt conſuetudo introducatur, actus debeant eſſe omnino voluntarij, & ex intentione introducendi eam, & qualiter hoc cognoſcatur? Quinam eam introducant; in qua ætate, & aduerſus quos introducatur? Et an nõ vſus queat introducere conſuetudinem: Vbi quid in Religioſis? Et an conſuetudo contra regulam, & conſtitutionem Religionis excuſet ſubditos? p.103

III. An conſuetudo particularis attendẽda ſit, vbi adeſt vniuerſalis? Et an conſuetudo vnius communitatis, obliget alteram? Et num conſuetudo poſſit extendi de loco ad locum: Et an conſuetudo immemorialis, cenſeatur reuocata per Clauſulam generalem reuocãtem. Conſuetudines? p.109

IV. An conſuetudo nondum præſcripta valeat introduci in aliquo caſu, accedẽte Principis voluntate: Et an, vt conſuetudo legitimè introducatur, debeat adeſſe à principio, & ſemper bona fides ſicut in præſcriptione: Et an conſuetudo bene procedat, requirat quod actus, qoibus ea conſtat, careant omni malitia: Et num conſuetudo poſſit in actu ſolemni reſtringere teſtium numerum: Et an in materia præcedentiæ attendatur conſuetudo? p.111

V. An conſuetudo, vt legẽ vincere queat, ſeu vt ſuſtineatur, tanquam lex, debeat eſſe rationabilis: Et quando dicatur talis: Et an ſit tantæ vis, vt vtique vincat legem poſitiuam contrariam: Et quam vim habeat conſuetudo ſemel introducta: Et an qui dicit debeat eam probare: Vbi qualiter probetur conſuetudinem extare: Et quid dicendum quando adeſt dubium,

dubium, num conſuetudo ſit rationabilis? 113

VI. An Stylus Iudicialis in quibuſlibet tribunalibus faciat Ius conſuetudinarium: et an probetur ſicut conſuetudo: Et an ab vno aduocato, ſiue Doctore, aut gloſſa? p.118

Ad Textum in Capite I. hoc titulo, De Conſuetudine, in ipſo. p.120

Ad Textum in Cap. Ex Litteris II. hoc titulo, in ipſo. Vbi remiſſiuè de pluribus modis acquirendi Dominium & poſſeſſionem. ibid.

Ad Textum in Cap. Ad Audientiam III. hoc titulo, in ipſo. p.124

Ad Textum in Capite, Quanto IV. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Cum inter V. hoc titulo, in ipſo. p.126

Ad Textum in Capite, Cum Olim VI. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Cum Venerabilis VII. hoc titulo, in ipſo. p.128

Ad Textum in Capite, Cum dilectus VIII. hoc titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, Cum Conſuetudinis IX. hoc titulo, in ipſo. p.129

Ad Textum in Capite, Ex parte X. hoc Titulo, in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite, fin. hoc titulo, De Conſuetudine. p.130

QVÆST. I. AN conſuetudo diuturna in peccando, augeat peccati pœnam? An pœna ſit minuenda, vbi à patrato ſcelere, multum temporis interceſſerit? p.131

II. An conſuetudo delinquendi augeat pœnam delinquenti, quando, & quomodo: Vbi quid in minimis? Et quando dicantur delicta pluries commiſſa: Et quando, vel vnica, vel pluribus pœnis puniantur? Et an conſuetudo peccaminoſa, vincat legem. p.134

III. An conſuetudo poſſit vincere legem naturalem, ſeu legem Diuinam aliquando? Et quid de lege poſitiua: Et an conſuetudo poſſit abrogare legem prohibentem conſuetudinem contrariam? Et an detur conſuetudo aliqua, quæ ex præciſa legis poſitione, nequeat abrogari: Vbi de Epiſcopo abrogante conſuetudinem ſui Epiſcopatus? p.141

IV. An ſi lex improbet conſuetudinẽ per verba generalia, intelligatur non ſolum de conſuetudine præterita, ſed etiam de futura? An conſuetudo legitime præſcripta poſſit abrogare aliam conſuetudinem: Et an conſuetudo poſſit lege abrogari: Et an conſuetudo prior maneat abrogata, ſi in ipſa non efficiatur mentio de conſuetudine in contrarium? p.148

V. An vtique verum ſit, quod vt conſuetudo introducatur, ſiue abrogetur, debeat concurrere, ſaltim tacitus conſenſus Principis, ſeu ſufficiat vſus ſolius Populi, Prouinciæ, ſeu Regni: Et an vt vna conſuetudo abroget aliam contrariam, requiratur tempus idem, ac eſt neceſſarium ad introducendam conſuetudinem aduerſus legem: An conſuetudo poſſit abrogare pœnam legis, eius obligatione manente: Et an queant abrogare legem quoad culpam, manente obligatione, quoad pœnam: Et quoſnam alios effectus pariat conſuetudo: Et in quo differant deſuetudo, vſus, & contraria conſuetudo: Vbi de ritu? p.157

VI. An conſuetudo immemoriabilis contra Sacros Canones à Græcis introducta durante ſchiſmate, vt diſpenſandi, in Pontificijs legibus, aut ſimilis, valida ſit, & excuſet à peccato, p.156

QVÆSTIO

QVÆSTIONES HIC INSINVATÆ, TRACTARI poſſent ad longum occaſione litteræ cuiuſvis textus, quos hic explanamus. Sed quia, vel non multum aptæ ſunt principali Pontificis deciſioni, aut alibi iam commodius tractatæ, tractandæve; ideo repetitiones fugiendo, & vt de facili poſſis, & tu peruagari, ac inquirere, earum inſinuatione poſita in ſinguli præmiſſo textus, contentus ſum, vt ibi leges.

Ante Rubricam. De Summa Trinitate, & fide Catholica.

FESTIVITAS ſpecialis ſanctiſſimæ Trinitatis an congrue celebretur, ſiquidem eam ſæpe ſæpius orantes repetimus? p.4.

Et an *congrue celebretur in Dominica Octaua Pentecoſtes?* Dixi in cap. quoniam 2.infra lib.2.de ferijs. ibid.

Ad Cap.I. De Conſtitutionibus.

OPinio vltima, an præualeat antecedentibus? Quid in opinione minus probabili. Et quam *opinionem debeat ſequi Index.* Dixi in cap. Capellanus de ferijs quæſt.4. p.124

Æquitas num ſequenda ſit in conflictu opinionum? ibid.

Et *quid debeat Index facere in dubio pari? ac de dubijs?* in cap.2.de re Iudic. quæſt.3. ibid.

Litigandum non eſt ad libitum, ſed iuxta actiones Iudiciales, & legales, à quibus iudices non recedunt. Dixi ſub cap. dilecti 6. de Iudic. ibid.

Ad Cap. Tranſlato III. De Conſtitutionibus.

ANnexorum, & connexorum, an eadem eſt diſpoſitio. Dixi in Rub.de appellat. q.6. verſ. *ad tertiam*, vbi egi de quæſtione, an appellatio vnius proſit alijs? p 155

Negans vnum ex duobus illatis, ſeu propoſitis, an cenſeatur alterum affirmare, vel negare? in cap. nonne bene 5. de præſumpt. q.1.& ibi de connexis, ſeu ſeparatis Capitulis à n.13.ad 36. ibid.

Sabbati ſignificandi præceptum, qualiter ceſſarit lege Euangelica, & alia præcepta veteris legis cæremonialis. Dixi in Rub. infra de ferijs, & alia ſub illo tit. ibid.

Ad Cap. Quæ in Eccleſiarum VII. eodem.

LAicus de facto rei ſpiritualis, an cognoſcere poſſit, ſeu diſponere. Dixi in cap.fin. de Iudic.q.1.& 2. p.201

Pauperum, & paupertatis, nonnulla dixi in cap. ſi qui teſtium 8. de teſtibus q.5. p.202

Laicus, vt poſſit eſſe Index inter Clericos feudatarios, latiſſimè dixi in cap. cæterum 5.de Iudic. ibid.

Feudi datio de re Eccleſiæ, plura ſub tit. de rebus Eccleſ.alien.vel non. ibid.

Ad Cap. Cum Acceſſiſſent VIII. eodem.

ELectiones, & nominationes, quæ fiunt in Republica de officialibus, an ſint tantum annales, vel poſſint eſſe perpetuæ. Dixi in cap. fin.de Iudic.q.fin. aliqua infra ſub Rub.de elect in fine, & q.7. p.205

Inſtrumenta, & inſcriptiones antiquæ, qualiter probent? Dixi in Rub. & tit. de fide inſtrument. & in c. cauſam 13.de probat. ibid.

Ad Cap. Cum M. IX. eodem titulo.

CLauſula aſſueta poſita ſubintelliguntur in inſtrumentis. Dixi ſub tit. & Rub. de fide inſtrument. q.1. verſ. *ad quartam*, num.9. p.209

Amicus pro amico, an ſine mandato ſpeciali admittatur ad agendum? infra de procurator. ibid.

Et

Et quod quilibet amicus poſſit reſcriptum impetrare, infra in cap.8. de reſcript. n.6. Et *quod Canonicus ſine mandato agat*, infra in cap.21.de reſcript.n.7. ibid.

Ad Cap. Ex parte XII. eodem.

NVmerum miſſarum, & anniuerſariorum, quis reducere poſſit? Dixi in cap. conqueſtus 16. de foro comp. ſub q.3. à n.8. p.560

Ad Cap. fin. Eodem.

DVbia priuilegia, & leges quis valeat interpretari. Dixi in cap.cum veniſſent 12.de iudicijs q.1.& 2. p.582

Tom. II.

Ad Titulum De Reſcriptis. Ad Cap I.

APpellatio, an taliter ſit inducta de Iure naturali, vt Princeps nequeat eius remedium auferre. Dixi in Rub.de appellat.q.1. à num.1. p.11

Appellatio, & recuſatio, an ita aquiparentur, vt delegata cauſa appellatione remota, intelligatur etiam ſublata recuſatio. Et *quando veraque verificetur?* Dixi in cap.4. de foro comp.q.41. ibid.

Clauſula (appellatione remota) *an operetur tertium non eſſe admittendum ad impediendam executionem.* Dixi in cap.17.de ſent.& Iudic q.1.verſ. *ad tertium.* ibid.

Clauſula (appellatione remota,) *poſita in principio, aut in medio, an tantum operetur, ac poſita in fine.* Dixi in cap. inquiſitioni 71. de appellat.q.1. Et *quos effectus operetur* ibi in verſ. *ad ſecundam.* ibid.

Proteſtationis materia, latè diſcutitur, infra in cap.fin. de appellat. vbi leges, occaſione gloſſæ verb. *mandatum* ibi *niſi proteſtatio*, aliquid ſupra de conſtit. in cap.cum M. & infra hic in cap.13. p.12

Matrix Eccleſia, an intelligatur Cathedralis, dixi in cap.1. de præſcript. q.4.verſ. *ad vltimam*, & in cap.1. §.1.ſupra de Summa Trinitate. ibid.

Ad Cap. ex parte II. De reſcriptis.

PEr Iura qualiter puniatur, ad verba hic (quod ſi conſtaret de perjurio eſſe cõiunctũ) Dixi in c breui 17.de Iure Iur. p.12

Periurus Clericus, an ipſo Iure amittat beneficium, aut poſt ſententiam? Dixi in cap.cum non ab homine 10. de iudic.q.28. ibid.

Iuramenti neceſſitas ad corroborandas teſtium depoſitiones, dixi latè in cap. quoties 4. de Teſtibus. ibid.

Renunciatione quam amittere beneficium, latè dico infra in tit. de renunciat. aliquid in cap.2.de reſtit.ſpol.q.1.& 2. ibid.

Pracum examinandorum Iuriſdictio qualis. An cognitione Iudiciali, vel ſola extrajudiciali, facit quæſtio (an executor cognitionem habeat) de qua dixi in cap. de cætero de ſent & re iudic.à q 3. ibid.

Ad Cap. inter Cæteras IV. eodem.

SAcerdotis filius, an dici poſſit ille qui natus eſt ante patru Sacerdotium? latè expendo infra ſub Rub. & tit.de filijs Presbyterorum per verba hic (filius Sacerdotis) p.13

Ad Cap. Si quando V. eodem.

COnſultatio ad Pontificem facienda eſt ſuper dubijs priuilegiorum, vt dixi latè in cap.cum veniſſent 12.de iudic.quæſt.1. & 2. ibid.

Præceptum aliquod non teneamur prætermittere propter vitandum ſcandalum: Dixi in cap.2.de præſcript.quæſt.1. verſ. *ad tertiam.* ibid.

Executor quam cognitionem habet circa exequenda reſcripta. Dixi in cap. de cætero de re iudicata. ibid.

Ad Cap. Eam te VIII. eodem.

COmmiſſio quando ſit realis, quando perſonalis, & qua tranſeat ad ſucceſſorem in Dignitate. Dico infra in cap.quoniam Abbas 14.Vbi DD.de officio delegati.Et applicabis plura quæ dixi in cap. quia v.11. de iudicijs per plures quæſtiones. p.14

Pontifex, ſeu Epiſcopus nondum conſecratus vere dici, non poſſit, DD. per verba hic (nec eſſes adhuc in Epiſcopum conſecratus) quare adjunges quæ latè dixi in c.15. de electione, & in cap.6. de temporib.ordin. & alibi circa *neceſſitatem conſecrationis ad poteſtatem ordinis.* ibid.

Iudæi an teſtes eſſe poſſint, dixi in cap. Iudæi 21. de teſtibus, an ad *Sacerdotium, & honores*

honores admitti, ac nobilitari, per verba hic (pro eo vere quod Iudæus extiterit ipſum dedignati non debes) ideo adiunges quæſtion. ibid.

Ad Cap. Ad aures. VIII. eodem.

P*Robare an quilibet debeat fundamentum ſua intentionis.* Dixi lariſſimè in cap. fin.§.1.de Iure Iur. de qua regula nonnulli agunt per verſ.(intentionis) p.15

Ad Cap. Ad hæc X. eodem.

R*Ecuſationis iudicium, materiam* latiſſimè tractaui in cap.4. de foro comp. de qua hic poſſet repeti per verba ibi (ſed ad vnum iudicem, vel plures delegatos ſibi proprios, & parti aduerſæ ſuſpectos decurrant.) ibid.

Ad Cap. Ex parte XII. eodem.

A*Ttentatorum reuocatio latè diſcutitur* infra, in cap.Bonæ 51.de appellat.remiſſiuè ibi in cap.1. de qua hic poteſt agi per verba (reuocatis in ſtatum priſtinum omnibus, quæ poſtea appellationis ipſius inueneritis attentata.) p.26

Vocationis in Ius materiam per verba hic (cumque authoritate Iudicis in Ius eſſet vocatus) expendes per illa, quæ dixi in Rub.de Iudic.& ſub cap.1. eodem, in cap. penult.de foro comp.& ſub cap.1.de cauſa poſſeſſion. vbi & q.6. egi de quæſtione (actio de in Ius vocando quæ continere debeat, cui, & contrà quem competat) & in tit. de libelli oblatione. ibid.

Fatalia appellationis, quo tempore elaudantur. Dixi latiſſimè, in cap.4.5. & 8. de appellat, de quibus hic poſſet diſputari per verba (cum biennium à tempore appellationis, iam fuiſſet elapſum) Et applicari valent quæ dixi de inſtantia perempta, vel non, in cap.venerabilis 20. de Iudicijs. ibid.

Expenſarum condemnationis materiam, per egi in cap.finem litibus, de dolo, & contumacia, de qua hic poſſet agi per verba (memorato S. impenſis neceſſarijs condẽnantes.) *Et qua dicantur expenſa neceſſaria, vel voluntaria,* dixi latiſſimè in cap grauis 11. de reſtit.ſpoliat.ſub q.2.& ibi q 4 & 5.Vbi *de retentione rei ratione expenſarum, & q.7. de compenſatione expenſarum.* ibid.

Ad Cap. Siſcitatus XIII. eodem.

I*Vdex excommunicatus facit actum nullum, Iuxta* quæ latè ſcripſi in cap.ad probandum de re Iudic. de quo hic poſſet agi, per verb. (infamem, & gloſ. ibi, *ſi medio tempore,* applicando etiam quæ dixi de teſtimonio infamium, in cap.1. de except. & latè in cap.teſtimonium ex teſtibus. ibid.

Ad Cap. Paſtoralis XIV. eodem.

S*Ententia reuocationis materiam tractaui* infra in cap.ſub orta 21.de re Iudic.quę poteſt applicari ad verba ibi (quando de reuocatione litterarum ambigitur.) p.27

Competentia Iuriſdictionis materia poſſet applicari, quia hic Iudices non concordarunt, de qua latiſſimè in toto tit. de foro comp. dixi. ibid.

Ad Cap. Sedes XV. eodem.

M*Vltitudo effrenata* (etiam teſtium) *eſt vitanda,* latè actum eſt in cap. ſignificauerunt nobis 36. de teſtibus, quæ materia poteſt applicari ad verba hic: *quidam alij, & res alia,* per quas clauſulas docent hic DD.non includi effrenatam multitudinem. p.28

Loquutio generalis non comprehendit magnas perſonas, applicabis quæſtiones quas adduxi. Sub cap.cum veniſſent 12. de iudicijs, in fine, vbi *de Papa, & Principe,* & in c.1.de probat. in 2. p. & *quod Epiſcopus non comprehendatur in generali cenſura.* ibid.

Ad Cap. Ex tenore XVI. eodem.

P*Oena temere litigantium eſt perdere cauſam,* vt dixi in cap. fin. de Iuram. Calumniæ, q.fin.& §.pœna. p.29

Actor recuſans ſubire Iuramentum calumnia, adita cauſa, quæ poſſunt hic applicari per verba decernimus, vt ipſe commodo careat vtriuſque.) ibid.

Ad Cap. Cauſam XVIII. eodem.

C*Lauſula pracedens, an quandoque determinet ſequentia,* dixi in cap. inquiſitionis 71. de appellat. quæſt.1. & mouet gloſſa hic (quandoque.) p.30

Ordo

Ordo ſcripturæ, an ſpectetur, per verba hic (nec ordo ſcripturæ ſpectatur,) & ſic applicabis quod dixi infra in Rub. de fide inſtrum.n.47. ibid.

Ad Cap. Conſtitutus XIX. eodem.

IVramentum quos corroboret actus, dixi latè ſub tit.de Iure Iur. in cap.1.3 7. cum alijs, & latè in cap.cum contingat, & proprius ad materiam in cap. penult. Vbi de ſtatutis iuratis, quæ hic poſſunt applicari per verba (firmatus Iure-Iurando) p.31

Ad Cap. Edoceri XXI. eodem.

PRælati an poſſint eſſe Iudices, teſtes, aut procuratores in cauſis Monaſterÿ, hic valet diſputari per verba (cum ex officio ſuo teneantur congregationum ſuarum negotia procurare, niſi forte Abbatis, & conuentus negotia eſſent omnino diſcreta.) Et ſic applicabis quæ dixi in cap. tertio loco de prob. in cap. nuper 6. cap. inſuper de teſtibus,& in cap.4.de foro comp.q 31. & in cap.7.de probat.q.2.verſ.*ad vltimam*, & in cap.9.de Iudic.à q.1. & in cap.dilecti 8.de except. applicando etiam quæſt. de qua dixi in cap. fin de iuram. calum. q 5. Vbi, an ſi *Abbas, & Monachi recuſent ſubire Iuramentum calumniæ, Eccleſia mulctetur, in cauſæ amiſſione.* p 71

Ad Cap. Cum dilecta XXII. eodem.

FOrmæ non obſeruatæ defectus, qualiter faciat actum infirmari, notabis præter hic dicta quæ notantur in cap 21.de offic. & poteſt. Iudicis deleg. p.72

Monachus quando poſſit agere in Iudicio, dixi latè in cap.9. & in cap.16. de Iudic. à quæſt.1. applicabis dicta in cap.quæſt. fin. & in cap.ex litteris q.1. & 2. de fide conſt. ibid.

Iudicium non proſequendum, nondum ſpoliato reſtituto. Latiſſimè dixi in cap.1. & 2. de ordine cognit. & ibi cap. fin. & in toto tit.de reſtitut. ſpoliator, de quo hic poteſt agi per verba (reſtitutis) p 73

Ad Cap. Plerumque XXIII. eodem.

TRiennalis,& annalis poſſeſſionis effectus, tractaui infra in Rub. de cauſa poſſeſſion, q.1. Vbi de triennali, & annali (ad cap.cum contingat 24. eodem) ibid.

Iudex pronior debet eſſe ad ſoluendum,quam ad condemnandum. Dicunt DD. per gloſſam (tunc litterarum verſ. *pronior*) quare applicabis quæ larè dixi in cap. fin. §. de Iure. Iur. *niſi vertatur animæ periculum*, iuxta quæ latiſſimè dixi in cap. litteras de reſtit.ſpoliator,& in cap. cum conſanguinei 11. de rejudicata. p.73

Ad Cap. Olim XXV. eodem.

CItatus nolens venire ad iudicium,quibus mulctatur pœnis. Dixi in cap.1. de Iudic. per plures quæſt. Raſura qualiter debilitet inſtrumentum, dixi ſub cap.3. de fide inſtrum. & ibi dicta poſſunt adiungi ad verſ. (hic nos in tantæ, & ibi quidem, & ibi an de articulo tantum raſuræ) p.75

Falſificans litteras Apoſtolicas, an ſit ipſo Iure beneficijs priuatus? Dixi in cap. cum non ab homine 10. de Iudic.q.3. ibid.

Articulus præjudicialis ad cauſam,an prius ſit definiendus. Latè dixi in cap. tuam de ordine cognition. & alibi ſub Rub. de except.quæ poſſunt hic applicari in verſ. (an de articulo tantum raſuræ) ibid.

Ad Cap. Dilectus XXVI. eodem.

IVdex poſtquam definitiuè pronunciauit,iam functus officio,poterit in appellatione defendere ſuam ſententiam rationibus. Ad quod applicabis quæ dixi in cap.17. de appell. de quibus poteſt hic agi ex verſ. *quodcumque.* p.76

Spolio reſtitutio quando impediatur, adiunges quæ dixi in cap. fin. de ordine cognit.& in cap.cum ſuper de cauſa poſſeſſ. q.2.& in cap. conquerente de reſtit. ſpoliat.q.4. & in cap.ad Sedem 15.eodem tit. q.1.verſ. *ad ſecundam*. De quibus,& *an habeat beneficiarius amotus à beneficio Ius retentionis propter melioramenta*, de qua dixi in cap. grauis de reſtit. ſpoliat. q.5. Poteſt agi hic per verba gloſſæ *excommunicatianis* ibi(quod ſpoliatio non fit priuilegiata) ibid.

Ad Cap. Nonnulli XXVIII. eodem.

Dilata an computanda ſit à fine Diaceſis, vel à loco, in quo res ſita eſt, in cap. ſane 3. de foro comp. Et quibus Leucis conſtet in cap.5. q.12. à n.28. & Latius in in cap.ex parte 15.eodem q.18.à n.8.verſ. *ad tertium.* p.77

Leucæ qualiter computentur, dixi in dicto cap.ex parte q.18. ibid.

Ad Cap. Dilectus XXIX. eodem.

Appellationis Iudex quando de cauſa cognoſcat; dixi in cap.4.5.9. & 22.& in cap 17. de appellat., de quo per verſ. hic *cumque*, & *vos in cauſa.* p.78

Domicilium an contrahatur ratione beneficij? Dixi latè in cap 14. de foro comp. p.1. & qualiter alijs modis, in cap. ex parte, & in cap.fin. & in cap.17. eodem, & in cap. ſane 3. ibi: de quibus per verba hic (*quaſi ex hoc Domicilium*) ibid.

Spoliato Iudicis authoritate, an incumbat onus probandi iniuſtitiam ſpoliationis? Et quid ſi Iudex ſe conſtituat eius aduerſarium? Dixi in cap.conquerente de reſtit.ſpoliatot q.4. ibid.

Spoliatus quid debeat probare, vt reſtituatur, latè in cap. cum olim 17. eodem. Et an debeat probare aliquando ſe poſſediſſe, in cap. cum ad ſedem 15. eodem, verſ. *ad ſecundam. Spoliatus à Iudice nulliter procedente, non ſeruato ordine Iuris, an ſit ante omnia reſtituendus*, in dicto cap. conquerente eodem. De quibus poteſt hic agi, vt DD. nonnulli ſentiunt in verſ. *ſed dicti Iudices.* p.76

Ad Cap. Capitulum Sanctæ Crucis XXX. eodem.

Cenſura lata poſt appellationem interpoſitam, an liget nihilominus appellantem? Dixi latiſſimè in cap. paſtoralis §. verum de appellat. dictáque ibi poſſunt ampliari hic occaſione verſ. (qui poſt appellationem &c. p.79

Ad Cap. Significauit XXXVI. eodem.

Succeſſor an teneatur ad perſoluenda onera, & debita prædeceſſoris, ſi ſuccedat in Regno, vel comitatu, plene dixi in cap. quia V. de Iudicijs per quæſtiones, & per textum hunc. p.85

Succeſſor an poſſit præſcribere nomine defuncti, vel præſcribere quartas à prædeceſſore mala fide poſſeſſas, vel poſſit incipere præſcribere rem vitioſam defuncti, de quibus in tit. de præſcript. & ibi cap.4.q.2.& in cap.17. quæſt.2.verſ.*ad ſextam*, & ad aliam in cap. quamuis, 25.q.5. p.86

Ad Cap. Ex Inſinuatione XXXVII. eodem.

Monitorij materiam late tractaui, & eius effectus in cap.ad noſtram 20.de Iure Iur. aliqua in cap.1. de Iudic. & in cap. nouit. eodem in 2. p. vbi *de monitione præmittenda ad correctionem fraternam*, quæ poſſunt hic applicari aduerſ. *quo circa mandamus quatenus ſi nulla monitoria &c.* p.86

Executoris officium in exequendo commiſſionem ſibi datam, latè diſpungitur infra in c. de cætero de re judic. Et hic applicari poteſt ibi dictum propter verſ. (alioquin executionis) ibid.

Ad Cap. Nonnulli Quia XXXXIII. & fin. eodem.

Agens ad vnam rem aliam probans, an debeat obtinere. Et an *actio propoſita, quæ verè tempore litis non competebat, an valida efficiatur ex Iure ſuperuenienti?* Dixi in cap.dilecti 6. de Iudic.q.13.& alibi. p.93

Leges, & conſtitutiones nouæ, an ad futura, ſeu præterita reſpiciant. Latè in cap.2. & c. fin ſupra de conſtit.quæ poſſunt applicari in verſ. hic (ad futuras trahunt controuerſias) ibid.

Continentia cauſæ, quare diuidi non debeat, latè dixi in cap.fin.de Iudicijs, de qua hic poteſt agi per verba in verſ coram diuerſis Iudicibus) ibid.

Citatus ad vnam cauſam, an ſit obnoxius reſpondere ſuper aliam, quia illam mouet Barboſa hic n.7. ideo videbis me latè infra in cap.1. q.7. de cauſa poſſeſſ. & propriet. p.94

Iudex qui contemnet victum in expenſis, & quando latiſſimè, dixi ſub cap.finem litibus de dolo, & contum. de qua materia latè DD. hic in verſ. (& aduerſarijs immoderatis expenſis, ac damnis &c. ibid.

Ad Titulum. De Conſuetudine.

Ad Cap. Ex Litteris II. De Conſuet.

INterdictum retinendæ, an competat contra quamlibet inquietatem, vel moleſtiam; licet non aſſerat, nec contendat ſe poſſidere. Dixi in cap. audita 4. de reſtit. ſpoliat. & de alijs, noto hic à n.7. & 8. p.121

Poſſeſſoria remedia quæ, & qui dicantur poſſidere. Latiſſimè egi ſub tit. de reſtit. ſpoliat. & in tit. de cauſa poſſeſſ. & propriet. vbi in Rub. *de differentia Dominij, & poſſeſſionis*, quæ omnia valent diſceptari hic, vt ſigillatim noto ex n 7. p.122

Seruitutum traditio qualiter contingat. Dixi ſub cap. de quarta de præſcript. & ſub cap. fin. q.4. ibid.

Poſſeſſio quibus modis probetur. Dixi latè in cap. licet 9. de probation. ibid.

Fictionis materiam tractaul infra in cap. præterea 40. de appellat, de quibus hic agi valet per verb. in princip. (ſi vero aliquis, poſſeſſiones, & ibi modicum terræ, & ibi *cum huiuſmodi ſignum &c.*) p.123

Ad Cap. IV. Eodem.

NEceſſitas an careat lege. Dixi latè in cap. licet de ferijs, quæ hic poſſunt adduci propter verba (quæ legem non habet) p.125

Ad Cap. Ex parte X. eodem.

PRodigi pœna latè tractatur infra in cap. veritatis de dolo à quæſt.4. per tres quæſtiones, de quibus hic agi valet occaſione gloſſæ ibi (prodigalitas, & ibi prodigus eſt, & ibi auarus, eſt, & ex verbis textus hic ibi prodigalitatis vitio.) p.129

INDEX CANONVM, LEGVM,

Aliorúmque Iurium, & Locorum, quæ in his duobus voluminibus, lib. I. Decretalium explicantur obiter à titulo de Summa Trinitate, & Fide Catholica, ad Titulum de Conſuetudine.

Ex Decretalibus.

Cap. 1. *DE heret. in Rub. de fide chat. q. 5. à n. 27 t. 1.* p. 24

Cap. 1. *De treuga, & pace, in cap. 20. de reſcriptis quæſt. 6. num. 40. tom. 2.* p. 66

Cap. 1. *De adulterijs in cap. tranſlato de conſtit. q 1. n. 33. t 1.* p. 159

Cap. 1. *De homicidio:* ibid.

Cap. 1. *De injurijs:* ibid.

Cap. 1. *De ſponſat. impub. in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſt. q. 21. n. 54. t. 1.* p. 354

Cap 1. *Verſ.* piſcationis *de Clerico venatore: ibi q. 28. n. 45. t. 1.* p. 387

Cap. 1. *De pœnis: ibi q. 41. à n. 13. t. 1.* p. 448

Cap. 2. *De immunit. Eccleſiar, in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtit. à q. 1. Vberius à q 10. t. 1.* p. 229

Cap. 2. *De conſuet. ibi & in cap. fin. q. 3. n. 12. & 15. t. 2.* p. 143

A

Cap. *ABbate de verb. ſignif. in Rub. de conſuet. q. 1. n. 44. t. 2.* p. 102

Cap. *Accedens de crimine falſi in cap. 20. de reſcript. q. 5. n. 14. t. 2* p. 59

Cap. *Aduerſus de immunit. Eccleſiar. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. à q. 10. num. 32. & ante, & q. 12. num. 17. tom. 1.* p. 275

Cap. *Ad aures de reſcript. ibi, & in cap. 20. eodem q. 5. n. 37. t. 2.* p. 62

Cap. *Apoſtolicam de ſimonia, in cap. fin. de conſuet. n. 56. & quæſt. 48 t. 2.* p. 146

C

Cap. *COnſilium de obſeru. ieiunij in cap 3. de conſtit. quæſt. 3. num. 67. t. 1.* p. 174

Cap. *Cum cauſa 14. de ſent. & re Iudic. in cap. cum dilecta 22. de reſcript. num. 11. tom. 2.* p. 73

Cap. *Cum eſſes de teſtam. in cap. tranſlato 3. de conſt. q. 1. n. 17. & in Rub. de conſuet. q. 4. n. 17. t. 1.* p. 158

Cap. *Cum eo de cenſibus, in Rub. de conſuet. q. 3. n. 12. t. 2.* p. 110

Cap. *Cum olim de conſuet. ibi, & in Rub. q. 3. dicto n. 12. t. 1.* ibid.

D

Cap. *DIlectæ 10. de except. in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. quæſt. 7. n. 48 49. & 50. & in cap. dilectus 26. eodem n. 2. t. 2.* p. 71

Cap. *Debitores 7. de Iure Iur. in cap. Eccleſia de conſt. q. 61. n. 27. t. 1.* p. 558

E

Cap. *ECcleſiarum ſeruos de ſtatu Monachor. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtitut. q. 40, n. 12. t. 1.* p. 444

Cap. *Eos: ibi n. 12.* ibid.

Cap. *Ex tuarum de authorit. & vſu Pallij, in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. q. 96. n. 38: tom. 2.* p. 66

F

Cap. FIN. de conſt. in cap. 2. eodem quaeſt. 2. n. 15. t. 1. p. 154
Cap. Fin. de conſuet. ibi, & in Rub. q. 1. n. 35. tom. 2. p. 101
Cap. Fin. de ferijs, in Rub. de conſt. q. 13. n. 4. t. 1. p. 108
Cap. Fin. de officio Archidiacon. in cap. Eccleſia ſancta Maria de conſt. q. 41. n. 13. t. 1. p. 448
Cap. Fin. §. ſane de depoſito in d. cap. Eccleſia q. 61. t. 1. p. 558

G

Cap. GRauamen 53. de ſent. excommunic. in cap. Eccleſia ſancta Maria de conſt. 40. n. 13. t. 1. p. 444

I

Cap. IN ſingulis 5. ad hoc de ſtatu Monachor. in cap. Eccleſia ſancta Maria de conſt q. 40. n. 12. t. 1. ibid.

N

Cap. NOVIT. de his qua fiunt à prælato ſine conſ. cap. in Rub. de conſtit. q. 9. ſub n. 12. t. 1. p. 87
Cap. Niſi cum pridem de renunciat, in cap. Eccleſia ſancta Mariæ de conſt. q. 37. n. 34. tom. 1. p. 428
Cap. Noluerit. de ſent. excommunic. in Rub. de conſtitut. q. 8. n. 9. t. 1. p. 83
Cap. Non minus 7. de immunit. Eccleſ. in cap. Eccleſia ſancta Mariæ de conſt. à q. 10. n. 8. & q. 12. n. 19 & 60. t. 1. p. 272
Cap. Nouit ne ſede vacante in Rub. de conſtit. q. 11. n. 12. t. 1. p. 98

P

Cap. PEr venerabilem qui filij ſint legitimi, in cap. fin. de ſumma Trinit. & fide Cathol. q. 1. n. 22. t. 1. p. 45
Cap. Paſtoralis de priuileg. in cap. ſuper litteris 10. de reſcript. q. 6. n. 39. t. 2. p. 66
Cap. Pen. de præſcript. in cap. cæterum 3. de reſcriptis à n. 1. 9. & 13. & q. 2. n. 14. & 15. tom. 2. p. 14
Cap. Peruenit de teſtibus cogend. in cap. Eccleſia ſancta Maria de conſtit. q. 40. n. 12. tom. 1. p. 444
Cap. Poſtulaſti de reſcriptis, ibi & in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. quaeſt. 6. n. um. 39. tom. 2. p. 66

Q

Cap. QVanto de his quæ fiunt prælato ſine conſenſ. c. in Rub. de conſt. q. 9. ſub n. 12. t. 1. p. 87
Cap. Quanto de conſuet ibi, & in cap. fin. q. 3. n. 56. t. 2. p. 146
Cap. Quemadmodum de Iure Iur. in c. fin de conſuet. q. 3. n. 39. t. 2. p. 145
Cap. Quoniam de vita, & honeſt. Clericor. in cap. Cum M ferrar. 9. de conſt. q. 1. num. 27. tom. 1. p. 203

S

Cap. SIgnificante de reſcriptis, in ipſo, & in cap. ſuper litteris 20. eodem tit. q. 2. n. 12. t. 2. p. 44
Cap. Similiter de ſtatu Monachor. in cap. Eccleſia ſancta Maria de conſt. q. 40. n. 12. t. 1. p. 444
Cap. Si proponente de reſcript ibi, & in c. 20. eodem quaeſt. 5. num. 15. & num. 37. tom. 2. p. 59
Cap. Suam de ſimonia, in cap. fin. de conſuetudine q. 3. ſub n. 56. t. 2. p. 146
Cap. Super eo de cognit. ſpirituali, in Rub. de conſuet. quaeſt. 3. num. 6. 9. 12. & 17. tom. 2. p. 109

V

Cap. VErum de condit. appoſitis, in cap. Eccleſia S. M. q. 61. n. 9. tom. 1. p. 556

Ex Sexto Decretal.

Cap. 1. VERS. nec obſtaret de conceſ. prabend. in Rub. de conſt. q. 8. n. 28. t. 1. p. 84
Cap. 1. De iniurijs, in cap. Eccleſia ſancta Mariæ de conſt. q. 29. à n. 41. t. 1. p. 394
Cap. 1. De reſcriptis, in cap. ab excommunicato 41. eodem à n. 5. t. 2. p. 90
Cap. 1. De except. ibi n. 7. remiſſiuè. ibid.
Cap. 1. De conſtit. in cap. fin. de conſuetud. q. 3. n. 77. t. 2. p. 147
Cap. 2. De filijs presbyteror. in cap. cæterum 3. de reſcript. q. 1. à n. 2. 5. 8. & 13. & q. 3. n. 5. tom. 2. p. 14

Cap.3. *De conſuet. in Rub. eodem q.1. n.35. & 36.* p.101

C

Cap. C*Lericus de immunit. Eccleſiar, in cap. Eccleſia de conſt.quaſt.17.à num.23.* p.324

Cap. *Cui de non ſacerdotali de præb. in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. q.2. ſub n.14. 25.& 26.t.2.* p.44

Cap. *Cum illis de præb. in dict. cap.20. q.4. n.33.34.t.2.* p.54

Cap. *Cumana de elect. in Rub. de conſuet.q.1. n.35.& 36.t.2.* p.102

E

Cap. E*I cui de præbend. in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. q.4. num.21. & 32.t.2.* p.54

F

Cap. F*Vndamenta de elect. §. decet. in cap. fin. de ſumma triniti. q.1.num.22. tom.1.* p.45

Cap. *Fin. de immunit. Eccleſiar. in cap. Eccleſia Sanctæ Maria 10. de conſt.q.1.n.31. & ſub quaſt.10.& alÿs ſequentibus tom.1.* p.229

G

Cap. G*Ratia de reſcript. in cap. ſuper litteris eodem q.5.n.37.41.& 45. tom.2.* p.61

I

Cap. I*S, qui tacet de regul. Iuris, in cap. cum omnes 6. de conſtit. q.1. num.24. tom.1.* p.187

Q

Cap. Q*Vicumque §. inhibemus de hæreticis, in Rub. de ſumma Trinit. q.5.à n.1.t.1.* p.23

Cap. *Qui tacet de reg. Iur. in cap. cum omnes 6. de Conſtitutionibus quaſt.1 num.24.t.1.* p.187

Cap. *Quamquam de cenſib. in c. Eccleſia 10. de conſtit.q.12.n.3.t.1.* p.281

S

Cap. S*I ciuitas de ſent. excom. lib.6. cap.6. de conſt. q.2. à num.35. latè t.1.* p.192

Cap. *Si motu proprio de præbend. in cap. ſuper litteris de reſcriptis quaſt.1. num.63. t.2.* p.41

V

Cap. V*Nico de Clericis non reſident. in cap. quanto de conſuet. n 4. & in cap.fin.q.4 t.2.* p.149

Cap. *Vt animarum de conſt. in Rub. de conſt. 56. à n.25. & in cap.4. eodem 51. à n.30. & antea à n.17.t.1.* p.75

Clem.

C*LEM. ne Romani de elect. in Rub. de conſtit.q.11.n.31.& 33.t.1.* p.49

Clem. exiui de reb. ſignif. in cap.1. de conſtit. q.2.n.30.t.1. p.134

Clem.2. De officio ordinary in cap. ſuper litteris 20.de reſcript q.2. ſub num.40.41. & 42.t.2. p.46

Clementinæ.

Clem. V*T de ætate, & qualit. ordin. in c.9.de conſt.q.1.n.213.t.1.* p.23

Clem.1. *De immunit.Eccleſ.in c.10.de conſt. q.17.à n.24.t.1.* p.324

Ex Decreto.

CAp.1.15.q.1. *in cap.4. de conſtit.q.1. n.33.& 34.t.2.* p.176

Cap.1. *Diſt.95.in cap.fin. de conſuet. q.3.n.57.diſt.1.& 2.ſummarum: declaratur in dict. c.fin. de conſuet. dict.q.3.n.65. tom.2.* p.147

A

Cap. A*Liter 30. quaſt.1, in cap. Eccleſia Sanctæ Maria de conſtit. q.21. n.54.t.1.* p.354

C

Cap. C*Onſuetudinis diſt.2.in Rub.de conſuetudine q.5.n.19.t.2.* p.115
Cap. *Contra morem diſt.100.in Rub de conſt. q.2.n.14.t.1.* p.59
Cap. *Cum quibus 36. 24. quæſt.3. in Rub.de ſumma Trinit. quæſt.5. à num.8.& 14.t.1.* p.24

D

Cap. D*E libellis diſt.20. in cap.5.de conſt. in præmiſſo n.8.t.1.* p.181
Cap. *Dicenti §.præſcriptione, in cap.ſuper litteris 20. de reſcriptis numer.13. tom.2.* p.33
Cap. *Dominus noſter 23. quæſt.3. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt.26. n.46.t.1.* p 394

E

Cap. E*Ccleſiarum ſeruos 12. q.2. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. q. 41.n.13.t.1.* p.448
Cap. *Erit autem lex diſt.4.in cap.tranſlato 3. de conſt.q.3.n.13.t.1.* p.169
Cap. *Epiſcopi 26.q.5.in cap. Eccleſia, S.M. de conſtit.q.59.n.16.& 20.t.1.* p.132

F

Cap. F*In. diſt.3.in cap.tranſlato de conſtit. q.1.n.23.t.1.* p.159
Cap. *Fin.32. q.2.in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtitut.q.21.n.54.t.1.* p.354

H

Cap. *Honorantur 32. quæſt.2. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. q.21. num.54. t.1.* p.354
Cap. *Lex 3.diſt.1.in Rub.de conſt.q.8.num.8. & 13.t.1.* p.58

M

Cap. H*Vmanum diſt.1. in Rub.de conſt.in princ. num.fin. & q.1.num.17. tom.1.* p.52
Cap. *Marchion.1. q.1. in cap. tranſlato 3. de conſtitut.q.1.n.31.t.1.* p.159

N

Cap. N*On omnis 32. q.2. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. q.21.n. 54.t.1.* p.354
Cap. *Noſtrates 30. q.1. in cap. Eccleſ. Sanctæ Mariæ de conſt.q.21.n.54.t.1.* ibid.
Cap. *Nouerit 49. diſt. ibi quæſt.40. num.12. tom.1.* p.444

P

P*Rincipum diſt.5. in cap. tranſlato de conſtitut.q.3.num.5.p.169.diſt.3.Nicolai Papa dictum 161.n.17.t.1.* p.170
Cap. *Per Baptiſmum de conſecrat. diſt.4. in cap.4 de conſtit. q.1. à n.13. & 16.tom.1.* p.177
Cap. *Princeps ſæculi 23. q.5. in cap. Eccleſia S.M.de conſtit.q.4.n.27.t.1.* p.468

S

Cap. S*Ies tempore de reſcript.in cap.20.eodem q.4. num.17. 21.23. & 32. tom.2.* p.53
Cap. *Si in morte 23.q.8. in cap. Eccleſia S.M. de conſt.q.57. num.2.39.40. & 45. tom.1.* p.513
Cap. *Si quis ſuadente 17. q.4. in cap. Eccleſ. S.M.de conſt.q.35.n.34.t.1.* p.419
Cap. *Si quis omnem 1.q.7.in Rub.de conſuet. q.5.n.25.t.2.* p.116
Cap. *Si tributum 11. quæſt.1. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. quæſt.12.n.13.t.1.* p.283
Cap. *Statutum de reſcript.in cap. ſuper litteris 20.eodem q.2.n.14 & 23.& q.4.num.38. tom.2.* p.44
Cap. *Si pro Clericis de præb. in dict. cap.20. q.4.n.37.t.2.* p.55
Cap. *Si motu proprio de reſcriptis, in dicto cap.20.eodem q.5.n.37.t.2.* p.61
Cap. *Si quis deinceps 16.q.7.in cap.2.de conſuet.n 22.t.1.* p.122

T

Cap. T*Ributum 23. quæſt.8. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. q.12. num.13.& quæſt.17.n.13.ibi* de exterioribus Eccleſiæ, *t.1.* p.323

V

Cap. VNum §. in nomine diſt.25.in cap. fin.de conſuet.q.2.n.39.tom.2. p.138
Extrauagans antiqua de voto in c.2. de conſt. q.2.n.3.t.1. p.153

Ex Tridentino.

Cap.4. SESS.23. in Rub. de conſt. q.12. n.54.t.1. p.106
Cap.12.ſeſſ.25. de regularib.in Rub. de conſt. q.13.à n.2.& à n.28.t.1. p.107
Trid. Conon.5. ſeſſ.5.in cap.4. de conſt.q.1.n. 13.& 16.t.1. p.177
Cap.4. Seſſ.22. de reformat. in c.9. de conſt. q.1.n.35.t.1. p.113
Cap.6. Trid. ſeſſ.23. de reformat. in cap. Eccleſia ſancta Mariæ de conſt.q.41.n.4.t.1. p.446
Cap.7. Et cap.16.ſeſſ.23. in Rub. de conſuetudine q.3.n.19.t.2. p.110
Cap.19.Trid.ſeſſ.25.de reform. in c. Eccleſia S.M.de conſt.q.59.n.93.& 99.t.1. p.542
Cap.2. Trid.ſeſſ.21.in d. cap. Eccleſia q.61. n.22.& à n.13.& 14.t.1. p.557

Concil. Florent.

DE baptiſmo, & confirmatione in cap. tranſlato 3.de conſt.quæſt.1.num.49. tom.1. p.161

Ex Sacra Scriptura.

PAVLVS ad Rom. omne quod nón eſt ex fide peccatum eſt in Rub. de ſumma trinitate n.22 t.1. p.4
Exodi cap.15. in cap.tranſlato 3.de conſt.q.1. n.27.t.1. p.165
Pſalmo 4. ſignatum eſt ſuper nos lumen, in Rub.de conſt.q.1.num.13. & 23.tom.1. p.53
Prouerb. cap. ibi legem ponebar aquis &c. in Rub.de conſt.q.1.n.3.& 7.t.1. p.51
Prouerbior cap.8.ibi quæſt.3.n.14.t.1. p.169
Paulus ad Rom.7.lex quidem ſancta &c. in cap.3.de conſt.q.1.n.3.t.1. p.157
Deuteronomij cap.22. non arabis in cap.3.de conſt.q.1.n.27.t.1. p.159
Matthæi cap.5.in cap.4.de conſt.quæſt.1.n.10. tom.1. p 176
Reg. lib.1. cap.22. ibi non habeo laicos panes, in cap.10. de conſt.q.14. num.21.t.1. p.303
Paulus ad Roman.6.ibi num.12. & cap.7.ibi n.15.in fine.t.1. p.176
Cap.2. Lib.3. Regum, in cap. Eccleſia ſancta Mariæ de conſt.quæſt.35.n.31.& 32.tom.1. p.419
Eſdræ lib.2.cap.2.in d.cap.Eccleſia q.14.n.25. p.304
Paulus ad Galat.cap.6. dicitur ſeruus, & Clauo ſignatus Chriſti in dict. cap. Eccleſia q.36.n.14.t.1. p.422
Iob dictum ibi: quæ præcipit ſoli, & non oritur, qui claudit ſtellas, quaſi ſub ſignaculo, in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtit.q 36.n.10.t.1. p.421
Loci plures ſcripturæ adducti ſub dicto cap.q. 14. à n.17. declarantur iuxta doctrinam ibi iactam t.1. p.303
Cap.47. Geneſ.verſ.24.in c. Eccleſia S.M. de conſt.q.60.n.42.& à 57.t.1. p.551
Cap.8. Ezechiel: in cap.fin.de conſuet.tom.2. p.132
Cap. q.1. à num.13. leuitici in cap. Eccleſia S.M.de conſt.q.61.n.15.t.1. p.557
Iob cap.2. dæmones contremiſcunt & credunt, in Rub.de ſummo trinit. quæſt.1.ſub n.22.t.1. p.9
Mathæi cap.18. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris ibi n.27.t.1. p 93
Matthæi cap.18. in ore duorum vel trium ſtat omne verbum in cap.3. de conſtit quæſt.1. à n.12.t.1. p.158

Conſtitutiones Pontificum.

EXTRAVAG. quod olim de immunit.Eccleſ.in cap.10. de conſt. q.17. à n.25. tom.1. p.324
Bulla Pij V. poſita in principio inſtalis, in Rub. de conſt.quæſt.12.num.55.& alia eiuſdem in cap. Eccleſia S.Mariæ de conſt. q.59.t.1. p.106
Conſtitutiones aliquot Pontificum explicantur in Rub.de conſtitut.q.9.n.54.t.1. p.92
Regula 50.Cancellariæ Gregorij XIII. in Rub. de reſcript.t.2. p.5
Greg XV. Pauli V. Sixti V. & Clem. VIII. in c.2.de conſt.q.2.num.3.& à num.13.

Gloſſæ.

Gloſſæ.

GLOSSA *in cap.noli diſt.9. verſ.*in iſtis, *in Rub. de conſtitut. quaſt.12. n.44.t.1. p.104*

Gloſſa in cap mulier 18.q.3. in cap.2. de conſuet.n.42.t.1. p.123

Caſſiodorus epiſtol.38. cap.5. in cap. fin. de conſuet. quaſt.1. n.17. & 38. t.2. p.132

Rotæ.

ROTA *in nouis deciſ.47. in cap.3. de reſcript.q.1 n.23 t.2.* p.16

Ex Digeſtis.

L.1.§. HVIVS *ſtudij ff.de iuſtitia,& Iure in Rub.princ.de conſt.num.16. tom.1.* p.49

L.1 §. *Ius gentium ff.de Iuſt.& Iure,in Rub. de conſt.q.1.à n.51 t.1.* p.56

L.1.*ff. de officio Praf. Pret. in Rub.de conſtitut.q.2.n.27.t.1.* p.59

L.1.*ff.de conſt.Princip.ibi n.36.t.1.* p.60

L.1.§. *Denique in verſ. eos ff. de poſtul.in c.9. de conſt.q.1.n.18.t.1.* p.178

L.1. *in fine ff. de doli exceptione, in cap. cum omnes 6. de conſt.q.3.n.13.t.1.* p.199

L.1.§. *cum dicitur ff. ſi cui plus quam, in cap. fin.de conſuet.q.2.n.41 t.2.* p.139

L.2.§. *mutui ff. ſi certum petatur,in cap.Eccleſia S.M. de conſtit.q.61.n.8.t.1.* p.556

L.3.§. *Diuus Adrianus ff.de ſepulchro viol in cap.3.de reſcript. q.1.à num.33.tom.2.* p.17

L.4.§. *hoc iudicium ff. de damno infecto, in cap.20.de reſcript.q.1.n.54.t.1.* p.40

A

L. ALiud §.*refertur ff.de reg. Iuris,in cap. cum omnes 6.de conſtit. quaſt.11. n.82.t.1.* p.196

C

L. CVm de conſuetudine ff.de legib.in Rub. de conſuetud. q.1.n.46. & 55.t.2. p.102

D

L. DE quibus ff.de legibus, in Rub.de conſuetudine q.1. n.34. & in cap.fin. q.5.n.4.t.2.* p.101

L. *Diuturna ff. de legib.in Rub.de conſuetudine q.1.n.34.t.1.* ibid.

I

L. IVs ciuile ff. de Iuſt. in cap. fin.de conſuet. q.3.n.49.t.2.* p.146

L. *Ius ſingulare ff. de legibus, in Rub. de conſtitut.q.2.n.75.t.1.* p.64

M

L. MAnumiſſiones ff.de Iuſt. & Iure, in cap.fin.de conſuet.q.3. n 49.t.2.* p.146

N

L. NVnquam plura delicta ff. de priuatis delictis, in cap.fin. de conſuet.q.2. & à n.52.t.2.* p.134

O

L. OMnes ff. de Iuſt. & Iure, in Rub. de conſt.q.2.n.24.& 26.t.1.* p.59

P

L. PRinceps legibus ff. de legibus in cap.1. de conſt.q.5. à n.8.* p.139

Q

L. QVamuis ff. vt in poſſeſſ. legator eatur, in cap fin.de conſuet. q.2.num.41. tom.2.* p.139

L. *Quod maior ff. ad municipal. in cap. cum omnes 6.de conſtit.q.2.n.82.* p.196

L. *Quod non ratione ff. de legibus, in Rub. de conſuet.q.2.à n.1.& 5.t.2.* p.104

R

L. REllegatorum 7. §. fin.ff.de interdictis, & releg.in cap.Eccleſia ſancta Maria de conſtit.q.35.à n.3.30.& 51.tom.1. p.415*

L. *Res bona ff.de contrahenda empt.in cap.fin. de conſuet. quaſt.2. à numer. 41. tom.2.* p.134

S

L. SEia 41. ff. de donat.cauſa mortis,in cap. fin.de conſuet.q.3.n.14.t.2.* p.143

L. *Si*

L. Si Diuturno ff. de pœnis, in cap. fin. de conſuetudine q.1. à n.19.23.24.30. & 34 t.2. p.132

L. Si proprietarius verſ. eadem ff. de damno infecto, in cap. fin. de conſuet. q.2. n.41. t.2. p.139

L. Si pupillorum §. Prætor ait ff. de rebus eorum, & ibi in §. ſi pupillus in cap. cæterum 3. de reſcriptis quæſt.3. numer.10. tom.2. p.22

L. Si quis abſenti ff. de acquir. poſſeſſ. in Rub. de conſt. q.8 n.31. t.1. p.84

L. Si quis alia §.2. ff. quemadm. ſeruit. amit. in Rub. de conſuet. quæſt.1. n.45. & 54. tom 2. p.102

L. Si quis 38. §. qui abortionis ff. de pœnis in in Rub. de conſt. q.9. n.51. t.1. p.91

L. Scio ff. de in integr. reſtitut. in cap. fin. de conſuet. q.2. n.41. t.2. p.139

L. Si oleum ff. de dolo ibi dict. q 2. n.41. ibid.

L. Suo victu 18. ff de operis libert. in cap. Eccleſia S.M. de conſt. q.57. n.6. à n.40. p 513

Ex Codice.

L.2. QVÆ ſit longa conſuet. in Rub. de conſuet. q.1. n.34. & q.5. à n.20. & in cap. fin. ibi q.4. n.8. t.2. p.101

L.2. Cod. de Epiſcop. & Cleric. in cap. Eccleſia S M. q.41. n.13. & 47. t.1. p.448

A

L. AD inſtructionem Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. quæſt.12. à num.6. & 12. t.1. p.182

L. Ad portus Cod. de operibus publicis, in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt. q.12. à num.6. & 12. t.1. ibid.

E

L. EX præſtatione Cod. de vectigalib. in cap. Eccleſia S.M. de conſt. quæſt.11. n.36. t.1. p.280

F

L. FIn. de vſu & habit. in cap. Eccleſia S.M. de conſtit. q.61. n.24. & n.8. tom.1. p.558

L. Fin. Cod. depoſiti ibi n.23. & l. fin. Cod. de cinerenſ. 161. t.1. ibid.

L. Formam Cod. de officio Præfect. Prætor. in Rub. de conſtit. q.2. num.22 26. & 27. t.1. p.59

L. Iubemus Cod. de Epiſcop. & Cleric. in cap. Eccleſia 10. de conſt. q 12. num.13. tom.1. p.283

N

L. NEmo Cod. de ſumma Trinit. in Rub. de ſum. Trinit. quæſt.5. à num 8. & 14. t.1. p.24

L. Neminem Cod. de ſacroſ. Eccleſ. in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. q.12. à n.6. & 12. tom.1. p.282

L. Neminem Cod. de Angarijs, ibi q.29. n.13. tom.1. p.391

L. Nullus penitus Cod. de curſu publico, in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt. q.29. n.12. t.1. ibid.

P

L. PReſcriptione Cod. ſi contra Ius, vel vtilit. public. in cap. ſuper litteris 20. de reſcript. n.13. t.2. p.33

Q

L. QViſquis Cod. ad leg. Iul. Maieſt. in Rub. de conſtit. q.9. n.47. & 28. tom.1. p.91

S

L. SI quis Curialis Cod. de Epiſcop. & Cleric. in cap. Eccleſia S.M. de conſtit. q.20. n.31. t.1. p.346

V

L. VOluntariè Cod. de excuſat. tutor. in c. cum acceſſiſſent 8. de conſtit. q.1. n.24. t.1. p.206

L. Vnica Cod. de periculo ſucceſſorum, in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. quæſt.37. n.16. t.1. p.426

Authenticæ.

AVTH. Vt noua facta §.1. col.6. in Rub. de conſtit. q 8. n.7. t.1. p.82

Auth. ex complexu Cod. de inceſtis nuptijs, in cap. fin. de conſuet. quæſt.3. num.9. tom.2. p.143

Cap. 1. *Noua forma fidelit. in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt.q.57.n.6.& 49.t.1.* p.513
Cap. 1 *Hic finitur lex in principio cap.57. & & d.n.6 & à n.40.t.1.* ibid.
Cap. *Licet ſi de feudo contentio ſit in d.q.57. n 6 & à n.50.t.1.* ibid.

Inſtitut.

§. EX *non ſcripto de Iure naturali gentium, & ciuil.in Rub.de conſtit.q.2. n.17.t.1.* p.59
§. *Conſtat eodem dict.q.2.n.15.t.1.* ibid.
§. *Sed quod Principi placuit dict.q.2.n.36.t.1.* p.60
§. *Reſponſa prudentum d.q.2.n.40. & 41.t.1.* p.61
§ *Sed & naturalia de Iure naturali,in cap.3. de conſtit.q.3.n.15.* p.169
§. *Pen.inſt.de Iure naturali,in cap.fin.de conſuet.q.4 n.13.t.2.* p.150

Partitæ Regiæ.

L.12. T*IT.1. p.1. in Rub.de conſtitut.q.9. n.38.t.1.* p.91
L.5. *Tit.2. p.1. in Rub.de conſuet.q.1 n.9.47. & 56.t.2.* p.98
L.54. *Tit.6. p.1. in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtit.q.24.n.29.Et ante q.30.n.42.t.1.* p.465
L.52. *Tit.6. p.1. in cap.Eccleſia S.M.de conſt. q.57 n.3.& 40.t.1.* p.513
L.27 *tit.28.part.3 in d.c.q.61.n.7.t.1.* p.556

Ordinamenti.

L.11. T*IT.1.lib.7. ordinam, in Rub. de conſuet.q.1.n.9.t.2.* p.98
L. *Luſitana lib.2 ordinam, § 2. in cap.Eccleſia S.M. de conſt.q.47.n.30.t.1.* p.473
L.1 *tit 13.lib.4. ordinam in d. cap.Eccleſia S. Mariæ q.57.n.5.& 41.t.1.* p 513

Recopilationis.

L.59. T*IT.4. lib.2. recopil.in cap.Eccleſia Sancta Maria de conſt.q.11. n.10.t.1.* p.277
L 11. *Tit.3. lib.1. recopil.ibi d.q.11.num.19 tom.1.* p.278
L.11. & 12. *tit.1. lib.4. recop.in cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtit. q.42.n.12.tom.1.* p.456
L.12. *tit.13. lib.10. recopil. in cap Eccleſia S. Maria de conſt.q.17.n.67.t.1.* p 330
L.11. *tit.13. lib.1.recop. in cap. Eccleſia ſanct. Mariæ de conſt.q.24.n 29.t.1.* p.365
L.12. *tit.3. lib.1. Recop. ibi q.40.n.2. & 11. tom.1.* p 443
L.16. & 17. *tit.23.lib.8. Recop.in cap.Eccleſia S. M. de conſt. q.58. n.2. & à num.16. tom.1.* p.528
L.12. *tit. lib.6. Recopil.in d.q.58.num.2.& à n.16.t.1.* ibid.
L.10. *tit.8. lib.8. Recopil. in d.cap. Eccleſia q. 59.n 95.100.& 102.t.1.* p.541
L.5. *tit.22. d. lib.8. Recop. d.q.59.num.103. & 104.t.1.* p.542
L.14. *tit.1 .lib.4. recop. in dict. cap. Eccleſia q.41.n.2.43.& 44.t.1.* p.446
L.1. & 2. *tit.1. lib.7.recop.in Rub.de conſuet. q.1.n.9.t.2.* p.98
L.35. *tit.3. lib.1. recopil. in cap.Eccleſia S.M. de conſt.q.44.n.34.t.1.* p.465

Conſtitutiones, Edicta, Mandata, Ordinationes, Schedulæque Regum.

C

C*ONSTITVTIO Ioannis Regis, in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. q.27. n.22. tom.1.* p.381
Caroli V. decretum in dict. cap.q.42.n.24.t.1. p 458

E

E*dictum Caroli V. de armis, in cap. Eccleſia S.Maria de conſt. q.27. n.23.t.1.* p.381

M

M*Andatum Caroli V. tempore communitatum in his Regnis Caſtellæ,in cap. Eccleſia S.M. de conſt.quaſt.35.n.19 tom.1.* p.418

O

O*Rdinatio Cancellariæ Granatenſ. ibi q. 31.n.3. & 11.t.1.* p.447

S

Schedula Regia, ac pragmatica ſuper millionibus *in Eccleſiaſticos ſimul cum laicis:in cap.Eccleſia S.Maria de conſt.q.13. & 14.cum alijs ſequentibus, & ante,& ibi q.39.*

Schedula Regia D. Ferdinandi, & Eliſabeth Caſtellæ Regum,in cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtitutionibus q.41.n.3.& 44. tom.1. p.446

Doctores.

ACCVRSVS in l.1.§.huius ſtudij ff. de Iuſt.& Iure in cap.cum omnes 6.de conſtit.in præmiſſo n 6.t.1. p.184

Baronij dictum, ne ſtatuant Principes in Eccleſiaſticos, in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtitut q.42.n.25.t.1. p.458

Cicero lib.1. de finibus, ibi legum Iudiciorumque pœnis obligantur, in cap.4.de conſt.q.1. n.28.t.1. p.178

APPROBATIONES DOCTORVM.

EGo infra Scriptus Doctor Theologus perlegi quæ compoſuit *ad Titulum De Legibus Eccleſiaſticis &c. D. D. Nicolaus Rodriguez Fermoſinus* Hiſpanus &c. nec in ijs reperi aliquid à fide diſſonum, & quod publicationem impediat, datum Lugduni. Hac die prima Iulij anni Domini milleſimi ſexcenteſimi ſexageſimi ſecundi.

P. I. ROBE'.

IDem cenſeo ego infra ſcriptus facultatis Pariſienſis Doctor Theologus. Hac die prima Iulij anni currentis 1662.

Fr. Cyrillus Morel Carmeli Lugdunenſis Prior.

LICENTIA.

VIſa Doctorum approbatione per nos licet Typis mandari Librum, *de Legibus Eccleſiaſticis DD. Nicolai Rodriguez Fermoſini*, nam nihil continet contra bonos mores, fidémque Catholicam Lugduni Die Tertia Iulij 1662.

DE NEVF-VILLE VICARIVS GENERALIS.

PERMISSIONES.

NOn Intercedo Regis cauſa ne Liber cuius Titulus eſt *D.D. Rodriguez Fermoſini Hiſpani &c. Tractatus de legibus Eccleſiaſticis &c.* Imprimatur & in lucem edatur ab HORATIO BOISSAT, & GEORGIO REMEVS, huiuſce Ciuitatis Bibliopolis, cum prohibitionibus alijs omnibus Bibliopolis, in hoc caſu fieri ſolitis Lugduni Die Tertia Iulij 1662.

VIDAVD.

FIat iuxta conſenſum Procuratoris Regij Die Tertia Iulij 1662.

DVSAVZEY.

DD.

D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI, HISPANI,

IN TRIBVNALI VALLISOLETANO Sanctæ Fidei Inquiſitoris,

AD RVBRICAM ET TITVLVM *DE* SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Fidei Catholica materiam, qui tractarunt* in Rub. de ſumm. Trinitate, & Fide Catholica, *an.1. & 4. & eius profeſſione n.5.*

2 *D. Paul. ad Roman.* omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, *ibid.*

3 *Profeſſio fidei à quibus, & quando fiat: vbi non excommunicationem incurrant, eam non facientes.*

6 *Symbolum nil aliud eſt, quam breuis collatio credendorum facta ab Apoſtolis, quale datum fuerit Armenis cantandum in Miſſa, & quare.*

7 *Chriſti caro eiuſdem eſt ſpeciei cum noſtra, in quo dua ſunt natura, integra, & perfecta, Diuina ſcilicet, & humana; in eoque fuit etiam vnica perſona, ſeu ſubſtantia, n.8. item quòd ſint in eo confitenda dua voluntates Diuina, & humana, n.9. fuiſſeque in eo intellectum creatum, n.10.*

11 *Relapſus in hæreſim cenſetur negans ſanctiſſimam Trinitatem, & vnitatem Diuina ſubſtantia, vel* IESV CHRISTI *Diuinitatem, vel eius de Spiritu ſancto conceptionem, vel mortem eius in cruce, vel perpetuam Beata Maria Virginitatem. Vbi qui dicantur relapſi.*

12 *Relapſos quare Eccleſia non recipit iterum ad pœnitentiam.*

13 *Fides Catholica ſumitur quatuor modis: vbi an hoſti ſit ſeruanda in bello? Et an liceat vti inſidiis in bello, & frangere promiſſum?*

14 *Fides ſumitur pro conſcientia, & pro fide humana, & pro fide Diuina; diciturque ſubſtantia, vt n.15.*

15 *Fides dicitur fundamentum, ſuper quod ædificatur ædificium noſtra iuſtificationis.*

16 *Fides eſt argumentum rerum non apparentium; id eſt, medium efficax, quo probantur myſteria non apparentia, qua non ſciuntur mediis humanis, id eſt, certiſſimus aſſenſus eorum, qua ſunt à Deo reuelata, & dicitur etiam habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis, n. 17.*

17 *Fides inter alias ſumptiones ſumitur pro credulitate, qua credimus aliorum dictum, & eſt* duplex,

duplex, vna, quæ nititur in reuelatione, quam Deus fecit rerum noſtræ fidei, quæ vocatur fides Chriſtiana, & qua credimus ſupernaturalia Diuina, quæ Deus reuelauit, vt n.18. & dicitur etiam virtus Theologica, vt n. 20. in fine, & n.21.

18 *Fides Diuina, quæ vocatur obiectum fidei, quæ credimus reuelata, in quibus libris contineatur, & n.29.*

19 *Fides alia eſt humana, quæ tantum nititur humanis teſtimoniis earum rerum, quas non vidimus.*

20 *Fides accipitur pro veritate, pro fiducia, quæ vocatur à Theologis, miraculorum fidei.*

21 *Fides dicitur virtus Theologica, quia reſpicit Deum immediate, ſicut charitas, & ſpes.*

22 *Spes reſpicit vitam æternam, gratiam Diuinam, aliaque bona.*

23 *Charitas diligit Deum, vt amicum per ſe ipſum, & alios per ipſum Deum. Theologales virtutes, in quo differant ab aliis diſt.n.23.*

24 *Fides quare dicatur à Deo infuſa, & dicitur donum Dei, & quâ firmiter aſſentimur, n.25. vbi de aliis.*

26 *Fidei obiectum formale, eſt veritas prima, vt reuelans; id eſt, Deus ipſe in quantum reuelat. Vbi quod ſit ratio prima credendi, & Eccleſia tantum conditio, ſine qua non, & cauſa proponens, & ibi, & n.27.*

27 *Spiritus ſancti motio impellens nos ad credendum, eſt cauſa efficiens.*

28 *Fidei obiectum materiale, ſunt res à Deo reuelata propoſita ab Eccleſia, vt credenda, quæ continetur in libris Canonicis, n.29.*

30 *Traditio eſt doctrina fidei, vel morum, verbo non ſcripto, quaſi per manus accepta à maioribus, quarum traditionum alia Diuina, alia Apoſtolica, alia Eccleſiaſtica. Et qualiter differant, n.31. & 32. Et in quibus exemplificentur, ibi n.33.*

34 *Lex credendi in Deum, dicitur æterna poſitiua, & in quibus verificetur præceptis.*

1 AVGVSTINVS Barboſa hic *ſub n.2.* congeſſit Doctores antiquos, & modernos agentes de hac Rubrica quibus addo Andream Valenſem, Ioannem Baptiſtam, Vanagel, Franciſcum Cypeom *in ſua Annalitica Iuris Pontificij* nouiſſime, & vtiliter agentes de hac Rubrica, & quæ ad propoſitum poſſunt adiungi ex titulis infra *de Hæreticis, Apoſtatis, Schiſmaticis, ſortilegiis, de maledicis, & de frigidis, & maleficiatis*, vbi plura ad fidem Catholicam, & ottodoxam ſpectantia abunde dico, & ſub aliis iuribus.

2 Et quia idem Barboſa ad gloſſam Rubricę hic, verbo *fidei enim*, expendit Apoſtoli Pauli authoritatem *ad Rom.* ibi *omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, quaſi diceret id non ſolum eſſe peccatum, quod eſt contra conſcientiam, ſeu fidem, qua creditur aliquid eſſe peccatum, ſed etiam quod non procedit ex fide, id eſt iudicio, quo actu, vel virtute putat id licere probans ex Nauarro, Azorio, & aliis: ideo ad hoc applicabis plura, quæ dixi *ſub cap. fin. & tit de præſcript.* & ibi, *quæſt.* 1. *in verſ. ad vltimam n.* 33. vbi egi de dubio, quid in propoſito illius textus, *ſit conſcientia.*

De ſumma Trinitate præter Theologos, ſcholaſticos vberrime agentes videbis Patrem Hoſtienſ. *in oratione* 1. & 2. *de feſto ſanctiſſimæ Trinitatis.* Et applicabis quæ ſcripſi latè *in c.* 2. *de feriis*, vbi egi.*q.*4. *an feſtiuitas ſanctiſſimæ Trinitatis congrue celebretur, cùm eam ſæpè orantes repetamus*: & an congrue celebretur In Dominica poſt Pentecoſten: & quod hoc nomen *Trinitas*, non ſit in ſacra Scriptura expreſſum, ſed quod euidenter deſumatur ex duobus locis noui Teſtamenti; ex illo ſcilicet *Matth.vlt.* 2 *n.* 19. *Euntes*: & ex 1. *Epiſt. Ioan. c.* 5. *Tres ſunt qui teſtimonium*: & ſic meritò Patres & Doctores dicunt, proſeminatores dogmatis de Trinitate, fuiſſe Chriſtum & Apoſtolos: quamobrem S.Baſilius *in ſerm. contra Sabi. & Arr.* ita ait, *Dominus ſic docuit, Apoſtoli prædicauerunt, Patres conſeruarunt, Martyres Trinitatis confirmarunt*: & ſtatim addit, *hanc coniunctionem declarat Baptiſmi traditio, & fidei in eo confeſſio.* 3

De fide, & eius obiecto præter ſcolaſtichos cum magiſtro ſentent. *in* 3.*diſt.*23.*vſque ad* 26. & cum D.Thom.2.2.*à q.*1.*vſque ad* 16. & c. Doctores Canoniſtas in noſtro titulo, *hic*, & *in* 6.*decret. ac Cod.* vbi Legiſtæ, & Summiſtæ, verbo *fides*, & verbo *hæreſis*, agunt Gaſpar Hurtado, & Petrus Hurtado de Mendoſa, ambo è ſocietatę IESV, de fide, ſpe, & charitate, Azor. *tom.* 2. *inſtit. moral. lib.* 8. *per totum*, Ledeſma *p.*2. *ſumma, tract.*1. Toletus *lib.*4.*à c.*1. Reginaldus *to.*2.*lib.*17. *tract.* 2. Thomas Sanchez ſoper præcepta decalogi *lib.*1. Villalob. *in ſumma p.*2. *tract.*1. & alios poſt eos referens, agit Ægidios Trulench. *in opere moral.*1. *p.c.*1. cum aliis vbi de fide, & eius obiecto: & ad noſtrum titulum plura adducens & reſoluens nouiſſimè P. Franc. Valente *de concordia Iuris Pontificij, p.*1. *per totam* legendus vbi exponit plura iura ſcati clementinarum & decreti conducentia ad tractationem hanc. 4

De profeſſione fidei Pius IV. & fortia relatus *epithome* 83. & 85. Et qui teneantur emittere fidei profeſſionem, & intra quod tempus à collatione, & poſſeſſione præbendæ, ac beneficij, ſeu officij id requirentis, dixi latè *in c.*4. *de iureiurando, q.*4.*per totam.* Et ſic hoc in loco breuiter dico ioxta prædictam Bullam Pij IV. ad prædictam profeſſionem fidem teneri, non ſolum volentes retinere, aut aſſequi ordinarias lectutas Theologiæ, legum, Canonicarum, & ciuilium, Medicinæ, Philoſophiæ, & humanarum litterarum, de quibus fit ibi mentio, ſed etiam docentes prima rudimenta Grammaticæ, Arithmeticæ, Muſicæ & aliarum liberalium artium principia, licet publicam ſcholam non apertant, ſed tantum in propriis domibus doceant, vt declarauit Eminentiſſ. Cardinal. Congreg. ſuper Conc. Trid. *ſeſſ.*24.*c.*12. vt docent idem Cortia, *theorem.* 206. cum Hieronymo Sorbo Capucino in compendio priuilegiorum mendicantium, verbo *profeſſio fidei* in fine, Sanchez *lib.*2.*decalog. c.*5.*n.*4. Et licet dubium eſſet, an eam non facientes, excommunicationem incurrant, verius per dictam Bullam, ſolum comprehendi promoentes, & permittentes promoueri, promotos inquam præter peccatum contrahere nullitatem promotionis, & gradus. Et quamquam in Napolitana Prouincia Synodus extenderit cenſuram ad prædictos; imo Rodriguez, dixerit *q. regul. tom.*2. *q.*73. *art.*2. ſine diſtinctione promouentes, & promotos incurrere: tamen prædictæ cenſuræ non eſt Papæ reſeruatio, quam 5

Epiſco

Epiſcopus abſoluere poterit, vt probat ſcortia
relatus, qui ex Sanchez refert Pij IV. Bullam
non fuiſſe receptam vbique, & quod Pius V.
vt vbique obligaret, reuocauerit facultates Co-
mitum Palatinorum & aliorum.

Et quia Barboſa, *hic n.4.* ex gloſſa *vnde dicitur*
Symbolum, expendit à quo dicatur Symbolum,
aſſerens Symbolum nihil aliud eſſe, quam breuis
collatio credendorum, facta ab Apoſtolis, cum
6 in vniuerſum mundum Chriſtum crucifixum
prædicaturi vellent ire à Spiritu ſancto miſſi,
ibi referens qui agant de Symbolo, ideo illis
addo quæ refert Scortia *epithome* 34. ad conſti-
tutionem 19. Eugenij IV. editam anno 1439.
incipit *exultate*, ibi *theorem.* 95. vbi agit de
Symbolo Concilij Conſtantinopolitani primi,
quod datum Armenis in miſſa decantandum,
cùm explicatione particulæ, *Filioque*, fuit vna
ex cauſis remotionis Græcorum ad Eccleſia La-
tina, circa annum 1054. & ſi etiam anno 430.
ſemina iacta fuerunt à Theodoreto, & meri-
tà, ait Scortia quod addita eſt prædicta expli-
catio, quod neceſſarium ſit ad ad ſalutem non
credere Spiritum ſanctum à ſolo patre proce-
dere, cùm ſit error contra ſcripturas, & dicat
Athanaſius in fine Symboli ſui *hæc eſt fides Ca-*
tholica, quam miſſi, &c. vt infra dico *ſub q.* 1.
huius Rubricæ; ob idque debuerit, hæreſi or-
ta, adhibere remedium per explicationem,
vt tolleretur error. Tum quia ad Romanum
Pontificem Eccleſiæ Paſtorem, & Doctorem
ex Ioan. *c. vlt. paſce oues meas*, pertinet definire
res fidei.

7 Duaſque eſſe in Chriſto naturas integras,
& perfectas, Diuinam, & humanam definit
idem Papa Eugenius in relata conſtitutione § 6.
ſub qua cum multis, & ex Conciliis, ac Pa-
tribus, & ratione probat Scortia *dicto epitho-*
me 34. *theorema* 96. vbi *num.* 1. probat carnem
Chriſti, eiuſdem eſſe ſpeciei cum noſtra, im-
probans *in num.* 2. quod addebat Euthyces, nem-
pe in Chriſto naturas eſſe permixtas, ſeu ipſam
Diuinitatem in humanitatem conuerſam, vel
hanc in illam, vel ex vtraque factam eſſe ter-
tiam, improbans, quia falſum dictum eo-
rum, qui ſentiebant etiam Diuinitatem na-
tam, paſſam, mortuam, cum Diuinitas ſit im-
mutabilis, *num.* 23. *Malach.* 3. 1. *ad Thimot.* 2.
nec Chriſtus ſit natus, paſſus mortuus, niſi
ſecundùm carnem, *Rom.* 1. *qui factus. Rom.* 9.
ex quibus eſt Chriſtus, *Petri* 4. *Chriſto igitur*
in carne paſſo 2. *Corint.* 13 *& ſi crucifixus eſt ex in-*
firmitate, ſed viuit ex Trinitate Dei, & ex aliis
probat ibi *ſub n.* 3.

8 Item definit etiam Eugenius IV. *dict. conſt.*
19. § .6. quod vnica fuit perſona, ſeu ſubſtantia
in Chriſto, & contra Cherintum, & Neſto-
rium aſſerentes vnam increatam filij Dei, alte-
ram creatam Filij Mariæ, quæ purum hominem
genuerit; optimè veritatem noſtram Catholi-
cam probat ex multis locis ſacræ Scripturæ
idem Scortia *dict. epithome* 34. *theorem* à 97. ex
conciliis, ex ſanctis patribus, & ratione, *vſque*
ad n. 4. omnino legendus, vbi ex Auguſtino
tract. 17. *in Ioannem*, addit vnam tantùm perſo-
nam eſſe Chriſtum Deum, & hominem, non
duas, aliàs fides noſtra quaternitatis eſſet, non
Trinitatis, non inquam prorſus homo fuiſſet
idoneus, vt ſua paſſione nos redimeret,
pretiumve penderet, quod contractum debi-
tum Adamiæ iniuſtitiæ exæquaret, vt docet
Concil. Epheſin. *tom.* 6. *cap.* 7. Leo *ſerm.* 1.
& 4. *de natiuit.* Baſilius *in Pſalm.* 28. *Pater*
non redimit, Athanaſ. *libr. de Incarnat. Do-*
mini.

Et quod duæ pariter ſint confitendæ in 9
Chriſto voluntates, Diuina ſcilicet, & huma-
na definit dictus Eugenius IV. *in dicta con-*
ſtit. 19. §. 7. id probans ex multis: idem
Scortia *diſt. epithome* 34. *theorem.* 68. ex Da-
maſceno *libr.* 3. *de fide, cap.* 14. & *libr. de dua-*
bus Chriſti voluntatibus, ſanct. Thom. 3. *parte,*
quæſt. 18. *artic.* 1. *& ſequent.* Alfonſ. & Caſtr.
verbo *Chriſtus, hereſi* 9. & probat ex ſacræ Scri-
pturæ locis, Ioannis 6. ibi *deſcendi de cælo,*
non vt facerem voluntatem meam, ſed eius, qui
miſit me Patris; *Lucæ* 22. non mea, ſed tua
voluntas fuit, & *Matth.* 26. item ex Conci-
liis, & argumentis, & ex multis patribus con-
tra Monothelitas, Macharium Epiſcopum
Anthiochenum, & alios, contra quos diſpu-
tanr Damaſcenus, D. Thomas, Alfonſ. de Caſtr.
iam relati.

Imo D. Auguſtinus *lib.* 83. *quæſtionum quæſt.* 8. 10
& *libr. de hereſibus, cap.* 55. D. Thom. 3. *parte,*
quæſt. 5. *artic.* 4. Caſſianus *libr.* 4. *de de Incarnat.*
cap. 2. docent fuiſſe in Chriſto intellectum
creatum contra Apollinarem, cùm ſit etiam
pœna naturalis naturæ humanæ, & dicatur
Matth. 8. *audiens Ieſus miratus eſt*, & poten-
tias ſenſitiuas animæ ex eodem Dino Thom.
ſuprà *artic.* 2. Etenim axioma Agatonis *in*
Epiſtola ad Imperatorem, & ſynodum ſextam,
ad eaque approbata acta 4. & 8. ſic alloquens,
duas eius (Chriſti) *naturas prædicamus, Diui-*
nam ſcilicet, & humanam, in quibus, & ex
quibus etiam poſt admirabilem, atque inſepa-
rabilem vnionem ſubſiſtit, & vnamquamque eius
naturam, proprietatem naturalem habeat, confite-
mur, & habere Diuinam, omnia quæ Diuina
ſunt, & humanam, omnia quæ humana ſunt, abſque
vllo peccato.

Item Paulus IV. in conſtitutione quarta, 11
olim ſeptima, edita anno 1555. quæ incipit
cum quorumdam ſtatuit *in* §. *tertio*, vt qui-
cumque Chriſtianus, qui ſanctiſſimam Tri-
nitatem, & vnitatem Diuinæ ſubſtantiæ,
vel IESV CHRISTI Domini noſtri Di-
uinitatem, vel eius de Spiritu ſancto conce-
ptionem, vel mortem in Cruce, vt nos re-
dimeret, vel perpetuam Beatæ Virginis Ma-
riæ virginitatem negauerit, habeatur pro re-
lapſo in hæreſim; & vt talis tradatur ſæcula-
ri Curiæ, à qua relapſorum pœna puniatur.
Hanc conſtitutionem renouanit, & perpe-
tuò confirmauit Clemens VIII. *Bulla nonage-*
ſima ſeptima, quæ incipit *Dominici gregis*, an-
no 1603. die 3. Februarij, quam iuſſit publica-
ri ab ordinariis in propriis locis, expendit cum
multis conciliis, & Patribus, idem Scortia *epi-*
thome 67. *theorem.* 1654. vbi ex Pegna, Zanchi-
no, Bernardo, Comenſi, Simanca, Azore, dicit
quod relapſi dicuntur quaſi iterum lapſi in hæ-
reſim, poſt ſolemnem, tamen, & iudicialem ab-
iurationem ex Ancharano *in cap. accuſatus, de*
læret. libr. ſextò, qui etiam pœnitentes tra-
duntur brachio ſeculari ſine vlla audientia, ani-
maduerſione debita puniendi, *ex cap. ad abolen-*
dam, de hæreticis.

Sed cur Eccleſia miſericordiâ non iterum 12

recipiat relapſos, docet concilium Narbonenſe *cap.* 11. in ſequentibus verbis, *& illos, qui poſt alienationem erroris, ſeu purgationem deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari iudicio, ſine vlla penitus audientia relinquatis, animaduerſione debita puniendos, cum ſufficiat tales per falſam conuerſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe.* Non enim qui ſecundo labitur præſumitur prius bene conuerſus, vt tradit Scorria *dict. Theorem.* 174. *in fine*, vberius 36. de quo latiſſimè noto infra *in Rubrica, & Iur.bus, de hæreticis*; imo videbis quod dixi de hæretico comburendo, qui poſitus in patibulo pænitentiam petiit, infra, *in cap. quoad conſultationem, de ſentent. & re iud. quæſt.* 5. *ſub verſ. ad quartam* in verbo *vade in ſero* 13. & de ſententia lata contra hæreticos, an debeat exequi appellatione remota, dixi *in dict. cap. & quæſt.* 5. *verſ. ad tertiam*, vbi etiam *quæſt.* 1. *num.* 30. *quibus teſtibus probetur hæreſis.* Ad alias quæſtiones de hæretico *ſub cap.* 10. *de iudiciis quæſt.* 26. *& in cap.* 14. *de foro comp. quæſt.* 11. *& alibi*, diuerſis in locis, videbis quæ dico infra, *in c.*1. *q.*2.*à verſ. ad tertiam.*

13 Vnde iam fidei catholicæ ſuppoſito fundamento, cuius Chriſtus eſt, & à quo nos Chriſtiani, & fideles nomen accipimus, fatentes, & retinentes myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, trium Diuinarum perſonarum, & vnus Deus, de quo, & de eius profunditate conſulendi, & legendi Theologi ſcholaſtici, & ſancti Patres ſacrarum ſcripturarum cultores, ad quos te remitto. Ideò nunc breuiter pro rubrica *de Fide catholica*, dico fidem ſumi quatuor modis.

Primo pro fidelitate, & conſtantia in ſeruandis promiſſis, de quo infra de pactis, & Cicero de officiis, *lib.*1. ibi *ad fidem redire maluit, quam fidem hoſti datam fallere.* Vnde vt nouiſſime aduertunt Becanus *de fide cap.* 16. & Pater Franc. Bordonus *de officio inquiſitionis*, & alij Theologi quærunt de dubio an hoſtibus ſit fides ſeruanda, de quo ego dixi *in cap.* 3. *de iureiur. quæſt.*2. *verſ. ad ſecundam*, *num.* 14. vbi egi etiam de dubio, an vti liceat inſidiis in Bello, & promiſſum frangere, *in verſ. ad tertiam, num.* 15.

14 Secundo fides ſumitur pro conſcientia, vt expendi ſupra, *a.*2. expendens Pauli locum *Rom.* 14. vbi dicit, *omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, id eſt quidquid facit homo, putans ſe facere contra rationem, eſt peccatum. Vnde addit Bordonus *ſuper cap.*1. *ſub num.*1. vt dicatur poſſeſſor bonæ fidei, qui quod poſſidet, rationabiliter putat eſſe ſuum, ſicut poſſeſſor malæ fidei, qui alienum ſcienter habet, quod ritè, & rectè expendes ſi legas quæ longiſſime ſcripſi infra *ſub tit. de præſcript.* ibi, *in c.*1. *§.*17. *in fin.* & in aliis iuribus illius tituli.

Tertio ſumitur fides pro fide humana, qua credimus eſſe vera quæ narrantur ab homine, vnde dicitur *habeo tibi fidem*, id eſt credo: ſic Bordon. ſupra: & ad hanc partem exiſtimo reducenda omnia, quæ ſcripſi ſub tomo *de probationibus à fide humana ſubortis*, qualis eſt ea, quæ datur confeſſioni, ſeu declarationi alicuius in iudicio, vel extra, item teſtibus, nunciis, iudicibus, aut aliis priuatis hominibus ſimplici fide aut cum iuramento deponentibus, negando, ſeu affirmando.

Quartò, ſumitur pro fide diuina, qua creduntur eſſe vera quæ a Deo reuelata ſunt, de qua dicitur, *ad Hebreos cap.* 11. *fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum argumentum non apparentium:* de quibus acceptionibus vltra DD. & Layman. *lib.*2. *ſum. cap.* 1. & gloſſa 11. *in cap. neque, cap. monet* 16. 22. *quæſt.*10. vbi de aliis. Et hanc acceptionem, de qua in titulo noſtro agimus expendens, dicendo, vt fides ſit ſubſtantia, id eſt, quod ſubſtat ſpirituali ædificio, quod ſine illa nequit eſſe; ob idque S. Bernardin. Senenſ. *ſerm.*2. *de fide*, dixit *aperte fidem eſſe ſubſtantiam, dici quaſi ſubſtus ſtantem, quia per eam totum ſpirituale ædificium ſubſtentatur*: quare Concil. Trid. *ſeſſ.*6.*c.*8. dixit bene, vt fides ſit fundamentum, ſuper quod ædificatur ſpirituale ædificium noſtræ iuſtificationis. Et dum Apoſtolus ait *Hebr. cap.* 11. vt impoſſibile ſit homini iuſtificari, & placere Deo ſine fide; ideo dixit quia fides eſt ſtabile, & certum fundamentum noſtræ ſalutis, quod importat verbum *ſubſtantia*: ſic Bordon. *quæſt.* 2. *dict. cap.*1. & leges Ægidium Trulenc. *lib.*1.*c.*1.*dub.*2. *n.*3. Iorre *Blanca de iure ſpirituali, lib.* 14. *c.*1. *n.*17. & *c.*6.*n.*9. 15

Dicit etiam Apoſtolus *vt ſit argumentum rerum non apparentium*, id eſt, medium efficax, quo probantur myſteria non apparentia, id eſt, quæ non ſciuntur mediis humanis, ſed tantùm Diuina authoritate dicente S. Petro Chryſologo, initio, *ſerm.* 58. *qui fidem quærit, qui Diuinam poſtulas ſupponis humanam*, & Auguſtin. *tract.* 40. *in Ioannem, quid eſt fides niſi credere quod non vides*; & ſic concludit Bordon ſupra *ſub dict. quæſt.*2. quod fides eſt ſubſtantia, cum ſit certiſſimus aſſenſus eorum, quę ſunt à Deo reuelata, & eſt argumentum, hoc eſt fideliſſima probatio myſteriorum non apparentium, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem. 16

Cùmque fides inter alias ſumptiones ſumatur pro ea credulitate, qua credimus aliorum dictum, de qua dicimus, quod *fides eſt credere quod non vides*, aduertes quod hæc eſt duplex, vna Diuina, quæ nititur in reuelatione, quam Deus fecit rerum noſtræ fidei, quę vocatur fides Chriſtiana, quia facit homines Chriſtianos, vt Trid. definit *dict. ſeſſ.* 6. *cap.*15. & *can.* 18. vt tradit Villalobos *in ſum. p.*2. *tract.*1. *diff.*1. *n.*1. *in fine*, concludens, vt illa ſine charitate ſit mortua: nam Chriſtianus, qui fidem habet, non autem charitatem, etſi Chriſtianus ſit, eſt malus Chriſtianus, & de hac fide loquutus fuit Paulus *dict. c.*11. *ad Hebreos*, cuius definitionem poſuit D. Thomas in forma, dicens, quod *fides eſt habitus mentis quo inchoatur vita æterna in nobis faciens intellectum aſſentire non apparentibus*, & expendens Villalob. ſupra *n.*2. *q.* 4. *art.*2. ait vt illud quod Apoſtolus vocauit *ſubſtantia* non ſit dicere quod fides ſit de illo prædicamento, quod logici vocant ſubſtantiam, ſed quod ſit illius ſimilitudo, eo quod ſit fundamentum totius, quod ſperamus in vita æterna. † Et cum D. Thoma ſupra ait *a.* 3. hac fide credi ſupernaturalia Diuina, quæ Deus, qui eſt prima veritas infallibilis reuelauit; hæcque vocari à Theologis obiectum materiale fidei; ad quod reſpicit fides, & ea credere, quia Deus reuelauit, vocauit obiectum formale, quæ eſt præciſa ratio, qua credimus reuelata, quæ ſunt in libris, quos vocamus Canonicos, 17 18

nicos, qui continentur in Biblia; & ſanctom
Concil. Trid. *ſeſſ.4. c.1,* declarauit ibi quales li-
bri eorum ſint, vt Canonicis habendi. Item, &
in traditionibus Diuinis, quas Apoſtoli accepe-
runt ab ore Dei, ſeu quas docuerunt ſpiritu ſan-
19 cto dictante. † Alia inquam eſt fides humana,
quæ tantum nititur teſtimoniis humanis earum
rerum, quas non vidimus; vt pote cùm credi-
mus libris hiſtorialibus, aut quæ nobis alij ho-
mines dicunt.
20 Item etiam accipitur fides pro veritate, de
qua loquutus eſt D. Paul. *ad Rom. 3. numquid in-
credulitas illorum fidem euacuauit abſit.* Item &
pro fiducia, quæ idem eſt, ac ſpes firmiſſima, de
qua loquutus & D. Iacob. *in Epiſt. c.1.* cùm dicit
poſtulet jn fide nihil haſitans, hoc eſt cum magna
fiducia, & ſpe conſequendi quod petit, de qua
intelligitur D. Paulus *ad Corinth.* 13. dum dixit
ſi habuero tantam fidem, ita vt montes transferam,
& de hac dixit Chriſtus *Matth.* 13. *& Luca* 17.
*vt qui habuerit tantam fidem, vt ſynapis granum,
faciet miracula magna* · ſic Villalob. *dict. n.* 1. qui
addit hanc vocari à Theologis *miraculorum fi-
des*; & quod hæc non ſit fides quam catholi-
cam vocamus; nam ſi ita eſſet omnes Chriſtia-
ni facerent miracula. Alia dicit videnda Egi-
dius Trulenc. *in præcepta decalogi, præcept. 1. lib....
c.1. dubio...* vbi *ſub n.* 2. dicit quod poteſt etiam
fides definiri, vt ſit *virtus Theologica, à Deo infu-
ſa, qua firmiter aſſentimur veritatibus à Deo reue-
latis, & ab Eccleſia propoſitis:* ſic cum Doctoribus
ex D Thoma, ſupra quam adducit Azor. *tom.* 1.
lib.8. moral. c.2. q.3.
21 Itaque huius definitionis partes explanando,
dicendum eſt, vt dicatur *fides virtus Theologi-
ca*, quia reſpicit Deum immediate, ſicut Chari-
tas, & ſpes; & ſic eam appellat Villalob. *dict.
def.1. ſub n.* 4. vt ſit vna virtus ex his, quæ vo-
cantur Theologales, ſic vocatæ, quia obiectum,
& finis earum eſt Deus, cum fides reſpiciat ad
22 res in quantum reuelatas à Deo. † Spes inquam
reſpicit vitam æternam, gratiam Diuinam, alia-
que bona, quibus homo ſperat peruenire ad vi-
23 tam æternam, in quantum promiſſa à Deo. †
Charitas, inquam, diligit Deum, vt amicum
per ſeipſum, & alios etiam per ipſum Deum, ad-
ditque has virtutes differre à moralibus, quę tā-
tùm habent pro obiecto mores componere,
quarum principaliores ſunt prudentia, iuſtitia,
fortitudo, temperantia, de quibus ait D. Thom.
1.2. *q.65. art.* 1. ſic eſſe inter ſe connexas, vt ne-
queant eſſe vna ſine alia, quod intelligunt, Sco-
tus, Riccardus, Bonauentura *in 3. diſt.* 36. & alij,
nempe, vt licèt vnus horum habituum poſſit
eſſe ſine alio, ſed non obtinet virtus ſtatum
perfectum, & abſolutum, niſi hæ omnes virtu-
24 tes ſint adiunctæ. † Secundò dicitur *à Deo infu-
ſa* ad ſignificandum cauſam efficientem illius,
qui eſt Deus. Paul. *ad Epheſios* 2. Diciturque *do-
num Dei* a Trid. *ſeſſ. 6. c.* 7. tum etiam quia non
25 acquiritur humanis viribus. † Dicitur tertio *qua
firmiter aſſentimur*, quia fidei aſſenſus, & firmus
& infallibilis, quo diſtinguitur ab opinione, quę
eſt aſſenſus cum formidine, & quarto dicitur *ve-
ritatibus a Deo reuelatis*, & ab Eccleſia propoſi-
tis, quia reſolutio fidei, vel cauſa, propter quam
credimus, eſt quia Deus reuelat, Eccleſia pro-
ponit.
26 Vnde iam bene cum D. Thoma 2.2. *q.1. art.1.*
& cum Egidio Truleno *dict. dub.* 1. *n.* 3. Caſtr.

Pal. *in opere morali, tract.4. diſp.1. punct.1. n.1. & 2.*
dicendem eſt quod obiectum formale fidei, ſeu
forma, & ratio principalis; ob quam credimus
veritatibus à Deo reuelatis, eſt veritas, prima
vt reuelans, id eſt, Deus ipſe in quantum reue-
lat v.g. hunc articulum *Deus eſt Vnus & Trinus*,
quia ſicut ratio formalis videndi colores eſt lu-
men; ita ratio formalis credendi eſt veritas
Diuina prima, & reuelans, Eccleſia in
quam, non ſit ratio formalis, ſed tantum ſcon-
ditio, ſine qua non, & cauſa proponens, ac ma-
niſeſtans nobis credibilia; & ob id ſi quis cre-
deret Deum eſſe trinum, & vnum, non quia Deus
reuelat, ſed quia ita à parentibus accepit, non
eſſet fidelis. † Motio autem ſpiritus ſancti mo- 27
uens nos, & impellens ad credendum, eſt cauſa
efficiens, & ſic reſolutio in genere cauſæ forma-
lis, fiet in primam veritatem, & reuelantem, in
genere cauſæ efficientis in ſpiritum ſanctum mo-
uentem, & impellentem. In conditionem verò
ſine qua non, in Eccleſiam proponentem, de
quibus latè Doctores cum D. Thom. ſupra. † Et 28
idem Trulenc. ſupra *n.*3. addit, vt obiectum ma-
teriale fidei ſint res à Deo reuelatæ, propoſitæ
ab Eccleſia, vt credendæ, † quæ à Doctoribus 29
ad tria capita reducuntur, nempe, vt iam dixi, ſa-
cra ſcriptura, & omnes libri canonici, quos ap-
probat. Trid. Synodus *dict. ſeſſ.* 4. ſecundum,
ſymbolum fidei, de quo dico aliqua infra, ter-
tium. traditiones Diuinæ ad fidei doctrinam
pertinentes, de quibus bene loquutus eſt Can.
lib.11. de locis Theologicis, à c.7. vſque ad 12. Filiu-
tius breuiter earum ſeptem propoſuit gradus,
tract.22. c.1. q.2. n.6.
Etenim, etſi aliquam de traditionibus iam at- 30
tinxerim, nunc verò dico traditionem eſſe do-
ctrinam fidei, vel morum verborum ſcripto,
quaſi per manus à maioribus acceptam, ex qui-
bus aliæ ſunt Diuinæ, aliæ Apoſtolicæ, aliæ Ec-
cleſiaſticæ; & ſi hæ aliquando confundantur.
Diuinæ ſunt, quas ab ipſo Chriſti ore Apoſtoli
acceperunt, vel quas Apoſtoli, ſpiritu ſancto
dictante, vel Chriſto promulgante, dictarunt,
quales ſunt hæ virginitas perpetua B. Mariæ
Virginis, deſcenſus Chriſti ad inferos, purga-
torium eſſe. † Apoſtolicæ ſunt, quas Apoſtoli 31
tanquam Eccleſiarum Prælati, & Rectores in-
ſtituerunt, qua ratione condiderunt canones,
qui dicuntur Apoſtolorum, & ieiunium qua-
drageſimæ quartæ, & quintæ feriæ inter Paſcha,
& Pentecoſtes eſſe à ieiuniis abſtinendum, ora-
re ſtando, Crucis in fronte ſignatio, ore, &
pectore, & ſymbolum, quod dicitur Apoſtolo-
rum. † Eccleſiaſticæ vero ſunt, quas ipſa Eccle- 32
ſiæ mos vſque obſeruat, vt conſecratio altarium,
& reliquarum rerum, quæ ad Miſſæ ſacrificium
peragendum ſpectant, religioſorū ſtatuta appro-
bare, votorum relaxatio, & diſpenſatio in ma-
trimonio rato tantum, & concludunt Doctores
quod ex his traditionibus, Diuinæ ſolæ ſunt de
fide. † Nam Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticæ eam 33
ſolam vim habent, quam Apoſtolorum, & Ec-
cleſiæ ſtatuta, vt late proſequuntur Filiucius
dict. tract. 22. *q.4. n.* 11. & ante eum Azor *inſt.
morab. dict. lib.8. c.* 4. leges eundum Filiucium
ibi, *c.1. n.4.* & poſt eum Trulenc. *ſupra, n.*4 ſcri-
bentes ſupra quinque eſſe neceſſaria ad aſſen-
tiendum fidei pro vt eſt in nobis, ſcilicet præ-
dicatio aliqua rei credendæ, motiua externa,
qualia ſunt miracula, ſanctitas prædicantis, &

ſimilia, inclinatio voluntatis, & præcipua quædam affectio ad credenda: quarto lumen fidei habitus nimirum ſupernaturalis, reſpectu actuum, qui ſunt ab homine iam fideli, vel auxilium ſupernaturale reſpectu primi actus, qui eſt diſpoſitio ad habitum fidei, quando fides habetur per propriom actum, vt in adultis: quintum, vt ſoleat præcedere aliquis aſſenſus humanus circa res credendas, vt quod hoc, vel illud ſit ab Eccleſia determinatum, vt propoſitum ad credeudum ipſum, tamen articulum deinde credimus fide Diuina: alia Doctores tradunt.

34 Ex his iam poſſemus incipere ad tractationem hanc, quam hic de legibus facimus afferendo diſtinctiones, quas Doctores ſolent adducere inter leges æternam ſcilicet, Diuinam, naturalem, & humanam; ſed quia de humanis dico *ſub tit. infra ſequenti, de Conſtitutionibus*, item & de naturali lege, ac Diuina *ſub cap. fin. de Conſuetudine*; ideò quatenus Doctores communiter ex D. Thoma *q. 93. art.* 1. dicunt quod lex æterna, eſt ratio Diuinæ ſapientiæ, vt eſt directiua actuum omnium ad ſuos fines ob commune bonum, quia ſicut Deus eſt author omnium rerum, ita & gubernator: vnde ſicut ratio, qua Deus omnia arte facit, dicitur ars, exemplar, ſiue idæa. Similiter ratio qua Deus gubernat mouendo omnes res in debitum finem, dicitur lex, & quia in Deo eſt ab æterno, dicitur lex æterna, &

35 quia in Deo in æternum inuariata manebit. † Ob quod inquam poſſumus etiam dicere legem Diuinam de Fide, Spe, & Charitate, imperantem hominibus Chriſtianis, & fidelibus ad credendum in Deum ſummum bonum, æternum, in eo ſperandum, eumque diligendum, æternam vocari, Diuinam poſitiuam: ſed quæ propriè ſit à natura dico infra *in Rub. de conſt. q. 1. ann.* 1. vt ab æterno decretum Chriſtum filium Dei in mundum venturum, mortem ſubiturum, inſtituturum ſacramenta Eccleſiæ, per quæ homines regenerari fidem Chriſti Dei, myſteriique totius ſanctiſſimæ Trinitatis, debeant taliter habere, vt nullo vnquam alio modo queant æterna Beatitudine perfrui. Et hæc videntur comprobari ex Trid. concilij verbis, vbi eius expoſitores, & Barboſa *dict. ſeſſ. 6. c.* 1. & vbi agitur de naturæ, & legis ad iuſtificandos homines imbecillitate, & *in c.* 2. vbi Chriſtum veniſſe comprobatur, & *c.* 3. vbi quod per Chriſtum homines iuſtificantur, & ibi, *c.* 4. *&* 5. fieri iuſtificationem per Baptiſmum, item & per conuerſionem mentis in Deum, *c.* 6. *&* 7. de modo præparationis, & impij iuſtificatione, & *in c.* 8. intelligit qualiter impius per fidem, & gratis iuſtificetur, aliaque definit in aliis ſubſequentibus capitibus pro fide catholica.

36 Sed quia noſtri tituli, & Rubricæ, vt de fide, & eius obligatione, nos obligat tantum ſcribere; ideò ad inſtitutum accipies dubia, quæ ſubſequuntur, cum poſſis, ad cætera, quæ ſpectant ad præceptum de Charitate, & diligendo Deum legere Doctores cum Magiſtro ſentent. *in 3. p. diſt.* 27. *vſque ad* 72. & cum Diuo Thoma 2. 2. *à q.* 2. vbi latè eius expoſitores, Summiſtæ verbo *Charitas*. & verbo *Amor de Dios*, Azor *tom. 1. li. 9. à c. 3. & tom. 2. lib.* 12. Ledeſma *in ſumma 2. part. tract.* 3. Nauar. *in manuali.* Sanchez *in præceptis decalogi, lib.* 2. c. 35. Villalob. *in ſumma dict. 2. p. tract.* 3. & cum multis Ægidius Trulenc. *in opere*

37 *morali dict. p. 1. lib. 1. c. 5. à dub.* 1. † De veritate ſpei in Deum, eiuſque præcepto agunt Doctores ſcholaſtici cum Magiſtro ſentent. *in 3. diſt.* 26. & cum D. Thoma 2. 2. *q.* 17. vbi late eius expoſitores Summiſtæ verbo *ſpes*, Thomas Sanchez *in opere morali, circa præcepta decalogi, lib. 2. c.* 33. Pater Petrus de Ledeſma *in 2. p. ſumma, tract.* 2. Axor *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. c.* 2. Toletus *lib. 4. ſumma, c.* 7. Villalob. *dict. p 2. difficult.* 1. & alij communiter, & infra dico de ætate, à qua tenentur fideles emittere actum fidei, ſpei, & charitatis aliqua dicam *ſub q.* 2. de ſpe & charitate.

QVÆSTIO I.

An fides ſit virtus ſupernaturalis: Et an fides ſit habitus, & quotuplex ille ſit: & an habitus fidei ſit in vtraque potentia intellectus, & voluntatis diſtinctus: & quando habitus fidei homini infundatur: & in quo intellectu, ſeu in quibus reperiatur fides.

SVMMARIVM.

1 *Fides ſemper eſt virtus, ſiue formata charitate, vel non, quæ eſt ſupernaturalis, diſponens, & inclinans homines ad credendos articulos fidei, & inſuper ſpes, & charitas ſunt etiam virtus n.* 2.

3 *Fidei virtus, in quo homine dicatur inueniri, & quale debeat eſſe ſubiectum illam diſponens, n.* 4.

5 *Fides eſt initium, quo primum homo de non Chriſtiano, fit Chriſtianus, quæ dicitur ſupernaturalis*

6 *Fides eſt donum ſupernaturale, quæ prima eſt, non ſolum in ordine numerationis, ſed in ordine originis, cum ſit radix omnis iuſtificationis: vbi quare anteponatur ſpei.*

7 *Actus ad gratiam habitualem, ſeu ad iuſtificationem diſponentem, debet eſſe ſupernaturalis, ſeu ex gratia elicitus.*

8 *Fides eſt habitus ſecundùm quod habetur, & habilitat illam habentem.*

9 *Potentia naturalis de ſe nullum ſupernaturalem actum elicere poteſt niſi per actum fidei.*

10 *Habitus fidei, nùm ex pluribus actibus fiat, ſicut alij, & eſt duplex, vnus in intellectu, alius in voluntate, vt n.* 15.

11 *Actus fides duplex eſt, vnus à Deo infuſus, alter acquiſitus ex actibus frequentibus.*

Baptizati paruuli Deo placent; ſi habitum acquiſitum non habeant ex ſola fide infuſa eis. Quid de adultis, ibi.

12 *Fides infuſa non ſufficit ad eliciendos actus Dei ſine fide acquiſita.*

13 *Adultus ſola fide infuſa, non poteſt aſſentiri articulis fidei, niſi prius inſtruatur.*

14 *Fides infuſa, & fides acquiſita, qualiter differant inter ſe.*

16 *Intellectus, & voluntas qualiter verſentur in credendo?*

18 *Habitus fidei quando homini infundatur?*

19 *Baptiſmus bene vocatur à ſanctis Patribus, ſacramentum fidei.*

20 *Fides non reperitur in Beatis, nec quoad actum, nec quoad habitum, & quare.*

21 *Spes non reperitur in beatis , cum iam non ſpe-*
ctent gloriam,nec beatitudinem.
22 *Fides naturalis non reperitur in Dæmonibus , ac*
damnatis. Vbi de illo Iacob.c.2.Dęmones
contremiſcunt,&c.
23 *Fides manet in purgantibus , eo quod credunt*
liberari à pœnis , & conſequi vitam
æternam.
24 *Fides Dei reperitur in viatoribus fidelibus,*
qui contra fidem nullum commiſerunt pec-
catum.
25 *Fides de Deo fuit ante aduentum Chriſti,ex quo*
catholici fidem habent de eo , & de abſcon-
ditis myſteriis fidei.
26 *Adamus creatus fuit cum gratia;& ſic cum fi-*
de,quæ gratiam conſequitur.
27 *Angeli habuerunt fidem de Deo,quia eam boni,*
quàm mali fuerunt in via. Et de illo Math.
c.18. qui habuerunt eam infuſam. *Et de*
*aliquibus myſteriis,n.*28.
29 *Patres ſancti veteris teſtamenti credebant Chri-*
ſtum venturum,de eo fidem habendo.
30 *Chriſtus Dominus non habuit fidem ; etſi de eo*
*ſit fides miraculorum,& donorum,n.*31.
32 *Beata Virgo habuit fidem de Deo,quæ fuit Ba-*
*ptizata, n.*33. *quam fecit Deus Magiſtram*
*fidei,n.*34.
34 *Fides fuit in Beata Virgine perfectiori modo,*
quam in qualibet alia creatura.
35 *Beata Virgo ab initio ſuæ conceptionis , habuit*
vſum rationis , & fidem habitualem,& quod
fuerit à principio inſtructa plene , & calluit
myſteriis omnibus.
36 *Hæretici,nec fidem, nec ſpem habent. Et quare,*
qui fuerunt diuiſi in diuerſas ſectas,
39 *Articulus fidei interrogatus , quare credas , re-*
ſpondebit : ſcio quia Deus reuelauit , Ec-
cleſia propoſuit , & ſpiritus ſanctus me
mouet.

1 AD primam quæſtionis partem
cum Magiſtro ſent.*lib.*3.*diſt.*23.
litera B. dicat vt fides ſit virtus,
quâ creduntur quæ non viden-
tur , reſpondetur , vt ſiue for-
mata charitate,ſiue non,ſemper
ſit virtus , & quidem ſupernaturalis hominem
diſponens , & inclinans ad credendos articulos
fidei , & quod ſit virtus patet , quia ſecundùm
Philoſophum ea eſt diſpoſitio perfecti ad opti-
mam operationem , nempe ad credendum reue-
lata à Deo , tam enim bene credit homo pec-
cator , quam iuſtus regulando ſuum aſſenſum
2 per fidem,ergo fides in vtroque virtus eſt.† Tum
quia vt iam dixi communiter ab omnibus Theo-
logis aſſignantur tres virtutes Theologicę inter
ſe diſtinctæ,Fides,Spes, & charitas ergo ſingulæ
in ſeipſis virtutes ſunt.

3 Quare etſi D.Thomas 2.2.*art.*5. neget ratio-
nem virtutis fidei in homine malo cum ipſo
Magiſtro , quia non eſt debite perfecta ex par-
te voluntatis , cum careat charitate, ſine qua in-
formis dicitur ; ob idque , vt fides ſit virtus re-
quirat vnum ex parte intellectus , nimirum , vt
pendeat à Diuina reuelatione , alterum ex par-
te voluntatis , quod ſcilicet ordinetur per cha-
ritatem ad vltimum finem , ac proinde ſit meri-
torius actus illius,& carens hoc poſteriori , vir-
tus non ſit.

4 Tamen cum ad virtutem ſufficiat,vt ſubiectum
illam diſponat ad optimam operationem , ſiue
deinde meritoriam , ſiue non , parum referre,
quia meritum non eſt de ratione virtutis, vt ſic.
Igitur fides ſine charitate adhuc virtus eſt , etſi
informis , id eſt,ſine forma charitatis , ex cuius
defectu actus fidei meritorij non ſunt.

Et quod fides ſit ſupernaturalis virtus pro- 5
batur , quia fides eſt initium , quo primum
homo de non Chriſtiano , fit Chriſtianus , di-
cente Apoſtolo , *accedentem ad Deum oportet*
credere ; & cum excedat vires naturæ , & per
ſolum Dei auxilium poſſit homo credere Diui-
na myſteria , & per hoc differat à fide huma-
na , vt iam ſupra in principio dixi , quia illa
habet principium , medium , & finem ab hu-
manis cauſis ; Catholica autem fides pendeat à
Deo reuelante ſecundùm totum ſuum eſſe , qua-
tenus eſt prima veritas infallibilis , ſequi-
tur vt fides ſit virtus ſupernaturalis , cùm
naturæ humanæ ex ſe debita non ſit , ſed ſu-
pra illius conditionem ; quæ ideo grat-
is , & non ex iuſtitia à Deo homini con-
fertur.

Eſt enim fides donum ſupernaturale à Deo 6
homini infuſum per quod fit habilis ad elicien-
dos ſupernaturales actus myſteriorum à Deo re-
uelatorum ; & quidem ex communi Theolo-
gorum , dicit Bordonus *cap.* 1. *de fide , tract. de*
inquiſit. num. 5. vt ſit prima ex virtutibus , non
ſolum in ordine enumerationis , ſecundùm
Apoſtolum 1. *ad Chorint. cap.* 13. *num.* 13. ſed
etiam ordine originis , cùm ipſa ſit initium,
fundamentum , & radix omnis iuſtificationis,
ex Trident.*dict. ſeſſ.* 6. *cap.* 8. vbi dicitur pa-
rum referre , vt quis ſperet , & diligat ſine fi-
de , quia ſine hac impoſſibile eſt placere Deo,
Paul. *ad Hebreos cap.* 12. *num.* 6. fides enim an-
teponitur ſpei , quia huius eſt ſubſtantia , &
fundamentum , præponitur etiam charitati,
quia iuſtus ex fide viuit , Roman. cap. 1. *num.* 17.
& ſic Trulenc. *dict. lib.*1. *Decalog. cap.* 1. *dub.* 2.
num. 3. quem ſequitur Barboſa *in dict. cap.* 8.
Trid. ann. 2. ex Auguſtino *Serm.* 13. *de verb.*
Apoſt. & *lib.* 2. *de pecc. mort. & remiſſ. cap.* 1.
& *lib. de correctione , & gratia* , & ex Ambroſio
in Lucam *cap.*3.Hieronymum *in cap.*1.*ad Epheſ.*
dicit ad actiones quibus ad Deum conuerti-
mur,actiuè conuerti , cum auxilio Dei ſuperna-
turali. † Imo & D. Thom.*part.* 2. *quæſt.* 109. 7
art. 6. Bonauent. *in* 2. *diſput.* 28. *art.* 2. *quæſt.*1.
Dried. *de captiu. & red. gener. human. tract.* 4.
*cap.*2.*part.*2.*& lib. de concordia,cap.*3. Veg.*lib.*6.
in Trid. cap. 3. *cum ſequent.* & *in opuſculo de iu-*
ſtification. quæſt. 8. dicunt actum ad gratiam ha-
bitualem , ſeu ad iuſtificationem diſponentem,
debere eſſe ſupernaturalem , ſeu ex gratia elici-
tum,cum homo ad Deum non poſſit venire,& ſe
præparare ſuis viribus.

Ad ſecundam quæſtionis partem reſponde- 8
tur vt fides ſit habitus , ſecundùm quod habe-
tur , & ſecundùm quod habilitat fidelem il-
lam habentem ; & probatur , quia de ratione
habitus, eſt perficere eam potentiam , cuius eſt,
vt errare non poſſit in ſuis operationibus , ſed
per fidem Diuinam homo errare non poteſt in
eliciendo aſſenſus de rebus fidei ; ergo fides ha-
bitus eſt. † Deinde probatur quia potentia na- 9
turalis de ſe nullum ſupernaturalem actum
elicere poteſt , cum ſint actus ſupernatura-
les altioris ordinis ; ergo erit neceſſe quod

 eleuetur,

eleuatur, & fiat proportionata illis; ſed hoc contingit per actum fidei inhærentis, & in-
10 formantis fideles, ergo eſt habitus. † Nec obſtat dicere ſecundùm Ariſt.& veritatem,vt cùm habitus fiat ex frequentibus actibus, cùm ſine actu aliquo infundatur in paruulis incapacibus actuum, quia reſpondetur hoc eſſe verum accipiendo habitum pro qualitate dicente promptitudinem,& facilitatem ad operandum. Et in hoc ſenſu fides à Deo infuſa homini, non ſit habitus, cùm non ſit acquiſitus ex frequentibus actibus; ſecus cùm ſumitur pro habilitate, cuius potentia eleuatur, & fit proportionata ad eliciendos actus ſupernaturales credendi, vt primo modo dixi.

11 Ad tertiam quæſtionis partem, quotuplex actus fidei ſit; reſpondeo eſſe duplex, vnus à Deo infuſus, alter acquiſitus ex actibus frequentibus: de hoc intelligitur illud Apoſtoli *ad Rom.* 10. *fides fit ex auditu, auditus autem per verbum Dei*: De primo loquitur etiam Apoſtolus *ad Hebr.* 11. dum dicit *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*; etenim paruuli baptizati Deo placent, qui tamen fidem nondum habent acquiſitam, quia non audiunt; ergo eſt in eis fides infuſa; ſed vtrinſque neceſſitas colligitur ex eorum differentia, & conueniunt in eo, quod ſunt qualitates inhærentes, & permanentes in potentia, quæ non introducuntur in ſubiectum, niſi prius diſpoſitum, in paruulo attenditur diſpoſitio penes Eccleſiam, quæ pro ipſo ſuppler credendi actus, iuxta textum *in c. illud* 6. *diſt.* 4. *de conſecrat.* qui dicitur baptizatus in fide parentum, quia Patrinus pro infante recitat articulos fidei, & nomine ipſius fidem profitetur; quo fit, vt per ſuſceptionem Baptiſmi infundatur paruulo habitus fidei. Adulti inquam accedentes ad Deum ſe ipſis diſponuntur, credendo antequam Baptiſmum ſuſcipiant, de quibus tradit alia Bordonus *de inquiſitione, dict. cap.* 1. *ſub. num.* 8. & dico infra *ad titul. de Baptiſmo.*

12 Quo fit vt ſi dubites an fides infuſa ſufficiat ad eliciendos actus fidei ſine fide acquiſita, reſpondeo, vt requiratur etiam fides acquiſita ex eo quia fides infuſa in exercitium prodire nequit, niſi per notitiam acquiſitam de verbis fidei, iuxta illud Ioannis 15. *num.* 22. *ſi non veniſſem, & loquutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent, intellige incredulitatis*; & ſic dicendum eſt quod credulitas fidei non habetur ſine fide acquiſita per auditum, de quo ſunt videndi Doctores cum D.Thoma 2.2. *quæſt.* 6. *art.* 1. &
13 Durand. *in* 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. † Et patet quia ſi non eſſet neceſſaria etiam fides acquiſita, ſequeretur quod paruulus baptizatus factus adultus ſine miniſterio parentum, & auditu magiſtri aſſentiretur articulis fidei, & diſſentiretur illis, ſed falſum eſt adultum ſola fide infuſa poſſe aſſentiri articulis fidei, niſi prius inſtruatur, ergo illi neceſſaria eſt fides acquiſita per inſtructionem, & auditum, non enim per fidem infuſam aſſentitur baptizatus magis vni, quàm alteri propoſitioni de fide, cum ad omnes ſit indifferens, vt experientia certa ſic vidimus.

14 Quæ vera ſunt etſi inter ſe differant fides infuſa, & fides acquiſita primo quia naturalis habitus, id eſt acquiſitus ſupponit in potentia virtutem adæquatam ad actum, non ſic ſupernaturalis, & infuſus, qui complet virtutem actiuam potentiæ, illamque conſtituit proximè potentem ad actus ſupernaturales: vnde fit, vt acquiſitus non det poſſe, ſed ſupponat, infuſus vero det ſimpliciter poſſe. Secundò quia infuſus ideò dicitur, quia per actum eius, cui infunditur, non producitur, ſicut acquiſitus. Tertio ſupernaturalis, & infuſus habilitat, & conſtituit potentiam in eſſe potentiæ, cum talis non ſit de ſe ad actus ſupernaturales; ita Bordonus ſupra *dict. cap.* 1. *num.* 8. *in fine*, videndus *num.* 9. qui infert ex D. Marco *cap.* 9. *num.* 23. ibi *adiuua incredulitatem meam*, quod habitus acquiſitus illam fidem infuſam ſuppoſitam, facilitat ad operandum. † Et addidit Bord. *dict. cap.* 1. *num.* 10. 15
cum D. Thom. 2.2. *quæſt.* 4. *art.* 2. quod habitus fidei eſt duplex, vnus in intellectu, alter in voluntate, quia cum ad vtramque ſpectet prodncere actus fidei ſupernaturales; eo quod vnaquæque potentia debet eſſe proportionata, & perfecta ad prædictos actus fidei ſupernaturales, qui ſcribunt in eo diſtingui; nam voluntas imperat actum credendi intellectui, intellectus dicitur elicere actum fidei per præſti-
tum aſſenſum. † Tum quia voluntas imme- 16
diate verſatur circa aſſenſum, & actum credendi, intellectus verò immediate circa res à Deo reuelatas, & etiam quia voluntas per habitum fidei mouet, & determinat intellectum ad eliciendos actus fidei, quia cùm ſit indifferens propter obſcuritatem, quam habent articuli fidei, indiget moueri, & determinari à voluntate informata ab habitu fidei, qui in ea dicit primam affectionem erga credenda.

Ad quartam partem difficultatis reſponſum 17
præbui *ſub.n.præcedenti.*

Ad quintam quæſtionis partem quandonam 18
habitus fidei homini infundatur, de quo Theologi cum D. Thoma *part.* 3. *quæſt.* 68. *art.* 8. & *quæſt.* 69. *art.* 9. Scotus *in* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 5. Bordonus cum aliis de inquiſitione *dicto cap.* 1. *à num.* 17. Suarez *in part.* 3. *D. Thom. dicta q.* 69. *diſp.* 28. *ſect.* 3. §. *vna ſupereſt.* Latè exponentes, & declarantes; ſed breuiter dices quod in paruulis ſemper infunditur fides cum reliquis virtutibus, & ſimiliter in adultis non ponentibus obicem in ſuſceptione Baptiſmatis, ſiue ſit luminis, ſiue flaminis, ſiue ſanguinis in ponentibus obicem, fides infunditur, remoto impedimento. Quod in paruulis, & adultis ſic fiat per ſuſceptionem Baptiſmi aquæ, apparet ex Trident verbis *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ibi, *vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per* IESVM CHRISTVM,
cui inſeris fidem, ſpem, & charitatem. † Et ob id ſa- 19
cramentum Baptiſmi bene vocari à Sanctis Patribus ſacramentum fidei *in cap. nihil.* 74. *diſt* 4. *de conſecratione*, quia Baptiſmus omnibus confertur in fide Chriſti, & Eccleſiæ. De Baptiſmo ſanguinis, & flaminis probant, quia hæc duo ideò vocantur Baptiſmata, nam præſtant eoſdem effectus, quos producit Baptiſmus aquæ, quando hoc recipi non poteſt, ſecundùm quæ dicam infra *ad titulum de Baptiſmo*. videbis *cap. cathecum.n.*35 *.diſt.*4 *.de conſecrat c.maiores, de Baptiſmo*, vbi Doctores *&* *in cap.*1 *de ſacra vnctione*: plura alia ſcribūt pro hoc dubio D.D.Theologi.

Ad ſextam, & vltimam quæſtionis par- 20
tem in quo intellectu, ſeu in quibus reperiatur fides. Ad primum reſpondeo cum Bonacina,

tom.2

to.1.diſp.3.q.1.punct.1.n.7. Caſtr.Pal. *in opere mo-
ral.tract.4.diſp.1. puncto 7.n.4.* & communi Do-
rum cum D. Thom. 2.2. *q.5.art.2.* vt fides non
reperiatur in Beatis, nec quoad actum, nec
quoad habitum. Non quoad actum, quia ea,
quæ nunc in via videmus per ſperulum,& ænig-
mate, vt ait Paul.1.*Chorint.*13. tunc facie ad fa-
ciem, & clare vident, ac cognoſcunt Beati,non
quoad habitum, quia vbi non eſt poſſibilis
actus fruſtra datur habitus.

21 Imo, & ait D. Thomas nec in Beatis repe-
riri ſpem, nam ij, iam non ſpectant gloriam,
& Beatitudinem, ſed ea infallibiliter perfruun-
tur, illamque ſecuriſſime poſſident, explicat
bene Bord. ſuprà, *dicto c.1.n.49.*cum Fab. *lib.6.
metaph.diſp.*14.

22 Imò & Bonacina ſuprà Trulenc. *in opere mo-
rali,p.1.lib.1.dict.cap.1.dub.1.n.9.*& omnes cum
D.Thom. *dict.q.5.art.1.*dicunt, vt nec reperia-
tur fides ſupernaturalis in dæmonibus,ac dam-
natis, quia peccant contra fidem per actum in-
fidelitatis, per quod peccatum deſtruitur fides.
Et illud *Iacob.2. Dæmones credunt, & contremiſ-
cunt*, non obſtat quia intelligitur non de ſuper-
naturali, ſed de naturali fide, & hanc fieri in
iſtis, nec reperiri ſpem, & ſic Bordon. *dict.c.1.*
explicans *num.* 50. D.Iacobi locum, ait, loqui
de credulitate naturali, & acquiſita, quam re-
tinent etiam damnati in eorum confuſionem,
non autem de ſupernaturali,quæ in ſolis bapti-
zatis Catholicis eſt, dum ſunt in via, & dicit ex
eodem fonte in damnatis non manere fidem,
quam habuerunt in vita, quia damnatus nihil
ſperare poteſt cùm ſit deſperatus, & in inferno
23 nulla ſit redemptio. † In purgantibus inquam
è contra dici debet, quia iſti credunt liberari à
pœnis, & conſequi vitam æternam, tùm ad-
huc ſint in via, & conſequenter credant fidei
myſteria; iſtæ enim animæ iuſtæ quamuis non
mereantur, ſperant tamen æternam Beatudi-
nem: ſic etiam Trulenr. ſuprà *dict. dub.1. n.11.*
cum eodem Bonacina *n.9. verſ. hinc patet.* pro-
bans ex eo quia ſpes ſupponit fidem, & quia
fides in viris iuſtis ſola viſione Dei euacuatur
iuxta illud 2. *Corinth.*13. *Cum autem venerit quod
perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt.*

24 Eſt igitur concludendum reperiri fidem Dei
in viatoribus fidelibus, qui contra fidem nul-
lum commiſerunt peccatum, vt docent relati,
quæ eſt vera fides, quia cum vna tantum ſit fi-
des, iuxta illud Apoſtoli *ad Epheſ cap.4.num.5.*
ibi *vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma*, in
quo conueniunt non ſolùm Catholici,ſed etiam
hæretici, & vna fides apud Catholicos tantum
conſeruatur, vt conſtat, quia iſti conueniunt
in credendo omnia, quæ ſunt de fide, ſed fides
iſtorum non defecit, nec deficiet, vt colligitur
*ex illo Matth.cap.16.n.18.Super hanc Petram adi-
ficabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præua-
lebunt aduerſus eam*, & ibi *cap.fin in verbis extre-
mis: Ecce vobiſcum ſum vſque ad conſummationem
ſæculi*, & *ex illo Lucæ* 22.*n.*23. ibi, *Ego autem ro-
gaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* ſic
communiter Doctores docent,& patet ex dictis,
& ex his,quæ tradit Bordon. *dict.cap.1.de inqui-
ſit.an.*152.ergo.

25 Hinc colligitur fuiſſe de Deo fidem ante ad-
uentum Chriſti, ex quo Catholici fidem ha-
bent de eo, & de abſconditis myſteriis fidei, vt
dixi, quia ſi reſpicimus ad ſanctos Patres, anti-
quos Patriarchas & Prophetas Legis antiquæ,
& ſcriptæ,videmus illos habuiſſe fidem de Deo,
& Chriſto venturo, vt patet *ex illo Geneſ.cap.15.
num.* 6. ibi, *credidit Abraham Deo & reputatum
eſt illi ad iuſtitiam*, & ex eo, quod ſcribit
Iob. *cap.2. num.* 18. ibi, *quoniam filij ſanctorum
ſumus, & vitam illorum expectabamus, quam Deus
daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant
ab eo.* † Imo probatur ante prædictam legem in 26
perſona Adami tempore legis naturæ, quia
creatus fuit cum gratia; ergo & cum fide, quæ
gratiam conſequitur; item quia ab initio fuit
amicus Dei, & illi placuit; ergo habuit fidem,
ſiquidem,vt iam dixi,impoſſibile eſt placere Deo
ſine fide. Cui non obſtat dicere quod cum fi-
des ſit ex auditu, & Adam, à nullo audiuerit
fidem, non potuerit habere fidem de Deo, quia
reſpondeo quod fides infuſa eſt à ſolo Deo, à
quo fuit etiam naturalis per internam locutio-
nem Dei, ſicut & Angelis, in quo differunt re-
liqui homines, qui actualem habent exauditu,
& inſtructione humana. † Alia tradit videnda 27
idem Bordon. *dict. cap.1. an.53.* ex Diuo Tho-
ma, & Magiſt. qui *& n. 52. & 53.* probat quod
Angeli etiam habuerunt fidem de Deo, quia
tam boni, quàm mali fuerunt in via; & ſit com-
munis Theologorum probat *ex Epiſtola 1.Petri
cap.1. num.* 12. ibi *in quem deſiderant Angeli pro-
ſpicere*, ex eo docentes quod Angeli ſumuntur
pro vt ab initio fuerunt viatores cum fide & ſpe
conſequendi beatitudinem Dei in ordine ad
quod creati fuerunt: quare *illud Matth. cap.*18.
*n.*10. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris*,
intelligunt Doctores de Angelis bonis in ter-
mino conſtitutis, qui ſemper, id eſt indeficien-
ter, & ſine intermiſſione, atque pereminenter
vident Deum. † Etenim Theologi cum Diui 28
Thoma 2.2.*dict.q.5.art.1.*Suarez *tom.1.de Incar-
nat.diſp.41.ſect.1.*dicunt quod Angeli habuerint
fidem infuſam, & etiam actualem de aliquibus
myſteriis, alia addens Bord. *dict.num.*52. † Qui 29
*ſub num.*41.dicit quod ſancti Patres veteris legis
credebant Chriſtum venturum de eo fidem ha-
bendo ſic; nunc vero fideles tenentur credere
Chriſtum veniſſe iam.

Vnde poſſes dubitare an Chriſtus Dominus 30
habuiſſet fidem, de qua loquimur, item, &
Beatam Virginem Mariam. Et de Chriſto dicen-
dum vt nunquam fuerit in eo fides, ſiue ſecun-
dum habitum, ſiue ſecundum actum, quia fides
eſt de rebus obſcurè reuelatis à Deo ſed Chri-
ſtus in inſtanti ſuæ conceptionis habuit claram,
& intuitiuam cognitionem, & viſionem eorum,
quæ ſunt Dei; ergo in Chriſto nullus actus,
nullus habitus fidei extitit, cùm conſtet Chri-
ſtum à prædicto inſtanti habuiſſe claram viſio-
nem; ergo conſtat caruiſſe fide: ita DD. cum
D.Thom.*p.3.q.7.art.* 3. Bordonus ſuprà *an.*41.
† Vbi adducit de Deo fidem miraculorum, & 31
donorum, & quod licet voluerit baptizari à
Ioanne, *Matth.3.num.*16. *Marci* 1.*num.*10.hoc
tantum fuiſſe,non quia teneretur lege.† De Bea- 32
ta Virgine affirmant communiter Theologi
quod habuerit fidem, ſic probantes ex prolo-
quio Elizabeth, *Beata, quæ credidiſti, quoniam
perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à Domino.* Et
quod eam habuerit tempore ſuæ Annunciatio-
nis, cum illam plenè Angelus ſalutauerit ple-
nam gratiæ,ergo & fidei,quia vt patet ex Trid.
ſeſſ.6.cap.7. & vt docent ſancti Patres hæc cum

cæteris

cæteris virtutibus illam conſequitur : vnde D.
Auguſt. *libr. de S.Virg.cap.3.* dixit , *Beatior fuit*
Virgo percipiendo fidem Chriſti , quam concipiendo
33 *Carnem Chriſti.* † Fuit ergo baptizata ſecun-
dùm communem Doctorum opinionem cum
D. Thoma *p.3.q.38.art.*6. Scoto *in 4.dict.4.q.6.*
34 *in reſponſ. ad primum.* † Imo quod fides fuerit
in ea perfectiori modo , quàm in qualibet alia
creatura teſtantur ſancti Patres , nam D. Ambr.
lib. 3. de Virgine , dicit , quod fecit eam Deus
magiſtram fidei , à qoa Apoſtoli , & alij multi
didiceruut myſteria fidei , ſanctus Anſelm. *de*
excellent. Virg. cap. 7. dicit *licèt ipſi Apoſtoli per*
reuelationem Spiritus ſancti edocti fuerint in om-
nem veritatem incomparabiliter , tamen eminen-
tius, & manifeſtius ipſa per eum ſpiritum veritatis,
illius veritatis profunditatem intellegebat, & per hoc
35 *multa eis per hanc reuelabantur.* † Etenim ſanct.
Bernardin. de Sen. *ſerm.4.* Caiet. *p.3.q.27. art.3.*
& ex illis Suarez *tom.2.de Incarnat.diſp.4. ſect.7.*
dicunt habuiſſe vſum rationis ab initio ſuę con-
ceptionis , ergo tunc habuit fidem , tam habi-
tualem, quam actualem ex ſingulari priuilegio;
& ſic dixit S. Bernard. *homil. 4. ſuper miſſus eſt,*
quod à principio myſteriis omnibus plenè , &
cœlitus fuit inſtructa : alia refert Bordon. ſuprà
cum Fabro, *diſp.13.ex n.46.*
36 Sequitur ergo ex his breuiter congeſtis quod
fides non reperitur in hæreticis , quia hæreſis
ex diametro opponitur fidei , eamque tam quo-
ad actum , quam quoad habitum deſtruit , tum
quia hæreticus non credit propter Diuinam au-
ctoritatem , tanquam propter rationem forma-
lem credendi ; tum quia regula infallibilis pro-
ponens , res fidei eſt Eccleſia , atqui hæreticus
recedit ab ipſa Eccleſia;ergo. Sic Doctores cum
D.Thom. 2.2. *dicta q.5.art.2.* Ægidius Trulenc.
in opere moral. dict.lib.1. cap.1.dub.1.num.20. vbi
infert nec reperiri in ipſis ſpem, qoia ſperamus
quæ credimus, & ſpes non poteſt eſſe ſine fide,
vt bene docet D.Auguſtin. *in Enchiridio c.7.&8.*
cur ergo iam dixerim veram fidem conſiſtere in
vnitate iuxta illud Pauli , *vnus Dominus , vna fi-*
des , ſequitur quod cum hæretici non conſer-
uentur in hac vnitate fidei , quod illi fidem non
habeant ; illi inquam vtuntur variis doctrinis
aduerſus Domini prohibitionem, Paul. *ad Hebr.*
13.num.9. ibi , *doctrinis variis , & peregrinis nolite*
abduci , & *in Epiſtol.1.ad Corint. cap.14. num.33.*
37 ibi , *non enim diſſentio , eſt Deus , ſed pacis.* † Sed
Hæretici in diuerſas doctrianarum ſectas diuiſi
fuerunt , vt conſtat ex Arrianis , Caluiniſtis, &
Lutheranis; imo,& de ſectis Euthichianorum,
Anabaptiſtarum , Nouitianorum, & aliorum
Hæreticorum , quorum ſectæ non tantum fue-
runt diuerſæ; imo etiam extinctæ, vt refert Car-
ranca *in ſum. concilior.* ex Athan. *in Epiſtola ad*
Ephieſ. plura inquam alia Bordon. *dicto cap. 1.*
de inquiſi. à num. 222. vbi ſatis fundans vnita-
tem , & durationem fidei in Catholicis , qoæ
non defecit , nec deficiet ex relato loco *Matth.*
*cap.*16. probat fundamentis pluribus hæretico-
rum ſectas deficere , plures , & alias eſſe varias,
quod eſt totum contra prædictam durationem,
& vnitatem , quia fides noſtra Catholica , vt
patet ex ſanctis Patribus , & ex Trident. *dicta*
ſeſſ.6.cap.7.8. & 13. eſt vera quæ in hoc ſæculo
nunquam deficit, nam eſt fundamentum æternæ
ſalutis , & medium per quod peruenitur ad vi-
tam æternam.

Plures alias quæſtiones poſſem hîc adiunge- 38
re , quæ quia ad ſacræ Theologiæ arcana pluri-
mum ſpectant , non tracto , de quibus videbis
Theologos iam ſuprà relatos , quare in quæ-
ſtionibus ſequentibus tantùm ſcribo , quæ
cum Canoniſtis , & iuriſperitis , ſeu Theolo-
gis moralibus habent communionem. † Vnum 39
tamen ſcies ſi ab aliquo ſciciteris , quare cre-
dis alicui fidei atticulo , & reſpondebis mo-
do ſeqnenti : Scio quia Deus reuelauit , Eccle-
ſia propoſuit , & Spiritus ſanctus me mouet ,
vt docent Caſtr. Pal. *in opere morali ; tract.4. di-*
ſput. 1.punct.ã.n.2. Ægidius Trulenc. *in opere mo-*
ral.dict.c.1.dub.1.n.3.in fine.

QVÆSTIO II.

An fides etiam habitualis perdatur ali-
quando : an de ratione fidei ſit obſcu-
ritas , an chatecumeno ante Baptiſ-
mum infundatur fides ; & an adſit præ-
ceptum de fide , ſpe , & charitate ; in
qua ætate obliget.

SVMMARIVM.

1 *Fides habitualis perditur per infidelitatem , & hereſim ſuperuenientem : & qualiter pecca-cato mortali, n.2.*

3 *Hereticus , etſi credat aliquos fidei articulos, dicitur mendax in aliis deficiens contra fidei vnitatem, n.4.& 5.*

4 *Veritas fidei pendet ab vnica formali veritate Dei reuelantis abſque diſcrimine.*

5 *Hereticus tenet , aliquos fidei articulos , vt alij Catholici , ſed cum differentia ; credit enim ſola fide humana.*

6 *Obſcuritas eſt de ratione fidei Catholica , & quare. n.7.*

8 *Cathecumenus inſtructus in fide nondum habet habitum fidei infuſum , niſi per Baptiſmum.*

9 *Fdei preceptum adeſt , qua fuit neceſſaria in omni ſtatu , & omni tempore adultis ; quod eſt partim naturale, & Diuinum, & ex parte Eccleſiaſticum, an.10.& 15.*

13 *Deus qualiter velit omnes homines ſaluos fieri, & num.12.*

16 *Spei eſt preceptum , cum ſit neceſſaria ad conſequendam vitam oternam , & veniam peccatorum, n.17.*

18 *Charitatis adeſt preceptum , quod perfecte impletur in gloria ; non ſic in hac vita.*

19 *Precepta fidei , ſpei , & charitatis , non ſunt Decalogi precepta , ſed tantum preambulum ad illud, & an.20.*

23 *Ætas ſeptem annorum obligat ad emittendum actus fidei, ſpei, & charitatis : fallit in rudibus, n.24.& 25.cum aliis.*

29 *Dilectio Dei in viuente, habet ſpem fruitionis ipſius , cuius preceptum eſt eiuſdem rationis, ac pœnitentia, n.31.*

32 *Puer cum ad vſum rationis peruenerit , tenetur conuertere ſe ad Deum. Et qua peccata committat è contra, n.34.*

33 *Fateri tenentur omnes omiſſionis peccatum : ſed qua praxi accipiatur, an.38.*

35 *Fidei , & ſpei preceptum obligat , quando ſum-*

mus in aliqua graui tentatione odij Dei, aut ſub periculo.

37 *Precepta fidei, ſpei, & charitatis ſunt affirmatiua, quæ obligant ſemper, negatiua contraria hus proſemper.*

43 *Pueri ad confeſſarios accedendo, qua diſcant.*

1 AD primam quæſtionis partem abunde reſpondetur ex dictis *ſub verſ. ſequitur ergo, q. præc.* quia certum eſt, vt fides etiam habitualis perdatur per infidelitatem, & hæreſim ſuperuenientem ex eo, quia fides, & infidelitas, ſeu hæreſis ex diametro pugnant ad inuicem in eodem ſubiecto, ergo adueniente hæreſi neceſſe eſt quod deſtruatur fides: ſic D.Thom. 2.2. *q.5. art.3.* & ſcolaſtici cum eo, & probatur auctoritate ſacræ Scripturæ 1. *ad Thimot. cap. 1. num. 19. habens fidem, & bonam conſcientiam, quam quidem repellentes circa fidem naufragauerunt*: & confirmatur extremis verbis eiuſdem Epiſtolæ, *depoſitum Cuſtodi deuitans profanas vocum nouitates, & oppoſitionem falſi nominis ſcientiæ, quam quidem promittentes circa fidem exciderunt*; ſed hæreticus ſe perdit cum fide, ad inſtar naufragium facientis, qui in mari ſeipſum, aut ſaltem merces proiicit,
2 ergo. † Et confirmatur ex Trident. *dict. ſeſſ. 6. cap. 15.* in illis verbis *aſſerendum eſt non modo infidelitate, per quam ipſa fides amittitur, ſed etiam quocumque alio mortali peccato, quamuis non amittatur fides, acceptam iuſtificationis gratiam amitti.*

3 Nec obſtat dicere, vt licèt hæreſis ſit error contrarius fidei non ei totaliter opponi, ſed ex parte; cùm ergo hæreticus credat aliquos fidei articulos tam facilè, & firmiter, quàm quilibet fidelis, ſequi inde, vt hæreticus non oppo-
4 natur ex diametro fidei Catholicæ. † quia reſpondetur quod cum fides noſtra conſiſtat in vnitate, & indiuiſibilitate credendi articulos fidei, & ex quo aliquis hæreticus diſcedit etiam, in parte reddatur mendax, fallax, & inconſtans, ſequitur, vt quemadmodum qui in vno offendit, factus ſit omnium reus, non ſit maior ratio credendi vnum articulum, quam reliquos omnes, cùm veritas pendeat ab vnica formali veritate Dei reuelantis abſque diſcrimine, ergo deficiens, vt hæreticus in vno perdit fidem con-
5 ſiſtentem in vnitate. † Et ſic fieri vt etſi hæreticus teneat aliquos fidei articulos, vt alij fideles tenent, & profitentur, hoc non eſſe ab habitu infuſo, ſed ab illa naturali propria induſtria, & labore acquiſito: quare Bordonus *de inquiſit. dict. cap. 1. num. 24. & 25.* videndus, ait quod hæreticus ſola fide humana, non Theologica credit reliquos, vt facit Catholicus, qui fide infuſa propriè dicitur credere, & operari ſecundum fidem, mediante acquiſita, vti inſtrumento moto per habitum fidei infuſæ.

6 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondetur ex traditis ſupra ex definitione fidei, quod obſcuritas eſt de ratione fidei ex parte vtriuſque obiecti, vt patet ex definitione, ibi tradita ex doctrina Apoſtol. *cap. 11. ad Heb. quia ex quo fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum argumentum, non apparentium*; ſequitur vt ſit obſcuratum argumentum rerum, quæ creduntur, & non vi-
7 dentur. † Ratio eſt quia illa cognitio eſt obſcura, quæ caret euidentia, ſed cognitio per fidem habita eſt huiuſmodi: de quo puncto latè explicato videbis D. Thom. 2.2. *quæſt. 1. art. 4.* Scotus *in 3. diſt. 24.* Bordon. *de inquiſit. dict. c. 1. num. 16. & 27.* Et ſic Diu. Thomas Apoſtolus vnum agnouit, id eſt Chriſti humanitatem vulneratam, & alterum credidit, hoc eſt Diuinitatem ſub humanitate coopertam: quare Diu. Thom. ex lectura Eccleſiæ in feſto Corporis Chriſti, dicit, *quod non capis, quod non vides, animoſa firmat fides*, & facit illud Apoſtoli *ad Corint. cap. 13. n. 12. videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc facie ad faciem*: ita vt prima viſio ſecundùm fidem obſcura ſit in via, ſecunda in patria clara erit.

Ad tertiam quæſtionis partem an Cathecumeno ante Baptiſmum infundatur fides: Reſpondetur quod Cathecumenus inſtructus in fide nondum habet habitum fidei infuſum, niſi habeat Baptiſmum flaminis, aut ſanguinis, & ratio quia fides nulli infunditur à Deo, niſi per Baptiſmum fluminis, & aquæ ex natura Sacramenti ſuſcepti in re, vel in voto; ſed Cathecumenus, etſi inſtructus nondum habet fidei habitum, etſi fidei primum rudimentum acceperit; ergo cùm nondum ſit in Eccleſia, nec dicatur membrum Chriſti, vt bene Bordonus probat, *de inquiſit. c. 4. n. 61.* ſequitur vt quamuis credat in Deum, Deus tamen ſe illi non credet, quia nondum habet habitum fidei, quæ eſt ſignum mutuæ credulitatis inter Deum, & hominem: videbis textum *in cap. ante 52. de conſecrat. diſt. 4.* & ibi *ſub c. deinde 68.* Bordonus *dict. cap. 1. n. 22.* 8

Ad quartam quæſtionis partem an adſit præceptum de fide, ſpe, & charitate, reſpondeo dicendo, vt ſit, & fuerit præceptum de fide, & actu ſupernaturali ipſius Diuinæ fidei; & ratio eſt quia credere cum fide ſupernaturali, eſt medium neceſſarium ad conſequendam ſalutem ſpiritualem, quæ conſequi nequit ſine ſpe, vt Trident. Concil. definit ſeſſ. 6. cap. 6. non enim poteſt eſſe ſpes ſine fide, vt conſtat ex illo Paul. ad Hæbr. 11. ibi *accedentem ad Deum oportet credere*, vbi illud verbum *oportet* neceſſitatem dicit docent Doctores cum Diu. Thom. 2.2. *q. 16. art. 5.* Villalobos *in ſum. p. 2. tract. 1. dif. 1. n. 1.* & quod detur præceptum de fide concors eſt Catholicorum ſententia, vt colligitur ex illo Marc. verſ. 16. *qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.* Quæ verba continent præceptum, ſicut illa Ioannis 3. verſ. 5. ibi *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei*, & alia Ioan. 6. verſ. 54. *niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habetis vitam æternam.* † Et eſt ratio 10 quia id quod neceſſarium eſt ratione medij, eſt etiam neceſſarium ratione præcepti, ergo cum fides ſit medium neceſſarium ad conſequendam vitam æternam iuxta illud iam ſupra relatum *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, & conſequenter erit fides in præcepto: ſic Ægidius Trulenc. *in opere moral. dict. cap. 1. lib. 1. c. 1. dub. 2. n. 3.* & latè agens probat Bordonus videndus de inquiſitione *dicto cap. 1. an. 57.* vbi ſic probat tam in infantibus, quam in adultis. † Et quod fides 11 tam actualis, quam habitualis fuit neceſſaria in omni ſtatu ab Adam vſque ad finem mundi ex dicto loco eſt Paul. ad Hæbr. 11. *num. 6.* & 9

ex

ex illo, ad Roman. cap. 1. num. 17. *iuſtus ex fide viuit*, & ſic Athanaſius in Symbolo dixit *quicumque vult ſaluus fieri oportet vt teneat Catholicam fidem*. & ex aliis locis ſcripturæ videbis Diu. Thom. *in 3. diſt.* 25. *quaſt.* 2. vbi Scotus, Durandus, & alij Becan. *cap.* 12. *de fide quaſt.* 5. Sanchez *lib.* 2. *in pracept. cap.* 2. & multos alios penes ipſos.

12 Et quod omni tempore fides actualis adultis neceſſaria fuerit, probatur ex dictis, & ex illo Paralip. *cap.* 20. *num.* 20. ibi, *Credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis, credite Prophetis eius, & cuncta euenient proſpera* ex alio Iudith. *cap.* 14.
n. 6. *Tunc Achias videns virtutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputij ſui*: & ex illo Eccleſ.
13 *cap.* 2. *n.* 3. *crede Deo, & recuperabit te.* † Et probatur ratione, quia Deus licèt velit omnes homines ſaluos fieri, tamen id non vult ſine præparatione eiuſdem hominis, qui debet ſe diſponere ad ſalutem per media neceſſaria, inter quæ
14 potiſſimum eſt fides actualis. † Et confirmatur quia non ſufficit Deum credere, vt eſt cauſa prima, & auctor naturæ, ſed requiritur cognitio ſupernaturalis, quæ conſiſtit in actualibus fidei actibus: ſic Bordon. ex D. Thom. *diſt.* 25. Scoto *q.* 1. Bonauentura *q.* 2. *art.* 1. ſancto Auguſt. *ſermone* 38. *de tempore* qui etiam dicunt, vt paruulis ſufficiat habitualis fides infuſa per Baptiſmum aquæ vel ſanguinis, vt iam ſupra dixi *ſub q.* 1.

15 Hoc verò præceptum ex parte eſt naturale, & Diuinum, ex parte Diuinum poſitiuum, & ex parte Eccleſiaſticum; naturale, & Diuinum quatenus refertur ad ea obiecta, quorum fides eſt neceſſaria ratione medij. Diuinum poſitiuum reſpectu obiectorum, quorum fides eſt tantùm neceſſaria ex præcepto Dei, quia ſic habent vim obligandi ex præcepto Dei, & mera ipſius voluntate; & præterea circa actus interiores, ad quos non ſe extendit præceptum Eccleſiaſticum. Et eſt etiam Eccleſiaſticum præceptum reſpectu ſcilicet obligationis, qua fideles tenentur memoriter addiſcere Symbolum, de quo infra docent Trulenc. *in opere mor. lib.* 1. *dict. c.* 1. *dub.* 2. *num.* 3. *in fine*. Filiucius *tract.* 22. *cap.* 5. *quaſt.* 7. *num.* 48. & qualiter contingat inferius patet.

16 De præcepto ſpei probatur communi opinionum Doctorum ſenſu, & patet ex illo Dauid *Pſalm.* 4. *ſacrificate ſacrificium Iuſtitiæ, & ſperate in Domino.* Et *Pſalm.* 71. ibi, *ſperate in eo omnis congregatio populi*: & ita D. Auguſt. ſuper illud Ioann. 5. *hoc eſt præceptum meum, vt diligatis*, dicit, *de fide nobis quam multa mandata*
17 *ſunt, quam multa de ſpe.* † Et probatur etiam quia ſpes eſt neceſſaria ad conſequendam vitam æternam, cùm ſit neceſſaria ad conſequendam veniam peccatorum, vt dixit Trident. Concil. *dict. ſeſſ.* 6. *cap.* 6. ibi, *ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo in ſpem eriguntur fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore*, &c. docet Villalob. ſupra *in ſumma, tract. parte* 2. *tractat.* 2. *num.* 2.

18 De præcepto charitatis, id eſt de diligendo Deum, patet ex primo decalogi præcepto, & *Matth.* 22. quod eſt ſupernaturale præceptum, quod impletur perfectè in gloria, quia ſolùm Beati ſunt, qui perfectè diligunt Deum, vt dicit S. Thom. 2. 2. q. 44 *art.* 6. cum D. Auguſt. *in lib. de perfect. iuſt.* in hac verò vita imperfectè impleri, & hoc cum auxilio ſupernaturali Dei. Alterum ergo eſſet impoſſibile; imo D. Thom. 1. 2. *q.* 100. *artic.* 10. *ad* 2. vega *de iuſtificatione q.* 3. Sotus *lib.* 1. *de natura, & gratia, cap.* 22. Villalob. *in ſum. dict. p.* 2. *tract.* 3. *diffinitione* 2. *n.* 1. & 2. dicunt vt homines diligant, etiam ſic fore neceſſarium, vt ſint in gratia.

Vnum tamen dices de prædictis præceptis fidei, ſpei, & charitatis, non eſſe decalogi præcepta, ſed tantùm præambulum ad illud, vt docent Axor. *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 8. *cap.* 1. *q.* 1. & 2. Sanchez *in ſum. li.* 2. *in proœm.* Nauarr. *in ſum. c.* 11. *num.* 5. etſi reducantur ad illud cum his tribus virtutibus, vt dixit Auguſt. *in enchirid. c.* 3. Deum amemus, & honoremus in verbis, *ſi quæritur quo colligitur Deus, respondeo fide, ſpe, & charitate.* 19
† Et quod præceptum fidei non ſit primum decalogi, probat Villalob. *dict. tract.* 1. *diſ.* 2. *ſub dict. num.* 1. quia illud decalogi ſolùm continet ſummum cultum Latriæ Deo debitum, vt patet Exod. 20. vbi fuit poſitum ibi, *ego ſum Deus tuus, non habebis alios Deos contra me.* 20

De præcepto ſpei quod non ſit in decalogo, 21
ſed reducatur ad illud probat Diu. Thom. 2. 2.
q. 25. *art.* 1. & alij cum eo. † De præcepto cha- 22
ritatis itidem probat Villalob. *dicto tract.* 3. *diſ.* 2. *num.* 1. Et ſi videatur directè ad primum pertinere præceptum Decalogi. Multa etiam alia de ſpe, & charitate Doctores in principio Rubricæ adducti, & alij tractant, quæ cùm non ſpectent ad tractationem, de qua nunc; ideo tantum de his duobus præceptis in dubio ſtatim ſequenti in verſ. *ad vltimam*, ago de ætate in qua fideles debent in Deo ſperare, eumque diligere, ſicut & fidem de eo tenere.

Ad vltimam quæſtionis partem in qua nempe ætate aut tempore debeat quiſque fidelis 23
emittere actus fidei, ſpei, & charitatis. Ad primum de fide dico, quod etſi Fr. Eman. 1. *tom. ſumm. in* 2. *edit. cap.* 88. *num.* 1. Ludou. Lopez 1. *p. inſtructorij, cap.* 41. *col.* 2. *verſ. veniale eſt*, puberes tantum obligari dicant, hoc eſt maſculos poſt decimum quartum annum, fœminas poſt decimum ſecundùm: tamen verius illico poſt vſum rationis homines, & fœminas obligari, qui communiter aduenit à ſeptennio vt infra dico *de deſponſ. impub.* aliqua infra *ſub tit. de ætate, & qualit. ordin.* ita docent DD. cum *D.* Thoma, videlicet Bonauent. *in* 3. *diſt.* 25. *art.* 1. *q.* 3. Angelus verbo *fides*, Nauarr. *in ſum.* Hiſpan. *cap.* 18. & in Latin. *num.* 11. Axor. *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 7. *q.* 7. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. Sanchez plures referens *in ſum. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. & 4. *q.* 12. ait latere ſibi fudamentum. Cui opinio Eman. & Lopez nititur, cùm omnia, ſiue legis, ſiue Eccleſiæ præcepta ſtatim à ſuſcepto vſu rationis, ipſo ſeptennio elapſo obligent.

Quod fallit in adeò rudibus, & hebetibus 24
ingenij, vt fidei myſteria, vel illorum ſenſum comprehendere nequeant, non enim credibile eſt, vt ait Ianerus, *in* 2. 2. D. Thom. *diſp* 1. *q.* 7. *dub.* 5. *n.* 49. Deum à quo tam exigere maiorem cognitionem, quam per vim intellectus ipſe conſequi poſſit: videbis Hieronym. Perez *in ſum. Theolog. mandamiento* 1. Dianam *p.* 3. *reſp.* 46. Miſcel. *tract.* 5. Narbonam *in annal. ann.* 7. *q.* 13. dum agit de præcepto fidei, & credulitatis eorum, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, Villalob. abſolutè docens *dict. p.* 2. *tract.* 1. *difficult.* 2. *n.* 3. & ſic

probas

probat Ægid. Trulenc.*in opere morali, dict.lib.* 1.
*c.*1. *dub.* 2. *n.*3. omnibus rationis vſum habenti-
bus quocumque tempore ad gratiam,& gloriam
conſequendam fuiſſe neceſſarium credere expli-
cite neceſſitate medij aliquod ſupernaturale fidei
obiectum : ſic cum D.Thom. & Doct. 2. 2. *q.*2.
*art.*3.& ex Trid.*ſeſſ.6.cap.*8. quia ſine dilectione
Dei, nemo iuſtificatur , ſed ad dilectionem Dei,
requiritur cognitio,quæ fit per fidem ; ergo. Et
quod rationis vſus accedat regulariter ſeptennis
probat abunde idem Narbona *dict.anno* 7. *q.* 4.
& 7.cum multis.

25 De præcepto ſpei etiam dicendum eſt hoc
præceptum obligare communiter à ſeptênio per
fundamenta iacta de præcepto fidei , cùm ergo
ſpes ſit virtus ſupernaturalis infuſa , qua ſpera-
mus conſequi veniam peccatorum,& gloriam à
Deo,vt omnes colligunt,ex D.Thom.2.2.*q.*17.
art. 5.*&*.2.Villal.*in ſum.p.*2 *tract.*2. *dif.*1. *n.*5. di-
cens vt per hanc ſperamus principaliter vitam
æternam,minus principaliter alia bona, quæ or-
dinantur ad illam,vt ait D.Thom. *d.art.*1.*ad* 2.
26 † ſequitur dicendum exordiſi cum rationis vſu
præceptum ſpei, nam cùm illico ab ipſo rationis
vſu adſit obligatio conuertendi ad Deum,quod
ſine ſpe nequit fieri,vt dicunt Bañez,Arag.& alij
cum D.Thom. 2.2.*d.art.*1. docent etiam Lorca
in 2.2.*ſect.*2. *diſp.*18. *n.*10. Petrus de Ledeſma *in
ſumm.tom.*2.*tract.*2.*c.*4.*concluſ.*3.ſequitur Narb.*d.
an.*7.*q.*12.illud de iure confirmans *n.*4.ex ſenten-
tia ſingulari Conſulti *in l.ſeruo,* 65.§.*ſi pupillo,ff.
ad Senat.conſult.Treb.* ibi, *nec pupillus id deſiderare
poſſit cum fari non poſſit*; ergo cum ſpes ſit deſide-
rium pertinens ad appetitũ iraſcibilem,reſpiciẽſ-
que bonum abſens arduum ex Philoſop.& deſi-
derium etiam ex prædicta virtute ſpei in ordine
ad Deum appetat quilibet fidelis, ſequitur, vt à
prædicto vſu rationis ille ſuperuenire debeat.
Noſtram etiam opinionem tenet Hurtado de
Mendoza *in* 2.2.*q.*118.*ſect.*2.§.19.

27 Nec turbari debemus ex dicto Suarez *diſp.* 2.
*de ſpe,ſect.*1.*n.*3.dum exiſtimat nullum eſſe tem-
pus determinatum , in quo huiuſmodi præce-
ptum obliget,ſed prudentis arbitrio menſuran-
dum eſſe,nec permittendum longo tempore dif-
ferri : & Villal.*d.*2.*p.tract.*2.*dif.*1.*ſub n.*3.vbi di-
cit,tempus huius præcepti, non eſſe determina-
tum,& quod aliquoties eſt ratione alterius præ-
cepti,nam quando quis debet pœnitentiam age-
re,debet ſperare,quia non poteſt eſſe pœnitentię
actûs ſine ſpe,nam reſpondetur ex dictis.

28 De præcepto autem charitatis, & dilectionis
Dei, non eſt leue dubium cum Valentia. *l.*2. *di-
ſput.*6.*q.*19.*puncto* 3.Vaſq.1.2.*q.*89.*art.*6.*diſp.*186.
*toto c.*2.Suarez 4.*tom.in.*3.*p.diſp.*11.*ſect.*2.*n.*14.*&*
15. Azor.*inſtit.moral. tom.*1.*lib.*4.*q.*2. Philiarc.*de
officio Sacerd.tom.*1.*p.*2.*lib.*3.*c.*5.Thomas Sanch.
*in ſumm.lib.*3.*c.*35.*n.*7. Caſtr.Pal *tom.*1.*tract.*6.*di-
ſput.*1.*puncto* 4.*n.*2. Villal.*d.p.*2.*ſumm.tract.*3.*dif.*2.
*ſub n.*5. id tenentes, quia ſuauitati legis Diuinæ
non videtur conſonum , vt præceptum tam ar-
ctum obliget ſub peccato mortali in tam tene-
ra ætate ad ſtatum implendum eo , vel maximè
quod vniuerſi pueri inuincibili ignorantia illius
præcepti laborent : quippe qui nec rationem
dubitandi , nec inquirendi de illo habuerint :
alia refert Narbona , *anno* 7. *quaeſt. vndecima* , *à
num.*8.

29 Alij inquam docuerunt ab vſus rationis tem-
pore, hoc obligare præceptum , ſeu paulo pòſt
vſum rationis quando quis iam aduertit , & ſe-
cum reputat rationes,quas habet amandi Deum,
& de ipſo cogitat , de eius bonitate , & excel-
lentia, ac beneficiis ; & eſt ratio quia dilectio
Dei inhibitam habet ſpem fruitionis ipſius ,
iuxta Proſperum *libr. de contemplat.* vita rela-
tus *in cap. charitas* 5. *de pœnitent. diſtinct.* 2. vbi
ait , *quid eſt Deum diligere , niſi illi copulari , ani-
mo concipere fruendæ viſionis eius affectum.* † Et 30
facit illud Iob. *cap.* 31. *verſ.* 37. ibi , *per ſingulos
gradus meos pronunciabo illum , & quaſi Principi
offeram eum* , vt habetur *in cap. ſanctam , dicta
diſtinct.* 2. *de pœnitent.* quæ verba expenduntur,
id eſt , per ſingulas ætates , quæ gradus ſunt
vitæ humanæ , quibus ad finem gradimur ; igi-
tur dici videtur , vt in primo gradu , etiam qui
ſeptennio conſtituitur , completo quilibet te-
neatur, & pronunciare Deum , & vt Principem
agnoſcere , & amare. † Et facit quia eiuſmo- 31
di præceptum eſt eiuſdem rationis cum præce-
pto pœnitentiæ , vt ſupponit Lorca 2.2. *ſect.*3.
diſp. 18. *num.* 8. Ledeſma *in ſumm. tom.* 2. *tra-
ctat.*3. *cap.*5. *poſt.*6. *concluſ.* Hurtado de Mendo-
za *in* 2.2. *quaeſt.*74. *ſect.*6.§.27. *quaeſt.*26. ſed præ-
ceptum pœnitentiæ obligat ſtatim poſt lapſum
ſeptennij , in quo ſupponitur regulariter ratio-
nis vſus , ex textu *in cap. omnis , vtriuſque ſexus,
de , pœnitent.* Trident. *ſeſſ.* 14. *can.* 5. & ſic quia
in ea ætate præſumitur regulariter rationis vſus,
docent multi , vt obligatio confitendi pecca-
ta , ſacramentaliter incipiat ab ea ætate , vt do-
cent Galta *in cap.ad limina,*§.5.*num.*130. *quaeſt.*1.
Sanchez *in ſumm.tom.*1.*lib.*1.*cap.*12.*n.*6.Salas *de
legibus , diſput.* 14. *ſect.* 13. cum aliis Diana *p.* 5.
*tract.*6. *reſp.*87. & *part.*5. *tract.* 3. *reſp.* 68. Tor-
reblanca *iuris ſpiritual. lib.*14. *cap.* 6. *num.* 59.
& cum aliis Narbona *dict. anno.*7.*n.*1.*&* 52.
Et in terminis docent hanc ſecundam ſenten- 32
tiam Sotus *l.b.*2.*de iuſt,quaeſt.*3.*artic.*10. *colum.*6.
verſ. reſponſio horum , Toletus *lib.*4.*ſumm.cap.*9.
*num.*9.Nauarr. *in ſumm.cap.*21.Hiſpan. *num.*6.&
Latin.*num.*8.Eman.Rodriguez 1.*tom.ſumm.in* 2.
*edit.cap.*11. *num.*3. Siluius cum D.Thom. Lor-
ca , & aliis *in* 2.2. *quaeſt.*44. *artic.*6. *verſ. quaeritur
tertio* , Diana *p.*5.*tract.* 13. *reſp.* 105. Bañes 2.2.
dict.quaeſt. 44.*artic.*1. *dubio* 1. *ad* 3. & alij diſci-
puli Diu.Thom. dicentes , vt hæc ſententia di-
cit originem ex eo , *quaeſt.*89. *artic.*6. & *diſt.* 41.
*quaeſt.*1.*art.*5.*ad* 7.& *de verit.q.*28.*art.*3.*ad.*4.Vbi
aſſerit teneri ſub mortali puerum , cum ad vſum
rationis peruenit , conuertere ſe ad Deum , &
in ipſum , tanquam in vltimum finem ſuum or-
dinare. † Et hoc procedere in tantum dicunt 33
Caiet. ibidem *artic.* 2. Nauarr. *in capit. quanto,
cap. tertiò , num. decimo ſextò , & decimo ſeptimò,*
vt præcisè omnes teneantur omiſſionis pecca-
tum fateri in dubio , an omiſerint eum actum
facere , necne, & facit illud D. Auguſt.relatum
*in cap.tolle charitatem,de pœnit.diſt.*2. in illis ver-
bis *creatura namque rationis capax , & liberi arbi-
trij , iuſtitia , & innocentia ſine charitate , parti-
ceps eſſe non poteſt* , & tradunt Doctores ex
aliis fundamentis , imò , † & Bañes 2. 2. *q.* 22. 34
artic. 2. *dubio* 2. dixit eum , qui poſt vſum ratio-
nis , non conuertitur ad Deum committere tria
peccata , vnum contra fidem , alterum contra
ſpem , tertium verò contra charitatem ; ergo ſi
ſecundùm dicta vſus rationis regulariter acce-
dat poſt ſeptennium , ſequitur vt præceptum
charitatis ex tunc obliget.

35 Vtcumque tamen ſit, & velit ſequi primam
opinionem, & ſecundùm eam etiam decernete
in præſatis præceptis fidei, & ſpei, notabis in
his, omnibus pro conſtauri hæc præcepta obli-
gate, quando ſumus in aliqua graui tentationo
odijDei, aut in periculo cadendi in eam, nam
tunc patiens tenebitur reſiſtere cum actu contra-
rio, vt docent Thomas Sanchez, Villal. *dict.* 2.
p. tract. 3. *diſ.* 2. *n.* 7. de charitatis præcepto, & de
fidei præcepto. Azor. *inſtit. moral. tom.* 1. *c.* 7. *lib.* 8.
q. 6. Ledeſma *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 8. *concl* 8.
36 Villalob. *dict.* 1. *p. tract.* 1. *diſ.* 2. *n.* 4. † De præce-
pto ſpei, vt ſi occurrat in ſimili periculo deſpe-
rationis; nam debet impugnari eum actu con-
trario ſpei, docent Bañes, & Aragon. cum D.
Thom. vbi ſuprà 2. 2. *q.* 22. *art.* 1. & alij Villalob.
dict. 2. *p ſumm. tract.* 2. *diſ.* 1. *ſub n.* 3. *in fine.*

37 Cúmque hæc præcepta fidei, ſpei, & charita-
tis ſint affirmatiua, & obligent ſemper, ſequitur
vt negatiua præcepta his contraria obligent
ſemper, & pro ſemper, vt dicunt relati, vt ſunt
de non eundo contra fidem, ſpem, & charita-
tem, ſic relati.

38 Et quia puſſent ex prædictis eſſe homines fi-
deles non parum anxij, ſi primo inſtanti ratio-
nis vſus, nun emitterent actus fidei, ſpei, & cha-
ritatis, & ex hac omiſſione forte peccauerint,
aduetro cum Mendoza, *de fide n.* 22. D. Thom.
diſp. 174. *sect.* 5. §. 14. vt non debeat quis ſe tor-
quere, an huic præcepto ſatisfecerit, quia quan-
do poſitiuo, & probabili argumento non me-
minit ſe hoc præceptum omiſiſſe inculpate
ſemper ſuadet ſe contra illud non peccaſſe, vel
quia Deum dilexit, vel quia illum inculpate
39 prætermiſit. † Imo & addit Diana *p.* 5. *tract.* 14.
reſp. 15. & cum eo Narbon. *d. q.* 11. *à n.* 7. *à n.* 12.
nempe vt præfata ſecunda ſententia, non ſit ita
ſtrictè accipienda, quaſi peccemus ſtatim mor-
taliter, habita ſufficienti Dei cognitione, ſi non
eliciamus actum dilectionis, quia hoc eſſet ſatis
graue: ſed quod ſecluſa omni ignorantia, & in-
aduertentia ſine graui peccato, nequeamus eum
valde differre, vtputà per annos quoſlibet, aut
ſaltem per vnum veluti ſentit Coninx. *diſp.* 24.
40 *n.* 50. † Et amplius addit Diana quod, etſi certò
quis ſciat huic præcepto, non ſatisfeciſſe, poſſit
ſequi opinionem negatiuam; népe non adeſſe pro
illo tempore tale præceptum, quod inquam po-
teſt etiam extendi ad præcepta de fide, & ſpei,
iuxta opinionem aſſerentium non illico illa ſta-
tim à ſeptennio obligare, quia nondum ex parte
41 vſus rationis communiter aduenerit. † E ſic mi-
hi videtur, vt ſi actus de fide, & ſpe aliquo tem-
pore morali, poſt ſeptennium, non emitteretur,
ceſſante contemptu, aut periculo graui credendi
contra prædicta præcepta, non incurrat omittens
in peccato graui, cum videamus etiam in præce-
pto de confitendo ſacramentaliter, & communi-
cando; non illico in praxi ab eodem ſeptennio
42 practicari. † Et ſic videtur vt conſiderat ex aliis
Narbon. *d. à n.* 7. *q.* 7. *n.* 3. *&* 12. arbitrio pruden-
tiſſimi confeſſoris relinqui, qui cognita pueri
qualitate, perpenſis moribus, & núm ad inter-
rogata ordinatè reſpondeat, an malitiam dete-
gat, aut peccata cognoſcat, iudicabit an ſit doli
capax, necne, vel habeat ſufficientem diſcretio-
43 nem, vt præcepto teneatur. † Ad quam ſcrutta-
tionem opus eſſe ait ibi *num.* 16. cum D. Anto-
nin. 2. *p. n.* 9. *c.* 8. §. 2. Victor. *in ſum. q.* 139. Zambr.
tit. de caſibus occurrentibus, articulo mortis, cap. 4.
dub. 1. *num.* 12. vt quacumque licèt ætate exigua
pueri ad confeſſarios accedant, non ſolùm vt
ab ipſis inſtruantur, & confeſſioni aſſueſcant, ſed
etiam, vt interrogationibus aliquibus factis ap-
pareat, quando ex ſufficienti vſu rationis hoc
præcepto confeſſionis ſint obſtricti; quæ con-
ſideratio plurimum iuuat, quod circa præce-
ptum ſpei, & charitatis notatur in hoc corol-
lario etſi ſit caſus diſſimilis.

QVÆSTIO III.

An fides explicita neceſſaria ſit ad ſalutem de neceſſitate medij: & an ſufficiat credere, vt credit Eccleſia, vel an neceſſarium ſit neceſſitate medij, aut præcepti credere explicitè myſteria fidei, & quælibet ad Doctrinam Chriſtianam ſpectantia, ſeu ſufficiat aliquos articulos fidei explicitè tenere, & alios profiteri ſicut tenet Eccleſia & an omnes fideles adulti æque ad id teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Credenda ſunt explicite ea, quæ ſunt neceſſaria; & hoc præcepto iuris Diuini; & quæ per Miniſtros Eccleſiæ debent omnibus prædicari.*

2 *Fides adultis eſt explicite neceſſaria; & ſic homini eſt neceſſaria cognitio fidei vnius Dei.*

3 *Saluari per ſolam fidem ſine operibus nemo poteſt, nec iuſtificari; licet contra ſub* n. 5.

4 *Conuerſio mentis in Deum, per quam homines iuſtificantur, debet eſſe ex actibus ſupernaturalibus.*

5 *Saluari hominem ſine fide ſolo modo naturali, ſi fidem ignoret, aliqui ſenſerunt,* n. 6.

7 *Cornelius Centurio, quia erat vir timens Deum, fuit illuminatus per Angelum,* n. 12.

8 *Credere, vt credit Eccleſia, qualiter à fidelibus debeat accipi, vt ſaluetur ab hæreſi,* n. 9. *&* 10.

11 *Credendi actus non ſufficit in actu ſignato, ſed exercito.*

13 *Natura rationalis nequit ad rem ſuper naturalem ordinari, niſi motu ſupernaturali.*

14 *Fides Chriſti ſemper fuit neceſſaria neceſſitate medij; poſt Adami peccatum, & lapſum,* num. 15.

15 *Fides Dei, vt Auctoris ſupernaturalis, ſemper fuit neceſſaria in maioribus: explicita, implicita in minoribus, & rudioribus, etenim credendo eſſe Deum remuneratorem, habebant fidem in Chriſtum Redemptorem.*

16 *Articuli fidei, num omnes debeant explicite credi, ſeu tantum quos ſolemniſat Eccleſia,* n. 17. 18. 19. *&* 20. *Etenim neceſſitate medij, ſiue præcepti, à* n. 17. ad 29.

30 *Curati, & Clerici, ſiue rudes, quomodo debeant credere fidei articulos,* n. 31. 32.

33 *Fides explicita Chriſti, intelligitur ex eo quod eſt verus Filius, verus homo, Redemptor, quod mortuus, &c.*

34 *Fideles, & ſi explicite teneantur credere fidei articulos, vel eorum aliquos, ſed non ſic expli*

explicite, quæ continentur in ſacra Scriptura, vel ab ea per Eccleſiam deducuntur, ſeu determinantur, cum ſufficiat implicite ea credere.

35 *Fideles non tenentur explicite, credere & ſcire myſterium Circumciſionis, Aduentum Magorum, & Miſſionem Spiritûs ſancti, nec ſanctorum Communionem, nec creationem mundi fuiſſe in tempore, & non ab æterno, n. 36.*

37 *Fideles tenentur explicite credere Beatam Virginem ſic manſiſſe poſt partum, credere ſanctam Matrem Eccleſiam, & ſcire articulos fidei; prout in Symbolo, n. 38. 39. & num. 40. vbi qualiter rudes eos ſcire teneantur, & quos, & n. 41.*

42 *Fideles tenentur credere, & recipere ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, vt ſacramenta omnia, omnibus, Baptiſmus ſcilicet, Pœnitentia, Euchariſtia, & Confirmatio, ac diſcere, quando ſumenda ſunt.*

44 *Sacramentorum notitia reducitur ad ſextum articulum, nempe ad ſaluatorum.*

44 *Præcepta Decalogi omnes tenentur ſcire, cum quilibet teneatur ſcire legem, in qua viuit, & alia Eccleſiæ, n. 45. & n. fin.*

46 *Fideles tenentur ſcire* Pater noſter opera miſericordiæ, *vbi qualiter, & ſe munire ſigno Crucis, n. 47.*

37 *Per ſignum Crucis profitentur fideles Trinitatis myſterium.*

48 *Traditiones Eccleſiæ, vt ſcire* ſalutationem Angelicam, Salue Regina, ſumere aquam *ad ingreſſum Eccleſiæ, qualiter obligent fideles, vt ea ſciant.*

49 *Fidei articulos ignorantes, orationem Dominicam, & Sacramenta quæ ſuſcipiunt, peccant mortaliter.*

50 *Fideles non æque tenentur ſcire articulos, & alia præcepta Eccleſiæ, ſed cum differentia inter rudes, & habiles, inter Laicos, & Clericos, inter Curatos, & religioſos, quibus ex officio incumbit, aut non, n. 51.*

52 *Epiſcopi, & Magiſtri in Theologia quomodo debeant ſcire articulos fidei, & alia præcepta Eccleſiæ ad docendum.*

54 *Pontifices plus tenentur, quam Abbates, & Inquiſitores, quã Magiſtri ſcire fidei materias.*

54 *Epiſcopus quali ſcientia debeat pollere circa quæſtiones fidei?*

1 AD primam, & alias difficultates, vt reſpondeam, præmitto vltra iam dict: quod præceptum credendi, & ſciendi explicitè ea, quæ ſunt neceſſaria ſit de iure Diuino, & ratio eſt quia omnes tenentur iure Diuino amplecti, & explicitè ſummam doctrinæ Euangelicæ credere, iuxta illud Marci vltimo verſ. 16. *Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit*; igitur euenit vt quæ per miniſtros Eccleſiæ, debent omnibus prædicari, debent etiam explicitè credi: ſic docent Ledeſma *tom. 2. ſum. tract. 1. cap. 2. concluſ. 5.* Reginal. *lib. 28. c. 2. ſect. 1. n. 17. verſ. item*, Sanchez *in ſumm. lib. 7. c. 3. n. 13.* Trulenc. cum Azor. *in præcepta decalog. p. 1. lib. 1. c. 1. dub. 3. n. 12.* vbi alia tradit.

2 Vnde ad primam difficultatis partem reſpondebis ex dictis, vt adultis ſit explicitè neceſſaria fides, vt patet ex dictis ſuprà *ſub q. 1. & 2.* & eſſe neceſſariam iuxta authoritates ibi relatas Pauli *ad Hebr. cap. 11. n. 6.* Marci *c. 16. num. 16.* quia nemo tendit in finem, niſi eius, & mediorum neceſſariorum, ad illius conſecutionem habeat cognitionẽ, & ſic fit vt homini ſit neceſſaria cognitio fidei, vnius Dei, ſi vult tendere in ipsũ vti ſalutis Auctorẽ, & Datorem, & ſic fatentur omnes Catholici, tãquam de fide omnino credendum, cum D. Thom. *in 3. diſt. 25. q. 2.* ibi, Scotus, Durand. & alij, Becean. *cap. 12. de fide. q. 1.* Sanchez *d. lib. 2. c. 2.* Bord. *de inquiſit. lib. 1. c. 1. à n. 59.* † Vbi 3
n. 60. per ſolam fidem ſine operibus hominem non iuſtificari, nec ſaluari poſſe, *quia fides ſine operibus mortua eſt*, Iacob. *cap. 2. num. 26.* & prius *ſub c. 1. n. 22.* & ſic Trid. *ſeſſ. 6. cap. 9.* declarauit, vt nullus ſola fide ſine operibus poſſit ſaluari.

Et licèt ſcolaſtici putent poſſe hominem ſe ſufficienter per actiones naturales diſponere ad 4
obtinendam gratiam, vt ſunt Durand. *in 2. diſt. 28. q. 5.* Gabriel. ibi *q. vnica, & 24. diſt. 14. q. 2. art. 2.* contrarium eſt aſſerendum, nam conuerſio mentis in Deum, per quam homo iuſtificatur, debet eſſe ex actibus ſupernaturalibus, vt patet, ex Conc. Meliuitan. *can. 4.* Araue. *can. 723. & 25.* Irenæo. *libr... c. 28.* Ciprian. *lib. 2. Epiſt. 2.* & *lib. 3. ad Quirin. cap. 4.* Auguſtin. *lib. de prædeſtin. ſanct. cap. 3.* Ambroſ. *lib. 2. in Lucam cap. 3.* Hieronim. *cap. 63. in Iſaïam*, refert Barb. *dicta ſeſſ. 6. c. 5. n. 2.*

Et ob id ſi nonnulli ex Catholicis conue- 5
niant cum hæreticis ſuſtinentibus cognitionem fidei de aliquo obiecto ſupernaturali non eſſe neceſſariam, ſed hominem adultum poſſe ſaluari ſine fide modo naturaliter cognoſcat, & amet Deum, ſi inuincibiliter ignoret fidem Catholicam, ſic probantes ex illo *Rom. cap. 2. num. 13. Non auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur apud Deum, Matth. 19. num. 16.* ibi *Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata*, quaſi aſſerentes, vt ad ſalutem ſufficiat obſeruatio legis ſine vlla fide. † Confirmantes ex eo, quia in ſtatu legis 6
naturæ ab Adam, vſque ad Moyſem, & in ſtatu legis ſcriptæ ab ipſo vſque ad Euangelium, ex quo incepit ſtatus gratiæ, ſola cognitione naturali Dei, & obſeruatione mandatorum ſaluarentur homines. Dicendum eſt in omni tempore fuiſſe neceſſariam fidem, vt iam ſupra probaui *q. 1. ex c. 20. paralipom. Iudith. c. 14. dict. cap. 11. ad Hebr. num 6.* & *Eccleſ. cap. 2. num. 6.* Et ſic quiſquis ſeruat præcepta naturæ & bene viuens conſequetur iiidem per Deum ipſum viam ad cognoſcendum ſupernaturaliter, iuxta illud Ioan. *cap. 1. n. 9. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; Item, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*: ergo præbet illis media neceſ-
ſaria. † Vt contigit Cornelio Centurioni illumi- 7
nato per Angelum, quia erat vir timens Deum *actor. Apoſtol. cap. 10.* & Eunucho per Philippum inſtructo Baptizato *actor. cap. 8.* & educatum in ſyluis fore illuminandum; ſi bene viueret, docent Magiſter *In 3. diſt. 25.* Becean. *cap. 12. de fide, q. 1. n. 18.* Tabiena, verbo *credere, num. 5.* Faber. *de pœnit. diſp. 26 num. 36. & 41.* Cordub. *lib. 2. q. 4.* Bord. *d. c. 1. num. 60.* qui alia adducunt. Imò bene Berricel. docet *de miſſionibus Apoſtol. p. 2. de t. 1. de fide, q. 6.* cum ſuis lectionibus, de quibus neceſſario ſit inſtruendus adultus baptizandus, ſeu quæ explicitè credere teneatur, ex neceſſitate præcepti & ibi *ſect. 6.* an ex præcepto ſit neceſſaria fides explicita Sacramentorum.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſufficiat
credere, vt credit Eccleſia, & quod ſufficiat ſic
credere, videtur colligi ex eo quia ſunt multi ru-
des, & hebetes ingenij, qui eum explicitam fidẽ
elicere neſciãt, credũt tamen eo aſſumpto, dicen-
do, *credo, aut credimus quidquid Eccleſia credit:*
aliàs, in quam ſi diceremus eſſe hæreticũ crede-
re, vt credit Eccleſia, fieret iniuria quampluribus
Doctoribus aſſerentibus ſufficere rudibus ad ſa-
lutem; quod credãt implicitè articulos fidei cre-
dendo, nimirum quidquid credit Eccleſia, quos
9 refert Farinac. *q. 179. de hereſi, n. 71.* † Adhuc verò
dici debet ſecundùm omnes fere docentes ad ſa-
lutem ſufficere credere quidquid credit Eccleſia;
tamen affirmant nihilominus eſſe credendos ali-
quos explicitè articulos; & ſic quòd ſit prima
propoſitio hæretica, aut erronea docent Sanch.
dicto lib. 2. ſum. c. 3. n. 3. quem ſequitur Laym. *c. 8.
de fide*, cum multis Farin. *dicta q. 179. n. 70. & 71.*
Bord. *de inquiſit. d. c. 1. n* 78. putans eam eſſe hære-
ticam, tam reſpectu medij, quam præcepti, nam
auctoritas iam relata, quæ dicit oportere acce-
dentem ad Deum credere, refertur ad neceſſita-
tem medij, reliquæ ad neceſſitatem præcepti: &
quòd nomine actus credendi venit fides actua-
lis, & explicita.

10 Et confirmatur ex eo quia hæreticum eſt di-
cere quod aliquis adultus ſaluari poſſit ſine vlla
cognitione alicuius articuli; de fide maximè,
cùm illi proponitur; ergo erit quoque hæreti-
cum dicere quem ſaluari poſſe cum hac ſola cre-
dulitate *credo, quidquid credit Eccleſia*, ſi vlterius
non procuret quid in particulari credat Eccleſia.
11 † Et ratio eſt quia ſic credere, eſt habere fidem
tantum in actu ſignato, quod non ſufficit ad ſa-
lutẽ in adultis, qui actus reuera non eſt credere,
ſed tantùm habere illum vniuerſalem conce-
ptum credendi quod credit Eccleſia. Etenim re-
quiritur in actu exercito per notitiam prædicto-
rum articulorum fides exercita, vt docent relati,
& Bañes 2. 2. q. 2. *art. 2. concl.* Eymeric. *p. 3. directo-
rij inquiſit. q. 10. hereſi* 8. & erroneum vocat illud
primum Valentia 2. 2. *diſp. 1. p. 4.* Ledeſma *tom. 2.
tract. 1. c. 2.* quos pro ſe citat Sanchez *dicto lib. 2.
ſumm. c. 3. n. 3.*

12 Et quamuis nonnulli dicant vt poſſit dari ca-
ſus, vt iuſtificetur quis ſine fide explicita Chriſti
poſt promulgationem Euangelij, vt exemplifi-
cant DD. nonnulli ex caſu Cornelij iam relato
actor. 10. qui erat vir iuſtus timens Deum, cuius
tempore iam erat promulgatum Euangelium in
ea Prouincia, & non habebat fidem Chriſti ex-
plicitam, inter quos Richard. *in 3. diſt. 25. art. 3.
q. 1.* Sotus *lib. 2. de natur. & grat. c. 11. & 12.* & *in
4. diſt. 5. q. vnica, art. 2.* Vega *lib. 6. in Trid. c. 17. &*
20 & Villal. *2. p. ſum. tract. 1. diſ. 3. n. 6. & 7.* Tamen
dicendum eſt, vt ſit talis fides explicita neceſſa-
ria, quia Theologi cõmuniter docent *in 3. d. 25.*
omni tempore debuiſſe homines adultos habe-
re fidem aliquam explicitam ſupernaturalem, ita
vt contrarium dicant eſſe erroneum, Bañes 2. 2.
q. 2. art. 8. dub. 1. Cano de Sacra *p. 2. q. 2. concluſ. 1.*
13 † Et reddit rationem D. Tho. 2. 2. *q. 2. art. 3.* quam
ſequitur Villal. ſuprà, *n. 3.* quia natura rationalis,
nequit ad rem ſupernaturalem ordinari, niſi mo-
tu ſupernaturali applicans relatum Pauli locum
ad Habr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad
Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe Remunerator ſit.*
14 Et confirmatur vlterius, quia poſt Adami pec-
catum ſemper fuit neceſſaria fides Chriſti ne-
ceſſitate medij, ſaltem implicitè ad conſecutio-
nem gratiæ, & gloriæ, cuius fides commendata
eſt, vt patet ex locis Paul. *ad Ro. 3. 4. & 5. ad Gala-
tas 2. & 3. & 1. ad Corinth.* 10. ſic Villal. *ſuprà n. 4.*
qui probat hoc dictum *ex illo actor.* 4. vbi Apo-
ſtoli dicunt, *nec enim aliud nomen eſt ſub cælo da-
tum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri:* do-
cent Sanch. *lib. 2. d. c. 2. n. 7.* Filiuc. *tom. 2. tract. 22.
ca. 23.* Bonac. *tom. 2. diſp. 3. q. 2. puncto 2. propoſit. 2.
verſ. obſeruandum*, Caſtr. Palao cum alijs *tract. 4.
diſp. 1. p. 9. n. 2.* † Expendit Ægidius Truleoc. vi- 15
dendus *in opere moral. lib. 1. cap. 1. dub. 2. à n. 4.* vbi
probat quod fides Dei, vt Auctoris ſupernatura-
lis ſemper fuit neceſſaria; *& n. 5.* quod poſt Ada-
mi lapſum, & ante Euangelij promulgationem,
fides Chriſti fuit neceſſaria in maioribus expli-
cita, in minoribus implicita, & ſic intelligit D.
Thom. 2. 2. *q. 2. art. 7.* dum ſcripſit, fuiſſet in quam
multis ſanctis Patribus veteris teſtamenti fides
Chriſti explicita, & quod per conſequens ij te-
nebantur explicitè credere in Chriſtum, præci-
puè illi, quibus hoc myſterium fuit reuelatum,
vt tenent Durand. *in 3. diſt. 25. q. 1.* Albert. Magn.
ibi, *art. 2.* Richard. *in 3. q. 1. & 2.* Marſil. *q. 14.* ſed
in minoribus, & rudioribus, quibus non erat
myſterium Incarnationis reuelatum, ſufficere in
ipſum implicite credere. Etenim credendo eſſe
Deum, & eſſe Remuneratorem donorum ſpiri-
tualium, implicitè habebant fidem in Chriſtum
Redemptorem; & minores quidem, vt docet D.
Thom. *ſup. artic. 6. & 7.* non tenebantur habere
notitiam tam claram, & diſtinctam, ſicut maio-
res: aliquid dicã infra *q. 5. verſ. ad tertiam, in fin.*

Ad tertiam quæſtionis partem, cui ſatisfieri 16
poteſt ex dictis *n. prec. à verſ. ad ſecundam*, video
Doctorum quadruplicem ſentẽtiam; prima nem-
pe aliquorum Canoniſtarum dicentium ruſticis
ſatis eſſe implicite articulos fidei credere cre-
dendo nimirum quidquid credit Eccleſia; ſed vt
iam dictum eſt videtur erronea ſententia hæc,
quam Eimer. *2. directorij inquiſit. q. 10. hereſ. 8.* re-
fert de mandato Pontificis inter hæreſes ab Ara-
goniæ inquiſitoribus damnatas. † Secunda ſen- 17
tentia docet teneri omnes explicite credere, &
conſequenter ſcire omnia fidei myſteria in Sym-
bolo Apoſtolorum contenta: ſic multi inter quos
Bañes, Aragon. Valentia, relati à Sanch. *in ſumm.
c. 3. lib. 1. n. 4.* Bonac. *tom. 2. diſp. 3. q. 2. puncto. 2. pro-
poſ. 3. n. 3. verſ. reſpondeo* 2. Filiucius *tract. 22. c. 2.
n. 34.* probãtes primò ex Concil. Colonien. dum
agitur de Symbolo, & Catechiſmo Romano, &
colligunt ex D. Auguſt. *lib. de fide, c. 1. tom. 3. p. 6. &
ſerm. 191. de tempore tom. 1. pag. 347.* & Leon *ſerm.
11. de paſſione*, & D. Cyrillo Catech. 5. dum di-
cunt Apoſtolos compoſuiſſe Symbolum, vt ſta-
tuerunt quæ eſſent à fidelibus credenda, ſicque
ſupponitur in multis decretis, quæ colligit Gra-
tian. *de conſec. d.* 4. Et quia ea omnia publicè cir-
cumferuntur ab Eccleſia, quaſi explicite creden-
da, & ſcienda; & quia eiuſmodi articuli dicuntur
rudimenta fidei. † Tertia inquam ſententia do- 18
cet non teneri omnes explicite credere omnes
articul. fidei, vt in puerorum Catechiſmo conti-
nentur, ſed eos, quos Eccleſia ſolemni ritu cele-
brat, quaſi velit ſolemniter omnibus proponere,
vt vel ſic facile eos intelligant, ac explicite cre-
dãt: ita Bonau. *in 3. diſt. 25. ar. 1. q. 1.* Sot. ibi, *q. 1. ſed
poſito*, Angelus, verbo *fides, n. 7.* Sylu. *eodem verbo,
q. 3.* Nauarr. *c. 11. n. 22. verſ. 6. peccat.* & *lib. 5. conſ. 5.
de pœnitent. & remiſſ. in 1. edit. conſ. 6. quæſt. 1. in 2.*

conſ.

*eo ſ.*10.*q.*1.dicens ſub diſtinctione teneri omnes
ſcire duodecim, vel quatuordecim articulos fi-
19 dei. † Quarta ſententia dicit teneri omnes expli-
citè credere,& ſcire omnes quatuordecim articu-
los fidei in Catechiſmo puerorum contẽtos; hu-
ius ſententiæ ſunt Eymeric.1.*p.directorij q.*3.*n.*3.
Pegna *in comment.* 10. *verſ. quantum*, & 2.*p.q.*10.
*conſ.*35.*verſ.*8.*hæreſis*, Vaſquez 1.2.*q.*76.*art.*2.*di-
ſput.*121.*c.*2.*n.*2.Axor.*tom.*1.*lib.*8.*c.*6.*q.*2.3.& 4.
& *c.*7.*q.*3.quibus in locis ait teneri fideles expli-
citè credere omnes fidei articulos, quam exiſti-
mant probabiliorem Caſtr.Pal.*de fide art.*4.*diſp.*
1.*punct.*10.*n.*3.cum Sayr *in claui Regia,lib.*2.*c.*9.
*n.*15.Suarez *de fide diſp.*13.*ſect.*4.& aliis,eamque
videntur amplecti,vt communiorem, Sanch.*dict.*
*c.*2.*oper.mor.lib.*2.*c.*3.*n.*4.Vill.*in ſum.p.*2.*d.tract.*1.
*difficult.*8.*n.*3. ex doctrina D.Tho.2.2. *q.*2.*art.*5.
ad finem corporis,vbi hęc ait: *Quantum ad credibi-
lia,quæ ſunt art.fidei tenetur homo explicitè credere,
ſi ut tenetur habere fidẽ,quantũ verò ad alia credibi-*
20 *lia ſatis eſt implicitè.*† Et Ægid.Trul. *in opere mo-
rali*, alia in comprobationem prædictarum ſen-
tentiarum adducens *in opere moral. p.*1. *lib.*1.*c.*1.
*dub.*3.*à n.*6.tres poſteriores ſententias probat ibi
*n.*10.& ſuum iudicium proferens in medium,eli-
git tertiam iam relictam,dicens ſatisfacere huic
præcepto quemlibet ordinarium fidelem, ſi ex-
plicitè credat fidei articulos, quos Eccleſia ſo-
lemniſat ex D. Thom.*dict.q.*2.*art.*8.ibi.*poſt tem-
pus autem gratiæ reuelatæ,tam maiores, quam mino-
res, tenentur habere fidem explicitam de myſteriis
Chriſti,præcipue quantum ad ea, quæ communiter in
Eccleſia ſolemnizantur,& proponuntur*,& docet ex-
preſsè Eymer.*d.*1.*p.direct.inquiſit.q.*4.*n.*4.*pag.*63.
ibi *ſufficit enim laicis ſimplicibus habere notitiam
explicitam articulorum, de quibus Eccleſia feſtinat.*
21 Ex his incidimus in dubium,an hæc ſint cre-
denda neceſſitate medij,ant præcepti, & viden-
tur,vt credi debeant neceſſitate medij, ſicut iam
dixi de fide habenda Dei in omni lege, item &
Chriſti venturi poſt Adami peccatum in lege
naturæ,& lege ſcripta implicitè,& in lege gratię
explicitè,& eſt ratio, quia, vt iam dixi,cognitio
Dei eſt neceſſaria, & cùm myſteria ſanctiſſimæ
Trinitatis,Incarnationis Verbi ſint ſcitu neceſ-
ſaria neceſſitate medij ad ſalutem,vt tenent Ga-
briël.*in*3.*diſt.*25.*q.vnica,art.*2.*concl.*2. Valẽt.2.2.
*q.*2.*p.*4.& 5.Molina *p.*1.*q.*1.*art.*1.*diſp.*2. Malder.
2.2.*q.*2.*ar.*8.Becean. *c.*12.*de fide, q.*2.Bonac.*p.*2.
*de fide,n.*5.& 6.ſequitur idem dicendum de cętæ-
22 tis Symboli myſteriis. † Et confirmatur quia in
lege veteri fides implicita de Trinitate, & In-
carnatione, neceſſaria erat ad ſalutem neceſſi-
tate medij; ergo lege Euagelij poſt ſufficientem
promulgationem eius,fides vtriuſque myſterij,
eſt explicitè neceſſaria, cùm antea illa eſſent ſub
nube,& in figura,nunc verò in luce, & in reali
manifeſtatione omnibus promulgata.
23 Nihilominus video vt plerique commentato-
res Magiſtri,*in* 3.*diſt.*15. vbi Scotus poſt recen-
ſitos articulos,Tromb.§.*de nobis*,Ricardus *art.*4.
*q.*1.Sotus *in* 4.*diſt.*5.*q.*1.*lib.*2.*de natura,c.*12.Bar-
tholom.Medina *lib.*4.*de recta in Deum fide,c.*10.
Vega *lib.*6.*ſuper Trid.c.*17.& 20. Sa verbo *fides,
n.*3.Turrian.*in* 2.2.*diſp.*27.*dub* 4. & 8. Layman,
*de fide c.*7.§.*contraria*, Bord. *de inquiſit: c.*1.*n.*63.
doceant prædicta myſteria explicitè credi, non
eſſe de neceſſitate medij, quia de hac neceſſitate
ſolum eſt medium neceſſarium fides explicita
vnius Dei Remuneratoris, iuxta allegatum lo-

cum D.Paul.*ad Hebr.c,*11.ibi,*credere oportet ac-
cedentem ad Deum,quia eſt,& quia inquirentibus ſe
Remunerator ſit* : ex ea ratione,quia licet initium
noſtræ ſalutis à Deo ſit,tamen nõ ſaluat nos,niſi
ad eum accedamus per fidem, cognoſcentes il-
lum, vti ſupremum Dominum omnium bono-
rum,non ſolùm naturalium, ſed etiam ſuperna-
turalium largitorem.† Et quòd cætera myſteria 24
Trinitatis, & Incarnationis credenda non ſunt
neceſſitate medij; ſed tantùm implicitè cum cæ-
teris articulis, probant. quia huiuſmodi præci-
ſa obligatio nullibi reperitur expreſſa in ſacris
Literis, nec in conciliis à Sanctis Patribus de-
finita, aliàs, inquiunt, iugum Chriſti non eſſet
ſuaue, & onus leue,ſed rigidum, & graue,atque
ideo multi Innocentes adulti perirent: & ſic
amplectuntur hanc opinionem, vbi fauorabi-
liorem.
Nec dicunt obſtare fundamenta contrariæ 25
ſententiæ ex dicto cap.Pauli *ad Hebr.*11.ex quo
colligunt duo, nempe de neceſſitate medij cre-
denda eſſe explicitè, nempe quod Deus ſit, &
Remunerator, & Trinus, & Incarnatus, & de
myſterio Trinitatis probantes ex illo *Matth.*18,
*n.*15.*Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine
Patris, & filij,& Spiritus ſancti.* De Incarnatione
ex illo *Ioannis c.*1. *n.*12. *Quotquot autem recepe-
runt eum,dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, iis qui
credunt in nomine eius.* Item *cap.*3. *n.*15. & *omnis
qui credit in ipſum, habeat vitam æternam*, & ibi,
*n.*18.*Qui credit in eum non iudicatur,qui autem non
credit iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine
vnigeniti filij Dei*, & *actor.c.*8.*n.*37.*ſi credis ex to-
to corde, licèt & reſpondens ait, credo filium Dei
eſſe Ieſum Chriſtum*;cùm ergo Chriſtus ſit funda-
mẽtum totius ſalutis noſtræ,vt patet ex Symbo-
lo,ibi, *qui propter nos homines, & propter noſtram
ſalutem deſcendit de cœlis*, ſequitur vt ſine expli-
cita cognitione ipſius,nullus ſaluari poſſit; nec
enim Philippus baptizaſſet Eunuchum Reginæ
æthiopum, ſi non credidiſſet explicitè illa qua-
tuor contenta in ſua fidei profeſſione.† quia re- 26
ſpondent Doctores ſecundæ relatæ ſententiæ in
prædictis,& aliis Scripturæ locis ſolum eſſe ſer-
monem de neceſſitate præcepti, non medij, cùm
ſupponant accedentem ad Deum inſtruendum
eſſe in fide Chriſti,qui iam edoctus ſi nolit cre-
dere myſteria Trinitatis, & Incarnationis, iam
iudicatus eſt,quia caret fide, quæ eſt fundamen-
tum ſalutis; ſed non iudicare huiuſmodi myſte-
ria ita eſſe neceſſaria ſcitu, vt inuiſibiliter igno-
rantes ſaluari non poſſint, cùm per huiuſmodi
ignorantiam non dicantur accedere ad Deum,
vt trinum, & incarnatum,nec ſic tenendo im-
plicatur hæc doctrina ex adductis ſupra *ſub verſ.
ad ſecundã,cũ aliis*:& videbis dicta infra,*c.*1.*q.*1,
Vnde iam reſpondebis ad aliam pręedictę diffi- 27
cultatis partẽ, vt quod licet articuli fidei noſtrę
debeãt ſciri à fidelibus Chriſtianis,in quibus do-
ctrinę Chriſtianę cumulus cõtinetur, ſed hãc fi-
dẽ non eſſe neceſſariã explicitã neceſſitate medij,
ſed pręcepti diuini; imò & hoc modo dicta fore
explicitè neceſſariã in omnib. artic.& pręceptis
fidei,cũ ſufficiat in nõnullis fides implicita.† Et- 28
enim fideles minores,quibus nõ incũbit ex offi-
cio alios docere,ſufficit,vt ſciãt articulos ſecun-
dũ ſubſtantiã,v.g.in articulo Trinitatis ſatis eſſe,
ſi intelligãt Patrẽ,&Filiũ,& Spiritũ S.eſſe vnum
Deum,non plures Deos,non verò ſit neceſſariũ,
vt quilibet percipiat vnam eſſentiam eſſe in tri-

29 bus perſonis. † Et in credendo myſterio Incar-
oationis Chriſti , ſufficiat ſcire Chriſtum eſſe
Filium *D*ei verum Deum , verumque hominem
non autem opus ſit intelligere eſſe vnam perſo-
nam, & duplicem naturam, quod multi, & for-
ſan Docti non percipiunt : videbis Sanch.*tom.*1.
ſum.lib. 2.*c.*3.*num.*16.*&* 17.Azor.*inſt.moral.lib.*8.
*tom.*1.*cap.*6.*quaſt.*5. Filiuc. *tom.*2.*tract.*22.*cap.*2.
*num.*38.Petrum Ledeſma *tom.*2.*tract.*1.*cap.*2.*con-
cluſ.*8.Caſtr.Palao, & alios , quos citat Trulenc.
30 *in ſum.moral. dict.c.*1. *dub.*3. *num.*15. † vbi cum
multis , quos citat Sanchez *num.*8. & Villalob.
*dict.*2.*p.ſumm. tract.*1.*dif.*3.*num.*6. & cum Filiu-
cio *ſup. num.* 39. dicit eſſe tenendos , & ſcien-
dos etiam à ſimplicibus Chriſtianis fidei ar-
ticulos explicitè ; quod ſi omnis rudes ſint , te-
neantur tunc aliquos articulos ſcire , nimirum
myſterium Trinitatis , & Incarnationis , quia
horum ſcientia eſt neceſſaria neceſſitate medij,
videlicet, Deum eſſe trinum , eo modo, quo ſi-
gno Crucis exprimitur , Dei Filium eſſe incar-
natum , & mortuum , à quorum ſcientia nemo,
& ſi rudiſſimus, ſi vſum rationis habeat , excu-
31 ſari poſſe videtur , † cùm videamus huius modi
homines etiam rudes mandare memoriæ canti-
lenas aliquas, ſcire contractus, arborum vitia,
& animalium, & alia inutilia; imo & nociua ani-
32 mæ: † qui & *an.*16.multis comprobat quod me-
diocres, vt Clerici, præſertim Curati, confeſſa-
rij, Concionatores, ac omnes Religioſi, quorum
eſt verbo, vel facto de credendis, vel agendis, ſim-
plices erudire teneantur, explicitè credere quem-
libet articulum ſigillatim , & ad aliqualem de-
clarationem articulorum, non æqualiter, ſed ſe-
cundùm magis, & minus, prout congruit eorum
officio, quia ad plus tenentur Curati, quam non
curati , & plus Religioſi , & clerici, quibus in-
cumbit verbum Dei clero & Populo prædicare,
& confeſſiones audire quàm religioſi, & clerici,
quibus hoc non incumbit , & docent Ledeſma
2.*tom,ſumm. tract.*1.*c.* 2.*concluſ.*6. Eymeticus 1.*p.
directlor.q.*12.*n.*4. & alij, & videbis quæ dixi *in-
fra in cap.pen.& fin.de atate,& qualit.ordin.*& Vil-
lalob.*ſupra tota dif.*4.

33 Qui dicta *dif.*3.*n.fin.*dicit cum Sanchez *ſupra
dict.cap.*2.*n.*9. Valencia 2.2. *diſp.*1.*q.*2.*puncto* 4.
Bañes 2.2.*q.*2.*art.*8.*dub.fin.concluſ.*3.*n.*101. intel-
ligere per fidem explicitam Chriſti , vt ſit cre-
dendum quod eſt verus Dei filius , verus homo
Redemptor generis humani, quod mortuus fuit
pro nobis , quod reſſuſcitauit , & per fidem ex-
plicitam Trinitatis , vt credamus tres perſonas,
Patrem, Filium & Spiritum ſanctum , & vnum
verum Deum , non tres Deos. Sed vt vides ex
adductis ſupra hoc dubio *in verſ.nihilominus* , &
verſ. *ſequenti*, hæc videntur non eſſe neceſſaria,
vt ſciantur explicitè de neceſſitate medij , ſed
præcepti.

34 Ad quartam quæſtionis partem dicendum eſt
vt cumque explicitè teneantur fideles ſcire arti-
culos fidei , vel eorum aliquos , vt dictum eſt,
ſed non teneantur credere explicitè cætera, quæ
continentur in ſacra Scriptura, vel ab ea per Ec-
cleſiam deducuntur , & determinantur , ſed vt
ſufficiat implicitè credere, nimirum , credendo
quidquid credit Eccleſia Catholica , vt docent
D.Thom.2.2.*quaſt.*2.*art.*5.Eymericus *de inquiſit.*
35 *pag.*78.*n.*7.† Et ſic vt fideles communiter, & per
ſe loquendo non teneantur explicitè crede-
re, & ſcire myſterium Circumciſionis , Aduen-
tum Magorum , & miſſionem Spiritus ſancti,
Suarez *tract.de fide,diſp.*13.*ſect.*4.*n.*3.& alij. Nec
ſanctorum communionem , vt exiſtimant Vill.
D.Thom.2.*dif.*4.*n.*3. cum Azor. Thom. Sanch.
& aliis , quia huius rei ſcientia non videtur ſic
neceſſaria ſcitu, & videtur habere maiorem ſub-
tilitatem , cum etiam docti diſputent in quibus
rebus hæc communio conſiſtat , quibus addo
Coninx. *dub.* 10.*in.*2.2.D.Thom. *diſp.*14.*n.*189.
Villalob.*in ſum.p.*2.*tract.*1.*dif.*4.*n.*3.Dianam *p.*3.
*tract.*5.*miſc.*1.*reſ.*48. verſ. *quoad :* licèt affirmati-
uam ſententiam doceant Iannerus 2.2.*diſp.*1.*q.*7.
*dub.*3.*n.*70.Turrianus *in* 2.2.*tom.*1.*diſp.*28.*dub.*1.
aliquid dicam infra *in c.*1.*ſub q.*1. *verſ. ad ſecun-
dam.* † Et quod nec teneantur fideles explicite 36
credere creationem mundi fuiſſe in tempore, &
non ab æterno, Suarez *ſupra,n.*6. Ægid. Trulenc.
*ſupra , dicto c.*1. *dub.*3.*n.*18. † Vbi cum aliis non 37
excuſat à peccato mortali eos, qui explicitè non
ſciunt, & credunt B. Mariam Dei Matrem poſt
partum , ac perpetuo manſiſſe Virginem , quia
hæc veritas eſt valdè communis apud omnes;
ſed Suar. *ſup.n.*9. oppoſitum exiſtimat probabi-
le, Diana ſupra, alios refert. † Villal.inquam, *ſu- 38
pra d.n.*3.*in fin.*dicit vt credere explicitè ſanctam
Matrem Eccleſiam, ſit res clara, quia eſt quæ pro
ponit ea, quæ credenda ſunt : videbis quæ con-
gerit Bord.*de inquiſit.c.*1.*n.*79.

Vbi ait cum multis, vt omnes teneantur ſcire 39
articulos fidei prout in Symbolo Apoſtolorum
continentur, quia illud eſt fundamentum, & ba-
ſis noſtræ ſalutis , & vniuerſale principium , in
quo omnes fideles conueniunt; & ſic vt ſit neceſſa-
riũ, vt addiſcatur à fidelibus adultis, ne dicantur
ignorare principium, & fundamentum ſuæ ſalu-
tis : & in Concilio Agatenſi iuſſum fuiſſe præ-
dicari in Eccleſiis vt omnes illud addiſcerent , *c.
Symbolum* 54.*diſt.*4. *de conſecr.* quod adulti ante-
quam baptizentur , debent addiſcere *ex cap. ba-
ptizandos* 56.*cap.non liceat* 57. *eadem diſt.* † ſed 40
limitat vt intelligatur iuxta capacitatem vniuſ-
cuiuſque , quia Deus non obligat ad impoſſibi-
lia, nec ad ea, ad quæ quis peruenire non poteſt
per ſuam capacitatem, vbi excuſat rudes, ſi tan-
tùm inconfuſo ſciant, modo ſciant principalia,
de exiſtentia, prouidentia, Trinitate, & Incarna-
tione, quod Chriſtus ſit de Maria Virgine , paſ-
ſus, mortuus , & quod reſurrexit propter no-
ſtram ſalutem ; † eos excuſans ſi ignorent my- 41
ſteria Circumciſionis, Epiphaniæ, Pentecoſtes,
quia non exprimuntur in Symbolo ex Doctori-
bus citatis à Diana *p.*3. *tract.*5.*reſp.*48.item arti-
culos deſcenſus ad inferos , communionis San-
ctorum ex eodem, & Sanch. *in ſum.lib.* 2.*c.*3.*n.*7.

De Sacramentis Eccleſiæ dicunt , vt fideles 42
adulti debeant recipere illa, quæ recipere de-
bent , eo quod ſunt de neceſſitate ſalutis *ſeſſ.* 7.
*Trid.can.*4.& ſic prius ſcire, vt addiſcant diſcer-
nere ſpiritualia à tẽporalibus, ne dicatur de illis
nolite proiicere margaritas ante porcos , quorum
præcipua ſunt Baptiſmus pro adultis, Pœniten-
tia, Euchariſtia , etiam Confirmatio, quæ ſunt
communia omnibus fidelibus ; & quod ſufficiat
ea addiſcere, quando ſumenda ſunt : ſic Docto-
res cum Suarez *diſp.*13.*de fide.ſect.*4.*n.*12.Diana
alios citans *p.*3.*tract.*5.*reſp.*48. Becan *c.*12.*de fi-
de n.*12.Bonacina *c.*2.*de fide n.*13. Sanchez *lib.*2.
*c.*3.*n.*9.Bord.ſuprà *n.*80.cum aliis Trulenc.*dicta
p.*1.*ſum.mor.c.*2.*dub.*3.*n.*19.† Vbi dicit quod no- 43
titia Sacramentorum reducitur ad ſextum arti-
culum,

çulum, nempe ad ſalutem, cùm ſaluemus à Deo
per Sacramenta: ſic Azor. *lib.8.mor.c.6.q.3.* De
cæteris, in quam Sacramentis dicit Reginald.
lib.27. cap.2. ſect.1. n.19. Tsulenc. *dicto num.19.*
Vt qui vult ea ſuſcipere, teneatus ea ſcite, quod
ſint ſacramenta, & non eſſe in peccato mortali
ſuſcipienda
44 Cúmque quilibet debeat ſcite legem, in qua
viuit, vt eam integram, inuiolatamque ſerna-
re poſſit, vt dicit Sanchex *dict. cap.3. num.10.* ſe-
quitur dicendum, vt teneantut fideles ſcite præ-
cepta. Decalogi, & Eccleſiæ non eo ordine
quo in Catechiſmis proponuntur, ſed quoad
ſubſtantiam, v. g. vt ſciat reſpondere non eſſe
periurandum, occidendum, furandum, quo-
rum ſubſtantia conſiſtit vt multis probat Villa-
lob. *part. 2.tract.1. dif.4. num.22. in fine*, vt ſciat
45 prędicta.† Et factum non audire in diebus feſtis,
non ieiunare, & ſit peccatum mortale, & com-
probat, quia ſunt multi habentes obligationes
plures de regula, ac de officio, quas memoriter
non referent.
46 Tenentur etiam Fideles ſcire orationem Do-
minicam *Pater noſter :* opera miſericordiæ, &
patienti neceſſitatem animæ, aut corporis, quan-
doque ſubuenire, ſed non ordinatim ſcire, non
erit peccatum, ex prædicta cauſa ſufficiet, vt ex
oratione Dominica intelligant, vt omnia bona
animi, & corporis ſint à Deo petenda, eorum
auctore: ſic Sanchez, Villal. *ſupra*, Azor *lib.8.
mor. tom.1. cap. 7. q. 5.* Sylueſter verbo *ſcientia*,
Nauarrus *cap.11.n.22 verſ. ſeptimo peccat*, Tru-
47 lenc. *ſub dicto n.19.* † Vbi inſuper ait vt tenean-
tur fideles ſe munire ſigno crucis, & exiſtimat
Syluestes *ſupra*, quod hæc obligatio eſt ſub
mortali; verum Azor *ſup.* Sanchez *n.14.* & idem
Trulenc. dicunt id non ſcire eſſe peccatum ve-
niale graue; eo quod tranſgreditur Apoſtoli-
cam traditionem, & quia per ſignum crucis
profitentur Fideles Trinitatis myſterium: ſed
Villalobos inclinat *dict. n. 12.* & exiſtimat pec-
care moraliter neſcientes ſe munire crucis ſigno,
cùm hoc ſit primum, quod docetur paruulis fi-
delium; & quia qui hoc neſciunt, cenſentur ni-
hil ſcire, & ſi Trulenc. *dict. n.19.* non audeat ſub
48 mortali condemnare, † quia non omnes tradi-
tiones Apoſtolicæ obligant ſub mortali, ſicut
nec ſalutario Angelica, ſumere aquam benedi-
ctam ad ingreſſum Eccleſiæ, quæ ſunt traditio-
nes Apoſtolicę; & ſic nemo teneatur ſcire ſaluta-
tioné Angelicam, *ſalue Regina*, quamuis bonum,
& laudabile ſit ea ſcire, & de aliis in doctrina,
Chriſtiana & Catechiſmis puerorum contentis:
idem dicit Trul. cum multis adductis à Caſtro
49 Palao.† Vnum poſt alia dicens *n.9.* vt ignorantes
fidei articulos, Symbolum, Decalogum, Ora-
tionem Dominicam, tum etiam, & Sacramen-
ta, quæ ſuſcipit modo ſupra explicato, peccant
mortaliter, eſſeque communiter ab abſolutio-
ne reiiciendos: de qu[illegible]cto ipſe ex propoſi-
to agit cum multis ibi [illegible] 4. vbi videbis.
Quibus addo Bonacinam *part. 2. de fide n.13.6.
item*, Becan. *p.4. caſu 1.* vbi multa ſcribit, Laym.
lib.2. tract. 1. cap.9.n.4. Bordonus *dicto c.1.n.81.
&* 82.
50 Ad vltimam quæſtionis partem, an ad ſcien-
da prædicta æque teneantur omnes adulti fide-
les; ad quod reſpondeo diſtinguendo, vt iam
diſtinxi inter adultos, rudes, Hebetes ingenij,
laicos habiles, Clericos, Religioſos, Parrochos,
& prælatos: nam inter iſtos debet eſſe non mi-
nima differentia, quia, & ſi iam ſupra dixerim,
quod laici adulti, ſeu hebetes, aut rudes non
teneantur ſcire rudimenta fidei, niſi modo di-
cto, nec obligentur ſcire quæſtiones, ſeu diffi-
cultates, quæ ſolent inter doctos occurrere cir-
ca intelligentiam omnimodam tam de articu-
lis fidei, quam de ſacramentis, ſed tantum quoad
ſubſtantiam illorum, vt docent Sanchex cum
aliis *in ſumm. lib. 2. cap.3. num.9.* Villalobus *dicta
difficult. 4. tract. n.4.* cum aliis Diana *p.2. tract.5.
miſcel*; dicta ses, 48. † Tamen excipiuntur do- 51
cti, vt ſunt Clerici, Religioſi, & alij, quibus ex
officio incumbit adminiſtrare, & docere, velu-
ti Parrochi, & inter iſtos eſt magis, & minus,
quia ad plus tenentur Curati, quam non Curati,
& ad plus Clerici, & Religioſi, quibus ex offi-
cio incumbit verbum Dei Clero, & populo præ-
dicare, & confeſſiones audire, vt iam dixi, cum
Ledeſma, Eymerico, & Trulenc. *dicto dub. 3.
n. 16.* vbi dicit quod ij tenentur ſcire articulos
fidei ſecundum declarationem, quæ communiter
habetur in Catechiſmis, præſertim Romano,
qui ad Parrochos eſt directus, vt docet Filiucius
tract 22.c.2.n.35.
Item maiores prædicti, vt ſunt Epiſcopi, Pre- 52
lati, Magiſtri ſacræ Theologiæ, & Doctores, de-
bent ſcire expreſſe articulos ſecundum difficul-
tates, quæ communiter fieri ſolent circa illos
vt docet Ledeſma *in ſumm. 2. tom. tract. 2. c.2. con-
cluſ. 7.* vbi dicit Epiſcopos teneri explicite ſci-
re tria ſymbola cum ſuis omnibus difficultati-
bus, & ſubtilitatibus. † Tenentur enim non ſo- 53
lum minores, ſed etiam mediocres docere, vt ait
Petrus, *Rom.1. epiſt c.3. verſ. 15.* ibi *parati ſemper
ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea,
quæ in vobis eſt ſpe :* ſic etiam tenent Filiucius
ſupra *n.36.* Eymericus *de inquiſit. 1. p. direct. q.12.
num.4. pag.77. & 78. num.6.* Trulenc. *dicto dub.3.
num.17.* & videbis Trid. *ſeſſ. 7. cap.2. & ſeſſ. 22.
cap.5.*
Et ob id dici debet vt ad plus teneantur 54
Pontifices, quam Abbates, & ad plus prauitatis
hæreticæ inquiſitores, quam magiſtri, & Docto-
res cum ſint fidei iudices † & plus quam omnes 55
ſummus Pontifex, ad quem pertinent ea, quæ
ſunt fidei ſententialiter determinate in confuſa
fide, & ad quem ſunt maiores, & difficiliores
quæſtiones fidei, & Eccleſiæ deducendæ, vt ha-
betur in decreto *diſt.44.* & colligitur hæc doctri-
na ex *S. Thom.2.2.q.2. art.6.* vbi docet non om-
nes teneri æqualiter ſcire, & expreſſe credere,
& concludit maiores homines, ad quos perti-
net alios erudire, teneri habere pleniorem no-
titiam de credendis, & magis explicite crede-
re. † Et Caſtr. Palao de fide *tract.4. diſp.1. pun- 56
cto 10. n.11.* aduertit bene, non eſſe opus Epiſco-
pum ita eſſe doctum, vt ex tempore poſſit omnes
difficultates aduerſus fidem inſurgentes ſupera-
se, ac diſſoluere, ſed quod ſufficiat adhibito ſtu-
dio, & conſilio peritorum id facere poſſe, de
quo videbis Suarez *de fide diſp. 13.* in fine, &
Egidium Trulenc. *in opere moral. in 4. precepto 57
cap vnico n.3.* † qui dicto *lib.1. cap.1. dub.3. n.16.*
in fine dicit quod vnuſquiſque tenetur ſcire, ea,
quæ ad ſuum officium recte obeundum, ſunt
neceſſaria, & hæc applicabis ad ea, quæ dico
infra in *cap. pen. & fin. de ætate, & qualit. ordin.*
Videbis quæ dico infra *in cap.1. quæſt.2. verſ. ad
primam.*

QVÆSTIO IV.

An qui credit articulos fidei, qui continentur in ſymbolo Apoſtolorum, ſed quoſdam alios ab Eccleſia propoſitos, ad credeodum diſcredit, ſaluari poſſit. Et an fideles teneantur omni tempore exterius fidem catholicam confiteri, ſeu quando: vbi quid denegante eſſe Chriſtiaoum & an liceat aliquando, omitte reſigoum iuſtitutum publica lege ad cognitionem veræ fidei.

SVMMARIVM.

1 *Credere ad ſalutem neceſſarium eſt quidquid Eccleſia proponit de fide credendum.*

2 *Hareticus, niſi ſuam hereſim abſcidat ſaluari non poteſt, quamuis alias ſit vir bonus.*

3 *Confeſſio fidei externa eſt ad ſalutem neceſſaria propter Dei honorem, aut proximi & in quibus caſibus ibi obliget explicite ſub n.4.*

5 *Dei honor, aut quando cenſeatur auferri, aut vtilitas proximi non confitendo fidem* remiſſiue.

6 *Rogatus de fide, & tacens, an peccet contra praceptum confeſſionis fidei. An liceat, quibus fugere tempore perſecutionis fidei, & ſeu liceat catholico ad ſe occultandum vti veſtibus infidelium, ſeu eſſe in hoſpitiis infidelium, ſimulando fidem, carnes commedendo, &c. ſeu commoranti inter hereticos adire eorum templa, intereſſe conuentibus n.7.8.9.* & 10. remiſſiue.

11 *Interrogatus de ſua fide à publica poteſtate, tenetur etiam cum periculo vita directe reſpondere eſſe Chriſtianum; ſecus ſi à priuata perſona interrogetur n. 12. Quando ſe excuſet quis à tali confeſſione fidei, vel non num.17.*

13 *Fidelem ſe negans, ſiue Chriſtianum, peccat mortaliter; ſecus ſi negaret ſuam nationem.*

14 *Negans ſe Clericum, vel Religioſum, non peccat contra fidem, nec eſt illicita veſtium Clericalium depoſitio inter infideles, nec Pilei Hebraici geſtatio ad vitandum mortem, nec ſimulare ritus alienas in praſentationibus, nec carnium commeſtio ad euitandam mortem.*

15 *Papiſtam ſe negans interrogatus coram hereticis, peccat mortaliter, niſi interrogaretur in bello, & qui negant poteſtatem Romani Pontificis.*

16 *Idolum adorare, externe eſt peccatum mortale, nec licet illud fabricare, nec aſſiſtere concionibus, nec fabricare ſynagogam Hebreis, aut agnum.*

18 *Signum publica lege inſtitutum ad dignoſcendam fidem ſecundario, veluti coloris in veſtibus licet omittere, non ſic quando primario ob fidei religionem poſitum eſt à lege, ſi periclitatur Dei honor, & proximi vtilitas*

20 *Seruus Chriſtianus tenetur obſequium Domino praſtare in templis infidelium, dum non colat ibi idolum, &c.*

21 *Sectam falſam nequit quis ſimulare verbo, vel facto, etiam ſi non inſtet praceptum confeſſionis fidei, ſi ſerio fiat non ſi ioco, & n.22.*

22 *Genua flectere coram Idolis ad ſimulandam adorationem ac illicitum.*

Ad ptimam difficultatis partem, 1
& ſi videatur quod illi tantum
ſint neceſſarij ad ſalutem, & de
aliis articulis Eccleſiæ non ſit
curandum, tamen cum neceſſarium
ſit ad ſalutem credere quidquid
Eccleſia de fide proponit credendum propter
ſymbolum Apoſtolorum, in quo continentur
quatuor iam dicta *ſub q. pracedenti*; ideo credendi
ſunt, & reddit rationem Bordonus *de inquiſitione cap.1. num.* 83. quia qui negat pertinaciter
noo ſolum plures articulos; imo etiam
vnicum, quicumque ille ſit, ſtatim fit hæreticus
formalis carens omni fide, vt iam adduxi ſub dicta *q.* 3. † Ergo niſi ſuam hæreſim abſcidat, ſalua- 2
ri nequibit, cum iſte fide careat, & ſit extra Eccleſiam Dei, extra quam nullus poteſt dicens, vt
de hoc nulla ſit difficultas, quamuis alias ſit vir
bonus, & totam Dei legem ſeruaret, quia id nil
ei prodeſt ad ſalutem; ſic vt verificetur de eo illud Iacob. *cap.2. n.10. quicumque totam legem ſeruauerit, offendit autem in vno, factus eſt omnium reus*; id eſt, quoad ſalutem animæ: alia tradit
videnda Bordonus *à n.* 84. vbi de dubio, an detur ignorantia inuincibilis fidei, tam in genere,
quam in ſpecie: & cum multis Trulenc. *in opere moral p.1. cap.1. dubio* 5. vbi reſoluit cum Caſtro
Palao, Azor, Filiucio, & aliis: *& dubio* 6. qoando obliget actus fidei interius, de quo iam ſupra
adduxi.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an fideles 3
teneantur omni tempore exterius fidem catholicam confiteri, ſeu quando. Et vt reſpondeam
præmitto dicendum hanc confeſſionem externam eſſe ad ſalutem neceſſariam, propter Dei
honorem, aut proximi, vt omnes docent, cum
D. Thom. 2. 2. *q.* 3. ex illo Pauli *ad Roman.* 10.
n.9. ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris ſaluus eris & num. 10. ibi
corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, & in art. 2. dicta q. 3. dicunt cum
eo omnes vt obliget ea confeſſio in prædictis
caſibus honoris Dei, & proximi vtilitatis, quia
cum fides periclitatur, vel in ſe, vel in proximo,
tunc adeſt obligatio illam confitendi, & docendi, vt debitus honor Deo reddatur, & proximus
ſubleuetur à miſeria, & cæcitate infidelitatis; fides enim ponitur in diſcrimine; nam cum quis
Interrogatus an habeat fidem, an fides Chriſti
ſit vera fides, tacet, cum tunc fidem confiteri
teneatur, ſequitur vt tunc quando quis creditur
dubitare de fide, aut eſſe negaturum, teneamur
tunc confeſſione fidei illum edocere, & dirigere
in viam ſalutis: ita Bordonus *de inquiſit. cap.1. num.95.* Trulenc. *in o*[illegible]*rali lib.1. dub.7. c.1. num.4.*

Et his duobus caſibus addo alios, in quibus 4
obligat hoc præceptum, primus quando tenetur aliquis res fidei, & religionis Chriſtianæ docere alios. Secundus quoties nobis periculum
negandæ exterius fidei imminet. Tertius quandocumque ita obligamur, vt religionis actum
præſtare oporteat, hoc eſt debitum cultum Deo
tribuere, quia tunc eo ipſo tenemur fidem ſaltem
implicite profiteri ſiue verbo, ſiue facto, ſiue
ſignos

ſigno; nam ipſius actus eſt quædam fidei impli-
cita confeſſio: ſic colligit Azor *lib.* 8. *moral. c.* 7.
quos caſus reducit Sanchez ad primos duos
iam *num. præcedenti* relatos; nam primus redu-
citur ad poſteriorem, nempe ad proximi vtili-
tatem, & duo vltimi ad priorem, nempe ad Dei
honorem, in quibus etiam continentur illi, qui
adducuntur à Caſtro Palao *de fide tract.* 4. *pun-
cto*, 13. Sanchez *dict. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 2. & recolligens
Villalobos cum pluribus ab eo relatis alios plu-
res caſus *dicta* 2. *p. ſumm. dif.* 5. concludit n. fin.
eos eſſe reducendos, & alios ſimiles ad prædi-
ctos duos honores Dei, ac proximi, & alia di-
cens Trulenc. *in opere morali dicta p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1.
n. 4. expendit *à n.* 5. 6. 13. 16. 22. 26. difficultates
5 ſequentes. † Prima quando cenſeatur honor
Dei, aut proximi vtilitas auferri, non confiten-
do fidem, de qua Sanchez *ſupra n.* 4. Filiucius
6 *tract.* 22. *c.* 3. *n.* 72. † Secunda an rogatus de fide
catholica, & tacens peccet contra præceptum
confeſſionis fidei, de qua Sanchez *dicto lib.* 2.
oper. mor. cap. 4. *n.* 6. Filiucius, *dicto tract.* 22. *c.* 3.
n. 63. Suarez *de fide diſp.* 14. *ſect.* 3. *n.* 6. Caſtr. Pa-
7 lao *dicto tract.* 4. *part.* 1. *puncto* 14. *n.* 2. † Tertia
an & quibus liceat fugere tempore perſecutio-
nis fidei, de qua Palao *ſupra punct.* 15. *n.* 3.
Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. Filiucius *dicto tract.* 22.
8 *cap.* 3. *n.* 75. & 76. *cap.* 3. † Quarta an liceat ca-
tholico ad ſe occultandum vti veſtibus infide-
lium, aut hæreticorum, de qua Caietan. 2. 2. *q.* 3.
art. 2. Sanchez *dict. lib.* 2. *oper. moral. cap.* 4. *n.* 17.
Filiuc. *dicto tract.* 2. *cap.* 3. *q.* 6. *n.* 79. Villalobos
dicta dif. 5. *num.* 16. Azor *lib.* 8. *inſtit. moral. lib.* 8.
cap. 27. *q.* 4. Suarez *dict. diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 7. Palao
9 *puncto* 17. *num.* 3. & alij. † Quinta an liceat ca-
tholico eſſe in hoſpitiis infidelium ſimulando
fidem, comedendo carnes diebus vetitis: de qua
Sanchez *dicto cap.* 4. *n.* 24. Azor *cap.* 27. *quæſt.* 3.
Filiuc. *ſupra n.* 84. Caſtro Palao *n.* 10. Villalobos
10 *n.* 13. † Sexta an liceat catholico commoran-
ti inter hæreticos adire eorum templa, intereſſe
eorum conuentibus, & concionibus, de quo
Azor *ſupra cap.* 27. *q.* 5. late Sanchez *ſupra dict.
cap.* 4. *n.* 26. cum aliis Caſtro Palao *n.* 12. & ad
plures caſus cum iſtis relatis, & præter hos Bor-
donus *de fide dict. cap.* 1. *à n.* 96. vbi aſſignat 17.
quæſtiones eas reſoluendo, quas poteſt quilibet
peritus ex regola adducta diſſoluere, quare eas
non tranſcribo & an ſit præceptum de confeſ-
ſione, fide externa, & quando obliget late cum
infantes, & per plores ſectiones Berricelus *de miſ-
ſione Apoſtolic. p.* 2. *tit. de fide*, *q.* 8. *ibi q.* 9. agit de
quæſtione an graue peccatum ſit vltronea con-
feſſione abſque iuſta cauſa prouocare fidei
hoſtes.

11 Ad tertiam quæſtionis partem an interroga-
tus de ſua fide teneatur aperte reſpondere ſe eſſe
Chriſtianum. Reſpondeo quod ſi interrogatur à
publica poteſtate, tenetur fateri etiam cum pe-
riculo vitæ directe reſpondere ſe eſſe Chriſtia-
num, quia certum eſt extare præceptum de fide
confitenda: ergo maxime in hoc caſu; nam in-
terrogato tacente, vel diſſimulante, coram in-
fideli, Turca, vel tyranno fides Dei ponitur in
magnum diſcrimen: quare dici debet, vt tunc
maxime obliget hoc præceptum: docent San-
chez *dict. lib.* 2. *ſum. cap.* 4. *n.* 6. Mald. Valencia,
Azor apud Bonacinam *quæſt.* 3. *de fide num.* 7.
Becan. *cap.* 9. *de fide q.* 4. Etiam cum periculo
vitæ, quia non obſtante periculo vitæ, fides ne-
gari non poteſt, nec diſſimulari, quando vrget
præceptum; Bordon *dict. n.* 96. † Aliud autem 12
erit ſi à priuata perſona interrogaretur, quia per-
ſona priuata nullum habet ius, nec præſumptum
interrogandi alium, de his, quæ ad eum non per-
tinent, ita præcitari.

Vnde ſi quis neget ſe eſſe fidelem, ſeu Chri- 13
ſtianum peccat mortaliter, quia hoc modo ne-
gat fidem, quam profeſſus eſt, & mendacium
dicit; nunquam enim licet negare religionem
Chriſtianam ſumendo in hoc ſenſu nomen
Chriſtiani; ſecus ſi quis negaret ſuam natio-
nem, reſpondendo ſi eſſet Gallus, non eſſe Ca-
tholicum, aut ſi eſſet Hiſpanus non eſſe Chri-
ſtianum, quia diſſimulat hoc modo nationem,
ne cognoſcatur ab hoſtibus, &c.

Et ob id de caſibus ſupra enumeratis aſſigno 14
breuiter ſequentes nempe, vt negans ſe Cleri-
cum, vel Religioſum, non peccet contra fidem;
& quod veſtium clericalium depoſitio eſt licita
inter infideles; & nec quod illicita ſit pilei Hæ-
bræi geſtatio ad vitandam mortem; & quòd
in præſentationibus licet ſimulare ritus alienos,
item & quod carnium comeſtio, licet ad vitan-
dam mortem, & quòd poſſunt immolata co-
medi in extremis; & licet de vnoquoque caſu
poſſit ratio ſingularis aſſignari, ea eſt præcipua,
& generalis, quia in his non fit aliquid directe
contra fidem, cum liceat ſimulatio aliquorum
præceptorum humanorum, vt euitetur mors, ſeu
aliud periculum graue honoris amittendi.

Sed quod peccet qui interrogatus coram hæ- 15
reticis negat ſe eſſe Papiſtam, patet, quia eſt ne-
gare religionem Chriſtianam ab vno Romano
Pontifice, qui eſt verus, & legitimus Chriſti Vi-
carius, vt colligitur ex eo articulo, *& vnam ſan-
ctam Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam*, in quo
includitur caſus iſte contra hæreticos, qui ne-
gant poteſtatem Romani Pontificis: ſic San-
chez *dicto lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. Bordonus *dicto c.* 5.
n. 103. id limitantes, ſi alibi interrogaretur, vt
contingit in bello, quandoque inter Eccleſia-
ſticos, & laicos; nam tunc huiuſmodi menda-
cium, non eſt contra fidem, ſed veracitatem,
cum nomen Papiſtæ tunc ſumatur pro factione,
non pro vera religione ſub Romano Pontifice.

Et ex hoc ſequitur quod adorare idolum ex- 16
ternè eſt peccatum mortale, & quòd nec licet
concionibus infidelium intereſſe, ſic vt nec
Principi ſit obediendum in hoc, nec licet ven-
dere, & fabricare idolum, ſynagogam Hæbreis,
aut agnum. De quibus caſibus videndi ſunt
Bordonus *ſupra à num.* 106. Bonacina, Becan.
Sanchez, & alij ſupra; & eſt ratio, quia tunc pro-
cederetur contra fidem, ritus ei contrarios fa-
ciendo, & ex his caſibus poteris ad alios reſpon-
dere, de quibus Villalobos *dict. difficult.* 5. &
Trulenc. *dicto dub.* 7. cum multis ab eo relatis, &
ibi *à n.* 6.

Vnum tamen eſt aduertendum, vt quando 17
ex publica fidei confeſſione, nulla vtilitas ſpe-
ratur, ſed ſola infidelium perturbatio non eſt
laude digna, vt docent S. Thom. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2.
ad 3. imo vituperio eam eſſe dignam merito,
vt cenſent Sanchez, *dict. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 3. *in ſum-
ma*, & Trulenc. *dicto cap.* 1. *p.* 1. *ſumm. n.* 4. *in fine
dubij* 7. cum Sylueſtro, Tauiana, Armilla, &
Toleto, & Villalobos *dicta dif.* 5. *num.* 7. ſic
colligens ex eodem D. Thom. & ex illo *Matth.
cap.* 7. ibi *nolite ſanctum dare Canibus, nec mar-*

garitas

garitas veſtras mittatis ante porcos, nec conuerſi dirumpant vos: ſecus autem ſi ſperaretur vtilitas fidei, aut occurreret neceſſitas eam confitendi publice; nam tunc non ex turbatione ventura, id eſt, derelinquendum; ſic etiam probans idem Villalobos *dict. num. 7. in fine* ex eo quia, quando diſcipuli Chriſto dixerunt, quod Phariſei ſcandalizabantur, audientes ſuum verbum, reſpondet Chriſtus *Matth.* 15. in verbis ſequentibus *ſinite illos (ſcilicet turbari) cæci ſunt, & Duces cæcorum*, fidem ergo negare nunquam licet vt patet, quia omne præceptum affirmatiuum includit negatiuum actus contrarij, vt præceptum amandi Deum, quod includit præceptum nunquam Odiendi eum, probant communiter omnes DD. & patet ex illo *Matth.* 10. ibi *qui autem negauerit me coram hominibus negabo eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*, & probatur *ex cap. non ſolum, cap. exiſtimant cap. nolite timere* 11. *quæſt.* 3. Et pro complemento adiunges quæſtiones ſequentes quas tractat Berricelus vbi *ſupra de fide diſt. tertia, q.* 10. vbi de illo qui dicit ſe eſſe Turcam ad conuertendos infideles concionando & *q.* 12. 12. 13. 16. ac de aliis.

18 Ad quartam quæſtionis partem, an liceat aliquando omittere ſignum publica lege inſtitutum ad cognitionem veræ fidei, v.g. vt ſi Turca legem indiceret, aut conſuetudine ſit indicta, vt omnes fideles in eo Regno habitantes vtantur certa veſte, aut ſigno, quibus fideles eſſe cognoſcantur, & reſpondent Doctores cum diſtinctione, quod ſi huiuſmodi ſignum non ſit primario inſtitutum ad diſcernendam religionem, ſed ob finem aliquem politicum, vt ſignum rubeum Iudæorum Romæ liceat omittere abſque peccato, quia tunc huiuſmodi omiſſio, nec habet vim negationis fidei, nec obligat talis lex, ſi iuſta ſit cauſa eam tranſgrediendi: ita Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dubio* 1. Sanchez *dict. lib.* 2. *oper. moral.*

19 *cap.* 4. *n.* 28. & alij. † Quod ſi primario ſit inſtitutum ad diſcernendam religionem ob fidei profeſſionem, tunc ſi huiuſmodi lex ſit in viridi obſeruantia probabiliſſime exiſtimat Caiet. non licere illud omittere, quia huiuſmodi lex, & obſeruatio efficit vt habeat vim interrogationis publicæ factæ de fide; & quod talis omiſſio ſit quædam fidei negatio, quod ego intelligo verum quando ſcilicet periclitatur Dei honor, & proximi vtilitas modo iam dicto, alias ſecus, vt docent Sanchez cum aliis *dicto n.* 28. Trulenc. *dicto dub.* 7. *n.* 31. Fillucius *tract.* 22. *c.* 4. *n.* 90. Caſtro Palao *de fide tract.* 4. *c.* 17. *puncto* 18. Suarez *de fide diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 10.

20 Ex his dubium eſt an Chriſtianus ſeruus queat in templis infidelium apud eos habitans præſtare obſequium Domino ſuo, & reſpondetur quod ſic, dummodo non colat idolum, vel alia ratione videatur communicare cæremoniis infidelium: ſic Azor *lib.* 8. *inſt. moral. c.* 27. *q.* 7. Filiucius *ſupra cap.* 3. Trulenc. *dicto dub.* 7. *n.* 32.

21 vbi exemplis exornat. † Qui *n.* 33. cum Sanchez *dicto c.* 3. Valencia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 3. *puncto* 2. *dub.* 4. dicit vt facto, vel verbo nequeat quis ſimulare falſam ſectam, etiamſi non inſtet præceptum confeſſionis fidei; eſt enim illicitum coram ido-

22 lis genua flectere ad ſimulandam adorationem. † Et eſt ratio quia ſicut omnino non licet adhærere falſæ ſectæ, ita nec verbo, nec facto illam profiteri quia vtrumque eſt præceptum negatiuum incluſum in affirmatiuo aſſentiendi veræ fidei, & confitendi illam externè, quod intelligit, quando ſerio, & ex propoſito falſa ſecta ſimularetur, nam ſi ioco, & recreationis cauſa fieret, vt in comœdiis non item, quia hoc modo licet, vt ſupra ſignaui: ita omnes & an vſus veſtium infidelium aliquando liceat. Berricelus *ſupr. ex c.* 14. vbi per ſectiones agit de quatuor generibus veſtium & *c.* 15. an liceat carnibus veſci ad occultandam fidem qui plures Doctores Thelogos noſtri temporis refert, & *q.* 16. vbi de Idolothitis, quando comedere ea ſit licitum, & *quæſt.* 16. an Eccleſiaſtica lege prohibitum ſit edere immolata & *q.* 18. an ex grauiſſima cauſa liceat ſimulare ritus falſæ ſectæ ceſſante ſcandalo, & non vrgente præcepto manifeſtandi fidem & *q.* 19. quando liceat hæreticorum & infidelium templa adire & *q.* 24. an in graui perſecutione ſit licita & ex *c.* 25. an ex ſupra moriens ſit inter martyres annumerandus & *q.* 34. ibi de cooperatione ad peccata infidelium ac de aliis infinitis quærit cum Lugo & Suarez, Coninx D. Thoma & Theologis cum illo vbi videbis.

QVÆSTIO V.

An liceat diſputare de rebus fidei & an dubius in fide exiſtimetur hæreticus & an qui aſſerit ſe dubitaſſe de rebus fidei ſit puniendus tamquam hæreticus & an infidelitas ſit peccatum & an infideles compelli poſſint ad ſuſceptionem Baptiſmi.

SVMMARIVM.

1 *Cap. quicumque §. inhibemus de hæret lib. 6. & num. ſeqq.*

Diſputare cum hæreticis, qui ſunt erroris Magiſtri, non licet, quia ſunt obſtinati in cauſis fidei, cuius pœna eſt arbitraria iuxta qualitatem perſonæ diſputantis, & cum qua diſputatur, vt n. 2.

3 *Laici diſputare non poſſunt de fide ſub pœna ferenda excommunicationis; & ſi Docti ſint, & num. ſeqq.*

4 *Laici inter Religioſos Conferentes cauſa exercitij, queunt diſputare de fide; & ſi contra n.* 5. *& 6. expende n.* 7. *vbi quod poſſunt diſputare laici Docti cum hæreticis, quando non adeſſent Eccleſiaſtici Docti, qui fidei partes ſuſceperant.*

8 L. nemo Cod. de ſumma Trinit. & n. 14. cap. cum quibus 36. 24. q. 3. & n. 14.

9 *Clerici, & ſi in minoribus, item, & religioſi queunt diſputare de fide, ſed quando, & quomodo n* 10. 11. 12. 13. 14.

15 *Diſputare de fide; & ſi liceat viris Doctis, ſolet tamen eſſe peccatum, vt ſi fiat cum pertinaci, vel ſi timeatur aliqua peruerſio, vel ſi fiat à parum docto, vel à dubitante de fide n.* 16. 17. 18. 19.

20 *Fides Catholica eſt certiſſima; & ideo non licet de ea diſputare.*

21 *Diſputare proprie ſumitur pro diſcutere in vtramque partem. Eſt enim diſputatio venenum veritatis, & de re dubia n.* 22.

23 *Diſputans de fide poteſt ab inquiſitoribus puniri, ſi diſputat contra prohibitionem.*

24 *Diſpu*

24 *Diſputatio cum infidelibus non licet, nec cum fidelibus, quando naſceretur ex dubio quòd diſputans haberet de rebus fidei.*

25 *Infidelis diſputans, vt magis inſtructus addiſcat fidem, non damnatur* & n. 26. *vbi explicatur.*

27 *Diſputatio de fide triplici capite eſt illicita, ex parte diſputantium, audientium, & ex fine.*

28 Cap.de hæret. *qualiter intelligatur*, & num. ſequentibus.

29 *Dubius in fide non dicitur hereticus, ſed tantum infidelis priuatiuè*, & n. 30. *contra multos dicentes, vt ſit hereticus* n. 32. *ſed qualiter dicatur hereticus* à n. 33. *Et qui diſputent de* hoc n.46.

31 *Hereſis propriè dicitur electio pertinax doctrinæ contraria veritati fidei* & n.47.

33 *Hereticus proprie dicitur dubius in fide qui hæret, & reflectit ſe ſupra cogitationem dubiam, eligens iudicium erroneum circa res fidei cum plena aduertentia intellectus, vt* num. 34. *ſecus ſi intellectus ſit perditus*, à n.35.

36 *Dubius in fide in iudicio exteriori, punitur, vt hereticus. Et quando excuſetur* à n. 37.

41 *Dubitans in fide ex ignorantia, vel ſimplicitate non dicitur hereticus, ſi ſuam opinionem non defendat.*

42 *Hereſis non eſt ea dubitatio, quæ prouenit ex ſubreptitia, & inopinata tentatione, aut Diabolica illuſione, ſi in ſe reuerſus captiuat intellectum ſuum in obſequium Chriſti, & deliberat credere quod credit Eccleſia.*

43 *Dubitans, an Pater ſit prior tempore filio, ignorans de fide eos eſſe coæternos, non eſt hereticus, ſi ſit paratus corrigi edoctus, nec qui dubitat, an ſit de fide actus, quo ipſe credit* num.44. *nec qui dubitat ſe eſſe hereticum* num.45.

48 *Dubius in fide mentalis poteſt abſolui à quolibet confeſſario, non ſi exterius protulerit.*

49 *Dubius in fide plenâ deliberatione, & cum pertinaciâ, punitur hereticorum pœnis, abiurans vt formalis hereticus* n.50.51.& 52.

53 *Hereticus quando dicatur qui res fidei eſſe dubias credat, vt puniatur, tanquam hereticus, ſeu excuſetur* n.54.

55 *Fidem implicitam habens, id eſt credendo quid Eccleſia credit, non peccat; & ſi naturali ratione ductus, aliquid falſo opinetur; dummodo non defendat.*

56 *Infidelitas dicitur duplex, alia negatiua pure, alia contraria, & hanc diuidunt Doctores in tres ſpecies, in hereſim nempe, Iudaiſmum, & paganiſmum* n.57. *inter quas maius peccatum eſt hereſis* n.58.

59 *Hereticus erit Cathecumenus, qui apoſtataret à fide, & ſi ab Eccleſia nequeat puniri.*

60 *Infidelis purè negatiuus, dicitur qui nullam de fide habuit notitiam, & talis non peccat* n.61. *& ſic excuſationem habent illi, quibus Chriſtus prædicatum non eſt à peccato; nempè quòd in Chriſtum non crediderint* n. 62. *Et qualiter accipiatur*, n.63.

64 *Infidelis negatiuus, ſi nulla peccata fecerit ſaluabitur illuminatus.*

65 *Infideles compelli nequeunt ad fidem recipiendam, etiam, ſi ſubditi ſint Principum Chriſtianorum.*

66 *Chriſtus commiſit Apoſtolis prædicare Euangelium, dedit eis poteſtatem faciendi miracula, vt ſic blandè allicerentur ad credendum.*

67 *Chriſtiani poſſunt armis pacificare infideles, non admittentes eos prædicare Euangelium.*

68 *Reges noſtri D. Ferdinandus, & D. Eliſabeth potuerunt expellere Iudæos ab his Regnis Caſtellæ, ob vitandum periculum ſubuertendi fideles Chriſtianos.*

AD primam quæſtionis partem, de qua D.D. per textum *in cap. quicumque* §. *inhibemus de heret. lib.*6. Reſpondendum eſt cum diſtinctione; & enim regulariter loquendo illicita eſt diſputatio de fide cum hæreticis, præſertim cum his, qui aliquo modo fuerunt magiſtri erroris, quia tales obſtinati eſſe ſolent, & ita impudentes, vt communiter neceſſaria ſit aliqua circumſtantia neceſſitatis ad ſubueniendum ipſis, vt diſputatio ſit licita: ſic Sanchez *in opere morali* cum multis *lib.*2.*c.*6.*n.*21.*valencia* 2.2.*diſp.*1.*q.*10.*puncto* 4.*in fine*, Caſtro Palao *de fide tract.*4.*diſp.*2.*puncto* 4. 1
Souſa *in aphoriſmis inquiſit. lib.*1.*c.*19.*vbi n.*9.cum 2
Pegna *ad legem nemo Cod. de ſumma Trinit. & fide Cathol. in* 1.*p. direct.* & Farin. *de hereſi q.*178. §.5. *n.*114. aſſerit pœnam diſputantium de fide eſſe arbitrariam, quæ eſt imponenda iuxtà qualitatem perſonæ diſputantis, & cum quâ diſputatur, loci etiam, temporis, & diſtantium imponenda, Villalobos ait *p.*2 *tract.*1.*dif.*7. *n.fin.* ideo procedere quia tales hæreſis Magiſtri ſunt admodum obſtinati, quibus cum loqui eſt nimis periculoſum.

Vnde dicendum ex *dicto* §. *inhibemus*, prohi- 3
bitum eſſe laicis diſputare de fide ſub pœna ferenda excommunicationis, & Sanchez cum multis *dict. cap.*6. quem ſequitur Ægidius Trulenc. *in opere morali p.*1. *lib.*1. *cap.*1. *dub. fin.* dicunt hanc diſputationem publicam, aut priuatam prohiberi, ſic vt liget Laicos etiam doctos, & quod ſi Laicus dictæ prohibitioni contrauenias, peccet mortaliter, quia id grauiter, & ſub excommunicationis pœna probibetur. Sanchez *ſupra n.*3.

Aduertunt verò Caiet. 2.2. *q.*10.*art.*7. Bañez, 4
& Aragon *ibi*, vt poſſit Laicus admitti ad diſputandum de fide, quando inter religioſos conferentia habetur; & ſic exercitij cauſa, quia ea eſt tantùm materialis; imo probabiliter addunt idem Caiet. *ſupra dubio* 1. Bañez *ibi* Ledeſma *in ſumm. tom.* 2 *cap.*5. *concluſ.* 13. poſſe Laicos Doctos admitti ad diſputandum formaliter de fide; ſicque eſſe receptum vſu, ex eo quia talis legis prohibitio ſolùm tendit contra Laicos ordinarios indoctos; & quia Albertus Pignius, & Henricus VIII. cum eſſent laici ſcripſerunt in materia fidei. † Tamen Dominic. *in dicto* §.*in-* 5
*hibemus n.*1.*&* 2. Syluester, *verb. diſput.n.*2. Nauar. *conſ* 24. *de heret.n.*1. Caſtr. *de iuſta hereticor. punit.* Villalobos *in ſumm. dict.*2. *p.tract.*1. *dif.*7. *n.*4. hoc non admittunt, eo quod ratio legis generalis non ceſſat ex caſu particulari.

Et quia ſi ex eo quod aliquis laicus doctus 6
poſſet diſputare de fide, cæteri præſumentes idem de ſe etiam ſi indocti eſſent ſumerent audacter occaſionem diſputandi de eâ, contra prohibitionem legis, & cum pluribus admittere videtur.

tur Barboſa in dict. §. inhibemus cap. quicumque à
n.13.& expreſſius n.17. cum Valencia 2.2.diſp.1.
quæſt.10 puncto 4. poſt 2. concluſ. Azor inſt.moral.
part.1.lib.8.cap.26.q.1. Farinac. de hereſ. q. 178.
n.113. Sanctarelo de hereſi cap.8. num.6. Sanchez
dicto lib.2. ſumm. cap.6. n. 5. & cum aliis,quibus
etiam addo Caſtro Palao diſp.2. tract. 4. de fide
puncto 4.num.5. & Trulenc. dicto dubio 9. num.1.
in fine.

7 Exiſtimo autem vt ceſſet hæc prohibitio in
caſu magnæ neceſſitatis,vel vtilitatis, dummo-
do laicus ſit doctus, & in fide benè inſtructus,
vt ſi hæreticus eſſet, fideles peruertens, & non
adeſſent Eccleſiaſtici docti, qui fidei partes ſu-
ſciperent, quia tunc in iſto caſu talis laicus te-
neretur, vt conſuleret ſaluti plurimorum ſpiri-
tuali, docent Sanchez ſupra n.7. Filiucius tom.2.
tract. 22.cap.3. à num.101. Bonacina tom.2.diſp.3.
q.2.punct.4. Trulenc. ſub dicto n. 1. verſ. ceſſaret
Villalobos dicto dubio 7. n. 4. in fine, Suarez in
tract.de fide diſp. 20. ſect.1. n.11. Sanctarelus di-
cto cap.8.n.7. Becanus de fide cap.15. quæſt 7.n.6.
Turrian. in eodem tract.cap.15.q.7. n. 6. qui etiam
excipiunt diſputationem materialem, vt tradit
cum aliis Barboſa ſupra n.16.

8 Dubium verò eſt, an clerici in ſacris, ſeu tan-
tùm primæ tonſuræ comprehendantur ſub præ-
fata prohibitione dicti §. inhibemus; & videtur
quod ſic per textum in dicta l. nemo Cod. de ſumma
Trinitate & fide Cathol. ibi nemo Clericus, vel mi-
litaris, vel alterius cuiuſlibet conditionis de fide
Chriſtianâ publicetur bis coadunatis, & audientibus
tractare conetur, & de iure canonico videtur pro-
bari ex cap. cum quibus 36. 24. q.3. ibi canonum ma-
giſtris, atque cuſtodibus nobis nullum fas eſt inire
certamen cum hominibus communionis aliena.

9 Sed nihilominus dicendum eſt non compre-
hendi ſub dictâ prohibitione Clericos cuiuſ-
cumque ordinis, aut religioſos, niſi eſſent merè
laici, vt docet Farinac. dicta q.178. n. 122. cum
centum Doctoribus, quibus addo Bordon. de
inquiſit. cap.1.n.118. in fine; Sanchez ſupra dicto
cap.6.n.6. ſubdens, vt deciſio dicti §. inhibemus,
procedat in merè laico, ſecus in Clerico primæ
tonſuræ Sanctarelus dict. q. 8. de hereſi n.5. Bar-
10 boſa ibi n.14. in fine † Qui n.15. cum Becano dict.
diſp. 15.n.7. Azor inſtit. moral. part.1. lib.8. c.26.
q.1. Sanchez dicto cap.6.num.8. Sanctarelo dict.
cap.8.dub.2.n.8. docet vt in dicta prohibitione
non includatur Clericus, quamuis indoctus, ſi
de rebus fidei diſputet, ſed peccata contra legem
naturalem, eo quod ſi exponat periculo erran-
11 di, in multis Villalobos ſupra dicta dif. 7 n.5. †
qui idem dicit de Religioſis Chriſtianis, & ſi or-
dinati non ſint, bene expendit Ægidius Tru-
lenc. in opere moral dict.c.1.dub.fin.n.2. quæ di-
ſputatio eis permittitur, ſi cauſa adeſt, & docti
12 ſint, alias erit otioſa. † Monet vero vt ea non
habeatur coram hominibus rudibus, & ſimpli-
cibus, etiam ſi fiat cauſa exercitij, quia imminet
periculum vt in fide titubent, & dubitent, quia
ſimpliciores fere ſemper vim argumentorum
13 percipiunt, & rariſſime ſolutionem; † ſed limi-
tat niſi quando Doctor eſſet excellens qui ſe ac-
commodaret captui ſimpliciorum, vel ſi ſimpli-
ciores ab hæreticis ſollicitarentur, quia tunc vt
de laico dixi, teneretur ſuccurrere neceſſitati
eorum. † Et nec obſtat dict. l. nemo quia eſt tem-
14 peranda ad caſus dictos; quæ cum ſit diſpoſitio
ſecularis legiſlatoris, non debet ligare ex Reg.
c.7.& 10.de conſt.& c.2. cum aliis de iudiciis. Nec
textus in dicto cap. cum quibus, quia nullum ver-
bum habet de Clerico.

Vnde dico quod etſi licitum ſit viris doctis di- 15
ſputare de fide contra hæreticos, & infideles in
ſcriptis & viua voce defendendo fidem catho-
licam, quando opus eſt, & ea laceretur, quia
hæc eſt diſputatio defenſiua omnibus permiſſa.
† Tamen poſſet talis diſputatio eſſe peccatum 16
ſequentibus modis, veluti ſi diſputatur cum hæ-
retico pertinaci, à qua nulla ſperatur vtilitas. † 17
Vel ſi dubitatur de aliqua peruerſione, vel ſini-
ſtra opinione Catholicorum ignorantium di-
ſputationi præſentium, vt dixi num. preced. † item 18
indoctos, vel etiam Doctus diffidens de ſua ſuf-
ficientia, quia iſte non debet ſe exponere pericu-
lo, ne ab hæretico illudatur. † Vltimo ſi diſpu- 19
tans dubitaret de fide, quia tunc parum differret
ab hæretico, vt dico in verſ. ad ſecundam: do-
cent Sanchez dicto lib.2. ſumm.cap.6. Becan. dicto
cap.15.de fide q.7. Farinac. dict.q.178. §.5. San-
ctarel. dict.cap. 8. Eymericus director inquiſit.
part.1.q.10. ibi Pegna coment. 25. Bordonus de
inquiſit. dict. cap.1. ſub n. 16. † qui ſub n. 17. ait 20
prohiberi diſputationem de fide, quia hæc cer-
tiſſima eſt, cuius myſteria ſatis per ſe eluceſcunt,
hoc eſt certa, & infallibilia ſunt, eo quod pro
ſe Deum primam veritatem habent, quæ fallere,
aut falli non poteſt.

Et pro maiori intellectu, notabis quod di- 21
ſputare ſumitur proprie pro diſcutere in vtram-
que partem ad colligendum, num vna earum ſit
vera, vel magis apropinquet veritati; eſt enim
diſputatio virum veritatis, vt docet Coſta in
tract. de falſa, ſcient. diſp.64. cent. 2.num.14. apud
Laza. de Plaſph. in quæſtione de opinione eligen-
da n.35. † Et dicitur diſputatio eſſe de re dubia 22
ſecundùm Nauar. tom.3.de lege pænali n.28.§.non
per textum in l.ancillæ Cod. de furtis. † Ex quo fit 23
quòd cum de fide diſputatio ſit prohibita modo
iam dicto, poſſit diſputans contra prohibitio-
nem puniri ab inquiſitoribus, quia illorum pro-
prium eſt punire violantes interdicta, & alias
prohibitiones, quæ concernunt myſteria fidei,
& fidem ipſam: ſic Bordon. de inquiſit. dict. c.1.
n.119. † vbi n.150. addit ex textu in cap.2. de hæ- 24
reticis, quòd non ſolùm diſputatio de fide facta
cum hæreticis, & infidelibus, eſt prohibita, ſed
etiam facta cum fidelibus quòd intelligo cum
Villalobos dict. dif. 7. ſub n. 2. Bañez 2. 2. q. 10.
art.7. Valencia 2.2. diſput. 1. quæſt 10. puncto 4.
quando naſceretur diſputatio ex dubio, quòd
diſputans haberet de rebus fidei, eo quod non
habet animum his non aſſentiendi, ſi fundamen-
ta, & rationes cum non conuincant. † Exci- 25
piunt tamen infidelem diſputantem, qui cum
non ſit ſufficienter inſtructus, intendit hac viâ
inquirere veritatem, & amplectuntur Sanchez
dicto lib.2. operis moral cap. 6. Ægidius Trulenc.
dicto dubio fin. num. 3. cum D. Valencia † qui id 26
dicit aduertendum eſſe pro his, qui parentibus
hæreticis nati incipiunt primo circa fidem inſtrui.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an dubius 27
in fide, hæreticus ſit, diſputant Doctores per tex-
tum in cap. 1. de hæreticis, vbi alia plura aduerto.
Sed quia hic congruit diſcurere ex iam addu-
ctis, nam cum dicat Trulenc. dict. num. 3. quod
triplici capite diſputatio de fide eſt illicita, ex
parte ſcilicet diſputantis, vt ſi Laicus ſit, ex par-
te audientium, vt dictum eſt de Rudibus, item
ex

ex fine,quia habet animum aſſentiendi,ſi contra-
riȩ rationis vrgenriores ſint;& ſic dubius in fide,
28 dicatur infidelis † ideo nunc qualiter text. *in d.*
*c.*1.intelligatur,eſt aduertendum : etenim Diana
*p.*2.*tract.*16.*&* 2.*miſcel.reſ.*53. *can. de locis lib.*12.
*c.*9.Sa, verbo *hereſis n.*1. Sanchez *in ſumm.tom.*1.
*lib.*2.*cap.*7.*n.*12.Tannero *in* 2.2.*diſp.*1.*q.*8.*dub.*6.
*n.*109.Portel.*in addition.ad dubia regul.*verbo *he-*
*reſ.n.*4. & Pureano *in* 2.2. D.Thom. *q.*11. *art.*2.
*dub.*2.dicant dubium in fide,hæreticum non eſſe;
quia de ratione hæreſis eſt affectio erroris con-
tra fidem non dum aliquis diligit, ſed manet in
29 dubio,& in ancipiti : ergo non eſt hæreticus. †
Deinde quia hæreſis eſt error fidei contrarius,
ſeu aſſenſus contra fidem, at dubitans nullum
ferr aſſenſum pro,nec contra; hoc eſt enim du-
bitare, id eſt nec aſſentiri, nec diſſentiri : ergo ſi
nullum habet aſſenſum, nullum errorem habet
contra fidem,nec proinde hæreticus eſt.
30 Et ſic tenendo explicat textum *in d.c.*1. dum
aſſerit dubium in fide, infidelem eſſe, vt proce-
dat priuatiuè : quia ſcilicet priuatur certitudine
aſſensûs neceſſariâ ad habitum fidei retinen-
dum, non autem eſſe verum contrariæ,quaſi ha-
beat actum fidei contrarium, cum reuera non
habeat; & quod talis dubius in Fide ſolùm di-
31 catur infidelis,quoad forum exterius.† Eſt enim
de ſuſtantia hæreſis electio pertinax doctrinæ
contrariæ veritati fidei, vt patet *ex c. hereſis, &*
c.hereticus 24.*q.*3.Caiet.& victor. 2.2.*q.*12.*art.*2.
Caſtro *de inſt.heret.punit. lib.*1.*cap.*9. Albertin *de*
heret.q. 3. *n.* 3. in fine, Driedus *de libert. Chri-*
*ſtiana tit.*48.*ſub n.* 7. & alij, ergo cum dubitans
eam electionem nondum habuerit, videtur non
ſit hæreticus.
32 Verùm quòd dubius in fide ſit hæreticus af-
firmant multi, inter quos Conink. *de dotibus ſu-*
pernaturalibus diſp. 18. *dub.*7. *n.*102. Lata *in* 2.2.
*queſt.*11.*art.*3.*diſp.*42.*n.* 5. Gaſpar Hurtado *de*
*fide diſp.*10. *diſ.*3. *&* 5. Faber *de ſacramento or-*
*dinis, diſt.*25. *q.*5. *diſp.*3. *c.*4.*n.* 112. Homobo-
nus *de examine Eccleſiaſtico p.*2. *tract.*12.*c.*4.*q* 16.
Molfes *in ſumm. tom.*1. *tract.*8. *tit.*8.*c.*44. Villa-
lobos *in ſumma dict. tract.* 1. *difficult.*10. *num.*3.
cum Ioanne Andrea, & Canoniſt. *in dict.cap.*1.
Angelus verbo *hereſis*, Syluester verbo *heres* 1.
*q.*3. Caſtr. *lib.*1. *aduerſ. heres cap.*10. *& lib.*1. *de*
*inſt. hereſ. pun. cap.*9. *Reg.*1. Simancas *de Catho-*
*licis inſtit.tit.*31.*n.*4.Corduba *in queſtionibus lib.*1.
*q.*17. §. 7.Pegna *in director. inquiſit.* 2.*part.tom.*1.
Syluius *in* 2. 2. D.Thomæ *q.* 11. *art.* 1. & alij
apud Sanchez vbi ſupra quorum eſt ratio, quia
iſte dubitans reuerà erat in fide, tenens vt in-
certum, aut dubium, quod certum eſt, & hoc
eſſe hæreticum, & Barboſa *in dicto cap.*1. *num.*1.
cum multis dicit ex illa deciſione Stephani Pa-
pæ quòd dubius in fide,eſt infidelis,& quòd non
ſit credendum,ei,qui veritatem ignorat.
33 Ego autem cum videam infinitus de hoc du-
bio inqui[illegible] præter iam relatos, quos conge-
ſit idem Barboſa *in dicto cap.*1. *n.* 2. addens *ſub*
*num.*3. in fine, quòd [illegible]lij textum ibi intelligunt,
quando dubitans reflectitur ſupra ſuum actum,
id eſt,vt tradit idem Diana *d.reſ.*53.in verſ.*ad an-*
*t[illegible]atem dici.*dubium in fide infidelem ex men-
te [illegible]ntificis, quotieſcumque hæret, & reflectit
ſe ſupra cogitationem dubiam, & elicit iudi-
cium erroneum, circa res fidei, ita vt de facto
put[illegible] s eſſe tantum probabiles: ſic vt qui hac
34 r[illegible]on. dubitat, ſit vere fidelis. † Exiſtimo ſic
diſtinguendum, quoties dubitans habet plenam
aduertentiam intellectus, & perfectam delibe-
rationem voluntatis, ſciens & aduertens dubi-
tans cum pertinacia de rebus fidei id ſciens Ec-
cleſiam illud amplecti, tamquam de fide, eſt ve-
rè hæreticus, & pœnis hæreticorum puniendus,
quia *in dicto cap.*1.*de heret.* dicitur dubius in fi-
de, infidelis eſt, & eſt ratio quia aſſenſus fidei eſt
certiſſimus, & infallibilis, nullam dubitatio-
nem, nec ſuſpicionem admittens,ac proinde hic
pendulus exiſtens, & in neutram partem incli-
nans, verè,& formaliter errat, & quia ſic credit
Eccleſiam non eſſe infallibilem in proponen-
do : videndi ſunt Suarez *de fide diſput.*19. *ſect.*4.
*n.*10. Bonacina *de cenſuris q.*5. *puncto* 1. *n.*3. Bar-
boſa *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 40. *n.* 16. Caſtro
Palao *de hereſi, tract.*4.*diſp.*3. *puncto* 2.*num.*9. Et
eſt communis Doctorum ſententia, quos San-
chez citat, *d. c.*7. *n.*11. & amplectitur Ægidius
Trulenc. *in oper. moral. lib.*1.*c.*2. *dub.*2.*n.*6. con-
tra eundem Sanchez *n* 12.Filitec. *tom.*2.*tract.*22.
cap. 7. *q.*3. *num.* 159. cum Cano *lib.* 12. *de locis*
*cap.*9.*col.*9. à verſ. *conuerſantur autem,* qui ſolum
intelligunt de dubitante reflectendo ſupra ſuum
actum, iudicatque ſimul res fidei eſſe dubias,
ambiguas, vel ſub opinione, quia ſic indicat res
fidei non eſſe certas, quòd eſt aperta hæreſis. † 35
Non ſi intellectus vtriuſque partis, rationibus
perpenſis, pendulus eſt, nullumque iudicium
format, & neutri parti aſſentitur quia metaphy-
ſice loquendo, vt ipſi aiunt, iſte non eſt hæreti-
cus,quia, non habet aſſenſum contrarium fidei,
ſed reuera ait Trulenc. moraliter loquendo in
praxi in tali dubio, ſemper adeſt error, quo
fit vt in iudicio exteriori quantumcumque ſe
excuſet, punitur, vt quotidie practicatur
in ſancta inquiſitione, & in hac Valliſolerana
video.
In iudicio autem interiori conſcientiæ, vbi 36
qui dubitans de rebus fidei, pendulus adhuc
fuit,ſatis probabiliter dicunt Diana *dicta reſ.*53.
in fine, Portel. *ſupra in addition. ad queſt. regul.*
verb. here. num. 4. quemdam dubitantem an
Chriſtus Dominus verè eſſet in Euchariſtia,ex-
cuſauit quidam excellens Theologus ex eo quia
intellectus talis dubitantis, dubius,& pendulus
fuit, & nullum iudicium formauit, dicens Dia-
na, vt hæc doctrina ſit valde notanda à Con-
feſſariis, quòd ego intelligo procedere quan-
do, qui dubitat, eſt ſine plena aduertentia in-
tellectûs, & deliberatione voluntaria,quia tunc
nec eſt hæreticus, nec peccat mortaliter. † Nam 37
ſi eſt motus primo primus, nullum eſt pecca-
tum; ſi autem primo ſecundus, ſolum eſt pecca-
tum veniale, quia in nullo eorum datur volun-
tarius fidei aſſenſus.
Quòd ſi dubitet cum plena deliberatione igno- 38
rans tamen id, quòd dubitat eſſe contra fidem;
ita tamen quod ſi ſciret, neutiquam dubitaret,
eſtque corrigi paratus, non erit hæreticus, ratio
eſt quia non adeſt pertinacia ad hæreſim neceſ-
ſario requiſita.
Etenim vt docent Bañez 2. 2. *queſt.*11.*art.*2. 39
Trulenc. *dict. dub.* 2. *cap.* 2. *in opere, moral.*
num. 6. *in fine*; ille qui dum ſen[illegible] ſe in fi-
de tentari, ſuſpendit omninò [illegible], non
eſt hæreticus, quia verè non dubitat, nec
habet erroneum aſſenſum [illegible] imo quod ſi eſt
ſcrupuloſus bene facit ne labatur. † Non enim 40
ad dubitationem aſſenſus, vel diſſenſus ſuſpen-

ſio ſufficit, ſed requiritur inſuper iudicium, quo
iudicetur obiectum illud dubium eſſe, & incer-
tum, & indignum certa credulitate: ita Trulenc.
cum Caſtro Palao ſupra citato *dict. n.9. in fine:*
Videbis Ledeſma *tract.1.de fide concl.3.dif.3.c.6.*

41 Vnde euenit vt ſi dubitatio prouenit ex ſim-
plicitate, vel ignorantia non faciat dubitantem
hæreticum, ſi ſuam opinionem non defendat, ſed
Eccleſiæ ſubiiciat, Abbas *in dict.c.1.de heret.n.2.*
Socin.*n.9.*verſ.*predicta tamen* Felio.*n.2.* Cotta *in
memorabilibus* verbo *hereticus non eſt*, Clarus
lib.5. in praxi §.hereſis n. 2. verſ.*tertius* dicit Si-
mancas *de cathol.inſtit.tit.31.n.9.*Gabriel *conſ.*178.
*à n.*10.*lib.*1.Decian.*tract.crim.lib.5.c.*18. verſ.38.
42 *&* 39. † Nec erit hæreſis dubitatio proueniens
ex ſubreptitia tentatione, quando ex inopinata
quadam tentatione, aut diabolica illuſione quis
incipit in deliberate dubitare circa fidem, ſed in
ſe reuerſus captiuat intellectum ſuum in obſe-
quium Chriſti, & deliberat credere, quod credit
Eccleſia: ita Aug.de Ancona, *de poteſt.Eccl.q.*28.
art.1.in reſol. Ioannes Andreas *in d.c.1.de heret.
n.*2.Butrius *n.*1.Anchartan.*n.*1.verſ.*& hoc verum.*
Henric.*n.*2.Gabriel *in 1.oppoſitione*, Anan.*n.*1.So-
cinus *à n.7.* Abbas *n.*1.Felin.*n.*1.verſ.*primo dum-
modo*, Barboſa *n.4.&* 5.Albertin.*de heret.q.6.n.3.*
Roias *in eodem tract.p.1.n.*172.*& ſingul.* 56. *n.5.*
Clar.*dicto §. hereſis n.*2. *in fine* Iacobus *de graſſis
aureis deciſ. p.1.lib.2.tit.de heret.c.8.à n.*10.Bañez
2.2.*q.*11.*art.*1.*verſ. ex his ſequitur*, Decianus *vbi
ſupra c.17.verſ.primo quando dubitatur.*

43 Itaque Ledeſma *ſupr.dict.tract.1. de fide cap.6.*
concl.2 *dif.3.*Ægidius Trul.*d.c.2.dubio 2.ſub n.5.*
dicunt quòd ſi quis dubitat an Pater ſit prior
tempore Filio, ignorans tamen eſſe de fide eos
eſſe coęternos, ſitque corrigi paratus, dum doctus
fuerit, non ſit hæreticus, quia non errat formali-
44 ter. † Nec ſit hæreticus qui dubitat an ſit de fide
45 actus, quo ipſe credit. † Vel qui dubitat ipſum
eſſe hæreticum, quia non tenetur tamquam de
fide quis credere ſuum aſſenſum eſſe de fide, vel
eſſe Chriſtianum.

46 Et an quando dubius de fide ſit hæreticus,
præter relatos tractant Nauarr.*in man.c.*11.*n.*17.
*& in c.ſi quis autem n.*18.19.*&* 49.*de pœnit.diſt.7.
& in c.inter verba concl 6.corolar,19.n.55.Lucerna
inquiſit.*verbo *dubius in fide*, Hieron.de la Rua *in
controuerſ. 7. ſcholaſtic.* verſ.*nec ſum. immemor.ex
pag.*201.Petrus de Arag.2.2.*q.*11.*art.*2.verſ.*ſecun-
dum dubium* Toletus *in tract.conſcient.lib.4. c.4. in
fine*, Barboſa *in Rub.ff.ſoluto matrimonio p.2. n.23.*
Pegn.*in direct.inquiſit.p.2.comment.*1.Zenedus *ad
decret.col.66.n.*1.Suarez *de fide diſp.*19.*n.*10.San-
ctarelus *de hereſi c.1.à n.13.* Torres *de Trinitate
q.32.art.4.p.3.comment.aſſert.5.*Valerius Reginal.
in praxi fori pœnit.dubio 17. n.49.vbi de intellectu;
Azorius *inſt.mor.p.lib.8.c.9.q.5.* Anton. Ricio.*in
tract.de iure perſonar extra gremium Eccleſia exiſt.
lib.5.capit.4.* Menochius *conſ.149. num.48. & à
n.53.* Perez *in leg.1. titul.1. lib.1. ordinam. pag.16.
& l.3.*verſ.*ex quo requiſito tit.4 lib.8.pag.83.*Aze-
uedus *in l.1. à n.74. tit.3. lib.8. recop.* Farinac. *in
praxi crim p.5. q.124. à n.114. optimè* Sanchez *d.
lib.2 c.7.à n.11.* Zerola *in praxi p.* 1. verbo *caſus*
47 verſ.*dubij.* † Vbi intelligit dubium in fide eſſe
hæreticum, ſi ſit in dubio pertinaciter; ita quòd
non ſit paratus corrigi ad mandatum ſuperio-
ris: cum aliis agit Carena de officio *inquiſit.p.2.
tit.1.§.3.n.16.* Leonard. Duard. *ad Bullam cœna
Domini lib.2.can.1.q.23.*& Barboſa *in cap.1.huius
tit.n.4.*tradit concluſionem *dict.c.1.de hereticis,
& ex c. omne* 2.2.*q.*1.dicens oportere fidem eſſe
firmam & ſine dubitatione quia dubius in fide
eſt infidelis, & ſecundum prædicta videtur etiam
diſtinguere Thom. Delbene, *dubitat.4. ſect.31.
ſub Corollario:* cum Sanchez *lib.4.moral.c.7.n.12.*
Suarez *de fide* Sanctæ *diſp.19.ſect 4.n.10 & ſeqq.*

Ad tertiam quæſtionis partem cuius reſolutio 48
pendet à dictis *ſub* verſ. *ad ſecundam*; iterum ex
Suarez *d.diſp.19. ſect.9. n.10.* Bonae. *de cenſuris
q.5.punct.1. n.3.* Caſtrus Palao *de hereſi tract.4.
diſp.3.puncto 2.n.9.*& communis Doctorum, quos
citat Sanchez *lib.2.operis moralis cap.7. dict.n.11.*
Trul.*dicto dubio 2.c.2.n.6.*& Barboſa plures refe-
rens *dict.allegat.40. in paſtorali num.16.* vbi dicit
quod dubius in fide mentalis poteſt abſolui à
quolibet ſacerdote confeſſario ab ordinario ap-
probato, ſecus ſi dubitationem exterius protule-
rit, quia in excommunicationem, & alias cenſu-
ras, & pœnas iam incidit, eo quod dubius in fi-
de, eſt hæreticus, vt ius affirmat *in d.c.1.de heret.* † 49
Et ſic citati tenent, vt qui cum plena aduertentia
intellectus & perfecta deliberatione voluntaris
ſciens, & prudens dubitat de rebus fidei, cum
pertinacia, ſit ſubiectus omnibus hæreticorum
pœnis. † Et ait Cæſar Carena *de officio inquiſit.* 50
*dict.a p.2.tit.1.§.3.n.17.*cum Pegna, Riciolo *ſupra*,
& Farin.*d.q.*178. *n.* 107. vt merito contra dubi-
tantes de rebus fidei voluntarie, & cum pertina-
cia procedat ſupremum Tribunal ſanctæ inqui-
ſitionis teſtibus, Pegna *in director. inquiſitor. ad
comment.d.c.1.de heret.p.*2. verſ. *cum itaque.* † Et 51
quòd tales abiurant vti hæretici formales, Fari-
nac.*ſupra*, & Ricciolus † quos idem excuſant ex 52
ſimplicitate, vel ruſticitate, circa fidei credibilia
dubitantes; nam tunc non, vt Hæretici, ſed vt
ſuſpecti tantummodo cogantur abiurare pro ſu-
ſpicionis tantummodo.

Et licet Sanchez cum multis *in opere morali* 53
tom.1.lib.2.c.8.n.13. idē abſolutè teneat dicens eſſe
hæreticum, qui res fidei eſſe dubias credat, ſi di-
cat de rebus fidei ſe dubitare, quamuis non dicat
eſſe dubias, aduerſus quem Eccleſia externè præ-
ſumens eſſe talem, poſſit procedere ac contra hæ-
reticum. Tamen de hac opinione valde dubitat
Déel Caſtillus *de ſacram.tom.2.tract.8.diſp.10.du-
bio 5.n.57.*ſequutus alios contra tenentes, vt non
ſit hæreticus verè ille dubitans de rebus fidei, nec
vt ſubiaceat pœnis hæreticorum, ad quod pro-
bandum refricat fundamentum iam ſupra relata,
nempe vt dubitare, non ſit proprie habere aſſen-
ſum in alterutram, qui neceſſarius eſt, vt quis hæ-
reticus dicatur: & ſic Diana nouiſſimè videndus
referens verba Sanchez, & Déel Caſtillo mul-
tum inclinat *p.11. tract.8. miſcel. reſ.47.* vt talis
dubitans non ſit externus hæreticus, quia illa
verba ſolùm ſignificant animum pendulum; non
verò animum habentem iudicium contra fidem:
nam ex eo quòd Eccleſia poſſit præſumere con-
tra illum, non inde cenſeri illum ſufficienter ex-
ternum hæreticum, nec ſe videre ait cur debeat
puniri pœnis veri hæretici, & alia repetens ex
Déel Caſtillo concludit exiſtimando cauſam, ſic
de rebus fidei dubitantis, attentè, & maturè
eſſe perpendendam in facti contingentia à Do-
minis inquiſitoribus, & eorum conſultori-
bus. † Sed ego in dubitante externe, & per- 54
tinaciter, ſi peritus eſt, exiſtimo nullo modo eſſe
excuſandum à pœnis, quia talis pertinaciter du-
bitando, quamtumuis quoad ſe internè pendu-

lus

lus maneat in aſſenſu : tamen quoad Eccleſiam,
& forum externum iuſtè ſuſpicatur verus hæte-
ticus, ita vt puniri debeat pœnis omnibus, qui-
bus punitur hæreticus formalis , niſi vt iam dixi
ſimplicitate , aut ruſticitate excuſetur. Et in illis
quatuor, quos refert Felinus *in dict. cap.* 1 *.de he-
ret.* & Azeuedus omnino videndus *in l.* 1. *tit.* 3.
*lib.*8*.recopil.n.*75. de quibus iam dixi.

55 Et Barboſa *in cap.* 1. *hoc tit. num.* 7. ex cotta
immemorab. verbo *hereticus* ait, quod non peccat
qui habet fidem implicitam , ſcilicet quod cre-
dit quidquid Eccleſia credit , licet naturali ra-
tione motus aliquid falſo opinetur , dummodo
nec defendat, nec credat , quod adiunges ad tra-
dita *ſup. addicta q.*3.verſ. *ad ſecundam,&* verſ.*ad
quartam.*

56 Ad quartam quæſtionis partem , an infideli-
tas ſit peccatum ; vt reſpondeam , aduerto di-
cendum quod à Doctoribus conſtituitur duplex
infidelitas , alia negatiua purè , altera contra-
ria, quæ eſt carentia fidei in eis , qui audierunt
de fide, vel eam ſuſceperunt , ſed tamen,vel con-
temnunt illam , vel contra dicunt , vt ſunt hæ-
retici , Turcæ, Iudæi , & multi Gentiles , qui-
bus fides Chriſtiana ſufficienter promulgata eſt.
Et ſic D. Thom. 2.2. *quæſt* 10. *art.* 5. Suarez *de
fide diſp.* 16. *ſect.* 4. *diſput.* 18. *dub.* 6. Bonacina
*diſp.*3.*quæſt.*2. *puncto* 2. Caſtro Palao *de infidelit.*
57 *tract.*4. *puncto* 1. *num.* 2. & Doctores alij. † Di-
cunt prædictam infidelitatem contrariam diuidi
in tres ſpecies , nempe in hæreſim, Iudaiſmum,
& paganiſmum:& de hac dicunt cum D.Thoma
*art.*8. vt ſit grauiſſimum peccatum ex illo Ioan-
nis 3. verſ. 18. *qui non credit iam iudicatus eſt,* &
Marci *vlt.* verſ. 16. *qui vero non crediderit con-*
58 *demnabitur.* † Et inter has ſpecies eſſe maius pec-
catum, hæreſim , quia licet in omni caſu malum
ſit aduerſari fidei,peſſimum tamen aduerſari fidei
ſuſceptæ in manifeſta veritate, quòd faciunt hæ-
retici cum Iudæi ſolùm aduerſentur fidei ſuſce-
ptæ in figura , & pagani nullo modo ſuſceptæ,
docent D.Thom. *ſupr. art.*6. Suarez *diſp.*16. *de
fide ſect.*4. *num.*14. Caſtro Palao *de infidelitate
tract.*4. *dicto puncto* 1. *num.*11. Ægidius Trulenc.
in opere morali alia adducens *lib.*1. *cap.*2. *dubio* 1.
num. 7. ſic colligens *ex illo* 2. Petri 2. verſ. 21.
*melius illis erat non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm
poſt cognitionem retrorſum conuerti ab eo, quod illis
traditum eſt,* Villalob. *par.*2.*tract.*1 *.dif.*8.alia di-
59 cens *à num.*3. † Et ibi *num.*5. *in fine* , vbi *num.*6.
cum Bañez 2. 2. D.Thom. *art.*5. *quæſt.*10. dicit
quòd erit hæreticus Cathecumenus qui apoſta-
taret à fidè,ſiquidem eam recipit , quamuis Ec-
cleſia nequeat illum punire , vt talem , eo quòd
nondum ſit baptizatus.

60 Infidelis verò negatiuus puré , eſt ille qui ha-
bet carentiam fidei quique nihil de ea nunquam
audiuit , ſiue puer ſit , ſiue adultus , hi dicuntur
habere infidelitatem purè negatiuam , quæ nul-
lum admittit peccatum. Sic Theologi cùm D.
Thom. 2. 2. *q.*10.*art.*1. colligentes ex illo Ioan-
nis, 15. *ſi non veniſſem, & loquutus eis fuiſſem , pec-
catum non haberent.*

61 Etenim adulti infideles,qui nullam fidei noti-
tiam habent , & illius habent ignorantiam in-
uincibilem,non peccant , nec propter illam infi-
delitatem condemnabuntur,ſed propter alia pec-
62 cata.† Et ſic D.Aug. *tract.*89. *in Ioannem. tom.*9.
pagina 188.dicit eos,quibus Chriſtus prędicatus
non eſt,habere excuſationem,non de omni pec-
cato,ſed de hoc peccato,quod in Chriſtum non
crediderunt. † Tamen D.Thom. 2.2. *dict. art.*1. 63
*q.*10.dicit quod & ſi non ſit peccatum infideli-
tas in eo,qui inuincibiliter ignorat fidem, ſit ta-
men pœna peccati in pueris quidem peccati
originalis , in adultis peccati actualis , quia non
faciunt id,quod in ſe eſt,quia ſi id facerent Deus
paulatim perduceret eos ad fidem : videbis
D.Auguſt. *epiſtol.*105. *ad ſixtum tom.*2. *pag.*178.
Valenciam 2.2.*dict. q.*10.*art.*1.*diſp.*1.*punct.*4.Be-
can.*in ſumm.Theolog.p.*2.*c.*12.*q.*1. alios , quos ſe-
quitur Vaſquez 1.2.*diſp.*120.*c.*3. Trul. *ſupra dicto
dubio* 10 1.*c.*2.*n.*3. Villalobos *dict.dif.*8.*ſub n.*2.† 64
vbi ait quòd ſi infidelis talis negatiuus nulla pec-
cata faceret,ſaluabitur,eo quòd ad Deum ſpectat
illum illuminare ; & ſi tunc ſit illuminatus, ſal-
uati merebitur : alia de hac quæſtione videbis
ſub *tit.de Iudæis,& Sarracenis,& de hereticis.*

Ad vltimam quæſtionis partem an infideles 65
queant compelli ad fidem recipiendam. Re-
ſpondeo negatiuè quemadmodum viſum eſt
practicari in Eccleſia, quæ nunquam infideles,
qui non habuerunt fidem , etiam ſi ſubditi ſint
Principum Chriſtianorum , compulit ad fidem
recipiendam † & probatur ex eo quia quando 66
Chriſtus miſit diſcipulos prædicare Euangelium
Lucæ 10.& Matth. 10. dedit eis poteſtatem fa-
ciendi miracula , vt ſic homines blandè allice-
rentur ad credendum in eum ſubiicientes, & ca-
ptiuantes intellectum infidelium ſua doctrina:
ita docent D.Thom.2.2.*dict.q.*10.*art.*8.Bañez,&
Aragon ibi , Durandus, & Picardus *in* 3. *diſt.* 6.
*q.*1.*art.*3.Sotus *in* 4.*diſt.*5.*q.vnica art.*10.quòd ve-
rum eſt,etſi alij ſentiant contrarium. † Sed hæc 67
doctrina nun obeſt, vt quando Chriſtiani appe-
tunt prædicare Euangelium,& infideles eos non
admittunt , poſſint armis eos pacificare vt tales
infideles admittant prædicationem Euangelij,
ad quem Chriſtiani ius habent iuxtà illud *præ-
dicate Euangelium omni creaturæ* Villal. *in ſum.*2.*p.*
*dif.*9.*n.*4.*& de Bello tract.*5. † qui *in d. dif.*9. *n.*3. 68
dicit potuiſſe Reges,Ferdinand.& Eliſabeth ex-
pellere Iudæos à Regnis Caſtellæ ob vitandum
periculum ſubuertendi fideles Chriſtianos : alia
tradit *à n.*5.ex Aug.*epiſt.*38. *contra Vincentium,&
epiſtol.*50.*ad Bonifac.& ſerm.*6. *de verbis Domini,
ex Chryſoſt.homil.*32.*ſuper Matth.*19.de quo *infra
de conſtitutionibus*,cum ago de dubio an Princeps
Chriſtianus poſſit ſuis legibus obligare infide-
les ſubditas.

AD TEXTVM
in capite primo.

HOC TITVLO.

De ſumma Trinitate , & Fide Catholica.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Myſteria fidei ſunt credenda abſque inuolucro verborum.*

1 AD textum hunc poſſunt applicari *dicta ſupra in Rub.* nam quarenus hîc explicantur articuli fidei, quos credere debemus circa ſanctiſſimam Trinitatem, & alios, *vt ſub q.3.*dixi, *& in* verſ. *firmiter*, verſ. *ſimpliciter*, quod ſine dubitarione, & ſimplicitet ſint credenda fidei myſteria abſque inuolucro verborum, vltra quæ tradit hîc Barboſa *à n.4.leges dicta, dict. q.3.*& in aliis Rubricæ & vltra ibi dicta adiunges quæ lougè ſcribit Thomas Sanchez *lib.2.moral. tom.1. cap.*1.2.3.4. *&* 5.vbi explicat circa quæ debet habere fidelis fidem explicatam, Azor *lib.8. moral. c.*1.2.3.4.5. 6.7.*&* 8.Theologi cum D.Thoma 2.2.*q.*2.*art.*5. Villalobos *in ſumm.p.*2. *tract.*1. *difficult.*4. Ægidium Trulenc. *in opere morali lib.* 1. *c.*1. *dubio* 3. & plures à prædictis adductos, quos iam retuli ſub Rub.

QVÆSTIO I.

An hodie ſit neceſſaria fides explicita Incarnationis, & ſanctæ Trinitatis. Et quid de myſterio Circumciſionis. An Spiritus ſanctus æternaliter procedat à Patre, & Filio; & in quo die, & menſe Chriſtus ex Maria Virgine incarnatus, & conceptus fuit, & quando natus.

SVMMARIVM.

1 *Articuli fidei explicantur in noſtro textu.*
2 *Adulti hodie debent habere fidem explicitam Incarnationis Chriſti, & ſanctiſſimæ Trinitatis ſed qualiter procedat in rudibus pro ſolatio confeſſariorum, etiam circa alios articulos* n.3.4.5.6.7.8.& 9.
10 *Myſteria Circumciſionis, Aduentum Magorum, & Miſſionem ſpiritûs ſancti ignorantes, non peccant mortaliter.*
11 *Spiritus ſanctus à Patre, & filio procedit, tanquam ab vno principio, & vnica inſpiratione.*
12 *Græci plures ſenſerunt Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere, qui improbantur* num.ſequentib.& n.20.
13 *Spiritus ſanctus à Patre, filióque procedit æternaliter ſecundum eſſentiam, vt pluribus conciliis definitum eſt, & probatur ex ſacra ſcripturæ locis,*n.14.15.16.17.18.& 19.*cũ aliis.*
17 *Chriſtus dixit de Spiritu ſancto* de meo accipiet, & annunciabit vobis.
20 *Symbolum Apoſtolorum, conſentientibus Græcis, cum additione* filioque *ter Latinè, & Græcè cantatum eſt.*
21 *Annunciationis Beatæ Mariæ feſtum vbique celebratur, cuius dies fuit veneris* n.22.*& in menſe Martio* n.24.
23 *Adam terreſtris, ſicut creatus fuit ſexta feria; & ita ſecundus cæleſtis.*
24 *Aqua Diluuij in menſe Martij ceſſerunt, & liberatio populi ex ægyptiaca ſeruitute* n.25. *Et quid ſignificent.*
26 *Mundus creatus fuit in menſe Martio, & in eodem per aduentum Domini reparandus.*
27 *Hora quæ fuerit, in qua Chriſtus incarnauit.*
29 *Dies natalis Domini ſecundum aliquos hæreticos fuit 21.aut 25. Aprilis, alij Septembri, ſeu æquinoctio autumnali, & Ægyptij aliqui dixerunt die 5.Ianuarij, Eccleſia autem die 25. Decemb.*

AD primam quæſtionis partem quia ſub 1
hoc texru explicantur articuli fidei, veluti quòd Deus ſit vnus in eſſentia, omnipotens, æternus, & creator omnium corporalium, & incorporalium, ſit Trinus in perſonis; ita vt pater à nullo ſit, ſed ſit ſemper generans & ſpirans, filius à ſolo Patre ſit genitus, ſed ſemper ſpirans, & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens; & quòd filius à tota Trinitate incarnatus, & Spiritûs ſancti cooperatione ex Beatiſſima Virgine Maria conceptus, ex eáque natus, ſecundùm carnem paſſibilis, & impaſſibilis autem ſecundùm diuinitatem pro noſtrâ, omniumque ſalute mortuus ſit, & reliqua pro vt in ſymbolo colligunt ordinarij hîc, & Barboſa *n.*1. ideò applicabis quæ dixi ſupra *in Rubr.q.*3.præcipuè ſub verſ. *ad tertiam &* verſ. *ad quartam*, ſub quibus dixi tam de neceſſaria fide explicita Incarnationis, quam ſanctiſſimæ Trinitatis; & quia caſus noſtri dubij ſolet admodùm affligere cõfeſſarios circa homines rudes; ideò repeto modo ſequenti.

Etenim Lorca 2.2.*q.*2.*art.*8.*diſp.*22.*membro* 2. 2
*n.*4.Sanchez *in ſumma tom.*1.*lib.*2.*c.*2.*concl.*6. Valent.*tom.*3.*q.*2.*puncto* 4.*&* 5.Molin.*in* 1. *part.q.*1. *art.*1.*diſp.*2.Malderus *in* 2.2.D.Thom.*q.*2. *art.*8. Acoſta *de procur.indor.*ſal *lib.*5.*c.*5.*n.*3.*&* 4. Becc. *in* 2.2.*c.*12.*q.*3.*concl.*3.Tannerus *in* 2.2.D.Thom. *diſp.*1.*q.*7.*dubio* 2.*n.*4.Layman *in Theologia morali lib.*2.*tract.*1.*cap.*8.*n.*5.Syluius *in* 2.2.*art.*7. *q.*2. *concl* 6. docent hodie neceſſariam eſſe fidem explicitam Incarnationis Chriſti, & ſanctiſſimæ Trinitatis in adultis ex eo, quia alioquin ſequeretur poſſe nunc temporis aliquem ſaluari in lege Moſaïca, vt ſi Iudæus inuincibiliter ignoret fidem Euangelicam, & ſeruet legem Moſaicam, quæ implicitè continet fidem Chriſti. Et ſic cum communi exiſtimo ſentiendum, vt iam dictum eſt *ſub dict.q.*3. verſ. *ad tertiam*, vbi dubitatum fuit an hæc explicita fides in præfatis duobus articulis, ſit neceſſaria de neceſſitate medij, aut præcepti, vt ibi explicui *ex verſ.ex his incidimus.*

Tamen quia ibi in princ.d.verſ. *ad tertiã* retuli 3
ſententiá quorundam (quę cõmuniter improbatur) dicentiũ ruſticis ſatis eſſe implicite articulos fidei credere, credendo ſcilicet articulos fidei, vt credit Eccleſia; ideo non reticeam quod in quæſtione noſtra multi ſint Doctores, qui abſolutè docent vt ſufficiat eos implicitè tenere, vt ſunt, Sotus *in* 4.*diſt.*5.*q. vnica tract.*2. Villal. *in ſumm. tract.*1.*tom.*2.*difficult.*3.*n.*6. *&* 7. Medina *inſtruct. lib.*1.*c.*14.§.2. Sa verbo *fides n.*1. Turrianus 2.2. *tom.*1.*diſp.*27.*dub.*4.*&* 8.Gaſpar Hurtado *de fide diſp.*8. *à dif.* 8.ex ea ratione quia inter Chriſtianos inueniuntur homines adeò rudes, vt myſteria Incarnationis, ac ſanctę Trinitatis vero conceptu
non apprehendant explicitè.† Quòd idem ſolet 4
euenire cum mutis, & ſurdis à natiuitate, à quibus vix credibile eſt, vt hæc duo myſteria vero conceptu apprehendantur, & credantur, niſi ad
miracula confugiant.† Quare Azorius *lib.* 8. 5
*tom.*1.*mor.c.*6.*q.*6.ait quòd ſi quis ob ingenij leuitudinem Trinitatis articulum nequeat percipere, ſatis eſſe, ſi credat explicitè alios clariores, nimirum Chriſtum filium Dei natum ex Virgine, paſſum, crucifixum. Et hanc ſententiam docent etiam vt probabilem Tanerus ſupra, & Layman. Diana *p.*3.*tract.*5.*miſcel.*1.*reſ.*56.

Vbl

6 Itaque Syluius 2.2. *q.2.art.* 8. *concl.* 8. aſſerit,
vt ſi quis adeo ſit hebes, vt huiuſmodi myſteria
retinere non poſſit, excuſetur à præcepto, & ſi
credat quo modo poteſt ea, quæ neceſſaria, ſunt
7 neceſſitate medij, ſaluus eſſe poterit. † Item &
Hoſius *in confeſ. fidei c.* 2. aſſerit diſtinctionem
perſonarum, & vnitatem ſubſtantiæ, ſi qui ſunt
rudiores, quamuis comprehendere poſſint, non
eſſe adeo neceſſarium ad ſalutem omnibus ex-
plicite credere, vt ſi quis minus fuerit aſſequu-
tus, de eius ſalute dubitandum ſit.
8 Imo & ſtando in prima ſententia, Tannerus
vbi ſupra 2.2. *dict. diſp.*1. *quæſt.*7.*dubio* 2.*num.*49.
tenendo fidem explicitam, nunc poſt promul-
gationem Euangelij eſſe neceſſariam, neceſſitate
medij, ait quod ſi aliqui ſunt adeo rudes intel-
lectu, vt ea myſteria ſub aliqua propria notione
concipere nequeant: tunc ſupra dicti Rudes
qui ad hanc rem cum infantibus, ac fatuis com-
parandi ſint, quia non eſt credibile Deum à quo-
quam exigere maiorem cognitionem, quam per
vim intellectus ipſe conſequi poſſit. Vnde ap-
paret quàm bonus Deus iis, qui recto ſunt cor-
de: videbis Sanchez *in ſumma dicto tom.* 1. *lib.*2.
9 *c.*3.*num.*18. *&* 23. † vbi docet quomodo dica-
tur Rudes explicitè credere, etiam ſi ſubſtan-
tiam articulorum percipere nequeant. Sic tem-
perantes primam communem ſententiam, iam
vides quantum ad conſolationem confeſſario-
rum proficiant, vt à multis ſcrupulis immunes
ſint; item vt multorum confitentium conſcien-
tias ſedent, præcipuè in locis remotis, vt vbi
non ita vt hic Caſtellæ inſtructi ſunt in doctrina
Chriſtiana fideles, vt ego Canonicus Pœniten-
tiarius, qui in Cathedrali, Valeſoletana vt ex
officio audiui confeſſiones expertus ſum & quia
de noſtra quæſtione & aliis nouiſſimè longe
diſſerit Berricelus *de miſſionibus Apoſtolicis* §. 2.
tit.de fide q. 4. *cum ſuis ſectionibus*, ideo amplius
non ago cum ipſe Doctores agentes referat ibi
etiam *q.* 5. agit de quæſtione an nunc explicita
fides myſterij Trinitatis ſit neceſſaria neceſſitate
medij ad ſalutem.
10 Ad ſecundam quæſtionis partem an fideles
ordinarij teneantur explicitè ſcire, & credere
myſterium Circumciſionis. Reſpondeo ex dictis
*ſupra in Rubrica ſub dict.q.*3.verſ.*ad quartam*, vbi
dixi, cum Suarez vt non teneantur explicitè illud
credere nec aduentum Magorum, & Miſſionem
Spiritûs ſancti, & nunc addo Suario, Dianam *p.* 3.
*tract.*5.*miſcel.*1.*reſ.*48. vbi ſic docet quidquid te-
neant Lorca in 2.2.*quæſt.*2. *art.*8.*diſp.*33.*memb.*1.
*n.*1. Syluius 2.2.*q.*2.*art.*8.*concl.*8. cum aliis con-
cludens, vt ignorantes prædicta myſteria, non
peccent mortaliter, vt docet Conink. *in* 2. 2.
*diſp.*14. *dubio* 10. *n.*109. & videbis à dicto verſ.
etiam de multis aliis, ac etiam de ſacramentis.
11 Ad tertiam quæſtionis partem, an Spiritus
ſanctus æternaliter procedat à Patre, & filio,
quàm ex propoſito affirmatiuè docens Greg.10.
in generali concil. Lugdun. dicens, vt procedat à
patre, & filio tanquam ab vno principio, & vni-
ca inſpiratione, ſicut antiquitus profeſſa, & ho-
die tenet Eccleſia Latina, & Græca, vt patet ex
textu *in c.*1.*hoc tit.lib.*6. vbi damnat, & reprobat
omnes, qui negare præſumpſerint æternaliter
Spiritum ſanctum ex Patre, & filio procedere,
ſiuè etiam temerario auſu aſſere, quòd Spiritus
ſanctus ex Patre & Filio, tanquam ex duobus
principiis, & non tanquam ex vno procedat do-
cent Theologi *p.*1.*q.*36.*art.*2.*&* 4.*& lib.*1.*diſt.*11.
& 12. cum multis ex antiquis, Barboſa *in diſt.c.*1.
*n.*1. ſed quia congruè ratione tituli, & materiæ
poteſt hic in textu noſtro tractari, imo & per
verba ibi *pater generans, filius naſcens*, *& Spiritus
ſanctus procedens*; ideo accipies quæ ſequuntur.
Vnde & ſi quamplures Græci per mille annos 12
ſenſiſſent contra prædictam aſſertionem, & Ne-
ſtorius, & Aſſeclæ in ſuo ſymbolo, vt videre eſt
in actis concilij Epheſini conuerſis à Theodoro
Pelletano *tom.*2.*c.*57. ſenſerût Spiritum ſanctum
à ſolo Patre procedere; Eundemque errorem po-
ſtea docuiſſet Theophilactus *in c.*3.*Ioann.* & cir-
ca annum 1054. Michaël Patriarcha Conſtanti-
nopolit. vt patet *ex epiſtola Leonis* 9.*ad Conſtanti-
num Monachum*, Sigiberto *in chronico*, & S. Anto-
nino 3.*p.hiſtor.tit.*22.*c.*13. §.11. quorum error vi-
guit vſque ad annum 1439. Benè non ſolùm à
Greg.10. verùm ab Eugenio Papa in ſua *conſtit.*
quæ incipit *definiuntur* articuli, in quibus Græci
à Latinis diſſidebant nempè de noſtro, & per
alios *ſex.* §.5. de aliis idem Eugenius 4. † Sic no- 13
ſtrum definit articulum *Spiritum ſanctum à Patre,
filioque æternaliter ſecundum eſſentiam procedere:*
quæ conſtitutio fuit edita in concilio florentino
§.1. docent Theodoretus in refutatione, quàm
fecit *anno* 431.*c.*9. contra Cyrillum Alexandri-
num, qui authoritate Apoſtolica præfuit Conci-
lio Epheſino.
Et hæc veritas ſic definita ab Eugenio con- 14
ſentientibus Latinis, & Græcis in concilio flo-
rentino; fuit anteà etiam ſtabilita in Concilio
Romano ſub Damaſo *anno* 372. quàm etiam pa-
tres Concilij Conſtantinopolitani confirmârût
per Euſebium & Priſcianum Epiſcopos, vt col-
ligitur ex epiſtola orientalium Patrum ad Da-
maſum excuſantium ſe, quòd tunc Romam ve-
nire non poſſent, & ex Epiſtola Damaſi, quæ
approbat Conſtantinapolitana decreta, & actis
vtriuſque Concilij, nec non Caſſiodoro *lib.* 9.
c. 16. † Iterúmque *anno* 400. in concil. Tolet.1. 15
*c.*21. & in Concilio Alex. ex quo Cyrillus Alex.
epiſtolam ad Neſtorium ſcripſit *ann.*431. Et in
Concilio chalcedon. *ann.*451. in Concil. Con-
ſtantinopolit. 2.*ann.*610. In Toletano 4.*c.*1.*ann.*
633. in Toler.8.*ann.*653. in Tolet.11.*c.*1.*ann.*675.
in Conſtantin.3.*ann.*681. vbi approbata eſt epi-
ſtola Cyrilli in qua dicitur *Spiritus appellatus eſt
veritatis, & veritas Chriſtus eſt: vnde ab iſto ſimiliter
ſicut à Patre procedat.*
Comprobatur ex ſynodo ſeptima ſeu Nicena 2. 16
actione 7.*ann.*789. cum recitatur ſymbolum cum
additione (*filioque*) vt ex antiquo codice docent
Patres Concilij florẽtini *ſeſſ.*5.*&* 7. & ex D.Aug.
*in enchirid.c.*36.*& lib.*5.*de Trinit.c.*8. cum ait *Spi-
ritus ſanctus à patre, & filio non factus, nec creatus,
nec genitus, ſed procedens*, & recitatur cum eadem
particula (*& filio*) in Concil. Tolet.4. & Baſilius
*lib.*3.*contra Eunomium*, cum ait ipſum eſſe ſecun-
dum à filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & omnino
ab illâ causâ dependeat (hoc eſt principio ori-
ginis,) & Greg. Nyſſenus *cum homil.* 4. *in oratio-
nem Dominicam* ait *Spiritum ſanctum, & ex patre
dicitur, & ex filio præterea eſſe oſtenditur.* Chryſoſt.
*homil.*1.*de ſymbolo tom.*5. *inquit eſt ſpiritus de pa-
tre, & de filio procedens, & homil.*2. *Spiritum ſan-
ctum dicimus Patri*, & *filio coæqualem, & proceden-
tem de Patre, & Filio*, & Epiphanius *hereſi* §.9.
*quoniam vnus eſt Spiritus Dei Spiritus ex Patre
procedens, & de filio accipiens.*

17 Colligunt Patres hanc veritatem *ex Ioanne*
14.15.16. quia ſicut *Ioannis dict. c.*14. dicit *quem*
Pater mittet in nomine meo: ſic *in dict.c.*15. dicitur
quem ego mittam vobis à patre; perſona enim di-
uina non mittitur, niſi ab ea, à qua procedit, vt
docet Athanaſius *in epiſtol. ad Serapionem.* S.
Thom. *in opuſculo contra errores Græcorum.* Aug.
*lib.*4.*de Trinit. c.*20. Tum quia Chriſtus dixit de
ſpiritu ſancto *de meo accipiet, & annunciabit vo-*
bis, de meo accipiet, ait, quia non accipit filiatio-
nem, ſed ſolùm eſſentiam, cum tamen in Chriſto
ſit vtrumque; at vna perſona non accipit ab alia,
18 niſi procedendo. † Tum quia Spiritus ſanctus
dicitur ſpiritus veritatis, id eſt Chriſti, vt *ad*
*Rom.*8. ſpiritus Chriſti, *ad Galat.*4. ſpiritus filij
ſui *act. c.*16. ſpiritu Ieſu *ſicut Matth.* 10. *dicitur*
19 ſpiritus Patris. † Tum quia Chriſtus dicit *omnia,*
quæ habet Pater mea ſunt, propterea dixi vobis quia
de meo accipiet. Filius ergo omnia habet, quæ Pa-
ter paternitate exceptâ: ſed Pater habet eſſe
principium Spiritûs ſancti, ergo & filius cum
Patre ſpiritum ſanctum producit, vt argumenta-
tur Cyrillus *in reſponſ. 9. anathematiſmi.* Aug.
*lib.*5.*de Trinit.c.*14. Ambroſ.*lib.*2.*de ſpiritu ſancto*
*c.*12. & Anſelmus *de proceſſione Spiritus ſancti.*
Alias ſi Pater eſſet ſpirator, & non filius, Pater,
& filius non diſtinguerentur, ſolis relationibus
oppoſitis, paternitatis, & filiationis, ſed etiam
ſubſtantia, quæ eſt hæreſis Arrij.

20 Eſt ergo dicendum, malè Græcos ex eo quòd
dicatur Ioan.14. *Spiritus ſanctus, qui à Patre pro-*
cedit, inferre à ſolo Patre procedere, quia nec
ibi, nec alibi additur dictio excluſiua, vt nota-
runt Patres *in Concil. florent.* & Bellarmin. *lib.*2.
*de Chriſto c.*23. videbis alia tradens Ioan. Baptiſt.
Scortiam *in conſtit. ſummor. Pontif. epitome* 33.
theorema. 89. Ioan. Nauclerum *tom.*2. *generatione*
38. *ad annum* 1137. & ex Patribus Græcis, an
præter alios complexus eſt noſtram veritatem
Athanaſius *in epiſtola ad Serapionem, & in ſymbo-*
lo, quòd etiam citat Nazianzenus *de laudibus*
Athanaſij: & eſt etiam definitum in Concilio
apud Barrum, cui inter fuit ſanct. Anſelmus ce-
lebrato à Latinis, & Græcis ſub Vrbano II.
anno 1090. in concil. lateran. ſub. Innocent. III.
cap.1. anno 1215. cui etiam Græci interfuerunt,
& c. 4. in relato Concil. Lugdun. *anno* 1274.
ſub dicto Gregoriu X. de quo *in dict.c.*1. *hoc tit.*
*lib.*6. in quo etiam conſentientibus Græcis ſym-
bolum cum additione *filioque*, ter latiné, & græ-
cè cantatum eſt; & denique in Trid. Concil.
ſeſſ. 3. *anno* 1563. vbi ſymbolum Apoſtolorum
ad litteram repetit: ex Latinis Tertulian, *lib.* 2.
contra praxeam, Hilarium *lib.*2. *de Trinit.* Ambr.
lib. de ſpiritu ſancto c. 10. Aug. *li.*15. *de Trinit. c.*17.
26.27. Hieron. *epiſt.*1.*cap.*1. Proſper. *de vita con-*
*templat.c.*18. Fulgentius *lib. de fide ad Petrum c.*2.
Boëtius, *lib.*1.*de Trinit.c.*12. Gregor. *lib.*1. *moral.*
*c.*8.*lib.*2. *Dialog. cap. vltimo*, quos etiam Græci
in ſuam linguam tranſtulerunt, & abraſerunt
particulam *filioque procedit*, vt docet Ioannes
Diaconus *in eius vita lib.*4.*c.*75 Anſelmus *lib. de*
proceſſione Spiritûs ſancti S. Thomas *in opuſculo*
*de erroribus Græcor. & quæſtionib. de potentia q.*10.
*art.*4.5.*p.*1.*quæſt.*36.*art.*2. Magiſter ſentent. *lib.*1.
diſt. 11. & leges textum *in c. vlt. de conſecrat. diſt.*5.
vbi explicans illud Ioan. 14. & 16. ait *non enim*
loquetur à ſemetipſo, quia non ex ſe eſt, ſed ex Patre,
& me eſt; hoc enim ipſum quod ſubſiſtit. & loquitur
à Patre, & me illi eſt, vbi Didimus *lib.*2.*de Spiri-*
tu ſancto contra errores Græcor. Videbis Cirill.
Alex. *lib.*3. *theſauri c.* 2. vbi ait ex filio naturali-
ter, & ſubſtantialiter ſpiritum ſanctum, ſicut ex
patre prouenire credimus.

Ad quartam quæſtionis partem per verba 21
textûs noſtri prouenit diſputare in quo die, men-
ſe, & anno Chriſtus Dominus ex Maria Virgi-
ne natus ſit *ibi* in verſ. *& tandem vnigenitus Dei*
filius à totâ Trinitate communiter incarnatus ex
Maria ſemper Virgine Spiritus ſancti cooperatione
conceptus eſt, &c. Eugenius IV. in ſua *conſtit.* 19.
quæ incipit *continet in* §.19. dicit *feſtum Annun-*
ciationis vbique celebrandum eſſe 25. die Martij, &
Hoſtienſis *in cap. conqueſtus de feriis*; quem refert
Scortia, *in conſtit. Pontif. epithome* 34. *Theor.* 100.
ait Annunciatio celebretur vere, & quòd ſic
meritò habet Eccleſiæ traditio; & vt integri
ſint menſes 9. vſque ad 25. diem Decembris, in
quâ natus eſt IESVS CHRISTVS. † Et quòd il- 22
la dies fuerit veneris colligunt D. D. ex Aſtro-
nomicis ſupputationibus, cum littera Domini-
calis fuerit *B.* & dies veneris G. † Et id magno 23
myſterio, vt ſcilicet Adam terreſtris crea-
tus eſt ſextâ feriâ ita ſecundus cœleſtis ſextâ
item conciperetur; atque vt ille ſexta quoque
Die in Paradiſo voluptatis collocatus eſt, ita &
hic ſextâ die in Virginis vterum virtutum om-
nium, atque chariſmatum Paradiſum deſcen-
deret.

De menſe autem communis ſententia docet 24
fuiſſe Martium, tum quia menſe martio, aquæ
Diluuij, quæ cœperant menſe aprilli præceden-
tis anni, & vndecim menſes durârant imminutæ
ſunt ad ſignificandum colluuionem peccatorum
Domino veniente in martio finiendam. † Item 25
quia liberatio populi ex Ægyptiaca ſeruitute,
quæ noſtram liberationem à tyrannide Dæmo-
nis, docet martio quoque facta cenſetur. † 26
Denique quia decuit, vt quo menſe creatus eſt
mundus, eodem ad eundem reparandum veniret
Dominus, is autem Martius fuit ex Athanaſ.
q. 9. *&* 19. *ad Anthiocum Auguſt. in cap. veteris*
*teſtam.c.*8. *& in q. ex vtroque teſtamento q.*106.

De horâ autem diei non ſic DD. conueniunt 27
cum Athanaſius. *Serm. de Deipara* ſentiat ſalu-
tatam ab Angelo, & concepiſſe oriente ſole, alij
autem ſtatim poſt mediam noctem, iuxta illud
ſapient 8. *dum medium ſilentium tenerent, & nox in*
ſuo curſu medium iter haberet omnipotens, &c. Idque
magis figuræ congruit, quòd poſt mediam no-
ctem iuſſu Domini venerit Angelus occidere
primogenita Ægyptiorum, & de ſeruitute libe-
rare populum Iſraël *exod. c.*12. vt eum in terram
patribus promiſſam deduceret: tradit Scortia
ſupra videndus ibi † ad plura quæ ſenſerunt 28
D.D. de die natiuitatis, Domini, Circumciſio-
ni, Epiphaniæ, & Præſentationis in templo, de
quo aliqua *infra in cap. tranſlato de conſtit. & in*
*c.*1. *de purificatione poſt partum.*

De die autem natiuitatis Domini quidam hæ- 29
retici apud Clem. Alex. *lib.*1. *ſtrom.* voluerunt fuiſ-
ſe diem 21. aut 25. aprillis, & Matthæus Beroal-
dus Hæretic. *in chron. p.*4.*c.*1. & 3. menſe Septem-
bri, ſeu æquinoctio autumnali, & Ægyptij aliqui
apud Epiphan. *hæreſi* 51. die 5. ianuarij, ſed Eccle-
ſiæ communis traditio docet natum Dominum
8. Kalend. ianuarij, id eſt, die 25. Decembris,
quando iam incipiunt dies creſcere; & die Do-
minica Synodus 6. *gener.c.*8. multis comprobat.
Scortia *ſuprà*

QVÆST.

QVÆSTIO II.

An fidelis quilibet adultus teneatur memoriter ſcire Symbolum Apoſtolorum, articulos fidei, Orationem Dominicam, Præcepta Decalogi, Sacramenta Eccleſiæ, & doctrinam Chriſtianam, vt continetur in Catechiſmo. Et an ignorantia vincibilis myſteriorum Dei, ſit ſpeciale peccatum; & an præcepta Decalogi remitti, & ſolui poſſint: & an Papa, vel Eccleſia poſſit nouum articulum fidei facere.

SVMMARIVM.

1 *Fideles praciſè, & ſub peccato mortali, non teneantur recitare memoriter* Symbolum, articulos fidei, Orationem Dominicam, præcepta Decalogi, Aue Maria, Sacramenta Eccleſiæ, & doctrinam Chriſtianam, *vt continetur in Catechiſmo*, n. 2. 3. 4. 5. & 6. *& eſt veniale, ſi ex purâ negligentiâ ea ſcire omittant*, n. 7.

8 *Ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, eſt ſpeciale peccatum explicandum in confeſſione; etſi contra alij teneant relati* n. 9. *& cuius fuerit precepti, eſt explicanda*, n. 10.

11 *Ignorans vincibiliter plures artic. fidei, non committit plura peccata ſpecie diuerſa; ſecùs ſi ignorat plura pracepta decalogi, vel Eccleſia.*

12 *Ignorans Vincibiliter plures articulos fidei, non committit plura peccata ſpècie diuerſa.*

13 *Ignorans vincibiliter plures articulos fidei, non tenetur numerum articulorum, quos ignorat, explicare in confeſſione.*

14 *Pracepta Decalogi remitti, & ſolui non poſſunt; ſunt enim naturalia iura indiſpenſabilia omninò, etiam à Deo, vt* n. 16.

15 *Pracepta naturalia ſunt, qua ſolo naturali lumine, & facillimo diſcurſu cognoſcuntur eadem apud nationes benè inſtitutas.*

17 *Deus non poteſt facere, vt id, quod erat conueniens natura rationali, ſit poſteà diſconueniens, vel contra, manentibus eiſdem circumſtantiis, quibus praceptum obligat.*

18 *Pracepta prima legis naturalis non poſſunt mutari, etiam in caſu particulari, nec pugnant dicta*, num. 19. *qua explicantur, à* n. 20. & 21.

22 *Sabbatum non violatur per operationem saluti humana neceſſariam, quia ex parte, quâ praceptum eſt caremoniale diſpenſatur, non ex qua eſt mortale.*

23 *Abraham conſenſit in homicidium filij ſui, non abſolute, ſed Dei pracepto.*

24 *Pracepti quinti materia, non eſt abſolutum homicidium, ſed commiſſum propria authoritate extra propriæ vita defenſionem.*

25 *Iurans non tenetur iuramento, ſi poſtea caſus occurrit, vel maioris boni impeditur.*

26 *Oſeas ad mulierem, accedens, Dei mandato, non peccauit.*

27 *Pracepta Decalogi obligant cum certis circumſtantiis, quibus ſublatis, iam non obligant*, num. 28.

29 *Furari licet in nonnullis caſibus, veluti ne quis fame pereat.*

30 *Leges dua naturales ſi con. urrant, inferior ſlectie ſuperiori.*

31 *Papa diſpenſat tantùm in rebus Diuini iuris, qua pendent à voluntate humana, vt in voto, & iuramento*, n. 32. 33. *& in iure naturali, quoties càſus dependent à voluntate hominum, quòd propriè non eſt diſpenſare, ſed declarare, &* n. 34. & 35.

36 *Ignorantia legis naturalis circa principia prima dari nequit, que ſit inculpabilis: fallit in aliquo rariſſimo caſu pro aliquo breuiſſimo tempore.*

37 *Pracepta qua colliguntur, facta diligentia, ex Decalogo, queunt ignorari inculpabiliter, etiam permultum tempus.*

38 *Lex naturalis quoad prima principia, eſt omnibus nationibus communis; non ſic quoad concluſiones deductas: indeque licet mutari in aliquibus caſibus, non in omnibus.*

39 *Scriptura Canonica dicuntur qua fuerunt ab Eccleſia approbata, & recepta in Canonem diuinarum Scripturarum.*

40 *Pontifex, & Eccleſia verius eſt, vt nequeant facere nouos articulos fidei.*

41 *Scriptura qua ſint Canonica, & authentica, pendet declarandum ab authoritate Eccleſia.*

42 *Eccleſia non poteſt dare authoritatem; & vires diuina Scriptura, ei qua diuina non eſt.*

43 *Scriptura ſacra ſolent eſſe interpretationes plures, quarum neutra eſt haretica, donec Eccleſia definiat.*

44 *Abbas Ioachim excuſatus fuit ab hereſi in textu noſtro; & quare.*

45 *Haretica multa cenſentur, qua hoc nomine minimè notabantur.*

46 *Errores plures Lactantij, & Origenis, & aliorum, qua ratione excuſentur ab hereſi?*

47 *Eccleſia non poteſt facere, vt propoſitio in ſe vera, modo ſit ſalſa, vel è contra.*

48 *Eccleſia Catholica Romana, qualiter diſpoſuerit ſcripturas recipi Diuinas.*

49 *Libri qui recepti fuerint in Eccleſia? Et qua Opuſcula ſanctorum?* remiſſiuè

AD primam quæſtionis partem, viſis quæ adduxi *ſuprà in Rubr. quaſt.* 3. verſ. *ad quartam*, facilis erit reſponſio, & habitâ diſtinctione Perſonarum, de qua ibi; num verò dubium eſt an fideles, qui memoriter non ſciunt Symbolum, & alias orationes doctrinæ: peccent mortaliter; & Farinacius *de herſ. quaſt.* 179. *num.* 8. quem ſequitur Naldus *in ſumm.* verbo *Chriſtianus*, dixit vt tales doctrinam ignorantes memoriter, peccent mortaliter, tum ex vſu præcipuarum vrbium, in quibus confeſſarij, & periti omnes rerum Eccleſiaſticarum indubie reputant huiuſmodi præceptum obligare ſub mortali, & propterea abſolutio Sacramentalis ſoleat ipſis denegari, qui prædicta memoriter non retinent, præcipuè Symbolum, articulos fidei, decalogum, & Orationem Dominicam. † Et in pleriſque diœceſanis conciliis Cauetur, ne prædicti admittantur ad matrimonium, nec ad leuandos pueros de ſacro fonte Baptiſmatis: ita de Sym-

 bolo

bolo docuerunt Syluius 2. 1.*q.*2. *art.*8. *concl.*8. Ioannes de la Cruz *in direct p.*1.*art.*1.*dub.*1.*concluſ.*1. Palacios *in* 4.*d.ſt.*5.*diſp*.9.Niderus *in ſum. pracep.*1.c.3.& alij.

3 Ego tamen exiſtimo dicendum, quòd ſiquis diligentiam adhibeat vt diſcat memoriter, & ob defectum naturalem, vel incapacitatem, verba retinere nequeat, ordinatim, facile poſſit ab omni culpâ excuſari. Eſt enim certum non eſſe grauem obligationem retinendi memoriâ verba Symboli, vel præceptorum; ita vt ſit peccatum mortale hoc omittere, vt docêt Azor. *in ſumm.lib.*8.*moral.c.*7.*quæſt.*5.Sanchez *in ſumm. tom.*1.*lib.*2.*c.*3.*num.*19. cum multis Doctoribus ab eo relatis: quibus adiungo Bonacin.*in tract. de legibus d ſp.*3. *quæſt.*6. *punct.*2.*num.*14. Gaſpar Hurtado *de fide diſp.*8.*dif.* 11. Suarez *de fide diſput.*12.*sect.*5.*n.*8.Diana *p.*1.*tract.*16.*miſc.*2.*reſ.*14. ex eo quia de præcepto non ſatis conſtat, cum nec ab aliquo Pontifice, nec ab aliquo Concilio generali latum inueniatur, vel quia alij canones, qui de hoc loquuntur de ſubſtantia myſteriorum ſufficienter intelliguntur, vel certè quia materia iſta leuis eſt ſi præcisè in verbis, vel in eorum ordine ſiſtatur, Diana *p.*3. *tract.*5. *mi-*
4 *ſcel.*1.*reſ.*48.in verſ. *& tandem.* † Vbi dicit non peccare mortaliter, ſed tantùm venialiter adultos Symboli Apoſtolici formam ſub verbis præceptiuis memoriâ non tenentes.

5 Et idem dici debet de decalogo, de Oratione Dominica, dummodo eorum ſubſtantiam ſciant, & intelligant, & à fortiori de *Aue Maria*: ſic Layman. *in Theologia moral.lib.*2.*tract.*1. *c.*9.*num.*4. Suarez *dict.sect.*5.*num.*8. Tannerus *in* 2.2. *diſp.*1. *quæſt.*7.*n.*67. Coninx *in* 22. *diſp.*14.
6 *dub.*10.*num.*194. † Et etiam non eſſe peccatum mortale, ſed veniale neſcire, ſe ſignare ſigno Crucis, docet Sanchez *dict.lib.*2.*cap.*3.*num.*14. tamen contrarium tenent Angelus, Armilla, Tabiena, Syluester, quos ſequi videtur Villalobos *in ſumm.tom.*2.*tract.* 1.*dif.*4.*num.*12. ſed de hoc dices, vt ſub d.verſ.*ad quartam, dict.quæſt.*3. *Rubrica* ſub verbo *tenentur*: & ſic concludes cum prædicto Diana *dict. reſ.*48. *in fine*, vt non obſtante quòd præfata ſint probabilia, debeant ſuaderi fideles, vt ea omnia explicitè ſciant, & memoriâ retineant: legendus eſt Gaſpar Hurtadus *dict. diſp.*8. *de fide dif.*10.qui minus ſcrupulosè loquitur quòd præcepta decalogi teneantur ſcire omnes fideles ſecundùm ſubſtantiam, nouiſſimè docet Berticelus, *de miſſionib. Apoſtol.p.*2. *tit.*1.*de fide quæſt.*6. *sect.*7. Cardinal. Lugo *de fide diſp.*13.*sect.*5.*n.*126. poſt Suarez & Sanchez, cum aliis.

7 Dubium eſt tamen quid dicendum ſi ex purâ negligentiâ quis omittat prædicta memoriter ſcire, & eſt probabile non carere aliquâ culpâ, ſaltem veniali, quia præter Canones, qui hoc inſinuant iuxta communem vſum Eccleſiæ, talis negligentia cenſetur aliquo modo culpabilis, & in aliis aliquando ſcandalum generat: videbis citatos, & in ſuper Vincentium Filiucium *in quæſt.moral.tom.*2. *tract.*22.*c.*2.*n.*37. citatem Nauarr.*in manuali c.*11.*n.* 22.*de Sacramentis*, & aliis dixi *ſuprà*, in loco citato.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ignorantia vincibilis myſteriorum fidei ſit ſpeciale peccatum in confeſſione explicandum, affirmatiuè docuerunt Vaſquez 2.2. *diſp.*119.*c.*3. Gaſpar Hurtado *de fide diſp.*8. *dif.*17. Tanner.*in p.*1.*diſput.*4.*quæſt.*9.*dubio* 1.*n.*12.Sanch. *in ſumm.tom.*1. *lib.*1.*c.*17.*n.*11. Filiucius *tom.* 2. *tract*, 21.*cap.*10. *num.*365.Enriquez *lib.*5.*c.*6.*num.*3.in gloſſ.*litt.F.* Curiel.*in* 12.*quæſt.*76. *artic.*2. *dub.*2.§.4. † Qui 9
docet ignorantiam vincibilem articulorum fidei habere non ſolùm malitiam peccati, cuius periculo ſe exponit v. g. omiſſionis actûs fidei tempore, quo obligat præceptum credendi, aut aſſerendi, aliquid contra fidem, ſed etiam diſtinctam ſpecie conſiſtens in negligentiâ addiſcendi articulos, quæ opponitur virtuti, ſtudioſitatis. Diana *p.*3.*tract.*4.*de. Sacram. reſ.* 165. qui hanc dixit probabilem opinionem; imò cum Marulus *d ſp.*1.*c.*2.*difficult.*3.*n.*167. contrariam ſententiam tueatur ex multis rationibus, dicit vt prima opinio videatur probabilior, & omninò tenenda.

Et quatenus ad confeſſionem dicit cum eo- 10
dem Marulo *num.*730. eſſe neceſſarium explicare cuius præcepti decalogi fuerit ignorantia, ſecùs verò in ignorantia myſteriorum fidei id deſumens ex diuerſitate præceptorum decalogi, vel Eccleſiæ, eò quòd ita vincibiliter ignorans exponit ſe periculo admittendi peccata ſpecie diuerſa ſecundùm præceptorum diuerſitatem; quòd ſecùs accidit in ignorante vincibiliter myſteria fidei, qui non ſe exponit committere peccata ſpecie diuerſa, iuxta diuerſitatem myſteriorum, ſed ſemper peccatum eſſe eiuſdem ſpeciei, cuiuſcumque myſterij ſit ignoratio, quia opponitur eidem præcepto, ac virtuti.

Vnde infertur ignorantem vincibiliter, plu- 11
res articulos fidei non committere plura peccata ſpecie diuerſa, & diſtincta, ſecus vero ſi ignoret plura præcepta Decalogi, vel Eccleſiæ.

Dubium tamen eſt an ignorans vincibiliter 12
plures articulos fidei, admittat ſaltem plura peccata mortalia numero diſtincta, & affirmatiuè reſpondet Marullus, vbi *ſuprà* ſed Suarez *tract.de fide c.*15.*sect.*1.*num.*7.negatiuam contrariam ſequitur exemplificans *in præcepto recitandi horas Canonicas*, dicens vt peccatum omiſſionis illarum non multiplicetur numero iuxta multiplicationem horarum, ſed vnum tantùm numero eſſe. † Ob idque Diana *dicta reſ.*164. *ſub* 13
verſ. *ſed difficultas*, infert ignorantem vincibiliter plures articulos fidei non teneri numerum articulorum quos ignorat explicare in confeſſione, & alia adduceos dicit probabilem eſſe ſententiam Marulli *ſuprà* dicentis eſſe ea explicanda in confeſſione.

Ad tertiam quæſtionis partem ex verbis tex- 14
tûs noſtri verſ. *in commutabilis*, notat Barboſa *hic num.* 8. *&* 9. cum Azor. *inſtit. moral.p.*1.*lib.*6. *c.*1.*quæſt.*3. præcepta decalogi remitti & ſolui non poſſe, quia ſunt iura naturalia, & ſic indiſpenſabilia, vt docent Nauarrus *in tract. de ſpoliis Clericor.*§.2.*num.*3.*in tract.de reditibus Eccleſia quæſt.*3.*n.*2.*&* 3.Azor.*inſtit. moral. p.* 3.*lib.*1. *c.*3.*col.*12. *in fine* Marta *de iuriſdict. p.*4. *caſu* 93. *à num.*6. Sayrus *in claui Regia lib.*3.*c.*2.*num.*12.faciunt textus, vbi DD. *in* §. *ſed naturalia inſtit. de iure natural. gent. & ciuil. & in* §. *minus inſt.de rerum* qualitate, & differentia, & vtrobique Pichardus, & alij repetentes, idem Pichard. longè; *in leg.* 3. *&* 7. *Cod. de muri legul. lib.* 11. *ex num.* 4. *& de iure Regio, leg.*5. *titul.* 24. *p.*4.*l.*34. *p.*7.

Etenim

15 Etenim vt dicit Sanchez *lib. 7. de matrim. diſput.5 t. num.4.* naturalia præcepta ſunt, quæ ſoio
naturali lumine ſine aliquo diſcurſu, aut ſaltem
facillimo dignoſcuntur, & apud omnes natio-
nes benè inſtitutas, ſunt eadem, habentque
eandem rectitudinem, & hæc quidem aut prohi-
bere rem ita intrinſecè malam, vt nullà ratio-
ne, in nolloque euentu cohoneſtari poſſit, qua-
le eſt mentiri, aut fornicari, vel rem ſemper
malam, & apud omnes, talem tamen, vt ra-
tione extremæ indigentiæ excuſari poſſit vt eſt
furtum.

16 Quare cum prædicta, & alia præcepta natura-
lia contineãtur in decalogo ſequitur dicendum,
vt præcepta decalogi ſint omninò indiſpenſabi-
lia; ita vt nec ab ipſo Deo diſpenſari poſſiot;
quia hæc continent ordinem intrinſecum ho-
minis ad Deum, & hominis ad hominem: ſed
fieri oon poteſt quin homo ad Deom, & ho-
minem debitè oon ordinetur: ergo ſecundo,
quia hæe præcepta prohibent qoòd intrinſecè
ex ſe, & ex ſuâ naturâ eſt malum, & non quia
præeeptum: ſed implicat vt aliquid, quòd ex
ſua naturá eſt bonum, ſit malum, vel bonum
alteri: ergo non poſſunt hæc præcepta diſpen-
ſari, nec licentia credi, vt aliquis manente le-
ge naturali quoàd alios ipſe contra legem ope-
retur.

17 Non enim poteſt Deus facere vt id, quod
erat eonueniens naturæ rationali, ſit poſteà di-
ſconueniens vel contra, manentibus iiſdem cir-
cumſtantiis, quibus præceptum obligat: do-
cent Sanchez *lib. 8. de matrimon. diſp. 6. n. 14.* Na-
uarr. *conſ 4. de diſpenſ. impuber. n. 16.* Suar. *de legi-
bus lib. 2. c. 14. num. 5. c. 15. num. 2. & 26.* Couarru.
in regul. peccatum p. 2. cap. 6. §. num. 6. Caſtr. Pal.
tract. 3. de legib. diſp. 6. punct. 2. n. 5. Trulenc. *in ope-
re moral. preludio. 5. p. 1. num. 5.* Barboſa *de iure Ec-*
18 *cleſ p. 1. c. 1. num. 122.* † Vbi dicit cum Balduino
in dict. §. ſed naturalia, Fortunio *in l. velut n. 25.
l. manumiſſiones n. 8. ff. de iuſtitia, & iure*, vt nec
in caſu particulari prima principia, ſeu præce-
pta legis naturalis, poſſint mutari, quia ſem-
per firma manent, nec vllam mutationem ad-
mittunt, ſiue in communi, ſiue in particulari:
videbis D.Thom. 1. 2. *quæſt.* 100. *artic.* 8. vbi ex-
poſitores.

19 Dices autem quòd Deus de facto diſpenſauit
in tertio pręcepto cum Machabęis, concedendo
eis licentiam vt operarentur in Sabbato, etiam
in quinto cum Abraham, vt filium interficeret,
& in ſexto cum Oſea, vt ad mulierem fornica-
riam accederet, & in ſeptimo cum Hebræis, vt
vaſa prætioſa ab Ægyptiis acciperent, ergo na-
turalia decalogi præcepta diſpeoſabilia ſuot, &
confirmatur, quia & ſi eâdem naturâ inſitum
ſit, ne quis eum alieni iactura locupletetur,
*l. nam hoc natura ff. de condit. indebiti, l. 17. tit. 34.
p. 1.* ſed lege ciuili inducta fuit vſucapio, qua
quis rei alienæ, inuito Domino, Dominium
nanciſcitur, iuxta quæ latiſſimè ſcripſi *infra ad
tit. de præſcript.* & patet *ex tit. ff. de vſucapion.* cum
aliis ibi ſequentibus, & *inſtit. eodem:* ergo vide-
mus, vt alio iure inferiore ios naturale abroge-
tur, etiam illud primæuum, quod conſiſtit in
eo ſcilicet *malum fugiendum, bonum amplecten-
dum, quòd tibi vis, alteri fac, quod tibi non vis.
alteri non feceris:* de quibus dicunt Doctores
cum D.Thom. 1. 2. *quæſt. 76. art. 2.* Ægid. Trulenc.
in opere moral. lib. 1. c. 1. dub. 5. n. 3.

Sic hæe eſſe communiſſima, & prima prin-
cipia vt oequeat de illis dari ignorantia, quia
hæc principia ſunt euidentiſſima, & ſe ipſis
conſtant; & ob id nec poſſit dari ignorantia
ioculpabilis præceptorum, quæ in decalogo
continentur, cum hæc præcepta ſunt de iure na-
turæ, quæ facillimè colliguntur ex iam relatis
primis principiis.

Adhuc verò dicendum eſt naturalia iura, quæ 20
continentur in decalogi præceptis, ſemper fir-
ma, immutabilia, ac diſpenſabilia eſſe ex di-
ctis in priocipio; ſicque noo obſtant relata, *num.
præcedenti in princip. n.* Quia reſpondeo ad pri-
mum de tertio præcepto cum Machabæis, vt
opperarentur in Sabbato quod Deus non di-
ſpenſauit eom eis ſed declarauit tantùm non
violari Sabbatum per operationem ſaluti hu-
manæ neceſſariam, quia tertium præceptum
qnoàd temporis determinationem, tunc erat de
iure Diuino, ac propterea potuit à Deo diſpen-
ſari breuiter: ſic reſpondet Ægidius Trulenc.
ante *princ. operis moralis, dict. præludio 5. num. 7.*
in verſ. *& dico* ex D.Thom. 1. 2. *dict. quæſt.* 100. *ar-
tic.* 8. qoi ad alios caſus reſpondet. † Sed qua- 21
liter hoc contingat, & vt latius explices. Leges
plura, quæ adduxi *ſub Rub. & tit. de feriis*, vbi
in d. Rubr. expendi præceptum de obſeruandis
feſtis, partim eſſe Morale, partim cæremonia-
le, vt de Sabbato in *l. veteri*, & ibi *à num. 26.* de-
claraui, vt tale præceptum ex qua parte mora-
le eſt, eſt naturale, cum per ſe pertineat ad Deum
colendum; & ſic indiſpenſabile, non ſic ex qua
parte fuit cæremoniale, vt feſtum obſeruare in
die feſto, quia hæc temporis mutatio eſt alte-
rius, iuris, & ſic diſpenſabilis, vt viſum eſt,
eum iam dies Sabbati non obſeruetur, ſed dies
Dominica. De quo videbis etiam quæ ibi dixi
ſub c. 3. & alia quæ dico *infra in c. tractato de con-
ſtit. q. 1. & 3.*

Non obſtat illud adductom quòd Deus di- 23
ſpenſauit cum Abraham, vt filium ſuum inter-
ficeret, quia reſpondent Trulenc. & D.Thom.
vbi *ſupra* quòd Abraham cooſenſit in homici-
dium, non abſolutè, ſed Dei mandato, qui vi-
tæ, & mortis Dominus eſt. Et vt clariùs per-
cipias: addo qoòd non omoia præcepta deca-
logi adhuc ſunt immutabiliter permanentia, vt
& ſi indiſpeoſabilia ſint (vt dixi) deſinant, ob
id admitiere aliquam interpretationem, nempè
vt in hoc, aut alio caſu obligent. Iuxta ea, quæ
latiſſimè dico *infra ad tit. de homicid.* & ibi *in c. 1.
per textum* ibi, vbi pro defendendâ vitâ, hono-
rem, & bona licet inuaſorem occidere, ſi adſit
moderamen inculpatæ tutelæ. † Etenim materia 24
quinti præcepti decalogi, ooo eſt abſolutum
homicidium; ſed homicidium commiſſum pro- 22
priâ authoritate, extra propriæ vitæ defenſio-
nem, Ægid. Trulenc. *dict. prælud. 5. ſub num. 6.* in
verſ. *materia.* † qoi etiam aliter exemplificans 25
dicit quòd qui iurauit, non tenetur iuramentoro,
ſi poſteà caſus occurrit, vel in eo, qui facit iu-
ramentum maioris boni impeditiui, ex quo vi-
des non frangi præceptum decalogi: & de hoc
vltimo leges plura, quæ adduxi ſub *tit. de iure-
iur.* & ibi *in c. quemadmodum* 25.

Non inquam obſtat illud relatum ſub d. verſ. 26
dices factum à Deo, cum Oſeas, vt ad mulie-
rem fornicariam accederet, quia tunc ille acce-
debat ad eam, quæ ex Dei mandato ſua erat,
qui eſt auctor inſtitutionis matrimonij, atque
ita,

ita , non peccauit ad molierem fornicariam
(id eſt quæ talis exiſtimabatur) accedendo : ſic
dicit idem Trulenc. *dict. prælud.5. num.7.* cum
D. Thom. & poteris applicare deciſionem tex-
tûs *in cap. inter opera de ſponſalibus*, vbi probatur
inter opera charitatis,quę ad peccatorum remiſ-
ſionem deſeruiunt ſit ducere in ſponſam eam ,
quæ meretrix eſt.
27 Quartum de diſpenſatione facta à Deo cum
Hebræis non obſtat , quia iſti Dei præcepto ab
Ægyptiis ſpolia acceperunt , & fortè in præ-
mium ſuorum laborum , tranſtulit enim Deus
ab Ægyptiis in Hebræos bonorum dominium,
nam Deus omnium rerum Dominus eſt ; & ſic
Bonacina cum multis *diſp.1.quæſt.1. punct.2.n.9.*
& 10. *tom.2.* quem ſequitur citatos Trulenc. *d.*
num.7.in fine, dicunt quòd in nullo ex prædictis
caſibus diſpenſauit Deus,ſed tantùm materiam
præcepti mutauit , quod dicunt valdè conſide-
randum, quia,vt dictum eſt legis naturalis præ-
cepta obligant cum certis circumſtantiis , qui-
bus ſublatis , iam non remanet materia legis ;
ſecùs cum manent , nam tunc nec à Deo di-
ſpenſati poſſit : videbis , quæ dixi infrà *in c.12.*
de iudiciis.
28 Vnde ad argumentum *ex l. nam hoc natura ,ff.*
de conditione in debiti , & materia præſcriptionis ,
quæ cum alterius iactura eſt introducta aduer-
sùs ius naturale, videtur , vt illud faciat corrue-
re : quia reſpondeo vſucapionis,& præſcriptio-
nis ius , etſi quantum admodum , & tempus ſit
introductum iure ciuili, ſed quoàd ſubſtantiam,
ipſo iure naturali dictante , ne ſcilicèt manendo
in incerto, rerum dominia amitterentur;vt latè
29 dico *ſub tit.de præſcript.* † Quo fit, vt quemad-
modum etiam infrà *in tit. de furtis.* probo dari
caſus , in quibus licèt furari , ita iure naturali
dictante , veluti ſi quis fame pereat : quia tunc
omnia fiunt communia , ſic & in prædicto caſu
præſcriptioni. † Eſt enim regula vt quoties
30 duæ leges naturales concurrunt, inferior flecti-
tur , ſuperiorique cedit ob commune bonum ,
& publicam ſalutem Reipublicæ. Vt expendit
Richard. *in dict.§. ſed naturalia num.5.* vbi addit
tunc non tolli legem naturalem lege ciuili , ſed
alterâ potentiori lege naturali , *arg. textûs in l.*
*ſtichum , §.naturalis , ff. ſoluto matrimonio.*ibi,*nam*
vinculum æquitatis quo ſolo ſuſtinebatur , con-
uentionis æquitate diſſoluitur , ipſe hanc rem
illuſtrat optimis exemplis *in d. l.3. Cod. de muri*
leg. lib.11. à num.73. item, *& in d.§.num.2.& 4.*
vbi quòd ſeruitus eſt introducta contra liber-
tatem naturalem , item & quòd ex hæredatio-
ne poteſt tolli legitima filiis debita : quæ con-
tingunt alio naturali iure diſtante.
31 Hic poſſem alia applicare de Pontifice diſpen-
ſante , aut interpretante ius naturale , & Diui-
num , de quo non ago , ſed videbis cum multis
Barboſam *de iure Eccleſiaſtico ſuprà à num.119.*
*cap.2.p.1.*Sanchez *de matrimonio lib.8. diſp.6.n.1.*
& in præcept. decalogi tom.1. lib.4.c.37. à num.5.
Sotum *in4.diſt.18.quæſt.1.art.5.& diſt.21.quæſt.2.*
art.2.& lib.5.de iuſt.q. vltim. art. vlt. Saytum *in*
claui Regia cum aliis *cap.10.num.8.* Suarez *de re-*
*ligione tom.2.tract.de voto lib.6.c.9.art.15.*Seſſe *de*
iuſt.lib.x.c.46.à num.98. qui loquuntur de voto,
32 in quo Papa poteſt diſpenſare. † Sed reſpon-
dent citati , & Trulenc.cum illis *dict. prælud.5.*
num.fin. hoc differre , quia pertinet ad ius natu-
rale ſecundarium , & Diuinum , quòd non eſt
ſic in præceptis decalogi , quæ dicunt intrinſe-
cam malitiæ , vel bonitatis rationem ; & ſic, vt
implicet in eis diſpenſatio. † Vel melius cum 33
Villal. *in ſumma p.1. tract.2. de diſpenſatione leg.*
diſ.51. cum aliis , vbi ait vt Papa poſſit diſpen-
ſare in rebus Diuini iuris , quæ pendent à vo-
luntate humanâ ; & ſic in votis , & iuramentis,
niſi ab ipſo iure Diuino prohibitum ſit. † Et 34
quòd ſi aliquando in caſu aliquo iuris naturalis
diſpenſet ex vrgentiſſimâ causâ , vt fieri poteſt
ſecundùm gloſſam , *in cap. à nobis* verſ. *eſſemus*
de decimis , & ibi Abbas Ioaces , *de matrimon.*
*Regis Angliæ, dub.2. num.22.*Sanchez *de matrim.*
lib.8. dicta diſp.6. num.5. Fortunios Garcia *in l.*
Gallus , §.& quid ſi tantum n.310.ff. de liberis , &
poſth.. † Quòd ego intelligo quoties caſus pen- 35
dent ab ipſa hominum voluntate , ſeu vt alij di-
cunt, & ſecuriùs id non eſſe diſpenſare , ſed tan-
tum declarare legem naturalem in hoc , vel illo
caſu non obligare. Ita D. Thom. *quodlibeto 4.*
*art.3.*Sotus *diſt.18.art.5.ad 2.q.1.& lib.1. de iuſt.*
quæſt.7.art.3.ad tertium, Valencia 12.*diſp.7.q.4.*
*punct.6.& 2.2.diſp.10.q.3.puncto 4.*Barboſa *Rub.*
*ff.ſoluto matrim.2.p.n.104.*Couarru. *in 4.decretal.*
2.p.c.6.§.9.
Vnde cum poſſit dubitari,an poſſit dari igno- 36
rantia legis naturalis , ſiuè decalogi , & Docto-
res firmiter dicant, non dari reſpectu præcepto-
rum quæ ſunt prima principia communiſſima,
& vniuerſaliſſima , qualia ſunt , malum fugien-
dum , bonum amplectendum , & alia , vt iam
dixi , & quod ſic communiter loquendo ne-
queat dari ignorantia,quæ inculpabilis ſit præ-
ceptorum decalogi : quia ſunt præcepta de iure
naturæ , & quæ faciliimè colliguntur ex illis
principiis , *quod tibi vis, alteri fac , quod tibi non*
vis, alteri ne feceris, &c. Tamen admittunt DD.
cum D. Thom.2.2. *quæſt.76. art.2.* poſſe dari in
aliquo rariſſimo caſu pro aliquo breui tempo-
re , quia , vt ipſe ait *quæſt.94. art.4.* Ledeſma 2.
tom.tract.1.c.3.concluſ.8.9.& 20. Ægid. Trulenc.
*in opere moral.c.1.dub.5.ſub num.3.*certa gentium
natio ſine vlla ratione exiſtimabat furtum non
eſſe peccatum. † Verùm docent quòd præce- 37
pta , quæ ex decalogo facta , diligenti inquiſi-
tione colliguntur , poſſunt ignorari inculpabi-
liter etiam per multum tempus, nam etſi ex de-
calogo per euidentem conſequentiam colligan-
tur , requiritur tamen diligens inquiſitio cum
aliqua difficultate ; & ſic gentes aliquando pu-
taſſe licitum , habere plures vxores , & homines
poſſe falſis diis ſacrificare , ſed inter Chriſtia-
nos vix poſſe dari talem ignorantiam, quia ſæ-
piſſimè prædicatur , & docetur eſſe peccatum
mortale.
Ex quo deduco , vt etſi lex naturalis , quan- 38
tum ad prædicta principia communia , eadem
ſit apud nationes vniuerſas , ſed quoàd conclu-
ſiones particulares, quæ de illis deducũtur, non
eadem ſit ex eo , quia & ſi homines conueniant
in illis principiis vniuerſalibus communiſſimis,
ſed ex ignorãtia,aut ex malis moribus homines
diuersè ſentiunt de prædictis concluſionibus,&
aliter quam de dictis principiis. Et ſic expen-
dendo D. Thom.1.2. *q.94. artic.4.* quem ſequi-
tur Villalob. *in ſumm.p.1.tract.2.de legibus diſ.4.*
num.5. & 6. ait legem naturalem reſpectu illa-
rum concluſionum poſſe mutari , non in omni-
bus , ſed in aliquibus caſibus , idemque accide-
re in rebus ſpeculatiuis dicit Villalobos , quia

prima

prima principia, *vt quodlibet eſt, vel non eſt, omne totum eſt maius ſuâ parte* omnibus ſunt nota, ſed non concluſiunes, quæ ex illis deducuntur.

39 Ad quartam concluſionis partem, an Papa, vel Eccleſia poſſit nonum articulum fidei facere, & vt reſpondeam ſuppono Canonicas Scripturas dici, quæ fuerunt ab Eccleſia probatæ, & in Canonem Diuinarum ſcripturarum receptæ, vt habetur in *Trid.ſeſſ.4.c.1.* vbi recenſentur, de quibus Couarruu.*lib.4.variar.c.14. poſt. num.2.à* verſ. *ordo veteris teſtamenti*, Paulus Fuſcus *de viſitat.lib.2.cap.31.* Iod.de Cou. *tom.1. ſui theſauri Catholici lib.6. de ſacris Scripturis.* Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.8. cap.1.* Et vt cognoſcatur, ſeu diſcernatur, quæ ſit Scriptura Canonica, leges Auguſt. *lib. vnico contra Epiſtolam Matthei*, quæ dicitur ſundamenti, ſic alloquentem, & ponentem regulam ibi *cap.5.* Ego *verò Euangelio non crederem, niſi me Catholica Eccleſia, commoneret authoritas*, & tradit idem ſerè *lib.18. contra fauſtum, cap.4.* quibus verbis, vt expendit Couarr.legendus, *lib.4. variar. c.14. ſub n.1.* ſatis docet Auguſtinus nullam ſcripturam eſſe authenticam, aut Canonicam, ſine autboritate Eccleſiæ, cuius membra fuere Canonici ſcriptores, nec aliunde poſſit quis ſcire ſcripturas eſſe diuinas, aut canonicas, quã ex Eccleſiâ, quæ traditionibus Apoſtolicis magiſterio Spiritûs S. eiuſque lumine edocta decreuit, & profeſſa eſt.

40 Vnde iam aliis omiſſis, videtur dicendum, vt Papa, ſeu Eccleſia poſſit nouos articulos fidei facere, & conſtituere, vt voluit Abbas *in cap. cum Chriſtus de hereticis*, cuius opinionem, etſi Maximo conatu reiiciat Alfonſus à Caſtro *lib.1. de hereſi cap.8.* Ioannes arboreus *lib.5.Theoſophiæ c.10.* Tamen non ex toto improbat legendus Couarru.*d.lib.4.c.14.variar.num.2.*ſed adhuc dicendum eſt vt non poſſint Eccleſia, & Pontifex nouos articulos fidei facere, vt communis Doctorum Patrum tenet, quia eſt verum, & potiſſimè obſeruandum propriè, ac ſimpliciter, nec Canonicam ſcripturam anthoritatem ſumere ab Eccleſia, nec Eccleſiam à canonicis Scripturis, quia vtriuſque autboritas eſt à Chriſto, cuius ſpiritu dictatæ ſunt ſcripturæ, & efficax eſt Ec-

41 cleſia. † Atque quòd dictum eſt nullam ſcilicet ſcripturam eſſe authenticam, aut Canonicam, ſine authoritate Eccleſiæ intelligi penes Eccleſiam Catholicam eſſe ius hoc declarandi, ac denunciandi, quæ ſcripturæ ſint Canonicæ, authenticæ, & Diuinæ, dictatæque à Spiritu ſancto, ſicque ſcripturam Canonicam eſſe teſtimonium Eccleſiæ ex Spiritn ſancto teſtificantis, de quo vberrimè tractat Michael Medina *lib.7.de rectâ in Deum fide c.18.*

42 Ex quibus dicendum eſt non poſſe Eccleſiam dare authoritatem, & vires Diuinæ ſcripturæ, ei quidem ſcripturæ, quæ diuina non eſt; habemus enim ab Eccleſia, vt ſciamus quæ ſit ſcriptura Diuina, & teneamur eam ſcripturam Diuinam cenſere, quam Eccleſia Diuinam eſſe definierit; quæ tamen quamuis certo definiat, nec nec falli poſſit ſua definitione non efficit illam ſcripturam eſſe Diuinam, nam ideo illam Diuinam profeſſa eſt, quia verè Diuina erat, quòd ſi Diuina ſcriptura non eſſet, Eccleſia minime Diuinam eſſe pronunciaret comperto enim ex teſtimonio Eccleſiæ, quæ ſcripturæ ſunt Sacræ, & Diuinæ ex ſe ipſis, habent Diuini, ac Canonici libri, vt per omnia eis credere teneamur.

Iam ergo non obſtat Abbatis ſundamentum 43
in dict,cap.cum Chriſtus de Hereticis, quem explicat Couarr. *dict. c.14.lib.4.variar. num.2.* & ſi illum impugnent Caſtro, & Arboreus iam relati, quia fortaſſis dicit Couarruu. dictum Abbatis eum habuiſſe ſenſum ab autbore, quo verè poſſet cenſeri; poteſt enim eſſe aliqua de fide aſſertio, quæ & ſi Catholica ſit, tamen quia non conſtat maniſeſtè ex ſacrâ Scripturâ, nec eſt ab Eccleſia definita interim dum latet, non efficiat eum hæreticum, quia contrariam aſſeuerauerit, donec ab Eccleſia ſit definitum illam aſſertioné eſſe veram, & de fide: nam ſolent eſſe plures in interpretatione Scripturæ ſacræ opiniones, quarum nulla hæretica eſt, donec Eccleſia Diuino auxilio contrariam ex reconditis
ſacræ Scripturæ ſenſibus probauerit. † Vt be- 44
ne longè agens expendit Couarr. *toto d.num.2.* legendus, comprobans excuſarionem Abbatis Ioachim, quem Pontifex ab hæreſi excuſat *in cap.damnamus* ſtatim *ſequent. hoc tit.concludens*, vt Abbatis opinio ratione, & cauſa prædictæ declarationis ex quâ hęreticus poſt Eccleſię definitionem cenſetur, qui priùs non poterat nomine huius criminis notari, poſſit admitti cum Eccleſia poſſit modò, & nouiſſimè declarare aliquid eſſe de fide & Catholicum ad effectum, vt nihil ea de re controuerſum ſit, abſque hæreſis labe; quòd tamen priùs erat occultum.

Ob idque ſanctus Thomas 1.2. *artic.4. q.32.* 45
ſcribit multa nunc cenſeri hæretica, quæ prius hoc nomine minimè notabantur, propterea quòd nunc ex Eccleſiæ definitione magis manifeſtum ſit, ea eſſe contraria fidei, aut ex eis aliquid fidei contrarium neceſſario deduci, quòd
idem ibi adnotauit Caietanus. † Et hoc pacto 46
ſolent excuſari plures Lactant. Firminiani errores, & Origenis, & aliorum veterum Patrum, nam quamuis tunc verè fuerint errores contra Catbolicam fidem eorum auctores ab hæreticorum nomine plerúmque eximi, quòd nondum eo tempore admodum manifeſta erant. Quæ poſteà de fide Eccleſia Catholica definiuit, & in publicum tradidit.

Hinc Couarr. *ſup. dict.n.2.circa finem*, expen- 47
dit Cardinalem Turrecrematam, dum ſcripſit *lib.4.de Eccleſia c.3.ſecunda partis* aſſeuerans Eccleſiam non poſſe efficere de propoſitione non hæreticâ hæreticam, referens etiam Alfonſi à Caſtro *dictum lib.1. de hereſi cap.8.* & Albertini *Rub. de hereticis, quæſt.1. à num.23.* quod Eccleſia non poteſt in his, quæ ad fidem pertinent facere aſſertionem aliquam falſam modo eſſe, quæ prius vera fuerit, nec ex contrario, cum ab Eccleſia Catholica ſit omninò alienum; quod enim poteſt facere Eccleſia, vt docet D.Tho.*d. art.4.*eſt nempe efficere eis in re olim ambigua, & controuerſa definitionem aliquam aut aſſertionem, modo hæreticam eſſe cenſeri, quæ priùs
non erat, nec cenſebatur hæretica. † Igitur vt 49
ait itidem Couarr. *d.cap.14.lib.4. variar. num.1. in fine*, Catholica, ſanctaque Eccleſia Romana Diuinis ſcripturis, non tantum teſtimonium exhibuit teſtis, qui cogere non poteſt officio functa, & teſtificata illas eſſe Diuinas, ſed & iudiciali iudicauit autboritate illas debere recipi,, idque feciſſe cum magiſterio Spiritûs ſancti, quo pollebat per traditionem erudita. Et

patet

patet ex *Trid. decreto ſeſſ 4. c.1.* & hæc adiunges ad aliquid, quod dixi *ſupra in Rub. ſub q.3. verſ. ad quartam.*

Pro complemento huius quæſtionis, ac poſtremi dubij, vt percipias libros, & opuſculos ſanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, leges Gelaſium Papam relatum *in cap. ſancta Romana 15. diſt. Cano de locis Theolog. lib. 2. cap. 5.* Cardinal. Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de verbo Dei c.4.* cum ſequentibus Iacobum Gretſer. *in defenſor.* Bellarm. *tom. 1. lib. 1. c.4.* Barboſam *in collect. ad text. in d. cap. ſancta Romana, diſt. 5.* qui de Canonibus Apoſtolorum egit *in cap. Canones diſt. 16. & de canon. ſexta Synodi*, & Trulenc. *ad cap. ſextum eadem diſt.* longiſſimè Couarr. videndus *à dict. cap. 14. lib. 4.* variam cum tribus aliis ſequentibus, vbi quàm plura ſcribit, & ego alia conducibilia de Papa diſponente in rebus fidei ac de Eccleſiâ dico *infra in dicto capite damnamus.*

QVÆSTIO III.

An Chriſti Aduentus, & Incarnatio Verbi Diuini fuerit potiùs conuenientiſſima, quam quòd Pater, aut Spiritus ſanctus. Et an Chriſtus ſecundùm humanitatem ſit caput totius Eccleſiæ militantis, & triumphantis: Et an negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, & Virginitatem Mariæ S. relaxandi ſint. Vbi aliquid de relapſis, hæreticis, & ſubuerſis.

SVMMARIVM.

1 *Filius Vnigenitus Dei à tota Trinitate traditur incarnatus, verus homo, factus ex animâ rationali, & humanâ carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona.*

2 *Chriſtus venit in mundum ad tollenda peccata, ſeu ad redemptionem generis humani, tanquam ob cauſam primariam.*

3 *Homines omnes in præuaricatione Adæ perdiderunt innocentiam, & facti fuerunt immundi.*

4 *Chriſtus fuit terminus principalis Incarnationis proueniens ex vnione; prout eſt perſona Diuina ſubſiſtens in duabus naturis, Diuina, & humana.*

5 *Incarnatio Verbi potius fuit conuenientiſſima, quam quòd pater, aut Spiritus ſanctus incarnarent, vt qui erat Filius Dei ab æterno, fieret filius hominis tempore: & aliis de cauſis.*

6 *Incarnatio, id eſt vnio cum natura humana fuit magis conueniens ad redimendum genus humanum, quàm vnio cum natura Angelica.*

7 *Chriſtus Dominus ſecundum humanitatem habuit ampliſſimum Dominium ſpirituale in omnes Creaturas, cæleſtes, ſublunares, & terreſtres. Et non exercuiſſet vel tantùm habuiſſet in habitu Dominium temporale,* n.12. remiſſiuè.

8 *Chriſtus caput eſt Eccleſiæ totius tam militantis, quam triumphantis,* n.9.10.11.

10 *Eccleſia tota dicitur vnum corpus myſticum per ſimilitudinem, ad naturale corpus hominis.*

11 *Chriſtus Dominus influit, vel ſaltem virtutem habet vniuerſalem influendi gratiam in omnia Eccleſiæ membra.*

13 *Chriſtus aſcenſurus ad Patrem præfecit Petrum Paſtorem vniuerſæ Eccleſiæ, & Principem.*

14 *Chriſtus quare reputauit neceſſarium ſibi in terris relinquere Vicarium?*

15 *Pontificum poteſtas quæ?* remiſſiuè.

16 *Relapſandi ſunt curiæ ſæculari negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, B. Mariæ Virginitatem, &* n.17. *ſeu negantes quinque fidei articulos relatos.* n.17. *vide* n.22. *vbi quod negans ſimplicitatem in Deo, non comprehenditur &c.*

19 *Hæreticus ſubuerſus, & Relapſus pro eodem, accipitur cum aliqua diſtinctione.* n.20.

21 *Relapſi ſunt quaſi iterum lapſi in hæreſim poſt ſolemnem tamen abiurationem iudicialem; qui etſi pœnitentes, nihilominus traduntur Brachio ſæculari, ſine vlla audientia, animaduerſione debita puniendi, & vide à* num.34.

22 *Bulla Pauli IV. & Clementis VIII. intelliguntur, qua nec excuſant ignorantes articulos,* n.26. *& vbi habeat effectum D. Pauli Bulla,* n.27. *nec comprehendit Imperatores, Cardinales, & Reges,* n.28.

23 *B. Mariæ Virginitatem vult ſubuertere qui dicit eam fuiſſe cognitam à Ioſeph, & ſubdetur pœnæ Bullæ Pauli IV.*

24 *Beatam Mariam habuiſſe poſt Ioſeph alium Maritum non negat eius Virginitatem, ſed dicitur hæreticus, vltimo ſupplicio puniendus,* n.25.

29 *Articuli plures dicuntur acceſſorij ad quinque relatos,* num.16. & 17. *De quibus ſingulis, & quibus adhæreant eorum,* num.30. 31.32.& 33.

34 *Relapſi ex quibus articulis, etiam acceſſoriis, tales appareant,* n.35.36. *&* 37.

38 *Eccleſia cur tamen hæreticis ſemel indulgeat, cum dixerit Chriſtus:* dimittendum eſſe petenti veniam ſeptuagies ſepties, & num.30.

EX verbis adductis textus noſtri licèt de his duobus inquirere Canoniſtico modo relinquendo Theologis diſputare de prædictâ conuenientiâ. Etenim hîc traddit Innocentius III. tractans *de Trinitate, & ipſius operibus, de fide, & articulis fidei.* Vnigenitum Dei Filium à tota Trinitate communiter Incarnatum, vt appatet ex verſ. *& tandem*, vbi quòd verus homo factus ex animâ rationali, & humnâ carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona viam vitæ manifeſtus demonſtrauit: quare non ſine fundamento hic de hoc pertinet ſcire. 1

Conſtat etenim ex multis locis ſacræ Scripturæ veniſſe Chriſtum in hunc mundum ad tollenda peccata, ſeu ad redemptionem generis humani, tanquam ob cauſam primariam, & proximam; & quòd ob id Verbi æterni Incarnatio facta fuit *Luc.19.* ibi *venit filius hominis quærere, & ſaluum facere quod perierat* Ioan. 3. *in hoc apparuit filius hominis, vt diſſoluat opera diaboli. Miſit Deus filium ſuum in mundum, vt ſaluetur mundus per illum.* Apoſtol. *ad Galat.4. miſit Deus Filium* 2

filium ſuum factum ex muliere factum ſub lege, *vt*
eos, *qui ſub lege erant redimeret.* Et 1. *ad Thom.* 1.
Chriſtus IESVS *venit in hunc mundum peccatores*
ſaluos facere, & ex Symbolo Nyceno, *qui pro-*
pter nos homines, *& propter noſtram ſalutem deſ-*
cendit de cælis. Itaque Suarez *p.*3. *tom.*2. *de In-*
*carnatione diſp.*5. *ſect.*6. Becano *de Incarnat. c.*1.
*q.*9. Tannetus *tom.*4. *diſp.*1.*q.*1. *dubio* 3.*num.*90.
dicunt veniſſe, vt tolleret peccatum originale,
peccata actualia, mortalia, ſiue venialia pro-
bantes ex illo Iſaïæ 53. ibi *vulneratus eſt propter*
peccata noſtra, *attritus eſt propter iniquitates*, &
ex illo Apoſtol. *ad Timoth.* 1. *qui dedit ſemetipſum*
pro nobis, *vt nos redimeret ab omni iniquitate*; & ex
eo quia *Chriſtus in mundum venit*, *vt faceret. Popu-*
lum acceptabilem, vt dicitur per Apoſt. *ad Ti-*
tum 2. *& ad Epheſ.* 5.

3 Et cauſa fuit quia cum omnes homines in præ-
uaricatione Adæ perdidiſſent innocentiam, &
facti fuerint immundi, vt inquit Apoſt. *ad Ro-*
man. 5. *&* 1. *ad Corinth.* 15. *natura filij iræ*, & vſ-
que adeo ſerui peccati, & ſub poteſtate diaboli,
ac mortis; ideo venerit Beata illa plenitudo tem-
poris, vt Iudæos, qui ſub lege erant redimeret,
& gentes, quæ non ſectabantur Iuſtitiam ap-
præhenderet, vt patet ex *Trid. c.* 1. *&* 2. *ſeſſ.* 6. vbi
de naturæ, & legis ad iuſticandos homines im-
becillitate, & de diſpenſatione, & myſterio ad-
uentus Chriſti, ibique moltis Barboſa, & alij
ſcriptores comprobant, aliis ſacræ Scripturæ
4 locis. † Et addunt Tannerus *d. diſp.* 1. *q.* 3. *dub.* 2.
Vaſquez *de Incarnat. diſp.* 14. *cap.* 2. *num.* 2. Bellar-
minus *lib.* 3. *de Chriſto* terminum principalem in-
carnationis prouenientem ex Vnione eſſe Chri-
ſtum, pro vt eſt Perſona Diuina ſubſiſtens in
duabus Naturis, Diuinâ, & humanâ, quas duas
integras, & inconfuſas remanſiſſe in Chriſto
poſt incarnationem, vt expreſsè definitum eſt
in Concil. Calcedon. art. 5. ibi *confitemur in nouiſſi-*
mis diebus Filium Dei Vnigenitum in duabus natu-
ris inconfusè, *immutabiliter*, *indiuisè*, *inſepara-*
biliter agnoſcendum nuſquam ſublatâ differen-
tiâ naturarum, *propter vnionem*, & ex pluribus
aliis conciliis.

5 Vnde iam ad primam difficultatis partem breui-
ter reſpōdeo conuenientiſſimū fuiſſe potius Ver-
bum incarnari, quam Patrem, aut Spiritum ſan-
ctum, vt qui erat Filius Dei, ab æterno efficere-
tur filius hominis tempore; ſecundò vt qui erat
Filius Dei naturalis, efficeret nos Dei Filios
adoptiuos. Tertiò vt media perſona inter Pa-
trem, & Spiritum ſanctum mediator fieret inter
Deum, & hominem. Quartò vt illa perſona aſſu-
meret naturam, per quam genus humanum in-
ſtruendum erat, & Verbum Diuinum, iuxta illud
ſapient. 1. *fons ſapientia Verbum Dei in altiſſimis.*
Quintò vt homo qui Deum offenderat appeten-
do ſimilitudinē Dei, reconciliaretur Deo per ve-
ram imaginem, & ſimilitudinem Dei. Sextò vt
creatura vniretur illi, per quem tanquā per exem-
plar omnia facta ſunt: nā quæ ſimilia ſunt, con-
uenientiùs vniuntur, iuxtà vulgare dictum *ſimi-*
le ſimili eſt amicum. Ille autem, per quem om-
nia facta ſunt, eſt Verbum Diuinum *Eccleſ. c.* 17.
& Ioann. 1. & ſic ſolam perſonam Filij, aſſum-
pſiſſe naturam humanam, probatur ex textu no-
ſtro, vt adducit Barboſa *de iure Eccleſ. p.* 1. *cap.* 1.
num. 4 adducens verba *Concil. Tolet.* 6. ibi *ſolus fi-*
lius aſſumpſit humanitatem in ſingularitate perſo-
na, *non in vnitate natura*, *id eſt in eo quòd eſt pro-*
prium filij, *non quòd eſt commune Trinitati*: Vi-
dendus eſt D. Thom. *de Incarnat. quæſt.* 5. *art.* 4.
vbi *artic.* 3. loquitur contrà Sabellianos, alioſ-
que hæreticos vocatos Patri-paſſianos exiſti-
mantes totam Sanctiſſimam Trinitatem Incar-
natam fuiſſe; eo quòd arbitrarentur Patrem, &
Filium, & Spiritum ſanctum non eſſe tres per-
ſonas, ſed vnam, quæ ratione diuerſorum offi-
ciorum vario nomine nuncupantur: viden-
dus eſt etiam Beccanus *de Incarnatione capit.* 4.
num. 4.

Imò idem Beccanus *cap.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 5. Tan- 6
ner. *d. diſputat.* 1. *quæſt.* 2. *dub.* 1. *à num.* 38. Suarez
p. 3. *tom.* 2. *de Incarnat. diſputat.* 4. *ſect.* 2. *concluſ.* 4.
dicunt vt hæc quidem Filij Incarnatio, id eſt
vnio hypoſtatica cùm naturâ humanâ fuit ma-
gis conueniens ad redimendum genus huma-
num, quàm vnio cum naturâ Angelicâ, quia
hoc pacto dignitas humana magis extollitur;
& quia hinc maior confeſſio dæmoni ſequitur,
quòd ab eâdem naturâ vincatur, quam ipſe vi-
cerat.

Ad ſecundam quæſtionis partem, ſuppoſitis, 7
quæ latè *dico in cap. nouit de Iudiciis quæſt.* 2. *&*
quæſt. 3. vbi egi de quæſtionibus *an Chriſtus Do-*
minus omnia potenter ſciat, *& nemo alius extra*
eum: & *an Chriſtus Dominus in quantum homo ha-*
buerit Dominium temporale huius mundi, nunc bre-
uiter reſpondeo quòd Chriſtus Dominus ſecun-
dùm humanitatem habuit ampliſſimum Domi-
nium ſpiritale in omnes creaturas; tam cæle-
ſtes, quam ſublunares, & terreſtres; ita, vt illis
vti poſſet ad finem ſpiritualem, quoties ei vi-
ſum fuiſſet. † Item & quòd eſt caput totius Ec- 8
cleſiæ tàm militantis, quàm triumphantis. Pri-
ma pars probatur ex illo Matth. *cap.* 28. *data eſt*
mihi omnis poteſtas in cælo, *& in terra*, Ioan. 18.
tu dicis quia Rex ego ſum, Apoſtol. 1. *ad Co-*
rinth. 15. *omnia ſubiecit ſub pedibus eius*, 1. ad
Timoth. 6. *Beatus*, *& ſolus potens Rex Regum*,
& Dominus Dominantium, Ioannis Apocaly-
pſis 1. *Princeps Regum terra*, cap. 17, *Rex Regum*,
c. 14. *habet in veſtimento*, *& in femore ſuo ſcriptum*
Rex Regum, *& Dominus dominantium*, & ex illo
Daniel. 7. *dedit ei poteſtatem*, *& honorem*, *& Re-*
gnum Zachar. 9. *ecce Rex tuus*, *venit tibi iuſtus*,
& Saluator, Iſaiæ 9. *factus eſt Principatus ſuper*
humerum eius, *& vocabitur nomen eius admirabilis*
Conſiliarius, *Deus fortis*, *Pater futuri ſaculi*,
Princeps pacis, & Pſalm. 7. *ego autem conſtitu-*
tus Sum. Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum
eius.

Secunda pars probatur, quia apertè conſtat. 9
Ex ſacrâ Scripturâ, in quam nomen capitis ſæ-
pè tribuitur Chriſto, vt patet ex ſequentibus
Paul. capitibus *ad Epheſ.* 1. *omnia ſubiecit ſub*
pedibus eius, *& ipſum dedit caput ſupra om-*
nem Eccleſiam, *quæ eſt corpus ipſius*, & c. 4. *creſca-*
mus in illo per omnia qui eſt caput Chriſtus, & c. 5.
vir eſt caput mulieris, *ſicut Chriſtus Eccleſia*, &
ibidem *nos ſumus Chriſti*, & ad Chryſoſt. 2 *ipſe eſt*
caput corporis Eccleſia. † Probatur etiam quia in 10
Chriſto requiruntur omnes conditiones requi-
ſitæ ad caput Eccleſiæ myſticum. Nam ſicut
tota Eccleſia dicitur vnum corpus myſticum
per ſimilitudinem ad naturale corpus homi-
nis, quod iuſta ratione diuerſorum membro-
rum diuerſos actus, & officia exercet: ita
Chriſtus dicitur morale, ſeu Myſticum ca-
put Eccleſiæ, deſumpta ſimilitudine ab hu-

11 mano capite. † Et ſicut humani capitis proprium eſt influere in reliqua membra, illáque per intellectum, voluntatem, & alios ſenſus in ipſo capite reſidentes dirigere, & gubernare, ne in ſuis functionibus errent: ita Chriſtus influit, vel ſaltem virtutem habet vniuerſalem influendi gratiam in omnia Eccleſiæ membra, iuxta illud Ioan.1. *de plenitudine eius, nos omnes accipimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moyſen data eſt gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum.*

12 Quod ſi dubites an tantum in habitu, ſeu etiam in actu Chriſtus exercuiſſet dominium temporale huius mundi, recurres ad ea, quæ dixi *in d. cap. nouit de Iudiciis tota quæſt.*3. vbi expendo. † Cumvolens Chriſtus Dominus aſſen-
13 ſurus ad Patrem Petrum vniuerſæ Eccleſiæ Paſtorem præficere, qui vices ſuas viſibiliter in terris ſuſtineret ad denotandum myſterij magnitudinem, & grauitatem ter repetitis verbis illis *Simon Ioannis diligis me plus his*: ab eodem reſponſo accepto *etiam Domine tu ſcis, quia amo te*, bis Chriſtus illi dixit *paſce agnos meos*, & tertiâ vice *paſce oues meas*, Ioann.21. & 22. & Marc.16. per quæ verba ipſum Petrum in ſanctitate quidem præſtantem, in paupertate eximium, in humilitate maximum, in virtute ſupremum non faſtu, ſed ſimplicitate, pedibus nudis ambulantem, præſentibus aliis Apoſtolis, Principem conſtituit, & eligit Chriſtus, vt eſſet Paſtor totius Eccleſiæ Militantis, Parens, Magiſter, Gubernator, caput, & Dux; & ſic factus fuit ſuper inuiſibili fundamento Chriſto, & ipſi viſibili fundamento Eccleſiæ; & ideo Dyoniſ. *cap.*3. *de Diuinis, nom.* vocauit ipſum Petrum *ſupremum, & antiquiſſimorum Theologorum faſtigium*, S. Ignatius *Epiſtol. ad Romanos Eccleſiæ præſidentem*, S. Clem. *Epiſt.*1. *fundamentum Eccleſiæ*, alia tradit videnda Barboſa *dict. lib.*1. *de iure Eccleſ. cap.*1 *num.*12. *&* 13.
14 † Qui *num.*11. benè ponit quare Chriſtus reputarit neceſſarium aliquem Eccleſiæ à ſe in terris conſtitui præſidem, relinquere qui eius vicariam poteſtatem retineret, de quo ſcribunt eleganter Oſſorius *lib.*1. *contra Obdonen.* verſ. *ſed vt aliquid pag.*87. Seraphinus de Freytas *de iuſto Imperio Luſitanorum aſiatico cap.*6. *num.*3. *&* 4. cum ſequent. Bocc. *Epo. tract. de Hyerarch. n.*18. & inter rationes plures eſt vna nempe, quia ſicut Rex à Regno diſcedens ſi diu, abfuturus ſit, alium in ſui locum ſufficere, & ſubrogare, ſolet: ita par fuit, vt Chriſtus cœlum conſcen-
15 dens, alium ſubſtitueret. † Ex quo iam poſſes deſcendere ad tractationem de poteſtate, quam habuit ſanct. Petrus, vt Chriſti Vicarius in terris, & cæteri poſt ſe Pontifices Maximi. Sed quia dixi latè *in dicto cap. nouit de iudiciis quæſt.*4. vbi egi de ea, *an Petrus, & Pontifices eorum ſucceſſores ſint, & fuerint Domini vniuerſi orbis*: & ad alias quæſtiones conducibiles de poteſtate Eccleſiaſticâ; ideo hîc nun ago, etſi aptè poſſet ex lecturâ textus noſtri, & *capit.*1. *hic* vbi ago de poteſtate Papæ diſponendi in rebus fidei.

16 Ad tertiam quæſtionia partem an negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, & Beatæ Mariæ Virginitatem ſint relaxandi. De quâ cùm ad fidem ſpectet, & inſuper per verba textûs noſtri poſſit, imò & debeat tractari ſi attendas ad omnia verba dicti verſ. *& tandem, & ad alia*; ideo etiam breuiter reſpondeo quantum ad propoſitum ex Bulla Pauli Papæ IV. quæ incipit *quorundam*, incluſa in ſubſtantia, *in alia Clem. VIII.* incipit *Dominici Gregis* extenſa apud Quarantam in verbo *hæretici* Bariolam *in calce*, Flores *director. Inquiſitor.* Dianam *p.*4. *ad finem*, vbi ponit alias Bullas ſpectantes ad ſanct. Tribunal. Inquiſitionis, de quâ agentes refert plures Farinac. *de hæreſi quæſtione* 193. *num.*39. & poſt tractat, Scortia *epithom.* 68. *theorema* 174. vbi inferens verſ. §. 3. eiuſdem Bullæ, refert ſubſequentia verba *vt quicumque Chriſtianus qui ſanctiſſimam Trinitatem, & Vnitatem Diuinæ ſubſtantiæ, vel* IESV CHRISTI *Domini noſtri Diuinitatem, vel eius de Spiritu ſancto conceptionem, vel mortem eius in Cruce vt nos redimeret, vel perpetuam Beatæ Mariæ Virginis Virginitatem negauerit, habeatur pro relapſo in hæreſim; & vt talis tradatur ſæculari Curiæ, à qua relapſorum pœnâ puniatur.* de quo & ſi dixerim *ſupra in principio Rubricæ*, nihilominus latius hic repeto.

Ratio autem quare ſic factum, ea nempe eſt, 17
quia in pœnitentes, & alij de cæterò errantes in aliquo, ex his articulis atrociter peccantes, legitimè relapſorum pœnis ſubiiciuntur, cum repugnent; præcipuis dogmatibus Catholicæ Religionis latiſſimè explicatis in Diuinis literis, in Symbolis Apoſtolorum, Conſtantinopolitano, & Athanaſij Concil. Lateranen. ſub Innocentio III. anno 1215. in Concil. Viennenſi ſub. Clem. V. anno 1311. in Concil. Florentin. anno 1439. ab Eugenio IV. inſtructione Armenorum, & Iacobitarum à Patribus, vt Leone *Epiſtol.*13. Hieronym. *titul.*9. Roman. *impreſſionis Epiſtol.*19. Auguſtino *de fide ad Petrum*, ac cæteris à Theologicis Scolaſticis in libris ſententiarum, Iuris Canonici Interpretibus, & ex textu noſtro, & *cap.*2 & ex *Clem.* 1. *eodem*, per quæ iura Doctores, & in ſingularium Eccleſiarum particularium Catechiſmis.

Igitur Doctores iam ſupra citati, ex aſſi- 18
gnatis Bullis Pauli IV. & Clementis VIII. enumerant articulos quinque, quos negantes, tradendi ſint Curiæ ſeculari, vt Bordonus deducit in explicatione earum *de inquiſit. cap.*13. *num.*2. primùm de Trinitate perſonarum in Diuinis, ſecundùm de Diuinitate IESV CHRISTI. Tertiùm de eiuſdem conceptione de Spiritu ſancto. Quartùm de eius morte pro noſtra redemptione. Quintùm de maternitate, & perpetuâ Virginitate B. Mariæ ſic vt omnes eos negantes, aut vnum ex illis, ſint tradendi Curiæ ſæculari. † Concludens *num.*13. vt pro 19
eodem accipiatur hæreticus ſubuerſus, & relapſus, quia qui ſemel negauit vnum ex prædictis articulis, quamuis propriè non ſit dicendus relapſus; nam non bis, ſed ſemel lapſus fuit, ſi inſpiciamus vim vocabuli, nihilominùs Legatorem ſtatuiſſe hunc connumerari, & haberi inter relapſos in ordine ad ſubeundam pœnam relapſorum quæ eſt, vt Curiæ ſeculari tradatur ad vltimum ſupplicium, & hoc faciendum eſſe irremiſſibiliter, & ſine audientiâ, colligens ex *capit. ad abolendam* 9. *de hæreticis.* † Cum immanitas, & atrocitas talis deli- 20
cti exigat, vt huiuſmodi improbi & peruerſi homines fidem Catholicam ſubuertentes irreuocabiliter, vltimu ſupplicio plectantur, vt

alij

alij perterriti ſanctam fidem totis viribus, &
corde proſequantur.
21 Relapſi inquam ſunt, qoaſi iterùm lapſi in hę-
reſim (poſt ſolemnem tamen abiurationem iu-
dicialem ex Ancharrano *in c. accuſatus de hæreti-*
cis lib.6. Caſtro *lib. 2. de iuſta hæret. punit. c.2.* Si-
mancas *tit.57.n.2.* Scortia *d.epith.68.* verſ. *relapſi,*
& alij cum Carena, & Bord. *ſupra c.9. dub.8.*)
etiam pœnitentes traduntur brachio ſæculari,
ſine vlla audientiâ, animaduerſione debitâ pu-
niendi *ex d.cap. ad abolendam de hæreticis*, ex eâ
ratione, quòd qui ſecundo labitur, non præſumi-
tur priùs bene conuerſus, vt docet Concil. Nar-
bonenſ. *c.11.* in verb. ſequentibus, *& illos, qui poſt*
alienationem erroris, ſeu purgationem, deprehenſi
fuerint, in abiuratam, hæreſim reincidiſſe ſæculari
iudicio, ſine vlla penitus audientia, relinquatis, ani-
maduerſione debitâ puniendo, cum ſufficiat tales per
falſam conuerſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe: leges
iam relatos, & Eymericum *p.2. director. q. 58.*
num.6. & ibi Pegna, Zanchin, *de hæret. capit.16.*
& 17. Bernard. Comenſ. *in lucerna inquiſit.* verbo
relapſus, Azor. *tom.1. moral. c.14. lib.8.* multis aliis
etiam, Scortia *epithom.* 18. *theorem.36. inconſtit.*
Innocent. III. cum aduerſus anni 1243.
22 Vnde circa veram intelligentiam dictæ Bullæ
Pauli IV. & Clem. VIII. ſolent excitari quæſtio-
nes nonnullæ, quibus ſigillatim, & breuiter re-
ſpondet citatus Bord. *de inquiſit. d. cap. 13. à n.3.*
& 4. Primò quia qui negat vnum ex illis articu-
lis acceſſorium, vt ſi neget ſimplicitatem in
Deo, & in hoc caſu negat *n.4.* ſic vt nõ ſubiaceat
pœnis d. Bullæ, quia per hoc non negat Vnita-
tem, Trinitatem, Incarnationem, Maternitatem,
aut Virginitatem, non enim id eſt contra inten-
tum principale prædictæ Bullæ, quæ intendit,
vt tales articuli intacti remaneãt & ab omnibus
credantur, propoſitis pœnis, dictę Bullæ; & quia
pœna locum habet, vbi non eſt violatio princi-
palis ex Gloſſa fin. *textus in c. ſignificantibus de*
23 *officio deleg.* & per iura ibi adducta. † Et *n.5.* ſubdit
vt credens quòd B. Maria cognita fuerit à Io-
ſeph, ſubditur pœnis dictæ Bullæ, quia vult
ſubuertere virginitatem B. Mariæ perpetuam an-
te, & poſt partum, de qua latè Soarez *tom.2. de*
24 *Incarnatione diſp.5.* vbi *de Virginit. B. Mariæ.* † Sed
non incurrere ait *n.7.* eum, qui negauerit B. Vir-
ginem poſt Ioſeph. habuiſſe alium maritum,
cum quo tamen perpetuo ſeruauit Virginitatem,
ſicut cum Ioſeph. quia per hoc non negat Vir-
ginitatem perpetuam B. Mariæ ex ſuppoſitione
quòd neutrum virum cognouit, ſed ait quòd eſt
hæreticus, quia nullum ſponſum, nullum vi-
rum habuit Beata Virgo, præter Ioſeph. *Matth.*
c.1. n.18.19. & 20. Lucæ 1. *n.27.* de quo viden-
dus eſt D. Thom. *p.3. q.29. art.2.*
25 Tamen concludit Bordon. quòd propter hoc
ſit grauiſſimè, & ſine remiſſione vltimo ſuppli-
cio puniendus, quia malitioſè, & artificioſè ni-
mia detrahit integritati intactæ ſemper Virginis
26 † Et iterum addit *n.8.* quòd dicta Bulla non ex-
cuſat ignorantes prædictos articulos per verba
ibi *nulla illis ignorantia ſupradictæ conſtitutionis,*
27 *excuſatione ſuffragante.* † Et *n.10.* ex verbis illius
etiam addit quòd prædicta Bulla habet etiam
effectum in illis locis, vbi eius publicatio im-
peditur, iuxta ea, quæ dico *infra ſub Rub. de con-*
28 *ſtit.* etiamſi allegent non receptionem eius. † Ta-
men *num.9.* excipit ab incurſione pœnarum eius
Cardinales, Imperatores, & Reges, quia in om-

nibus conſentur excepti eo quòd non compre-
henduntur ſub illis clauſulis, *cuiuſcumque dignita-*
tis, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, quæ
communiter ſolent inſeri in Bullis abſque ex-
preſſione aliâ pariticulari, vt alibi dixi.
Inquires autem qui ſint articuli acceſſorij ſu- 29
pra quinque relatis, & reſpendet Bord. breuiter
d. c.13. n.3. dicens, vt ſub primo de vnitate, &
Trinitate exprimantur ſequentes, Deus eſt in-
compoſitus, Deus eſt ſubſtantia, vna, & indiui-
ſa, Deus eſt ſubſtantia ſimplex: quos dicit com-
prehendi ſub primo principali, quod ſcilicet
Deus eſt vnus, & trinus. † Et ſub ſecundo de Di- 30
uinitate Iesv Christi, qui eſt verus Deus?
contineri, quòd eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum Pa-
tre, & Spiritu ſancto. † ſub tertio de conceptio- 31
ne Iesv Christi in vtero Virginis de Spiritu
ſancto; contineri, quòd non eſt ex ſemine Io-
ſeph conceptus. † ſub quarto de morte Chriſti; 32
contineri quòd fuit mors Crucis, quòd mortuus
eſt, vt nos redimeret, à peccatis, & à morte
æterna, atque vt nos reconciliaret Patri ad vi-
tam æternam. † Sed quòd reliqui duo de mater- 33
nitate, & perpetuitate virginitatis, ambo ſint
articuli principales, cum illis nihil addatur, &
de iſtis acceſſoriis loquens dici non compre-
hendi ſub tenore prædictarum Bullarum ad hoc
nempè, vt earum pœnis plectantur illos ne-
gantes.
Item etiam inquires ex quibus relapſi tales 34
appareant: & reſpondetur tale nomen poſſe ſu-
mi pro eo, qui conuictus in iudicio abiurauit, &
iterum incidit. † ſecundò pro eo, qui vt vehe- 35
menter ſuſpectus in eodem iudicio abiurauit, &
de nouo labitur. † Tertiò pro eo, qui vna infe- 36
ctus hæreſi coram iudice ſimpliciter, & gene-
raliter abiurat omnem hæreſim, & deinde inci-
dit in aliam longè diuerſam. † Quartò qui dam- 37
natus eam abiurat coram iudice, & deinde hæ-
reticos alloquitur, inuiſit, veneratur, cum eis
exercet commercia, *c. accuſatus de hæreticis lib.6.*
vbi pluribus Barboſa Eymericos *in direct. p.2.*
q.40. vbi Pegna *comment.65.* Syluester, verbo *hæ-*
reſis n.15. Simancas *tit.17.* Azor. *sit. lib.8. cap.14.*
Scortia *d. theor.36.* verſ. *relapſi n.1.*
Iterum dubitabis cur tamen Eccleſia ſemel 38
tantùm indulget cum Chriſtus Dominus Matth.
18. dixerit dimittendum eſſe petenti veniam ſe-
ptuagies, ſepties & reſpondent DD. cum D. Tho.
2.2. *q.11. art.* 4. quia iure pręſumunt priorem con-
uerſionem fuiſſe falſam, & iterum reuerſurum ad
vomitum; & obid damnantur, vt incorrigibi-
les, vltimo ſupplicio: quia eſt plus periculi ſpe-
ctando nouam conuerſionem, quam exequendo
pœnam. † Et quòd dictum Domini pertinet ad 39
indulgentiam in foro animæ, & dimiſſionem
iniuriarum, non ad dimiſſionem in foro exter-
no, maximè in crimine læſæ Maieſtatis Diuinæ,
quale eſt hæreſis, refert idem Scortia *ſupra in fi-*
ne, vbi iterum memor eſt conſtit. Paul IV.
iam adductæ

AD

§. VNA EST FIDELIVM dict. capitis primi.

PRÆMISSVM

SVMMARIVM.

1 *Sacramentorum ſingulorum materia, quibus in titulis, & locis decretalium tractetur ex propoſito?* remiſſiuè n.2. & 3.

4 *Sacramentum non poteſt ab alio, quàm à Chriſto inſtitui.*

5 *Eccleſiæ vnitatem qui tractent, ac ſuffragiorum communionem ex textu noſtro,* num 6. & 7.

1 HIc agitur de Sacramentis Ec-
cleſiæ, præcipuè de Euchari-
ſtia, de Baptiſmo, & de Pœ-
nitentia, de quibus latiſſimè
*infra in cap. cum Marta de Ce-
lebratione Miſſar.* & in aliqui-
bus iuribus illius tituli, & *in tit. de Cuſtodiâ
Euchariſtiæ, & in tit. de Baptiſmo, & de Pœni-
tent. & remiſſ.* ideo hic nihil repeto circa gene-
ralia de materia, & forma horum Sacramento-
rum, quæ ſolent hic tractare Doctores: de
aliis inquam Sacramentis Eccleſiæ dico *infra
ſub tit. de temporibus ordin. & de ætate. Et quali-
tate Ordinand. de ſacra Vnctione in eo tit.* vbi, &
2 *in cap. quanto de conſuet.* † Et *in tit. de Sacrament.*
non iterandis, ago de Sacramentis Ordinis,
3 Confirmationis, & Vnctionis. † Et *in toto lib.4.
decretal. de Sacramento Matrimonij, & de Sacra-
mentis in genere infra hoc lib. dict. tit. de Sacrament.
non iterandis*, & præter notata hîc à Barboſa
*ex num.*14. videbis Eugen. Papam *per* 19.§.§. *in
conſtitut.*19. *edita anno* 1439. quæ incipit *exul-
tate*, de quâ Scortia *Epithome* 34. *theorem.* 99.
vbi recenſet omnia Sacramenta, & aliam eiuſ-
dem, quæ incipit *cantate*, quæ eſt 23. *edita an-
no* 1441. *de Concordia Iobitarum cum Eccleſia Ro-
mana*, & in Concil. Conſtantin. *ſeſſ.*13. Tri-
dent. *ſeſſ.* 13. & *in cap. ad abolendam de hæret.*
DD. cum Sanct. Thom. 3. *p. queſt.*60. *& ſeq. &
lib.*4. *contra gentes*, Scholaſtici *in* 4. *diſtinct.*1.
& 2.

4 Et quòd Sacramentum ab alio, quam à Chri-
ſto inſtitui non poſſit dico *infra ſub dicto tit. de
Sacram. non iterandis*, & colligitur ex verbis hîc
ibi *in qua idem ipſe Sacerdos eſt ſacrificium* IESVS
CHRISTVS, *&c.* Docent DD. cum D. Thom.
3.*p.q.*72.*art.*1. Couarr. cum aliis *lib.*1.*variar.c.*10.
5 *n.*3. † Sed quæ hic vt ſpecialia poſſint longius
tractari, ſunt quæ ſubſequuntur in ſequenti quę-
ſtione per prima verba hic *vna eſt fidelium vni-
6 uerſalis Eccleſia, extra quam nullus ſaluatur.* † Et
enim de Eccleſiæ Vnitate edidit librum S. Cy-
prianus, quem refert hic Barboſa *n.*13. & *in Pa-
ſtorali p.*1 *tit.*2. *gloſ.*17.*n.*19. † Et hic applicabis
7 quæ Couarr. adduxit *in c. alma Mater* 1.*p.*§.6. *à
n.*1. & ante de ſuffragiorum communione addu-
cens textum noſtrũ, qui initio dicti *c.*1.*n.*2. agit
de triplici communione inter Chriſti fideles.

QVÆSTIO I.

Quid ſit Eccleſia Catholica; quid Cathedralis, ſeu Matrix Eccleſia: Et an Papa ſolo verbo poſſit facere Sacerdotes.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia Catholica fundata eſt in Scripturis ſacris, & Canonicis, & ad quid* n.2. *quæ vna fuit in vtroque teſtamento*, n.5.

3 *Catholica Eccleſia dicitur, vt vniuerſalis, quòd protendit palmites ſuos in qualibet loca, & tempora continuat ſub vno Duce inuiſibili Deo in Vnitate fidei, & Religionis, ac de aliis epithetis, &* n.4. *& quæ vbique dicitur vna ſuper omnia* n.6.

7 *Eccleſia conſideranda eſt, vt complectitur omnes, qui habent communionem fidei, & doctrinæ, vbi Chriſtus præcipit de audienda Eccleſia, vel Patres poſt Apoſtolos, &c. quæ oportet eſſe cognoſcibilis, & à Deo viſibilis*, n.8.

9 *Mali in Eccleſia Dei ſunt, non ſecus, quàm Palea in frumento.*

10 *Peccatores, & iuſti ad Eccleſiam, eiuſque vnionem, quæ fide conſtat, pertinent, expenditur* ex Trid. n.11.

12 *Eccleſia quæ dicitur Cathedralis, ſeu Matrix?* remiſſiuè.

13 *Papa ſolo verbo non poteſt facere Sacerdotes. Et num dare ſimplici Sacerdoti licentiam ordines conferendi?* remiſſiuè.

ETenim quod Eccleſia Catho- 1
lica fundata ſit in Scripturis ſa-
cris ab ea Diuinis, & Canoni-
cis declaratis, denunciatis, ac
definitis per gratiam Spiritus
ſancti, quibus eadem vtitur ad
probandum probatione irrefragabili ea quæ ad
fidem, & religionem Chriſtianam attinent, & ad
euertenda quæ hæretici quotidie aduerſus Ca-
tholicam vnionem, eiuſque Canones, ac decre-
ta comminiſcuntur, tradit Couart. *lib.*4. *variar.
c.*14. & ibi *n.*11. † adducens ex Nicephoro Græ- 2
co Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Auctore *lib.*2.*c.fin.* ea
ratione diuinas Scripturas propter irrefragabi-
lem, ac Sacroſanctam authoritatem principia,
atque elementa pietatis ac religionis noſtræ di-
ci iure optimo poſſe, † tradens quòd Catholica 3
dicitur, id eſt vniuerſalis, quòd protendat pal-
mites ſuos in quilibet loca, & tempora conti-
nuata ſua vno Duce inuiſibili Deo in vnitate fi-
dei, & religionis; & quod ea ſocietas ſemper in
orbe fuit, & erit vſque in conſummationem ſæ-
culi teſtante S. Matthæo *c.*14. *prædicabitur Euan-
gelium Regni in vniuerſo orbe in teſtimonium omni-
bus gẽtibus, & tunc veniet conſummatio*, vt & com-
probatur etiam Lucæ *c.*14. & Azor. *c.*1. erit enim,
& fuit Catholicæ, & vniuerſalis Eccleſię per to-
tum orbem, omneſque gentes diffuſæ vnus tha-
lamus Chriſti, vna inquam fides, vnum bapti-
ma, vnus Deus, vnum caput Chriſtus, (vt
iam ſuprà dixi ſub Rubrica, & *in queſt.* 2. *hic*)
† ex quo totum corpus compactum & conne- 4
xum per omnem iuncturam ſubminiſtratio-
nis

nis ſecundum operationem in menſura vniuſcuiuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate teſte Paulo *ad Epheſ.c.*4.

5 Eſt ergo manifeſtum, vt veteris, & noui Teſtamenti vnam, eandemque Eccleſiam eſſe fundatam ſuper fundamento Prophetarum, & Apoſtolorum, hoc eſt *Chriſto*, qui vtriuſque teſtamenti, & vtriuſque populi, fundamentum eſt, & lapis ille Angularis, quo vtterque Populus connectitur, iuxta Pſalmiſtam *Pſalm.*117.

6 † imo dicitur Eccleſia Catholica, & vniuerſalis, quia vbique vna, atque vna ſuper omnia, & vt agnoſcit Patianus Barchinonenſis *in Epiſt.*1. *ad Sempronianum*, ſed & piè, atque eleganter eam depingit nobis Vincent. Lirenenſ. in eo lib. quem aduerſus hæreſes eruditiſſimè ſcripſit, & ante eos optatus Milenitanus *lib.*2.& Cyprianus *de vnitate Eccleſiæ* idem,& D.Auguſtin. docet,*lib.de vera relig.c.*7.*& de vtilit.credend.c.*7.*& lib.*2.*contra aduerſarios legis c.*12. & aliis pleriſque locis, præſertim *Epiſt.*49. qua de re tractat latè Franch.Baldum in hiſtoria collationis Africanę ad optatum.

7 Cæterum, vbi Chriſtus de audienda Eccleſia præcipit, vel Patres poſt Apoſtolos de authoritate Eccleſię dixerunt,Eccleſiam conſideranda eſt,vt complectitur omnes, qui habeant communionem fidei doctrinæ, & aliorum, quæ his adhærent ex vnione per fidem,per quam omnes fideles ſunt Grex ſub vno Paſtore, vt ſit iuxta hunc ſenſum Eccleſia Populus in vnam profeſſionem fidei cohærens, ſaltem ſecundùm vnionem profeſſionis, & viſibilem quandam Chriſtianæ fidei formam, in quo cætu,& bonos, & malos dicimus eſſe permixtos, qui ſi non ſiut colligati, omnis vnitate Spiritûs, & vinculo charitatis colligati:tamen ſunt ſecundùm vnionem ſignaculi fidei, & corporaliter conluncti, ſecundum viſibilia pietatis Sacramenta.

8 Hane enim Eccleſiam, quæ audienda eſt, & cuius authoritas ſequenda nobis, oportet eſſe cognoſcibilem, atque à Deo viſibilem; hæc enim eſt illa Eccleſia, quæ apud Matth. *cap.*13. comparatur ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti, & apud eund. decem Virginib.*cap.*25.è quibus quinque erant fatuæ, & quinque prudentes; † ſunt ergo mali

9 in Eccleſia Dei, non ſecus, quàm Palea in frumento ex Auguſt.*in lib.de baptiſmo cap. eſt vnitas de conſecrat. diſt.*4. eodem Auguſtin. *de fide ad Petrum, cap* 43. & repetit idem auctor hanc ſententiam ſæpe aduerſus Donatiſtas, & *in lib. de vera relig. cap.*6. & præcipuè in *libro vno contra Epiſt. Petiliani de Eccleſia vnitate.* Synodus etiam Conſtantienſ. aduerſus Ioan. Hus er-

10 rores *ſeſſ.*15. vbi definiuit bonos, & malos peccatores, ac iuſtos ad Eccleſiam, eiuſque vnio-

11 nem, quæ fide conſtat pertinere, † & Synodus Trident. *ſeſſ. cap.*15. *& can.*18. *contra Lutheranorum hæreſes*, pronunciauit per peccatum mortale: fidem non amitti, eamque tunc quamuis mortua ſit, nec vina dici poſſit, veram tamen eſſe fidem, quæ ſufficiat, vt quis verè dici poſſit Chriſtianus. Qua de re tractauere Alphonſus à Caſtr.*lib.de hæreſibus*,verbo *Eccleſia* Dom. Soto *lib.*2. *de natura, & gratia cap.*7.*&* 8.& præter hos Concilium Colonienſ. *in expoſitione Symboli*, & ad plura quid ſit Eccleſia quæ eius cauſalitas ad fidem Diuinam, & quæ ſint eius

D.Fermoſ.de Leg.Eccleſ.

prærogatiuæ, quæ eius auctoritas in proponendis rebus de fide credendis num ſit infallibilis, quaue neceſſitate,quaue cauſalitate Eccleſiæ auctoritas ad aſſenſum fidei concurrat P. Franc. Vallente *in Concordia Iuris Pontificij tom.*1. *q.*4.*ſect.*1.2.3.*&* 4.vbi latè & cum multis.

Quid tamen Cathedralis, ſeu matrix Eccleſia ſit, dixi infra *in c.*1. *de præſcription. quaſt.*4. *verſ. ad vltimum*, & noto infra *in c.*1.*de reſcriptis num.fin*, 12

Ad vltimum dubium de quo idem Barboſa ex gloſſâ verbo *claues* ex verbis nota *quòd non poteſt conficere corpus Chriſti, niſi fueris ordinatus in forma Eccleſiæ*,cenſens Papam ſolo verbo non poſſe facere Sacerdotes, ex multis comprobans *n.*22. hic non tracto, cum de ea latè dico infra ſub *Rubr. de ætate, & qualitate ordin. q.*1. *verſ.ad quartam*, Et an poſſit ſimplici Sacerdoti, & alij dare licentiam ordines conferendi, dixi in eodem *tit. in cap.cum contingat quaſt.*4. vbi nonnulla de Papæ facultate: alia dico in cap. ſtatim ſequenti. 13

AD TEXTVM in capite damnamus fin.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Abbatis Ioachim.dictum de Trinitate,& Almarici doctrina: Et quis fuerit, & quo dono prophetiæ.n.*2.&3.*Et quare illum non damnaſſet Eccleſia,ſed eius errores*,n.4.

3 *Hæreticus non dicitur corrigi paratus,nec vt talis Curia ſæculari traditur, nec qui ſua ſcripta, & opera ſubiicit Papæ.*

5 *Proteſtatio ſub correctione Eccleſiæ facta à quolibet ſcriptore cum releuat antecedens, ſeu ſubſequens ab hæreſi.*

6 *Libri omnes hæreticorum damnantur, & prohibentur.*

7 *Opiniones plures eſſe ſolent ſacræ Scripturæ,quarum nulla hæretica eſt, donec Eccleſia Diuino auxilio contrariam ex reconditis ſacræ Scripturæ ſenſibus probauerit. Et quare*, num.8.

8 *Hæretici quare non dicantur, qui ante definitionem Eccleſia dixerunt aliquam aſſertionem fidei contrariam,& n.*9.

9 *Eccleſia poteſt declarare dubias opiniones, & aliquam eſſe Catholicam aſſertionem,& pronunciare eam ad fidem pertinere.*

HVius textûs materia extendi valet tam ex dictis ſuprà *in Rubr.quàm in cap.*1. *hoc tit.* nam cum Abbas Ioachim exiſtimaret vnitatem Trinitatis non eſſe veram, ac propriam,ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam, & eius doctrina damnetur, recipiaturque alia Petri Lombardi, dum aſſerit, quòd 1

qoòd quædã ſumma res,(ideſt Natura)eſt Pater,
Filius,& Spiritus ſanctus, & illa res non eſt ge-
netans,geuita, vel procedens, ſed Pater eſt, qui
geoerat, Filius qui gignitur,& Spiritus ſanctus,
qui procedit. Et quamuis alius ſit Pater, alius
Filius, alius Spiritus ſanctos, ſed id quod eſt
Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, idem om-
nino eſt.

2 Item & doctrina Almarici, tanquam hæreti-
ca, & inſana damnatur; ideo benè occaſiooe
huios deciſionis de hoc ſacratiſſimo, & recon-
dito myſterio poſſet hîc agi, de quo ſunt con-
ſulendi ſeolaſtici iam ſupra citati in Rub. vbi ſa-
tis pro canoniſtis,de eius myſterio, fideque te-
3 nenda dictum eſt. † Quis enim fuerit ille Ioa-
chim, & quo dono propheriæ præditus ſatis
inſinuat hîc Barboſa *num.2. qui num.3.* infert ex
littera quod ſi aliquis cognoſcens errorem ſe
corrigat, vel corrgi paratus ſit, non poſſit hæ-
reticus dici pertinax, nec vt talis curiæ ſæculari
4 relaxati. † Et ob id *num.4.* ait quòd & ſi Ab-
batis Ioachimi errores per multos damnauit
Eccleſia, eius autem perſonam non vtique, eo
quod ſuis litteris (vt hic habetur) omne per-
uerſum damnauit dogma, ſeque illam tenere
confeſſus eſt, quam tenet Romana Eccleſia; &
ſic licèt opinio fuiſſet erronea, nihilominus ex
quo eam ſubiecit Eccleſiæ,fides eſt eadem quam
habet Eccleſia, non ergo ipſe Auctor damna-
tus fuit à Concilio Lateranenſi ſub Innocent.
anno 1215. Nec alia eius opera, maximè
cum ipſe Abbas Ioachim omnia ſcripta ſua Pa-
pæ aſſignari mandauerit, Apoſtolicæ Sedis Iu-
dicio approbanda, ſeu etiam corrigenda: vi-
debis Capucin. *in compend. de Concil. gener.* vbi
de Concil. Later.4.pag.259. Ægid. Roman. ſuper
hunc textum *p.2. in fine*, Cardinal. Tuſchum
*tom.1.litt. A. conclus.3.num.*24. Auguſt. *triumph.
de poteſt. Eccleſ. quæſt.*10.*art.*5. Anton. Poſſeuin. *in
apparatu ſacro tom.1.* verbo *Ioachimus*, Blaſius
5 Vregas *in Apocalyp. cap.3. ſect.3.* † Alia addit
Barboſa ſub *dicto n.2.* qui *n.5.* ab hinc deducit ex
Concilio Doctorum, quantùm expediat ſemper
proteſtationem antecedere, aut ſubſequi diſpu-
tationem, aut aliquam compoſitionem; iuuat
namque illa diſputantem, aut ſcribentem, exi-
mitque ab hæreſi, vt ſcribunt Rojas *de hæret.
p.1.num.*62. Nauarr. *conſ.*6. incipit *hypoteſis n.*14.
de hæretic. Decianus *conſ.*8. incipit *grauia ſunt
n.*128.*volum.*1. Albertin. *de aſſertion. Cathol. q.*12.
*num.*10.*& quæſt.*29.*num.*13. Zabarella *in Clem.*1.
§.*porro n.*5. de Summa Trinitare, Bartol. Berona
cautel. 155. & in comprobationem; ſic ſuper
rebos, & controuerſis humanis facies argu-
mentum de multis, quæ adduxi de proteſtatio-
ne, quæ interponitur ad euadendos alios, iuris
aliquos effectus.

6 Et quia ex gloſſa (Florenſi Monaſterio) à
num.9. Barboſa hîc notat, quòd omnes hæreti-
corum libri, ſunt prorſus vitandi abſque vllo
delectu, & quòd authoris damnati, eius quo-
que libri damnari cenſentur, ſiue boni, ſiue ma-
li, & ſiue libri circumferantur impreſſi, ſiue
manu ſcripti per textum *in cap. nouerit de ſentent.
excommunic.* Et cum de hac materia latè agam
ſub *tit. de hæreticis*, ideo ad ibi dicta te remitto,
videbis Couar. *variar. lib.4. cap.*17.*& legend. à
c.*14. Anton. Riciul. *in tract.* de iure perſonar. ex-
tra gremium Eccleſiæ exiſtentium, *lib.5. cap.*21.
*& cap.*23.*n.*1. Albert. *q.2. de hæret.* Pegna *in di-
rector. inquiſit. p.2. comment.3. verſ. damnato*, Rojas
*ſingul.*124. Torre Blanca *de magia lib.3. de crim
punit. capit. decimo quintò*, *num.*5. Farinac. *de hæ-
reſ. quæſt.*180. *num.*3. Sanchez *in decal. lib.2.c.*10.
nouiſſimè Dianam Carenam, & Bordonum,&
alios per eos.

Etenim Couarruuias textum noſtrum expen- 7
dens iuxta quæ adduxi ſuprà *in cap.1. hoc tit. ſub
quæſt.*2. ad finem, agens de quæſtione Eccleſia,
num poſſit nouum articulum fidei facere, dicit
ex noſtro textu *dict. lib.4. variar. cap.*14. *ſub n.*1.
ſic Abbatem Ioachim non fuiſſe damnatum,nec
cenſeri hæreticum, licet eius dogma ex ſacris
Scripturis ab Eccleſia damnetur, eo qoòd ſo-
lent eſſe plures interpretationes ſacræ Scriptu-
ræ opiniones, quarum nulla hæretica eſt,donec
Eccleſia Diuino auxilio contrariam ex recondi-
tis ſacræ Scripturæ ſenſibus probauerit. † Quia 8
licet Eccleſia non poſſit facere quod quædam
aſſertio ſit hæreſis, quæ prius hæreſis noo erat,
poſſit tamen efficere, vt nobis per ſuam cenſu-
ram pateat, illud eiſſe hæreſim, quod antea nos
latebat, an meritò hæreſis dici poſſet, & ea ra-
tione fieri, vt verè poſſimos aſſeuerare aſſertio-
nem iſtam, quæ modo ab Eccleſia, tanquam fi-
dei Catholicæ contraria improbatur, & hæreſia
cenſetur ante definitionem Eccleſiæ etiam hære-
ſim fuiſſe. Tametſi priuſquam Eccleſia hoc defi-
niret eius opinionis aſſertores hæretici minimè
dicebantur, quia nos latebat an eſſet ea opinio
contraria fidei Catholicæ; ſed quòd modo di-
cuntur poſt Eccleſiæ definitionem hæretici
quicumque eam ſententiam probauerint, & re-
ceperint, non quod eorum opinio prius falſa,
non fuerit Catholicæ fidei contraria, hæreſis.
Sed quia nomen hoc hæreticorum infame qui-
dem,& ad crimeo iſtud grauiſſimum pertioens,
exigit pertinaciam, & rebellionem quandam
diſcedentem à Catholicæ fidei defioitionibus.
† Et hæc inquam dici ſic non poterat eo tempo- 9
re,quo dobium erat, nec Eccleſia definierat. Et
ab hinc cum dicat Couarru. & iam dixerim loco
citato poſſe opiniones dubias ab Eccleſia defi-
niri, euenit vt penes Eccleſiam, talis ſit pote-
ſtas declarandi Catholicam eſſe aliquam aſſer-
tionem, & pronunciandi eam ad fidem, perti-
nere ad eum effectum, vt poſt Eccleſiæ defini-
tionem manifeſtè ſic de fide ſit ea aſſertio, vt
planè hæreticus pertinax ſit cenſendus, qui
contrariam ſequutus, ab ea diſceſſerit. Tametſi
ante Eccleſiæ definitionem, licet veriſſima fue-
rit, & Catholica ea aſſertio, propter dubiam
eius rei, & controuerſam diſputationem, hære-
ticus iure dici non poterat, qui contrariam pro-
baſſet, & ſequutus fuiſſet.

QVÆSTIO I.

An Eccleſia Romana ſit omnium aliarum
Mater, & Magiſtra. An ſola Eccleſiæ
authoritas ſufficiens ſit teſtimonium
in his, quæ ad religionem, & fidem
pertinent. Et an Pontifex poſſit errare
definiendo aliquid de fide extra Con-
cilium generale. Et quid in aſſignandis
propoſitionibus præter hæreticas: Et an
Papa, vt perſona priuata poſſit in fide

errare

errare, & an de facto errauerit,& errare definiendo aliquid circa mores extra Concilium& an in Canonicatione ſanctorum,ſeu Beatificatione.

SVMMARIVM.

1.& 2 *Eccleſia Romana eſt aliarum mater,& Magiſtra, primatum ſuper alus tenens non ab Apoſtolis, & Conciliis, ſed à Chriſto* n. 3.& *eſt aliarum caput.*n.4.

5 *Eccleſia authoritas potiſſimùm eſt accipienda in his, quæ ad fidem, & Religionem pertinent.*

6 *Eccleſia habens Dei Spiritum, nequit errare in Diuinis teſtimoniis interpretandis.*

7 *Eccleſia authoritas eſt primum principium rerum ad fidem pertinentium, vt traditiones vniuerſalis Eccleſia.*

8 *Innocent. III. in concilio Generali quæſtiones fidei ſtabiliuit.*

9 *Pontifex poteſt, vt ſupremus iudex, & vniuerſalis Eccleſia Paſtor habere infallibilem authoritatem in definiendis quæ ſunt fidei ita vt in publico fidei iudicio minimè errare poſſit.*

10 *Iudicium difficile, & ambiguum iubebat Dominus adferri ad ſacerdotes leuitici generis, & iudicem qui fuerit illo tempore.*

11 *Hæreticum non eſt, nec peccatum tenere oppoſitum, ſi Papa, & maior pars Ecleſia aliquid ſentiret.*

12 *Pontificis decreta ſunt infallibilia, etiam emanata extra concilium. Plures enim Pontifices damnarunt varios errores abſque concilio generali.*

13 *Concilia Prouincialia eo, quòd à Pontifice approbentur, ſunt infallibilis veritatis.*

14 *Papa conſideratus vt homo, facilè errare poteſt, non ſi ponatur in eo diuina Prouidentia, & Chriſti promiſſio* n.16.

15 *Papa, & ſi peccare poſſit, & in alia vitia incidere; non tamen errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit.*

16 *Decreta Pontificum dicta è Cathedra, quando dicantur habere infallibilitatem,*& n.21.

17 *Papa in aſſignandis cenſuris propoſitionum, præter hæreticas, errare non poteſt. Et quid quando definit, vt probabiliorem aliquam opinionem, quondam probabilem, ſeu approbando opinionem falſam, vt probabiliorem* n.18.remiſſiuè.

19 *Declarationes Pontificum in Decretalibus, poſſunt eſſe falſa in decretis harum rerum, quæ ad mores pertinent. Vide* n.23.

20 *Papa in approbatione, vel reprobatione Religionis non poteſt errare* contra canonem, *nec in approbatione, vel reprobatione alicuius contractus.*

21 *Pontificum decreta dicta è Cathedra, ſunt infallibilia, etiam non adhibito Concilio Cardinalium, vel Theologorum. Refertur contraria ſententia per dicta* n.22.*vbi quòd de honeſtate debet requirere conſilium eorum.*

22 C. per Venerabilem qui filij ſint legitimi, & c.fundamenta §.decet de electione lib. 6.

23 *Papa definiendo aliquid contra mores abſque concilio, errare non poteſt § aliter ſi diſputet, vt Doctor priuatus* n.24.

25 *Papa num in facto poſſit errare, veluti errando, qualia ſint Oſſa ſancti, quem Canonicat, aut Beatificat.* remiſſiuè.

HÆc, & aliæ quæſtiones, quæ ex 1
litteris textûs noſtri hic valerent ad longum tractari, iuxta diuerſos dicendi modos Doctorum, ſunt hic, quaſi obiter reſoluendæ, quia fortè de nonnullis propoſitis, latius videbis *in tit. de reliquiis, & veneratione ſanctorum.*

Ad primam ergo difficultatis partem, de qua 2
Barboſa hîc *num.*6. cum multis ab eo relatis, ex
verſ. *quam Romana tenet Eccleſia, quæ cunctorum
Mater eſt, & Magiſtra:* ait ſic definitum in
Concil. florent. ſub Eugen. IV. plura adducit
ipſe de officio Epiſcopi *p.*1.*ſ.*1.3.*cap.*2.*n.*14. † Et 3
quod primatum ſuper aliis Eccleſiis Romana
accipit non ab Apoſtolis, & Conciliis, ſed ab
ipſo Domino: videbis *in cap. ſacroſancta diſt.*20.
*cap.quamuis diſt.*21.*cap.rogamus* 24 *q.*1.*c. per venerabilem qui filij ſint legitimi, cap. fundamenta de
elect. lib.* 6. imo dicta ſupra in præmiſſo huius
textûs, & *in dict. cap.*1.*ſub q.* 2. verſ. *ad quartam*
de ea intelliguntur, & faciunt Deciſiones Pontificis *in cap. ad audientiam* 13. *& in cap. cum vobis* 14. *de præſcript.* vbi aduerſus Romanam Eccleſiam deſideratur centenaria præſcriptio, quando aduerſùs alias, ſufficit quadragenatia per textum *in cap. de quarta*, & aliis eiuſdem rituli. † 4
Quòd ſit caput aliarum tradit Barboſa definitum *in Bullario* verbo *Eccleſia Romana, ex Innocent. IV. in approb. legum Federici Imper. conſt.*1. incipit *cum aduerſus* 2. Kalend. Nouemb.1243. & quod ſit norma reliquarum Eccleſiarum ibi ex Eugenio IV. *conſtitut.* 15. incipit *mediocri* de anno 1439.

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſola Ec- 5
cleſiæ authoritas ſufficiens, ſit teſtimonium in his, quæ ad religionem, & fidem pertinent; & quia hæc ſatis expenditur ex dictis in dicta *q.* 2. verſ. *ad quartam*, & ſub hoc textu *in præmiſſo n.fin.* & ex notatis *in* §.*vna à n.*1.*dicti cap.*1. ideo nunc breuiter reſpondeo, vt ſacroſanctæ Eccleſiæ authoritas eſt potiſſimùm accipienda in his, quæ ad fidem, & religionem pertinent: nam quoties ſiue de Scripturis, ſiue de veritate quauis alia ad Catholicam fidem ſpectante controuerſia aliqua adſit, ſufficiens eſt ipſius Eccleſiæ poteſtas iudiciaria ad eam dubitationem diſſoluendam, penitúſque reſcindendam, quando quidem nullus penitus rectius Scripturam aliquam interpretabitur, quam is, qui ſpiritum, & mentem
Scriptoris habet. † Eccleſia enim Spiritum Dei 6
habens, errare nequit in Diuinis teſtimoniis interpretandis: quippe quæ ab ipſo Chriſto eius Sponſo regatur, & doceatur, eam enim Chriſtus dilexit, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret Paul. *ad Epheſ.* 5.*idem ad Tim.* 3. *Eccleſia Dei, quæ eſt fundamentum, & columna veritatis,* & Matth. cap. 28. *ecce enim vobiſcum ſum
omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.* † 7
Eſt ergo Eccleſiæ authoritas primum principium rerum ad fidem pertinentium, vt traditiones vniuerſalis Eccleſiæ in pertinentibus ad fidem, non minoris authoritatis ſint, quàm ipſa Sacra Scriptura, etiam ſi eius teſtimonium deſit ad probationem, eius, quod Eccleſia tradiderit, vt præter alios ſatis eruditè tradunt Roſenſis

contra Exterum tertia verit. Ioannes Tried. *lib.*4.
de Eccleſ. dogm. cap. 2. Albertus Pighius, *lib.* 1.
de Eccleſ. Hierarch. & lib. cont. cap. 3. Alfonſ. à
Caſtro *de hæreſibus cap.*5. *& lib.* 1. *de iuſta hæret.*
puni. cap. 4. Couarr. alia dicens *variar. cap.*10.
*lib.*1.*n.*2. applicabis quæ notaui ſupra *in cap.*1.§.
*vna & n.*11. in fine cum P. Franc. Vallente.

8 Ad tertiam quæſtionis partem, & ad cæteras
ſequentes an Pontifex poſſit errare in definien-
dis rebus circa fidem, ſiue cum Conſilio, ſiue
vt priuatus, anſam præbent deciſiones textus
noſtri, &. *dicti cap.*1. vbi Pontifex *Innocent. III.*
in Conſilio generali, quæſtiones fidei ſtabiliuit; &
quia nouiſſime de illis omnibus diſſerit, ac di-
ſputat longè Diana omnino legendus *part.*11. *in*
duobus tract. finalibus, quos ibi inſeruit *vnum de*
adoratione ſummi Pontificis, alium ſecundum
ſcilicet *de infallibilitate Decretorum Romani Pon-*
9 *tificis extra Concilium.* † Ego ſic ſtatuo breuiter,
vt Pontifex poſſit, tamquam ſupremus iudex,
& vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor in definiendis iis,
quæ ſunt fidei, habere infallibilem authorita-
tem; ita vt in publico fidei iudicio minimè er-
rare poſſit: ſic probant Doctores, & antiqui
Patres authoritate Chriſti Domini Lucæ 22.
vbi ad Petrum inquit *ego rogaui pro te, vt non de-*
ficiat fides tua, & tu conuerſus confirma fratres
tuos: quibus verbis aliquid ſpeciale pro Petro
ſolo Chriſtum Dominum impetraſſe extenden-
tes illam authoritatem, etiam ad eius ſucceſſo-
res, vt explicat S. Leo *in cap. ita Dominus diſt.*19.
vbi illam Matth.16. *tu es Petrus &* extendit ad
eius ſucceſſores in Pontificatu, quia ex illa
Ioann.21. *paſce oues meas* omnis poteſtas neceſ-
ſaria ad rectam Eccleſiæ gubernationem ſigni-
ficauit modo per officium Paſtoris, quòd ex ma-
xima parte conſiſtit in Pabulo veræ doctrinæ
ſpiritualis exhibendo modo per aliam meta-
phoram ligandi, & ſoluendi, ſeu clauium tol-
lendo ſcilicet impedimenta, quæ clauderent in-
10 greſſum Regni cœlorum. † Et ex illo *deuter.*17.
vbi difficile, & ambiguum iudicium iubet Do-
minus deferri ad ſacerdotes læuitici generis, &
iudicem, qui fuerit illo tempore, & addit *qui*
indicabunt tibi indicium veritatis, faciunt textus
in cap. maiores de baptiſmo in princ. ibi *ad Petri*
ſedem referendas & cap. per venerabilem verſ.
rationibus qui filij ſint legitimi; & ſic definiuit
Papa Leo X. vt patet ex *tom.* 2. *Concil. pag.* 706.
in Bulla condemnationis Lutheri, *art.* 18. dicen-
11 tis, & proferentis illum errorem. † Quod & ſi
Papa, & maior pars Eccleſiæ aliquid ſentiret,
non eſſet peccatum, nec hæreſis oppoſitum te-
nere, & Sixtus IV. qui meritò damnauit alios
errores Petri Oxomens; vt tradit Bañez 2.2.*q.*1.
*art.*10.*dub.*2.*concl.*5.

12 Vnde infertur Pontificis decreta eſſe infalli-
bilia, etiam emanata extra concilium, vt tenent
D.Thom.2.2.*q.*8. *art.*10. *& q.*11. *art.*2.*ad* 3.*&* 4.
*contra gentes cap.*79. & *in opuſculo* 1. *contra errores*
*Græcor. cap.*33. *& à cap.*65. *vſque ad* 70. & eius
expoſitores, & cum infinitis probat Diana *ſupra*
*dicto tractatu de infallibilit. reſ.*2. ex dictis ſacræ
13 Scripturæ locis, ac Pontificum definitionibus. †
& ex eo quòd Concilia Prouincialia eo quod à
Papa approbentur ſunt infallibilis veritatis; &
quia plurimi Pontifices varios errores abſque
vllo generali Concilio condemnarunt, quorum
condemnatio à tota Eccleſia accepta eſt, & fuit:
plures alios refert, & ſequitur Barboſa *lib.* 1. *de*
*iure Eccleſ. cap.*1. *part.*1. *de poteſt. Papæ à num.* 38.
qui ſub *n.*39. verſ. *non obſtat.* † Et Diana *à reſ.*3. 14
longè reſpondens fundamentis plurimorum
Doctorum contrarium ſentientium quibus fauere
poterat deciſ. textus noſtri, vbi errores Abba-
tis, Ioachimi, & Almaini in rebus fidei cum
Concilio ab Innocent. III. fuerunt condemna-
ti omnibus voo verbo ſatisfit quia ſi ſola per-
ſona Papæ conſideretur, vt homo eſt facile vt
errare poſſit, noo ſi ponamus in eo Diuinam
prouidentiam, & Chriſti promiſſionem, ſecun-
dùm quam Eccleſia, & eius ſupremus Princeps
Spiritus ſancti aſſiſtantiâ ita dirigitur, vt in de-
cretis ſtatum Eccleſiæ totius reſpicientibus, er-
rare minimè poſſit. † Et ſic Albertinus *de aſſer-* 15
tionibus cathol. q. 9. *à num.* 12. Bellarm. *de Pont.*
*lib.*4.*cap.*7. verſ. *vltima ratio* dicunt vt et ſi Papa
peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ob id
errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit,
quia ſcilicet pro hoc orauit Chriſtus; non ita
pro illis: & ex noſtris cum infinitis leges Co-
uarruuias, *variar. lib.*1.*c.*10.*n.*11. *&* 12. vbi bene
reſoluit cum agit ibi de ſacram. confirm.

Vnde et ſi dubium hic poſſit eſſe, an Decreta 16
Pontificum, quæ continentur in eorum decretis
dicta, ex Cathedra habeant infallibilitatem; re-
ſpondeo ſecluſis nonnullis dicendi modis; nem-
pe vt ea omnia quatenus ſpectant ad deciſio-
nem, & concluſionem, infallibilitate potiantur,
non ſic quatenus continent rationes plures in
comprobationem quia in iſtis non tàm ſuſtinet
perſonam iudicis, quàm Doctoris conſilium
dantis, aut diſputantis: benè reſoluit Diana *ſupra*
*reſ.*9. relati ab eo Grenad. *in* 2.2. D.Thom. *cont.*1.
*tract.*7. *diſp.*2. *ſect.*1.*n.*3. Ioann. Bagotius *in Apo-*
*logetico fidei tom.*1. *lib.*4. *cap.*2. *num.*7. Can. *lib.*5.
cap. 1. §. *illud damus*, Valent. *tom.*3. *diſput.*1.
*punct.*7.§.39.

Ad quartam quæſtionis partem, quæ ex dictis 17
infertur, etiam breuiter reſpondeo vt Papa in
aſſignandis cenſuris propoſitionum præter hæ-
reticas, non poſſit errare, vt Diana retinet vi-
dendus ſupra *reſ.* 10. poſt multa, quæ dicunt
Turriano *in* 2.2. *tom.* 1. *diſp.*55. *dub.* 5. Conink
de actibus ſupernat. diſp. 8. *num.* 135. Lugo *de fi-*
*de diſp.*20. *num.* 109. Ouiedo *de fide controuer.*4.
puncto 9. *num.*124. Malderio. 2.2. D.Thom. *q.*11.
art. 2. *memb.* 5. vbi diſtinguit Bañez *in* 2.2. D.
Thom. *q.*10. *art.*2. † Et idem Diana ibi ex Tur- 18
riano *tom.* 1. *diſp.* 55. *dub.* 5. & aliis proponit
alias duas difficultates. quid quando Pontifex
definit aliquam opinionem quondam probabi-
lem, vt probabiliorem, vt fecit *in Clem. vnica*
hoc tit. Et an poſſit Pontifex opinionem falſam
approbare, vt probabiliorem: *& in* 1. *difficult.*
ſine dubio reſoluit non errare; imo & *in* 2. idem
tenet; quę tamen difficilior videtur: leges Lugum
vbi ſupra *de fide diſp.*20. *ſect.*3. *à n.*155. Salazar.
*de Concept. c.*43. §.1. *&* 4. Vaſquez 1.2. *diſp.*86.

Et ſic puto cum Turriano *in* 2.2. D. Thom. 19
*diſp.*16. *dub.* 1. Diana *dict. reſ.* 9. *in fine*, contra
Medinam admittentes declarationes Pontificum
in decretalibus, poſſe eſſe falſas in decretis ha-
rum rerum, quæ ad mores pertinent, & contra
Canum, qui putauit poſſe Pontificem errare in
approbatione religionis: de quo dubio diſputat
Barboſa *dict. cap.*2. *à num.*45. † Et Diana ſupra 20
*reſ.*25. qui & *reſ.*26. dicit Papam non poſſe errare
in approbatione, vel reprobatione alicuius con-
tractus, vbi agit de Montepietatis.

Item

21 Item ſi dubitaſſes an decreta Pontificis loquentis ex cathedra ſint infallibilia, etiam non adhibito conſilio Cardinalium, vel Theologorum, & licet negatiue reſpondeat Arauio *in* 2.2. D.Thom. *q.1. de Pontifice art.* 10. *dub.5.num.*14. Grauina *in controuerſiis fidei tom.2. part.2. art.9. fol.*144. alij quam plures relati à Diana *ſupra*, inter quos Bordonus, Grenadus, Valentia. Caſtr. Palao, Bañez, del Caſtillus Caſpenſis, Tannerus, Pinaloſa, Palodanus, & Suarez, quos ipſe refert, expendunt, & ipſe reſoluit, vt ſi forte Pontifex ſine ſufficienti diligentia definiret, non erraret, quia creditur Spiritum ſanctum ei aſſiſtere, ſed nunquam Pontifices abſque maturo con-
22 ſilio definire. † Itaque etſi obſtes ex textu in *dicto cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi*, & *cap. fundamenta* §. *decet de elect.6.* quibus probatur in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis debere Papam petere conſilium Cardinalium, reſpondet Barboſa *dict.n.*39. *in fine*, & ibi *dict. n.1. de iure Eccleſiaſtico lib.* 4. *de dignit. & priuilegiis Cardinalium* illa iura, & ſimilia procedere de honeſtate, non de neceſſitate, & Diana ibi *reſ.*11. cum multis ponit modum, quo Spiritus Sanctus aſſiſtat Pontifici, quando aliquid de fide determinat.

23 Ad cœteras quæſtiones an poſſit Pontifex errare definiendo aliquid circa mores, abſque Concilio, de qua Barboſa *ſupra dict. cap.2.n.*40. Diana ſupra *reſ.*13. cum multis reſpondeo non
24 errare ex iam dictis † an ſi vt priuatus ſolus, tanquam Doctor diſputando habetur frequenter, vt poſſit errare, non verò difiniendo aſſumendo
25 partes iudicis † an in facto, veluti errando, qualia ſint oſſa ſancti, quem canonicat. aut beatificat Barboſa cum multis relatis ſupra *à num.*41. Couarr. *dict.c.*10.*lib.4.variar. n.*13. Diana longè ſupra *à reſ.*15. omnino videndus, de quibus infra *in tit. de reliquiis, & venerat. ſanct.* quæ ego hic non tracto, vt finem imponerem huic tractationi in feſto ſancti Petri noſtri Patris & applicabis quæ dico infra *in cap. ne innitaris, de conſtitut. quæſt.*1. verſ. *ad tertiam* vbi *an plus credatur ſanctorum dictis quàm Pontificis.*

AD TITVLVM de Conſtitutionibus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Scriptores de Conſtitutionibus qui fuerint, & ſint.*
2 *Conſtitutionum, & legum materia porrigitur ad mandata, edicta, & extrauagantes, deciſiones Rotales, Declarationes Cardinalium, & Decreta qualibet eorũ, & Regulæ Cancellariæ de quibus ſigillatim infra ſub Rub. loquor, & ſub n.3.& 4. & ſub dicto præmiſſo referuntur quæſtiones 46. iam ex propoſito tractatæ ſub lib.2. Decretalium, quas ibi leges pro materia de legibus, & Conſtitutionibus,*

1 SVPER hanc Rubricam ſcripſerunt Doctores antiqui, & moderni, quos congerit Barboſa hîc, quibus addo Doctores Theologos agentes de legibus, & conſtit. *in 3.diſt.* 37. & cum D. Thom. 1. 2. *q.* 96. Caſtr. *de lege pœnali lib.1.* Antonin. *part.1 tit.*17. Azor *tom.1. moral. lib.5.* Suarez, & Salas fusè *in tract. de legibus*, Sotus de iuſtitia *lib.1. &* 2. Sommiſtæ, verbo *lex*, Canoniſtæ hîc, *& lib.6. decret.* eodem, legiſtæ ff. de legibus, & ſenatus conſultis, & de conſtit. Princip. Anguianus de legibus, Villalobos in ſumma *p.1.tract.*2. Diana *p.1.tract.*10. de legibus Principum, Maſtrillus de Magiſtratibus *lib.3.cap.3.* de optima lege Reuardus *lib.3. coniect.cap.*20. & ad plura erit videndus Riccius *collect.* 2022. & 2025. vbi ſcripſit ſuper Rubrica *de conſtit. princip. item & collect.* 2119. & 2136. 2137. 2138. item Salcedus de lege Politica.

Cúmque ſub hac Rubrica agi valeat de legibus, conſtitutionibus, de mandatis, de edictis, & quam vim habeant extrauagantes inſertæ, ſeu non inſertæ in corpore iuris; item & deciſiones rotales ad cauſarum deciſionem in iudicio decidendarum, & ſecundum quem ordinem poſſint iudices decernere lites, *de quo dixi in cap. in cauſis* 15.*q* 1. & ibi *à n.*16. de triſtibus, & in Rub. *& tit. de libelli oblatione*, & alibi; ideo nunc ſub hac Rubrica nonnullas quæſtiones tractabo, quæ ſub nulla littera textuum hic commodè tractari valent, alias agitandas in corpore cuiuſlibet textus. † Et quia ad hanc Rob. ſpectant 3
quælibet decreta, declarationes Cardinalium, & regulæ cancellariæ, ideo de earum vi agam. Prius adiiciendo ſummatim hic omnes quæſtiones ad hanc tractationem pertinentes, de quibus occaſione aliquorum iurium *lib.* 2. *decretal.* in repetitione eorum ſcripſi, ne moleſta repetitione contra noſtrum inſtitutum procedamus. † 4
Item adiunges quæ ſcripſi infra *in cap.* 1. *de re iud.* vbi de ſententia lata contra ius, legem, conſtitutionem, extrauagantem, deciſiones, & conſuetudines, ex quibus poteris inducere nonnulla de vi, & valore, ac poteſtate earum in cauſis & negotiis decernendis, item & de legiſlatoris poteſtate & quæ dixi *in cap.* 2. *de re iudicata*, & *in cap.*12. *de iudiciis* an rigor ſeu æquitas & epycheia in legibus ſit ſequenda; & quia nouiſſime plura ſuper hunc titulum & ſuper textus decreti Gratiani de hac materia loquentes ſcribit P. Franc. Vallente Vliſipon. ſocietatis Ieſu ideo ſi quæ deſunt, in noſtra tractatione de vi & natura legis apud ipſum leges *in p.2. concordiæ iuris Pontificij.*

QVÆSTIONES in lib. II.

Decret tractatæ ſunt ſequentes.

SVMMARIVM.

1 *Canones, & leges qualiter inter ſe adinuentur in cap. Clerici* 8. *de iudiciis* remiſſiuè *q.* 13. *Et qualiter procedant circa impartiendum brachium ſeculare*, dixi *in cap. cum non ab homine eodem tit. à q.*33.
1 *Lex improbans conſuetudinem, an poſſit alia conſuetudine tolli, dixi in d. c. Clerici q.* 14. remiſſiuè *infrà ſub c. fin. de conſuet. q. penult.*
3 *Reges, & Principes an poſſint reuocare exemptionem, quam ſemel Clericis præſtiterunt: & quid de rebus donatis: quid de concordatis cum Pontifice*, dixi *in c.2. eod. tit. de iudiciis q.*15. negatiuè.

4 *Rex*

4 Rex an poſſit ſtatuere, vt familiares ſanctæ inquiſitionis non gaudeant fori priuilegio in aliquo delicto ſine conſenſu inquiſitorum in dict. c. 2. q. 22. dixi quod non.

5 Reges an in aliquo caſu ſint iudices exemptorum ibi q. 26. pro affirmatiua ſex caſus.

6 Reges executores Concilij Tridentini, an poſſint compellere Clericos ad eius obſeruantiam, vel eiicere Epiſcopum ſimoniacè ordinatum ab Epiſcopatu, aut eiicere à Regno Clericum turbantem Rempublicam in dicto c. 2. q. 26. & ibi q. 14. Et ad alios caſus conducibiles ſub illo textu, ad primos duos negaui, ad tertium caſum cum diſtinctione ſed nego infra in c. Eccleſia ſancta Maria q. 35. vbi quod nequit Clericos confinare in aliquo loco.

7 Reges Hiſpaniæ, & Franciæ an ſubſint in aliquo Imperatori Romæ, aut Papæ in temporalibus dixi in cap. 13. de iudiciis quæſt. 6. & negaui.

8 Princeps non recognoſcens ſuperiorem, aut Papa, an poſſit eſſe iudex in cauſa ſua, & inter ipſum, & ſubditos, affirmaui in cap. cum veniſſent 12. de iudiciis q. 6. & ſecum diſpenſare cap. 1. de prob. q. 10. & in d. c. 12. de iudiciis affirmaui q. 9.

9 Pontifex an poſſit ab aliquo iudicari: & quid de foro interno in dicto cap. cum veniſſent q. 8. & in hæreſi, & ſchiſmate in foro externo affirmaui; & in foro interno quoad peccata.

10 Pontifex aut quilibet alius Princeps ſupremus, vel Prælatus an poſſint ſeipſos iudicare aut ſecum diſpenſare ibi q. 9. affirmaui.

11 Pontifex quare potuit cognoſcere contra Regem Francorum dixi in cap. nouit de iudiciis q. 1.

12 Princeps ſæcularis an poſſit de iuramentis cognoſcere, & an poſſit excommunicare ibi in dicto cap. nouit q. 9. vbi negaui.

13 Principes an teneantur facere vt lex Eccleſiaſtica præcisè obſeruetur ibi q. 11. & de conc. Trident. affirmaui.

14 Papa an poſſit in totum reuocare Clericorum exemptionem, negaui in cap. ſi diligenti de foro comp. quæſt. 1. à num. 7. verſ. de Pontifice & n. 11. quod nequit Clericorum cauſas in vniuerſum ſubiicere Iudici ſæculari.

15 Poteſtas ferendi cenſuras, an poſſit conſuetudine, vel præſcriptione acquiri, dixi in cap. 13. de foro comp. q. 3. vbi affirmaui.

16 Princeps, qui non exhibet ſubditos ſuos malos Principi confinanti, cuius ſubditi, & bona à prædictis in dies vexantur, an peccet, dixi in cap. 14. eodem tit. q. 17. affirmaui.

17 Statum loquens in perſona, an extendatur forenſem, dixi in cap. ſane 3. de foro compet. q. 8. affirmatiui.

18 Statutum præferens in ſucceſſione Agnatos, an locum habeat in hæreditate Clerici, dixi in c. quod Clerici de foro comp. q. 5. vbi negaui.

19 Mandatum quando dicatur certum, quando verò incertum, dixi in cap. 9. de iudiciis quæſt. 5. 6.

20 Edicta ſancta inquiſitionis, quæ percipiunt denuncianda delicta an iuſtè ad alia delicta, præter hæreſim extendantur, dixi in cap. nouit 13. de iudiciis q. 32. & antea ſub q. 31. vbi affirmaui.

21 Edicta, ſeu mandata, aut monitiones generales, an poſſint dici ſtatuta, affirmaui & quanto tempore durent, vt quis ex eorum obligatione denunciare teneatur, dixi ibi q. 39. eſt videnda quæſt. 38. & quod ſunt perpetua lata per modum legis ſi ab ordinariis per modum viſitationis.

22 Mandatum, an non tantum ſit ſeruandum in eius forma, ſed etiam in eius qualitate, cap. Pyſan. 19. de reſtit. ſpol. quæſt. 1. vbi affirmaui.

23 Principi aſſerenti ſe ex iuſta cauſa procedere ſine citatione, an adhibeatur fides, in c. 1. de cauſ. poſſeſ. & propriet. q. 8. affirmaui.

24 Princeps an poſſit mandare cauſam poſſeſſionis. & proprietatis, ſimul cognoſcendam, c. 2. de cauſ. poſſ. ſ. q. 1. affirmaui.

25 Reges Hiſpaniæ, Galliæ, & Polloniæ, an poſſint procedere ad prouiſionem aliquorum beneficiorum inferiorum dixi in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis q. 3. verſ. ad ſecundam, & negaui niſi fiat ex Papæ conceſſione.

26 Reges an poſſint mittere Præſides, vt aſſiſtant electionibus regularium in dicto cap. cum Eccleſia q. 3. verſ. ad tertiam negaui in ratione pacis conſeruandæ.

27 Edicta, ſeu monitoria, an legitimè ſub cenſuris à iudicibus Eccleſiaſticis expediantur ad effectum reuelandi ſecreta in cap. ad noſtram 20. de iureiur. vbi ſub qua forma: & an qui audierunt edictum, antequam publicetur teneantur ibi in verſ. ad quartam hoc negaui.

28 Lex improbans conſuetudinem, an improbare cenſeatur præteritam etiam immemorialem, vel futuram ſimul in cap. 1. de probat. q. 3. verſ. ad ſecundam à n. 3. de quo infra dico ſub cap. fin. de conſuet. q. penult.

29 Lex an poſſit prohibere ne contractus iurentur, dixi in Rub. de iureiur. q. 1. verſ. ad tertiam n. 14. & iuramenti vires infringere & infra in cap. Eccleſia ſancta Maria ſub q. fin. & antea.

30 Papa an teneatur ſtare contractibus cum ſubditis, quemadmodum alius quilibet Princeps ſæcularis ſupremus dixi in cap. 1. de probat. q. 9. à n. 9. & affirmaui.

31 Pontifex an poſſit iudicare Imperatorem, & Regem, & in quibus iſti ſubſunt, Pontifici in dicto cap. 1. q. 11. de quibus etiam ſub cap. nouit de iudic. q. 6. vbi affirmaui in concernentibus peccatum.

32 Princeps vendens rem, tanquam propriam, cum aliena ſit, an ad aliquid teneatur in dict. c. 1. q. 10. verſ. ad tertiam & dico quod infra quadriennium tenetur reficere damnum.

33 Reges, & Principes alij ſupremi, quare cum ſubditis contrahant, cum legibus ſint ſoluti in dict. c. 1. q. 8. à num. 1, qualiter obligentur, & an ex bono, & æquo ibi verſ. ad ſecundam, n. 18. & an teneantur ſuas leges ſeruare ibi verſ. ad vltimam: vbi quid de legiſlatoribus, & quid de Papa q. 9. de quo etiam infra ſub hoc tit.

34 Reges alienantes bona, an obligent ſuos ſucceſſores, in dicto cap. 1. de probat q. 9. n. 7. verſ. ad vltimam vbi affirmaui & quod promiſſiones factæ à Principe ſuperiore reuocentur poſt eius electionem in cap. intellecto 33. de iureiur. à n. 4.

35 Lex vbi excludit præſcriptionem, numquid cenſeatur

*ſeatur excludere præſcriptionem 10. vel 20. annorum, in cap.4. de præſcript. q.3.*verſ. *ad ſeptimam* vbi *in rebus ordinariis, ſed in rebus Eccleſiæ percipi ad quadragenariam.*

36 *Lex ipſa an ceſſet legis ratione ceſſante, in cap. cum ceſſante 60. de appellat. quæſt. 1. à n.1.* affirmaui *in generali, non ſic in caſu particulari, applica dicta ſub cap. tranſlato hoc tit.*

37 *Leges diſponentes tempus minus 40. annorum contra Eccleſiam, an Valeant,* negaui *in c. illud 8. de præſcript. q.1.* verſ. *ad tertiam.*

38 *Leges an ſint correcta iure canonico, quæ mala ſide præſcriptionem inducunt in cap. fin. de præſcript. q.7. à n.1.* vbi affirmaui.

39 *Papa an poſſit ſine cauſa aliquem beneficio priuare, in cap. fin. de confirmatione vtili, q.1.* verſ. *ad tertiam* & negaui *in cap.7. de reſt. ſpol.93.*

40 *Mandatum Principis quod aperiantur carceres ad quid porrigatur* dixi *in cap. cum te 23. de re iudicata quæſt. 3.* verſ. *ad quintam* vbi *quod tantum operatur reſtitutionem quoad pœnam.*

41 *Leges, & canones, an inualident ſententias latas contra ipſos,* dixi latè, & ad plures caſus *in dicto cap. 1. de re iudicata* vbi ſi ſint contra ius legis ſecus ſi contra ius litigatoris.

42 *Papa, ſeu Princeps ſupremus an poſſint à quibuſlibet auocare cauſas, latè in cap. vt noſtram 56. de appellat. à q.3.* vbi affirmaui,

43 *Principes an teneantur ad obſeruantiam contractuum cum ſubditis, vel an ſint legibus ſoluti, in c.1. de probat. q.8. infra in c.1. q.5.* verſ. *ad tertiam, &* verſ. *ad quartam* vbi affirmaui ſed qualiter ibi.

44 *Papa an ſtare teneatur contractibus cum ſubditis, quemadmodum alius quilibet Princeps:* & *an alienationis rei Eccleſiaſticæ prohibitio comprehendat Pontificem in dicto c.1. q.9.* & ibi affirmaui.

45 *Leges interpretari qui poſſit,* dixi latè *in cap. cum veniſſent 12. de iudiciis q.1. & 2.* cum aliis & ibi *q.3. an epycheia, & interpretatio eadem ſint, & quo pacto circa leges intelligantur.*

46 *Statutum ciuitatis quo cauetur vt niſi intra certum tempus creditor petierit debitum excludatur an valeat & ſeruari debeat in cap. fin. de præſcript. q.6.* verſ. *ad ſecundam* ſub diſtinctione vt ibi.

AD RVBRICAM de Conſtitut. & legibus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Tituli inſcriptio de conſtitutionibus, idem eſt, ac ſi inſcriberetur de legibus humanis, ſed non refertur ad æternam naturalem, ſeu ad eam, quæ ſit iuris Gentium primæui.*

2 *Decreta Pontificum, Epiſcopatuum, & Religionum communi nomine vocantur conſtitutiones, vti & leges nuncupantur, leges municipales ciuitatum, & locorum.*

3 *Conſtitutio, vt ius, ſiue lex dicatur, debet aliquid in iure permittere, ſiue vetare contra* Patium, *& punire: leges etiam ſunt aliæ, quæ vocantur teſtamentorum, ibi.*

4 *Ius nihil aliud eſt, quàm conſtitutio naturæ, vel ciuitatis; quòd etiam dicitur lex: vbi ad quid porrigatur verbum* ius, *quod per excellentiam intelligitur de iure Romanorum.*

Reſponſa veterum, & ſpecialiter reſponſa Principum, Conſtitutiones appellantur, d.n.4.

5 *Legis virtus tota conſiſtit in duobus, in imperio ſcilicet, & executione. Et in quibus hæc conſiſtant.*

6 *Lex apertè permittit, cum quid concedit, quod prius iure non videbatur, exemplis declaratur.*

7 *Iuris definitio Bimembris, ſiue trimembris datur, in Naturale, Gentium, & Ciuile explicatur* à n.8.9.& 10. *cum aliis.*

11 *Ius Naturale quid ſit apud iuris conditores, quòd in brutis* n.12. *& qualiter diuidatur* n.13.14.& 15.

16 *Ius Naturale in brutis, eſt pro ratione impetus. in homine pro vt impetus ratio, ipſa illa filios procreant ex impreſſione naturæ tantùm, homo ex ea ratione orta.*

L.1. §. huius ſtudij ff. de iuſtitia, & iure à num. 11.

17 *Lex Æterna, Naturalis, Diuina, & Humana, etiam Eccleſiaſtica, quæ dicatur* n.18.19.20. & 21.

22 *Ius naturale, qualiter dicatur à Gratiano eſſe id, quòd in lege, & Euangelio continetur.*

NEMO eſt, qui ignoret, vt titulus 1
noſter intitulatus de Conſtitutionibus ſit idem, ac ſi de Legibus inſcriberetur, vt patet ex ipſa legis definitione, quam Iuſtinianus deſcribit, *in §. lex eſt inſtit. de iure naturali, gentium, & ciuili;* probans legem eſſe quo Populus Rom. ſenatorio Magiſtratu interrogante conſtituebat, de cuius legis ferendæ, more. Latè Connan *lib.1. cap.13 num.2.* Mieerio *lib.2. opin. c.13.* Ant. Aug. *lib. ſingul. de legibus, & Senatuſconſultis cap.1 cum ſequent.* & eſt commune de cauſa efficiente legis, de materia, de forma, de cauſa finali ſcribit Vveſembech. *ff. de legibus,* vbi *num.6.* ait quod legis effectus eſt, vt omnes obliget ad ſcientiam *l. leges Cod. de legitim. tutor. tit. de iuris, & facti ignorantia ad obedientiam l. Dillus 7. ff. de iure patronat. aut ad pœnam l.2. ff. eodem, excepto Principe,* qui cum ius rogandi, abrogandique iuris habeat, legibus ſolutus eſt *l. Princeps 31. ff. eodem etiam ſi legibus, ſicuti par eſt viuat §. fin. in fine Inſtituta quibus modis teſtam. infirmentur,* de quo dixi ſub *cap.1. de probat.* & dico infra, ſed hæc inſcriptio, quatenus lex idem ſit, quod Conſtitutio, exiſtimo referri ad leges, & conſtitutiones humanas, ciuiles, & canonicas, non ſic vt ſpectat ad legem æternam, naturalem, aut ad eam, quæ ſit iuris gentium primæui.

Et ſic quantumuis titulus iſte, & alij Pontifi- 2
cum inſcribantur de conſtitutionibus; Imo & decreta Pontificum in multis Bullis ſcriptis, ad ſtabilem gubernationem, Eccleſiæ conſtitutiones appellantur; item & decreta Epiſcopatuum, & Religionum, quæ ſunt propriè leges, quibus ſubdun

ſubduntur ſubditi, & quibus gubernantur communi nomine, vocantur conſtiturіones ſynodales, conſtitutiones Religionum, vti poſſunt appellari Leges municipales ciuitatum,& locorum ſit, vt leges nuncupentur.

3 Debet ergo conſtitutio, vt ius, ſiue lex dicatur aliquid in iure permittere, aut vitare; hæc enim eſt legis virtus, *l. legis virtus ff. de legib.* etenim Iulius Pacius *cent.* 1. *c.* 1. *antinomiarum*, in iuſtè putauit conſtitutionem aliquid permitentem, impropriam legem eſſe, qui proculdubio deceptus fuit: nam vt aduertit Antonius Faber *in dicta l. legis virtus*, lex cum permittit aliquid imperat; dat enim permiſſionem verbis imperatiuis huiuſmodi; ergo ſunt leges teſtamentorum; nam quis audebit dicere legem illam 12. *tabularum vti quiſque legaſſet ſuæ rei ita iuſto*, legem non eſſe, quidam addunt legis etiam virtutem eſſe punite,& præmia deſignare, *l.* 3. §. 1. *ff. de Inſt. & iure*: notat Mattheatius *de via, & ratione iuris c.* 32. *num.* 7. & 8.

4 Vnde conſtat vt ius nihil allud ſit, quàm Conſtitutio naturæ, vel Ciuitatis, *vt in l omnes populi ff. de iuſtitia, & iure*, & hoc modo veterum reſponſa conſtitutiones dicuntur, ſpecialiter tamen Principum reſponſa Conſtituriones appellantur, *l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.* §. *ſed & quod Inſt. de iure* naturali, gentium,& ciuili, non quia verbum ius alias iuris partes, non comprehendat, ſed quia verbum, quod commune eſt contrahitur ad hanc ſpeciem per antonomaſiam, propter excellentiam conſtituentium, ſicut, & ius ciuile intelligitur per excellentiam de iure Romanorum. Ius etenim generaliter appellatur lex, vt notant Mynſing. *in* §. *ſed ius quidem Inſtit.* de iure natutali gent,& ciuili. Marcel *dict. lib.* 2. *opinion. c.* 3. & ita ius naturale, lex naturæ dicitur, *l. lex naturæ ff. de ſtatu hom.*

5 Etenim tota legis virtus conſiſtit in duobus, in imperio ſcilicet, & eius quod iuſſerit executione imperium in illis tribus conſiſtit, de quibus ſit mentio in dicta *l. legis virtus.* Executio verò in pœna exigenda, nam ſi quis quidquam contra legem fecerit, iubet lex nonnulla, vt Deum colere, prohibet alia, vt homicidia, Latrocinia, adulteria. Permittit etiam omnia, quæ non prohibet, vt *in l. mutus* §. 1. *ff. de procurator. l.* 1. *in fine ff. de teſtibus*: nam, vt rectè Buretus *in dicta l.* 7. *ff. de legibus*, notat vetantur mala, imperantur bona, permittuntur quæ facere, & omit-
6 tere liberum eſt † apertè tamen tunc lex aliquid permittit, cum quid concedit, quòd prius iure non videbatur, vt aduertit Donellus *lib.* 1. *controuerſ. c.* 5. v.g. quando actionem præſtat in his cauſis, in quibus antea non erat, vt bonorum poſſeſſionem, emancipationem, & in integrum reſtitutionem minoribus, item & maioribus ex iuſta cauſa: alia exempla refert Conan, *lib.* 1. *commentariorum c.* 9. *n.* 8. Et quamuis hæc tria in iure diſtinguantur, vt fertur vno generali verbo continentur, vt præter Conan, vbi proxim, probant Otoman. *lib.* 1. Oſuald. *c.* 1. Anton. Faber *in d. l.* 7. *ff. de legib.* Curtius *lib.* 1. *coniecturar. ad fratrem c.* 1.

7 Iam ergo venit diſcutiendum de diuiſione iuris, legis, aut conſtiturionis, in quo puncto ſolet dici, vt ſit bimembris, vt probant Donellus *lib.* 1. *comment. c.* 6. copiosè Mendoça *de pactis lib.* 3. *c.* 1. *q.* 1. *num.* 4. noneo quòd ius naturale ſit concedendum, vt rectè Vlpianus dicit *in l.* 1. §. 1. *ff. de iuſtitia, & iure.* Iuſtinian, in principio *Inſtitut. de iure naturali.* Sed quia omne ius gentium eſt naturale, & omne ius naturale gentium eſt,& conſtat primum ex definitione Cai in dicta *l. omnes populi*, dum docet ius gentium eſſe quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, quæ melior videtur definitio, quam illa Vlpiani *in l.* 1. §. *fin. ff. de iuſtitia, & iure*, dicentis, ius gentium eſſe, quo Gentes omnes vtuntur, vt notat Ricard. *de Iuſt. & iure cap.* 5. Mattheatius *de via, & ratione iuris lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 4.

8 Alij inquam quod videtur practicabilius, dicunt recipi diuiſionem Vlpiani in naturale, Gentium, & Ciuile, nam omne ius, vel naturale, vel poſitiuum, vel commune omnium, id eſt gentium, vel proprium, quod ciuile dicitur, vt rectè aduertit Madera *lib. animaduerſ. cap.* 1. ex D. Thoma 1. 2. *q.* 95. *art.* 4. Suarez *de legibus lib.* 2. *c.* 19. *à n.* 3. Vlpiani trimembris diuiſio accommodatur triplici hominis ſtatui, quia ius naturale pertinet ad hominem, vt animal. ius Gentium ad illum, vt homo eſt; ius ciuile, ad eum pertinet, vt ciuis, notat Otomanus *in epithome de iuſtitia, & iure n.* 9. & ſic teneo.

9 Nec obſtat prima Donelli ratio, nam etſi ius gentium naturale dicatur, & natura procedat, hoc tamen diuerſimodè ſit; nam ius naturale eſt à natura pro ſe; ius verò gentium à natura, ratione dictante; vt notat Madera, vbi ſupra, velut declarat Reynald, Corſus *lib.* 1. *indagat. à natura creat.* id eſt, à ratione hominis.

10 Nec obſtat etiam ſecunda Donelli ratio, dum negat ius gentium eſſe, quo omnes vtuntur, cum nunquam conſtet gentes in vnum conueniſſe, quia vt reſpondet Gentilez, *lib.* 1. *de iure Belli* non eam eſſe Vlpiani mentem, vt verbum *omnes gentes* intelligatur de omnibus gentibus omnium nationum, ſed quod ſucceſſiuè placere omnibus viſum eſt id totius ordinis decretum feciſſe exiſtimetur; imo etiam ſi quid ab omnibus populis receptum ſit, iuris tamen Ciuilis eſſe poſſit, ſi ratione non naturali, ſed Ciuili dictatur, vt vſus teſtamentorum,& ſtipulationum: ſic Conanus *lib.* 1. *comment. c.* 5. *n.* 8. Faber *lib.* 1. *Iuriſprudentiæ c.* 1. *principio* 4. *illatione* 1.

11 Sed vt appareat nullam eſſe differentiam in re ipſa inter Vlpian. & Caium oportet videre quid ius naturale ſit apud iuris conditores, vt ſic facilè poſſit inducere ad cœteras leges, & conſtitutiones, quæ ab eo originem trahunt,& ſi ciuiles, & canonicæ ſint. Igitur vt Vlpianus definit *ius naturale eſt, quòd natura omnia animalia docuit*, eo quòd hoc ius non humani generis proprium, ſed omnibus animalibus commune eſt: ſic *in l.* 1. §. *huius ſtudij ff. de iuſtitia, & iure, & in dict. l. l.* 2. *tit.* 1. *p.* 1. adducit enim Vlp. in exemplum viri, & fœminæ coniunctiorum, liberorum procreationem, & educationem: ſed qualiter intelligatur explicant Forcatul. *dialog.* 37. & *in auario cap.* 2. Corras *lib.* 6. *miſcel. c.* 25. Raynucius Corſus *lib.* 1. *indagationum c.* 10. Conan, *lib.* 1. *c.* 4. & 5. Pinetus *in Rub. de reſcind. vendit.* 1. *p. n.* 11. & 19. Roſcius *lib.* 2. *memor. c.* 6. & *ſequent.* cum aliis Pichard. *in princ. Inſtit. de Iuſt. & iure.* Vbi bene reſpondet argumentis, quibus probatur non dari in brutis animalibus ius naturale, vt patet ex textu *in cap. ius naturale* 1. *diſt.* vbi ius naturale ſolis hominibus, non animalibus attribuitur.

Et

12 Et ſic optimè videntur Vlpianum reprehendere Laurentius Bala *lib. 4. elegantiar.* eo quòd dixerit ius naturale eſſe in brutis animalibus Conan. *lib. 5. comment. cap.* 6. Molina *de iuſt. & iure tract.* t. *d. p.* 6. Vaſquez t. 2. *tom.* 2 *diſp.* 157. Azorius *lib.* t. *inſtit. moral.* 3. *p. c.* 2. *q.* 1. & relati ab Oſualdo ad Donel. *lib. comment. c.* 6. *littera* 5. ex ea ratione, non ſicut bruta non poſſunt habere Dominium, ita nullum ius, ſiue in re, ſiue ad rem, ſed Donellus *dict. c.* 6. Equinarius, & Corraſius *in dict. l.* 1. *ff. de iuſt. & iure*, & ibidem latius § 2. *n.* 24. & alij interpretes abuſiuè dicunt *ius naturale eſſe . quod natura omnia animalia docuit*, non quia reuera iuris peritia ſint bruta, ſed per quandam ſimilitudinem, vt rectè Cicero *in lalium* vbi cum de hoc naturali iure loqueretur, & de brutis, habito reſpectu ad fœminæ, & maris coniunctionem, educationem liberorum, ait id facere cum deſiderio, & cum quadam ſimilitudine amoris humani.

13 Quod ſi conſideres liberorum educationem eſſe non iuris naturalis, ſed ciuilis *ex l. ſi quis à liberis* 5. *ff. de liber. agnoſcend. l.* 1. *Cod. de alendis liberis, cap. cum haberet.* 5. de eo, qui duxit in matrimonium; item quarundam rerum acquiſitionum §. *ſingulorum Inſtitut. de rerum diuiſione, pactorum obſeruationem, l.* t. *ff. de pactis l.* 1. *ff. de conſtit. pecunia*; item antidotoralis obligatio, *l. ſed etſi lege* 28. §. *conſuluit ff. de petit. hered. c. cum in officiis* 7. *de teſtam*, videtur Vlpiani doctrina nullo modo admittenda imo nec Donelli explicatio.

14 Quibus difficultatibus oppreſſi Doctores aduertunt nonnulli ius naturale bifariam in noſtro iure accipi, primum in largiſſima ſignificatione, & huius generis eſſe illud, quod natura ſolo inſtinctu omnia animalia docuit ſola inclinatione naturali, tàm hominibus, quàm cœteris animantibus commune, *vt ſeipſum diligere, ſe conſeruare, declinare ea, quæ nocitura videntur, vim vi repellere, quærere, & parare, ad vitam neceſſaria, ſui ſimile procreare, & id generis alia.*

15 Secundùm ius naturale, & ſolis hominibus proprium in ſola naturali ratione, conquieſcens, quia à cœteris animalibus brutis homines diſtant, *eſt erga Deum religio, amor parentum, & patria, obligatio antidoralis, pactorum, obſeruatio honeſte vt viuamus, alterum ne lædamus, ſuum cuique vt tribuamus.* Et ſic reſpondendo obiectionibus adductis, docent ad hoc ius ſecundarium eas pertinere, ad iuris naturalis primæui, cuius ſunt prima relata exempla, quæ pótius ſunt ipſius naturæ affectus, impetus, & inclinatio, quam ius, vt declarant Laurentius Valla *lib. 4. elegantiar.* Minſing. & Pichard. *in dict. princ. Inſtit. de iure naturali, & in §. ius gentium*: notantes ibi quoad nos homines ius naturale vnicum eſſe, non duplex, illudque tantum commune hominibus, & conueniens quidquid alij Craſsâ Mineruâ, doctrinæ gratia admiſerint ius imbellius appellantes, quod ſolo inſtinctu, & affectione fit.

16 Et ſi forte ex prædicto explicandi modo in dubium aliquod arripiaris, ego ſic cum Seneca *lib. 2. de Ira cap.* 16. expendo vt animalibus eſt pro ratione impetus, homini verò pro vt impetûs ratio ipſa, & ſic, vt non detur propriè in brutis naturale ius., ſicut nec datur iniuria, vt in *l.* 1. §. 3. *ff. ſi quadrupes pauper feciſſe dicatur*, ob idque Præceptores relata Vlpiani verba *ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit*, intelligunt non quòd ſignificent ius naturale omnibus animalibus eſſe commune, ſed quaſi, dicat id, quod natura omnia animalia docuit, id eſt impreſſit illud eſt ius naturale in hominibus, & quando dicit *omnia animalia einſdem iuris perita cenſeri*, veluti ad liberorum procreationem, vel educationem referri debeat ad rem ipſam, vel factum; nam cœtera animalia, ſicut & homo filios educant non ex ratione, ſed ex impreſſione naturæ, homo autem ex ratione orta ex impreſſione naturæ; ideoque rectè Vlpianum dixiſſe *hinc deſcendit maris, & fœminæ coniunctio, quòd matrimonium appellamus*, ad denotandum non omnem maris, & fœminæ coniunctionem iuris naturalis eſſe illam ſolum, quæ matrimonium eſt.

Adhuc poteris dubitare dicendo propriè ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio ſcriptum eſt, vt patet ex Gratiano in *cap. humanum genus diſtinct.* 1. ſed quia ab omnibus communiter dicitur eſſe quatuor modos legum, Æternæ ſcilicet, Naturalis, Humanæ, & diuinæ dicentes cum D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 91. *art.* 1. 17
Suarez *de legibus lib.* 2. per quatuor Capita † vt lex æterna ſit illa Diuina prouidentia, cum qua gubernat omnes mundi res, † naturalis, quam Deus poſuit, ſeu impreſſit in corde omnium hominum, quæ ſic vocatur, quia eſt data ab ipſa natura, & quia dirigit homines ad finem naturalem. † Lex humana ſit quam homines poſuerunt deducendo eam à lege naturæ per diſcurſum rationis bonæ quæ alias vocatur ciuilis, vel Eccleſiaſtica, eo quòd ciuilis dicitur ea, quam impoſuerunt homines ad gubernandum Ciues laicos. Eccleſiaſtica ſiue canonica, de qua propriè agitur ſub tit. noſtro, quam poſuerunt ad gubernationem Eccleſiæ, & rerum ad eam ſpectantium. † Lex Diuina dicitur ea, quam Deus ipſe ordinauit dirigens homines ad finem ſupernaturalem, & hanc Deus reuelauit in ſacra ſcriptura, tàm veteris, quàm noui teſtamenti, à qua ratione optima deducitur lex ipſa Eccleſiaſtica. Ab hinc etiam deducentes legem *fomitis*, quæ eſt ipſa inclinatio appetitûs ſenſitiui ad ſuum proprium obiectum, non ſit propriè lex, iuxta ſuperius adducta de lege naturæ in brutis. 18 19 20 21

Quo fit vt licet Gratianus *in dicto cap. humanum diſtinct.* 1. dicat ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio continetur, quaſi confunderet legem vtramque naturalem, & Diuinam. Sed exiſtimo Gratianum ibidem deſcripſiſſe legem naturalem, quæ deſcendit à iure naturali, vt ipſe oſtendit in lege ſcripta in Euangelio quatenus continet præcepta Moralia Decalogi, in quibus tota continetur lex naturalis, vt notat Turrecremata *in dicto cap. humanum num.* 8. Azor. 3. *part. moral. lib.* 1. *cap.* 2. *quæſt.* 1. non enim poſuit Gratianus illa verba, tanquam definitionem naturalis, ſed vt explicaret vbi eſt lex naturalis, vt aduertit ſalas *de legibus tract.* 14. *diſp.* 2. *ſect.* 2. quod clarius expendo in difficultate ſtatim ſequenti. Vide infra *ſub q.* 1. verſ. *ad ſecundam* in verbo *ſed iterum.* 22

QVÆSTIO I.

An lex æterna ſit propriè lex, & quæ iſta ſit & an lex naturalis propriè ea dicatur, quæ inuenitur ſcripta, & mandata in omnibus præceptis decalogi & an iſta Diuina dicatur, ſeu ſub aliqua differentia: vbi quid ſit materia legis naturalis & an lex naturalis ſemper fuerit vna & an aliquo modo poſſit mutari & an ius gentium pertineat ad legem naturalem, vel poſitiuam humanam.

S V M M A R I V M.

1 *Lex æterna in Deo qualiter dicatur explicatur* num.2.3.4.& 5.& à n.6.& d.n.1.*vbi de definitione legis.*

2 *Lex Naturalis eſt radix, & origo aliarum legum, ſupponens legem quandam æternam in Deo, & eſt quædam participatio eius, vt* num.12.

3 Prouerb.c.8.legem ponebat aquis, ne tranſiret fines ſuos n.4.5.& 6.

5 *Regula eſt in Deo rerum faciendarum, quæ vocatur;* idea *& non eſt propriè lex, cum non ſit regula humanarum actionum.*

6 *Legis ſtatus duplex eſt, alius, quem habet lex ipſa in æterna diſpoſitione, alius, quem habet exterius conſtituta &* n,7.

8 *Legis, æterna promulgatio non eſt neceſſaria, cum decretum æternum ſit immutabile.*

9 *Lex naturalis, quatenus à lege æterna deriuatur, qualis dicatur.*

10 *Natura rationalis duo continet, vnum eſſe ipſam naturam, quatenus fundamentum conuenientiæ vel diſconuenientiæ actionum humanarum ad ipſam naturam; aliud vim quandam ipſius, quam habet ad diſcernendum. Et qualiter ij modi in ea explicentur* n.11.

11 *Conſcientia nihil aliud eſt, quàm dictamen rationis naturalis in cordibus ſcriptum, quæ habet vim legis naturalis Pharao lege naturæ ſtimulatus ſua cognouit crimina.*

13 Pſalmo 4.ibi: ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui.& n.23.

Habitus ad cuſtodiam legis, qualiter à lege naturæ deriuetur, d.n.13. *vbi de ſynderesi ſynderesis quid ſit.* d.n.13.*n.*23.& 29.

14 *Decalogi omnia Præcepta, ſeu principia moralia, pertinent ad legem Naturalem, vt* n.15.

16 *Præcepta Decalogi legis Naturalis ſunt, & non omnia continent principia per ſe nota:*exemplificatur ibi.

17 Cap.humanum genus diſt.1.ex diſtinctione Gratiani.

18 *Principia moralia habentia euidentem honeſtatem, & oppoſita moralem malitiam, ſunt iuris naturalis, cum quæ manifeſtantur lumine naturali, ad legem naturalem pertineant.*

19 *virtutum actus conſiderati, inquantùm boni ſunt legis naturalis; ſi tamen ſecundum ſuas ſpecies, alij ſunt legis humanæ.*

20 *Lex naturalis, num Diuina dicatur,*remiſſiuè.

21 *Naturalis legis materia, circa quam eſt bonum honeſtum per ſe, & malum illi contrarium.*

22 *Bonum, aut malum omne, qualiter cadat ſub lege naturali.*

23 *Ius naturale proprium hominibus eſt lex à natura ſingulorum mentibus indita ad bonum, & malum eligendum, quòd vocatur ſynderesis, quæ hominum animos inſtigat ad bonum faciendum, & malum vitandum & quid ſit* num.24.

25 *Naturalia Præcepta ſunt in duplici differentia, vel prima principia, vel concluſiones & quæ ex illo deducuntur.*

26 *Lex naturalis eſt vna, & eadem, omnibus mortalibus, & quare impugnatur* 28.*ſed reſpondetur* à n.30.

27 *Furtum extra ciuitatem apud Germanos, non erat iniquum, adulteria à Licurgo probata. Perſæ filiarum ſuarum matrimonio vtebantur; & aliqui dixerunt, quòd iuſtum, & honeſtum non à natura, ſed ab opinione hominum proueniebat* n. 28. & 29. *Adulteria à Licurgo probata Perſæ vtebantur matrimonio filiorum ſuarum* d.n. 18.& 29.

30 *Dictamen rationis eſt vnum apud omnes, & ſi non ſit quoad vſum, & cognitionem.*

31 *Legis naturæ id eſt in ea nonnulla ſunt, quæ ignorantur à multis, & multa, quæ à nemine poſſunt ignorari &* n.32.

32 *Lex quatenus eſt ipſum dictamen, & lumen intellectus, eſt eadem apud omnes, & vna in ſtatu naturæ humanæ, ſi tamen conſideratur in actu alicondiſtione, & iudicio, & ſi ſit vna quoad prima nota principia, non ſic quoad alia, quæ ignorari poſſunt, vt expenditur* num.33. 34.35.

34 *Gentes aliquæ quare potuere introducere leges contrarias legi naturali.*

35 *Lex naturalis conſideratur ab aliquibus diuerſa in natura integra ante peccatum, & poſt, vt* num.36.

37 *Naturalium præceptorum exiſtentia eſt vna, non ſic eorum exercitium, & quare ius naturale ſemper complectitur eadem præcepta ibi* dict. num.37.

38 *Lex naturalis, num aliquo modo poſſit mutari,* remiſſiuè.

39 *Ius gentium quo pacto pertinet ad ius naturale, & num ſequentibus, quod duplex eſt ſecundum aliquos, primæuum, & ſecundarium, vt exemplificatur etiam* num.40.*quam diſtinctionem impugnant alij* n.41. *ſed quid* n.42.

42 *Ius gentium, aliud propriè naturale, aliud nunquam propriè humanum vt* n.43.& 44.

45 *Ius gentium eſt profectum ex naturali ratione, non ſimpliciter, & ab initio, ſed ita exigente neceſſitate humanâ, cuius eſt duplex caput, vt expenditur,*n.46.

47 *Ius naturale eſt nobis datum à natura, ius gentium illud, de quo omnes gentes vtuntur* n.48.

49 *Ius ciuile eſt, quod ordinatur à gente, vel à populo.*

50 *Iuriſtæ aliquando ius Gentium comprehendunt ſub lege naturali, aliquando ſegregant dicentes pertinere ad ciuile.*

Ius Gentium eſt medium inter ius Naturale, & Ciuile, vt expenditur d.n.50.

Princeps poteſt in aliquo particulari caſu facere omnia communia, ibi dict.n.50.

51 *Violentia propulſio eſt iuris naturalis primæui, ſed non contractus inuenti illo iure quoad pœnam, & modum obligandi* n.52.

1 AD primam difficultatis partem, de qua Doctores cum D.Thoma *ſup. 1. 2. quæſt. 192.* Suarez *de legib. iam relatus lib. 2.* per quatuor capita omnino videndus, vbi *cap.4. num. 9.* Vaſquex 1.2. *quæſt.91. art. 1.* dicunt legem æternam non eſſe propriè legem, ex eo, quia cum de ratione legis ſit, vt alicui imponatur, quia lex eſt actus imperij, vt iam adduxi ſub Rubric. & patet ex illa Ciceronis definitione *lib. 1. de legib.* dum dixit *lex eſt ratio ſumma in natura inſita, quæ iubet ea, quæ facienda ſunt, prohibetque contraria,* vel ex alia ſancti Iſidori *lex eſt conſtitutio populi, qua maiores natu, ſimul cum plebe aliquid ſanxerunt,* ſeu ex alia poſita in *l. Græca ff. de legibus lex eſt ſanctio ſancta, iubens honeſta, prohibenſque contraria,* ſeu ex alia D.Thomæ 1. 2. *q.90. art.4. lex nihil aliud eſt, quàm quædam rationis ordinatio, & præceptio in commune bonum ab eo, qui curam Reipublicæ gerit promulgata:* ergo quantumuis definitiones relatæ videantur loqui de lege ciuili, cum de ratione legis ſit imperare, ſequitur vt ſi non ſint ſubditi, quibus per eam imperetur, vt lex quælibet aliter lata, non ſit propriè lex. Deinde quia de ratione legis eſt promulgatio de cuius neceſſitate dico infra *quæſt.* 7. ſed ab æterno non potuit eſſe promulgatio, cum non eſſet aliquis, cui promulgaretur, ergo.

2 Alij inquam cum D.Thoma, vt explicent legis naturalis vim 1.2. *quæſt.91. art.1.* quæ eſt radix & origo omnium aliarum legum, ſupponunt legem quandam æternam eſſe in Deo, quæ talis eſt per eſſentiam, cœteras enim leges tales eſſe per participationem illius putantes hanc eſſe pluſquam legem naturalem, nam obligat etiam Angelos; eſt enim, vt ait D. Thomas ſupra, dictamen rationis Diuinæ, qui eſt etiam legendus *dict.* 1.2. *quæſt.93. per totam,* vbi omnes Theologi ex doctrina Auguſtini, *lib. de vera religione cap.30. & lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. & 6. & lib.22. contra Fauſtum cap.* 27. cuius etiam meminit Plato *dialogo. 10. de legibus,* ex ea ratione inquit D.Thom. nam cum neceſſe ſit in Deo aliquam legem concedere, quæ non poteſt eſſe, niſi æterna, neceſſe etiam erit in mundo legem æternam eſſe, nam cum Deus habeat prouidentiam, neceſſario ſupponitur in ea æterna quædam ratio practica gubernationis vniuerſi, iuxta illud Boëtij 3. *de conſolat. ô qui perpetuam mundi rationem gubernas,* quæ ratio Dei æternam habet rationem legis veram; vt oſtendit D. Aug. vbi ſupra, quia omnis lex humana mutabilis eſt; ergo ſupponit aliquam immutabilem, per quam reguletur, nam omnis lex, quæ per participationem eſt lex, ſupponit legem per eſſentiam, quæ non poteſt eſſe niſi æterna.

3 Et licet Suarez, Vaſquex, & cœteri, qui legis æternæ proprietatem negant reſpondendo ad illum locum *prouer. 8.* ibi *legem ponebat aquis ne tranſirent fines ſuos,* quo ex D.Thom. dicta *q.91. art.1.* Medina, & alij Thomiſtæ probant poſitam fuiſſe legem illam creaturis ab æterno, inquantum coexiſtunt cum Deo in ſua æternitate; eo quod hæc lex eſt ab æterno ex parte Dei promulgata verbo, & ſcripto *verbo* in *verbo Diuino,* quod eſt æternum, *ſcripto* in *libro vitæ.* Dicentes illud omne eſſe improprium, & falſum, quia illa non eſt propriè lex, nam aquæ, & creaturæ irrationales, non ſunt capaces legis, & quòd ſolum eſt Diuina prouidentia, cum qua gubernat omnia; & quod nec creaturæ non exiſtunt in æternitate, & nec coexiſtunt.

Minúſque procedere adductum illud de promulgatione, quia verbum æternum producit 4
Pater æternus, & promulgatio deberet eſſe à
tota Trinitate ſanctiſſima, nec videri qualiter
in verbo Diuino hæc lex ſit promulgata, li-
brúmque vitæ eſſe ſcientiæ Dei † ideo conclu- 5
dentes in Deo eſſe regulam rerum faciendarum, quæ vocatur *idea,* quæ non eſt propriè lex, ſed impropriè, cum non ſit regula humanarum actionum, quam homines, dum degunt in hac vita, cognoſcere nequeunt, niſi per aliquam participationem illius legis, quæ eſt naturalis lex, aut per reuelationem, quæ inuenitur in Diuina lege.

Tamen adhuc diſtinctione loquendo dico prædictam legem æternam, eſſe propriè legem, quòd vt explicem aduerto duplicem eſſe legis ſtatum, alius eſt, quem habet lex ipſa in æterna diſpoſitione legiſlatoris, quatenus in eius mente iam illa lex deſcripta eſt, & abſoluto eius decreto ſtabilita. 6

Alius autem eſt legis ſtatus, quem habet exterius conſtituta, & ſubditis propoſita. Primo modo certum eſſe dari in Deo legem æternam. Poſterior autem modo certum eſſe hanc legem hunc ſtatum non habuiſſe ab æterno. Quo fit vt facile reſpondeatur ad primum, quòd cum lex ſit actus imperij, debet dari perſona cui imperetur, eo quod lex, & imperium ſunt ab æterno in Deo, iuxta priorem ſenſum, non iuxta poſteriorem. 7

Nec obſtare reſponſum Suaris de promulgatione, qui plura reſponſa refert *dict. lib. 2. de legibus, cap.1.* quia reſpondetur ex doctrina D.Thomæ promulgationem actu factam ſubditis, non eſſe de ratione legis æternæ, in qua hoc eſt ſingulare, nam cenſetur conſummata, & perfecta eo ipſo quòd in mente legiſlatoris ſtabilita eſt, alias inquam leges non conſummari, donec promulgentur ex ea ratione; nam decretum Dei æternum, immutabile eſt, ſecus autem decretum hominis; vnde quandiu non promulgatur, non habet legis rationem & in hunc ſane ſenſum intelliges quæ nouiſſimè de hac lege ſcribit Archiepiſcop. Tapia *in ſumm.lib.4.p.1.q.2. art.1.* & quæ dicit *Part. Franc. Valente in concordia iuris Pontificij p.2. q.4. ſect.1. & 2.* 8

Ad ſecundum quæſtionis partem, vt reſpondeam, repetes hîc quæ ſupra adduxi *in Rubrica de fide catholica,* præcipue ibi *ſub quæſt 3. & 4.* quatenus dixi de neceſſitate, quam habet fidelis ſciendi inter alia ad fidem ſpectantia Decalogi Præcepta, in quibus tota lex naturalis conſiſtit; item & quæ ſupra in hac Rubrica explicui à verſ. *iam ergo,* vbi ex Vlpiano, & aliis dixi quid ſit ius, aut lex naturalis, & in quibus verificetur; igitur lex naturalis quatenus à lege æterna deriuatur, putarunt multi nihil aliud eſſe quàm ipſam naturam rationalem, vt copioſè defendit Albertus Bolomonetus *de iure, & æquitate cap.3. num.25.* Gabriel Vaſquez 1.2. *diſp.156. cap 3.* quam ſententiam reiiciunt Doctores relati à Salas *de legibus tract.14. diſp.5. ſect.1.n.2.* 9

Quare omiſſis variis ſolutionibus, alij & me- 10

lius videntur reſpondere duo diſtinguenda eſſe
in natura rationali , vnum eſſe ipſam naturam,
quatenus eſt fundamentum conuenientiæ,vel di-
ſconuenientiæ actionum humanarum ad ipſam
naturam rationalem. Aliud vim quandam il-
lius naturæ rationalis , quam habet ad diſcer-
nendum inter operationes conuenientes , & di-
11 ſconuenientes rationi oaturali. † Priori modo
dicunt naturam rationalem fundamentum eſſe
legis naturalis. Poſteriori modo legem ipſam
naturalem dici , quæ humanæ voluntati præci-
pit, vel prohibet, quod agendum eſt ex iure , &
naturali ratione , vt ſentire videtur D. Thom.
1.2. *quaeſt.94. art.1. & 2. & in 4. diſt.33.quaeſt.1.
art.1.* & adducti à Soto *lib.1. de iuſtitia , & iure
quaeſt.4. art. 1.* comprobantes ex Apoſt. verbis
ad *Romanos* 2. vbi cum dixerit , *gentes quæ legem
non habent naturaliter ea , quæ legis ſunt faciunt,
huiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex* , &
vt declararet Paulus ſtatim dixit. *Oſtendunt
opus legis ſcriptum in cordibus ſuis,teſtimonium red-
dente illis conſcientia ipſorum.*

12 Cumque conſcientia nihil aliud ſit , quàm
dictamen rationis naturalis , quod in cordibus
ſcriptum eſt , quæ habet vim legis naturalis;
ideo , vt docet D. Thom. 1. 2. *quaeſt.* 91. *art.*2.
ea ratione dixiſſe Paulum hominem ſibi ipſi le-
gem eſſe. Eſt enim lex naturalis quædam parti-
cipatio naturalis æternæ legis , quod idem do-
cuit D.Thom. *quaeſt.93. art.*1. ex Baſilio , vbi le-
gem naturalem vocat ſynderesin, id eſt dictamen
rationis , Hieronym. epiſtol. 151. ad Algaſiam
quæſt.8.vocat hanc legem intelligentiæ ; & ideo
docet Pharaonem lege naturæ ſtimulatum ſua
cognouiſſe crimina *exodi c.9.*quod & Paulus dixit
in illis relatis verbis *teſtimonium reddente illis
conſcientia ipſorum.*

13 Et comprobatur ex illo *Pſalm.* 4. ibi *ſigna-
tum eſt ſuper nos , lumen vultus tui* , ex quo loci
Doctores dicunt legem naturalem impreſſam,
& ſculptam eſſe in cordibus noſtris , de qua ſe-
cundùm D.Thom. 1.2. *dict. quaeſt.* 94. ait Villa-
lobos *in ſumm. part.*1. *tract.*2. *dif.*4. *num.*1. quòd
hæc lex non eſt habitus propriè loquendo , ſed
tantùm actus inſtar habitus ſequutus Doctorum
communem , quia , vt dictum eſt iſta lex eſt di-
ctamen rationis , quod præſtat faciendum , aut
fugiendum,vt *non furari,non occidere,&c.* Et hoc
non eſſe habitum , etſi reuera in nobis ſit ha-
bitus inclinans ad bonum , odiens malum , &
inſtigans ad cuſtodiam legis, qui vocatur ſynde-
reſis, de qua lege dicunt naturaliter impreſſam,
non obſtante,quod actus impreſſi non ſint ; eo
quod apprehendens terminos boni , vel mali,
ſtatim intellectus , virtute ſynderesis iudicium
format , amplectendi bonum , & fugiendi ma-
lum : ex quo contra aliam explicationem Vaſ-
quez 1.2.*d.q.94.art.*1.*diſp.*90. *cap.*31. intelligitur
quod volumus dicere,vt ſit actus inſtar habitus,
quia quamuis talem actum non formemus,eſt ta-
men in nobis radix ad illum formandum cum
termini apprehenduntur.

14 Vnde etſi Sotus *lib.* 1. *de iuſtitia quaeſt.*5. *art.*4.
exiſtimet præcepta decalogi non contineri ſub
lege naturali , ſed ſub iure gentium , vt refert
Turrecremata *in cap.ius naturale diſt.* 1. *num.*5.
propter modum loquendi Iuriſconſultorum,
quia illos actos, quos ratio dictat per diſcurſum
iuris gentium eſſe dicunt , vt in *l.*1.2. *& 3. & in
l.omnes populi ff. de iuſtitia , & iure l. bona fides ff.
depoſiti*,& quod ius gentium eſt diſtinctum à na-
turali , tamen verius eſt nec D. Thom. *dict.q.94.*
nec Sotum in ea fuiſſe ſententia , vt ipſe oſten-
dit *lib.3. de iuſt. & iure quaeſt.*1. *art.* 3. † Et ſic di- 15
ci debet omnia præcepta decalogi , ſeu princi-
pia moralia pertinere ad legem naturalem per
dicta ſupra in *Rub. de fide Catholica ſub dicta q.3.
& 4.* vbi dixi tam de primis principiis naturali-
bus, *vt honeſtum faciendum , & malum vitandum.
quod tibi non vis , alteri ne facias* , de quibus nul-
lum eſt dubium ad illam pertinere , quam de
aliis magis determinatis, & particularibus prin-
cipiis, vt iuſtitiam eſſe ſeruandam , Deum eſſe
colendum , & ſimilia, de quibus nulla dubitatio
eſt ad legem naturalem pertinere. Item & de
aliis, quæ ſunt,veluti concluſiones,quæ per eui-
dentem illationem ex principiis naturalibus de-
ducuntur , & non niſi per diſcurſum cognoſci
poſſunt , inter quas quædam facilius à pluribus
cognoſcuntur , vt *adulterium , furtum , homici-
dium,* & ſimilia , quæ etiam proculdubio dicunt
Doctores ad legem naturalem pertinere,& idem
de aliis , dummodo certum gradum euidentiæ
attingant. † Præcepta enim decalogi legis natu- 16
ralis ſunt, & non omnia continent principia per
ſe nota , vt apparet in præceptis prohibentibus
vſuram , vindictam propria authoritate deſu-
mendam , & ſimplicem fornicationem ; quæ
omnia ſecundum doctrinam Catholicam ſunt
de lege naturali. Et idem de præceptis affirma-
tiuis,veluti ſeruare , docere , dare eleemoſynam,
parentes honorare ; quæ præcepta ſunt natura-
lia, non tamen concluduntur ſine diſcurſu. Et
comprobant ita ex eo, nam omnia ea, de quibus
loquimur percipiuntur , quia honeſta ſunt , &
prohibentur,quia mala ; ergo pertinent ad legem
naturalem non ad poſitiuam.

Sed iterum vltra adductum ex Gratiano ſu- 17
pra *in Rubricam ex dict. cap. humanum genus
diſt.* 1. verſ. *adhuc* , videtur eſſe opponendum,
cum ibi dicat legem naturalem eſſe , quæ in le-
ge, & Euangelio continetur. Et ſic colligi non
ſolum quæ dicta ſunt , ſed etiam quæ lege per
Moyſem Deus præcepit , vel Chriſtus iuſſit
in lege euangelica ad legem naturalem perti-
nere.

Cui obiectioni non obſtante gloſſæ ſolutione 18
ibi dicentis Gratianum vocaſſe ius naturale , ius
Diuinum etiam poſitiuum , cum Gratianus lo-
quatur de iure naturali commune omnibus na-
tionibus , quod nequaquam ius Diuinum com-
prehendit, verè reſpondetur Gratianum non di-
cere ius naturale complecti omnia , quæ ſunt in
Euangelio , & in lege , ſed ſolùm affirmare hoc
ius naturale in lege , videlicet quoad præcepta
moralia, & etiam in Euangelio , quatenus in eo
confirmantur , & exemplificantur præcepta de-
calogi, vel quatenus virtute , totum continetur
in illo principio Matth. 7. *quæcumque vultis vt
faciant vobis homines , & vos facite illis* : ſic notat
D.Thom.1.2 *d.q.94.art.4.ad* 1. & cum eo omnes
Theologi ibidem: videbis eundem *q.95.*Salas *de
legibus diſp.5.ſect.5.* Suarez *de legibus lib.2.c.7.* &
quos Couarr. refert *in reg.peccatum 2. part.* §.11.
n.4. Pinelus *in Rub.de reſcind. vendit.*1.*p.c.*1.*n.7.*
dicentes etiam omnia præcepta , ſeu principia
moralia , quæ euidentem habent honeſtatem, vt
oppoſitam moralem malitiam euidenter conti-
neant eſſe iuris,& legis naturalis, colligentes ſic
ex ſententia Ariſt.*lib.5. Ethycorum c.7.*Iſidori *lib.5.*

etymo

etymologiarum c. 3. Auguſt. *lib.1. de libero arbitrio cap. 3.* vbi docet adulterium eſſe contra legem naturalem, quia omnia, quæ lumine naturali manifeſtantur pertinent ad legem naturalem. Et pro intellectu videbis Barboſam *in d.c. humanum genus,* vbi refert quatuor dicendi modos pro explicatione textûs illius, & inclinat in iam relatum, quem ſequimur.

19 Hinc prouenit dicendum ex D.Thoma 1. 2. *dict. quaſt.91. art.3.* quòd ſi virtutum actus conſiderantur inquantum boni ſunt, etiam ipſius legis naturalis, ſed ſi conſiderantur ſecundùm ſuas ſpecies, in quibus ponuntur, non ſint omnes legis naturalis; eo quòd multi eorum pertinent ad legem humanam: ſic tradunt eius expoſitores, & Villalobos *in ſumma dict. part.1. tractat. 2. difficult. 4. num. 4.* probans primam concluſionis partem, quia eſt homini proprium naturale viuere, ſecundum rectam rationem, & actus virtutum ſunt ſecundùm rationem, vtpote actus vitiorum ſunt contra eam. Secundam probans, quia res, quæ ſunt neceſſariæ, vt homo conſequatur finem vitæ, aliæ ſunt claræ, vt non occidere, non mentiri, non adulterare, aliæ non ſic claræ, quæ agunt declaratione, vt dicere talis contractus eſt vſurarius, quæ omnes ſunt legis naturalis; & quod ſint res aliæ, quæ pertinent ad legem ipſam naturalem, & ad eius finem, ſed mutantur temporum varietate, & has non eſſe legis naturalis, ſed poſitiuæ humanæ ciuilis, aut Canonicæ, vt v. g. viuere, temperatè eſt legis naturalis præceptum. Sed circa materiam hanc ieiunij, & abſtinentiæ horum, vel illorum alimentorum non eſſe præceptum naturale, ſed tantum humanum, vt omnes communiter docent & ſecundum hæc intelliguntur quæ nouiſſimè ſcribit de Archiepiſcop. Tapia *in ſumm. part.1. lib.4. quaſt.2. art. 2. 3. 4. 5. & 6.*

20 Ad tertiam quæſtionis partem, an prædicta lex naturalis, Diuina dicatur, ſeu ſub aliqua differentia reſpondebis ex dictis ſupra in hac quæſtione in verſ. ſed iterum pro intellectu Gratiani *in dict. cap. humanum genus diſt.1.*

21 Ad quartam quæſtionis partem quæ ſit legis naturalis materia, ſatis reſpondebis ex adductis; & ſic breuiter dico materiam, circa quam lex naturalis verſatur eſſe bonum per ſe honeſtum, & malum illi contrarium, illud vt præcipiendum, hoc vt vitandum: ſic docent Doctores relati, & alij poſt eos.

22 Dubium vero eſt an omne bonum, vel malum cadat ſub lege naturali, in quo dixerunt quidam ſolùm generalia principia per ſe nota, eſſe materiam legis naturalis, *vt bonum eſt faciendum, malum vitandum, quod tibi non vis, alteri ne feceris,* non tamen concluſiones, quæ ex illis principiis deducuntur, vt, depoſitum eſſe reddendum, vſuram vitandam; pro qua ſententia allegant D.Thom. 1. 2. *quaſt.94. art.1.* Sotum *lib.1. de iuſtitia quaſt. 5. art. 4.* ſic vt exiſtimet præcepta decalogi non contineri ſub lege naturali, ſed ſub iure gentium, vt refert Turrecremata *in dict. cap. ius naturale diſt. 1. num. 3.* Sed iam ex dictis in toto verſ. *ad ſecundam,* ſatis patet qualiter omnia præcepta decalogi ſunt materia iuris naturalis, & ſic non immoror, quæ enim pertineant ad ius naturale primæuom, aut ſecundarium, benè ſcribo.

bit legendus Barboſa *in cap. ius naturale diſt.1.* vbi latè explicat, & exemplificat cum Gratiano.

Ad quintam quæſtionis partem, vt reſpon- 23
deam, omiſſo primo capite legis naturalis, quod omnibus animantibus commune eſt, vt iam dixi ſub Rubrica & in hac quæſtione aduerto ius naturale hominibus proprium deſcribi, quod ſit lex à natura ſingulorum mentibus indita, & conſonat textus *in cap. ius naturale diſt.1.* ibi *inſtinctu naturali,* de qua Doctores cum D.Thoma 1. 2. *quaſt. 91. art.2.* intelligunt vulgatem verſum *pſalmi. 4. quis oſtendet nobis bona; ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine,* quaſi Deus totius naturæ auctor mentibus noſtris lumen impreſſit, quo poſſimus bonum eligere, & malum reprobare, quamuis aliter verſum illum intelligant D. Auguſt. Hector Pinctus in Danielem *cap. 2.* & alij, quos refert Barboſa *in dicto cap. ius naturale num. 8.* vbi dicit quod ad hanc pertinet relatum ſupra locum Pauli, *gentes quæ legem non habent* (ſcilicet ſcriptam) *naturaliter quæ legis ſunt, faciunt, &c.* Et quod hæc eſt illa ſynderesis, quæ hominum animos inſtigat ad bonum faciendum, & malum vitandum, & ad hoc vnicum præceptum redigi omnia legis naturalis ſecundum D. Thomam *ſupra quaſt.9. art.2. & 1. part. quaſt. 79. art.12.* & Sotum, *lib.1. de iuſtitia quaſt. 4. art.1.* Barboſa
ſupra † vbi dicit manifeſtius fieri, ſi aduertas 24
ius hoc naturale nihil aliud eſſe, quàm collectionem quandam plurium præceptorum naturalium, vt docet iureconſultus in dicta *l.1. § huius ſtudij* ibi *collectum eſt enim dict. ff. de iuſtitia, & iure.*

Additque Barboſa ibi *in dicto cap. ius n.10.* eſſe 25
in duplici differentia, vel dici prima principia per ſe nota, vel concluſiones, quæ ex illis deducuntur exemplificando, vt iam feci, & ob id non repeto.

Quare iam ad difficultatem propoſitam di- 26
cendum eſt, quòd prædicta lex naturalis, eſt vna, & eadem omnibus mortalibus, vt docet Iſidorus in *dicto cap. ius naturale diſtinctione 1.* ibi *omnium nationum, & conſultus in l. omnis §. quod vero ff. de iuſtitia, & iure* ibi *apud omnes gentes,* Iuſtinian. *in §. ſed & naturalia Inſtit. de iuſtitia, & iure reſoluunt* D. Thomas, & Sotus, & alij Sairus *lib.1. de legib. cap. 2. num.10.* cum multis Barboſa *ſupra num. 11.* D.Thomas *dict. quaſt. 94. art. 39.* & cum eo etiam Villalobos *dict. part. 1. tract. 2. difficult. 4. num. 2.* probantes ex eo, quia lex naturalis habet vnum principium, nempe naturalem rationem, & vnum finem, quod eſt ſequi generaliter bonum.

Sed videtur quòd prædicta doctrina non ſit 27
certa, quia cum hæc lex nihil aliud ſit, quàm dictamen rationis, ex quo voluntas obligatur vt iam dixi, ſequitur vt cum apud omnes gentes, nunquam fuerint eadem, ſed diuerſa dictamina, vt non ſit eadem lex naturæ probatur ex D. Thom. 1. 2. *dicta quaſt.94. art.4.* Caſtro *lib.2. de lege pœnali, cap. 14.* Soto *dicto lib. 1. de iuſt. quaſt.4. art.4.* Azorio *tom.1. moral. lib.6. cap.60.*
Solino *lib.45. c.43.* † qui ex multis bonis autho- 28
ribus refert apud Germanos furtum olim extra ciuitatem non fuiſſe iniquum, cui addo quod Cilices ex rapto olim viuebant, non damnantes furtum. Adulteria quoq; fuerunt à Licurgo probata,

vt refert Plutarch. in vita illius , cui addo quòd
Maſſàgetæ, & Lacedæmones communes habe-
bant vxores, de quo meminit textus *in cap. dile-
ctiſſimis*, verſ. *denique* 12. *q*.1. licet inepte gloſſa
verbo *coniuges* quam ſequuntur Doctores , com-
muniter interpretentur non quoad carnis vſum,
ſed alia obſequia. Perſæ etiam filiarum ſuarum
matrimonio vtebantur , vt latè proſequitur cœ-
lius Rodiginus *lection. antiquar. lib*.10. *c*. 18. &
latiſſimè Tyraquell. *l.7.connubial part.7.Gloſſa* 7.
à n.32. Alij etiam alia deteriora legi naturæ eſſe
contraria non intellexerunt , de quibus Paul. *ad
Roman.c*.1. & proſequitur Caſtrus *de lege pœnali
dict.cap*. 14. *poſt princip*. Conan *lib*. 2. *comment*.
c. 1.*n*.3. & poſt alios Sairus *d. c*.2.*n*.11. quibus
addo Giraldum *in hiſtoria Deorum c*.13.
29 Imo nonnuli, teſte Auguſtino , *lib*.13.*doctrina
Chriſtiana c*.14. dixerunt nihil eſſe ſuâ naturâ iu-
ſtum,& honeſtum ex diſpoſitione alicuius legis
vniuerſalis,ſed iuſtum eſſe quòd diſpoſitum, aut
conſuetudine populi receptum eſt,& de antiquis
Philoſophis refert Cicero *lib*.1. *de legibus* , Ari-
ſtotel.*lib*.5. *ethicorum c*.7. exiſtimaſſe nullum eſſe
ius naturale , ſed omne ius opinione hominum,
& conſtitutionibus conſtare.
30 Adhuc vero non eſt recedendum à iam relata
concluſione , quàm vt explicem : dico cum D.
Thoma hanc naturalem legem quoad ſubſtan-
tiam in omnibus hominibus eſſe vnam,& quoad
obligationem ; eſt enim dictamen rationis vnum
apud omnes, vt ex Cicerou. & aliis notat Ter-
tulianus *lib. de corona milit. & in apologetico c*.4.
ſed quod vſum , & cognitionem non fuiſſe ſem-
per vnam apud omnes gentes , vt Oſtendit Soto
dicto lib. 1. *de iuſt. quaeſt*. 4. *art*. 2. Vaſquez 1. 2.
31 *diſp*.127.*c*.2. Bellarmin. *lib*.1.*de matrimon. c*.27.†
& Auguſt. *lib*. 3. *de doctrina Chriſtiana cap*. 14.
docuit nonnulla eſſe in lege naturæ, quæ à mul-
tis ignorantur ; multa verò , eſſe , quæ à nemine
ignorari poſſunt ; & ideo dixit Paul. *ad Rom*.2.
*qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt, vel ſine
lege ſcripta contra legem naturalem.*
32 Sed pro maiori declaratione ſciendum eſt le-
gem conſiderari poſſe quatenus eſt ipſum dicta-
men rationis, & lumen intellectûs , & hoc mo-
do conſtat eſſe eandem apud omnes, ſeu vt ver-
tunt D.Thomas, Sotus, & Salas *ſup.num*.10.Bar-
boſa *in dicto cap.ius naturale num*.11. diſtinguen-
dum eſſe inter prima principia , & ſecunda ; illa
enim vbique eadem eſſe , non ſolùm quoad re-
ctitudinis veritatem , ſed etiam quoad cognitio-
nem, quia nullus, ſi capax rationis eſt, adeo ſtu-
pendus eſt, qui non approbet omnia illa præce-
pta, (bonum eſt faciendum ,) & ſimilia. Et ſic
in hoc ſenſu, aut caſu certum eſt dicere hanc le-
gem naturalem eſſe vnam in omni tempore , &
ſtatu naturæ humanæ , vt inquit Ariſtotel. vbi
ſup. ibi *vbique , & ſemper eadem* , Cicero apud
Lactantium ibi *omni tempore* , & omnes gentes;
& eſt ratio quia hæc lex non ſequitur ex aliquo
33 ſtatu naturæ , ſed ex ipſa natura rationali † vel
poteſt conſiderari in actuali conditione,& iudi-
cio,& hoc modo vna , & eadem eſt apud omnes
ex aliqua parte, videlicet quoad prima , & vni-
uerſalia principia, quæ ignorari non poſſunt,ve-
luti in exemplo dicto bonum eſſe ſequendum:
quomodo dixit D. Thom. 1. 2. *dict. q*.94.*art*.6.
legem naturalem à cordibus hominum deleri
non poſſe ; & in hoc caſu nunquam habent lo-
cum exempla pro obiectione poſita.

Tamen quia ſunt alia particularia præcepta le- 34
gis naturalis quia ab hominibus ignorari poſ-
ſunt, & potuerunt ; ideo potuerunt aliquæ gen-
tes introducere leges contrarias legi naturali;
nunquam tamen ab illis habitæ ſunt , vt natura-
les , ſed vt poſitiuæ vtpote conſtar ex exemplis
adductis in argumento, quia ſcilicet viſionis nu-
bibus excitati homines luminis naturalis radios
non percipiunt, aut perſpiciunt, vel ob prauam
conſuetudinem non rectè applicant communia
illa præcepta actionibus particularibus , vt ſcri-
bit Paulus *ad Roman*. 1. vt cernitur in gentibus
amplectentibus quæ legi naturali manifeſtiſſi-
mè ſunt contraria, & ab ipſis, & populis admit-
tuntur, tanquam licita , ac approbantur , vt de
germanis, Cilicibus, Maſſagetis, Lacedæmoni-
bus, & aliis dictum eſt,in hoc ſenſu , poteſt dici
legem naturalem, non eſſe vnam;quod tamen ve-
rùm eſt ; quod etſi reuera naturalis lex eſt vna,
tenet tamen præcepta plura , vt ex D. Thom.
d.art.39.aduertit Villalob. *ſupra dif*.4.*d.n*.2.
Alij Doctores etſi abſolutè teneant legem 35
naturalem eſſe vnam,quoad relata prima,& vni-
uerſalia principia legis naturalis , ſed quoad
alia , quæ ſunt veluti concluſiones , diſtinguen-
dum aiunt inter duplicem naturæ ſtatum , vide-
licet integræ ante peccatum originale , vel cor-
ruptæ poſt illud ; & ita ſecundùm hos diuerſos
naturæ ſtatus, arbitrantur legem naturalem va-
riari , nam in naturæ integræ ſtatu petebat lex
naturalis libertatem omnium hominum, & Do-
minia eſſe communia † at in natura corrupta pe- 36
tit ſeruitutes, rerum diuiſionem,& ſimilia *l.ma-
numiſſiones ff. de iuſtitia , & iure* , quia conſtat
poſt naturam lapſam , legem naturalem obſcu-
ratam eſſe,vt oſtendit Pereira *ad Roman*.2.*diſp*.11.
12.& 13.
Sed non eſt recedendum à præcedentibus di- 37
ſtinguendi modis , quia vt benè aduertit Suarez
diſtinctio proximè relata *num.praced*. non eſt cur
admittatur : ſic ille *lib*.1. *de legibus cap*.8. *num*.9.
ex eo quia illa exempla , quæ afferuntur , & ſi-
milia non pertinent ad ius naturale , ſed ad ius
gentium , vt infra dico in verſ. *ad vltimam* , cum
de illo iure ago. Præcepta etenim naturalia
æque communia ſunt vtrique ſtatui. Diuerſum
vero eſt loqui de exiſtentia præceptorum,diuer-
ſum etiam de actuali obligatione , ſeu exercitio
illorum , quamuis ergo hic , vel ille naturæ ſta-
tus poſtulet vnius præcepti vſum , potiuſquàm
alteriùs ; ius tamen naturale ſemper complecti-
tur eadem præcepta, quod patet ea ratione, nam
in lege naturali omnia præcepta , ſiue affirmati-
ua, ſiue negatiua continent rationem æternam,
& infallibilem ; ergo in omni naturæ ſtatu ſem-
per erunt vna , & eadem præcepta abſque vlla
mutatione. Et alia dicendo videtur ſequi Barbo-
ſa *in cap. ius gentium* 1. *diſt. ſub num*. 2. in verſ.
qua etiam ratione , vbi improbat diſtinctionem
numeri præced.
Ad ſextam quæſtionis partem an lex naturalis 38
poſſit aliquo modo mutari,dico infra *in c. fin. de
conſuetudine*,occaſione illius textus ibi an mutari
queant ea,quæ ſunt iuris gentium,& quę illa ſint.
Ad ſeptimam quæſtionis partem an ius Gen- 39
tium pertineat ad legem naturalem , vel huma-
nam,reſpondebis ſi primo aduertas ad ea,quæ in
eo iure explicando Doctores diuersè docent,
& quidam dixerunt quod duplex ſit ius gentium
primæuum,alterum quod ſtatim cũ ipſo humano
genere

genere incœpit, veluti obſeruatio fidei datæ,
erga Deum religio, & ſimilia, de quibus in *l.ve-*
luti ff.de Iuſtitia, dicentes hoc pertinere ad ius
40 naturale. † Alterum verò ſecundarium, quod
non cum ipſo humano genere incœpit, ſed de-
inde homines, & vniuerſæ gentes ſibi conſti-
tuerunt, vt bella, ſeruitutes, & ſimilia, de quibus
in leg. ex hoc iure, ff. de Iuſtitia: & hoc reſoluunt
proprie humanum eſſe, Barr. *in leg. ſi id quod n.2.*
ff. de condit. indebiti, quem ſequuntur Iaſon. &
alij: rectè Pinelo in *Rub. de reſcindend. vendit. ca-*
41 *pit.1. num.11.* † ſed Conanus *lib.1. commentario-*
rum cap.5. num.3. & 8. & poſt Aretinum Forrum,
& alij, quos refert Pinbelus *dicto c.1. num.12.* &
Velaſcus *d. iure emphiteut. quæſt.3. à num.6.* rece-
dentes à relata diuiſione, dicunt nullibi in iure
noſtro prædictam iuris gentium diuiſionenem
reperiri; & ex eo quia dilinquere ius gentium
per ætates, nihil aliud eſt, quàm dicere hoc eſt
de iure ciuili antiquo, hoc de nouiori, nec ex ea
diſtinctione oriti duplicem ſpeciem Iuris ciui-
lis: addentes fotius quod ex illa differentia iu-
ris gentium, quod cum ipſo humano genere in-
cœpit, vel alterius, quod poſtea introductum
eſt, non efficitur quod minus vtrumque ad ius
naturale pertineat, ſi recta ratio per proximas
conſequentias ex primis legis naturalis præce-
ptis deducta id iuſtum eſſe, & adæquarum hu-
mano generi dictauerit.
42 Sed ego conſiderata cum Iuſtiniano princ.
Inſt. de iure naturali gentium, & ciuili, definitione
Iuris gentium ibi *in §. Ius gentium* dicẽtis *Ius gen-*
tium eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines
conſtituit vſu exigente, humanis neceſſitatibus poſtu-
lantibus, vt etiam definiunt Iureconſulti *in leg.1.*
§. Ius gentium, l. manumiſſiones 4. l. ex hoc iure 5. leg.
omnes populi 9. ff. de iuſtitia, & iure, cum quibus
43 Conat. *lex.2. verſ. otroſi ius gentium tit.1. p.2.* † Ex
qua Doctores deducunt ius gentium duplex eſſe,
aliud propriè naturale, quod ſcilicet naturalis
ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes
gentes conſtituit: ſic dictum ius gentium, eo
quòd ſolis gentibus proprium eſt, non autem
reliquis animantibus commune, vt expreſſit
Conſult. in dict. leg.1. cum ſequent. ff. de iuſtitia. Et
hoc in ſenſu dici ius naturale, quia cum à pri-
mis principiis iuris naturalis proximè, & imme-
diatè deducatur; ita vt facili negotio, & ſine
longiori diſcurſu concluſioni ex illis principiis
deductæ aſſentiamur, vt ſunt omnia præcepta
44 Decalogi; ideo ad legem naturalem tale ius re-
duci. † Aliud inquam propriè humanum, quod
ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter ho-
mines, ſed homines ipſi, & gentes, neceſſitati-
bus exigentibus ſibi conſtituerunt, de quo Iu-
ſtinianus *in dict. §. ius gentium*, vbi vt ſentit Bar-
boſa *in cap. ius gentium diſt.1.* per textum ibi ait
quod Iuſtinianus ſic exemplis explicuit probans
hoc ex verbis ſequentibus illius §. *gentes huma-*
na, iura quidem ſibi conſtituerunt iuncto §. ius au-
tem ciuile, ibi naturalis ratio inter omnes homines
conſtituit, de quo poſteriori dixerunt optime
Conarruu. *in regula peccatum p.2. §.11. n.4.* Sotus
de iuſt. lib.1. quæſt.5. artic.3. quem ſequuntur cum
Laudan[illegible]s Velaſcus *dict. q.3. n.2.* Sayrus *in claui*
Regia lib.3. cap.4. num.7. non ita proximè, & im-
mediatè deduci, vt primum à primis principiis
naturalis legis, ſed indigere maiori ratiocina-
tione. Vt ex naturæ principiis concluſio refe-
ratur.

Et ab hac explicatione non diſtat Pichardus 45
in dicto §. ius gentium, dum ibi *num.3.* vt ſatisfa-
ciat nonnullis difficultatibus ibi per eum addu-
ctis *num.2.* dum obſeruat ius gentium eſſe ex na-
turali quidem ratione profectum, non tamen
ſimpliciter, & ab initio, ſed ita exigente neceſ-
ſitate humana, & per diſcurſum aliquem pra-
cticum; nam cum paulo pòſt mundi creationem,
quo tempore ſolùm ius naturale neceſſarium
fuit, tanta eſſet hominum improbitas, vt non
poſſent omnes conſeruari ſuadebat ipſa natura-
lis ratio ad eiuſdem naturæ conſeruationem, &
exigebat neceſſitas publica, vt è medio tolle-
rentur, qui alios læderent, & publicam homi-
num ſocietatem turbarent. Et hinc ortum fuiſ-
ſe primum caput iuris gentium, videlicet *puni-*
ri ſontes, ſub quo comprehendi bella, captiui-
tates, ſeruitutes, pœnas Magiſtratus, & iudicia.
† Sed quia poſt propter corruptam hominum 46
naturam, eueniebat vt potentiores alios prohi-
berent à multarum vſu, & fructu naturali ratio-
ne factum eſſe, vt cuique homini aliquid pro-
prium aſſignaretur; & ob hoc deriuatum eſſe ſe-
cundùm caput iuris gentium: quippe res diui-
dere ſub quo diſcretæ gentes, rerum Dominia
diſtincta, Regna condita, agris termini poſiti,
ædificia collocata, commercia, conuentiones,
obligationes, & contractus omnes deriuata
ſunt; & ſi poſteà in ſuis actionibus iure ciuili in-
formata, vt breuius euinci poſſent.
Et amplius ex D. Thom. 1.2. *quæſt.91. artic.2.* 47
dico ius naturale eſſe nobis datum à natura, *vt*
viri, & fœmina coniunctio, liberorum procreatio,
ſucceſſio, educatio, communis omnium poſſeſſio, &
omnium vna libertas acquiſitio eorum, quæ cœlo,
terra, marique capiuntur; item depoſita rei, vel
commodata reſtitutio, violentia per vim republico,
& cætera huiuſmodi. † ius gentium illud, quo 48
omnes gentes vtuntur, vt patet ex *dict. cap. ius*
gentium diſt.1. vbi ponit exempla *rerum diuiſio,*
ſtipendiorum modus, dignitatum gradus, & alia.
† Ciuile verò ius quod ordinatur à populo, vel 49
à Regno. † Additque Villalobos *in ſumma di-* 50
cta 1. p. tract.2. reſ.5. num.2. quod Iuriſtæ aliquan-
do comprehedunt dictum ius gentium ſub iure
naturali, aliquando illud ſegregant ab eo di-
centes pertinere ad ius ciuile, & ſanct. Thomas
2.2. *quæſt.57. artic.3.* videtur affirmare, vt perti-
neat ad ius naturale, & 1.2. *quæſt.95. art.4.* diui-
dit poſitiuum ius in ius gentium, & ciuile, ſed
ſalon *de iuſtitia quæſt.57. art.3. verſ. ad intelligen-*
tiam ſequutus à Villalobos dicit hoc ius gen-
tium eſſe medium inter ius naturale, & ciuile,
nam conuenit naturali, quia vtrumque eſt com-
mune omnibus hominibus, quorum nullum in
ſcriptis habetur, nec ſcitur de tempore ſuæ in-
ſtitutionis, conuenit iuri ciuili, quia vtrumque eſt
mutabile, iure alio poſitiuo: nam poteſt Prin-
ceps in aliquo caſu particulari iuſtis de cauſis
omnia communia facere, vt fecit Eccleſia in
initio ſuo, vt patet *actor, cap.4* atque ratione
pertineat potius ad ius ciuile; item quia res, quæ
ſunt iuris naturalis bonæ ſunt intrinſecè, ſed
non res, quæ iuris gentium ſunt; nam rerum
diuiſio poteſt aliquâ cauſâ eſſe mala, & in ne-
ceſſitate extrema omnia ſunt communia, & aliis
de cauſis; qui modus dicendi non diſtat multum
à iam relatis diuidendo ius gentium in duo ca-
pita, vt explicui.
Vnde iam ex dictis patet reſponſio ad textum 51

in dict. l. 1. §. ius gentium, ff. de Inſt. & iure, quâ conantur Doctores probare id, quod naturali ratione apud omnes gentes admiſſum eſt, non ius gentium, ſed naturale appellari debere, & ad exempla, quibus vtitur Conſultus, & Iuſtinianus *in dict. §. ius gentium*, quæ ex ipſo iure naturali videntur, vt patet in violentiæ propulſione, quæ iuris naturalis eſt *l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadrup. pauper feciſ. dicatur, dict. leg. vt vim, ff. de iuſt. & iure l. 1. Cod. vnde vi*, quia hæc omnia ſpectant
52 ad primum caput relatum iuris gentium. † Et quatenus alij volunt dicere ius gentium eſſe iuris ciuilis; eo quod aliqui contractus ſunt inuenti à iure ciuili, vt *verborum obligatio §. de conſtituta infra de actionibus, litterarum obligatio §. 1. Inſtit. de litter. obligat*, & alibi contractus, emphiteuſis, contractus ſponſalitiæ largitatis, pœna, quæ apponitur ſcilicet pecuniaria, quia iſti, ſicut cęteri contractus in origine obligandi pertinent ad ſecundum caput iuirs gentium iam relatum; & ſi quoad formam obligandi, & actiones, quibus informantur, imo & nonnulli quoad inuentionem ſint iuris ciuilis: pręter alios relatos videbis Forcatolum *dialog.* 30. Roſcium *lib. 2. memor. cap.* 8. Ferendum *lib. 2. explicat. cap.* 4. Conſtantium Laudum. *lib. enarration. cap.* 18. & *c.* 23. Pinelum *in Rub. de reſcind. vendit. 1. p. cap.* 1. *n.* 3. & alios plures, quos refert Petrus Broſeus *in notis ad ius ciuile ad l. 4. 5. & 9. ff. de iuſt. & iure*, & quę res ad hoc ius ſpectent, & an mutationem recipiant, dico infra *ſub cap. fin. de conſuet.* vbi latius, quàm hîc.

QVÆSTIO II.

An lex humana poſſit præcipere, quod præceptum non ſit lege naturali, aut Diuina: Et an debeat eſſe ſcripta, vt ei obtemperetur: Et quæ ſint iuris ciuilis leges, aut Canonum. Et an legem condere ſit meri, aut mixti imperij: Et penes quos poteſtas condendi leges ſit tàm in ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis; & quaſnam conditiones debeat habere lex humana, vt ſit bona, & iuſta: vbi an priuilegium ſit lex contraria.

SVMMARIVM.

1 *Leges Diuinæ naturâ conſtant, humanæ vero moribus.*

2 *Conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ, ac lex cum eadem poteſtate nitantur lex humana, & conſuetudo.*

3 *Lex humana poteſt præcipere aliquid, quod mandatum non ſit lege naturali, aut Diuinâ.*

4 *Lex humana dupliciter poteſt contingere, vt deriuetur à lege naturali.*

5 *Lex humana ſpecialiter ſignat pœnæ, & flagitij formam contrà malefactores, & præmium bonis.*

6 *Lex humana ex eo principio* pax eſt ſeruanda, *ſignat arma, quæ poſſunt deferri, & in quo tempore: quomodo deriuatur à lege naturali,* dicto n. 5. & 6.

7 *Lex vt valeat, num debeat eſſe ſcripta. num, ſequentibus, affirmant relati,* n. 10. *negant alij à* n. 11. & 12.

8 *Scriptura eſt neceſſaria in priuilegiis ſecundùm aliquos, alij contra,* num. 12. *& melius* num. 14.

9 *Ius Ciuile partitur in ſcriptum, & non ſcriptum, illud ex legibus, & plebiſcitis &c. hoc ex conſuetudine, & vſu explicatur,* n. 15.

11 *Gratia ad eius valorem non requirit ſcripturam, cum ſtatim, ac conceſſa eſt, recipiat valorem in ſubſtantia.*

13 Cap. lex eſt 3. 1. & à n. 7.

15 §. Conſtat de iure Naturali, Gentium, & ciuili, in Inſtituta.

16 *Scriptura non requiritur ad valorem, & eſſentiam conſuetudinis.*

17 §. Ex non ſcripto Inſtit. de iure Naturali, Gent. & Ciuili.

18 *Conſuetudo, mos, & vſus in quo differant per ius.*

19 *Mos eſt longa conſuetudo, &* n. 20.

20 *Vſus tàm de frequentia actuum, quàm de ſingulis dici poteſt, quòd non eſt ſic in more.*

21 *Leges iuris ciuilis quæ ſint* remiſſiuè.

22 *Legem condere eſt in primo gradu meri imperij, cum pertineat ad vtilitatem publicam principaliter,* n. 23. *& ſub* n. 41.

24 *Leges condendi poteſtas, qualiter inferioribus competat?* n. 26.

25 *Imperium merum nequit exerceri extra territorium, ſecus poteſtas condendi Legem.*

26 L. omnes populi, ff. de Iuſtitia, & iure, l. prohibere, §. planè ff. quod vi, aut clam. leg. vt gradatim, §. & ſi legem, ff. de minoribus, & à n. 24.

27 Leg. 1. ff. de officio Præfecti Prætorio, & à num. 25.

28 *Imperij primus gradus, quam prærogatiuam habeat.*

29 *Legis condendæ voluntas pendet à Principis arbitrio, qui tantum honeſtate cogitur ad leges condendas neceſſarias; & ſi in illis condendis profiteatur ſe legibus alligatum.*

20 *Romulus propoſuit, ciuilium legum initium, edictis, & legibus Curiatis.*

31 *Numa plura legibus addidit, quæ Romuli deerant Legibus, qui & vrbem reduxit ad meliorem formam.*

32 *Reſpublica num gubernetur latius legum præceptis, aut optimo Principe?*

33 *Legis ratio eſt ordinationis ratio, ſicut ius dicitur iuſtum, quia ſemper eſt iuſtum, & æquum; & quòd leges pluræ fuerunt in populo Romano, Plebiſcita, Senatus Conſulta, Conſtitutiones Principum, &c.*

34 *Legum ſpecies ſex iuris ciuilis continentur appellatione generali iuris ciuilis.*

35 *Gubernationis ratio omnis, vel eſt Monarchia, vel Ariſtocratia, Democratia, vel Regimen ex prædictis commixtum. Et ad quas leges ciuiles hæc ſpectent à* n. 36.

36 *Leges, & Principum conſtitutiones pertinent ad Monarchiam.*

Leg. 1. ff. de conſtit. Principum, §. ſed quod Principi placuit Inſtit. de iure Naturali, Gentium, & Ciuili.

37 *Senatus Conſulta pertinent ad Ariſtocratiam, & Reſponſa Prudentum, & quæ ſint,* num 40.

38 *Plebiſcita pertinent ad Democratiam, & quæ ſint* n. 39. remiſſiuè.

40 *Reſponſa prudentum, de quibus intelligantur.*

41 5. Reſponſa prudentum Inſt. de iure Naturali, Gentium, & Ciuili.

42 *Plures erant, quibus de iure reſpondere permiſſum erat:* remiſſiuè.

43 *Decem viri qui fuerint?* remiſſiuè.

44 *Leges duæ ſpeciales fuerunt in iure, Papia, & Popea; item, & lex Satyra, aliæ etiam ita dictæ ab his, qui eas condiderunt, vt Conſulares, Tribunitiæ, Iulia, Cornelia, & quando primæ duæ inſtitutæ, & ad quid, &* num. 45.

45 *Cœlibatus pœna quæ per legem Papiam.*

46 *Suetonius, & Lampridius fuerunt ſuffecti Conſules.*

47 *Lex Satyra eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur, dicta à copia, & quaſi à ſaturitate.*

48 *Leges aliæ dantur, quæ nomen accipiunt à ſuis conditoribus, vt leges Naualium commerciorum ab inſula Rhodo, lex Aquilia, lex fuſia Canina.*

49 *Poteſtas neceſſaria eſt in Legiſlatore ad eam condendam, quæ eſt penes naturam, & populum, & qualiter,* n. 50.

50 *Populus inferior ſolas legas municipales poteſt ſtatuere.*

51 *Homines habent poteſtatem condendi leges, & ſtatuta, quæ obligant in foro conſcientiæ.*

52 *Diuinæ legis ſtatuendæ poteſtas immediatè fuit data à Chriſto Domino, in lege Euangelica Petro, & reliquis Apoſtolis.*

54 *Moyſes fuit qui primò explicauit leges de rebus Diuinis, & ſacris, &* n. 54. *vbi à quo datum fuit ei.*

55 *Legiſlatores, qui fuerunt primi aliquarum nationum.*

56 *Poteſtas Principum in ferendis legibus, & obedientia earum per ſubditos refertur ad ius Diuinum.*

57 *Leges dicuntur Diuinitus promulgatæ per ora Principum.*

58 *Apoſtolorum præcepta, & Sanctorum, & ſucceſſorum, firmiſſimè tenenda ſunt.*

59 *Canonicum ius plerumque appellatur ius Diuinum, cuius origo procedit, nedum à Papa, ſed à Chriſto,* n. 60.

61 *Xaxoniæ Dux Decreta Patrum, & ſanctiſſimos Canones igne non dubitauit publicè concremare.*

62 *Ius Canonicum componitur ex Pontificum decretis, vel conciliorum, vel legatorum, Abbatum, aliorum, & ex dictis ſanctorum Patrum.*

63 *Decreta Pontificum habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum &* n. 64.

65 *Perſona Eccleſiaſtica quænam poſſint condere leges?* remiſſiuè.

66 *Lex vt iuſta ſit quas conditiones debeat habere,* num. ſeqq. n. 68. 69.

67 *Paganorum leges contra Religionem Chriſtianam, ſunt iniuſtæ, iniquæ, & malæ.*

Lex humana debet eſſe conformis legi Diuinæ, ac naturali, & vtilitati humanæ.

69 *Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam, & conſuetudinem terræ, & loci, ac temporis, alias non obligabit.* vt n. 70. & 71.

71 *Lex imperans ieiunium per totam Quadrageſimam in pane, & aqua, non obligat, vel ſi iuberet, vt æquali honore tractarentur Ruſtici, & Nobiles.*

72 *Lex non debet in priuatum commodum alicuius conſtitui, ſed in commune.*

73 *Priuilegium, quòd reuera eſt lex, cedi in priuatam vtilitatem, ſed non dicitur, vt careat iuſti, & honeſti, & cedi in cauſam publicam,* vt num. 74. & 76. *qualiter accipiatur,* num. 82.

75 Leg. ius ſingulare, ff. de legib. n. 77. & 78. *vſque ad* 81.

78 *Lex generaliter lata ſolet etiam reſpicere, vt lata in caſu particulari, quæ debet eſſe clara, non obſcura,* n. 83.

79 *Priuilegij, & legis differentia quæ?*

80 *Ius ſingulare ex vi nominis, ſignificat quidquid ſpecialiter conceditur.*

82 *Priuilegia, quæ neceſſitatem importam, ſicut, & leges.*

83 *Priuilegia debent continere iuſtum, & honeſtum, & alias conditiones, ſicut, & lex, & eſſe clara,* n. 84. *in fine.*

84 *Lex dubia ſibi ipſi parat inſidias, nec quæ habet multiplicem intellectum, poteſt alligari ad deciſionem cauſarum.*

85 *Prædicata de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus, & in legibus, & priuilegiis.*

IN præcedenti quæſtione dixi 1
de lege naturali, & Diuina,
nunc autem proprius accedẽdo ad inſtitutum noſtræ Rubricæ, & tituli. Incipio agere de lege humana, ac de eius conditoribus, cumque de lege Diuina, & quotuplex illa ſit, & quando cœperit obligare ſcribant latè valent, *tom. 2. diſputat. 6. q. 6. puncto 1. & 2. & quæſt. 8. puncto 1. cum ſequent.* Valerius Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. cap. 13, de quo infra hoc tit. in cap. tranſlato*; & definiat Gratianus *in cap omnes leges 1. diſt.* Diuinas leges naturã, humanas vero moribus conſtare ex ſancto Iſidoro *lib. 5. ethymologiar. cap. 2.* & de multiplici ſpecie legis humanæ agant Azor *inſt. moral. p. 1. lib. 5.* Ioannes Salas, Franciſcus Suarez, Martinus de Bonacina *in ſpeciali*
tractatu de legibus. † Et dicat Nauarrus *de ſpoliis* 2
clericor. §. 14 *num. 7.* quod conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ, cuius eſt lex, quia eadem poteſtate nituntur lex humana, & conſuetudo, vt infra dico de conſuetudine, & ibi *in cap. fin.* ideo nunc, & ſi non latiſſimè ne tamen metas inſtituti tranſcendam protelando quæſtiones more ſolito hanc tractationem expendam.

Ad primam ergo quæſtionis partem com- 3
muniter Doctores reſpondent vt lex humana poſſit præcipere aliquid, quod mandatum non ſit lege naturali, aut Diuina probantes ſic ex legibus iuris vtriuſque ex illo Paul. 1 *ad Corint. 7.* quod verum eſt, etſi, vt iam dixi ſupra lex humana deriuetur à lege naturali, ſic vt alio in quam modo non diceretur lex; & vt hæc doctrina intelligatur aduerto cum D. Thom. 1. 2. *quæſt. 95. art. 3.* dupliciter poſſe contingere, vt lex humana deriuetur à lege naturali. Primo vt inferatur à principiis naturalibus, vt concluſio, vt v.g. ex hoc principio *non eſt faciendum malum*
inferri non eſſe occidendum. † Secundo modo, 4
nam

nam ſunt aliæ leges, quę dicuntur deriuari à lege naturali, quia ordinant ſpecialiter, & in particulari, quod lex generaliter præcipit illud aſſignando, vt v. g. ex hoc principio naturali *virtus digna eſt præmij, & maleficium flagitij*; lex humana ſpecialiter ſignat pœnæ, & flagitij formam contra malefactores, & præmium bonis.

5 † Et ex eo principio *pax eſt ſeruanda*, ſignat lex humana arma, quæ poſſunt deferri, & in quo tempore. Et hoc ſecundo modo lex humana deriuatur à lege naturali, non tamen primo modo, quia leges, quæ ita fuerint, ſi ſint veræ naturales obligant, antequam leges humanæ eſſent conſtitutæ: refert, & tenet Villalobos *in tract. 2.*
6 *p. 1. diſ. 9. num. 2.* † Et comprobatur ex adductis ſupra *quæſt præcedenti*, præcipuè cum egi in verſ. *ad vltimam de iure gentium*, *ex quo dixit* Pichardus *in §. ius autem gentium Inſt. de iure naturali gent, & ciuili*, & omnes cum eo quod, etſi illo iure gentium omnes ferè contractus fuerint introducti; ſed qoia informes erant fuerunt tamen poſteà date iuribus municipalibus, & ciuilitatum formæ, & actiones, quibus vtiliter in rebus perficiendis applicarentur ſecundum hoc expenditur, Archiepiſcop. Tapia. *lib. 1. ſumma q. 6. lib. 4.*

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, an lex debeat eſſe ſcripta, vt ei obtemperetur, & ſuppoſitis quæ dixi, & notaui in *Rubr. de ſent. & re iud. quæſt. 4. à n. 1.* vbi de ſententia in ſcriptis redigenda, vt pronuncietur nunc in terminis noſtri dubij, video plures docere Doctores ad legem neceſſatiam eſſe ſcripturam, ſic probantes, tum *ex cap. lex eſt. 3. diſt. 1.* ibi *lex eſt conſtitutio ſcripta*, item ex gloſſa verbo *in ſcriptis cap. 1. de cenſibus lib. 6.* vbi referens plura, quæ deſiderant ſcripturam, vt valeant, de quibus *ſub c. quoniam contra falſam de probationibus.*

8 Ponit quod in priuilegiis eſt neceſſatia ſcriptura, argum. textûs in *c. contra moram diſt. 100.* vbi *ſcriptis priuilegiis*, de qubus dubium non eſt vt ſint quædam leges priuatæ; eo quod in pri-
9 uato ferantur *cap. priuilegia 3. diſt. 3.* † Deinde ex ſententia Iuſtiniani *in §. conſtat 4. & §. non ineleganter 12, §. lex eſt 5. Inſtit. de iure naturali* gentium, & ciuili, videtur partiri ius noſtrum ciuile in ſcriptum, & non ſcriptum ex *l. ius ciuile §. 1. cum ſequentibus, ff. de iuſtitia, & iure*, vt exornat Cicero *lib. topicorum*, & ad eum Petrus vel eius *§. 19. num. 22.* ſcriptum quod ex legibus plebiſcitis, Senatuſconſultis, decretis Principum, Prætorum edictis, & reſponſis prudentum venit. Ius noo ſcriptum quod ab vſu ſine ſine ſcriptura eſt approbatum, quia diuturni mores, conſenſu vtentium comprobati legem imitantur, deſcendens ex lacedæmonibus ſicut ius ſcriptum, & Athenienſibus, iuxta quæ docent communiter Doctores *in dictis §. §.* Et de non ſcripto quod pertinet ad conſuetudinem, & præſcriptionem longæui vſus, dico infra de conſuetud. & dixi *ſub tit.* de præſcriptionibus.

10 Et quod de eſſentia legis ſit ſcriptura docet communis opinio ſecundum Salicetum *in l. humanum Cod. de legib.* proſequitur latè Abbas hic *n. 3.* vbi Decius *in 1. lectura n. 26.* Beroius *num. 72.* cum infinitis Zenedo *collect. 1. in decreto num. 4.* Fuſcus *de viſitatione lib. 1. c. 31. n. 8.* Belluga *in ſpeculo Principum Rub. 47. n. 9.* Menochius de arbitrariis *caſu 420. num. 25.* Perez *in l. 1. tit. 4. col. 110.* Humada *in l. 4. tit. 1. p. 1. gloſſa 1.* Burgo de Paz, *in l. 3. tauri num. 378.* quos refert Zeuallos *in pract. q. 584.* imò & de conſuetudine faſſus eſt communem opinionem, Rochius *in Rub. de conſuet. n. 2.* & tenent alij citati à Sebaſt. Medicis *in tract. de legibus p. 3. q. 11.*

Verùm ſunt etiam infiniti dicentes ſcripturam non requiri ad legis ſubſtantiam ex illo 11
Ariſtotel. *lib. 10. ethicor. cap. 9.* dum inquit *ſcripta ne ſint leges, an non ſcripta nihil referre videtur*, & ex textu *in cap. inſtitutionis 25. q. 1.* in illis verbis, *ſine qua ſcripto decreuimus, ſine qua in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita.* Ex quibus infert Barboſa non eſſe neceſſariam ſcripturam ad ſubſtantiam, & valorem gratiæ, ſed ſtatim, ac conceſſa eſt per verbum *fiat* valida ſit in ſe, & perfecta quoad ſubſtantiam, Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 29. n. 1.* Molina *de iuſtitia, & iure tom. 3. diſp. 599. n. 1.* Gutierez *conſ. 9. n. 6.* Maſcard. *de probat. concluſ. 845. n. 20.* Ludouicus Gomez *in regul. Cãcel. de non iudicando extra formam ſupplicationis q. 1. n. 8.* Caſtilius *in l. 4. tauri n. 4.* Anton. Gomez *ibi n. 2.* Auendañus *in l. 43. tauri gloſſa 1. n. 1.* Azenedus *in l. 2. num. 11. & 12. tit. 7. lib. 5. noua recopilat.* Matienc. ibi *gloſſa 3. n. 1.* Molina *de primogeniis lib. 2. c. 3. n. 55.* & alij. Et in terminis noſtri dubij vltra Abbatem, & Felinum in hac Rubrica hanc ſententiam communem appellantes docent Burgos de Paz. *in l. 3. tauri n. 378.* Menoch. *de arbitrariis caſu 426. à num. 25.* Morla in *emporio iuris p. 1. tit. 1. quæſt. 8.* Suarez *de legibus lib. 1. c. 11. num. 9. n. 64.* Bonacina *de legibus diſp. 1. q. 3. num. 2.* Valentia *diſp. 6. c. 1. puncto 2.* Beccan. *p. 2. tract. 3. c. 1. q. 3. n. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit lib. 13. n. 166.* & alij, quos refert Barboſa *in dict. c. lex diſp. 1. n. 2.*

Et comprobatur ex eo quia ad eſſentiam & 12
ſubſtantiam priuelegij non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum, ſeu per bullam, aut per breue conceſſum; ſed vt ſufficiant verba vt patet ex clementina dudum verſ. *nos etenim de ſepult. gloſſa 1. per textum* ibi *in dicto cap. inſtitutionis 25. q. 2.* Panormit. *in cap. in noſtra de reſcriptis*, Tamburin. *de iure Abbat. tom. 1. diſp. 16. q. 2.* Nauartus *conſ. 1. n. 1. de priuileg.* Bonac. *dict. punit. 4. n. 51.* Barboſa *n. 5. ſuprà in c. erit autem lex diſt. 4. n. 19.* Et quod ſcriptura non ſit neceſſaria ad legis eſſentiam D. Thom. *quod libeto 1. art. 19.* Menochius *de arbitrar. caſu 420. à n. 25.* Maſcard. *de probation. concluſ. 421. n. 4.* Flamin. *in reſignation. tom. 2. lib. 10. q. 1. n. 5.* Suarez *de legibus lib. 1. c. 11. n. 8.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 2. q. 4.* Camill. Borell. *in ſumm. omnium deciſion. titul. 13. num. 11. & 12.* Barboſa *in cap. 1. de poſtulat. prȩl. num. 8.* Zenedus cum pluribus ex antiquis ad decretum *collect. 1. n. 4.*

Qui reſpondent ad fondamenta primæ ſen- 13
tentiæ ad textum in dict. cap, lex ibi non affirmari vt ſit neceſſatia ſcriptura quaſi de ratione legis; ſed quia lex, vt plurimum, & regulariter loquendo in ſcripturam redigitur, vt perpetua memoria inuiolata perſeueret: ſic Paulus Layman. *in Theologia moral. tract. 4. de leg. c. 22. num. 1.* Booacina *dict. p. 4. n. 51. in fine*, quod ſi alia deſideras pro complemento huius dubij leges quæ nouiſſimè late ſcribit P. Franc. Vallente *de concordia iuris Pontificij p. 2. eff. 351.* & ipſe in fine *lib. ſect. 6. f. 375.* vbi de dubio in qua lingua debeat conſtitutio ſcribi & promulgari & quòd ſit idiomatè eorum ad quos dirigitur ex *leg. 1. circa finem Cod. de veteri iure enucleando cap. Rector. 44. diſt. 1.*

diſt.1.& ibi §.fin.cap. oportet 1. queſt.7. authentic.
Iuſtin. de non alienand. rebus Eccleſiæ §. nos igitur
verſ.hanc.

14 Ad ſecundum de priuilegio patet ex dicta
clem.dudum non tequiri ſcripturam, nec obſta-
re textum *in dict. cap. contra morem diſt.* 100. ibi
ſcriptus priuilegius, quia vt reſpondent Molina
lib.2.de primog.cap.8, à n.8. Auend. *in l.31.tauri*
gloſſa 2.à num.14. illud eſt intelligendum quoad
15 probationem. † Ad tertium deductum ex dicto
§. conſtat. de iure naturali, quatenus lex, & con-
ſuetudo in eo differunt quòd conſuetudo eſt ius
non ſcriptum; lex vero ſcriptum inferendo, ad
eſſentiam legis requiri ſcripturam, reſpondent
Bonacina *dicto puncto 4.n.51.verſ. obiicies*, Valer.
Regin. *in praxi fori panis.lib.13.n.166.* Beccanus
p.2.tract.3.c.1.q.3. num.3. ideo prædictam con-
ſtitui differentiam inter conſuetudinem, & le-
gem, quod conſuedo introducitur vſu, & non
ſcriptutâ: lex vero vt plurimum introducitur
ſcripto, ſed non ſemper, ac proinde vt non li-
ceat inferre ſcripturam neceſſariam ad legis
eſſentiam.

16 Ex quo infero fortius ſcripturam non requi-
ri ad valorem, & eſſentiam conſuetudinis, vt
de communi docent Bartol.*in l.1.n.5.Cod.quaſit.*
longa conſuetudo, & eſt textus expreſſus *de iure*
Regio in l.4.tit.2.p.1.ibi coſtumbre es de rego, o fue-
ro que no es eſcrito, el qual an vſado los hombres
luengo tiempo: & licet Rocus in *Rub. de conſuet.*
iam citatus *n.* 2.dixerit de communi negatiua,
17 non eſt admittendus. † Imò nec admittit Ze-
uallos in *pract. q.621.* comprobationem noſtræ
ſententiæ ex doctrina textûs in dicto §. *ex non*
ſcripto Inſt. de iure naturali gent, & ciuili: nam
ille textus non loquitur in conſuetudine, ſed in
vſu, in quo eſt differentia, quia vſus ſonat fa-
ctum, & conſuetudo ius, vt tradit Gregor. *in*
*proœm.titul.2.p.1.*per illum textum; fateor tamen
communiter DD. intelligere textum illum de
lege, conſuetudine introducta.

18 Et ſic poſſes dubitare an ſit aliqua differentia
inter morem, conſuetudinem, aut vſum. Ete-
nim ſecundùm Varron. *mos*, & *conſuetudo* diffe-
runt, quia mos eſt in iudicio animi conſtitutus,
quem ſequi debet conſuetudo, qui ſcilicet om-
nium iudicio firmo, & certo comprobatur, vſ-
que adeo, vt conſuetudinem inducat, id eſt ab
omnibus, cum res poſtulat vſurpetur; itaque
mos animi ſit, & voluntatis; conſuetudo autem
actionis ille præcedat, hæc ſequatur, & non
tàm breui tempore perficiatur, quàm mos ipſe,
vt per Conan. *comment. iuris ciuilis lib.1. cap.10.*
n.6.ad finem, Rochus *de conſuet. ſect.1. num.23.*
Rebuffus *ad leges Gallicas tom.3. in præfatione tit.*
*de conſuetud num.*38 Barboſa *in cap. mos eſt diſt.1.*
19 † Eſt autem *mos longa conſuetudo*, vt probat Gra-
tianus ibi ex Iſidoro *l.b.5.ethymolog.c.3.*& Ioan-
nes de Salas ait *de legibus diſput.19.ſect.1.num.4.*
hanc eſſe apud Latinos vſitatiorem moris acce-
ptionem; quæ non diſtant à Iuſtiniani mente
in *dicto §.conſtat, & dict.§.ex non ſcripto*, vt patet
10 ex littera ibi. † Et idem Suarez *de legib. lib.7.*
c.1.n.3. ad finem tradit vſus, & moris differen-
tiam affirmans, vt vſus, tam de frequentia
actuum, quam de ſingulis actibus dici poſſit,
mos autem non poſſit dici propriè de vno actu,
ſed de frequentia actuum ſimilium, & quæ
nam conſuetudo requirat, vt valeat: tradit
Gratianus *in capit. fruſtra 6. diſtinct. octaua*, vbi
Barboſa cum multis, de quo dico infra eius
titul.

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ ſint le- 21
ges iuris ciuilis, aut Canonum, expendo infra
ſub hac Rubrica, & *in c.7.& 10.hoc tit.* vbi in qui-
bus, & in quos, & per quos imperent tales leges
de quo in hac quæſt. verſ.*ad quintam.*

Ad quartam quæſtionis partem, an legem 22
condere ſit meri, aut mixti imperij, & ſuppo-
ſitis quæ dico infra *in tit. de officio iudicis*, vbi
ago *de his, quæ ſpectant ad merum & mixtum im-*
perium, & officium iudicis nobile. Videtur dicen-
dum, vt legem condere, ſit in primo gradu me-
ri imperij, vt teſtatur Bart. *per textum* ibi *in l.1.*
ff. de conſtit. Princip. quatenus ibi dicitur ſoli
Principi competere dicens hoc eſſe primum gra-
dum, & ſupremum meri imperij, comprobans
ex textu in l.non ambigitur cod.de legibus l.formam
cod. de officio præfect. prætor, quatenus ibi data
eſt iſtis ſolis poteſtas condendi leges: cum qui-
bus concordat textus *in l.fin.Cod.de legibus.* † Et 23
confirmatur quia id pertinet ad vtilitatem pu-
blicam principaliter *l.1.ff.de legibus, cap. erit au-*
tem lex diſt.4. Conſiſtit ergo Bartoli fundamen-
tum in hoc, quod cæteri Magiſtratus inferiores,
non habent poteſtatem legis condendæ; & te-
ſtantur communem iactam concluſionem Bo-
lognetus *n.68.* Riminald. iunior *n.400.* Valaſ-
cus 149. vt refert, & ſequi videtur Faquineus
lib.13.controuerſ.cap.22. vbi in fine ait quod & ſi
hæc communis concluſio remaneat ſalua ab im-
pugnationibus, quas adducit, & ſoluit, negari
non poſſit, quin magis propriè hæc poteſtas
condendi legem dicatur eſſe de reſeruatis Prin-
cipi in ſignum poteſtatis ſupremæ. Et quia in-
tentio Iuris-Conſulti in *dict. leg. 1.* fuit loqui
de mero imperio, prout conuenit Magiſtra-
tibus.

Obiectiones tamen plures videntur labefa- 24
ctare prædictam concluſionem, primo quia po-
teſtas condendi leges competit etiam inferiori-
bus *l.omnes populi, ff.de iuſtitia, & iure, l.prohibe-*
re §.planè.ff.quod vi, aut clam, l. vt gradatim.§. &
ſi legem, ff.de minoribus, vt in dicto verſ. *ad quin-*
tam, latè dicitur, ſiquidem vt ibi refero ad alios,
præter ſupremos Principes competit. † Et ex 25
eo quia merum imperium nequit exerceri extra
territorium, *l. vlt.ff.de conſtit. Princip.* ſed pote-
ſtas condendi legem, ſicut cætera, quæ ſunt vo-
luntariæ iuriſdictionis exerceri valent extra ter-
ritorium, vt notant Cagnolus *in dicta l. vltima*
num.28. & Decius ibi *in dict. l. 1.* ait quod legis
condendæ poteſtas pendet ab arbitrio Princi-
pis libero; & ob id dici non poſſit merum im-
perium, quia merum imperium eſt iuriſdictio,
iuriſdictio habet neceſſitatem in ſe, ſecundum
gloſſæ definitionem *in l.1.Cod eodem tit.*& ex eo,
quia Princeps legibus ſolutus eſt, *l.Princeps, ff.*
de legib. ergo merum imperium debet eſſe libe-
rum in Principe, quod non conuenit poteſta-
ti legis condendæ, quia lex debet eſſe rationa-
bilis, *dict.cap.*erit autem lex *diſt.4.* alias inquam
obiectiones quinque tradit Decius, quas refert
idem Faquineus.

Verum illis omnibus non obſtantibus, rece- 26
di non debet à concluſione propoſita, nec im-
plicat prima obiectio ex *dicta leg. omnes populi*,
cum aliis, cum Bartol. loquatur de lege genera-
li, non de lege particulari; & licet Præfectus
Prætorius, de quo ait Bartol. vt poſſit condere
legem

legem generalem, qui eſt Principe inferior: tamen ille condit ex facultate Principis, non ſua, vt notant Alciatus *lib.2. paradox. cap.9.* & alij, quos citat Cagnolus *in dict. l.1. ff. de conſtit. Prin-*
17 *cip. n.122.* † Sic intelligentes textum *in dicta leg. formam Cod. de officio Præfect. Prætor.* pro quo, vt ſentit Faquin. ſupra verſ. *huic* alia tradens diceret facere textum *in l.1. ff. de officio Præfect. Præt.*
28 † Non ſecunda quia reſpondetur gradum primum meri imperij eam habere prærogatiuam, vt ſcilicet imitetur naturam voluntariæ iuriſdi-
29 ctionis. † Non tertia quia reſpondetur voluntatem condendi leges pendere à Principis arbitrio, ſed tantùm honeſtate Principem cogi ad condendum leges neceſſarias, iuxta textum *in l. humanum Cod. de legibus.* Conſtat enim quod & ſi Princeps ſolutus ſit legibus, profitetur tamen ſe legibus alligatum, *leg. digna vox Cod. eodem.* Quare non obſtat textus *in dicta leg. Princeps, ff. de legibus, & in dicto cap. erit autem lex*; quia reſpondetur, vt dictum eſt: nam in condendis legibus profitetur maximè Princeps ſe legibus alligatum ex *d. l. humanam*: ſic Faquineus qui aliis obiectionibus etiam reſpondet *d. lib. 13. comment. cap. 22.* quibus ex dictis de facili poteſt ſatisfieri.

30 Ad quintam quæſtionis partem penes quos ſit poteſtas condendi leges Eccleſiaſticas, & ciuiles, vt de ciuilibus loquar præmitto dicendum quod Romulus propoſuit legum initium edictis ſcilicet legibus curiatis, quarum meminit Iure Conſultus *in l.2. in princip. ff. de origine iuris*, & explicat Alex. ab Alex. *lib.1. dier. genial. cap. 17.* Petrus Gregorius *Syntagm. Iuris*
31 *lib.18. cap.13. num.2.* † Sed quia deinde Numa vrbem nouam conditam vi, & armis, iure, Legibuſque, ac moribus, de integro condere parat, vt inquit Licius *lib.1. decade. 1.* multaque addiderit, quæ legibus Romuli deerant, vt ſcribit Alicarnaſ. *lib.1.* vrbemque ipſam ad meliorem reduxerit formam, commulatiſſimè ſatisfaciendo optimæ Reipublicæ gubernationi, vt proſequitur Carolus Syginius, non inmerito, vt refert Barboſa *in cap. Moyſes diſt.7. n.2.* ex Iſidoro Numa fuit Auctor legum Populi Romani.

32 Cumque inter veteres Philoſophos fuerit antiqua diſceptatio, an expediret magis Rempublicam optimis legum præceptis gubernari, an optimo Principe, & præualuerit eorum ſententia, qui pro bonis legibus pugnabant, vt docuit Ariſtoteles *lib.3. politicor. capit. 11. & 12. & ethicor. 5. cap. 4.* quem deinde alij conſtanter ſequuntur, vt conſtat ex Franciſco Patritio *de Regno lib. 2. in princip.* Soto *de Iuſtitia lib.1. q.5. art. 1.* ad quartum, Caſtrus, Valent. & alij, ex quibus communem comprobat Saytus *in claui Regia lib.3. c.3. num.3.* qui vniuſcuiuſque partis, rationes afferunt, quamuis alij in contrarias
33 abierint ſententias. † ideo etiam cum de ratione legis ſit, quod ſit ordinationis ratio, vt omnes tenent ex D. Thoma 1.2. *quæſt.9. art.1.* & ius dicatur iuſtum, quia ſemper eſt iuſtum, & æquum *l.1. in princ. ff. de Iuſtitia, & iure, l. pen. eodem*, factum fuit, vt in Republica Romana plures eſſent leges ciuiles, ſi quidem Papinianus *in l. g. ius autem de iuſtitia*, diuiſerit ius ciuile ſcriptum in quinque partes, in leges, ſcilicet Plebiſcita, Senatus Conſulta, conſtitutiones Principum, reſponſa prudentum, addens etiam Prætorum edicta, veluti ius, diſtinctam ſpeciem à iure ciuili, quia ſcilicet iuris ciuilis adiuuandi, ſupplendi, vel corrigendi cauſa introductum eſt ius prætorium de quo & decretis Principum per Epiſtolas, aut inter loquendo quando vim legis habeant nouiſſimè cum multis iuriſtis Pater Franc. Vallente *p.2. in concordia Iuris Pontificij cap.3. ſect.6. fol.132.* vbi *componit. leg.2. Cod. de legibus, cum l.1. & fin. l. non poſſunt 12. & de legibus*, cum aliis ipſum leges quia bene loquitur & diſtinguit.

Sed melius videtur vt hæc ſex iuris ciuilis 34
ſpecies, appellatione generali iuris ciuilis contineantur à Iuſtiniano *in dicto §. conſtat Inſt. de iure naturali gentium, & ciuili*, ſequutus à Gratiano *diſt.2.* vbi ſingulas explicat vterque, & poſt eos Doctores communiter, & vltra communes ſcribentes in prædictis locis Conan. *comment. iuris ciuilis lib.1. cap. 13.* cum ſequentibus, Antonius Auguſtinus *de legib. c.5.* Vibaldus in Can. *de labro aureo p.4. c.9. n.3.* Sayrus in claui Regia *lib.3. c.4. n.9.*

Vnde cum communiter Theologi ex D. Tho- 35
ma, 1.2. *q.95. art.4.* quem ſequuntur Sotus *de iuſtitia. lib.1. quæſt.5. art.3. ad ſecundum*, Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5. cap.19. q.5.* verſ.3. prædictæ diuiſionis in ſex membra rationem expoſcant, dicunt vt quemadmodum omnis gubernationis ratio, vel eſt Monarchia, quando ciuitas, aut Reſpublica ab vno gubernator, vt hæc noſtra Hiſpania, Gallia, & alia quamplura Regna, vel Ariſtocratia, quæ eſt regimen optimatum, vel Democratia, quæ eſt omnium, vel multorum, ſeu populi gubernatio, vt de Venetiana Reſpublica, Lucana, & in aliis prouinciis patet. Vel denique eſt regimen ex prædictis commixtum, veluti ex Principe, & optimatibus: ſicque etiam iuxta hos varios modos gubernandi, varias diſtingui prædictas iuris ciuilis ſpecies.

Ob id ad vltimum modum referri legem, 36
quæ nihil aliud eſt, vt Iuſtinianus definit *in dicto §. lex*, & Gratianus *dicto c.1. diſt.2.* vt quam ferebat populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante *Principi inſtit. de iure natural. gent. & ciuil.* Ad Monarchiam pertinere conſtitutiones Principum, de quibus *in dict. l.1. ff. de conſtit. Princip. & Iuſtinian. in § ſed & quod Principi inſt. de iure naturali*; quæ iura, vt præter ordinarios docent D. Thomas 1.2. *q.90. art.1. ad 3.* Sotus *de iuſtitia lib.1. quæſt.1. art.1. colum. penult.* Riberia *lib.1. obſeruat. cap.37.* quatenus dicunt, vt quod Principi placuit legis vigorem habeat, intelligi non de quacũque Principis voluntate, ſed tantum de deliberata, & ſecundum rectam rationem regulata iuxta quæ dico infra in hac
quæſtione verſ. *ad vltimam.* † Ad Ariſtocratiam 37
pertinere Senatus Conſulta, quæ erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat *§. Senatus Conſultum Inſt. de iure naturali*, Gratianus *in cap. Senatus conſultum 2. diſt. de quibus quo* ordine fierent, aliquid dico ſtatim *num. ſequenti.* Et ad eandem reduci reſponſa Prudentum, de quibus *in §. reſponſa Prudentum Inſt. eodem tit.* & Gratianus
in cap. reſponſa d. diſt.2. † Ad Democratiam vero 38
pertinere plebiſcita, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat, de quibus in *d. §. plebiſcitum Inſt. de iure naturali*, explicant Conanus *lib.1. comment. c.13. à n.5.* Petrus Gregor. *Syntagmat. lib.43. c.34* à Princip. iunctis reſolutis per Gallium noctium athicat. *lib.10. c.10.*

c.20. Alex. ab Alex. *dierum Genial. lib.6.c.23.* vbi latè proſequitur Tyraquell. explicantes quomodo in his terminis Populus à plebe, quæ plebiſcitum conſtituebat diſtinguatur.

39 His ſic aſſignatis iam nunc oportebat vberius diſſerere de plebiſcitis, Senatûſ-conſultis, conſtitutionibus Principum, & reſponſis prudentum; quæ cum Iuſtinian. *in relatis §.§. Inſt. de iure naturali*, & Ordinarij ibi, & Gratianus *in c.2. 3.4.& 5. diſt.2.* vbi Doctores, & infiniti, quos refert Barboſa, inter quos ex propoſito Conanus *dict. lib.1. comment. c.13.14.15.& 16.* Pichardus, Decianus, & Vaſquez 1.2. *diſp.157.c.5.n.36. & à n.38.*

40 Ideo ſolùm aduerto de reſponſis, & authoritate Prudentum diuerſo modo ſenſiſſe aliquos DD. exiſtimantes intelligi de reſponſis omnium Iuriſconſultorum; aliàs verò aliter controuertere, vt per Conan. *d. lib.1.c.15 à num.3.* Corraſ. *Epiſt. quaeſt. c.6.* Petr. Gregorius *lib.18, c.11. à n.2.* late Cauedus *diuerſ. iuris argumentorum lib.2.c.1.* ſed verum eſſe ſolùm fuiſſe permiſſum certis quibuſdam Iuriſconſultis à Cæſare, vt contra iuris rigorem, aliquid poſſent ſtatuere; cæteris verò ſolùm modo, ſecundùm ius commune licuiſſet reſpondere, vt docet Conſultus *in l.1.§. primus iunctu præcedent. ff. de origine iuris.* ſic Barboſa ſub *d.c.1. diſt.2. n.7.* dicens ita intelligi *d. ct.*

41 *§. reſponſa prudentum Inſt. de iure naturali*, ibi *quibus permiſſum erat iura condere*; & Pichardus ibi, ait quod reſponſa prudentum, vim legis habebant, litibuſque, & contentionibus finem imponebant. Sed hoc de illis prudentibus ſcriptum intelligi quæ Principes probabant, quia nemini licebat de iure conſulentibus reſpondere, niſi quibus ipſe Princeps permiſiſſet. Ex quibus patet dictum ſupra verſ. *ad quartam*, vt poteſtas legis ferendæ, ſit meri imperij, quæ nullo modo quis ſtare in inferioribus abſque Principe, aut Republica permittente iuxta modos *n. præcedenti* relatos.

42 Aduertes inquam plures fuiſſe, quibus ius publicè reſpondendi datum fuerat, quos ex profeſſo commemorat Pomp *in d.l.2.§. iuris ciuilis ſcientiam, ff. de origine iuris*, & proſequitur Canonus *ſupra d. lib.1. comment. d.c.15.n.14.* Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.2.c.31. à n.6.* vbi videbis.

43 Quare poſſes hic adiungere quæ de decem viris, & qui fuerint ſcribit Maranta de ordine Iudicior. *p.3.n.20.* de quibus facit mentionem Gratian *in d.§. Moyſes d.7. poſt n. fin. item quæ legib.12. tabularum* ordinata fuerint, de quibus fit mentio in diuerſis partibus iuris ciuilis. *ff.* & Gratian. loquitur *in c. fuerunt 2.d. diſt.7.* ſed vt tu ſcias leges Canon *l b.3. de iure ciuili c.11.n.2. verſ. quo tempore*, Alexand. ab Alex. *lib 6. dierum Genial. c.10. in princ.* verſ. *ex his* Azor. *inſt. moral. p.1. l.b.6.c.63.* per totum, Decian. *ſupra crim. n.2.c.26.* Ant. Aug. *de legib. & Senat. conſult. pag. n. ibi 227.*

44 Itaque nunc tantum tibi aſſigno duas leges iuris ſpeciales in iure, quæ appellantur lex Papia, & Poppeia, & lex Satyra, de prima ſcribit Gratianus *in cap. quadam 6.d.2.* vbi dicens quod ſunt quædam etiam leges, quæ dicuntur ab his, quæ eas condiderunt, vt conſuleres tribunitiæ, Iuliæ Corneliȩ: ſic & lex Papia, & Poppea qui ſuffecti cõſules Papius, & Poppȩius ſub Octauiano Cæſare legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia, Poppea, quæ cõtinet Patrum prȩmia pro ſuſcipiendis liberis; & de iſtis refert Alciatus *lib.3. diſp.c.3.* quod in tabulis capitolinis anno vrbis. 761. ex Kalend. Iulij, quod ſuffecti conſules numerentur Marc. Papius, & Poppæus, & ſuper hoc ex Dione *lib.56.* aduertit Couarr. *de ſponſ. p.2.c.8. in initio n.4.* legem hunc latam fuiſſe ſub Auguſto à Marco Papio, & Quinto Poppæo ea parte anni conſulibus, qui & vxoribus, & liberis carebant, referens plura huius legis capita, quorum vnum erat vt ſi vir, & vxor filios non haberẽt, quos alter alteri reliquiſſet, decima pars fiſco adiudicaretur, qua in parte dicta lex ſublata per *legem fin. Cod. de infirm. pæn. cælib.*

Et erat quippe etiam in dicta *l. Papia* ſancitum ad puniendos Cælibes vt qui à vigeſimo quinto anno vxorem non haberent, nihil ex teſtamento lucrarentur, niſi ipſi teſtanti generi proximi forent; qui verò filios non habuiſſent medietatem relictorum ſibimet amittebant, vt ſcribit Sizomen *lib.1. triſter. tripart. c.10.* dicens à Conſtantino has cælibatas pœnas ſublatas fuiſſe provt illum refert Couarr. ſupra *n.5.* Barboſa *in d. cap. quadam*, qui & idem Couarr. *ſup. c.7.p.2. de ſponſ. §.8.n.2.& 3.* Lypſius *in commem. ad tertium annal. Cornelij Taciti pag.136.* Conanus *lib.8. iuris ciuilis c.1. à n.3.* dicunt legem Papiam, & Poppeam à Papiniano primum rogatam, poſtea à Poppæo Sabino ſub Auguſto emendatam auctam, & ab 45
eodem latam. † Quod ſi dubites quinam eſſent 46
ſuffecti conſules de quibus Gratianus mentionem facit in dicto *cap. quadem*, reſpondebis ex S. Iſiduro, Suetonio, & Lampridio, quos tradit, & ſequitur Briſon. *de ver. ſignif. fol.17.* verbo *ſuffectus conſul.* Alciatus *lib.3. diſp. c.2. dici illos*, qui pro aliis ſuſtituebantur.

Lex inquam Satyra, vt definit Gratianus *in cap. Satyra d.ſt.2.* de qua (& ſi nihil habeatur in iure, ſed tangatur tantum *in l. vnica in principio Cod. de Latina libert. & in procemio, ff.§. & antea*) ait vt ſit lex, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur dicta à copia rerum, & quaſi à ſaturitate: vnde & ſatyram ſcribere ſit poæmata varia condere, vt Oratij Iuuenalis, & Perſij, & in aliquor Gratiani manu, ſcriptis Codicibus, & vno Iſidori legitur *ſatura*, de qua ita feſtus *ſatura eſt cibi genus, & variis rebus conditum, & eſt lex multis aliis conferta legibus*; & ita in ſanctione legum adſcribitur *neue per ſaturam abrogato, aut de rogato*: & alia quædam in hanc ſententiam, de lege ſatyra, meminit Lucilius Poeta dum ait. 47

Per ſatyram ædilem factum qui legibus vlnat.

Et de ea agunt Ioannes Baptiſta in præfatiotione ad Perſium referens etiam Lucilium, textumque allegat, & explicar Anton. Auguſt. *de legib. & Senat conſult. pag.185.* item & referunt verſum dicti Lucilij Poetæ Chriſtofor. Landinus *in præfatione ſermon. ad Horat. & Dyoniſ. Lanbin in Horatio lib.1. ſatyra 1.* & meminit etiam Saluſt. in Iugurtha provt refert Ioan. Britannic. *in præfatione ad Iuuenal.*

Iſtis inquam addo alias dari leges accipientes nomen à iuris conditoribus, vt leges Naualium commerciorum ab inſula Rhodo cognominatȩ, in qua antiquitus mercatorum vſus fuit, de qua *ff. ad legem Rhodiam de iactu & in cap. fin. diſt.1.* item *lex Aquilia ſic dicta ab Aquilio, de qua ff. ad legem Aquiliam, & princip. Inſtit. eodem; item lex* Fuſia Can. *in princ. inſtit. de lege Fuſia*; item & ſub iam relato Imperatore 48

Octauiano Cæſare faleidius Tribunus, legem
fecit, ne quis plus extraneis in teſtamento le-
garet, quàm vt quarta pars ſupereſſet hæredi-
bus, ex cuius nomine lex falcidia nuncupata eſt:
ſic Gratian. *In d. c. quædam* in verſ. *ſub eodem dict.*
diſt. 2. Iuſtin. *Inſt. eodem, & in ff. ad legem falcidiam,*
& aliæ leges huius generis.

49 Vnde iam ad difficultatem propoſitam re-
ſpondeo ad legem condendam neceſſariam eſſe
conſtituentis poteſtatem, & penes quos ea ſit
patet ex iam adducta diuiſione iuris in naturale
gentium, & ciuile, de qua *in Rub. de fide Catholica*
ſub q. 3. & ſupra in princ. huius Rubr. & *ſub q.* 1.
igitur penes naturam & populum, natura hanc
poteſtatem in omnes habet, dicimus enim natu-
ram legem dediſſe tacitam, populum verò ea
in poteſtatem non habere in omnes, ſed in ſub-
ditos, *l.* 2. *ff. de legibus*, nec quem libet popu-
lum eam habere authoritatem, ſed qui ſuperio-
50 rem non habet, *l. fin.* §. 1. *Cod. de legibus.* † Popu-
lus enim inferior ſolas leges municipales ſta-
tuere poteſt, vt oſtendit copioſè Menchaca *lib.* 1.
illuſtrium c. 47. *num.* 9. & ſic Doctores commu-
niter docent, vt cum penes duos ſolùm ſit hæc
poteſtas legiſlatiua, naturam ſcilicet, & popu-
lum rectè factum eſſe iuris diuiſionem in natu-
rale, & humanum, vt colliges iuxta dicta locis
citatis.

51 Et quo dicendum venit de fide eſſe, vt homi-
nes habeant poteſtatem condendi leges, & ſta-
tuta, quæ obligent in conſcientiæ foro, quod
talem habeant poteſtatem patet definitum in
Concillo Conſtant. *ſeſſ.* 8. *& vltim. in Trid. ſeſſ.* 7.
& 8. & ex conſenſu Patrum, & traditione Ec-
cleſiæ, & ex verbis Chriſti Matthæi 16. ibi *ti-*
bi dabo claues Regni Cœlorum quodcumque ligaue-
ris, &c. & ex Paul. *ad Corinth.* 11. ibi *laudo vos*
quia præcepta mea tenetis, & ad Rom. 13. ibi
omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit,
&c. De quo latiſſimè ſcribunt Caſtro *de hereſ.*
verſ. *lex Eccleſ. hereſ. & lib.* 3. *de lege pœnali.* 6. Di-
redus *de libert. Chriſt. à cap.* 1. *præſertim cap.* 9.
Ros *contra Luther. A.* 2. *Turr. lib.* 2. *ſumm. c.* 4.
Sotus *lib.* 2. *de iuſtitia q.* 6. *art.* 4. Medina *in præfa-*
tione de legibus, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 152. Suarez
de legib. lib. 3. *cap.* 1. contra plures hæreticos te-
nentes contrarium, vt fuerunt Vvichleph, Ioan.
Hus, Luther. & alios: patet etiam ex proximè
dictis legum Romanorum in noſtro verſ. *ad*
quintam.

52 Itaque faciendo gradum poſtquam dixerim
ſub *quæſt.* 1. *de legiſlatore legis naturalis*, quodque
contineatur in præceptis decalogi, & aliis pri-
mis principiis; nunc cum iam etiam dixerim in
noſtro verſ. *ad quintam* iuris ciuilis originem
prouenire à Romano populo diuerſas leges ſta-
tuente, vt ſcripſi quoad ius Diuinum, & legem
Eccleſiæ, dico quod poteſtas leges condendi
immediatè fuit data à Chriſto Domino in lege
Euangelica Petro, & reliquis Apoſtolis, vt
comprobat Barboſa *in cap. facta ſunt* 1. *diſt.* 4. ex
illo Chriſti Ioan. 21. *paſce oues meas*, Matthæi
10. *ſi Eccleſiam non audierit*, Ioan. 20. *ſicut miſit*
me Pater, & ego mitto vos, & ex aliis, latè Cardi-
nalis Bellar. *lib.* 4. *de Rom. Pontif. c.* 16. & leges tex-
tum *in c.* 1. *de maiorit. & obedientia cap per venera-*
bilem qui filij ſint legitimi.

53 Dubitabis quis enim primus explicauerit le-
ges de rebus Diuinis, & ſacris, & reſpondetur
ex ſancto Iſidoro relato *in cap. Moyſes diſtinct.* 7.
Moyſen fuiſſe, qui primo eas explicauit, vt com-
probat latè Polydorus Virgil. *de inuentoribus re-*
rum lib. 2. *cap.* 1. vbi oſtendit ipſum Moyſen qui
fuit ante Cererem, Solonem, Lycurgum, & alios,
qui primùm legum Authores traduntur, expli-
caſſe legem quā Deus latam à ſe, ipſi Moyſi trad-
didit, de quo eſt legendus D. Thō. 1. 2. *q.* 98. *art.* 5.
2. *&* 3. Modic. *in* §. *lex eſt Inſtit. de iure naturali*
dub. 1. *num.* 7. Nauarrus *in princip. de pœnit. diſt.* 5.
n. 7. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 180. *c.* 3. † Quod vt obſer- 54
uant Pet. Huræ. *lib.* 1. *de ſpirituum apparitionibus*
c. 5. *lib. de apparit. viſibil. c.* 14. *& lib.* 2. *de apparit.*
vocali, c. 15. *& lib.* 3. *de apparit. imagin. c.* 15. Moli-
na *p.* 1. *q.* 51. *diſp.* 1. verſ. *quod attinet*, Martin. Del-
rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *c.* 1. *q.* 1. Valentia *tom.* 1.
diſp. 4. *q.* 2. *puncto* 2. Ribeira *in c.* 1. *Epiſt. ad He-*
bræos à n. 3. Pereira *in c.* 3. *Geneſis diſp.* 1. *& in c.* 3.
Exodi diſput. 6. Pineda *in c.* 1. *Iob.* verſ. *ſexto in fine,*
Barradas *tom.* 2. *concord. lib.* 1. *c.* 15. Lorin *in cap.* 7.
Actor. n. 30. Suarez *de Angelis lib.* 6. *c.* 20. *à* §. 25.
& de Leuis *lib.* 9. *c.* 2. intelliges datam Moyſi, non
per Deum immediatè, ſed per Angelos ei de-
diſſe, & antiquis Patribus apparuiſſe, ne dicas
Moyſen tuliſſe Hebræis legem ex D. Thom. Vaſ-
quez, & aliis relatis.

Nec huic doctrinæ obeſt dicere inter anti- 55
quos docentes præcepta iuſta legum gentes fuiſ-
ſe, vel cererem, vt referunt quidam ex Ouid.
metamorph. 15. Virgil. 4. *Æneid.* vbi explicat
Pierius *Hyerog. lib.* 27. vel Cain, & Nembrotit.
vt ex Geneſi *c.* 1. colligit Iſidorus relatus *in cap.*
vlt. ad finem diſt. 6. vel Pharoneum Grecis pri-
mum dediſſe leges, Solonem Athenienſibus, Ly-
curgum Lacedemoniis, vt docent idem Iſidorus
in dicto cap. Moyſes diſt. 7. & alios aliis, vti pro-
ſequuntur Alexand. ab Alexandro *dierum Genial.*
lib. 6. *c.* 10. & Caſaneo *in Cathol. gloria mundi p.* 19.
conſ. 10. & inter Romanos Romulum (vt iam
dixi) ei tribuit Pompon. *in dicta l.* 2. *ff. de origine*
iuris, quia hæc locum habent reſpectu legum ci-
uilium à legiſlatoribus gentibus Deum non co-
gnoſcentibus.

Iam ergo concludes ex Conarr. *cap.* 1. *practi-* 56
car. n. 6. benè exornante Principum poteſtatem
in ferendis legibus, & obligationem ſubditorum,
in obediendo eorum præceptis, referri ad legem
Diuinam, quia ſcilicet Deus ipſe mediante lu-
mine naturali Principibus hanc poteſtatem con-
ceſſit. Prouerbior. *cap.* 8. ibi *per me Reges regnant.*
& legum conditores iuſta decernunt. vt expendit
Auguſtin. *in c. quo iure* 8. *diſt.* videndus dict. Paul.
ad Rom. 13. relatus *in cap. qui reſiſtit.* 11. *quæſt.* 3.
† Etenim leges promulgatæ dicuntur diuinitus 57
per ora Principum, vt *in cap. fin.* 16. *q.* 3. docet
Barboſa *in d. cap. Moyſes diſt.* 7. *n.* 6.

Hinc bene induces ad præceptorum antiqui- 58
tatem, quæ à principio naſcentis Eccleſiæ, ab
ipſis Apoſtolis tradita ſunt vt conſtat *actor.*
c. 15. ibi *vt abſtineat*, & ex multis aliis, quæ latè
proſequitur Martin. de Ayala *de traditionibus*
p. 3. *titul. de antiquitate Sanctorum Canon. Apoſto-*
lor. & Thomas Boſſius *de ſignis Eccleſiæ lib.* 18.
cap. 15. & confirmat Cardinal. Baron. *Annal.*
Eccleſ. tom. 1. *anno Chriſti* 53. *à capit.* 4. quæ
Apoſtolorum, & ſequentium ſucceſſorum præ-
cepta firmiſſimè retinenda, & obſeruanda
comprobat Gregor. relatus *in capit. præceptis*
diſtinct. 12. Damaſ. *in cap. violatores*; Vrbanus *in*
cap. ſunt quidam 25. *quæſt. prima*, Nicolaus *ſi*
quis dogmata, Gregorius *in cap. inſtitutiones* 25.
q. 2.

q.2. & ex aliis multis capitibus illius cauſæ, & quæſt.
59 Quare benè inferendo dico ad noſtrum ius Canonicum, plerumque ius Diuinum appllati vt aduerrit Luduuicus Gomez *in repet. c. vt animarum de conſt. lib.* Michael Cano ex Iure-Conſultis id explicans de locis Theologicis *lib. 5. c. 5. verſ. tertio verò*, tum quia eius Canones ſunt conſcripti, Spiritu Sancto ſuggerente *cap. igitur dict. cap. violatores, c. ideo. 25. q. 2.* Thomas Ferrar. *cautela 19. num. 1. in fine*, Franc. Arias *in repet. cap. porro n. 63. de ſententia excommunicationis*, Barboſa *in c. 2. diſt. 3. num. 8. qui n. 6.* & Franc. Conſcins in noſtra Rubrica *num. 3.* Hypolit. Riminald. *inc. 1.*
60 *num. 43. hoc tit. dic vt.* † quod origo iuris Canonici, nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedir, & in tanrum iuris Diuino inhærere, & in ratione naturali fundari, quod plerúmque ius diuinum appelletur, quod eſt tenendum firmiter, quidquid aliqui nouatores, & deperditi homines iuris Canonici authuritatem, & dignitatem labefactare tentauerint, vt patet ex his, quæ referunt Boerius *deciſ. 19. incipit percutiens num. 3.* & Adrianus Papa VI. *in breui ad Federicum Saxoniæ Ducem aduerſus Lutherum in-*
61 *cipit ſatis ac pluſquam* verſ. *Sacroſanctis in tom. 5. Concil. pag. 20.* † Dum hîc ſanctiſſimorum Patrum decreta, & Eccleſiaſticos Canones igne publicè concremare non dubitauit, alter verò Ferrarienſis, videlicet in ſua practica ciuili (criminaliter tamen) ſcribere auſus fuit, quod iura Canonica ad placitum ſint, & ſine ratione condita.
62 Cumque ius Canonicum componatur ex decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorũ prælatorum inferiorum, vel tantum ex dictis ſanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica authoritas iuxta textum *in cap. Regula diſt. 3. cap. annis ſingulis 18. diſt. & cap. ſuper his de maioris. & obedientia, & in c. fin. de officio leg. c. Sancta §. iam nunc, & in cap. de libellis 15. diſt.* iam de facili ad complementum noſtræ quæſtionis propoſitæ *in d. verſ. ad quintam* poſſemus hîc ſigillatim diſſerere de ſingulis Prælatis Eccleſiaſticis, quibus ius eſt faciendi leges, Conſtitutiones; & Canones pro regimine ſuarum Prouinciarum.
63 † Et ſic ſolùm breuiter hic dico, quòd cum decreta Pontificum habeant omnimodam ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum (de quibus à principio huius verſiculi dixi) quia quemadmodum illæ leges habent vigorem, ſiue Princeps edicto decreuerit, ſiue per Epiſtolam ſtatuerit, vel etiam cognoſcens fuerit interloquutus, iuxta textum *in dict. l. 1. ff. de conſtit. Princ. iuncta l. fin. Cod. de legibus.*
64 Ita etiam quidquid Pontifex, vel cum Cardinalium Conſilio, ſeu per ſe ſtatuit (argumento eorum, quæ dixi in rebus fidei, ſuper *cap. fin. de ſumma Trinitate, & fide Catholica penes finem*) lex ſit, firmamque habeat authoritatem, vt videmus in conſtitutionibus in Bullis, ac Epiſtolis, quas vocamus Decretales, de quibus *in cap. quidam cum ſequentibus 25. quaſt. 1. & in cap. 1. §. quibus 19. diſtinct. iunctis reſolutis per Vimald. in candelabr. aureo p. 4. capis* 8 *à num. 28. & 33.* Barboſa *ſuprà num. quarto, & quinto*, & ſuper relatis iuribus cum aliis Doctoribus.
65 Et quænam perſonæ tàm Eccleſiaſticæ, quàm

ſeculares condere leges poſſint, videbis ſub nonnullis quæſtionibus in hac *Rubrica in cap. 1. c. 7. & c. 10. hoc tit.* vbi ad quod ſubditos ſe extendant; & ſic non protendo amplius hoc dubium leges d. Archiep. Tapiam. *in ſum. lib. 4. q. 3. art. 2.*

Ad vltimam quæſtionis partem quas condi- 66
tiones debeat habere lex humana, vt ſit iuſta, breuiter reſpondeo iuxta verba Gratiani *in cap. erit autem lex 2. diſt. 4.* quæ talia ſunt, *erit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundùm naturam, ſecundùm Patriæ conſuetudinem, loco, temporique conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat; nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.*

Ex quo patet Paganorum leges contra reli- 67
gionem Chriſtianam eſſe iniuſtas, iniquas, & malas, quia non conueniunt veræ religioni: benè explicant omnes prędictas legis conditiones D. Th. *1. q. 95. art. 3.* Caſtro *de l. pœnali lib. 1. cap. 1. col. 3.* Sot. *de iuſtitia lib. 1. q. 3. art. 3.* Molina *in emporio iuris in preludio num. 42. & 43.* Sayrus *in claui Regia lib. 3. cap. 3.* Azor. *Inſtit. moral. p. 1. lib. 2. c. 5.* Bonacina *de legib. diſput. 1. quaſt. 1. puncto 4.* Paulus Layman *in Theologia moral. tractat. 4. cap. 1. à num. 3.* Nauarrus *in Manuali capit. 23. num. 48.* Villalobos *in ſumma p. 1. tract. 2. dif. 11.* qui omnes colligunt ex dicto *Iſidoro lib. 3. etymolog. c. 3.* relato *in cap. conſuetudo 1. diſt. ab omnibus recepto*, vbi dicit *lex erit quod rationi Conſtiterit, dumtaxat quod religioni conueniat, quod ſaluti proficiat*, quia lex humana (vt iam dixi) debet eſſe conformis legi Diuinæ, ac naturali, & vtilitati humanæ, & Riccius vltra relatas conditiones in *collect. 461.* ad textum *in d. cap. erit autem lex*, addit vt ſit vſu recepta, & vt ſit publicata de quibus vltimis infra dico in hac Rubrica nouiſſimè Archiep. Tapia. *de legibus lib. 4. ſumma q. 3. art. 3.*

Et vt explices prædictas conditiones legis 68
iuxta relata verba *d. cap. erit autem lex*, tunc, *honeſta* dicetur lex, cum ratione conſtiterit, religioni conueniat, diſciplinæ congruat; quæ omnia reſpiciunt ad materiam legis, ſecundùm Iſidori *dictum in d. cap. conſuetudo*, de qua legis materia latè agunt Layman *d. c. 4.* Bonacina *dict. q. 1. puncto 5.* Suarez *de legib. lib. 1. cap. 9. n. 7.* Salas *eo-*
dem tract. diſp. 1. ſect. 9. n. 57. † *Iuſta* vt ſit propo- 69
ſita ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates, ſeruata proportionis æqualitate, vt tradit D. Thom. *1. 2. q. 96. art. 2.* Caſtro *de legibus lib. 6. diſp. 10.* Bonacina *dict. diſp. 1. q. 1. punct. 1. cap. 4. & punct. 4. n. 4.* Suarez *lib. 1. c. 9. num. 14.* Sylueſter *in*
ſumma ver. *lex q. 5.* † *Poſſibilis ſecundùm naturam* 70
hoc eſt etiam poſſibilem ſecundùm conſuetudinem terræ, & loci, ac temporis: nam in rebus moralibus quod nimis difficile eſt, iudicatur impoſſibile; quia etſi lex eſſet de re honeſta, & iuſta, non tamen poſſibili, vel de re difficili, quæ tamen ratione difficultatis loci, aut circumſtantiæ temporis, redditur impoſſibilis, & inhoneſta non obligat.

Vt ſi v. g. ieiunium in quadrageſima im- 71
peraretur per totam eam in ſolo pane, & aqua, vel ſi lex iuberet vt æquali honore tractarentur ruſtici, & nobiles, explicant Molina *de Iuſtitia tom. 6. tractat. 5. diſputatione ſexta*, Caſtro *de lege pœnali, cap. 1.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 9. num. tertio*, Bonacina, Salas, Suarez, Vaſquez, & alij relati, Barboſa *in dicto cap. erit*

autem n.5. & 6. † qui *n.7.* cum aliis multis expendit aliam illam conditionem, *nullo priuato, commodo*, id eſt vt non debeat in priuatum commodum alicuius conſtitui, ſed in communi, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere: nam lex eſt commune præceptum, communis Reip. ſponſio *leg.1. ff. de legibus*, D. Thom. 1.2. *quæſt. 90. art.1.*& alij cum illo: applicabis quæ infra dico *in cap. cum omnes 6.* in principio præmiſſi, vbi de ratione illius.

Nec turbatur hæc conditio ex eo quod pri-
73 uilegium, quod reuera eſt lex in priuatam vtilitatem, *cap. priuilegia 3. diſt.3.* vt infra dico & *ſub tit. de reſcriptis, & priuileg.* videtur dicere conſtitutionem legis ordinationi iuſtæ: argum. textus *in l. ius ſingulare, ff. de legibus*, quia, etſi priuilegium communiter definiatur, vt ſit lex priuata, ſeu ius ſingulare contra ius commune indultum, vt præter antiquos docent Azor. *lib.1. moral. lib.5. cap.22. quæſt.1.* Petrus Gregorius *de iuris arte cap.7. n.14.* Henricus Caniſius *in ſumma lib.1. tit.2. §. duplex genus placitorum* Reuard. *tom.1. ad leges 12. tabul. cap.2.* Salas *de legibus diſput. 1. ſect.7. num.43. & ſect.8. num.44.* Suarez *lib.8. capit.1. num.3.* & alij relati à Barboſa *in dicto cap. priuilegia num.2.* Tamen non ob id dicitur, vt priuilegium tanquam priuata lex careat ratione iuſti, & honeſti ad eius Conceſſionem. † Quia
74 & ſi Cicero *lib.3. de legibus*, videatur negare in illis verbis *maiores noſtri in perſonas priuatas leges ferri noluerunt, id eſt enim priuilegium*; non ex eo abſolutè negat poſſe concedi, nam quamuis priuilegium alicui perſonarum generi conceſſum conſuleretur: ratione tamen aliorum, qui immunitatem perſonis priuilegiatis ſeruare tenentur, eatenus legis rationem habere cenſetur, vt aduotarunt Suarez *de legibus lib.1. c.14. n.8.* Barboſa *in d. cap. erit autem lex n.9.*

Ex quo fluit intellectus ad textum *in dicta leg.*
75 *ius ſingulare, ff. de legibus*, quia etſi Doctores non parum diſcordes ſint an ius ſingulare idem ſit, ac priuilegium, affirmationibus aliquibus, aliis negantibus excitatis, qui docent ius ſingulare non eſſe indulgentiam illam, quæ contra ius commune conceditur, ſed eam iuris partem, quam Iuriſprudentes authoritate ſua conſtituerunt, de qua *in §. reſponſa prudentum Inſt. de iure naturali*, vt explicat Conanus *comm. Iuris ciuilis lib.1. cap.15. num.5.* & partim conſentit Cuiacus *lib.15. obſeru. 8. & in leg. is, qui pro emptore in princip. ff. de vſucap.* † Nec pri-
76 uilegium recedit ab eo, quod iuſtum, & æquum requirit quælibet lex iuxta textum *in l.1. & pen. ff. de Iuſtitia, & iure* cum illud, vt dixi dicatur lex.

Nec eſt contra hoc textus *in dicta leg. ius ſin-*
77 *gulare*, quia vt reſpondet eleganter ibi Alexand. Turramin. *à num.11.* & Barboſa *in dicto cap. erit autem lex diſtinct. 4. num. 25.* conſultus ibi non dicit abſolutè priuilegia eſſe contra rationem, ſed contra tenorem rationis.

Quia duplex iuris ratio conſiderari poteſt
78 illa, propter quam vniuerſaliter lex data eſt; quæ primo ſe offert aſpectui, & eſt de qua iure Conſult. *in leg. quod vero 23. ff. de legibus.* Altera vero quæ in caſu particulari occurrit, quam ipſi vocant poſtremam, vt in exemplis vulgaribus; ait enim lex generaliter depoſitum eſſe reddendum, & optima ratione, ne fidem fallas, & tamen firmior, alia ratio in caſu particulari poteſt occurrere ſi furioſus repetat enſem depoſitum, vt damno Reipublicæ alios occidat, & in exemplo minorum, qui ætatis facilitate læſi ſunt, vt in *l. bona fides, ff. depoſiti, & in leg.1. ff. de minoribus*, explicat Petrus Gregor. *ad Rubr. de reſcriptis c.1. n.4. & 5.*

Quare vt explicat Vaſquez 1.2 *diſp.151, n.19.* 79
illud inter legem, & priuilegium intereſt, quod lex generali ratione immediatè bonum commune reſpicit; priuilegium vero ex ratione particulari remotè, in illud dirigitur, & comprobatur: argum. textus *cap. quia circa in ſua deciſ. de conſanguinit. & affinitate.*

Sed in hærendo verbis eiuſdem legis, ius ſin- 80
gulare quatenus, vel defert, aut ſumitur pro priuilegio dicit idem Alexander Turramin. *in l. 7. ius ſingulare n.9. & 10. ff. de legibus*, diſtinxi priuilegium *à iure ſingulari* tanquam genus, à ſpecie, quia ius ſingulare ex vi nominis ſignificat quidquid ſpecialiter conceditur; ratione verò adiecti, vel priuilegium erit in ſpecie, ſi contra ius commune conceditur, vel aliud, iuxta qualitatem, quæ fuerit adiecta, ſic expendens verba *dict. l. ius ſingulare* ibi *contra tenorem rationis*,
id eſt *contra ius commune.* † igitur & cum eo Bar- 81
boſa *in dicto c. priuilegia diſt.3. num.3. & 4.* ait benè, vt loco generis ponantur illæ particulæ, differentiæ loco adiiciantur alia verba *contra ius commune*, vt per eam à reſcripto ſtrictè ſumpto, quod ad iuris communis obſeruantiam emanat, & à beneficio, quod præter ius conceditur diſtinguatur, vt explicant Azor. *Inſtit moral. p.1. lib.5. cap.22. quæſt.5.* Rebuffus *in praxi tit. quid ſit beneficium* Selba *de beneficiis 1. p. q.1. num.4.*

His omnibus applicabis dicendo nullo mo- 82
do priuilegium dici legem, cum omnis lex præceptum contineat *l.1. ff. de legibus*, cuius eſt proprium neceſſitatem imponere *cap. fin.* verſ. *quod præcipitur 14. q.1.* quod non conuenit priuilegio. Sed reſpondetur nihil concludere reſpectu priuilegiorum, quæ fauorem publicum concernunt, & quibus partes nequeunt renunciare, iuxta textum, & quæ ibi dixi *in cap. ſi deligenti de foro compet.* imo etiam in aliis priuilegiis, quæ priuatum fauorem reſpiciunt dicendum eſt aliquo modo, ſicut leges neceſſitatem importare, quia licet priuatis, qui his conceduntur priuilegia, præceptum impoſitum non ſit, vt illis neceſſario vti debeant: tamen aliorum reſpectu, ſiue iudicium, ſiue priuatorum neceſſitas, imponitur, quia ea obſeruare tenentur, & conſequenter præceptum. Et ſic concluditur continere veram rationem legis, vt docet adducti à Suarez *lib.1. de legibus cap.14. num.8. & lib.8. cap.1. num.3. & c.23. à principio.* & omnino *à num.7.* Barboſa ſuprà, *in dicto cap. priuilegia num. fin.*

Eſt ergo concludendum, vt quemadmodum 83
conditiones ſuprà aſſignatæ pro ratione legis ſunt neceſſariæ ſic, & pro priuilegiis, quæ debent continere honeſtum, iuſtum in quod eſt poſſibile, & loco, temporique conueniens; imò vt quemadmodum lex debet eſſe manifeſta, id eſt clara, vt paſſim iura proclamant *in l. leges Sacratiſſimas Cod. de legib lege leonis 10.* vbi gloſſa *penultima, Cod. de pactis*, dicens quod legi in claritate nihil eſt proprius, & *in leg. tanta 2. §. hoc autem Codice de veteri iure enucleando*, vbi ſub pœna falſi prohibetur ne quis

leges

leges per ſignorum obſcuritates auſus ſit con-
ſcribere, & *in authent. de teſt. an. imperf.* vbi gloſſa
clare collat. 8. dum ait quod lex ideo debet fieri
cum magna deliberatione, vt clara ſit *cap. Indi-
cantem 30. q. 5. cap. Abbate de verb. ſignif.* cum aliis
citatis ab Emman. de valle de incantatione, &
84 Emſalm. *ſect. 1. c. 5. n. 23.* † Vbi ſubdit quod lex
dubia ſibi ipſi parat inſidias, & *n. 24.* ſubdit le-
gem habentem multiplicem intellectum non
poſſe allegari ad deciſionem cauſarum; imo &
declaratione legiſlatoris per textum *in capit.
ſi quando de reſcriptis*, & per ea, quæ dixi latè, *in
c. 22. de iudiciis, aliquid infra q. 3.* verſ. *de cauſa*, ita
ſimiliter procedere in priuilegiis cum ſua pro-
portione, quia priuilegium, vt iam dixi, defini-
tur quod ſit lex priuata, vt notat Barboſa *in col-
lect. ad Rub. de reſcriptis lib. 6. n. 3.* cum multis. Eſt
enim lex genus, ad quod reducitur priuilegium.
85 Ergo cum ſecundùm Philoſophos ſit certum
principium, vt omnia, quæ prædicantur de ge-
nere, debeant prædicari de ſingulis ſpeciebus, vt
notant omnes per textum *ibi in l. iuris gentium
§. ſed ſi fraudandi in fine, ff. de pactis, & in l. ſi quid
earum 45. §. interemptum, ff. de leg. 3.* cum aliis
de quibus Euerard. *in topicis legal. l. 61.* & ex Ari-
ſtotel. Agricola *de inuent. dialect. lib. cap. 6.* ſequi-
tur vt meritò hanc reſolutionem firment Suarez
de legibus lib. 8. cap. 12. in principio, Barboſa *in d.
cap. priuilegia diſt. 4. n. 12.* & ſatius patet ex dictis
quæſt. ſeq.

QVÆSTIO III.

An quemadmodum lex requirit cauſas, & quòd non ſe extendat extra territorium legiſlatoris, ſic etiam procedat in priuilegiis. Et an non ſolùm Papa, & quilibet Princeps ſupremus, poſſint leges, & priuilegia obligatoria concedere ſed etiam alij inferiores. Et num promiſſiuè, vel tantùm quilibet in ſuo territorio, & in ſuos ſubditos, & non in alienos: & quæ differentia inter legem, mandatum, & priuilegium.

SVMMARIVM.

1 *Leges, & priuilegia requirunt, vt rectè fiant quatuor cauſas, efficientem, materialem, formalem, & finalem.*

2 *Cauſa finalis legum, & priuilegiorum, qualiter, conſideretur,* n. 3. 4. 5. & 6.

7 *Cauſa formalis legum, & priuilegiorum, qualiter accipiatur, &* n. 8.

8 *Priuilegiorum verba debent continere ſenſum manifeſtum; pro quorum interpretatione recurritur ad concedentem.*

9 *Cauſa materialis priuilegiorum, & legum eſt remota, vel proxima.*

10 *Cauſa efficiens priuilegiorum, & legum quæ dicatur? &* n. 11.

12 *Lex ſicut non obligat extra territorium conſtituentis, ſic nec priuilegium intellectum cum diſtinctione. Vide* n. 22.

13 *Librorum prohibitorum lectio conceſſa in Luſitania, non porrigitur ad noſtram Hiſpaniam.*

14 *Leges condere Eccleſiaſticas in tota vniuerſali Eccleſia Romanus Pontifex ſolus poteſt.*

15 *Papa leges ciuiles nequit ponere, niſi tantùm in prouinciis ſibi ſubiectis in temporalibus, ſicut alij Reges; & quare ibi.*

16 *Lex Canonica præualet ſæculari in materia peccati inductiua.*

17 *Imperatores, poſſunt leges condere in terris ſui imperij, & omnes ſupremi Reges habent eandem poteſtatem.*

19 *Lex Ciuilis debet Canonicæ præualere, quoties materia eſt temporalis, nec ratio peccati ſubſit.*

19 *Reges, qui ſubiecti ſunt Imperatori, leges condere nequeunt abſque eius licentia.*

20 *Reſpublica qualibet non recognoſcens ſuperiorem in temporalibus, poteſt leges facere.*

21 *Lex humana obligat ſubditos extra territorium; ſed vide ſupra* n. 12.

AD primam quæſtionis partem ſuppo- 1
ſitis quæ dixi in fine quæſtionis præ-
cedentis à verſ. *nec turbatur*, vbi de dif-
ferentia, & in ſimilitudine legis, & pri-
uilegij, & illis addendo, reſpondeo vt quemad-
modum in lege quatuor cauſæ requiruntur; *effi-
ciens* ſcilicet à qua fit, id eſt publica legitimi ſu-
perioris authoritas, *materialis* ex qua hæc dici-
tur, vel remota actuum ſcilicet ad quos dirigitur,
& circa quos verſatur, vel proxima ſcilicet verba
materialiter ſumpta: *formalis* per quam ſcilicet
mens, ſententia legis; & *finalis* propter quam id
eſt bonum commune; de quibus multa ſcripſe-
runt Ennius *de principiis iuris lib. 4.* Vveſembech.
in parathitla, ff. de legibus §. cum ſequent. Turramin.
ad eundem titulum *c. 3.* cum ſequentibus, Suarez
de legibus, *lib. 1. c. 13. cum præced.* Bonac. *de legibus
diſp. 1. q. 1. puncto 5.* cum ſequentibus, Layman *in
Theologia mor. tract. 4. de legib. c. 4.* ita etiam in pri-
uilegiis has quatuor cauſas requiri probant Do-
ctores, & tenet Barboſa *in d. cap. priuilegia diſt. 4.
n. 13. in fine.*

Et incipiendo à cauſa *finali*, propter quam, id 2
eſt bonum commune procedit, dico vt quemad-
modum de intrinſeca ratione legis eſt quod or-
dinetur ad bonum commune; ita vt aliter lex
non eſſet, vt iam dixi, & tenent communiter
Doctores cum D. Thom. 1. 2. *quæſt. 90. artic. 4.*
Panormit. hîc, Filiucius *in cap. cum omnes hoc ti-
tul.* Antonius Gomez *in leg. 1. tauri num. 5.* Sua-
rez *de legibus cap. 6. num.* 8. probantes ex D. Iſido-
ro relato *in dicto cap. erit autem lex, diſtinct. 4.* ibi,
*nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vti-
litate conſcripta*, & *ex leg. 9. tit 1. p. 1.* ibi *lex ea
pro communal. de todos* ex ea ratione opti-
ma, quia lex eſt opus proprium publicæ
poteſtatis.

Ita etiam priuilegium, quia licet illud cer- 3
tæ perſonæ concedatur, ac proinde lex priua-
ta, ſeu ius ſingulare dicatur, vt in definitione
propoſita *in dicta quæſtione præcedenti*, quod
legi non conuenit, quæ in commune fertur,
non in ſingulos, vt probat textus *in dicto cap erit
autem lex diſt. 4.* ibi *commune præceptum leg. in-
ra 8. ff. de legibus*: tamen ſemper priuilegium in
commune bonum ordinatur, & in eo funda-
mentum debet habere, latè dixi *in dict. quæſt. 2.
præced.* & dicit Barboſa *in d. cap. erit autem* quid-
quid dicant Sotus *de iuſtitia lib. 1. q. 1. art. 2. ad 2.*

Caniſius *in ſumma lib.1.tit.2.§. duplex genus placitorum.*

4 Sed obſtar dicere vt eum lex non debeat in-
ſtitui pro commodo priuaro, ad quod reſpicit
priuilegium, nullo modo debeat admitti relata
doctrina, præcipuè ſi conſideres, vt cum lex re-
ſpiciat bonum commune, non obligat vnum
abſque altero, qnia debet eſſe præceptum com-
mune Regni, Prnuinciæ, aut loci, iuxta textum
*in l.1.ff.de legibus l.Iura eodem tit.& cap.1.de con-
ſtit.* ibi *iura non in ſingulas perſonas, ſed generali-
ter conſtituuntur*, & ex eo, quod dicit Iaſnn. *in
dicta leg.1.* nempe vt nulla queat eſſe lex, quæ
obliget vnam Ciuitatis partem, & non aliam.
5 † Reſpondetur tamen, quia vt iam dixi *dicta
q.præced.* præter quam quòd ſunt aliqua priuile-
gia, quæ conceduntur in commune bonum; illa
verò, qnæ perſonis particularibus conceduntnr,
& ſi ab cis queant renunciari, tamen dum du-
rant obligant alios: & ſic generaliter dicitur
6 extendi, vt dixi. † Imo & conſideratio legis di-
ctæ rigore certum etiam eſt quidquid Iaſou di-
cat poſſe dari caſum contrarium, quia ſi conue-
niret bono publico, vt vna ciuitatis pars, aut
Regni haberet arma talia, vel talia ædificia op-
timè poſſet dari legem obligantem vnos, & non
alios, vt dicit Villalob. *in ſumm.p.1.tract.2.dif.1.
n.4.*verſ. *deſta.*
7 De cauſa verò *formali* quo ad mentem, ſcili-
cet, & ſenſum verborum dico etiam vt quem-
admndum in lege mens verbis præfertur, *cap.
intelligentia de verb. ſignif. leg. ſcire §. aliud ff. de
excuſatione tutor.* Vbi Doctores, ſic etiam in
priuilegiis, præcipuè ſit attendenda intentio, &
verbis præferenda *cap. quanto 26. poſt princip. de
8 priuileg.* † Et ex eadem cauſa formali infert Pau-
lus Layman *dict. tract.4. de legibus cap.13. de in-
terpretat.legum*, vt quemadmodum oportet quod
ſenſus legis ſit clarus, vt ſupra dixi *dicta q.2.
in fine*, verſ. *eſt ergo concludendum*; ita vt ſi ali-
quod obſcurum irrepſerit ad ipſum legiſlato-
rem, non ad aliud ſit pro interpretarione recur-
rendum *l.1.l.leges, l.fin.Cod. de legib.* cum aliis,
de quo dixi *in cap.12. de iudic.* & agunt Docto-
res per textum ibi *in cap. ſi quando de reſcriptis*;
ita etiam verba priuilegiorum debent continere
ſenſum manifeſtum, & pro eorum interpreta-
tione non ad alium, qnàm ad concedendum, ſit
recurrendum *per textum in l. Neratius, ff. de re-
gul.iur.l.ex.facto.ff.de vulgari, dict.cap.12.cum ve-
niſſent de iudiciis cum ſimilibus*; de quibus Antnn.
Gabriel. *lib.6. comm. concluſ. titul.de regulis iuris
concluſ. 3. à num. 7.* Burgos de Paz. *in procem.
leg. tauri à num. 307.* Goncalez *ad regul.8. Can-
cel.gloſſa 51.n.35.* Tamburin. *de iure Abbat.tom.1.
diſp.26.quæſt.6.* qui omnes tradunt huius regulæ
limitationes.
9 Et quod idem, ac de lege ſit dicendum in pri-
uilegio quoad cauſam *materialem*, quæ remota,
ſen obiectiua dicitur, vel proxima, explicant
Suarez *de legibus lib.8 c.12.à n.1.* Barboſa *in dicto
cap. erit autem lex num.18.* adducens textum *in
cap. cum Capella 16. de priuilegiis, cap. ſane 9. eo-
dem*; tum quia vt iam ſupra dixi, nec ſcriptura
ad priuilegiis eſſentiam requiritur ſicut nec ad
legem.
10 Ad id adductum de cauſa efficiente etiam di-
cendum eſt, vt quemadmndum requiritur ad
legem condendam poteſtas ſic & ad conceden-
dum priuilegium requiritur poteſtas proportio-
nata, quæ cenſetur illa omnis, quæ legem fa-
cere poteſt ex regula vulgari, quod is demùm
qui condere poteſt, poteſt, & ſoluere *l.3.ff.de re
iudic.l.vlt.Cod. de legibus cap. verbum de pœnit.di-
ſtinct.1.* † Et ob id poterit ille ſolus, qui legem 11
condit, & concedere priuilegium, vt in termi-
nis docent Aſcanius, Tamburin. *de iure Abbat.
tom.1. diſp.16.q.1.n.1.* Paulns Layman *in Theolo-
gia mor.dicto tract.4.cap.23.n.14.* Salas *de legibus
diſp.17. ſect.3.n.17.* Suarez *eodem tract. lib.8.c.9.
& 10.* Bonacin. *eodem tractatu diſput.1. quæſt.3.
puncto 2.n.1.*
Ex his etiam infertur ad ſecundam partem 12
noſtri dubij, vt quemadmodum lex extra ter-
ritorium conſtituentis, non obligat *ex c.2. hoc
tit.lib.6.* vbi Doctores, Ita nec priuilegium extra
Epiſcopi concedentis Diœceſim, vel Principis
extra ſuam prouinciam prodeſſe poteſt, vt poſt
Azorium notat Suarez *de legib.lib.8.cap.26.* vbi
eleganti diſtinctione elegantem reſoluit mate-
riam, vel enim Epiſcopus, aut alius ſuperior in
ſuo territorio priuilegium concedit ad facien-
dum actum, ſpeciali ſtatuto prohibitum ſolùm
in ſua Diœceſi, & tunc certum eſſe ait prodeſſe
priuilegium extra eam, vbi prohibitio non erat,
ſecus ſi ſimilis prohibitio eſſet, etiam per alium
ſuperiorem, quia tunc priuilegium ad facien-
dum actum prohibitum, etiam in aliis prouin-
ciis non prodeſt. † Et exemplificat Barboſa *in* 13
dicto cap. erit autem lex n.57. quatenus ait quod
obtinens licentiam ab inquiſitoribus Luſitaniæ
ad legendos libros prohibitos, ea vti non poſſit
in Hiſpania. Et hac de non extendendo legem
vltra territorium præter ea, quæ abundè DD.
dicunt *in dicto c.2.hoc tit.lib.6.* intelligitur ſatis ex
dictis *à num. ſequenti*: de legiſlatoribus Eccle-
ſiaſticis, ac Laicis.
Ad ſecundam quæſtionis partem vt reſpon- 14
deas adiunges plura, quæ ſcripſi *in c.nouit de iudi-
ciis, vbi à q.3.& 4.* cum aliis dixi de poteſtate, quā
habent Pontifices, Imperatores, Reges, aut alij
ſupremi Principes circa ſuos ſubditos, & ſic. Di-
co primo quod Romanus Pontifex tantùm po-
teſt condere leges Eccleſiaſticas in tota vniuer-
ſali Eccleſia, vt iam ſupra dixi *q præced.* & *in Rub.*
& *in c.fin.q.fin.* in fine de ſumma Trinitate, & fide
Catholica, vbi probaui quòd poteſt diponere
circa res fidei; ergo & Melius circa alias politi-
cas, vt Eccleſiæ Paſtor vniuerſalis, & Chriſti Vi-
carius in terris; aliter enim non diceretur habere
capitis rationem totius orbis in ſpiritualibus,
comprobatur ex Epiſtolis decretalibus, vt his
quinque libris, & in contentis in lib 6. tot extra-
uagantibus, Bullis, ac conſtitutionibus Summo-
rum Pontificum, quibus regitur vniuerſalis Ec-
cleſia in ſpiritualibus, quod alia comprobatione
non eget. † Ex quo infertur vt licet Papa poſſit 15
in tota Eccleſia ponere leges Eccleſiaſticas, ſed
non ciuiles, niſi tantum in prouinciis ſibi ſubie-
ctis in temporalibus, ſicut cæteri alij Reges tem-
porales, qui non recognoſcūt alium ſuperiorem
temporalem, ex eo quia non conſtat vt quoad eas
data fuiſſet à Chriſto, Petro, & aliis Pontificibus
poteſtas ad gubernādum vniuerſalem Eccleſiam
in tēporalibus extēdendo iuriſdictionem ad lai-
cos extra materiam peccati, aut ſpiritualitatis, vt
latè dixi ſub *dict.c.nouit de iudiciis*, ſic docent Do-
ctores communiter ibi, & Ioannes Maior *in 4.
diſt.24. q.3.* Caietan. *tom.1. opuſculo 5. tractat.2.
c.3.& 22.q.43.art.4.* Turrec. *in ſumm.de Eccl.lib.2.
cap.*

*cap.*113. Suarez *lib. 3. de legibus cap. 6. à num.* 3.
Bellarmin. *lib.* 5. *de Roman. Pontif. à princ.* plura
Barboſa *de iure Eccleſiaſtico part.*1.*cap.*2.*vbi de po-
teſtate Papæ,* Villalobos *in ſumma part.*1. *tract.*2.
*diſ.*7.*&* 8.*n.*1.
16 Et iterum benè cum multis idem Barboſa *in
cap.* 1. *diſt.* 10. *num.* 3. ait quod lex canonica
præualet ſæculari in materia peccati nutritiua, nõ
enim legi, aut Principi ſæculari competit pote-
ſtas vlla in materia ſpirituali, & inter perſonas
Eccleſiaſticas, vt docet idem Barboſa *dict.cap.*1.
*diſt.*10.*n.*2. de quo latè dico infra *in c.*7.*&* 10.
17 Imperatores verò poſſunt leges condere in
terris ſuis, quod eſt ſine dubio, cum Imperator
ſit caput totius ſui Imperij, & patet ex toto iu-
re ciuili, iuxta adducta *ſupra q.* 2. Et ex eodem
capite omnes ſupremi Reges non recognoſcen-
tes ſuperiorem in temporalibus, habent pote-
ſtatem eandem quilibet in ſuo Regno, vt docent
ſine vllo dubio Theologi cum D. Thoma 2.2.
18 *q.* 50. & omnes legiſtæ, & canoniſtæ. † Et ſic
quoties materia eſt temporalis, nec ratio peccati
ſubſit, lex ciuilis debet canonicæ præualere, & in
ſuo foro inter laicos obſeruari, iuxta regulam
textus *in cap. cum ad verum* 96. *diſt. & in dict. cap.
nouit de iudicus*, vbi ego dixi de hac poteſtate
condendi leges à Regibus noſtris Hiſpaniæ, &
Franciæ abſque ordine ad Imperatorem: videbis
Zeuallos *in practicis in præfatione à num.*50. & ad
propoſitum exemplum adducit Caniſius *in tract.
different. vtriuſque iuris, different.* 10. *ex cap. dilecti
de iudiciis*, quod expendit videndus Barboſa *di-
cta diſt.*20.*cap.*1. *num.*4. *&* 5. de quo dixi ſatis in
19 eo textu. † Alij inquam Reges Imperatori ſub-
iecti leges condere nequeunt abſque licentia
Imperatoris. Villalobos *in ſumma dict. diſ.*8.*n.*1.
20 *in fine.* † Et quod quælibet Reſpublica non re-
cognoſcens ſuperiorem in temporalibus poteſt
leges facere, vt venetorum Reſpublica, & aliæ:
Villalobos *ſupra num.* 10. & de aliis infra *q.*12.
in fine.
21 Et quod lex humana omnes ſubditos obliget,
etiam extra territorium tradit D. Archiepiſcop.
Tapia *in ſumma lib.*4.*part.*1.*q.*16. *art.*1.*&* 2. vbi
ab articulo 3. qualiter peregrini & aduenæ obli-
gentur de quo fusè ago infra *ſub q.* 14. nec facit
contra hoc dictum ſupra *n.* 12. cum illud ſit re-
ſpectu legiſlatoris in ſuo territorio & non extra
ſed nunquid Epiſcopi obligent ſubditos ſuos ex-
tra territorium delinquentes dico infra *q.*10.*n.*21.
verſ. *ad tertiam.*

QVÆSTIO IV.

Lex an condi poſſit à Papa, vel à Principe ſupremo ſine conſilio Cardinalium, aut Procerum & an Regina hæres Regni, & ſi nubat poſſit per ſe leges condere. Leges humanæ tam Pontificiæ, quam Ciuiles vt obligent an requirant populi conſenſum, & acceptationem. Et an ius Ciuile obliget in Hiſpania.

SVMMARIVM.

1 *Papa poteſt condere leges ſine Concilio Cardinalium.*

2 *Papa non tenetur conſulere ſuos fratres, nec Imperator.*

3 *Clauſula in Decretalibus epiſtolis ſolita poni:* de fratrum noſtrorum conſilio *decentiæ magis, quam neceſſitatis eſt.*

4 *Papa res arduas poteſt etiam ſine conſilio Cardinalium decernere, ſed non ſolet id facere,* vt n.5.6.& 7.

6 *Papa Vrbanus reſpondit legatis Peruſinis, Pontificem non eſſe ſolitum negotia grauia in camera priuata expedire, ſed in Apoſtolico conſiſtorio.*

8 *Papa licet aliquem cooptare in collegio Cardinalium ſine ipſorum conſenſu. Et num priuare Cardinales delinquentes* remiſſiuè.

9 *Papa quit diſmembrare Epiſcopatum ſine Conſilio Epiſcopi, tamen requirit Conſilium Cardinalium ex vi directiua; non tamen coactiua.*

10 *Imperatores, Reges, & Principes, & ſi debeant leges expedire de conſilio Procerum, ſed non praciſè illud requirere* n.11.& 12.

13 *Imperator Romanus non eſt Dominus condendi leges in vniuerſali Eccleſia.*

14 *Regina Regni hæres, ſi nubat, non ob id transfert totam poteſtatem ferendi leges in Maritum ſuum, qui tantum eſt caput quoad rem œconomicam familiæ* n.16.

15 *Præſentationes, quæ competunt ad beneficia mulieribus, nequeunt fieri à Maritis ſuis, niſi conſenſu earum, &* n.16.

16 *Leges condendi poteſtas non ſequitur titulos honoris, ſed Dominij ius, & Regni.*

17 *Regina Eliſabeth ſimul cum Ferdinando* el Catholico *plures leges recopilatas fecit ex amicabili concordia inter eos.*

18 *Legum conditarum obligatio eſſentialis non dependet ab acceptatione ſubditorum,* n.19.20. 21.22.23. *&* 24. *ſolent tamen eas condere Principes cum ea conditione* à n.23.*&* 25.

21 *Pontificis poteſtas in ferendo leges immediatè dependet à Deo; plures tamen dicunt eas obligare, ſi acceptentur à ſubditis, vt* n.22.

23 *Chriſtus dedit poteſtatem Prælatis non in deſtructionem, ſed in ædificationem.*

24 *Supplicatio à legibus Pontificis, ſuſpendit earum effectus.*

25 *Lege nulla cauſa nos tenent, quam quod iudicio populi receptæ ſint.*

26 *Tridentinum Concilium non obligat in Regnis, & Prouinciis, in quibus non fuit acceptum.*

27 *Bulla cœnæ non obligat, vbi non eſt vſu recepta, ſed ea per non vſum tolli non poteſt, cum quotannis publicetur* n.28.

29 *Ciuile ius quando, & quomodo obliget in Hiſpania, &* n.30.31.& 33.

Iudices tenentur ſeruare leges ciuiles, quæ colliguntur ab ipſo iure naturæ, vt ſunt illæ, quæ ſpectant ad coniecturandam mentem teſtatoris, & à n.37.

30 *Leges ciuiles in Hiſpania ſeruantur, quando deficiunt leges Regiæ ex conſuetudine, illiſque Cancellaria & concilia admodum vtuntur in definiendis litibus. Vbi quid in aliis Regnis, &* n.36.37.& 38.

31 *Leges ciuiles pœnales quatenus obſeruentur in praxi.*

32 *Hiſpania antiquitus per legem damnabat ad mortem quoſcumque leges Ciuiles allegantes in iudicio.*

33 *Leges ciuiles in Hiſpania obligant, non, vt leges, ſed ve dictamina rationis.*

34 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt ſeruare legem ciuilem fundatam ratione naturali, non quia lex eſt, ſed quia bona eſt* n. 35.

36 *Ius ciuile citra imperium non obligat, niſi quatenus Princeps illorum Regnorum ſtatuerunt.*

39 *Leges ciuiles de mandato Regum Hiſpaniæ publicè leguntur, & interpretantur in ſcholis.*

40 *Leges Hiſpaniæ quales fori leges non obligant, niſi vſu recepta ſint; ſic vt eas allegans teneatur probare obſeruantiam earum.*

41 *Iuris ciuilis transgrediens leges, non punitur, niſi actus ſit contra ius naturale, vel Regni.*

42 *Contractus inter Hiſpanos non dicitur irritus, ſi tantum irritetur iure ciuili.*

1 AD primam quæſtionis partem iam dixi *ſub q. 2.* poſſe Papam leges condere ſine conſilio Cardinalium; nunc verò ex propoſito agens idem eſſe tenendum affirmo ex eo, quia poteſtas Papæ eſt maxima, & pleniſſima, *cap. 2. de preb. lib. 6. cap. propoſuit de conceſſione prebenda, clem. 1. vt lite pendente, cap. cuncta per mundum 9. queſt. 3.* ibi *ſine vlla ſynodo,* cumque poteſtas eius ſit libera *c. ſignificaſti in fine de electione*, ſequitur vt minime ipſe teneatur aliquem requirere, vt docet gloſſa *in clem. dudum de ſepulturis:* & ſic nec requirere conſenſum Car-
2 dinalium † Et ſic *gloſſa 1. in cap. Apoſtolica de re iudicata* dicit non teneri Papam conſulere ſuos fratres, & promiſcuè de Papa, & Imperatore loquentes docent Geminianus *in cap. ſuper eo de hereticis lib. 6.* vbi dicit hanc magis communem, & ſuſtentabiliorem, ſequitur Felinus in hac Rub. n. 2. vbi affirmat eſſe communem Decius *in 1. lect. n. 8.* pro qua facit *textus in l. 1. Cod. de legibus* ibi *ſoli Imperatori*, & ibi *ſolus Imperator*, & eſſe communem opinionem, & ex facto ſeruari
3 affirmat Albericus *in Rubrica Cod. de legibus.* † vbi dicit clauſulam illam, quæ in decretalibus epiſtolis inſeritur, ſcilicet *de fratrum noſtrorum Conſilio* decentiæ magis, quam neceſſitatis eſſe: dixit etiam communem opinionem Anania *in cap. finiſſime num. 4.* verſ. *Papa de hereticis*, & Barbatia ſibi contrarius *conſ. 1. volum. 1. col. 28.* paulo poſt medium eum ſequutus, & tenet Paulus *in l. humanum n. 6. C. de legibus*, & in Papa tenent omnes, quos ibi adduxi *ſub d. q. 2.*

4 Dubium tamen eſt an Papa poſſit res arduas ſine conſilio Cardinalium expendere, & non poſſe tenent Baldus *in l. pen. num. 3.* verſ. *cum ſit Valde praciſa Cod. de bonis qua liberis*, *Cardinalis conſ. 128.* vbi generaliter tradit geſta per Papam, quæ ardua ſunt ſine conſilio Cardinalium, quæ ardua ſunt minime obligare ſucceſſores: eandem ſequitur opinionem *in c. ex geſtis de Clericis.* non reſidentibus, vbi etiam Imola *num. 1.* Abbas *in c. que ſunt num. 3.* de his quæ fiunt *à maiori parte capituli*, vbi in hoc allegat duo iura textum *in c. per venerabilem* vbi ipſe notat *num. 1. qui filij ſint legitimi, & in c. fundamenta de electione lib. 6.* & ſubiungit Abbas ibi hoc eſſe mirabile dictum Archidiaconi *in c. ſunt quidem 15. queſt. 1.* tenet Francus *in c. ſuper eo n. 2. de heret lib. 6.*

5 Vbi refert ex Ioanne Andrea *in cap. requiſiti de teſtam.* quod inter Papam, & Cardinales eſt quædam vnionis identitas: ſequitur Baſil. *de preſtantia Cardinal. q. 2.* dicens eſſe ſuſtentabiliorem *n. 11.* & æquiorem *n. 24.* nec contrariam eſſe communem *num. 28.* imo hanc eſſe communem & in eius fauorem fuiſſe obtentum, & iudicatum olim.

Itaque Baldus *in l. fin. Cod. de diuerſ. reſcript.* 6
refert Papam Vrbanum legatis Peruſinis ſupplicantibus expeditionem quorundam negotiorum reſpondiſſe non eſſe ſolitum negotia grauia in Camera priuata expedire, ſed in Apoſtolico Conſiſtorio, & ad hoc eſſe caſum, & multum debere notari, dicit communem Pariſius, *de reſignatione beneficiorum p. 1. lib. 8. q. 5. n. 14.* † Et ego 7
credo ſolitos eſſe Pontifices leges condere, & alias res arduas cum conſilio ſuorum Cardinalium; ſed non ob id præciſè neceſſarium fore ad ſubſtantiam, & validitatem; & ſi æquius, honeſtiuſque ſit, quare fundamenta contraria nihil aliud probant, quàm quod de honeſtate, & decentia, non de neceſſitate: & ſic procedere in legibus condendis, quæ ſunt rei arduæ nimis.

Ex quo infero vt liceat Papæ aliquem in col- 8
legio Cardinalium cooptare ſine illorum conſenſu, licet ſit negotium arduum, vt determinat eleganter Ioannes Andreas *in cap. ſane de conuerſione coniugator*, vbi idem ſequitur Antonius, & Felinus ſupra, & in hoc Decius dicit ſe allegare gloſſam notabilem *in clem. Romani* verbo *poteſtatis* de lect. quæ nihil dicit: ſed noſtram opinionem docet Zeuallos *in pract. q. 645. à n. 1.* vbi *n. 6.* diſputat an poſſit ſolus Papa Cardinales delinquentes priuare, & ibi *n. 11.* an ſi Papa delinquat quis poſſit eum punire, de quo adduxi aliqua *ſub c. 1. de iudic.* & vberius *ſub c. 12.*

Secundo quod Papa ſolus Epiſcopatus diui- 9
dit, vt docet Hoſtienſis *in c. cum contingat n. 11. de foro comp.* vbi Butr. *n. 11.* verſ. *de conſuetudine* Panormit. *n. 18.* Bellameta *n. 15.* verſ. *tamen cautum eſt*, Rota *deciſ. 324. num. 2.* apud Farinacium *p. 1. recent.* & ſic licet gloſſa *in c. 1. diſt. 10.* gloſſa verbo *diuiſis*, & verbo *diuiſiones* ibi *nec Papa inuito Epiſcopo*, non tenetur ad hoc, quod Papa inuito Epiſcopo non poteſt diuidere Epiſcopatum, præterquam ex cauſa, vt præter Abbatem *in c. fin. ſub n. 12.* verſ. *& vide de confirmat. vtili*, & inter ſuas quæſtiones *q. 1. n. 17.* Felinus *in c. que in Eccleſiarum n. 42. ad finem hoc tit.* Nauarr. *de ſpolius Clericor. § 3. n. 2.* † Tamen Loterius *de re bene-* 10
ficiaria contrarium meritò dicit, vbi reprobat *lib. 1. q. 11. n. 33. & ſequentibus* hanc gloſſam fundamentis Abbatis reſpondens, ac declarans doctrinam Abbatis *dicta q. 1 num. 12.* verſ. *conſilium tamen collegij* exiſtimantis in noua conſtitutione ſedis epiſcopalis, & diſmembratione, aſſignationeque Diæceſum requiri Conſilium collegij Cardinalium, quod declarat, vt procedat reſpectu neceſſitatis directiuæ, & intrinſecæ, non verò coactiuæ neceſſitatis, & extrinſecæ, prout declarat etiam Cardinalis Paleotus *de ſacr. conſiſtor. conſult p. 1. q. 3. in reſponſ. ad 3. argumentum*, Barboſa *in dicto c. 1. diſt. 10. n. 8. in fine, & n. 7.* qui *lib. 1. de iure Eccleſiaſtico c. 1. & 2.* refert alia plura, quæ Papa ſolus facit abſque conſilio procerum in Eccleſia vniuerſali.

Iam ergo breuiter ex eadem doctrina idem 11
reſpondendum eſt de Imperatore, Rege, aut quolibet alio Principe ſupremo, nempe vt licet regula ſit quòd Principes debeant leges condere ex conſilio procerum, vt probat textus *in l. placet in princ. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, & gloſſa verbo

verbo *ſanctiones in l.fin. C.de diuerſis reſcript.* quia negotia ardua non expedit Princeps ſine illis, textus in auth. habita *C. ne filius pro patre*; ſed legem condere eſt res ardua, & maximum negotium, cum in eo conſiſtat ſupremus, & maximus meri imperij gradus, vt exiſtimat Bartol. *in l. imperium n.7. ff. de iuris domin. iudicum.*

12 Tamen dicendum eſt vt prædicta requiſitio procerum ad leges condendas non ſit preciſè neceſſaria, vt valeant, ſed tantùm ex vrbanitate, & fundamentis iam relatis de Pontifice: & facit in terminis textus *in l. bene à Zenone C. de quadrien. præſcript. l. deprecatio ff. ad leg. Rhod.* delicta, quibus probatur . incipes habere in temporalibus eandem libertatem; & ſic contra Bald. tenuit Hugolinus Doctor antiquus *in cap. in iſtis §. leges diſt.* 4. dicit communem Geminianus *in c. ſuper eo n.4. de hæret. lib.6.* vbi dicit illam magis communem, & ſuſtentabiliorem, Decius *in 1. lectura num.* 8. ibi *ſoli Imperatori ſolus Imperator.* cum aliis Zeuallos *dict. q.645. n.3. & 4.*

13 Quænam intelliges, vt leges Imperatoris non ligent non ſubditos, cum Imperator non ſit mundi Dominus, vt Doctores communiter tenent, de quo benè ſcripſi ſub *d. c. nouit de iudic.* q.4. nec quod Imperator Romanus ſit Dominus condendi leges in vniuerſali Eccleſia, vt latè probat legendus Suarez *de legibus lib. 3. cap. 7. & 8.*

14 Ad ſecundam quæſtionis partem an Regina hæres Regni, ſi nubat poſſit ſola leges condere, & de iure ſecundùm Bald. *in cap. ſignificauit de reſcriptis*, Tyraquellum *de nobilitate cap.*18. Alciat *l.1. C. in ius vocando*, Gregor. Lopez, & alios dicendum eſt vt licet Regina ſit Regi marito ſuo ſubiecta; imo & eius maritus ſit verè Rex mediante matrimonio *l.9. tit.1. part.*2. vbi Gregor. ſed non ideo quod Regi ſit ſubiecta in adminiſtratione domûs, tamen non tranſtulit in eum per matrimonium cum eo contractum poteſtatem condendarum legum, & gubernandi,
15 quam ipſa Regina hæreditario iure habebat. † Et cófirmatur nam præſentationes, quæ ad vxores pertinent non poſſunt fieri à maritis ſuis, niſi earum conſenſu; ob idque ſi Regina contra diceret potius ei obediendum foret, & non Regi; ſin vero non contradiceret, tunc Regi impetahti aliquid, in quo præſumitur id factum de conſenſu Reginæ: comptobat deciſum Villalobos *in ſumma p.1. tract.2. diſ. 8. num. 9.* & ita tenendum eſt nouiſſimè cum Diana *part.* 11. *tract.3. reſ.25. in* verſ. *ſed ſi aliquis curioſus cum Præpoſito in part.* 2. D. Thom. *quæſt.95. diſput. 1. dub.* 3. eo quòd pertinet leges condere ad eum, cuius eſt
16 Regni Dominium. † Nec referre quod maritus vocetur Rex, & honoretur tanquam Rex, quia poteſtas leges condendi non ſequitur titulos honoris, ſed ſolùm Dominij ius, & Regni, quod eſt penes Reginam ſolam. Nec referre quòd ſit caput mulieris, quia hoc accipitur quoad rem œconomicam, & familiæ adminiſtrationem, ſed mulierem poſſe eſſe caput, quoad politicam adminiſtrationem, cum nullus negare poſſit, vt Regina ſit caput politicum ciuium, ſi maneat innupta, & applicabis quæ dico *infra q.9. verſ. ad tertiam.*

17 Vnde addo quod etſi ex pluribus, pragmaticis, ſanctionibus, ac prouiſionibus, quæ exiſtunt ſub libro nouæ recopil. apud nos Hiſpanos, in quibus earum conditores in ſimul ſunt D. Ferdinandus, & Eliſabeth Regina hæreditaria huius Regni: tamen illud factum fuiſſe ex amicabili concordia talium Regum Catholicorum; ſin autem Regina per ſola vellet leges condere reuera ex doctrina relata ea, non Rex maritus ſuus conderet ex præhabita ratione, & fundamentis.

Ad tertiam quæſtionis partem video Docto- 18
res diſcordare, quia multi docent non requiri populi conſenſum, vt obligent leges ciuiles & Pontificiæ; eo quod Legiſlatores legem imponunt iure præfecturæ, & dominij, quod ſubditos habent. Et quia obligatio legis oritur ex ſubiectione, qua ſubditi prælatis ſubſunt, & obedientia, quam illis præſtare tenentur, Non enim oritur obedientiæ vis à ſubditi acceptatione; etſi liberum eſſe populo diſſentire, & leges reſpuere, non eſſent ſubditi: nam voluntate, & non neceſſitate parerent, & fieret quaſi conuentio quædam, & pactum inter Subditos, & Prælatum de obſeruanda lege, nec vllum eſſet obedientiæ vinculum docent Puteanus *in p.2. D. Thom. q.95. art.3. dubio vnico concl.* 2. Granad. *in p.1. contract.7. tract.3. p.1. diſp.7. num.*3. Vaſquez *in part.2. tom.2. diſp.156. c.5. num.*36. Maldetus *in p.2. q.90. art.3. dubio* 2. Lorca *in part.2. tract. de legibus diſp.* 26. Suarez *de legibus lib.3. c.19. & lib.4. c.16.* Bart. *in expoſitione Bullæ Clement.* 8. *de largit. muner. p.7. principali* Baſilius *de matrim. lib.5. c.7. n.*2. & quod reges poſſint inſtituere leges pro gubernio ſuorum ſubditorum abſque illorum conſenſu docent Greg. Lopez *in l.16. tit.1. p.1.* gloſſa 4. Calixto Ramirez Ceptatione *in lib. reglar.* §.21. *n.*21. *num.*6. D. Iuan de el Caſtillo *lib.7. de tertiis c.*41. *num.*77. cum infinitis. Trentacinchius *lib.2. var. tit. de iudic. reſ.8. num.* 1. Morlaz & Martinez *in Allegatione pro regno Arragoniæ* ille *num.*52. iſte à *num.*370. Caſtro Palao *tom.1. tract. 3. diſp.1. puncto.3.* Adam. concert. *lib.4. politica c.*8. §.13. Marquez *in Gubernatore Chriſtiano lib.1. c.*18. §.3. frater Iuanes Martinez de Prado *tom. 1. ſummæ* c.3. q.6. *num.*5. Araujo *tom.2. q.97. diſp.3. ſect.* 2. Archiepiſcop. Tapia *in Catena mira lib. 4. art. 9. fol.*323. Ioann. Leonardo in *Parergon* poſt diſputationem de iuram. calumn. inter diſputationes Chriſtoph. Veſoldi.

Et confirmatur quia ſtando in principiis na- 19
turalibus, vt lex obliget, non eſt neceſſum vt à populo acceptetur vſu, cum aliàs daretur, vt populus eſſet ſuperior Principe; indeque procedere, vt poſſit Rex, ſeu Princeps populum compellere ad legis obſeruantiam, & quod leges acceptet reſpectiuè vt docent Suarez *dict. cap.16. lib.4. num.2.3. & 4.* Caſtro *de lege pœnali lib.1.*
c.1. Turrecremata *in §. leges ſup.* † Etenim vt re- 20
fert Diana *p.1. tract.10. de legibus reſ.* 1. niſi lex cogeret ſubditos, & obligationem induceret, abſque dependentia ab eorum approbatione, ſubditique poſſent diſſentire, eſſet bellum vtrinque iuſtum: nam legiſlator iuſte exigit obedientiam, & obſeruationem legis, & ſubditus iuſtè reſiſtit cum acceptatio legis eius arbitrio commiſſa ſit, ſic deſumens ex Lorca, vbi ſupra, qui aliud fundamentum in confirmationem adducit.

Et licet reſpectu Pontificis vt veriorem præ- 21
dictam ſententiam amplectar, quia eius poteſtas eſt immediatè à Deo, & non à populo, ſicque legem eius non pendere quoad eius obligationem à populi acceptatione, & per hoc peccare illam non

non acceptando, quamuis per non vſum ſi eſt
abrogata non obliget amplius, vt tenet Diana
vbi ſupra in fine, & conſtat ex Chriſti verbis
ibi *quodcumque ligaueris*, & ibi *paſce oues meas*,
quæ abſque conditione dicta, nullam populi ac-
22 ceptationem deſiderant. † Tamen video quam
plures Doctores tenere reſpectu Pontificis, vt
acceptatio requiratur ad legum valorem contra
Dicardum in Bulla quæ *lib.1.c.3.q,6.n.9.* & alios
ab eo adductos, quia ita voluntas Pontificis in-
terpretatur, vt quandiu lex ipſius non eſt à po-
pulo recepta, velit eius obligationem ſuſpendi,
ne detur peccandi occaſio: ſic docent Azor *mo-
ral. p.1.lib.5.c.4.q.1.* Becanus, & Reginaldus illo
*in ſumma Theolog. p. 2. tract.3. c.6. q.8.num.2.*iſte
*tom.1. lib.13. c.16.num.*160. Villalobos *in ſumma
p.2. tract.2. dif.16.n.6.*
23 Et confirmant Doctores ex illo Pauli 2.*ad co-
rinth.*13. vbi aſſerit Chriſtum dediſſe hanc po-
teſtatem Prælatis Eccleſiæ, non in deſtructio-
nem, ſed in ædificationem; & ſic præſumendum
eſſe Prælatos non velle vti ſua poteſtate contra
communem populorum conſenſum, quod eſſet
vti in deſtructionem, non ædificationem: ſic
24 docent etiam alij. † Quod ſi ſupplicaretur à le-
gibus Pontificiis, vt ſuſpendatur earum effectus,
docent Fulin. *in c.1. de treug.* Caſtro *lib.1. de lege
pœnali c.1.* Ancharran. *conſ.*214. Suarez *de legi-
bus 1. p. lib.4. c.16. n.6.*ſic probantes ex *c.ſi quan-
do de reſcriptis*, Villalob. *dict. p.1. tract.2. dif.16.
num.fin.* qui cum eodem Suarez *num.* 8. teſtatur
de conſuetudine, qua vtuntur plures prouinciæ
ſupplicandi ad ipſum Papam de legibus ſuis,
cum qua ipſe Papa tranſit; ſed an à lege appellari
queat dizi infra hoc tit *in c.6.q.fin.*
25 Quoad Principes verò ſæculares in practica
poteſt dici eorum leges conditas non habere
obligandi vim, niſi ex acceptatione ſubditorum,
quia leges promolgantur ſub tacita conditione,
ſi à populo acceptentur, eſſeque conforme be-
nignæ Principum, & legiſlatori voluntati, ne
nimis ſuis ſubditis onerosi videantur, ſicut vi-
detur determinatum *in l.de quibus ff.de legibus*; eo
quod ibi habetur quod nulla cauſa leges nos te-
nent, quam quod iudicio populi receptæ ſunt
ibi in verſ. *nam quod ipſa leges, & ex c.in iſtis dict.
§.leges diſt.* 4. ibi *leges confirmantur cum moribus
vtentium approbantur*: ſic docent Villalobos, Be-
can. & Azor ſupra relati, Pelinos *in c.2.de treu-
ga, & pace à n.*13. Couarr. *lib. 2. var.c.* 16. Na-
uarrus *conſ. 1. hoc tit. lib.1. n.13. & in manuali
c.23.n.*40. Rolandus *conſ. 99. num.*6. Gregor. *in
l.*16. gloſſa *en el pueblo tit. 1. p. 1.* Gutierrez *de
iuram.1.p.c.*38. *n.*9. Sayrus *de cenſ. lib.1. c. 7. n.*8.
Vaſquez 11, *diſp.156.c.5.n.*34. Tannerus *in p.2.
D.Thom. diſp.5.q.5. dubio 4. n.*130. Choebriez
de iuriſdict. tom. 1. q.50. num. 8. Valentia *tom.2.
diſp.7.q.5. puncto* 2. Filius *tom. 2. tract.21. c. vlt.
n.*429. Sanctarelus *in tractatu de hereſi c.13. n.*21.
Leſſius *de iuſtitia lib.2. c.22.dubio 13. n.*98. Regi-
nald. *tom.1. lib.13. c.16. n.*160. Homobonus *de
exam. Eccleſ. p.2. tract,11. c.7.q.*17. Emanuel Sa
verbo *lex n.1.* Miranda *in man. prælat.tom.2 q.25.
art.21.concluſ.1.* Barboſa cum aliis multis *in dicto
c.in iſtis diſt.4. n.4.* inter quos Syluester, Natta,
Menoch. Perez, Azeuedus, Flamin. Bernard.
Grauæ, Stephanus Gratianus. Et videtur tenen-
26 dum ex dictis quæſt. ſequenti. † Et ex eo quod
tridentinum concilium non obligat in Regnis,
& prouinciis, in quibus non fuit receptum, vt
eſt communis Doctorum placitum, de quo dixi
aliquid *ſub c.lib.de foro competenti q.* 31. aliquid
infra *q.5.* verſ. *ad quartam* ex Barboſa legendo
ſup.n.5.& 6. ob idque multi requiri populi ap-
probationem dixerunt per text. *in l. de quibus ff.
de legib. c.cui eſtis §.1.diſt.4.* Becanus *p.2. tract.3.
c.6.q.8.* Valle Dei houra *de Enſalmis & incan-
tationibus sect.1. c.15. n.* 13. Salcedus *de lege Po-
litica lib.2.c.1. n.*37. Gabriel Pereira *deciſ.95.n.9.*
& ambo cum multis aliis.
Vnde Puteanus *in c.2.* D.Thom.*q.11.art.4. du-* 27
bio 2. Filiucius *tom.1.tract.11.c.1.q.5.n.11.* cum
Sanchez, & Azorio, Ioannes Valerius *in diferent.
vtriuſque iuris diferent.3.& num.2.* Becan. *in part.2.
tract.3.c.6 q.8.num.4.* docent Bullam cœnæ, vbi
non eſt vſu recepta non obligare in conſcientia,
de quo ex dictis alij, & magis probabiliter con-
trarium aſſeuerant, vt refert Diana *dicta reſol.* 1.
in verſ.*vnde.*
Qui ibi in fine ait quod cum Bulla cœnæ quo- 28
tannis publicetur, non poteſt per non vſum tol-
li. Quid tamen erit quando lex aliquam iniqui-
tatem contineat, vel à maiori parte populi non
recipiatur, dico infra *q.5.*
Ad quartam quæſtionis partem, an ius ciuile 29
obliget in Hiſpania ſuppoſitis quæ dixi *ſub c.15.
de teſtibus*, quando deficiente lege Regia, ſeu iu-
re canonico iudicetur, iuxta leges ciuiles, &
quod iudices tenentur ſeruare leges ciuiles,
quæ colliguntur ab ipſo iure naturæ, quales ſunt
illæ, quæ pertinent ad coniecturandam ratione
optima teſtatoris mentem, eo quod ſunt pru-
dentiſſimæ coniecturæ, vt tradit Villalobos ſu-
pra *difficult.8.n.4.* tota difficultas eſt de aliis le-
gibus pœnalibus, aut diſponentibus ad bene-
placitum ipſius legiſlatoris.
Et pro affirmatiua ſententia facit quod in no- 30
ſtra Hiſpania, deficientibus prædictis legibus,
recurritur ad ius ciuile Romanorum, vt docent
Burgos de Paz *in l.1.tauri n.* 520. Anton. Go-
mez *ibi n.*10. Pinelus *in Rubrica C.de bonis mater-
nis p.2 n.*12. Zifuentes *in l. 3. tauri num.3.*& ad-
dit Villalobos *in ſumma dicta diſ.* 8. *num.* 6. ſic
conſuetudine eſſe introductum, nec procedere
ex vi legum Ciuilium, vt ſic aut crebro accidit
iudicari per eas in Cancellariis, & iudiciis ſupre-
mis, & ab Aduocatis allegari; imo in ſenatu
celeberrimo Cancellariæ Pintianæ & in conſiliis
ſupremis hic Matriti vide & video ab hinc anois
multis vberrimè vti legibus, & decisionibus ci-
uilibus, per eaſque cauſas decerni, nec alias illo
iure non verſatos, baberi pro doctis, & taliter
videtur procedere hæc doctrina, quod exiſti-
ment Caſtr. Palaus *tom.2.tract.3.diſp.1.* Sanchez
*de matrim.lib.7.diſp.87.num.*29. vt extendatur ad
alia Regna, vbi deficientibus propriis legibus
recurratur ad ius ciuile, ſecundùm cuius leges
iudicent.
Nihilominus exiſtimo verius, vt iuris ciuilis 31
legibus illis, nempe quæ pertinent ad delicta,
aut contractus, non debeat inuiolabiliter iudi-
cari in caſu prædicto, niſi in quantum earum ra-
tio locum habeat, vt docent Matienços *in l. 2.
recopil.tit.5.* gloſſa 1.*n.*15. Gregor. Lopez, Vaſ-
quez 12.*tom 2.diſp.153.c.1.à num.*15. ex eo, quia
Imperator non eſt mundi Dominus, qui ſpecia-
liter in Hiſpanos nullam habet iuriſdictionem
cum Rex noſter iuxta quæ latè dixi *in c. nouit de
iudiciis q.5. & 26.* non ſit ſubiectus Imperatori,
& ſupremam babeat poteſtatem in his Regnis,
vindi

vindicata Hiſpania à Mauris, quo fit vt Imperatorum leges nos non obligent, niſi velit Rex noſter Hiſpanos eis nos ſubiicere, & præter relatos docent Salas *de legibus tract.* 14. *diſp.* 7. *ſect.* 9. *n.* 18. Granad. 12. *contr. tract.* 3. *p.* 1. *diſp* 3. *ſect.* 3. *num.* 3. vt contrariam ſententiam merito falſam putent, & docent Suarez *de legibus lib.* 3. *c.* 8. *n.* 5. Gordon *in Theologia morali tom.* 1. *lib.* 2. *q.* 9. *c.* 3. *n.* 13. cum multis aliis conſultis, & Molina *de iuſt.*
32 *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 30. † Imo, vt docent Palacios in *Rub. c. per veſtras de donat, inter virum & vxorem in initio.* Oldradus *conſ.* 69. antiquitus in Hiſpania fuit lex ad mortem damnans quoſcumque allegantes leges Iuris ciuilis in iudicio.

33 Nec obſtat dicere allegari paſſim ius ciuile in his Regnis, & eius leges, quia non concludit vt obligent vt leges, ſed tantum vt dictamina rationi Conſentanea (cum re ipſa talia fuerint)
34 & naturam contractuum optimè explicantia. † Vnde Panormit. *in cap. Eccleſia ſancta Mariæ hoc tit. n.* 1. Vniuersè ait quod vbi lex ciuilis Imperatorum eſſet fundata ſuper ratione naturali poteſt iudex Eccleſiaſticus illam ſeruare non ratio-
35 ne legis, ſed ratione naturali. † Et Bald. *in c. fin. hoc tit.* teſtatur Franco vti lege Romana, non quia lex eſt, ſed quia bona eſt, Diana *part.* 5.
36 *tract.* 14. *miſcel.* 2. *reſol.* 69. † Vbi concludit cum Gordono *dict. q.* 9. *num.* 13. *c.* 3. ius ciuile in aliis Regnis citra Imperium non obligare, niſi quantum illorum Regnorum Principes ſtatuerunt.

37 Nec ſecundò obſtat fundamentum primæ ſententiæ de conſuetudine huius Regni, quia talis conſuetudo, & vſus non poteſt probari ex eo quod frequentius iudicent iudices per leges ciuiles, deficientibus propriis, quia id faciunt non obligatione, ſed imitatione, quia ſcilicet dictæ leges æquitati proximiores videntur: ita
38 Diana vbi ſupra. † Et Granadus *dicta diſp.* 3. *ſect.* 3. *num.* 15. optimè aduertit, vt conſuetudo ſit ſolùm citandi leges ciuiles, vt in his, quæ ad ius naturale accedunt magni habendæ, eo quod optimis rationibus Iuriſconſultorum reſponſa niti ſoleant.

39 Sed pro prima ſententia in Regnis adhuc facit quædam lex Regia Eldifonſi Compluti facta, quam poſtea confirmauit Rex Ferdinandus Catholicus, vbi vult, vt in publicis ſcholis, & vniuerſitatibus legantur, & explicentur leges ciuiles, quia in illis ſunt plures res dictæ cum eruditione; & quod ſubditi habeant earum ſcientiam; imo & per illas honorentur, ſicque practicè videmus in ſcholis ſalmantinis, & Pintiæ publicè, & ſtipendiis Regiis doceri à plurimis viris eruditis conatu maximo, & concurrentium apparatu ſed reſpondetur id procedere, non vt obliget earum obſeruantia, niſi in quantum ſit cum æquitate, & ratione, vt iam diximus.

40 Notandum verò eſt leges Hiſpaniæ non omnes obligare, niſi vſu receptæ ſint, vt ſunt fori leges, docent Gutierrez *de iuram. part.* 1. *cap.* 38. Rodericus Suarez *in proem. leg. fori*, expreſſe probat *lex* 1. *tauri*, qua cauetur, vt obſeruentur leges fori in quantum ſint vſu receptæ, Villalobos *dicta diſ.* 8. *n.* 7. & addunt Suarez *ſupra n.* 2. Paz *in d. l.* 1. *à n.* 107. & 109. vt qui eas alleget in iudicio teneatur probare eſſe obſeruantiam; & vſu.

41 Secundò notandum eſt quod ſtando etiam in dicta 1. opinione eius Doctores docere neminem eſſe puniendum propter legum tranſgreſ-
ſionem ciuilium, ſi actus non ſit contra ius naturale, vel Regni, † nec contractum fore irri- 42
tum, & ſi à iure ciuili irritetur, quia ſi hos effectus leges ciuiles haberent, obligarent Hiſpanos, ſicut propriæ, quod non eſt dicendum, vt tradunt Caſtr. Palaus *d. tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. Diana *d. reſ.* 69. *in fine.*

QVÆSTIO V.

An ſi non conſtet legem eſſe quoad vſum receptam, teneatur quis eam ſeruare & an ſi quandoque lex ſeruetur, quandoque non intelligatur vſu recepta, an vero abrogata & an lex quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget requirat vt Princeps ſciat eam non eſſe vſu receptam, & tolleret ipſius non vſum & quando, & à quibus dicatur vſu recepta, vt obliget & cui incumbat onus probandi eſſe legem vſu receptam.

SVMMARIVM.

1 *Lex lata obligat, ſi conſtat de ea, quando dubium eſt de eius acceptatione. Præſumitur enim vſu recepta, vt* num. 2. *Et quando fuit ſemel obſeruata* num. 3. *videtur contra* num. 6.

4 *Lex ligabit ſi acceptata eſt in foro conſcientiæ; & ſi non conſtet de eius acceptatione quoad forum externum, quia remanet in ſua poſſeſſione.*

5 *Lex iuſta, & ſufficienter promulgata ſtatim obligat contra quod dixit Caramuel* n. 1. *& ſubditi eam non recipientes peccant.*

7 *Lex partim vſu recepta, partim, non, quando obliget.*

8 *Lex vt deſinat obligare, qualiter in Principe requirat ſcientiam illius non vſus, & repugnantia ſubditorum* n. 9. 10. & 11.

12 *Lex dicitur vſu recepta, quando maior pars communitatis illam recipit, non ſi vnus, vel duo, & è contra ita dicetur non recepta.*

14 *Legem receptam fuiſſe, vel non probare quis num teneatur? & n.* 4 *vbi expenditur.*

15 *Lex non obligat antequam ſaltem recipiatur à maiori parte populi, nec reuocata in Decretis Tridentini.*

16 *Bullæ Romæ publicatæ obligant ſcientes illas publicatas.*

17 *Confeſſarius monere non tenetur pœnitentem ignorantem Bullam Papæ.*

18 *Doctor legens non tenetur docere legem, quæ non obligat Prouincialem.*

AD primam quæſtionis partem negatiuè reſpondet Caramuel *fundamento* 18. *quæſt.* 3. *n.* 458. nam ſi dubitatur an ſit lex vſu recepta, ſequitur eſſe dubium an obliget, & per conſequens nemo teneatur eam ſeruare, quia in hoc dubio poſſeſſio ſtat pro libertate: & ſic de Bulla Pij V. quæ loquitur de pœna 1

pœna priuationis priuilegiis, clericalis officij,& beneficij dicit probabiliorem eſſe eam ſententiam, quæ aſſerit eam Bullam non eſſe vſu receptam quoad forum exterius: ſic ex Enriquex, Auila,& Sairo,ergo infert Caramuel non eſt cur ea lex obſeruetur.

2 Adhuc tamen dicendum eſt vt quoties conſtat de lege lata dubium vero eſt de eius acceptatione lex lata obliget, quia in pari dubio, cum lex ſit in poſſeſſione debet obſeruari, iuxta iuris regulam melior eſt conditio poſſidentis in dubio pari, vt latè probo *in cap. ad audientiam, c. ſignificaſti de homicidio*: ita Sanchez *in ſumma lib.1.c.*10. *num.*35. & probatur, quia Principes ſtatim, ac lex *C.*8. Et ſufficienter promulgata puniunt transgreſſores; ergo ſignum eſt non requiri acceptationem populi ad obligationem legis; quod an ſit verum dixi iam *q.*4. *præced.* ſub verſ. *ad tertiam*; & ſic in dubio non eſſe iudicandum pro libertate ſubditorum, ſed pro ipſa lege, ac proinde quod præſumatur lex vſu recepta, docent Bartol. *in l.illa num.*5. *ff. de verb. obligat.* Rolandus à Valle *conſ.*90. *num.*53. *volum.*1. *& de lucro dotis q.*59. *in fine*, Iaſon *in l. rem non nouam C. de indic.* Alex. *conſ.*132. *num.*2. *&* 3. *volum.*1. Decius *conſ.*649. *columna pen. num.*16. Pariſius de Put. *de ſyndicatu cap. ſtatutum col.*1. Benint. *dec.*13. *num.*10. Marta *de iuriſdic. part.*4. *cent.*1. *caſu* 19. *num.*19. loquens tantum de lege Principis, Cabalc. *tract. de tutel. & curat. n.*42. Surdus *conſ.*58. *n.*2. Gozadinus *conſ.*36. Maceratus *lib.* 1. *reſ.*46. *num.*2. Mareſcotus alios referens *tom.*1. *variarum reſol. lib.*2. *c.*39. *num.* 42. Curtius *conſ.*129. *n.*11. Natta *conſ.*575. *n.* 33. verſ. *non obſtat lib.*3. Herculan. *de negatiua num.*26. verſ. *infertur* 28. Maſcard. *de probat. concluſ.*1332. *n.*2. Menochius *de*
3 *præſumptionibus lib.* 1. *præſumptione* 1. † vbi intelligit quando lex fuit ſemel obſeruata, Layman. *in Theologia morali lib.*1 *tract.*4. *c.*3. *n.*6. Alexander Maſcard. *de generali ſtatutorum interpretatione concluſ.*6. *à num.* 94. Cardin. Tuſchus *littera l. concl.*257. *num.* 2. *&* 4. cum aliis Barboſa *in c. in iſtis diſt.*4. *num.*8. Diana *part.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 16. vbi reſoluit in verſ. *ergo.*

4 Quod ſi conſtat de acceptatione legis, licet non conſtet de acceptatione quoad forum exterius, ligabit adhuc etiam in foro conſcientiæ contra Caramuel, quia lex remanet in ſua poſſeſſione,& vigore quoad obligationem fori interni, & externi, donec contrarium probetur, ſic probans ex dicta Bulla Pij V.

5 Nec obſtat fundamentum adductum à Caramuel, quia negatur antecedens, nam lex iuſta, & ſufficienter promulgata, ſtatim incipit obligare, & exigit vt acceptetur, atque adeo ſubditi tenentur illam admittere, vt eam non recipientes, ſi eam trangrediuntur grauiter peccent, licet tranſacto tempore, quod ius præſcribit, & poſita bona fide in ſubditis poſteris, hi excuſentur ſi legem illam non ſeruent, nam ipſa tunc abrogatur per deſuetudinem, vt infra dico: ſic Diana
6 & Doctores iam relati. † Et pro ampliori enodatione noſtri dubij adiunges quæ ex Azorio *lib.*2. *p.*1. *mor. c.*19. *q.*11. Salas *de legibus part.*2. *q.*21. *tract.*8. *diſp. vnica ſect.*18. *num.* 169. ibi contrario *quæſt.* 96. *tract.*14. *diſp.*13. *ſect.*5. *num.*22. Bonacina *de legibus diſp.*1 *q.*1. *p* 4. *num.*31. tradit Diana *part.*1. *tract.* 10. *reſ.* 2. vbi dum agit de quæſtione an quando dubium eſt, ſi lex ſit vſu recepta nec ne præſumatur eſſe acceptata, vbi etſi ſolus affirmet, Azor negat, & probabiliter tenet idem Diana, vt lex præſumatur non acceptata exemplificans in Bulla Clem. VIII. de largitione mun. & in extrauag. *ambitioſæ* Pauli I. *de rebus Eccleſ. non alien.*

Ad ſecundam quæſtionis partem Reminald. 7
Senen. *conſ.*110. *num.*19. *lib.*1. Aretinus *conſ.*11. *n.*5. dicere videntur quod ſi lex in parte ſeruetur, & in parte non, tunc non præſumatur vſu recepta, prout eos ſic dicentes refert, & ſequitur Cardinalis Tuſchus *dict. lit. l. concl.*249. *num.*27. *lib.* 3. vbi dicit iſto caſu attendendum eſſe id, quod frequentius fuit ſeruatum Aldered. Maſcard. *ſupra n.*90. Barboſa *in dicto c. in iſtis num.*9. vbi refert, & ex Felin. *in cap.* 1. *hoc tit. dicente num.*11. verſ. *quinta declaratio* in hoc attendendum eſſe quod ſeruat maior pars, de quo infra in verſ. *ad quartam.*

Ad tertiam quæſtionis partem videntur Do- 8
ctores eſſe diuerſos, quia Præpoſit. *in dicto cap. in iſtis diſt.* 4. *poſt mod. col.* 4. verſ. *vel quod, &* verſ. *tertia concluſio.* & Doctores præcipue Bartol. *in cap.* 1. *de treug. & pace num.*33. *in fine*, Imola *col. pen. in fine n.* 9. Felin. *poſt num.* 6. *in* verbo *lex noua, & n.*13. Couarr. *lib.*2. *variar. cap.*16. *ſub num.*6. verſ. *quinto*, Capr. *concluſ.*14. *n.* 6. *&* 8. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*13. *n.* 164. Benindetend. *deciſ.*13. *num.*9. Sylueſter verbo *lex q.*1. Puteus *deciſ.*1. *n* 4. verſ. *ergo vt detur contrarius vſus lib.*1. Tuſchus *dict. litt. l. concl.*257. *n.*12. dicunt vt requiratur conſenſus Principis, vt lex non vſu recepta deſinat obligare, & quod Princeps ſciat eam non eſſe vſu receptam. † Verùm 9
Azor *inſtit. moral. part.*1. *lib.*5. *cap.*4. *q.*2. Salas *de legibus diſp.*13. *ſect.*2. *n* 13. Suarez in eodem *tractatu lib.*4. *cap.*16. *num.*10. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacina *de legibus diſp.* 1. *q.*1. *punct.*4. *n.* 45. dicunt vt ſufficiat tacitus conſenſus Principis, qui conſiſtit in tacita illa conditione, ſi acceptetur ſub qua Principem videri legem condere. Et de hoc dubio adiunges quæ ex Azor, Salas, Reginald. & Rodriguez ad diuerſa tradit, Diana *part.*1. *tract.*10. *reſolut.* 4. componenda ex dictis.

In hac ergo difficultate verius eſt ſub diſtin- 10
ctione loquendum an Legiſlator populi repugnantiam ſciat, & conniueat,& hoc in caſu cenſeatur legem reuocare, tanquam ſubditis difficilem, & incommodam, & comprobatur, quia ſi populus à lege lata ſupplicat, ſuſpenditur eius effectus, non per appellationem, quia à lege non appellatur, iuxta textum *in l. ſi rex ff. de appell. recip. vel non*, de quo dixi ſub *cap.*3. *de appellat. ſub q.*3. verſ. *ad tertiam*, vbi *an pœna, vel mulcta legis appelletur*; ſed quia non recipitur cum ab ea appelletur, Villalobos *in ſumma part.*1. *tract.*2.
*diff.*16. *n.*4. † aut legiſlator ignoret an denique 11
ſciat, & ad legis obſeruantiam per executores compellat in his caſibus legis obligationem durare; donec legitimæ præſcriptionis tempus decurrat, ſicut & durat cum Legiſlator in dicto vltimo caſu ad obſeruationem promulgatæ legis compellat, transgreſſoreſque puniat, quia tunc ſinguli ſeruare tenentur, ſi iuſta ſit, etiamſi maior communitatis pars reſiſtat, & docent in terminis has tres diſtinctiones Layman *in Theologia morali dicto tract.*4. *lib.*1. *cap.*3. *num.* 2. verſ. *tertium* Nauarr. *conſ.*1. *q.* 5. *hoc tit.* Barboſa *dict. c in iſtis diſt.*4. *n.*13

Ad quartam quæſtionis partem quando, & à 12
quibus

quibus dicatur vſu recepta ſuppoſitis quæ ſupra adduxi *quæſt.* 4. verſ. *ad tertiam*, an de ſubſtantia legis humanæ ſit populi acceptatio, de quo præter ibi dicta cum multis ad vtranque partem *in dicto cap. in iſtis diſt.* 4. legem *n.* 5. *&* 6. contra multos negatiuam ſententiam ſequitur: reſpondeo quod lex dicitur vſu recepta, quando non vnus vel duo eam recipiunt, ſed maior pars communitatis eam recipit faciendo quod lex præcipit, aut eam approbando verbo, vel ſcripto, vel illam non reiiciendo, aut improbando, ac vice verſa dicatur vſu non recepta, quando populus, vel maior pars illius proſequitur facere quod facere conſueuerat ante legis promulgationem, ſiue ſciat legem promulgatam eſſe, ſiue ignoret: ita docent Suarez *de legib.* 3. *cap.* 19. *n.* 9. *& lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 9. Salas *de legibus diſp.* 13. *ſect.* 1. *n.* 5. Valerius Reg. in *ſup. dict. lib.* 13. *n.* 164. Azor *dict. cap.* 4. *q.* 1. Nauar. *dict. conſ.* 1. *hoc tit.* 96. *num.* 31.

13 Ad quintam quæſtionis partem cui incumbat onus probandi legem eſſe vſu receptam, vel non præſuppoſitis quæ dixi in *Rub. de probat. & in cap. fin. de iureiurando*, vt ei, qui dicit incumbat onus probandi breuiter nunc reſpondetur, nam quoties dubium eſt an lex recepta ſit, nec ne, & pro ipſa præſumendum ſit vt dixi: tunc qui in fauorem ſuæ cauſæ illam allegat habeat intentionem fundatam, reiiciatque onus probandi contrarium in aduerſarium, qui legem receptam eſſe negat: ſic docent Decius, Curtius Natta, Beneditand. Roland. Maſcard. Herculan. Menoch. & alij relati ſupra ſub verſ. *ad primam*, & cum eis Barboſa *dict. c. in iſtis diſt.* 4. *ſub num.* 8. quibus aſſentire videtur Diana nouiſſimè *dict. part.* 11. *tract.* 1. *miſcel. reſ.* 16. *in* verſ. *ſed hac*
14 cum Bard. *de conſcient. diſp.* 6. *cap.* 2. §. 2. *n.* 3. † Et ait quod ſicut receptio eſt quid facti, ita etiam negatio ipſius receptionis; & id circo dum lex fuit promolgata, & incepit obligare onus probandi eam non fuiſſe receptam, & progreſſu temporis euanuiſſe, ſpectet ad illum, qui hoc affirmat: nam ſi hoc ſufficienter non probatur, lex remanebit in ſua poſſeſſione, & vigore, donec contrarium non probetur: ſic etiam probans ibi in dicto verſ. *ergo* ex iam adducta Bulla Pij V.

15 Pro complemento noto cum Sairo *de conſtit. deciſ.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *&* 14. Riccio *collect.* 1580. ad textum *in cap.* 2. *hoc tit.* quod lex antequam accipiatur à maiori parte populi ſaltim non obligat ſiue ignorantes, ſiue ſcientes eam, nec obligat lex reuocata etiam in decretis trident. quæ in locis vbi non recipiuntur fuiſſe
16 recepta, non obligant. † Et quod Bullæ Romæ publicatæ eum ligant, qui ſciuit illas publica-
17 tas. † Et hinc inferunt quod confeſſarius pœnitentem Bullæ Papæ ignorantem monere non
18 tenetur. † Et quod Doctor legens non tenetur docere legem, quæ Prouinciales ſuos non ligat & ex his intelliges quæ nouiſſimè congeſſit Tapia Archiepiſcop. Hiſpaleris *in ſumm. p.* 1. *lib.* 4. *de legibus c.* 3. *art.* 9. & illi ac iam dictis addo Dianam *p.* 7. *tract.* 1. *ſub reſ. fin.* vbi cum multis iterum agit de neceſſitate, acceptionis & publicationis legis ciuilis & ad curioſa pro vſu practico legis & conſuetudinis contrarię nouiſſimè Stephanus nathen. *de iuſtitia vulnerata tit.* 9. *c.* 2. de quo infra *in c. ſub de conſuet. & in ſub q.* 3. *verſ. ad vltim.*

D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

QVÆSTIO VI.

An ſi lex acceptata fuerit à maiori parte ſi aliquis illam franget ſecluſo ſcandalo, peccet mortaliter: & an quando conſtat de lege, & eſt dubium, an obliget. in aliquo caſu liceat facere contra illam. An legem non acceptantes in principio peccant mortaliter. An ſuperiores regulares & alij excuſentur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione ignorantiæ, & bonæ fidei, etiam in foro externo. Et an qui inuincibiliter ignorat legem, incurrat in eius pœnam.

SVMMARIVM.

1 *Frangens legem acceptatam à maiori parte, peccat mortaliter, etiam ſecluſo ſcandalo, ſecus aliter* n. 2. & 3. *contra Caramuel dicentem quod frangens ex non acceptantibus in particulari, non peccat* n. 4. & 5.

5 *Ordinandus non acceptans ſeruare caſtitatem, & ſi non ligetur, non facit exemplum pro non acceptante legem, cum hæc obliget communitatē.*

6 *Legiſlata certus, dubius tamen num ea obliget in caſu particulari, probabilius eſt vt teneatur legem ſeruare* n. 7. & 8. *vbi idem de præcepto.*

9 *Dubitans an lex prohibens edere carnes in quadrageſima extendatur ad obligandum ratione neceſſitatis, tenetur petere diſpenſationem à ſuperiore; ſecus ſi dubium eſſet, an lex obliget, & ex alio capite eſſet dubium, ſi ex obſeruantia adeſſet vitæ periculum* n. 10.

11 *Certus de lege, ſi dubitat, num ſit conſuetudo in contrarium, lege tenetur.*

12 *Legem non acceptantes in principio quando peccent, ſeu excuſentur à peccato,* n. 13. 14. 15. & 16. *& cum diſtinctione* n. 17.

18 *Præſumptio iuris in contrarium facit, vt in depēdentibus ex animo, conſcientia, & voluntate noſtra, nō ſtetur aſſertioni noſtræ cū iuramēto.*

19 *Iuramentum ignorantiæ non tollit præſumptionem habitam ſcientiæ in contrarium aliter videtur* à n. 21.

20 *Regulares ſuperiores, & alij excuſantur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione ignorantiæ, & bonæ fidei.*

22 *Ignorantia iuris, aut facti imponentis cenſuras, & alias pœnas ſpirituales, ſi non eſt craſſa excuſat ab illis; quod de inuincibili ignorantia videtur tantùm intelligi, etiam ſi prohibitio legis ſit de iure naturali, & Diuino* n. 23. *non de vincibili* n. 24. n. 35. & 36.

25 C. vt animarum de conſtitutionib. lib. 6. numeris ſequentibus ad n. 38. vbi qui de intellectu agant.

26 *Leges pœnales conſiderantur dupliciter, vel vt imponentes pœnam in foro exteriori, vel vt mandantes aliquid, vel vetantes. Et quando ignorans excuſetur, aut non* n. 28.

29 *Conſtitutio Epiſcopi, vel alterius non obligat ignorantes probabiliter, niſi ignorantia fuerit craſſa, & ſupina; ſecus ſi excommunicatio ſit lata iure communi* n. 30.

31 *Ignorantia probabilis, tàm iuris communis, quàm*

particularis, excuſat ab incurrendis cenſuris,
etiam facti, aut qualitatis facti, vt n. 32.
33 *Ignorantia craſſa propriè datur in eo, qui igno-*
rat, quod omnes ſciunt, quam aliqui vincibi-
lem appellant; alij verò dicunt diſtingui à
craſſa. & ſupina, vt n. 34.
35 *Ignorantia vincibilis, & culpabilis facti, vel iu-*
ris, quæ craſſa eſt, & quæ non excuſat à cul-
pa mortali, nec à cenſuris, quid ſi moraliter, eſt
vincibilis, non tamen craſſa n. 36.
37 *Ignorantia affectata non excuſat ab incurrendis*
cenſuris.

1 QVÆSTIONE ſequenti latè ago
de legis publicatione vt obli-
get, quæ eſt alia nempe condi-
tio legis obligantis, ſicut & iam
adductæ legis acceptatæ ſub
q. 3. & 4. cui conditioni cum
concernant dubia, de quibus ibi, & deberetur lo-
qui de lege promulgata quaſi vt antecedens; ideò
nunc de prædictis dubiis ago.
2 Ad primam difficultatis partem reſpondeo vt
qui in particulari ex ſubditis fregerit legem à
maiori parte acceptatam, peccet mortaliter etiam
ſecluſo ſcandalo, quia eo ipſo quod lex eſt à
maiori parte acceptata, vſuque recepta, obligat
omnes, & ſingulos, vt communiter docent om-
nes, & in terminis Diana *p. 5. tract. 11. miſcel. 1.*
3 *reſ. 23.* † Sicut è contra ſi de facto maior pars
populi non ſeruaret legem, poſſent alij ſine pec-
cato maiori parti conformari, & excuſari, quia
ſupponitur talem legem non eſſe vtilem Reipu-
blicæ, & confirmatur ex dictis *ſupra q. 5. præced.*
verſ. *ad quartam.*
4 Quare non eſt audiendus Caramuel *in regu-*
lam D. Bened. diſp. 52. n. 44. vbi dicens quod acce-
ptata tali, lege poſſint tam acceptantes, quam non
acceptantes cogi in communi ad obſeruantiam
legis taliter acceptatæ: verùm addit vt ſi aliquis
ex non acceptantibus frangeret hanc legem in
particulari, ſecluſo ſcandalo, non peccaret, ex eo
quia ille acceptauit legem in communi, non in
particulari, quod ſufficit, vt eam non recipiant
plures, opuſque eſſe ad illum effectum, vt ab
5 ipſomet indiuiduo recipiatur. † Et licet iſtius
ſententia poſſet iuuari ex nonnullis, quæ dico
ſub Rubrica *de ætate, & qual. & ordin. ac de tem-*
por. ordin. de eo, qui cum ordinatur in ſacris, reſi-
ſtit expreſſa non ligari caſtitatis voto. Tamen ca-
ſus iſte etſi procedat ex lege ligat voluntarios,
lex vero ciuilis ligat communitatem, qua acce-
ptante pro maiori parte habet neceſſe ligare, &
compellere ſingulos ciues ei reſiſtentes, alias in-
quam grande diſturbium in Republica oriretur.
6 Ad ſecundam quæſtionis partem an quando
conſtat de lege, & eſt dubium, an obliget in ali-
quo caſu liceat facere contra illam: & in hac dif-
ficultate Ioannes Salas 12. *tom. 2. tract. 8. diſp. vni-*
ca ſect. 25. n. 159. dicit vt non obliget ſic, vt liceat
facere contra illam, quia etſi conſtet de lege, vel
præcepto, dubium tamen ſit an aliquo caſu ratio-
ne neceſſitatis eximatur, ſeu alterius circumſtan-
tiæ occurrentis, ſic vt nec lex, nec votum poſſi-
deat; voluntas enim ſuam libertatem poſſidet, &
ſic alia addens quæ repetit Diana *part. 4. tract. 3.*
7 *diſ. 22.* tenet contra recentiores. † Tamen ego
cum Medina 1. 2. *q. 96. art. 6.* Sanchez *de matrimo-*
nio tom. 1. lib. 2. diſp. 41. num. 37. cum multis, & ad
plures caſus videndus Suarez *de legibus lib. 6. c. 8.*
n. 7. Nald. *in ſumm. verbo dubium n. 22.* Villalobos
in ſumm. p. 1. tract. diſ. 21. num. 4. cum aliis & cum
Ioanne Sanchez *in ſelectis diſp. 43. num. 4.* contra-
rium tenendum puto, ita vt quoties dubitatur, an
præceptum ſit derogatum alio præcepto, vel
conſuetudine, vel ſit diſpenſatum, non liceat con-
tra præceptum facere, quia lex poſſidet. † Idem- 8
que dicendum conſtat de lege, vel præcepto, du-
bium autem ſit, an aliquo caſu ratione neceſſita-
tis, aut alterius circumſtantiæ occurrentis, exi-
matur aliquis ab obligatione illius teneri lege,
vel præcepto, cum lex poſſideat.
Ob id ſi quis dubitans an lex prohibens edere 9
carnes in quadrageſima ſe extendat ad obligan-
dum ratione neceſſitatis, ſalutis ſcilicet aut alte-
rius circumſtantiæ, tenetur petere diſpenſatio-
nem à ſuperiore: ita relati. † Quod ſi dubium 10
eſſet an lex obliget, & ex alio capite eſſet du-
bium, ſi ex obſeruantia legis adeſſet vitæ pericu-
lum, tunc reuera legem non obligare ex epiche-
ia, dicunt Villalobos, & Sanchez iam adducti,
Henriquez *lib. 8. de Euchariſtia cap. 45. num. 3.*
in comment. lit. P. † Quod ſi certus eſt de lege, du- 11
bitat verò ſi eſt conſuetudo in contrarium, tunc
teneatur lege.
Ad tertiam quæſtionis partem, an legem non 12
acceptantes in principio peccent mortaliter. Et
pro affirmatiua ſententia ſunt plures Doctores
ex eo, nam qui à principio legem frangunt, nec
obſeruant ſine rationabili cauſa peccant, alias
eſſet in dedecus Legiſlatoris abrogando ab eo
poteſtatem legem condendi, Iuxta quæ adduxi
ſub *q. 4.* ita docent Suarez *de legibus lib. 3. c. 19.*
n. 10. Moralla *tom. 2. diſp. 4. c. 3. dub. 20. n. 169.* Gra-
nad. *in 12. contr. 7. tr. 3. p. 1. diſp. 7. n. 6. & 7.* Malde-
rus 1. 2. *quæſt. 90. art. 3. dubio 2. dico 4.* Caſtr. Pal.
tom. 1. tr. 3. diſp. 3. puncto 14. n. 11. Gordonus *tom. 1.*
lib. 2. c. 8. q. 9. n. 30. Becanus *in 1. 2. tract. 3. c. 6. q. 8.*
n. 8. n. 9. Viugers *in 1. 2. D. Thom. q. 96. art. 4. n. 99.*
Villalobos *in ſum. p. 1. tract. 2. diſ. 16. n. 5.* cum Na-
uarr. *conſ. 1. hoc tit. D. Thom. 1. 2. d. q. 96.* Emanuel
Rodriguez *tom. 1. q. regular. q. 6. art. 10.* † Dicens 13
rationabilem cauſam dici ſi viderent maiores
ſuos, aut populi maiorem partem legem obſerua-
re, & hanc doctrinam iam ſequitur Diana *p. 5.*
tract. 14. miſcel. 2. reſ. 8. In fine quidquid ipſe do-
cuerit *p. 1. tract. 10. reſ. 2.* in verſ. *ſed quidquid*, vbi
alia adducit videnda.
Non tamen eſt reticendum Bonacinam, etſi 14
probabiliorem dicat relatam ſententiam, & ne-
gatiuam probabilem *in tract. de legibus diſp. 1. q. 1.*
puncto 40. n. 29. & n. 39. diſtinguere nã vel Legiſla-
tor intendit obligare independenter ab accepta-
tione populi, vel dependenter, ſi independenter,
tunc cenſeat Bonac. ſubditos peccare non acce-
ptando, quia faciunt contra ſuperioris volunta-
tem obligantis ad legem acceptandam, hocque
ſic procedere. † Etſi valentia *tom. 1. diſp. 5. puncto 5.* 15
& alij putent legem latam à Principe indepen-
ter ab acceptatione populi, & cum obligatione
illum obligandi non eſſe validam, quia huiuſ-
modi lex magnam excitare poſſet in populo
perturbationem, & conſequenter non eſſet iuſta,
nec lata propter bonum commune. † Si vero in- 16
tendit obligare dependenter à populi accepta-
tione, non videatur peccare, quia nondum purifi-
cata eſt conditio, ſub qua Legiſlator intendit
obligare. Etenim ait Filiucius *tom. 2. tract. 21. cap.*
vlt. n. 429. leges feruntur cum ea tacita conditio-
ne, ſi populus recipiat.

17 Ego inquam etſi conſiderem ex iam ſupra di-
ctis *ſub q.4.* quod acceptatio eſt conditio requi-
ſita ad legis obligationem, qua non acceptata,
non obliget & conſequenter nun peccet qui il-
lam non acceptat, eo quod nondum eſt purifi-
cata conditio, nec Princeps intendat obligate
aliter, niſi exprimat ſi contrarium ſufficienter
ex coniecturis non conſtatet, vt in terminis do-
cuit Magala *in 2.2. lib.2. cap 6. q.5.n.115. & 117.*
& videatur ut defendendum ex ſententia Lu-
douici Monteſini inſignis Theolog. compluten.
12. *tom. 2. tract de legibus diſ. 23.q.80.n.137.* in-
tertogatur peccent, ne qui in principio legem
non recipiunt, vel qui in cauſa dubij non reci-
piunt illam, vt obligatoriam in conſcientia, re-
ſpondentis non peccate, dumnodo parati ſint
animo obedire, & recipere vt obligatoriam, ſi
legiſlator aliter tolerare noluerit, & dummodu
ex tali noo receptione, non ſequatur contem-
ptus, aut vilipendium ſanctionum, vel legum:
tamen multum pro prima ſententia eſto cum
difficile ſit, vt ſi lex eſt iuſta quod in non acce-
ptante deſinat eſſe contemptus, niſi contigeret
vt iuſta ratione non obediret acceptando: & hic
applicabis quæ etiam adduxi de acceptatione *to-
ta q.5.*

18 Ad quartam quæſtionis partem, ſuppoſitis
quę dico infra in verſ. *ad quintam* de eo, qui legem
ignorat, & quæ adduxi infra *ſub c.11. de temporib.
ordin.q.fin.* etſi per gloſſam *Inſt.de actionibus* Bart.
in l.inter omnes §.recte n.3. verbo *quæro circa volun-
tatem furis ff. de furtis.* Dicentem in dependenti-
bus ex animo, conſcientia, & voluntate noſtra,
non ſtari aſſertioni noſtræ cum iuramento, ſi ad-
ſit Iuris præſumptio in contrarium, vt ſequitur
Alexander *in addit* in verbo *tamen breuius*, iterum
idem Bartol. *in l. ſicuti §. eiſdem criminibus n. 2.
& 3.* verſ. *item dicitur* hic, *& verſ. ſequenti ff. de
accuſat.* quem ibi ſequitur Roman. *in addit* in
19 verbo *dicit ipſe.* † Quod vbi adeſt præſumptio
ſcientiæ iuramentum ignorantiæ non tollit il-
lam præſumptionem præſumptiuam ſcientiæ in
contrarium, vt eſt etiam de mente gloſſæ *in c.2.
de tempor.ordin. lib 6.* & voluit expreſsè Iaſon *in
§. ſed iſte n.92.* verſ. *ſecundo, & notabilius, & n.93.*
verſ. *tertio.*

20 Nihilominus in caſu noſtro reſpondeo excu-
ſari ſuperiores regulares, & alios à pœnis impo-
ſitis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione igno-
rantiæ, & bonæ fidei, quod in foro interno ani-
mæ, videtur ſine dubio, nam quoties quis ex-
cuſatur à peccato, vel ob inaduertentiam, vel ob
iuſtam ignorantiam, quia vbi non eſt peccatum,
ſeu culpa, non datur pœna; imo & in foro ex-
terno quod difficilius eſt per dicta *n.præced.* do-
cent Portel. *in reſponſis regular. p.1. caſu 27 n.3.*
Nauar. *lib.1.conſ.1. hoc tit. q.2. n.6. & 7.* vbi po-
nit modos ad probandam ignorantiam. Et ſic
videntur comprobare Afflictus *in tract. de iure
protim §.2. num.9.* verſ. *& ſi præſumptio* Lucas de
Pœna *in l. ſuper ſeruis col. 3.* verſ. *in prima gloſſa*
21 *C. qui militare poſſunt lib.12.* † Vbi determinant
quod iuramentum ſuper ignorantia excludit
præſumptionem iuris in contrarium exiſtentem.
22 † Et confirmatur quia vt ait Diana *p.5 tract.14.
miſc. reſ.8.* in fine ex eodem Portel, & Sanchez
ignorantia etiam vincibilis, ſiue facti, ſiue iuris
imponentis cenſuras, & alias pœnas ſpirituales,
ſiue factum illud fuerit peccatum mortale, ſi ta-
mē non fuerit ignorantia craſſa, & ſopina, excuſet
ab omnibus illis pœnis, & reſpondet contraria
cum eodem Portel, & Nauarro per doctrinam
textus, & gloſſam ibi in fine caſus, *cap. cum intra
qui matrim. accuſare non poſſunt*, vbi habetur quod
præſumptio iuris eliditur per iuramentum in
contrarium: aliqua dixi *ſub tit. de præſumptionibus
& iureiurando.*

Sed hoc vltimum de cenſuris non eſt abſque 23
difficultate, cum communiter doceant Doctores
ſolùm ignorantiam inuincibilem præcepti poſi-
tiui, cui eſt adnexa cenſura, vbi non adeſt pro-
hibitio iuris naturalis, & Diuini excuſari ab in-
curſu pœnæ, vt docent Anton. *in c. à nobis el.1. de
ſent. excommunic. n.8.* Abbas 9. Felinus *n.5.* Cor-
dub. *lib.1. q.12 art. 1.* Suarez *de cenſuris diſp.4.
ſect 8.n.6.* Azor *tom.1. Inſtit moral. lib.1.c.15.q.5.*
Villalubos *in ſumma p.1. tract.2. dif.15.num.5. &
tract. 16. dif.12. n. 2.* legendus idem tenentes,
etiam ſi prohibitio legis ſit de ipſo iure naturali,
& Diuino, & ignoretur inuincibiliter eius pœ-
na, vt docent Henriquez *lib.3. ſumma de excomm.
cap 25. num.2.* cum Hoſtienſi, Abbate, Felino, &
Caſtro, Thom. Sanchez *tom. 3. de matrim. lib.9.
diſp 32.n.6.* Zumel. 1.2.q.76. *art.4. diſp.3. per ver-
ba textus in dicto cap. à nobis* ibi *nec aliquem & ſi
obligetur ad culpam, quia rem facit illicitam, dicam
obligatam ad pœnam, quia ad ipſum non adſtringi-
tur, niſi ſciens*; eo quod ille ignorans tantùm of-
fendit naturali iuri, & Diuino, ex quo pœna im-
poſita noo eſt; & ſic tantom adſtringetur pœnæ,
delicto eò iuri correſpondenti, non aliis iuris ci-
uilis, quas ignorat † ſed ſi ignorantia eſſet vin- 14
cibilis quem ea non excuſari tradunt Doctores
in foro externo, iuxta regulam *ignorantia facti,
non iuris excuſat de reg. iuris lib. 6.* cum in foro
externo, non præſumatur ignorantia iuris, vt ad-
uertunt etiam Syluester verbo *ignorantia q.8.* Me-
din. *in C. de reſt. q.17.* Caſtr. *de lege pœnali, c.14.* San-
chez ſupra *n.10.*

Ad quintam quæſtionis partem iam ex facili 25
reſpondetur per dicta hic verſ. *ad quartam*; ob
idque ex Suarez *de cenſ. diſp. 4. ſect. 9.* cum Na-
uarro, & Villalob. & ex his, quæ docent Do-
ctorea, & Barboſa Vberrimè per textum *in c.2.
hoc tit.* ex verbis ibi, *vt animarum periculis obuien-
tur ſententiis per ſtatuta, quorumcumque ordinario-
rum ligari nolumus ignorantes.* † Etenim vt expli- 26
cent relati diſtingunt dicentes dupliciter con-
ſiderari leges pœnales, quaſdam præſupponen-
tes prohibitiooem, aſſignantea tantùm pœnam
in exteriori foro vt quæ imponitur Latroni, ac
aliis ſimilibus delinquentibus, alias aliquid
mandantea, aut vetantes, & imponentes pœnam
contrafacientibus. † Et ſic primo affirmant 27
quod etſi quia ignoret pœnam à lege impoſi-
tam alicui peccato, ſit in foro externo punien-
dus, iuxta eam ex communi Doctorum, & quo-
tidiana praxi, quia prædictæ pœnæ ſunt menſu-
ratæ delictis, niſi eſſent exhorbitantes. † Quod 28
ſi lex prohiberet, & in ſimul pœnam impone-
ret, tunc inuincibiliter ignorantem legem, non
plecti, qoia nullam culpam incurrit, & per con-
ſequens nec pœnam talis culpæ impoſitam; ve-
rùm ſi caſus daretur de ſcitu legis prohibentis,
& ignoraretur eius pœna, tunc iudicandum, iuxta
terminos primi dicti ex his duobus.

Sed hęc dicta iuxta veram intelligentiam *d c.2.* 29
hoc tit. in 6. debēt procedere; dicit enim textus ibi
quod conſtitutio Epiſcopi, vel alterius non ligat
ignorantes probabiliter, niſi ignorantia fuerit

craſſa, & ſupina, vt per Duen *Reg.* 129. Azor
inſtit. moral. p. 1. *lib.* 5. *c.* 3. *q.* 9. Riccium *in collect.*
deciſ. p. 1. *col.* 1580. Farin. *in fragm. crim. part.* 1.
lit. C. a num. 685. *& p.* 4. *conſ.* 65. *in addit. lit.* C. Et
ſic inferunt Nauarr. *in man. c.* 23. *n.* 47. *& c.* 27.
n. 16. Couarr. *in c. alma p.* 1. §. 10. *num.* 6. Vgolin
de cenſ. tabul. 1. *c.* 9. §. 8, Sanchez *de matrim. lib.* 9.
30 *diſp.* 32. *n.* 8. † Vbi ſecus dicit ſi excommunica-
tio ſit lata iure communi, latè Bonacina *de cenſ.*
31 *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 1. *num.* 6. † Vbi ait ignorantiam
probabilem, tàm iuris communis, quàm par-
32 ticularis excuſare ab incurrendis cenſuris. †
Et *à num.* 8. reſoluit ignorantiam probabilem
facti, aut qualitatis facti excuſare à cenſuris in-
currendis.

33 Igitur vt ignorans incurrat iuxta illum tex-
tum debet ignorare craſsè, & culpabiliter: nam
quoties quis ignorat quod omnes ſciunt, in eo
proprie datur ignorantia craſſa, & ſupina, vt tra-
dunt Sanchez videndus *dicto lib.* 9. *diſp.* 32. *per*
totam, vbi plura de ignorantia, & ibi *n.* 32. de
hoc caſu, Cardos *in praxi iudicum* verbo *igno-*
rantia: latè Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *littera I. à*
num. 161. quam etiam ignorantiam vincibilem
34 appellat Suarez *dict. diſp.* 4. *de cenſ. ſect.* 8. *num.* 5. †
Tamen Henriquez *in ſumm. dict. lib.* 13. *c.* 23. §. 2.
Auila *de cenſ. part.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 5. *lib.* 8. Sanchez
diſp. 37. *n.* 32. Bonacina *dict. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 4. di-
cunt craſſam, & ſupinam ignorantiam diſtingui
à vincibili, quia omnis ignorantia craſſa, & ſu-
pina eſt vincibilis, ſed non omnis ignorantia
vincibilis eſt craſſa, & ſupina: etenim ignorantia
vincibilis, quatenus à relata diſtinguitur con-
tingit quando quis non adhibuit mediocrem di-
ligentiam morali, & humano modo ad ſciendum
id, quod ſcire tenetur; ſed craſſa, & ſupina dici-
tur illa, quæ procedit ex lata culpa ignorantis,
ſeu ex ſumma negligentia, vt accidit, quando-
quis nullam, vèl modicam adhibuit diligentiam
ad cognoſcendum id, quod ſcire tenetur, poſt-
quam ſe de illo adhibuit aliquam cognitionem,
vel dubium.

35 Ex quo dicendum eſt ignorantiam vincibi-
lem, & culpabilem facti, vel iuris, quæ craſſa eſt,
& quæ non excuſat à culpa mortali, non excuſa-
re ab incurrendis cenſuris, ſic reſoluunt per tex-
tum *in dict. c.* 2. *hoc tit. lib.* 6. Molina *de Iuſt. tom.* 4.
diſp. 53. *n.* 4. Sanchez *dicta diſp.* 32. *n.* 32. Auila *vbi*
ſupra, Salas *de legib. diſp.* 15. *ſect.* 9. *n.* 111. Barboſa
in d. c. 2. *n.* 8. Bonacina *de cenſ. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 1.
36 *n.* 10. † Qui etiam ait non improbabiliter defen-
di poſſe cum Sanchez, & Nauarro cenſuram non
incurri quando ignorantia eſt vincibilis morali-
37 ter, ſed non eſt craſſa & ſupina † additque igno-
rantiam affectatam non excuſare ab incurrendis
cenſuris.

38 De materia, & intellectu prædicti capituli a.
quatenus ad prædictam primam, & ſecundam
partem agit latiſſimè Morol. *tom.* 1. *diſputat. in vni-*
uerſam Theologiam diſp. 1 *c.* 2. *à n.* 44. *& de ignoran-*
tia, applicabis quæ dixi *in c.* 10. *de præſcript. q.* 2. *à*
n. 1. vbi an præſcriptio currat contra ignoran-
tem; item & ibi *in c.* 17. *q.* 2. vbi an ignorans titu-
lum poſſit præſcribere, & alibi. Et adiunges quæ
dico infra *in c. nam concupiſcentiam* toto verſ. *ad*
ſecundam vbi in fine expenditur cum Couarr. *d.*
c. 2. *hoc tit. lib.* 6. applicabis aliquod dictum infra
in cap. ex literis hoc tit. quæſt. fin. verſ. ad vltimam
n. 37.

QVÆSTIO VII.

An lex ciuilis, ſiue Pontificia, vt liget, debeat publicari, & an ſufficiat vt ciuilis publicetur in Curia, vbi Legiſlator reſidet, aut debeat publicari in omnibus Prouinciis, & ciuitatibus Regni: & quid de Pontificiâ & an ſi quis ſciat aliquam legem, eſſe Romæ promulgatam, teneatur illàm obſeruare & quando dicatur lex ſufficienter publicata, vt obliget omnes ſubditos: quid ſi poſt publicationem eam ignoret.

SVMMARIVM.

1 *Lex eſt proprium opus publicæ poteſtatis, vel primo, aut ſecundario, vt expenditur* n. 2.

4 *Publicatio legum eſt neceſſaria inter alias conditiones, cum lex ſit actuum humanorum regula, quæ debet eſſe nota omnibus.*

5 *Ignorantia datur probabilis legum non publicatarum.*

6 *Publicandarum legum in Prouinciis, ſeu locis diuerſi modi dicendi reſumptiuè, & in ſpeciali* à n. 7.

7 *Pontificiæ leges, cum primùm publicantur in Curia Romana, & in acie Campi floræ ad Valuas Baſilicæ Apoſtolorum affixa ſint, & in Cancellaria Apoſtolica pro publicatis habentur* n. 44. *Alij dicunt, vt debeant promulgare in Prouinciis* à n. 12. *& probabilius* à n. 13. à n. 20. *reſpondentes primæ ſententiæ.*

8 *Bulla cœnæ Domini nullibi, niſi Romæ ſolet publicari, & de ratione* n. 21.

9 *Pius V. leges Tridentini voluit, vt vbique obligarent à Kalendis Maij ann.* 1566. *poſt promulgationem Romæ factam, &* n. 14 & 12.

20 *Bulla Pontificiæ, vt obligent nullibi publicantur extra Romam, niſi aliud Pontificibus videatur, vt placuit Sixto V. in Bulla contra Aſtrologos; ſed explicatur* n. 23.

21 *Decretales multæ Pontificum ex ſola promulgatione Romæ facta, obligant reſidentes in aliis Prouinciis intelliguntur* n. 21. & 24.

16 *Pontificiæ leges ſolent non omnibus imponi, ſed certæ Prouinciæ quando ſic expedit.*

17 *Publicatio Romæ facta legis Pōtificiæ, non ſufficit, niſi aliter Papæ viſum ſit & quare* n. 18. & 19.

19 *Eccleſia eſt Regnum ſpirituale ampliſſimum per omnes Orbis partes diffuſum excedens latitudinem imperij Romani ſine comparatione.*

20 *Regulæ Cancellariæ ſunt notæ multùm omnibus, & præcipuè Romæ litigantibus, & probabile eſt, vt non habeant vim obligandi extra Italiam* n. 37.

25 *Leges imperatoriæ, & Regum, item & Pragmaticæ verius eſt, vt obligent, quod debeant publicari, non ſolùm in Curia, ſed in Prouinciis: vbi de praxi noſtra Hiſpaniæ, &* à n. 26. *niſi aliud explicent, vt* n. 40.

Pragmaticæ quando obligent n. 26. *&* 40.

27 *Imperatores, & Reges habent in ſuo eſſe primæuo in humanis à populo poteſtatem.*

28 *Promulgatam legem ſciens Romæ factam, num ſi exiſtat in Prouincia, obligetur obſeruare* num. 29. & 30. *& negatiua placet ſententia* n. 31.

n.31.& exemplificatur n.32.& 33.34.35.36. 37.38.39.& 40.

40 *Bullæ Pij II. Sixti, & Clementis, potius videntur facere pro promulgatione neceſſario facienda, etiam in Prouincijs.*

41 *Lex vt dicatur ſufficienter promulgata ſufficit, vt ſciatur publicè, etſi aliqui eam ignorent, & à* num.42.

42 *Publicatio legis eſt neceſſaria, etiamſi facta ſit in conſilio generali cum Papa confirmatione.*

43 *Ignorans inuincibiliter legē promulgatam, excuſatur à culpa; etſi non in foro externo, &* n.47.

35 *Lex publicata habet aliquos effectus, etiam reſpectu ignorantis eam.*

46 *Lex ab aliquo ſcita, dicitur promulgata, ſi à fide dignis audiuerit.*

48 *Ciuitas tenetur obſeruare interdictum, ſi promulgatum ſit in primaria Eccleſia, vel ſi ſciatur vicinos, & maximè Eccleſiam Metropelitanam illud ſeruare.*

1 AD primam difficultatis partem
reſpondeo, vt quemadmodum
de conditione legis eſt acce-
ptatio, vt in quæſtionibus præ-
cedentibus adduxi, & quod
fiat rationi boni communis, &
non particularis, vt dixi, & do-
cent D.Thomas 1. 2. *q.90. art.*1. Felin. *in c. cum
omnes hoc tit.* Panormit. *in Rub. hic* Ant. Gom. *in
l.1 tauri,* Suarez *tract. de legibus lib.1.cap.6.n.*8.&
alij probantes ex dicto Iſidoro *in c. erit autem lex
dist.* 4. ibi *nullo priuato commodo, ſed pro ciuium
vtilitate conſcripta l.9.tit.1.p.* 1. ibi loquens de le-
ge *es pro comunal de todos*; eo quod lex eſt pro-
2 prium opus publicæ poteſtatis, † ſed hoc, vel
primò, aut ſecundariò, ſit vt quando primò, &
principaliter, hoc eſt immediate vtilitas ad
Rempublicam ſpectat in conſequentiam, & ſe-
cundariò ad priuatos; prout ſunt leges, quæ pro-
uident Reipublicæ ſtatui, vel lites extermi-
nant, vel delicta puniunt, ſeu de rebus ſacris, aut
de ſacerdotibus diſponunt, & omnes aliæ ſimi-
les, in quibus vtilitas executionis immediatè
confertur in Rempublicam, in conſequentiam
3 verò in priuatos † ſecundariò conſiderantur
quando continent bonum priuatum primò, &
immediatè, ſecundariò verò vtilitas in Rempu-
blicam dimanant; & ita reſpiciunt bonum com-
mune mediante priuato, vt ſunt leges, quibus
conſeruantur patrimonia ſingulorum, vel quibus
conſulitur fragilitati minorum, vel mulierum
imbecillitati, & ſimiles, ex quarum executione
principaliter, & immediatè confertur vtilitas in
eoſdem priuatos, qui bona ſua conſeruant, &
mediantibus illis in Rempublicam manat vtili-
tas, cuius inter ſubditos eſſe locupletes, & ne
quiſquam illorum ſua re male vtatur auth. vt iu-
dices ſine quoquo ſuffragio §. *conſiderauimus col-
lat.9.& §.fin. Inſt. de his, qui ſunt ſui*, vt colligitur
prædicta diſtinctio *ex l.1. §. huius ſtudij ff de Iuſt.
& iure*, & tradunt Bartol. *in l. ſi quis pro eo ff. de fide
iuſſor. & in l. ius publicum ff. de pactis*, Abbas *in c.
cum contingat. n.5. & 6. de iureiur.* explicant Na-
uarr. *in c. cum minister à n.8.1.& 23.q.5.* Conarr. *in
c. quamuis pactum p.2.§.1.n.6.* Barboſa *in l.1 p.1. à
n.64.ff. ſoluto matrim.* Suarez *de legibus lib.1.c.26.
n.2.* Quam concluſionem ſic intellectam docent
præter ſupra relatos Menchaca *illuſtr. cap.31.n.26.*
Saytus, quem citat Barboſa *in dict. c. erit autem*

diſt.4.n.7.& D.Thom. *de regimine Princ. lib.3.c.*11.
Vaſquez 1.2. *diſp.151.c.2. & 3.* Salas *de legibus
diſput.1 ſect.7.* Layman *in Theologia morali lib.1.
tract.4.c.1.n.5.*

Ita enim ſicut prædictæ, & aliæ conditiones ad 4
bonam legem requiruntur, ſic etiam vt publice-
tur ſufficienter ex eo, nam cum lex ſit actionum
humanarum regula, neceſſarium eſt vt applicetur,
& fiat omnibus nota per promulgationem, vt
conſtat ex omnibus legibus, ſiquidem naturalis
lex, vt dixi *q.* 1. ſufficienter eſt promulgata per
lumen rationis, iuxta illud *Pſalm. 4. ſignatum eſt
ſuper nos lumen vultus tui*. Et quod in legibus hu-
manis requiratur patet ex textu *in cap. in iſtis
diſt.4.* ibi *leges inſtituuntur cum promulgantur*, & ex
l. leges C. de legibus ibi *leges ſacratiſſimæ, quæ con-
ſtringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent:*
docent latè Doctores ibi D.Thom. 1.2. *quæſt.*90.
art.4. Sotus *de Iuſt. lib.1. quæſt.1. art.4.* Gregor. de
Valent. *tom.2. diſp.7.q.5. punct.* 3. Caſtr. *de lege
pœnali c.1. col.* 10. verſ. *hæc tamen hac conditione*,
Gab. Vaſquez 1.2. *tom.2. diſp.156.c.1.* Suarez *de
legibus lib.1. c.11. & lib.3.c. 16. & 18.* Saytus *in
claui Regia lib.3.c.5. per tot. & decens lib.1.cap.7.
num.3.* Pater Emanuel Rodriguez *quæſt. regular.
tom.1.q.6.art.3.* Molina *de iuſtitia tract.5 diſp.70.
n.*1. Paulus Layman *in Theologia morali tract.4.
de legibus c.2.* Villalobos *p.1. tract.2. diff.1.num.7.*
Bonacina *de legib. diſp.1. q.1.puncto 4.à n.6.* Salas
de legibus diſp.12. ſect.1.& ex Iuriſtis alij relatia
Zenedo *collect.1. ad decretal. n.* 3. Zerola *in praxi
Epiſcop.p.1.* verbo *pragmatica*, Nicol. Garcia *de
benef.p.5. c.8. n.14.* Stephan. Gratian. *deciſ. Mar-
chiæ* 200. *à n.10.* Farin. *in fragm. criminal. p.* 1.
littera, C. à n.653. & p.4. conſ.65 litt. ę Sebaſtian.
Medicis *in tract. de legibus, & ſtatutis p.4. quæſt.*34.
Mexia *in tract. taxæ panis concl.7.n.9.&* 10. Men-
chaca *illuſt. quæſt. c.* 43. Ioannes Gratian. *regu-
la* 296. Burſades *conſ.299. à n.102. volum.* 2. An-
ton. Gab. *commun. lib.6. tit. de legibus, & conſtit.
concl.4.* Azeuedus *in l.2 tit.1. lib.2. recop. à num.7.*
Azor. *inſtit moral. p.1.lib.5.cap.2.q.1.* Riccius *col-
lect.*461.& quando dicatur ſufficienter promul-
gata dico infra in verſ. *ad quartam*, † & dicit 5
enim Riccius *in fine dict. collect.* 461. quod legum
non publicatarum datur probabilis ignorantia
ſic probans ex pulchra *deciſ. Card. Putei dec.*281.
*p.*1. quod notat pro ornatu *textus* §. 1. *in auth.* vt
factæ nouæ conſtit. & quod ſit probabilis igno-
rantia extrauag. non notæ, vt ait Caſſador. *in de-
ciſ.12. ſuper regul. Cancellar. & hic dicenda multùm
ſpectant ad materiam textus in c.2. hoc tit.* de pro-
mulgatione legis & eius neceſſitate ſcribit cum
aliis nouiſſimè D.Tapia Archiepiſcopus Hiſpa-
lens *in ſumma p.164.q.4.* per quatuor articulos.

Ad ſecundam difficultatis partem video vt 6
reſpondeant Doctores, quod plura ſolent cumu-
lare, aliqui diſtinguendo inter leges Pontificias,
& imperiales, alij abſolutè docendo, vt debeant
in Prouinciis Imperij, aut Eccleſiæ publicari, alij
vt ſatis ſit in Curia Romana, ſiue Imperatoria,
aut Regia publicari, alij abſolutè dicendo Pon-
tificias ex ſola publicatione facta Curiæ obli-
gare, imperatorias, aut Regias præter publica-
tionem Curiæ faciendam eſſe in Prouinciis, vel
ſaltem in aliis Regnis legiſlatori Principi adia-
centibus. Quare etſi hæc omnia longam diſpu-
tationem exigant, ego clariori quo poſſim modo
expendam, ad partes primo de Pontificiis, dein-
de de Regiis, ac Imperatoriis.

7 Igitur de legibus Pontificiis aſſertio commu-
nis eſt vt habeant obligandi vim, quam pri-
mum in Cutia Romana publicantur, & in acie
Campi floræ ad Valuas Baſilicæ Apoſtolorum
affixæ ſuit, & in Cancellaria Apoſtol. pro pu-
blicatis habentur, vt docent Syluester verbo *lex*
q.6. verſ. 3. Gomex *in proœmio regul. Cancell.q.2.*
ante finem, Gtegor. de Valent. *tom.2. diſp.7.q.5.*
punlt.4. dubie 2. Azor *ſupra c.3. q. 3.* nec neceſ-
ſum eſſe in aliis Prouinciis publicari, & Docto-
res ſic docentes ratiocinantur, ex eo quia om-
nes cauſæ, quæ ex toto terrarum otbe deferun-
tur, ad Curiam Romanam non definiuntur, niſi
iuxta regulas Cancellariæ, & alias leges, quæ
8 tantum Romæ ſint promulgatæ.† Secundò nam
Bulla cœnæ Domiui nuſquam, niſi Romæ ſo-
9 let promulgari.† Tertiò quia Pius V. in ſua Bul-
la, in qua confirmauit cuncilium Trid. voluit
vt leges dicti concilij, quæ pertinent ad refor-
mationem, & Ius canonicum vbique incipetent
obligare Kalend. Maij anno 1566. poſt pro-
10 mulgationem Romæ factam. † Quartò quia
cum Pontificibus expedire videtur vt eorum
Bullæ promulgentur in ſingulis Prouinciis id
ſpeciatim decernunt, vt patet in Bulla Sixti V.
contra Aſtrologos, & Vaſquez referendus dixit
nullam hactenus legem, vel Bullam Pontifi-
ciam plus quàm in Curia Romana fuiſſe publi-
catam.

11 Et confirmatur ex Syluestri ſententia ſupra
verbo *lex* dicentis conſequens inde fure quòd
multæ decretales Pontificis non obligarent; ſi-
quidem multæ in multis Prouinciis non ſuot
vnquam promulgatæ, in quibus tamen obligant,
& ſeruantur, vt tenuit etiam Valentia *d.diſp.7.*
q.5. puncto 5. vbi admittit Soti ſenteutiam con-
trariam, vt probabilem, & hanc defendunt An-
guianus *de legib. tom.1. lib.4. contr.1.n.27. & 28.*
Caſtellinus *in tract. de elect.canonica prel.*1. §.10.
Graſis *in conſil. tom.1. lib.3. conſ. 9. num.4. de re-*
gular. Tannerus *in part.2. diſp.5.dub.3.num.*118.
Pontius *de matrimonio lib.5. cap.7. num.* 2. Lorca
in part.2. tom.2. diſp. 18. *de legibus*, Rodrignez
quaſt. regular. tom.1. q.6. art.3. Malderus 2.2.q.90.
art.4. dubie 3. Marius Anton. *lib.1. reſol.*121. *ca-*
ſu 1. Filiuc. *tom.2. tract.2. tract.*21. *c.*11. *n.*397.
Saytus *in claui Regia lib. 3. cap. 5. num.7. Corol.*
in Bulla cœne, vbi de abſolutione in fine
fol.975. Granadus *in p. 2. controuerſia 7. tract.* 3.
*part.1. diſp.*11. *& ſect.2. num.* 17. Vgolinus con-
tra Venetos *cap.1.§.1. num.* 4. Suarez *de legibus*
*lib.4.cap.15.num.*2. Salas *in eodem tractatu diſp.*12.
*ſect.2. num.*10. Valent. *tom.3. dict. diſp.7.quaſt.5.*
punct.5. Vaſquex *ſupra in 2. part. tom.2. diſp.*256.
cap.2. Azor *inſtit. moral. part.1. lib.5. cap.5. q.3.*
cum aliis Diana *part.1. tract.10. reſ.8. in princ.* vbi
in fine poſt alia iu contrarium adducta ait *ego*
puto non eſſe neceſſariam promulgationem, vt lex
Pontificia obliget, vbi etiam cum Molfeſio, Duar-
do, & Villalobos, quibus addo Merollam *in*
*diſputat. Theolog. tom.2. diſp.4. c. 4. dubio 17. n.*250.
Monteſinum *in* 1.2. D. Thom. *tom.* 2. *diſp.*20.
q.4. difficult. 3. num. 96. Peſaotiam *in* 12. *q.*108.
art.4. diſp.5. Auerſam *in 1.2. q.95. ſection.4.* acer-
rimè multis defendit reſpondens contrariis,
Diana *p.6. tract.6. reſ.* 39. de quo infra hac quæ-
ſtione ſub verſ. *ad tertiam*.

12 Sed alij multi docent vbique neceſſariam eſſe
publicationem in Prouinciis, vt leges Pontificiæ
obligent ſubditos diſperſim in remotis habi-
tantes, & extra curiam Romanam, vbi fuetiu
publicatæ ex ea ratioue, quia nimis durum eſſe
ſi ſtatim, atque Romæ promulgatur aliqua lex
Pontificia, obligaret Chriſtianos per totum
muudum diſſipatos. † Deinde probatur quia vt 13
iam dixi *à quæſt.4.* vt lex quæ vſu non recipitur
careat vi obligandi, quamuis Principis authori-
tate ſit conſtituta, & promulgata; quod etiam
indiſtinctè de legibus, tam Pontificiis, quam
ciuilibus docent Azor ſupra, & Valentia *d.q.5.*
puncto 5. vbi addit eſſe communem ſententiam
Iutiſtarum, & Theologorum: & Tannerus de
pleriſque Pontificiis tenet. † Deinde facit quia 14
Trid. concilium pluribus in locis, vbi vnifor-
miter hucuſque ab omnibus obſeruatur, fue-
rit publicatum, poſt publicationem Romæ fa-
ctam; imo Pontifex Pius IV. in Bulla, quæ in-
cipit *ſicut ſacrorum* ſatis ſignificat ſe quoque
motum diſpoſitione iuris communis ad conce-
dendam iuſtam temporis moram, antequam de-
creta concilij Trid. circa, reformationes iocipe-
tent obligare, & ſortiri effectum; imo docent
Doctores hoc de æquitate, & beoignitate Pon-
tificis præſumendum fuiſſe, nempe vt in ſuis no-
uis coostitutionibus intendat ſe conformate di-
ſpoſitiooi iuris communis, quoad loca promul-
gationis, quemadmodum quoad tempus pro-
mulgationis.

Et confirmatur quia canones indicant mani- 15
feſtè Pontifices ſupponete leges, & conſtitutio-
nes ſuas per Ordinarios eſſe in Prouinciis publi-
candas de quo loquor *q. ſequenti*, & ſi hoc non
exprimant, & tunc contrauentores pœnis ſub-
iacere, vt colligunt euidenter *in c. cum infirmitas*
de pœnitentiis, & remiſſionibus, vbi ſi quis medico-
rum illam conſtitutionem, poſtquam pet Præla-
tos locorum fuerit publicata, transgrediatur tan-
diu ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, &c. † iterum 16
confirmatur quia licet fideles omnes ſint ſubiecti
ſummo Pontifici, tanquam Chriſti Vicario in
terris, & capiti vniuerſalis Eccleſiæ militantis;
nihilominus quemadmodum iuxta publicatam
gubernandi rationem, non eædem leges ſemper
conueniunt omnibus populis, nec vbique ſunt
futuræ vtiles: ita quoque frequenter poteſt acci-
dere quòd iuxta tegulas prudentiæ Chriſtianæ
iudicetur expediens, vt aliquæ leges Eccleſiaſti-
cæ, quæ non ſunt de rebus admodum neceſſa-
riis, non imponantur certis prouinciis, & popu-
lis, ſupet quibus ſancta ſedes libenter deſiderat
informari, quia nouit ſibi datam poteſtatem in
ædificationem, non in deſtructionem.

Quare ego his, & aliis conſideratis exiſtimo 17
dicendum iuxta iuris tegulas quod vt obligent
leges Pontificiæ, prærequiratur præter publica-
tionem Romæ factam, alia iu ſingulis Prouin-
ciis, ſiue per Epiſcopos, aut uuncios à Poutifice
vbique Regnorum Chriſtianorum miſſos, vt
patet ex quotia Diana, ſeu ſæpe repetit à praxi,
& in tantùm procedere, vt licet Doctores coo-
trariæ ſeutentiæ dicant ſuam ſeutentiam commu-
niſſimam eſſe, niſi forte Pontifex velit vt lex à
ſe promulgata io Curia, promulgetur etiam in
Prouiuciis, hoc dictum intelligatur à contrario,
ſcilicet taliter eſſe in Prouinciis promulgatio-
nem, quod niſi Poutifex aliud ſe velle declararit,
nempe vt publicatio ſola Romæ facta ſufficiat
pro obligando ſubditos vniuerſi Chriſtiani or-
bis ſemper ſit neceſſarium vt publicetur quæli-
bet noua conſtitutio in omnibus Prouinciis,
quod

quod probo ex *auth. dict. vt fact. noua conſtitut.*
*colat.*5. qua dicunt Doctores in puncto iuris ita
tenendum.
18 Tum etiam quia vt ait Molina *de iuſtitia tom.*2.
*diſp.*3. *q.*5. *num.* 4. loquens de fallibilitate con-
trariæ ſententiæ ſic loquitur *opinio illa quod Pon-*
tificia leges ſtatim poſt duos menſes à publicatione
Romæ fa.ta obligent totam Eccleſiam, nec neceſſa-
ria ſit publicatio in ſingulis Prouinciis, aut Diœce-
ſibus ad effectum quòd nullus præſumatur illas igno-
rare profectò non eſt tàm certa, quàm certa ſupponi-
tur, quia potius contraria meo iudicio eſt probabi-
lior : ita ille; & facit illa fortiſſima ratio, quam
inter plures alias hanc noſtram ſententiam de-
fendens longè tradit Ioannes Vuigens 1.2. D.
Thom. *quæſt.*69. *art.*4. *à n.*84. vſque ad *num.*93.
Cuius verba, & ſi illum non ſequatur refert
Diana iterùm agens de noſtra quæſtione *part.*5.
tract. 13. *miſcel.* 2. *reſ.* 23. ibi legendus in verſ.
19 *addi denique poteſt.* † quia cum Eccleſia ſit Re-
gnum ſpirituale ampliſſimum per omnis orbis
partes diffuſum, & ſine comparatione excedens
latitudinem Romani Imperij, euenit vt impoſ-
ſibile, quod leges Eccleſiaſticæ in Vrbe Roma-
na publicatæ dumtaxat innoteſcant aliquo
vſque vniformiter per totam Eccleſiam, aut per
diuerſa Regna, & Prouincias, vbi promulgatæ
non ſint, quamuis ex occaſione poſſint aliqui
hic, vel illic de iis inaudire; etenim velle ſic
longè per totum orbem diſperſos abſque alia
publicatione obligare; & ſi caſualiter de lege
publicata Romæ inaudirent, quis non videt
quod eſſet multos coniicere in varias animi an-
xietates, & ſcrupulos conſcientiæ, qui aliquid
de lege audiuiſſent, quam tamen viderent paſſim
non obſeruari, & Villalobos vbi ſupra, etſi con-
trariam ſequatur de ſtylo Rotæ, & Curiæ fate-
tur hanc in puncto iuris eſſe fundatam, quam te-
nentur Sa. verbo *lex num.*9. Angelus verbo *lex*
*num.*13. Sotus *de inſt. lib.*1. *q.*1. *art.*4. Ludouicus
Carbo *de legibus lib.*3. *diſp.* 9. Medina *in part.*2.
*q.*90. *art.* 4. *dubio* 1. *poſt* 2. *concluſ. & dubio vl-*
timo concluſ. 5. Senarius *in ſuis opuſcul. Theolog.*
tom. 3. *diſputatione de legibus à num.*56. Conrad.
*in part.*2. *q.*90. *art.* 4. *ad* 2. Miranda *in manuali*
*prælat. tom.*2. *q.*25. *art.* 4. *concl.* 5. Victorelus *in*
notis ad manual. prælat. Nauar. *c.*23. *num.*40. qui-
bus addo Caſtellinum *in compendio Theologia mo-*
*ral. tract.*3. *c.*7. *& tract.*8. *c.*17. Du-Vallium 1.2.
*D. Thomæ tract. de legibus q.*5. *art.* 5. & hanc vt
probabilem docent Layman *in Theologia moral.*
*lib.*1. *tract.*4. *cap.*3. *num.*3. Vaſquez cum Grando
vbi ſupra Leſſius *de iuſtitia lib.*2. *cap.*22. *dubio* 13.
*n.*28. Homobonus *in examine Eccleſ. p.*2. *tract.*12.
*c.*3. *quæſt.*10. *in fine* Becanus *in ſumm. Theolog. p.*2.
tract. 3. *c.*6. *n.*5. *&* 6. *in fine.*
20 Nec obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ,
non prima ratio de cauſis ex toto terrarum orbe
delatis ad Curiam Romanam, quæ definiuntur
iuxtà regulas Cancellariæ, & alias leges Romæ
tantum promulgatas, quia præterquam quod
prædictæ regulæ ſunt nimis notæ omnibus tri-
bunalibus, cum iam Romæ ſint promulgatæ,
vbi de cauſis delatis, tunc cognoſcitur quid ini-
tum, vt ibi ratione loci, & cauſæ comprehendat
21 litigantes, de his regulis *infra q.*12.† Non ſecun-
da ex Bulla cœnæ, quia cum ea quotannis in
curia publicetur, & admodum ſit omnibus no-
ta, ac recepta habetur, ſicut cœtera Pontificia
decreta, quæ quia inſerta in corpore iuris, vt
ſtatim dico ipſa ex ea inſertione omnibus nota
fieri. Non. 3. ex Bulla Pij *de publicatione Trid.*
quia præter adductum iuxta eandem Bullam in
fauorem noſtræ ſententiæ, reſpondeo omnia di-
ſpoſita, & ordinata in concilio fuiſſe publicata
in Prouinciis quorumcumque Patrum, qui ac-
ceſſerunt, præſenteſque extiterunt, vt iudices
conſultores eorum per monita, & epiſtolas; imo
& Pontifex tunc temporis à publicatione ritè
facta Romæ mandauit illa Trid. decreta ad im-
preſſionem tradi, quo commodius per Chriſtia-
ni nominis Prouincias, & Regna diuulgari poſ-
ſent, vt loquitur in Bulla confirmationis dicti
concilij, quæ incipit *Benedictus Deus.* † Et con- 22
firmatur ex Bulla Pij IV. ea de re edita, quæ in-
cipit *in Principis Apoſtolorum ſede :* ex qua pec
multa decreta Trid. decernitur vt ea quia dero-
gant priuilegiis, & gratiis, publicentur in Pro-
uinciis, vt ſic nota à priuilegiatis obſeruentur.† 23
Non 4. quia etſi Pontifex aliquoties exprimat,
vt lex Romæ promulgata, publicetur in Pro-
uinciis, vt in exemplo Bullæ ibi relatæ Sixti, &
ex nonnullis iuribus, & ex doctrina Vaſquez
ibi poſita ex eo inferentes, vt ſi nihil caueatur,
ſufficiat Romæ publicatio, ſatis reſpondetur ex
fundamentis noſtræ ſententiæ; non enim expreſ-
ſio Pontificis de publicatione facienda in Pro-
uinciis, auffert naturam legis deſiderantis fieri
notam omnibus per publicationem, vt excuſe-
tur ignorantia alleganda.† Quintùm non obſtat 24
adductum à Syluestro ex eo quòd multæ decre-
tales Epiſtolæ Pontificum, non fuerunt in Pro-
uinciis publicatæ, quia reſpondetur quod cum
prædictæ decretales, ſeu canones in corpore iu-
ris inſertæ ſoleant vbique ex pulpitis, & ex Ca-
thedris, item & in omnibus audientiis laicis, &
Eccleſiaſticis allegari, dictari, & doceri, ſatis eo
facto publicatas dici in omnibus Prouinciis, &
Diœceſibus, vti longè alloquens docet Vbigers,
vbi ſupra, cuius verba ad longum refert Diana
*dicta p.*5. *tract.*14. *reſ.* 25. Iacobus Gordonus *in*
Theologia morali tom. 1. *lib.*2. *quæſt.*10. *cap.*5. §.2.
*num.*14. Nicolas Beldellus *in diſp. Theolog. tom.*1.
*lib.*3. *diſp.*18. *n.*7.
Ex quibus iam ſine dubio videtur dicendum, 25
quod etſi Doctores multi ex adductis, pro pri-
ma ſententia affirment legem Imperatoris, Re-
gis, aut alterius Principis ſupremi, non deſide-
rare, nec exigere, vt obliget omnes ſubditos
promulgationem in Prouinciis, præter factam
in Curia ex fundamentis relatis ſupra de lege
Pontificia, publicata tantùm in Curia Romana:
vt in terminis de legibus noſtris Villalobos *in*
ſumma part. 1. *dict. tract.*2. *dif.*12. *num.*6. affirmat
praxi obſeruari, vt ſolùm Matriti Curia Regis
Philippi IV. promulgentur, quæ poſtea impreſ-
ſæ per cœteras adiacentes Prouincias, & ciuitates
non iterum publicantur. † Tamen verius multis 26
ab hinc annis videmus ſanctiones pragmatica-
rum nouas poſt factam publicationem Matriti
publicari in omnibus Prouinciis, ac ciuitatibus,
quæ ſunt capita Regni, Prouinciæ, aut territorij,
quod eſt iuri conformiſſimum *ex d. auth. vt fact.*
*noua conſt. collat.*5. & ex aliis. † Deinde cum Im-
peratores, Reges, ac cœteri Principes ſupremi
habeant poteſtatem in ſuo eſſe primæuo in hu-
manis à populo, iuxta quę adduxi ſupra *q.*1. *&* 2.
ſequitur vt noluerit populus eam concedere po-
teſtatem condendi leges, abſque eo, quòd publi-
carentur etiam in prouinciis, vt ſic omnibus ſub-

ditis innoteſcerent,poſito quod de legibus Pon-
tificiis procedit ex iam adductis , qui habet po-
teſtatem tantùm dependenter à Chriſto Domi-
no , non à populo ; ſed quando videatur Ponti-
fex, ſeu princeps velle, vt lex noua obliget abſ-
que publicatione,vel cum ſola ea, quæ fit in cu-
ria dico *q.ſequenti.*
28 Ad tertiam quæſtionis partem an ſi quis ſciat
aliquam legem eſſe Romæ promulgatam,tenea-
tur eam obſeruare , poteris reſpondere ad vtram-
que partem negatiuè,aut affirmatiuè , ſecundùm
ſententias traditas in præcedenti dubio ſub verſ:
ad ſecundam ; igitur qui dicunt eſſe obligatum
poſſunt fundari præmiſſis iam adductis funda-
mentis in eo , quia nec naturali , nec poſitiuo
iure aliqua alia publicatio requiritur , cum nec
lex ex natura ſua requirat publicationem , ſeu
promulgationem in ſingulis prouinciis ; & nec
vllo iure humano , ſeu Diuino eſt ius aliquod
in legibus Pontificiis aliam promulgationem
requirat cum nouella Iuſtin.66. pro imperiali-
29 bus legibus poſita ſit, non pro Pontificiis.† Ita
quia quoties aliqua lex Pontificia requirit pro-
mulgationem in prouinciis , id exprimit quem-
admodum patet in conſtitutione Pij II. quam
addit cõtra clericos malè promotos anno 1461.
& vult vbique obligare poſt publicationem
Romæ factam , ſicut Sixtus V. eam , quam an-
no 1588. contra eoſdem fuit , & *Clem.*8. aliam
contra eos , qui ad presbyteratûs ordinem non
promoti Miſſam celebrant , vel Sacramentum
Pœnitentiæ miniſtrant anno 1601. editam.
30 † Deinde quia Eccleſia eſt vnum corpus politi-
cum , cuius caput cenſetur ſufficienter illud di-
rigere,dum ſolemniter Romæ ſuum declarat im-
perium , præſertim cum ſedes Pontificia Romæ
ſit fixa, & Pontifex non ſoleat vagari per pro-
uincias , vt ſolent Principes ſæculares. Et his,
ac aliis rationibus docet hanc ſententiam *p.6.
tract.6.miſcel.reſ* 39. verſ.*dico* ; ſic cum Doctori-
bus , quos ipſe retulit *p. 1.tractat.1.reſ.8. & p.5.
tract.14.reſ.25.*& cum Syluio *in p.2.D.Thom.q.96.
art.4. quæritur* 11. *concluſ.3. in princ.* & Papa Vr-
ban. VIII. *in Bulla incipiens Romanus Pontifex*
die 5. Iunij 1641. damnat omnia præiodicialia
contra immunitatem Eccleſiaſticam , etiam ſub
prætextu quod Bullæ Pontificię non fuerint pu-
blicatæ, vel vſu receptæ.
31 Verùm exiſtimo dicendum ex dictis ſub dicto
verſ. *ad ſecundam* à verbo *ſed alij multi* , vt non
ex eo quòd quis ſciat legem eſſe Romæ pro-
mulgatam,teneatur illam obſeruare, ſi promul-
gata non ſit in prouinciis, vbi degit : ſic in ter-
minis docet Ioannes Præpoſitus *in p.2.quæſt.95.
diſput.1. dub.7.* illationibus octo comprobans ,
quas ad litteram ex eo idem Diana refert. Pri-
mò quem non obligari ſeruare legem , quam
ſcit Romæ promulgatam , ſi non ſit promulga-
ta in prouinciis , vbi commemoratur, & ſpecia-
32 lis clauſula in lege non apponatur. † Secundò
pœnam legis non incurri ab eo,qui in huiuſmo-
di loco fecerit materialiter contra legem v. g.
non incurri excommunicationem , ſuſpenſio-
nem,priuationem beneficij.
33 Tertiò non incurri in conſcientia in habilita-
tem ad officia,beneficia , nec incurri irregulari-
34 tatem.†Quartò contractum non futurum inua-
lidum, & irritum , quodque aliquis non tenea-
tur in conſcientia abſtineri à tali contractu, qui
per legem irritatur , nec illum reſcindere maxi-
mè ſi ex reciſione ſequeretur ſcandalum Reipu-
blicæ. † Quintò legem reuocatoriam priuilegij 35
non habere locum antequam in prouincia pu-
blicetur.
Sextò legem , quæ reuocat aliam irritatoriam 36
non habere vim in aliqua prouincia , ſi in ea
non fuerit publicata exemplificans in caſu *cap.4.
de reform matrimon.ſeſſ.24.* † Septimò dicit pro- 37
babile eſſe regulas Cancellariæ non habere vim
legis extra Italiam, quia alibi non ſunt promul-
gatæ , & licet Romæ iuxta illas in cauſis exte-
rorum iudicetur id fieri , quia Iudices in praxi
aliam ſententiam ſequuntur in foro externo,quo
non obſtante poteſt aliquis in foro conſcientiæ
ſeſe alteri ſententiæ conformare. † Octauò vt 38
pateat quid dicendum ſit in multis legibus Pa-
palibus , quæ ita emanant , vt tamen non pro-
mulgentur in prouinciis, quòd ſcilicet ſit veri-
ſimile non obligare eos , apud quos non ſunt
promulgatæ , neque quoad culpam, nec quoad
pœnam. † Et quod ob id graues Theologi , in- 39
ter quos Leſſius *in conſultatione Romæ habita*
cenſuerunt diſparitatem cultus apud Chinenſes,
& Iapones his initiis conuerſionis non eſſe im-
pedimentum dirimens ; & his circumſtantiis
poſſe Epiſcopos ibi ſuſpendere legis promulga-
tionem.
Et ſic videtur neceſſariò vt publicatio legis 40
fiat in prouinciis , tum ex ſupra adductis fun-
damentis· Nec obſtare fundamenta ex Bullis
relatis Pij II. Sixti , & Clem. quia potius vi-
dentur facere pro noſtra ſententia ; etenim quo-
ties Papa , aut Rex exprimat legem à ſe latam
vltra curiam , non publicari concedimus publi-
cationem in ea factam ſufficere; quod ſi non ex-
primat neceſſariam fore, vt excuſentur dubia ,
quæ inde valent excitari contra obſeruantiam
ipſios legis ; & ſic Pontificem ita prudentem ,
alioſque ſupremos Legiſlatores eam promulga-
tionem in prouinciis fieri non impedire , niſi
in caſu quo aliud ſibi videatur ; etſi contrarium
Diana relatus teneat propter dicta pro ſua ſen-
tentia , & *ex Trid.in cap.1.dicta ſeſſ.24. de refor-
mat.* ad ſaturitatem quæſtionis an lex Romæ
publicata obliget eas prouincias in quibus pu-
blicata non eſt infinitos referens pro negatiua;
& etiam pro affirmatiua iuris peritis & Theo-
logis nouiſſimè Berricelus *ex miſſionibus quarta,
p.2.tit.2. quæſt.76. & 77.* & non diſcrepat à no-
ſtra ſententia ibi de aliis quæſtionibus circa pu-
blicationem legis.
Ad quartam quæſtionis partem , quando di- 41
catur lex ſufficienter promulgata , vt obliget
omnes ſubditos. Cum reſolutio huius quæſtio-
nis pendeat à iam adductis in hac quæſtione, &
referendis ; ſic pro intellectu breuiter dico
quod vt lex dicatur ſufficienter promulgata,ſuf-
ficit , vt ſciatur publicè , licet aliqui eam igno-
rent , vt habetur in *dict. Auth. vt noua conſtit.
collat.5.c.1. de poſtul.prælator.* aliàs ergo nulla lex
eſſet ſufficienter promulgata, quia moraliter lo-
quendo caſus eſt impoſſibilis, vt leges humanæ
ab omnibus ſciantur. † Etenim Riccius *col- 42
lect.*1580.*ad textum in c.2. hoc tit. lib.*6. ſic tenet
poſtquam ex Sayro *deciſ.2. eodem* , dicit quod
promulgatio eſt de eſſentia legis, etiam ſi ſit fa-
cta in Concilio generali cum Papæ confirma-
tione addens tunc legem non ignorari , ſi ſcia-
tur lex illa promulgata , ſcita , & recepta à ma-
iori parte populi , cuius ipſe pars eſt , nec enim
legis

legis ſcientia illa deſideratur ad ligandum quæ naſcitur ex notitia intuitiua alicuius ex quinque ſenſibus, nec vt ſufficiat quælibet auditio,& relatio,aut credulitas,quod illa lex in Curia promulgata ſit Sayrus *decif.3.& decif.4.* alia dico circa finem huius dubij.

43 Notandum verò eſt vt etſi dicta lex humana ſit promulgata ſufficienter,nihilominus excuſetur à culpa eam inuincibiliter ignorans , hoc eſt in foro conſcientiæ , non ſic in foro externo , quia qui in hoc allegar ignorantiam , tenetur eam probare , docuit Nauarr. *conſ.1. hoc tit. de conſtit.* Villalobos *in ſumma p.1. d.tract.2.dif.12. num.1.& 2.* vbi dicit nihilominus eſſe legi obligatum ; aliudque eſſe vt ignorantia excuſetur à culpa , in hocque ſenſu intelligi gloſſam *in c.2. hoc tit.* Abbas. Felin. & communem Iuriſtarum dicentes *lege non affici ignorantes* , quod eſt dicere vt ignorantes non peccent contra illam , nec idem eſſe *non ligari* , vt dicit Sanchez *de matrimon. tom.3. diſput. 32. lib.9. num.6.* procedentque etiam ſi præceptum habeat annexam excommunionem.

44 Ioannes verò Andreas ſuper data ſexti decret. Panormit. *in cap.noueris de ſentent. excommunic.* & alij dixerunt leges ſufficienter dici publicatas ſi ſolùm in curia fieret , ad quod iam præbui reſponſum in toto verſ. *ad ſecundam , & ad tertiam.*
45 † Villalobos tamen *dicta dif.12. num.4.* ait legem publicatam habere aliquos effectus etiam reſpectu ignorantis eam , nempe quia ſi lex irritat contractum , & ſit promulgata , non valeat contractus factus cum ignorantia contra illam exemplificans in ducente vxorem cum aliquo impedimento dirimenti à ſe ignorato , vel in vendente vltra taxam à lege promulgatam.

46 Et *num.5.* addit tunc dici ab aliquo ſcitam eſſe legem promulgatam , ſi audiuerit à perſonis fide dignis , quibus credere debeat vni , cui fides maxima communiter præſtatur, non ſi ab aliquo cui de facili non creditur , ne incurrat in illo *Eccleſ.10.qui cito credit leuis eſt corde :* alia de ignorante legem dixi *q.præc.* & dico infra,cum loquor de de excuſando ignorantes à pœna legis promulgatæ.

47 Ad quintam quæſtionis partem quid ſi poſt publicationem , legem quis ignoret , reſponbis ex proximè relatis , & in quæſtiooe præcedenti, & ex aliis in fine.

48 Addo pto complemento huius quæſtionis quòd vt ciuitas obligetur ad obſeruantiam interdicti, ſufficiat vt ipſum ſit ptomulgatum in primaria Eccleſia , vel ſi ſciatur vicinos , & maximè Eccleſiam Metropolitanam illud ſeruare : ita Valerius Reginald. *in praxi pœnit. lib.32. tract.3.num.21.* in fine Barboſa *in cap.1. de poſtul. prælat. n.7.* & plura *de legis promulgatione* congerit ex multis nouiſſimè ad titulum noſtrum Pater Franc. Valente *2 p. in concordia iuris Pontificij à fol.337.per quinque ſectiones.*

QVÆSTIO VIII.

An lex ſeu conſtitutio, in qua adeſt decretum irritans , vt liget , egeat publicatione : An leges ciuiles , ſeu Pontificiæ obligent illico , vel à die publicationis , vel poſt duos menſes ab eâ : An Epiſcopi debeant curare , vt Pontificiæ leges promulgentur in ſuis Diœceſibus. An ſuperiores regulares poſſint pro ſuis ſubditis publicare Iubilæum , non ſpectat à promulgatione Epiſcopi : An priuilegium à Pontifice, ſeu Rege conceſſum , vt obliget , promulgatione egeat ; & an cum adeſt clauſula *ex nunc* videatur vt Princeps velit quod lex obliget abſque publicatione , aliiſve modis.

SVMMARIVM.

1 *Lex , ſeu conſtitutio , in qua adeſt decretum irritans , vt egeat publicatione poſt contrarias opiniones hic &* num.2. *diſtinguitur* , n.3. & 4. *vbi pro negatiua, ſi agitur de indulto, ſeu conſtitutione aliqua particulari , ſecus in lege generali.*

5 *Leges Imperatoris non antequam poſt duos menſes à die publicationis habent obligare ; &* num.8. *Non ſic in Pontificiis* à num.5. *nec* n.10.& 11.

6 *Leges ſuâ naturâ obligant à publicatione niſi à legiſlatore ſignetur tempus obligandi,vt* n.9. *quid Epiſcoporum & Magiſtratuum,*n.7.

7 *Authentica, vt nouæ facta conſtitutiones,* §.1.collect.6.& n.12.

9 Cap noluerit de ſent.excommunic.

10 *Lex etiam Eccleſiaſtica , num liget ante duos menſes à publicatione , pro negatiua , à* n.11.12.14.& 15. *vbi de foro interno , aut externo.*

13 *Papa dum intendit legem ſuam obligare,ſolet in ſua conſtitutione id exprimere.*

16 *Publicationem legis quando teneatur Epiſcopus facere in ſuis Diœceſibus,& n.17.*

18 *Iubilæum promulgare ſuperiores regulares , non ſpectata publicatione , Diœceſani Epiſcopi, non poſſunt ,vt* n.19.& 22.& n.23.

19 *Regulares ſuperiores non veniunt ſub nomine Prælatorum Eccleſiarum , & Ordinariorum , niſi quando ea nomina ſimpliciter exprimuntur , & materia etſi illis applicabilis , vel cum cauetur in iuribus* n.20. & 21.

22 Prælati Eccleſiaſtici *nomine veniunt tantum Abbates Prapoſiti , & alij Prælati ſæculares, ſed nomine* quibuſcumque ordinariis locorum in Bulla Iubilæi , *veniunt tantum Ordinarij ſæcularium Eccleſiarum.*

24 *Priuilegia data per viam legis , requirere publicationem videtur : alij Contra abſolutè tenent à* n.26.ad 30.

26 *Priuilegium vt valeat neceſſum eſt , vt veniat ad notitiam priuilegiati ſecundùm aliquos; alij dicunt valere à dit Data,vt n.29.*

27 *Priuilegia particularia non publicantur, ſed tantum iudicibus intimantur, vt ea faciant obſeruari, qui à tergo ſolent ſcribere, vt obſeruentur, ſicut in illis continentur.*

28 Cap. 1. verſ. nec obſtaret de conceſ. præb. lib. 6.

30 *Legatum teſtamento relictum abſenti, etiam acquiritur, & libertas ſeruo relicta.*

31 L. ſi quis abſenti ſeruo ſcripſerit, ff. de acquirenda poſſeſ. reſolutiuè.

32 *Lex in qua poſita eſt clauſula* ex nunc *illi eo ante publicationem obligat.*

33 *Conſtitutio non eget publicatione, vbi eſſet regiſtrata in Regiſtro Papæ, eſſetque publicè impreſſa & palam venderetur.*

34 *Publicatio conſtitutionis facta in curia, facit vt ea obliget; & ſi non probetur viſus in locis, vbi non fuit facta, &* n. 35.

36 *Decretum irritans poſitum in conſtitutione generali, ſeu ſpeciali, nunquam ligat ignorantes quoad pœnam, ſed tantum quo ad actus nullitatem.*

37 *Publicatio legis nunquam præſumitur, niſi probetur in lege nuper lata, non ſic in antiqua.*

1 AD primam quæſtionis partem, de qua Riccius *collect.* 1276. *ad textum* in iam relata *Auth. vt fact. conſ. nouæ* §. 1. video Doctores diſſentire nam quidam docent quod conſtitutio, in qua adeſt decretum irritans ſine publicatione non ligat, vt docent deciſum Puteus *in deciſ.* 278. *lib.* 1. *Caſſad. in deciſ.* 3. *in princ. de conſtit.* Balbus *in deciſ.* 29. Robuſterius *in quodam diſcurſu ſuo relato inter*
2 *impreſſas diuerſ.* 578. *num.* 3. *p.* 2. † Alij verò dicunt ligare abſque vlla publicatione virtute clauſulæ decreti irritantis, Theſaurus *in deciſion.* 154. *in fine*, Rubin. *in deciſ.* 69. Rota Romana *in vna calagurit* beneficij ſanctorum Iacobi, & Andreæ 17. Maij 1593. coram Cardinali Blanqueto, quam refert Riccius, & ad litteram Barboſa *in cap.* 2. *hoc tit.* videndus *à n.* 4. ibi *à n.* 7. quibus addo Flaminium *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 6. *à num.* 120. *& lib.* 11. *q.* 4. *n.* 44. *& q.* 13. *n.* 86. Franc. Gallat. in *Margarita caſuum conſc.* verbo *clauſula*, Frater Emanuel *quæſt. regular tom.* 2 *q.* 73. *artic.* 2. Farinac. *fragment. crimin. littera C. n.* 672. Zeuallos *in pract. q.* 903. *num.* 13. Caldas Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 6. *n.* 30. *&* 31. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 191. *n.* 12. *& de iuriſd. p.* 4. *conſt.* 1. *caſu* 94. *à n.* 32. Barboſa cum multis *de clauſulis, vſu freq. clauſula* 40. *n.* 7. *&* 13.

3 Sed pro reſolutione diſtinguendum eſt, nam cum decretum irritans ſemper ſequatur naturam diſpoſitionis, ſuper qua apponitur, Cardinalis Puteus *deciſ.* 1. *lib.* 1. ideo dicit Riccius ſub *dict. collect.* 1276. quod iſtæ opiniones debent concordari diſtinguendo duos caſus. Primus quando agitur de indulto, ſeu conſtitutione aliqua particulari, & tunc procedat opinio illa, ſcilicet vt decretum liget ante publicationem: ſic Cardinalis Puteus *in deciſ.* 145. *n.* 1. ſicque ait tentum Riccius *in vna calagurit beneficij* 16. *Februarij* 1607. coram litta, ex eo quia in iſtis conſtitutionibus ſpecialibus publicatio nõ requiritur, Baldus *in deciſ.* 7, & propterea ſequi quod ſi habent decretum irritans, ſtatim ligent, & operentur etiam contra ignotantes, vt fuit in Rot. reſolutum in vna Pampilon. Archidiacon. 10. *decembr.* 1593. coram Cardinali Pamphilo. † Se- 4
cundus caſus quando verſamur in lege, ſeu conſtitutione generali, & tunc procedat ſecunda opinio, vt non liget, niſi facta publicatione: ita Riccius, & Anton. Faber. *deciſ.* 1. *Cod. de legibus*; eſt enim regula iuris; vt ſupra quæſtione præcedenti adduxi quod leges non obligant, niſi facta promulgatione, ſeu publicatione, vt ibi adduxi: alij relati à Barboſa *in dicto c.* 2. *hoc tit. num.* 6. *& in d. c.* 1. de poſtul. Prælat. per textum *in cap. in iſtis* §. *leges*, vbi alij multi, quos refert Barboſa *diſt* 4. & Doctores per textum ibi *in l. fin. Cod. de decret. ab ordine faciend. l. leges Sacratiſſimæ, Cod. de legibus*, & videbis dicta infra in verſ. *ad quintam* de priuilegiis & vt exacte de lege irritante agas leges quæ nouiſſimè ſcribit D. Archiepiſc. Tapia. *in ſum m. lib.* 4. *q.* 12. *per.* 11. *articulos* & adiunges quæſtionem quam nouiſſimè tractat Bericelus *de miſſionibus Apoſtolicis p.* 2. *tit.* 3. *de legibus q.* 78. vbi cum Abbate, Felino, & aliis *in c.* 1. *hoc tit. ſua ref.* Sanchez, Salas, & aliis an lex Pontificia irritans contractum, matrimonium, abſolutionem Sacramentalem auferendo iuriſdictionem, profeſſionem collationem, beneficij alioſque actus non publicatos in Prouincia & ſtatim poſt publicationem in Romana curia habeat vim irritandi.

Ad ſecundam difficultatis patem Barboſa *in* 5
d. cap. 2. *hoc tit. num.* 9. dicit iuris exploratiſſimi eſſe conſtitutiones Principis ſuperiotis poſt duos menſes à die publicationis ligare ſubditos; & ſic ſentire videtur vt omni iure id admittatur, ſed licet de legibus Imperatorum ciuilibus ita caueatur *in d. auth. vt noua facta conſtit.* §. 1. *collect.* 6. Tamen de legibus Pontificiis multi id non admittunt, quin potius teneant à die publicationis obligare, ex eo quia Imperatorum leges nequeunt ligare ſubditos Pontificis docent de Pontificiis legibus Anguian. *de legib. tom.* 1. *d.* 4. *contr.* 2. *n.* 17. Tanner. *in p.* 2. *diſp.* 5. *q.* 6. *dub.* 1. *num.* 7. Vaſquez *in p.* 2. *diſp.* 156. *c.* 3. *num.* 14. Homobonus *in examin. Eccleſ. p.* 2. *tract.* 9. *c.* 3. *q.* 3. Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 18. *lib.* 4. *c.* 15. *num.* 11. *& c.* 17. *num.* 5. Salas de legibus *diſput.* 12. *ſect.* 3. *n.* 10. Molina *de Iuſtitia tract.* 2. *diſp.* 395. Malderus *in p.* 2. *q.* 90. *art.* 4. *dub.* 3.

Et comprobatur quia nullibi cauetur quod 6
illi duo menſes ſint aſſignati pro legibus illis Pontificiis. Deinde nam conſideratis legibus in ſua natura illico à ſufficienti promulgatione obligant, abſque eo quod obſteut Doctores dicentes tunc obligare à tranſactis duobus menſibus, quia eorum dictum fundatur in lege poſitiua id mandante, non in ipſa legis natura, vt cum omnibus defendit Villalob. *in ſumm. p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 14. *num.* 2. vbi *n.* 1. aduertit quod in legibus, ac conſtitutionibus, in quibus Legiſlatores aſſignant tempus ad obligandum, nullum eſt dubium, ſed in noſtra difficultate nos loqui quando abſolute fuit publicata lex.

Et confirmatur quia vt infra dico ſub hoc du- 7
bio leges Magiſtratus, inferiorum, & Epiſcoporum obligant ſtatim à facta publicatione abſque vlla præfinitione temporis, vt de legibus Magiſtratuum tenent in terminis Hoſtienſis *in ſumma hoc tit.* §. *quando*, Abbas, Decius, & alij *in d. cap.* 2. *hoc tit.* Turrecremata *in cap. in iſtis* §. *leges in medio diſt.* 4. Syluester *verbo lex q.* 6. ex ea ratione, vt ait Villalobos *ſupra num.* 2. *verſ de*

donde

dande, quia *dicta auth.* tantum loquitur de Imperatorum legibus, non de iſtis, Diana *p.1. tractat.10. reſol.9. in fine* verſ. *notandum*, vbi ſic tenet cum Soto *de Iuſtitia lib.1. quaſt.1. artic.4.* Reginald.& Valentiá ſentientes vt leges Magiſtratuum inferiorum cum illicò à publicatione obligent. Idemque ipſe Diana ibi, & Suarez *de legibus lib.2. capit.18. num.9.& lib.4. capit.15. n.15.* tenent de legibus ſeu conſtitutionibus latis ab Epiſcopis.

8 Et ab hinc videtur vltra ſentire Villalobos *dict. dif. 14. num.3. in fine* cum dicat leges Imperatorum tantum obligare nos Hiſpanos, quando deficit Regia lex, de quo iam dixi *ſub quaſt.2.* & ita Anton. de Butrio, Decius, Paul. Eleacarus Francus, quos ſequuntur Nauarrus *conſ.1. hoc tit. num.17.* Azor. *lib.5. moral. tom.1. cap 3. quaſt.8.* dicentes vt leges ciuiles ipſo facto non obligent, niſi à tranſacto tempore duorum menſium poſt publicationem *per dict. conſtit. auth. citate.*

9 Nec obſtat textus *in cap. noluerit de ſentent. excommunic.* quatenus aſſignat duos menſes pro monitione, vt qui fecerint ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticum illa rouocent intra duos menſes alioquin excommunicationem incurrerent. Quare reſpondent Doctores citati, vt refert Diana *dicta reſol.9.* ex hoc non ſequi neceſſarium pro promulgatione tempus duorum menſium, vt omnis lex Pontificia obliget: nam ſunt aliquæ leges, quæ ex voluntate Principis, ſeu Pontificis non incipiunt obligare, niſi poſt certum tempus, facta promulgatione. Et ita videmus in multis pragmaticis, ſanctionibus huius Regni exprimi, vt à promulgatione facta obligent poſt aliquos dies in qualibet aſſignatos plus, minúſve ad placitum Regis; imò Stylus Romanæ Curiæ eſt quod ibi à iudicibus paſſim puniantur Tranſgreſſores legum etiam ante elapſum tempus duorum menſium.

10 Vnde in eo dubio, an lex ante duorum menſium lapſum liget ſcientes pro affirmatiua ſententia, reſponderunt Baldus *in dicto cap.2. hoc tit. num.5.* verſ. *ex prædictis* Panormitan. *num.7.* verſ. *diſceptatio* Imola *num.5.* verſ. *& äduerte*, Felinus *collat.4. num.7.* Beroi. *num. 50.* & alij plures, vt per Federicum de Seniſ. Franc. Dominic. Præpoſit. Panormit. quos referunt, & ſequuntur Rendina *in promptuar. receptar. ſentent. in fine tom.1. in miſcel. num.1.* Azor. *dicto capit.3. quaſt.8.* & Barboſa *in dicto cap.2. num.9.* quidquid contrarium velint ibi Burr, *column.3. n.17.* verſ. *puto de mente ſuris*, Decius *lect.1. n.16. collat.6.* Menochius *de arbitrariis caſu* 185. Nauarr. *d. conſ.1. hoc tit. n.8.*

11 Nihilominus ſunt multi Doctores dicentes leges Pontificias non obligare, niſi à tranſactis duobus menſibus poſt publicationem ex ea ratione quia leges non dedignantur ſacros Canones imitari; ita vt ſacrorum Canonum ſtatuta Principum conſtitutionibus adiuuentur, *c.1. de noui operis nunciatione*; cumque de hoc nihil Pontificio iure ſit cautum, ſitque iuri ciuili conſentaneum, vt niſi à duobus menſibus tranſactis *ex relata auth. §. vt noua conſtit.* ſequitur vt idem iure Pontificio; ac Regio noſtro Hiſpano debeat obſeruari, præcipuè vbi materia caret à peccato: argumento eorum, quæ dixi *in cap. nouit 13. de indic.*

Ergo cum *in dicta auth.* ſignatum fuit tempos duorum menſiom, ne leges primo obligarent vnos, quam alios, vt tradit Villalobos *dicta dif.13. num.3.* item vt tolletur omnis confuſio & rixa & imparitas ſubditorum, vt ſtatim referendi docent, ſequitur hanc ſententiam multum eſſe probabilem, & vt talem ſequuntur Beccan. *in ſumm. Theolog. p.2. tractat.3. cap.6. concluſ.2. num.3.* cum Syluestro, Panormit. Ioanne Andrea. Valentia *tom.2. diſput.7. quaſt.5. puncto 5.* Nauarr. *in manuali cap.23. num.24.* Emanuel Sà verbo *lex num.8.* Mirand. *in manual. Prelat. tom.2. quaſt.25. artic.4. concluſ.5.* Tabiena verba *lex num.51.* & verbo *conſtitutio num.1.* Reginaldus *tom.1. lib.13. cap.16. num.152.* Diana *dicta reſ.9. tract. 10. p. 2.* † Et facit quia 13
Papa dum intendit legem obligare ſtatim, ſolet in ſua conſtitutione id exprimere, vt videre eſt *in ſingula de prab. lib.6. clem.1. de heret.*

Ego inquam hanc ſecundam opinionem ad- 14
mitterem in foro conſcientiæ reſpectu ignorantium, non inquam reſpectu quorum, qui iam ſciunt legem fuiſſe promulgatam, non ſic reſpectu fori externi, nam in eo foro non excuſaretur ab incurſu pœnæ, ſiue legis fractione, qui eam non obſeruaret illico à die ſcitæ promulgationis: ſic cum Azor. *p.1. moral. capit.3. lib.5. quaſt.7. in fine*, vbi dixit *ſic in foro conſcientia prædictam opinionem tutam eſſe, & poſſe ſeruari.*

Verum ſecundæ ſententiæ relati Doctores, 15
vt refert: & ſequitur idem Diana, inferunt quod ſi aliquis ſciret promulgatam legem eſſe, non teneatur illam obſeruare ante duos menſes elapſos, quia alioquin vt bene notant Beccanus, Valentia, & alij magna ſequeretur in Republica perturbatio; nam qui ſcirent promulgatam legem, tenerentur eam ſeruare in vtroque foro, alij in neutro tenerentur, quod impugnatur *ex dictis in* verſ. *vnde.*

Ad tertium quæſtionis partem an curare de- 16
beant Epiſcopi in ſuis Diœceſibus leges Pontificias publicare, poteris ex proximè adductis reſpondere: tamen in terminis Syluius *p. 2. quaſt.96. art.4. quaritur 11. concluſ.3.* dixit teneri vt obſeruetur, quando videlicet Pontifex ſignificat ſe velle quod ſua lex ibi obliget etiam abſque alia publicatione alibi facta, ſed non teneri curare, vt publicetur, promulgatiue, niſi mandatum Pontificum ad eos dirigatur, vel rationabiliter indicet promulgationem in ſuis Diœceſibus eſſe neceſſariam.

Quod ſi Pontifex nec ſignificet opus eſſe alia 17
promulgatione, nec ſignificet non eſſe opus, nec etiam mandatum dirigat ad ordinarios, probabile ait eſſe quod ordinarij non tenentur legem Pontificiam promolgare, vel iurare vt obſeruetur, niſi fructum aliquem notabilem ex talis legis promulgatione in ſuis Diœceſibus ſpectent; poſſunt enim in eiuſmodi caſu interpretari mentem Pontificis eſſe, quod lex, quam ipſe ex iuſtis cauſis indicat Eccleſiæ vniuerſali eſſe vtilem, in diuerſis prouinciis tunc obſeruari, & promulgari curetur ab Ordinariis, quando illi exiſtimauerint ita eſſe pro ſuis locis expediens, & ad aliquem fructum notabilem vtile.

Præpoſitus vero *in p.2.* Diui Thomæ *q. 95.* 18
diſp.1. dubio 9. num.30. ait Epiſcopos, vel alios ſuperiores non peccare, curantes legem promulga

mulgari, vel recipi, quando ſummus Pontifea
id eis non committit, & Diana *p.6. tract.6 miſ-
cel.reſ.38*. poſtquam dixerit hunc caſum eſſe ni-
mis practicabilem, & qui aliquando non pa-
rum torquet Epiſcopos ibi in fine putat leges
Pontificias non agete publicatione in ſingulis
Diœceſibus; & ſic infetre quod eo ipſo quod
Romæ ſint publicatæ more ſolito obligent vbi-
que, nec earum obligatio pendeat exceptatio-
ne populi; .& quod Epiſcopi ſubditos eas non
obſeruantes poſſunt, & debent punire. Ego
autem exiſtimo ſatis huic dubio reſponderi,
tum ex adductis in hac quæſtione, tum in præ-
cedenti.

19 Ad quartam quæſtionis patem Boſſius *de iu-
bilao ſect.4. caſu 3. num.7.* Sà verbo *iubilaum n.2.*
vt refert Pater Gregorius Gobat. *de iubilao du-
plici cap.11. num.67.* affirmant quod ſuperiores
regulares poſſint pro ſuis ſubditis promulgare
iubilæum, non eapectata promulgatione Epiſ-
copi Diœceſani, quia vt ait Henriquez *Prelatus
Monaſterij, cenſetur ordinarius vt promulget*
20 *ſuis ſubditis exemptis ab Epiſcopo.* † Tamen verior
eſt negatiua ſententia, quam ſequitur Bordon.
in miſcellaneis deciſ.23. idem Pater Gregor. *dict.
num.67.* impugnans ſententiam Sà *dict. num.12.*
Diana *p.2. tract. 14. miſcel.4. reſ.33.* ex eo quod
ſub nomine Prælatorum Eccleſiarum, & ordi-
nariorum locorum, non veniunt ſuperiores re-
gulares, niſi quando ea nomina ſimpliciter ex-
primuntur, & materia eſt illis applicabilis,
quia ſi ſic dicitur *Prelati Eccleſiarum*, id intelli-
gitur *de ſacularibus ex cap. ſi quando 8. de officio
de legati, cap. cum ordinarij 3. de officio ordin.*

21 Etenim cum iura volunt comprehendere Præ-
latos, vel Eccleſias regulares exprimunt vt vi-
dere eſt *in cap. nullis 28. cap. ſi poſtquam 33. cap.*
quia ſæpe 40. de electione *in 6. cap. ordinarij 3.
cap. quamuis 8. cap. fin. de officio ordin. lib.6.*

22 Sub eo autem nomine *Eccleſiarum Prelatis*,
veninnt tantum Abbates, Præpoſiti, & alij
Prælati ſæculares nullius habentes propria ter-
ritoria, & ſubditos etiam laicos. Nomine vero
quibuſcumque ordinariis locorum in eadem Bulla
iubilæi veniunt tantum ordinarij Eccleſiarum
ſæcularium; nam illud verbum *locorum* reſtrin-
git nomen ordinarij tantum ad ſæculares cum
eaclusione regularium, vt docent plures cum
gloſſa verbo *ordinarij in extrauag.1. de prab.* Ioan-
nis 22. quos pro ſe citat. Floron *cap.5. de caſibus
reſeruatis cap.4. §. in contrarium:* & ſic reſponde-
tur quod licet Bulla iubilæi tranſmittatur à
Procuratore ordinis, non infetri ſuperiorem ac-
quirere ius illud publicandi, quia id in Bulla
23 non exprimitur. † Nec ex eo quod Prælati re-
gulares accipiant iubilæum ab ordinario publi-
catum, ſubiici Epiſcopo dicantur, à quo ſunt
exempti, ſed tantum dicuntur Iubilæum Lu-
crari ab eo publicatum, non enim propter id
dicuntur cogi, nec facere aliquid ſibi odioſum,
nam lucrantur illud ſine læſione ſuæ exemptio-
nis; imo & in fine Bullæ iubilæi derogatur
Apoſtolicis conſtitutionibus, & priuilegiis re-
gularium, in quantum poſſunt obſtare Bullæ iu-
bilæi, propter quam quod dici poteſt Papam
religioſos, volentes acquirere jubilæum, ſub-
iicere Ordinario, cum Summus Pontifex Præ-
latis tantum ſæcularibus præcipiat publica-
tionem iubilæi: ita alia tradens dicit relatus
Diana.

Ad quintam quæſtionis partem an priuile- 24
gium vt obliget egeat publicatione, & ſuppo-
ſitis quæ *ſupra adduxi quaſt.3. de differentia legis,
& priuilegij*, & num *dicatur lex*, cumque ibi
dictum ſit quod priuilegium reuera ſit quædam
priuata lex, videtur dicendum, vt quemadmo-
dum de perfecta ratione legis eſt quod ſit legiti-
mè promulgata; ſic & in priuilegiis promulga-
tio ſit neceſſaria, vt probat textus *in leg. pen. ad
finem* ibi *ea die qua promulgata eſt Cod. de decurio-
nibus lib.10.*

Et ego exiſtimo cum Barboſa *in cap. in iſtis 3.* 25
diſtinct.4. num.3. vt quoties priuilegia dantur per
viam legis requirant promulgationem, cum ſe-
quantur ipſius legis naturam, notat *gloſſa* verbo
de catero ad mod. in proœmio clement. & ſic vt pri-
uilegium valeat Doctores dicunt neceſſum eſſe
vt veniat ad notitiam priuilegiati. † Nam vt do- 26
cent Batt, *in l. omnes populi, ff. de legib.* Abbas,
& Felinus *in cap. cognoſcentes hoc titul.* quemad-
modum priuilegium conceditur perſonæ parti-
culari non ſit de Papa præſumendum velle illud
concedere, ſe eadem perſona illud, aut neſcit,
aut non acceptat, & eaemplificat Villalobos in
priuilegio à Papa conceſſo, vt quis contrahat
cum cognata, & ille diceret eam in vaorem an-
tequam priuilegium ſciret, quia nihil faceret:
ſic *in ſumm. diſt.1. p tract.2. dif.13. n.1.*

Alij inquam abſolutè docent, vt priuilegium 27
non egeat publicatione, quia iſta dantur in
priuatum commodum; & ſic non dicuntur le-
ges ſimpliciter, ſed cum adiectione *priuata*, vt
tenent citati per Barboſam *in Rubrica de reſcri-
ptis lib.6.* idem refert *in dicto cap. in iſtis ſub n.2.*
vbi in confirmationem allegat vſum aſſerens
nunquam vidiſſe, vel nos audiuiſſe priuilegia
particularia publicè publicari, ſed ſolum iudi-
cibus intimari, vt ea faciant obſeruari, qui à
tergo ſolent ſcribere, vt obſeruentur, ſicut in
eo continetur; quibus rationibus in priuilegiis,
quæ per ſe dantur, id eſt non per viam legis, re-
ſoluit Bartol. *in dicta leg. leges num.2.* & noſtri
communiter *in dicto cap.1. hoc tit.* Felin. ibi *n.7.
tertia limitatio*, Salas *de legibus diſp.17. ſect.5. à
num.31. & 34.* Azor *p.1. inſtit. mor. cap.3. q. vltima,
lib.5.* Frater Emanuel Rodriguez *quaſt. regular.
tom.1. q.6. art.7.*

Et comprobatur ex teatu *in cap. 1. verſ. nec ob-* 28
ſtaret de conceſſione præbendæ *lib. 6.* faciente
differentiam inter leges generales, & priuilegia,
ſeu conceſſiones ſpeciales, quod in his eius cui
conceduntur notitia ſufficiat in legibus non
ita, ſed aliorum cum quibus actus gerendus eſt,
notitia requiratur: ita Barboſa *in dicto cap. in
iſtis diſt.4. dict. num.3. in fine.* † Imò & Beroius 29
in dicto cap. cognoſcentes *hoc tit.* cum multis ab
eo relatis, & Azor. *dict. lib.5. cap.3. quaſt.5.* di-
cunt, vt valeat priuilegium ab ipſa conceſſione
Principis; & hanc partem vt probabiliorem ſe-
quitur ea communi Iuriſtarum citans ad id Ro-
tæ deciſionem 14. *p.2. num.2.* ex eo fundamento,
† quia legatum, teſtamento relictum, abſenti 30
etiam acquiritur, *ex l. legatum*, & *l. cum pater ff.
de legatis 1.* ſic & libertatem relictam acquiri
ſeruo abſenti.

Nec facit contra hoc vltimum teatus *in leg. ſi* 31
quis abſente, ff. de de acquirenda poſſeſſione, quate-
nus ex eius littera patet, *vt libertas per Epiſtolam
datam ſeruo* & feratur in tempus quo ſeruus cer-
tior factus fuerit, quia reſpondetur ibi conſul-
tum

tum ita voluiſſe, vt pat eſt ex littera quod idem de valore priuilegij venit dicendum iuxta primam ſententiam ſi conſtat de mente dantis. † Quibus exemplis comprobat, & ex his intelligitur diſtinctio, quam ſupra in princ. huius dubij adduxi ex Ricceio *col.* 1276. & ex Barboſa *in dict.c.* 1. *hoc tit.* à *n.*6.

32 Ad vltimam quæſtionis partem, an cum adeſt clauſula *ex nunc* videatur vt velit Princeps quod lex obliget abſque publicatione; in dubio breuiter reſpondeo, vt ex appoſitione prædictæ clauſulæ ſatis dicatur apparere, vt velit Princeps conſtitutionem obligare, etiam ante publicationem: ſic Riccius probat *in deciſ.*12. idem *ſub d.collect.* 1276. *in verſ. animaduertendum.*

33 † Idemque dicit vt conſtitutio non egeat publicatione vbi eſſet regiſtrata in regiſtro Papæ, vſletqoe publice impreſſa, & palam venderetur, nam ex his oritur præſumptio; & publicationis, vt in terminis conſtitutionis felicis record. Pij Papæ IV. *ſuper ſocietatibus officiorum*, tenuit Rota *in cauſa Romana ſocietatum* 19. *Ianu.* 1601. *coram Cardinali mellino*: alia inquam plura congerit Riccius omnino videndus in fauorem Regularum Cancellariæ, probans ex pluribus deciſionibus; vt ſi publicatio earum, ſeu conſtitutionis facta fuerit in loco reſidentiæ Principis, liget etiam in aliis locis: ſed de his regulis iam dixi.

34 Vnum pro complemento notabis in publicationis fauorem factæ conſtitutionis in curia, quod ea ſufficiat, vt lex obliget, etiam quod non probetur vſus conſtitutionis in his locis, in quibus publicatio non fuit facta, quia vt Riccius refert *d.collect.* 1276. *circa fin.* quidquid dixerit Mohedan. *in deciſ.*6. Rota eius opinionem non ſeruat, ſtante enim eius publicatione in curia vſus præſumitur, donec doceatur de contrariò, Creſcent. *in deciſ.*79. Mohedan. *in deciſ.*90. Cardinal. Pın. *in deciſ.*281. *lib.*1. & fuit dictum *in vna Brigian. locationis* 5. *Decemb.* 1594. coram Penia.

35 † præſertim cum decretum irritans impediat non vſu vſum, Caputaq. *in deciſ.*82. *lib.*2. & iſta non vſus ita probandus, vt deuenerit ad notitiam maioris partis populi, vt fuit dictum *in vna Parmen. legati* 20. *Octob.* 1570. coram Cardinal. Seraph. vt patet in eius deciſ. impreſſis.

36 Summopere Riccius ſupra dicit notandum cum Puteo *in dec.*178. *lib.*1. & cum Rota diuerſ. *in deciſ.*19. *lib.*1. quod decretum irritans ſiue opponatur in conſtitutione generali, ſiue particulari, nunquam ligat ignorantes quoad pœnam, ſed ſolum quoad nullitatem actus quod explicabis iuxta *d.q.preced.* & *à n.*1. huius quæſtionis.

37 Pro complemento notabis, vt publicatio legis, nunquam præſumatur, niſi probetur, quia publicatio eſt quid facti, Menochi. *de præſumpt. lib* 2. *præſumpt.* 1. *n.* 2. *& præſ.* 1. *n.*2. quam refert, & ſequitur Eman. de Valle de Moura de incantant, & Enſalmis. *ſect.* 1. *c.* 5. *n.*13: reprobans Nicolaum Garciam contrarium tenentem de beneficiis *p.*2 *c.*1. *n.*44 tradit Barboſa *in c.*2. *hoc tit. c.*11. & ego hanc admitto in lege recenter lata; non ob antiquo condita, de cuius diceptaretur publicatione.

QVÆSTIO. IX.

An Epiſcopi, ſeu alij Prælati iuriſdictionem habentes, poſſint leges, aut conſtitutiones, ordinationesve facere; ita vt ſubditi maneant obligati: Et an populi, ſeu alij proceres, & poteſtates ſæculares: Et an poteſtas legiſlatiua ſit fœminæ delegabilis, vbi an mulier ſit homo; Ordinationes ciuitatum vt obligent, an debeant prius à Rege confirmari, & an Prælati Religionum poſſint facere leges vltra poſitas in prima fundatione.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi poſſunt facere leges, & ordinationes pro bono regimine ſui Epiſcopatus obligantes ſubditos.*

2 *Clerici tenentur obedire Epiſcopo in negotiis pertinentibus ad ſtatum Eccleſiaſticum; alias poſſunt puniri.*

3 *Epiſcopi ſunt Ordinarij ſuarum Eccleſiarum, habentque poteſtatem faciendi Ordinationes, & decreta, ſed an ſimul cum Synodo* n. 4. 5. 6. 7. 8. 9. *&* 10. *vbi cum diſtinctione.*

7 *Ordinationes Epiſcoporum factæ in Synodo ſunt perpetuæ.*

8 *Epiſcopus ſine capitulo non poteſt aliquid ſtatuere, ſuper ſtatuta Eccleſiæ, ſed benè poteſt tollere conſuetudinem introductam contrareſidentiam, cum Eccleſia egeret Canonicis valdè* n. 9.

10 *Statuta, ſeu ordinatio pro bono regimine facta ab Epiſcopo, non requirunt conſilium capituli.*

11 *Reſeruati caſus ab Epiſcopo ceſſant per eius obitum, item & exilium alicui ab eo iniunctum.*

12 *Epiſcopus Conſilium capituli ſequi non tenetur in decernendo quæ viſa fuerint opportuna in Synodo: vbi quid in iuriſdictionalibus.*

13 Cap. quanto, cap. nouit de his, quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu capit. & ante. n. 12.

14 *Epiſcopus non tenetur ſequi conſilium capituli, vbi ſine illo aliquid poteſt ſtatuere, nec illud requirere,* n. 15.

15 *Chriſtus poſuit in Eccleſia Paſtores, id eſt Epiſcopos, qualiterque dependeant à Papa,* n. 16.

16 *Pontifex ſolus creat Epiſcopos, & transfert, Diœceſeſq; diuidit, erigit, auget, minuit, ſublimat, & deprimit, & extendere, & limitare iuriſdictionem Epiſcopali muneri iure Diuino cohærentem, ſed nequit abrogare ab Apoſtolis condita,* n. 17.

17 *Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis, & eorum iuriſdictio eſt immediate à Chriſto Domino. Apoſtoli habent à Chriſto poteſtatem ſubordinatam diſpoſitioni Petri, vt capitis, & Paſtoris: Et in quo differat eis data ab ea, quæ fuit data Petro, & eius ſucceſſoribus.*

18 *Epiſcopi habent ſuam poteſtatem immediatè à Summo Pontifice, & ab eo dependentem, & ſic iudiciariam extendi, vel limitari.*

19 *Epiſcopi omnes habent poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas in ſuis Diœceſibus cum ordine ad Papam.*

20 *Populi, & Reſpublica iuriſdictionem habentes poſſunt ſtatuta condere, & pro adminiſtratione, etiam ſi iuriſdictione careant,* n. 21. *etiamſi*

ſtatutum comprehenderet præterita, & conſuetudinem.

22 Leges municipales ſi ſunt in vſu debent omninò ſeruari.

23 Statutum à populo factum contra Canones, ſi ciuitas ſubiacet temporali Eccleſiæ iuriſdictioni, non valet, contra aliquos ſub num. 23.

24 Satutum ferre nequit vna populi pars ſine alia.

25 Statutum populi, num requirat confirmationem ſuperioris, & qualem, n. 26. 27. 28. & 29.

28 Ordinationes populorum ſunt ferendæ ad conſilium ſupremum, ibi videndæ, & confirmandæ, ſic, vt aliter exequi nequeunt, & n. 52.

29 Sententia lata iuxta ordinationes non confirmatas, ſolent à conſilio improbari, à quo prouiſiones dantur, aduerſus earum vſum, & vt remittantur ad dictum conſilium.

30 Ordinationes populorum antiquæ, & in libris ſcriptæ habent legis vim, propter antiquam obſeruantiam.

31 Ordinationes, & ſtatuta populorum, vt valeant, debent in vſu eſſe, ſed leges communes ſolum ex tacita, ſeu expreſſa populi receptione.

32 Iudices inferiores poſſunt condere ſtatuta, quæ non niſi die publicationis ligare incipiunt.

33 Magiſtri alicuius artis poſſunt condere ſtatuta in concernentibus eorum officia, & pro tempore officij, etiam ſi iuriſdictione careant, num. 34.

35 Proceres, Duces, Comites, & Marchiones Regni noſtri Hiſpaniæ nequeunt leges, aut ordinationes perpetuas facere, nec temporales, aut pœnales, nec eas interpretari, cum in eis non fuerit ſuprema poteſtas n. 36. contra aliquos n. 37. & 39.

38 Leg. 12. tit. 1. p. 2. ibi que los Señores ne puedan hazer ley, ni fuero nuebo ſin o torgamiento de pueblo.

39 Domini popolorum, ſicut populi, & ciuitates poſſunt facere annalia, mandata, ſeu ſtatuta ad regimen vicinorum, & ſuper comeſtibilibus aſſignando pretia ſuper repartitione aquarum ad rigandum, & ſuper taxa ſalarij famulorum, & ſuper aliis rebus.

40 Præconia vocari ſolent ſtatuta bonæ gubernationis, etiam à Prætoribus facta abſque eo quòd egeant confirmatione, d. n. 39.

41 Mulier leges ferre poteſt, cum ei poſſit demandari poteſtas iuriſdictionis, & ferendi cenſuras. n. 42. & 43. quod vltimum dubium eſt, vt num. 45.

44 Mulier diſpenſari poteſt, vt doceat, ſicut contigit cum ſancta Catharina.

45 Mulier poteſt diſpenſari vt leges Eccleſiaſticas condat, & vt præcipiat aliquod feſtum, vel ieiunium; non ſic vt confeſſiones audiat ſacramentales, vel vt exerceat actus ordinis.

46 Mulier an ſit homo? Ridicula videtur interrogatio. Sed an veniat fœmina appellatione hominis quoad iuris effectus, aliud eſt cum maſculinum comprehendat fœmininum in iure, niſi in caſibus ſpecialiter exceptis, n. 48. 49. 50. 51. & 52.

47 L. quiſquis Cod. ad leg. Iulian. Maieſt. & num. 28.

49 Diſpoſitum in pœnalibus regulariter extenditur ad fœminas.

50 Legatum relictum v. g. filiis Patri, porrigitur ad eius filias.

51 L. ſi quis aliter 38. §. qui abortionis, ff. de pœnis verſ. qui abortionis.

52 Fœmina non continetur hominis appellatione, vbi eſt ratio diuerſitatis, vt n. 53.

54 Prælati Religionis nequeunt nouas ordinationes vltra poſitas in prima fundatione facere, vt n. 55. & 56. niſi ad regimen.

55 Moniales tacitè, aut expreſsè profeſſæ Monaſteriis egredi non poſſunt, niſi conſtet laborare morbo graui, nociuo aliis.

56 Prælati nequeunt mandare ſubdito ſuo, vt ingrediatur aliam Religionem arctiorem.

58 Clauſura admodum congruis mulieribus, & earum caſtitati.

59 Prælati Religionis, S. Franciſci, qualiter poſſunt facere ordinationes, ſiue conſtitutiones obligantes.

AD primam difficultatis partem 1
dicendum eſt poſſe Epiſcopos
leges, & ordinationes facere pro
bono regimine ſui Epiſcopatus;
ita vt ad earum obſeruantiam
obligent ſubditos: ſic DD. per
textum in c. 1. de conſecratione diſt. 3. in c. 2. de locato, & in c. 1. de maiorit. & obedientia, vbi expreſsè
cauetur quod non obediens decreto Epiſcopi, eſt
excommunicandus, & per textum in cap. vt animarum hoc tit. lib. 6. qui loquens ſpecialiter quod
ſtatutum Epiſcopi, non obliget ignorantes, vt
iam expendi ſub q. 6. in fine, contra decreuit, vt
obliget non ignorantes. † Et ſic Marcus. Anto- 2
nius. Genuenſ. in practicab. Eccleſiaſt. q. 130. num. 1.
Barboſa in dict. c. 1. de maiorit. n. 3. notant in verbo ibi ab Eccleſia, quod in negotiis pertinentibus ad ſtatuni Eccleſiaſticum, tenentur Clerici
obedire Epiſcopo, alias poſſunt puniri, prædictam concluſionem recipiunt communiter Canoniſtæ in Rubrica hic, & in cap. cum omnes hoc tit.
vbi Panormit. Decius, Hoſtiens, & alij per infra
relata. Vaſquez 1. 2. tom. 2. diſp. 151. c. 3. & diſputat. 153. n. 1. Suarez de legibus lib. 14. c. 4. n. 2. ſic
colligentes ex verbis Chriſti Matth. 18. quæcumque ligaueritis, quæ protulit loquens cum omnibus Apoſtolis, quibus ſuccedunt Epiſcopi, vt
patet de iure in cap. in nouo diſt. 21. ex Trid. cap. 4.
ſeſſ. 23. vbi Farin. & Barboſa cum infinitis. † Imò 3
& ſic conueniſſe docent DD. eo quod Epiſcopi
ſunt ordinarij ſuarum Eccleſiarum, quorum officio ſpectat habere poteſtatem, ordinationes, &
decreta faciendi: vide quæ ex multis congerit
Gratian. regula 433. † De quibus nonnullis infra 4
q. 10. & quia longe nouiſſimè tractat Diana ad
vtramque partem p. 11. tr. 3. q. 23. Caſtr. Mortorian.
in collect. Theol. mor. tract. 1. c. 7. art. 3. qui referens
DD. negantes, vt Epiſcopi nequeant leges condere, inter quos Medina in 2. p. q. 96. art. 5 dub. 2.
Gallego de cognat. ſpiritual. c. 21 n. 18. & F. Emanuel 1. tom. ſum. in 2. edit. c. 137. n. 1. arbitrantes vt
nequeant ſine Synodo, quia Epiſcopus habet
ſe inſtar Decani cum ſuo capitulo ipſi Synodo
Diœceſano; ita vt non ſit ei ſuperior, & refert
affirmantem Thom. Sanchez de matrim. lib. 8. diſput. 33. qui alios citat ex eo quia ſolus Epiſcopus
habet in Synodo Diœceſana ſuffragium deciſiuum, cæteros vero ibi aſſiſtere ad præbendū conſilium, & hanc videtur amplecti plura congerens ibi videnda, ſed tu diſſolues modo ſequenti.

Dubium

5 Dubium autem eſt an ipſi per ſe poſſint tales
leges diſcernere, ſeu debeat fieri cum conſenſu
Capituli, aut Cleri, vel qualiter, & gloſſa *in
dict. cap. ſi quis de maiorit. & obedientia* 2. videtur
velle, vt Epiſcopi nequeant leges facere ſine
Synodo Diœceſana ibi verbo *decretum* docent
Dueñas *regula* 145. Azor. *inſt. mor. p. 2. lib. 3. c. 47.
q. fin.* ſed Villalobos *in ſumma p. 1. tract. 2. diſ. 8.
num. 6. verſ. vna gloſſa* contrariam ſententiam ſe-
quitur dicens gloſſam non habere fundamen-
tum ſufficiens, & ſuam dicit eſſe fere omnium
Doctorum.

6 Ego inquam vtramque ſententiam cum di-
ſtinctione approbo, nempe vt licitum ſit Epi-
ſcopo in Diœceſana Synodo condere ſtatuta,
ſeu Ordinationes aliquas, prout ei fuerit vi-
ſum expedire ad retinendum clerum in diſcipli-
na, vel ad tollendos abuſus ex dictis iuribus Ale-
xander de Neuo *conſ.* 60. *num.* 16. vbi etiam di-
cit quod poteſt Epiſcopus ſtatuta præparato-
ria, & pœnalia condere, Marcus Alterius *de-
cens, tom. 1. lib. 5. diſputat.* 12. *cap. 2. column. 5.
littera D.* Sebaſtian. Medicis de legibus *p. 1.
quæſt.* 14. Suarez *in ſimili tractat. lib. 4.* Rotæ *de
Synodo Epiſcopi p. 3. act. 18. num.* 104. Maſob. *in
ſimili tractatu capit. 4. dubio* 41. Puteus *deciſ.* 353.
lib. 1. in correctis, Ciarlin. contr. Foteus *lib. 1.
cap. 1. n. 3.*

7 Et de his ordinationibus factis in Synodo
dico eſſe perpetuas, nec expirare morte Con-
ditoris, gloſſ. verbo *ſtatuto in dicto cap. vt ani-
marum hoc tit. lib. 6.* Zerola *in praxi Epiſcoporum,
p. 1.* verbo *edita* § 3. Alcedus *de precel. Epiſcop.
dignit. cap. 1. num. 41. p. 2.* quæ quidem ſtatuta
debet facere cum Concilio capituli *cap. Epiſco-
pus 24. dicta quia videtur res ardua*, licet ſequi
non teneatur, ſatiſque eſſe concilium perquiſi-
uiſſe, licet poſtea diſſentiant, Quaranta *in ſum-
ma Bullar.* verbo *Synodus*, verſ. *in primatu*, Franc.
Leo *in Theſaur. fori Eccleſ. p. 1. capit. 9. num.* 15.
Ciarlin. cum Barboſa *dict. c. 61. n.* 11. Bonacina
de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 24. Homo-
bonus *de exam. Eccleſiaſt. p. 3. tractat. 15. c. 7. q. 20.*
8 *reſol. 5.* verſ. *vnde.* † Non enim poteſt Epiſcopus
ſine capitulo aliquid ſtatuere ſuper ſtatu Eccle-
ſię *cap quanto de his qui fiunt à Prælat. ſine conſen-
ſu Capituli*, Ioannes Andreas *in c. vnico num. 1. de
Cleric. non reſident. in* 6. vbi Franc. §. *ſtatuimus*,
Geminian. *num.* 4. Felinus *in c. cum omnes num. 9.
hoc tit.* vbi Decius *num. 7. in 2. diſput.* Abbas *in
cap. ad audientiam de Clericis non reſident.* Lotter.
de re beneficiaria lib. 1. q. 21. à n. 97.

9 Hoc ipſum limitantes in caſu quo Epiſco-
pus tollere vellet conſuetudinem ſuper non reſi-
dentia Canonicorum, quia ſi Eccleſia valde Mi-
niſtris indigeret poſſet Epiſcopus ſolus tollere
huiuſmodi conſuetudinem, & ad perpetuita-
tem illlarum legum, ſeu ſtatutorum pro Eccle-
ſiæ regimine, requiritur vt decernat in Synodo,
aut cum Concilio capituli. Quo in ſenſu exi-
ſtimo procedere gloſſam *in dicto c. 2.* verbo *de-
cretum de maioritat. & obedient.* & ſic addit cita-
tus Ciarlin. *eſſe intelligenda de ſtatuto Synodali*
Barboſa *in Paſtor. p. 1. allegat. 93. n. 13. & 24.*

10 Quod ſi alia ſunt condita ab Epiſcopo extra
Synodum pro bono regimine Diœceſis, veluti
edicta, banimenta, & gridi Epiſcoporum, in
his non requiritur Conſilium capituli, vt ipſe
Ciarlin. aſſerit vbi ſuprà *dict. c. 61. num.* 12. &
ſic iſta eſſe temporanea, eiuſque obitu expirare

D. Fermoſ. de Leg. Eccleſ.

docent Bald. & Doctores *in leg. 5. ff. de verb. ſi-
gnificatione* Bertachin. *in tract. de Epiſc. p. 2. lib. 4.
quæſt. 15. deciſione Curiæ Neapolitan.* 149. *num. 1.
p. 1.* & pro certo ſupponitur à Rota *deciſ. 79. n. 6.
p. 1. recent.* & hanc partem ſequitur Sperell. *in
deciſ. fori Eccleſiaſt. deciſ. 24. n. 21.* contra Marc.
Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c. 1.
ſub num.* 18. † Et ſic infert Sperell. ibi *num.* 22. 11
& num. 23. quod caſus ab Epiſcopo reſeruati ex-
pirant per eius obitum; & quod exilium alicui
ab Epiſcopo iniunctum expirat per illius mortem;
& in hoc caſu procedere exiſtimo contrariam
relatam ſententiam, vt poſſit leges & ſtatuta
facere Epiſcopus ſolus per ſe ſine Synodo aut
Capitulo.

Hinc ſit dubium an teneatur Epiſcopus ſequi 12
Conſilium capituli in diſcernendo, & ſtatuen-
do quæ viſa fuerint oportuna in Synodo, &
Suarez *in tractat. de legibus lib. 4. c. 5. in dubio* 2.
optimè loquens dicit vt ſequi non teneatur,
ita vt quod ſcriptum legitur *in dict. cap. quanto,
& cap. nouit.* de his, qui fiunt à Prælat. ſiné con-
ſenſu capituli circa Conſilium requirendum per
Epiſcopum veniat reſtringendum ad ſtatuta ſu-
per alienationibus bonorum Eccleſiæ, vel ad
iudicia, & ſic ad iuriſdictionalia; non autem
ad ea, quæ pendent à mero imperio, & iure
ipſo Monarchicho, quale eſt facultas huiuſmo-
di concedendi ſtatuta, vt docet Bart. *in leg. impe-
rium num. 8. ff. de iuriſdict.* omnium iudicum,
quam exornat idem Suarez *de legibus, lib. 1. c. 7.
à num.* 6. ſed iuſtum merum imperium eſt in Epi-
ſcopo, vt per Bald. *in Rubr. ſub num. 7. ad finem*
verſ. *vel dic quod Epiſcopus de conſtit*, Imola *in
cap. cum contingat* per textum ibi *de foro comp.* ac
proinde vt prædicta poteſtas pendeat à iure Mo-
narchicho conſtituto in ipſo Epiſcopo, & per
conſequens in communicabili capitulo, aut cui-
uis alteri, & comprobatur *ex leg. 1. Cod. de officio
eius, cui eſt mandata iuriſdictio*: quæ omnia fa-
ciunt in fauorem ſententiæ relatæ, quæ docet
Epiſcopum per ſe poſſe facere leges, & conſti-
tiones perpetuas.

Adhuc vero, & ſi in prædictis decretalibus 13
aliqui voluerint Conſilium, de quo ibi ſumi
pro conſenſu, quæ fuit opinio Vincentij, & Go-
fredi, vt refert Barboſa *in Paſtor. allegat. quæſt. 3.
ſub n.* 30. in fine contraria ſententia verior eſt ex
dictis antea, cum nec in his capitulum aliud
habeat quam ſimplex Concilium abſque vlla
neceſſitate Epiſcopi illud ſequendi, vt *in dict.
cap. quanto*, ſic præ cæteris docent Hoſtienſis ſub
num. 1. verſ. *vel dic quod cog. tur* Abbas *in 4. & ſub
num. 5.* verſ. *& eſt mihi indubitabile*, plures citat
Mandoſius de inhibitione *quæſt. 192. n. 2.* & hanc
eſſe communem ſententiam agnouit Rota
apud Achiles *in deciſ 57. alias 2. de officio ordin.
ſub n. 7.* verſ. *communis tamen*, vbi *n. 2.* ait non re-
periri textum aliquem, per quem probetur exigi
conſenſum, & ſingulas rationes, & authoritas in
contrarium diſcutit Puteus *diſp. 91. lib. 3. à n. 3.*
† Imò & quod Epiſcopus vbi ſine Capitulo ali- 14
quid ſtatuere non poteſt, non teneatur ſequi eius
Conſilium: *ſcripſit ſacra Congregatio Patriarcha
Venticarum die 27. Aprilis* 1592. vt refert Pinſe-
tius *in praxi Epiſcop. c. 2. n. 2.* Barboſa *dicta allega-
tione 93. num. 24 in fine*: videbis nouiſſimè Dian.
ita diſtinguentem *dict. p. 11. tract. 3. reſol.* 13. in
verſ. *dico igitur* cum Bonacina, Salas, Vaſquez,
Valdell. & aliis.

H 2 Poterit

15 Poterit tamen dici vt Epiſcopus non ſolùm non teneatur requirere conſilium; imò nec illud ſequi; eo quod cum eius poteſtas procedat, ac ſit de iure Diuino Papæ ſubiecta, vt ſentiunt Caſtro *de iuſta hæret. puni. cap.*24. Vaſquez 1. 2. *diſput.*152. *cap.*3. Villalobos *dicta dif.*7.*n.*6. verſ. *la difficultad*, ſitque inſtituta à Chriſto Domino ad effectum, vt Petrus, & ſucceſſores Eccleſiam eius per Epiſcopos gubernarent, vt conſtat ex verbis Pauli *ad Epheſ.*4. *&* 1. *Corinth. cap.*12. dicentis *poſuiſſe Chriſtum in Eccleſia Paſtores*, id eſt Epiſcopos, & ex multis aliis adductis infra *de officio ordin.* ergo quemadmodum ſupra dictum eſt poſſe Pontificem valde leges condere ſine Concilio, aut conſenſu Cardinalium: ſic etiam de Epiſcopo.

16 Sed quia Suarez *de legib. lib.*4. *à num.*5. docet cum multis prædictam poteſtatem ferendi leges, ſtatuta, ac conſtitutiones faciendi eſſe tantum de iure humano; ob id deſiderari capituli Conſilium vtique dici debebit, ſaltem in latis, & pertinentibus ad ſtatum Eccleſiæ; ideò ego exiſtimo quod etſi fateamur inſtitutionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Chriſto, tamen earum poteſtatem ſpecialem eis prouenire ab ipſo Summo Pontifice, cum ipſe ſolus ſit, qui per ſe, vel per alios ſua authoritate, & conſenſu creat Epiſcopos, & transfert, vt patet ex vſu Eccleſiæ Romanæ, & ex *titul. de tranſlat. Epiſcopi*, ipſe eſt qui Diœceſes diuidit, erigit, auget, minuit, ſublimat, & deprimit, ſiue in totum, ſiue in parte coarctando ſcilicet territorium, qui & poteſt extendere, vel limitare ipſam etiam iuriſdictionem Epiſcopali muneri iure Diuino cohærentem intrinſecè: plura congerit videnda Barboſa cum multis *in Paſtorali, p.*1. *tit.*1. *cap.*1. *à num.* 24. per textum *in cap.* ita Dominus 19. *diſt. & in cap. quoties* 24. *quæſt.*1. vbi *à n.*29. reſpondet fundamentis in contrarium adductis *ex Trident. ſeſſ.*23. *c.*4. *in medio, cap. in nono verſ. ipſis.*

17 Vbi Doctores probant quod Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis, quorum iuriſdictio eſt immediate à Chriſto Domino iure Diuino poſitiuo ex *c. quorum vices* 68. *diſt.* imò nec poſſit Pontifex ex toto, vel in parte abrogare, & tollere aliquid eorum, quæ ſancti Apoſtoli condiderunt *cap. ſunt quidam* 25. *q.* 1. *cap. omnis* ibi, *cap. ſuper eo de Bigamis cap. à nobis eodem* dicens ibi, *à num.*31. Apoſtolos à Chriſto habere poteſtatem ſubordinatam diſpoſitioni Petri, vt capitis, & Paſtoris, quorum poteſtas, etſi eſſet æqualis poteſtati Petri, concludens id eſſe reſpectu poteſtatis ordinis Epiſcopalis, ſed non alterius iuriſdictionalis, quæ Petro fuit data non ſolum vt Apoſtolo, ſed vt Chriſti Vicario inſtituta, & perpetuo menſura in Eccleſia iuxta illud *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues Regni Cælorum*, iuxta explicationem Soti *in* 4. *diſtinct.*20. *quæſt.*1. *artic.*2. *concluſion. quinta*, ante finem, & aliorum, quos refert Couarruu. *in regulà peccatum*, §. 9. *p.* 2. *num.*5. *&* 6.

18 Sicque conſtare Epiſcopum habere ſuam poteſtatem in particulari immediatè à Summo Pontifice, & ab eo dependentem; proindeque eorum poteſtatem iudiciariam extendi, vel limitari ad plures, vel pauciores effectus, ex quibus procedere, etiam ab eo dependere poteſtatem Legiſlatiuam, quam habent Epiſcopi.

Alia videbis quæ dico infra *quæſt.*10. de aliis 19
Prælatis dico infra *quæſt.*11. Et hoc modo videtur ſentire Diana *p.* 11, *tract.* 3. *dict. reſol.*23. in verſ. *verum* vbi reſoluit omnes Epiſcopos habere iure ordinario poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas in ſuis Diœceſibus cum ordine tamen ad Papam, qua eis poteſt limitare eam poteſtatem, vt expendit Arriaga *incurſu Theolog. tom.*4. *diſput.*18. *sect.*3. *num.* 39. expendens textum *in dicto cap.*2. *de maioritat. capit.* 3. *hoc titul.*

Ad ſecundam partem quæſtionis, an populi, 20
vel alij proceres, ſeu poteſtates ſæculares poſſint leges condere, & ſuppoſitis quæ adduxi ſuprà *ſub quæſtione ſecunda*, quod leges condere ſit meri imperij, & an Reges ferant *populi conſenſu*, vel an Reſpublica legem non habens, nec quæ ſuperiorem recognoſcit, reſpondebis dicendo, vt liceat populis iuriſdictionem habentibus condere ſtatuta iuxta Barboſ. *in leg. omnes populi columm.*4. *ff. de Iuſtitia, & iure, & ex leg.* 14. *titul.*6. *lib. recopilat.* multis comprobat Ioannes Gratianus *regula* 434. quibus addo Riccium *collect.* 1011. *ad textum in leg. ius ciuile, ff. de Iuſtitia, & iure* vbi dicens quod ibi ſedet ſtatuti materia, quælibet vniuerſalitas, ac populus iuridictionem habens poſſit ſtatuta condere, inferens cum Oſaſco *in deciſ.* 17. Franc. Marco *in deciſ.* 801. vt vniuerſitas in pertinentibus ad adminiſtrationem rei ſuæ libere poſſit ſtatuere.

Imò Bartolus *in dicta l. omnes* ibi Iaſon. *lect.*1. 21
columm. fin. Matth. de Afflictis *in conſtitut. Regni Siciliæ in prælud. quæſt.* Pert. Nuñes *de exequend. mand.* 1. *p. capit.* 19. Tyraquell. *de iure primog. quæſt.* 16. *num.*4. Nicolaus Bellon. *conſ.*13. *num.*5. Caſtillo *in leg.*64. *tauri*, verbo *vna ordenanca*, Alciat. *in cap. quod ſedem de officio ordin. num.*59. docent vt procedat etiam in populo, carente iuriſdictione, ſi ſtatuerit ſuper adminiſtratione rerum ſuarum: & Abbas *in capit. fin. hoc tit.* Doctores *in cap. quæ in Eccleſiarum*, Ancharran. *in cap.*1. *hoc titul.* 32. *charta* verbo *ex cauſa etiam*, Socinus *conſ.*288. *num.*32. *lib.*2. *& conſ.*64. *num.*6. *lib.*4. ampliant etiam ſi ſtatutum comprehenderet præterita, etiam deciſa: & Ioannes Faber in gloſſa ibi *in* §. *ex non ſcripto col.*3. *ibi ſed nunquid requiritur* in titul. de iure naturali gent. & ciuil. quam ſequitur Caſaneus *in conſuet. Burgundiæ in proœmio* verbo *auſquelz abonſa troie. n.*1. ampliant etiam, vt procedat etiam in conſuetudine; eo quod poteſt populus introducere conſuetudinem ſine populi conſenſu, de quo infra *ſub tit. de conſuet.*

Quare optimè cauetur *in lege prima, tauri* 22
leges municipales (quæ ſcilicet ſunt Conditæ à ciuitatibus) ſi ſint in vſu, nec ſint aduerſus leges Regni debeant omnino ſeruari, Villalobos *in ſumm. parte prima, tractat.*2. *dif.*8. *num.* 12. Quo fit vt ſi ſtatim fuiſſet actum circa res, ſeu perſonas Eccleſiæ non valerer, vt late dico infra *in capit.* 7. *&* 10. *hoc titul. per authent. ſtatuimus, Cod. de Epiſcop. & Cleric. & in capit. ſi Iudex laicus de ſententia excommunicationis libr.*6. cum aliis Gratianus *dicta regula* 434. *num.*5. vbi *num. tertio*, tradit ex Abbate *in capit. quod Clericus de foro compet. circa finem*, & Carolo Ruino *conſ.*166. *lib.*4. *num.*6. valere ſtatutum à populo factum contra Canones; ſi tamen talis populus, ſeu

ciuitas

ciuitas ſubiacet temporali Eccleſiæ iuriſdictio-
23 ni, vel ſi ſit contra ius ciulle. † Sed reuera
hoc non eſt admittendum præcipuè in hoc Re-
gno vt bene oſtendit Burgos de Paz *in d.l.* 1. *tau-*
ri num. 346. *&* 347. cum aliis Gregorius Lopez
in leg. 12. *titul.* 2. *p.* 1. Villalobos *in antinomia iu-*
ris in proœm. n. 7. & ob id bene reſoluit Angelus
conſ. 90. *n.* 1. vt oon valeat ſtatutum populi per-
mittens exercitium prauitatis vſurariæ Gratia-
nus, *ſup.n.*6.

24 Dubium tamen eſt an pars vna populi, aut
ciuitatis poſſit ſtatuere abſque alia: & an vt va-
leat populi ſtatutum debeat à Principe confir-
mari. Et quoad primum dubium breuiter re-
ſpondeo, vt non poſſit vna pars, ſine totius po-
puli conſenſu, vt dncet Bartol. & alij *in dicta*
leg. omnes populi in 3. *quaſt. prima quaſtionis, ff. de*
Iuſtitia, & iure, Ioannes Oroſcius commuoem
oſtendens *in leg.* 2. *ff. de origine iuris colum.* 112.
25 *num.* 47. Gratianus *ſuprà num.* 7. † Quoad ſecun-
dum communiter docent Doctores, vt nec coo-
firmatio ſuperioris requiratur, Bart. *in dicta l.*
omnes. ff. de iuſtitia, Ancharran. *in c.* 1. *hoc tit. vbi*
plura dico de ſtatutis, Barboſa *in Rubrica de rebus*
Eccleſ. alien. vel non n. 85. Corneus *conſ.* 783. *lib.* 1.
affirmant communem Auendañus *de mandatis*
Princip. p. 1. *cap.* 19. *n.* 3. Salcedus multos referens
ad Bernard. Piaz. *in regula* 555. qui afferunt ho-
die hanc opinionem confirmari *ex leg.* 14. *tit.* 6.
lib. 3. *recop.*

26 Et videtur comprobari, quia cum hoc limi-
tent non procedere quando Princeps eſt in ciui-
tate, nam tunc non valere ſtatuta populi ſine
Principis confirmatione dicunt Bald. *in leg. hu-*
manum Cod. de legib. & in l. priuatorum Cod. de
iuriſdict. omn. iud. & in l. fin. poſt Cynum *eodem*
tit. Iaſoo *in dicto leg. omnes in* 1. *lect. colum. pen.*
in fine: Bernardus Diez de luco *in dicta regu-*
la 555. qui tantum hanc limitationem huic re-
gulæ deſcripſit, Gratianus cum Matienco *ſuprà*
dicta regulo 434. *n. fin.* ſequitur, vt ſi Princeps lon-
ge ſit, non egeant eius confirmatione populi
ſtatuta.

27 Video tamen quod ait Marienc. *in l.* 4. *tit.* 14.
lib. 5. *recop. gloſſa* 4. *num.* 2. dicit *ex dict. leg.* 14.
tit. 5. *lib.* 3. *recop.* prædictam opinionem beue con-
firmari; licet ex illa lege ſit neceſſarium, quod
talia ſtatuta, ſeu ordinámenta ad Principem
trahantur, vt confirmentur, quamuis interim
ſeruanda ſint, etiam ſine Principis confirmatio-
ne, imo etiam video Gratianum *d. regula* 434.
num. 1. *in fine* dicentem abſolutè vt ex illa lege
contrarium videatur probari, imo quod nec in-
terim ſeruanda ſint donec confirmentur, & hoc
iure hodie nos vti, niſi ſint ſtatuta annalia, quæ
ob bonum regimen populi ſolent quolibet an-
no fieri, & de populorum poteſtate, & com-
mendat videndus Budeum *in annotationibus ſuis*
ad pandectas in leg. fin. ff. de Senatoribus pag. 111.
multiſque adductis comprobat Caſtillus de Bo-
28 badilla *in polit. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 229. † Vbi ait
qoaſcumque Ordinationes reformatas, vel de
nouo factas ferendas eſſe ad Regium concilium
ſupremum, vbi videndas, & confirmandas; ita
vt aliter exequi nequeant; & ita practicari do-
cet aduerſus alios per textum *in dict. leg.* 14. *tit.* 6.
lib. 3. *recop. leg.* 8. *titul.* 1. *lib.* 7. Paz *in leg.* 1. *tauri*
num. 348. Ioannes Garcia *de nobilit. in inſcript.*
num. 10. *&* 11. *fol.* 19. Afflictis *in prælud. Regni Si-*
cil. conſt. q. 3. Azeued. *in dicta l.* 14. *num.* 10. *in fine*,
Humada *in ſcholis ad gloſſam* 1. *l.* 12. *tit.* 1. *p.* 6. *n.* 6.
& ſequent. fol. 10. Girouda de Gabellis 2. *p.* §. 1.
n. 18. Gutierez *lib.* 3. *pract. q.* 23. *à n.* 9. *& per totum*
caput. idem *de iuram. confirm.* 1. *p. c.* 38. *n.* 1. alios
referentes, nam ante confirmationem dicuntur
imperfectæ; Bald. *in c.* 1. *hoc tit. & facit l.* 3. verſ.
y porque tit. 1. *lib.* 2.

Additque Bobad. ante Gregor. Lopez, Oro- 29
ſcium, Matienc. Mencha, & alios contrarium
ſententiam docentes ex eo etiam quia Ciuitas
Corduben habet prouiſionem Regiam; verum
ipſe Bobadilla affirmat eſſe quotidianam praxim
in contrarium, taliter vt ſententiæ latæ in popu-
lis per ordinationes non confirmatas reuocen-
tur in conſilio, à quo dantur Ordioariæ pro-
uiſiones, vt non ſit earum vſus, & quod remit-
tantur ad Conſilium Originaliter, Auiles *in*
cap. 17. *prætor.* gloſſa *proueer. num.* 1. *&* 18. Auen-
dañus *in dict. cap.* 19. *prætor. num.* 4. verſ. *apud nos*,
Gratianus *dict. regula* 434. quem magnopere
laudat idem Bobadilla vocans eum idoneum te-
ſtem practicæ, quia diu in hac Cancellaria, &
in ordinum militarium tribunali relator fuit;
& ſic teneo: iterum videbis eundem Gutierez
lib. 4. *pract. quaſt.* 53. ad textum *in leg.* 8. *tit.* 1. *lib.* 7.
recopil. omnino legendus, *& de iuram. cofirmat.*
1. *p. cap.* 38. *num.* 1. *&* 2. *expendit dict. leg.* 8. vtpote
quæ locuta eſt in alio caſu citra generalitatem
dict. leg. 14. *tit.* 6. *lib.* 5. *recop.* quam latè expendit
ſuprà lib. 1. *pract. quaſt.* 23. *à n.* 9. & per totum, vbi
generaliter loquitur.

Notandum vero eſt quod ſi populi, aut po- 30
pulorum Ordinationes ſunt antiquæ, vt in plu-
rimis habetur ciuitatibus, & locis, quas habent
ſcriptas in libris qui vocantur *de el becerro* earum
plures ſimplices, & abſque vlla authoritate, illas
inquam legis vim habere dicendum eſt, propter
earum antiquam obſeruantiam, & conſuetudi-
nem, ſic vt in omnibus tribunalibus obſeruari
mandentur, vt videtur voluiſſe capitulum præto-
rum, quod continetur *in d. l.* 14. *tit.* 6. *lib.* 3. *recopil.*
Auend. *in d. c.* 19. *n.* 3. verſ. *ſecunda concluſ.* Abiles
in d. cap. 17. Prætor. *gloſſa fin. in fine* verſ. *ſed quid*
Menchaca, quem refert Azeuedus *in dict. l.* 14. &
Ioannes Gutier. eos ſequutus *in lib.* 3. *pract. q.* 23.
n. 19. Caſtillos *in d. c.* 16. *lib.* 2. *polit. n.* 130. dicens
à dicto capitulo Prætor. mandari, vt iudices fa-
ciant obſeruare ordinationes bonas; imò & com-
probatur *ex l.* 2. *tauri, hodie l.* 3. *tit.* 1. *lib.* 1. *recop.* quæ
permittit vt obſeruentur municipales fori po-
pulorum in his, in quibus vſitati, & obſeruati
fuerint, & non ſint contra leges.

Et tamen aduertendum cum Ioanne Gutierez 31
de iuramento confirm. p. 1. *d. c.* 38. *num.* 10. Villalob.
in ſumma dict. p. 1. *tr.* 2. *dif.* 8. *n.* 11. *in fine* eam eſſe
differentiam inter leges Regno communes, &
prædictas leges, ſeu Ordinationes municipales
populorum, quod leges Regnis poſt earum re-
ceptionem populi tacitam, ſiue expreſſam debent
obſeruari, etiamſi non probatur in vſu eſſe, quia
lex ſemper eſt in viridi Obſeruantia, vt exprimit
textus *in l. Arrian. Cod. de heret.* ſed ſtatuta eſſe ne-
ceſſaria, vt ſint in obſeruantia in populo, etiam
vltra receptionem eorum, quod intelligi debet
de legibus introductis, abſque Regis approba-
tione, vt dicit citatus Villalobos, & colligi-
tur ex dictis, quia ſi Rex eas iam approbaſ-
ſet, videri vt in eis procedat eadem praxis, quæ
in legibus generalibus propter eandem ratio-
nem.

32 Ex his infero primo quod inferiores iudices poſſunt condere ſtatuta, quæ non niſi eo die publicatiouis ligare incipiunt; Franc. Marcus *in deciſ.62.* Riccius *d.collet.* 101 1. ad textum *in d. l. ius ciuile ff. de inſt. & iure.*

33 Infero ſecundo vt magiſtri alicuius artis condere poſſunt ſtatuta, vt deciſum refert Franc. Marc. *in dec.627.p.2.* quod intelligit idem Franc. Marc. *in deciſ.794.q.2.* in concernentibus eorum officia, & pro tempore officij ſequitur Riccius ſuprà notans *eam deciſionem* ad textum *in l. magiſteria; Cod. de iuriſdict. omn. iudicum.*

34 Tertio colligitur etiam ſi iuriſdictione careat, quod intelliges ex Riccio ſoprà, & Cappella Toloſana *dec.*406. procedere ſuper his, quæ ad eius adminiſtrationem pertinent, ſed non poſſe imponere pœnam ſtatuto, niſi de ſtatuentium conſenſu procedat.

35 Dubium vero eſt an Proceres huios Regni, Duces, Marchiones: Comites, & Domini vaſſallorum qoeant condere leges, ſeu ordinationes perpetuas in ſuis populis. Et in hoc dubio dicendum eſt quod etſi Reges queant leges facere ſecundum ius, aut contra ius poſitiuum *l.3. l. digna vox, l. leges ſacratiſſimæ, & l. fin. ad finem* ibi, *tam conditor, quam interpres legum ſolus Imperator inſte exiſtimabitur Cod. de legib. l.12. tit.1. p.1. l.12. titul.2. p.2.* & ibi DD. Anton. Gomez *in l. 40. tauri num.* 10. & alij iam citati ſuprà ſub *quæſt.*2 ſed prædicti proceres eas non poterunt Ordinationes, aut leges facere perpetuas, nec temporales, nec pœnales, nec eas interpretari, etiamſi ſit cum populorum conſenſu, multoque minus poſſint eas facere legibus derogando generalibos: ſic docent iam relati Angel. *in §.1. n.4. in fine inſtit. de diuiſ. ſtipul. & in leg. imperium col.3.* verſ. *ex prædictis*, & ibi Barb. in additione ad Bart. *num.8. ff. de iuriſd. omnium iudicum,* Auiles *in dicto cap.17.* Prætor. gloſſa *prouerb. num. fin.* verſ. *ſed contra hoc*, Gregor. *in dict. l.12. tit.1. p.1.* gloſſa 2 *in medio* verſ. *item alij inferior*, & verſ. *& forte* Gomez vbi ſuprà Azeued. *in Rubr. titul.1. lib.2. recop. à num.7.* Humada in Schotis ad gloſ-
36 ſam 2. *l.12. tit.1. p.5. num.5.* † Et ratio ea nempe eſt quia non fuit ſuprema poteſtas; in eis & ſic apud nos Hiſpanos cautum videtur *in dict. l.12. tit.1. p.2.* vt aduertit etiam Villalobos *in ſumma p.1. tract.1. reſol.8. num.11.* in princip. cum Caſtillo, & Azeued.

37 Nec contrarium eſt tenendum etiam ſi videatur à nonnullis approbatum, Bart. *in dict. l. omnes populi num.8. ff. de iuſtitia*, Angel. *in l. vectigalia, ff noua vectigal. impo. non poſ. col.6. quæſt.3.* verſ. *item dico de legatis* & idem *in l.1. in principio, ff. quod quiſque iuris*, Roland. *conſ.29. lib.1. & conſ.3. à num.18. lib.1.* Oroſcius *in dict. l. omnes populi*, & multi alij relati à Bobadilla *dict. lib.2. polit. capit.16. num.128. litt. A.* nempe vt poſſint leges, & ordinationes facere cum conſenſu, & voluntate populi, & ab eo factas con-
38 firmare. † Sic intelligentes *dict. l.12. tit.1. p.2.* propter verba ibi *que los Señores no puedan hacer ley, ni fuero nuebo ſin otorgamento de el pueblo*, ea ſumentes arguendo à contrario ſenſu, ita vt habentes à populo conſenſum poſſint eas facere, confirmare: tamen prædictus Caſtillo de Bobadilla ſub *dict. num.128. circa finem* intelligit eam legem procedere attento ciuili iure, quod Dominis vaſſallorum permittebat eandem poteſtatem, vel quod intelligitur procedere cum Dominis liberis, non recognoſcentes ſuperiorem alium, vt tenent DD. citati cum aliis per eos relatis, Paul. de Caſtro *conſ.34. n.4. volum.2.* Rolandus *conſ.91. ex n.17. volum.2.* Auiles *dict. cap.17. Prætor.* gloſſa *prouerb. num.18.* Auendaños *in dict. c.18. præt. n.5.* verſ. *& reſpectu ad finem.*

Hæc inqoam non ſic abſolutè prohibentur à 39
proceribus fieri, nam quemadmodum iam dixi poſſe populos, ciuitateſve facere annalia mandata, ſeu ſtatuta ad bonum regimen vicinorum, & in quolibet anno, vt aduertit Gratianus *dicta regula* 434. *num.1. in fine*, cum Rudeo iam adducto, ita ſimiliter & vaſſallorum Dominos eas facere ordinationes ſuper comeſtibilibus aſſignando pretia, & ſuper repartitionem aquarum ad rigandum, & ſuper taxandi ſalariis famulorum, aliiſve rebus, qoæ quotannis alterari, ac motari ſolent, quæ ſtatuta vocari ſolent præconia rectæ gubernationis, aliam à Prætoribus facta, abſque eo quod egeant confirmatione Conſilij ſupremi, imò & imponere pœnas tranſgreſſoribus: ſic Doctores practici *per dictam l.14. lib.5. recopil. l.5. tit.1. & l.3. tit.11. & l.15. & 16. tit. 17. lib. 7. recopilat.* Bartol. *in dicta l. omnes populi*, Gregor. *in dict. l.12. tit.1. p.1.* verſ. *otroſi*, Auendañ. & Auiles ſupra, Bobadilla *in dict. capit. 16. polit. num.* 131. gloſſa *litt.* C. vbi addit alios; & qood de conſuetudine ſolent Prætores ea facere per ſe abſque conſilio populi.

Ad tertiam quæſtionis partem ſuppoſitis 40
quæ iam alibi dixi *ex cap. dilecta de maiorit. & obedientia* ſub *cap. nouit. de iudiciis q.9. à.26. & d. ſuprà q.4.* verſ. *ad ſecundam* an *Regina heres Regni poſſit condere leges* dico vt negatiuam ſententiam doceat Paſqualigius *in Theolog. tom.2. diſput.50. ſect.25. n.79.* cum victoria & Soto, ex eo quia ex inſtitutione Eccleſiæ mulier excluſa eſt ab omni Eccleſiaſtico officio; ergo non poteſt illi delegari poteſtas delegatiua, probans ex illo Paul. *ad Corinth.14. mulieres in Eccleſia taceant*, quibus non permittitur loqui; ſubditas eſſe *ſicut lex dicit*, nam ſi quid volunt dicere Domini, diſcere Domini viros ſuos interrogent, quia mulieri turpe eſt in Eccleſia loqoi, ſubdit enim Apoſtol. *cognoſcant quæ ſcribo, quoniam Domini ſunt mandata, & 1. ad Thim.2. mulier in ſilentio diſcat cum omnia ſubiectione.* Nec enim poteſt Pontifex inuertere ordinem Eccleſiæ, cum ſit talis ex ordinatione Chriſti; ſi autem leges ferre poſſet mulier egrederetur terminos ſubiectionis, & Dominaretur in virum contra ſubiectionem, quam præſtare debet viro ſuo ex Chriſti inſtitutione.

Nihilominus dicendum eſt prædictam pote- 41
ſtatem ferendi leges eſſe mulieri delegabilem: nam vt docent Diana *p.11. tract.3. miſcel. reſ.25.* Baldel. *in Theologia morali, tom.1. lib.5. diſp.6. n.11.* ex Bonacina, & Salas dum quærit vtrum ſaltem de potentia abſoluta poſſit mulieri delegari Iuriſdictio Eccleſiaſtica ad ferendas leges, quæ obligent per ſe ad mortale, & ad præcipiendum directe in virtute ſanctæ Obedientiæ, reſpondet probabiliſſimum eſſe quod poſſit. † Quia & po- 42
teſt illi communicari poteſtas, & iuriſdictio ad ferendas cenſuras, ſicut & poteſt de potentia abſoluta commonicari laico, vt docent Palud. *in 4. diſt.19. q.2. art.1 ad 5.* Nauarr. *conſ.73. de ſentent. excommunicat. lib.5.* Suarez *decens diſput.2. ſect.3. num.7.*

*num.*7. Salas *de legibus diſpu.*8. *ſect.*19. *num.*94.
Sayrus *lib.*1. *theſaur. c.*5. *num.*17. *& lib.*4. *cap.*2.
num. 10. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 1. &
comprobatur ex eo quia vt dixi *ſub dicta quæſt.*4.
verſ. *ad ſecundam* Regina hæres Regni, etſi nu-
bat habet poteſtatem ferendi leges ratione Do-
44 minij. † Deinde quia cum muliere, quæ polleat
ſapientia, & ſanctitate poteſt diſpenſari, vt pu-
blicè doceat, vt de facto fuit diſpenſatum cum
ſancta Catharina ſenenſi, quæ dicitur non ſe-
mel habuiſſe ſermonem ad Papam, & ad Cardi-
45 nales. † Sicque poſſe diſpenſari vt leges Eccle-
ſiaſticas condet, & præcipiat v. g. aliquod fe-
ſtum, vel ieiunium etiam directe ſub mortali,
cum oppoſitum non ſit poſitiue de iure Diuino,
nec hoc ſit actus ordinis, vt eſt v. g. confeſſio-
nes audire, & ſacramentaliter peccata abſoluere,
quod in *cap. noua de pœnit. & remiſſionibus dici-
tur abſonum, & abſurdum* vt fiat ab Abbatiſſis;
eo quod claues Regni cœlorum etiam nec Bea-
tiſſimæ virgini datæ ſint, quamuis alioqui di-
gniſſimæ ſuper vniuerſos Apoſtolos. Et ſic te-
neo etiam per ea, quæ addnxi infra *de ætate, &
qualiter ordin. in Rubrica* verb. *ad ſecundam*, verſ.
eſt, vbi an mulier, ſeu Hermafrodita queat ordi-
nes ſuſcipere; & licet quod mulier iuriſdictiona-
lia exercere queat, dubito num cenſuras poſſit
ferre, cum hoc dependeat à poteſtate ordinis per
ea; quæ dixi *in dict. q.*9. *c. nouit.*

46 Ad alteram partem an mulier ſit homo, quæ
prima facie videtur ridicula interrogatio video
quod in terminis ſic alloquitur Diana *dict. p.*11.
*tract.*3. *miſcel. reſ.*26. ſed ego cum illo, & aliis
expendendo dico idem eſſe quod interrogare an
quoad aliquos iuris effectus appellatione ho-
minis fœmina contineatur, & enim *in l.* 152. *de
verb. ſignificat.* dicat Caius hominis appellatione
tam fœminam, quam maſculum contineri, non
dubitatur ex eodem Caio fœminam non minus
eſſe hominem, ac maſculum. Eſt enim regularis
maſculinum concipere fœmininum *leg. qui
duos* 60. *in fine ff. de leg.*3. *l.* inter ſtuprum 101. *ff.
de verb. ſignif.* cum aliis adductis per Franc. Mo-
lin. de ritu nuptiar. *lib.*3. *q.*26. à principio, quod
alij ex propria ſignificatione, vel ex interpræta-
tione comprehenſiua venire tenent, vt per gloſ-
ſam *in l.* 1. *ff. de verb. ſignificatione* Rimin. *iun.
conſ.*737. *num.*4. *lib.*6. Alex. *conſ.*55. *col. fin.* verſ.
*præterea illa verba lib.*3. *& conſ.* 17. *col.* 3. verſ.
quarto quia lib. 7. Bero. *conſ.* 113. *num.* 1. *lib.* 2.
*Cephal. conſ.*484. *num.*32. Anguſc. *conſ.* 64. *lib.*6.
*num.*2. & Angel. *in* §. *interdum inſt. de heredum
qualitate, & different.* atteſtatur vt fœminæ re-
gulariter vtantur eodem iure, quo maſculi, niſi
tantum in caſibus ſpecialibus in iure expreſſis, &
in illis etiam, in quibus inter fœminam, & ma-
ſculum diuerſitatis ratio aſſignari poteſt, vt
exemplificat duobus in caſibus idem Diana ſub
47 verſ. *hinc* expendens textum † *in l. quiſquis C. ad
legem Iuliam maieſt.* Cuius pœna de maſculo lo-
quens extenditur ad fœminas delinquentes
quoad puniendum ipſas delinquentes tantum,
ſecus quoad pœnam liberis infligendam, cum ir-
rationabile ſit, quod filius innocens propter de-
lictum patris plectatur.

48 Vnde etſi regula relata procedat etiã in odioſis,
& pœnalibus, procedit vero ſi contineant ratio-
nabile odium, in quibus ſub maſculino compre-
henditur fœmininum, Tyraquel. *in tract. de retro-
49 que retract. part.*1. §. 1. *gloſſa* 9. *num.*233. † etenim
vt docent Bald. *in l. ne paſſim* 13. *Cod. de iuris, &
facti ignorantia* Hypolitus de Marſil. *in l. ſi qui
viduam* 5. *de quæſtionibus n.* 5. idem *in l.*1. *n.*261.
cum 8. *ſequent. Cod. de raptu virg.* diſpoſitum in
pœnalibus de maſculis regulariter ad fœminas
extendi, vſque adeo vt pœna, *dict. l. quiſquis C.
ad legem Iuliam maieſt.* habeat locum in fœmi-
nis, licet illa vtatur termino maſculino gloſſa ibi
§. *ad filias* Iacob. Bur. Bald. Alberic. Oldrad. Pet.
Cynus, idemque docent Hieron. Gigas *de crimine
læſa maieſtatis Rub. de pœn. commit. crim. leſ. Ma-
ieſt. quæſt.*15. *num.*7. *& Rub. de pœnis, quas filij in-
currunt Patr. commit. crim læſa Maieſt. q.*17. An-
gelus *de malef.* verbo, *& hai tradita la tua patria*,
verſ. *aduertendum eſt*: tamen in habentibus di-
uerſitatem rationis, non vt diximus, & patet ex
adductis ab Oldrad. *in dicta l. quis ibi* Alex. de
Roſ. *num.*4. Salicet. *num.*9. Hieron. Gigas ſupra
*dicta q.*17.

Quæ regula in fauorabilibus plus debet ha- 50
bere locum, quare interrogatus Diana à non
legato v. g. filiis Petri comprehenderentur filiæ
fœminæ, reſpondet affirmatiue ex regula quod
nomine filiorum, filiæ etiam continentur ſic *in
dicta reſ.* 26. *in fine*, de quo poſſemus plura iuri-
dice tractare. † Quare etſi Cuiacius in puncto 51
noſtræ difficultatis dixerit appellatione hominis
fœminam non comprehendi, aut contineri, mo-
tus ex verbis textus *in l. ſi quis aliquid* 38. §. *qui
abortionis ff. de pœnis*, verſ. *qui abortionis* in verbis
ibi *quod ſi eo mulier, aut homo perierit ſummo ſup-
plicio afficiuntur*, ex ea oppoſitione inferens mu-
lierem non eſſe hominem, nec comprehendi ap-
pellatione hominis. Sed reſpondeo ibi homi-
nem non opponi mulieri; verum cum ibi con-
ſultus agat de duobus poculis, amatorio, & abor-
tionis ſubiici per relationem poculo abortionis
mulierem, quæ ſola abortire poteſt; poculo ve-
ro amatorio hominem vtrumque ſexum com-
prehendentem, cum certum ſit vtrique ſexui hoc
propinari, nam per hominem, intelligitur is, qui
in vtero eſt, de quo nondum conſtat an maſcu-
lus ſit futurus, an fœmina quique tam facile
poſſit naſci fœmina, quam maſculus, vt proin-
di hic ipſe textus, recte conſideratus ſententiam
noſtram perſpicue demonſtret, atque euincat, &
fœminam in iure hominem appellari: ita Diana
*dict. reſ.*26. in verſ. *ad dictam l.* 38. † Et patet ex 52
tradita diſtinctione, quod vbi eſt diuerſitatis
ratio fœmina non continetur hominis appella-
tione, vt colligi videtur ex verbis dictæ legis ibi
*qui abortionis, aut amatorium poculum dant, etſi do-
lo non faciant, tamen quia mali exempli res eſt, hu-
miliores in metallum, honeſtiores in inſulam, amiſſa
parte bonorum relegantur.* Et pergens conſultus
ait quod ſi *eo mulier*, id eſt, cui ex proprium abor-
tire tantum, *aut homo perierit ſummo ſupplicio af-
ficiuntur* qui ſcilicet ſolo amatorio poculo, non
abortionis, quare conſultus vſus fuit illo lo-
quendi modo diſiunctiuo, propter diuerſitatem
rationis quoad abortum reſpectu mulieris, &
non hominis, &c.

Ad quartam quæſtionis partem, an vt ordina- 53
tiones ciuitatem obligent debeant prius à Rege
confirmari, plene reſpondebis ex his, quæ ſcripſi
in hac difficultate ſub verſ. *ad ſecundam.*

Ad quintam quæſtionis partem an Prælati 54
religionis poſſint leges, aut ordinationes facere
vltra poſitas in prima fundatione, & multi exi-
ſtimant poſſe conſtitutiones facere ex doctrina

textus *in cap. vnico de ſtatu regular. lib. 6.* vbi cum
multis Barboſa expendit, & refert *conſtitutiones*
Pij V. incipit *circa paſtoralis ſubdat. 4. Kalend.*
Iunij 1566. & aliam, quæ incipit *decori Kalend*
Februarij 1579. Gregor. 13. incipit *Deo ſacris* 3.
Kalend. Ianuar. 1572. aliam eiuſdem *vbi gratia*
ſua Iunij 1. *deb.* 1575. eiuſdem aliam *dubius* 23.
Decemb. 1581. aliam illius *ſanctimonialium* 5. *Ia-*
nuarij 1589. aliam Pauli V. *facultatum*, de qua *in*
Bullario nouo tom. 3. conſtitut. 52. eiuſdem Pontif.
aliam eiuſdem monialium ſubdata 29. *Iunij* 1612.
55 Vrbani VIII. † Motum proprium *ſacroſanctum*
Apoſtolatus 27. *Octob.* 1624. quibus cautum eſt
vt Moniales tacite, vel expreſſe profeſſæ è mo-
naſteriis egredi non poſſint, niſi conſtet eas la-
borare tali morbo occidenti, quod non poſſint
cum aliis abſque graui periculo, ſiue ſcandalo
commorari, quod innouatum fuit per tridenti-
num *in cap. 5. ſeſſ. 25. de regularibus*, vbi Docto-
res, & poſtea Bullis iam adductis; ex quibus lo-
cis exiſtimant poſſe à prælatis conſtitutiones fie-
ri, cum in prædictis diſpoſitionibus mandarunt
Pontifices, vt Moniales, quæ clauſuræ non fece-
runt, nec eam habent ex fundatione, nihilomi-
nus ſeruent clauſuram.
56 Sed adhuc dicendum eſt non poſſe Prælatos
religionis leges, aut conſtitutiones prædictas
facere, etiam cum toto ſuo capitulo, quæ non
pertineant ad cuſtodiam ſuæ regulæ, ſed poſſe
facere tantum ad bonum religionis regimen, ac
obſeruantiæ ſuæ regulæ, ac legum in ea conten-
57 tarum. † Nam quemadmodum nequeunt man-
dare ſubdito ſuo, vt ingrediatur aliam religio-
nem arctiorem; ſic nec vt in propria ſua reli-
gione arctiorem vitam agat, vt tenent D. Thom.
2.2. *quæſt.* 104. *art.* 5. *ad* 3. *& quæſt.* 186. *art.* 9. *&*
quod lib. 10. *art.* 10. Angel. verbo *religios n.* 30.
Syluester verbo *religios* 6. *quæſt.* 6. Panormit. *in*
cap. litteras de reſtit. ſpoliator. & cap. ex litteris de
ſponſ. Villalobos *in ſumma part.* 1. *tract.* 2. *dif.* 10.
D. Bernard. *latè lib. 6. de precepto, & diſciplina*
58 *cap.* 8. † Nec obſtat econtrarium dicendum eſt,
quia clauſura congruit admodum mulieribus,
& earum caſtitati, quam profeſſæ ſunt, quæ ſub
claro periculo militabit, ſi exirent à clauſura
Monaſteriorum, quo fine potuerunt Pontifices
ad illam eas obligare. Nec eſt eadem ratio de
prælatis religionum, cùm Pontifices ſint ſupe-
riores prælatis religionum, & eorum capitulis,
quibus non eſt limitanda poteſtas, cum à Chri-
ſto ſit, & ita poterunt ſic ſtatuere, non ſic præ-
lati religionum, etiam cum ſuo capitulo, tum
propter adducta in fauorem primæ ſententiæ;
tum quia prælatorum poteſtas dependet à Pon-
tificia, quam ſine Papa extendere nequeunt ar-
59 ctius obligando ſubditos ſuos. † Nec diſtat à no-
ſtra concluſione Villalobos *in ſumma p.* 1. *tract.* 2.
dif. 7. *num.* 13. dum dicit quod ſuperiores reli-
gionum in ſuis capitulis poſſunt leges, & conſti-
tutiones facere, addens quod in ſua religione D.
Franſciſci nequeunt per ſe eas facere, etiam Ge-
neralis, ac Prouincialis, ſed tantùm mandata ſuo
tempore tantùm duratura; leges verò, quæ obli-
gent totam religionem fieri tantùm à diſcretorio
generali, vbi colligunt ter Prouinciales, & cuſto-
dij ordinarij, & confirmantur à definitione ge-
nerali.

QVÆSTIO X.

Epiſcopi an poſſint ſtatuere & conſtitutiones facere contra canones. An Religio aliqua poſſit contra ius commune ſtatuere. An ſtatuta Epiſcoporum ligent ſubditos ſuos delinquentes extra territorium & an Epiſcopus ſuis teneatur conſtitutionibus, ſicut ſubditi, etiam ad cenſurarum pœnam & an vt ſtatuta condat ſatis ſit, vt ſit tantum confirmatus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, & quilibet alius ordinarius poteſt facere ſtatuta, etiam pœnalia ipſo iure, non contraria iuri Canonico* n. 2. & 3.

4 *Epiſcopus nequit facere ſtatutum contra conſuetudinem introductam, & rationabilem* n. 5. & 6. & n. 17.

7 *Prælati ordinarij poſſunt inducere conſuetudinem contra ius & quare nequeat ſtatuta facere &* n. 8.

9 *Epiſcopus non poteſt facere ſtatutum, quod liceat pronunciare ſententiam ſine cauſa cognitione.*

10 *Statutum Epiſcopi non ſubſiſtit, quod aſſeuerat ex pacto nudo actionem non oriri.*

11 *Epiſcopus nequit facere leges, aut ſtatuta, ſi diſponat contra Papæ leges vel vbi Papa ſibi reſeruauit cauſas, aut materiam.*

12 *Epiſcopus nonnullis in caſibus ex cauſa vrgenti poteſt ſtatuere contra canones, vel ſi ſtatuat antequam promulgetur, vel contra ius ſuum, aut quærendum ſuæ Eccleſiæ, & hoc in caſu aliquo particulari, non ex ſtatuto generali, vt* num. 13.

14 *Statutum Epiſcopi factum contra canones latos in fauorem Clericorum, qualiter valeat. Et quando adderet iuri communi imponendo pœnam* n. 16.

15 *Epiſcopus validè ſtatuit circa aliquod dubium iuris ſtatuendo in alteram partem valituram.*

16 *Lex ſuperioris poteſt iuuari per adiectionem pœnæ ab inferiore.*

17 *Statutum Epiſcopi contra ius, & conforme conſuetudini valet.*

18 *Epiſcopus poteſt tollere ſuam conſtitutionem, & in pluribus caſibus diſpenſare* remiſſiuè.

19 *Religio vlla ſine ſpeciali priuilegio, nequit contra ius commune canonicum ſtatuere.*

20 *Statutum tunc dicitur contra ius commune, cum diſponit contra aliquem Canonem, vel legem Pontificiam.*

21 *Statutum Epiſcopi non obligat ſubditos ſuos extra territorium exiſtentes vel delinquentes* n. 22. 23. 24.

24 *Cenſura lata per modum ſtatuti non obligat ſubditos extra territorium.*

25 *Epiſcopus num teneatur ſuis conſtitutionibus,* remiſſiuè.

26 *Statutum Epiſcopi contra ludentes, nec illum adſtringit, nec eo ludentes* n. 27. 28. & 29. *vbi quod actus ludendi eſt indiuiduus.*

Ludendi

Ludendi actus eſt indiuiduus dict.num.26.
Sermo generalis non comprehendit perſonam loquentis dict.n.26.
29 *Victoria vnius in indiuiduis prodeſt aliis.*
30 *Epiſcopus num ſua conſtitutione poſſit ſtatuere pœnam excommunicationis contra negligentes exequi vltimam voluntatem.*
31 *Epiſcopus committens contra præceptum alterius Epiſcopi latum ſub excommunicatione, incidit in eam, exiſtens in illius territorio.*
32 *Statuta Epiſcoporum debent potius ſeruari, quàm ius commune, ſi reuerentur auctoritate Papæ, vel conſuetudine.*
33 *Statuta, ſiue ordinationes facta in Diœceſi Diœceſana, ſunt perpetua, nec expirant morte concedentis.*
34 *Epiſcopus poſt confirmationem, & ante conſecrationem, poteſt leges condere.*
35 *Epiſcopus non tenetur mittere conſtitutiones ſynodales aut Prouincialia ſtatuta ad Vrbem ante publicationem.*

1 DE ſtaturis plura dico infra *in c.* 1.
& de legibus, & ſtaturis, quæ
fiunt contra Eccleſias, Eccleſia-
ſticaſue perſonas per laicos infra
in cap. 7. & 10. nunc verò pro
Rubrica, & generali tractatione
de legibus, conſtitutionibus, & ſtatutis, pro-
ſequor etiam cum aliis quæſtionibus ſequen-
tibus.
2 Ad primam igitur quæſtionis partem, ſup-
poſitis quæ adduxi ſupra in principio *quæſt.* 9.
præcedentis, reſpondeo vt cum certum ſit poſſe
Epiſcopum, & quemlibet ordinarium facere
ſtatuta etiam pœnalia, & ipſo iure pœnam infli-
gentia, iuri tamen canonico non aduerſantia,
cap. vt animarum 2. *hoc tit. lib.* 6. vbi gloſſa *car-
pan. ad ſtatut. mediol. in præl. num.* 39. Fuſcus *de
viſit. lib.* 1. *c.* 35. *num.* 3. Vgolin. *de officio Epiſco-
pi cap.* 4. 7. *num.* 2. Piaſec. *in praxi p.* 2. *cap.* 2. *n.* 2.
Bonacina *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *n.* 21.
3 Cierlin. *in controuerſ. forenſ. lib.* 1. *c.* 61. *num.* 1. †
Ideo bene procedere, vt ſtatuta, quæ condit Epi-
ſcopus non debeant contraire ſacris canonibus
c. ſtatuimus 25. *quæſt.* 2. *clem. ne Romani, de elect.*
Abbas *in c. fin. de conſuetud. num.* 7. & 8. ibi Ro-
chus de Curtè, *ſect.* 3. *num.* 7. 9. & 11. Henriquez
Bott. *de ſynodo Epiſcop. part.* 3. *art.* 1. *concluſ.* 8. *à
num.* 36. Albertus de Roſatis *in tract. de ſtatutis
p.* 1. *quæſt.* 7. verſ. *ſed quid ſi ſtatutum*, Piaſec. &
Bonac. ſupra, Anguian. *de legibus lib.* 2. *contr.* 2.
& 3. Lotter. *de re beneficiaria lib.* 1. *q.* 21. *n.* 100.
Sperellus *deciſ.* 66. *num.* 3. Marta *de iuriſdict. p.* 2.
c. 38. *num.* 18. & 19. Stephanus Gratianus *diſcept.
forenſium c.* 899. *num.* 14. & 15. Barboſa *in paſtor.
p.* 3. *allegatione* 93. *num.* 29. cum aliis, quibus ad-
do cum multis Gratianus *regula* 433. ex doctrina
Iaſonis, Felin. Panormit. & ex aliis, etſi cum
aliis multis in principio dicat licere Epiſcopo
ſtatuta facere.
4 Quæ concluſio ampliatur vt nec poſſit Epi-
ſcopus facere ſtatutum contra conſuetudinem
introductam ex eadem ratione, quâ nec contra
ius ex eo quia conſuetudo legitimè introducta,
& rationabilis parem vim habet cum lege. *l. de
quibus ff. de legib.* §. *ex non ſcripto Inſtit. de iure
naturali, cap. conſuetudo diſt.* 1. Guido *ſingula-
ri* 803. Bernand. *Graue ad pract. cameræ imperial.
lib.* 1. *concl.* 36. & venis *appell. iuris* Menoch. *il-
luſtr. vſufreq. quæſt. c.* 3. *num.* 2. de quo dico infra
ſub *tit.* & *cap. fin de conſuetud.* † Deinde quia ſi 5
Epiſcopus poteſt ſtatuere contra ius confor-
mando ſe cum conſuetudine contra illud indu-
cta, vt reſoluunt Felinus *de maiorit.* & *obedien-
tia, num.* 10. *in fine*, Buttius *in c. dilectus de con-
ſuet. col.* 10. verſ. *ex quo infertur*, Barboſa *dicta al-
legat.* 93. *num.* 29. & 36. cum aliis; ergo nullo
modo poterit ſtatuendo conformare ſe cum iure
contra quod inducta eſt conſuetudo illud abro-
gans † contraria, enim ſimul eſſe non poſſunt, *l.* 6
mutuis ff. pro ſocio, l. 1. *ff. de furtis*, quia tunc ad po-
ſitionem vnius, ſequitur ramotio alterius, Surd.
deciſ. 24. *n.* 10. & *conſ.* 211. *n.* 16. & Doctores per
textum *in l. inter ff. de except. rei iudic.*
Dubium tamen eſt quare prælati ordinarij 7
poſſint inducere conſuetudinem contra ius, &
nequeant ſtatuta facere, in quo non parum la-
borant Doctores *in c. fin. de conſuet. per textum
ibi*, ſed Abbas *ibi num.* 8. *in fine*, Felinus *in dicto
cap. quod ſuper his num.* 3. dicunt quod conſuetu-
do contra canones, non tam aſſumit vires ex
tacito conſenſu virorum Eccleſiaſticorum,
eorumue poteſtate, quàm ex authoritate ſummi
Pontificis permittentis, & concedentis conſue-
tudinem contra canones *in dicto cap. fin.* cum ta-
men id non permiſerit in ſtatutis; imo expreſsè
prohibuerit *in Clementina ne Romani de elect.* &
& in aliis iuribus, † & ſicut Epiſcopus contra 8
ius ſtatuere non poteſt, ita nec contra conſuetu-
dinem rationabilem, & legitimè præſcriptam;
ex eo quia conſuetudo parem vim habet cum le-
ge, vt iam adduxi & prædicta ratione, ex iam
adductis quæ ſunt *præced. à num.* 1. habet enim
Epiſcopus poteſtatem ferendi leges, etſi iure
ordinario, tamen dependenter à Papa, qui po-
teſt Epiſcopo eam cum limitatione concedere ex
adductis à Diana *part.* 11. *tract.* 3. *reſ.* 23. à verſ.
ad ſecundum.
Ex quibus infero vt Epiſcopus non poſſit 9
facere ſtatutum, quod liceat pronunciare ſen-
tentiam ſine cauſæ cognitione: ſic Baldus *in l. ia.
charta* 2. verbo *ſed quod de conſuetudine Epiſcopa-
li ff. de iureiur.* ſequendo Felin. *in cap. Eccleſ.* 10.
hoc tit. num. 26. Gratianus *regula* 433. *num.* 2. vbi
dicit non eſſe prætermittendam in hac materia
ſingularem theoricam Felini *in c.* 1. *de reſcriptis
num.* 5. verbo *quarto declara*, & *in c.* 2. *de probat.
num.* 11. videndi. † Imo etiam infertur ex Pa- 10
normit. *in c. dilecti de iudiciis col.* 4. Felino *in c.* 1.
num. fin. de pactis Gomez *in c.* 1. §. *ſtatuto n.* 2. *hoc
tit. lib.* 6. Gregorio Lopez *in l.* 12. *tit.* 1. *part.* 1.
gloſſa 2. *ad med.* quod non ſubſiſtit ſtatutum Epi-
ſcopi ex pacto nudo actionem non oriri aſſeue-
rans; etenim Petrus Dicenans *in regula* 245. ſe-
ptem ampliationes poſuit pro elucidatione
huius regulæ, & duas limitationes. † Et appli- 11
cabis quæ recenſet Diana *dicta part.* 11. *tract.* 3.
reſ. 23. in verſ. *excipiuntur*, vbi ponit duos caſus
In quibus Epiſcopus nequit facere leges, & ſta-
tuta, veluti ſi diſponat contra Papæ leges, item
in caſibus vbi Papa ſibi reſeruauit cauſas, aut
materiam, qui veri ſunt, etſi in alium ſenſum
explicet.
Hæc verò ſic dicta limitanda veniunt in non- 12
nullis caſibus, primo in cauſa vrgenti non co-
gnita per canonem, ſi nimirum de facili ſupe-
rior conſuli non poſſit modo in huiuſmodi ſta-
tuto contra canones, ex vrgenti neceſſitatis cau-
ſa, conditio exprimatur, propter quam conditur
ſtatutum.

ſtatutum. Abbas in dicto cap. fin. de conſ. num. 10.
& ibi Curt. ſect. 3. num. 12. & 13. Felin. in dicto
cap. quod ſuper his, num. 4. & in c. 10. num. 49. hoc
tit. Piaſec. in praxi Eccleſ. dicto c. 2. num. 7. verſ.
primo. Secundò ſi aliquid ſtatuat antequam ca-
non promulgetur, tenebit ſuum ſtatutum, & ſi
contrariatur canoni, cap. 1. de conſtit. lib. 6. Felinus
ſupra dicto num. 7. verſ. fallit Piaſec. verſ. tertio
Curt. ſupr. num. 19. ſect. 3. Tertiò ſi ſtatueret con-
tra ius ſuum tantùm reſpectu iuris ſibi quæren-
di, ſuæue Eccleſiæ, cap. cum dilectus iuncta gloſſa
verbo conſtitutum de conſuet. Felin. in dicto cap.
quod ſuper his num. 4. Piaſec. dict. n. 7. verſ. quar-
to, quia in quærendis valet ſtatum in præiudi-
cium Eccleſiæ, quando non odio, ſed bono zelo
factum eſt, vt docent Couarruuias in regula poſ-
ſeſſor. part. 2. §. 4. num. 9. verſ. tertio, Menthaca
vſufructu. quæſt. c. 9. Menochius conſ. 350. num. 6.
Caldas Pereira de empt. cap. 8. num. 33. & 37. &
conſ. 48. num. 22. Zened. in pract. quæſt. lib. 1. q. 35.
num. 19. & 20. Et poteris hanc partem confir-
mare ex his, quæ adduxi in cap. 2. de præſcript. in
13 fine quæſt. 1. † Quam reſolutionem exiſtimo ve-
ram quando in caſu particulari, aut particulari-
bus tempore diuerſo renunciat ius acquirendum
ſibi, aut Eccleſiæ non ſi per ſtatutum generale
vellet renunciare extendendo illud ad omnes
caſus cum tale ſtatutum ſic in præiudicium Ec-
cleſiæ eſſet irrationabile, vt benè expendit Bar-
boſa cum Curt. dict. ſect. 3. num. 14. & aliis in
14 paſtorali dicta allegat. 93. ſub num. 34. † Item pro-
cederet ſtatutum factum ab Epiſcopo ſi proce-
deret contra canones latos in fauorem Clerico-
rum, & à Clericis illud ſit acceptatum, dummo-
do principaliter non fuiſſent conditi in fauo-
rem publicum, vel Eccleſiæ, Curt. dict. ſect. 3.
num. 3. ſed propter ipſos Clericos, quia fauori
ſuo quilibet poteſt renunciare de quo dixi in
cap. diligenti de foro comp. à quæſt. 1. in c. ad Apo-
15 ſtolicam de regular. † Quintò ſi Epiſcopus ſta-
tueret circa aliquod dubium iuris, cum ſuper
dubio poteſt diſponere ſtatuendo in alteram
partem valituram Felin. in dicto c. ſuper his n. 10.
Piaſec. dicto num. 7. in fine, Curt. dicta ſect. 3. n. 24.
16 Burr. in dicto c. dilectus num. 10. verſ. ex qua. †
Sextò quando ſtatutum adderet iuri communi
imponendo nouam pœnam, gloſſa in dicto clem.
ne Romani verſ. tolli de elect. Curt. d. ſect. 3. n. 22.
Dueñas regula 251. Barboſa dicta allegat. 93.
num. 38. nam vt docent Sanchez de matrim. lib. 3.
diſp. 47. num. 12. Gutierrez practicar. lib. 2. q. 1.
n. 14. Fr. Molin. de ritu nuptiar. lib. 2. differens. 7.
num. 73 Didacus Perez in l. 1. tit. 1. l. 5. ordinamenti,
lex ſuperioris poteſt iuuari per adiectionem
pœnæ ab inferiore. † Vltimò vt iam dixi quan-
17 do ſtatutus Epiſcopi contra ius eſſet conforme
conſuetudini, quæ contra ius in illa Eccleſia in-
ducta eſt.

18 Addo etiam quòd poteſt Epiſcopus tollere
ſuam conſtitutionem, Ioannes Andr. in reg. in
generali in mercurialibus, &, in reg. cui licet de re-
gulis iuris lib. 6. Bernard. in reg. 242. vbi Salced.
vbi congeſſit plures caſus, in quibus poteſt Epi-
ſcopus diſpenſare, de quibus latè Diana part. 7.
tract. 2. per totum, aliqua ego adduxi in c. 4. de
iudiciis circa finem Gratianus regula 433. num. 6.
qui num. 7. ex pluribus ait quod contra conſtitu-
tionem concilij ſolus Papa diſpenſat: tamen plu-
res refert ibi dicentes poſſe ex cauſa.

19 Ad ſecundam quæſtionis partem an religio
aliqua poſſit contra ius commune ſtatuere ca-
nonicum, & breuiter reſpondeo negando, niſi
decoretur priuilegio hanc ei facultatem conce-
dente, vt aperte colligitur ex dicto cap. quod ſuper
his de maiorit. & obedientia: tradunt frater Eman.
Rodriguez quæſt. regular. tom. 1. q. 10. art. 3. &
tom. 3. quæſt. 11. art. 1. circa medium, Miranda in
man. prælat. tom. 1. q. 19. art. 7. verſ. ſecundò præ-
mitto, Suarez de legibus lib. 6. cap. 26. n. 7. Duardus
in Bulla cœnæ Domini lib. 1. cap. 1. q. 1. n. 7. Gregor.
deciſ. 267. num. 7. & 8. Barboſa dict. allegatio-
ne 93. num. 30. & colligitur ex adductis ſupra q.
præced. in vltimo dubio.

Quòd ſi dubites quando ſtatutum dicatur 20
contra ius commune, reſpondeo cum Rota
deciſ. 297. num. 1. p. 1. recent. tunc ſtatutum dici
contra ius commune canonicum, quando ali-
quid contra aliquem canonem, vel legem Ponti-
ficiam diſponit, vt v.g. ſtatutum excludens à be-
neficiis certum genus perſonarum dicitur contra
ius iuxta textum in c. ad decorem de inſtit. de cuius
intellectu dixi aliqua ſub c. 16. de iudic. q. fin. docet
Rota in terminis deciſ. 65. num. 7. p. 1. recent. & ex
multis aliis comprobari quit.

Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatuta Epi- 21
ſcoporum ligent ſubditos extra territorium exi-
ſtentes; ſuppoſitis quæ adduxit in cap. 3. c. 14. 17.
& fin. de foro comp. & aliqua ſupra in hoc tract.
breuiter reſpondeo, vt ſtatutum non liget de-
linquentem ſubditum ſtatuentis extra territo-
rium exiſtentem, Rota deciſ. 165. num. 3. & 4. in
nouis, aliàs part. 4. diuerſ. Barboſa d. allegat. 93.
num. 28. verſ. Epiſcopale, patet ex textu in cap. 2.
hoc tit. 6. cum concordatis gloſſæ ibi in verſ. extra
ipſius Diœceſim. Et confirmatur ex doctrina Co-
uarruuias in c. alma mater p. 1. §. 10. num. 3. Clarus
§. fin. q. 85. num. 4. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Pe-
ruſ. 80. n. 15. Spino de teſtam. gloſſa 11. Rub. 51.
Cenedo collect. 8. ad ſextum decret. Suarez de cenſ.
tom. 5. diſp. 5. ſect. 4. num. 4. Bonacina de cenſuris
diſp. 1. q. 1. puncto 11. num. 6. Barboſa in d. c. 2. hoc
tit. num. 5. & 6. † notantes per gloſſam d. c. 2. hoc 22
tit. verbo extra ipſius Diœceſim, quod ibi ſimpli-
citer ſtatutum excommunicationem inflixerit
pro futuris culpis, minime eâ ligabitur ſubditus
ſtatuentis, delinquens extra ipſius territorium. † 23
Et addit Bonacina d. num. 6. contra Vaſquez in
tract. de excommunic. dubio 12. num. 21. & Ioan-
nem de Salas de legibus diſp. 14. ſect. 7. num. 89. ad
finem, quod licet Epiſcopus intendat per ſtatu-
tum ligare ſibi ſubditos exiſtentes extra pro-
prium territorium reuera non ligat: † Indeque 24
ſuperiorem, non poſſe ferre cenſuras, per ſtatu-
tum contra exiſtentes in alieno territorio; ita vt
delinquens extra proprium Epiſcopatum, vel
territorium incurrat cenſuram latam per modum
ſtatuti. Hæc etiam extendi valent ex his, quæ
alibi dico de iudice extra territorium iudicante: ap-
plicabis quæ dico infra c. 1. quæſt. 7. verſ. ad ſe-
cundam.

Ad quartam quæſtionis partem nunquid Epi- 25
ſcopus ſuis conſtitutionibus teneatur, in eiſque
diſpenſare valeat, vberrimè tractat Barboſa alle-
gatione 34. quem leges. Sed quia hæc difficultas
poteſt exactè intelligi, tum ex his, quæ dixi in
c. 1. de probat. in 2. p. quæſt. 8. verſ. ad ſecundam,
vbi an Princeps lege conſtringatur ibi in verſ.
ad ſecundam, de quo etiam ſub hac Rubrica ali-
quid addo, cum ago de quæſtione an Princeps
ſit legibus ſolutus. Et ad aliud num in ſuis con-
ſtitutio

ſtitutionibus diſpenſet, & conducibilia de hoc diximus *in c.12. de iudiciis à q.6.* & ibi *q.9.* vbi an poſſit ſecum diſpenſare, ſicut cum ſuis ſubditis; ideo nunc nihil tracto, & ſic pergo ad alia conducibilia, videbis *ſub c.1.*

26 An ſcilicet qui in ſuis conſtitutionibus, vel per edictum publicauit excommunicationem latæ ſententiæ ipſo iure incurrendam contra Clericos omnes, tam ludentes, quàm ludum ſpectantes incidat in eam ipſemet, & qui cum eo aliqua die recreationis cauſâ luſerit. In quo dubio dicendum eſt Epiſcopum ludentem, non eſſe excommunicatum, quia ſermo generalis non comprehendit perſonam loquentis, *l. inquiſitio Cod. de ſolut. c. petitio*, vbi bona gloſſa *de iureiurando*, Guid. Pap. *ſingul.* 479. & ab hac incurſione liberant Epiſcopum ſtatuentem omnes Doctores, quia etſi legiſlator vi directiuâ legis teneatur ad eius obſeruantiam, ſed non vi coercitinâ pœnæ incurſus, vt dico infra, & dixi in præcitatis locis.

27 Maius dubium eſt an ſubditus cum Epiſcopo ludens, aut ſubditi incurrant cenſuram prædictam, & in hoc diuerſi ſunt Doctores, quidam enim exiſtimant vt ludentes cum Epiſcopo, remaneant vinculo excommunicationis obſtricti, cum non ſit abſurdum vt in acto inſeparabili vnus peccet, alter minimè, vnus puniatur, alter non *ex c. propoſito 32. quæſt. 5.* ſic Ioannes de Anchartan. *in c.1. hoc tit. num.* 183. quem ſequitur Marc. Alterius *de cenſuris tom. 1. diſp. 10. de*
28 *cauſa excommunic. lib. 3. c. 5. littera E* † ſed alij, & merito, exiſtimant vt ipſe Epiſcopus cenſeatur diſpenſare cum eo ludentibus, cum ſit auctor edicti: ſic Doctores *in cap. at ſi Clerici* §. 1. *de iudiciis*, vbi dixi aliqua, quia exemptio viti conceſſa, extenditur ad ſocium *cap. licet de priuileg. lib. 6.* & quia quando quis eximitur ab interdicto, intelligitur exemptus cum ſocio, *c. quod inte de pœnit. & remiſ.* † Tum etiam quia actus ludendi eſt indiuiduus, qui non poteſt exerceri, niſi cum alio, ſed in indiuiduis victoria vnius prodeſt aliis *l. 2. & 3. Cod. ſi vnus ex pluribus*, vt de appellatione ab vno facta, prodeſt colligantibus, dixi ſub *Rubrica de appellationibus*; ergo. Hanc ſententiam docent Aloyſius Riccius *in praxi aurea reſ.* 163. Barboſa cum Alcedo *p. 1. c. 5. n. 22.* etiam *dict. allegat. 93. num. 27.* quibus addo quæ tradit Ioannes de Neuizan. *lib 4. ſua ſilua nuptiali, n.* 71. relatus à Gratiano *d. regula* 433. *n.* 11. vbi agit de quæſtione an valeat *Epiſcopi conſtitutio excommunicans ludentes ad ludos ſardicos.*

30 Item eſt dubium an Epiſcopus propriâ conſtitutione poſſit ſtatuere pœnam excommunicationis contra executores negligentes vltimarum voluntatum executionem; ſed de hoc videbis apud Couarr. *in cap. ſi heredes num. 4. de teſtam.* Oroſcius *in l. omnes popul. num. 30. ff. de iuſtitia*, Ioannes Matienc. *in l. 14. tit. 4.* gloſſa. 1. *num. 56. lib. 5. recopil.* Greg. Lopez *in l. 12. tit. 1. p. 1.* gloſſa 2. in mediæ qui affirmant per textum ibi *in d. c. ſi heredes*, & Couarr. cum aliis.

31 Vnum tamen notabis quod Epiſcopus, qui commiſit contra præceptum in Diœceſi alterius Epiſcopi ſub pœna excommunicationis incidat in illam, quia reſpectu alterius Epiſcopi ſtatuentis intra ſuum territorium habetur, ſicut & alij ſubditi ſtatuentis, Riccius *in praxi aurea reſol.* 211. Barboſa *dicta allegat. 93. in paſt. part. 3. num.* 28.

Pro complemento notabis ſtatuta, ſiue conſtitutiones Epiſcoporum debere potius obſeruari, quàm Ius commune, ſi ſummi Pontificis authoritate, vel præſcripta conſuetudine roborentur, vt docent Gutierrez *lib. 1. canon. cap. 33. num. 3.* Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 1. lib. 3. tit. 8. num. 1.* Nicolaus Garcia *de benef. part. 1. c. 2. num. 99.* Valaſcus *de partitionibus c. 35. à num. 9.* Petr. Barboſa *in l. diuortio* 32
part. 2. in princ. num. 54. ff. ſoluto matrim. † & 33
Zerola, quem refert Barboſa *d. allegat. 93. n. 24.* ait *in praxi Epiſcop. 1. p.* verbo *edicta*, verſ. *ad tertium*, quod ſtatuta, ſeu ordinationes factæ in ſynodo Prouinciali, ſeu Diœceſanâ, ſunt perpetuæ, & non expirant morte conditoris, de quo iam dixi *ſub q. 9. in princ.* Barboſa *in d. c. 2. hoc tit. lib. 6. n. 16.* qui *n.* 15. multis probat Epiſcopum poſſe facere ſtatuta.

Ad vltimam quæſtionis partem an ſatis ſit 34
ad condenda ſtatuta, vt ſit confirmatus, nec deſideretur conſecratio, breuiter reſpondeo poſſe Epiſcopum poſt confirmationem, & ante conſecrationem leges condere, quia poteſtas condendi leges eſt iuriſdictionalis, quam recipit Epiſcopus ab ipſa confirmatione, dicit in terminis Diana *d. p. 11. tract. 3. reſ. 23.* in verſ. *eas verò*: & comprobatur ex his, quæ abunde noto infra ſub *tit. de elect.* & *ibi c. 9. & 15.* cum aliis: & videbis quæ abundè ſcribo infra *ſub 11. de ætate, & qualitate ordin* & applicabis nonnulla, quæ dixi *de conſecrat. Epiſcop. in cap. 6. & 7. de tempor. ordin. q. 1.*

Pro complemento notabis quod non tenetur 35
Epiſcopus mittere conſtitutiones ſynodales, aut Prouincialia ſtatuta ad vrbem ante publicationem, vt cenſuit ſancta Congreg. reſcribens Epiſcopo oſtienſi, teſte Quaranta *in Bullario* verbo *ſynodus Diœceſana* in fine, Barboſa *in paſtorali dicta allegat. 93. n. 25.*

QVÆSTIO XI.

An Capitulum ſede vacante habeat poteſtatem condendi leges pro tota Diœceſi, aut factas abrogare. An eas condere poſſint in ſuis territoriis Cardinales, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ, & Abbates ſæculares: quid de Legato, & quid de Concilio, aut Concilio Cardinalium.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum in ſede vacante, & ſi ſecundum aliquos, & vſum, leges non ferat; tamen verius eſt ex iure, vt eas, & ſtatuta pro ſuo tempore queat* 2.3.4.5.6.7.8.9.10.

3 *Capitulum ſede vacante ſuccedit in adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium totius Diœceſis, & præſtat omnia officia iuriſdictionis*, num. 5. *Diſpenſat in irregularitate, & in aliis.*

7 *Capitulum, ſede vacante, poteſt corrigere prauas conſuetudines per legem pœnalem.*

8 *Præcepta ſimplicia tantum obligant Incolas, leges tamen, & ſtatuta obligant etiam Aduenas, & Peregrinos.*

9 Capi

9 *Capitulum ſede vacante non ſuccedit in his, quæ ſunt ordinis, &* n.10.

11 *Capitulum ſede vacante poteſt abrogare leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore, ſicut, & Epiſcopus, quas fecit capitulum, ibi.*

12 Cap. nouit ne ſede vacante.

13 *Statutum factum à capitulo circa rem licitam, & confirmatum ab Epiſcopo, eſt validum.*

14 *Capitula poſſunt condere ſtatuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccleſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt,* & n.15.

16 *Capitulum ſtatuere nequit in arduis, & grauioribus cauſis, niſi accedente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernentibus ſtatum Eccleſiæ, vel abrogando aliquas conſtitutiones, ſiue alienando, aut vendendo bona* n.17.

18 *Capitulum ſede vacante omnia iuriſdictionis facere poteſt, ſicut Epiſcopus niſi ſpecialiter ſint ei prohibita.*

19 *Capitulum, ſede vacante, poteſt condere ſtatuta, quæ etiam poſſunt durare, viuente Epiſcopo, ſi ſint iuſta, & non in Eccleſiæ præiudicium.*

20 *Capitulum, ſede vacante, nequit facere ſtatutum, quo Charitatiuum ſubſidium ex parte minuatur in futurum.*

21 *Sede vacante, iuriſdictio Epiſcopi deuoluitur ad capitulum exercenda per vicarium ab eo aſſignatum.*

22 *Capitula Eccleſiarum Collegialium, aut aliarum inferiorum, nequeunt facere leges, ſede vacante, & ſi poſſint aliquas ordinationes ad regimen ſuarum Eccleſiarum adhuc viuente Epiſcopo, ibi.*

23 *Cardinales poſſunt in ſuis titulis condere leges, cum ibi habeant iuriſdictionalia.*

24 *Archiepiſcopi poſſunt leges, ſiue ſtatuta, aut ordinationes modo, & in caſibus, quibus Epiſcopi in ſuis Diœceſibus.*

Primates, & Patriarchæ poſſunt leges, & ordinationes facere in ſuis Prouinciis d.n 24.

25 *Archiepiſcopus ſolus abſque concilio Prouinciali nequit facere ſtatuta obligantia totam Prouinciam.*

26 *Abbates habentes iuriſdictionem poſſunt ſtatuta facere, ſicut Epiſcopi in ſuo territorio ſubditos obligantia.*

27 *Legati à latere poſſunt in Prouincia ſibi commiſſa à Papa, facere leges, qui poteſt eam poteſtatem moderare,* & n.28.

Nuncius Hiſpanus nequit leges facere, quia non eſt à latere, ſed tãtùm legatus miſſus d.n.27.

28 *Statuta legati Papæ ſunt perpetua, & durant etiam poſt eius diſceſſum, & finita legatione.*

29 *Concilium generale poteſt leges, & ſtatuta facere, quæ obligant ſi corroborentur, & confirmentur à Papa.*

30 *Concilium generale tempore ſchiſmatis, dum ſcitur quis ſit Papa, tantùm poteſt ordinare conducibilia ad pacem.*

31 *Cardinalium Concilium, ſede vacante, leges non facit; non enim exercet iuriſdictionem Papalem &* num.32. & 41. *& ſi contra plures,* num.40.

Clem. ne Romani de elect. dict. n. 31. & 33. *vbi quæ poſſit facere, & ibi* n.34.

32 *Collegium Cardinalium nequit moderare conſtitutiones ſummi Pontificis, nec eis quidquam addere, vel detrahere præcipuè circa illa, quæ de electione futuri Pontificis diſponunt.*

34 *Cardinalium cœtus, ſede vacante, poterit ordinare pro conſeruatione rei, aut iuriſdictionis Eccleſiæ, & pro coercendis ſeditionibus, & pro ſeruanda quiete, & obedientia, imponendo pœnas, creando, & mutando ad eundem finem Officiales, etiam Gubernatorem vrbis, & deputare adminiſtratores, & iudicare Papam intruſum, dum vacant electioni, & in aliis caſibus* n.35.36.37.& 38.

39 *Cardinalium cœtus ſede vacante Apoſtolica, poterit dare reuerendas.*

PRo complemento legiſlatorum Eccleſiaſticorum indiget hæc tractatio vt agamus de præhabitis quæſtiunculis, in quibus breuiter reſpondebimus. 1

Ad primam quæſtionis partem Doctores vt reſpondeant, non ſunt accordes, cum exiſtiment multi vt capitulum ſede vacante, nequeat facere leges: ita ex Felino, & Maldero Pater Paſqualigius *in Theologia tom.* 2. *diſp.*150. *ſect.*12.*num.*63. Salas *de leg.bus diſp.*8. *ſect.*15. *num.* 86. Arriaga *in curſu Theolog. tom.* 4. *diſp.*18. *ſect.*4. *num.*6. † Alij inquam docent, vt leges condere poſſint, vt poſt Felinum *in c. cum omnes hoc tit. num.*9. Panormit. *in c.cum olim n.*54. *de maiorit. & obedientia*, Sylueſter verbo *capitulum quæſt.*60. Suarez *de legibus lib.*4. *c.*6. *num.* 14. Bonacina *eodem tract.diſp.*1. *q.*1.*puncto* 3.*num.*19. Federicus *de ſen. conſ.*16. Villalobos *p.*1.*tract.*2. *diſ.*7. *ſub num.*11. in verſ. *maſ.* Pauin. *de poteſt.ſede vacante* capituli ex ea ratione, quia capitulum ſede vacante ſuccedit in adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium rerum totius Diœceſis *d.c.cum olim de maiorit. & obedientia &. vnico eodem tit. lib.* 6. *c. ſi Epiſcopus, & c. vltimo de ſupplenda negligentia prælat. in* 6. *Trid. ſeſſ.* 24. *c.*16. † Sed adminiſtratio eſſe non poteſt ſine iuriſdictione, ergo ſuccedit iuriſdictioni Epiſcopi, ergo, & in poteſtate ferendi leges, quæ competit Epiſcopis, † & patet quia capitulum ſede vacante præſtat omnia officia iuriſdictionis, quę pręſtat Epiſcopus, niſi ei ſpecialiter ſit prohibitum. † Et ſic diſpenſat in irregularitate, in denunciationibus, matrimonialibus, in interſtitiis, in illegitimitate ad ordines, & ad beneficium ſimplex, vt ex propriis materiis tradunt Bonacina, Salas, & alij relati, & referendi, ſed poteſtas ferendi leges eſt poteſtas iuriſdictionis, vt iam de Epiſcopi poteſtate dictum eſt; ergo cum ex alia parte non ſit denegata capitulo, debet ei competere, ſicut Epiſcopo: ita etiam tenent cum aliis fundamentis Granatus *in p.*2. *D.Thom. contr.*3. *tract.* 5. *p.*1. *diſp.*3. Baldellus *in tract. moral. tom.*1. *lib.*5. *c.*8. *&* *num.*7. qui hanc vocat communem Rocafiil. *tom.* 1. *part.*3. *lib.*7. *c.*7. *num.* 71. Merolla *tom.*2. *diſp.*4. *difficultate* 2.*num.*147. Leyman *in Theologia morali lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 5. *num.*12. Cardinalis Tuſchus *tom.* 1. *litt. C. concl.* 56. *num.* 10. cum multis ab eo relatis Caſtr. Pal. *tom.*1. *tract.* 3. *diſp.*1. *puncto* 23. *num.* 22. Præpoſitus *in part.* 2. *D.Thom.quæſt.*95. *diſp.*1. *dub.* 3. Martinel. *in p.*2. *quæſt.* 91. *art.*3. *dubio* 2. *concl.* 16. Antonius de Eſcobar, & Mendoca *in Theolog. moral. lib.*5. *ſect.*1. *c.*2. *num.*13. 2 3 4 5 6

Et confirmatur ex eo, quia poteſt occurrere neceſſitas corrigendi aliquas prauas conſuetudines; ergo poteſt capitulum per leges pœnales tali neceſſitati prouidere; ergo erunt de ſe perpetua, 7

petua, quià hoc eſt de ratione legis, nec in hoc
poſſe aliquod graue præiudicium eſſe commu-
nitatis, ſeu Epiſcopi, docent Doctores, quia
omnes fatentur poſſe capitulum generalia præ-
cepta ferre pro tota Diœceſi in ſede vacante, ſed
parum refert quod ea ferantur per modum legis,
habito reſpectu ad tempus vacationis Eccleſiæ,
cum poſtquam Eccleſia habuerit Epiſcopum,
poſſit ipſe reuocare huiuſmodi leges, ergo nec
illi præiudicium fit, nec Eccleſiæ, cum per hunc
modum illi ſufficienter ſubueniatur, ſicut ſubue-
8 nitetur per præcepta ſimplicia generalia † & iu-
natur, nam per ſimplicia præcepta, non ita be-
ne ſubuenitur, ſicut per leges, ſeu ſtatuta, quia
ſimplicia præcepta obligant tantùm Incolas, ſta-
tuta verò obligant etiam Aduenas, & Peregri-
nos, ſic citati, quibus addo Dianam *p.11.tract.3.
miſcel. diſ.* 24. alias adducens rationes; & quia
non poteſt ſine manifeſto textu & ratione re-
ſtringi capitulo in ſede vacante poteſtas ferendi
leges, cum ea poſſit ex alia parte contineri in
generali adminiſtratione, ſeruatá verborum pro-
prietate.

9 Nec obſtat dicere quod adminiſtratio, quæ
reſidet in capitulo ſede vacante, non importat
poteſtatem legiſlatiuam, ſed tantùm guberna-
tiuam, cum hæc poteſtas non videatur in iure
expreſſa, nec vſu recepta; ergo cum iuriſdictio
capituli ſedis vacantis, non ſit per modum ſta-
tûs permanentis, ſed per prouiſionem, donec
prouideatur Epiſcopus, ſequitur vt Capitulum
nequeat leges condere perpetuas, præcipuè ſi
conſideres iuxta ius, quod Capitulum ſede va-
cante nihil nouare poteſt, nec habeat plenam
poteſtatem Epiſcopalem, vt patet ex *cap.* 2. *&*
10 *tit.ne ſede vacante.* † Quia breuiter his, & aliis
reſpondetur certum eſſe capitulum ſede vacan-
te ſuccedere de iure, in his, quæ ſunt iuriſdictio-
nis, etſi non in his, quæ ſunt ordinis vt latè
probo *in dicto tit. ne ſede vacante*, & iuxta non-
nulla, quæ dico infra *de tempor. ordin. ac de æta-
te, & qualitate ordin.* Ergo cum hæc poteſtas le-
giſlatiua nondum à iure ablata ſit, quamtumuis
deſiit reſpectu capitulorum eſſe in vſu, & praxi,
ſequitur vt ea vti poſſint, etenim vt ſicut lex per
non vſum non ceſſat, ſic nec poteſtas leges con-
dendi, cenſetur ſublata aliqua præſcriptione
temporis, præcipuè ſi conſideres, vt iam plura
adduxi quod poteſtas, quam habent Epiſcopi
in actu exercito leges condendi, ſit dependenter
à Papa: & de eius poteſtate plura ex multis no-
uiſſimè Diana *p 8.tr.4.*

11 Hinc ſequitur capitulum ſede vacanté poſſe
leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore abroga-
re, ſicut & Epiſcopus; quas fecit capitulum:
quæ etſi perpetuæ cenſeantur, ſicut & aliæ leges,
tamen abrogari poſſunt à condentibus, vel
12 eorum ſuperioribus, ſicut & aliæ abrogantur. †
Nec huic reſolutioni obſtat textus *in cap. nouit;
ne ſede vacante*, quia ibi ſolùm dicitur ne ſede
vacante aliquid de bonis pertinentibus ad Ec-
cleſiam, & dignitatem Epiſcopalem innouetur,
ſicut nec Epiſcopus Eccleſiæ vacantis ſibi ſub-
iectæ alienare poteſt, *cap. ſi quis Epiſcopus* 10.*q.*2.
non enim ibi aliquid dicitur de innouatione le-
gum: & ſic Diana tenens *dicta part.*11. *tract.*3.
reſolut. 24. in verſ. *ex his* ait quod immeri-
tò mutauit Felious nomen ſtatûs Epiſcopi in
ſtatum.

13 Ex his infero primò quod ſtatutum factum
à Capitulo, circa rem licitam, & confirma-
tam ab Epiſcopo, eſt validum *cap.*2. *§.cæterum*,
& ibi gloſſa verbo *ſtatutum de verbor. ſignificat.
lib.*6. Oldrad. *conſil.* 259. *num.*4. *in fine*, Federi-
cus *de ſenis conſil.*100. *num.*2. quos refert, & ſe-
quitur Rota in verſelem opinionis 28.Maij 1612.
coram R. P. D. Pirouano impreſſa per Farinac.
*deciſ.*398. *n.*1.*p.*2. *recent.* Barboſa *dicta allegatio-
ne* 93.*n.*31.*in fine.*

Infero ſecundo poſſe Capitula condere ſta- 14
tuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccle-
ſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt etiam
ſine Epiſcopi conſenſu, gloſſa verbo *ſtatutum in
cap.*2. *de verb.ſignificat.lib.*6. Calderin.*conſ.*2.*n.*2.
hoc tit. vbi catenus vult exigi conſenſum Epiſco-
pi, quatenus expreſsè requiritur, Butr. *in c. con-
ſtituens num.*25. *de reſcriptis*, Barboſa *in paſtor.
dict. part.*3. *allegat.*93. *ſub num.*25. quod proce-
dit etiam ſuo Epiſcopo viuente † ea nempe ca- 15
pitula faciendo, quæ pertinent ad rectam, & or-
dinariam gubernationem Eccleſiæ, quia abſque
Epiſcopo in his rebus queunt capitula, procede-
re, infert Diana *d.p.*11. *tr.*3.*reſ.* 24. in verſ. *nota*
ſignum eſſe habere iuriſdictionem in ſuis capi-
tularibus, atque ideo poſſe illis imponere leges,
ſeu præcepta nam gubernatio ſine vi coactiua
fieri rectè non poteſt, vt colligit *ex cap.cum om-
nes: hoc titul.* vbi ſupponi videtur poſſe Ca-
nonicos irrequiſito Epiſcopo ius in ſe ipſos
ſtatuere, quia tamen ius, quod ibidem ſtatue-
runt, omnibus commune non erat, & ideo non
reuocari.

Infero tertio quod capitulum nequit in ar- 16
duis, & grauioribus cauſis ſtatuere, niſi acce-
dente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernen-
tibus ſtatutum Eccleſiæ, Capra *regula* 9. *num.*1.
Seraphin. *deciſ.*1446. *num.*1. *&* 2. & fuit dictum
in Paduana ſedilium 18. Maij 1618. coram Car-
din. ſacrato, vbi etiam fuit animaduerſum hoc
in caſu conſenſum Epiſcopi ex ſcientia, & tol-
lerantia ipſius, refert Lotter. *de re beneficiar.
lib.*1. *queſt.* 14. *num.*88. † Quales inquam ſunt 17
abrogatio aliquarum conſtitutionum, & aliena-
tio, vel venditio alicuius fuodi; in iſtis enim eſt
neceſſarius Epiſcopi conſenſus, & ſæpe Pontifi-
cis, vt dicunt Suarez *lib.*4. *de legibus c.*6.*num.*11.
& 12. Bonacina *eodem tract. diſp.* 1. *queſt.*1. *pun-
cto* 3. *num.*31. Salas *diſp.* 8. *ſect.*16. *num.* 84. Syl-
ueſter verbo *lex queſt.* 4. ſic Doctores *ex cap.
cum acceſſiſſent hoc tit.* Panorm. *in dicto c. cum
omnes num.*4. & Felin. *ibi num.*8. gloſſa *in c.*2.*§.*2.
verbo *ſtatutum de verb.ſignificatione.*

Cúmque vt iam dixi capitulum ſede vacante 18
omnia facere poſſit, quæ ſunt iuriſdictionis,
niſi ſint expreſsè prohibita, Pauin. *de officio,
& poteſtate ſede vacante cap.* 1. *part.* 1. *queſt.*1.
*à num.*3. Gutierrez *canon. lib.* 1. *cap.* 11. *num.*10.
Garcia *de benef. latè part.*5. *cap.*7. *à num.* 4. cum
multis aliis Barboſa *in dict. part.* 2. *de ſede va-
cante, aliquid innouetur num.* 3. vbi narrat ca-
ſus 22. in quibus idem operatur, ac Epiſcopus in
iuriſdictionalibus, præterquam quod in caſi-
bus, qui ſpecialiter de legatione Apoſtolica Epi-
ſcopis cognitio competit. † Ideo benè Pauinus 19
*dict. part.*1. *cap.*6. Azor. *inſtit. moral. lib.*3. *c.*27.
*queſt.*11. Quaranta verbo *capitulum ſede vacan-
te* verſ. *quarto quæro.* Zerola *in praxi epiſcopali
part.*1. verbo *capitulum* §. 15. Moneta *de diſtri-
but. quotid. part.* 2. *queſt.* 13. *num.* 24. Sbrocius
de officio vicarij lib 2.*q.*187.*num.*5.*&* 6. dicunt ca-

pitulum ſede vacante poſſe ſtatuta condere, quæ
ad ſtatum Eccleſiæ pertineant, quæque durare
debeant etiam tempore Epiſcoporum, ſucce-
dentium, dummodo ſint iuſta, & ſalubria, ſe-
cus verò ſi in præiudicium Eccleſiæ, vel Epiſco-
palis menſæ, vt dictum eſt, & intelligit Quaran-
ta ſupra, Barboſa cum multis *allegat.* 87. *num.*4.
& 14.

20 Et ob id non poſſe ſtatutum condere, quo
charitatiuum ſubſidium in futurum ex parte mi-
nuatur, Barboſa *in dicto c.* 3. *num.* 13. Melius *in*
poſterali allegatione 87. *num.*13. Bellencin. *in tra-*
ctatu de charitatiuo ſubſidio queſt. 21. Azot *inſtit.*
*moral.part.*2. *lib.*12. *c.*14. *queſt.*5. verbo *item Ca-*
nonicorum, etſi ſede vacante poſſit tale ſubſidium
exigere gloſſa verbo *aliunde*, *in c. cupientes* §. *ad*
hæc de electione lib. 6. vbi Ioannes Mouaſt. Ar-
chidiacon. & Dominic. Bellacin *ſupra queſt.*7.
Azor. *queſt.* 5. verſ. *item collegium*, Bellet. *diſ-*
*quiſit. Clericor.part.*1. *tit. de Clerico debitore* §. 12.
*n.*38. idem Barboſa iterum in *d. c.* 2. *ne ſede va-*
*cante n.*22.

21 Etenim Vincentius Filicius *tom.* 3. *tract.* 41.
*c.*1. *n.*4. dicit ex antiquo iure tempore ſedis va-
cantis iuriſdictionem Epiſcopi deuolui ad ca-
pitulum, quam facultatem nec mutaſſe, nec mi-
nuiſſe Concilium Trid. *ſeſſ.*24. *de reformat. c.*16.
ſed ſolùm præcepiſſe modum vtendi illâ, nimi-
rum per Vicarium ab eodem Capitulo electum,
cui, & iuriſdictionem, & vſum committat, ob
idque capitulum ſuccedere in iuriſdictionem
Epiſcopi, ſic, vt poſſit quæ Epiſcopus in caſibus
iuriſdictionalibus, quorum 22. referunt Doctores
citati, & multi alij, alios.

22 Poteſt tamen eſſe dubium nùm Capitulum
Eccleſiæ Collegialis, ſeu aliud inferius Clerico-
rum queat ſede vacante, ſiue viuente Epiſcopo
facere leges, ſtatuta, ſiue ordinationes: & in
hoc puncto dicendum eſt prædicta capitula non
poſſe facere prædictas leges, niſi tantum ordina-
re ordinationes aliquas ſuper rebus minimis
pertinentibus ad ſuam gubernationem, in tan-
tùm quod vt prædictæ obligent, vt veræ leges
debeant ab Epiſcopo confirmari, aut conſentiri,
in terminis Villalobos *p.*1. *ſumm. tract.* 2. *dif.*7.
*num.*12. videndus *num.* 11. & videtur docere Bu-
rtius *in dicto c. conſtitutus num.*25. *de reſcriptis*, vbi
facit differentiam inter capitula Cathedralium
Eccleſiarum, & alia capitula collegialium infe-
riorum, Abbas *in c. cum acceſſiſſent. hoc tit. n.*14. &
Decius *n.*8. Ferretus *conſ.*286. *n.*1. Barboſa *dicta*
allegatione 93. *ſub n.*15.

23 Ad ſecundam quæſtionis partem an Cardi-
nales in ſuis titulis per ſe poſſint leges, ac ſtatuta
condere, de quo puncto videbis Bartol. *in l.* 1.
*num.*1. *ff. quod quiſque iuris*, Decius *regula* 245.
Alexander *in l. nemo poteſt col.* 1. *ff. de leg.* 1. *& in*
*conſ.*144. *col.*2. *lib.*4. alios refert Gratianus *regu-*
la 433. *ſub num.*9. & videtur pro parte affirmati-
ua probari ex adductis de Epiſcopis, & ex eo,
quia iuriſdictionem habent in Eccleſiis ſuo-
rum titulorum de iure communi, epiſcopaliaque
iura ibi obtinere, *cap. querelam de elect.* Alphon-
ſus Aluarez, Guerrero *in ſpeculo Pontif. c.*28. *poſt*
princ. verſ. *de Reuerendiſſimis pag.*72. Leſſius Ze-
chius *de Republica Eccleſiaſt tit. de Cardinal.* &
alij apud Homob. *de bonis*, *de humana vita ſtati-*
*bus cap.*15. *paulo poſt princip. p.* 1. Anaſtas. Ger-
mon. *de indultis Cardinal.* Marcus Anton. Cha-
chus *lib.*2. *inſtit. moral. tit.*4.

De Archiepiſcopis idem dicendum eſſe, ac 24
de Epiſcopis idemque de Primatibus, & Patriar-
chis probatur eiſdem fundamentis, ac dictum
eſt de Epiſcopis, ita in terminis Diana *d. part.*11.
tract. 3. *reſolut.*23. in verſ. *quod verum dictum eſt*
de Epiſcopis, dicendum eſt de Patriarchis, & Ar-
chiepiſcopis, loquutus à principio reſolutionis de
eo dubio, an poſſint Epiſcopi condere leges Ec-
cleſiaſticas in ſuo territorio, de qua iam dixi
*ſub queſt.*9. *&* 10. *in princip. præced.* dicit enim
poſſe Archiepiſcopos, & Patriarchas condere
leges, ſicut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus parti-
cularibus, quia illarum ſunt Epiſcopi; extra il-
las verò non poſſe ait, niſi ſpeciali iure, aut præ-
ſcripta conſuetudine, vel priuilegio Apoſtolico
eis conceſſum ſit, ſicut ſumitur *ex can.*1. vſque
ad *can. conqueſtus* 9. *q.*3. *& c. duo ſimul de officio*
Ordinarij, vbi Doctores.

Ex quo infert Diana ſolum Archiepiſcopum 25
abſque concilio Prouinciali, non poſſe ſtatu-
ta condere totam Prouinciam obligantia, & ſic
pnto, obſeruandum, quia etſi cœteri Epiſco-
pi ſuffraganei in ſua Prouincia inferiores di-
cantur, non tamen contingit, niſi vt ad eos in
cauſis per appellationem recurratur, non in-
quam, vt queant Archiepiſcopi diſponere, ac
ſtatuere intra territoria ſuorum Epiſcoporum
ſuffraganeorum, vt ipſi Epiſcopi, vt longè ad-
uerto *in dicto c. duo ſimul de officio Ordinarij*, ſicut
& dixi *ſub. cap.*7. *de appellation.* & alibi ſub *c.*2. *de*
foro comp.

De Abbatibus habentibus Iuriſdictionem, 26
& territorium, vt poſſint, ſicut Epiſcopi fa-
cere leges, & ſtatuta obligantia ſuos ſubdi-
tos, niſi eis ſit ſpecialiter prohibitum, patet
ex eadem ratione, ac dictum eſt etiam de capitu-
lo ſede vacante, vel ſi de conſuetudine, aut pe-
culiari inſtitutione ad faciendas leges requi-
rant communitatis vel capituli conſenſum ex
ea ratione quia hæc poteſtas ferendi leges eſt
iuriſdictionis, vt iam ſupra dixi de Epiſcopo
tantùm confirmato, nondum conſecrato, quæ
per ſe, ac iure ordinario coniuncta eſt cum iu-
riſdictione Epiſcopali: ita in terminis Diana
*dicta queſt.*11. *tractat.* 3. *reſolut.*23. in verſ. *idem*
de Abbatibus, quod abunde comprobatur ex
his, quæ dixi *de Abbatibus in cap.* 1. & vbe-
rius *in cap. cum contingat. de ætate, & qualit. or-*
dinand.

De Legato à latere in Prouincia ſibi commiſ- 27
ſa à Papa, vt poſſit facere leges in Prouincia
ſua, docent Doctores per textum *in cap. fin. de*
officio deleg. Syluester verbo *lex queſt.* 4. Villa-
lobos *in ſumma dicta part.* 1. *tract.* 2. *dicta diffi-*
cultate 7. *num.* 7. vbi quod cum hoc dependeat
à Papa poteſt ſummus Pontifex hanc poteſta-
tem moderare, aut abolere ex toto, ſed natura
officij, quia eſt iuriſdictionis, reuera, dum non
prohibentur, poterunt leges. ac conſtitutio-
nes facere, exiſtimo inquam Hiſpaniæ nuncios,
hanc poteſtatem non habere, qui tantum dicun-
tur Legati miſſi, non à latere, de quorum dif-
ferentia ago infra *ſub dicto titulo de officio de-*
legati.

Etenim Pontifex *in dicto cap. fin.* ait quod ſta- 28
tuta Legati Papæ ſunt perpetua, & durant in
Prouincia, etiam poſt ſuum diſceſſum, & finita
legatione: ſic multi relati à Barboſa ibi *num.* 1.
& num. 2. vbi cum P. Eman. Rodriguez *queſt.*
*regul. tom.*2. *queſt.* 97. *art.* 1. verſ. *circa primam*

ait

ait Legatos Papæ facere poſſe ſtatuta perpetua addens ibi *num.* 3. quæ iam dixi de Epiſcopo, nempe, vt edicta, ſiue ordinationes ab eo in ſynodo diœceſana ſint perpetuæ, & non expirent morte conditoris ex aliis probans vt iam adduxi: alia de indulgentiis addit ibi *num.* 5. *&* 6. cum multis, & ex gloſſa *dict. cap. fin.* verbo *ſtatuta*, de quibus late ago ſub *c.* 5. *de pœnit. & remiſſion.*

29 Concilium verò generale dubium non eſt vt poſſit leges facere, eò quòd vel Papa ſtat præſens in concilio, ſeu poſtea illud approbat, itaque eo duplici modo poſſe contingere, cum illud Papa mandet congregari, ſed eas leges concilij non obligare, donec corroborentur confirmatione Papæ, docent Caietanus *in opuſculo de comp. Papæ, & concil.* Turrecrema. *lib.* 2. *ſumma cap.* 71. Nauar. *lib.* 1. *conſil.* 1. *num.* 4. *hoc tit.* Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 21. Villalobos *part.* 1. *tractat.* 2. *dict. difficultate* 7. *num.* 8. addens ſic conſtare, ex perpetua Eccleſiæ traditione.

30 Dubium verò eſt, quod ſi concilium congregaretur tempore ſchiſmatis, dum non ſcitur quis Pontifex certus ſit, vt contigit tempore concilij conſtantienſis, quo in caſu concludunt Suarez ſupra *num.* 4, & Villal. *num.* 8. verſ. *Laudanda* tunc tantum illud concilium habere poteſtatem ad operandum in pacem Eccleſię vniuerſalis ordinans quæque ad id neceſſaria, ſed non vt faciat leges vniuerſales pro Eccleſia.

31 De concilio Cardinalium ſede vacante, etſi aliqui teneant, vt poſſit leges facere *per Clem. ne Romani* de electione dicendum eſt vt non poſſit, vt contra illos concludit bene Suarez legendus ſupra *num.* 4. *&* 5. Etenim vt patet ex illa Clement. Cardinalium cœtus ſede Apoſtolica vacante iuriſdictionem Papalem non exercet, niſi in quantum permittit Lugdunenſ. Concil. vt multa inferens legenda confirmat Iulios Labor variar. lucubrat *tom.* 1. *tit.* 3. *de conclaui, & conclauſtris cap.* 3. *à n.* 10. Azor. *inſtit. mor. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 1.

32 Et ſic vt per collegium Cardinalium nequeant modificari, corrigi, vel moderari conſtitutiones ſummi Pontificis, nec eis quidquam addi, vel detrahi, præſertim circa illa, quæ de electione futuri Pontificis diſponunt, Labor ſupra cum aliis, Barboſa *in dicta Clem. num.* 3. 4. *&* 5. vbi alia congerit, ergo, & in terminis quæſtionis noſtræ docent Panormit. *in cap. cum te n.* 12. *& ſequent. de re iudicata*, Felio. ibi *num.* 11. Anton. de But. & Imola *in cap. tranſlato hoc tit.* Sebaſtian. Medicis *de legibus part.* 1. *quæſt.* 10. Salas *eodem tract. diſput.* 8. *ſect.* 8. Moneta *de commut. vltim. volunt. cap.* 5. *quæſt.* 6. *num.* 188. Baldellus *tom.* 1. *lib.* 5. *diſput.* 7. Sebaſtian. Cæſar. *in relect. de Eccleſiaſt. Hierarch. part.* 1. *diſp.* 2. §. 6. *num.* 1. Merolla *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 4. *dub.* 4. *n.* 18. Azorius *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 3. *Landen. de Cardinal. quæſt.* 74. Campanil. *in diuerſ. iuris canon. Rub.* 7. *c.* 6. *à num.* 76, Diana *part.* 5. *de poteſt. Cardin. tract.* 2. *reſ.* 9.

33 Sic omnes perdicta *Clementinam ne Romani*, quæ irritat, & decernit inane quidquid poteſtatis, aut iuriſdictionis ad Romanum Pontificem pertinentis, dum viuit cœtus ipſe duxerit exercendum, ſolúmque ibi excipi quæ *in c. vbi periculum de elect. lib.* 6. Cardinalibus conceduntur, ibi enim nihil eis concedi, niſi quæ ad electionem Pontificis, & quæ ad defenſionem Eccleſiæ, & quæ ad oboiandum imminentibus periculis ſpectant de reliquis verſ. *potius* ibi dici quod ſe nequaquam de aliquo negotio intromittant.

Quare tantùm poterit cœtus Cardinalium ſe- 34
de Pontificali vacante facere quæ ſubſequuntur,
primo quod vbi imminet periculum euidens
amiſſionis alicuius loci, vel iuriſdictionis Eccle-
ſiæ, aut rei ſimilis collegium, conſentientibus
omnibus Cardinalibus, aut ſaltē duobus illorum
tertiis partibus per ſuffragia poſſit illi occurrere,
& facere quaſcumque prouiſiones, & ordinatio-
nes neceſſarias † ſecundò vt pro coercēdis flagi- 35
tis, ſceleribus, & ſeditionibus ac ſeruāda quiete, &
obediētia, poſſit imponere pœnas, tā corporales,
& tēporales, quàm etiam ſpirituales, veluti ana-
thematis, & ſimiles. † Tertiò vt quoad eundem 36
finem poſſit confirmare, mutare, & de nouo eli-
gere, & creare, quoſcumque officiales, etiam
gubernatorem vrbis, tam vltra pontem, quàm
citra, & alios miniſtros pro regimine ſtatûs Ec-
cleſiæ. † Quartò vt poſſit etiam deputare Admi- 37
niſtratores, & facilius expediantur ea quę immi-
nent pro electione. † Quintò vt poſſit etiam iu- 38
dicare Papam intruſum, dum ipſi vacant ele-
ctioni legitimæ, quia hoc concernit negotium
ipſius electionis, & ab alio iudicari non poteſt;
idemque dicendum eſſe de aliis caſibus ſimili-
bus, vt obſeruans: hæc tradit Iulios Labor *va-
riar. lucubrat. tit.* 3. *cap.* 3. *à num.* 27. legendus,
quia mens Pontificis in dictis conſtitutionibus
fuit non denegare neceſſaria ſignanter ea quæ
poſſunt retardare negotium electionis: videbis
quæ congerit Barboſa cum aliis *de iure Eccl. p.* 1.
cap. 4. *n.* 91. quem leges ad plura *de Cardin.* ibi toto
illo *capite. &* c. 5.

Hinc enim dicunt Diana *dicta reſ.* 9. *in fine*, 39
& Sanchez ex Maiolo, & Salcedo *in opuſculo morali tom* 2. *lib.* 7. *c.* 1. *dubio* 20. *n.* 39. vt non videatur prohibitum Congregationi Cardinalium, ſede Apoſtolica vacante dare reuerendas, quia Trid. *ſeſſ* 7. *c.* 10. non videtur illius ſedis vacantis iuriſdictionem limitare.

Vnde etſi quòd concilium Cardinalium ſede 40
Apoſtolica vacante poſſit leges facere, aut con-
ſtitutiones tenent Archid. *in c. cum conſtituere-
tur* 50. *diſt. in fine*, Albanus *de Cardin. q.* 42. *in
fine* Bartol. *in l. vbi abſunt num.* 3. *de Tutor. & Cu-
rator*, Henriquez *lib.* 14. *ſumm. cap.* 18. *n.* 2. in fine,
Manfredus *de Cardinalibus deciſ.* 6. & generali ra-
tione moti, de qua ſupra de Epiſcopis Patriarchis
capitulo *ſede vacante*, & Abbatibus, nempe quia
iuriſdictio Pontificis, eo mortuo, remanet in
concilio Cardinalium Probantes ex textu *in c. is,
qui c. cum olim de maiorit. & obedientia*, vbi proba-
tur, quod mortuo prælato vniuerſa iuriſdictio
remanet penes collegium, & ex aliis, quæ con-
gerunt ipſi † tamen reſpondetur ex dictis per 41
dict. clement. ne Romani; ita vt nequeant alia con-
ſtituere, quæ in caſu neceſſitatis pro regimine
iam ſunt animaduerſa ex Iulio Laborio quæ re-
petit Diana ſup. in verſ. *nota tamen*, aliter non
itero, vt patet etiam ex conſtitutione Pij V. quæ
incipit *in eligendis* dat. idibus Octobris an-
no 1580.

QVÆSTIO XII.

An regulæ Cancellariæ dicantur propriè leges: & an declarationes Cardinalium vim legis habeant & an forma authentica alicuius declarationis S. C. conferat, ei vim legis generalis: & an ſint tantùm Doctrinales, ſi emanauerint facto verbo cum Papa. Decretum Gratiani an habeat vim legis: & an decretis Pontificum ſtandum ſit clauſis oculis & in quo differant leges, conſtitutiones, ſtatuta, præcepta, edicta, diſpenſatio, reſcriptum, & priuilegium.

S V M M A R I V M.

1 *Regulæ Cancellariæ publicatæ obligant, ſicut lex* num. 2.

3 *Regulæ Cancellariæ communiter obligant in foro interiori.*

Epiſcopus donans extra infirmitatem, non incurrit pœnas Regulæ Cancellariæ d. n. 3.

4 *Donatio inter viuos facta per Epiſcopum intra viginti dies ante eius obitum eſt valida in foro conſcientiæ. Et ſi per regulam Cancellariæ de viginti in foro exteriori ſit nulla, &* num. 3.

5 *Declarationes ſacræ congregationis, ſunt leges deciſiuæ ſecundùm plures* n. 8. *non ſic ſecundum alios à* n. 9. *ſed quid à* n. 13.

6 *Decreta, & litteræ congregationis concilij, ſe motis litibus ſunt executioni mandanda.*

9 *Declarationes fiunt ſuper declarandis dubiis legum, quæ non egent publicatione, cum confirmant ius antiquum* n. 10. *quæ ſæpè ſibi ipſis contraria ſunt ſub* n. 12.

10 *Declarationes ſacræ congregationis, etſi leges, non ſint, tamen magni ponderis ſunt, nec ab eis recedendum, niſi firmiſſimo fundamento; eſt tamen earum numerus infinitus.*

12 *Epiſtolæ Decretales Pontificum, quæ non ſunt clauſæ in corpore iuris, non ſunt leges.*

13 *Declarationes ſacræ Congreg. & Cardinalium. etſi multum valeant ad deciſionem cauſarum, non habent vim, etiam impreſſæ, niſi concurrentibus tribus requiſitis, de quibus* num. 14.

15 *Declarationes Cardinalium, quando ſint tantùm doctrinales, quando verò, vt leges obligent* n. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

23 *Authentica forma alicuius declarationis ſacræ congregationis, confert ei vim obligandi. Et quæ ſit ſub* n. 25. 26. 27. & 28.

24 *Declarationi ſacræ congreg. ſtandum in deſitientibus Doctorum opinionibus.*

25 *Declarationes ſacræ congreg. & Cardinalium, vt obligent tanquam leges, debent publicari eodem apparatu.*

30 *Declarationes Cardinalium ſunt deciſiuæ, quando fiunt conſulto Papa, & inſunt in eis aliæ conditiones relatæ à* n. 23. ad 28.

31 *Declarationibus duabus concurrentibus ſibi contrariis de eodem articulo, ſtatur vltimæ, niſi altera facta ſit conſulto Papâ, alia verò non, etſi neutra, tunc erit danda optio* n. 32. 33.

34 *Decretum Gratiani, num habeat vim legis, latè diſcutitur à* n. 35. ad 45. *affirmatiuè adict.* num. 36.

Gelaſius, & Eugenius III. Pontifices, dicitur, vt approbauerint omnia contenta in decreto, dicto n. 34. *negatiuè à* n. 37. *ſed diſtingue à* n. 38.

Gratianus compilauit Decretum anno 1009. *ab eoque tempore legiſtas, & Canoniſtas Indicaſſe Decreti approbationem, traditur vſque ad tempus præſens* d. n. 34.

35 *Gregorius XIII. iuſſit emendari decretum à Gratiano compilatum.*

37 *Decretum Gratiani continet ſanctorum plures authoritates, aliquas conciliorum Prouincialium, nonnullas leges ciuiles* n. 38.

Palea additionator Decreti, Gratiani fuit diſcipulus, d. n. 37.

38 *Decreti Gratiani collatio reducitur ad quatuor ſpecies, nempè Patrum, Conciliorum Gratiani Paleæ, ac Iurſconſultorum.*

39 *Decreta Gratiani, & Paleæ, vim legis non habent, & dicto* n. 38.

40 *Leges Imperatorum quatènus compilatæ à Gratiano, non habent vim Clericos obligandi.*

41 *Sanctorum dicta compilata à Gratiano in Decreto ſecundùm aliquos recipiuntur, vt deciſiua decreta* n. 42. *non ſecundùm alios à* n. 43.

44 Gloſſa in c. noli diſt. 9. *verſ.* exiſtis, & c. ſancta Romana diſt. 15. & n. 45.

45 *Decretum Gratiani vim, & authoritatem legis non habet, niſi tantùm in his capitibus, & deciſionibus, quæ ab aliquo Pontifice fuerint canonicata, vel inter decretales inuenta.*

46 *Conciliorum Prouincialium decretà, non habent legum generalium vim, & extra territorium condentium.*

47 *Iuriſdictio inhæret territorio, ſicut nebula in totâ palude.*

48 *Conciliorum generalium decreta inuenta in compilatione Gratiani, non ab eo compilatore, ſed à conditore eorum, habent vim legis obligandæ.*

49 *Decreti Gratiani vnicuique canoni eſt danda tantùm ea fides, quæ authori eius datur.*

50 *Gratiano referenti Papæ, ſeu concilij authoritatem eſt credendum, donec oſtendatur exemplar in contrarium; eo quod Pontifices paſſim tribuunt hanc fidem Gratiano.*

51 *Gratiani Decretum; verius eſt vt reducatur ad ſpecies ſeptem.*

52 *Gratianus, & Palea qui fuerint*, remiſſiuè.

53 *Pontificum decreta, quando. & qualiter ſint præceptiua, expenditur vſque ad* n. 60. *vel decretiua tantùm ibi.*

54 *Trid. Concil.* ſeſſ. 23. c. 4. n. 55.

57 *Bulla Pij V. poſita in principio Miſſalis.*

61 *Leges, edicta, ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, præcepta, reſcriptum, diſpenſatio, & priuilegium, qualiter diſtinguantur in modo, & latitudine obligandi ſubditos à* n. 62. 63. 64. 65. & 66.

67 *Diſpenſatio legis, & interpretatio, qualiter diſtinguantur.*

68 *Reſponſum Principis ad conſultationem ſeu relationem alicuius caſûs ſpecialis, habet legis vim, item & Pontificis cum conſulitur* num. 69.

70 *Sententia ſupremi conſilij, legem non facit.*

AD

1 AD primam quæſtionis partem videtur
affirmandum per id,quod ſcripſi ſupra
*q.7.*ſub verſ. *ad ſecundam* quatenus ex
ſola publicatione in Curia regularum
Cancellariæ pareat obligatio eas obſeruandi ,&
iudicandi,ſecundùm illas, dubium ibi tractatum
eſt,an ſufficiat ſolùm publicari legem in Curia vt
obliget ; ergo ſiue ea,aut regula Cancellariæ ibi
publicata , aut in Prouinciis , videtur vt ſit lex,
ſicut alia quælibet Pontificia ad obligandum
ſubditos,& comprobatur ex his,quæ dixit Ric-
cius , quem iam ſupra expendi ad alia addens *in
collect.*1276.*ſuper* §.1 *auth.*vt fact.nouæ conſtitu-
2 tiones † dicens cum Sayro de conſtitutione
Principis publicata in loco reſidentiæ Principis
liget in aliis locis , vbi non fuit facta, ſicut fit in
regulis Cancellariæ,quæ publicatæ in curia vbi-
que afficiunt,Cappella Toloſona *in deciſ.* 40. &
refert deciſum per Rotam in terminis conſtitu-
tionis Pij V. 14.Maij 1584.& 15. Ianuarij 1598.
& in altera conſtitutione Pij ; & ſic fieri,vt ſicut
conſtitutio publicata ligat,ſic & regula Cancel-
lariæ,etiam publicata liget tanquam lex.
3 Dubium tamen eſt an regulæ Cancellariæ
obligent in foro interiori,in quo Ioannes Vallo-
tus *in different. vtriuſque fori* verbo *donatio dif.*6.
*n.*2. ait quod in foro interiori prædictæ validæ
ſunt,& tenent , quia prædicta regula de viginti,
& aliæ regulæ Cancellarię ſunt tantùm pro foro
exteriori cum ſint iudiciales per notata à Go-
mez *de regul.Cancell.in princip.* & trademus ver-
bo *poſſeſſio dif.* 1. quod maximè procedit , cum
donatio facta fuit extra infirmitatem, cum ſcili-
cet ſanus eſſet Epiſcopus , adeò vt dicat Henri-
quez *in ſumma tit. de indulgent.c.*30. §.7.in gloſſa
*littera R.*prędictas donationes factas etiam pro-
pè , vel circa mortem validas eſſe in vtroque fo-
ro , vt multi Iureperiti Salmantiæ Conſulti re-
ſponderunt , ſed præfecti collectores generales
nequaquam admittent , nihilominus tamen
quoad forum conſcientiæ tutus eſt donatarius:
vnde poterit obſurdeſcere ſi fortè publicetur
excommunicatio contra non reuelantes bona
Epiſcopi defuncti, quod notat , quia eſt quoti-
4 dianum Valletus huc vſque loquens. † Et eius
ſequutus ſententiam docet Diana *p.*1.*tract.*10.*de
legibus reſ.*43. dicens , reſpondeo negatiuè infe-
rens donationem inter viuos factam per Epi-
ſcopum intra viginti dies ante eius obitum eſſe
validam in foro conſcientiæ , licet per regulam
Cancellarię de viginti in foro exteriori ſit nulla.
Pro contraria autem ſententia in hoc puncto fa-
cient quæ infra dico *à q.2.c.*8.an lex,ſeu conſti-
tutio obliget ſub peccato, & in foro animæ.
5 Ad ſecundam quæſtionis partem an declara-
tiones Cardinalium habeant vim legis cum
duabus ſequentibus exiſtimo reſpondendum
iuxta quæſtionem , quam de hac nunc inquiri-
mus,in qua video admodum laborare Doctores
dicentes quoſdam habere vim legis, tanquam,ſi
ab ipſo Papa editæ eſſent ,alios inquam non
item , ratio affirmatiua eſt , quia declarationes
ſactæ congregationis,non ſunt doctrinales,ſicut
latæ à Doctoribus , & iuriſperitis , vt aliqui
Theologi perperam dicunt , ſed eſſe declaratio-
nes definitiuas,ſeu deciſiuas vim legis habentes,
& vt leges recipiendas,vtpote latas ex commiſ-
ſione Papæ,à perſonis habentibus interpretandi,
& reſpondendi facultatem à Principe,vt apparet
ex Bulla Sixti V.quę eſt *in p.*2.*Bullarij* 7.in ordine.

Vbi habetur facultas dictæ congrationis,nem- 6
pe vt quæ ſcribuntur à Cardinalibus ſacræ con-
greg.nomine Concilij Trid.ſint ac ſi à Papa ſcri-
pta eſſent,& addit Garcia *de beneficiis p.*1 .*in præ-
fatione* , † vt decreta , & litteræ Congregationis 7
concilij ſemotis litibus, ſint executioni deman-
danda,nec ſuper his ſententia,nec decretum ali-
quod ſit faciendum ; itaque ſtatim à Papa ſuper
declarationibus S. C. dari Breue, & ab auditore
cameræ monitorium in earum executione , quas
Rota abſque vlla controuerſia , & diſputatione
amplectitur;ſuſcipit,& obſeruat,vt praxis oſten-
dit.† Taliter vt eandem vim habeat declaratio,ſi 8
facta ſit ad inſtantiam partis,ſeu in caſu particu-
lari,quia facit etiam ius quoad omnes,& in vni-
uerſum,& ſic habere vim legum generalium,do-
cent Salas *de legibus tr.*14. *diſp.*21, *ſect.*12. Cho-
chier *in tract.de permut.benef.p.*2.*c.*80. Zipæus *in
tract.iuris canon. Epiſtol. ad Lector.* Leon *tract.de
Iubilæo p.*2.*q.*5.*n.*207. Bellochius *de caſibus reſer-
uat.p.*1.*q.*2.*n.*82 Rodrig. *quæſt.regular.tom.*1.*q.*11.
*art.*1.*&* 2.Gambarrupta *de caſibus reſeruatis c.*3.
*n.*6.Lazarius *tract.de blasf.q.*50.*n.*39. Miranda *in
man.prel.tom.*2.*q.*6.*art.*11.Homob.*de examine Ec-
cleſ.p.*1.*tract.*1.*c.*6.*q.*29.Narbona *de appellat à Vi-
cario ad Epiſcop.p.*1.*n.*189.& hæc pars poteſt cō-
firmari ex infra dictis.† Negatiuam ſententiam 9
docentes fundant in eo,quia de ratione legis, vt
iam ſupra late dixi eſt vt ſit publicata , ſed dictæ
declarationes non publicantur,ergo non obligāt
ergo cum declarationes fiant ſuper declarandis
dubiis legum,& conſtitutionū,vel vt nouæ legis
ſequitur,vt quantumuis publicatione non egeāt,
cum cadunt ſuper declarandam legem dubiam,
quæ iam erat publicata,ad eamque reducatur, tā-
men ſi ſtatuat ſuper caſu nouo,tūc reuera debeat
publicari, vt quælibet noua conſtitutio;imo etiā
Doctores huius opinionis extendunt ad caſus,
cum declaratio explicat,& diſtinguit legem du-
biam,quia iam tunc eſt lex noua † ſolúmque nō 10
egere publicatione dicunt,quando confirmat ius
antiquum manifeſtum,& hanc tenent Iacob.va-
ler. *de different iuris vtriuſque fori* verbo *abſo-
lutio,different.*5 *n.*2.Pontius *de matrim.lib.*5. *c.*13.
§.8 *n.*7.Zipæus *in nouo iure Pontificio lib.* 5 . *tit. de
pœnit. & remiſ.n.*9. Serarius *in prologom. Bibliacis
c.*19.*q.*11.Villal.*tom.*1 *tr.*2.*dif.*7.*n.*5.Bonac.*de le-
gibus diſp.*1.*q.*1.*puncto* 8.*n.*4.cum aliis Diana *p.*1.
*tr.*10.*reſ.*29.† Vbi docet ſic procedere, niſi aliter 11
per ſedem Apoſtolicam declararetur cenſens nō
habere vim legis,ſed eſſe nihilominus prædictas
declarationes magni ponderis , ab eiſque nulla
ratione recedendum ſine firmiſſimo fundamen-
to:videbis Sanch.*de matrim. tom.*3. *lib.* 8. *diſp.*2.
*n.*10.Ledeſma *in ſumm.tom.*1.*de ſacram.pœnit.c.*13.
*dif.*7. † Et faciunt ſequentia, quia ſicut epiſtolæ 12
Decretales Pontificum , quæ non ſunt clauſæ in
Corpore iuris non ſunt leges , nec vt illæ alle-
gantur in deciſionibus cauſarum, vt ait Roman.
conſ 552. *n.*33. ſic cum nolit Pontifex has claudi
in volumine iuris ; item quia non imprimuntur
authoritate Apoſtolica , nec eadem authoritate
ſunt in volumine eodem redactæ. Tertio quia
ſæpiſſimè hę declarationes ibi contrariæ ſunt ob
deſidentes opiniones pro tempore Cardinalium,
quod non ſic procedit in legibus vniuerſalibus,
quæ ſibi contrariæ ſunt rarò , niſi ex nouis cauſa
antiquæ corrigantur,& hæ leges rarò fiunt , illæ
ſæpe;eſt enim earum declarationum numerus in-
finitus,quæ frequētius prodeunt in caſibus par-

ticularibus, ob id non poſſe eſſe leges vniuerſa-
les, ſæpeque fiunt in conſulto Pontifice contra
Bullam Sixti V. ex quibus & aliis rationibus di-
cit Berricellus *in quæſtionibus mor. tract. 2. q. 7. n.* 21.
declarationes Cardinal. non eſſe leges, inferens
quod etiam ſi factæ ſint conſulto Papâ non tol-
lant probabilitatem contrariæ opinionis, quia
nequit opinio, quę erat antea probabilis, eſſe fal-
ſa, niſi aliis denuncietur.

13 Ego etſi videam pro prima ſenſentia alios in-
quam Doctores, Barboſam ſcilicet *de iure Eccle-
ſiaſt. lib. 1. c. 4. n.* 81. vbi plures adducit etiam con-
trariæ, negatiuæ Hieron. Rodrig. *in compēd. q. reg.
reſ.* 18. *n.* 22. Monetam *de indicib. conſeruat. c.* 6.
n. 66. & Dianam qui *p.* 5. *tract.* 2. *reſ.* 96. conclu-
dit ſe in neutram inclinare partem optantem de-
ciſionem Pontificiam: tamen adhuc pro ſecun-
da ſententia negatiua, exiſtimo eſſe pugnan-
dum in puncto iuris, dicendo prædictas declara-
tiones Cardinalium eſſe magni habendas pro
cauſarum deciſionibus, ſic vt plus multum eis
ſtetur, quam aliis Doctoribus contrarium te-
nentibus; & ſic præter multa, quæ congerit Pe-
trus Ochogauía *de ſacram. tract. 2. de pœnit. q.* 40.
n. 12. ad effectum vt poſſint in conſcientia obli-
gare, & Merolli *in diſputation. Theolog. tom.* 2.
diſp. 4. *c. dubio* 12. *num.* 137. Sanchez *in ſelectis
diſp.* 48. *n.* 1. Boſius *tract. de triplici iubil. ſect. 3. ca-
ſu* 2. §. 7. *n.* 255. probantes tunc declarationes fie-
ri deciſiuas, quando conſulto Romano Pontifi-
ce fiunt, ſecùs autem ipſo in conſulto, nam in
14 tali caſu putant eſſe tantum doctrinales. † Ta-
men verius videtur loqui Torreblanca *in pract.
iuris Eccleſ. ſpir. lib. 14. c. 3. n.* 19. dum veriſſimum
eſſe ait prædictas deciſiones, non ſolùm manu-
ſcriptas, ſed impreſſas, nullam vim obtinere, niſi
habeant requiſita in Bullis Sixti V. Grego-
rij XIII. & Vrbani VIII. ſcilicet primo fuiſſe
pronunciatas conſulto ſummo Pontifice. Secun-
do vt Domini Cardinales ſolùm declarent, &
interpretentur, nec diſponant, aut diſpenſent,
aut reſtringant, aut amplient, vltra verborum
vim, & regulas iuris. Tertio vt exhibeantur *in
auth.* forma, ſolito ſigillo, & ſubſcriptione
Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, ac ſecretarij
eiuſdem congregationis, quibus addo Molfe-
ſium *in ſumma tom.* 1. *tract.* 9. *c.* 13. *n.* 43. Hurta-
dum de Mendoça *in* 2. 2. *D. Thom. vol.* 1. *diſp.* 84.
ſect. 2. §. 25. Layman *in Theologia morali lib.* 1.
tract. 4. *c.* 7. §. 8. *n.* 28. Coriolanum *de caſibus reſer-
uatis p.* 1. *ſect.* 1. *art.* 21. *n.* 5.

15 Ad tertiam quæſtionis partem an declarationes
Cardinalium ſint tantùm doctrinales, etiam ſi
emanauerint, facto verbo cum Papa quam pote-
ris ex dictis reſoluere. Sed quia poſt dicta, ſunt
plures Doctores nouiſſimè de hac diſputantes,
inter quos Berricellus *in queſt. moral. tract.* 2. *q.* 7.
n. 21. quatenus dicit quod ſacra Congregatio,
conſulto Pontifice declarans, non facit legem
generalem, quia de ratione talis legis eſt, vt obli-
get omnes, niſi expreſsè declaret ſe legem facere
generalem, quoad omnes eamque promulgari
mandet *l. leges vt generales C. de legib.* ibi *vel per
16 omnes populos iudicum pragmaticibus diuulgari.* † Sic
omnes intelligentes textum in *l. fin. C. de legibus,
l.* 1. *C. de conſt. Princip.* vbi Iaſon, & Bruno, Caſaing.
de priuilegiis regul. p. 1. *tract.* 1. *c.* 1. *prop.* 3.

17 Dixit duobus modis Pontificem decreta Car-
dinalium confirmare, vno modo illa ſupponen-
do, tanquam conſilium ſibi à Cardinalibus da-
tum; vt cum in Bullis ſuis ſic loquitur, *de conſilio
fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium*, & poſtea
Pontifex decreta illorum in ſua perſona pronun-
ciat dicendo *volumus*, & *decernimus*. Altero modo
cum Pontifex illa decreta ſupponit, & exprimit
in ſuis Bullis, vt à dictis Cardinalibus edita, &
illa confirmat, & his probat *ex c. cum dilecta*, &
c. examinata de confirmatione vtili vel inutili, vt
quoties declaratio ius antiquum confirmet, nul-
lo modo faciat legem; & ſic tenet ſatisfaciendo
argumento, quod poteſt opponi nempe ſolere
Pontificem in dictis Bullis confirmandis, eiſdem
decretis apponere illam clauſulam *inuiolabilis
Apoſtolicæ firmitatis robur*. ac ſe velle dicta decre-
ta ab omnibus obſeruari, quia ſatisfacit has clau-
ſulas adiici, non vt decreta, quæ ſimpliciter do-
ctrinalia ſunt, leges, aut canones fiant; ſed vt in
ſtatu doctrinali remanentia, maiori cum reueren-
tia, & firmitate recipiantur, & obſeruentur, quem-
admodum approbationes, & confirmationes do-
ctrinæ ſanctorum, Auguſtini, Thomæ, & Bona-
uenturæ, à pluribus Pontificibus factæ, non illi
dederunt vim legis, ſed eam magis acceptabilem
Eccleſiæ Dei reddiderunt.

Bruni inquam, & Berricelli opinio relata, mul- 18
tum diſplicet Dianæ nouiſſimè *p.* 11. *tr.* 2. *miſcel.
reſ.* 42 qui poſt plura ab eo relata ſic concludit, &
ſi decem rationibus Berricellus, quas repetit
Diana comprobans ſuam ſententiam, concludit
probabilius ſibi videri eas declarationes non eſſe
leges. Quare etſi amicus noſter Pater Antonius
Eſcobar *in Theologia mor. tom.* 1. *lib.* 5. *ſect.* 2. *c.* 12.
problema 13. *n.* 94. cenſeat declarationes Cardina-
lium maximi ponderis eſſe, abiiſque nulla, ratio-
ne diſcedendum, abſque firmiſſimo fundamento,
attamen vim legis non habere, nec illis neceſſa-
rio ſtandum, niſi aliter per ſedem Apoſtolicam
declaretur: tamen etſi hæc reſolutio ſit vera, quā
& ſequimur † fallit verò quādo declaratio Car- 19
dinalium eſt certa, & indubitata, ſignata ſigillo,
& ſubſcriptione præfecti Cardinalis; ac ſecreta-
rij eiuſdem Congregationis pro tempore exi-
ſtentium, vt requirit Vrbanus VIII. & quod in
ipſa ponatur factum fuiſſe, conſulto Pontifice,
iuxta Bullam Sixti. † Et quod in ſuis declaratio- 20
nibus Cardinalis tantùm declarent, & interpre-
tentur, non verò diſpenſent, reſtringant, aut am-
plient, vltra vim verborum, & regulas iuris, vo-
luit Greg. XIII. aliàs ſi vltra declarent, debeant
dicere id factum ex particulari commiſſione, aut
voluntate Pontificis. † Quartò vt prædictæ de- 21
clarationes conſtent notitia publica, qualis eſt
illa, qualem Epiſcopus poteſt præbere in ſuo
Epiſcopatu, declarando illas formā iuridicā, &
quæ oriri poteſt ex fama publica deriuata ex
principio authentico, hoc eſt ſolito ſigillo, &
ſubſcriptione Cardinalis præfecti, vt dictum, ſic
vt non ſufficiat cuiuſque alterius Cardinalis. † 22
Quintò quòd ſcilicet publicentur id Doctores
aſſumendi à neceſſitate publicandi legem, vt
obliget, ita vt ex defectu huius conditionis Do-
ctores aſſerant, vt declarationes Cardinalium
non obligent in conſcientia, aut foro exteriori,
ſic amplius docet Pater Hurtado, *variar. tom.* 1.
tract. 3. *c.* 6. *reſ* 45. *à n.* 160. Pater Mendo *in Bulla
cruciata diſp.* 5. *c.* 6. *n.* 41. qui incidit Cardinales ſic
præceperunt pridie Auguſti anno 1635 iuſſu Vr-
bani VIII. Iterum ipſe Hurtad. *tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 1.
reſ. 5. *n.* 54. Martin. de San Ioſeph. *in monit. confeſ.
tract.* 20. *de pœnis. n.* 18. Paſqualigus *in quæſtioni-
bus*

*bus canonic.cent.*1.*q.*6.*n.*24. Bonatus *rerum regu-*
*lar.tom.*1.*tract.*8.*q.*4. Garcia *in ſumma Theolog.*
*mor.tract.*1.*diſ.*5.*dub.*5. Bordonus *in conſ.regular.*
*tom.*2.*reſ.*73.per totam, in qua multas quæſtio-
nes circa materiam pertractat.

23 Ad quartam quæſtionis partem an authenti-
ca forma alicuius declarationis factæ congrega-
nis conferat ei vim legis generaliter obligantis
in vtroque foro. Et quia Delcaſtillus nouiſſi-
mè *de ſacram tom.*2.*tractat.*8.*diſput.*10.*dubio* 9. *à*
*num.*254. Boſſius *de Iubil. ſect.*3.*caſu* 2. *num.*225.
& contra hunc Diana *p.*5. *tract.*12. *de indulgent.*
*ab Iubilæo, reſ.*53. idem Diana nouiſſimè, & in
terminis verba prædictorum recolligens, & ex-
pendens Bullam citatam Vrbani VIII. *in p.*15.
*tract.*8.*miſcel.reſ.*53. omnino videndus affirmat,
vt in vtroque foro declarationes Cardinalium
24 obligent. † putans in fine in repugnantes Do-
ctorum opiniones, illam ſemper amplectendam,
quæ magis fauet authoritati Sacrarum congre-
gationum, eum videbis longè alloquentem,
quod intelligo dum adſint conditiones ad-
ductæ.

25 Dubitabis an promulgatio prædictarum de-
clarationum debeat fieri illo eodem formulario,
quo vtitur in legibus ac conſtitutionibus Pon-
tificiis, & exiſtimo, vt debeant publicari illo
apparatu, quo in legibus contingit, ſatque eſſe,
quod publica forma, quem formam nobis præ-
ſcripſit ſuo decreto ſummus Pontifex Vrbanus
VIII. ſcilicet vt dixi quod ſint exhibitæ ſolito
ſigillo, & ſubſcriptione Eminentiſſimi Cardi-
nalis Præfecti, & Secretarij einſdem congre-
gationis pro tempore exiſtentium qua forma
poſita, & ſpeciali iuſſu ſanctiſſimi Domini no-
ſtri Vrbani Diuina prouidentia Papæ VIII.
Congregatio mandat, & præcipit, tam in iudi-
cio, quam extra adhibendam eſſe fidem: hæc
docent Hurtado *variar.tom.*1.*& tom.*2. & cæte-
ri DD. iam relati, quod iterum videtur referre
Diana *d.reſ.*53.*tract.*8.

26 Sed quia Boſſius *de Iubilæo d. ſect.*3.*caſu* 225.
reſpondendo ad quaſdam declarationes factæ
Congregationis in ea ſit ſententia, ſcilicet vt
prædictæ declarationes, admodum legis obli-
gent in vtroque foro non ſufficere, quod ſint
ſignatæ ſigillo ipſius Congregationis, ſed in-
ſuper requiri, vt quòd Papa det breue, quo iu-
beat illas conſeruari, vel quod auditor Came-
ræ det monitorium in earum executionem, ſeu
27 ſub cenſura mandet ſeruari. † Et addit Delca-
ſtillus *dict.dubio* 9.*ad num.*254.(quidquid ſit de
Boſſij ſententia) pro aliis caſibus particulari-
bus, quod vt obligent per modum legis, de-
beat conſtare certò certitudine morali, quod
eædem circumſtantiæ concurrant in illis caſi-
bus, ac in caſu, in quo talis declaratio emana-
uit cum prædictis circumſtantiis, nec quod de-
beant habere maiorem vim, quam debeant re-
ſcripta, & reſponſa Pontificia, quæ extant in
corpore iuris Canonici, aut extra illud corpus
alioqui ſufficienti authoritate firmata ad facien-
dam fidem, ſed ad hoc, vt talia reſponſa Pon-
tificia, aut reſcripta obligent in aliis caſibus
debent eſſe ſimiles planè caſus in ſubſtantia, &
circumſtantiis, propter quas id fuit reſponſum;
ergo hoc ipſum debe conſtare in prædictis de-
clarationibus.

28 Et licet contra dictum Boſſij inſurgat Diana,
videtur quod eius doctrinam defendat Del Ca-
ſtillus ſuprà, non approbans Dianam contradi-
centem, putans, nec relatis à ſe verbis Congre-
gationibus aliud intendere, quam quod verba
ipſa ſonant, & probant ſonare quidem, adhi-
bendam eſſe fidem illis, quæ in prædicta au-
thentica forma, ſolito ſigillo, & multæ fuerint.
† Quod non negat Boſſius, ſed dicere, vt præ- 29
dictæ declarationes admodum legis obligent in
vtroquo foro, non ſufficiat, vt ſint ſignatæ ſi-
gillo ipſius Congregationis, ſed inſuper requi-
ri, vel quod Papa det Breue, quo iubeat illas
ſeruari, vel quod auditor Cameræ det monito-
rium in earum executionem, ſeu ſub cenſura
mandet ſeruari; itaque illam illam authenticam
formam facere fidem talis declarationis, quòd
vera ſit, & quòd ita iudicauerit in illa ocaaſio-
ne pro caſu, de quo erat quæſtio, & ille ſit ſen-
ſus congregatorum, alia addit ex Boſſius Del
Caſtillus, quæ leges etiam *in dicta reſ.*53.Dianæ
*tract.*7.*miſcel.*

Ex quibus iam vides tunc declarationes Car- 30
dinalium eſſe deciſiuas, quando fiunt conſulto
Pontifice, & inſunt in eis iam adductæ condi-
tiones, quas exprimit Hurtadus in ſuis variis re-
latis; ſecus autem ipſo inconſulto, quia in ta-
li caſu putant Doctores relati eſſe tantum do-
ctrinales. † Vnde euenit quod ſi reperiantur 31
duæ declarationes, ſeu interpretationes contra-
riæ de eodem articulo, tunc ſi vtraque eſt au-
thentica, ſeu iuridica, vtpote facta conſulto
Pontifice, potius ſecundæ, quam primæ ſtan-
dum ſit, nam huiuſmodi interpretationes ita ſe
habent, ac ſi ab ipſomet Papa factæ fuiſſent, ad
inſtar duarum legum diſponendum in eodem
caſu, quia parum poſteriori ſtatur, cum cen-
ſeatur abrogata prima per Editionem ſecundæ
l.leges poſteriores cum vulgatis ff. de legibus.

Quod ſi altera facta eſt conſulto Pontifice, el
ſtandum erit, ſi altera non; quod ſi neutra, tunc 32
quia ſunt interpretationes doctrinales tantùm,
poſſit quilibet amplecti; ac ſequi quam malue-
rit, ſicut dicunt communiter Doctores, quan-
do ſunt duæ opiniones probabiles contrariæ:
ita docet in terminis Merolla *in diſput. Theolog.*
tom. 2. *diſp.*4. *dubio* 12. *num.*173. † Vbi addit vt
tunc appater declarationem Cardinalium fa- 33
ctam eſſe, conſulto Summo Pontifice, quando in
eius tenore id manifeſtatur per verba, conſenſum
Pontificis ſignificantia, refert Diana *d.p.*5.*tract.*2.
*reſ.*96.*in fine.*

Ad quintam quæſtionis partem, ſuppoſitis
quæ ſupra adduxi, an decretum Gratiani habeat 34
vim legis, non eſt ſine diſputatione, vt affir-
mant aliqui, tum quod Gelaſius Papa approba-
uerit tale decretum; tum vt alij dicunt quod
Eugenius III. approbauerit omnia contenta in
decreto; & quod licet non conſtaret expreſsè
de huiuſmodi approbatione communiter: ta-
men Canoniſtæ, & Legiſtæ omnia contenta in
decreto allegent, tanquam leges, ſicque illis
vtantur in deciſionibus cauſarum à tempore quo
Gratian. anno 1009. compilauit decretum, à quo
tĕpore ſemper Legiſtæ, & Canoniſtæ iudicarunt
adeſſe talem approbationem, vſque ad tempus
præſens, & vſi ſunt, tanquam ſacris Canoni-
bus, etiam dictis Sanctorum, quæ inibi inſer-
uit Gratianus, cumque hæc conſuetudo ſit an-
tiqua, eaque det iuriſdictionem; vt dico *infra de*
conſuetudine, & poteſtas condendi leges ſit iuriſ-
dictionis actus, videtur, vt à tanto tempore de-

cretum Gratiani legis, & conſtitutionis vim habeat, docet in terminis Patet Molfeſius *in ſumma Theolog. tract. 9. tom. 1. c. 5. num. 73.* cuius verba refert Diana *p. 5. tract. 14. miſcel. 2. diſ. 68. per gloſ. cap. noli diſt. 9.*

35 Et confirmatur primo, quia varij Summi Pontifices iuſſerunt emendationem decreti, vt iam vltimo loco Greg. XIII. iuſſit illud emendari, & corrigi, facta collatione cum originalibus, ex quibus Gratianus deſumpſit omnia, & ſic emendatum iuſſerunt excudi; igitur videtur, vt ſaltim ex illo facta, ac tacita approbatione Pontificia poſt emendationem vim legis habeant omnia contenta in decreto, aut ſaltim compilata ab eodem Gratiano. † Et videtur ſic
36 poſſe defendi, quia ſanctorum Patrum ibi collata ſi ſint concordia Patrum ex Doctorum Eccleſiæ ſententia, & circa fidem, & ſacram Scripturam, tunc ab omnibus ſint obſeruanda, & omnino tenenda, vt intelligunt Corduba *in quæſt. Theol. lib. 4. q. 1. propoſ. 6.* verſ. *ſextum ſignum,* Suarez *de fide diſp. 5. ſect. 3. n. 13.*

37 Contraria inquam ſententia, quod decretum Gratiani vim legis, & conſtitutionis non habeat, docet vt veriorem Doctores alij, quia Canones ibi contenti, non ſunt legis Pontificiæ, nec alterius, qui poteſtatem condendi eas habuerit, ſolùm enim patet vt fuerint recopilatæ à Gratiano dicta quædam ſanctorum Patrum, & aliorum, & in eo volumine poſita abſque eo vt conſtet volumine illud approbatum fuiſſe ab aliquo Pontifice, nec eſt authenticum, continet ergo decretum hoc ſanctorum plures authoritates, aliquas aliquorum Conciliorum prouincialium, alias eiuſdem Gratiani, alias inquam Paleæ, qui fuit Gratiani diſcipulus, & denique continet etiam leges nonnullas ciuiles, quas ille ibi inſeruit, & hæc omnia non habere plus authoritatis, quam habeant illi Patres; à quibus Gratianus tranſcripſit: ita docent, ac tenent Suarez *de legibus lib. 4. c. 5. n. 6.* Salas eodem, *tract. 14. diſp. 8.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. diſp. 12. n. 5.* Granadus *in 1. 2. D. Thom. controuer. 7. tract. 3. p. 1. diſput. 3. ſect. 2. num. 17.* Valentia *tom. 3. q. 6. diſp. 5. de voto punct. 6.* Sotus *de Iuſtitia lib. 7. quæſt. 3. art. 1.* Caietanus *in 2. 2. quæſt. 88. art. dub. vlt. ad finem,* Maior. *in 4. diſt. 27. quæſt. vltima, §. dubitatur an is* qui omnes reſpondeot fundamentis contrariæ ſententiæ.

38 Ego inquam vt vberius expendam exiſtimo præfatam collationem decreti reduci ad quatuor ſpecies prædictarum, nempe ſanctorum Patrum, & conciliorum. Gratiani Paleæ, ac Iuriſconſultorum, & licet libenter fatear, quatenus de decretis eiuſdem Gratiani, item & Paleæ, ad legum ciuilium, vt ea ſic poſita, & compilata nullam legis habeant vim, cum nec ſint ab aliquo Pontifice, nec fuerint aliquando approbata in ſpecie de authoritate eiuſdem Gratiani, quæ nunquam fuerit legiſlatiua; probant Capra *in lib. comm. opinion.* verbo *decretor. pag. 493.* Coſta *in §. & quid ſi tantum p. 4. num. 196.* Paulus Laym. *in Theologia morali tract. 4. de legibus c. 3. n. 12. §. 3.* Suarez *de legibus lib. 4. c. 5. num. 6.* Caniſius *in ſumma iuris Canon. lib. 1. tit. 1. in annotat.* & alij infra referendi.

39 De decretis Paleæ concors eſt Doctorum ſententia, vt nullam authoritatem habeant, nec fidem faciant, quia vt fatentur Corſeus *in repet. Abbatis* verbo *liber decretorum*, Baptiſt. de S. Blaſio *in repet. Rubr. decreti, num. 42.* Sebaſtian. Medicis, *tract. de legibus, & ſtatutis p. 1. q. 3. n. 13.* Anton. Aug. *ad decretal. in præfat. ad Greg. XIII. pag. 3.* Cotta *in memoralibus*, verbo *iuriſperiti §. deinde,* Fr. Eman. Rodriguez *quæſt. regula tom. 1. quæſt. 6. artic. 2.* verſ. *nam Palea,* Cardinal. Baron. *tom. 12. Annal. Eccleſ. anno Chriſti* 1151. *num. 6. in fine,* dicentes nonnulla adieciſſe Paleam decretis ipſius Gratiani, ſeu poſuiſſe in margine, quæ poſtea fuerunt ab impreſſioribus incorporata, vt ſentit Barboſa alia adducens *in præfat. decreti num. 9.*

De legibus inquam Iuriſconſultorum, & ſi per 40
ſe, quatenus conditæ à Principibus, ſeu Legiſlatoribus ſæcularibus, vim obligandi habeant ſubditos ſuos, ſed non eo quod à Gratiano ſint incorporatæ in decreto, ſuam vim queant extendere, ad obligandos Clericos, etiamſi tales leges ſint fauorabiles Clericis, & Eccleſiis, vt infra dico *in cap. Eccleſiæ 10. hoc tit.* niſi prædictæ leges eſſent Canonicatæ, ac per aliquem Canonem Pontificium approbatæ; nam tunc ſuſciperent vim legis Canonicæ, vt aduertit bene gloſſa *d. cap. vero tractat. ſingularis* Abbas *num. 9. in cap. 1.* de rebus Eccleſiæ, Sanchez *de matrimonio lib. 9. diſputat. 12. num. 3.* verſ. *fatemur*, & cum multis aliis Barboſa *in præfat. decreti num. 10.*

Ex prædictis relatis tribus ſpeciebus eorum 41
decretorum, quæ ſub decreti volumine à Gratiano ſunt compilata iam vides vt ea ſingula nullam legis habeant authoritatem; tota verò difficultas reſidet: quid dicendum de recollectis capitibus à Gratiano ex ſanctis Patribus, & Eccleſiæ Doctoribus, item & de Conciliis.
† Et quatenus ſpectat ad Sanctorum dicta re- 42
ſpondent Archidiaconus *in cap. de his 2.* ſtatim in principio *diſt. 50.* vbi Domin. *nu. 1. 2.* verſ. *quæro nunquid*, Præpoſitus poſt quintam quæſtionem, verſ. *redeundo ad textum* Turrecrem. ibidem *num. 5.* verſ. *de his*, qui dum inquirunt nunquid ſtandum ſit deciſioni illius decreti, eo quod non ſit Pontificis, nec Concilij generalis, ſed Rabani Archiepiſcopi ad Heribaldem, reſpondentque ſtandum eſſe, quia opus hoc decreti recipit Romana Eccleſia quoad capitula in eo contenta; & ſic idem Archid. *in cap. quis neſciat diſt. 9. ad fin.* vbi Domin. verſ. *quæro quid de volumine,* Abbas *in c. 2. num. 9. de reſcript.* vbi Felin. *n. 43.* verſ. *firmat.* & Papa *n. 8.* Turrecrem. *proœm. decreti art. 8. num. 25.* Thomas Canan. *in repetitione eiuſdem proœm. à num. 343.* Maranta *de ordine iudicior. p. 3. quæſt. vnica n. 36.* Anton. Cuchus *inſtit. moral. lib. 1. tit. 1. num. 5.* Medin. *de ſacrorum hominum continentia lib. 2. cap. 33. in fine*, Dyoniſius Paul. *de vera Patriarchal. ſedium erect. c. 4. num. 1.* Sanchez *de matrimon. d. lib. 9. diſp. 12. num. 3.* Frat. Emanuel. *quæſt. regular. tom. q. 6. art. 2.* docent ſanctorum Patrum teſtimonia, quamuis ex ſe vim canonum non habeant ad cauſarum deciſionem, at ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſic acceptantis, & publicè volumen decreti permittentis, quæ in eo ſunt Sanctorum dicta inſerta obtinere robur Canonici ſtatuti, dummodo in contrarium aliqua diſpoſitio Pontificia non appareat.

Verum quia abſolutè pro negatiua ſententia 43
iam Doctores adducti hanc partem non admittant; imò, & Diana ſic teneat *p. 5. tract. 14. miſcel. 2. reſ. 68.* improbans tum Barboſam, qui in

dicto

dicto procemio decreti ex relatis Doctoribus *num.7.* dixit Sanctorum dicta vim legis habere, item & fundamenta Molfeſij *dict. num.73.cap.5. tract.9.* & proximè dictorum Doctorum: ego duxi tranſcribere alia, quæ diſtinguendo adducunt alij Doctores: nempe vt cum ſint plura dicta Auguſtini, quibus contraria ſunt alia à S. Hieronymo dicta; quæ & recolligit in prædicto volumine decreti Gratiani, cuius occaſione Gratianus idem *in c. noli diſt.9.* voluit oſtendere ſanctorum Patrum ſcripta non eſſe pro lege ſuſcipienda, ac neceſſario admittenda, quia ſunt etiam plura dicta in decreto compilata Sanctorum; quæ etſi ad religionem pertineant, & fidem; poſſint in controuerſiam deduci, ac examinari, an ſint contraria veritati, quæ eo tempore latebat, poſtea vero in lucem prodierit Eccleſia Catholica definiente.

44 Quare etſi gloſſa iam adducta *dict.cap.noli*, verſ. *in iſtis* dixerit Sanctorum dicta authentica cenſeri, ac pronunciari, & vſque ad vltimum iota neceſſario recipi per textum *in cap.ſancta Romana 15. diſt.* vt patet inter concilia, & alia, approbaſſe Romanam Eccleſiam dicta Auguſtini, & aliorum Sanctorum, ex Gelaſio Pontifice, ſed eam interpretationem gloſſæ optimo iure improbant Alfonſus à Caſtro *lib.1. de hæreſibus c.7.* Couarr. *variar. lib.4. c.16. n.6.* in verſ. *item Epiſtolam* in fine Barboſa *d.cap.noli*, qui ibi addit poſſe expendi ſcilicet vnius aut duorum Sanctorum auctoritatem in his, quæ ad ſacras Litteras, & doctrinam fidei ſpectant, probabile quidem argumentum ſubminiſtrare puſſe, firmum vero non eiſe, & in hoc ſenſu poſſe intelligi Caſtrum loco citato, vt eleganter tradit Cano *de locis Theolog.lib.7.c.3.concl.2.*

45 Vel poteſt inquam dici vt refert gloſſa *in dicto cap.noli* verſ. *in iſtis* in fine, vbi poſtquam dicit Auguſtinum intelligi loquutum ſecundùm illa tempora antiqua, dum in libri tertij prologo de Trinitate non vult vt in ſuis litteris quaſi Canonicis ſcripturis inſeruiatur, Auguſtinum relatum in *dicto c.noli* verſ. *in iſtis* ideo dici quod maior ſit authoritas veteris teſtamenti, quàm ſanctorum Patrum, vt habetur *in cap. in Canonicis diſt.19.* quare exiſtimo decretum Gratiani vim legis non habere, niſi tantùm in his capitibus, & deciſionibus, quæ ab aliquo Pontifice fuerint Canonicatæ, vel inter decretales aliquando inuentæ, nec aliqua conſuetudine, etiam longiſſima, earum authoritatem ad vim legis tranſiiſſe; quia vt reſpondent Doctores negatiuæ ſententiæ non ſic decreto in ſcholis, ac in tribunalibus vtimur, tanquam de lege decidente, ſecondum ſingula dicta eiuſdem, etiam ſi ſint Sanctorum, ſed tantum vt de ſententiis maximi ponderis, & non ſine maxima cauſa non ſequendis, iuxta quæ dicta ſunt ſub hac quæſtione declarationibus Cardinalium.

46 Ad vltimum inquam de Conciliis prouincialibus recollectis à Gratiano in ſuo decreto reſpondeo, quòd etſi nonnulli dixerint eorum dicta recipi tanquam leges. Ego verò exiſtimo non ſic de iſtis Conciliis cenſendum quæ extra ſingulas prouincias ſtatuentium, non potuerunt extendi ex adductis ſub quæſtionibus proximè præcedentibus de Epiſcoporum legibus Archiepiſcoporum, Patriarcharum, Legatorum, quorum decreta vltra territorium cuiuſlibet non porriguntur ex ibi dictis.

47 Et quia iuriſdictio inhæret territorio, ſicut nebula in tota Palude, vt per Gregor. *in leg.1. gloſſa fin.tit.4.p.3.* Caued. *Luſit. deciſ.10.n.9.p.2.* Pariſ. *conſ.16.n.21. volum.4.* Curtius Iunior. *conſil.41.num.9. & conſ.158.n.24. & conſ.184.num.8.* Octauian. Clotit. *reſponſ.3.num.9. & reſponſ.10. n.50.* Barboſa *in c.2.hoc tit.n.10.*

48 In Conciliorum autem generalium, & aliorum ſummorum Pontificibus deciſionibus, quæ in corpore decreti repetiuntur, exiſtimo in hac parte tantùm dicta ſub eo vim legis habere, non ex eo quod ibi inuenta ſunt, & tranſcripta, ſed à vi, quam à conditoribus, & ſtatuentibus acceperunt, iuxta quæ iam dixi *de legibus, & conſtitutionibus ſummorum Pontificum à q.4.* & in quæſtione præcedenti *de Conciliis generalibus*, quoad leges: ita docent Abbas *in dicto c.2. de reſcript. n.9.* verſ. *& prepoſito*, Felin. *n.44.* verſ. *firmat etiam*, Sanchez *d.lib.9.de matrimon.diſp.2.n.5.* verſ. *præterea.* † 49 Eſt enim Canoni vnicuique, qui eſt in decreto danda eadem *fides*, quæ authori eius datur Ripa *in l.1 .n.69.ff. ſi certum petatur*, Caietan. *2.2.quæſt.88.vltimo dubio §.ad primu : dicitur*, vbi Aragon. *dub.1.in ſolut.ad 2.in fine*, Sotus *de Iuſtitia lib.7.quæſt.3.art.1.* verſ. *aut ergo ſunt*, Valentia *2.2.diſput.6. de voto puncto.6.§. hinc ſequitur deceptum*, Barboſa *in proœm.decreti* ſub *d.num.7.* verſ. *ex quibus.*

50 Et quod Gratiano referenti authoritatem Papæ, ſeu Concilij, ſit credendum, niſi oſtendatur exemplar in contrarium, docent Felinus *in d.c.2.de reſcriptis n.47.* vbi Decius *n.15.* & Præpoſ. *in proœmio Gratiani num.4.* Et eſt ratio quia paſſim Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, vt patet *in cap.Apoſtolica de his, quæ fiunt à præl.ſine conſenſu Capituli, & in cap. per tuas de ſentent.excommunic. & in clem.1.colum.4. verſ. nos eodem mandato* ibi *ſecundùm formam in decretis* de iureiurando: ita melius concludo ex *d.Sebaſtian. Medicis in d.tract.de legib.*

51 Et ſtatutis *p.1. quæſt.3.n.13.* reduci decretum ad ſeptem ſpecies; nempe ad dicta ſanctorum, ad alia eiuſdem Gratiani, & ad alia Paleæ, item & ad alia Iuriſconſultorum legum ciuilium, item ad alia Conciliorum prouincialium, de quibus dixi nullam legis authoritatem habere, & poſtremo ad duas, ſcilicet dicta Conciliorum generalium, & ſummorum Pontificum, quæ ſub volumine decreti reperiuntur: de quibus certum eſt eſſe leges Canonicas, ſeu earum habere poteſtatem; eo quod ab habentibus poteſtatem ſunt condita, & tantum à Gratiano collecta in decreti volumine, qui de ſe nullam legis authoritatem habet ex adductis.

52 Quis fuerit Gratianus, & quis Palea recenſet Barboſa *in d. proœm.à num.1. & à n.9.* aliqua dico infra *in c.1.quæſt.1.* verſ. *ad tertiam* hic applicanda, vt vberius intelligas auctoritatem dicti decreti à Gratiano conpoſiti, & quàm cautè ſit legendus, eo quod ſua cum Sanctorum verbis ſæpius continet, leges quæ nouiſſimè ſcribit Franc. Valente *in concordia iuris Pontificij, in proœmio c.7.* per totum.

53 Ad ſextam quæſtionis partem: an clauſis oculis ſtandum ſit Pontificis decretis, & eis neceſſario acquieſcendum: & ſuppoſitis quæ ſupra adduxi *in c.1. de ſumma Trinitate, & fide Catholica, q.1.* & his, quæ latè ſcribit Diana nouiſſimè *p.11. circa finem tract.2.de infallibilitate decretorum Romani Pontificis extra Concilium*, vbi per plures

reſolu

reſolutiooes agit cum multis, non ſolùm latè agens circa res fidei, & circa mores, ſed & circa contractus. Vnde iam breuiter, etſi Caramuel. *fundamento 13. n.327.* exiſtimet ex doctrina Dianæ alia decreta eſſe præceptiua, alia regulatiua, alia conſultiua: quare exiſtimo in Pontificum decretis. Conſideranda eſſe ea, quæ diſponuntur, & quoad rei grauitatem, & quoad verba: ex hiſque cognoſci poſſit, ſi præceptiua, vel directina ſunt.

54 Ob idque cum in Trid. Concilio *ſeſſ.23. c.4. de re firmat.* dicitur *prima tonſura non initientur qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperunt,* quærunt Doctores an in his verbis Pontifex inducat præceptum ſub mortali, & reſpondent plures non obligare ſub mortali, nec eum, qui recipit, nec Epiſcopum, qoi confert ordines, ſeu primam tonſuram, vt præmitatur antea confirmatio, tenent Suarez *diſput.38. de ſacram. ſect.1.* Valent. *q.2. puncto 3.* Conink. *hac quaſt. artic.8. n.90. & de ordine diſp.20. dub.10. n.103.* Viuald. *de Confirmat. n 41.* Victoria *de ordine n.232.* Auila *de cenſuris p.6. d ſp.9. ſect.1. dubio.3.* Nauarr. *in ſum. c.32. num.9.* Azor. *tom.2. lib.3. moral. c.48. quaſt.1.* Molfeſius *tract.4. tom.1. c.2. n.21.* Reginald. *tom.2. lib.28. c.3. n.24.* Diana *p.11. tract.1. reſ.15.* Zambrana de caſibus occurrent tempore mortis *c.2. dub.2. n.3.* & alij aſſerentes, nec in decreto prædicto Trident. nec in alio capite impoſitam eſſe eiuſmodi obligationem ſub mortali.

55 Itaque etſi Caramuel videatur ex quadam expoſitione, quam fecit Diana ad decretum Clem. VIII. dicens decretum illud non eſſe latum à Pontifice per modum præcepti irritantis confeſſionem aliter factam, ſed per modum regulæ, & Concilij, inferens Caramuel vt ſi illud decretum ſic exponitur, quare ooo ſic expooantur cætera Pootificia decreta, ſicque mandare pauciſſima præcepta, quia cum decretum ſic exponitur *Clem. cur non, & cætera Pontificum*
56 *vniuerſa decreta.* † Quo fit vt Diana ſupra exiſtimet ſuam opinionem regulandam eſſe ab expreſſione verborum, quibus vtitur Pontifex in ſuis decretis, & circa quam materiam dicens (vt nemo dicit) vt quod diſponitur in decreto Clem. VIII. quod Lampas ſemper in dormitorio colluceat, ſit præceptum, & non potius directio.

Et ſimili modo, quod diſponitur in Bulla
57 Pij V. poſita in principio Miſſalis de Miſſis non dicendis, vt Rubricæ præſcribunt; & tamen certum eſſe ait ſecundùm materiæ grauitatem aliquas ex illis præſcribi præceptiuè, aliquas directiuè; itaque reſoluit contra Caramuel male eum inferre hoc v.g. decretum Pontificis in aliquo diſponit directiuè, vel non præceptiuè ſub mortali; ergo alia decreta ita erunt expli-
58 canda. † Reſpondet enim Diana diuerſimodè Pontificem in ſuis decretis diſponere ſecundùm grauitatem materiæ, & ſecundùm verba; ideoque male ex vno ad aliud inſerri; & ob hoc bene creſcent in præſidio Romano *lib.3. n.57.*

Affirmans iuxta eundem Clem. VIII. diſpo-
59 nentem aliquid circa curam Nouitij religioſi; non ex eo obligari Nouitium ad peccatum: & amplius ego coofirmo ex infra dicendis, cum agoran omnis lex obliget ad peccatum mortale.
60 †Et veluti etinmſi Rector vniuerſitatis præcipit aliqoid ſub pœna præſtiti, nom obliget ad peccatum mortale *de quo.*

Ad vltimam quæſtionis partem in quo diffe- 61
rant leges, conſtitutiones, ſtatuta, præcepta, edicta, diſpenſatio, reſcriptum, & priuilegiom vt reſpondeam præmitto repetenda hîc quæ ſoprà ſcripſi *quaſt.2.* in verſ. *ad quantam*, vbi quid ſit lex, quid Senatuſconſultum, quid Plebiſcitum, quid Principis conſtitutio, quid reſponſa prudentum, & alia, vt edictum præceptum, & ibi in fine quid ſit priuilegiom, & in quo conueniat, aut differat à lege: etenim de his omnibus dixi quod vere leges, & conſtitutiones ſint, etſi variis vocabulis decernantur in
iure. † Vnde etſi Iuriſconſulti oihil de ſtatuto- 62
rum vi, & inſimulque de ordinationibus popolorum cæteriot clare, de quibus vocibus paſſim Pontifices vtantur; ideo exiſtimo quod etſi ſtatuta, & ordinationes ex vi vocabuli, non tantùm ſonent, quantum, leges vniuerſales; eo quòd ſtatuta potius, & ordinationes reſtringantur ad leges municipales, hoc eſt priuatas, cuiuſqoe ſingularis vniuerſitatis, nihilominus video vt promiſcuè, ſicut leges aſſumantur, iuxta quæ adduxi *q.9. & 10.*

Quæ verò ſint præcepta mandata, ſiue edicta 63
ex dictis poteſtatis colligi ex his, quæ DD. docent *in Rubrica, & tit. ff. de decretis ab ordine faciendis*, vbi Vveſembe hius probat decreta fieri in vtilitatem Reipublicæ, à communi, vel maioris partis conſenſu *ex l.2.3.4. & 5.* vbi *in l.1. & 4.* ponit conſultus exempla, vt de Medicis conſtituendis, aut reprobandis, & de ſalatiis pro vtili io commoni opera ordinandis, & non de alils, quæ ſpectant ad ambitionē priuatorum
dict. l.4. † Quorum affectus eſt vt quod ordo 64
ſemel rectè, ritaque decreuit reſcindi non oporteat, niſi ex vtilitate Reipublicæ *l.5. eodem:* & addit Vveſembech. quod decreta non ſunt leges generales, nec à parte proponuotur, ſed fieri in Curia ab ordine, & ſic non obligare ignorantes ad pœnam, ſicut leges, quæ publice promulgaotur ex *leg. leges Cod. de legibus.* Sed tantum ſcientes, *l. fin. eod. tit.*, & faciunt textus *in cap. vt animarum hoc tit. lib.6.* & quæ ſupta adduxi ex eo de ſtatutis Epiſcoporum ſuprà *q.9.10. & 11.* & ad naturam horum decretorum poteſt dici, vt habeant vim obligandi præcepta, mandata, ſeu edicta, quæ ſolent à ſuperioribus indici.

Priuilegium eſt quaſi diſpenſatio, quia eum 65
ſit lex quædam particularis, vt ſuprà adduxi *dict. quaſt.2. in fine, & q.3.* vbi quæ differentia, & ſæpius coorra lus; ideo ſonat idem, quod diſpenſatio, de qua plura dico ſub *titul. & c.10. de reſcriptis.:* nonoulla adduxi *in c.4. de iudic. circa*
finem. † Et vt ait Sylueſter verbo *priuilegium n.3.* 66
aliquando accipitur pro qualibet conceſſione facta propter ius, vtpote cum Rex concedit alicui res aliquas ſibi competentes, vt eſt legitimare aliquem.

Aduertes inquam quod etſi D. Thom. *1.2.* 67
q.79. art.4. videatur dicere idem eſſe diſpenſatio, ac interpretatio legis, de qua dixi latè ſub *c.12. de iudiciis.* Sed reuera differunt, quia ſi idem eſſet eueniret vt quemadmodom Doctor vnus poteſt ioterpretari, & legem declarare, etiam poſſet in ea diſpenſare, ſeu ad minus poſtquàm ſemel Papa diſpenſarit in caſu aliquo particulari cum tali cauſa, ſi non eſſet plus, quàm declaratio, poſſet quilibet in eodem caſo cum eadem cauſa diſpenſare ſecum, aut cum aliis; & ita diſpenſare non ſit declarare ſed tantùm dare alicui

faculta

facultatem, vt non obſtante lege, faciat hoc, vel illud, vt dicunt Scotus *in 3. diſt. 3. quæſt. vnica §. ſed iſte* Sotus *lib. 1. de iuſt. q. 7. art. 3. & lib. 7. q. 4. art. 1.* Couarr. *in 4. decret. 2. p. c. 6. §. 9. n. 1.* Vaſquez *1. 2. diſp. 176. c. 2. n. 11.* Villalob. *p. 1. tract. 2. difficultate 40. n. 3. in fine.*

68 Pro complemento breuiter aduerto, vt quoties conſulitur Rex in aliquo caſu ſpeciali, iuxta aliqua, quæ dixi *ſub rub. de appell. à n. 26.* vbi de conſultatione, & relatione ad Principem ſuper dubiis, Regis reſponſum habeat vim legis *l. vltima Cod. de legibus*, Iaſon. *in l. 1. ff. de conſtitut.* Gomez *in principio Reg. Cancellariæ quæſt. 2.*

69 † Idem Procedere, cum Pontifex conſulitur *c. 1. diſt. 19.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 14. num. 4.*

70 † Sed quod ſupremi Concilij ſententia legem non facit, Greg. Lopez *in l. 9. tit. 38. p. 3.* & alij.

QVÆSTIO XIII.

An regulares teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis indicta: Et Populus ad adimplenda vota facta, & promiſſa à ſuis maioribus, & prædeceſſoribus: Et an Epiſcopus poſſit præcipere regularibus, vt interdicta ab Apoſtolica ſede, vel propria authoritate lata Populo denuncient.

SVMMARIVM.

1 Cap. 12. Trid. ſeſſ. 15. *ibi* cenſuræ, & n. 5. 11. & ſeqq. *quod decretum non tribuit Epiſcopis maiorem facultatem, quàm habeant à iure*, n. 16.

2 *Regulares tenentur ſeruare dies feſtos indictos in ſuis Diœceſibus ab Epiſcopis* n. 6. *aliàs poterunt cenſuris innodari*. n. 7. 8. & 10.

3 *S. Benedicti Cœnobium vallis oleti ab Eugenio Papa IV. à feſtorum Diœceſis obſeruatione, refertur releuatum.*

4 Cap. fin. de feriis, & n. 6.

8 *Regulares quando ad ieiunia indicta ab Epiſcopis teneantur?*

11 *Regularium ritus ſemper manent in propriis Eccleſiis, quoquomodo in contrarium aliquid præcipiatur ab Epiſcopo.*

12 *Regulares quoad conciones, & lectiones ad populum, debent ſe conformare Epiſtolis, & Euangeliis, quibus Clericus ſæcularis vtitur, diebus feſtis, quibus vtitur populus.*

13 *Regularis poteſt cogi quoad feſtum ad eius obſeruantiam, non quad octauam, non ad officia feſtorum, ſed teneri ad feſtum de Patrono, non ad octauam, bi.*

14 *Regulares non prohibentur, dies feſtos & ieiunia in ſuis Eccleſiis annunciare.*

15 *Epiſcopus nequit compellere regulares exercentes curam animarum in eorum Monaſteriis, vel aliis vnitis, & ad intereſſendum Diuinis officiis diebus Sanctorum protectorum ciuitatis in Eccleſia Cathedrali,* & n. 16.

17 *Popopulus tenetur ad obſeruandos dies feſtos votatos à prædeceſſoribus, ſi adfuerit authoritas Epiſcopi* n. 18.

19 *Feſtos dies frangentes laborando, poſſunt à iudicibus ſæcularibus puniri, niſi excuſentur licentiâ Epiſcopi.*

20 *Religioſi fratres tenentur ad obſeruandos feſtos dies confirmatos ab Epiſcopo, quos populus vouerat, ſed non ſunt obligati ad ſeruandos feſtos in dictos à Magiſtratibus, aliud ſi indicuntur ab Epiſcopo. Quid ſi tantum populus dies votiuos vouerit*, num. 22. & 23. *Qualiter obligantur ex vi talis voti*, n. 25.

26 *Regulares ſunt ciues, & membra Reipublicæ participantes bona ipſius.*

26 *Regulares num præcipi poſſunt ab Epiſcopo, vt denuncient populo interdicta ab Apoſtolica Sede, ſeu propria authoritate lata*, num. 27. 28. & 29. *vbi pro negatiua ſententia, ſed pro affirmatiua à* num. 30. 31. 32. & 33. *quæ eſt tenenda.*

77 *Archiepiſcopus nullus, ſeu legatus ſine mandato ſpeciali, nequit compellere fratres Minores, aut ordinis Prædicatorum.*

32 *Regularis excommunicatus à iure poteſt de mandato Epiſcopi, publicè denunciari, vt euitetur. alij contra &* n. 33.

33 *Epiſcopus num queat prohibere, ne regulares celebrent in locis interdictis, nec vt admittant ad Eccleſiaſticam ſepulturam, aut ad Diuina excommunicatos, & mandare, vt Regulares ſeruent Epiſcoporum interdicta? vbi pro negatiua.*

34 *Priuilegia Regularibus conceſſa in iure, vt poſſent celebrare tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, ſi conceſſa ſint poſt Trid. Concilium, valent: ſin verò antea, reuocata cenſentur*, num. 35. 36. & 37.

37 *Regulares in pluribus caſibus ſubduntur Epiſcopis* remiſſiuè.

38 *Regulares poſſunt puniri, & excommunicari, ſi delinquant in caſibus, in quibus ſubduntur Epiſcopo, &* n. 39.

AD primam, & tertiam difficultatis partem, vt reſpondeam, duxi referre verba *Trid. in c. 12. ſeſſ. 25. de reformatione* ibi *cenſuræ, & interdicta ne dum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinariis promulgata, madante Epiſcopo à Regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſeruentur. Dies autem feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos ipſe Epiſcopus præceperit ab exemptis omnibus, etiam Regularibus ſeruentur.* : Ex qua diſpoſitione decreti videtur vt in vtroque caſu regulares teneantur. † Verùm quia poſt tradita, & congeſta à Barboſa ibi *in d. c. 12. Trident.* & ab aliis expoſitoribus, video nouiſſimè vt prædictæ definitiones ſint ſub lite mota ab aliquibus Doctoribus, & quoad primam partem quæſtionis, quæ eſt ſecunda, iuxta Concilij verba ibi in verſ. *dies autem feſti* teneram ſequentia. 71 72

Et quod ad dies feſtos indictos per Epiſcopum ſeruandos, non teneatur probat Brunus *de priuilegiis regul. p. 1. tract. 2. c. 3 propoſit. 5.* dicens, vt eos dies feſtos non ſeruando, non peccent, quia inſtitutio illorum feſtorum eſt lex Diœceſana, quam non tenentur regulares ſeruare vt expreſſè conceſſit Eugen. IV. Monachis ſancti Benedicti Congreg. Hiſpaniæ, vbi illi releuantur, niſi ab illis feſtis, quæ præcipuè per vniuerſalem Eccleſiam obſeruantur: & alia in con- 73

firma

9 *Capitulum ſede vacante non ſuccedit in his, quæ ſunt ordinis,* & n.10.

11 *Capitulum ſede vacante poteſt abrogare leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore, ſicut, & Epiſcopus, quas fecit capitulum, ibi.*

12 Cap. nouit ne ſede vacante.

13 *Statutum factum à capitulo circa rem licitam, & confirmatum ab Epiſcopo, eſt validum.*

14 *Capitula poſſunt condere ſtatuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccleſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt,* & n.15.

16 *Capitulum ſtatuere nequit in arduis, & grauioribus cauſis, niſi accedente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernentibus ſtatum Eccleſiæ, vel abrogando aliquas conſtitutiones, ſiue alienando, aut vendendo bona* n.17.

18 *Capitulum ſede vacante omnia iuriſdictionis facere poteſt, ſicut Epiſcopus niſi ſpecialiter ſint ei prohibita.*

19 *Capitulum, ſede vacante, poteſt condere ſtatuta, quæ etiam poſſunt durare, viuente Epiſcopo, ſi ſint iuſta, & non in Eccleſiæ præiudicium.*

20 *Capitulum, ſede vacante, nequit facere ſtatutum, quo Charitatiuum ſubſidium ex parte minuatur in futurum.*

21 *Sede vacante, iuriſdictio Epiſcopi deuoluitur ad capitulum exercenda per vicarium ab eo aſſignatum.*

22 *Capitula Eccleſiarum Collegialium, aut aliarum inferiorum, nequeunt facere leges, ſede vacante, & ſi poſſint aliquas ordinationes ad regimen ſuarum Eccleſiarum adhuc viuente Epiſcopo, ibi.*

23 *Cardinales poſſunt in ſuis titulis condere leges, cum ibi habeant iuriſdictionalia.*

24 *Archiepiſcopi poſſunt leges, ſiue ſtatuta, aut ordinationes modo, & in caſibus, quibus Epiſcopi in ſuis Diœceſibus.*

Primates, & Patriarchæ poſſunt leges, & ordinationes facere in ſuis Prouinciis d.n 24.

25 *Archiepiſcopus ſolus abſque concilio Prouinciali nequit facere ſtatuta obligantia totam Prouinciam.*

26 *Abbates habentes iuriſdictionem poſſunt ſtatuta facere, ſicut Epiſcopi in ſuo territorio ſubditos obligantia.*

27 *Legati à latere poſſunt in Prouincia ſibi commiſſa à Papa, facere leges, qui poteſt eam poteſtatem moderare,* & n.28.

Nuncius Hiſpanus nequit leges facere, quia non eſt à latere, ſed tãtum legatus miſſus d.n.27.

28 *Statuta legati Papæ ſunt perpetua, & durant etiam poſt eius diſceſſum, & finita legatione.*

29 *Concilium generale poteſt leges, & ſtatuta facere, quæ obligant ſi corroborentur, & confirmentur à Papa.*

30 *Concilium generale tempore ſchiſmatis, dum ſcitur quis ſit Papa, tantum poteſt ordinare conducibilia ad pacem.*

31 *Cardinalium Concilium, ſede vacante, leges non facit; non enim exercet iuriſdictionem Papalem &* num.32. & 41. *& ſi contra plures,* num.40.

Clem. ne Romani de elect. dict. n. 31. & 33. *vbi quæ poſſit facere, & ibi* n.34.

32 *Collegium Cardinalium nequit moderare conſtitutiones ſummi Pontificis, nec eis quidquam addere, vel detrahere præcipuè circa illa, quæ de electione futuri Pontificis diſponunt.*

34 *Cardinalium cœtus, ſede vacante, poterit ordinare pro conſeruatione rei, aut iuriſdictionis Eccleſiæ, & pro coercendis ſeditionibus, & pro ſeruanda quiete, & obedientia, imponendo pœnas, creando, & mutando ad eundem finem Officiales, etiam Gubernatorem vrbis, & deputare adminiſtratores, & iudicare Papam intruſum, dum vacant electioni, & in aliis caſibus* n.35.36.37.& 38.

39 *Cardinalium cœtus ſede vacante Apoſtolica, poterit dare reuerendas.*

PRo complemento legiſlatorum Eccleſiaſticorum indiget hæc tractatio vt agamus de præhabitis quæſtiunculis, in quibus breuiter reſpondebimus. 1

Ad primam quæſtionis partem Doctores vt reſpondeant, non ſunt accordes, cum exiſtiment multi vt capitulum ſede vacante, nequeat facere leges: ita ex Felino, & Maldero Pater Paſqualigius *in Theologia tom.* 2. *diſp.*150. *ſect.* 12. *num.*63. Salas *de legibus diſp.*8. *ſect.* 15. *num.* 86. Arriaga *in curſu Theolog. tom.* 4. *diſp.*18. *ſect.*4. *num.*6. † Alij inquam docent, vt leges condere poſſint, vt poſt Felinum *in c. cum omnes hoc tit. num.*9. Panormit. *in c. cum olim n.*54. *de maiorit. & obedientia*, Sylueſter verbo *capitulum quæſt.*60. Suarez *de legibus lib.*4. *c.*6. *num.* 14. Bonacina *eodem tract. diſp.*1. *q.*1. *puncto* 3. *num.*29. Federicus *de ſen. conſ.*16. Villalobos *p.* 1. *tract.*2. *dif.*7. *ſub num.*21. in verſ. *maſ.* Pauin. *de poteſt. ſede vacante* capituli ex ea ratione, quia capitulum ſede vacante ſuccedit in adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium rerum totius Diœceſis *d. c. cum olim de maiorit. & obedientia* & *c. vnico eodem tit. lib.* 6. *c. ſi Epiſcopus*, & *c. vltimo de ſupplenda negligentia prælat. in* 6. *Trid. ſeſſ.* 24. *c.*16. † Sed adminiſtratio eſſe non poteſt ſine iuriſdictione, ergo ſuccedit iuriſdictioni Epiſcopi, ergo, & in poteſtate ferendi leges, quæ competit Epiſcopis, † & patet quia capitulum ſede vacante præſtat omnia officia iuriſdictionis, quę pręſtat Epiſcopus, niſi ei ſpecialiter ſit prohibitum. † Et ſic diſpenſat in irregularitate, in denunciationibus, matrimonialibus, in interſtitiis, in illegitimitate ad ordines, & ad beneficium ſimplex, vt ex propriis materiis tradunt Bonacina, Salas, & alij relati, & referendi, ſed poteſtas ferendi leges eſt poteſtas iuriſdictionis, vt iam de Epiſcopi poteſtate dictum eſt; ergo cum ex alia parte non ſit denegata capitulo, debet ei competere, ſicut Epiſcopo: ita etiam tenent cum aliis fundamentis Granatus *in p.*2. *D. Thom. contr.* 3. *tract.* 3. *p.* 1. *diſp.*3. Baldellus *in tract. moral. tom.* 1. *lib.*5. *c.*8. & *num.*7. qui hanc vocat communem Rocafitl. *tom.* 1. *part.* 3. *lib.*7. *c.*7. *num.* 71. Merolla *tom.*2. *diſp.*4. *difficultate* 2. *num.*147. Leyman *in Theologia morali lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 3. *num.*12. Cardinalis Tuſchus *tom.* 1. *litt. C. concl.* 56. *num.* 10. cum multis ab eo relatis Caſtr. Pal. *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *puncto* 23. *num.* 22. Præpoſitus *in part.* 1. *D. Thom. quæſt.* 95. *diſp.* 1. *dub.* 3. Martinel. *in p.*2. *quæſt.* 91. *art.*3. *dubio* 2. *concl.* 16. Antonius de Eſcobar, & Mendoca *in Theolog. moral. lib.* 5 *ſect.* 1. *cit. num.*13.

(margin: 2 3 4 5 6)

Et confirmatur ex eo, quia poteſt occurrere neceſſitas corrigendi aliquas prauas conſuetudines; ergo poteſt capitulum per leges pœnales tali neceſſitati prouidere; ergo erunt de ſe perpetua, 7

petua, quià hoc eſt de ratione legis, nec in hoc
poſſe aliquod graue præiudicium eſſe commu-
nitatis, ſeu Epiſcopi, docent Doctores, quia
omnes fatentur poſſe capitulum generalia præ-
cepta ferre pro tota Diœceſi in ſede vacante, ſed
parum refert quod ea ferantur per modum legis,
habito reſpectu ad tempus vacationis Eccleſiæ,
cum poſtquam Eccleſia habuerit Epiſcopum,
poſſit ipſe reuocare huiuſmodi leges, ergo nec
illi præiudicium fit, nec Eccleſiæ, cum per hunc
modum illi ſufficienter ſubueniatur, ſicut ſubue-
8 niretur per præcepta ſimplicia generalia † & iu-
natur, nam per ſimplicia præcepta, non ita be-
ne ſubuenitur, ſicut per leges, ſeu ſtatuta, quia
ſimplicia præcepta obligant tantùm Incolas, ſta-
tuta verò obligant etiam Aduenas, & Peregri-
nos, ſic citati, quibus addo Dianam *p.11.tract.3.
miſcel. diſ.* 24. alias adducens rationes; & quia
non poteſt ſine manifeſto textu & ratione re-
ſtringi capitulo in ſede vacante poteſtas ferendi
leges, cum ea poſſit ex alia parte contineri in
generali adminiſtratione, ſeruatâ verborum pro-
prietate.

9 Nec obſtat dicere quod adminiſtratio, quæ
reſidet in capitulo ſede vacante, non importat
poteſtatem legiſlatiuam, ſed tantùm guberna-
tiuam, cum hæc poteſtas non videatur in iure
expreſſa, nec vſu recepta; ergo cum iuriſdictio
capituli ſedis vacantis, non ſit per modum ſta-
tûs permanentis, ſed per prouiſionem, donec
prouideatur Epiſcopus, ſequitur vt Capitulum
nequeat leges condere perpetuas, præcipuè ſi
conſideres iuxta ius, quod Capitulum ſede va-
cante nihil nouare poteſt, nec habeat plenam
poteſtatem Epiſcopalem, vt patet ex *cap.* 2. *&
10 tit. ne ſede vacante.* † Quia breuiter his, & aliis
reſpondetur certum eſſe capitulum ſede vacan-
te ſuccedere de iure, in his, quæ ſunt iuriſdictio-
nis, etſi non in his, quæ ſunt ordinis vt latè
probo *in dicto tit. ne ſede vacante*, & iuxta non-
nulla, quæ dico infra *de tempor. ordin. ac de æta-
te, & qualitate ordin.* Ergo cum hæc poteſtas le-
giſlatiua nundum à iure ablata ſit, quamtumuis
deſiit reſpectu capitulorum eſſe in vſu, & praxi,
ſequitur vt ea vti poſſint, etenim vt ſicut lex per
non vſum non ceſſat, ſic nec poteſtas leges con-
dendi, cenſetur ſublata aliqua præſcriptione
temporis, præcipuè ſi conſideres, vt iam plura
adduxi quod poteſtas, quam habent Epiſcopi
in actu exercito leges condendi, ſit dependenter
à Papa: & de eius poteſtate plura ex multis no-
uiſſimè Diana *p.8.tr.4.*

11 Hinc ſequitur capitulum ſede vacantè poſſe
leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore abroga-
re, ſicut & Epiſcopus, quas fecit capitulum:
quæ etſi perpetuæ cenſeantur, ſicut & aliæ leges,
tamen abrogari poſſunt à condentibus, vel
12 eorum ſuperioribus, ſicut & aliæ abrogantur. †
Nec huic reſolutioni obſtat textus *in cap. nouit;
ne ſede vacante*, quia ibi ſolùm dicitur ne ſede
vacante aliquid de bonis pertinentibus ad Ec-
cleſiam, & dignitatem Epiſcopalem innouetur,
ſicut nec Epiſcopus Eccleſiæ vacantis ſibi ſub-
iectæ alienare poteſt, *cap. ſi quis Epiſcopus* 10.*q.*2.
non enim ibi aliquid dicitur de innouatione le-
gum: & ſic Diana tenens *dicta part.*11. *tractat.*3.
reſolut. 24. in verſ. *ex his* ait quod immeri-
tò mutauit Felious nomen ſtatûs Epiſcopi in
ſtatum.

13 Ex his infero primò quod ſtatutum factum
à Capitulo, circa rem licitam, & confirma-
tam ab Epiſcopo, eſt validum *cap.*2. §. *cæterum*,
& ibi gloſſa verbo *ſtatutum de verbor. ſignificat.
lib.*6. Oldrad. *conſil.* 259. *num.*4. *in fine*, Federi-
cus *de ſenis conſil.* 200. *num.*2. quos refert, & ſe-
quitur Rota in verſelem opinionis 28. Maij 1612.
coram R. P. D. Pitouano impreſſa per Farinac.
*deciſ.*398. *n.*1.*p.*2. *recent.* Barboſa *dicta allegatio-
ne* 93.*n.*31.*in fine.*

Infero ſecundo poſſe Capitula condere ſta- 14
tuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccle-
ſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt etiam
ſine Epiſcopi conſenſu, gloſſa verbo *ſtatutum in
cap.*2. *de verb. ſignificat. lib.*6. Calderin. *conſ.*2.*n.*2.
hoc tit. vbi catenus vult exigi conſenſum Epiſco-
pi, quatenus expreſsè requiritur, Butr. *in c. con-
ſtituimus num.*25. *de reſcriptis*, Barboſa *in paſtor.
dict. part.*3. *allegat.*93. *ſub num.* 25. quod proce-
dit etiam ſuo Epiſcopo viuente † ea nempe ca- 15
pitula faciendo, quæ pertinent ad rectam, & or-
dinariam gubernationem Eccleſiæ, quia abſque
Epiſcopo in his rebus queunt capitula, procede-
re, infert Diana *d.p.*11. *tr.*3.*reſ.* 24. in verſ. *nota
ſignum* eſſe habere iuriſdictionem in ſuis capi-
tularibus, atque ideo poſſe illis imponere leges,
ſeu præcepta nam gubernatio ſine vi coactiua
fieri rectè non poteſt, vt colligit *ex cap. cum om-
nes hoc titul.* vbi ſupponi videtur poſſe Ca-
nonicos irrequiſito Epiſcopo ius in ſe ipſos
ſtatuere, quia tamen ius, quod ibidem ſtatue-
runt, omnibus commune non erat, & ideo non
reuocari.

Infero tertio quod capitulum nequit in ar- 16
duis, & grauioribus cauſis ſtatuere, niſi acce-
dente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernen-
tibus ſtatutum Eccleſiæ, Capra *regula* 9. *num.*1.
Seraphin. *deciſ.*1446. *num.*1. *&* 2. & fuit dictum
in Paduana ſedilium 18. Maij 1618. coram Car-
din. ſacrato, vbi etiam fuit animaduerſum hoc
in caſu conſenſum Epiſcopi ex ſcientia, & tol-
lerantia ipſius, refert Lotter. *de re beneficiar.
lib.*1. *quæſt.* 14. *num.*88. † Quales inquam ſunt 17
abrogatio aliquarum conſtitutionum, & aliena-
tio, vel venditio alicuius fuodi; in iſtis enim eſt
neceſſarius Epiſcopi conſenſus, & ſæpe Pontifi-
cis, vt dicunt Suarez *lib.*4. *de legibus c.*6.*num.*11.
& 12. Bonacina *eodem tract. diſp.* 1. *quæſt.*1. *pun-
cto* 3. *num.*31. Salas *diſp.*8. *ſect.*16. *num.* 84. Syl-
ueſter verbo *lex quæſt.* 4. ſic Doctores *ex cap.
cum acceſſiſſent hoc tit.* Panorm. *in dicto c. cum
omnes num.*4. & Felin. *ibi num.*8. gloſſa *in c.*2.§.2.
verbo *ſtatutum de verb. ſignificatione.*

Cúmque vt iam dixi capitulum ſede vacante 18
omnia facere poſſit, quæ ſunt iuriſdictionis,
niſi ſint expreſsè prohibita, Pauin. *de officio,
& poteſtate ſede vacante cap.* 1. *part.* 1. *quæſt.*1.
*à num.*3. Gutierrez *canon. lib.* 1. *cap.* 11. *num.*10.
Garcia *de benef. latè part.*5. *cap.*7. *à num.* 4. cum
multis aliis Barboſa *in dict. part.* 2. *de ſede va-
cante, aliquid innouetur num.* 3. vbi narrat ca-
ſus 22. in quibus idem operatur, ac Epiſcopus in
iuriſdictionalibus, præterquam quod in caſi-
bus, qui ſpecialiter de legatione Apoſtolica Epi-
ſcopis cognitio competit. † Ideo benè Pauinus 19
*dict. part.*1. *cap.*6. Azor. *inſtit. moral. lib.*3. *c.*27.
*quæſt.*11. Quaranta verbo *capitulum ſede vacan-
te* verſ. *quarto quæro* Zerola *in praxi epiſcopali
part.*1. verbo *capitulum* §. 15. Moneta *de diſtri-
but. quotid. part.* 2. *quæſt.* 13. *num.* 24. Sbrocius
de officio vicarij lib 2.*q.*187.*num.*5.*&* 6. dicunt ca-

pitulum ſede vacante poſſe ſtatuta condere, quæ ad ſtatum Eccleſiæ pertineant, quæque durare debeant etiam tempore Epiſcoporum, ſuccedentium, dummodo ſint iuſta, & ſalubria, ſecus verò ſi in præiudicium Eccleſiæ, vel Epiſcopalis menſæ, vt dictum eſt, & intelligit Quaranta ſupra, Barboſa cum multis *allegat.* 87. *num.*4. *&* 14.

20 Et ob id non poſſe ſtatutum condere, quo charitatiuum ſubſidium in futurum ex parte minuatur, Barboſa *in dicto c.* 3. *num.* 13. Melius *in poſtorali allegatione* 87. *num.*13. Bellencin. *in tractatu de charitatiuo ſubſidio quæſt.* 21. Azor *inſtit. moral.part.*2. *lib.*12. *c.*14. *quæſt.*5. verbo *item Canonicorum*, etſi ſede vacante poſſit tale ſubſidium exigere gloſſa verbo *aliunde, in c. cupientes* §. *ad hæc de electione lib.* 6. vbi Ioannes Monaſt. Archidiacon. & Dominic. Bellacin *ſupra quæſt.*7. Azor. *quæſt.* 5. verſ. *item collegium*, Bellet. *diſquiſit. Clericor.part.*1. *tit. de Clerico debitore* §. 12. *n.*38. idem Barboſa iterum in *d. c.* 2. *ne ſede vacante n.*22.

21 Etenim Vincentius Filicius *tom.* 3. *tract.* 41. *c.*1. *n.*4. dicit ex antiquo iure tempore ſedis vacantis iuriſdictionem Epiſcopi deuolui ad capitulum, quam facultatem nec mutaſſe, nec minuiſſe Concilium Trid. *ſeſſ.*24. *de reformat. c.*16. ſed ſolùm præcepiſſe modum vtendi illâ, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui, & iuriſdictionem, & vſum committat, ob idque capitulum ſuccedere in iuriſdictionem Epiſcopi, ſic, vt poſſit quæ Epiſcopus in caſibus iuriſdictionalibus, quorum 22. referunt Doctores citati, & multi alij, alios.

22 Poteſt tamen eſſe dubium nùm Capitulum Eccleſiæ Collegialis, ſeu aliud inferius Clericorum queat ſede vacante, ſiue viuente Epiſcopo facere leges, ſtatuta, ſiue ordinationes: & in hoc puncto dicendum eſt prædicta capitula non poſſe facere prædictas leges, niſi tantum ordinare ordinationes aliquas ſuper rebus minimis pertinentibus ad ſuam gubernationem, in tantùm quod vt prædictæ obligent, vt veræ leges debeant ab Epiſcopo confirmari, aut conſentiri, in terminis Villalobos *p.*1. *ſumm. tract.* 2. *dif.*7. *num.*12. videndus *num.* 11. & videtur docere Buttius *in dicto c. conſtitutus num.*25. *de reſcriptis*, vbi facit differentiam inter capitula Cathedralium Eccleſiarum, & alia capitula collegialium inferiorum, Abbas *in c. cum acceſſiſſent. hoc tit. n.*14. & Decios *n.*8. Ferretus *conſ.*186. *n.*1. Barboſa *dicta allegatione* 93. *ſub n.*15.

23 Ad ſecundam quæſtionis partem an Cardinales in ſuis titulis per ſe poſſint leges, ac ſtatuta condere, de quo puncto videbis Bartol. *in l.* 1. *num.*1. *ff. quod quiſque iuris*, Dueñas *regula* 245. Alexander *in l. nemo poteſt col.* 1. *ff. de leg.* 1. *& in conſ.*144. *col.*2. *lib.*4. alios refert Gratianus *regula* 433. *ſub num.*9. & videtur pro parte affirmatiua probari ex adductis de Epiſcopis, & ex eo, quia iuriſdictionem habent in Eccleſiis ſuorum titulorum de iure communi, epiſcopaliaque iura ibi obtinere, *cap. querelam de elect.* Alphonſus Aluarez, Guerrero *in ſpeculo Pontif. c.*28. *poſt princ.* verſ. *de Reuerendiſſimis pag.*72. Leſſius Zechius *de Republica Eccleſiaſt. tit. de Cardinal.* & alij apud Homob. *de bonis, de humana vita ſtatibus cap.*15. *paulo poſt princip. p.* 1. Anaſtas. Germon. *de indultis Cardinal.* Marcus Anton. Chachus *lib.*2. *inſtit. moral. tit.*4.

De Archiepiſcopis idem dicendum eſſe, ac de Epiſcopis idemque de Primatibus, & Patriarchis probatur eiſdem fundamentis, ac dictum eſt de Epiſcopis, ita in terminis Diana *d. part.*11. *tract.* 3. *reſolut.*23. in verſ. *quod verum dictum eſt de Epiſcopis, dicendum eſt de Patriarchis, & Archiepiſcopis*, loquutus à principio reſolutionis de eo dubio, an poſſint Epiſcopi condere leges Eccleſiaſticas in ſuo territorio, de qua iam dixi *ſub quæſt.*9. *&* 10. *in princip. præced.* dicit enim poſſe Archiepiſcopos, & Patriarchas condere leges, ſicut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus particularibus, quia illarum ſunt Epiſcopi; extra illas verò non poſſe ait, niſi ſpeciali iure, aut præſcripta conſuetudine, vel priuilegio Apoſtolico eis conceſſum ſit, ſicut ſumitur *ex can.*1. vſque ad *can. conqueſtus* 9. *q.*3. *& c. duo ſimul de officio Ordinarij*, vbi Doctores. 24

Ex quo infert Diana ſolum Archiepiſcopum abſque concilio Prouinciali, non poſſe ſtatuta condere totam Prouinciam obligantia, & ſic puto, obſeruandum, quia etſi cœteri Epiſcopi ſuffraganei in ſua Prouincia inferiores dicantur, non tamen contingit, niſi vt ad eos in cauſis per appellationem recurratur, non inquam, vt queant Archiepiſcopi diſponere, ac ſtatuere intra territoria ſuorum Epiſcoporum ſuffraganeorum, vt ipſi Epiſcopi, vt longè aduerto *in dicto c. duo ſimul de officio Ordinarij*, ſicut & dixi *ſub. cap.*7. *de appellation.* & alibi ſub *c.*2. *de foro comp.* 25

De Abbatibus habentibus iuriſdictionem, & territorium, vt poſſint, ſicut Epiſcopi facere leges, & ſtatuta obligantia ſuos ſubditos, niſi eis ſit ſpecialiter prohibitum, patet ex eadem ratione, ac dictum eſt etiam de capitulo ſede vacante, vel ſi de conſuetudine, aut peculiari inſtitutione ad faciendas leges requirant communitatis vel capituli conſenſum ex ea ratione quia hæc poteſtas ferendi leges eſt iuriſdictionis, vt iam ſupra dixi de Epiſcopo tantùm confirmato, nondum conſecrato, quæ per ſe, ac iure ordinario coniuncta eſt cum iuriſdictione Epiſcopali: ita in terminis Diana *dicta quæſt.*11. *tractat.* 3. *reſolut.*23. in verſ. *idem de Abbatibus*, quod abunde comprobatur ex his, quæ dixi *de Abbatibus in cap.* 1. & vberius *in cap. cum contingat. de ætate, & qualit. ordinand.* 26

De Legato à latere in Prouincia ſibi commiſſa à Papa, vt poſſit facere leges in Prouincia ſua, docent Doctores per textum *in cap. fin. de officio deleg.* Syluester verbo *lex quæſt.* 4. Villalobos *in ſumma dicta part.* 1. *tract.* 2. *dicta difficultate* 7. *num.* 7. vbi quod cum hoc dependeat à Papa poteſt ſummus Pontifex hanc poteſtatem moderare, aut abolere ex toto, ſed natura officij, quia eſt iuriſdictionis, reuera, dum non prohibentur, poterunt leges, ac conſtitutiones facere, exiſtimo inquam Hiſpaniæ nuncios, hanc poteſtatem non habere, qui tantum dicuntur Legati miſſi, non à latere, de quorum differentia ago infra *ſub dicto titulo de officio delegati.* 27

Etenim Pontifex *in dicto cap. fin.* ait quod ſtatuta Legati Papæ ſunt perpetua, & durant in Prouincia, etiam poſt ſuum diſceſſum, & finita legatione: ſic multi relati à Barboſa ibi *num.*1. *& num.*2. vbi cum P. Eman. Rodriguez *quæſt. regul. tom.*2. *quæſt.*97. *art.* 1. verſ. *circa primam* 28

ait

ãir Legatos Papæ facere poſſe ſtatuta perpetua addens ibi *num.* 3. quæ iam dixi de Epiſcopo, nempe, vt edicta, ſiue ordinariones ab eo in ſynodo diœceſana ſint perpetuæ, & non expirent morte conditoris ex aliis probans vt iam adduxi: alia de indulgentiis addit ibi *num.* 5. & 6. cum multis, & ex gloſſa *dict. cap. fin.* verbo *ſtatuta*, de quibus late ago ſub *c. 5. de pœnit. & remiſſion.*

29 Concilium verò generale dubium non eſt vt poſſit leges facere, eò quòd vel Papa ſtat præſens in concilio, ſeu poſtea illud approbat, itaque eo duplici modo poſſe contingere, cum illud Papa mandet congregari, ſed eas leges concilij non obligare, donec corroborentur confirmatione Papæ, docent Caietanus *in opuſculo de comp. Papæ, & concil.* Turrecrema. *lib.* 2. *ſumma cap.* 71. Nauar. *lib.* 1. *conſil.* 1. *num.* 4. *hoc tit.* Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 21. Villalobos *part.* 1. *tractat.* 2. *dict. difficultate* 7. *num.* 8. addens ſic conſtare, ex perpetua Eccleſiæ traditione.

30 Dubium verò eſt, quod ſi concilium congregaretur tempore ſchiſmatis, dum non ſcitur quis Ponrifex certus ſit, vt contigit tempore concilij conſtanrienſis, quo in caſu concludunt Suarez ſupra *num.* 4, & Villal. *num.* 8. verſ. *Laudada* tunc tantum illud concilium habere poteſtatem ad operandum in pacem Eccleſię vniuerſalis ordinans quæque ad id neceſſaria, ſed non vt faciat leges vniuerſales pro Eccleſia.

31 De concilio Cardinalium ſede vacante, etſi aliqui teneant, vt poſſit leges facere *per Clem. ne Romani* de electione dicendum eſt vt non poſſit, vt contra illos concludit bene Suarez legendus ſupra *num.* 4. & 5. Etenim vt patet ex illa Clemenr. Cardinalium cœtus ſede Apoſtolica vacante iuriſdictionem Papalem non exercet, niſi in quantum permittit Lugdunenſ. Concil. vt multa inferens legenda confirmat Iulius Labor variar. lucubrar *tom.* 1. *tit.* 3. *de conclaui, & conclauſtris cap.* 3. *à n.* 10. Azor. *inſtit. mor. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 1.

32 Et ſic vt per collegium Cardinalium nequeant modificari, corrigi, vel moderari conſtitutiones ſummi Pontificis, nec eis quidquam addi, vel detrahi, præſertim circa illa, quæ de electione futuri Pontificis diſponunt, Labor ſupra cum aliis, Barboſa *in dicta Clem. num.* 3. 4. & 5. vbi alia congerit, ergo, & in terminis quæſtionis noſtræ docent Panormit. *in cap. cum te n.* 12. *& ſequent. de re iudicata*, Felin. ibi *num.* 11. Anton. de Bur. & Imola *in cap. tranſlato hoc tit.* Sebaſtian. Medicis *de legibus part.* 1. *quæſt.* 10. Salas *eodem tract. diſput.* 8. *ſect.* 8. Moneta *de commut. vltim. volunt. cap.* 5. *quæſt.* 6. *num.* 188. Baldellus *tom.* 1. *lib.* 5. *diſput.* 7. Sebaſtian. Cæſar. *in relect. de Eccleſiaſt. Hierarch. part.* 1. *diſp.* 2. §. 6. *num.* 1. Merolla *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 4. *dub.* 4. *n.* 18. Azorius *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 3. *Lauden. de Cardinal. quæſt.* 74. Campanil. *in diuerſ. iuris canon. Rub.* 7. *c.* 6. *à num.* 76. Diana *part.* 5. *de poteſt. Cardin. tract.* 2. *reſ.* 9.

33 Sic omnes per dictã *Clementinam ne Romani*, quæ irritat, & decernit inane quidquid poteſtatis, aut iuriſdictionis ad Romanum Pontificem pertinentis, dum viuit cœtus ipſe duxerit exercendum, ſolúmque ibi excipi quæ *in c. vbi periculum de elect. lib.* 6. Cardinalibus conceduntur, ibi enim nihil eis concedi, niſi quæ ad electionem Pontificis, & quæ ad defenſionem Eccleſiæ, & quæ ad obuiandum imminentibus periculis ſpectant de reliquis verſ. *potius* ibi dici quod ſe nequaquam de aliquo negotio intromittant.

Quare tantùm poterit cœtus Cardinalium ſe- 34
de Pontificali vacante facere quæ ſubſequuntur,
primo quod vbi imminet periculum euidens
amiſſionis alicuius loci, vel iuriſdictionis Eccle-
ſiæ, aut rei ſimilis collegium, conſentientibus
omnibus Cardinalibus, aut ſaltẽ duobus illorum
tertiis partibus per ſuffragia poſſit illi occurrere,
& facere quaſcumque prouiſiones, & ordinatio-
nes neceſſarias † ſecundò vt pro coercẽdis flagi- 35
tis, ſceleribus, & ſeditionibus ac ſeruãda quiete, &
obediẽtia, poſſit imponere pœnas, tã corporales,
& tẽporales, quàm etiam ſpirituales, veluti ana-
thematis, & ſimiles. † Tertiò vt quoad eundem 36
finem poſſit confirmare, mutare, & de nouo eli-
gere, & creare, quoſcumque officiales, etiam
gubernatorem vrbis, tam vltra pontem, quàm
citra, & alios miniſtros pro regimine ſtatûs Ec-
cleſiæ. † Quartò vt poſſit etiam deputare Admi- 37
niſtratores, & facilius expediantur ea quę immi-
nent pro electione. † Quintò vt poſſit etiam iu- 38
dicare Papam intruſum, dum ipſi vacant ele-
ctioni legitimæ, quia hoc concernit negotium
ipſius electionis, & ab alio iudicari non poteſt;
idemque dicendum eſſe de aliis caſibus ſimili-
bus, vt obſeruans: hæc tradit Iulius Labor *va-
riar. lucubrat. tit.* 3. *cap.* 3. *à num.* 27. legendus,
quia mens Pontificis in dictis conſtitutionibus
fuit non denegare neceſſaria ſignanter ea quæ
poſſunt retardare negotium electionis: videbis
quæ congerit Barboſa cum aliis *de iure Eccl. p.* 1.
cap. 4. *n.* 91. quem leges ad plura *de Cardin.* ibi toto
illo *capite. & c.* 3.

Hinc enim dicunt Diana *dicta reſ.* 9. *in fine*, 39
& Sanchez ex Maiolo, & Salcedo *in opuſculo morali tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 1. *dubio* 20. *n.* 39. vt non videatur prohibitum Congregationi Cardinalium, ſede Apoſtolica vacante dare reuerendas, quia Trid. *ſeſſ* 7. *c.* 10. non videtur illius ſedis vacantis iuriſdictionem limitare.

Vnde etſi quòd concilium Cardinalium ſede 40
Apoſtolica vacante poſſit leges facere, aut con-
ſtitutiones tenent Archid. *in c. cum conſtitueretur* 50. *diſt. in fine*, Albanus *de Cardin. q.* 42. *in fine* Bartol. *in l. vbi abſunt num.* 3. *de Tutor. & Curator*, Henriquez *lib.* 14. *ſumm. cap.* 18. *n.* 2. in fine,
Manfredus *de Cardinalibus deciſ.* 6. & generali ratione moti, de qua ſupra de Epiſcopis Patriarchis
capitulo *ſede vacante*, & Abbatibus, nempe quia
iuriſdictio Pontificis, eo mortuo, remanet in
concilio Cardinalium Probantes ex textu *in c. is,
qui c. cum olim de maiorit. & obedientia*, vbi probatur, quod mortuo prælato vniuerſa iuriſdictio
remanet penes collegium, & ex aliis, quæ con-
gerunt ipſi † tamen reſpondetur ex dictis per 41
dict. clement. ne Romani; ita vt nequeant alia con-
ſtituere, quæ in caſu neceſſitatis pro regimine
iam ſunt animaduerſa ex Iulio Laborio quæ re-
perit Diana ſup. in verſ. *nota tamen*, aliter non
item, vt patet etiam ex conſtitutione Pij V. quæ
incipit *in eligendis* dat. idibus Octobris an-
no 1580.

1 AD primam quæſtionis partem videtur
affirmandum per id,quod ſcripſi ſupra
*q.7.*ſub verſ. *ad ſecundam* quatenus ex
ſola publicatione in Curia regularum
Cancellariæ pateat obligatio eas obſeruandi , &
iudicandi,ſecundùm illas, dubium ibi tractatum
eſt,an ſufficiat ſolùm publicari legem in Curia vt
obliget ; ergo ſiue ea,aut regula Cancellariæ ibi
publicata , aut in Prouinciis , videtur vt ſit lex,
ſicut alia quælibet Pontificia ad obligandum
ſubditos,& comprobatur ex his,quæ dixit Ric-
cius , quem iam ſupra expendi ad alia addens *in*
*collect.*1276.*ſuper* §.1.*auth.*vt fact.nouæ conſtitu-
2 tiones † dicens cum Sayro de conſtitutione
Principis publicata in loco reſidentiæ Principis
liget in aliis locis , vbi non fuit facta, ſicut fit in
regulis Cancellariæ,quæ publicatæ in curia vbi-
que afficiunt,Cappella Toloſona *in deciſ.* 40. &
refert deciſum per Rotam in terminis conſtitu-
tionis Pij V.14.Maij 1584.& 15. Ianuarij 1598.
& in altera conſtitutione Pij ; & ſic fieri,vt ſicut
conſtitutio publicata ligat,ſic & regula Cancel-
lariæ,etiam publicata liget tanquam lex.
3 Dubium tamen eſt an regulæ Cancellariæ
obligent in foro interiori,in quo Ioannes Vallo-
tus *in different. vtriuſque fori* verbo *donatio dif.*6.
*n.*2. ait quod in foro interiori prædictæ validæ
ſunt,& tenent , quia prædicta regula de viginti,
& aliæ regulæ Cancellarię ſunt tantùm pro foro
exteriori cum ſint iudiciales per notata à Go-
mez *de regul.Cancell.in princip.* & trademus ver-
bo *poſſeſſio diſ.* 1. quod maximè procedit , cum
donatio facta fuit extra infirmitatem, cum ſcili-
cet ſanus eſſet Epiſcopus , adeò vt dicat Henri-
quez *in ſumma tit. de indulgent.c.*30. §.7.in gloſſa
*littera R.*prędictas donationes factas etiam pro-
pè , vel circa mortem validas eſſe in vtroque fo-
ro , vt multi Iureperiti Salmantiæ Conſulti re-
ſponderunt , ſed præfecti collectores generales
nequaquam admittent , nihilominus tamen
quoad forum conſcientiæ tutus eſt donatarius:
vnde poterit obſurdeſcere ſi fortè publicetur
excommunicatio contra non reuelantes bona
Epiſcopi defuncti, quod notat , quia eſt quoti-
4 dianum Vallerus huc vſque loquens. † Et eius
ſequutus ſententiam docet Diana *p.1.tract.*10.*de*
*legibus reſ.*43.dicens , reſpondeo negatiuè infe-
rens donationem inter viuos factam per Epi-
ſcopum intra viginti dies ante eius obitum eſſe
validam in foro conſcientiæ , licet per regulam
Cancellarię de viginti in foro exteriori ſit nulla.
Pro contraria autem ſententia in hoc puncto fa-
ciunt quæ infra dico *à q.5.c.*1.an lex,ſeu conſti-
tutio obliget ſub peccato, & in foro animæ.
5 Ad ſecundam quæſtionis partem an declara-
tiones Cardinalium habeant vim legis cum
duabus ſequentibus exiſtimo reſpondendum
iuxta quæſtionem , quam de hac nunc inquiri-
mus,in qua video admodum laborare Doctores
dicentes quoſdam habere vim legis, tanquam,ſi
ab ipſo Papa editæ eſſent ,alios inquam non
item , ratio affirmatiua eſt , quia declarationes
ſacræ congregationis,non ſunt doctrinales,ſicut
latæ à Doctoribus , & iuriſperitis , vt aliqui
Theologi perperam dicunt , ſed eſſe declaratio-
nes definitiuas,ſeu deciſiuas vim legis habentes,
& vt leges recipiendas,vtpote latas ex commiſ-
ſione Papæ,à perſonis habentibus interpretandi,
& reſpondendi facultatem à Principe,vt apparet
ex Bulla Sixti V.quę eſt *in p.2.Bullarij* 7.in ordine.

Vbi habetur facultas dictæ congrationis,nem- 6
pe vt quæ ſcribuntur à Cardinalibus ſacræ con-
greg.nomine Concilij Trid.ſint ac ſi à Papa ſcri-
pta eſſent,& addit Garcia *de beneficijs p.*1.*in præ-*
fatione , † vt decreta , & litteræ Congregationis 7
concilij ſemotis litibus, ſint executioni deman-
danda,nec ſuper his ſententia,nec decretum ali-
quod ſit faciendum ; itaque ſtatim à Papa ſuper
declarationibus S. C. dari Breue, & ab auditore
cameræ monitorium in earum executione , quas
Rota abſque vlla controuerſia , & diſputatione
amplectitur;ſuſcipit,& obſeruat,vt praxis oſten-
dit.† Taliter vt eandem vim habeat declaratio,ſi 8
facta ſit ad inſtantiam patris,ſeu in caſu particu-
lari,quia facit etiam ius quoad omnes,& in vni-
uerſum,& ſic habere vim legum generalium,do-
cent Salas *de legibus tr.*14. *diſp.*21, *ſect.*12. Cho-
chiet *in tract.de permut.benef.p.*5.*c.*80. Zipæus *in*
tract.iuris canon. Epiſtol. ad Lector. Leon *tract.de*
*Iubileo p.*2.*q.*5.*n.*207. Bellochius *de caſibus reſer-*
*uat.p.*1.*q.*2.*n.*8s Rodrig. *quæſt.regular. tom.*1.*q.*11.
*art.*1.*&* 2.Gambartupta *de caſibus reſeruatis c.*3.
*n.*6.Lazarius *tract.de blasf.q.*10.*n.*39. Miranda *in*
*man.prel.tom.*5.*q.*6.*art.*11.Homob.*de examine Ec-*
*cleſ.p.*1.*tract.*1.*c.*6.*q.*29.Narbona *de appellat à Vi-*
*cario ad Epiſcop.p.*1.*n.*189.& hæc pars poteſt cō-
firmari ex infra dictis.† Negatiuam ſententiam 9
docentes fundant in eo,quia de ratione legis, vt
iam ſupra late dixi eſt vt ſit publicata , ſed dictæ
declarationes non publicantur,ergo non obligāt
ergo cum declarationes fiant ſuper declarandis
dubiis legum,& conſtitutionũ,vel vt nouæ legis
ſequitur,vt quantumuis publicatione non egeāt,
cum cadunt ſuper declarandam legem dubiam,
quæ iam erat publicata,ad eamque reducatur, tā-
men ſi ſtatuat ſuper caſu nouo,tūc reuera debeat
publicari, vt quælibet noua conſtitutio;imo etiā
Doctores huius opinionis extendunt ad caſus,
cum declaratio explicat,& diſtinguit legem du-
biam,quia iam tunc eſt lex noua † ſolúmque nō 10
egere publicatione dicunt,quando confirmat ius
antiquum manifeſtum,& hanc tenent Iacob.va-
ler. *de different iuris vtriuſque fori* verbo *abſo-*
*lutio,different.*5.*n.*2.Pontius *de matrim.lib.*5. *c.*13.
§.1.*n.*7.Zipæus *in nouo iure Pontificio lib.* 5. *tit. de*
*pœnit. & remiſ.n.*9. Serarius *in prologom. Bibliacis*
*c.*19.*q.*11.Villal.*tom.*1.*tr.*2.*dif.*7.*n.*5.Bonac.*de le-*
*gibus diſp.*1.*q.*1.*puncto* 8.*n.*4.cum aliis Diana *p.*1.
*tr.*10.*reſ.*29.† Vbi docet ſic procedere, niſi aliter 11
per ſedem Apoſtolicam declararetur cenſens nō
habere vim legis,ſed eſſe nihilominus prædictas
declarationes magni ponderis , ab eiſque nulla
ratione recedendum ſine firmiſſimo fundamen-
to:videbis Sanch.*de matrim. tom.*3. *lib.* 8. *diſp.*2.
*n.*10.Ledeſma *in ſumm.tom.*1.*de ſacram.pœnit.c.*13.
*dif.*7. † Et faciunt ſequentia, quia ſicut epiſtolæ 12
Decretales Pontificum , quæ non ſunt clauſæ in
Corpore iuris non ſunt leges , nec vt illæ alle-
gantur in deciſionibus cauſarum, vt ait Roman.
conſ 552. *n.*13. ſic cum nolit Pontifex has claudi
in volumine iuris ; item quia non imprimuntur
authoritate Apoſtolica , nec eadem authoritate
ſunt in volumine eodem redactæ. Tertio quia
ſæpiſſimè hę declarationes ibi contrariæ ſunt ob
deſidentes opiniones pro tempore Cardinalium,
quod non ſic procedit in legibus vniuerſalibus,
quæ ſibi contrariæ ſunt rarò , niſi ex noua cauſa
antiquæ corrigantur,& hæ leges rarò fiunt , illæ
ſæpe;eſt enim earum declarationum numerus in-
finitus,quæ frequētius prodeunt in caſibus par-

ticularibus, ob id non poſſe eſſe leges vniuerſa-
les, ſæpeque fiunt in conſulto Pontifice contra
Bullam Sixti V. ex quibus & aliis rationibus di-
cit Berricellus *in quæſtionibus mor. tract. 2. q. 7. n. 21.*
declarationes Cardinal. non eſſe leges, inferens
quod etiam ſi factæ ſint conſulto Papâ non tol-
lant probabilitatem contrariæ opinionis, quia
nequit opinio, quę erat antea probabilis, eſſe fal-
ſa, niſi aliis denuncietur.

13 Ego etſi videam pro prima ſenſentia alios in-
quam Doctores, Barboſam ſcilicet *de iure Eccle-
ſiaſt. lib. 1. c. 4. n.* 81. vbi plures adducit etiam con-
trariæ, negatiuæ Hieron. Rodrig. *in compēd. q. reg.
reſ.* 18. *n.* 22. Monetam *de indicib. conſeruat. c. 6.
n. 66.* & Dianam qui *p. 5. tract. 2. reſ. 96.* conclu-
dit ſe in neutram inclinare partem optantem de-
ciſionem Pontificiam: tamen adhuc pro ſecun-
da ſenrentia negatiua, exiſtimo eſſe pugnan-
dum in puncto iuris, dicendo prædictas declara-
tiones Cardinalium eſſe magni habendas pro
cauſatum deciſionibus, ſic vt plus multum eis
ſtetur, quam aliis Doctoribus contrarium te-
nentibus; & ſic præter multa, quæ congerit Pe-
trus Ochogauia *de ſacram. tract. 2. de pœnit. q. 40.
n. 12.* ad effectum vt poſſint in conſcientia obli-
gare, & Merolli *in diſputation. Theolog. tom. 2.
diſp. 4. c. dubio 12. num.* 137. Sanchez *in ſelectis
diſp. 48. n. 1.* Boſius *tract. de triplici iubil. ſect. 3. ca-
ſu* 2. §. 7. *n.* 255. probantes tunc declarationes fie-
ri deciſiuas, quando conſulto Romano Pontifi-
ce fiunt, ſecùs autem ipſo in conſulto, nam in
14 tali caſu putant eſſe tantum doctrinales. † Ta-
men verius videtur loqui Torreblanca *in pract.
iuris Eccleſ. ſpir. lib. 14. c. 3. n. 19.* dum veriſſimum
eſſe ait prædictas deciſiones, non ſolùm manu-
ſcriptas, ſed impreſſas, nullam vim obtinere, niſi
habeant requiſita in Bullis Sixti V. Grego-
rij XIII. & Vrbani VIII. ſcilicet primo fuiſſe
pronunciatas conſulto ſummo Pontifice. Secun-
do vt Domini Cardinales ſolùm declarent, &
interpretentur, nec diſponant, aut diſpenſent,
aut reſtringant, aut amplient, vltra verborum
vim, & regulas iuris. Tertio vt exhibeantur *in
auth.* forma, ſolito ſigillo, & ſubſcriptione
Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, ac ſecrarij
eiuſdem congregationis, quibus addo Molfe-
ſium *in ſumma tom. 1. tract. 9. c. 13. n.* 43. Hurta-
dum de Mendoça *in 2. 2. D. Thom. vol. 1. diſp. 84.
ſect. 2. §.* 25. Layman *in Theologia morali lib. 1.
tract. 4. c. 7. §. 8. n. 28.* Coriolanum *de caſibus reſer-
uatis p. 1. ſect. 1. art. 21. n.* 5.

15 Ad tertiam quæſtionis partem an declarationes
Cardinalium ſint tantùm doctrinales, etiam ſi
emanauerint, facto verbo cum Papa quam pote-
ris ex dictis reſoluere. Sed quia poſt dicta, ſunt
plures Doctores nouiſſimè de hac diſputantes,
inter quos Berticellus *in queſt. moral. tract. 2. q. 7.
n. 21.* quatenus dicit quod ſacra Congregatio,
conſulto Pontifice declarans, non facit legem
generalem, quia de ratione talis legis eſt, vt obli-
get omnes, niſi expreſsè declaret ſe legem facere
generalem, quoad omnes eamque promulgari
mandet *l. leges vt generales C. de legib.* ibi *vel per
16 omnes populos iudicum progmatibus diuulgari.* † Sic
omnes intelligentes textum in *l. fin. C. de legibus,
l. 1. C. de conſt. Princip.* vbi Iaſon, & Bruno, Caſaing.
de priuilegiis regul. p. 1. tract. 1. c. 1. prop. 3.

17 Dixit duobus modis Pontificem decreta Car-
dinalium confirmare, vno modo illa ſupponen-
do, tanquam conſilium ſibi à Cardinalibus da-
tum; vt cum in Bullis ſuis ſic loquitur, *de conſilio
fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium*, & poſtea
Pontifex decreta illorum in ſua perſona pronun-
ciat dicendo *volumus, & decernimus.* Altero modo
cum Pontifex illa decreta ſupponit, & exprimit
in ſuis Bullis, vt à dictis Cardinalibus edita, &
illa confirmat, & his probat *ex c. cum dilecta, &
c. examinata de confirmatione vtili vel inutili*, vt
quoties declaratio ius antiquum confirmet, nul-
lo modo faciat legem; & ſic tenet ſatisfaciendo
argumento, quod poteſt opponi nempe ſolere
Pontificem in dictis Bullis confirmandis, eiſdem
decretis apponere illam clauſulam *inuiolabilis
Apoſtolicæ firmitatis robur.* ac ſe velle dicta decre-
ta ab omnibus obſeruari, quia ſatisfacit has clau-
ſulas adiici, non vt decreta, quæ ſimpliciter do-
ctrinalia ſunt, leges, aut canones fiant; ſed vt in
ſtatu doctrinali remanentia, maiori cum reueren-
tia, & firmitate recipiantur, & obſeruentur, quem-
admodum approbationes, & confirmationes do-
ctrinæ ſanctorum, Auguſtini, Thomæ, & Bona-
uenturæ, à pluribus Pontificibus factæ, non illi
dederunt vim legis, ſed eam magis acceptabilem
Eccleſiæ Dei reddiderunt.

Bruni inquam, & Berticelli opinio relata, mul- 18
tum diſplicet Dianæ nouiſſimè *p. 11. tr. 2. miſcel.
reſ.* 42. qui poſt plura ab eo relata ſic concludit, &
ſi decem rationibus Berticellus, quas repetit
Diana comprobans ſuam ſententiam, concludit
probabilius ſibi videri eas declarationes non eſſe
leges. Quare etſi amicus noſter Pater Antonius
Eſcobar *in Theologia mor. tom.* 1. *lib. 5. ſect. 2. c.* 12.
problemat 3. *n.* 94. cenſeat declarationes Cardina-
lium maximi ponderis eſſe, abiiſque nulla, ratio-
ne diſcedendum, abſque firmiſſimo fundamento,
attamen vim legis non habere, nec illis neceſſa-
rio ſtandum, niſi aliter per ſedem Apoſtolicam
declaretur: tamen etſi hæc reſolutio ſit vera, quā
& ſequimur † fallit verò quādo declaratio Car- 19
dinalium eſt certa, & indubitata, ſignata ſigillo,
& ſubſcriptione præfecti Cardinalis; ac ſecreta-
rij eiuſdem Congregationis pro tempore exi-
ſtentium, vt requirit Vrbanus VIII. & quod in
ipſa ponatur factum fuiſſe, conſulto Pontifice,
iuxta Bullam Sixti. † Et quod in ſuis declaratio- 20
nibus Cardinalis tantùm declarent, & interpre-
tentur, non verò diſpenſent, reſtringant, aut am-
plient, vltra vim verborum, & regulas iuris, vo-
luit Greg. XIII. aliàs ſi vltra declarent, debeant
dicere id factum ex particulari commiſſione, aut
voluntate Pontificis. † Quartò vt prædictæ de- 21
clarationes conſtent notitia publica, qualis eſt
illa, qualem Epiſcopus poteſt præbere in ſuo
Epiſcopatu, declarando illas formâ iuridicâ, &
quæ oriri poteſt ex fama publica deriuata ex
principio authentico, hoc eſt ſolito ſigillo, &
ſubſcriptione Cardinalis præfecti, vt dictum, ſic
vt non ſufficiat cuiuſque alterius Cardinalis. † 22
Quintò quòd ſcilicet publicentur id Doctores
aſſumendi à neceſſitate publicandi legem, vt
obliget; ita vt ex defectu huius conditionis Do-
ctores aſſerant, vt declarationes Cardinalium
non obligent in conſcientia, aut foro exteriori,
ſic amplius docet Pater Hurtado, *variar. tom. 1.
tract. 3. c. 6. reſ 45. à n.* 160. Pater Mendo *in Bulla
cruciata diſp. 5. c. 6. n.* 41. qui incidit Cardinales ſic
præceperunt pridie Auguſti anno 1631 iuſſi Vr-
bani VIII. iterum ipſe Hurtad. *tom. 2. tract. 12. c. 1.
reſ. 5. n.* 54. Martin. de San Ioſeph. *in monit. confeſ.
tract. 20. de pœnis. n.* 18. Paſqualigus *in quæſtioni-
bus*

*bus canonic.cent.*1.*q.*6.*n.*24. Bonatus *rerum regu-*
*lar.tom.*1.*tract.*8. *q.* 4. Garcia *in ſumma Theolog.*
*mor.tract.*1.*diſ.*5. *dub.*5. Bordonus *in conſ.regular.*
*tom.*2.*reſ.*73.per totam, io qua multas quæſtio-
nes circa materiam pertractat.

23 Ad quartam quæſtionis partem an authenti-
ca forma alicuius declarationis ſacræ congrega-
nis conferat ei vim legis generaliter obligantis
io vtroque foro. Et quia Delcaſtillus nouiſſi-
mè *de ſacram tom.*2.*tractat.*8.*diſput.*10.*dubio* 9. *à*
*num.*254. Boſſius *de Iubil. ſect.* 3.*caſu* 2. *num.*225.
& contra hunc Diana *p.*5. *tract.*12. *de indulgent.*
ab Iubilæo, *reſ.*53. idem Diana nouiſſimè, & in
terminis verba prædictorum recolligens, & ex-
pendens Bullam citatam Vrbani VIII. *in p.*11.
*tract.*8.*miſcel.reſ.*53. omnino videndus affirmat,
vt in vtroque foro declarationes Cardinalium
24 obligent. † putans in fine inrepugnantes Do-
ctorum opiniones, illam ſemper amplectendam,
quæ magis fauet authoritati Sacrarum congre-
gationum, eum videbis longè alloquentem,
quod intelligo dum adſint conditiones ad-
ductæ.

25 Dubitabis an promulgatio prædictarum de-
clarationum debeat fieri illo eodem formulario,
quo vtitur in legibus ac conſtitutionibus Pon-
tificiis, & exiſtimo, vt debeant publicari illo
apparatu, quo in legibus contingit, ſatque eſſe,
quod publica forma, quem formam nobis præ-
ſcripſit ſuo decreto ſummus Pontifex Vrbanus
VIII. ſcilicet vt dixi quod ſint exhibitæ ſolito
ſigillo, & ſubſcriptione Eminentiſſimi Cardi-
oalis Præfecti, & Secretarij eiuſdem congre-
gationis pro tempore exiſtentium qua furma
poſita, & ſpeciali iuſſu ſanctiſſimi Domini no-
ſtri Vrbani Diuina prouidentia Papæ VIII.
Congregatio mandat, & præcipit, tam in iudi-
cio, qnam extra adhibendam eſſe fidem: hæc
docent Hurtado *variar.tom.*1.*& tom.*2. & cæte-
ri DD. iam relati, quod iterum videtur referre
Diana *d.reſ.*53.*tract.*8.

26 Sed quia Boſſius *de Iubilæo d. ſect.*3. *caſu* 225.
reſpondcodo ad quaſdam declarationes ſacræ
Congregationis in ea ſit ſententia, ſcilicet vt
prædictæ declarationes, admodum legis obli-
gent in vtroque foro non ſufficere, quod ſint
ſignatæ ſigillo ipſius Congregationis, ſed in-
ſuper requiri, vt quòd Papa det breue, quo iu-
beat illas conſeruati, vel quod auditor Came-
ræ det monitorium in earum executionem, ſeu
27 ſub cenſura mandet ſeruari. † Et addit Delca-
ſtillus *dict.dubio* 9.*ad num.*254. (quidquid ſit de
Boſſij ſententia) pro aliis caſibus particulari-
bus, quod vt obligent per modum legis, de-
beat conſtare certò certitudine motali, quod
eædem circumſtantiæ concurrant in illis caſi-
bus, ac in caſu, io quo talis declaratio emana-
uit cum prædictis circumſtantiis, nec quod de-
beant habere maiorem vim, quam debeant re-
ſcripta, & reſponſa Pontificia, quæ extant in
corpore iuris Canonici, aut extra illud corpus
alioqui ſufficienti authoritate firmata ad facien-
dam fidem, ſed ad hoc, vt talia reſponſa Pon-
tificia, aut reſcripta obligent in aliis caſibus
debent eſſe ſimiles planè caſus in ſubſtantia, &
circumſtantiis, propter quas id fuit reſponſum;
ergo hoc ipſum debe conſtare in prædictis de-
clarationibus.

28 Et licet contra dictum Boſſij inſurgat Diana,
videtur quod eius doctrinam defendat Del Ca-
ſtillus ſuprà, non approbans Dianam contradi-
centem, putans, nec relatis à ſe verbis Congre-
gationibus aliud intendere, quam quod verba
ipſa ſonant, & probant ſonare quidem, adhi-
bendam eſſe fidem illis, quæ in prædicta au-
thentica forma, ſolito ſigillo, & multæ fuerint.
† Quod non negat Boſſius, ſed dicere, vt præ- 29
dictæ declarationes admodum legis obligent in
vtroquo foro, oon ſufficiat, vt ſint ſignatæ ſi-
gillo ipſius Congregationis, ſed inſuper requi-
ri, vel quod Papa det Breue, quo iubeat illas
ſeruari, vel quod auditor Cameræ det monito-
rium in earum executionem, ſeu ſub cenſura
mandet ſeruari; itaque illam illam authenticam
formam facere fidem talis declaratioois, quòd
vera ſit, & quòd ita iudicauerit in illa occaſio-
ne pro caſu, de quo erat quæſtio, & ille ſit ſen-
ſus congregatorum, alia addit ex Boſſius Del
Caſtillus, quæ leges etiam *in dicta reſ.*53.Dianæ
*tract.*7.*miſcel.*

Ex quibus iam vides tunc declarationes Car- 30
dinalium eſſe deciſiuas, quando fiunt conſulto
Pontifice, & inſunt in eis iam adductæ condi-
tiones, quas exprimit Hurtadus in ſuis variis re-
latis; ſecus autem ipſo inconſulto, quia in ta-
li caſu putant Doctores relati eſſe tantum do-
ctrioales. † Vnde euenit quod ſi reperiantur 31
duæ declarationes, ſeu interpretationes contra-
riæ de eodem articulo, tunc ſi vtraque eſt au-
thentica; ſeu iuridica, vtpote facta coοſulto
Pontifice, potius ſecundæ, quam primæ ſtan-
dum ſit, nam huiuſmodi interpretationes ita ſe
habent, ac ſi ab ipſomet Papa factæ fuiſſent, ad
inſtar duarum legum diſponendum in eodem
caſu, quia parum poſteriori ſtatut, cum cen-
ſeatur abrogata prima per Editionem ſecundæ
l.leges poſteriores cum vulgaris ff. de legibus.

Quod ſi altera facta eſt conſulto Pontifice, ei
ſtandum erit, ſi altera non; quod ſi neutra, tunc 32
quia ſunt interpretationes doctrinales tantùm,
poſſit quilibet amplecti; ac ſequi quam malue-
rit, ſicut dicunt communiter Doctores, quan-
do ſunt duæ opiniones probabiles contrariæ:
ita docet in terminis Merolla *in diſput. Theolog.*
tom. 2. *diſp.*4. *dubio* 12. *num.*173. † Vbi addit vt
tunc apparet declarationem Cardinalium fa- 33
ctam eſſe, conſulto Summo Pontifice, quando in
eius tenore id manifeſtatur per verba, conſenſum
Pontificis ſignicantia, refert Diana *d.p.*5.*tract.*2.
*reſ.*96.*in fine.*

Ad quintam quæſtionis partem, ſuppoſitis
quæ ſupra adduxi, an decretum Gratiani habeat 34
vim legis, nun eſt ſine diſputatione, vt affir-
mant aliqui, tum quod Gelaſius Papa approba-
uerit tale decretum; tum vt alij dicunt quod
Eugenius III. approbauerit omnia contenta in
decreto; & quod licet non conſtaret expreſsè
de huiuſmodi approbatione communiter: ta-
men Canoniſtæ, & Legiſtæ omnia contenta in
decreto allegent, tanquam leges, ſicque illis
vtantur in deciſionibus cauſarum à tempore quo
Gratian.anno 1009.compilauit decretum, à quo
tẽpore ſemper Legiſtæ, & Canoniſtæ indicarunt
adeſſe talem approbationem, vſque ad tempus
præſens, & vſi ſunt, tanqoam ſacris Canoni-
bus, etiam dictis Sanctorum, quæ inibi inſer-
uit Gratianus, cumque hæc conſuetudo ſit an-
tiqua, eaque det iuriſdictionem, vt dico *infra de*
conſuetudine, & poteſtas condendi leges ſit iuriſ-
dictionis actus, videtur, vt à tanto tempore de-

cretum Gratiani legis, & conſtitutionis vim habeat, docet in terminis Pater Molfeſius *in ſumma Theolog.tract.9.tom.1.c.5.num.73.*cuius verba refert Diana *p.5.tract.14.miſcel.1.diſ.*68.*per gloſ. cap.noli diſt.9.*

35 Et confirmatur primo, quia varij Summi Pontifices iuſſerunt emendationem decreti, vt iam vltimo loco Greg. XIII. iuſſit illud emendari, & corrigi, facta collatione cum originalibus, ex quibus Gratianus deſumpſit omnia, & ſic emendatum iuſſerunt excudi; igitur videtur, vt ſaltim ex illo facta, ac tacita approbatione Pontificia poſt emendationem vim legis babeant omnia contenta in decreto, aut ſaltim compilata ab eodem Gratiano. † Et videtur ſic
36 poſſe defendi, quia ſanctorum Patrum ibi collata ſi ſint concordia Patrum ex Doctorum Eccleſiæ ſententia, & circa fidem, & ſacram Scripturam, tunc ab omnibus ſint obſeruanda, & omnino tenenda, vt intelligunt Corduba *in queſt.Theol.lib.4.q.1.propoſ.6.*verſ.*ſextum ſignum,* Suarez *de fide diſp.5.ſect.3.n.13.*

37 Contraria inquam ſententia, quod decretum Gratiani vim legis, & conſtitutionis non habeat, docet vt veriorem Doctores alij, quia Canones ibi contenti, non ſunt legis Pontificiæ, nec alterius, qui poteſtarem condendi eas babuerit, ſolùm enim patet vt fuerint recopilatæ à Gratiano dicta quædam ſanctorum Patrum, & aliorum, & in eo volumine poſita abſque eo vt conſtet volumine illud approbatum fuiſſe ab aliquo Pontifice, nec eſt authenticum, continet ergo decretum hoc ſanctorum plures authoritates, aliquas aliquorum Conciliorum prouincialium, alias eiuſdem Gratiani, alias inquam Paleæ, qui fuit Gratiani diſcipulus, & denique continet etiam leges nonnullas ciuiles, quas ille ibi inſeruit, & bæc omnia non habere plus authoritatis, quam habeant illi Patres; à quibus Gratianus tranſcripſit: ita docent, ac tenent Suarez *de legibus lib.4.c.5.n.6.*Salas eodem, *tract.14. diſp.*8.Sanchez *de matrim.tom.3.lib.9.diſp.12.n.5.* Granadus *in 1.2.D.Thom.controuer.7.tract.3.p.1. diſput.3.ſect.2.num.17.* Valentia *tom.3.q.6.diſp.5. de voto punct.*6.Sotus *de Iuſtitia lib.7.queſt.3.art.1.* Caietanus *in 2.2.queſt.*88.*art. dub. vlt.ad finem,* Maior. *in 4.diſt.27.queſt.vltima,§. dubitatur an is* qui omnes reſpondent fundamentis contrariæ ſententiæ.

38 Ego inquam vt vberius expendam exiſtimo præfatam collationem decreti reduci ad quatuor ſpecies prædictarum, nempe ſanctorum Patrum, & conciliorum. Gratiani Paleæ, ac Iuriſconſultorum, & licet libenter fatear, quatenus de decretis eiuſdem Gratiani, item & Paleæ, ad legum ciuilium, vt ea ſic poſita, & compilata nullam legis habeant vim, cum nec ſint ab aliquo Pontifice, nec fuerint aliquando approbata in ſpecie de authoritate eiuſdem Gratiani, quæ nunquam fuerit legiſlatiua; probant Capra *in lib.comm.opinion.*verbo *decretor.pag.*493.Coſta *in §.& quid ſi tantum p.4.num.*196.Paulus Laym. *in Theologia morali tract.4.de legibus c.3.n.11.§.3.* Suarez *de legibus lib.4.c.5.num.*6.Caniſius *in ſumma iuris Canon.lib.1. tit. 1 .in annotat.*& alij infra referendi.

39 De decretis Paleæ concors eſt Doctorum ſententia, vt nullam authoritatem habeant, nec fidem faciant, quia vt fatentur Corſeus *in repet. Abbatis* verbo *liber decretorum*, Baptiſt. de S.Blaſio *in repet.Rubr.decreti, num.*42. Sebaſtian. Medicis, *tract.de legibus,& ſtatutis p.1.q.3.n.13.* Anton. Aug. *ad decretal.in præfat. ad Greg.XIII. pag.* 3. Cotta *in memoralibus*, verbo *iuriſperiti §.deinde,*Fr.Eman.Rodriguez *queſt.regula tom.1. queſt.6.artic.2.*verſ.*nam Palea,* Cardinal. Baron. *tom.12.Annal.Eccleſ.anno Chriſti* 1151. *num.6. in fine,*dicentes nonnulla adieciſſe Paleam decretis ipſius Gratiani, ſeu poſuiſſe in margine, quæ poſtea fuerunt ab impreſſioribus incorporata, vt ſentit Barboſa alia adducens *in præfat. decreti num.9.*

De legibus inquam Iuriſconſultorum, & ſi per 40
ſe, quatenus conditæ à Principibus, ſeu Legiſlatoribus ſæcularibus, vim obligandi habeant ſubditos ſuos, ſed non eo quod à Gratiano ſint incorporatæ in decreto, ſuam vim queant extendere, ad obligandos Clericos, etiamſi tales leges ſint fauorabiles Clericis, & Eccleſiis, vt infra dico *in cap.Eccleſia* 10.*hoc tit.* niſi prædictæ leges eſſent Canonicatæ, ac per aliquem Canonem Pontificium approbatæ; nam tunc ſuſciperent vim legis Canonicæ, vt aduertit bene gloſſa *d.cap.vero tractat.ſingularis* Abbas *num.9. in cap.*1. de rebus Eccleſiæ, Sanchez *de matrimonio lib. 9. diſputat.* 12. *num.* 3. verſ. *fatemur*, & cum multis aliis Barboſa *in præfat. decreti num.*10.

Ex prædictis relatis tribus ſpeciebus eorum 41
decretorum, quæ ſub decreti volumine à Gratiano ſont compilata iam vides vt ea ſingula nullam legis habeant authoritatem; tota verò difficultas reſidet: quid dicendum de recollectis capitibus à Gratiano ex ſanctis Patribus, & Eccleſiæ Doctoribus, item & de Conciliis.
† Et quatenus ſpectat ad Sanctorum dicta re- 42
ſpondent Archidiaconus *in cap. de his* 2. ſtatim in principio *diſt.*50. vbi Domin.*nu.1.*2.verſ.*quæro nunquid*, Præpoſitus poſt quintam quæſtionem, verſ. *redeundo ad textum* Turrecrem.ibidem *num.*5.verſ: *de his*, qui dum inquirunt nunquid ſtandum ſit deciſioni illius decreti, eo quod non ſit Pontificis, nec Concilij generalis, ſed Rabani Archiepiſcopi ad Heribaldem, reſpundentque ſtandum eſſe, quia opus hoc decreti recipit Romana Eccleſia quoad capitula in eo contenta; & ſic idem Archid. *in cap.quis neſciat diſt.9. ad fin.* vbi Domin. verſ.*quæro quid de volumine,* Abbas *in c.2.num.9.de reſcript.* vbi Felin. *n.*43.verſ.*firmat.*& Papa *n.*8. Turrecrem. *proœm. decreti art.*8. *num.*25. Thomas Canan. *in repetitione eiuſdem proœm.à num.*343.Maranta *de ordine iudicior.p.3.queſt.vnica n.*36. Anton. Cuchus *inſtit.moral.lib.1.tit.1.num.5.*Medin.*de ſacrorum hominum continentia lib.2.cap.33. in fine*, Dyoniſius Paul.*de vera Patriarchal.ſedium erect. c.4.num.1.* Sanchez *de matrimon.d lib.9.diſp.12.num.*3.Frat. Emanuel.*queſt.regular.tom.q.6.art.2.*docent ſanctorum Patrum teſtimonia, quamuis ex ſe vim canonum non babeant ad cauſarum deciſionem, at ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſic acceptantis, & publicè volumen decreti permittentis, quæ in eo ſunt Sanctorum dicta inſerta obtinere robur Canonici ſtatuti, dummodo in contrarium aliqua diſpoſitio Pontificia non appareat.

Verum quia abſolutè pro negatiua ſententia 43
iam Doctores adducti hanc partem non admittant; imò, & Diana ſic teneat *p.5. tract.14. miſcel.2. reſ.*68. improbans tum Barboſam, qui in

dicto

dicto procemio decreti ex relatis Doctoribus
*num.*7.dixit Sanctorum dicta vim legis habere,
item & fundamenta Molfeſij *dict. num.*73.*cap.*5.
*tract.*9. & proximè dictorum Doctorum: ego
duxi tranſcribere alia, quæ diſtinguendo addu-
cunt alij Doctores: nempe vt cum ſint plura
dicta Auguſtini, quibus contraria ſunt alia à
S. Hieronymo dicta; quæ & recolligit in præ-
dicto volumine decreti Gratiani, cuius occaſio-
ne Gratianus idem *in c. noli diſt.* 9. voluit oſten-
dere ſanctorum Patrum ſcripta non eſſe pro le-
ge ſuſcipienda, ac neceſſario admittenda, quia
ſunt etiam plura dicta in decreto compilata
Sanctorum; quæ etſi ad religionem pertineant,
& fidem; poſſint in controuerſiam deduci, ac
examinari, an ſint contraria veritati, quæ eo
tempore latebat, poſtea vero in lucem prodie-
rit Eccleſia Catholica definiente.

44 Quare etſi gloſſa iam adducta *dict.cap.noli*, verſ.
in iſtis dixerit Sanctorum dicta authentica cen-
ſeri, ac pronunciari, & vſque ad vltimum iota
neceſſario recipi per textum *in cap.ſancta Roma-
na* 15. *diſt.* vt patet inter concilia, & alia, ap-
probaſſe Romanam Eccleſiam dicta Auguſtini,
& aliorum Sanctorum, ex Gelaſio Pontifice,
ſed eam interpretationem gloſſæ optimo iure
improbant Alfonſus à Caſtro *lib.*1. *de hæreſibus
c.*7. Conarr. *variar. lib.*4. *c.*16. *n.*6. in verſ. *item
Epiſtolam* in fine Barboſa *d.cap.noli*, qui ibi addit
poſſe expendi ſcilicet vnius aut duorum Sancto-
rum auctoritatem in his, quæ ad ſacras Litte-
ras, & doctrinam fidei ſpectant, probabile qui-
dem argumentum ſubminiſtrare poſſe, firmum
vero non eſſe, & in hoc ſenſu poſſe intelligi Ca-
ſtrum loco citato, vt eleganter tradit Cano *de
locis Theolog.lib.*7.*c.*3.*concl.*2.

45 Vel poteſt inquam dici vt refert gloſſa *in di-
cto cap.noli* verſ. *in iſtis* in fine, vbi poſtquam di-
cit Auguſtinum intelligi loquutum ſecundùm
illa tempora antiqua, dum in libri tertij prolo-
go de Trinitate non vult vt in ſuis litteris quaſi
Canonicis ſcripturis inſeruiatur, Auguſtinum
relatum in *dicto c.noli* verſ. *in iſtis* ideo dici quod
maior ſit authoritas veteris teſtamenti, quàm
ſanctorum Patrum, vt habetur *in cap. in Cano-
nicis diſt.*19. quare exiſtimo decretum Gratiani
vim legis non habere, niſi tantùm in his capi-
tibus, & deciſionibus, quæ ab aliquo Pontifice
fuerint Canonicatæ, vel inter decretales ali-
quando inuentæ, nec aliqua conſuetudine,
etiam longiſſima, earum authoritatem ad vim
legis tranſiſſe; quia vt reſpondent Doctores
negatiuæ ſententiæ non ſic decreto in ſcholis,
ac in tribunalibus vtimur, tanquam de lege de-
cidente, ſecundum ſingula dicta eiuſdem, etiam
ſi ſint Sanctorum, ſed tantum vt de ſententiis
maximi ponderis, & non ſine maxima cauſa non
ſequendis, iuxta quæ dicta ſunt ſub hac quæſtio-
ne declarationibus Cardinalium.

46 Ad vltimum inquam de Conciliis prouincia-
libus recollectis à Gratiano in ſuo decreto re-
ſpondeo, quòd etſi nonnulli dixerint eorum
dicta recipi tanquam leges. Ego verò exiſtimo
non ſic de iſtis Conciliis cenſendum quæ extra
ſingulas prouincias ſtatuentium, non potuerunt
extendi ex adductis ſub quæſtionibus proximè
præcedentibus de Epiſcoporum legibus Ar-
chiepiſcoporum, Patriarcharum, Legatorum,
quorum decreta vltra territorium cuiuſlibet non
porriguntur ex ibi dictis.

Et quia iuriſdictio inhæret territorio, ſicut 47
nebula in tota Palude, vt per Gregor. *in leg.*1.
*gloſſa fin.tit.*4.*p.*3. Caued. *Luſit. deciſ.*10.*n.*9. *p.*2.
Pariſ. *conſ.*16.*n.*21. *volum.*4. Curtius Iunior. *con-
ſil.*41.*num.*9.*&* *conſ.*158.*n.*24. *&* *conſ,*184.*num.*8.
Octauian. Clorit. *reſponſ.*3.*num.*9. *&* *reſponſ.*10.
*n.*50. Barboſa *in c.*2.*hoc tit.n,*10.

In Conciliorum autem generalium, & alio- 48
rum ſummorum Pontificibus deciſionibus, quæ
in corpore decreti reperiuntur, exiſtimo in hac
parte tantùm dicta ſub eo vim legis habere, non
ex eo quod ibi inuenta ſunt, & tranſcripta, ſed
à vi, quam à conditoribus, & ſtatuentibus ac-
ceperunt, iuxta quæ iam dixi *de legibus*, *& con-
ſtitutionibus ſummorum Pontificum* à *q.*4. & in quæ-
ſtione præcedenti *de Conciliis generalibus*, quoad
leges: ita docent Abbas *in dicto c.*2. *de reſcript.
n.*9. verſ. *& præpoſito*, Felin. *n.*44. verſ. *firmat etiam*,
Sanchez *d.lib.*9.*de matrimon.diſp.* 2.*n.*5. verſ. *præ-
terea.* † Eſt enim Canoni vnicuique, qui eſt in 49
decreto danda eadem *fides*, quæ authori eius da-
tur Ripa *in l.*1.*n.*69.*ff. ſi certum petatur*, Caietan.
2.2.*quæſt.*88.*vltimo dubio* §.*ad primu*: *dicitur*. vbi
Aragon. *dub.*1.*in ſolut.ad* 2.*in fine*, Sotus *de Iuſti-
tia lib.*7.*quæſt.*3.*art.*1. verſ. *aut ergo ſunt*, Valentia
2.2.*diſput.*6. *de voto puncto.*6.§. *hinc ſequitur dece-
ptum*, Barboſa *in procem.decreti* ſub *d.num.*7. verſ.
ex quibus.

Et quod Gratiano referenti authoritatem Pa- 50
pæ, ſeu Concilij, ſit credendum, niſi oſtenda-
tur exemplar in contrarium, docent Felinus *in
d.c.*2.*de reſcriptis n.*47. vbi Decius *n.*15. & Præ-
poſ. *in procemio Gratiani num.*4. Et eſt ratio quia
paſſim Pontifices hanc fidem tribuunt Gratia-
no, vt patet *in cap. Apoſtolica de his, quæ fiunt à
prælat. ſine conſenſu Capituli*, *&* *in cap. per tuas de
ſentent.excommunic.&* *in clem.*1. *colum.*4. *verſ. nos
eodem mandato* ibi *ſecundùm formam in decretis* de
iureiurando: ita melius concludo ex *d.Sebaſtian.
Medicis in d.tract.de legib.*

Et ſtatutis *p.*1. *quæſt.*3.*n.*13. reduci decretum 51
ad ſeptem ſpecies; nempe ad dicta ſanctorum,
ad alia eiuſdem Gratiani, & ad alia Paleæ, item
& ad alia Iuriſconſultorum legum ciuilium,
item ad alia Conciliorum prouincialium, de
quibus dixi nullam legis authoritatem habere,
& poſtremo ad duas, ſcilicet dicta Concilio-
rum generalium, & ſummorum Pontificum,
quæ ſub volumine decreti reperiuntur: de qui-
bus certum eſt eſſe leges Canonicas, ſeu earum
habere poteſtatem; eo quod ab habentibus po-
teſtatem ſunt condita, & tantum à Gratiano
collecta in decreti volumine, qui de ſe nullam
legis authoritatem habet ex adductis.

Quis fuerit Gratianus, & quis Palea recen- 52
ſet Barboſa *in d. procem.à num.*1. *&* *à n.*9. aliqua
dico infra *in c.*1.*quæſt.*1. verſ. *ad tertiam* hic ap-
plicanda, vt vberius intelligas auctoritatem di-
cti decreti à Gratiano compoſiti, & quàm cautè
ſit legendus, eo quod ſua cum Sanctorum ver-
bis ſæpius continet, leges quæ nouiſſimè ſcri-
bit Franc. Valente *in concordia iuris Pontificij*, *in
procemio c.*7. per totum.

Ad ſextam quæſtionis partem: an clauſis ocu- 53
lis ſtandum ſit Pontificis decretis, & eis neceſſa-
rio acquieſcendum: & ſuppoſitis quæ ſupra ad-
duxi *in c.*1. *de ſumma Trinitate*, *&* *fide Catholica*,
*q.*1. & his, quæ latè ſcribit Diana nouiſſimè *p.*11.
*circa finem tract.*2.*de infallibilitate decretorum Ro-
mani Pontificis extra Concilium*, vbi per plures
reſolu

reſolutiones agit cum multis, non ſolùm latè
agens circa res fidei, & circa mores, ſed & cir-
ca contractus. Vnde iam breuiter, etſi Cara-
muel. *fundamento* 13. *n.* 317. exiſtimet ex doctri-
na Dianæ alia decreta eſſe præceptiua, alia regu-
latiua, alia conſultiua: quare exiſtimo in Pon-
tificum decretis. Conſideranda eſſe ea, quæ di-
ſponuntur, & quoad rei grauitatem, & quoad
verba: ex hiſque cognoſci poſſit, ſi præceptiua,
vel directina ſunt.

54 Ob idque eum in Trid. Concilio *ſeſſ.* 23. *c.* 4.
de re firmat. dicitur *prima tonſura non initientur
qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperunt*,
quærunt Doctores an in his verbis Pontifex in-
ducat præceptum ſub mortali, & reſpondent
plures non obligare ſub mortali, nec eum, qui
recipit, nec Epiſcopum, qui confert ordines, ſeu
primam tonſuram, vt præmittatur antea confir-
matio, tenent Suarez *diſput.* 38. *de ſacram. ſect.* 1.
Valent. *q.* 2. *puncto* 3. Conink. *hac quæſt. artic.* 8.
n. 90. *& de ordine diſp.* 20. *dub.* 10. *n.* 103. Viuald.
de Confirmat. n 41. Victoria *de ordine n.* 232. Auila
de cenſuris p. 6. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *dubio.* 3. Nauarr. *in ſum.
c.* 32. *num.* 9. Azor. *tom.* 2. *lib.* 3. *moral. c.* 48. *quæſt.* 1.
Molfeſius *tract.* 4. *tom.* 1. *c.* 2. *n.* 21. Reginald. *tom.* 2.
lib. 28. *c.* 3. *n.* 24. Diana *p.* 11. *tract.* 1. *reſ.* 15. Zam-
brana de caſibus occurrent tempore mortis c. 2.
dub. 2. *n.* 3. & alij aſſerentes, nec in decreto præ-
dicto Trident. nec in alio capite impoſitam eſſe
eiuſmodi obligationem ſub mortali.

55 Itaque etſi Caramuel videatur ex quadam
expoſitione, quam fecit Diana ad decretum
Clem. VIII. dicens decretum illod non eſſe la-
tum à Pontifice per modum præcepti irritantia
confeſſionem aliter factam, ſed per modum re-
gulæ, & Concilij, inferens Caramuel vt ſi il-
lud decretum ſic exponitur, quare non ſic ex-
ponantur cætera Pontificia decreta, ſicque man-
dare pauciſſima præcepta, quia cum decretum
ſic exponitur *Clem. cur non, & cætera Pontificum*
56 *vniuerſa decreta.* † Quo fit vt Diana ſupra exiſti-
met ſuam opinionem regulandam eſſe ab expreſ-
ſione verborum, quibus vtitur Pontifex in ſuis
decretis, & circa quam materiam dicens (vt
nemo dicit) vt quod diſponitur in decreto
Clem. VIII. quod Lampas ſemper in dormito-
rio colluceat, ſit præceptum, & non potius
directio.

Et ſimili modo, quod diſponitur in Bulla
57 Pij V. poſita in principio Miſſalis de Miſſis non
dicendis, vt Rubricæ præſcribunt; & tamen cer-
tum eſſe ait ſecundùm materiæ grauitatem ali-
quas ex illis præſcribi præceptiuè, aliquas dire-
ctiuè; itaque reſoluit contra Caramuel male
eum inferre hoc v.g. decretum Pontificis in
aliquo diſponit directiuè, vel non præceptiuè
ſub mortali; ergo alia decreta ita erunt expli-
58 canda. † Reſpondet enim Diana diuerſimodè
Pontificem in ſuis decretis diſponere ſecundùm
grauitatem materiæ, & ſecundùm verba; ideo-
que male ex vno ad aliud inferri; & ob hoc be-
ne creſcent in præſidio Romano *lib.* 3 *n.* 57.

Affirmans iuxta eundem Clem. VIII. diſpo-
59 nentem aliquid circa curam Nouitij religioſi;
non ex eo obligari Nouitium ad peccatum: &
amplius ego confirmo ex infra dicendis, cum
ago: an omnis lex obliget ad peccatum mortale.
60 † Et veluti etiam ſi Rector vniuerſitatis præcipit
aliquid ſub pœna præſtiti, num obliget ad pec-
catum mortale *de quo,*

Ad vltimam quæſtionis partem in quo diffe- 61
rant leges, conſtitutiones, ſtatuta, præcepta,
edicta, diſpenſatio, reſcriptum, & priuilegium
vt reſpondeam præmitto repetenda hic quæ ſu-
prà ſcripſi *quæſt.* 2. in verſ. *ad quintam*, vbi quid
ſit lex, quid Senatuſcunſultum, quid Plebiſci-
tum, quid Principis conſtitutio, quid reſpon-
ſa prudentum, & alia, vt edictum præceptum,
& ibi in fine quid ſit priuilegium, & in quo
conueniat, aut differat à lege: etenim de his
omnibus dixi quod vere leges, & conſtitutio-
nes ſint, etſi variis vocabulis decernantur in
iure. † Vnde etſi Iuriſconſulti nihil de ſtatuto- 62
rum vi, & inſimulque de ordinationibus popu-
lorum cauerint clare, de quibus vocibus paſſim
Pontifices vtantur; ideo exiſtimo quod etſi ſta-
tuta, & ordinationes ex vi vocabuli, non tan-
tùm ſonent, quantum leges vniuerſales; eo quòd
ſtatuta potius, & ordinationes reſtringantur ad
leges municipales, hoc eſt priuatas, cuiuſque
ſingularis vniuerſitatis, nihilominus video vt
promiſcuè, ſicut leges aſſumantur, iuxta quæ
adduxi. *q.* 9. *&* 10.

Quæ verò ſint præcepta mandata, ſiue edicta 63
ex dictis poteſtatis colligi ex his, quæ DD. do-
cent *in Rubrica, & tit. ff. de decretis ab ordine fa-
ciendis*, vbi Vveſembe hius probat decreta fieri
in vtilitatem Reipublicæ, à communi, vel ma-
ioris partis conſenſu *ex l.* 2. 3. 4. *&* 5. vbi *in l.* 1.
& 4. ponit conſultus exempla, vt de Medicis
conſtituendis, aut reprobandis, & de ſalariis
pro vtili in communi opera ordinandis, & non
de aliis, quæ ſpectant ad ambitionē priuatorum
dict. l. 4. † Quorum affectus eſt vt quod ordo 64
ſemel rectè, ritaque decreuit reſcindi non opor-
teat, niſi ex vtilitate Reipublicæ *l.* 5. *eodem:* & ad-
dit Vveſembech. quod decreta non ſunt leges
generales, nec à parte proponuntur, ſed fieri in
Curia ab ordine, & ſic non obligare ignorantes
ad pœnam, ſicut leges, quæ publice promul-
gantur ex *leg. leges Cod. de legibus.* Sed tantum
ſcientes, *l. fin. eod m*, & faciunt textus *in cap. vt
animarum hoc tit. lib.* 6. & quæ ſupra adduxi ex eo
de ſtatutis Epiſcoporum ſuprà *q.* 9. 10. *&* 11. &
ad naturam horum decretorum poteſt dici, vt
habeant vim obligandi præcepta, mandata, ſeu
edicta, quæ ſolent à ſuperioribus indici.

Priuilegium eſt quaſi diſpenſatio, quia cum 65
ſit lex quædam particularis, vt ſuprà adduxi
dict. quæſt. 2. *in fine, & q.* 3. vbi quæ differentia, &
ſæpius contra ius; ideo ſonat idem, quod di-
ſpenſatio, de qua plura dico ſub *titul. & c.* 20. *de
reſcriptis.*: nonnulla adduxi *in c.* 4. *de iudic. circa
finem.* † Et vt ait Syluester verbo *priuilegium n.* 3. 66
aliquando accipitur pro qualibet conceſſione
facta propter ius, vtpote cum Rex concedit ali-
cui res aliquas ſibi competentes, vt eſt legiti-
mare aliquem.

Aduertes inquam quod etſi D. Thom. 1. 2. 67
q. 79. *art.* 4. videatur dicere idem eſſe diſpenſatio,
ac interpretatio legis, de qua dixi latè ſub *c.* 12.
de iudiciis. Sed renera differunt, quia ſi idem eſſet
eueniret vt quemadmodum Doctor vnus poteſt
interpretari, & legem declarare, etiam poſſet
in ea diſpenſare, ſeu ad minus poſtquàm ſemel
Papa diſpenſarit in caſu aliquo particulari cum
tali cauſa, ſi non eſſet plus, quàm declara-
tio, poſſet quilibet in eodem caſu cum eadem
cauſa diſpenſare ſecum, aut cum aliis; & ita diſ-
penſare non ſit declarare ſed tantùm dare alicui
facultatem

facultatem, vt non obſtante lege, faciat hoc, vel illud, vt dicunt Scotus *in 3. diſt. 3. quæſt. vnica §. ſed iſta* Sotus *lib. 1. de iuſt. q. 7. art. 3. & lib. 7. q. 4. art. 1.* Couarr. *in 4. decret. 2. p. c. 6. §. 9. n. 1.* Vaſquez *1. 2. diſp. 176. c. 2. n. 11.* Villalob. *p. 1. tract. 2. difficultate 40. n. 3. in fine.*

68 Pro complemento breuiter aduerto, vt quoties conſulitur Rex in aliquo caſu ſpeciali, iuxta aliqua, quæ dixi *ſub rub. de appell. à n.* 26. vbi de conſultatione, & relatione ad Principem ſuper dubiis, Regis reſponſum habeat vim legis *l. vltima Cod. de legibus*, Iaſon. *in l. 1. ff. de conſtitut.* Gomez *in principio Reg. Cancellariæ quæſt. 2.*
69 † Idem Procedere, cum Pontifex conſulitur *c. 1. diſt. 19.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 14. num. 4.*
70 † Sed quod ſupremi Concilij ſententia legem non facit, Greg. Lopez *in l. 9. tit. 38. p. 3.* & alij.

QVÆSTIO XIII.

An regulares teneantur obſeruare feſtá ab Epiſcopis indicta: Et Populus ad adimplenda vota facta, & promiſſa à ſuis maioribus, & prædeceſſoribus: Et an Epiſcopus poſſit præcipere regularibus, vt interdicta ab Apoſtolica ſede, vel propria authoritate lata Populó denuncient.

SVMMARIVM.

1 Cap. 12. Trid. ſeſſ. 25. *ibi cenſuræ, &* n. 5. 11. & ſeqq. *quod decretum non tribuit Epiſcopis maiorem facultatem, quàm habeant à iure,* n. 16.

2 *Regulares tenentur ſeruare dies feſtos indictos in ſuis Diœceſibus ab Epiſcopis* n. 6. *aliàs poterunt cenſuris innodari.* n. 7. 8. *&* 10.

3 *S. Benedicti Cænobium vallis oleti ab Eugenio Papa IV. à feſtorum Diœceſis obſeruatione, refertur releuatum.*

4 Cap. fin. de feriis, & n. 6.

8 *Regulares quando ad ieiunia indicta ab Epiſcopis teneantur?*

11 *Regularium ritus ſemper manent in propriis Eccleſiis, quoquomodo in contrarium aliquid præcipiatur ab Epiſcopo.*

12 *Regulares quoad conciones, & lectiones ad populum, debent ſe conformare Epiſtolis, & Euangeliis, quibus Clericus ſecularis vtitur, diebus feſtis, quibus vtitur populus.*

13 *Regularis poteſt cogi quoad feſtum ad eius obſeruantiam, non quoad octauam, non ad officia feſtorum, ſed teneri ad feſtum de Patrono, non ad octauam, ibi.*

14 *Regulares non prohibentur, dies feſtos & ieiunia in ſuis Eccleſiis annunciare.*

15 *Epiſcopus nequit compellere regulares exercentes curam animarum in eorum Monaſteriis, vel aliis vnitis, & ad intereſſendum Diuinis officiis diebus Sanctorum protectorum ciuitatis in Eccleſia Cathedrali, &* n. 16.

17 *Popopulus tenetur ad obſeruandos dies feſtos votatos à prædeceſſoribus, ſi adfuerit authoritas Epiſcopi* n. 18.

19 *Feſtos dies frangentes laborando, poſſunt à iudicibus ſecularibus puniri, niſi excuſentur licentiâ Epiſcopi.*

20 *Religioſi fratres tenentur ad obſeruandos feſtos dies confirmatos ab Epiſcopo, quos populus vouerat, ſed non ſunt obligati ad ſeruandos feſtos indictos à Magiſtratibus, aliud ſi indicuntur ab Epiſcopo. Quid ſi tantum populus dies votiuos vouerit,* num. 22. *&* 23. *Qualiter obligantur ex vi talis voti,* n. 25.

26 *Regulares ſunt ciues, & membra Reipublicæ participantes bona ipſius.*

26 *Regulares num præcipi poſſunt ab Epiſcopo, vt denuncient populo interdicta ab Apoſtolica Sede, ſeu propria authoritate lata,* num. 27. 28. *&* 29. *vbi pro negatiua ſententia, ſed pro affirmatiua à* num. 30. 31. 32. *&* 33. *quæ eſt tenenda.*

77 *Archiepiſcopus nullus, ſeu legatus ſine mandato ſpeciali, nequit compellere fratres Minores, aut ordinis Prædicatorum.*

32 *Regularis excommunicatus à iure poteſt de mandato Epiſcopi, publicè denunciari, vt euitetur. alij contra &* n. 33.

33 *Epiſcopus num queat prohibere, ne regulares celebrent in locis interdictis, nec vt admittant ad Eccleſiaſticam ſepulturam, aut ad Diuina excommunicatos, & mandare, vt Regulares ſeruent Epiſcoporum interdicta? vbi pro negatiua.*

34 *Priuilegia Regularibus conceſſa in iure, vt poſſent celebrare tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, ſi conceſſa ſint poſt Trid. Concilium, valent: ſin verò antea, reuocata cenſentur,* num. 35. 36. *&* 37.

37 *Regulares in pluribus caſibus ſubduntur Epiſcopis* remiſſiuè.

38 *Regulares poſſunt puniri, & excommunicari, ſi delinquant in caſibus, in quibus ſubduntur Epiſcopo, &* n. 39.

AD primam, & tertiam difficultatis partem, vt reſpondeam, duxi referre verba *Trid. in c. 12. ſeſſ. 25. de reformatione* ibi *cenſura, & interdicta ne dum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Epiſcopo à Regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſeruentur. Dies autem feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos ipſe Epiſcopus præceperit ab exemptis omnibus, etiam Regularibus ſeruentur.*: Ex qua diſpoſitione decreti videtur vt in vtroque caſu regulares teneantur. † Verùm quia poſt tradita, & congeſta à Barboſa ibi *in d. c. 12. Trident.* & ab aliis expoſitoribus, video nouiſſimè vt prædictæ definitiones ſint ſub lite mota ab aliquibus Doctoribus, & quoad primam partem quæſtionis, quæ eſt ſecunda, iuxta Concilij verba ibi in verſ. *dies autem feſti* teſteram ſequentia. 71 72

Et quod ad dies feſtos indictos per Epiſcopum ſeruandos, non teneator probat Brunus *de priuilegiis regul. p. 1. tract. 2. c. 3 propoſit. 5.* dicens, vt eos dies feſtos non ſeruando, non peccent, quia inſtitutio illorum feſtorum eſt lex Diœceſana, quam non tenentur regulares ſeruare vt expreſsè conceſſit Eugen. IV. Monachis ſancti Benedicti Congreg. Hiſpaniæ, vbi illi releuantur, niſi ab illis feſtis, quæ præcipuè per vniuerſalem Eccleſiam obſeruantur: & alia in confirma 73

firmationem ſcribens, quæ ad litteram refert
Diana nouiſſime *p.1.tract.2.miſcel.reſ.*20.reſpon-
det ad locum Trid.*in dicto cap.*12. quod vult vt
regulares ſeruent illos dies feſtos; quoniam ſicut
non habet vim, vbi receptum non eſt (arg.co-
rum, quæ ſcripſit *in cap fin. de foro comp. q.30.*)
ſic etiam non obliget in illis decretis, quæ clau-
ſulam reuocatoriam non habent, qua caret illud
decretum *d.c.*12.

4 Et hanc partem videtur ſequi Hinojoſa *in
tract. deciſion.regul.* verbo *feſtum* fol.234.dum ait,
licet ius commune *in cap. fin. de feriis* præcipiat
fidelibus ſeruare facta, quæ Epiſcopus cum Cle-
ro, & populo ſeruanda ſtatuerit: non tamen
huiuſmodi conſtitutionem factam per Epiſco-
pum ligare fratres mendicantes, quia conſtitu-
tionibus Epiſcopi non ſubduntur, nec Papa præ-
cipere per *dict.cap.fin.* fratribus illa feſta ſeruare;
aliàs eiuſmodi feſta eſſe de iure communi, ſicut
dies Dominici; imò quod ipſimet Epiſcopi te-
nerentur illa iure communi ſeruare, & negat
quod per illud *cap.* detur Epiſcopis facultas ſta-
tuendi dies feriatos, quia ante illud non habe-
bant iure Diuino, & expendens textum illum,
dicit quod ibi Pontifex limitauit poteſtatem
Epiſcopis, ſeu quod dedit illis formam ſtatuen-
di obſeruantiam feſtorum, vt ſcilicet non ſine
Clero, & populo id faciant, quia quod omnes
tangit, debet ab omnibus approbari.

5 Qui etiam ſatisfacit Trid.*in dict.c.*12.verſ.*dies*,
qui dicit non conſequenter loqui Doctores aſſe-
rentes regulares ad illos dies feſtos ſeruandos
teneri, quia poſt illud nequeunt negare reſtitu-
tionem ſuorum priuilegiorum eis competere; &
ſic tantùm ratione ſcandali poſſe teneri ſaltem
ad illos dies feſtos, ad quos non teneri regulares,
ſecluſo ſcandalo, quia huiuſmodi votum eſt per-
6 ſonale. † Ego autē quia iam quàm plura aptiora
nimis dixi in *d. cap.fin. de feriis tota quæſt.*1. & 2.
vbi qualiter Epiſcopi poſſint dies feſtos inſti-
tuere de iure, vbi longè videbis; nunc vero lo-
quens, iuxta nouam Tridentini diſpoſitionem,
dico cum communi Doctorum, vt omnes exem-
pti, etiam regulares teneantur ſeruare dies feſtos
inditos, & præceptos ſeruari ab Epiſcopo in
ſua Diœceſi: ſic Lezana *tom.*3. verbo *Epiſcopus
n.*21. Fuſcus *c.*15. *num.*63. Piaſecius *p.*2.*c.*3.*n.*47.
Campanillus *c.*13.*ex num.*91. cum aliis infinitis
nouiſſimè Diana *p.*11.*tractat.*2.*reſ.*20. vbi addit
Merollam *tom.*3.*diſp.*7.*c.*5.*dubio* 9.*num.*152. Ga-
uantum *in Manual. Epiſcoporum* verbo *regula-
rium cura ſub Epiſcopis, num.*26. Machado *tom.*2.
*de perfecto confeſ. lib.*4.*p.*6. *tract.*10. *docum.*4.*n.*2.
vbi ait quod Epiſcopus poſſit obligare religio-
ſos ad obſeruandos dies feſtos, quos ipſe man-
det ſeruari in ſuo Epiſcopatu; ita vt ſi Religioſi
contrauenient queat per cenſuras aduerſus Re-
ligioſos repugnantes procedere, ſic probans ex
dict. Trident.*in dicto c.*12. cuius deciſionem vo-
cat expreſſam, & ex eo quia per Canones ſacros
*regimen Monaſteriorum, quoad celebrationem feſto-
rum ad Epiſcopum pertinet.*

7 Et quia idem Diana alios plures citat ſic ſen-
tientes *dicta p.*11.*tract.*3.*reſ.*6. inter quos Barbo-
ſam *in Paſtorali p.*2. *allegat.*105.*à num.*32. Lean.
*de præceptis Eccleſiæ tract.*1. *diſp.*3. *q.*17. Zeued.
*in pract. quæſt.*26.*n.*16. Salgadum *de protectione
Regia p.*2.*c.*9.*n.*109. Thæmudum *tom.*3.*deciſ.*62.
*n.*11.& *dec.*63.*n.*9. Gratia, Solorcan. Rubeum, Na-
uarr. Armendar. Salcedum, Franc. & alios etiam
aſſerentes, vt regulares exempti quoad ea, quæ
vigore Concilij Tridentini ſubduntur Ordina-
riis, vel ab illis vigore dict. Trid. Concil. poſſunt
compelli, poſſint & excommunicari: videbis
cum multis Merollam *tom.*3.*diſput.*7.*c.*5.*dub.*12.
*n.*210. Bordon. *tom.*3. *reſ.*7.*n.*9. & plena manu
aliis comprobat Barboſa *in d. c.*12. *Trid.n.*3.*vbi
n.*9. cum Sel. *in ſelectis c.*2.*n.*11. teſtante, ita reſo-
lutum in Hoſtunen. 31. Iulij 1627. † dicit poſ- 8
ſe ab Epiſcopo compelli Regulares cenſuris ad
obſeruantiam feſtorum per illum cum approba-
tione populi indictorum.

Et expendens Leander ſuprà *de præceptis Ec- 9
cleſiæ tract.*1.*diſp.*3.*c.*17. dicens Regulares non te-
neri ad ieiunia, teneri verò ad feſta ab Epiſcopo
indita, addit vt licet Epiſcopis ſic præc[illegible] ti-
bus dies feſtos, obedire teneantur regulares, illa
tamen regulares, qui priuilegium habent à Sede
Apoſtolica, ne poſſint ab ordinariis obligari per
cenſuras ab Epiſcopis impoſitas. † Vnde Leza- 10
na *in ſumma tom.*3. verbo *exemptio regularium n.*11.
Diana ſub *d.reſ.*6. *tract.*3. inferunt vt declaratio
quædam ſacræ Congregationis, quam ex ſe illo
in Selectis *d.c.*21. iterum refert Barboſa *in collect.
Bull.* verb. *feſtum*, in qua dicitur declaraſſe ſacram
Congregationem in vna Hoſt. 1627. regulares
poſſe compelli per cenſuras ab Epiſcopis ad
prædictam obſeruantiam debeat intelligi (caſu
quo illa declaratio ſit authentica, iuxta quæ dixi
quæſt. præced.) de regularibus non habentibus
tale priuilegium.

His ergo iactis iam pro declaratione Trid. *in 11
d.c.*12. *dict.* verſ. *dies*, aduertes cum Barboſa *ibi n.*9.
Quaranta *in ſumma Bullar.* verbo *priuilegia Regu-
larium*, Piaſecio *in praxi Epiſcopali p.*2.*c.*3. *n.*47.
verſ. *dies feſtos*, Tamburino de iure Abb. *tom.*3.
*diſt.*15.*n.*15.*q.*11. *ſub n.*54. Vgolino *de officio Epi-
ſcop.c.*20 § 3. *n.*2. Laurent. de Perinis *in conſtitut.
ſui ordinis Minor. tom.*1. *conſtit.*28. Lec. 10. *à n.*2.
dict. Trid. cap. ita intelligendum vt regularium
ritus illis feſtis ſemper permaneant quoad Miſ-
ſas celebrandas, & cætera Diuina officia, tam
publicè, quàm priuatim ab ipſis Regularibus in
eorum Eccleſiis perſoluenda, nec circa hæc ab
Epiſcopis quoquomodo quidquam in contra-
rium eiſdem Regularibus præcipi poſſe; quod
ſi de facto præceperint Regularibus, neutiquam
Epiſcopis ipſis obedire teneri. † Verùm quoad 12
conciones, & lectiones quas idem Regulares ad
populum habuerint, debere ſe conformare
Euangeliis, & Epiſtolis, quibus Clerus ſæcu-
laris vtitur illis diebus feſtis, vt referunt deci-
ſum iam relati.

Iterum declarat Aldaõus *in compendio Canonic. 13
reſolut lib.*1.*tit.*31.*n.*10. dicens deciſum fuiſſe die
21 Iulij 1619. regulares poſſe cogi quoad feſtum
ad eius obſeruantiam, ſed quoad octauam non
poſſe: ſequitur Barboſa *in d. c.*12. *Trid. n.*8. vbi
addit ſeruandas eſſe Rubricas Breuiarij, & de-
creta nouiſſima ſanctæ Congreg. Rituum: ſed
Ganan. *in man. Epiſc. verbo regularium cura ſub
Epiſcopis dict.n.*26. obſeruat quod regulares non
tenentur ad officia feſtorum ex declaratione ſan-
ctæ Congregationis, teneri tamen ad officium
de patrono, non autem ad octauam; & idem lon-
gè repetens dicta *reſol.*6. *tractat.*3.*p.*11. addit vt
quidquid ſit de prædicta noſtra quæſtione, eſto
quòd poſſint cogi Regulares ad obſeruantiam
feſtorum, non tamen quoad octauas, referens
Aldan. iam allegatum. † Addit verò Barboſa *in 14
dicto*

*d.c.*12.*n*.5. Regulares non prohiberi, dies feſtos, & ieiunia in ſuis Eccleſiis annunciare per ſacram Concilij Congregationem, de quo vberius dico
15 in verſ. *ad tertiam*. † Et *n*.6. refert deciſum ex Sel. die 5. Decembr. 1626. vt Epiſcopus non poſſit compellere Regulares exercentes curam animarum in eorum Monaſteriis, vel aliis eiſdem vnitis ad interſſendum officiis Diuinis diebus ſanctorum protectorum ciuitatis in Eccleſia Ca-
16 thedrali. † Imo & idem Sel in *ſelectis Canon.c*.17. *n*.8. refert deciſum ſub die 15. Decembr. 1619. hoc Trident. decretum non tribuere Epiſcopis maiorem facultatem, quam habent à iure communi.

17 Ad ſecundam partem quæſtionis: an Populus teneantur ad obſeruandos dies feſtos, quos ſui prædeceſſores ſubditi, & ciues vouerunt. In quo dubio DD. ſub diſtinctione reſpondent, nempe vel fieri Epiſcopi authoritate, vel non; & ſi cum ea non fiant non teneri Populum ad feſtorum prædictorum obſeruantiam, ex eo quia voti obligatio eſt perſonalis, nec tranſit ad ſucceſſores. Et ob id dixerunt Medina 1.2. *quæſt*.90. *art*.3. Ledrſma *in ſumma p*.2.*tract*.3.*c*.3. vt Popu-
18 lus non teneatur hæc obſeruare vota. † Quod ſi ea fuerint ab Epiſcopo confirmata, ſucceſſores obligari docent, quia iam habens legis rationem: ita Nauarr. *in man. c*.12.*n*.8. Vaſq. *t*.2.*diſput*.167. *c*.4.*num*.34.*&* *diſp*.177.*cap*.2.*n*.22. Fr. Eman. *t.p.* *ſumma c*.122.*n*.1.*&* *p*.2.*c*.99.*n*.13. Henriq. *cap*.25. *num*.2.*in comment. littera B.& C.* quod eſt commune.

19 Et ſecundùm hæc poteſt decidi dubium: an iudices laici, poſſint pænas imponere contra non obſeruantes dies feſtos: & reſpondetur affirmatiuè quod ſi Epiſcopus dederit licentiam alicui laboranti in die feſto, non poſſe propterea iudices dictos Laicos punire illum, vt tranſgreſſorem feſtorum ſtante licentia obenta ab Epiſcopo, Aldañus *in compend. Canon. reſolut. dicto titul*. 31. *num*. 15. vbi ait fic fuiſſe deciſum die 9. Nouembr. 1659. Barboſa *in d. Trid.c*.12. *num.fin.*

20 Item ex prædicta noſtra quæſtiuncula reſoluunt plures, iuxta mentem *prædict.cap*.12. *Trid.* vt ad prædictos dies feſtos, quos populus vouerat, non ſolùm teneantur ciues præſentes, cum ſint tales feſti confirmati ab Epiſcopo, ſed etiam Fratres Religioſi ex tradita ratione, vt in terminis docent Fr. Emanuel. ex iam adductis ſupra *per dict.cap*.12.*Trident.* Villalobos *in ſumma*
21 *p*.1. *tract*.2. *reſ*.32. *in fine*. † Et idem ibi *diſ*.31. in fine ait vt non ſint obligati ad feſtos indictos à Magiſtratibus ſæcularibus, vt ait Azor. *p*.2. *inſtit. manual. lib*.1. *c*.29. *q*.5. ſed eſſe obligatos, quoties indicuntur ab Epiſcopo per Trid. & ex quadam drelaratione Cardinal. Romæ tempore Clem. VIII.

22 Iterum vero ſuper hoc dubio de Regularibus, video in aliquo diſſentire DD. nam Diana *p*.11. *tract*.3. *dict. reſol*.6. *in dicto* verſ. *ſed quid*, dum ex Naldo, & Nauarro, iam ſupra relatis, dicit vt quamuis Regulares obligentur ad obſeruantiam feſtorum ab Epiſcopis indictorum non tamen obligantur ad feſta votiua populorum, eo quòd Concilium loquatur de feſtis indictis ab Epiſcopo, refert ibi limitandum, ſi feſta votiua dicantur ea, quæ ex deuotione obſeruantur à populo, ad illa quidem non teneri Religioſos, niſi ex quadam decentia, vt vide- *D.Fermoſ.de Leg.Eccleſ.*

licet populis confirmentur. † Si verò feſta votiua dicantur ea, quorum obſeruantiam populus vouit, aut promiſit probabilius eſſe, ad ea teneri 23
Regulares; non ſolùm quando ea cum populis obſeruari vouerunt, ſed etiam quando caſu dato illis inconſultis populi cum Epiſcopo tale votum emiſerunt. † Sunt enim ciues, & membra 24
Reipublicæ ſæcularis, participantque illius bona, ac per conſequens debent cõformari cum ipſa in his, quæ pertinent ad communem vtilitatem, dummodo contraria non ſint Eccleſiæ libertati, iuxta quæ latè dico *infra in c*.7.10. *hoc tit*. ſic refert ex Vaſq. *in t*.2.*d.diſp*.167.*n*.34. Sanch. *lib*.4. *decalog.c*.15.*n*.21.

Sed idem Diana ibi in fine credit hæc vota 25
non obligare Regulares, qui ea non emiſerunt, nec acceptarunt propria obligatione voti, quia impoſſibile eſt aliquem obligari propria obligatione voti, ſine propria voluntate, & conſenſu, Suarez *de relig.tom*.2. *tract*.6.*lib*.4 *c*.9. & vt dicit etiam Laym. *in Theol.mor.lib*.4.*tract*.8.*c*.1.*n*.5. nec ex vi præcepti Eccleſiaſtici, Epiſcopi, vel Prælati Eccleſiaſtici, cuius au hcr tate fiunt propter exemptionem regularium ab Ordinariis, ſed ſolùm ex vi iuris naturalis, quod præſcribit, vt pars Reipublicæ conformetur toti corpori: ex quibus omnibus quid ſit tenendum in hoc dubio iam vides.

Ad tertiam quæſtionis partem an: Epiſcopi 26
poſſint præcipere Regularibus, vt interdicta ab Apoſtolica Sede, vel propria authoritate lata populo denuncient; & in terminis videtur reſoluta hæc quæſtio pro affirmatina ſententia in primis verbis *d.c*.12.*Trid.ſeſſ*.25.*de regul.* quæ retuli ſupra in princ. huius quæſtionis; in contrarium vero ſtat *Brunus de priuileg.regul.p*.1. *tract*. 2.*c*.3. *prop*.7. ex eo probans: nam regularis ab Epiſcoporum iuriſdictione legibus, & præceptis exemptus eſt; ergo & vtique liber erit ab hoc præcepto, qua libertate expreſsè donatus eſt à Sede Apoſtolica, cum ab obligatiune recipiendi commiſſiones, etiam à Sede Apoſtolica interdicta emanatas liberetur ex conceſſione Honorij III. facta Dominicanis verbis ſequentibus *quieti veſtræ prouidere volentes authoritate vobis præſentium indulgemus, vt commiſſiones à Sede Apoſtolica, vel legatis eius, ſeu quibuſlibet aliis vobis factas, non teneamini contra veſtram recipere voluntatem*. † Sic 27
etiam comptobans ex mari magno ſingulorum ordinum, & maximè ex illo poſſident minorum, & Prædicatorum confirmatorum, quo patet vt nullus Archiepiſcopus, ſeu legatus, vel Prælatus queat eos compellere, ſine ſpeciali ſedis mandato, ad litteram referens verba, quæ etiam repetit Diana *d.p*.11. *tr*.2.*reſ*.21. addens cum Bruno quod eo modo conceſſit etiam Paul. III. ſocietati IESV, vt refertur in Compendio priuil. eiuſdem ſocietatis verbo *exempt*. † Et ad verba Trid. 28
in d.c.12. reſpondent illud decretum non habere clauſulã derogatoriam priuilegiorũ, ac propterea nõ ligare Regular. vt pote priuilegio huic decreto cõtrario gaudentem. Deinde quia hoc priuilegium poſt Trid. à pluribus Pontific. qui confirmarũt notu proprio, & ex certa ſcientia priuilegia Regularium confirmatum eſt; & quod vbi Trid. receptũ non eſt, nullam prorſus vim habet obiectio aduerſus dictũ priuilegium. † Et alia ad- 29
dncẽs concludit, vt quod dictũ eſt de cẽſurarum, & interdictorum denunciatione, id etiam ſimiliter intelligendum de ieiuniorum, & feſtorum

K publica

publicatione, ad quam faciendam regularis nullatenus obligetur, nec obligari poſſit ab Ordinariis, & in confirmationem poſſunt adduci tradita ſupra in principio de obſeruatione feſtorum ab Epiſcopo indictorum, de qoo, & ipſe Bruno.

30 Verum vt quemadmodum *ſub dubio* 1. in verſ. *ad primam* reſolutum eſt quod Regulares tenentur obſeruare feſta ab Epiſcopis indicta,in ſuis Diœceſibus, ſic & publicare cenſuras ab ipſis latas, iuxta relata prima verba *d. trid. cap.* 12. ſic vt queant Epiſcopi compellere Religioſos nolentes publicare in ſuis Eccleſiis interdicta, & cenſuras ab Epiſcopis latas, & quas mandet vt publicentur, eo quod ad id ſint obligati de iure communi, & nouo Tridentini; imò & procedere aduerſus Religioſus, qui in ſuis Eccleſiis non obſeruauerint interdictum, ceſſationem à Diuinis impoſitum, vel à Sede Apoſtolica, vel ab Ordinario, eo quod per *d. c.* 12. Trid. addit obligantur, & comprobatur ex Bulla Pij V. quæ incipit *etſi Mendicantium*, qua ſupponitur vt Regulares, debeant illa publicare, & ſeruare; & licet Brunus relatus dicat prædictam Bullam nihil de hoc diſponete, de qua infra ſub verſ. *dubium.*

31 Attamen tum ex *d. c.* 12. Trid. tum ex dictis de obſeruatione feſtorum *à n.* 1. exiſtimo, vt ad talem obſeruantiam teneantur, quia cum Trid. ſub vna contextura de vtroque caſu idem reſoluat, fit vt doctrina circa dies feſtos ab Epiſcopo indictos, & à Religioſis ſeruandos, applicetur ad caſum noſtri dubij: & ita communiter tenent DD. quos ſequitur; & refert Barboſa *in d. c.* 12. *Trid. n.* 1. quos & tepetit Diana *d. p.* 11. *reſ.* 21. in verſ. *ſed ego*; qui ſunt Fuſcus, Eman. Rodriguex, D. Ioannes à Cruxe, Franc. Leo. Piaſecius, Vgolinus, Campan. Riccius, Nauarrus, Homobonus, Eraſmus, Cochier, Laurentius de Perinis, Machadus *de perfecto confeſſore d. tract.* 10. *docum.* 4. *num.* 3. Hieronymus *venero, y leyna de examine Epiſcop. & Regular. q.* 6. verſ. *quinto fallit*, quibus addo Garciam *in politica regular. tom.* 1. *tract.* 8 *diſ.* 3. *dubio* 2. *puncto* 3. *n.* 21. Patem Andream Mendo. è Societate *in Bulla cruciata diſp.* 15. *c.* 1. *n.* 9. vbi ſic ait, *debent noſtri mandante Epiſcopo qualibet interdicta promulgata publicare, & obſeruare, iuxta decretum Trid. ſeſſ.* 25. *c.* 12. *de Regul.* & ſic Garcia relatus idem dicit de interdicto poſito à Papa, vel eius nuncio, ſeu ab Epiſcopo in tota Diœceſi, ciuitate, ſeu villa, de quo videbis Merollam *tom.* 3. *diſp.* 7. *c.* 5. *dub.* 9. *n.* 153.

32 His pro maiori explicatione *dict. c.* 12. *trid.* addo cum Sanchez *conſiliis moral. tom.* 1. *lib.* 6. *c.* 9. *dub.* 3. *n.* 10. Tamburino latè agente *de iure Abbatum tom.* 3. *q.* 11. *diſp.* 5. *n.* 53. Barboſa *de officio Epiſcopi p.* 3. *allegat.* 105. *n.* 43. Laurentio de Franchis *ſup. q.* 20. quod ſi regularis ſit excommunicatus à iure, poteſt Epiſcopus mandare ipſum denunciari publicè, vt euitetur; Vulpeius verò *in praxi iudic. fori Eccleſiaſt. c.* 42. *n.* 25. Nauarr. *in lucerna regularium* verbo *interdictum, n.* 2. dicunt non poſſe Epiſcopum denunciare regulares incidiſſe in excommunicationem à iure, vel ab Apoſtolicis conſtitotionibus inflictam. † Et idem Laurent. de Franchis, quem ſequitur Barboſa *in Paſtorali d. allegat.* 105. *n.* 43. *in fine* ex doctrina text. *in cap. cum & plantare* §. *excommunicatos de priu. cap. Epiſcoporum eodem tit. lib.* 6. & cum Couarr. *in c. alma p.* 1 §. 1. *num.* 2. Vgolino *de cenſuris tab.* 2. *c.* 23. *in princ. à n.* 2. Sayro *eodem tract. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 32. & ex texto *in c. is qui* §. *is vero de ſent. excommunic. lib.* 6. dicit quod non modo poteſt Epiſcopus mandare, vt regulares ſeruent Epiſcoporum interdicta, ſed etiã quod nec celebrare in locis ita interdictis faciant, nec excommunicatos ad Diuina, aut Eccleſiaſticam ſepulturam admittere.

Dubium verò eſt an priuilegia Regularibus 34
conceſſa *in d. cap. quod & plantare* §. *quod ſi templarij. & in cap. vt priuilegia de priuilegiis, d. c. alma mater de ſent. excommunic. cap. fin. de priuileg. lib.* 6. & alibi ad celebrandum tempore interdicti, & ad admittendos laicos ad Diuina eodem tempore ſint reuocata per decretum Trid. *in d. c.* 12. *ſeſſ.* 13. & per aliud generale decretum Trid. *in eadem ſeſſ. c.* 22. in quo dubio duplex eſt Doctorum ſententia, nam quod ſint reuocata, docent Nauarr. *in man. c.* 27. *n.* 109. quem latè agens ſequitur Garcia *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *ex num.* 278. qui etiam *p.* 5. *c.* 8. *n.* 87. verſ. *ad octauum* ait conſultos ab Epiſcopo Abulenſ. Illuſtriſſimos Cardinales Concil. Trid. interpretes ita reſpondiſſe per hęc verba *priuil. ſi ante Concilium conceſſa fuerunt vtique reuocata exiſtunt*; & ita fuiſſe deciſum in alia cauſa, refert Armend. *in additionibus ad recop. legum.* Nauarr. *lib.* 2. *tit.* 18. *lib.* 7. *n.* 73. in ſequentia verba *priuilegia regularium quod non teneantur ſeruare interdicta aliquibus diebus tantùm, ſi ante Concilium conceſſa fuerunt reuocata ſunt*, & ſequitur Barboſa *in dicto cap.* 12. *Trid. n.* 2. *& in dicta alleg.* 105. *n.* 44.

Et confirmatur ex conſt. Pij II. incipit *in Prin-* 35
cipis ſubdita 13. Kalend. Martij 1565. quæ reuocauit priuilegia, exemptiones, immunitates, facultates conſeruatorias, indulta mare magnum, & alias quaſcũque ſimiles gratias in his, in quibus ſtatutis, & decretis ſacri Conc. Trid. contra-
riantur, † Et licet Pius V. in iam relata ſua conſt. 36
incipit *etſi mendicant.* ſubdata 17. Septemb. 1567. confirmaſſet priuilegia Ordinibus mẽdicantium conceſſa, & alia de nouo conceſſerit, ac Concil. Trid. vbi de his loquitur declarauerit; ſed poſtea Greg. XIII. eam Pij V. conſtit. reuocauit, & reduxit ad terminos iuris communis, & Conc. Trid. in ſua conſt. incipit *in tanta* ſobdata Kalend. Martij 1572. ita Barboſa in *d. c.* 22. *trid. ſeſſ.* 25. *de regularibus n.* 4.

Vnde etſi Henriq. *in ſum. lib.* 13. *c.* 40. §. 1. Sayr. 37
de cenſ. lib. 5. *c.* 13. *n.* 14. & 25. Fr. Eman. *in Bullam cruciata* §. 5. *n.* 15. *& in addit. n.* 13. & 35. *& quaeſt. regul. tom.* 1. *q.* 122. *art.* 1. Fr. Ioann. de la Crux *de ſtatu relig. lib.* 2. *c.* 7. *dub.* 2. *concl.* 2. Bonac. *de cenſuris extra Bull. Cenæ diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 4. *n.* 11. quos refert Barboſa *d. alleg.* 205. *n.* 44. *in fine, & in dicto c.* 12. *Trid. d. n.* 2. in fine verſ. *contra* vbi addit Ludouic. Mirand. *in man. prælat. tom.* 2. *q.* 37. *art.* 12. Homob. *de bonis de examine Eccleſ. tract.* 11. *q.* 25. *reſ.* 1. dicant vt reuocata non ſint; ego exiſtimo interpretandos de illis priuilegiis conceſſis ſpecialiter poſt Trid. & alias conſtitut. Pontificias, eorum priuilegia reuocantes, non inquam aliter ex dictis *n. praeced.* Sunt inquam caſus plures, in quibus Regulares ſubduntur Epiſcopis, quos ex multis latè agentibus recenſet Barboſa videndus *d. alleg.* 105.

Igitur ego his omnibus addo, quod delinquẽ- 38
tes religioſi in caſibus ex Conc. Trid. ſubduntur iuriſdictioni Epiſcoporum, poſſint excõmunicari, & aliis puniri pœnis ab Epiſcopo, cum quoad contenta in dicto Concil. ceſſent omnia eorum priuilegia, & exemptiones per textum *in d. c.* 22. *ſeſſ.* 25.

ſect.25.de regul. & per conſtitutionem Pij IV. ex eo quia Concil.*ibi* mandat obſeruari omnia decreta de Regularibus, non obſtantibus priuilegiis, & deputat executores Epiſcopos: ſic docent Piaſecius *in praxi Epiſcopali d. p.2. c.3. n.52. verſ.delinquentes*, Genuenſ.*in pract.Archiep.Neapol.c.59.n.8.* Barboſa *in d.c.22.n. fin.*
39 † Vbi hinc ſequi ait quòd cum nulla ratio priuilegiorum ſit habenda, nec concilium reſtringat modum compellendi, remittitur arbitrio ipſius Epiſcopi, *ex leg.1. ff. de iure deliberandi*, in terminis Aldan.*in compend.Canonic.reſol.lib.2.tit.18.n.20.* vbi in vna Liman. 19. Septembris 1625. refert deciſum licere Epiſcopo, etiam pœnis & cenſuris Eccleſiaſticis in decretis eidem ſpecialiter commiſſis *in d.ſeſſ.25.de regular.* regulares compellere ad eorum excuſationem.

QVÆSTIO XIV.

An leges, conſtitutiones, ſeu conſuetudines oppidorum teneantur obſeruari à Peregrinis per modum tranſitus inibi commorantibus, quando eædem in ſuo domicilio non obligant: & an idem ſit de legibus communibus, ſi eæ alicubi deſuetudine ſint abrogatæ: Et an Peregrini per modum tranſitus, & hoſpitij confluentes teneātur, dum à proprio domicilio abſunt ſeruare leges, & conſuetudines ſui domicilij, ſi in eo loco, in quo reperiuntur, non obligent: & quæ mora in loco hoſpitij reddat Peregrinum obnoxium legibus, & conſuetudinibus illius: & an vagi teneantur ſeruare leges locorum, in quibus reperiuntur? Et de aliis pluribus quæſtionibus *remiſſiuè* ibi *n.70.*

SVMMARIVM.

1 *Peregrini, num tenentur ad leges loci, per quem tranſeunt* num.1.*refertur Quadruplex ſententia, & pro affirmatiua quod teneantur, quando reperiuntur per modum tranſitus, ſuadetur pluribus fundamentis*, num. 3. 4. 5. & 6. *& ſequentibus vſque ad* n.15. & à n.24.

5 *Conſuetudo Regionis ſeruanda eſt in feſtiuitatibus, & abſtinentiis, ad quæ Peregrini tenentur, ſi ibi moram faciant ſufficientem*, num.8.

9 *Degens in aliquo loco tenetur obſeruare feſta illius, vbi tunc degit, non autem feſta ſuæ Patriæ; idem, & de tranſeunte*, n.12.

10 *Peregrini iter v.g. facientes per Hiſpaniam, ſeu alij poſſunt veſci inteſtina; & ſi non veſcantur in ſua Patria; idem de lacticiniis, quæ non comeduntur in diebus ieiuniorum* n.11. *Quid de ieiuniis* num.13. & 14. *& verùm à* n.15.*vide* n 33.

12 *Interdictum locale debet obſeruari à tranſeuntibus per illum locum.*

15 *Peregrini ſecundùm aliquos, nunquam teneantur, ſecluſo ſcandalo ad leges, & ieiunia, aut abſtinentia loci tranſitus, niſi reſideant maiori parte anni, vel ſint in animo permanendi* n.23.*alij, & melius, teneri dicunt, ſi per triduum reſideant* à n.16 17.18. & 19. & ſequentibus à num. 24. 25. & 26. *& reſponſum datur contrariis ſententiis*, num.31.

20 *Tranſiens, aut breui tempore diuertens à loco, non dicitur moraliter permanere.*

21 *Vnigenitus Salomon dictus eſt, quia vterinus alius filius ſtatim mortuus eſt, qui quaſi non natus reputatur.*

22 *Habitu regulari indutus, triduo indutus, exiſtimatur.*

Factum non dicitur, quod non durat, dict. n.22.

27 *Epiſcopi puniunt Peregrinos tranſgreſſores dies feſtos, ieiunia, & alias conſuetudines loci, per quem tranſeunt.*

Peregrinus ſi de mane accedit ad aliquem locum, vbi eſt dies feſtus, tenetur audire ſacrum; & ſi inde veſpere tranſeat, non ſic ad ieiunandum, niſi ibi per diem integrum maneat.

28 *Forenſes quilibet, & Peregrini tenentur obſeruare ſolemnitates requiſitas legibus, & conſuetudinibus, in quo contrahunt.*

29 *Forenſes contrahentes in loco hoſpitij tenentur ad gabellas illius, qui vendentes triticum v. g. in Caſtella, tenentur ſeruare pragmaticam illius, & quoties tranſgreſſio legis cedit in damnum illius loci, veluti ſi eſt lex prohibens aliquid extrahi*, n.30.

32 *Peregrini non teneantur ad obſeruantiam legum communium, quæ non obſeruantur in loco, per quem tranſeunt*, n.33.

33 *Caſtellanus tranſiens per Luſitaniam, vbi inteſtina non eduntur, nequit ea edere, & ſi in Caſtella edi permittantur, & è contra*, num. 36. *etſi alij contra* num.34. & 35.

37 *Peregrinus exiens à loco ſuo, vbi adeſt aliqua lex, vel conſuetudo ſpecialis, etſi ſecundum aliquos teneatur adhuc obſeruare abſens*, n.38.39.40.*&* 41.*verius eſt vt non teneatur obſeruare, à* n.42.

42 *Fur delinquens extra territorium, non ligatur ſtatuto proprij Epiſcopi*, n.43.

44 *Peregrinus non tenetur obſeruare feſta, & ieiunia, quæ non ſeruantur in loco, in quo reperitur, etſi ex induſtria efficeret.*

45 *Fugiens ex propoſito in aliquem locum, vbi ſine Parrocho, & teſtibus poſſet matrimonium contrahi, licitè contrahit; non enim interuenit fraus, ſed fuga quædam obligationis, quæ etſi per ſe non ſit bona, non eſt tamen mala.*

46 *Tranſiens de proprio loco, vbi eſt dies feſtus cauſa laborandi ad alium, vbi non eſt feſtus, ſi in ipſo manè tranſeat, non tenetur prius audire ſacrum in proprio loco, &* n.47.

47 *Obligatio audiendi ſacrum, non obligat alibi perrecturum vſque ad meridiem, ſi à confinibus proprij loci exiret intra dictum meridiem.*

48 *Exiens à loco, vbi ieiunatur, & accedit ad locum, vbi carnes eduntur, poteſt de eis Cœnare etſi tota die ieiunaſſet; & ſic è contra*, num.49.

50 *Feſtis diebus de precepto Epiſcopi,poteſt quis laborare, & ieiunia eius non ſeruare intra eandem Diœceſim, ſi ibi ſit locus exemptus ab illius iuriſdictione.*

51 *Excommunicatio Epiſcopi pro tota Diœceſi, non ligat ſubditos, qui commorantur in loco exempto circa eandem Diœceſim: vbi de reſponſo pro Panormitanis,* n.52.

53 *Peregrinus etſi non teneatur ad legem Patriæ, tenetur ad aliam conſimilem loci, per quem tranſit ei ſe conformando.*

54 *Ientaculum poteſt ſumere exiens à loco, vbi ieiunatur, ſi perventurus eſt ad locum, vbi venduntur carnes, non tamen ſumere illud carnibus &* n.55.

56 *Græcus in Eccleſia Latina, vel Latinus in Græca, vbi eſt aliqua Græca inter Latinos, in quo pane celebret.*

57 *Scholares tenentur ad leges, vbi habitant.*

58 *Mora, quæ in loco hoſpitij ſit neceſſaria, vt Peregrinus illius legibus ſit obnoxius: reſoluitur illa, quæ eſt Trid.*

59 *Vagi, & Aduenæ, & ſi ſecundùm aliquos non obligentur legibus loci, vbi adſunt, niſi animo ibi permanendi,* num.61.62. & 63. *verius eſt, vt teneantur illas obſeruare, vt à* n.64. *vbi de ratione.*

62 *Vagi poſſunt percipere Sacramenta, vbique inueniuntur, item, & debent ieiunare, & feſta ſeruare.*

64 *Viatores, & Aduenæ accepti pro vagis, tenentur ſicut iſti ſeruare leges locorum, vbi adſunt.*

65 *Aduenæ cum nullum habeant Domicilium, ſunt totius orbis qui tenentur ad ieiunia, feſta, aliaſque leges, & conſuetudines locorum, in quibus reperiuntur. contra aliquos* n.66.67.& 68.

68 *Vagi diſtinguuntur à Peregrinis in eo quòd nullam certam ſedem habent, Peregrini verò ſic.*

69 *Iudæi num teneantur legibus, & conſuetudinibus loci, vbi commorentur?* remiſſiuè.n.70.

1 AD has quæſtiones exponendas, oportet vt videas quę infra dixi ſub *c.fin. de foro comp.* vbi de domicilio, & habitatione, quis propriè Incola dicatur, & magis ad hæc dubia ea, quæ ibi dixi *ſub q.4. & 5.* vbi an vagabundus conueniri poſſit, vbi inueniatur, & de eo, qui domicilium mutauit, Quibus ſuppoſitis, dico ibi quid ſit vagabundus, nunc iam ad præſentes difficultates, de quibus Doctores agunt occaſione textus *in cap. illa diſt.12.cap.quæ contra mores diſt.8.c.1.diſt.41. cap,2.de obſeru. ieiunior.* Et adiunges etiam quæſtionem, de qua dixi *in c.14.de foro comp.* vbi egi, an vagabundus ratione delicti, ſit remittendus ad locum vbi delinquit, *q.7.*

2 Ad primam igitur difficultatis partem, vt DD. reſpondeant non parum laborant, cum quadrupliciter difficultatem expendant: nam quidam exiſtimant tunc Peregrinos teneri, quando ſedem figunt animo perpetuo ibi remanẽdi. Alij inquam exiſtimant Peregrinos præciſo ſcandalo, non obligari legibus, & conſuetudinibus particularibus locorum, ad quæ diuertunt, niſi habeant animum, & intentionem manendi ibi pro maiori parte anni, non autem pro minori. Alij verò docent abſolutè, vt peregrini teneantur legibus, & conſuetudinibus loci, in quo ſunt. Quarto alij diſtingunt dicendo duobus modis poſſe dici peregrinos, præcipuè eſſe in aliquo loco vno permanenter per aliquos dies, alio tranſeunter, & per modum hoſpitij, & in tranſitu prandendo, v.g. vel pernoctando putantes in primo caſu peregrinos teneri ad ſeruandas leges illius loci, in ſecundo minimè.

Igitur quando peregrini per modum traſitus 3
reperiuntur in aliquo oppido, quòd teneatur abſolutè leges, & conſuetudines illius oppidi ſeruare, docent plures ex ſententia D. Auguſtini, *Epiſtol.118.c.1.& Epiſt.119.c.18.* vt refertur *in d. cap. illa diſt.12.* per verba ibi *mater mea Mediolanum me ſequuta inuenit Eccleſiam Sabbato non ieiunantem, tunc conſului Ambroſium Epiſcopum;* at ille ait *cum Romam venio Sabbatum ieiuno, cum Mediolani ſum non ieiuno, ſic & tu ad quamcumque Eccleſiam veneris eius morem ſerua,* vbi gloſſa verbo *ſocietate* ait inde ſumi, argumentum quemlibet teneri viuere ſecundùm conſuetudinem illorum, inter quos verſatur, indeque habuiſſe ortum verſum.

Si fueris Romæ, Romano viuito more,
Etſi ſis alibi viuito ſicut ibi.

Et gloſſa *l.3.* verbo *debent, ff. de muneribus, & honoribus.* ponit verſum ſequentem.

Terra ad quam pergis, cape mores, quos ibi cernis.

Et probatur ex eodem D.Aug. *lib.2.conf.* habi- 4
to *in d.c.quæ contra diſt.8.* ibi *quæ contra mores hominum ſunt flagitia pro morum diuerſitate, ſunt vitandi, vt pactum inter ſe gentis, aut ciuitatis conſuetudine, vel lege firmatum nulla ciuis, aut peregrini libidine violetur: Turpis enim eſt omnis pars ſuo vniuerſo non congruens:* quod idem habeatur *in cap. quiſquis dicta diſt.41.* ibi *quiſquis rebus reſtrictius vtitur, quam ſeſe habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut ſuperſtitioſus eſt,* vbi gloſſa verbo *viuit* inquit *quilibet conformauit ſe ſociis ſuis in cibis, & in moribus.*

Ex quibus videtur abſolutè tenendum, vt pere- 5
grini quoquomodo inueniuntur in aliquo, teneantur ad leges illius loci, vt videtur adſtrui, ex textu *in d.c.2.de obſeru.ieiu.* vbi dicitur in feſtiuitatibus, & abſtinentiis ſeruandam eſſe regionis conſuetudinem; ergo ſentit eam conſuetudinem
reſpicere potius locum, quam perſonam. † De- 6
inde *ex l.11.fin.tit.23.p.1.* ibi *quando alguno fueſſe à Eſcuelas, o à Roma, o à otro lugar ſedebe acordar en las Coſtumbres de aquellos, con quien viue,* vbi Greg.Lop. verbo *à otro lugar*, ait conformando ſe illis cum quibus viuit, vt *c.illa d.diſt.11.*

Hæc ſententia à pluribus habetur, quos recen- 7
ſet Sanch. *de matrim.lib.3.diſp.18.ſub n.4.* vbi nominat viginti tres DD. ita abſolutè docentes, quibus omnibus addo Baſil.de Leon. *de matrim. lib.5.c.7.§.1.à princ.* latè, & eleganter loquentem pro hac opinione, & reſpondentem fundamentis
contrariæ. † Vbi *à n.13.* diſputat quid dicendum 8
ſit de obſeruantia feſtorum, & ieiuniorum, à tranſeuntibus, *& n.14.* reſoluit in hæc verba *tenentur peregrini ad ea præcepta ſeruanda, ſi tempore, quo moram faciunt in eo loco occurrat tempus obligationis ad implẽdi præceptum, alias vero non: vnde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere, ſi*

in

in eo oppid. abſtinetur ab illis ; idem eſt ſi cum
commorantur , inſtat occaſio audiendi Miſſam ,
quia videlicet dies feſtus eſt , quam etiam do-
cent Suar. de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 2 de diebus fe-
ſtis , cap. 14. n. 2. Gabriel. Vaſquez tom. 3. in 3. p.
diſp. 184. cap. 3. num. 28. Salas de legibus diſp. 16.
ſect. 4. col. 4. Mexia de taxa panis concluſ. 5. n. 80.
Malderus in 2. p. quæſt. 99. art. 5. circa finem Mol-
feſius in ſumma Theolog. moral. tom. 1. tractat. 10.
cap. 1. num. 17. Ioannes de la Cruz in directorio
conſcientiæ p. 1 præc. 3. artic. 4. diſp. 9. concluſ. 1. per
textum in dicto cap. 2. de obſeruatione ieiunij , &
Nauarr. in manuali c. 13. n. 5.

9 Vbi dicit quod qui degit in aliquo loco , te-
netur ſeruare feſta illius, vbi tunc degit non au-
tem illa feſta , quæ in propria eius patria obſer-
uantur , & c. 23. n. 120. verſ. tertio tenet peccare,
qui veſcitur carnibus , vel alio cibo vetito in
aliqua regione eo tempore ; quo liceret eo veſci
in ſua , ſicut è contrario non peccare veſcendo
eis in regione, per quam tranſit, vel in qua mora-
10 tur, licet in ſua ei non liceret. † Et Baſilius Pon-
tius d. lib. 5. matrimonio c. 8. n. 2. reſoluit eos , qui
per Hiſpaniam iter faciunt , quamuis ex eo loco
oriundi ſint , in quibus non veſcuntur inteſti-
nis die Sabbati, poſſe illis veſci, iuxta Hiſpaniæ
11 conſuetudinem : † Item illos , qui ex illis locis
ſunt , vbi Lacticinia non comeduntur diebus ie-
iuniorum , ſecundùm ius commune poſſe veſci
illis in his locis, in quibus etiam ſine priuilegio
ex conſuetudine adhibentur in cibum: alia cun-
gerit videnda Barboſa in d. c. 2. de obſeru. ieiunior.
n. 6. qui etiam reperit in d. cap. illa num. 2. & 3. cum
Sanchez ſuper. num. 18. cum aliis Suarez dict.
lib. 2. cap. 13. num. 2. Leſſio de iuſtit. lib. 4. cap. 2.
dub. 8. eodem Baſilio dict. cap. 8. num. 1. Fagundez
in ſeptem Eccleſiæ præcepta , præcept. 4. lib. 1. cap. 7.
à num. 10.

12 Huius ſententiæ ratio eſt, præter fundamen-
ta iuriſdica iam relata , quia illæ leges , & con-
ſuetudines ſunt locales , taliter vt quemadmo-
dum interdictum locale , debet obſeruari à tran-
ſeuntibus per aliquem locum ; ſic, & teneantur
illas obſeruare leges. Secundo quia ſic eſt in pra-
xi ab hominibus Deum timentibus , qui ſi die
feſto adſunt in aliquo oppido exiſtimant ſe obli-
gatos ad audiendum ſacrum : hanc ſententiam
vocat probabiliorem Villalobos in ſumma p. 1.
13 tract. 2. diſ. 33. à n. 7. † Qui n. 8. cum aliis multis
contrarium admittit , nempe , vt ceſſante ſcan-
dalo , Peregrini non teneantur illis legibus , &
conſuetudinibus oppidorum, & pro ea loquens,
reſpondet proximè relatis fundamentis , dicen-
do textum in dict. cap. illa D. Auguſt. ibi loquu-
tum eſſe de conſilio , ſeu de peregrinis commo-
rantibus maiori parte anni in oppido , ob vi-
tandum ſcandalum. Et quod prædictæ leges lo-
cales tantùm obligant vicinos , nec eſſe idem ,
quod interdicto , quia illud ſolùm eſt impedi-
mentum loci, in quo prohibentur celebrari offi-
cia Diuina , aut mortuos ſepeliri, nec referre, vt
homines timorati ita obſeruent , quia hoc eſt
eligere partem ſecuriorem , ſed non improbare
contrariam ſententiam à pluribus infra referen-
14 dis ſequutam. † Quæ etiam reſponſiones, & ſo-
lutiones amplectitur Diana p. 1. tract. 2. 9. reſ. 2. de
ieiun. dum latè agens de quæſtione, an peregrini,
quorum præſentia ſolùm eſt in tranſitu per duos,
vel tres dies teneantur ad illius loci ieiunia con-
tra communem affirmatiuam, vndecim Doctori-

bus comprobatam, & ex d. c. illa 12. diſt. & ex d.
c. 2. de obſeru. ieiunior. quo dicunt teneri peregri-
nos ad ieiunia loci, per quem tranſeunt, & poſſe
ad id compelli per Epiſcopum, reſpondet ad d.
c. illa vt iam dictum eſt, & ad d. c. 2. quòd Epiſco-
pus punit illos peregrinos ratione ſcandali non
ſeruando ieiunia, aut feſta, vel quod Epiſcopi id
faciunt amplectendo contrariam ſententiam.

Verùm quia relatam primam ſententiam ri- 15
gidam nimis vocant DD. alij, ideo exiſtimant
peregrinum præciſo ſcandalo , non obligari le-
gibus , & conſuetudinibus particularibus loco-
rum , ad quæ diuertit , niſi habeant intentionem
manendi ibi pro maiori parte anni , non autem
pro minori; hanc docent Sanchez de matrim. d.
lib. 3. diſp. 18 à n. 6. & 10. cum gloſſa in d. cap. illa
verbo venerit diſt. 12. & dicto cap. quæ contra diſt. 8.
verbo aut peregrini cum 13. Doctorib. quam di-
cit probabilem Suarez 3. p. q. 74. art. 4. diſput. 44.
ſect. 3. § illud vero, quibus addo Villalobos ſupra
Dianam p. 1. tract. 10. reſ. 15. Granadum in 2 p.
D. Thom. com. 7. tract. p. 1. diſp. 6. ſect. 4. n. 23. & 25.
Reginald. in praxi tom. 1. lib. 13. c. 17. n. 172. Azor.
lib. 5. moral. p. 1. c. 11. q. 3. Fagund. in præceptis Ec-
cleſiaſt. tract. 1. lib. 1. c. 8. n. 1. & alios penes Barbo-
ſam ſupra in dicto c. illa, quam dicit probabilem;
etſi primam vocet probabiliorem in fine ibi,
idem in d. c. 2. de ieiunio cum eiſdem d. n. 6. in fine,
& cum Bonacina de legib. diſp. 1. quæſt. 1. puncto 6.
n. 4. 9. & diſp. fin. q. 1. puncto 6. n. 6. vbi loquitur de
ieiunio. † Itaque Barboſa ait veriorem eſſe ſen- 16
tentiam, quæ ait peregrinos, & forenſes non ad-
ſtringi legibus , & conſuetudinibus loci , per
quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij
reperiuntur ceſſante ſcandalo : & quando hæ
non obligant in ſuo domicilio.

Declarat verò Azor. ſup. lib. 7. c. 19. q. 4. ad vitan- 17
dam offenſionem aliorum, veſci debere cibis, qui-
bus vtuntur Incolæ, ſi ibi prandeant, vel cœnent,
ad idque licet huiuſmodi viatores in his, quæ ad
pœnas, odia, & onera pertinent, non obligentur
conſuetudine gentis, per cuius loca tranſeunt in
his tamen, quę gratiam, fauorē, & honorem con-
tinent, poſſe gaudere, & vti conſuetudine gentis,
vel populi, per cuius loca tranſeunt, & de prædi-
cta ſecunda ſententia leges quæ congerunt Hur-
tad. de ſacrificio Miſſæ diſp. 5. diſ. 1. & de cenſ. diſ. 9.
Philiar. de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 23. Medin.
Complut. Cod. de ieiun. q. 10. Medin. Salmant. in
p. 2. q. 96 art. 4. Conink. de ſacram. q. 74. c. 4. dub. 2.
Saye. in clauſi Regia lib. 3. c. 4. Laym. in Theol. mor.
tr. 4. c. 12. per totum, faciunt quæ congerit Diana
d. p. 1. tr. 9. reſ. 2. vbi etiam in materia ieiunij am-
plectitur hanc ſecundam ſententiam. † Hanc ſe- 18
cundam ſententiam probant DD. relati ex Aug.
in d. c. de illa, vbi reſpondet Ambroſ. Auguſt. con-
ſuetudinem eſſe ſeruandam, ad quamcumque Ec-
cleſiam quis acceſſerit, ne aliis offenſio præbea-
tur; inferunt ergo vt excluſo ſcãdalo, non tenea-
tur peregrinus ſeruare leges, aut ieiuniũ, vel dies
feſtos alicuius loci, per quẽ tranſeunt colligentes
ex verbis illius text. ibi alia, quæ per loca terrarum,
regioneſq; variantur, ſicut eſt quod alij ieiunant Sab-
bato, alij non, &c. totũ hoc genus verũ liberas ha-
bet obſeruationes, vbi gloſ. verb. liberas ait hoc,
dicit D. Aug. quod liberũ eſt Sabbatum ieiuna-
re, quantùm ad extraneos, non quantùm ad illos,
vbi talis conſuetudo ſeruata eſt. † Et ſic Leo IX. 19
Epiſt. aduerſus præſumptiones Michaelis Conſtantin.
& Leonis Acridani Epiſcoporum cap 29. monet vt

vnuſquiſque iuxta Eccleſiæ ſuæ ritum, celebret, licet in alieno ſolo verſetur.

20 Et confirmant ex doctrina textus *in l. heres abſens §. proinde, ff. de iudic.* vbi probatur viatores non ſortiri forum loci, per quæ tranſeunt ibi *duriſſimum eſt quotquot quis nauigans, aut iter faciens delatus eſt tot locis ſe defendere*, quia qui tranſit, aut breui tempore diuertit ad locum, non dicitur moraliter in eo eſſe *l. quæſitum 76. §. fin. ff. de leg. 3.* ibi *rebus, quæ in fundo ſunt, legatis, non accedunt quæ caſu illic fuerunt*, & *l. ſiſta 84. ff. eodem ibi nec quod caſu ibi ſit magis eſſe legatum.*

21 † Et *in cap. nam & ego de verb. ſignificat.* deſumpto ex D. Hieronymo, vbi quærens cur Salomon ſe vnigenitum nominet cum fratrem vterinum habuerit, reſpondet quia cum ſtatim abierit quaſi non natus reputatur; vbi gloſſa verbo *quaſi* ait *non videtur fuiſſe qui non durauit.*

22 † Et facit textus *in cap.* ad noſtram de regularibus, vbi qui triduo fuit regulari habitu indutus, non dicitur habitum induiſſe, quia, vt ait ibi gloſſa verbo *ſtatim*, non dicitur factum, quod non durat, vt ſequitur Speculator *titul. de inſtrument. edict.* verbo *compendioſè n. 16.* Felinus *in cap. in præſentia de prob. n. 32.* ergo ſi tranſeuntes non dicuntur moraliter eſſe in eo loco, minime æquum eſſe dicunt, vt ipſius loci leges obſer[illegible]e tenentur.

23 Iterumque videtur confirmari ex his, quæ dicunt Hurado *de ſacrificio Miſſæ diſp. 5. diſ. 5.* Bonacina *de legibus diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 49. & diſput. vltima, q. 1. punct. 6. n. 6.* ex doctrina Sanchez *dict. diſp. 18. num. 9. & in ſumma tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 38.* aſſerentes dictos peregrinos ſecluſo ſcandalo non teneri ad ieiunia, & dies feſtos; niſi habeant animum ibi manendi per maiorem anni partem, ſequitur Diana *dicta p. 1. reſ. 2. tract. 9.* in verſ. *imo ego*, & ſi contrariam referat ex aliis.

24 Ego tamen in hac dubia quæſtione exiſtimo componendam, iuxta diſtinctionem quartæ ſententiæ relatæ ſupra in principio ſub *num.* 1. quia ſi ſecundùm iam dictum, & relatum ad hoc vt peregrini obligarentur prædictis legibus deſideraretur animus permanendi in loco tranſitùs, qui non de facili agnoſcitur, cum animo conſiſtat [c] iuxta quæ latè dixi ſub *cap. fin. de foro comp. à quæſt. 1. & in cap. quod Clerici 9. eodem tit. quæſt. 2.* vbi egi de ea: *an ſola habitatione contrahat quis domicilium, ſaltem ad contrahendum*, eueniet vtique vt perigrini, dum ſunt in tranſitu locorum, & oppidorum, nullis legibus, & conſuetudinibus tenerentur, non oppidorum, quia ibi non permanent, nec de eorum omnino conſtat, non loci originis, & vicinitatis, quam dum peregrinantur conſeruant, quia ibi tales leges non ſunt, iuxta quod proponimus in quæſtione; ergo.

25 Quare dici debet quod ſi peregrini ſunt in aliquo loco permanenter per aliquos dies, hoc eſt duos, vel tres integros; ita vt ille, in quo occurrit obligatio ieiunij, ſeu obſeruandi feſtum diem, maneat inquiete abſque apparatu ſe transferendi in alium oppidum, teneatur ad obſeruationem, ſicut & cæteri Incolæ talis oppidi, vbi illa obligatio ieiunij, aut feſti occurrit: ita docent Leſſius *lib. 4. de Iuſtitia c. 2. dub. 4. num. 51.* Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 8.* Filiuc. *tom. 1. tract. 27. c. 7. n. 116.* & ſequenti. Fagundez *de præcept. Eccleſ. tract. 2. lib. 1. c. 8. n. 15. & 20.* qui & alij dicunt quòd ſi tantùm ſint tranſeuntes, id eſt per modum hoſpitij, & tranſitu prandendo v.g. vel pernoctando, non teneantur illas leges ſeruare. Quæ ſententia videtur vera, etſi vt rigida, non admittatur à Diana *d. p. 1. tract. 10. reſ. 15. in fine*, quemadmodum, nec admittit ex eo eodem iam adductam ex Baſilio Pontio, quæ docet abſolutè, & indifferenter vt teneantur legibus, & conſuetudinibus loci, in quo ſunt, vt voluerunt Diedus *de libert. Chriſt. lib. 1. 17. §. vna eſt*, Nauaar. *in manual. c. 13. n. 5.* Maior *in 4. diſt. 15. q. 5.* Ledeſma *p. 4. q. 15. art. 2. dub. 2.* Couar. *lib. 4. variar. c. 20. n. 8. circa finem*, Lopez *in inſtruct. p. 1. c. 52. §. vnaquaque ciuitas.* quos refert Diana ſupra, & alios Sanchez *d. diſp. 16. n. 4.*

26 Et ſic in terminis de peregrinis, quorum præſentia eſt in tranſitu per duos, vel tres dies, vt teneantur ad ieiunia illius loci. docent Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 8. & de legibus lib. 3. c. 33. n. 3.* Salas *in eodem tract. diſput. 14. ſect. 4. num. 45.* Ortiz. *in ſumma c. 19. mandat. 2. num. 12. in fine*, Ioannes de la Cruz *in direct. conſcient. p. 1. præcepto 3. art. 4. diſput. 9. concluſ. 1.* Mexia *in pragm. taxæ panis concluſ. 5. num.* 80, Malderus *in p. 2. quæſt. 96. artic. 5. circa finem*, Molfeſius *in ſumm. tom. 1. tract. 10. c. 4. num. 17.* Santius *in ſelectis diſput. 44. num. 31.* & alij probantes ex vi conſuetudinis, quæ obligat peregrinos ad ieiunia, & feſta loci, ad quæ diuertunt permanendo per aliquod breue tempus; & ſic omnes fideles obſeruare ex apprehenſione, quod ad id teneantur, vt dicit etiam Filiucius *d. tom. 2. tract. 27. cap. 7. n. 16. & eodem tract. p. 6. c. 6. n.* 106.

27 Et ex eo quia Epiſcopi puniunt eiuſmodi transgreſſores peregrinos non obſeruantes ieiunia, & aliàs conſuetudines loci; & Leſſius *dict. lib. 4. de Iuſtitia cap. 2. dub. 7. num.* 51. dixit peregrinum teneri ad ieiunium, & ad miſſam audiendam, ſi integro die in aliquo loco permaneret: ex quo fit vt non teneatur ſi ſolum in aliqua parte diei permaneret tranſiens ex ea ad alium locum, & libenter admitto in obligatione ieiunij, non ſic in obligatione audiendi ſacrum, ſi ad locum acceſſerit de mane ſtando ibi vſque ad meridiem, etſi reſpectu alterius laboris illius diei feſti excuſetur peregrinus ille qui ſtando per tempus ita breue, poterit illum diem feſtum non obſeruare ex dictis: quod procedit iuxta quæ refert Barboſa *in dicto cap. 2. de obſeruat. ieiunij ſub n. 6.* ex Campanillo *ad finem diuerſ. Iuris Canon. in exhortatione num. 11.* verſ. *quia in re*, etſi Henriq. *in ſumm. lib. 9. c. 24. n. 5. in fine*, vtrumque caſum æquet.

28 Quę ſententia confirmatur ex ſequentibus, nam quicumque forenſes, & peregrini tenentur obſeruare ſolemnitates requiſitas legibus, & conſuetudinibus loci, ſeu oppidi in quo contrahunt ex regula textus *in dicto cap. fin. de foro Comp. leg. ſi fundus 6. ff. de euiction.* ibi *ſi fundus venerit ex conſuetudine eius regionis, in qua negotium geſtum eſt pro euictione caueri oportet*: & hinc fieri contractum abſolutè initum cenſeri celebratum iuxta conſuetudines, & ſtatuta loci, in quo initur *leg. quod ſi nolit §. quia aſſidua, ff. de edilitio edicto.*

29 † Item quòd forenſes contrahentes in loco hoſpitij, teneantur ad gabellas illius, quia ſunt onus conſequentium contractus; & ſic forenſes vendentes triticum in Caſtella, tenentur ſeruare pragmaticam illius, tum quia pretium pars contractus eſt, tum etiam quia quilibet tenetur pretium iuſtum loci

venditio

30 venditionis ſeruate. † Item quoties legis tranſgreſſio cedit in damnum illius oppidi, veluti ſi eſt lex prohibens aliquid extrahi ex illo oppido, & ne forenſes ibi commorentur, niſi tot diebus in bonum illius oppidi, quos, & alios caſus etiam ſtando in ſecunda iam relata ſententia, probat, & excipit Sanchez omninò videndus *d. lib.* 13. *de matrim. diſp.* 18. *n.* 10. 12. 13. *&* 14. quemlibet multis comprobans, quos etiam excipit ex eodem Sanchez Diana *dict. p.* 1. *tract.* 10. *reſ.* 15. *in fine*, dum prædictam ſecundam ſententiam ſequitur cum his prædictis limitationibus, quæ potius deſeruiunt, vel pro prima ſententia, & melius pro noſtra nuper adducta cum prædicta diſtinctione.

31 Ex quibus iam vtrinque relatis facilis eſt reſponſio ad fundamenta cuiuſque ſententiæ pugnantis aduersùs diſtinctionem, quam admittimus, quâ ſuppoſitâ. Primo repellimus ſententiam Ioſeph. Angles *in* 4. *quæſt.* 4. *de ieiunio ante dub.* 1. *difficult.* 2. Sanchez *de matrimonio dicta diſp.* 18. *lib.* 3. *de matrim. num.* 8. & aliorum, quos refert Fagundez *de præceptis Eccleſiæ tractat.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 1. dicentium tunc peregrinos quando ſedem figunt animo ibi permanendi perpetuò. Secundo repellimus dictum *in ſelectis diſp.* 54. *num.* 35. quem ſequitur Diana *dict. p.* 1. *tract.* 9. *diſ.* 2. in fine aduerſus Sanchez in *ſumma tom.* 1. *lib.* 1. *num.* 42. quod accedens ad aliquod oppidum animo ibi habitandi ſi poſtea decernat, ſed breui diſceſſurum lege ieiunij illius loci non tenetur.

32 Ad ſecundam quæſtionis partem quid dicendum de legibus communibus, ſi hæ alicubi deſuetudine ſint abrogatæ, vt v. g. Mediolani, vt fertur, licet ex conſuetudine veſci carnibus quatuor primis diebus quadrageſimæ, quod iure communi prohibitum eſt, & licet ad hanc difficultatem poſſimus reſpondere cum diſtinctionibus, & iuxta communes ſententias adductas latè ſub toto verſ. *ad primam*: tamen quia ibi diximus de peregrinis accedentibus ad oppida, vbi leges, ſeu conſuetudines obſeruantur, quæ non vtique ſunt impoſitæ, aut introductæ in patria ſua; ideo hæc difficultas petit ſpecialem cognitionem; & ſic cum hîc loquamur de iure communi, dubium eſt an obliget forenſes, ac peregrinos quocumque inueniantur, etſi forte in loco, vbi deſuetudine eſt abrogatum, vt in caſu propoſito, & videtur dicendum, vt peregrini, atque forenſes tranſeant, ac peregrinentur cum obligatione obſeruandi ius commune, quod in patria ſua obſeruatur, eo quod ſic peregrini dicantur habiti vt Incolæ ſuæ patriæ, vbi ius commune obſeruatur; & ſic in terminis amplectitur Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. *ad finem, dubio pen.* qui dum dixit peregrinos non teneri legibus ciuitatis, ad quam declinant, teneri tamen legibus communibus. Et eſt ratio, quia ius commune omnes, & vniuerſos ex ſua natura obligat, omneſque illi ſubduntur; etſi alicubi ratione oppoſitæ conſuetudinis non obliget, quia id erit tantùm locale.

33 † Et ſic è contra fieri, vt ſi Caſtellanus tranſeat per luſitaniam, vbi inteſtina non eduntur die ſabbati, ſic nequeat illa edere, quemadmodum luſitani, quia id eſt ius cōmune Regni Luſitaniæ; etſi conſuetudine communi Caſtellæ in Sabbato comedantur: ita docent Henriquez *lib.* 2. *de ſacrificio miſſæ cap.* 25. *num.* 2. *fin. in comment. littera S.* & Fr. Emanuel. *ſuper Bulla cruciata* §. 1. *num.* 8. *ad finem*, & facit quod iam adduxi ex Baſilio Pontio *lib.* 5. *de matrim. cap.* 8. *num.* 2. de his, qui per Hiſpaniam iter faciunt, qui poſſunt veſci inteſtinis die Sabbati, quamuis ex loco oriundi ſint, in quibus non eduntur ea die, exemplificans etiam in lacticiniis vt refert Barboſa *in d. c.* 2. *de obſeruat. ieiun. ſub num.* 6.

34 Sanchez verò *de matrim. lib.* 3. *dict. diſp.* 18. *ſub num.* 7. in verſ. *verum* ait vt quamuis negari non poſſit in his præceptis iuris communis, maiorem latere difficultatem, Doctoreſque loquantur de ſolis ſtatutis, ac conſuetudinibus ſpecialibus oppidi, idem eſſe credendum de præceptis iuris communis, quia ea non obligant ex præſcripta conſuetudine Incolas illius oppidi, cuius hic peregrinus ciuis eſt; & licet videatur priuilegium locale, ſoloque cohærens eſſe vtique tale in hoc ſenſu; vt eo gaudeant, non tantùm ibi quoquomodo exiſtentes, ſed etiam qui in iure habentur pro præſentibus ibique exiſtentibus, quales ſunt qui breui tempore abſunt, citoque reuerſuri, eo quod illic domicilium habeant.

35 † Et ob id approbat Palac. *in* 4. *diſt.* 15. *diſp.* 8. *poſt* 6. *concluſ. fol.* 226. verſ. *at verò* cum dixit Caſtellanum per Luſitaniam tranſeuntem poſſe more ſuæ patriæ veſci inteſtinis diæ ſabbati, quæ in Luſitania non permittuntur, & etiam refert ex Petro Ledeſma *de matrim. q.* 45. *art.* 5. *punct.* 3. *dub. vltimo fol.* 198. §. ſecundo arguitur *&* §. *quibus poſitis* loquente de præcepto iuris communis, vt non contrahendi clandeſtinè de non edendis inteſtinis in die veneris, ſeu Sabbati, quod exiſtens etiam per modum tranſitûs in oppido, vbi hæc non obſeruantur, non teneatur obſeruare, & explicat Medinam vt loquatur non de peregrinis, ſed de aduenis, quorum eſt ratio diuerſa.

36 † Ego inquam exiſtimo ex iam adductis pro noſtra ſententia, vt ſic tranſiens teneatur facere, ſi Caſtellanus eſt, quod faciunt Luſitani ex generali conſuetudine in ſuo Regno, & ſi Luſitanus eſt tranſiens per Caſtellam, quod faciunt Caſtellani, iuxta diſtinctionem, qua ſupra compoſitæ ſunt opiniones contrariæ, & quæ dico in verſ. *ad tertiam* ſtatim ſeq.

37 Ad tertiam quæſtionis partem an peregrini, dum abſunt à patria per modum tranſitûs, teneantur obſeruare leges ſui proprij domicilij, ſi in eo loco in quo reperiuntur non obligent; & licet hæc difficultas ſi diſſimilis à proximè præcedenti in ſuo caſu propoſito de legibus, nempe iuris communis per deſuetudinem, non obſeruatis in loco tranſitûs hîc autem fiat inquiſitio de peregrino tranſeunte, in cuius patria ſunt leges ſpiciales, quæ in loco tranſitus poſitæ non ſunt: tamen multum pendet à reſolutione præcedenti.

38 † Etenim qui docent vt ſic tranſiens teneatur adhuc obſeruare leges ſui domicilij, fundantur primo quia quiſque obligatur patriæ ſuæ legibus, quandiu patriam non deſeruit; & quia ſic peregrini adhuc patriæ ciues ſunt, in eaque eſſe dicuntur: arg. textus *in l. quæſitum* 76. §. 1. *ff. de leg.* 3. ibi *legatis, quæ in fundo ſunt, accedunt etiam quæ tunc non ſunt, ſi eſſe ſolebant* vbi Bart. ait quæ caſu abſunt ab eſſe non dicantur

39 † ſecundo quia alias hi exempti eſſent ab omni lege, non enim tenerentur ad leges loci, per quem tranſeunt, vt multi iam adducti ſentiunt, quos refert Sanchez *dict. diſp* 18.

de matrim.lib.3. num. 6. nec ad leges Domicilij,
40 ſi oppoſitam amplectamur ſententiam. † Tan-
dem qui ſentit onus , ſentire debet & commo-
dum, *c.qui ſentit de reg. iuris lib.*6. ſed peregrini
ſentiunt commodum, vt non aſtringentur legi-
bus oppidi tranſitus ; ergo ſentire debent onus,
vt obligentur legibus loci , cuius Incolæ ſunt:
ſic docent Ioannes Andreas *addit. ad ſpeculat.
tit. de inſtrument. edit. §. compendioſè num.* 16.
verbo *quæſitum*, Paludan.4. *diſt.*15.*quæſt.*4. *art.*3.
*num.*26. D.Antonin. 2.*part.tit.*6.*cap.*2. §.2. Ro-
ſella verbo *ieiunium num.* 16. Sylueſter *ibi q.* 2.
*dict.*2.*fin.* & vocat ſatis probabilem hanc ſen-
tentiam.Sanchez *dict. quæſt.*18.*num.*17.quorum
41 aliquos etiam refert Diana *p.*1. *tract.*10.*reſ.*14. †
Dum inquirit de ea quæſtione, an peregrinus te-
neatur ſeruare feſta , & ieiunia proprij Domici-
lij, quæ non ſeruantur in loco , in quo reperi-
tur ; in quo caſu idem dicunt leſſius *de iuſtitia
lib.*4. *cap.*2. *dub.*8.*n.*60. Reuellus *de iuſt.p.*1.*lib.*2.
*q.*7.*ſect.*3.*n.*16. Sayrus *in claui Regia lib.*7.*cap.*3.
*n.*12. Rodriguez *in ſumma tom.* 2. *c.*219.*n.*12. &
vterque Ledeſma relati à Sanchez vt refert
etiam idem Diana.
42 Et alij , & verius etiam in caſu quæſtionis
noſtræ reſpondent ex doctrina textus *in cap.*2.
*hoc tit. lib.*6. in verſ. *ſtatuto Epiſcopi*, vt quemad-
modum fur delinquens extra territorium non
ligatur ſtatuto proprij Epiſcopi , ſic & peregri-
nus exiens à propria patria , vbi adeſt lex ſeu
conſuetudo ſpecialis obligandi ſubditos , non
obligetur ad legem, ſeu conſuetudinem ſeruan-
dam , quia vt ait Pontifex ibi *impune non pare-
tur extra territorium ius* dicenti , vbi gloſſa verbo
impune explicat non parentem extra territo-
rium, pœnam minimè pati (de quo aliqua dixi
ſupra *q.*8.cum egi de ſtatutis Epiſcoporum)ergo
licitum eſſe dicunt Doctores leges & conſue-
tudines oppidi extra illud vbi eæ non obligant
43 tranſgredi. † Deinde ex doctrina *d.c.illa diſt.*12.
vbi D. Auguſtin. ex doctrina Ambroſij monet
vt vnuſquiſque legibus aut conſuetudinibus
eorum, ad quos diuertit ſe conformet, vt docent
Abbas *in cap.à nobis el* 2. *de ſentent. excommunic.
num.*11. vbi Felinus Suarez *in* 3.*p.D.Thom.q.*74.
*art.*4.*diſp.*44.*ſect.*3.*§. illud verò* Henriquez *lib.*7.
*de indulgent.cap.*13. *num.*8. *& lib.*9.*de miſſa c.*25.
num. 2. *fin.* Nauar. *in ſumma latin. & Hiſp.c.*13.
*lat.num.*120.*Hiſp.*128.Couarr. *in* 4. *variar c.*20.
*n.*8.*verſ.fuit & in d.in fine*, & cum aliis vndecim
Thom. Sanch. *de matr.d.lib.*3.*diſp.*18. *n.*18. vbi
idem dicendum ait, quamuis illæ leges ſint iuris
communis, & obligent in patria peregrinos, non
autem in eo loco , in quo requiruntur , de quo
dixi in verſ.*ad ſecundam* ; & confirmatur ex his
quæ adduxi in toto verſ.*ad primam*.
44 Ex quo infero primò , vt peregrinus non te-
neatur ſeruare feſta, & ieiunia , quæ non ſeruan-
tur in loco in quo reperitur , etiamſi ex indu-
ſtria efficeret , vt laboraret in alio loco , vel ibi
non ieiunaret, ſed carnes comederet : ſic docent
Sanchez *in ſumma tom.*1.*lib.*1. *cap.*12.*num* 35.*&
45 de matrimonio dict. lib.*3. *diſp.*18 *num.* 29. † Vbi
id probat de fugiente ex propoſito in alium lo-
cum, vbi ſine parrocho , & teſtibus poſſet ma-
trimonium contrahi , quia Tridentinum ibi re-
ceptum non eſt videndus ibi latè contra alios;
nam qui iure ſuo vtitur , non poteſt dici frau-
dem committere , vt ea ratione effectus matri-
monij contracti impediatur, ex regula *nullus vi-
detur* 53. *paulo poſt princip.* verſ. *is tamen ff. de li-
bero homine exhibendo* , ibi *dolo malo , non videtur
habere qui iure ſuo vtitur :* ſic ibi in verſ. *cæterum*,
vbi tradit alia ex Couarr. Soto , & Nauarro , &
vt optimè aduertit Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.* 2.
*cap.*13. *num.*8. in fine in caſu noſtro non inter-
uenit propria fraus , aut dolus , ſed fuga quæ-
dam obligationis præcepti ; quæ tamen contra
præceptum non eſt; & ita licet per ſe non ſit
bona, non eſt tamen mala , vt docent etiam Fa-
gundez *de præceptis Eccleſ. tractat.* 1. *lib.* 1. *cap.*7.
*num.*7. Diana *p.*1.*tract.*2. *reſ.*14. vbi refert aliter
Villalobos *in ſumma part.*1. *tract.* 2. *dif.*34.*n.*2.
vbi adducit caſum de luſitano , qui cum eſt in
Caſtella , poteſt in ſabbato inteſtina comedere,
de quo ſupra, & ante eum cum aliis, præter iam
ſupra relatos adducit Sanchez *d.diſp.*18.*n.*19.
Infero ſecundò quod ille, qui in die feſto pa- 46
triæ, ſe transfert ad alium locum, vbi dies feſtus
non eſt, laborandi causâ, non tenetur prius miſ-
ſam audire ſi in ipſo mane diei feſti exit , quia
talis homo, non tenebatur audire ſacrum , niſi
vſque ad meridiem;ergo ſi intra meridiem exeat,
ſacro non audito non peccat:ita docet Sanchez
*d.diſp.*18.*n.*21. vbi reſpondet fundamentis con-
trariæ ſententiæ , quam prætet ab eo relatos re-
quirunt. Sa. verbo *feſtum num.* 8. Naldus *in ſum-
ma* verbo *feſtum num.* 8. Sayrus *in claui Regia
lib.*7.*cap.* 12. Fernandez *in exam. Theolog. mor.
part.*1.*cap.*7.*§.*1. *n.* 14. Filiucius *tract.*27.*cap.*7.
num. 111. Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.*2. *c.*15.*num.
pen.* & contra prædictos , præter relatos à San-
chez tenent ſentiendo cum Sanchez Malderus
*part.*2. *q.*96. *art.*5. Fagundez *de præcept. tract.* 1.
*lib.*1.*c.*7. *num.*13. Diana *dicta p.*1.*tract.*10.*reſ.*14.
ſub verſ. *ſcio*, vbi dicit cum Sanchez licere, non
ſolùm poſt factum , vt vult Naldus *in ſumm.*
verbo *miſſa num.*17. & alij , ſed etiam ante fa-
ctum : & hanc vocat probabilem leſſius *lib.*4.
de iuſt.cap 2.*dub.*8.*n.*56 † Nec eſt impedimento, 47
quod iam ille , qui pergit ſummò mane ad
alium , vbi feſtus dies non eſt, intrauerat eum
obligatione audiendi ſacrum , antequam egre-
deretur de patria ; quia reſpondetur ex doctrina
Sanchez illam obligationem audiendi ſacrum,
non obligaſſe perrecturum alibi , vſque ad me-
ridiem, intra quem ſolet in populis ſacrum ce-
lebrari , ſicque proficiſcentem , adhuc fuiſſe in
poſſeſſione ſuæ libertatis dumtamen intra illum
meridiem exiret à confinibus ſui proprij loci,
vbi feſtus celebraretur, ſeu accederet ad locum,
vbi eſſet laboraturus.
Infero tertio quod ſi quis exit à loco vbi ie- 48
iunatur, & accedit de nocte ad alium, vbi carnes
eduntur, poſſit ibi carne cœnare : ſic Villalobos,
vbi ſupra *dif.*35.*num.*2. latè Sanchez *de matrim.
qui dicta diſp.*18.*num.*22. videtur tenere , etiamſi
tota die ille ieiunaret, cum poſſit ſe conformare
conſuetudine loci , ad quem peruenit ; & facit
doctrina relata ſupra in verſ. *& alij.* † Et è con- 49
tra ſi exit à loco , vbi non ieiunatur , carneſque
eduntur, poſſe mane eas edere , quamuis nocte
peruenturus ſit ad domicilium, vbi carnibus ab-
ſtinetur, & ieiunatur, quia extra Domicilium non
adſtringitur illius legibus: ſic Sanchez *d.diſp.*18.
*n.*23.ex doctrina iam adducta.
Infero quarto cum Fagundez *de præceptis Ec-* 50
*cleſiæ tract.*1 *lib.*1.*cap.*7. *num.*8. nempe poſſe ali-
quem laborare diebus feſtis de præcepto Epi-
ſcopi, & ieiunia eius non ſeruare intra eandem
Diœceſim

Diœceſim ipſius Epiſcopi, ſi ibi ſit locus exemptus ab illius iuriſdictione, cum locus exemptus pro extraneo habeatur, vt aſſerunt Auila *de cenſuris part.2.c.3. dub.5.* Henriquez *lib.13. cap.26.*
51 *num.1.* & alij † dicentes excommunicationem Epiſcopi pro tota diœceſi, non ligare eos ſubditos qui commorantur in loco exempto, circa eandem diœceſim ipſius Epiſcopi qui cenſuram
52 fert. † Et ſic Diana concludit ſe probabiliter olim dixiſſe Panormitanos in diebus feſtiuis ab illo Archiepiſcopo indictos poſſe laborare in Eccleſia ſancti Cataldi, quia eſt locus exemptus & ſubiectus Archiepiſcopo montis Regalis.

53 Quinto infert Fagundez vbi ſupra, & Diana cum eo *dict.reſ.14. in fine tract. 10. part.1.* quod ſi feſtum, vel ieiunium ſeruetur in patria, & in loco, per quem tranſit ex præcepto Epiſcopi vtriuſque Diœceſis, tunc videatur peregrinus ad neutrum teneri, & obligari, quia peregrini non ſunt ſubditi Epiſcopi illius loci, vt eos obligare poſſit ſuo præcepto: & quia non tenentur abſentes ad leges patriæ, qui vt refert Diana hanc ſententiam putat probabilem, etiam quo ad caſus reſeruatos, ſi tamen ipſe Fagundez contrariam, vt probabiliorem confirmat, quam ego ſequor ex iam dictis, quia eſto peregrinos non teneatur ad feſtum, vel ieiunium ratione legis ſuæ patriæ à qua eſt abſens, tenetur verò adimplere cum lege, aut conſuetudine loci, vbi peregrinando acceſſit.

54 Dubium tamen eſt an poſſit ientaculum ſumere ille, qui exiens à loco, vbi ieiunatur, peruenturus eſt ad locum, vbi veſcuntur carnibus aliqui negant, quia nondum extat cauſa excuſans, & poteſt mutatâ ſententiâ non proficiſci; & quod proinde cauſa non extabit. Verum Sanchez *d. diſp.12. ſub. num. 22.* putat probabilius poſſe, quando moraliter eſt certus de profectione, & acceſſu illa die ad locum, vbi ieiunium non obligat: ſed quod nullo modo poſſit carnibus veſci, donec eo perueniat, & ponit diſcriminis rationem, quia obligatio abſtinendi à carnibus eſt diuina, & ſic toties illis vtens in die vetito diſtinguat lethaliter quoties vtitur. Vnde infert vt dici poſſit illud præceptum pro parte obligare, pro parte non habito reſpectu ad mutationem locorum.

55 Nec obſtare ait cauſam nondum adeſſe, quia reſpondet ſatis eſſe cauſæ futuræ moralem certitudinem, ſicut iturus ad exercendum opus ſerui, poteſt antequam adeat cibos ſumere, non obſtante ieiunij præcepto, quamuis cauſa nondum extet, impeditique poſſit: ſic Thomas
56 Sanch. videndus etiam *d.diſp.18.n.29.* † dum agit de ea ſimili quæſtione, an Græcus poſſit celebrare in Eccleſia Latina in pane fermentato, vel Latinus in Græca in pane azymo: & quid ſi inter Latinos inueniatur Eccleſia Græca vel inter Græcos, Latina, & in primo caſu poſſit vtcumque voluerit celebrare, in ſecundo debeat peregrinus ſi eſt templum ſibi aptum celebrare ſecundùm morem ſuæ patriæ, de quo late Suarez *in 3. p.q.74.art.4.dicta diſp.53.ſect.3.§ illud verò:* alios caſus circa matrimonium contrahendum ponit, & reſoluit idem Sanchez *dict.diſput.18.à n.25.& n.27.* ex pluribus Doctoribus agens.

57 Ad quartam quæſtionis partem quæ mora in loco hoſpitij reddat peregrinum obnoxium legibus, & conſuetudinibus illius: hanc quæſtionem tractat Sanchez *de matrimonio lib. 3. dict. diſp.18. num. 8. & 9.* vbi etſi aliqui per gloſſam *in dicto c.quæ contra diſt.8.* verbo *aut peregrini* id reſoluant ab animo volentis perpetuò habitare: & ſic ſolùm perpetuò habitantes, & non ſcholares obligari legibus ciuitatis, in qua ſunt, niſi velint ibi habitare, vt tenuit Turrecremata cum Hugone *in cap. quo iure diſt.8. art.4. num.8. §. dignitate*; & ſic viſos tenere, refert Sanchez, Medinam, Ledeſmam, Angl. Palud. Roſell. Syluestrum, & Palacios, quorum ſententiam ipſe *num.9.* improbat, dicens valde rationi diſſonum eſſe ſcholares, qui triennio in loco ſtudij ſolent habitare non teneri illius legibus, & conſuetudinibus. Et ita Dominicum iure optimo *in dicto cap. quæ contra diſt. 8. verſ. cogitare tamen in eo*, & Felinum *in cap. quod Clerici* ſtatim in principio *de foro comp.* reprobare gloſſam allegatam comparantem peregrinis ſcholares, quia vt inquiunt, quamuis minimè ſcholares domicilium acquirant iuxta ea, quæ longè dixi *in diſt. cap. quod Clerici q.2. & in cap. fin. eodem à quæſtione* 1. defectu animi perpetuò habitandi ſortiuntur: tamen forum ex qua ſola cauſa ait Sanchez ſufficere vt aliquis teneatur legibus, & conſuetudinibus alicuius oppidi.

Vnde licet ipſe expoſcat vt peregrinis ad con- 58
trahendum quaſi Domicilium, ratione cuius teneatur, ſi ſtando maiori parte anni ad legum, & conſuetudinum obſeruantiam, ſic cum aliis probans. Tamen ego exiſtimo contra Sanchez hanc difficultatem explicari ſatis iuxta diſtinctionem, quam ſupra elegi, iuxta quam explicaui difficultatem poſitam in toto verſ. *ad primam*: nam ſi peregrinus ſiſtit in loco triduo ſiue die integra, teneatur ad leges, & conſuetudines loci, vbi tunc ſiſtit, quia illud tempus eſt ſufficiens ad gaudendum foro, & à fortiori vellet videre Sanchez ex proximè eius adducta doctrina; non ſic ſi tantùm ſiſteret vt pranderet, aut dormiret. Et hoc idem reprobatâ prædictâ gloſſa, videtur ſentire cum Felino, Barboſa *in dicto cap. quæ contra diſt. 8.* in gloſſa *aut peregrini*, vbi etiam improbat aliquos volentes eam gloſſam intelligere de aduenis, de quibus, dico in verſ. *ſtatim* ſequenti.

Ad quintam quæſtionis partem an aduenæ, 59
ſeu vagi teneantur obſeruare leges locorum, in quibus reperiuntur; igitur ſunt multi exiſtimantes vt quemadmodum peregrini non teneantur legibus, & conſuetudinibus loci, niſi habeant animum perpetuò habitandi ex dicta gloſſa *aut peregrini dict.c.quæ contra mores diſt.8.* ſecundùm quam docent Ledeſma *24. q. 17. art.3. fol. 204. col.1. §. tertio dico*, Angles *in floribus Theologicis part.1. quæſt.4. de ieiunio ante dub.1. dif.2. fol.386.* Azor. *in tit. mor. part.2. lib.1. cap.26. quæſt.9.* & alij relati à Sanchez *dicto lib. 3. de matrimonio diſp.18. num. 8.* vel ſecundùm alios Doctores iam ſupraadductos, quos ſequitur idem Sanchez *num. 9.* ſi habitaturi ſint maiore parte an-
ni † ita ſimiliter non aliter obligari aduenas le- 60
gibus locorum, in quibus morantur, docent in terminis Comitol. *reſponſ. moral. quæſt. 57. n.2.* Suarez *tom.1. de relig. lib.2. cap.24. num.2.* quibus addo Gregorium Sayrum *in claui Regia lib. 3. c.4. num.8.* Leonardum Leſſium *lib. 4. de iuſtitia cap.2. dub 7. num.49.* Vbi ait (hæc ſententia eſt probabilis non ſolùm de peregrinis, qui alibi fixum domicilium habent, ſed etiam de vagis, qui nunquam firmam ſedem obtinent) intelligi poſſe,

poſſe , nam eadem ratio in illis locum ha-
ber , oimirum quia noo ſuot Incolæ,aut inhabi-
rantes.
61 Imo Doctores generaliter loqui dicit Diana
*part.*1.*tract.*10. *reſ.*16. nec diſtinguere hoc loco
inter peregrinos, & vagos,ſed velle omnes alie-
nigenas , qui veniunt animo oon manendi noo
teneri : ſic ex Paludan , Aotonio , Syluestro , &
62 Medina.† Nec obſtare ait quod poſſint percipe-
re ſacramenta , vbicumque inueniantur, quia il-
lud eſt priuilegium , non obligatio, ad nullam,
enim in particulari aſtringuntur parrochiam,
niſi per maiorem partem anni aliquo loco con-
ſiſtere decreuerint, nec abſurdum videri debere
ait eum , qui nunquam ſiſtit nullis particula-
rium ſtatutis locorum teneri , vt tradit Leſſius,
& poſt illum Ioannes Santius *in ſelectis diſp.*54.
*num.*34. Paul Layman *in Theologia moral. tract.*4.
cap. 11. *num.* 6. ob id air Diana ſatis apparere
haoc opinionem probabilem , & iterum agens
io puncto ieiunij, & obſeruationis diei feſti,re-
fert Diana ex Leſſio, & Santio ſupra , *& ex clani
Regia lib.*3. *cap.*4. *num.* 8. *dict. part.* 1. *tractat.*9.
*reſ.*2. in verſ. *notandum* admittentes prædictam
ſententiam, non ſolùm in ordine ad viatores, &
aduenas , ſed etiam ad vagos , etſi aliquibus
63 non placeat. † Et idem Diana ibi in verſ. *no-
tandum eſt etiam* , ait quod etſi ſupra dixerit ad-
uenas accedentes ad aliquem locum abſque in-
tentione ibi commorandi maiori parte auni,
non obligari legibus illius loci : tamen dicit
excipi aliquos caſus , in quibus aduenæ teneau-
tur ſeruare leges locorum , quos affirmat referri
à Doctoribus, quos ipſe pro ſua opinione citat;
ſed vt iam retuli erunt præciſè caſus , quos iam
retuli in confirmationem ſeotentiæ , quam elegi
de peregrinis ſub dict.verſ.*ad primam*, præcipuè
in verſ.*ego tamen*.
64 Nihilominus his noo obſtantibus , ſi viato-
res, & aduenas accipias pro vagis , id eſt , qui
nullam certam ſedem , aut domicilium habent,
ſeu habuerunt , iuxta quæ dixi de vagabundis
in dict.cap. 14. *ibi q.* 7. & *in dicto cap. fin. de foro
comp.quæſt.*4. *&* 5. exiſtimo vt non obſtante va-
rietate opinionum , quæ de peregrinis ſupra re-
latæ ſunt à principio quæſtionis noſtræ princi-
palis, vagi teneantur ſeruare leges, & conſuetu-
dines locorum , & oppidorum , per quæ tran-
ſeunt , quia cum iſti nullum peculiare habeant
domicilium, ſequitur vt illud quoad omnia ac-
quirant ; vbicumque reperiuntur , item ex eo,
quia aliàs viderentur exempti ab omnibus ſta-
tutis, & conſuetudinibus : ſic Sotus *in* 4.*diſt.*18.
65 *quæſt.* 4. *art.* 2. verſ. *eſt hic tamen.* † Sunt ergo
aduenæ vt docent Azor. *part.*2.*lib.*5.*inſtit. moral.*
*c.*11. *quæſt.*13. Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.*2.*c.*14.
*n.*20. Lorca *in p.*2. *tom.*2. *tract.de legibus diſp.*25.
membro 4. in fine Hurtad. *de cenſuris, diſ.*9. cum
nullibi habeant domiciliū totius orbis acolæ;&
ob id teneri ad ieiunia, & feſta, aliaſque leges,&
conſuetudines locorum, in quibus reperiuntur,
alioquin immunes eſſe ab omnibus legibus, &
ſtatutis , quod dicere abſurdum eſſe refert ex
prædictis Diana *dict. part.* 1. *tract.* 9. *reſ.* 2. ſub
66 dicto verſ. *notandum verò.* † Et his omnibus ad-
do Fagundez *de precept. Eccleſ. tract.* 1.*lib.*1 *c.*8.
*num.*4. Filiucium *tom.*2. *tract.* 27. *c.*7. *num.*105.
Reginaldum *in praxi tom.* 1. *lib.*13. *c.*17. *n.*172.
Gaſpar Hurtado *de excommun.diſp.* 12.*difficult.*2.
Villalobos *in ſumma tom.*2. *tract.* 2. *dubit.*33.*n.*1.
cuius verba refert Diana *dict. part.*1. *tractat.*10.
*reſ.*16. ſic teoentes ex eadem ratione : quod vi-
detur tenere idem Barboſa cum Sanchez *in præ-
cepta decalog. tom.* 1. *lib.*1. *cap.* 12. *ex num.* 19.
Henriquez, Deciano, Nauarro, Bartolo,& aliis
*in dict. c. quæ contra mores diſt.*8. in fine, qui dum
Suarez , & Comitolus iam relati viſi ſunt ex
gloſſa ibi innuere , vt aduenæ noo obligentur
legibus loci in quo morantur,ipſe Barboſa cum
præcitatis poſtquam de peregrinis viſus ſit ibi
ſentire , vt deſideretur in eis habitatio , ſaltim
maioris partis anni , vt illi legibus obligentur
locorum in aduenis cum relatis Doctoribus,
contrarium verius eſſe ait.
Et præterquam qoòd pro hac ſententia fa- 67
ciunt fundamenta textus in *dict. c.illa diſt.*12. &
aliorum iurium, quæ retuli ſupra ſub dicto verſ.
ad primam , dum illis probatur peregrinos tri-
duo commorantes, & minus in aliquo loco , te-
neri legibus loci tranſitûs , etiam quòd domici-
lium alibi habent ; ergo euenit, vt fortius dica-
mos hoc procedere in Vagis , Viatoribus , ſeu
Aduenis núllam ſedem,ac domicilium habenti-
bus. † Et confirmo hoc ex doctrina Sanchez, 68
qui poſtquam acerrimè defendit *d. lib.*3. *de ma-
trim.diſp.* 18. requiri ad hoc , vt peregrini legi-
bus ,& conſuetudinibus oppidorum , per quæ
tranſeunt, teneantur , quod ſaltim habeant ani-
mum commorandi ibi maiori parte anni:hoc ni-
hilominus ſequuto, in puncto quæſtionis , poſt
quatuor limitationes, quas ibi ſcribit , quas iam
ego retuli ſupra ad fundandam in illo caſu no-
ſtram opinionem ibi *num.*15. excipit ab illa ſua
ſententia vagos , ex iam adducta ratiooe, diſtin-
guendo illos à peregrinis ; ergo ſi tantus Do-
ctor ſiſtens in contraria ſeotentia,reſpectu pere-
grinorum,quam nos non amplectimur,illam li-
mitauit in vagis ; quid mirum vt hîc abſolutè
teneamus vagos illico, vt inueniuntur tranſeon-
tes per loca , teneri ad obſeruantiam legum , &
conſuetudinum oppidorum , per quæ tranſeunt:
ex quibus poteris reſpondere ad plures alios ca-
ſus,qui ſe ſe offerre poſſint de peregrinis , adue-
nis,viatoribus, & vagis.
Ad quæſtionem aliam dico quæſtione ſequen- 69
ti in verſ. *ad ſecundam*, quæ his conſimilis eſt. † 70
Et an Iudæi commorantes in aliqua ciuitate te-
neantur legibus , & conſuetudinibus illius , in-
fra dico *ſub c.*1. vbi ago de quæſtione : an Iudæi
legibus Romanorum ſint aſtricti & ad alias
quæſtiones , an lex Eccleſiaſtica dirimens ma-
trimonium , non publicata aot ignota Indis,
Chinenſibus , & Iaponis nouiter ad fidem con-
uerſis, aut Mengrelentibus ex Georgianis ſchi-
ſmaticis aut aliis hæreticis habeat vim irritandi?
An Græcus poſſit tranſire ad ritum latinum,aut
obſeruare ea quæ ſunt iuxta ritum latinum,vel è
contra de Latino. Berricellus nuuiſſiuè cum
Suarez, Salas, & aliis *de legibus, in tract.de miſ-
ſionib. Apoſtol. tract.*3. *de legibus q.*79. 80. 81. vbi
*q.*82.*&* 83. agit de illis an licitè Conſtantino-
politanæ mulieres Latinæ , nuptæ Græcis viris
comedant carnes die ſabbati atque obſeruent ri-
tus græcos , & an Græci aliique ſubditi Patriar-
chalium Eccleſiarum Orientis teneantur ad ob-
ſeruandas conſtitutiones Conc. Trid. aliaſque
nouiter editas,ſi de ipſis nominatim non diſpo-
nant, & ibi *q* 84. agit de illa cum Barboſa, Ana-
ſtaſio Germonio Iacob. Azorio & aliis , an ſub-
diti minorum Patriarcharum Orientis & Maro-
nitorum

nitarum, Armanorum, Caldeorum, Aſſyriorum, Gerogianorum ſeu Iberorum & Æthyopum ligentur nouis pontificiis conſtitutionibus, latis pro tota Eecleſia. Et *quaſt*.85. vbi, an conſtitutionis *ad euitanda*, de vitandis percuſſoribus Clericorum publicis & excommunicatis denunciatis extendatur ad Græcos, id eſt, an Græcus teneatur euitare Græcum non denunciatum; *&* *q*.86. an Patriarchæ Orientales habeant auctoritatem diſpenſandi in legibus vniuerſalibus Pontificum aut Conciliorum generalium: & *q*.88. an fideles habitantes in terris quas Turcæ aliique infideles Principes tyrannicè & ſine legitimo titulo poſſident, teneantur in conſcientia eorum legibus, præceptis ac ſententiis obedire: & num ſint propriè Tyranni quando à longo tempore terras fidelium poſſident ibi *q*.19. *&* *q*.20. an Fideles exiſtentes aut tranſeuntes per loca Principum Infidelium teneantur ad ſoluenda tributa, aliàs iuſta?

QVÆSTIO XV.

Lex prohibens, ſi vtatur verbo *non poſſit*, an obliget: & an Prælatus, qui per aliquod tempus exercet munus gubernationis teneatur ſeruare ieiunia, vel dies feſtos illius loci: & an conſtitutus in ætate anni 8. teneatur leges ſeruare: & an ſenes legibus teneantur: & vbi de lege veteri de abrogatione legis, de ceſſatione, irritatione, diſpenſatione legum tractetur; item vbi de ſtatutis, num omnes legibus teneantur etiam Papa, ac Princeps, quando, & quo modo legis obſeruantia obliget ſub peccato, & item multa de lege pœnali; & quod Clerici legibus ciuilibus teneantur, vel non, aſſigno cum habeant ſub rubro textus, vbi tractari valeant, non ſic iam tractatæ quæſtiones ſub hac Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* non poſſit *in lege prohibente poſitum reddit actum inualidum, quia verbum* poteſt *negatiuè poſitum importat neceſſitatem, & actum contra geſtum reddit omnino nullum* num. 2. *vbi quòd inducit ſolemnitatem.*

3 *Verbum* poteſt *ſecundùm alios, cui additur negatione, ſolùm inducit neceſſitatem obligationis, non impotentia ad oppoſitum actum. Hac pars verior videtur* à n. 5. *&* n.9.

4 *Facta contra bonos mores, nec facere nos credendum eſt.*

5 *Aduena apud Indos nequeunt, & Agaſonibus prohibetur emere Barraſauri, & argentei.*

6 *Negatio antecedenter poſita verbo* poteſt, *quid operetur*

Verbum non poteſt *frequenter vſurpatur, etiam in rebus moralibus pro impotentia faciendi licitè, etiamſi ſit potentia valida, vbi exemplificatur* d. n.6.

7 *Baptizatus nondum, nequit in Baptiſmate ſuſcipere in filiolum; aliqui tamen, vt non confirmatus ſuſcipiens, contrahat cognationem.*

8 *Abſolutio à ſacerdote facta, non ſatisfacta parte, iuxta Bullam Cruciata valet.*

9 *Prelatus, & quilibet Magiſtratus, etſi ſecundùm aliquos, non teneantur ſeruare leges, & conſuetudines loci, vbi exercent, cum animum habeant redeundi, vt* n.10.11. *verius, vt teneantur illico. vt alij ciues*, à num.12. 13.14.15.

12 *Præfecti, & officiales debent ſe ſubditis conformare, ſi velint hos obſeruatores legum.*

13 *Capita debent ſe membris conformare.*

15 *Milites exiſtentes in propugnaculis, & præſidiis tenentur ad feſta, & ieiunia, & ad alias leges ſicut Peregrini.*

16 *Pueri, & fœminæ ſecundùm aliquos, niſi proximi pubertati, legibus ſtatutis, & conſuetudinibus non tenentur* n.17.18. *verius tamen eſt, vtà ſeptentio, in quo iudicantur rationis expertes teneri, vt* à n.19.

20 *Infantes ob eorum ſtultitiam non computabantur in populum, nec legibus obligabantur ſatisfacit contrarius* n.21. *&* 22.

23 *Senes poſſunt ex Concilio Toletano veſci carnibus in Quadrageſima, & liberantur ab obligatione legis, ſi ſint decrepiti, & ratione Carentes, non alias, vt* n.26.

25 *Tempus quantumcumque longæuum, non eſt modus tollenda obligationis.*

AD primam quæſtionis partem, non parum laborant Doctores, vt reſpondeant, cum multi exiſtiment verbum *non poſſit* in lege prohibente poſitum ſic neceſſitatem importare, vt non ſolùm reddat actum illicitum, ſed etiam inualidum, vt Doctores communiter docent ex regula textus *in c.* 1. *de Reg. iuris lib.*6. vbi Barboſa *num*.7. probat, cum Auiles, Lanceloro, Gallia, Molina *de primogeniis*, Fuſco, Bernardo Diez, Tiraquello, Couarr. Hyppolito, Azeuedo, Gutierrez, Caldas Pereira, Sanchez, Zenedo, Franciſco Molino, & Rota verbum *poteſt* negatiuè poſitum neceſſitatem importare; ſic etiam ipſe Barboſa cum pluribus *tract. de dictionibus vſufrequent. diſt*.267.*n*.3. quibus addo Gomez *in c*.2. *hoc tit. lib*.6. *§. ſtatuto num*.24. Zeuallos *in pract*.*q*.404.*num*.5. Sanchez præter ſupra relatum *de matrim. lib*. 6. *diſput*.38. *num*.20. etiam *in ſumma tom*.2. *lib*.6.*c*.4. *num*.38. Caſtr. Palaum *tom*.4. *tract*.10. *num*.2 & alios dicentes verbum *non poteſt* negatiuè poſitum importare neceſſitatem, & actum contra geſtum omnino reddere nullum. † Vnde Rebellus *de inſtit. obligationibus lib*. 1. *q*. 6. *num*. 42. ait ſic generaliter negatio præpoſita verbo *poteſt*, reddit ipſo iure actum inutilem, ſi fiat in contrarium; & ideo inducit, ſiue ſolemnitatem formalem, ſic cum Tiraquello *de leg. connub. gloſſa* 4. & videtur comprobari ex §. 1. *inſtit. quibus alien. licet, vel non*, qui prohibet alienari dotem inuitâ muliere à marito, vtendo verbo *non poſſe*, & ex *l. iuſiurandum* §. 1. *ff. de iureiurando* & *l. ſi iuratorem* 3. *C. de in integrum reſtit*. vbi gloſſa verbo *non oportet*, quibus cauetur minorem impuberem non poſſe contrahere, vel etiam puberem,

berem, ſi habeat curatorem, & ex aliis funda-
mentis.
3 Alij inquam Doctores contrariam ſenten-
tiam amplectuntur, fundari in gloſſa *dict.cap.*1.
de reg. iur. quæ ſolùm dicit negationem addi-
tam verbo *poteſt* inducere neceſſitatem obliga-
tionis; non tamen inde fieri vt inducat neceſſi-
tatem impotentiæ ad oppoſitum actum, quoad
valorem eius; vnde cum in illo capite additur
non poteſt licitè adnotari, quod illod verbum *lici-
tè* ſuperabundet, quia idem dictum fuerat per
verbum *non poteſt*: nam id poſſumus, quod iure
4 poſſumus. † Quia quæ contra bonos mores
fiunt, nec facere nos credendum ſit, vt dicitur *in
l.filius ff.de condit.inſtitut.*& ſic Suarez *de legibu:
lib.*5.*c.*31.*n.*14.Merolla *tom.*2.*diſp.*4.*c.*5.*n.*178.&
alij exiſtimant doctrinam ſuperius poſitam de
verbo *non poteſt*, vel *non poſſit*, non eſſe infallibi-
lem, nec ſufficientem, ſi præciſè, & nudè ſpecte-
tur, quia eſt verbum ambiguum.
5 Vnde ego quia video multùm facere contra
relata *num.*1.*textus in l.obligari in principio ff. de
authoritate tutor.* vbi cum dicit obligari ex om-
ni contractu ſine tutoris authoritate pupillum
non poſſe, nihilominus dubium non ſit, vt pu-
pillus ſine ea contrahens naturaliter, ſaltem
obligetur, vt *in l.* 1. *in fine ff. de nouation.* vbi id
gloſſa notauit, & eſt Doctorum placitum quare
acerrimè Granadus *part.*2. *D. Thomæ controu:* 7.
*tract.*3.*p.*1.*diſp.*10. *n.* 18. contrariam ſententiam
defendit adducens in comprobationem prohi-
bitionem *leg.*6 *tit.*8.*lib.*5. *recopilat.* vbi loquens
de los hijos Baſtardos, dicit *no puedan heredar*, &
*lex.*56.*tit.*5. *lib.*2. *recopil.* quæ loquens, vt iudi-
ces nequeant munera accipere per verba illa *no
puedan. reçibir*, nihilominus verbum *non poteſt*,
non ſignificate nullitatem actus, probans ex
textu *in l. ſi quis de eo qui cognou. conſang. vxoris
ſuæ. & l.*12.*tit.* 18. *lib.* 5. *recopil.* dum dicit de
campſotibus *no puedan negoçiar por ſi, ni por ter-
çera perſona*, & *ex l.*5. *titul.* 18. *lib.* 6. *recop.* quæ
prohibet aduenis negociationem apud Indos,
& Agaſonibus emere *Barra*, quas vocant auri,
& argentei, addito verbo *non poſſint*, & tamen
à nemine dici prædicta eſſe nulla: & ſic exiſti-
mo in hoc puncto eſſe procedendum cum di-
ſtinctione, & iuxta materiam ſubiectam.
6 Sunt ergo alia legis verba expendenda, vt
inde præcipi poſſit, an negatio poſito antece-
denter verbo *poteſt* inducat actus nullitatem;
etenim vt eleganter expendit Arriaga *in curſu
Theolog ſect.*6. *num.* 68. *tom.* 4. *diſput.* 23. Cuius
verba refert Diana *part.* 10. *tractat.* 12. *miſcel.* 2.
verbum *non poteſt* ſæpiſſimè, & frequentiſſimè
vſurpatur etiam in rebus moralibus pro impo-
tentia faciendi licitè, etiam ſi ſit potentia vali-
dè, vt paſſim dici ſolet non poſſum exire è col-
legio, non poſſum celebrare ſine paramentis,
ſine patena, ſine calice, id eſt, licitè, ſed non in-
ualidè, alia addens pro exemplo, & comprobat
Diana cum Paludano, Auila, Sanchez, Roſella,
Syluestro, Soto, Nauarro, Quintana Dueñas,
Leandro, Henriquez, Rodriguez, Hurtado,
7 Lezana, & aliis. † Nam etſi *in cap. in baptiſmate
de conſecratione diſt.*5. caueatur, vt non poſſit ſu-
ſcipere in filiolum, qui non eſt baptizatus, ſeu
confirmatus; nihilominus aſſerunt aliqui Patri-
num non confirmatum contrahere cognatio-
8 nem. † Item de ſacerdote, qui non poteſt abſol-
uere, niſi ſatisfacta parte, quia etſi ſecundùm Syl-
ueſtrum verbo *excommunicatio* 11.*q.*5.*n.*6. abſolu-
tio ſit nulla, non ſatisfacta parte; nihilominus
ſunt alij Doctores aſſerentes in tali caſu valere
abſolutionem factam, virtute *Bullæ Cruciatæ*,
etiam non præmiſſa ſatisfactione in caſu, quo
commodè fieri poſſit, Sanchez *de matrim.lib.*3.
*diſp.*33. *concl.*2.*n.*3. cum Rodriguez, & Henri-
quez, Hurtadus *de excommun.diſp.*14.*dif.*5. Leza-
na *in quæſtionibus regular. tom.*3. verbo *Bulla cru-
ciata*, *n.*32. Ludouicus de la Crux *in Bulla crucia-
ta diſp.*1.*c.*4.*dub.*9.*n.*9. Bart. *in Bulla cruc. part.*2.
*tract.*6. *c.*6.*ſect.*7.*num.*64. Auila *de cenſ.p.*2. *c.*7.
*diſp.*3.*dubio* 9.*concl.*2. † Et ſic Diana ſupra *dict.* 9
*difficult.*7. in fine ex Quintana, Dueñas *tract.* 2.
*ſingul.*7. *num.*4. qui nominatim contra Sanchez
impugnat verbo *non poteſt* nullitatem inducere,
& Auerſam *de ſacram. confirmat. quæſt.*72.*ſect.*5.
ait ea omnibus dictis, & aliis, quæ ipſe refert
apparere regulam illam, nempe legem prohi-
bentem, ſi vtatur verbo *non poſſint* annullare
actum, non eſſe regulariter admittendam ſic ab-
ſolutè, & ſimpliciter intellecta, quia vt iam eſt
dictum, hoc deſumitur, tum ex verbis legis pro-
hibitiuæ, & ex materia, quam prohibet.
Ad ſecundam quæſtionis partem, vt facilius 10
reſpondeas præmites dicta ſupra quæſt. præced.
quando peregrini, & aduenæ teneantur legibus
oppidorum, per quæ tranſeunt, aut commoran-
tur: quare nunc breui explanabo duas contrarias
opiniones nouiſſimas, prima Bernardi Barilis
tract. de lege municipali in aduenas diſquiſit. 1. §.4.
*n.*37. aſſerentis cum Baldo 1.*p.conſ.*393. incipient.
*punctus talis n.*2.*& p.*5.*conſ.*156. Bart. *in l.Cornelia
lex* §.*domum, ff. de iniuriis, & famoſis libellis*, Farin.
*in fragment.crim.p.*1.*n.*215. *litt. D. & praxis noua
Epiſcop.n.*222. Stephanus Gratian. *diſcept. forenſ.
c.*181.*n.*4.*&* 5. Barboſa *de officio Epiſcopi allegat.*4.
*n.*29. quod ſcholares, & Prouinciarum guberna-
tores, oppidorum prætores, & præfecti, Caſtella-
ni, famuli ad tempus ſeruientes, & ſimiles, qui
ſemper cogitant de redeundo ad patriam, non li-
gentur legibus, & conſuetudinibus eius loci, vbi
temporaneam habitationem habent, quia non
ſimplex habitatio, & bonorum emptio ſed ha-
bitatio ſimul cum animo permanendi perpetuò
domicilium, & incollatum facit, ſic probantis
ex l.libertus §.5.*ſola ratio poſſeſſionis, &* §. 13. *ſola
domus*, *ff. ad municipal.* & ibi Bart. *l. cum neque
C. eodem.* fusè Crauetta *conſ.*201. *num.*10. † Et ſic 11
infert Barilis plura ſcribens, & poſt illum Paſ-
qualigus *in praxi de ieiunio deciſ.*190.*&* 198. ad-
uenas, peregrinos, Hoſpites, extraneos, & ſi-
miles ad quemcumque locum confluentes, &
ibidem per multos annos reſidentes, cum animo
tamen ad patriam ſuam redeundi, minimè liga-
ri legibus, præceptis, & conſuetudinibus illius
loci, & ſecluſo ſcandalo, non teneri ad ieiunia,
abſtinentias, feſta colenda, miſſamque audien-
dam, nec ad alia, ad quæ, vel vi legis, vel con-
ſuetudinis illius loci aſtringuntur ciues, atque
omnes ibi perpetuò habitantes domicilium, &
hoc ex defectu domicilij, quia per ſolam moram
non contrahitur domicilium, licet longa ſit mo-
ra; & videtur ſic accipi ex his, quæ latè dixi *in c.
quod Clerici* 9. *de foro comp q.*2.*& in c. fin. eodem* à
quæſtione 1.2.3.4.*&* 5.
Ego verò non difficulter exiſtimo quidquid 12
Diana videatur nouiſſimè amplecti *p.*10.*tract.*13.
*miſcel.*13.*reſ.* 21. in fine repetens cum Felino, &
aliis, quos adduxit *p.*1. *tract.*9.*reſ.*2. ſufficere vt
maiori

maiori parte anni inhabiter vt de aduenis am-
plexus eſt non audens opinionem Barilis,& Paſ-
qualigi iam relatam damnare ; imo & putans
vtramque probabilem, reſolutionem petendam
eſſe ex his , quæ dixi in caſo præcedentis quæ-
ſtionis de peregrinis,& aduenis:& ſic vt quem-
admodum iam ibi probaui peregrinos, & adue-
nas illico à principio reſidentiæ in aliquo loco,
etiamſi tranſituri ſint ad alium teneantur ad le-
ges,& conſuetudines loci, vbi adſunt;ſic imo,&
fortiori vinculo teneri iſtos prælatos,& iudices
de quibus nunc inquirimus , qui , etſi habeant
animum diſcedendi à die functi officij : tamen
reuera pro tunc cenſentur habere ad minus quaſi
domicilium,ac longioris tranſcurſus, quam cæ-
terorum peregrinorum;eo quod iam ſint de po-
pulo , vbi inhabitant : ita præter quos ſupra ad-
duxi docet in terminis Leandrus *de præceptis Ec-
cleſiæ tract.1.diſp.3. q.12.& 13.* quia tale quaſi
domicilium ſufficit adhoc , quod prædicti , te-
neantur ad feſta, & ieiunia particularia oppido-
rum, in quibus habitant,vt rectè probat ex Sua-
rez, Sanchez, Valdello,& aliis.

13 Et confirmatur quia cum præfecti,& officia-
les vrbium exerceant regimen illarum neceſſe
eſt,vt ſe ſubditis conforment , ſi velint hoc ob-
ſeruatores legum , & conſuetudinum Vrbium,
14 *qualis enim Rector ciuitatis , ita & populus.*† Item
quia abſurdum eſſet quod capita non ſe confor-
ment membris,vt habetur *in c.non decet diſt.12.&
c.noliте,diſt.12.* & alibi,ſed præfecti,& prætores
ciuitatum ſunt capita ſuæ communitatis ; ergo
eiſdem obligationibus debent ſubeſſe , ac ipſa
15 ſubeſt. † Et quamuis idem Leandrus ſtatim ad-
dat,vt idem videatur ſentiendum de militibus,
qui ſtant in præſidiis,aut fortalitiis , & de pere-
grinis,vel aduenis diu degentibus Romæ , quia
tenentur ad feſta , & ieiunia , & alias leges pro-
prias vrbis Romæ , quaſi deſideret inhabitatio
temporis continui , quam expendit Diana ad
maiorem partem anni , nihilominus ex dictis
dict.quæſt.præced.in hoc caſu exiſtimo à prin-
cipio reſidentiæ talium præpoſitorum currere
eis obligationem conformandi ſe legibus,& cō-
ſuetudinibus oppidorū,vbi inhabitant,cum ſal-
tim debeant habere animū permanendi toto of-
ficij tēpore , imo etſi illū haberent illico migran-
di, vt peregrini,vel aduenæ per fundamenta ibi
16 poſita.†Ad tertiā quæſtionis partē an cōſtitutus
in ætate anni 8.teneatur ad obſeruantiam legis,
ſeu conſuetudinis populi , & nonnulli exiſtimāt
iura , & conſuetudines, niſi proximos pubertati
non comprehendere maſculos ſcilicet poſt de-
cimum annum cum dimidio,& fœminas poſt 9.
& alterius dimidium:ſic Antonius Gomez *lib. 3.
variar.c.1.à n.37.* Azeuedus *in l.2.tit.1.lib.2.recop.*
dicentes poſitis in hac ætate & minoribus 25.
annis iuris ignorantiam nocere *l penult.& fin.
tit.1.p.7.*& D.Ant.videtur ſentire *p.2. tit. 9. c.7.*
§. 2. non teneri pueros præcepto confeſſionis
vſque ad decimum,& dimidium annum , & ali-
quantulum vltra , item & aliis legibus Eccleſia-
17 ſticis. † Et agens Diana *p.3.tract.6.miſc. reſ.*87.
de ea quæſtione,an praxi ſtatim poſt vſum ratio-
nis teneantur præceptis Eccleſiæ , refert etiam
ſolum *in 4.diſt.12.q.1. art.*11. ad finem,vſque ad
duodecimum annum non teneri pueros illis Ec-
cleſię pręceptis,nec confeſſionis;imo & Henriq.
*lib.8.de Euchariſtia c.42.n.4.*cenſet eos non obli-
18 gari ſtatim, ac vſus rationem habent.† Et *lib.*13.

de excomm.c.49. n.5. in gloſſa *littera N.* affirmat
dari pueris lacticania , & carnes aliquo tempore
poſt vſum rationis in diebus ieiunij.Et Ant. Go-
mez *lib.3.variar c.1.n.61.*& Auiles *in c.51. prætor
n.9.*dicunt minores a 5.annor.non ligari conſue-
tudinibus,nec ſtatutis municipalibus,aut eorum
pœnis , ſi contra ea fecerint , & deliquerint , ſed
potius reſtituendos in integrum, vt liberentur. 19
Nihilominus iuxta doctrinā tituli *de diſpenſat.
impuberum,*& eorum,quæ adduxi *ſub tit.de ætate
& qualitate ord.* exiſtimo verius eſſe dicendum
pueros ſtatim à ſeptennio,in quo de iure præſu-
muntur eis acceſſiſſe rationis vſum,teneri ad ob-
ſeruantiā legis ciuilis , ac præcepti Eccleſiaſtici,
itē aliis ſtatutis,& legibus ligari municipalibus,
docent in terminis Pedraca *3.præcepto in fine* §.14.
Angles *p.1.q.6.de ieiun.dif.*6.Sanch.*in ſum.tom.1.
lib.1.c.12.n.9.*Alter Sancius *in ſelectis diſp.41 .n.31.*
Salas *de legibus diſp.14. ſect.13.* Gaſpar Hurtado
de cenſ.dif.7.& de pœnit.diſp.7. dif.9. Suarez *in 3.
p.D.Thom.tom.4.diſp.37.ſect. 2. n.3.* Azor. *tom.1.
lib.7.c.2.q.1.& c.40.q.6.*Narbona *anno* 8.*q.3.*pro-
bans ex doctrina Maſcardi, Cardori,Rabelli, &
aliorū,quia lex communis populi obligat ciues
Reipublicæ,& ſubditos illius,vt ſunt etiā pueri;
etenim conſuetudo cōſtringere videtur illos,qui
ſunt populi.† Cumque ab hac legis obligatione 20
excipiantur infantes ob eorum ſtultitiam , & fa-
tuitatem,ob quam non computabantur in popu-
lū,vt refert idem Narbona *n.2.* & Petro Bungo
*de miſter. n.*5000. ſequitur vt cum à ſeptēnio ſint
pueri iā rationis expertes,niſi aliud probetur, vt
teneantur ad præcepta legis , & Eccleſiæ. † Nec 21
obſtare fundamenta contraria dicendum eſt ,
quia propter nonnulla , quæ adduxi *ſupra* ſub
Rubrica de fide Catholica , vbi egi à qua ætate
fideles ligentur præceptis fidei,ſpei,& charitatis
vbi etiam reſponſum præfui aſſignantibus aliam
ætatem præter ſeptennium , dixi illo completo
fideles obligari ; & ſic exiſtimo idem procedere
in omnibus aliis præceptis , ſi aliter tempus an-
norum non aſſignetur.† Nec obſtant Ant. Gom. 22
& Auiles iam relati,nam etſi poſſit eis ſatisfieri,
vt loquuntur reſpectu reſtitutionis ad excuſandā
pœnam,arg.eorum,quæ dico infra ſub tit.de de-
lictis puetor.vbi propter ętatis imbecillicitatem
mitius puniuntur:tamē quomodolibet non po-
terunt à culpa liberari , cum faciant contra con-
ſcientiam operantes aliter,quàm ſentiunt ſuo ra-
tionis vſu.† Ad quartā quæſtionis partē,ſuppo- 23
ſitis quæ adduxi toto verſ. *ad tertiā* breuiter re-
ſpondetur ; etenim qui liberant octogenarios,&
ſenes decrepitos ab obſeruantia legum fundātur
in eo quod in ea ætate iam conſtituti redduntur,
vt infantes,& pueri,qui nullis legibus tenentur,
tā Eccleſiaſticis,quàm Diuinis, Valaſcus *de priui-
leg.pauper q.18.n.11.*Ludou. Viues *lib.2.de anima.*
† adeo vt ex concilio Tolerano 8.*can.9.* & ac re- 24
lato Bellarm.*contr.tom.3.lib.2.c.9.&* 10.dicat his
permitti veſci carnibus in Quadrageſima,quos,
aut ætas incuruat,aut lāguor extenuat Steph.de
Gaeta *in c.ad limina* §.5 *.n.*207.Palac.Rubios *in c.
omnis vtriuſq; ſexus de pœnit.*dicūt tales ſenes,qui
iā diſcretione Carēt.vt ſæpe numero octoagena-
rij eſſe ſolēt nec,teneātur præcepto annuæ cōfeſ-
ſionis,nec Euchariſtię in Paſchate ex eadem ra-
tione incapacitatis : ſequitur Narbona *anno.*80.
*q.4.*quibus accedo in his , quibus verè decrepiti
ſunt,ac debiles.†Alias obſtaret eis ratio text.*in l.* 25
obligationum fere 44.§.placet ff.de action.& obligat.

quâ cauetur , quod tempus quantumcumque longæuum, non eſt modus tollendæ obligationis, Donellus *commentar.c.8. lib.*16.ibi, Oſuald. *littera A.* & alij de qua latè dixi ſub tit.de præ-
26 ſcript.† Tamen nos loquimur in ſene , qui ex defectu virium, aut ex defectu rationis liberatur,non inquam de illo, qui in ea ætate constitutus poteſt leges obſeruare , ne ſit contra nos Guido Pap. *deciſ.*111. dum exiſtimauit nullum ſenem,etiam de licentia, & permiſſo Papæ citra culpam , etiam in Quadrageſima carnes comedere poſſe,cuius doctrinam,vt falſiſſimam refellit Roderic.à Culigna *in c.denique 6.diſt.4.n.4.*

Ad vltimum propoſitum in quæſtione reſpondeo in fine quæſtionis ſequentis.

QVÆSTIO XVI.

An lex humana poſſit eligere minus malum, vt maius euitet. An poſſit obligare cum periculo vitæ: & an lex humana fundata in præſumptione obliget in conſcientia , ſi eſt veritas in contrarium : & an ſit obediendum legibus Principis Tyranni : & de aliis ad integram materiam ſpectantibus remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Mali minoris electio à lege poteſt fieri , illud permittendo, &* n.6. & 9. & n.11. *vbi quod licet reſpectu legis humanæ* n.14.*quando aliquis perplexus eſt,& dubitat.*

2 *Perplexitas ſecundùm quid, & quæ dicatur abſoluta,*remiſſiuè.

3 *Præſcriptio cum mala fide parit peccatum , &* n.15.*vbi qualiter.*

4 *Peccatum vllum,quamtumuis minimum admitti, ac eligi poteſt.*

5 *Stupri ſuaſio filiarum facta à Loth impiis Sodomitis , vt maius malum euitaretur,ei vertitur ad culpam,&* n.16.

7 *Malum minus vicem habet boni,ſi maiori malo comparetur , nec reſpectu illius cenſetur malum* n.8.& 10.*& licet conſuli minus , vt euitetur maius* n.24.

10 *Peccata deſinunt illa eſſe , quæ propter vitanda grauiora ſuſcipiuntur.*

11 *Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur.*

12 *Deceptio contrahentibus, licet naturaliter intra dimidiam iuſti pretij.*

13 *Plura mala in Republica permittuntur ad vitanda maiora , vt cernitur in Meretricibus ad nefandam libidinem auertendam.*

16 Geneſis c.19.*relatum* n.5.*explicatur.*

17 *Lex humana regulariter non obligat ſubditos cum periculo vitæ,niſi quando immineret cauſa publica periculum graue.*

18 *Dux in bello poteſt præcipere militi , vt faciat* vulgò,centinela *cum periculo vitæ.*

19 *Lex poteſt præcipere cum periculo vitæ in cauſis fidei,& in bonum Religionis.*

20 *Prælatus poteſt Parrocho præcipere cum periculo vitæ, vt tempore peſtis non diſcedat à loco, vt ſuccurrat infirmis.*

21 *Prætor poteſt præcipere Medico , vt curet infirmos, etiam cum periculo vitæ.*

22 *Lex fundata in præſumptione non obligat in conſcientia.*

23 *Hæres ſe immiſcens hereditati ante factum inuentarium,in conſcientia non obligatur plus ſoluere,quàm id , de quo heres eſt;& ſi aliter in foro exteriori procedat:vbi quid de profeſſione præſumpta* remiſſiuè.

24 *Tyrannus peccat iudicium vſurpando.*

25 *Regi Tyranno obediendum eſt præcipienti iuſtum, idemque procedit in Principe gubernante ex populi placitu,&* n.26.

27 *Rubrica de conſtitutionibus poſſent agregari ſignata hic,&* n.28.& 29.

AD primam quæſtionis partem breuiter reſpondeo , quod ſi electio minoris mali eſſet licita ſecundùm quid alicui , qui eſt perplexus , ſeu dubius in eligendo , ſane etiam liceat ipſimet legi humanæ ciuili eligere minus malum vt maius euitet ex regula *legis fin. C.de fideiuſſor.* & comprobatur ex concilio 8.*cap.*2. quod refert Gratianus *in c.duo mala diſt.*13. vbi colligitur illa concluſio,quod accidentaliter , & ſecundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum neceſſario eſt facturus , & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videtur minus , vt maius euitet , vt patet etiam *ex c. nerui eadem diſt.* vbi Barboſa latè ex multis declarat † quæ 2
ſit perplexitas ſecundùm quid , & quæ dicatur abſoluta , videbis D.Thom. 1.2. *q.*19.*art.*6.*ad* 3. vbi Medina *q.*1.Corduba *in ſuo quæſtionario lib.*3. *q.*4.ad finem Valencia 1.2.*quæſt.*14.*puncto* 5.*ad* 2. Vaſquez *ad d.q.*19.*diſp.*60.*c.*2. *diſp.*39. *ſub.* verſ. *ad quartum* , & ex omnium ſententia Molina *de iuſtitia,& iure diſp.*335.*ſub n.*10.

Prædicta verò doctrina videtur impugnari, ex 3
eo quia ſi lege ciuili liceret eligi minus malum, & conſequenter fieret vt illud eligere , non eſſet peccatum ; ſed ſic eſt quod illo iure præſcriptio cum malæ fide permiſſa ob publicam cauſam, ne diu ſcilicet rerum dominia in incerto eſſent adhuc canonico iure expuitur , vt latè dico *in c. fin.c.*1.& alibi *de præſcriptionibus* , eo quod eſt contra conſcientiam, quæ debet eſſe ſine peccato;ergo quamtumuis illo publico fine præſcriptio cohoneſtata , vt ſic inter homines,lites , & iurgia remouerentur , nihil debet fieri cum peccato.† Præcipuè ſi conſideres ex textu *in c. ſuper* 4
de vſuris , *& in c. quis arbitretur* iuſtis ſequentibus . 32.*q.*5.nullum peccatum quamtumuis minimum admitti , ac eligi aliquando poſſe liberè ſecundùm rectam rationem. † Et quod D.Aug. 5
c.9.contra mendacium notat,vt legitur *in c.*19. *Geneſis* , quod ſuaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis , vt maius malum euitaretur, ei vertitur ad culpam.

Nihilominus verum eſt dicere electionẽ mino- 6
ris mali,vt euitetur maius ex relatis iuribus,quia cum quis eſt erronee perplexus non poteſt dici quod abſolutè & liberè vult obiectum minoris mali pro vt malũ eſt,nec quod fertur in malũ,vt poſſibile vitatu mortaliter,ſed potius coactè.† Et 7
ſic Couarr. plura expendens videndus *de ſponſalibus p.*2. *cap.* 7. §.2. *à n.* 9. dixit minus malum vicem habere boni,ſi maiori malo comparetur.† 8
Et Leſſius *de iuſtitia lib.*2.*c.*23. *n.*21. inquit quod

minus

minus malum reſpectu maioris, non cenſetur
9 mal m.† Et in textu *in c. inquiſitiom 44. verſ. verum de ſent.excommunic.& in c.Dominus verſ.ſi verò de ſecund.nupt.& in c.iuuenis* 3.verſ. *quia igitur*,
de pon alib.dicitur vt dubitantes inuincibiliter
de vtroque malo potuerint ſine peccato minus
malum eligere pro vitando maiori, etiam ſtante
10 huiuſmodi dubio,& co non depoſito.† Et Turrecremata *in d.c duo mala ſub n.*1.dixit quòd minus malum in comparatione maioris mali, videtur habere quodammodo rationem boni,& definere eſſe peccatum, iuxta verba Auguſtini dicentis *d.lib.contra mendacium c.7. & 9.* quod illa
deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda, ſuſcipiuntur multa omnino videnda, congerit Barboſa *in d. c. duo mala diſt.* 13. vbi pluribus exemplis,& cum Doctoribus comprobat,&
in d.c.nerui eodem.

11 Et quod reſpectu legis humanæ; ita vt electio
minoris mali ad vitandum maius, licita ſit, ipſe
probat *in d.c.duo n.3.&* 22.per alia, quæ congerit
*in c.omnis 4.d.3.*vbi cum Gratian.ex dicto Iſidoro ibi probet officium legis eſſe quadruplex,
permittere ſcilicet, vetare, punire, & præcipere,
& inter præcipuas legis virtutes connumeretur
permiſſio ex *d.c.duo mala, d.c.nerui diſt.13.& in c.his ratione in fine 31.q.1.l.legis virtus,ff.de legibus*,
& ab hinc lege ęterna,& naturali deducant Doctores cum *D.Thom.2.2.q.93. art. 3. & 22. q.10. art.11.*Suarez *de legibus lib.3.c.15.&* 16. Sanch.
Couuart.& alij, quos ſequitur Barboſa videndus
12 *in d.c.omnis à n.2.&* 3.† Vbi *ex l.in cauſa §. idem Pomponius, ff de minor.& l.item ſi pretio 22. §. vlt. ff.locati l.2.C.de reſcind.venditione c.*Penultimo,&
de empt.vbi late dico, *in c.3.*ait naturaliter licere
contrahentibus ſe decipere, intra dimidiam iuſti
pretij, id eſt, ratione naturali dictante, vt iurgia,
& lites vitentur adducens Pinel.*in d.l.2.*vbi bene
*n.36.*reſpondentem textui prima facie neganti in
l.iure ſuccurſion 6.in fine ibi *quia bono, & æquo non*
13 *conueniat, ff. de iure dotium.* † eodemque modo
procedere plures permiſſiones malorum, quæ vt
minora tollerantur paſſim in Republica ad vitanda maiora, quarum altera maxime cernitur in
Meretricibus ad nefandam libidinem auertendam, Couart.*d.n.9.*Nauarr.*in man.c.17.ſub n.195.*
Menchaca *q.illuſtr.c.48 ex n.1.*Zenedo cum multis ad *decret.collect.146.n.2.*exornantes hi, & alij
text.*in c.inter opera de ſponſalib.*vbi plura adduco.

14 Vnde dici debet vt punctum quęſtionis noſtræ
debeat intelligi in lege permittente, non in lege
præcipiente abſoluè, ſed ſecundùm quid ratione
permiſſionis,& iuxta rationes ſupra adductas de
perplexo, & dubitante eligente minus malum,
ob vitandum maius, quando aliter vitari nequit
15 vtrumque. † Quo pacto non obſtant contraria
relata de præſcriptione cum mala fide quia, quod
de iure ciuili licebat, ſeu permittebatur, latâ po-
16 ſtea lege prohibente, deſinit procedere. † Et ad
locum Geneſis de Loth. cum multis ſatisfacit
Barboſa *in d.c.duo n.*12. excuſans Loth. factum
ex eadem ratione, vel quia ſuadendo Sodomitis
vſum ſuarum filiarum, etiam ob vitandum maius
malum, potuit peccare, quia id fecerat in præiudicium tertij, ſic ibi *n.*13.legendus *à n.*14. vſque
in finem pro vero intellectu illius textus,& aliorum. Qui cum Suarez *de legib.lib.1. c.15 ex n.5. vſque n.12.& c.16.à n.4.* Salas *eodem tract. diſp.3. ſect.4.n.15.* Vaſquez 1.2.*q.92.art.2.n.9.*ait *in d. c.omnis diſt.3.n.5. quod* permiſſio, de qua in illo
textu, non eſt permiſſio facti, quia talis non eſt
effectus legis, ſed permiſſio iuris, quæ regulariter
attribui ſolet malis actibus, de illiſque maximè
intelligi.

Ad ſecundam quæſtionis partem breuiter reſpondeo, regulariter legem humanam non obli- 17
gare ſubditos ad eius obſeruantiam cum periculo vitæ: ſic fere Doctores omnes docent, quia
hoc non eſt neceſſarium ad bonum commune
Reipublicæ, ſed Caiet.12.*q.91.art.1.&* 22. *q.125. art.3.*Adrianus *in 4.q.3.de claui*, Henriq. *tract.de ſynodo Epiſcop.poſt.3.concluſionem*, docent contrarium, qui debent intelligi quando lex imperat
taliter in Reipublicæ commodum, quod ſi ſubditus non obediret periculum aliud graue immineret cauſæ publicæ; & ſic multis modis exemplificant Caiet.*ſupra*, Sotus *lib.1.de Iuſt.q.6.art.4.*
Couar *in c.alma mater p.2.§.3.n.9.*& alij.† Poteſt 18
enim Dux in bello militi præcipere, vt faciat
vulgò *centinela*, etiam cum proprio periculo vitæ, quia Reſpublica habet poteſtatem neceſſariam ad ſui conſeruationem, & bonum commune ſuum, ad quod poterit præcipere cum periculo vitæ: de hoc videbis quæ congerunt præter
alios Villall.*in ſumm.p.1.tract.2. dif.28.*† Vbi ait 19
*n.3.*quod in cauſis fidei,& in bonum religionis,
vt dicit Vaſquez 1.2.*diſp.161.c.2.n.8.* poteſt lex
præcipere cum vitæ periculo.† Et quod ſic tem- 20
pore peſtis, poteſt Prælatus præcipere parrocho,
vt non diſcedat à loco, vt ſuccurrat ſpiritualiter
infirmis,† vel prætor medico, vt eos curet, etiam 21
cum periculo vitæ,& quæ tradit cum multis Balboa *in c.2.de except. à n. 67. & in c.2.de iureiur.à n.140.*expendens quando lex obliget ad culpam,
de quo ago latiſſimè infra *ſub c.1.*

Ad tertiam quæſtionis partem, an lex humana 22
fundata in præſumptione obliget in conſcientia, ſatis reſpondebis ex dictis infra ſub *dict.c.1.*
quando, & quomodo obliget ad culpam, & ſic
reſpondeo breuiter non obligare, vt exemplificant Syluestr verb. *lex q. 9. caſu 2.* Nauarrus *in man.c.17.n.284.*Couar.*in c.cum eſſes de teſtam.n.9.*
& alij multi,& Villall.*d.p.1.tra.2. dif.21.*in hærede, qui ſe immiſcuit hæreditati ante factum inuentarium, qui & ſi videatur obligatus ad ſoluenda omnia debita prædefuncti, ſed in conſcientia, non obligatur plus ſoluere, quàm quod
vt hæres accepit † limitant verò prædictam con- 23
cluſionem, cum lex fundatur in præſumptione,
ob ſolum aliquod morale periculum, quia tunc
erit valida lex in conſcientia, eo quod metitur,
iuxta caſus ordinarios, non ſpeciales. Et vt latè
agas adiunges quæ latè dixi *in Rub. de præſumpt.*
vbi egi de quæſtione *q.1.verſ.ad quintã*, an fictiones legum habeant locum in foro conſcientiæ *à n.3.*& cum multis agit Diana *p.1.tract.10.reſ.27.*
vbi expendit etiam cum Sanchez locum Trid.
*ſeſſ.25.c.19.*de præſumpta profeſſione poſt quinquennium,& prohibitionem Clem. 8. *de largit. muner.*& ex bulla Sixti V. quæ fundatur in præſumptione, & alia item videnda D. Tapia Archiepiſcop. Hiſpalenſ.*p.1. lib. 4. de legibus q.13. per.14.art.*vbi de hac lege fundata præſũptione.

Ad quartam quæſtionis partem an legibus 24
Tyranni ſit obediendum,& licet dicatur Tyrannum peccare iudicium vſurpando, ob idque non
eſſe ei obediendum. Tamen vt quemadmodum in
toto verſ.*ad primam*, dictum eſt poſſe eligi minus malum, vt maius euitatur, & Caietan. verbo
Tyrãnus in ſumma, Medina, quem ſequitur Villal-

lobos, dicant vt ſit licitum conſulere minus malum, vt caueatur maius, vt latiſſimè tractat omnino videndus ad plures caſus Barboſa *in d. c. duo mal. a. c. nerui* 23. *diſt. d. c. omnis diſt.* 5. ſic, & licere iuſtitiam petere à Principe Tyranni ad euitandum aliud maius malum, nempe quale eſſet viuere ſine iuſtitia.

25 Vnde dici debet, vt quamuis proprius Rex, & legitimus gubernet tyrannice ei ſit obediendum, quoties iuſtum ſit quod præcipit, vt patet ex dicto Chriſti Domini *Matth.* 23. ibi *ſuper Cathedram Moyſi, ſederunt ſcribæ, & ſacerdotes quæcumque dixerint vobis facite, & ſeruate*, & ex illo D. *Petri* 1. *c.* 2, ibi *obedite Dominis veſtis, non ſolum*
26 *bonis, ſed etiam dyſcolis.* † Quod intelligunt Doctores, & Medina 1. 2 *q.* 64. *art.* 4. & Vilall. ſupra *n.* 2. idem procedere reſpectu Principis Tyranni gubernantis, Rempublicam ex ſolo beneplacitu populi, ſeu ciuitatis. Et quamuis eſſet aduerſus ciuium voluntatem, ſi iuſta mandet; nam alias Reſpublica peccatet viuens ſine legibus, & obedientia. Et ſic videri comprobatum ex mandato Chriſti *Matth.* 22. ibi *reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari:* nam quamuis Romani haberent oppreſſum Iudæorum Regnum violenter, præcipit vt Iudæi Romanorum legibus obedirent, de quo dico infra *ſub c.* 1. *tit.* & hoc ſufficiant pro Rubrica huic dubio adiunges quæſtiones ſequentes quas tractat nouiſſimè Berricelus *de miſſionibus Apoſtolicis p.* 2. *tit.* 3. *de legibus q.* 88, 89. *&* 90. quos infero ſupra *q.* 14. *num. fin.* in fine vbi fidelibus obedientibus legibus tyrannorum etiam quoad
27 tributa † His addo omnibus, quæ in fine præcedentis quæſtionis reſeruaui hic aſſignare; igitur de lege veteri, & eius abrogatione, item & de ceſſatione, ſeu mutatione legis dico infra *hoc tit. ſub c. tranſlato* 3. aliquid de Irritatione, & de diſpen-
28 ſatione ſub *tit. de reſcript.* & ibi *in c.* 20. † De ſtatutis dico ſub *d. c.* 1. *& in c.* 7. *&* 10. & ibi *in d. c.* 1. quando, & quomodo lex obliget ſub culpa mortali, aut veniali, num lex omnes obliget etiam Principes, & Cardinales ad culpam, ibi: de lege pœnali quando, & quomodo obliget ad pœnam, dico ſub *hoc tit. in c. ex litteris.* An leges ciuiles, ſeu municipales obligent Clericos, latiſſimè ago *in d. c.* 7. *&* 10. *hoc tit.* Et cum his abſoluitur Rub.
29 die 31. Iulij 1656. † de lege tributorum: agit occaſione huius tractus nouiſſimè D. Tapia Archiepiſcop. Hiſpalens *in ſum. p.* 1. *lib.* 4. *de legibus q.* 11. per totam & de tributis in Eccleſiaſticos dixi infra *ſub c.* 10. *à p.* 1 *& q.* 8. & de iuſtitia tri-
30 butorũ in generali dico late *in c.* omnis anima † de cenſibus nonnullæ aliæ quæſtiones pro exornatione huius Rubricæ poterant hic innecti veluti vtrum lex habeat ſemper pro materia præceptum, & vtrum legis naturalis materia ſit vnum præceptum vel multiplex, & vtrum omnium virtutum actus tam naturalis quam poſitui iuris materia ſint, & qui actus in materia vniuſcuiuſque virtutis, aut vitij ſint quos humana lex præcipere poteſt aut vetare, vtrum lex humana externos tantum actus directe præcipere poſſit, & vtrum actus interior concomitanter cum exteriori à iure humano præcipi aut prohiberi poſſit & num modus ſeruandi legem naturalem ſeu humanam ſub illius præceptione cadat, & an eadem ſit materia conſtitutionis ciuilis & Eccleſiaſticæ, & de aliis pro hac Rubrica cum D. Thoma, Suarez Vaſq. & pluribus Frat. Franc. Vallente *p.* 2. in cõcordia iuris Põtificij *p.* 2. *f.* 254.

AD TEXTVM in capite primo.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Canonum ſtatuta ab omnibus ſunt cuſtodienda, etiam à Cardinalibus numero ſecundo & quarto.*
2 *Transgreſſores legis non dicuntur non ſeruantes legem vſu non receptam.*
3 *Leges ſuperiorum ſeruare quilibet naturali, & Diuina lege tenetur.*
4 *Oratio indefinita* remiſſiuè.
5 *Iudicare debet iudex non ad libitum, ſed ſecundùm magis communem Doctorum opinionem.*
6 *Opinio communis non eſt præferenda illi, qui fauet animæ & matrimonio*, n. 7.
8 *Opinio à Præceptoribus recepta, poteſt ſequi, communi omiſſa, & probabilis in foro conſcientiæ* n. 9.
10 *Opiniones, quas quis debeat ſequi in conſulendo, patrocinando, docendo, & iudicando* remiſſiuè, & n. 11.
12 *Opinio vltima num præualeat antecedentibus* remiſſiuè.
13 *Æquitas num ſit ſequenda in conflictu opinionum.*
14 *Litigandum non eſt ad libitum, ſed iuxta actiones legales, & iudiciales, & quo ordine*, remiſſiuè n. 15.
16 *Notabilia quadam pro materia noſtri textus.*

TEXTVS iſte generaliter ſtatuit vt canonum ſtatuta cuſtodiantur ab omnibus, docent cum multis Dueñas *regula* 79. Bernardus *regula* 383. Menochius *de arbitrariis caſu* 380. Zenedus *ad decretal. collect.* 84. *num.* 1. † vbi *num.* 2. addit 2
quod non dicuntur legis Tranſgreſſores non ſeruantes legem vſu non receptam, cum aliis Barboſa *hic num.* 1. *&* 2. vbi *n.* 3. ampliat cum Azor. *inſtitu: moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 5. vt procedat prædicta principalis concluſio, etiam in ipſis Cardinalibus, quorum omnium eſt ratio, quia tam iure Diuino, quàm naturali, † & humano eſt quilibet obligatus, & ad- 3
ſtrictus ad ſeruandas leges, & conſtitutiones à ſuis ſuperioribus ſtabilitas, & ſancitas, Caſtro *de lege pœnali lib.* 1. *cap.* 13. *concluſ.* 1. Nauarrus *in Rubrica de indiciis num.* 99. Farinac. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 17. *num.* 4. Frater Emanuel *quæſt. regular. tom.* 1. *quæſt.* 21. *art.* 3. Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 2.

Vnde quia hîc Pontifex in verſ. *ab omnibus*, videtur omnes indefinite obligare ad canonum ſtatuta, ideò præter plura, quæ ſub Rubrica iam

adduxi

adduxi conducibilia pro comprobatione prædictæ concluſionis, adiunges plura, quæ de oratione indefinita, & vniuerſali ſcribit melius, quam alij Couarr. *lib.1.variar.c.13.* de quo infra *in c.cum omnes 6. hoc tit.* & idem Couarr. *num.8. & 9.* legendus agit de vi, quam habet indefinita à lege prolata, vel ab homine.

5 Et quatenus etiam Pontifex *in 2.part.* verſ. *ſuo ſenſu*, dicit *vt nemo in actionibus, vel iudiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum authoritate ducatur.* Cuius occaſione Barboſa *hic à num.7.* in finitis, quæ ſequuntur comprobat, nempe vt iudex non ad libitum, ſed ſecundùm magis communem, & receptam Doctorum opinionem debeat iudicare facit lex Regia *6.tit.7.lib.2.recopil.* verſ. *otioſi* quæ refero infra *in c.2. de re iudic. q.2. in fine.*

6 Et quod illa præſumitur verior opinio, quæ à
7 maiori parte Doctorum recepta exiſtit. † Et quod opinio communis non eſt præferenda illi opinioni, quæ fauet animæ; Et quod in matrimonialibus cauſis propter illorum fauorem,
8 poſſumus recedere à communi opinione. † Et quod opinio à præceptoribus recepta poteſt ſe-
9 qui, communi omiſſa † & quod opinio probabilis in foro cõſcientiæ ſequi poteſt relictâ probabiliori; ideo poſſemus hîc innectere tracta-
10 tionem de conſcientia dubia, † & quas opiniones debeat quiſque ſequi, ſiue in patrocinando, docendo, conſulendo, iudicando, & practicando, ſcribunt præter illa, quæ adducunt Doctores *in l.1.§.ſed nec, C.de veteri iure Enucleando*, Sanchez *de matr.lib.3. diſp.44.* Azor. *tom.1 moral.lib.2.c.3.* Nauarrus *in man.c.17.à n.18.* Villalobos *in ſumm.*
11 *part.1. tract.1. à difficult.4.* † vbi *difficult.5.* tractat de opinione, quam debet iudex amplecti, congerit infinita cum pluribus videnda P. Franciſcus Lugo è Societate IESV hîc vita functus Vallis oleti, in ſuo libello, vbi cum modernis expendit Et vt vberius agnoſcas, leges quæ ego latè ſcripſi *in c.Cappellanus 4.de feriis quæſt.4.* vbi dixi
12 de dubiis, † & an vltima opinio præualeat antecedentibus: vbi quid in opinione minus probabili: & quam opinionem teneatur ſequi iudex. †
13 Item adiunges quæ ego latè ſcripſi *in c.2. de re indicata*, vbi *quæſt.2.* dixi de dubiis: & an in conflictu opinionum ſit ſequenda æquitas: & quid
14 debeat iudex facere in pari dubio † item applicabis pro ampliatione quæ latè dixi *ſub c. dilecti 6.de iudic.* vbi quod non ad libitum eſt litigandum, ſed iuxta actiones iudiciales, & legales, à quibus iudices non recedunt.

15 Iterum ad prædicta verba *vt nemo ſuo ſenſu, ſed canonum authoritate ducatur*, applicabis quæ dico *in cap. ne innitaris 5. hoc tit.* vbi etiam aliqua annoto de ordine, quem debet iudex obſeruare in
16 iudicando. † Quibus ſic breuiter prælibatis, & conſideratis, leges quæ adducunt, & ſcribunt de materia textus noſtri, præter ordinarios, & quos hîc congerunt Barboſa, & Zenedo *dict.collect.84.* adiunges Azor. *lib. 4. moral. à cap. 1. de natura legis* Vaſquez *1. 2. quæſt. 99. art. 1. diſp.140. per totum, & art.2.diſp.141.per totam de poteſtate condendi leges* idem *vbi ſupra quæſt.95.art.1.diſp.152. per totam, & diſput. 153. & art. 3. diſp. 155.* vbi *cap.2. diſp.156. diſputat. an lex* obliget ante promulgationem: & an vt omnes obliget, debeat eſſe vſu recepta, Azor. *lib.2. moral. cap.4. & 5.* an obliget in conſcientia *c.6.7.8.9. & 10.* Vaſquez *1.2.q.96.* ante *art.4. diſp.158.* quid de omnibus legibus humanis idem Azor. *lib.5.moral.c.15.* & quis poſſit facere leges poſitiuas, Molina *de iuſtitia tract.5. tit.6. diſp.68.69.70. & 71.* de quibus hîc non repeto, nec de aliis, quæ occaſione huius textus poſſent tractari, cum ſatis ſupra in Rubrica ſint iam agitata: quare nunc agam de quæſtionibus, quas diſperſim offendi agitatas per Doctores, occaſione huius Pontificiæ deciſionis & de materia textus noſtri nouiſſimè P.Frane.Vallente *in concordia iuris Pontificij p.2. per totam.*

QVÆSTIO I.

An ius canonicum vtroque foro ſeruetur, & antecellat in ſui obſeruatione iuri ciuili: & an omnia, quæ habentur in iure canonico habeant vim legis: & an verba imperatiua poſita in canone obligent ad peccatum: & an lex ciuilis, canone deficiente, præferatur dictis Patrum.

SVMMARIVM.

1 *Leges iuſtæ quantumcumque humana iuſtè ſtabilita, habent vim obligandi in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem, &* q.2. num.1.

2 *Ius canonicum obligat in vtroque foro, quod innititur æquitati.*

3 *Canonicum ius ſeruatur in materia præſcriptionis, vel vbi de matrimonio tractatur, aut agitur de rebus ſpiritualibus, vel Eccleſia immunitate in cauſis piis miſerabilium perſonarum, de hæreſi, & de vſuris, &c.*

4 *Ius canonicum ſeruatur, vbi tractatur de iuribus feudorum, limitatur cum eſt abrogatum alio canone, & aliis modis* n.6.& 7.

5 *Canonis tranſgreſſor eſt deponendus, & ei contrauenient peccat, & veniens contra illum incurrit infamiam canonicam.*

6 *Canonicum ius non ligat Iudæos, & Paganos, &* num.7.

8 *Canonicum ius præcellit ciuili, quoties aliquid clarum eſt illud, dubium verò ciuile.*

9 *Canonicum ius ſeruatur de iure ciuili, etiam ſi lex ſit in materia peccati contradicens, & etiam ſi ſolùm immineat veniale peccatum, & in materia malæ fidei* n. 10. *non tamen ſi ſumus in materia temporali, vt* n.13. *& in materia legali* n.14.

11 *Opinioni Canoniſtarum ſtandum eſt in materia vſurarum, quoties inter illos, & Doctores legiſtas, ſunt diuerſæ opiniones.*

12 *Canones ſunt obſeruandi, cum deficit ius Regium,* & n.14. *in fine.*

15 *Lex ciuilis ex cauſa poteſt ius canonicum moderare; ita vt lex ea obſeruetur, ſi quod moderatur reperiatur aliquando permiſſum fuiſſe. vt* n.16.

16 *Homicidium lege Diuina fuit aliquando permiſſum.*

17 *Lex ciuilis obſeruabitur quando eſt ſcripta, & ius canonicum non ſed qualiter contingat non eſt facilis in praxi.*

18 *Legis vim non habent omnia, quæ reperiuntur in iure canonico, cum non omnia decreta compilata à Gratiano ſic obligent.*

19 *Canonicum ius componitur ex decretis Pontificum, Conciliorum, legatorum, Abbatum, & aliorum, vel ex dictis ſanctorum.*

20 *Verba imperatiua poſita in aliquo canone, ſub lite eſt, num obligent, vt verba præceptiua, ſeu prohibitiua,* & n. 21. 22. & 23.

24 *Sanctorum dicta, deficiente iure canonico, ſunt obſeruanda in materia ſpirituali, & non ius ciuile, ſecus in temporalibus, vt circa teſtamenta, hereditates* n. 25.

25 *Leges Imperatorum loquentes de teſtamentis, hereditatibus, & aliis dicuntur per verba eorum Diuinitus promulgata.*

1 AD primam quæſtionis partem,
reſpondeo quod cum leges iuſtę,
quantumcumque humanæ à ſu-
perioribus iuſtè ſtabilitæ, ha-
beant vim obligandi in foro
animæ ad culpam mortalem, vel
venialem, iuxta materiæ grauitatem, vt notant
Doctores cum D. Thoma *part. 2. q. 96. art. 4.* (de
2 quo dico infra) † ſequitur dicendum vt cum ius
canonicum ſit ſtabilitum magno cum conſilio,
& deliberatione, quod obliget in vtroque foro,
ita vt in vtroque ſeruetur, iuxta gloſſam hîc, &
per textum noſtrum communiter Doctores,
canonicum enim ius æquitati innititur, vt benè
patet per Alciatum *in Rubrica de præſcript. n. 12.*
Gratianus cum pluribus ampliationibus *regula 57.* & faciunt quæ dixi *ſub c. fin. eodem tit. de*
3 *præſcriptionibus.* † Etenim ius canonicum, vt ibi
ſeruatur in materia præſcriptionis, vt latè ibi
dixi, & explicat Arias Pinelus *in auth. niſi tricenale n. 11. C. de bonis maternis*, Couarr. *in regula
poſſeſſor. de regulis iuris lib. 6. p. 2. §. 11. n. 3. & 4.*
vel vbi materia matrimonij tractatur, ſeu agitur
de rebus ſpiritualibus, vel ſuper Eccleſiæ immunitate, & in cauſis piis, in cauſis miſerabilium perſonarum, in materia hæreſis, iuxta quæ
dixi de his omnibus, de rebus ſpiritualibus *in
c. 2. 3. 4. & 8. nouit, & aliis, de iudiciis, & foro
comp. de matrimonialibus in c. tuam, de ordine cognit. in c. litteras, de reſtit. ſpoliat, & in c. cum conſanguinei 11. de ſententia, & re iudic. de immunitate in dict. tit. de iudiciis, & infra in cap. 7. & 10. hoc
tit.* & ad plura *in c. 10. de iudic.* vbi etiam de hæreſi, & de vſuris *in dicto c. tuam, de ordine cognit.
de cauſis piis, & viduarum in c. 11. & c. 15. de foro
comp.* de his omnibus breuiter cum aliis Gratianus *dict. regula 57. n. 13. 14. 15. 16. 19. & 20.* cum
Doctoribus, quos refert.

4 Vnde infero quod ius canonicum ſeruetur,
vbi tractatur de iuribus feudorum, vt docent
Philipus Decius *conſ. 131. n. 3.* Curtius Iunior
tract. feudor. 12. q. 1. n. 2. vbi alia ſingularia tradit
in materia, & Alex. *conſ. 15. n. 3. lib. 5.* Ioan. Oroſcius *in l. de quibus num. 15. ff. de legibus col. 175.*
Ioannes Neutzan. *in ſua nupt. lib. 5. n. 69.* Maranta *de ordine iudiciorum 3. p. num. 88.* & faciunt
plura, quæ congeſſit in *c. cæterum de iudic.* Et addunt Hypolit. *in l. vnica, C de raptu virg. n. 194.*
Decius *conſ. 452. n. 6.* & ibi *n. 15.* alia adducens, regulam ampliari vt procedat maximè in terris
5 Eccleſiæ. † Et in tantum procedere docent Doctores congeſti à Gratiano dicta regula *57. n. 2.
3. 4. & 5.* vt contraueniens Canoni peccet mortaliter, maximè ex contemptu, vt infra *in c. ad
concupiſcentiam*, & quod Tranſgreſſor canonis ſit
deponendus ex gloſſa hîc uerbo *inhibimus*, quam
dicit veram Felinus aliquibus concurrentibus,
de quibus ipſe *n. 11.* Item quod veniens contra
canonem incurrat infamiam canonicam, ſecundum Abbatem *in c. illud not. 3. de maioritate, &
obedientia*, per textum ibi: videbis Felinum *hic à
n. 9.* vbi ponit ampliationes alias.

Hæc tamen limitatur regula, quando ius ca- 6
nonicum eſt abrogatum per contrarium canonem, vel contrarium vſum, gloſſa & Doctores
hic, benè explicat Petrus de Dueñas *in regula 99.* † Secundo, vt non procedat in Iudæis, & 7
Paganis, quos ius canonicum non ligat vt eſt
textus *in c. gaudemus de diuortiis, & in c. an fidelibus
de conſanguinitate, & affinitate:* latè Socinus *conſil. 119, n. 24. lib. 4.* quas duas cum aliis octo limitationibus tradit Felinus hic, & pro hac vltima
materia de Iudæis, præter quæ dico *in tit. de Iudæis, & Paganis:* applicabis quæ adduxi *in c. Iudæis 20. de teſtibus.*

Ad ſecundam quæſtionis partem etiam dico, 8
quod ius canonicũ præcellit Iuri ciuili, quoties
aliquid eſt clarum de iure canonico, & dubium
de iure ciuili, tunc enim in vtroque foro ſtatur
iuri canonico, vt per Iaſon *in l. 2. §. genera n. 22.
ff. de acquirenda poſſeſſ.* Socinus *conſ. 33. lib. 1.
num. 15.* Ioannes de Neuiza *in ſua ſilua nupt. lib. 5.
num. 69.* & dicit hanc eſſe communem Nicol.
Bellon. *in conſ. 25. num. 8.* Robert. Maranta *de
ordine iudicior. 3. p. num. 73.* † Etenim ius canoni- 9
corum ſeruatur de iure ciuili, etiam ſi lex canonica ſit contradicens in materia peccatum concernenti, vt benè per Iaſon *in l. 2. §. ex pluribus
ff. de acquirenda poſſeſſione num. 5. & 18. & auth.
ſacram puber. C. ſi aduerſ. vendit. num. 14. & in §.
fuerat Inſt. de actionib.* Gutierrez *in l. nemo poteſt,
ff. de leg. 1. num. 207.* & Padilla *in l. ſi aquam, C.
de ſeruit.* affirmat idem eſſe, etiam ſi ſolùm immineat peccatum veniale, Alciatus *in c. cum contingat. de iureiur. num. 50.* Burgos & Paz *in l. 1. tauri
num. 457.*

Hinc enim procedit vt in materia malæ fidei, 10
quia agitur de animæ periculo ſtetur iuri canonico, vt benè tradit Ioannes Oroſcius *in l. omnes
populi ff. de iuſtitia, & iure n. 70. & 71. col. 61.* &
patet ex his, quæ latè dixi *in d. c. fin. & c. 1.* cum
aliis de præſcript. & in materia iuramenti ſic
procedere docent Didacus de el Caſtillo *in
l. 64. tauri num. 73.* Bellon, *conſ. 15. n. 2. ad finem,*
Matthæus de Afflictis *in deciſ. Neapol. 381. n. 3.
& deciſ. 322. n. 5. & deciſ. 263. n. 2.* quod qualiter
intelligatur tradit benè Felinus *in c. Eccleſia ſancta Maria hoc tit à n. 49.* Socin. *conſ. 77. num. 13.
lib. 1. & conſ. 80. n. 14. eodem libro*, refert hæc, cum
aliis Gratianus *dicta regula 57. n. 6. 7. 8. & 9.* &
faciunt quæ latè de hoc caſu iuramenti, egi *ſub
c. ſi diligenti de foro competenti, & in c. nouit de iudiciis q. 13. & ſub c. 10. q. 28. & in toto tit. de iureiur.*

Et procedit in tantùm quod ſi ſint opiniones 12
diuerſæ in materia vſurarum inter Canoniſtas,
& Theologos, Canoniſtis ſtandum ſit, vt docent
Ancharranus *in diſput.* quæ incipit *antiquis, &
temporibus col. 10.* Ioannes de Neuiz. alios referens in ſua *ſilua nuptiali lib. 5. num. 69. in medio*
Maranta *de ordine iudicior. 3. part. num. 77.* † Et 13
ſic videmus in praxi quod deficiente iure Regio, ſit ad canones recurrendum de quo dixi
ſub c. 15. de Teſtibus, in terminis Ioannes Lupus *in*

repe

repetitione, cap. per veſtras de donat. inter virum.
& vxorem in princ. introductionis col. 7. & allegat
Bald. quod ipſe optimè declarat qualiter proce-
dat, & rurſus *in repetit. col.* 174. verſ. *ecce quanta*
Burgo de Pax. latiſſimè *in l. 1. tauri à n.* 191. Grat.
d. regul. 57. *n.* 10. *& n* 18.

13 Hoc autem videntur limitari, primo quando lex
ciuilis eſt contraria iuri Canonico, & ſumus in
materia temporali, non ſpirituali, & concernen-
te pactum, euenit vt quælibet lex ſeruetur in ſuo
foro, vt reſoluunt bene Robert. Marania *de or-
dine iudicior.* 3. *p. n.* 77. Felinus *in cap. in cauſis in
princ. n.* 4. *de teſtibus*, vbi videbis quæ dixi, Decius
in l. culpa caret. n. fin. ff. de regulis iuris, Ioan. Cam-
petius *tract. de dote* 5. *p. q.* 69. *n.* 6.

14 Secundo limitatur in materia legali, quia in
ea ſtatur Legiſtis, & in canonica Canoniſtis, vt
volunt omnes per textum *in c. 1. & in c. 2. de noui
operis nunciat.* non enim vt ibi dicitur ſacri Ca-
nones dedignantur leges ſequi; cum ergo
decreta Pontificum habeant omnimodam ſimi-
litudinem cum conſtitutionibus Principum, vt
quemadmodum hæ leges habeant vigorem, vt
iam ſupra probaui *in Rubr.* ſic & illi; ſit enim vt
in cauſis decidendis vtriuſque ſit opus, cum ea
tamen differentia in praxi, quod deficiente
noſtro iure Regio prius ſit ad Canones recur-
rendum, vt dixi.

15 Benè tamen verum eſt quod licet ius Cano-
nicum ſeruetur in vtroque foro: tamen ex cauſa
lex ciuilis poterit ipſum ius Canonicum mode-
rari; ita vt lex ciuilis obſeruetur, docent DD. *in
l. fin. Cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publ.* ſed tunc
procedere dicendum eſt, quando id, quod mode-
ratur per ius ciuile reperitur aliquádo fuiſſe per-
16 miſſum vt in præcepto *ne occidas.* † Nam aliquá-
do lege diuina permiſſū eſt occidere, vt *Mat.* 19.
omnis qui occiderit gladio peribit: tradit videndus
Didacus Del Caſt. *in d. l. 1. tauri gloſ. contra Dios*,
verſ. *ſed quæro* dicens vt tunc poſſit homicidium
imponi per legem ciuilem, ſecus aliàs.

17 Item ius ciuile obſeruabitur, vt docent Socin.
in regula 215. Burgos de Paz *in d. l. 1. tauri n.* 523.
Mathienc. *in l. 7. tit.* 11. *gloſſa.* 2. *n.* 17. *lib.* 5. *recopil.*
Caſan. Burgund. *Rub.* 10. §. 1. verſ. *homine conſo-
mine num.* 6. Gratian. *d. regula* 57. *n.* 24. 25. & 28.
quando lex eſt ſcripta, & ius Canonicū non item:
de his .n. duabus limitationibus, & qualiter lo-
cū habere poſſunt pro praxi poteſt aliquo modo
dubitari. Adiunges dicta infra in verſ. *ad vltim.*

18 Ad tertiam quæſtionis partem, an omnia, quæ
habentur in iure Canonico, habent vim legis:
& quia ſatis, & abundè reſpondi ſupra *in Rubr.
ſub q.* 12. in verſ. *ad quintam*, an decretum Grat.
habeat legis vim, & ibi in verſ. *ad ſextam*, an
Pontificum decretis tantum ſit clauſis oculis;
ideo nunc breuiter reſpondeo negatiuè, quia vt
ibi dixi corpus totius iuris Canonici componi-
tur ex conciliis prouincialibus, ex dictis ſancto-
rum Patrum, vt ex Auguſtino, Iſidoro, & ex
aliis, de quibus, ac de aliis decretis Gratiani ibi
dixi, vt non habeant vim legis. Quæ omnia præ-
cipuè habentur in corpore decreti, item & Pa-
leæ; imò etſi Gratianus aliquid referet tanquam
dictum ab aliquo Concili , vel Papa, ſi aliunde
conſtaret non fideliter referri, aut eſſet res om-
nino dubiæ authoritatis: docent Granado *in
p. 2. D. Thom. contr.* 7. *tract.* 3. *p.* 1. *diſp.* 3. *ſect.* 7. *n.* 17.
Suarez *de legibus lib.* 4. *c.* 5. *n.* 5. Greſſerus *pro de-
fenſione Bellarm. lib.* 2. *de Rom. Pontifice. cap. vltim.*
Rodrig. *in quæſt. regul. tom.* 1. *q.* 6. *art.* 2. Rodericus
à Cugna *in proœmio decreti, Gratiani n.* 19. alij pe-
nes ipſum, Diana *p.* 3. *tract.* 6. *miſc. reſ.* 26. vt non
ſit obligatio illi parendi, ex quo fit, vt ſolùm ha-
beant legis vim, quod ſolus Pontifex approba-
uit, ſiue per ſe, aut cum Concilio generali, quod
habet vim obligandi vniuerſam Eccleſiam. † Et- 19
enim vt reſoluit Barboſa *in cap. regula*, poſtquam
n. 3. dixit ius Canonicum componi, vel ex decre-
tis Pontificum, vel Conciliorum, quæ ſunt vni-
uerſalia, aut prouincialia, ſeu Synodalia, vel ex
decretis Legatorum, Abbatum, & aliorum Præ-
latorum inferiorum, vel ex dictis ſanctorum Pa-
trum, & de decretis Pontificum, dicat habere
omnimodam ſimilitudinem cum legibus Prin-
cipum, quæ vim obligandi habent, & hæc de-
creta referat ad conſtitutiones, Bullas, ac Epi-
ſtolas, quas vocamus decretales, de quibus *in c.
quidam cum ſequent.* 25. *q.* 1. *& in c.* 1. §. 9. *quibus* 19.
diſt. ſequitur vt ius Canonicum, quatum in illis
continetur obliget vniuerſaliter, non ſic cæteræ
leges, vt explicui ſub *diſt. q.* 12.

Ad quartam quæſtionis partem an verba im- 20
peratiua poſita in aliquo Canone, Bulla, ſeu de-
creto Pontificio, obligent ad peccatum mortale
caſus iſte eſt admodum practicabilis, & quod
verba imperatiua, præceptum ſub mortali non
indicent, docuerunt Caietan. *in* 1. 2. *q.* 166. *art.* 9.
circa ſolut. ad. 2. & alij & Rodrig. *in addition. ad
Bullam cruciatæ* §. 9. *n.* 77. † Vbi dixit quod leges 21
Canonicæ non obligant ad peccatum mortale,
niſi habeant verba præceptiua, aut prohibitiua,
etiam ſi ſint modi imperatiui, eo quod non præ-
cipiens, ſeu prohibens Legiſlator rem aliquam,
videtur velle non obligare ad peccatum; & ob
id Petrus de Ledeſma *in ſumm tom.* 1. *tract. de Eu-
chariſtia, c.* 11. ante *concl.* 9. Villal. *in ſumma tom.* 1.
tract. 7. *dif.* 37. *n.* 7. dicunt vt verba Trident. *in c.* 5.
& 7. ſeſſ. 13. ibi *vt Sacerdotes quàm primum confi-
teantur, ſi celebrauerint ob inopiam Sacerdotis, abſ-
que confeſſione*, non contineant præceptum ſub
peccato mortali.

Sed quod verba imperatiua poſita in decretis 22
Conciliorum, & Summorum Pontificum, indi-
cent præceptum ſub mortali, docent Vaſquez *in
p.* 2. *diſp.* 158. *c.* 2. *n.* 24. Caſtr. Pal. *in opere morali,
tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 9. *n.* 3. Granad. *in* 1. 2. *D. Thom.
controu.* 7. *tract.* 3. *p.* 1. *diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 3. Bonacina
tom. 2. *diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 4. *n.* 10. cum Syluestro,
Armilla, Suarez, Salas, & aliis docent relata con-
cilij verba indicere præceptum ſub mortali:
ſequitur Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 191. *& per clem.
exiui de verb. ſignif.* §. *item quia* verſ. *nos itaque*, &
per *cap. Clerici de vita, & honeſtate Clericor.* † Ex 23
eo quia lex verbo imperatiuo condita regulari-
ter loquendo obligat ſub mortali in materia
graui, niſi aliud ex coniecturis appareat; & li-
cet ego ſic fatear: video tamen in praxi rece-
ptum circa intelligendum Trident. in relatis ver-
bis, communiter Doctores docere non ea obli-
gare ſub mortali peccato. Et in terminis iterum
dixit Villalob. *in ſumma p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 18. *n. fin.*
vbi agit *n.* 3. *&* 4. quando agnoſcetur, vt lex hu-
mana obliget in conſcientiæ foro. De quo, ac
de multis alij occaſione textus noſtri dico in
quæſtionibus proximè ſequentibus, & ex aliis
adductis *ſupra q.* 5. *&* 6. *de acceptione legis*

Ad vltimam quæſtionis partem reſpondeo 24
cum diſtinctione, per textum *in cap. de libellis
diſt.* 20. quod ſi deficiente Canonum authori-

tate, reperiantur leges ciuiles contrariæ dictis ſanctorum Patrum, veluti, Hieronymi, Auguſtini, & ſimilium reſoluetur, vt ſi igitur de materia ſpirituali, & ad fidem ſpectante, ac de interpretatione ſacrę Scripturæ, præferantur dicta Sanctorum, vt ibi habetur.

25 Sin autem agatur de materia temporali abſolutè, veluti de teſtamentis, hæreditatibus, & ſimilibus, potius ſit ſtandum legibus ciuilibus, quia iſtæ à Pontifice approbantur in huiuſmodi materiis, & dicuntur per ora Principum Diuinitus promulgatæ, *cap. fin.* 16. *q.* 3. Quam tamen approbationem non habent dicta, ſanctorum Patrum, *cap. noli*, *cap. ego ſolis*. 3. *diſt.* de quo latè ſunt videndi Lucas de Peña *in leg. Medicos Cod. de profeſ. & medi.* & alij relati à Barboſa *in dicto cap. de libellis num.* 3. *diſt.* 2. alia dico infra *in cap. ne imitaris.*

QVÆSTIO II.

An lex lata ſub pœna mortis obliget ſub mortali: & an Principes ſæculares poſſint in ſuis legibus obligare transgreſſores ad peccatum mortale: & an poſſit ſuperior obligare ſub veniali circa materiam grauem; & an dignoſci poſſit quando lex humana obliget in conſcientia, & ad mortale.

SVMMARIVM.

1 *Lex lata ſub pœna mortis, mutilationis, exilij, triremium, vel ſub alia graui probabilis eſt, vt obliget in conſcientia, & ſub peccato mortali*, num. 5. *non tamen eſt improbabile ſic non obligare, vt probatur exemplis*, num. 6. & 7.

2 *Transgrediens legem præcipientem ſub pœna mortis, operatur in eius contemptum, & num obligetur in conſcientia, ſecluſo contemptu*, num. 18.

4 *Lex quoties præcipit ſub pœna excommunicationis obliget ſub peccato mortali*, & q. 3. num. 3.

8 *Lex ciuilis obligat transgreſſores in conſcientia, vt à* n. 15. *contraria ſententia multis fundamentis roboratur*, n. 14. & 19. *vbi illis reſpondetur.*

9 *Leges ciuiles imponentes multas pecuniarias, dum aliquid prohibent, veluti ligna ſcindere, &c. non obligant in conſcientia ſecundum aliquos, aliter* n. 10. 11. & 12.

12 *Religionum Conſtitutiones, quæ non exprimunt ad culpam obligare, non ſunt vera leges, ſed monitiones, & concilia guberni j.*

13 *Legiſlator explicans ſe non velle obligare ad culpam, tunc legem frangens non peccat, aliter in dubio; & de ratione*, n. 16. 17. 18. & 19.

16 *Legiſlator homo ex natura rei habet poteſtatem obligandi in conſcientia.*

19 *Politica poteſtas, etſi dicatur mere temporalis ratione obiecti, ratione tamen obligationis eſt ſpiritualis.*

Lex Diuina minutiſſimè magis, id eſt firmius obligat propter eius perpetuitatem, quæ non adeſt in lege humana, dict. num. 19.

20 *Superior poteſt obligare ſub veniali tantùm peccatum, etiam circa materiam grauem, vt* n. 21.

21 *Actus agentium non ſe extendunt vltra voluntatem eorum,*

Lex humana reſpectu ſui principij; & ſi quoad obligationem procedat à iure naturæ, nihilominus ſi ſuperior non vult non obligabit ſub mortali peccato. d. n. 21.

22 *Vouens poteſt etiam in materia graui ſe tantum obligare ad veniale, ſecus in iuramento.*

23 *Confeſſarius poteſt pœnitentiam grauem imponere tantùm ſub veniali.*

23 *Lex humana ſi non exprimat obligationem ſub mortali, dignoſcetur ſub illo obligare ex grauitate materiæ, vt* num. 33. *non tamen ex verbis imperatiuis, præceptiuis, vt alij dicunt hic, &* num. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. & 32.

26 *Præceptum non mentiendi eſt verum etiam ſi obliget ſub veniali.*

27 *Verbum* oportet *in lege poſitum, num inducat obligationem ſub mortali? Et quid per verbum imperatum*, n. 28.

30 Clementina exiui de verb. ſignific num. 24. & 32.

31 *Materia grauis cenſetur illa, quæ, & ſi de ſe leuis ſit, tamen ex circumſtantiis grauis eſt, vel reſpectu finis*, num. 32. 34. 36. 37. & 38.

34 *Miſſæ omiſſio imperata ſub præcepto, quare ſit peccatum mortale, etiamſi extet in aliqua Religione*, n. 35. *& non ſi ſit in collegio aliquo litterario*, n. 36.

37 *Paruitas materiæ in legibus prohibentibus aliquid cauſa vitandi damni ſolùm erit venialis.*

38 *Leges humanæ admittunt certas interpretationes, & conditiones, ſiue ciuiles intelligentias.*

39 *Credens ex Legiſlatoris mente non obligari ſub mortali, non peccabit mortaliter contrarium illi operando, etiam quod eſſet cum aliqua ignorantia, dum craſſa non eſſet, ſed reuera aliqui in hoc falluntur debili fundamentò, vt* n. 40.

40 *Excommunicatio poſita à Iudice non eſt cur præſumatur ab aliquo ſine ſufficienti fundamento, vt poſita ſit ad terrorem tantùm.*

CVm ergo Barboſa hic *num.* 4. dicat quod leges iuſtæ quantumcumque humanæ, à ſuperioribus iuſtè ſtabilitę habent obligandi vim, in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem, iuxta materiæ grauitatem cum D. Thom. *p.* 2. *q.* 96. *art.* 4. Couarruu. *in regula peccatum*, *p.* 2. *§.* 5. *n.* 3. *& de ſponſalibus p.* 2. *cap.* 7. *§.* 7. *num.* 8. Caſtr. *de lege pœnali lib.* 1. *c.* 4. Suarez *de legibus lib.* 3. *c.* 21. *cum ſequentibus*, Sanchez *in ſumma lib.* 1. *c.* 1. *n.* 4. Vaſq. 1. 2. *diſputat.* 158. *caput.* 2. *&* 3. cum aliis pluribus etiam, & cum aliis refert Zenedus ad decretal. *collect.* 2. *num.* 2. ideo recta ratione ſupra in Rubrica reſeruari de his hic diſputare. 1

Ad

2 Ad primam ergo difficultatis partem an lex lata ſub pœna mortis inducat obligationem peccati mortalis, videtur quod ſic. Primo quia tam grauis pœna indicat Legiſlatoris mentem, volentis obligare ſub peccato mortali.
3 † Deinde quia ſic tranſgrediens legem ſub pœna mortis præcipientem, operatur in contemptum legis, & ob id peccat mortaliter vt omnes fatentur, & colligitur ex D.Bernardo *lib.de præcept.& diſpenſ.à c.11.*

4 Tertia quia quoties lex præcipit ſub pœna excommunicationis, obligat ſub peccato mortali, Medina 1.2.*q.*96.*art.*5. Vaſquez 1.2.*q.*158. *c.*6.*num.*61. Caietan. 1.2.*quæſt.*96.*art.*4. Couarr.*in cap. alma mater in initio n.*9. Nauarr. *in man.c.*25. *num.* 52. Gutierez *lib.*1. *Canon.c.*7. & ex aliis docent D.Anton.2.*p.tit.*4.*cap.*2.§.3. Roſella verbo *pedagium,n.*9. Syluester verbo *præceptum quæſt.*3. *in fine*, Armilla verbo *conſtitut.n.*4. Sotus *lib.*1. *de iuſtit. quæſt.*9. *art.*5.*ad finem corporis*, Couarr.*in regula peccatum p.*2.§.5. *n.*3. Arag.2.2. *q.*62.*art.*3. *paulo ante* §. *reſtat nunc*, Medina 1.2. *q.*96. *art.*4. verſ. *denique indubitatum eſt*, Azor. *tom.*1.*inſtit. moral.lib.*5. *cap.*6. *q.*6.*in fine*, Tolletus *in ſumma tract.de peccatis.*

5 Vnde Merolla cum aliis *tom.*2.*diſp.*4.*c.*3.*dif.*4. *num.*286. Præpoſit.*in p.*2.D.Thom.*q.*95.*diſput.*3. *dub.*4. *num.*25. dixerunt idem etiam procedere in pœna mutilationis alicuius membri, & in pœna infamiæ, flagellationis, de pœna exilij perpetui, vel tanti temporis, vt fere perpetuum reputaretur, idemque procedere quando lex præcipit ſub pœna carceris perpetui, amiſſionis omnium bonorum, vel maximæ partis bonorum, & ſimilium, quia omnes hæ pœnæ ſolent imponi ſemper ob rem grauem, in qua legis fractio, non eſt mirum vt obliget in peccato mortali.

6 Ego inquam vt infra refero multum pro hac ſententia pugnandum eſſe cenſeo, non inquam ſolent Legiſlatores pœnas ita graues imponere pro leuibus culpis, quales ſunt iam ſupra relatæ; ergo eſt euidens indicium, vt eorum voluntas ſit ſub pœna lætalis culpæ obligare fractorea, cum eos in foro exteriori in tam grauibus pœnis obliget, aliàs inquam Legiſlatores iniquè ſub tam rigoroſis pœnis leges ſuas conderent. Sic teneo cum prædictis, & cum Amico *in curſu Theolog. tom.*5. *diſp.*5. *ſect.*8. *n.*297. cum aliis Diana *p.*10.*tract.*15.*miſc.*5. *reſ.*46. licet ſentiam probabiliter vt contrarium defendant late loquentes, Caſtr.Palao *tract.*3.*diſput.*1. *puncto* 15. *num.*12. volens multis exemplis probare nullam pœnam temporalem eſſe ſufficiens indicium obligationis ad mortale, quia ad impoſitionem pœnæ quamtumuis grauis ſit, ſufficit ſi committatur culpa politica, & ciuilis, quamuis non committatur mortalis.

7 Probans exemplo Cuſtodis murorum in bello, cui imponitur lex de vigilia, ſub pœna vitæ, ſecundo in pœna impoſita in effractionibus carcerum, approbant Caſpenſis *in curſu Theologia tom.*1. *trad.de legibus p.*3. *ſect.*5 *num.*43. cum Nauarro, & aliis, acerrime Arriaga *in curſu Theolog.tom.*4.*tract. de legibus diſp.*21.*ſect.*4.*n.*25. qui negat impoſitionem pœnæ mortis à lege ſtabilitam eſſe ſignum certum, vt abſolute Legiſlator velit obligae ſub peccato mortali, quia ſæpe poteſt eſſe pro coactione neceſſaria ea pœna, vt admittit Pater Suarez in pœna publicæ flagellationis, quæ in Hiſpania infligi ſolet his, qui è carcere fugiunt, cum tamen ea fuga non ſit peccaminoſa, reſpondens quod non ideo lex, quæ ſub tali pœna obligat, non ſit imprudens, & ſi peccaminoſum non ſit eam frangere: quorum Doctorum verba refert relatus Diana *d. reſ.*46. Sed ex dicendis in dubiis ſequentibus clarius percipies ex quo capite Legiſlator velit ad mortale obligare: aliqua dico infra verſ. *ad quartam*, verſ. *ſecundum relata.*

Ad ſecundam quæſtionis partem an poſſint Principes ſæculares obligare ſuis legibus tranſ- 8
greſſores earum ad peccatum mortale, & nonnulli diſtinguunt inter Canonicas leges, & ciuiles, exiſtimantes ſæpius in iſtis nolle Legiſlatores ad culpam fractores obligare, & inter alios Præpuſitus *in p.*2. D. Thom.*q.*95 *diſput.*3. *dub.*4. *num.*28. dicit quod multæ leges videtur eſſe tales, in quibus nec ex verbis præceptiuis colligitur Legiſlatorem ciuilem voluiſſe obligare in conſcientia, nec ex grauitate pœnæ, nec ex conditione, & grauitate materiæ, quæ pertinent ad obedienda vitia, & euitandum magnum incommodum, ſi inquam ex his indiciis non colligatur Legiſlatorem obligare in conſcientia, præſumi poſſe legem eſſe mere pœnalem.

Dicens quod tales ſunt multæ, quæ ponunt 9
pœnam dupli, confirmationem rei, ſimilem pecuniariam, vel corporalem, non ita grauem, vt lex, ne merces extra Regnum, vel pecuniæ efferantur, ne ligna in ſylua communi ſciandantur, ne ab aliis, quam à certis mercatoribus merces comparentur, ne vinum in loco priuilegiato ematur ab his, qui non habent priuilegium, ne quis venetur in tali loco, ne piſcetur in flumine communi. Et ita de multis aliis quæ prudens Iudicauit, quia ſufficit Principi, ſi tranſgreſſores ſoluant mulctam; ob quod prudentum Iudicio tales leges non recipiantur ſub obligatione alia.

Ego inquam exiſtimo vt quemadmodum ne- 10
mo Catholicorum dubitat leges Eccleſiaſticas in conſcientia obligare ſubditos, quia cum tendant ad ſalutem animæ *vt iam ſub Rubrica dixi*, & ex natura ſua ad ſpiritualem hominum gubernationem ordinentur, eueniat vt magis directè obligent in conſcientia; & conſequenter magis apud ſubditos ſtrictam animæ obligationem ſignificent: ita fere etiam ciuiles leges obligent, cum tendant ad commune bonum Reipublicæ, cuius cauſa tranſgreſſores peccent.

Et in tantum procedat quod exiſtiment Sua- 11
rez reſpectu harum Ciuilium eſſe, *vel de fide, aut proximè illi de legibus,c.*21. Caſtro *lib.*1.*de lege pœnali*, *c.*4. Medina 1.2.*q.*96.*art.*4. Bellarmin.
*tom.*2.*lib.*3.*de Laicis c.*11. † Ex quo infert Villa- 12
lob.*p.*1.*tract.*2.*diſt.*18.*n.*1.*&* 2. quod quando in conſtitutionibus religionum dicitur non obligare ad culpam, non eſſe veras leges, ſed tantum monitiones quaſdam, & concilia bonæ gubernationis, idemque procedere in quibuſlibet aliis legibus, in quibus Legiſlator declarat non eſſe eius intentionem obligare ad culpam, & peccatum.

Et ſic prima conſtituitur regula, nam cum 13
leges habeant obligandi vim ex voluntate Legiſlatoris volentis obligare, fiet, vt ſi ipſe ſe explicauit, nolens tali ſtatuto obligare aliquem ad culpam, quod tunc temporis non obliget

conſtitu

conſtitutio ex dictis, vt approbat Diana *d.p.* 10. *tract.* 15. *reſol.*45. *in principio.* Tota inquam difficultas etiã quando Legiſlator mentem ſuam non explicauit, ſed tantum ex verbis, aut ex grauitate, materia concipienda eſt, de quo dico infra in verſ. *ad quartam*, vbi in ſimul expendentur vno verbo, quæ dixit Præpoſitus relatus *in princip.* verſ. *ad ſecundam.*

14 Video tamen Almainum *de poteſtate Eccleſiæ quæſt.* 1.*c.*10. defendere acerrime, quod lex ciuilis non habet vim obligandi in conſcientia ex eo quia poteſtas politica eſt mere tẽporalis; ergo nihil ei cũ conſcientia. Deinde quia finis legum ciuiliũ eſt pax externa, non autem pax conſcientiæ. Tertio quia Princeps ſæcularis non iudicat de internis, ſed tantum de externis. Quarto quia non poteſt infligere pœnam ſpiritualem; ergo nec ad illam obligare. Quinto non poteſt abſoluere in conſcientia; ergo nec ligare. Sexto non intendit ligare ſub peccato. Septimo quia alias idem peccatum bis puniretur, ſemel hic à Principe ſæculari, & ſemel à Deo poſt hanc vitam. Octauo quia magis obliget minutiſſima lex Diuina, quam grauiſſima humana, ſed minutiſſima Diuina, qua prohibetur mendacium inofficioſum, ſolum obligat conſcientiam ſub peccato veniali; ergo grauiſſima humana ſub nullo obligat. Et hanc partem videtur amplecti Philippus de la Cruz *in practica de decimis* §.2.*n.*5.*fol.*41. in verſ. *tengo porcierto*, qui non tantum dicit vllam ciuilem legem obligare vltra pœnas externas, ſed vt nec Eccleſiaſticæ leges ad aliud obligent, & hoc cum pœnæ eis legibus applicantur, & multa ad probandum adducens, dicit ita eſſe de mente Caſtri, Caietani, & Nauarri, cuius verba refert, vt ſingularia, quæ etiam refert Diana videndus *dict. p.*10. *tractat.* 14. *miſc.*5.*reſol.*44. ſatis impugnans eum Arriaga *in curſu Theolog.tom.*4.*diſp.*16.*ſect.*4.*ſubiect.*1.*num.*55. & alij, & improbans etiam Marcanſ. *in tribunal. Sacram. tom.*2. *tract.*1.*tit.*9.*q.*1. *concluſ.*3. plura de hoc dubio ſcribentem, & Machadum *tom.* 1.*lib.*3.*p.*4.*tract.*3. *docum.*6.*num.*1.§. non obſtante, Valentiam *tom.*2. *diſpu.*7.*quæſt.*5. *punct.*6.

15 Etenim dici debet, vt dixi leges ciuiles obligare in conſcientia per illud *ad Rom.*13. verſ. 1. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi à Deo, quæ autem ſunt* (poteſtas, ſiue dominia gubernationis) *à Deo ordinata ſunt; itaque qui reſiſtit poteſtati Dei, ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt* (ordinationi, ac voluntati Diuinæ) *ipſi ſibi damnationem acquirunt*, & ibi verſ.4. *&* 5. *Dei enim miniſter eſt* (qui gladium portat) *vindex iram ei. qui male agit; ideo neceſſitati ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam*, id eſt nõ ſolum timore pœnæ humanæ ſed etiam peccati euitandi cauſa, & ſanctus Petrus *Epiſtola* 1. *cap.* 2. videtur aperte probare in illis verbis, *ſubiecti igitur eſtote omni creaturæ humanæ*, ſupple quæ in authoritate conſtituta eſt, *ſiue Regi, &c. quia ſic eſt voluntas Dei*, & ex illo *ſapient.* 6. *audite Reges, &c. quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis*, & 1. *Regum* 8. *non te abiecerunt* (ait Dominus ad Samuelem) *ſed me.* Et comprobatur vltra alia, quæ adduxi *ſub Rubr.* ex illo, quod dixi ibi *ſub quæſt.*16. & quod etiam Tyranno Legiſlatori eſt obediendum in conſcientia.

Etenim eſt aduertendum neceſſarium non 16
eſſe, vt Deus ſpecialiter homini conſtat pote-
ſtatem obligandi in conſcientia, ſed ex natura
rei, ita ſubſequi, ſuppoſito quod à Republica
eligatur in caput, vt aliis verbis comprobat
Arriaga *dicta diſput.*16. *ſect.*4.*ſubiect.*1. *num.*55.
Diana qui bene loquitur ſupra à verſ. *confir-
matur:* tunc *ex dicto loco* D. Paul. *ad Rom.*13.
eius verba ponderans addens ibi loqui de pote-
ſtate ciuili, & quidem cum Principes eſſent
Ethnici, qui perſequebantur Chriſtianos, non
tantum Apoſtolorum velle eis obedire propter
iram, ſed propter conſcientiam. Deinde quia
hæc poteſtas videtur neceſſaria ad bonam Rei-
publicæ humanæ gubernationem: nam ſi non
eſſet obligatio in conſcientia, non poſſent ſuf-
ficienter per legem Reipublicæ prouideri, quia
nemo eas curaret. †Et porrigit etiam hanc obli- 17
gationem ad minores communitates, in quibus
neceſſum eſt, vt ſubditi obediant ſuo capiti: &
alia tradens refert ex aliquibus ius naturale non
minus dictare obediendum eſſe legitimo ſupe-
riori iuſta præcipienti, quam dictet fornicatio-
nem eſſe fugiendam, & mendacium eſſe malum.

Ex quibus dicendum eſt contra aliquos aſſe- 18
rentes non eſſe peccatũ mortale non parere legibus ciuilibus, ſecluſo contemptu, vt docuerunt Imola *in cap.cum contingat de iureiur.col.*17. cuius doctrinam commendauit Felinus valde *in c.*1.*de ſponſal. num.* 19. Ioannes Valetus *de different. vtriuſque fori* verbo *ignorantia, differentia* 1. Tapia *in iure Regni Neapolitani lib.*2. *tit. de legibus* §. *obſeruentur num.* 18. item & contra alios aſſerentes peccatum contra legem Eccleſiaſticam, non eſſe mortale per ſe loquendo, ſolum quando fit ex contemptu legis, vt tenuerunt Collectarius relatus ab Angelo, verbo *in obedientia*, Felinus *ſupra num.*18.*&* 19. Caietanus *in ſumma* verbo *clericus* §. *verum*, & verbo *ieiunium* § *quod quæritur*, quod non bene loquuti ſunt eo quod, & ſi non ex contemptu, ſed alio fine lex ciuilis, ſeu Eccleſiaſtica frangitur, vt patet ex dictis, & docent Amicus *in curſu Theologiæ tom* 5. *diſp.*5.*ſect.*8.*n.*208. Præpoſitus *in p.* 1. D. Thom. *quæſt.* 95. *diſput.*3. *dub* 2. *num.*6. Merolla *tom.*2. *diſput.*4.*cap.*3.*dub.*24.*num.*221.*&* *dub.*10.*n.*279. Rocaful. cum Diana *in praxi Theologiæ moralis*, *p.*7. *lib.*7. *de lege Eccleſiaſtica, & ciuili c.*5.*n.*120. Arriaga *in curſu Theolog.tom.*4. *tract. de legib. diſput.*20.*ſect.*5 *n.*25.

19 Iam ergo ſententia Almaini, & Philippi de la Cruz ſupra relata non impedit, nec obſtant fundamenta ab eis relata, quibus ſigillatim reſpondent Beccanus *tract.*4.*c.*6 *de lege humana quæſt.*2. *num* 9. Diana cum eo *dicta reſ.*44. verſ. *ad argumenta.* nam etſi poteſtas politica dicatur mere temporalis ratione obiecti, ratione tamen obligationis, erit ſpiritualis, cum obliget conſcientiam, vult enim Deus, vt etiam in actionibus externis, & ſæcularibus obediamus poteſtati politicæ; & ſic Diuino iure potuit enim Deus Laico permittere, vt obliget ſubditos in conſcientia. Etſi non committeret, vt Iudicet de internis, nec eſſe nouum, aut abſurdum, vt idem peccatum bis puniatur, ſiquidem furta, & homicidia, non ſolum puniuntur à Deo, ſed etiam à Magiſtratu, & licet minutiſſima lex Diuina magis obliget, intelligi debet, id eſt firmius propter eius perpetuitatem, quæ non adeſt in lege humana, cuius fraternis peccatum erit

morta

mortale, ſi concurrerat grauiras materiæ, iuxta quæ dico in verſ. *ad tertiam*,& *ad quartam*: & ſic præcepti Diuini fractio in re minima non excedat peccati venialis metam: & ex his facile occurritur aliis.

20 Ad tertiam quæſtionis partem: an poſſit ſuperior obligare ſub veniali circa materiam grauem? & licet exiſtiment Vaſquez *in p.2. tom.2. diſp.158.c.3.num.17.& cap.4.à num.32.* Beccanus *tom.2.tract.3.c.6.quæſt.3.num.*10. Aragon.2.2.D. Thom.*quæſt.62.art.3.*Mexia *in pragm. taxæ panis, concluſ.1.num.*111.Salonius *in 2.2.quæſt.77.art.1. contr.*8. Ochogauia *tract. fin. de ſatisfactione Sacram. quæſt.8.n.6.* & alij, vt non poſſit ita præcipere, quia voluntas ſuperioris ſolum requiritur ad imponendam obligationem, ſed poſtea qualis obligatio ſit, debeat ſumi ex grauitate, vel leuitate rei.

21 Tamen dicendum eſt iuxta illud axioma vulgare *actus agentium non ſe extendunt vltra voluntatem eorum*, de quo cauetur *in leg.ſi quis,leg. non omnis, ff. ſi certum petatur*, quod cum obligatio legis dependeat ex Legiſlatoris voluntate, vt ſit in eius poteſtate non obligare ad mortale, etiamſi lex eius ſit ſub materia graui, docent Leſſius *de iuſtitia lib.2.c.41. dub.9. num.96.* Suarez *lib.3.de legibus cap.27.num.7.*Valentia *tom.2. diſp.7. quæſt.5. punct.2.* Sanchez *in ſumma tom.2. lib.6. c.4. num.25.* Salas *de legibus diſp.10.ſect.7. num.33.* Diana *p.3.tract.6.miſcel.reſol.91.* quibus addo Caiet.& Medinam, quos ſequitur Suarez, & etiam Caſtrum,& Villalobos *dict p.1.tract.2. diſ. 19. num.* 4. dicens contra Vaſquez hanc legem poſſe ſic ponere Legiſlator, & extendere magis, aut minus iuxta voluntatem: & ita procedete quantumuis ex iam adductis in hac quæſtione ſub verſ. *ad ſecundam* lex humana reſpectu ſui principij, quantum ad eius obligationem procedat à iure naturæ, quia oritur ex illo principio ſcilicet *obediendum eſt ſuperiori*,& ſi ſuperior non vult vt ei ſubditi obediant ſub mortali,non obligabit lex ad illud.

22 Ab hinc infertur poſſe vouentem obligari ſe in materia graui ad veniale, quia ſicut omnis obligatio à ſua voluntate ortum habuit, ita potuit ortum habere, limitato modo, & non ſecundum omnem capacitatem materiæ, Sanch. *ad matrim. lib.*1. *diſput.9. num.6.* quod non admittit Diana *dict. tract.6. reſol.* 91. ſub. verſ. *hinc* in iuramento, in quo Deum in teſtem rei promiſſæ, adducis; in hoc enim ait, vt non poſſit quis limitare obligationem ad veniale, ſi materia grauis eſt, quia non pendet à tua voluntate obligatio adimplendi promiſſum; & ad hoc applicabis nonnulla,quæ dixi *in cap debitores de iureiur.ſub.q.2.& 4.*

23 Secundo infertur poſſe confeſſarium pœnitentiam grauem imponere ſub obligatione veniali, quia eſt quædam lex & præceptum, & conditiones legis & præcepti humani ſortiri debet: ſic docent Suarez in *3.p. tom.4. diſput.* 38. *ſect.7. num.* 5. Medina *Cod. de confeſ. tractat.* 1. *quæſt.*48. & alij, vt ſequitur ſupra Diana contra Sancium *in ſelectis diſp.15. num.16.* Conink. *de Sacram,diſp.10.dub.8.n.65.*Ochagau.*de ſatisfact. q.8.num.7.*

Ad aliam huius dubij partem dico infra quæſtione ſequenti.

24 Ad vltimam quæſtionis partem, vt reſpondeas repetes aliqua dicta ſub dicto verſ. *ad ſecundam* dicta huc vſque habent locum reſpectu Legiſlatoris volentis declarare, vt licet condat legem ſub materia graui; declarat tamen expreſsè, vel quod non obliget, niſi tantum ad pœnam, vel tantum ad culpam venialem: ſed quid dicendum eſt quando de voluntate eius expreſſa non liquet. Vnde exiſtimant nulli coniecturandum eſſe voluntatem obligandi Legiſlatorem ad peccatum mortale, vel tantum veniale, ex verbis; quibus legem Condit. nam ſi ea exprimit, ſeu ponit in lege, quæ conſiſtunt in præcipiendo, ſeu prohibendo, *vt præcipio, mando, iubeo, prohibeo, interdico*, vel aliis æquipollentibus loquitur vt *debeant, teneantur, neceſſario, neceſſe eſt, non licet, non poteſt*: hanc obligent ſub peccato, & conſcientia: quæ etiam verba ponunt Vaſquez 1. 2. *diſput.* 158. *cap.3. & 4.* Amicus *in curſu Theologiæ tom.5.diſput.5. ſect.8.num.*203. Præpoſitus *in p.2.* D.Thom *quæſt.95. dub.2.num.15.& diſp.4.n.26.* Villalobos *dicta p.1. tract.2. diſ.* 18. *num.3.* qui videntur probare *ex clementina exiui de Paradiſo de verb.ſign.* vbi quidquid per verbum præcepti ſtatuitur, aut inhibitionis,aut alicuius æquipollentis præcepto, aut inhibitioni obliget ad culpam, quia Pontifex, vt in eo ea Clementina explicaret, an conſtitutiones fratrum minorum obligarent ad culpam mortalem, prædicta regula verborum vſus eſt, exiſtimans idem eſſe obſeruandum in reliquis legibus, & non ſemper ſuadens eſſe peculiarem rationem in conſtitutionibus Fratrum Minorum, ob quam illa verba ad culpam obligarent, & non in aliis.

Sed Arriaga *in curſu Theolog.tom.4 tract.de legibus diſp.16.ſect.5.ſubiect.num.64.* vt iam ſupra 25
notaui volens conſtituere differentiam inter Canones, conſtitutiones, & leges ciuiles, vt notaui ſub verſ. *ad ſecundam* credens poſtea, vt in materia etiam ciuili prædicta verba obligent ſub mortali, ſi materia grauis ſit, & de ſe capax obligationis lethalis, & talis, quod colligamus Legiſlatorem voluiſſe obligare quantum poteſt; dicit enim quod verba non ſunt in ſummo rigore explicanda, ſed potius, quam ſuauiter poſſint, dummodo vera, & propria ſignificatio retineatur; ergo cum iuris regula ſit, vt fauores ſint ampliandi, odia reſtringenda: & prædicta verba præceptiua, ſeu prohibitiua queant adaptari etiam ad culpam venialem, ſequitur dicendum vt cum Legiſlator poſſit (vt iam in verſ. *ad tertiam* dixi) in materia graui, obligare ſub veniali, quod etiam quando id non explicat ex natura verborum habentium ſenſum rigidum, vel mitiorem, potius debeamus iſtum eligere.

Ait enim quod præceptum v. g. non men- 26
tiendi, eſt verum, etiam ſi obliget ſub veniali; idemque eſſe ſi lex ſub his terminis proferretur *obligo ſub peccato*, quia non debeo dare ſummè odioſam ſignificationem ſub mortali,ſed ſufficere ſi intelligam de proprio peccato. licet veniali, & hæc videtur pulchrè tetigiſſe Nauarr.*in man.c.23.n.49.*

Et ſecundum relata verba ſolent hic dubita- 27
re nonnulli, an verbum *oportet* poſitum in lege, vel Canone inducat obligationem ſub culpa, & Nauarr. *cap.13.num.53.* exiſtimat ſaltem quoad leges Eccleſiaſticas tale verbum ſignificare obliga

obligationem præcepti; ſed Suarez *lib 3. de le-*
*gibus cap.*15. *num.*10. Vaſquez *dicta diſput.* 158.
*cap.*3. *&* 4. tenent oppoſitum, dicentes quod ſi
verba communia ſunt *ut ordinamus*, *ſtatuimus*
ſancimus, conſtitutio, lex, vel ſtatutum, non ha-
beat vim præcepti obligandi ad culpam.

28 Et addit Diana *dicta p.*10. *tract.*15. *reſol.* 45.
ſub verſ. *& tandem*, idem dicendum eſſe, quando
præceptum ſolum per verbum imperatiui, quia
tam eſt præcepti, quam conſilij, vt rectè nota-
uit Caietanus; ſed ibi etiam dicit has leges latas
per verbum *imperatiui*, aliquando obligare ad
culpam, quando in volumine iuris continentur
ſimiliter; & quod inter Canones, & decreta
Conciliorum, ſunt aliquæ leges huiuſmodi,
quæ obligant in conſcientia, & quod in his ſit
penſanda materiæ vtilitas, vel neceſſitas, & de le-
gibus verbo *imperatiuo* latis iam dixi ſub verſ.
ad primam.

29 Vnde quia prædictam ſecundam regulam non
abſolutè admittunt Doctores, tum ea conſide-
deraris ab Arriaga ſupra, tum quia fumdamen-
tum *dict. clem. exiui de Paradiſo*, non ex integro
eam ſequuta eſt, vt patet ea verbis ibi *habeant*
vnam tunicam cum Capucino, *& aliam ſine Capu-*
cino qui voluerint habere: ea quibus colligit vt
30 ſit præceptum plus non eſſetre. † Ideò alij exi-
ſtimant aliam regulam requiri tertiam ad co-
gnoſcendum, quando lex præcipiat, ſeu pro-
hibeat ſub peccato mortali, aut veniali, nem-
pe ex grauitate, vel leuitate materiæ: ſic docent
Merolla *tom.*2. *diſput.*4. *cap.*3. *dubio.*25. *difficult.*2.
per totum.

31 Vbi etiam ait, quod grauis materia cenſe-
tur hic, non ſolum illa, quæ per ſe, & abſolu-
tè ſpectata ſemper, & in omni euentu talis eſt,
ſed etiam illa, quæ licet ſecundum ſe preci-
sè conſiderata ſit leuis: tamen ratione cir-
cumſtantiarum temporis, aut loci, &c. grauis
euadit, quia in his, aut illis circumſtantiis plu-
rimum confert ab bonum commune: ſequitur
etiam Diana *dicta reſ.*44. verſ. *itaque*, & Salas
32 *de legibus diſp.* 10. *ſect.*10. *à n.*72. † Et alij dedu-
cunt materiam quandam poſſe eſſe grauem re-
ſpectu finis vnius Legiſlatoris, & leuem reſpe-
ctu alterius, eo quod poteſt fini vnius multum
conferre; & ſic reſpectu illius erit grauis, & mo-
dicum fiui alterius, cuius reſpectu ſit leuis: exor-
nat eaemplis Merolla *ſupra n.*242.

33 Ego inquam conſiderans omnia prædicta,
rectè conſiderata eſſe à Doctoribus ex omnibus
exiſtimo cum Medina 1.2. *quaſt.*96. *art.*5. & aliis,
non poſſe regulam conſtitui generalem, qua co-
gnoſcatur diſtinctè, quando materia grauis, vel
leuis eſt; & ſic hoc eſſe reliquendum arbitrio
prudentis, quo poſſit intelligi, quando illa gra-
uis eſt, tendens ad bonum commune, ſeu ad
vtilitatem proaimi in re graui: & tunc reuera
materiam legis eſſe ſufficientem ad obligan-
dum ſub peccato mortali, & dicit Couarr. *in*
*regula peccatum p.*2. §. 5. *n.*4. quod tunc lex obli-
gabit ſub mortali, quando finis ipſius ad quem
ipſa reſpicit lex, eſt vtiliſſimus Reipublicæ, aut
communitati, ſecus ſi non multum conducat,
aut non valde repugnet: etenim docet Merol-
la *ſupr. dict. dub.*26. *col.* 2. *dif.*24. *per totam*, quod
ſpectandæ ſunt circumſtantiæ, quibus permotus
eſt ſuperior, ad ferendum præceptum: nam res,
quæ in ſe leuis eſt aliquando ſit grauis ratione fi-
nis, & circumſtantiarum.

Vnde cum eo, & cum Salas vbi ſupra, & 34
Villalobo *dict. p.*1. *tract.* 2. *dif.*19. *num.*5. & Dia-
na *ſub dicta dif.*45. ſub verſ. *ex his* eaiſtimo hoc
breuiter eaplicandum ſequentibus eaemplis:
nam v. g. ſi Eccleſia præcipit Miſſam die feſto
intendens in hoc ſpirituali profectui cuiuſcum-
que conſulere: nam tunc erit mortale, quo-
cumque feſto omittatur, quia opus hoc con-
ſideratum, vt medium ad ſpiritualem profectum,
cuiuſcumque eſt notabile, ac ſubinde grauis
materia.

Idemque procedere exiſtente præcepto ad 35
culpam obligante in religione, vt omnes ſin-
gulis diebus ſacro interſint: nam tunc eſſet
mortale aliqua die non audire, quia ad eun-
dem finem id præceptum iniungi videtur.

Tamen ſi in ſæculari collegio, vel vniuerſi- 36
tate litteraria idem præciperetur, non eſſet gra-
uis materia, quia comparata cum Legiſlatoris
fine, qui non eſt tam profectus ſpiritualis ſin-
gulorum, quam bona collegij, & vniuerſitatis
gubernatio, non videtur materia grauis.

Et ſic etiam deducunt Doctores aliqui par- 37
uitatem ſcilicet materiæ in legibus probibenti-
bus aliquid, cauſa vitandi damni Reipublicæ
ſpectandam eſſe reſpectu ſolius huius damni;
atque ita hoc leui eaiſtente eſſe leuem, & ſolum
eſſe venialem tranſgreſſionem, quamuis quan-
titas in ſe ſit notabilis, & comprobatur ea ali-
quibus, quæ dico in quæſtione ſequenti in
principio.

Pro complemento huius dubij dico cum 38
Diedro *de libertate Chriſtiana*, quod leges hu-
manæ admittunt certas interpretationes, &
conditiones, ſeu ciuiles intelligentias, iuxta
litteratorum omnium Iudicium, vt contingit in
præcepto audiendi Miſſam ieiunij, à quibus ex-
cuſamur aliqua iuſta cauſa.

Vndeque fieri, vt ſi aliquis bona fide crede- 39
ret, quod ea Legiſlatoris mente, non eſſet obli-
gatus ſub mortali, peccaret mortaliter operan-
do contrarium illi, quod eſt in lege præce-
ptum, & etiam quod fuiſſet cum aliqua igno-
ratia, dum craſſa non eſſet, ſeu ſupina, aut cum
dolo, vt docent Nauarr. *in man. cap.* 22. *n.* 59.
D. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 15. *quaſt.*3. *&* 22. *quæ-*
*ſtion.*147. *art.*3. & ibi Caietan. Cardin. *in cap. fin.*
de obſeruat. ieiunij, Vaſquez 1.2. *diſp.*158. *cap.*6.
*num.*61.

Aduertat tamen Villalobos *dict. p.*1. *tract.*2. 40
dif. 19. *ſub num.* 6. verum eſſe aliquos in hoc
falli debili fundamento, vel nullo, dicentes ex-
communicationem verbi gratia, poſitam à Iu-
dice eſſe ad terrorem, & alia ſimilia: nam id
præſumi non debet cum de iure ex textu *in leg.*
labeo verſ. *idem Tubero*, *ff.* de ſupellectili legata
nemo præſumitur vt dicat quod non habet in
animo; ob idque nimis neceſſarium fore, vt ad-
ſit fundamentum magnum ad putandum men-
tem Legiſlatoris, non tendere ad obligandum
in conſcientia.

QVÆSTIO III.

An quando lex mandat virtute ſanctæ Obedientiæ, aut ſub pœna excommunicationis, fractio pariat peccatum mortale;& quid quando Rectores vniuerſitatum præcipiuut aliquid ſub pœna præſtiti iutamenti: & an Legislator poſſit in materia leui imponere obligationem grauem: an Superior ratione circumſtantiarum, poſſit ſub peccato mortali, præcipere materiam leuem: & an poſſit quis vouere in materia leui ſub mortali.

SVMMARIVM.

1 *Lex aliquid mandans ſub pœna ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, obligat ad mortale*, n.3. *Et per quæ verba intelligatur, vel non* n.2.

3 *Excommunicatio ſimpliciter prolata, intelligitur de maiori, quæ non imponitur, niſi ſuppoſito mortali peccato. Quid de aliis pœnis*, num.5.

4 *Excommunicatio minor obligat tantùm ſub veniali.*

6 *Rectores vniuerſitatis præcipientes aliquid virtute iuramenti, non obligant ad mortale, nec periuri ſunt, non adimplentes illud, ſecus ſi rem grauem mandet*, vt n.7.

8 *Lex ciuilis ſiue Canonica in re leui verius eſt vt nunquam poſſit obligare ad mortale vt* n.9.

10 *Superior in re de ſe leui verius eſt vt poſſit ex circumſtantiis, quibus apparet res grauis obligare ſubditos ſub mortali*, n.11.

12 *Præcepta Religionum prohibentia virtute obedientiæ ingreſſum in cellas ob aliqua incommoda, obligant ſub mortali, vbi quid de Prælato aliquo Eccleſiaſtico præcipiente materiam leuem.*

13 *Prælatus Religionis poterit præcipere ſub mortali ne Religioſus aliquis accedat ad Hortum communem Conuentus, vel ad talem vicum, etiam ſi cum licentia ſua exierit, vel ne cum tali, aut tali perſona loquatur.*

14 *Præceptum Prælati de ſeruando ſilentio hoc, aut illo tempore, aut de illo efficiendo, poteſt ſub mortali obligare.*

15 *Præcepta ſub mortali, & ſi ex iure humano difficulter ex ſola materia diſcernantur ſub mortali, tamen ex circumſtantiis ſic, & non tantùm ex verbis, niſi clarè conſtet de leui materia*, n.16.

17 *Vouere quis non poteſt in materia leui ſub peccato mortali, ſiue materia ſit totalis, ſiue partialis voti*, n.19.&20.

18 *Votum eſt ad inſtar legis.*

20 *Lex non mentiendi, & non furandi in materia leui, parit tantùm veniale.*

21 *Vouens quotidie recitare* Pater noſter, *aut* Aue Maria; *& ſi per integrum annum orare deſinat, non peccat mortaliter: & quare etiam, ſi extenderet obligationem ad plures annos* n.22. *verùm diſtingues cum Sanchez*, vt n.23.24 & 25.

22 *Obligatio præciſa vnius diei, eſt diſtincta ab obligatione alterius in eadem ſpecie.*

23 *Vota quotidie recitandi* Orationem Dominicam, *aut dandi paruam eleemoſynam facta ob honorem diei, & temporis, ſi frangantur per dies plures non fiet peccatum mortale; ſecus ſi dies tantùm præfigatur, vt terminus. ne vltra illum voti executio differatur, cum deueniendo ex continua omiſſione ad grauem, materiam deficiat vouens in re graui*, vt num.24.& 25.

AD primam, & alias difficul- 1
tates, præmiſſis, quæ dixi
doctrinaliter *in proxima* 2.
quæſt. breuiter reſpondeo, vt
quando lex mandat aliquid
virtute obedientiæ ſanctæ,
tum obliget ad mortale,
ſi materia ſufficiens ſit; quibus verbis, vt ait
Azor. *tom.*1. *inſtitut. moral. lib.*5. *cap.*6. *quæſt.*6.
vtitur frequenter in iure, & inter religioſos
frequentiſſimè, qui etiam addit habere eandem
vim verba ſequentia *ſtricte mandamus, iniungimus, ordinamus, decernimus.*.

Aliter vero dicens ex iam adductis, ſi ſine 2
aduerbio *ſtricte* ponerentur in lege hæc verba
communia *ordinamus, volumus, ſtatuimus, &
ſancimus*, ex doctrina Vaſquez *dicta quæſt.*12.
quæſtion. 158. *capit.*3. & 4. quem ſequitur Diana
*p.*10. *tractat.*15. *miſcel.*5. *reſolut.*44. ſub verſ.
& tandem.

Sic ſi lex, ſiue conſtitutio aliquid præcipit 3
ſub excommunicationis pœna, etiam obligabit ad peccatum mortale; eo quod pœna excommunicationis eſt grauis, quæ non imponitur, niſi ſuppoſito peccato mortali, quod intelliges de excommunicatione maiori, quæ ſemper talis intelligitur, ſimpliciter prolata, iuxta textum *in capitel. de ſententia excommunic. lib.*6. & iuxta quæ dixi *in capit. intelleximus de iudiciis, capit. de except. capit. ad probandum de re iudicata, capit. Paſtoralis,* §. *cæterum de appellat.* & alibi.

Quod non procedit ſi excommunicatio, quæ 4
imponitur ſit tantum minor, quia hæc tantum obligat ſub veniali: ſic docent Medina 1.2. *quæſt.* 69. *artic.* 5. Vaſquez 1.2. *dict. quæſt.* 158. *cap.*6 *num.*61. Caietan. 1.2. *quæſt.*96. *artic.*4. Couarrun. *in dicto capit. alma mater in initio num.*9. Nauarr. *in man. cap.*25. *num.*52. Guttierez *lib.*1. *Canonic. cap.*7. dicentes hoc non tantum procedere, quando ſententia excommunicationis impoſita eſt latæ ſententiæ, ſed etiam ferendæ, quia tunc poteſt iudex poſt cõtumaciam pronunciare ſententiam excommunicationis, quæ neceſſario
debet ſupponere culpam mortalem. † Quod de 5
aliis pœnis corporalibus, vt mortis, amiſſionis bonorum multi dixerunt, de quibus aliquid adduxi *ſub d.q.*2. *in princ.* & dico infra *ſub c. ex litteris hoc tit.* cum ago de lege pœnali.

Ad ſecundam quæſtionis partem ex dictis 6
ſupra in fine præcedentis quæſtionis, reſpondeo, vt quoties vniuerſitatis Rectores aliquid præcipiunt ſub pœna præſtiti iuramenti, non obligent ad peccatum mortale, ita vt nec ſint periuri illud non adimplentes, ex eo quia frequenter ſolent hæc iuramenta præſtiti indicij in caſibus leuibus; ob idque præſumi nolle Rectores tam rigide obligare, docent Medi-

na 1.2. *quæſt.95.artic.4.* Maior. *in 3. diſt.39.q.4.* Couarruu. *in cap. quamuis pactum 1. p.§.7.n.12.* Azor. *tom.1. moral.lib.5. cap.8. quæſt.11.* exemplificantes etiam, veluti in præcepto aſſiſtendi in aliqua mira, aut orandi pro aliquo defuncto, atque dicentes Rectores in illis verbis ſolùm prætendere memoriæ præparari iuramentum à ſubditis factum obediendi Rectori.

7 Indeque ait Villalob. *p.1. tract.2. dif.20.* quod ſi ex contemptu non deſinant ſubditi obedire, nullum contrahant peccatum mortale; fatetur verò, vt ſi Rector præciperet rem grauem ſub pœna præſtiti, tunc obligare ſub læthali; eo quod verba dicta ex natura ſua obligant ſub mortali, vt ipſe etism fatetur *dif.19. num.7. in fine* aſſerens, vt quemadmodum iam ſupra dixi *num.1.* huius difficultatis lex, quæ præcipit virtute Sanctæ obedientiæ, obligat ſub mortali, ſic lata ſeu latum præceptum, *ſub pœna præcepti iuramenti*, obliget ſub mortali, tranſgreſſionem; etſi fateatur reſpectu Scholaſticorum frequenter, tantùm obligare ad culpam venialem ex ratione adducta.

8 Ad tertiam quæſtionia partem, an Legiſlator poſſit in materia leui obligare ad mortale, & Gregorius Sayrus *in claui Regia lib.3. capit.7. num.17.* diſtinguit dicens quod reſpectu Legiſlatoris ſæcularis nullo modo lex in re leui obligare poſſit Tranſgreſſores ſub peccato mortali, ſecus autem quoad Eccleſiaſticum, ſic probans ex vſu Religionum, in quibus aliquando Superiores res leues prohibent ſub pœna excommunicationis.

9 Tamen dicendum eſt legem in re leui, ſiue à Legiſlatore ſæculari, ſiue Eccleſiaſtico nullo modo poſſe obligare ſub mortali, nec talem obligationem imponere, licet velit & & intendat; quia talis intentio eſſet iniqua, & iniuſta, docent contra Sayrum, Sanchez *in ſumma tom.1. lib.1 capit.4. num.3.* Suarez *de legibus lib.3. cap.25. num. 7.* Diana *p.3. miſcel. reſolut. 91. in fine*; hancque eſſe ſententiam communem, & abſque controuerſia ab omnibus receptam: docet Villalobos, *dict. p. 1. tractat. 2. diffinit. 19. num. 3.* idem ſub dicta *diffinit. 20.* Et ad fundamentum Sayri, quod robur accipit ex exemplis adductis de præcepto Miſſæ, & præcepto religionis obligante ad mortale, reſpondeo ſub dubio ſtatim ſequenti.

10 Ad quartam quæſtionis partem: an Superior ratione circumſtantiarum poſſit præcipere ſub peccato mortali materiam leuem, & videtur quod non, tum ex dictis *num. præcedenti*, tum quia vt ait Duuallius *in 2. 2. D. Thom. tractat. de legibus quæſt. 5. artic. 4. concluſione 2. in fine*, ſolùm Deum in leui materia poſſe ad mortale obligare, vt probatum eſt feciſſe erga Adamum, & Euam ratione fructus veriti.

11 Sed nihilominus Monteſinus *in p.2. tom. 2. diſputat.23. quæſt.9. num. 161.* Salas *de legibus diſputat.10. ſect.6. num.32.* Medina *in p.2. quæſt.96. artic.4. ad dub.2.* Baldellus *tom.1. lib.5. diſput.20. num.8.* Sayrus *ſupra capit.1. num.14.* Diana *p.5. tractat. 5. reſolut. 47.* docent quod poſſit Superior ratione circumſtantiarum obligare ad peccatum mortale, quia ſæpe contingit vt materia præcepti ſit ſecundùm ſe leuis, & obligationis ſub mortali incapax, ſed ex circumſtantiis boni communis adiunctis, quas Superior intendit, ſit grauis, & cadat ſub obligatione ad mortale, vt ratione ſcandali vitandi, etiam ſi illud non eſſet ex ſe mortale, aut ratione iacturæ boni communis religionis periculi, etiam non proximi tranſgreſſionis votorum.

12 Ex quo inferunt Baſilius Pontius *de matrim. lib.5. cap.5. num.11.* Caſtr. Pal. *tom.1. tract.3. diſputat.1. punct.14. num.13.* quod Religioſorum præcepta prohibentia in virtute obedientiæ ingreſſum in Cellas ob aliqua incommoda euitanda; obligent etiam in caſu, in quo aliquis certò ſciat non adeſſe ibi periculum, ratione cuius præcepti impoſitum fuit, quia eſto non adſit periculum in iſto caſu, adeſt tamen generaliter, & hoc ſufficere, quia hæc fuit cauſa imponendi præceptum. Et ſecundùm hunc dicendi modum, poteſt intelligi Sayrus adductus in principio verſ. *ad tertiam*, vt illum explicant Bonacina *de legibus diſput.1. quæſt.1. punct.7.§.4. num.21.* Sanchex ibi adductus *dict. cap.4. num.3.* Diana *dicta p.3. reſolut.91. in fine*, qui *dict.5.p. tractat.5. reſolut.47. in fine, poſt principium*, cum Caſtro *de lege pœnali lib.1. cap.3. docum.2.* & Baldello adducto, impugnat ipſum Sayrum ſub *dict. c. 1. lib.3. num. 17. clauis Regiæ*, docentem poſſe etiam Prælatum Eccleſiaſticum obligare ad peccatum mortale, ſi materia præcepti ſit leuis, etiam attentis circumſtantiis: quæ impugnatio mihi non arridet, ſi circumſtantiæ ſcandali, periculi, aut alterius incommodi ſtent ex dictis in hoc verſ. *ad quartam*, & ex proximè adductis.

13 Ex his enim vt dicunt Monteſinus, & relati, poterit ſimiliter Prælatus religionis præcipere ſub mortali, ne Religioſus aliquis accedat ad hortum communem conuentus, aut ad talem vicum, etiam ſi cum licentia ſua exierit extra conuentum, vel ne cum tali, aut tali perſona loquatur; quia licet hæc & ſimilia in ſe conſiderata, videantur parui momenti comparata: tamen ad honeſtatem, & bonum nomen religionis, aut ratione ſcandali, periculi, vel alterius circumſtantię, efficiuntur res magni momenti; ideòque obligare ſub mortali.

14 Itaque benè dixit Valentia *tom. 2. diſputatione ſeptima, quæſtione quinta, puncto 6.* nonnullos decipi exiſtimantes, non obligare præceptum Prælati ſub mortali, de ſeruando ſilentio hoc, aut illo tempore, aut de illo efficiendo, quod ex ſe non magni momenti appareat, cum fieri poſſit, vt circumſtantia aliqua ei materiæ grauitatem addat.

15 Et addit cum Caietano verbo *præceptum* in ſumma, impoſſibile videri in iure humano ex ſola materia diſcernere præcepta ſub mortali, cum res, quæ leuis videtur, ac ſit talis in ſe conſiderata: tamen attentis circumſtantiis, quas Superios ſpectat, & ſubditus ignorat, ſit magni momenti.

16 Quare dixit Suarez *diſputat.4. ſect.6. num.11.* quem refert Diana *dicta reſolut.47.* debere ſatis certò, & indubitanter conſtare eſſe leuem materiam, vt Iudicemus præceptum, quod aliàs ex verborum tenore ad mortale obligaret, non ſic obligare; & rectè quidem dicere ait Diana, quia in dubio non eſt ſpoliandus Superior ſua poſſeſſione, nec quando non conſtat de iniuſtitia præcepti.

17 Ad quintam quæſtionis partem, an poſſit quis vouere in materia leui ſub obligatione lætali, & Fagundex affirmatiuam ſententiam

adſtruit

adſtruit *in precept.2. lib.9. capit.3. num.15.* Motus exemplo pœnitentiæ à Confeſſario impoſitæ leuiter pro mortalibus, de quo dico ſub quæſtione ſequenti. Sed quia vt iam dixi Legiſlator nequit in materia leui obligare ſubditos ad mortale, niſi ratione circumſtantiarum ſequitur dicendum.

18 Vt quia votum eſt ad inſtar legis, vti docent Caietanus 2,2. *quæſt.*88. *artic.*3. Sotus *de Iuſtitia lib.7.quæſt.2.art.1.* Sanchez *in ſumma tom 1.lib.4. cap.12. num.31.* Valentia *tom.2.diſ.6.quæſt.6.puncto* 4.& alij non obliget in materia leui ad mortale, docent Sancius *in ſelectis diſp.15. num.15.* Vaſquez *in p.2.tom.2.diſp.158.c.4.num.34.* Sotus *de Iuſtitia lib.7. quæſt.2 art.1.* Ledeſma *in ſumma tom.1.tract.10. cap.3. dubio 2.* Diana *p.5.tract.5. reſ.50.* Reginald. *in ſumma tom.1.lib.15.c.6.n.42.* Sanch. *in ſumma tom.1.lib.1.c.4.n.4.*

19 Dicentis id verum eſſe, ſiue materia leuis ſit,
totalis materia legis, aut voti, ſiue partialis,
quia eſt eadem proportio, & ratio, ſicut in
20 lege naturali idem reperitur. † Dicunt enim
quod lex non mentiendi, & non furandi in
materia leui, parit ſolùm veniale, licet in prio-
ri lege materia totalis ſit leuis, in poſteriori
autem partialis inter quas ea eſt ſola differen-
tia, quòd in priori lege obligatio eſt per ſe ex
genere leuis, in poſteriori autem ſolùm ex acci-
denti, & in tali indiuiduo; ergo & in voto dici
debet ex dictis.

21 Vnde dubium eſt an ſi quis vouit ſe quotidie recitare Beatæ Virgini *Pater, & Aue*, vel vnum *Salue Regina*, & per annum verbi gratia non recitet, peccet mortaliter, & licet affirmatiuam ſententiam doceant Zumel. *in p.2.quæſt.88.art.3. dubio penult.* Saytus *in claui Regia lib.1. vltim. num.21.* Valentia *tom.3.diſput.6.quæſt.6.puncto* 4. Malderus *in 2.2.tractat.10.cap.5.dub.4.quæſt.1.in fine*, Tannerus *in 2.2. diſp.5.dub.3.num.38.* quia hæc eſt vna quædam vnius voti materia, eaque grandis.

22 Tamen in prædicto caſu contrarium dicendum eſt, tum quia Legiſlator non poteſt ſe obligare in materia leui ſub mortali. Tum quia illa quotidiana promiſſio includit quotidie vnam promiſſionem de re leui, quæ de ſe non inducit mortale contra non adimplentem; ergo cum illa obligatio vnius diei ſit diſtincta ab altera alterius diei, & vtraque rei paruæ, ſequitur vt cum plura peccata venialia eiuſdem ſpeciei non faciunt vnum peccatum mortale, ſic & in caſu, de quo loquimur etiam, quod promiſſio orandi illa quotidie, extendatur ad plures annos, & ad totum vitæ tempus promittentis: hanc ſequuntur Sotus *de Iuſtitia; lib.7. quæſt.2. artic.1.* Aragon. *in 2. 2. quæſt.* 88. *artic.3.* Ioannes de la Cruz *in director. p.1. præcepto 2. artic.2. dub.4. conſ.2.* Villalob, *in ſumma tom.2. tractat. 34. diſ.3. num.3.* Diana eius verba referens *p.3. tractat.5. reſol.24.* Sanchez *in ſumma tom.1.lib.4.capit.12. num.6.* videbis Vaſquez *in p.2. diſp.146. cap.2.* Azor. *tom.1. inſtit. moral. lib.11.c.5.quæſt.3.* Suarez *de religione tom.2.lib.5. c.5.* ℟ 10.

23 Sed idem Sanchez *in ſumma tom. 2. lib. 1. cap.4. num.14.* diſtinguit in ea ſimili quæſtione, an ſi quis per plures dies omittat votum leuis materiæ. Verbi gratia, *Orationem Dominicam*, vel dare paruam eleemoſynam, peccet mortaliter dicens quod ſi vota hæc quotidie recitandi modicum, aut modicæ eleemoſynæ erogandæ, quotidie ſint in honorem diei, & temporis, tunc non ſit mortale, etiam ſi vota hæc ſemper violentur; quia hoc in caſu ſingulorum dierum tranſitu, & lapſu extinguitur obligatio pro illis diebus, ac proinde materiæ illæ voti modicæ omiſſæ continuari nequeant.

Tamen ſi vota hæc non ſint in honorem diei, 24
ſed tantùm dies præfigatur, vt terminus, ne vltra illum voti executio differatur: tunc licet ſingulis diebus ſit omiſſio venialis, tanquam rei modicæ omiſſio, at dum notabilem orationis, aut eleemoſynæ omiſſorum quantitatem attingit eſſe mortale ait quia obligatio materiæ omiſſæ non extinguitur, ſed ſemper tranſit in alium, & alium diem, donec votum impleatur. Et ſic quod materiæ illæ omiſſæ, tanquam adhuc debitæ continuantur, ac proinde cum materia magna omiſſa euaſerit, ſit culpa mortalis loquitur Diana *parte quinta, tractat. 5. reſol.53.*

Ex quo videtur dicendum iam ſecundam te- 25
laram doctrinam limitari in caſu, quo vouiſti ſingulis diebus dare paruam eleemoſynam: nam ſi pluries omittendo iſtam paruam eleemoſynam, deueniſti ad materiam grauem, teneris illam reſtituere: ſic Tannerus *in 2.2. diſputat. 5. dubio 3. num.50.* Ioannes de la Cruz, Villalobos, & alij Doctores ibi relati, Diana *dicta parte 3. tractat. 5. reſolut. 24. in fine*: hæc etiam clarius patent ex dictis *quæſt. ſeq.*

QVÆSTIO IV.

An ſi plures materiæ paruæ coaleſcant in vnum, vt materia grauis ad mortale ſufficiens euadat: & quando vouens cenſetur annectere obligationem ad diem, & quando non; an in eodem die violare plura vota de materia leui, ſit peccatum mortale: an præceptum ſub mortali impoſitum in materia leui obliget ſaltem ſub veniali; & an poſſit Confeſſarius imponere pœnitentiam leuem ſub mortali; & an ſi in Miſſa à Sacerdote gutta aquæ in vino non miſceatur, excuſetur à mortali ex paruitate materiæ: & an paruitas materiæ excuſet à lege prohibente, ne extrahatur aliquid à Regno?

SVMMARIVM.

1 *Materia poſtrema leuis, quæ cum prima continuari nequit, non parit vnquam peccatum mortale, ſecus quando moraliter, aut effectiue continuantur,* n.2.

3 *Ieiunij die plures comeſtiones ſumens vltima comeſtione frangit ieiunium, non ſic ſi in diuerſis diebus, etiam ſi habuerit animum pluries comedendi ſingulis diebus cum vnum ieiunium cum alio non continuetur,* num.4.

5 *Mortaliter non peccat qui in eodem die ieiunij eſt in cauſa, vt plures modicum quid*

accipiant, vel vt in die feſto plures modicum laborent.

6 *Cibum intemperantem ſumens qui in vltima comeſtione agnoſcit ſibi graue damnum inferri, peccat mortaliter.*

7 *Laborans in feſto aliquoties, & ſi ſingulis vicibus parum tempus, peccat mortaliter, quando peruenit ad quantitatem notabilem, vt v.g. duarum horarum.*

8 *Peccatum mortale oritur in materia Iuſtitia, cum ex multiplicatione parua materia magna, ac ſufficiens, fit vt in pluribus furtis paruis in bonis vnius.*

9 *Vouens cenſeatur annectare obligationem ad diem regulariter in votis perſonalibus, ſecus in realibus, niſi aliud pateat ex intentione vouentis, vt exemplificatur*, num. 10. 11. & 12.

13 *Vota violare plura in eodem die in materia leui, & lethale ex Thoma Sanchez, non ſic ex Suarez, & ambo exemplis probant*, num. 14.

15 *Praceptum poſitum ſub mortali in materia leui, obligat ſub veniali, & confirmatur*, num. 16. & 17.

17 *Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus.*

18 *Pœnitentia leuis impoſita à confeſſario, ſi non impleatur à pœnitente, verius eſt vt peccet tantùm venialiter, ſecus ſi nollet, cum imponitur eam acceptare*, n. 19. & 20.

19 *Guttam aqua deglutire ſecundùm ſe eſt parua res, ſed poſt illam, Euchariſtiam non ſumere, cadit ſub mortali peccato.*

21 *Gutta aqua debet immiſceri cum vino in miſſa ſacrificio, & non faciens peccat mortaliter, cum deficiat in re graui in genere moris.*

22 *Paruitas materia frequenter excuſat à mortali, prohibitum extrahere merces ſub pœna contra aliquos*, num. 24. & *de ratione*, num. 25.

24 *Leges pœnales frequenter per ſe non obligant ad culpam, ſed ad pœnam exteriorem.*

1 AD primam quæſtionis partem, quæ eſt vt radix, ad propoſitas *quaſt. praced.* in verſ. *ad tertiam, ad quartam, & ad quintam*, docent Molſeſius *in ſumma tom. 1. tract. 3. cap. 3. num.* 70. Caſtrus Palaus *tom. 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 4. num. 4.* Sançhez *in ſum. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 9.* Suarez *de legibus lib. 5. cap. 28. num. 11.* Reginaldus *tom. 1. lib. 15. cap. vlt. num.* 67. & alij, vt quoties poſtremi venialis materia, nequit cum præcedentium materia moraliter continuari; ita vt pro vna reputetur, nec effectus relicti continuari moraliter poſſunt, tunc multiplicatio tranſgreſſionis præcepti in materia parua, non conſtituat materiam grauem, ac culpam læthalem.

2 Secus quando materiæ paruæ, aut effectus ab eis relicti moraliter continuantur, ita ille ex ea ratione, quia cum in priori euentu omnes hæ materiæ diuerſæ ſint, nec in vnam coaleſcant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis grauis materia conflari, ſed ſingulæ diuiſę manebunt, & ita paruæ; at cum in poſteriori caſu materiæ, vel effectus vniantur, notabilis materia euadet.

Vnde citati Doctores, & Diana cum illis 3
p. 5. tractat. 5. reſolut. 52. illationes quatuor faciunt. Prima quia ſi tu ſæpius comedis in die ieiunij, violas ieiunium vltima comeſtione, quæ ad notabilem quantitatem peruenit, quia illa vltima comeſtio, etſi per ſe ſumpta leuiter temperantiam læderet, vt coniuncta aliis, & illas ſupponens grauiter lædit, quia moraliter illis coniungitur, & quaſi ſi eſſet ſimul cum aliis reputari docet.

Secus dicendum, ſi diuerſis ieiunij diebus pa- 4
rum aliquid comedas, vel propoſitum habeas parum aliquid ſingulis diebus comedendi, quia vnum ieiunium cum alio non continuatur, nec comeſtio vno die facta cum alterius diei comeſtione. Et addunt Doctores allegari vt nec propoſitum feratur in omnes illas comeſtiones coniunctim ſumptas, ſed in omnes ſeparatas, & ſingulis diebus debitis, quæ pro vt debitæ, cum ſolùm ſint debitæ ſub peccato veniali, nunquam eſt propoſitum de mortali.

Secunda vt nono peccet mortaliter, qui in 5
eodem die ieiunij in cauſa eſt, vt plures modicum quid accipiant, & in die feſto per breue ſpatium ſimiliter laborent, quia actiones cuiuſlibet perſonæ cum actionibus alterius, nullo modo continuantur.

Tertia quia ſi intemperantem cibum ſumas, 6
& in vltima comeſtione agnoſcas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia iam amplecteris obiectum grauiter diſſonum rationi, quod etſi ſecundùm ſe graue nun eſſet, & graue redditum eſt ob multiplicem præcedentem comeſtionem.

Quarta quia ſi laboras ſimiliter die feſto 7
aliquoties, etſi ſingulis vicibus parum tempus conſumas, peccas mortaliter, quando ſcilicet peruenis ad quantitatem notabilem, verbi gratia, duarum horarum, quia omnes illi labores mortaliter vniuntur, & quaſi in eodem tempore facti reputantur, ſiquidem verum eſt dicere te laboraſſe illo die feſto vltra duas horas; ſecus vero ſi per quadrantes ſingulis feſtis laborantes, quia tunc ſicut feſta diuerſa ſunt, ita & labores ſunt diuerſi, nec vnum cum alio continuatur.

Ex quibus etiam prædicti dicunt quod ſem- 8
per in materia iniuſtitiæ ex multiplicatione paruæ materiæ conſurgat magna, ac ſufficiens ad mortale, vt in furtis minimis accidit quando enim per eam ad notabilem quantitatem furto acceptam peruenitur vltimum rei paruæ, furtum eſſe mortale; quod ſatius intelliges iuxta, quæ dico infra de furtis ſi ab vno in parua quantitate, & pluries furtum feceris.

Ad ſecundam quæſtionis partem quando 9
vouens cenſeatur annectere obligationem ad diem, & quando non ſatis videtur explicatum ex iam adductis, etiam ſub quæſtione præcedenti à verſ. *ad tertiam*, & vltra illa agnoſces ex ſequentibus: nam quoties aliquod motiuum in ſingulis diebus relucet, quale ſolet relucere in recitando quotidie calculo virgineo, nullo modo cenſetur vouens in diem ſequentem prorogare obligationem: ſic Caſtr. Palao *tom. 1. tractat. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 4. n. 9.*

Et in votis perſonalibus ita ſemper intelligen- 10
dum eſſe, dum aliud non conſtat: dixit benè

Sotus

Sotus *lib.7. de Iuſtitia quaſt.2. artic.1. columm.4. verſ. concluſio ergo*, Aragon.2.2.q.88. *art.3.* paulo pùſt princ.*concl.3.*

Et idem Caſtr. Palao, Suarez *lib.5. de voto*
11 *cap.5.num.12.& 13.* & alibi dicunt raro contingere in votis perſonalibus obligationem factam pro vno die, in ſequentem prorogari. In votis autem realibus poſſe præſumi intentionem prorogandi obligationem; eo quod videatur non ſolùm attendi religioſum ſeruitium, ſed etiam neceſſitatis alicuius remedium, quod ſemper
12 habet eandem oportunitatem. † Qua propter Medina 1.2.*quaſt.88.art.4.ad.4.* Ledeſma *tom.2. ſumma tract.10. cap.3. dubio* 1. & multis relatis. Garcia *de beneficiis p.3.cap.1. num.171.* ſentiunt in votis realibus obligationem in ſequentem diem ſemper protogari, quod credit Caſtr. Palao ſic præſumi, dum aliter non conſtat, conſtaret autem ſi in honorem Dei Genitricis promiſſa eſſet eleemoſyna danda ſingulis Sabbatis, vel eius feſtiuitatibus; tunc enim non ad ſequentem diem tranſiret, ſed eodem modo iudicandum de tali eleemoſyna, ac de ieiunio tunc promiſſo. Quo pacto etiam Diana *dict.p.5.tractat.5.reſol.53. in fine* dicit eſſe intelligenda quæ antea dixerat ſupra *p.3. tract.5. miſc. reſolut.24.* de quibus iam ego dixi tam in hac quæſtione, quàm in præcedenti ex dicto verſ. *ad tertiam*

Ad tertiam quæſtionis partem: an in eodem
13 die violare plura vota de materia leui, ſit peccatum mortale? & ſi ex iam adductis facilè queas reſpondere; adhuc tamen adducam duos inter ſe contrarios Doctores graues, Thom. Sanchez *in ſumma tom. 1. lib.1. capit. 4. num.16.* exiſtimantem, verbi gratia, materias leues votorum multiplicium pro eodem die obligantium continuari mortaliter, & in vnam coaleſcere, ac proinde culpam eſſe læthalem omittere notabilem quantitatem eo die, ſiue materiæ ſint diuerſæ rationis, ſiue eiuſdem, vt ſi alterum votum ſit recitandi, alterum eleemoſynæ, quia omnes illæ promiſſiones numero diuerſæ pertinet ad eandem Iuſtitiæ obligationem: Eſt enim voti obligatio vnius rationis, ac eadem ratione ad religionis virtutem ſpectat; etſi diuerſa numero ſint vota, & ex aliis.

Suarez autem *de religione lib.5. de voto capit.5.*
14 *num. 11.& 12.* dicentem quod ſi v. g. promiſiſti ſingulis horis eleuare mentem ad Deum, vel quoties Miſſam audires, nihil leue ex illa omittere; & ſi toto die non eleuares mentem ad Deum, & in pluribus Miſſis leue quid omiſeris, nunquam te peccaturum mortaliter, quia vna materia cum alia non colligatur; ſecus vero ſi promiſiſſes recitare officium Diuinum integrum, & in Prima omitteres Pſalmum, in Tertia, & ſic in ſingulis horis, quia omnes illæ horæ vnum officium Diuinum conſtituunt, & omnes illæ omiſſiones in vnum adunantur, & vterque ſuam ſententiam fulcitur, aliis fundamentis contrariis ſatisfaciens, & Caſtrus Palaus *tom.1 tractat.2.punct.9.§.4. num.11.* Diana *d p.5. tract.5. reſ.55.* vtram quæ probabilem dicunt, & tu de facili quamlibet defendes ex ſupra adductis.

Ad quartam quæſtionis partem: an præce-
15 ptum poſitum ſub mortali materia leui, obliget ſaltem ſub veniali? & reſpondeo affirmatiuè, vt docent Suarez *de legibus lib.3. cap.26. num.6.* Baldellus *in diſp.Theolog.tom.1.lib.5.diſp.20.n.9.* Sanchez *in ſumma tom.2.lib.6.c.4. num.46.* Diana *p.15.tract.5.reſ.48.* ex eo quia etſi reuera, vt iam præcedenti quæſtione dixi Legiſlator in materia leui ſimpliciter nequit obligare ad mortale. Tamen quia obligatio impoſita ſub materia leui ex natura ſua obligat ad veniale vt dictum eſt *d.q.prac.* ſequitur vt ſub mortali eam præcipiens Legiſlator eam frangens, remaneat obligatus, ſaltem ſub veniali, iuxta naturam talis præcepti materiæ leuis.

Et confirmatur quia in hac re duo includit 16
præceptum, rem ſcilicet præceptam, aliud vt ſit ſub tali obligatione, vel pœna; horum primum non eſt iniuſtum, vt ſupponimus, quia ponimus materiam præcepti ſimpliciter eſſe honeſtam, & in ſuo gradu iuſtam, & capacem præcepti. Vnde licet ſecundum ſit iniuſtum obligans ad mortale in materia leui, nihilominus valet primum vt iuſtum; & quia eſt prius
natura, & ex ſe ſeparabile à ſecundo. † Deinde 17
quia in his, quæ huiuſmodi ſunt, vtile per inutile non vitiatur, iuxta quæ dixi de confirmatione vtili, vel; ergo cum intentio præcipientis ſimpliciter debeat concipi in id, quod poteſt non id, quod appetit, ſequitur; vt etſi appetat quod non poteſt, vult quod poteſt, præcipiendo ſaltem ſub materia leui, niſi manifeſte appareret, vt præcipiens appetens obligare ſub mortali, quod non poteſt in materia leui, excluderet obligare ſub veniali.

Ad quintam quæſtionis partem: an poſſit 18
Confeſſarius imponere pœnitentiam leuem ſub mortali? & licet Sancius *in ſelectis diſputat.15. num.14. & 15.* acerrimè defendat, vt valeat ſic præcipere; eo quod talis pœnitentia impoſita, ſpectat ad vnam partem integralem Sacramenti pœnitentiæ, ſcilicet ſatisfactionem, quæ in ordine ad Sacramentum eſt materia grauis, ita vt licet pœnitentia modica imponatur, poſſit Confeſſarius obligare pœnitentem eam adimplere ſub mortali, probans nonnullis exemplis, inter, quæ illo nempe.

Quia deglutire guttam aquæ, ſecundùm ſe 19
modicum eſt, ſed poſt illius ſumptionem Euchariſtiam ſumere quid graue eſt, eo quod præceptum pronuncietur de non ſumendo Euchariſtiam poſt ſumptionem cibi, aut potius quantumuis exigui.

Tamen Suarez *tom. 4. in tertia parte, diſpu-* 20
tat.38.ſect.7. num.5. Cooink. *de Sacramentis diſputat.10.num.80.* Reginald. *tom.1.lib.7.num.77.* Henriquez *lib.5.c.20. num.4. in gloſſa littera M.* Merolla *tom.2.diſp.4.c.3.dub.25.num.273.* in terminis aſſerunt non poſſe Confeſſarium pœnitentiam leuem ſub mortali: & ſic communiter docent, & alij non implentem leuem pœnitentiam pro ſolis venialibus, vel mortalibus iam confeſſis, delinquere tantùm venialiter, quia quamuis integritas Sacramenti non ſeruetur, tamen dicunt eſſe in re valde extrinſeca, & ſecundaria; & quid leue reputari ex hac parte, Sacramentum non integrare; aliud enim eſſe nolle acceptare pœnitens pœnitentiam leuem ſibi impoſitam, aliud poſt eius acceptionem eam non adimplere.

Ad ſextam quæſtionis partem: an ſi in Miſſa à 21
Sacerdote gutta aquæ vino non miſceatur, excuſetur à mortali ex paruitate materiæ; & li-

D.Fermoſ.de Leg.Ecleſ. M 3 cet.

cet Hæretici noſtri temporis, vt refert Bellarmious *libr. 4. de Euchariſtia, capit.* 10. cenſeant commiſtiooem aquæ cum vino pro conſecratione calicis eſſe indifferentem, & liberam. Sed veritas eſt quod etſi ad ſacrificium Miſſæ cum vino ſit aqua modiciſſima immiſcenda, quæ de ſe videtur materia parua: tamen qoando illa in ordine ad ſignificationem eſt materia magna, vt contingit in ſignificatione huius venerabilis ſacrificij, ſequitur vt gutta aquæ immiſcenda vino, & mittenda in Calicem, propter myſterium, & ſignificationem ab Eccleſia præcipiatur ſub mortali; hic enim adſunt aliæ circumſtantiæ aggrauaotes: ſic docent Logus *de Sacramento Euchariſtiæ diſput. 15. ſect. 2. num. 22.* Diana *p. 5. tractat. 5. reſol. 56.* & communiter Doctores ex eo, quia etſi materia ſit parua, quæ ſecundùm ſe oon poſſit ab Eccleſia grauiter prohiberi; ſed quia in hoc caſu eſt grauis admodum in genere motis, contrarium facientes peccabunt mortaliter.

22 Ad ſeptimam quæſtionis partem an paruitas materiæ excuſet à lege prohibente ne extrahatur aliquid à Regno, *infra ſub cap. ex litteris*, vbi loquor de lege pœnali, dico etiam de lege prohibente extrahere extra Regnum merces, arma & alia, & de pœnis, quibus ſic extrahentes piniri ſolent. Et ſuppoſita doctrina, de que ſupra *in queſtione ſecunda*, breuiter reſpondeo cum Caſtro Palao, quem ſequitur Diana *p. 5. tract. 5. reſolut.* 49. & Granado *p. 2. contr. 7. tractat. 3. p. 1. diſput. 4. mon.* 19. quod etſi leges non extrahendi obligent ſub mortali, quia tranſgreſſoribus imponitur pœna mortis, aut confiſcationis omnium bonorum, tamen dicunt à Doctis recentioribus notari, vt quando ex prædicta extractione non ſequeretur detrimentum, aut certè exiguum, vt ſolutione pœnæ compenſaretur, non fore peccatum mortale eas violare leges.

23 Quare etſi negatioam ſenteotiam ſequatur Merolla *tom. 2. diſput. 4. capit. 3. dub.* 25. dicens non eſſe opus, vt fractio legis ex ſe valdè vtilis Reipublicæ, ſit mortalis, ſequi ingens damnum ex illa fractione particulari, ſed ſatis eſſe quantitatem in ſe magnam eſſe, vt etiam docet victoria *in tractat. de poteſt. ciuili num.* 19. affirmans mortalem eſſe extractionem pecuniæ à Regno contra legem, quamuis vna extractio parum noceant, eo quod hîc non ſpectatur quale damnum ſequatur, vno contraueniente ſed quale, ſi à multis, vel commoniter fiat, aliàs enim finis legis fruſtraretur, & ſi nunqoam quilibet, tamen quantitatem extrahat, vt ex ea ſola ingens Reipoblicæ ſequatur damnum.

24 Tamen teneo primam cum Granado, Diana, & Caſtro Palao, eo quod frequenter leges pœoales non obligent ad culpam per ſe, ſed ad pœnam exteriorem, vt ex frequentiſſima praxi viſum eſt in Regnis Hiſpaniæ, Portugaliæ, & Franciæ, vbi iſtæ extractiones contra leges prohibentes fiunt, quæ vocantur *contrabandos.*

QVÆSTIO V.

An decretum Cardinalium editum contra Religioſos accedentes ad colloquendum cum Monialibus obliget ad peccatum mortale: an tranſgrediens legem ex contemptu, peccet mortaliter: & an etſi Princeps legibus ſolutus ſit, peccet contraueniendo legi ſuæ; & an ſtatutum particularis Prouinciæ liget Principem: & an Princeps poſſit compoſitionem facere de rebus illicitè acquiſitis incertis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi accedentes ad colloquendum cum Monialibus contra prohibitionem Decreti Cardinalium, peccant mortaliter.*

2 *Tranſgrediens legem ex contemptu formali, qui prouenit ab affectu animi, peccat mortaliter, veluti ſi contemnat ſuperiorem, ſe nollens ſubiici legibus eius, ſeu ſe gerens tali modo, vt aliis praſtet exemplum, quominus legibus obediant* num. 3. & 4. *quod intelligitur in rebus magnis, non in paruis, vt* num. 6.

5 *Contemptus omnis Dei eſt peccatum mortale, nec aeque iudicatur de contemptu facto Legato, aut Imperatori.*

7 *Princeps legibus ſolutus eſt, quoad vim coactiuam, non ſic quoad directiuam, cum in conſcientia teneatur leges ſuas ſeruare, circa quod referuntur varij modi Doctorum* n. 8. 9. *cum ſequentibus ad* n. 21.

8 Leg. Princeps legibus, ff. de legibus, *intelligitur varijs modis à Doctoribus* num. ſequent. ad n. 11.

12 *Princeps ſuam legem, ſuppoſita lege naturali, ſeruare obligatur in conſcientia ſi contingat fractio in tertij præiudicium* n. 13. 14. & 15.

16 *Princeps ſecundùm aliquos dicitur ſolutus à legibus merè ciuilibus, non ſi dependeat à lege naturæ,* n. 17.

18 *Voti obligatio non eſt orta ex lege; & ſic ea Princeps adſtrictus eſt,* n. 19.

20 *Peccata Principis ob non ſeruatas ab eo leges proprias, ſunt eiuſdem ſpeciei,* n. 21.

22 *Princeps cum commoratur in aliqua Prouincia, non tenetur ſub peccato ſeruare leges à Prouincia latas, vt ab inferiore.*

23 *Princeps confirmando leges latas ab inferiore, quando eas non ſeruans peccat,* num. 24. & 25.

26 *Princeps quando poſſit, aut non compoſitionem facere de incertis iniuſtè acquiſitis: vbi de bonis inuentis, ſeu Indorum. Et num ad Papam ſolùm hæc compoſitio ſpectet,* n. 26. 27. 28. 29. & 30.

27 Capit. cum tu de vſuris, & num. ſequentibus.

1 AD primam quæſtionis partem
breuiter reſpondeo, quod etſi
nonnulli dixerint tale Cardina-
lium decretum obligare, cum ſit
lex pœnalis tamen in puncto
iuris dicendum eſt vt obliget ad
mortale, vt docent Salas *in p.2. diſp.15. ſect.1.*
concl.2. num.16. vbi ſic ait *decretum Cardinalium*
editum contr. Religioſos accedentes ad Monaſteria
Monialium, vbi eſt in vſu, obligat ad mortale, quia
ponit pœnam priuationis officij, vociſque actiue, &
paſſiue, docent etiam Bonacina, *de tract. de clau-*
ſura monial. q.3. puncto 4. n.4. Peirinus *in priuilegiis*
minorum to.2. conſt.6. Pij 5. §.10. n.36. Duardus *in*
bulla cœna lib.3. §.8. q.2. n.45. vbi n.47. & Diana cũ
eo tr.10. p.1. reſ.22. referunt ab illuſtriſſimis Car-
dinalibus, vt tolleretur omnis difficultas decla-
ratum fuiſſe ſub die 1. Iulij 1604. ſupra dictum
decretum obligare etiam ad peccatum mortale
in verbis ſequentibus *ſancta Congregatio ſancta*
Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, negotiis regularium
prepoſita cenſuit, & declarauit regulares accedentes
ad Monaſteria Monialium contra formam decreti,
quo huiuſmodi acceſſus per ſacram Congregationem
prohibetur vltra pœnas priuationis officiorum, & vo-
cis actiuæ & paſſiuæ, incurrere etiam pœnam peccati
mortalis. alia dico de lege pœnali *in c. ex litteris:*
& an lex pœnalis obliget ad mortale.

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, an Tranſ-
grediens legem ex contemptu, peccet mortali-
ter; & ſuppoſitis iam adductis *à q.2.* breuiter
quid ſentiam dedocam ex modo opinandi di-
uerſo Ioannis Præpoſiti *in p.2. D. Thomæ. q.95.*
diſp.3. dubio 2. num.7. dicente, vt ſi quis tranſ-
greditur legem ex formali contemptu, peccet
mortaliter, & quod ac hoc requiritur, vt illa
tranſgreſſio procedat ex affectu animi, quo po-
teſtas Superioris parui fiat, ſeu vt homo con-
temnat ſuperiorem, nolitque ſubiici legibus
3 eius; alia etiam pro explicatione dicente.† Item
& Patris Arriaga *in curſu Theolog. tom.4. tract. de*
legibus diſp.16. ſect. 6. ſubiect. 2. num.95. dicentis
quod etiam contemptus Legiſlatoris humani,
qua Legiſlator eſt, non videatur ſemper eſſe pec-
catum mortale, vt expreſsè dicunt Caietanus *in*
ſumm. verbo *contemptus*, & Bartholomeus de
Medina 1.2. q.88. *art.4. in fine*, quod eſt contra
Salas, & Suarez.

4 Sed referens idem Arriaga modos dicendi
prædictorum, & poſt cum illius verba referens,
& Præpoſiti, Diana *part.10. tract.15 reſ.33.* addit
quod ſi contemptus talis ſit, vt vel iudicet eſſe
indignum obedire Legiſlatori, vel illum non
habere ius ad imperandum, ideoque non eſſe ei
obediendum, aut certè licet interius id non iu-
dicet; exterius tamen coram aliis ita ſe gerit, vt
id aliis inſinuet, & quaſi aliis dando occaſio-
nem, vt talem contemptum forment de Legiſ-
latore ſemper ſit peccatum mortale, quia vel iu-
dicium illud eſt hæreticum, vel ſaltem erro-
neum, vel certè exterius grauiter iniurioſum ho-
mini, & ex ſe natum ad ingenerandum in aliis
animam vniuerſalem non obediendi ei Legiſla-
tori, imo nec agnoſcendi illum, vt legiſlatorem.
Quo in ſenſu admittit Diana abſolutiſſimam
ſententiam Salas, & Sanchez exiſtimantium,
quod cum Prælatus, vt Prælatus gerat vices Dei
5 peccet mortaliter quiſquis contemnit illum. †
Cum omnis contemptus Dei, ſit mortale, iuxta
illud Lucæ 10. *qui vos audit. me audit. & qui vos*
ſpernit, me ſpernit. & iuxta illud Bernardi *lib.10*
de præceptis, & diſpenſ. à c. 11. ſæpe repetentis
contemptum mandatorum in omni ſpecie æque gra-
uem eſſe; quia reſpondet Arriaga non æque in
homine militare, ſicut in Deo, quia contemptus,
aut minor æſtimatio facta Legato, non eſt tam
grauis, quàm ſi Imperatori ipſi, cuius eſt Lega-
tus, facta fuiſſet; ergo licet omnis contemptus,
reſpectu Dei ſit mortale, non ſequitur vt fa-
ctus homini vicegerenti ſemper ſit mortale, niſi
modo dicto.

Quare vt notant plures authores ſecundùm 6
Præpoſitum ſupra dici videtur benè quod vt
aliquis mortaliter peccet in caſu dicto, non ſuf-
ficiat, vt Superiorem parui faciat, ſed etiam re-
quiri vt inde moueatur ad parui faciendam eius
legem, & violandam, & ſimiliter non ſufficere
vt contemnat in materia leui, ſed requiri quod
nolit ſubiici poteſtati legiſlatiuæ ſecundùm ſe,
vel pro vt ſe extendit ad materias magni mo-
menti, alioquin ſi quis nolit ſubiici legi ſupe-
rioris in materia parui momenti, exiſtimans
parui momenti eſſe, in ſimilibus non ſubiici pa-
ratus parere, & ſubiici in rebus maioribus, non
peccare mortaliter, quia talis non contemnit
abſolutè poteſtatem, ſed legem parui momenti,
vel in paruis materiis.† Et ſecundùm prædictam 7
diſtinctionem videtur amplectendum quod ab-
ſolutè dixit Villalobos *p.1. tract. 2. diſ.19. n.1.*
ex Diuo Bernardo *c.11. ſupra*, dicens eſſe ex om-
nibus, vt operans cum contemptu legis, etiam in
re leui peccat mortaliter, de quo ſupra *ſub q.2.*

Ad tertiam quæſtionis partem, vt exactè re-
ſpondeas, applicabis quæ dixi *latè in c.1. de pro-* 8
bat. quæſt.8. art. 9. ex quibus intelligas qualiter
Princeps legibus ſolutus ſit, quod vno verbo
hic *n.6.* dixit Barboſa cum infinitis ab eo rela-
tis, affirmans, vt licet quoad vim coactiuam, &
pœnas in foro exteriori, Princeps ſuis legibus
ſolutus ſit ex *l. Princeps ff. de legibus, l. digna vox,*
C. eodem: tamen ex iure, & æquitate naturali, ac
Diuina, quoad vim directiuam, teneatur leges
ſuas ſeruare in conſcientia D. Thom. 1.2. *q.96.*
art.5. ad 3. Sotus *de iuſt. lib. 1. art. 7. concluſ.3.*
Corras *lib.2. miſcel. c.25.* Couarr. *in c. alma p.1.*
§.2. *num.3. & 4.* Diana *reſol. mor.* cum multis ab
eo relatis *tract.10. reſ.* 10. Faquin. *lib. 1. contra-*
uerſ. c.2. Cuiacius *lib.15.* & cum aliis 26. idem
Barboſa.

Et præter illis addo alios plures, quos nouiſſi- 9
mè congerit idem Diana *p.11. tract.7 reſ.6.* qui
excuſatio *dicto lib.15. obſeru.30.* dict. legem Prin-
ceps quam variè expendunt Doctores, refert
Græcos Interpretes eam accipere de legibus
pœnariis, ſed idem Cuiacius eam de legibus
caducariis, ſeu odioſis, nempe iulia, & Papia,
tantùm interpretatur hoc argumento, quod de-
ſumpta ſit ex Vlpiano *lib.13. ad l. Iuliam, & Pa-*
piam, quæ de caducis erat lata, quod ex inſcri-
ptione ipſius legis appareat.

Et Gotifred. *in notis adnou.* 105. *c.2. in fine*, in- 10
telligit Vlpianum, non quod ſit Princeps verè
legibus ſolutus, ſed quod ſolutus videatur:
argum. l. imperfecto, ff. de leg.3. Goillelmus An-
ciacus *quæſt. Philoſoph.27. num.4.* opinatur Prin-
cipem de facto legum vinculis ſolutum, iure ve-
rò eſſe obſtrictum, Volteius *ad §. ſed quod Prin-*
cipi 6. inſt. de iure naturali gentium, & ciuili n.7.
& 8. Principem omnibus legibus, tam à popu-
lo Romano, quàm ab ipſo, & Anteceſſoribus

ſuis latis ſolutum , & liberum ; interim tamen
legibus Diuinis,& naturalibus,vt pote quæ Vl-
piani regulâ oon contineantur teneri, atque ad-
ſtrictum eſſe.

11 Ioannes verò Præpoſitus *in part.2. D.Thom.*
quaſt.95. d ſp.4.dub.1.num.5. expendens prædi-
ctam legem, referens ex nonnullis ibi eſſe men-
tionem certarum legum , & non quod velit Im-
perator, vt Princeps ſolutus ſit omni genere le-
gum , & ex aliis diſpenſatum eſſe ſolutum ſuam
eligendo ſententiam , prorumpit in diſtinctio-
nem in principio relatam ex Barboſa tribus
fundamentis, & ex regula textus *in c.cum omnes*
hoc tit. vbi dicitur quod quiſque iuris io alterum
ſtatuit , ipſe debeat vti eo. Et quod licet Prin-
ceps non obligetur immediate ex efficacia legis
illum adſtriogentis , obligetur tamen tanquam
ſub conditione ſine qua noo, quâ poſitâ lex na-
turæ obligat ad præſtandum id , quod ſua lege
præſcripſit propter rationem dictam , quia ipſa
ratio naturalis poſtulat,vt Princeps ſe aliis con-
formet ducent Azor. 1. *p mor. lib.5. c.11.§.huius*
igitur, Malderus *q.96. art.5. §. aliter tamen*,Lor-
ca *diſp.25. §. primum Princeps*, Tannerus *diſp.5.*
*quaſt.6. dubio 2.num.*20. Gamachæus *q.96.c.5. in*
concluſione , Diana *diſt. reſ.* 10. in verſ. *item inferiur.*
12 † Quatenus ait legem à Priocipe latam re-
ſpectu Principis , non habere vim , ac rationem
legis per ſe loquendo , quia non eſt cauſa imme-
diata, & proxima,à qua in conſcientia Princeps
obligetur, ſed tantùm eſſe conditionem requiſi-
tam,quâ poſitâ emanet iure natorali obligatio
ad ſeruandam ſuam legem : nam ius naturale di-
ctat quod caput ſe conformet ſuo corpori , &
membris,& quod patiatur legem,quam ipſe tu-
lerit , quæ confirmatur ex doctrina , quam latè
poſui *in d.c.1.de probat.*etiam *ſub q.1.*

13 Vnde infero *dict. l. Princeps* generaliter dice-
re Principem eſſe legibus ſolutum , quoad pœ-
nam legum,non quoad conſcientiam ; & ſic li-
cet Azor. & Diana ſupra, Leſſius *lib.2.de iuſtitia*
c.35. dubio 5. Salas *de legibus diſp.14.num.17.19.*
& 21. Bonacina *de legibus q. 1. puncto 6.* Caſtr.
Palao *de legib. diſp.1. puncto 24. §. 1.* exiſtiment
quod Princeps legem ſuam non ſeruans , non
peccet mortaliter ; ſepoſito ſcandalo , quia illa
14 naturalis æquitas non grauiter ubligat.† Tamen
id non intelligi quoties ex fractione legis ſine
ſcandalo redundaret tertij præiudicium per di-
cta *in d.c.1. de prob.* vbi Princeps tenetur adim-
plere contractum initum cum ſubditis ; quod ſi
15 non redundet admitto prædictorum dictum. †
addens cum eis quod ſepoſito ſcandalo Pontifex
non legens horas canooicas , ſeu non ieiunans,
non grauiter peccat. arg.eorum, quæ adduxi *ſub*
q.12. de iudic. à q. 6. & circa hanc quæſtionem
videbis etiam quæ nouiſſimè congerunt Amicus
noſter Pater Ant. de Scobar ſocietatis IESV hîc
Valliſoleti *in Theolog. morali tom.1. lib.5. ſect.2.*
c.5.àn.36. Merollam *de legib. diſp.4.c.3. n.616.*
cum aliis.

16 Ex his iam vides quod relati modi dicendi ex
Cuiacio, Gofredo , & aliis , debeant reduci ad
diſtinctionem ſopra tecitatam , ad quam etiam
reducuntur alij duo modi dicendi. Vons ex Be-
ſoldo *lib.1.politicor.c. 2. mon. 32. pag.* 82. & ex
aliis , quos ipſe refert diſtinguentibus inter or-
dinariam Principis poteſtatem , & extraordina-
riam , quod ſecundùm ordinariam Princeps ſit
legibus ſubiectus , ſecundùm extraordinariam
ſit ſolutus. † Alter ex plúribus etiam diſtin- 17
guentibus inter leges mere poſitiuas,ſiue ciuiles,
iuriſque ſolemnia, & inter leges naturales, ſiue
Diuinas, atque gentium , ſicque eas, quæ reſpi-
cionr publicum bonum. Et concludunt Princi-
pem à primis eſſe exemptum,à ſecundis,quia in-
commutabiles ſunt , *ex §.ſed naturalia* , de iure
naturali non item;ad quod applicabis quæ ſupra
dixi *in Rub.q.1. de lege naturali,l.1. ff.de vſufruct.*
earum rerum, quæ vſu conſum. l.1. ff. de pactis , l.1.
ff.de conſt. Princip.l.3. C.de reſcind. nam licet Po-
pulus Romanos lege Regia omne ſuum impe-
rium , & poteſtatem in Principem tranſtulit,
§.ſed & quod Principi 6. eodem tit. inſt.de iure na-
turali, dict.l. 1.ff.de conſt. ſed à naturalibus , &
publicis non potuerit Principem liberare , qui
nequit proprium conſtractum tranſgredi ,
etiamſi vtatur plenitudine poteſtatis , oec ali-
quem ſuo proprio iure priuare contra dicta iura,
de quo *in d.c.1.de prou.& in c.per venerabilem qui*
filij ſint legitimi.

Item non eſt admittendus Valentia *diſput. 7.* 18
q.5.p.4.reſpondeo quatenus quod ſi Princeps con-
ditor legis vult , cum condit ea comprehendi;
eo quod omnes alios vult obligare.Nam contra-
rium eſt probabilius , cum Princeps ſemper ſit
lege ſuperior , cuius obligatio ad legem non
oritur ex eius voluntate, ſed ex ratione ; ob id-
que vt non poſſit directo legi ſe ſubmittere. † 19
Et licet aliquis poſſit voto ſe obligare ad ali-
quid faciendum , facit pro valentia , quia præ-
terquam quod votum reſultet ex promiſſione
Deo facta , dicendom eſt quod voti obligatio,
non eſt obligatio orta ex lege.

Ex quibus iam ad punctum difficultatis no- 20
ſtræ, an Princeps cootraueniendo legi ſuæ, pec-
cet , ſatis reſponſum eſt , ſolùm poreſt eſſe du-
bium an omnia peccata , quæ à Principe com-
mittuntur ob noo obſeruantiam propriarum le-
gum ſint eiuſdem ſpeciei. Ad quod reſpondeo
affirmatiuè cum Salas *de legibus diſp. 14. ſect.2.*
num.21. Diana *d.p.11.tr.7.reſ.6.* verſ. *ex his* ex
eo quia illud præceptum generale legis naturæ
de ſeruanda lege , non ponit actum Principis in
eadem ſpecie, in qua eſſet actus ſubditi , qui di-
rectè, & immediatè ſubditur legibus Principis,
quæ ſpecialiter pertinent ad materiam talis vir-
tutis , uel vitij ; & ideo in eadem ſpecie vitij
violationem legis humanæ conſtituere.† Quod 21
probant relati quia ratio formalis,propter quam
dicimus peccare Principem non ſeruando le-
gem ſuam, eadem eſt io violatione omnium le-
gum ſuarum, ſcilicet quia turpiter agit diſcor-
dando à toto ; ergo omnia peccata cenſentur
eiuſdem ſpeciei : contrarium velle videtur Leſ-
ſius *dicto lib.2. de iuſtitia cap.35. dubio 5.* Bonaci-
na *q.5.de legibus puncto 6.* ſed non ita æquo fun-
damento.

Ad quartam quæſtionis partem : an ſtatutum 22
particularis Prouinciæ, liget Principem in con-
ſcientia,breuiter reſpondeo vt non teneatur ſer-
uare ſtatuta , ſeu leges muoicipales Prouincia-
rum ſibi ſubiectarum , quando in illis Prouin-
ciis moratur, vel in eis peregrinatur , quia etſi
ex dictis ſupra,Princeps quoad ſuam propriam
conſcientiam, non ſit ſolutus legibus , ne vt ca-
put à membris diſcedat. Tamen quia in caſu,de
quo loquimur ſtatuta ſpecialia , ſiue leges mu-
nicipales Prouinciarum ſint latæ ab inferiori
poteſtate & iuriſdictione , ſequitur vt cum illæ
non

habeant vim obligandi Principem , ſic neque Princeps illas teneatur in conſcientia ſeruare, cum Princeps in eodem loco habeat iuriſdictionem ſuperiorem : ſic docent Felin. *hic n.*30. Suarez *lib.*3. *de legibus cap.* 35. *num.*14. Salas *de legib. diſp.*14. *ſect.*2.*à num.*13. Bonacina *in eodem tract.diſp.*1.*q.*1. *punct.*6. *num.* 26. Ferdin. Caſtr. *in opere morali part.*1. *tract.*3. *diſput.*1. *punct.* 24. §.1.*n.*7.

23 Dubium verò eſt, quid ſi aliquod Prouinciæ ſtatutum ſit à Principe confirmatum, an ad eius obſeruantiam teneatur in conſcientia , & videtur ex dictis affirmatiuè reſpondendum , quia iam illi ſtatuto per eius confirmationẽ præſtitit nouum robur, ac ſi ipſe Princeps illud conderet de nouo , cui tunc in conſcientia ſtare deberet per dicta in verſ. *ad quartam* : & ſic Merolla *de legibus diſp.*4.*c.*3. *à num.* 173. dicit, vt quoties Princeps ex certa ſcientia confirmat hoc modo ſtatutum latum ab inferiori poteſtate,videtur de nouo ipſe idem & ſtatuere , ſeu illud facere ſuum:arg. text. *in c. de confirmatione vtili,vel inutili,& c.ſi Apoſtolica de prabendis lib.* 6. & ſic vt teneatur tale ſtatutum ſeruare eo modo, quo leges à ſe latas ſeruare tenetur.

24 Suarez tamen *dict.lib.*3.*de legib.c.*35. *num.*14. dixit, quod ſi talis locus eſſet, quaſi propria habitatio ipſius Principis, vt eſt v.g. Roma reſpectu Pontificis , tunc etiam Princeps videatur obligatus , quia ſpeciali habetur ratione , tanquam ciuis, & membrum illius loci , ſicut quilibet alius Princeps reſpectu ſuæ curiæ , cuius
25 confirmauit ſtatutum. † Extra hunc verò caſum, & quando confirmatio eſt in forma communi,non ex certa ſcientia,exiſtimo cum eodem Suarez, Salas, & Caſtro , iam relatis, quod videtur ſequi Diana *d.reſ.*6. *in fine tract.*7.*p.*11. vt licet Princeps confirmet ſtatutum alicuius Prouinciæ ſibi ſubiectæ , non obligetur ad illud, quia ex quo non confirmat illud pro tota ſua republica, nec ibi degeret cum confirmat , etſi poſtea inhabitet , nulla ratione ad illius obſeruantiam teneatur : quippe quod tale ſtatutum ſit determinatum pro loco , ſeu Prouincia ſpeciali , quod cogere non debet caput totius Reipublicæ,& Regni.

26 Ad quintam quæſtionis partem , quæ plurimùm ſpectat ad poteſtatem legiſlatiuam , quam Princeps habet, quia etiam reſcripta concedit,& priuilegia condonat ſecundùm ius , præter ius, aut contra ius, iuxta nonnulla , quæ dico infra *in tit.de reſcriptis* : & pro negatiua ſententia videtur textus *in c.cum tu de vſuris*, ex quo apparet non poſſe Principes compoſitionem facere in-
27 certorum, ſed hoc ad Pontificem ſpectare † facit quotidianus ſtylus practicatus apud nos Hiſpanos in Bulla compoſitionis ablatarum rerum minutatim à Macellariis, Tabernariis, & aliis Reipublicæ officialibus , quæ à Pontifice dimanat,non à Rege noſtro Hiſpano his in Regnis,quibus conceditur illa bulla,& ex *d. c.cum tu* 5. qui expreſsè illud non dicit, contendit defendere Caſtr. Palao *tom.*4.*tract.*15. *puncto vltimo* §.1. *n.* 5. vbi docet latam eſſe prædictam legem: & hanc in terminis docent Villalobos,Ludouicus la Cruz,Trulenc.& Rodriguez , quos refert Diana *p.*11.*tract.*8.*reſ.*19.

28 Pro affirmatiua ſententia ſunt Gaſpar Hurtado *de iuſtitia diſp.*9. *dif.* 9. *dif.* 6. del Caſtillo *de iuſt. lib.*3. *tract.*2. *diſp.*9. *dub.*14. *n.*131. dicentes quod non ſolùm Pontifex habet prædictam authoritatem ad compoſitionem faciendam ſuper debitis incertis , ſed etiam Princeps ſæcularis, dum Pontifex id non prohibeat aut præueniat, vt de facto præuenit applicando debita incerta, ſaltem aliqua pauperibus, imo & de bonis licite acquiſitis dixit etiam del Caſtillo relatus , & poſt Henriquez nouiſſimè acerrimè defendit Pater Andreas Mendo *in Bulla cruciata diſp.*32. *c.*4.*num.* 34. ex eo quia etſi illa bona ſint iniuſtè acquiſita, dum Dominus eſt incertus , ſuccedit Reſpublica loco veri Domini , qui ſane non inuitus eſſe debet in ea ſucceſſione , cum ſit fi-
lius, & membrum eius Reipublicæ. † Nec ob- 29
ſtare ait quod Princeps non ſoleat talia componere bona , quia reſpondet hoc non probare incapacitatem in Principe,ſed conuenientiam non exercendi illam poteſtatem publicè , ac per leges, ſicut per leges eam exercent circa bona incerta iuſtè acquiſita , qualia ſunt inuenta. Et ad comprobandum refert duos caſus, vnum de Militibus iniuſtè aliquam vrbem lædentibus,& accipientibus bona à vicinis eius per vim ; alium de Hiſpanis quibuſdam , & eius ſucceſſoribus, qui apud Indos in iuſto bello , contra Regis Catholici bona, obtinuerunt,aut retinent oppida, quibus per Principem , & Regem iam condonata ſunt , quia illa bona erant infidelium,
quæ Papæ non ſubiacebant. † Ad primum ca- 30
ſum leges Sotum de iuſtitia *lib.*4.*q.*7.*art.*1. *ad* 3. Cordubam *lib.*1. *q.* 39. *& lib.* 5. *q.fin.* D.Henriquez *lib.*7. *de indulgent.c.*33.*num.*3. *ad ſecundum*, eundem Henriquez , ac Epiſcopum Chiapæ *tract. de reg. confeſ. in die propoſ.* 3. qui negant, & Solorzanus *de iure indiarum* , vbi diuerſis in locis probauit quod Rex ſuccedit in ea bona loco veri Domini , quia Rex eſt legitimus Indorum,& vt probabilem admittit nouiſſime Pater At.de Scobar *in Theolog. morali tom.*1. *lib.*7. *c.*38.*probl.*118. *num.* 817. & prædictam negatiuam retinendo D.Pater Mendo , vbi ſupra (cui ego ex vſu contrario non multum aſſentio, cum per Pontificem hæc compoſitio contingat) vt ſuam ſententiam ſuſtineat, explicet *dict. diſp.*32. *Bulla cruciata c.*2. *num.*21. *&* 22. textum *in dicto c. cum tu*, qui ex ſua contextura non eſt difficilis intellectus.

QVÆSTIO VI.

An tempore neceſſitatis , & inopiæ taxa frumenti , ſit ſeruanda in conſcientia: & quid de lege taxante res alias : & an liceat vendere frumentum ſecundùm pretium commune , & vulgare ſeu liceat vendere vnum vltra pretium à lege impoſitum:& an Dominus frumenti poſſit ſecurè in foro conſcientiæ exigere iura portationis : & quid de farina;& pane cocto:& an hæc lex ſit pœnalis tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Taxa frumenti ſecundùm quoſdam tempore magna neceſſitatis , aut ſterilitatis , non obligat*

obligat in conſcientia n.2.*alij tenent contra* à num.3.ad n.10.*qui melius loquuntur, vt* à n.11.*ad* n.25.& n.29.

7 *Taxa tritici leges in caſu ſubitaneo nimia ſterilitatis, donec Princeps conſulatur ſuper ſua lege obligat, non ſic in Prouinciis, vbi illa non ſunt in vſu, aut recepta, vt in Gallacia.*

11 *Taxam panis excedentes peccant mortaliter.*

12 *Agricola taxâ panis non obligantur hodie ad illam ſeruandam ex lege Regia à Philippo III. lata Euora anno* 1619.n.13.14.24.25.& n.32.

15 *Taxata res nequit ſine peccato vltra taxam iuſtam vendi, quæ etiam procedit in omnibus contractibus.*

16 *Præſides, Pretores, ſeu alij Magiſtratus in ſuis Prouinciis permittentes taxam tritici excedi ſine conſenſu Principis, etiam ob neceſſitatem, malefaciunt.*

24 *Taxa pendet à Principe conſtituente, non à venditorum voluntate.*

25 *Marchiones, & Domini vaſſalorum redditus habentes in tritico, item & Eccleſiaſtici taxâ obligantur.*

26 *Taxa pretij iuſti, & rigoroſi poſita, & ſignata in rebus vendendis, non eſt excedenda etiam à mercatoribus* n.27.& 28.

30 *Taxa poſita vino collecto ex propriis vineis excedi non poteſt, niſi ex priuilegio competat, vt Panormit.&* n.31.

32 *Agricolæ vt fruantur priuilegio legis Euora quoad taxam tritici non obligantur, debent regiſtrare triticum collectum.*

33 *Agaſones vulgo* los trageneros *poſſunt vltra taxam recipere ſumptus tranſportationis tritici. Et quid ſi idem Agricolæ ſumptus fecerunt in introducendo triticum in Horreum* n.34.35.36.37.& 38.

39 *Triticum minus valens quàm taxatum à lege, non debet plus vendi ratione ſumptûs tranſportationis, nec eſt excedenda taxa, quando venditur in ſubaſtatione* n. 40. *nec eo quòd permutauerit, aut mixturauerit cum alio* n.41.*& de aliis duobus caſibus* num.42.43. & 44.

44 *Taxæ leges mero cum artificio facta fuerunt.*

45 *Panis cocti ſunt nonnulla pragmatica pro Panificis, qui taxam Prætoris excedere nequeunt, ſed vendere iuxta taxatum triticum in grano cum moderato tamen lucro ob laborem coquendi* n.46.47.48 49.ad 53.

46 *Clerici, & nobiles prohibentur vendere panem coctum ſub peccato* n. 47. *fallit in Clericis, cum vendant panem coctum, quem habent ex oblationibus* n.51.

48 *Taxato tritico in grano, non inde dicitur taxatus panis coctus.*

49 *Panis coctus cum habet taxas diuerſas, poteſt vendi à Panifico, iuxta maiorem, etiam ſi pretio minori triticum emeret.*

50 *Triticum ſuum dans Panificis, vt eius nomine in pane cocto vendant, poterit aliquid plus vltra taxam accipere.*

51 *Triticum, aut panem vendentes illi, qui prohibiti ſunt, non tenentur reſtituere, & ſi peccent.*

52 *Panis coctus, ſeu triticum populi, non debet carius vendi, nec taxari, ſicut quod foris portatur, & exceſſus taxæ debet Domino reſtitui, ſeu pauperibus, eo deficiente.*

53 *Panis cocti taxa debet à iudice fieri, conſiderata æſtimatione, ſeu pretio tritici poſiti in Horreo publico ſimul cum expenſis fieri ſolitis, quod etiam procedet in priua.o.*

54 *Taxa tritici Horrei, & Typhæ iuxta Doctores quoſdam non conuenit ob plures rationes præiudiciales Reipublicæ hic relatas.*

55 *Taxa non damnatur, eo quod vnis, vt Incolis ſit poſita, & non aliis, vt alienigenis, & quare* n.36. *vide* n.39.

56 *Vliſſiponæ habitatores fame perirent ſi taxâ tritici, aut panis cocti ſignaretur.*

57 *Taxa tritici iniuſta non eſt; eo quod non taxentur ſumptus famulorum, vinum & alia comeſtibilia.*

58 *Decimæ Eccleſiaſticæ debent ſolui abſque deductione expenſarum factarum in cultura, & fructuum recollectione.*

59 *Taxa eſſet iniuſta poſita infra pretium minus notabiliter, quam communiter triticum valet. Et quæ eadem poneretur, tam pro tempore egeno, quàm fertili. Et quid ſi poſita eſſet ob ſuccurrendos Pauperes ibi.*

60 *Lex taxæ non tantùm eſt pœnalis, ſed etiam mixta, & qua ex parte obliget in conſcientia carius vendentem triticum* n.61.

62 *Lex purè pœnalis, & ſi non obliget in conſcientia, obligat tamen ea, quæ eſt mixta.*

63 *Tritici empti, vt reuendatur in ſpecie nonnulla quæſtiones* remiſſiuè.

DE legibus taxæ frumenti ex 1
propoſito ſcripſit Mexia; ſed video duos grauiſſimos Doctores acerrimè inter ſe pugnare, qui ſunt Molina Theologus, *de iuſtitia, & iure* 2. *p. diſp.* 364. & Ioannes Gutierez *lib.*4. *practicarum q.* 61. quilibet pro ſua opinione fortiſſimas rationes, & authoritates adducens, comprobans Doctoribus ex propoſito diſputantibus, & poſt illos video pleroſque abundantius agere, præcipuè Baſilius Pontius *in quæſtionibus ſcholaſticis diſp.* 1. *quæſt.*2. *per totam c.*1.2.3.4.5.6. *&* 7. Salas, Saconius, Valetius, Reginald. Leſſius, Suarez, Malderus, Bonacina, & alij referendi, tam pro negatiua, quàm affirmatiua ſententia. Igitur Molina cum ſuis ſequentibus docet vt taxa frumenti à lege Regia non obliget in conſcientia tempore magnæ neceſſitatis tritici, & ſterilitatis in illis verbis *ſuperueniente ingenti ſterilitate Princeps vellet vt triticum eodem pretio venderetur, quo rationabiliter tempore abundantiæ vendebatur lex eſſet irrationabilis, & iniuſta.* † Addens non iuſtificari 2
taxam; eo quod redundet in bonum pauperum, & Reipublicæ, quia æquitas, & iuſtitia petitur iuxta rei naturam, nempe vt pretium ſit maius, ne Dominus rei patiatur injuriam in tritico ex ſolo accidenti pauperum; & quia incolæ in anno ſterilitatis amittunt fructus, & bona, cum triticum illis ſtet carius, quàm à taxa æſtimatur, & ex aliis fundamentis; quæ repetit etiam idem Gutierrez omnino videndus: docent cum Molina Leſſius *de iuſtitia lib.*2. *c.*21. *dub.*3. *num.* 14. Nauar. *in ſumma*, qui id voluiſſe videtur *cap.*22. *num.*88. Valerius Reginald. *in ſua praxi tom.*2. *l.b.*25. *c.* 6. *num.*270. hanc, etſi contrariam ſecuriorem vocet Villalobos *in ſumma p.*2. *tr.*21. *diſ.*11.

diſ. 11. ſequitur Robellus *de iuſtitia p.*2.*lib.*9.*q.*2. *ſect.*3. *n.*14. dicens hanc amplecti communiter Patres Societatis IESV.

3 Alij inquam præter eundem Gutierez exiſtimant ſtandum eſſe taxæ frumenti in foro conſcientiæ, ſic vt vltra eam vendentes peccent ex fractione legis. Primo quia lex illa eſt Reipublicæ vtilis admodum maxima cum prudentia, & maturo iudicio lata. Et quia ſic ſtabilitur expreſsè in ipſis legibus taxæ taxantibus pretia frumento pro tempore neceſſitatis, & ſterilitatis in quo eſt opus ipſarum legum.

4 Et quia quoties apertè non conſtat de iniuſtitia legis, debet ſecundùm illam iudicari, *c. erit autem lex* in verſ. *ideo* ad finem *diſt.* 4. Et quia ſi aliud diceremus ſemper profectò, aut prope ſemper erraretur in hoc æſtimando pro diuerſitate rationum hinc inde occurrentium pro legis iuſtitia, vel è contra; & ſic quilibet vellet arbi-
5 trari, corrigere, & deſtruere leges Regias. † Et quia Princeps ex cauſa non ſemel auxit in his Regnis propter ſterilitatem magnam tritici taxam, vt benè expendit *n.* 18. *&* 19. idem Gutierrez referens incommoda variationis. Deinde quia etſi plurimi ſint Agricolæ, qui tale damnum recipiunt, ſunt multò plures, qui Incolæ non ſunt, egentes ſuſtentatione commodâ, quibus intereſt vt Reipublicæ maior pars, quod frumenti pretium taxetur: his, & aliis rationibus hanc ſequuntur opinionem abſolutè Ioannes de la Cruz *in directorio conſcientiæ p.* 1. *præcept.*7. *q.*3. *dubio concluſione* 1. Salas *tract. de empt. & vendit. dub.* 7. *num.* 3. Michaël de Palacio *de contract. lib.*2. *c.*2. Petr. à Nauarra *de reſt. lib.*3. *c.*2. *num.*2. Bartholomeus Solonius *de iuſtit. tom.*2. *q.*77. *art.*1. Baſilius Pontius vbi ſupra *dict. q.*2. *ſcholaſtica c.*7. *in fine*, Petrus de Ledeſma *in ſum-*
6 *ma tom.*2. *tract.*8. *c.*32. *dif.* 19. † Quia quoties lex eſt dubia, eſt Principi obediendum, & ſic contingere in caſu noſtro, cum multi Doctores aſſerant taxam frumenti, etiam tempore ſterilitatis eſſe iuſtam, & Ledeſma ait hanc eſſe thomiſtarum communem opinionem cum Medina, Bañez, Orellana, & aliis, & quia aliàs taxa nunquam impleretur, cum inanis extra ſterilitatem fortè vnquam frumentum venditur, iuxta taxam, ſed multo infra; ergo taxa, quæ vocatur *de* 72. *Reales* eſt iuſtiſſimè impoſita, vt occurratur anno ſterili, ne cum iactura populi tritici venditores immoderatas diuitias appetant, cui malo mederi, opus ſanè neceſſariſſimum, eſt & fuit præcipuè hîc Caſtellę veteris, & legionis Regnis, vbi adeſt tritici, & hordei quotannis frequenter fructus copioſus, ſeu medianus, & miramur omnes quando triticum præcipuè venditur pretiò taxæ.

7 Et quia idem Ioannes Gutierrez *dicta q.* 61. *à n.* 28. ſigillatim reſpondet fundamentis Molinæ, quæ ex propoſitis fundamentis, & rationibus pro eius ſententia ſatis diluuntur, cum etſi in caſu nimis extremæ neceſſitatis, & quando caſus eſt ſubitaneus, qui non pateretur moram conſulendi Principem ex doctrina D. Thomæ in alia ſpecie loquentis, vel quando prædictæ leges taxæ vſu non eſſent receptæ, aut contraria conſuetudine abrogatæ, vt reſpectu aliquorum locorum, ſeu Prouintiarum, patet.

8 Veluti in Regno Galliciæ in quo taxa non obſeruatur: tamen vt cumque ſit extra prædictum caſum Principis conſulendi in mora pateretur, ſemper eſt ad illum recurrendum, quia ex quo legem eius dubiam poſſit nemo declarare, præter illum, vt dicit Gutierrez cum aliis à dicto *num.* 28. iuxta quæ ego dixi *in c.*12. *de iudiciis à quaſt.*1. & infra per textum *in c. ſi quando de reſcriptis.*

Sequitur vt non ſit in voluntate vendentium 9
contra taxam pluris vendere, quamtumuis neceſſitas ſterilitatis coerceret: nam potuit Princeps taxare triticum obligando illum cuſtodientes ad vendendum pretio iuſto, & maiori, quale eſt taxatum pro tempore ſterilitatis; ergo dum Princeps non permittit aliam tritici venditionem exceſſiuam, euenit vt triticum habentes nequeant illud pluris vendere, ſicut nulli ſubdito licet ſine iuſtiſſima, & euidenti cauſa tranſgredi iura alia ex iam dictis quæſtionibus præ-
cedentibus. † Et licet Corduba exiſtimet ſuffi- 10
cere tacitam Principis permiſſionem ſeu conſilij videntis triticum carius vltra taxam vendi, & diſſimulantis, nec Tranſgreſſores punientis, vt latè ſcribit: tamen eum, & alios maximopere impugnat Gutierrez *lib.*2 *pract. q.*180. omnino ibi videndus cum aliis de hac pragmatica, & ibi *à num.*21. dicens in verſ. *hac tamen limitatio* illud non eſſe admittendum, aſſirmando ſolere frequenter Principem, & conſilium mandare Gubernatoribus, vt diligenter videant, & inquirant, vt nullus Reipublicæ taxam excedat, vbi negat Præſidi cuiuſlibet Prouinciæ, vbi viget taxæ lex, quod poſſit dare licentiam pluris vendendi triticum, niſi cum expreſſa licentia Regis, & conſilij.

Eſt ergo dicendum taxam panis excedentes 11
peccare lethaliter abſque eo, quod obſtent fundamenta Molinæ, & doctrina Nauarri, & Medinæ, in qua etiam fundatur, quam bene expendit idem Gutierrez *num.*30.31.32. qui etiam reſpondet *num.* 26. & 27. ad aliud fundamentum Emanuel Rodriguez *in ſumm. p.*2. *c.*79. *in* 4. *concluſione in impreſſ. ſalmant. anno* 1594. aientis ex doctrina D. Thomæ 22. *q.* 66. *art.*7. Soti *lib.*1. *de iuſt. q.*6. *art.*4. vt quemadmodum licet furari neceſſitate vrgente, aut propter frigus, & ſic licere legem taxæ frangere: nam ſi Eccleſiaſtica lex non obligat cum periculo vitæ, quare item lex taxæ merè ſæcularis, & enim vltra generalitatem hanc, quam non admittit Gutierrez *dict. num.* 27. conſidero hæc potius noſtram aſſertionem confirmare, quia hæc potius militant ex parte pauperum tritico egentium, quibus liceret triticum furari ad ſe ſuſtentandum; non verò militant pro venditoribus tritici, qui cum illud habeant, & vendere, niſi vltra taxam nolint, procedunt potius in ruinam pauperum egentium, à quibus nolentes pretium iuſtiſſimum taxæ tritici conſulto, & prudenter ſtabilitum pro annis ſterilitatis properant, non vendendo, & neceſſitatibus ſubueniendo contra egentes illo modo eorum mortem procurantes.

Vnde ego etſi videam quod Villalobos *in di-* 12
cta def. 11. *tr.* 21. *p.* 2. poſtquam fatetur noſtram relatam ſententiam eſſe ſecuriorem ſequatur potius Molinæ ſententiam ibi *num.* 3. addens ideo Philippum Regem III. Hiſpaniæ, dum eſſet Eboræ apud Luſitanos anno præterito 1619. vt terræ Cultores, & Coloni Laboratores tritici, non ſint taxæ legi obligati; eo quod vnius anni ſterilitate, ſolent remanere oppreſſi egeſtate, cum inanis fertilitatis ſoleant etiam triticum

vendere

vendere pretio nimis Vili. Quia reſpondeo ex
prædicta Regis lege, ſeu declaratione circa la-
borantes potius confirmari noſtram ſenten-
tiam, quia ex ea videmus factum fuiſſe per Le-
giſlatorem, vt laboratores vendentes vltra taxam
tempore neceſſitatis, poſſent licitè vendere, &
remanere ſecuri in conſcientia.

13 Et probo ex eodem Villalobos ibi *d.tract.* 11.
*part.2.dif.*19. vbi latè, & ad plures caſus agens
qualiter taxa tritici debeat obſeruari, ait *num.6.*
quod Laborator nequit vendere triticum vltra
taxam, etiam ſi triticum ſibi carius ſtet, ſic te-
nens cum Cordubs Mercado Fr. Emanuel, Pa-
lacios, & Gutiertez contra Mexiam *lib.4.concl.4.*
14 *n.29.de taxa panis:* † iterum adducens quod iam
hodie ſunt liberati per prædictam pragmati-
cam Philippi Regis III. Euotæ Latam dict. an-
no 1619. addens *n.*8. cum Lopez, & Ledeſma
taxæ legem procedere, etiam ſi triticum vende-
retur in publica ſubhaſtatione; & ſic loquens
in noſtro caſu antea *in dif.6.* dum agens latè de
alia generali quæſtione, nempe ſi licitum eſt
vendere rem pluris, quàm valet, ſeu emere vilio-
ri pretio, quam æſtimatur (de qua late ago *ſub
tit.de emptione, & vendit.* & ibi *c.3.* vbi ad quam
15 reſtitutionem teneatur) † ait *n.6,* vt quoties res
eſt taxata, nequeat vltra taxam vendi, ſi taxata
eſt iuxta pretium rigoroſum, etiam ſi plus va-
leat, iuxta communem æſtimationem, ex eo quia
cum lex taxæ iuſta ſit, non eſt cur paſſim mute-
tur declarans idem procedere in cambiis, per-
mutationibus, ac aliis contractibus, ex textu *in l.
ſtatu liberi ff. de ſtatu hominum, l. 2. C. de reſcin-
denda vend.* quarum legum ſpecies, etſi loquan-
tur de emptione & venditione, extenduntur per
Doctores ad cæteros contractos, enim ſit au-
rum, quod pro auro æſtimatur, comendatque
conſiderandum valde, quia tritici Domini ven-
ditores permutatione, aut Cambio ſolent face-
re, vt hoc modo tritici fanega, quæ pretio rigo-
roſo taxæ non excedit à decem, & octo dra-
gmis, vt excedat dragmis viginti quatuor, &
plus.

16 Et in confirmationem noſtræ ſententiæ lo-
quens *d.dif.6 n.7.* etiam de tritico, ait vt quam-
uis prætores, & iudices iuſtè aliquoties permit-
tant vt triticum vltra taxam vendatur aliquo
breui tempore, vt aliqua magna neceſſitas ſup-
pleatur, non ideo venditores tritici eſſe ſecuros
in conſcientia, niſi ſcirent à Rege haberi licen-
tiam, aut ab eius conſilio ſupremo, quia præto-
res, ac iudices, non ſunt pragmaticis ſuperiores.
17 † Addens etiam quod ſi prætores, & iudices per-
mitterent vltra taxam, ſine iuſta cauſa tritici
venditionem, peccarent mortaliter cum obli-
gatione reſtituendi damnum, quia tenentur pro-
prio ſuo officio hæc damna euitare; aliter enim
non euitando, obnoxios eſſe reſtitutioni, vt ſi
vidiſſent furto ſpoliari domum vicini, eamque
non defenderent.

18 Quid enim clarius poſſit ipſe Villalobos di-
cere, cum nulla ſterillitas anni poſſit eſſe in tali
egeſtate, quàm illa neceſſitas, quæ de repente
ſolet in vrbibus, aut populis contingere ſubue-
niendi famæ vicinorum quia ſunt oppreſſi. &
nihilominus venditores non excuſantur taxam,
excedentes; quod verum eſt, etiamſi reuera re-
ſpectu anni vera ſterilitas eſſet; ita vt nec cauſa-
retur egeſtas populi, ex malitia vendentium
triticum, qui ſolent in cuſtodia retinere, vt plu-
ris à lege taxatum vendant. † Et licet *num.*8. ibi 19
cum Petro Nauarra *de reſt. lib.3. c. 2. num.3.* ad-
dat notanter ex Doctoribus, quod leges debent
variari, quoties notabiliter circumſtantiæ va-
rientur; ita vt ſi Princeps: tunc eſſet notabili-
ter negligens, iam lex inciperet eſſe iniuſta, nec
obligaret in conſcientia, ſed nihilominus, dicit
vt non conueniat legis mutatio paſſim iuxta
alia, quæ idem Villalobos dixit *p. . tr 2. dif.37.
num.2.& 3.* de quibus dico infr. *ſub cap.tranſla-
to 3. hoc tit.* ergo legitimè ex his conſequimur
tritici taxam in anno ſterili, obligare in con-
ſcientia in illis partibus, vbi taxæ lex eſt rece-
pta, & in viridi obſeruantia

Nec iuuant Molinæ ſententiam, Petrus de 20
Nauarra *dict. lib.3.c,2. num.2.* Aragon. *2.2.q.77.
art.1.diſt.2.* Salonius *de iuſtit. tom.2. q.77. art.1.
n.10.* dicentes quod ſi progreſſu temporis vide-
rint apertè, & euidenter ipſi venditores muta-
tum eſſe pretium rerum, communiter apud om-
nes, quia variatæ ſunt reuera circumſtantiæ om-
nes, & mercium, & temporum, & Emptorum
vbique terrarum, duratque illa varietas, non
vno aut altero anno, ſed plurimis; Nec propte-
rea mutari pretia à lege, & Magiſtratibus: tunc
liceat eis vendere tutâ conſcientiâ res ſuas, non
ſolùm iuxta legis taxationem, ſed etiam iuxta
communem vſum fori ad arbitrium prudentum.
† quia reſpondeo hîc poſſe permitti in iſto ca- 21
ſu, non tam ex cauſa ſterilitatis, quam ex com-
muni hominum æſtimatione dantium aliud va-
riatum pretium rebus taxatis, quarum taxa non
fortè obligat, ſicut ipſa tritici taxa edita ad ob-
uiandum fraudibus venditorum tritici, eaque
taxa facta in pretio, non tantùm infimo, aut me-
dio, ſed nimis rigoroſo, iuxta quod poteſt acci-
dere anno ſterili, & rigoroſo.

Nihilominus Suarez *in 3. part. tom.5. diſp.4.* 22
num.5. & ſequent. Salas *de legibus q.96. tract.14.
diſp.10. ſect. 2. num.* 13. noſtram ſententiam ad-
mittunt, quando iuſtitia legis æque probabili-
bus nititur rationibus, nam ſi oppoſitum ſit ma-
nifeſtè probabilius ſubditi poſſint ſe excuſare
ab obſeruantia talis legis: ſed addit Diana *p.1.
tract.8.de contract.reſ.* 70. *in fine,* ita accidere in
caſu noſtro ſterilitatis; ergo videtur ibi in fine
amplecti Molinæ opinionem. † Et ſic videtur 23
quod oppreſſus Molfeſius *in ſum.tom.2.tract.11.
c.5.num.*86. dixerit opinionem Molinæ, & alio-
rum procedere, quando taxatio ſingulis annis
efficitur. Opinionem verò Salas, & aliorum,
procedere, quando taxatio efficitur vniuerſali-
ter, & vniformiter habendo rationem fertilita-
tis, & ſterilitatis: videbis Bonacinam *de contra-
ctibus diſp.3.quæſt.2.puncto 4.n.*8. Malderum 2.2.
D Thom.tract.5.dub.1. c. 2. † Ergo euidenter ex 24
dictis apparet ſtandum eſſe legis taxæ, cuius mu-
tatio pendet à Principe tam iuſtè conſtituente
non à venditorum voluntate, præcipuè inquam
ſi conſideres per *leg.d* Euoræ Cultores, & labo-
ratores non eſſe taxæ fructuum, quos colligunt
obligatos, ſolereque triticum cuſtodiri, & ante-
cedenter emi à vulgo Reuenditoribus, qui il-
lud emunt in anno fertilitatis pretio commo-
diſſimo, vt in anno ſterili pretio nimis exceſſiuo
vendant abſque vlla compaſſione, & miſericor-
dia pauperum, quorum hominum ſpecies peior
eſt locuſtâ extirpationis digna, & nimis Reipu-
blicæ nociua.

Pro aliis vero hominibus, vtpote vaſſallorum 25
Dominis,

Dominis,Matchionibus , Ducibus, & Comiti-
bus,imo & Eccleſiaſticis habentibus in tritico
tedditus ſuperabundantes quis non videt vt ſint
in omni tempote legi taxæ obligati , vtpote in
quibus non concurrunt circumſtantiæ ſum-
ptuum,& expenſarum, quæ in ipſis tertæ culto-
tibus;& de iſtis ſolùm dici poteſt quod infra di-
co in verſ.*ad quintam*;imo & latè agens , & ex-
plicans idem Ioan. Gutietr. taxam huius Regni
contentam *in l.1.tit.25.lib.5.recopil.in lib.2. pract.
q.*180.182.183.omnino videndus ait *d.q.*180.di-
ctam pragmaticam taxę *à num.*9.verſ.*his* contra
plura fundamenta contrariæ ſententiæ prædi-
ctam taxam obligate etiam in locis vulgò *de
ſierra* , vbi carius propter ſterilitatem ſolet triti-
cum hordeum,& typha,hoc eſt,*centeno* vendi:ſic
cum multis per relata iam fundamenta.
26 Ad ſecundam quæſtionis pattem quid de lege
taxante res alias pro Reipub.commoditate iam
ſupra reſponſum præbui ſubdito verſ.*ad primam*
negando,vt queant vltta taxam vendi.Et iuuatur
ea tatione,nam quando taxa eſt facta, iuxta pre-
tium tigoroſum,vtpote contingit in tritici taxa,
non debet venditor excedere limites taxæ , quia
hoc genus taxæ,vt docet Vilall.*d.p.2.ſum. tr.*21.
*dif.*6. *num.*13. tantùm ponit limitem vltra quem
prohibet venditionem;imo ſi in aliquo anno, &
tempore contingat,vt minus valeat tritieum,ſeu
aliæ res,nec vendi poterunt pro taxa, ſed tàtùm
iuxta communem ęſtimationem illius temporis.
27 †Et licet mercatores poſſint aliquid plus vende-
re merces , quàm valent communi æſtimatione
quod ſibi cõpetit ex officio , ſed non excedendo
28 taxam.†Item ex abundantia,aut neceſſitate mer-
cium,& metcatorum,vel temporis,aut loci , aut
modo venditionis, vtpote ſi ſubbaſta fieret vul-
gò *en al moneda*,vel ſi venditur minutatim , vel
ex deſiderio,quod habet aliquis ad rem,quæ vẽ-
ditur, poſſit pretij communis æſtimatio excedi:
tamen nunquam taxa pretij rigotoſi , etiamſi
venditores exaggerando metces ſibi cariori pre-
tio extetiſſe,aut lucri ceſſantis cauſa,vel ſi dicant
tem vendendam eſſe magnæ æſtimationis ; non
ideo his , & aliis tationibus eſſe excedendam
prædictam taxam, quantumuis aliquid ptopter
illas,excedere infta texam à communi æſtima-
29 tione queant.† Ad tertiam quęſtionis partem an
liceat vendete frumentum ſecundùm pretium
commune , & vulgare , non eget aliâ doctrinâ,
ptopter relatam ſupradicto verſ. *ad primam* , &
ptoximè verſ.*ad ſecundam*.
30 Ad quartam quæſtionis pattem,an liceat ven-
dere vinum vltra pretium à lege impoſitum , &
reſpondeo ex iam dictis;licet diſputans quæſtio-
nem Diana *d.p.1.tr.*8. *de contractibus & cambiis
reſ.*38.videatur affirmare , quia teſpondeo illum
loqui de Panotmitanis ciuibus , quibus datum
eſt priuilegium,vt ſpe lucri allecti inuigilent ef-
ficacius in vim earum cultiuationem,quæ in ter-
51 ritorio ciuitatis Panormitanæ exiſtunt. † Sed
notanter ait non poſſe vendete aliud vinum em-
ptum ex aliis vineis:nam ſi contrarium facerent
peccarent,& tenetentur ad reſtitutionem , quia
priuilegium hoc eis non concedit , ſed tantùm
loquitur de vino à propria vinea collecto,& di-
cit valde notandum , quod ſemper tenuit atque
defendit,& ſi ſint,nec defuerint Doctores con-
32 trarium affirmantes.† Vnde ego infero ad intel-
ligentiam priuilegij , quod ex iam adducta lege
Euotæ anni.1619.habent agrorum cultores vẽ-

dendi triticum vltra taxam aſſignatã à pragma-
tica taxę,quibus antea erant adſtricti, ſicut cæte-
ri ciues, & populorum homines hodie adſtricti
ſunt,vt iam dixi ſub dicto verſ.*ad primam* , & *ad
ſecundam* , nempe vt debeant tempore collectio-
nis fructuum regiſtrationẽ facere collecti triti-
ci,ex ſuis hæreditatibus propriis,ſiue conductis
deducendo ſumptum neceſſarium pro propria
familia,& ad ſecundum in anno ſequenti,vt po-
ſtea ſine pœna taxæ poſſint vendere vltra taxam
triticum,quod ſupereſt:& ſic intereſt quoad fo-
rum conſcientiæ , ſi fraudem non fecerint non
peccabunt,ſic argumento *l. Regiæ anora n. ſeq.* te-
latæ. † Ad quintam quæſtionis pattem dicendũ 33
eſt occaſione legis Regiæ lata Vliſſiponæ an-
no 1582. Septemb. 24. in ſequentibus verbis
*queanſi los Arrieros,y perſonas que compraren algun
trigo,çenada,o centens,o obras ſemillas de pan para
lo lleuara vender à otras partes,como los Dueños,que
por ſi,o por ſus criados,o obras perſonas imbiaren à
vender el dicho pan puedan lleuar los portes de las
leguas al preçio taſado por leyes,y pregmaticas de
eſtos Reynos,tomando teſtimonio en la forma conteni-
da en la dicha prematica* , & expendens prædicta
verba ioan.Gutier.*d.lib.*4. *pract.q.*62. cum legi-
bus Regiis *2.tit.25.lib.5.recop.& l.29.tit.11.lib.5.
recopil.*in illis verbis *per ende mandamos quo lo en
eſta lay contenido noſe eſtiendo a los recueros , y a
otras perſonas que tienem portrato , y coſtumbre de
lleuar mercaderias de vnas partes,à otras,y en retor-
no deellas compran pan,y torman a vender,aſi a los que
comprarem para lo lleuera vender de vnos lugares
à otros para la prouiſion y mantenimiento de ellos.* † 34
Et ipſe Gutierrez latè agens ait in propoſito
noſtræ difficultatis , vt non poſſit dominus fru-
menti in neutro vendere triticum excedendo ta-
xam ex cauſa ſumptus tranſportationis ad pro-
priam ſuam domum , vel horreum, in quo illud
ſolet cuſtodire , etiamſi dicat illud triticum ſic
tranſportaſſe cum ſumptibus , vt illud venderet
in domo primo ex legibus Regiis generaliter
diſponentibus , vt nihil aliud vltra taxam exi-
gant pro frumento ſic vendendo , vt iam etiam
dixi. Secundo , & peremptoriè quia non habe-
mus legem etiam propter relatam Euoræ , an-
ni 582.cuius verba relata debent non porrigi ad
alios caſus , quam quos præfata littera claudit
ergo.†Nihilominus Fr.Emanuel Rodrig. *in ſum.
tom.*2.*c.*79. *concl.*7. poſtquam dixit quod Clerici 35
poſſunt tutâ conſcientia vltra taxam ſumptus
factos in decimarum recaudatione,ſi patet ex fi-
de authentica vulgo *teſtimonio* , vt pragmatica
declarat dicti anni 1582. porrigit eandem opi-
nionem ad Dominos tritici ſumptus facientes in
recollectione prædicta ſuorum fructuum † &
Vilallobos *d.p.*2.*tr.*21.*dif.*8.poſtquam approbat 36
prædictam pragmaticam in agaſonibus vulgo
traſineros porrigit idem ad dominos tritici,dum-
modo non curreret pro ſua cura triticum illud
propriis ſumptibus ad horreum tranſportare,
etiamſi eius conductores nihil à Domino triti-
ci pro tranſportatione exigerent , quia ſolent
Domini minori pretio locare , dum ipſi locato-
res ſint in obligatione portandi triticum ad
horreum Domini,diminuto valore conductio-
nis.† Et addit ibi *n.* 10. cum Ledeſma *in ſumm.
p.* 2. *tract.* 8. *dif.* 22. quod ſi Domini triticum 37
tranſportatur ad proprium Domum , vel hor-
reum , vt ſecurius cuſtodiretur , non inquam
pro vtilitate Reipublicæ, non poſſint ſumptus

tranſportationis exigere, cum vendunt, quia iuxta prædictas pragmaticas ſolum poſſunt illud percipere Agaſones vulgò *los Traxineros*, & aliæ
38 ſimiles perſonæ, quia ſeruiunt communi bono. †
Quod ſi Domini triticum afferrent, vt venderent, tunc dicit Ledeſma vt poſſint, ſicut Agaſones percipere prædictos ſumptus, quia deſeruiunt etiam Reipublicæ.

39 Aduertit verò Villalobos ibi *n.* 11. quod ſi triticum venditur infra taxam, eo quod minoris æſtimatur, nequeant venditores accipere vltra commuoem æſtimationẽ tranſportationis ſumptus, quia tunc triticum, nihil plus valet in rei veritate; ita vt ſi aliquis emit alicubi cum ſumptibus tranſportationis, ſi poſtea, vbi venditur iam minus valet infra taxam, nullo modo ex eadem ratione poſſit illud vendere cum ſumpti-
40 bus tranſportationis ex eadem ratione. † Dicit etiam *n.* 8. quod licet triticum vendatur in ſubhaſtatiooe; non ideo ſit excedenda taxa, nam alias omnes ſpectarent vendere ad illud tempus.

41 Item Ledeſma *d.p.* 2. *ſum. tr.* 8. *c.* 32. *dif.* 20. ait quod ſi quis permutauit aliquod propriũ triticum cũ tritico horrei publici, quod vltra taxam emptum fuit, non poſſit illud vendere vltra taxam. Et itidem ſi aliquis empſit aliquod triticũ vltra taxam, quod mixturauit cum alia quantitate tritici, poterit tunc ſolam partem quam empſit vendere vltra prędictam taxam recipiendo tranſportationis ſumptus; etſi cum ſuo fuerit mixturatum, nec poſſit diſtingui emptum à proprio, cui mixturauit, cum tunc non debeat attendi ad numerum, ſed ad menſuram mixtu-
42 ratam. † Et addit Villal. *d. dif.* 9. *n* 13. *fin.* vt qui paciſcitur cum aliquo rectore loci de emenda aliqua tritici quantitate pretio, quo empſerit ſimul cum ſumptibus tranſportationis, poſſit vltra taxam ſumptus etiam recipere computando itidem aliquid plus, pro bona diligentia, quâ
43 id fecit. † Tamen ſi in loco Correctoris, cum qua pactus eſt, taxa non obſeruetur, tunc Emptor poſſit à Correctore petere omne pretium,
44 quod ibi practicatur. † Et benè tractans Gutierrez cum infinitis explicans *d. l.* 1. *tit.* 25. *lib.* 5. *recop.* quæ loquitur de taxa. ait *d. q.* 180. *lib.* 2. *pract. n.* 28. leges Regias taxantes pretia frumenti magno, & miro modo artificij factas fuiſſe: alia omnino videnda tradens tota illa quæſtione 181. 182. ad ſaturitatem.

45 Ad ſextam quæſtionis partem quid de pane cocto ſit dicendum; & quia idem Ioannes Gutierrez *dict. lib.* 2. *practicarum queſt.* 182. vberrimè agit explicans *dict. l.* 1. *tit.* 25. *lib.* 5. *recopilat.* quæ loquitur de taxa. Et vt breuiter reſoluam dico eſſe de pane cocto nonnullas pragmaticas. vnam Valliſoleti anno 1558. in qua dicitur vt panis cocti venditio ſit iuxta reſpectum tritici in grano cum aliquo lucro moderato, & iuſto. Et idem repetitur in alia 1571. commendans hoc Correctoribus, & iuſtitiis, addens quod contrarium facere, ſit defraudare Rempubli-
46 cam. † Et ex alia pragmatica hic Matriti facta anno 1568. in menſe Septemb. & alia dicto anno 1571. prohibent Clericis, & nobilibus vendere panem coctum, hoc permitteres, panificis, qui hoc ex officio habent. In ſequentibus verbis *que ninguna perſona de las que no ſon Panaderos, ni de los que àcoſtumbran amaſſa y vender pan çocido, ni ſon de qualidad que ayan de tener eſto por trato, ni officio, nopudieſen por ſi, ni por medio de las dichas panaderas, ni otras perſonas, ni mediante ningun trato, ni pacto, ni partido, ni otra cautela, ni modo venderel dicho pan çocido, ni vſarde ſemejante trato, y grangaria*, ſub certis pœnis ibi contentis.

Latè vero proſequitur Ioannes Gutierez mul- 47
ta addncens tractans eam quæſtionem, an ſi prædictæ perſonæ prohibitæ vendere panem coctum vendant iuſto tamen pretio, & vt ſolet à Panificis vendi, peccent, & poſt longam diſputationem reſoluit peccare, ſed non teneri ad reſtitutionem quod etiam de nobilibus, & Clericis docent Lopez *inſtruct. negotia cap.* 15. *fol.* 54. Fr. Eman. Rodriguez *in ſum.* 2. *p. c.* 50. *n.* 2. Ledeſma *in ſumma* 2. *p. tract.* 8. *c.* 32. *dif.* 26. *&* *dif.* 25.
Villalobos *p.* 2. *tract.* 21. *dif.* 9. *n.* 3. † qui *n.* 2. late 48
agens refert aliquos dicere quod taxato tritico in grano, etiam videtur taxatus panis coctus, ſed quod contrarium eſt probabilius, addens debere prætores, & iudices illum taxare pro commoditate Reipublicæ abſque iniuria panificorum. † Et *n.* 8. quod quando panis coctus habet
taxas diuerſas, poſſit Panificus illum vendere 49
vti communi pretio ab aliis in foro, venditur etiam ſi ille triticum empſerit alio minori pretio, ita *n.* 8. *&* 9. cum Fr. Eman. Ledeſma, & aliis iam relatis, & cum Palacios *de contract. dubio* 2. *c.* 2. dicens procedere in Panificis pauperibus, ex officio competit contra Ioan. Gutierrez, qui *dict. q.* 182. in fine id non admittit referens eundem Palacios.

Addentes etiam quod ſi quis dederit ſuum 50
triticum Panificis, vt illud reducant ad panem coctum, & vendant ſuo nomine, ſi id faciat dando granum in parua quantitate & non ſit Clericus, aut nobilis poſſit vendere accipiendo aliquid vltra taxam moderatè, dummodo id non fecerit negotiationis titulo, ſed cauſa tantùm ſubueniendi pauperibus Reipublicæ. Et quod vendentes iuſto pretio non teneantur reſtituere,
etſi peccent, quia ſunt prohibiti vendere † limi- 51
tant verò prædicti Doctores, & etiam Ioannes Gutierrez, dum aſſerunt, vt Clerici, qui ex oblationibus parrochianorum habent panem coctum vulgò *vodigos*, qui in tali caſu poſſunt vendere, cum non comprehendantur ſub dicta pragmatica, an & qualiter prædicta lex Regia poſſit Clericis prohibere venditionẽ panis cocti, infra intelliges ex his quę dico infra *in c.* 7. *&* 10. *hoc tit.*
q. 6. *à n.* 1. † Et idem Gutier. *d. q.* 180. *n.* 17. 18. 19. 52
& 20. ait quod panis coctus, ſiue triticum populi, non debet ita carius taxari, nec vendi, ſicut quod foris portatur; & quod exceſſus taxæ debet reſtitui Domino, cui fuit ablatus, & in defe-
ctum ipſius pauperibus erogari. † Et quod iudex 53
in taxatione panis cocti non tenetur, nec debet conſiderare, niſi pretium commune tritici, vt valet in horreo publico, & expenſas, quæ communiter fieri ſolent, & iuxta id aſſignare pretium pani cocto cum moderato lucro; & quod idem debet ſeruare priuatus, quando à Republica taxatum non eſt pretium pani cocto, etiamſi data ſit omnibus facultas vendendi illud vt po-
tuerint, hæc multis comprobans. † Pro comple- 54
mẽto quia video à Doctoribus dubitatũ, an opporteret, vt nulla eſſet tritici horrei, & typhæ taxa; ponam hic breuiter diuerſas Doctorum rationes; igitur Nauar. *in manual. cap.* 23. *n.* 88. *ad finem*, ait, raro ponendam fore tritici taxam, eo quod eſt occaſio vt vendatur triticum malum,

&

& corruptum, & quaſi in vtile pro eodem pre-
tio, ac triticum bonum, etiam ſi ſit in tempore
fertilitatis. Secundò quia ſi ſuperuenit egeſtas
tritici magna tranſgreditur, aut abolitur taxa;
quæ ſi non adeſt, iam tunc non eſt neceſſaria.
Tertio quia nullus diues vult triticum mutuare,
aut vendere ſub fideiuſſione, niſi pro taxa, etiã ſi
ſit in tempore fertili. Quarto quia occaſionem
parit multis peccatis mortalibus in illis, qui per
vias multas, ac modos ipſam taxam defraudant,
quorum vnum ſolet eſſe vt nolint triticum ven-
dere pro taxa, niſi ab ipſis etiam ematur vinum,
aliave, res, quæ taxam non habet maiori pre-
tio, quam valet. Et ſic dixerit optime Medina
C. de reſt. q. 36. vt non liceat triticum vendi poſi-
to à venditore grauamine ipſi venditori, quod
pretio ſit æſtimabile, quia eſſet recipere plus va-
loris cum obligatione reſtituendi.

55 Et ob id Rebellus *de iuſtitia, & iure 2. p. lib. 9.
q. 2. ſect. 3. num.* 14. qui poſtquam dixit non eſſe
damnandam tritici taxam, vt iniuſtam, eo quod
vni ſit poſita, & non aliis: nam ſic poteſt eſſe
56 propter Reipublicæ commodum † ſed addit
quod Vliſiponæ habitatores fame perirent ſi
tritici taxa obſeruaretur, & approbans Villalo-
bos *dict. diſ. 8. n. 3.* rationem præſtat, nam in fer-
tili anno taxa non eſt neceſſaria, cum nunquam
triticum ad eam in valore accedat plus, minuſ-
ve, valendo ſecundùm abundantiam illius, & in
annis egeſtatis non obſtante taxa carius vendi-
tur, & aliis rationibus. & docet Ledeſma *in
ſumm. 2. p. tract. 8. c. 32. in 1. impreſſione*, vt quan-
do in vno oppido non eſt taxa reſpectu alieni-
genorum, ſed tantùm pro incolis, & vicinis
poſſint alienigenæ vltra taxam vendere ibi, etſi
vicini non poſſint, quia licentia iſtis præſtita ſit
eo fine, vt abundantius Reſpub. ſuccurrãtur, &
ne incolæ carius venderent, ſi ad popolum alie-
nigenæ non veniſſent, quod approbat Villal.
dum ipſi alienigenæ vendentes non excedant
iuſtum pretium, & idem etiam permittit natu-
ralibus, ſi ipſi ſicut alienigenæ tranſportarent
triticum aliunde ex eadem ratione: ita Ledeſma
ſupra diſ. 11.

57 Stando autem in obſeruatione taxæ dicit Mo-
lina *de iuſt. tom. 2. diſput.* 364. verſ. *dubium eſt*,
quod tritici taxa iniuſta nõ eſt, eo quod taxentur
ſumptus famulorum, ſalarium eorum, item vi-
num, & alia comeſtibilia ipſorum cultorum,
qui colligunt triticum, quia triticum eſt nimis
neceſſarium in Republica, cuius æſtimabile pre-
tium, non pendet à prædictis ſumptibus, quod
eſſet nimis difficile vt deducerentur; imo vide-
mus taxam conſulto factam ad omnes illos taci-
tè attendiſſe, cum videamus in annis fertilibus
nunquam triticum pro illa vendi, nec cultores
58 curare vnquam deducendis illis ſumptibus, † &
addo nunquam potuiſſe oportere ad inſtar de-
ciſionis Pontificiæ *in c. tua nobis 26. de decimis*,
vbi diſponitur quod ſine deductione ſeminis,
& ſumptuum, debent Dominus, & colonus de-
cimam ſoluere.

59 Rebellus inquam ſupra *de iuſtitia d. 2. p lib. 9.
ſect. 3. n.* 14. dicit quod taxa eſſet iniuſta, ſi intra
eandem Rempublicam vni poneretur, & non
aliis ſine cauſa iuſta; & quod eſſet etiam iniuſta,
ſi poneretur infra pretium notabiliter minus,
quàm communiter triticum valet, & addit quod
eſſet etiam iniuſta ſi poneretur ad idẽ pretium,
tam pro egeno, quàm fertili, etiam dixit eſſe ni-

mis probabile quod eſſet iniuſta, ſeu ad minus,
quod non obligaret ad peccatum contra obe-
dientiam debitam Reipublicæ, aut proximi cha-
ritatem, ſi tantùm poſita eſſet ad ſubueniendum
pauperum neceſſitatibus, quia iuſtitia emptionũ,
& venditionum ſtat in æquilibrio, & æqua-
litate pretij, & rei; & quod in hoc caſu hæc defi-
cerent, & ſic non adeſſe reſtituendi obligatio-
nem, ſed tantùm obſeruandi ſuperioris præce-
ptum fundatum in charitate, aut miſericordia;
ob quod fruentes abundantia, tenentur egenis
ſuccurrere. Et de peccato, quod obliget faci-
lè colliges ex dictis in iam adductis quæſtio-
nibus.

Ad vltimam quæſtionibus partem an hæc lex 60
taxæ ſit pœnalis tantùm, vt latè expendas, leges
quæ infra ſcribo de lege pœnali, dum ago de
quæſtione an lex pœnalis obliget, etiam ad pœ-
nam, ſiue mortalem, ſiue venialem, de quo non-
nulla dicta ſunt ſupra in præcedentibus quæſtio-
nibus. Quare nunc breuiter dico legem de taxa
tritici, & panis cocti eſſe mixtam; etenim prædi-
cta lex taxæ habet duas partes, altera eſt, quæ
pretium frumento conſtituit, altera quæ iubet,
ne quis frumentum carius vendat ſub certa pœ-
na ibidem contenta, † & reſoluit Gutierrez *d.* 61
lib. 2. pract. q. 180. n. 26. & 27. vt quamuis harum
legum violatores non teneantur in conſcientia
ad huiuſmodi pœnam ante condemnationem
(de quo dico *in d. c. ex litteris*) tenentur tamen
in conſcientia frumentum carius non vendere,
quam noſtris legibus taxatum eſt, iuxta ratio-
nem naturalem, & diuinam, infe[r]ens vt nulli
dubium ſit quemque volentem vltra taxam tri-
ticum vendere, peccare mortaliter contra legem
naturalem, & Diuinam, illam nempe, quę habet,
vt nemo locupletetur alienâ iacturâ, *l. nam hoc
natura de cond. indebiti*, & contra illã non furtum
facies. † Nec obſtare ait axioma illud vulgare 62
nullam legem pœnalem obligare ad culpam ali-
quam Tranſgreſſorem, quia ſatis eſt quod Tranſ-
grediens legem exponat ſe periculo pœnæ. Re-
ſpondet enim quod ſi id verum eſſet procede-
ret tantùm in lege pure pœnali, non in mixta,
qualis iſta taxæ eſt, de quo vberius dico *in d. c. ex
litteris.*

Ad alias ſeptem quæſtiones circa triticum 63
emptum, vt reuendatur in ſpecie, aut in pane co-
cto leges cum multis Zenedum *in practicis queſt.
à num. 6. 10. 13. 14. 18. 26. 27. 28. 29.* de quibus *ſub
tit. de emptione, & vend.*

QVÆSTIO VII.

Statuta an recipiant interpretationem à
iure communi. Quos comprehendat
ſtatutum: & an ſtatuta egeant confir-
matione Regia: & an ſtatutum ſecun-
dùm ius commune, tollatur, ſublato iu-
re communi: & de ſtatutis pœnalibus,
ſeu contra libertatem Eccleſiæ remiſ-
ſiuè.

SVMMARIVM.

1 *Statuta ſunt interpretanda, vt quantùm fieri
poteſt non lædant ius commune* n. 2.

3 *Statutum corrigens ius commune, verius eſt vt debeat interpretari iuxta iuris communis metas* n.4. & 5.
5 *Statuta ſpecialia ſunt inſtar reſcriptorum, & priuilegiorum.*
6 *Statuta non extenduntur vltra ſubditos ſtatuentes &* n.7.
8 *Statutum diſponens contra perſonas non comprehendit forenſes.*
9 *Statutum non comprehendit forenſes extrahentes fructus bonorum propriorum prohibita extractione ab aliquo loco; vt conſeruetur vbertas.*
10 *Statutum loquens de complemento legitimæ, non obligat forenſes.*
11 *Statutum excluſiuum fœminarum non comprehendit forenſes.*
12 *Statuta quando, & qualiter egeant confirmatione Regia* remiſſiuè.
13 *Statutum latum ſecundùm ius commune ceſſat ſublato eodem iure communi: limitat Felinus duodecim modis* n.14.
15 *Statuta pœnalia, quæ, & qualiter obligent* remiſſiuè.

1 CVm plura de ſtatutis, & conſtitutionibus, ſiue generalibus, ſiuè ſpecialibus locorum, & de eorum vi dixerim nonnulla ſupra ſub Rubrica, & hîc in textu noſtro agam de ſtatutis canonum ab omnibus obſeruandis, & dixerim à quæſt. 1. qualiter ſtatuta canonica ſumantur, & obligent; ideo, & conſequenter oportet pro complemento huius textus de dubiis propoſitis loqui.
2 Ad primam quæſtionis partem breuiter reſpondendo dico eſſe duas cõtrarias, ſeu diuerſas opiniones. Prima aſſerit vt ſtatuta ſint interpretanda, quod in quantum fieri poſſit, non lædant commune ius, vt docent Bartolus *in l. omnes populi n.36. ff. de iuſtitia, & iure,* & probat textus *in l.2. C. de noxalibus*. Et videtur eſſe regula generalis, vt tradunt Alciatus *in Rub. de præſcript. n.40.* dixit communem Alex. *in l.4. §. prætor ait col.4. & 5. ff. de damno infecto, & in l. fin. § in computatione ff de iure deliberandi, & in l. ſi quis priore ff. ad Trebell.* dixit etiam communem Curtius iunior
3 *conſ.105. col.1. & conſ.143. n.5.* † Indéque fieri dicunt Romanus *in dict. l. ſi quis priore, &* Iaſon *in auth. nouiſſima n.24. C. de inoffícioſo teſtam.* vt ſtatutum, ſeu diſpoſitio corrigens ius commune, recipiat declarationem à iure communi. Et hanc dicunt cõmunem opinionem Rabella *in alphabetico* verbo *legitima,* Alciatus *lib.1. de verb. ſignif. colum.* ʒ1. in parua impreſſione, Curtius Iunior
4 *conſ.7. n.8.* † Secunda vero opinio dicit quod ſtatutum corrigens ius commune, non debeat ab eo interpretationem, ſeu declarationem recipere, tenent Baldus *in l. maximum vitium n.15. C. de liberis præteritis*, cui opinionem dixit communem Boërius *decíſ.188. n.5.* tenent citari per Tiraquellum *in tract. de mort. 2. præſumpt. n.2.* refert plures Paulus de Montepico *conſ.2. n.4.* qui probat ex textu *in l. qui ſepulchra C. de ſepulchro vio-*
5 *lato,* refert Zeuallos *in pract. q.274.* † Ego tamen exiſtimo quod etſi ſtatuta habeant legum vim, tamen cum proprie loquendo illa frequenter condantur reſpectu rerum ſpecialium, ſeu aliquorum locorum exiſtimo aliquomodo eſſe inſtar reſcriptorum, & priuilegiorum, quæ debent in dubiis interpretari iuxta iuris communis metas, ſic vt illud vt quantum fieri poſſit non lædant.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quos com- 6
prehendat ſtatutum facilis eſt reſponſio ex nonnullis, quæ ſub Rub. dixi iuxta intellectum c. 1. *hoc tit. lib.6. q.9. & 10.* vbi probaui ſatis ſtatuta non extendi vltra ſubditos ſtatuentis. † Et ſic 7
bene Guid. Pap. *dec.* 373. dixit prohibitiuum ſtatutum non extendi vltra proprios ſtatutis ſubditis, & ibi dictis nunc breuiter addo ſequentes concluſiones. † Prima quòd ſtatutum diſponens 8
contra perſonas, non comprehendit forenſes; ſic *decíſ. Rotæ diuerſ.* 580. *p.1.* † Secunda quod 9
prohibita extractione granorum ab aliquo loco, vt conſeruetur vbertas non comprehendit forenſes extrahentes fructus bonorum propriorum: ita *decíſ. Toloſ.* 152. Riccius *collect.* 650. *ad Bartol. in l. cunctos populos n.25. C. de ſumma Trinit. & fide Cathol.* † qui etiam addit quod ſtatutum 10
loquens de ſupplemento legitimæ, forenſes non obliget: ita ex *decíſ. Rotæ diuerſ.* 673. *p.3.* † Ter- 11
tia quod ſtatutum excluſiuum fœminarum non comprehendit pariter forenſes: ſic Ambroſ. Rotæ Epiſcop. Peruſ. 3.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſtatuta 12
egeant confirmatione Regia, vt reſpondeas leges quæ ſupra ſcripſi in dicta Rubrica *hoc tit. q.9.* ſub verſ. *ad ſecundam* à verſ. *dubium;* & ſic etſi hic latius poſſemus agere, ſed nihil in ſubſtantia addere.

Ad quartam quæſtionis partem an ſtatutum 13
ſecundùm ius commune tollatur, ſublato iure communi, ſed quia hæc difficultas latè poſſit diſputari ex his, quæ dico, & noto infra *in cap. tranſlato de ceſſatione legis,* & ex his, quæ dico *in c. cũ ceſſante de appellat.* ideo nunc breuiter reſpondeo, vt tale ſtatutum tollatur ex ea ratione, quia tale ſtatutum cenſetur commune ius ſecundùm Felin. *in c. paſtoralis n. 1. de fide inſtrument.* Iaſon. *in l. Gallus §. ſi eius n.14. ff. de liberis, & poſth.* Caſſan. *in conſuetud. Burgundiæ, Rub.2. §.1. in princ. n.9.* tradit multa in confirmationem Tiraq. *lib.1. de retractu §.9. gloſſa 2. à num.* 51. Caſtillo *in l. tauri fol.* 22. verbo *no fueren contrarias.* Et in terminis prædictam concluſionem tenent, Petrus de Ancar. *in c.1. hoc tit. lib.6.* Andreas Siculus, & Card. *in c.1. de reſcript.* Bald. *in d. l. omnes populi col. fin. ff. de iuſt. & iure, & in l. fin. C. quæ ſit longa conſuetudo, & in Rub. qui feud. dare poſſint,* Salicetus *in l. fin. ad fin. C. ſi cõtra ius, vel vtilitatem proximam,* Gratian. *reg.*439. † Sed idem Felin. videndus *in d. c.1. de re-* 14
ſcript. à n.36. limitat dictam concl. 12. modis apud ipſum videndis, de qua erunt etiam videndi Couar. *in pract. q.17. n.4.* Nicolaus Euerard *in ſuis topicis loco 34. pag.* 249. Caſſaneus *in conſuetudinibus Burgundiæ Rub.1. §.5.* verbo *corporellement. n.4.* Alex. *conſ.30. n.3 lib. 5.* Ludouic. Gomez *in c. ſi annum de iudiciis lib.6. n.11.* & melius *in d. c. 1. hoc tit. lib.6. à n.209.* vbi hanc obtinuiſſe ſententia refert.

De ſtatutis pœnalibus, & qualiter obligent 15
dico infra *in c. ex litteris hoc tit. de ſtatutis contra Clericos,* ſeu libertatem Eccleſiæ, propriè etiam loquimur *in c.7. & 10. hoc tit.* etſi multi Doctores occaſione textus noſtri hîc loquuti ſint de illis.

AD CAPITVLVM Cognoſcentes II. de conſtit.

PRO PRÆMISSO.

SVMMARIVM.

1 *Factum legitimè pœnam non meretur.*
2 *Peccata ſuos debent tenere authores.*
3 *Nemo priuatur iure ſuo ſine culpa fallit numero quarto.*
5 *Pœna ſolet inferri abſque culpa ex cauſa Diuino,& humano iudicio.*
6 *Lex vt obliget ignorantes, qualia requiſita ex poſtulet* remiſſiuè.

1 VIDEO per textum noſtrum quod de tribus principaliter poteſt inquiri. Primo in verſ. *rem, quæ culpa caret. in damnum vocari non conuenit*, cuius occaſione ex gloſſa hic verbo *culpa* Doctores fatentur vt quod legitimè factum eſt, pœnam non meretur: nam pœna præſupponit culpam; & quia vbi non eſt culpa, non poteſt eſſe delictum, *cap. cum voluntate*, vbi Doctores *de ſent. excommunic.* & per conſequens, nec pœna, *l. ſi putator ff. ad leg. Aquil. cap. ſine culpa de regul. iuris lib.6.* comprobat hæc dicta Barboſa *hic à num.* 12. ex plu-
2 ribus authoribus, † addens ex dicta gloſſa *ibi num.* 15. quod peccata ſuos debent tenere au-
3 thores. † Et ex eadem gloſſa etiam probat quod
4 nemo priuatur iure ſuo ſine culpa, † addens quod ex cauſa tamen, etiam abſque culpa Diuino, & humano iudicio pœna infertur, vt patet ex iuribus, de quibus eadem gloſſa hic in verſ. *nemo*, nonnulla pro exornatione horum dico infra ſub quæſtionibus, ſed plenius infra *in c. ex litteris*, dum ago ibi de lege pœnali, & eius effectibus.

5 Et in verſ. ibi *quoties nouum quid ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, vt diſpendiis præterita non commodent.* Per hæc inquam verba Doctores agunt de concluſione illa principali, quod lex, & conſtitutio reſpicit præterita, & non futura, quam declaro breuiori modo *infra q.1.*

6 Et in verſ. ibi *ne detrimentum ante prohibitionem poſſint ignorantes incurrere, quod eos poſtmodum vetitos dignum eſt ſuſtinere.* Per hæc verba primo Doctores docent quod lex non obligat ignorantes, neceſſumque eſſe, vt lex publicetur. Sed quia de iſtis iam latè dixi ſub *Rubric. quæſt. 5. & 6.* vbi de acceptatione legis, vt obliget & ibi *dicta quæſt. 6. in fine*: an qui inuincibiliter ignorat legem, incurrat eius pœnam, & *quæſt. 8. & 9.* vbi multa de legis publicatione, & qualiter fiat, vt ſubditos obliget, nec queant excuſari ignorantia; ideo hîc alia non repeto, & tantùm de duabus primis aſſertionibus erit loquutio incipiendo à ſecunda, vtpote principaliori ad noſtri textus deciſionem & de materia textus noſtri præter ordinarios leges P. Franc. *D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.* Vallente *in Concord. iuris Pontificij part. 2.* ad titul. noſtrum *à fol. 142. & 174. ſection. 3. 4. & 5.* vbi agit de quæſtionibus an conſtitutis de ſe futuri temporis perpetuitatem requirat, & quomodo referatur ad negotia futuri temporis, quando ad præterita expreſsè ſignificata extendatur, & quando noua conſtitutis ſimpliciter loquendo ad præterita tacitè extendatur; & ſcribit alia plura de extenſione & reſtrictione legum *à fol. 297. q. 4.* per ſectiones octo.

QVÆSTIO I.

An lex, vel conſtitutio reſpiciat ad futura ſemper, ſic vt nunquam extendatur ad præterita, & an lex improbans conſuetudinem intelligatur, de præterita, ſeu futura: & an præiudicium referatur, tam ad futura, quàm ad præteritum tempus commodi: & an conſtitutio trahatur ad lites pendentes.

SVMMARIVM.

1 *Lex non trahitur ad præterita, ſcilicet iam deciſa, puta per ſententiam, rem iudicatam, tranſactionem, iuramentum, ſolutionem, quittantiam præſcriptionem, & alia etiam, quod nominatim fiat mentio de præteritis* n. 2. 3. & 16.
4 *Lex non extenditur ad præterita iam perfecta, & non expectantia perfectionem de futuro, etiamſi effectus actus præteriti adhuc pendeat. Quid tamen quando nominatim de futuro, & pendentibus negotiis* num. 5. & 9.
6 *Lex ſicut non extenditur ad ius quæſitum de præterito, ſic nec ad ius conditionale; & ſi conſtitutio loquatur per verba præteriti temporis* num. 7. *limitatur regula ex voluntate Principis* n. 8.
10 *Lex declaratoria trahitur non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita quid ſi imponat nouam pœnam* n. 12. 13. 14. & 15. *vbi de limitatione.*
17 *Lex etſi ex natura ſua poſſit reſpicere ad futura, & aliquando ad præterita, ſed non ideo effici, vt quæ conditur, reſpiciat tantùm ad præterita, & non ad futura, &* a n. 18. *exemplificatur in caſibus, in quibus ad futurum non reſpicit.*
18 *Conſtitutio, quæ habilitat illegitimos quoad Beneficia, non intelligitur de illegitimis futuris, nec valet tantùm ad expreſſe continens.*
19 *Statutum vt Bannitus ſoluendo decem, extrahatur de Banno, non habet locum in eo, qui poſt fuerit Bannitus.*
20 *Lex improbans conſuetudinem, num intelligatur de præterita, & de futura* remiſſiuè.
21 *Præiudicium Romani dicebant quaſi præiudicatum, & quod præiudicium, erat quaſi prius iudicare, &* n. 23.
22 *Præiudicium accipitur interdum pro iudicio olim dato inter alios, & conſtituto.*

24 *Praeiudicium alio modo accipitur, quaſi praeiudicandum, ſicque referri iam ad futurum, quàm ad præteritum tempus praeiudicij.*

25 *Praeiudicatum diuiditur in res ex paribus cauſis iudicatas, & pronuntiationem de eadem cauſa, & quomodo tranſeat in iuris regulas* num. 27.

26 *Praeiudicandum in iudiciis ad aliquam cauſam pertinentibus, conſiſtit.*

27 *Praeiudicium nomen ſuum obtinet, vel vt praeiudicatum, vel quaſi praeiudicandum.*

28 *Lex noua ſuperueniens, non pertinens ad litis ordinationem, ſed ad deciſionem, vel ad formam, & in excluſionem denegandæ audientiæ, vel defenſionis in iudicio, etiam in cauſa Reipublicæ non trahitur ad lites pendentes, etiam in prima inſtantia,* & n. 26.

29 *Lis noua ſuperueniens non trahitur ad lites pendentes.*

1 AD primam quæſtionis partem, præter antiquos comprobant Barboſa *hic num.* 1. 2. & 3. cum plus quinquaginta Doctoribus, inter quos vberrimè expendunt D. Rodericus à Cugnia *in commentariis ad c. praeterea* 7. *num.* 8. *diſt.* 28. & latius *in cap. ex antiquis diſt.* 28. vbi per concluſiones materiam benè diſponit, & exponit Ioannes de Salas *de legib. quæſt.* 97. *tract.* 14. *diſp.* 21. *ſect.* 7. *à num.* 17. Alderanus, Maſcardus *de interpret. ſtatutor. q. fin.* Burgos de Paz *in l.* 3. *tauri num.* 37. laté Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 1. *quæſt.* 6. per totam, videndus Azor. *inſt. mor. part.* 1. *lib.* 5. *c.* 16. *quæſt.* 13. idem Barboſa cum multis *axioma* 136. verbo *lex num.* 22. 23. 24. quibus addo Medicis *in tract. de legibus p.* 4. *q.* 35. Burſatum *conſ.* 214. *vol.* 2. *à n.* 21. late Farin. *in fragm. criminal.* verbo *lex à n.* 25. vbi multipliciter ampliat, & limitat Suarez *de legibus lib* 3. *c.* 14 Zenedum cum multis ab eo relatis *collect.* 1. ad decret. *pag.* 56. Bellarm. *tom.* 1. *controuerſ.* 3. *lib.* 4. *c.* 15.

2 Et probatur ex textu *in cap. fin. hoc titul. ex l. leges Cod. de legibus, authent. de nuptiis in princ. §. duo igitur circa finem collation.* 4. & *in §. fin. in auth. de hered. ab inteſt. colum.* 9. de qua regula præter Doctores in his locis agentes, videbis alios *in l. iubemus Cod. de teſtam.* & Regnicolas *in leg. fin. titul.* 4. *part.* 3. & *in leg.* 100. *ſtyli,* & *in l.* 8. *titul.* 4. *lib.* 2. *fori*. & *in l.* 1. *titul.* 5. *lib.* 3. *ordinam*, & *in l.* 6. *tit.* 5. *lib.* 4. eodem affirmantes omnes ex prædictis iuribus, & ex noſtro textu, quod lex non extenditur ad præterita, ſed trahitur ad futura.

3 Ego inquam etſi non omnia à Doctoribus recollecta hîc repetam, dicam quæ ſubſequuntur, è quibus ſatis intelligitur prædicta concluſio cum ſuis ampliationibus, & limitationibus. Igitur aduertes primo vt dictum, quod lex non trahitur ad præterita, extendatur ad iam deciſa, vt puta per ſententiam, rem iudicatam, tranſactionem, iuramentum, ſolutionem quittantiam, præſcriptionem, & ſimilia, etiam quod in eadem lege nominatim fiat mentio, & expreſſe de præteritis, *l. cauſas Cod. de tranſact.* Bartol. *in l. omnes populi num.* 41. verſ. *diſtingue*, vbi Crotus *num.* 137. *ff. de iuſtitia*, & *iure*, Abbas *in cap. fin. num.* 9. & Felin. *num.* 5. verſ. *hanc fallentiam hoc titul.* Capra regula 6. *num.* 3. Alexand. *conſ.* 199. *num.* 4. verſ. *ſecundo reſpondeo lib.* 6. Cardinalis Tuſchus *pract. concluſ. tom.* 5. *littera l. concluſ.* 264. *à num.* 63. & *concluſ.* 265. *a num.* 13. Alderan Maſcardus *de generali ſtatutorum interpretatione concluſ.* 13. *à num.* 16. Farinac. *in fragm. crimin. p.* 6. *littera l. à n.* 44. vbi ampliat duobus modis, & limitat tribus, Barboſa *hic ſub n.* 2. *in fine.*

4 Secundo quia vt Magonus Lucenſ. *deciſ.* 88. *numero tertio*, dicit legem non extendi ad præterita, iam perfecta, & non ſpectantia perfectionem de futuro, quod ampliat Menochius *conſ.* 240. *numero ſecundo*, & *quarto*, & *conſ.* 499. *num.* 21. etiam ſi effectus actus præteriti adhuc pendeat, licet aliàs ſecus, quando actus de præterito ſpectat perfectionem de futuro adnotatam per gloſſam verbo *poſſeſſum in clem.* 2. *de ætate & qualit. ordin.* Felin. *in dicto cap. fin. hoc tit. in* 5. *fall. numero vndecimo.* Magon. *dicta deciſ.* 88. *num.* 12. Hieronym. Gabriel. *conſ.* 42. *n.* 2. Honded. *conſ.* 16. *vol.* 1. *à n.* 19.

5 Et Rota in Sabinen. Caſtri Montis Rotundi 8. Februarij ſtatim poſt princ. verſ. *quamuis* 1627. fatendo concluſionem, dicit ſecus eſſe, quando nominatim de præterito, & adhuc pendentibus negotiis cautum ſit.

6 Ex his etiam infero ad alias ampliationes, nempe vt ſicut lex non extenditur, nec trahitur ad ius quæſitum de præterito, ita nec ad ius conditionale: ſic Andreas Tiraquellus *poſt leges conub. num.* 42. cum Iacobo de Butrio, & Petro de Ancarrano, & dicit notatu dignum Gratianus *reg.* 195. *n.* 6.

7 Et idem Tiraquel. *in l. ſi vnquam Cod. de reuocand. donat.* verbo *reuertatur num.* 250. & Hypolitus *in practica* verbo *aggredior. n.* 51. & 52. & alij, extendunt etiam ſi conſtitutio loquatur per verba præteriti temporis.

8 Et Paulus Caſtrenſ. *conſil.* 339. *in diſputationibus, ſeu allegationibus poſitis in fine conſilij libr.* 1. *numero ſecundo*, & *in conſil.* 340. *numero quinto, eodem lib.* Corſet. *in ſingular.* verbo *lex*, Guill. Benedict. *in repetit. cap. Raynucius de teſtam.* verbo *duas habens filias num.* 185. limitant prædictam regulam, vbi ex voluntate Principis aliud fieri poſſit.

9 Item & aliud poſſe eſſe in pendentibus affirmant.

10 Item quod lex declaratoria trahitur non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita, vt in *auth. de filiis ante dotalia inſtrumenta natis*, & *auth. de rapt. mulier.* ibi *tanquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet:* ſic Abbas *in dict. cap. fin. hoc tit. numero octauo*, ibi Felin. *numero quarto*, verſ. *fallit ſecundo* Caldas Pereira *de poteſt. eligendi, cap.* 11. *num.* 30. Rota *deciſ.* 142. *numero ſecundo. part.* 2. *diuerſ.* Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 1. *dict. quæſt.* 6. *à n.* 11. Tuſchus *lite l. concluſ.* 264. *num.* 45. & 51. & *concluſ.* 265. *num.* 4. Armendarus *in proœmio ad leg.* Nauar. *num.* 45. Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutorum interpret. concluſ.* 13. *num.* 41. Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis IESV cap.* 15. Chriſtophorus *de Pace in ſcholis ad leges ſtyli* 100. *numero ſecundo*, & 29. verſ. *oritur.* late Farinac. *dict. litteris l. in fragm. crimin. part.* 2. *à num.* 51. & cum Matienco Burgos de Paz, Loaces, & aliis ex antiquis, & Regnicolis; affirmat hanc limitationem Gratianus *dict. regula.* 295. *n.* 5.

Sed

11 Sed hanc limitationem non procedere docent
idem Tiraquellus *in d. l. ſi vnquam Cod. de reuo-
candis donat.* verbo *reuertatur n.*150.& idem Gra-
tianus *d. regula* 195. *n.*8. quod lex declaratoria,
quando imponit nouam pœnam, non trahitur
ad præterita, quando pœna imponitur ipſo iu-
re; ſecus autem ſi eſſet per Iudicem imponen-
12 da. † Et Farinacius *d. litt. L. n.*52. limitat præ-
dictam limitationem, vt non procedat quando
lex, ſeu conſtitutio vteretur aliquo verbo im-
portante promulgationem noui iuris.
13 Et *num.*53. quando eadem lege adderetur ali-
quid Iuri antiquo, vt puta ſi imponatur noua
14 pœna. † Et *n.*54. quando in eadem lege adeſſet
aliquod verbum reſpiciens futurum, vt pura *de
cætero in futurum, deinceps*,& ſimilia, reperit Bar-
15 boſa *axioma* 136.*n.*23.*in fine*.† Qui hic *n.*3.com-
probat prædictam principalem limitationem
cum multis agentibus quando lex noua iuris an-
tiqui declaratoria extendatur ad præterita; & vt
ipſe refert quadrupliciter limitat D. Roderic. à
Cugnia *in comment. ad c.ex antiq.*9.*à n.*7.*diſt.*34.
16 Et præter relatos ampliantes, & limitantes
modo prædicto regulam textus noſtri, leges
Ioannes de Platea *in l. Diua colum.*2.*Cod. de decu-
rion.lib.*10. vbi ſex modis limitat, Felinus limi-
tat decem modis *in d. c.fin. hoc tit.* vbi ampliauit
modis quatuor, Caſtilius *in lib.*64.*tauri n.*2. be-
ne per Alex.*conſ.*333.*col.*3.*& conſ.*7.*col.*2.*volum.*2.
*& conſ.*101.*ad finem*, Raphael.Cuman. *conſ.*159.
Franc Aretin.*conſ.*8.*& conſ.*104.*col.fin.* Petr.Paul.
Pariſ.ad Bartol. *in l.cauſas Cod.de tranſaction.* Bar-
tol. *in auth. vt cum de appell. cognoſ. à num.*1. *& in
auth.de his, qui ingrediuntur ad appell.n.*18.*& in l.
contractus* 2.*ſect.n.*6.*Cod.de fide inſtrument.& in l.
ſancimus ad finem, Cod.de Sacroſanctis Eccleſ. & in
l.fin.n.*1.*Cod.de pignoribus, & in* [illegible] *teſtium n.*4.*Cod.
de teſtibus, & in auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffra-
gio,* §.*interdicimus n.*1. Bald. *in ſua Margarita in
repertor. ad Innocent.* verbo *conſtitutio*, Alexander
*in l.actorum verba n.*4 *ff.de re iudicata*, Angel. de
Clauà *in ſumma* verbo *lex à q.*9. Paul.de Caſtro
*conſ.*339.*in diſp.ſen alleg.*
17 Verùm etſi ex prædictis limitationibus ſolùm
colligamus quod etſi lex, ſeu conſtitutio habeat
ex natura ſua reſpicere ad futura, & aliquando
etiam ſimul porrigatur ad præterita; non ideò
videmus quod lex, quæ conditor tantùm reſpi-
ciat ad præterita, & non ad futura, quare vt in-
telligas dicas dari caſus, in quibus nullo modo
lex. V.g. nunc lata tantùm reſpiciat ad factum
præteritum, non inquam ad futurum, illos aſſi-
guo modo ſequenti.
18 Primo nam ſi conſtitutio habilitat illegitimos
quoad beneficia, non intelligitur de illegitimis
futuris, ne detur delinquendi materia, nec va-
lere ſtatutum id expreſsè continens quod vnum,
vt ſingulare, docent Ferdinandus Loaces ſuper
noua Paganorum conuerſione Regni Valentiæ
in 6.*declar.col.*22. *num.* 5. ex Dominici doctrina
bene tradit etiam Petrus de Dueñas *in regu-
la* 366.*ampliat.* 1. ſequitur Gratian. *dict.reg.*295.
*num.*4. & comprobabis ex his, quæ dico infra
19 *ſub tit.de filiis Presbyt.*† Secundo nam ſi fiat ſta-
tutum quod quilibet Bannitus ſoluendo decem,
extrahatur de Banno, tale ſtatutum, non habeat
locum in eo, qui poſt ſtatutum conditum fuerit
Bannitus, ne detur materia delinquendi: ſic
docent, & tenent in terminis Petrus Dueñas
*dict.regul.*136.Gratian.145.*n.*5.Hypolitus *in pra-
cticis*, §.*aggredior. n.*43. dubitet Ioannes Oroſcius
*in l.cum lex, ff. de legib.n.*3. ex quibus poteris ad
alios inferre caſus.
Ad ſecundam quæſtionis partem an lex im- 20
probans conſuetudinem intelligatur de præteri-
ta, & de futura, de qua hîc per textum noſtrum,
ſolent Doctores agere: tamen quia iam ego
dixi *in cap.*2. *de probat.quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam
à n.*3. vt etiam noto in infra ante Rubricam de
conſuetud. ideò ad ibi dicta, & ad Doctores,
quos ibi retuli recurres, præcipuè Couarruu.
libr. 3. *variar. capit.* 13. *num.* 4. Gutierez *lib.*3.
practicar. capit. 33. & Zeuallos alios plures re-
ferentes.
Ad tertiam quæſtionis partem, an præiudi- 21
cium, tam ad futurum, quàm ad præteritum
tempus commodè referatur, & præiudicium ad
præteritum tempus relatum quam diuiſionem
recipiat ex Fabio, & ad futurum in quibus con-
ſiſtat. Igitur cum priſcis temporibus in litis
verba Prætore ius ſolemniter componente, fre-
quens præiudiciorum eſſet vſus, iſque non tam
varius, non tam obſcurus, vt certis quibuſdam
regulis tradi, vel contineri nequeat, quem, qui
rectè expoſuiſſe ſunt opinati, minimè intellige-
rent; ideò Reuard. *de præiudiciis lib.*1.*c.*1. *&* 2.
de his duobus dubiis agens, conſtituit dupli-
cem conſiderationem præiudiciorum vno mo-
do, quod Romani dicerent *præiudicium*, quaſi
præiudicatum, & quod præiudicatum erat, prius
iudicatum quemadmodum præiudicare prius iu-
dicare in confirmationem adducens Ciceron.
*lib.*5. *Epiſt. ad Brutum* ibi *quod enim Senatus non
dum cenſuit, nec Populus Romanus iuſſit id arro-
ganter non præiudico, nec reuoco ad arbitrium.*
Vnde ipſe Reuardus ait quod *præiudicium* ac- 22
cipitur interdum pro Iudicio olim dato inter
alios, & conſtituto (ad quod videntur aliquo
modo pertinere practicabilia, quæ adduxi latè
in cap.cum ſuper 17.*& in c.pen.de ſent. & re iud.*)
& ad hoc præiudicium, de quo loquimur allu-
ſiſſe viſus eſt Gellius dum *lib.*2.*c.*2. ſcriberet ibi
abſque præiudicio (inquit taurus) *en interea ſede,
dum inſpicimus, quærimuſque verum conueniat te
ne potius ſedere, qui pater es, an filius, qui Magi-
ſtratus eſt:* ſic Reuard.
Qui etiam ait vt non incommodè hic poſſit 23
referri, quod Tacitus de moribus Germanorum
ita ſcripſit loquens de obſeruatione quadam au-
ſpiciorum, qua bellorum euentus ſæpius explo-
rabantur. *Eius Gentis, cum qua bellum eſt capti-
uum quoquomodo interceptum cum electo popula-
rium ſuorum patriis quemque armis committunt, vi-
ctoria huius, vel illius præiudicio accipitur*, nimi-
rum ſi de iuſta belli cauſa quæratur ex victoria
hoſtium captiuorum patriis armis commiſſo-
rum, *tanquam ex præiudicio*, id eſt aut aliter,
quàm ſi iudicium aliquod ea de re factum fuerit,
illa æſtimabitur; & ita dicit Reuard. *præiudicium*
quaſi *præiudicatum* dici.
Altero inquam modo illud dici, quaſi præ- 24
iudicandum, & ſic tam ad futurum, quàm ad
præteritum tempus, præiudicij vocabulum re-
ferri ait Reuard. † Qui *dict.cap.*2. ait quod præ- 25
iudicatum diuiditur in res ex paribus cauſis iu-
dicatas, & præiudicationem de eadem cauſa
addens vt ait Fabius *inſt. Orator. lib.*5 *c.*2.
Præiudicandum in iudiciis ad aliquam cau- 26
ſam pertinentibus conſiſtere, eius verba refe-
rens ibi *præiudiciorum vis omnis tribus in generi-*

bus verſatur rebus ; quæ aliquando ex paribus cauſis ſunt Iudicata , quæ exempla rectius dicuntur, vt de reſciſſis patrum teſtamentis, vel contra filios confirmatis ; Iudiciis ad ipſam cauſam pertinentibus, vnde etiam nomen deductum eſt , qualia in oppianicum ſacta dicuntur,& à Senatu aduerſus Milonem, aut cum de eadem cauſa pronuntiatum eſt,vt in reis deportatis aſſertione ſecunda,& partibus centumui-

27 *ralium.* † Ex quo loco manifeſtè ait conſtare Reuardus duplici ratione, vt dictum eſt nomen ſuum obtinere *præiudicium*, vna quaſi *præiudicatum*, altero quaſi *præiudicandum* colligens ex his verbis, *vnde etiam nomen ductum eſt*, addens ibi quod alio in loco dicet quomodo tranſeat præiudicatum in iuris regulas ; Indeque in conſuetudinem deueniat, & à *c. 3. d. 1 lib. de prælud. & per totum lib. 2.* ptogteditur de iudiciis ad aliquam cauſam pertinentibus ; & ſic nos non incongruè hic hanc difficultatem in texendo aduenimus ad eam ,.quæ ſubſequitut de iudiciis in verſ. *quartam*, ſtatim ſequenti applicabis hic quæ de præiudicialibus except. dixi *in c. tuam de ord. cognit.*

28 Ad quartam quæſtionis partem an conſtitutio trahatur ad lites pendentes ſuppoſitis quæ iam ſcripſi in hac quæſtione verſ. *ad primam*, breuiter reſpondeo quod lex noua ſuperueniens, non pertinens ad litis ordinationem, ſed ad deciſionem, vel ad formam, & in exclusionem denegandæ audientiæ, vel defenſionis in iudicio, etiam in cauſa Reipublicæ, non rtahitur ad lites pendentes, etiam in prima inſtantia, & maximè concluſas iuxta textum *in auth. vt in medio litis non fiant ſacri iuri. §. ſuper hoc autem, & textum in auth. vt cum de appellationib. cognoſcitur*, cuius verba ponit quaſi de verbo ad verbum, Albe. de Roſat. *in l. leges la 2. Cod. de legibus*, Bartol. *in l. omnes populi, ff. de Inſt. & iure :* hanc reſolutionem docent expteſsè Caſtorian. *in c. fin. hoc tit.* vbi pro hac concluſione dicebat Felinus rationem.

29 Quia paria ſunt, eſſe iudicatum, vel concluſum in cauſa, & ſubdebat, quod vbi non eſt facta, relatio ſuperiori, & eſſet concluſum in cauſa, & poſt concluſum in cauſa ſeruaretur quod probatio poſſet fieri, & Ioannes de Imola *in d. c. fin.* dicit dictum Cardinal. procedere, quando eſſet concluſum in cauſa, & facta fuiſſet relatio ſuperiori. Et in terminis agens obſeruat dictam concluſionem Afflictis *in deciſ. Neapol. 396.* vbi tractans de geſtis contra Dominum directum, quæ nocent Domino vtili ; de quo dixi *in d. cap. cum c. pen. de re iudicata*, vbi de multis circa problema *res inter alios acta aliis non noceat.:* in *n.* 11. affirmat quod lis noua ſuperueniens non trahitut ad lites pendentes modo iam relato:& ibi *n.* 13. declarat ſic Iudicatum fuiſſe pet multos Regios Cunſiliarios, iuxta nouellam pragmaticam Ferdin. I. in Regno Neap. videbis etiam de hoc puncto agentes Bened. de Bened. *in iuris regulis, regula* 6. Ioan. Bolognet. *in d. l. omnes populi, ff. de Iuſtitia, & iure à num.* 156. & ad propoſitum comprobanda doctrinam hanc adiunges quo dixi infra *in cap. ex parte de foro comp. q. 9.* ibi egi de quæſtione *an priuilegium ſuperueniens poſt litem ceptam faciat præuentam iuriſdictionem ceſſare*, & *in cap. pen.* ibi *quæſt. 4. à num.* 15. & vtrobique plura iura expende.

QVÆSTIO II.

An incurrat pœnam motus proprij Sixti V. malè promotus ad ordines, ſi ante reuocationem illius proprij motus per Bullam Gregor. XIV. promotus eſſet, & ita incurriſſet irregularitatem Pontifici reſeruatam, in eo inflictam : an Confeſſarius, qui ſolicitauit puerum ante conſtitutionem Gregor. XV. vel fœminam extra confeſſionem, vel loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur incurrat pœnam, & ſit denuntiandus ; & an iuſtum ſit lege, vel ſtatuto aliquem ob alterius culpam puniri.

SVMMARIVM.

1 *Filius pro hæreſi Patris, aut eius delicto læſæ Maieſtatis, ſeu alij innocentes, an poſſint puniri feudis, & Maioribus, &c.* remiſſiuè.

2 *Coniugatus abſque debita licentia ad ordines minores aſcendens, pœnam non incurrit ; ſecus ſi ad ſacros.*

3 *Extrauagans antiqua de voto.*

4 *Sixti V. proprius motus anno* 1588. *die* 5. *Ianuarij ; cum alio Clem. VIII. anni* 1595. *die vltima Februarij, &* num. 2. 6. *& à* num. 10.

6 *Coniugatus, ſi initiatus eſt minoribus ordinibus ante Sixti V. motus reuocationem, num ſit ligatus ſuſpenſione ; & num. ſequentib. contra primam ſententiam,* à n. 10. *ſed pro prima,* num. 12.

8 *Votum emittens caſtitatis, nunc Papæ reſeruatum, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, ſi Pontifex eius reſeruationem auferret.*

9 *Delinquens ante conſtitutionis reuocationem, non punitur legis poſtea reuocata pœna, ſi non impoſita ſit ipſo iure.*

11 *Pontifices ſolent per ſuas conſtitutiones reuocatorias expreſsè auferre pœnas incurſas, non ſi taceant ; & ſic fecit Clem. VIII. cum reuocarit pœnas Sixti V. impoſitas in procurantes abortum.*

13 *Gregor. XV. conſtitutio cum alia Pauli Bulla de Confeſſario puerum ſollicitante &* n. 14. 15. 16. & 17.

14 *Confeſſarius ſollicitans puerum, aut fœminam ante Bullam Gregorij XV. non incurrit pœnas illius, &* num. ſequent. *& quare ibi.*

15 Cap. fin. hoc tit. de conſtit.

Bulla Pauli V. & Clem. VIII. non includebant Confeſſarios ſolicitantes puerum, ſicut Bulla Greg. XV.

16 *Denuntiationes facienda ex vigore Gregor. conſtit. aduerſus Confeſſarios ſolicitantes, incipiunt à die* 10. *Martij* 1624. *ſic vt à tempore antecedenti, non teneatur quis denuntiare.*

18 *Puniri quis poteſt ob alterius culpam humano. vel Diuino iudicio in quinque caſibus abſque criminis labe.*

19 *Innocens, licet ob crimen alterius, non poſſit pœna corporis puniri; poterit tamen pecuniaria, vbi* n. 20. *aſſignantur* remiſſiue *nonnulla quæſtiones conducibiles.*

1 PRimæ duæ quæſtiones conducunt ad principalem concluſionem textus noſtri, vt quod lex reſpicit futura, non præterita, alia tertia ſpectat ad prima verba text. noſtri, iam ante ſub præmiſſo relata: & ad gloſſam hîc verbo *culpa*, circa quam de pluribus poſſemus inquirere, veluti an filius pro hæreſi patris, aut eius delicto læſæ Majeſtatis, vel aliis ex cauſis, alij innocentes queant puniri bonis feudis, maioratibus, aut aliis priuari. Et hîc adiunctis quæ dixi *in c. cum ſuper 17. c. pen. de ſentent. & re iudicata*, vbi de iam adducta regula *res inter alios acta. &c.* in terminis ago latè *in c. 2. de his. quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu capituli*, & Vberius *in c. vergentis de hereticis*. Et ſic parum, aut nihil tangam hîc etiam de inquiſitis à gloſſa hîc in dicto verbo *culpa*, quæ cum ad legem pœnalem ſpectent, & ad eius effectus, de quibus ago infra *in c. ex litteris*; ideò hîc non inſiſtam, etſi commodus eſſet locus, iam ergo ad quæſtiones hic propoſitas.

2 Ad primam quæſtionis partem, iunctis quæ adduco infra *in c. 11. de temporibus Ordin. q. 11. de ſuſpenſione contracta ab ordinato, & ordinatore*, nunc ex regula textus noſtri Thomas Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 49. num.* 10. 11. *&* 12. agens de dubiis pro intelligentia motus proprij Sixti V. anno 1588. die 5. Ianuarij iuxta alium Clem. VIII. reuocantem illum anno 1595. die vltima Februarij, cuius verba referens *n.* 10. Et pro ſententia affirmatiua, ac negatiua expendens quæſtionem illam principalem *à num.* 1. nempe an coniugatus Ordines, abſque vxoris licentia recipiens ſit irregularis, & ſimiliter clericus in ſacris conſtitutus matrimonium iniens.

3 Et reſoluens aliud dubium ibi *à n. 9.* dicendo, quod ſi coniugatus abſque debita licentia ad ſolos ordines minores promoueatur, quamuis peccet nullam irregularitatem, aut cenſuram incurrat, quia iure antiquo nulla pœna erat ſtatuta coniugato, abſque vxoris licentia aſcendenti ad ordines, præter ſtatutum *extrauag. antiqua, de voto*, quæ ſolum agit de coniugato aſcendente ad ordines ſacros: & eſt Ioann. XXII. vbi Barboſ. cum multis ab eo relatis plures reſoluit caſus, & in terminis docent Simancas *de Catholic. inſtitut. titul. 40. num.* 14. Salcedo *in addition. ad practicar. Bernardi Diez. cap. 8. §. ſed quia pœna punietur.*

4 Nec obſtat dicere hunc ſic Ordinatum eſſe ſuſpendendum, attento iure antiquiori, vt dixit Aretinus *conſ. 59. n.* 8. referens ſic ex ſpeculatore *tit. de reſcriptor. præſentatione §. ratione n.* 35. verſ. *item ſi mulier*, quia nec eſt textus id probans, nec ſpeculator id dicat, cum prædicta *extrauagans antiqua*, ſolùm de pœna irregularitatis loquatur, & de ſolo coniugato aſcendente ad or-
5 dines ſacros: ſic idem Thom. Sanchez. † Qui etiam *n.* 10. reſoluet, quod & ſi poſſet dubitari, vt incurreret ſuſpẽſionem, quam tulit Sixtus V. in dicto ſuo motu proprio iam relato ann. 1588. die 5. Ianuarij, in omnes illicitè ad quoſuis ordines promotos, cuius abſolutionem ſibi reſeruauit. Sed reſpondet Sanchez id verum eſſe ſi ante eius proprij motus reuocationem ſit initiatus, quia Clem. VIII. in ſua conſtitutione anni 1595. die vltima Februarij reuocauit eam Sixti conſtitutionem, quoad malè promotos, & promouentes præterquam ſi ſimonia in promotione admittatur, eam reducens ad terminos iuris communis, quorum pœnas ſaluas voluit remanere; item & pœnas Pij II. & Conſilij Trid.

Poſt hæc verò Sanchez *d. diſp. 49. n. 11. & 12.* 6
agens de alio, dubio nẽpe an ſi initiatus eſt minoribus ordinibus, ante prædicti motus proprij Sixti V. reuocationem, ac proinde ligatus eſt ſuſpenſione in eo lata, ac Pontifici reſeruata, cum expreſſa derogatione Bullæ cruciatæ, ac facultatis conceſſæ Epiſcopis in Trid. *ſeſſ. 24. c. 6. de reformat.* diſpenſandi in omnibus caſibus deſcendentibus ex delicto occulto, & vtriuſque ſententiæ fundamenta referens ait *d. n.* 12. penitus ceſſaſſe reſeruationem, quia reſeruatio non ſe habet ad modum pœnæ ipſo iure incurſæ, ſed quòd tantùm eſt negatio facultatis Confeſſori, aut cuicumque inferiori abſoluendi reum illum; ac proinde ſit velut pœna tunc infligenda remittendo illum vt obtineat abſolutionem à ſuperiore. † Quod ſi eo tempore reuocata ſit con- 7
ſtitutio reſeruans ceſſaturam eſſe reſeruationem ait.

Sicut ſi quis emitteret votum caſtitatis, quod 8
nunc eſt Pontifici reſeruatum, poſſe ab Epiſcopo diſpenſationem obtinere, eo ipſo quòd Pontifex eius voti reſeruationem auferret. Et confirmat ex eo, quia delinquens ante conſtitutionis reuocationem, non punitur legis poſtea reuocatæ pœna ſi non impoſita ſit ipſo iure, vt docent Felin. *in d. c. fin. hoc tit. n.* 14. & Dominic. *in c. fin. de elect. lib. 6. n. 9.*

Acerrimè videntur huic reſolutioni obſtare 9
ſequentia, quia iam peccatum, & cenſura reſeruata Pontifici, incurſa erant, nec Clem. VIII. conſtitutio ad iam incurſa extenditur, quia dum reuocauit dictum motum proprium Sixti V. non explicuit ſe reuocare quoad præterita. Et quia nec conſtitutio noua ad præterita extenditur, ſed ſola futura reſpicit, niſi in ea aliud exprimatur, vt dicitur in textu noſtro, & patet ex his, quæ iam dixi hîc *ſub quæſt. 1. à n.* 1.

Et videtur etiam comprobari, quia mos eſt 10
Pontificum volentium per ſuas conſtitutiones reuocatorias, auferri pœnas incurſas, id exprimere, vt patet *ex clementina vnica de immunit. Ecclesiarum* ibi *& quidquid ex eis ſequutum eſt, vel ob eas, penitus reuocamus*, & *extrauag. 1. inter commun. §. nos itaque de Schiſmatis*, ibi, *ita quod nec etiam pro præterito tempore poſſint ſuper eis aliqua perſona impeti qua incurriſſent eas*, & *extrauag. vnica Ioan. XXII. de torneam, in fine*; & deinde Greg. XIV. reuocans pœnas à Sixto V. ſtatutas contra procurantes aborſum; id etiam explicuit in verbis ibi, *ad terminos iuris communis, ac ſacrorum Canon. & Concilij Trid. diſpoſitionem, tam quoad præterita, quàm quoad futura perpetuo reducimus*. † Sed 11
nihilominus Sanchez his omnibus, quibus probatur negatiua ſententia, adhuc vno verbo reſpondet *dict. n. 12. in fine*, quia id non eſt conſtitutionem extendi ad præterita, cum ea pœna potius ſit in poſterum imponenda. Nec obſtare ait Pontifices id aliquando explicuiſſe, eo quod id fecerunt gratia maioris claritatis: ſed

videtur

videtur ex dicendis ſtatim, etſi in allo caſu, impugnati Sanchez.

13 Ad ſecundam quæſtionis partem de Confeſſario puerum ſolicitante ante conſtitutionem Gregor. XV. an ſit denuntiandus, quæ eſt ardua, & nimis dicffilis, eo quod quærit an dicta conſtitutio Gregor. XV. ad facta præterita extendi poſſit. Et pro affirmatiua ſententia loquens de Bulla Pauli V. docuit Rodericus à Cugnia *tractat. de confeſſar. ſolicitante quaſt.* 3. *num.* 10. vbi teſtarur ita reſpondiſſe Suarez, & Delmada viros doctiſſimos. Et in terminis prædictæ Bullæ Gregor. XV. idem docent Sanctarellus *tractat. de hæreſi, capit.* 44. *num.* 11. & Bonacina in variis *tractat. diſputat.* 6. *punct.* 3. *n.* 7. & pro ſententia horum poteſt applicari doctrina Sanch. iam relata in caſu præcedentis dubij in verſ. *poſt hac.*

14 Verùm adhuc in terminis dictæ conſtitutionis Gregorianæ, exiſtimo dicendum, quod Confeſſarius, qui ſolicitauit puerum, ante conſtitutionem Gregor. vel fœminam extra confeſſionem in confeſſionario, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, non eſſet denuntiandus ex textus noſtri ratione, quo probatum eſt iam *ſuprà quæſtione* 1. *à num.* 1. quod nulla lex extenditur ad præterita, nec ad punienda delicta facta de præterito, ſed ad facienda de futuro, niſi fortè lex ipſa claris verbis exprimat, ſeu etiam punire præterita, vt fecit Sixtus V. cum illegitimis, & receptione religioſorum, & Concilium Tridentin. cum Ordinatis in minoribus.

15 Et comprobat Gregor. IX. *in dicto capit. fin. hoc tit.* vbi explicans quandam conſtitutionem, à ſe paulo editam ſic aſſerit, *declaramus non ad præterita, ſed ad futura tantùm extendi, cum leges, & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.* Et ob hanc regulam ita iuridicam, docet hanc vltimam ſententiam in caſu noſtro Diana *p.* 1. *tractat.* 4. *reſ.* 25. vbi aſſerit non eſſe Confeſſarios denuntiandos, ſi fecerint talia delicta ante promulgationem edicti, & Bullæ Gregor. XV. vbi determinat eſſe ſupradictos denuntiandos, quia dicta conſtitutio non extenditur ad Bullas Clement. VIII. & Pauli V. quæ etſi antea loquutæ ſint contra Confeſſarios ſolicitantes fœminas, non includebant Confeſſarios ſolicitantes viros, & quæ ſolùm includebant Confeſſarios ſolicitantes tantùm in ipſo Sacramento confeſſionis, vel ad plurimum eos, qui paulo ante, vel poſt, ſolicitabant pœnitentem, non autem eos, qui extra occaſionem confeſſionis in loco Confeſſarij, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones audiuntur Sacramentales, ſeu ad confeſſionem audiendam, ſimulantes ibi confeſſiones audire.

16 Et ſic putat Diana quo ad denuntiationes faciendas ex vigore D. Gregor. conſtitutionis aduerſus Confeſſarios ſolicitantes ineundas ſolùm eſſe à die 10. Martij 1614. ſic vt à tempore antecedenti, non teneantur quis denuntiare.

17 Quæ doctrina in puncto iuris mihi videtur vera, quam etiam docuerunt Portel. *in additionibus ad dubia regul.* verbo *ſoluit fœmin. num.* 7. Fagundez *tractat.* 2. *lib.* 4. *capite tertio, num.* 31. Chriſtophorus de Anguiano, *de legibus, lib.* 5. *controuerſ.* 1. *à num.* 13. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 2. *quaſt.* 25. *artic.* 20. iſti tres vltimi ſic affirmantes, loquendo *in Bulla Clem. VIII.* & Portel. *in Bulla Pauli V.* iam relatis, quia vt iam ſupra dictum eſt dictæ conſtitutiones non debuerunt ſe extendi ad priora delicta. Et ſic ex eadem ratione, nec vltima conſtitutio Gregor. XV. ad caſus, & delicta, non comprehenſa in dictis Bullis Clem. & Pauli, aduerſus quos de nouo ſtatuit Gregor. ex noſtro textu, & *dicto capit. final. hoc titulo*, & vt docet Syluester verbo *lex quaſt.* 25. Malderus *p.* 2. *q.* 96. *art.* 3. *dubio* 4. & alij.

18 Ad tertiam quæſtionis partem, an iuſtum ſit lege, vel ſtatuto, aliquem ob alterius culpam puniri ex relata gloſſa hîc Doctores diſputant. Et quia longè ago *in dict. capit.* 2. *de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, & *in dicto cap. vergentis de hæreticis.* Ideò nunc quatenus ſpectat ad inſtitutum textus noſtri, dico breuiter cum Couarruu. *lib.* 2. *variar. capit.* 8. abundè de hoc diſputante in quinque caſibus, poſſe humano, vel Diuino Iudicio quem ob alterius culpam abſque criminis labe puniri, vt in crimine læſæ Majeſtatis, humanæ ſicut, & Diuinæ Filij illegitimi, filij hæreticorum, & plerumque etiam interdicto Eccleſiaſtico ſubiiciuntur innocentes ob alterius culpam, &c.

19 Sed *num.* 7. ait vt quamuis ſtatuto, conſuetudine, vel lege innocens non poſſit pœna corporis puniri ob crimen alterius, poſſit tamen pecuniaria, vbi diſputat an Pater teneatur ſoluere pecuniariam pœnam, qua filius mulctatus: applica quæ latè ſcribunt Zeuallos *in pract. quaſt.* 653. & Zenedus *quæſtione decima ſexta*, qui etſi loquantur de puniendis filij hæreticorum ob delicta paterna conducunt ad hanc tractationem.

20 Et pro ampliatione huius vltimi dubij poteris aggregare ſequentes quæſtiones. Prima an publicetur vſusfructus, publicatis ob delictum patris bonis, quem habet Pater in bonis filij iure patriæ poteſtatis. Secunda an bona futura comprehendantur in confiſcatione bonorum ob delictum ſequuta: & an ſtante ſtatuto, quo pater tenetur ex delicto filij condemnati, vſque ad legitimam portionem, procedat etiam cum filius in contumaciam condemnatus eſt, de quibus bene cum aliis Faquioens *lib.* 9. *controuerſ. c.* 50. 51. & 52. ad alios ex *q.* 31. *ad* 36.

AD TEXTVM
in capite tranſlato III.
HOC TITVLO.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotio veteris legis tranſlato, neceſſum fuit, vt legis tranſlatio fieret in Euangelicam,* n. 7. & 8.

a Cone

2 *Connexorum ab vno fit extenſio , ad aliud , connexa dicuntur indiuidua , & reputantur vnum* n.3.& 7.

3 *Ius idem debet eſſe , vbi eſt eadem ratio,& iuris diſpoſitio.*

4 *Lex eadem dicitur eſſe,vbi eſt eadem ratio , non extenſiuè , ſed comprehenſiuè,*n.5

5 *Appellatio vnius , num proſit aliis in annexis,* remiſſiuè.

6 *Negans vnum ex duobus illatis , vel propoſitis, num cenſeatur alterum affirmare,vel negare,* remiſſiuè.

7 *Sacerdotis appellatione continetur omne Sacramentum,quo gratia confertur.*

8 *Sacerdotium tranſlatum fuit per quod legis tranſlatio facta eſt.*

10 *Præcepta Hebræorum fuerint plura , vt ſcribunt DD.hic aſſignati.*

11 *Præcepta veteris legis , alia moralia , cæremonialia alia , & alia iudicialia , & quæ iſtorum ceſſarunt lege Euangelica, remiſſiuè, &* n.12.& latè q.1.à n.1.

12 *Præceptum morale de obſeruatione feſtorum , eſt indiſpenſabile , ſecus quoad temporis formam.*

1 EX littera huius textus in prima eius parte conuenit,vt dicamus nonnulla de ceſſatione legis veteris teſtamenti , cuius Sacerdotio tranſlato neceſsè fuit, vt legis tranſlatio fieret in Euangelicam ſcilicet , & in Sacerdotium huius nouæ legis , de quibus , ac etiam de lege veteri, & eius Sacerdotibus nonnulla infra repeto. Item & de mutatione , & abrogatione , ſeu derogatione legis , & de ceſſatione legis humanæ.

2 Et quia ex verſ. *fin.huius textus* in verbis ibi *quia enim ſimul , & ab eodem , & ſub eadem ſponſione vtraque data ſunt , quod de vno dicitur neceſſe eſt , vt de altero, intelligatur :* probant communiter Doctores illud vulgare axioma , quod ab vno connexorum , fit extenſio ad alterum per textum *in l.3.§.Iudicio contrario , ff.de cont.action. tutela , l.proinde , ff.ad legem Aquiliam , l.cum autem, ff. de negotiis geſtis , c. præterea de officio delegati.*

3 † Quia connexa dicuntur indiuidua , & reputantur vnum , & vbi eſt eadem ratio debet eſſe eadem iuris diſpoſitio , & idem ius, *l. illud, ff.ad legem Aquiliam , l. illud Cod.de Sacroſ. Eccleſiis , leg. ſi poſtulauerit , §.2. ff. ad legem Iuliam de adulter. l. quidam nummularios , ff. depoſiti, §. pari ratione. Inſtit. quibus modis patria poteſtas ſoluitur.*

4 Et vbi eſt eadem ratio , ibi dicitur adeſſe eadem lex , non extenſiuè , ſed comprehenſiuè, *dict. l. illud , Cod.de Sacroſanctis Eccleſiis, §. ſatis etiam cautè putamus ,* in quibus iuribus longè Doctores agunt , & infinitis hæc omnia comprobat Barboſa *hic num.1.3.4.& 5.* videndus ad alia idem, *axiomate* 197.vbi alios congerit.

5 In cuius comprobationem addo quæ longè dixi ſub *Rubrica de appellat. quæſt.*6.verſ. *ad tertiam* , vbi an appellatio vnius proſit aliis vbi de annexis , & connexis , & *in cap. ſuper eo* 10.*q.*1. & de intellectu huius textus in hoc puncto dixi in *c.nonne bene* 5.*de præſumpt.q.*1.*& n.*16.

6 Item addo pro exacta ampliatione huius dicti quæ adduxi per textum *ibi in cap.nonne bene* 5.*q.*1. *de præſumptionibus.* Vbi egi de quæſtione illa an ex duobus illatis, ſeu propoſitis qui vnum negat, cenſeatur alterum affirmare, vel negare,vbi *à n.*13.*de capitulis connexis*,ſeu ſeparatis vſque *ad n.*36.vbi de pluribus caſibus.

Igitur ex hac doctrina, qua dictum eſt per textum noſtrum , quod extenſio fit ab vno connexorum ad aliud , colligunt hic Doctores aliam illam concluſionem , quod tranſlato Sacerdotio , fit legis tranſlatio , vt cum moltis probat idem Barboſa *hic n.*1.ex dicto Paul.*ad Hebr. cap.*7. quem explicant Sotus *de Iuſtitia lib.*2. *q.*5. *art.*4.*& quæſt.*6.*artic.* 1. Couarr.*lib.*1.*variar.c.*17. *num.*1. Perez *leg.*3. verſ. *quæritur deinde vigeſimo quinto tit.*4.*lib.*8.*ordinam,pag.*142.Petrus Magdalen.*de numero teſtium in teſtam.p.*1.*c.n.*17.Caſtro *lib.*9. *aduerſus hæreſes* verbo *lex* alij , quos refert Zenedus *ad decretal.collect.*° 3.*n.*3. 7

Et addit idem Barboſa *hic num.*2. cum Ioanne Andrea , Anchar. & aliis , & Anton.Ricciolo *in tract.de iure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtentium lib.*2.*c.*1. *n.*9. Sacerdotij appellatione contineri omne Sacramentum , quo gratia confertur. 8

† Vnde quia ex hac Sacerdotij tranſlatione Doctores legitimè hic queant diſputare de legibus , & præceptis veteris legis , de eius Sacerdotibus , & de Sacerdotio , & Sacerdotis noſtræ legis Euangelicæ , & in quo differant, item & de ceſſatione legis antiquæ per legem Chriſti, ac de aliis oportet aliqua , etſi non plura attingere vt ſic ſcias quod Sacerdotium tranſlatum fuit , per quod legis tranſlatio facta eſt. 9

Et vt vberrimè apprehendas quæ eſſent præcepta Hebræorum in lege veteris teſtamenti , 10 leges Azor. *lib.*5.*moral. c.*3. *per totum* vſque *ad c.*3. vbi de præceptis Iudicialibus , & de cæremonialibus , vſque ad *c.*69. Molinam *de Iuſtitia, & iure tom.*2 *tract.*2.*diſp.*50.*vſque ad* 55.62.*ad*67. 72.& 73. *de iure veteri*, Vaſquez 2.2.*quæſt.*8.*art.*1. vſque *ad* 6 *& quæſt.*99.*per totam, & quæſt.*100.*de ceſſatione legis* , idem 1.2. *quæſt.*102. *diſp.*180.*per totam , & diſp.*181.182. videbis Salas *de legibus diſp.*1. *ſect.*12.*& diſp.*7. *ſect.*1.2.3.4.5.6. *&* 7.*& diſp.*8. per totam, *& diſp.*22.*&* 23. & quæ dico, & quos adduco infra *lib.*3.*de purgatione poſt partum.* Et nouiſſimè leges Petr. Franc.Vallente *de concordia Iuris Pontificij p.*2.*q.*4.*ſect.*4. ibi an lex Moyſis verè diuina ſit & *ſect.*5. *quæ nam veteris legis præcepta ſint & ſect.*6. quam promiſſionem, obligationem, ſeu pœnam induxerunt *& ſect.*7. quando mortua , & mortifera eſſe cœperit , *& ſect.*8.num omnia ſint mortua : *& ſect.*9. vbi dirimit controuerſiam SS. Hieronymi & Auguſtini.

Et quia infra ſub hac Rubrica de feriis dum 11 egerim de feſto Sabbati ſecundum legem veterum , & de feſto noſtro Dominicæ diei & qua ratione per aduentum Chriſti feſtum Sabbati tranſlatum fuerit ad Dominicam diem , & ibi in ſimul declarauerim quæ ſint præcepta veteris legis , tam moralia , quàm Iudicialia , ac cæremonialia , & quæ iſtorum ceſſauerint noſtra lege noua , ideò recurres ad ibi dicta *à n.*17. vbi dixi quod præceptum de Sabbatis ſanctificandis partim eſt mortale , partim cæremoniale , & qualiter ſignificetur. † Et quod præcepta 12 cæremonialia veteris legis ceſſarunt Euangelij promulgatione , non verò moralia, quia hæc ſunt iuris naturæ , & quæ continentur in decalogo,

logo,

logo, iuxta quæ adduxi ſupra *in noſtra Rubrica quæſt.* 11 *& num.* 23. quod præceptum morale de obſeruatione feſtorum, eſt indiſpenſabile, ſecus quoad temporis formam, in qua eſt tantùm cæremoniale; & ſic mutatum diem Sabbati in diem Dominicam à tranſlatione Sacerdotij, & ad textum noſtrum idem Pater Vallenie ibi *ſup. dict.* 2. *p. fol.* 228.

QVÆSTIO I.

An ſicut præcepta cæremonialia veteris legis teſtamenti, ceſſarunt translato Sacerdotio, ſic & præcepta moralia, ſiue iudicialia: & quæ inter hæc differentia: & an lex veteris teſtamenti ceſſauerit à morte Chriſti, aut poſt Euangelij promulgationem; & an ſit, & fuerit aliqua differentia inter legem ſcriptam, & Euangelicam?

SVMMARIVM.

1 *Sabbati dies olim ex veteri teſtamento colebatur, ſicut hodie dies Dominicus, ſed Sabbatum hodie colitur in Eccleſia Græca, & quare* remiſſiuè.

2 *Præcepta Iudicialia veteris legis erant, quibus Iudices ius ſuum vnicuique tribuebant, veluti, quod in ore duorum, vel trium, ſtet omne verbum, moralia quæ pertinebant ad legem naturalem, veluti præcepta Decalogi, cæremonialia, quæ ad cultum, & reuerentiam Deo præſtandam, &* n. 3.

4 *Legis veteris aliqua erant conſilia, vel mandata, quæ non obligabant ſicut præcepta, veluti de votis emittendis, vbi ad quæ reducebantur.*

5 *Actiones humanæ inſtitui debent, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad hominem, vel in ordine ad ſeipſum, & qualiter ex præceptis veteris legis.*

6 *Præcepta poſitiua ponebantur in lege veteri ad cultum Religionis, vel politicam gubernationem, quæ dicta ſunt cæremonialia, & iudicialia, præter obligationes naturales.*

7 *Præcepta veteris legis multùm inter ſe deferebant, cum moralia adhuc durent, & per legem Euangelicam perfectiora facta ſint, & hodie obſeruentur, quaſi mera lex naturalis,* n. 8. 9. 10. 69. & 60.

11 *Præcepta iudicialia promulgatione regis Euangelica ceſſarunt, & qualiter intelligantur,* n. 12. 13. 14. 15. 31. & 36.

12 *Matthæi* c. 18. in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, n. 13. 14. & 15. *vbi quod non eſt naturale.*

14 *Chriſtus Dominus in Euangelio nulla conſtituit præcepta, aut iudicialia, aut cæremonialia, iudicialia relinquens omni humano arbitrio.*

15 *Lex Euagelica nulla alia continet, præcepta, præter iuris naturalis, & Sacramenta, & fidei articulos.*

16 *Pontifices ſolent ad ſuadendum aliquid à ſe ipſis iuſtè ſtatutum, leges veteris teſtamenti ſæpè adducere.*

17 Cap. cum eſſes de teſtamentis num. 18. 19. & ſequentibus.

18 *Teſtes in teſtamentis, quare duo hodie de iure Canonico iuxta dicterium veteris legis, vt* in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, explicatur, n. 19. 20. & 21.

22 *Præcepta cæremonialia teſtamenti veteris, & Sacramenta illius legis ceſſarunt Chriſti aduentu, & publicatione legis Euangelicæ, ſed adhuc durare, qualiter intelligatur.* n. 23. 24. 25. 26. 27. 28. & 30.

23 Cap. fin. diſt. 3.

25 *Myſtica præcepta figuralia ſunt, quæ aliud ſignificabant, præter id, quod littera ſonat, quorum alia ſunt Sacramentalia, alia cæremonialia,* n. 27.

26 *Lex veteris teſtamenti quoad monialia non fuit mutata, quantùm ad cæremonialia, & Sacramentalia ſic.*

27 *Myſtica interpretatio idem eſt, quod abſcondita, vel latens, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quam littera, & verba ſonant.*

28 Cap. innoua 16. q. 7. cap. cauſam de electione. clem. 1. eodem.

29 *Caro porcina prohibebatur in lege veteri, quia animal illud Hieroglificum hominis laſciui, & luxurioſi exiptiis fuerit.*

31 Cap. Marchuta 1. q. 1.

32 *Cæremonialia præcepta poſt Chriſti aduentum mortua ſunt, & mortifera, iudicialia tantùm mortua,* n. 33. 34. & 36.

33 Cap. 1. de adulteriis, c. 1. de homicidio, c. 1. de iniuriis.

Præceptum de decimis ſoluendis in veteri lege, qua de cauſa in lege gratiæ renouatum, dict. num. 33.

34 *Cæremonialia præcepta poſt Chriſti aduentum, ſi obſeruarentur, præiudicarent veritati fidei,* n. 35.

35 *Cæremonias legis veteris obſeruantes ſunt condemnandi, vt hæretici.*

36 *Cæremonialia præcepta, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem, pertinebant licitè lege Euangelica retinentur, vt ſunt* templa veſtes, *&* altaria, &c. *vbi quo pacto, quid in iudicialibus ibi.*

37 *Lex veteris teſtamenti, quando ceſſauerit, fuit controuerſia grauis inter D. Auguſtinum, & Hieronymum,* n. 38.

39 *Lex veteris teſtamenti mortua fuit ſtatim poſt Chriſti mortem, non tamen mortifera, niſi poſt ſufficientem Euangelij promulgationem ex D. Auguſtino* d. n. 37. *quæ conueniens fuit, vt cum honore aliquo illa lex ſepeliretur,* num. 41.

40 *D. Paulus poſt Chriſti paſſionem circumcidit Timotheum, ſe purificauit, & totondit more Nazaræorum, qui reprehendit D. Petrum; eo quod ſe agentibus ſegregebat,* num. 42.

42 *Promulgatio Euangelij ſufficiens, quo anno facta fuerit.*

43 *Lex Euangelica in multis differt à lege veteris teſtamenti, quæ tantùm pro ſolo populo Iſraelitico data eſt, ſed Euagelica toto mundo, & aliis modis, vt* n. 44. 45. 46. & 47. *vſque ad* n. 70. & fin.

44 *Lex vetus ſenſibilia, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, Euangelica, bona ſpiritualia.*

45 *Lex vetus dicitur precipere tantùm actus externos, non autem internos.*

46 *Sacramenta veteris legis, quæ dicebantur legalia, in quo differant à Sacramentis noua legis Euangelica*, n.47.

48 *Circumciſio erat Sacramentum veteris legis, qua dmittebatur peccatum originale, & differebat à ceteris Sacramentis veteris legis, fuitque inſtituta prius tempore Abrahe ante, annis* 400.n.50.

49 *Concilium Florentin. de Baptiſmo, & Circumciſione*.n. 50.

51 *Lex vetus ad tempus duratura erat, lex Euangelica in perpetuum, illa ſcripta fuit in tabulis lapideis, Euangelica in cerdibus hominum*,n.52.

53 *Lex Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, lex veteris teſtamenti fuit erdinata per Angelos, & Moyſis miniſterium promulgata, ad quos effectus*, num.54.

55 *Lex vetus enus graue, & incomportabile continebat, lex noua ſuaue & quare ibi.*

56 *Precepta legis veteris, nonnulla erant difficillima, erantque innumera, cum eſſent* ſexcenta tredecim.

Oſſa in humo corpore ſunt ſexenta tredecim, d. num.56.

57 *Chriſtus Dominus nulla poſuit pracepta iudicialia, ceremonialia vero illa tantum, que continentur in ſeptem Sacramentis noua legis.*

58 *Confeſſionis auricularis preceptum prima facie, videtur difficilè.*

69 *Precepta moralia, etſi nos obligent immutabiliter, ſed non, vt data à lege antiqua ſcripta, ſed quia ſunt legis naturalis.*

70 *Lex noua eſt ſeruanda.*

1 AD primam ergo difficultatis
patem, vt reſpondeam ſuppo-
ſitis quæ longè, & latè ſcri-
pſerunt de præceptis cære-
monialibus, iudicialibus, &
moralibus Azor. Vaſquez,
Molina, Couarr & Salas, iam
adducti, & alij poſt D. Thom. 1.2. *q.* 104. *artic.* 3.
Aragon. *de Iuſtitia, & iure q.* 87. *art.* 1. & an obli-
get lex vetus, de quo D. Thom. & eius expoſi-
tores 1. 2. *q.* 38. ad quod adiunges quæ dixi *in c.* 3.
de feriis quæſt. 1. dum agens de quæſtione illa, an
Sabbati dies ex veteri teſtamento debet coli ho-
die, vt ex nouo teſtamento obſeruatur dies Do-
minicus dixi *à n.* 8. quod Sabbatum hodie co-
litur in Eccleſia Græca, & quare *à n.* 9.

2 Nunc breuiter exponendo reſpondeo ex do-
ctrina Gratiani *in c. non eſt diſt.* 6. & melius alio-
rum expoſitorum dicentium præcepta veteris
legis eſſe in triplici differentia, quædam mora-
lia, quædam iudicialia, quædam cæremonialia;
iudicialia fuiſſe quibus Iudices ſuum vnicuique
tribuebant veluti *quod in ore duorum ſtet omne ver-
bum*, de quo dixi *in cap. nouit à quæſt.* 17. *de iudi-
ciis, & latè in cap. à nobis* 28. *de teſtibus.* Mora-
lia dici, quæ ad dictamen legis naturalis pertine-
bant, veluti præcepta decalogi? cæremonialia,
quæ autem ad cultum, & reuerentiam Deo præ-
3 ſtandam. † Vt ſignificat Paul. *ad Rom. cap.* 7. dum
inquit *lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, &
iuſtum, & bonum*, referens *ſanctum* ad cæremonia-
lia, *iuſtum* ad iudicialia, *bonum* ad moralia, vt ad-
uertunt Theologi cum D. Thom. 1. 2. *q.* 99. *art.* 4.
videbis Sotum *de Iuſt. & iure lib.* 2. *q.* 2. *art.* 2. Say-
rum *in claui Regia lib.* 4. *c.* 1. *à n.* 6. latè Cornelium
de ceruel. in fine comment. ad Penthateuc. Balboam
in c, 2. *de probat. n.* 48. Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 1. † Et
quamuis in eadem lege veteri aliqua eſſent con- 4
ſilia, vel mandata, quę non obligabant cum tan-
to rigore, ſicut præcepta, veluti de votis emit-
tendis. Hæc tamen, & alia ſimilia ad aliquod
ex prædictis tribus membris neceſſario reduce-
bantur, nam conſilium, & obligatio vouendi,
quamuis in materia cæremoniali ſit, in ſe tamen
morale eſt iuxta illud *Pſalm.* 25. *vouete, & reddi-
te*, de quo *in cap. magna de voto*; Barboſa *in d. cap.
fin. diſt.* 6. *num.* 1. *in fine*, vbi dicit adæquatam eſſe
præfatam in tria membra diuiſionem ex Diuo
Thoma *d. q.* 99. *art.* 4. & aliorum.

Vbi etiam non admittit explicationem ali- 5
quorum dicentium conuenientiam prædictæ
diuiſionis conſiſtere in eo, quoniam cum huma-
næ actiones inſtitui debeant, vel in ordine ad
Deum, vel in ordine ad proximum, vel in ordi-
ne ad ſeipſum aſſerentium per cæremonialia ho-
mines inſtitui ad cultum Deo exhibendum, per
iudicialia ad Iuſtitiam, & æquabilitatem cum
proximo, per moralia ad actiones proprias in
ordine ad ſeipſum, quia dicit Barboſa hoc non
planè ſatisfacere ſi aduertimus per moralia quo-
que ad Deum, & proximum homines in mul-
tis ordinari, vt apparet ex præceptis decalogi,
cum ſint naturales obligationes, quæ verſantur
circa actus vitiorum, & virtutum oſtendendo
quomodo malum ſit fugiendum, & bonum ſit
faciendum, iuxta quæ dixi ſup. *in Rub. q.* 1. aliqua
ſub Rub. & tit. de ſum. Trin. & fide Catholica.
Et quia vltra obligationes naturales, in lege po- 6
nebãtur alia pręcepta poſitiua, & hęc vel ad cul-
tum, regionis, vel ad ciuilem, & politicam guber-
nationem ſpectabant, quorum prima dicta ſunt
cæremonialia, ſecunda iudicialia; Ideò cum ex
textu noſtro Sacerdotio tranſlato, fuit etiam le-
gis tranſlatio, ſequitur vt nunc loquamur de diffe-
rentia horum præceptorũ, & an omnia ceſſarint.

Et quoad primum dico inter hæc præcepta 7
magnam eſſe differentiã, nam præcepta moralia
adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet
naturalia erant, & vtilia hodie obligant, non
verò quatenus legalia, vt probat Gratianus *in d.
c. fin. diſt.* 6. & ibi Barboſa *n.* 8. † Et non ſolùm 8
non ceſſarunt per legem Euangelicam, quin po-
tius perfectiora facta ſunt; eo quod declarata
ſunt melius, vt conſtat ex illis verbis Chriſti
Matth. cap. 5. *audiſtis quia dictum eſt antiquis non
occides; ego autem dico vobis qui dixerit fratri ſuo
Racha, &* Villalob. *in ſumma p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 3. *n.* 2.
& alij communiter. † Vbi addit non ob id exiſti- 9
mandum moralia præcepta legis veteris hodie
nos obligare, vt talis legis præcepta, quia vt di-
xit D. Paul. *ad Epheſ. c.* 2. *Chriſtus Dominus legem
mandatorũ euacuauit*, ſed tantum nos obligare, eo
quod ſint iuris, & legis naturalis præcepta, cum
illius legis veteris moralia pręcepta ſint legis na-
turalis à Chriſto confirmata *Luc. c.* 10. qui quan-
do legis peritus retulit ei verba *Deut. c.* 6. in qui-
bus Deus mandabat diligere Deum, & proxi-
mum, ipſe ei reſpondit *hec fac, & viues*: & hæc fa-
cilè percipiuntur ex his, quæ *ſub Rub. noſtri tit. d.
q.* 1. & dico infra *ſub c. fin. de conſuet.* † Igitur præ- 10
dicta præcepta moralia legis antiquæ ſeruantur

etiam hodie in lege Euangelica, quaſi mera lex naturalis, vt rectè aduertit Caſtr. *de hereſ.* verbo *lex* Sotus *de Iuſtitia, & iure lib.2.q.5.art.4.* Balboa *in d.c.2.de probat.ſub n.4.*

11 Præcepta verò iudicialia communis eſt Doctorum ſententia, quod aduentu Chriſti, & legis Euangelicæ promulgatione ceſſarunt iuxta textum noſtrum, *& c.1. de Purificatione poſt partum*, vt explicant ſancti Patres Pauli verba *ad Galatas cap.3.* ibi *itaque lex Pedagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur, at vbi venit fides iam non ſumus ſub Pedagogo*, vt docent de his expreſsè D.Thomas 1.2.*quæſt.*104.*art.*3.Couarr. *dict.lib.1. variar. cap.17.* Aragon.*de Iuſtitia dict. quæſt.87.artic.1.* de quibus plura cumulat Azor. *dicto lib.6. moral. capit.3. per totum* vſque *ad* 23. Molina *de Iuſtitia tom.6. tractat.5.diſp.50. ad* 73. Vaſquez 1.2.*quæſt.* 102.*artic.4. diſputat.*183. *&* 184. & ad hæc ſanè præcepta docent communiter Doctores pertinere illud *Deuteronomij*, cum aliis *cap.19.* ibi *in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, de quo latè dixi ſub *dicto cap.*28. *de teſtibus*, & notat Barboſa *in d. c.2. de probat*, ſub *dicto num.* 48. & ſub *dicto capit. nouit de Iudiciis.*

12 Cui reſolutioni videtur obſtate quia prædicta verba Deuteronomij ſunt etiam hodie ſcripta in Euangelio *Matth. cap.*18.ergo videtur vt obligent iure Diuino Euangelico, vt aſſerunt Abbas *in cap. cum eſſes de teſtamentis num.*8. Beroius *in dicto cap.2.de probation.num.*1. ergo non benè dicimus, nec Doctores dicunt præcepta iudicialia omnino ceſſaſſe Chriſti aduentu, & promulgatione Euangelij.

13 Hoc tamen non obſtante, etſi multis ſit viſum difficilè reſpondetur. Primo non conſtitui in Euangelio præceptum Diuinum nouæ legis, quoniam non pręcepit omne verbum ſtare *in ore duorum*, pro vt in lege veteri erat, ſed potius explicans præceptum de fraterna correctione iuſſit adhiberi vnum, vel duos teſtes, vt ita in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, id eſt exiſtat verbum, & fiat plene probatio, pro vt in lege veteri fiebat.

14 Et vberius quia Chriſtus Dominus in Euangelio nulla conſtituit præcepta, aut cæremonialia, aut iudicialia, iudicialia relinquens omni humano arbitrio; & licet aliqua præcepta iudicialia explicuit; hoc fuit propter prauum Phariſeorum intellectum, & vſum, & authoritatem relatam *in ore duorum, &c.* de qua etiam *in c.licet* 23. *de teſtibus* cum aliis non referri quaſi à Domino innouatam in Euangelio; ita vt hodie habeat vim obligandi, ſed poſitam eſſe tanquam legem Diuinam antiquam, & iam antiquatam.

15 Et confirmatur quia lex Euagelica nulla alia continet præcepta, præter iuris naturalis, & Sacramenta, & fidei articulos, vt dixi ſub *d.Rubr.de ſumma Trinitate, & fide Catholica*, & docent DD.cum D.Thom.1.2.*q.*108. *artic.1. & 2.*Sotus *de Inſt.& iure lib.2.q.8 art.2.*Couarr. *in 4.p.2.c.6.§.10.à n.1.* Sed illud adductum Deuteronom, & Matth.*quod in ore duorum, &c.*non eſt præceptum naturale, nec pertinet ad fidei articulos, aut Sacramenta; ergo non erit præceptum Euangelicum.

16 †Et facit quia in eodem ſenſu ſolent Pontifices leges illas veteris teſtamenti Iudiciales ſæpe adducere, quaſi ad ſuadendum aliquid à ſe ipſis iuſtè ſtatutum, vt colligit Balboa *ſuprà in d.c.2. de probation. ſub n.50.ex cap.parrochianos de decimis.*

17 His omnibus non parum videtur obſtare textus *in c.cum eſſes de teſtamentis*, vbi Pontifex improbat conſuetudinem requirentem in teſtamentis maiorem numerum teſtium, quam duorum, vel trium, tanquam à lege Diuina alienam. Et licet variè reſpondent gloſſa *in d. c.2. de probat.*relati à Menoch. *de præſumpt.lib.2.q.*80. Couarr.*in d.cap.cum eſſes n.3.* Cano, *de locis Theolog. lib.6.c.8.* facilè alij conantur reſpondere dicendo iuxta iam adducta, textum illum loqui de lege, quæ olim Diuina erat Hebræis, quæ iam hodie ceſſauit, vt aduertit Fortunins *de vltimo fine n.*240. Balboa *in d.c.2.n.51.*

18 † Qui etiam aduertit quod & ſi textus ille talem improbat conſuetudinem ibi in verſ.*improbamus* quaſi legi diuinæ repugnantem, vt ibi non improbatur conſuetudo; ex eo quod contraria ſit legi diuinæ; ſed quia verbis legis diuinæ antiquæ ſit contraria, & generali totius Eccleſiæ conſuetudini, quando duobus teſtibus in teſtamentis addebatur Presbyter Parrochialis.

19 Et ibi verbum *alienum* ibi ſignificare, id eſt diuerſum, & non conforme legi diuinæ veteris teſtamenti. Verùm non inde ſequi illud eſſe iniuſtum, & alicui legi diuinæ contrarium obliganti; propterea que adieciſſe Pontificem eſſe alienum à ſanctorum Patrum inſtitutis, & Eccleſiæ conſuetudinė; & ſic hæc omnia potuiſſe mouere Pontificem, vt improbaret conſuetudinem, de qua mentio ſit in illo textu.

20 Et addit Balboa, ex illo colligi apertè Pontificem non ſenſiſſe, eſſe legem diuinam obligantem, *quod in ore duorum, &c.* vt in veteri teſtamento ſcriptum erat. ſi quidem vltra duos, vel tres teſtes neceſſariò Parrochum requirit: & longè explicans Barboſa cum multis ab eo relatis *in dicto cap. cum eſſes* ita ſub *num.*3. in verſ. *verum*, amplectitur, omiſſis interpretationibus gloſſæ penulrimæ, ibi Menchaca *de ſucceſſionum creatione §. 22. à principio* Mantica *dialogo* 60. Zeuallos *in practicis quæſt.* 319. Faqiun. *controuerſ. iuri libr. 6. cap.* 47. & alia Conani *libr.9. comment iuris ciuilis capit.2. ad finem*, quem reprehendit Bartholom. Philippus *in tractatu del conſeio de Principes diſcurſu 7. priuilegio 24.*

21 Et dicens Barboſa cum Azor. *p.2. lib.5.inſtit. mor.c.4.q.3.* verſ. *quinto obiicitur* verba textus ibi *quia vero à diuina lege* intelligi ſcilicet de veteri iudiciali, *quæ ait in ore duorum, vel trium*, quem morte Chriſti ceſſare, ſublatumque eſſe, & ſi vellet Pontif.Innoc.III.ibi quod in locis temporali Eccleſię ſubiectis, ſeruaretur in teſtamentis, non abrogando in totum leges ciuiles maiorem numerum teſtium exigētibus, cum ſolùm loquatur de tertis Eccleſiæ ſubiectis: alia plura videndà ſcribit ex aliis Barb.ſub *d.n.3.*verſ. *patet*, & verſ. *ad illam*, qui *num.4.* cum Menochio verba ibi textus noſtri *eſſe alienum*, explicat non quod omnino ei aduerſetur, ſed remotum hoc eſſe vltra ius diuinum.

22 Cæremonialia etenim præcepta legis veteris teſtamenti certum eſt etiam Chriſti aduentu, & legis Euagelicæ publicatione ceſſaſſe omnino, & Sacramenta illius legis, vt patet ex D.Paulo in relato loco *ad Epheſ.2. Chriſtus Dominus legem mandatorum euacuauit*, & eodem *ad Hebr.7.* iuxta textum noſtrum, *tranſlato Sacerdotio neceſſe eſt, vt legis fiat*; ob quod idem Paulus *ad*

Galat.

Galat. 5. dixit *ſi circumcidimini nihil Chriſtus vobis prodeſt*, docet Villalobos *in ſumma dict. p.* 1. *tractat.* 2. *diffic.* 3. *num.* 2. Couatruu. Azor. Vaſq. Salas, & alij iam relati, & omnes ex D.Th. 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. iuncta *q.* 104. *art.* 3. & per textum noſtrum, & *dict. cap.* 1. *de Purificatione poſt partum*.

23 Obſtat huic abſolutæ reſolutioni textus *in dict. c. fin. diſtinct.* 6. *in* verſ. *his itaque*, dum docet præcepta cæremonialia, veluti *de agno, & ſimilia*, licet quoad ſuperficiem videantur mutata, ſed ſecundùm moralem intelligentiam, & myſticam interpretationem, mutabilitatem non recipere, vt nonnulli explicant ex doctrina D. Thomæ t. 1. *dict. quæſt.* 99. *artic.* 3. *ad* 2. quod præcepta cæremonialia aliqua ex parte ad legem naturalem pertinebant, ex alia vero ad cæremonias, vt exemplo de Sabbato ſanctificando, quia quod Deus colatur præceptum eſt naturale; ſed quod Sabbatum ad Diuinum cultum determinaretur, cæremoniale pertinens ad poſitiuam legem, de quo latè dixi ſub *c. licet de ferijs, & in d. Rub. à n.* 17.

24 Tamen etſi ex prædicto modo ſequendi videatur dicendum cæremonialia præcepta pro ea parte, qua ius naturale adhuc durare, ceſſaſſe autem pro illa, qua cæremonialia ſunt. Verùm quia gloſſa optimè expendit *in d. §. his itaque dicendo*, quod eorum, quæ continentur in lege, alia ſunt moralia, quæ mores informant, ſic intelligenda, vt ipſa verba ſonant, vt *diliges Deum, non occides, honora Patrem*, de quibus notatur *in cap. quid in omnibus* 32. *q.* 7. Myſtica autem ſunt figuralia, quæ aliud ſignificant, præter id, quod littera ſonat.

25 Horumque alia ſunt Sacramentalia, de quibus ratio reddi poteſt: quare ad litterã ſic fuerint præcepta, vt de circũciſione & obſeruatione Sabbati, de quibus agitũr *in c. maior. de baptiſ. in tex. noſtro, & in d. c. licet de ferijs*. Cæremonialia inquam, de quibus ratio reddi non poteſt, quare ad litteram ſint mandata, *vt non arabis, in boue, & aſino c. in noua* 1. *q.* 7. *non feres veſtem de lana, & lino contextam, non ſeres agrum diuerſo ſemine*.

26 † Concludens legem quantum ad moralia mutationem non recipere, quantùm ad cæremonialia, & Sacramentalia mutari, in quantum ad litteræ ſuperficiem, ſed non ob hoc dici motatum naturale ius, quia in his non conſiſtebat.

27 Nihilominus autem Barboſa *in d.* verſ. bis itaque *ſub n.* 7. verbo *ſed alius* ex Brono, & Albertino dicit vt videatur alius illorum verborum ſenſus, ſi aduertas myſticam interpretationem idem eſſe, quod abſconditam, ſeu latentem, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quam littera, & verba ſonant *in c.* 1. *in princ.* verſ. *ad exhibendum de ſacra Vnctione*; & ſic ſenſum Gratiani *in d. c. fin. diſt.* 6. eſſe quod licet cæremonialia præcepta ſecundùm corticem litteræ ceſſauerint, & iam iam non obligent quoad moralem tamen ſenſum, & myſticam interpretationem, quæ ſub illo verborum latebat, adhuc durent, & licitè ſeruati poſſint, ac debeant, dicens ſic fieri maioſeſtum exemplis, vt Deuteron. *c.* 22. ſcilicet *non arabis, &c. non indueris veſtimento ex lana, linoque contextum*: nam ſi ſolam verborum ſuperficiem conſideres, ceſſabit omnino præceptum, nec enim in boue, & aſino arare, nec ex lino, & lana lino contextas inducere vetamur in lege Euangelica, ſecus ſi myſticam interpretationem attendas, ſecundùm quam in illis verbis præ-

D. Fermoſ. de Leg. Eccleſ.

cipiebatur, ne homines diſparis religionis, vel profeſſionis in ſimul ſociarentur.

Vt interpretatur *dict. cap. in noua* 16. *quæſt.* 7. & *cap. cauſam* 27. *de electione* iuncta *clem.* 1. *eodem titul.* Ex quibus conſtare air ſecundùm hunc ſenſum præcepta illa non ceſſaſſe, ſed adhuc durare, vel ſi ſenſus ad hoc deſineret, qui in Chriſtiana religione miſcent ritus Iudaicos, & Circumciſionem cum baptiſmo, vt ſentit Pierius *Hierogl. lib.* 4. verſ. *verſi coloris*, & damnatam eſſe hæreſim inquit textus *in dict. cap. maiores in princ.* verſ. *abſit de baptiſmo*. 28

Aliud vero exemplum adducit Albertinus *de hæreticis lib.* 6. *quæſt.* 12. §. 4. *à n.* 11. ſcilicet de non edendis carnibus porcinis, & cum eo Baboſa *in dicto c. fin. ſub dict. n.* 7. *in fine*, vbi quod rectè procedar, ſi aduertamus animal illud huminis laſciui, & luxurioſi Hieroglificum Ægyptiis fuiſſe, vt ſentit Horatius *in Epiſtola*, dum inquit *Epicurei de grege porcorum* explicans Pieri. *lib.* 19. *§. luxurioſæ deliciæ*. 29

Etenim hæc omnia latius, aut clarius explicata non diſſonant ab explicatione relata dictæ gloſſæ verbo *bis itaque dict. cap. fin. diſt.* 6. vbi reſoluit quod lex quoad moralia non recipit mutationem, & quantùm ad cæremonialia, & ſacramentalia eam recipere, quantùm ad ſuperficiem litteræ, ſed non ob hoc dici mutatum ius naturale, quia in his non conſiſtebat ius naturale, quoad ſuperficiem litteræ, ſecundùm quam hęc ſunt mutata; ſed quo ad myſticã, intelligẽtiã ſecundũ quam non ſunt matata cũ myſticus eorum intellectus non ſit mutatus. 30

†Secundũ quod debet intelligi textus *in c. Marchion.* 1. *q.* 1. dum ait quod lex non dicitur mutata. 31

† Vnde iam operæ pretium eſt breuiter videre quæ differentia adſit inter præcepta Iudicialia, & cæremonialia veteris legis, cum iam dixerimus ea omnino ceſſaſſe modo dicto. Et breuiter reſpondeo cum Couatr. *d. lib.* 1. *variar. c.* 17. *ſub n.* 1. & Barboſa *in d. c.* 2. *de probat. num.* 50. *in fine*, quod cæremonialia poſt Chriſti aduentum, & mortua ſunt, & mortifera; ſed Iudicialia inquam mortua, & non mortifera: nam hodie à Legiſlatoribus ſuſcitari poſſent, & obligabunt quaſi de nouo ſtatuta, non vero virtute legis antiquæ. 32

Sicque procedere *textum in capit. de adulteriis capit.* 1. *de homicidio, capit.* 1. *de iniuriis*, iuxta ſingulas eorum ſpecies, & ita etiam expendens Barboſa *in dict. cap. final. diſtinct.* 6. *num.* 4. ait quod etſi vtraque per aduentum Chriſti ſint euacuata, iudicialia tamen mortua, cæremonialia etiam mortifera; illa enim etſi obligandi vim non habent, ſed non inconueniens eſſe ſuſcitari per legem humanam, vt contingit in præcepto de decimis ſoluendis, quod licet quoad congruam ſuſtentationem iuris naturalis ſit quoad quotam tamen, id eſt decimam partem fructuum, hodie tanquam Eccleſiaſticum obligat, quia lex Canonica veterem illam legem renouauit, vt notant omnes per *textum* ibi *in d. c. Parrochianos de decimis* cum multis ibi adductis per Barboſam, & *in d. c.* 1. *de homicidio, c.* 1. *de iniuriis, c.* 1. *de adulteriis*. 33

Sed prædicta cæremonialia, quà talia, & mortua ſunt, non obligant, & mortifera quæ per legem humanã ſuſcitari non poterunt: nam cum ex ea parte, qua cæremonialia ſunt principaliter, & per ſe inſtituta, ſunt figuranda Chriſti 34

N 2 ventu

venturi myſteria, ſequitur vt eorum obſeruatio
poſt Chriſti aduentum præiudicet veritati fidei,
qua profitemur Chriſtum veniſſe, & myſteria
omnia, quorum illæ cæremoniæ erant figuræ,
iam impleta eſſe.

35 Es ſic meritò, vt latiſſimè proſequuntur Al-
bertinus *in Rub. de heret. lib. 6. q.* 12. §. 4. *à num.* 11.
Brunus *de caremon. lib. 4. c.* 8. & alij per textum *in
c. 3. & in cap. contra Christianos de heret. lib. 6.* dixe-
runt tales cæremonias obſeruantes condemnan-
dos eſſe vt veros hæreticos: tradit Barboſa *in
d. c. fin. n.* 5. vbi *n.* 6. ex doctrina Stephani, Duran-
tij *de ritibus Eccleſia lib.* 1. *à c.* 2. & ex Diuo Au-
guſt. *Epiſtol.* 86. dicit cæremonialia præcepta *qua
36 talia modo* dicto accipi. † ſed illa inquam, quæ
non figurabans aduentum Chriſti, ſed ad deuo-
tionem pertinebans licitè lege Euangelica reti-
neri, vt ſunt *templa, veſtes, altera,* & ſimilia,
quæ & rem, & nomen tenent, vſu tamen ſigni-
ficatione, & intentione differri poſt Chriſti ad-
uentum, ſic ex doctrina, etiam *textus in cap.* 2.
de conſecrat. diſt. 1. vt latè proſequitur *in dicta
Rubr. de heret. quaſt.* 12. §. 4. *à num.* 11. videndus,
& vs explicant Doctores cum Diuo Thoma *di-
ſtinct.* 87. *art.* 1. ſecus contingere in Iudicialibus
aliquibus præceptis, in quibus licet detur aliqua
ſignificatio in futurum, quia tamen id eras in
conſequentiam lege Canonica ſuſcitari non in-
conuenis.

37 Ad ſecundum quæſtinnis partem, an lex ve-
teris teſtamenti ceſſauerit à morte Chriſti, aut
poſt Euangelij promulgationem, ſeu in quo
puncto ceſſaueris, fuit antiquisus granis admo-
dum controuerſia inter D. Auguſt. & D. Hiero-
nym. vt patet ex Epiſtolis de vno ad alium alter-
natiuè ſcriptis, vt notat Villalob. *in ſumma dicta
p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 3. *n.* 2. *in fine:* agunt latè expoſito-
res cum D. Thoma 1. 2. *quaſt.* 98. Suarez *de legi-
bus lib.* 9. *à cap.* 10. Etenim D. Auguſt. quem ſe-
quitur D. Tomas 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. & communis
ſchola Theologorũ docet legem veterem mor-
tuam ſtatim fuiſſe per mortem Chriſti, non ta-
men mortiferam, niſi poſt ſufficientem Euan-
gelij promulgationem: ita etiam Sotus *de Iuſti-
tia lib.* 2. *q.* 5. *artic.* 4. Albertin. *in Rubrica de heret.
lib.* 6. *q.* 12. *dicto* §. 4. *à num.* 20. & multi quos latè
refert Henriquez *lib.* 2. *ſumma cap.* 2. §. 4. Suarez
tom. 3. *diſp.* 27. *ſect.* 4. dicentes vſque ad illam lici-
tum fuiſſe eis, qui ex Iudæis conuertebantur
eam obſeruare. Et pro hac Auguſtini ſententia,
ſolet expendi Trident. *ſeſſ.* 6. *c.* 4. *ibi poſt Euange-
lium promulgatum.*

38 Et licet validiſſimè D. Hieronym dicat ſtatim
poſt Chriſti Paſſionem, per quam omnia vete-
ris legis conſummata ſunt, quando Ioann. *c.* 14
dixit *conſummatum eſt,* & Sacerdotium tranſla-
tum fuit, in cuius rei ſignum velum templi ſciſ-
ſum fuiſſe interpretes adnotarunt, nec deinceps
licitum fuiſſe in cæremoniis veteris legis ſpem
ponere, iuxta illud Pauli *ſi circumcidimini Chri-
ſtus nihil vobis prodeſt,* vt refertur *in cap. maiores
39 de baptiſmo.* † Tamen exiſtimo nihilominus
ſtandum eſſe ſententiæ Diui Auguſtini, tam au-
thoritate Doctorum eam tenentium; tum quia
in qualibet poſitiua lege ſit promulgatio neceſ-
ſaria, iuxta quæ dixi *ſupra in Rub. q.* 7. & 8. ſequi-
tur dicendum cum Auguſtino legem veteris te-
ſtamenti non ex integro nempe vſu licito ceſ-
ſaſſe vſque ad ſufficientem Euangelij promul-
gationem.

Et confirmatur ex ſequentibus, quia ſi omni- 40
no illa lex cæremonialis, & Sacramentalis ceſſa-
uesit. Paulus poſt Chriſti Paſſionem *actor, c.* 16.
non circumcideret Timotheum, vt narrat feciſſe,
nec ſe purificaret, nec tonderet ſe more Naza-
ræor. contra quod narrat feciſſe *act. c.* 21. † Vnde 45
etſi Paul. *ad Gal.* 2. reprehẽdiſſet Petrũ, ſe agẽtibus
ſegregabat: tamen Patres ibi liberum eo quod
reddunt Petrum à tali reprehenſione, vt optimè,
& latè explicat Baron. *tom.* 1. *an. Chriſti* 51. *à c.* 23.
ſequitur Barboſa *in d. c. fin. diſt.* 6. *ſub n.* 8. addens
conueniens fuiſſe tempus illud publicationis per
diſpenſationem indulgeri, ſuin vs ſufficiens no-
titia nouæ legis per promulgationem haberetur.
Tum etiam vt lex vetus, & Synagoga religioſè,
& cum honore aliquo ſepeliretur: ſic omnes
cum D. Thom. ſupra latè, & benè Brunus *de ca-
remon. c.* 8. *pag.* 3.

Dubium verò hic eſſe poteſt, quo autem anno 42
facta cenſeatur ſufficiens Euangelij promulga-
tio nonnulli exiſtimant ad diem Pentecoſtes
prorogatum fuiſſe ſic probantes ex illo *actor.
c.* 2. quo habetur, vt Apoſtoli Spiritu ſancto re-
pleti ſunt; & quod ſummus ille præco Petrus in
Regia vrbe Hieruſalem explicauit Euangelicam
doctrinam ſummam, alij inquam Petrus, vt re-
fert Barb. *in d. cap. fin. diſt.* 6. *n.* 9. & eos ſequendo
abundè enumerat Henriq. *d. lib.* 2. *c.* 2. §. 7. omni-
no videndus, cenſent vt probabilius fuiſſe tem-
pus excidij Hieruſalem facti à Tito, & Veſpaſia-
no anno 40. poſt Chriſti Paſſionem, quo tempo-
re mortui erant omnes Apoſtoli, atque etiam
vltimus Ioannes, qui per omnes orbis prouin-
cias diuiſi in vniuerſam terram, euangelicam do-
ctrinam prædicauerant, iuxta illud *Pſ.* 18. *in om-
nem terram exiuit ſonus eorum, iuncta authoritate
Pauli ad Coloſſ. Euangelium, quod audiſtis prædica-
tum eſt in vniuerſa creatura.*

Ad tertiam quæſtionis partem cum ſublata lege 43
veteri lex ſucceſſerit euangelica, vt motum eſt, &
patet ex his, quæ latè ſcripſi *in Rub. & tit. de ſum.
Trin. & fide Cath.* ideò breuiter reſpondeo differ-
re in multis legem Euangelicam à lege veteris,
teſtamenti. Primo quod illa lex teſtamenti vete-
ris pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, vt patet
ex *Deuter. c.* 1. *Exod. c.* 19. ibi *eritis mihi in populum
peculiarem.* Et *Pſ.* 149. *non fecit taliter omni nationi.*
Lex autem Euangelica vniuerſo mundo data eſt,
& omni creaturæ, vt patet ex Verbis Chriſti Do-
mini *Luc.* 26. ibi *euntes in mundum vniuerſum præ-
dicate Euangelium omni creaturæ,* id eſt omnibus
hominibus, vt videtur declaraſſe, *Matth. c. vlt. in
fine* ibi *docete omnes Gentes,* vt eleganter ibi expli-
cauit Maldon. apud quem videbis quare Chri-
ſtus *Mat.* 10. *mittens Apoſtolos* Præcepit *in viam
generationis ne abieritis, &c.* & nunc dimiſerit eos
in vniuerſam terram: videbis Sotum *de Iuſt. lib.* 2.
q. 8. *art.* 2. verſ. 4. vbi notat hanc legis differen-
tiam; & ſit de rationibus quare lex vetus pro ſo-
lo populo Iſraëlitico, & non aliis latè, & benè
tractant D. Thom. 1. 2. *quaſt.* 98. *artic.* 4. & 5.
& cuius expoſitores, Sotus *dicta quaſt.* 8. *art.* 3.
& patet ex Paulo *ad Roman.* 4. dum interrogans
quæ vtilitas Circumciſionis, reſpondet *mul-
tum per omnem modum, quia credita ſunt illis elo-
quia Dei,* & capit. 3. *quorum adoptio, & Le-
giſlatio,* Et hac de cauſa multi exiſtimarunt
Iuſtitiam belli apud, Indos, de quo ſupra
dixi.

Secun

44 Secunda differentia quod lex vetus ſenſibile,
& terrenum bonum ſuis cultoribus promitte-
bat, iuxta illud *Iſaiæ c.1. ſi volueritis, & audieri-
tis me mona terræ comedetis*; at vero Euangelica
bona ſpiritualia, vt conſtat ex initio prædicatio-
nis ipſius Chriſti *Matth.4. pœnitentiam agite ap-
propinquabit enim Regnum Cælorum*, & *Matth.5.
beati pauperes.*

45 Sicque hanc differentiam notando Sotus ſu-
pra, Vibaldus *in Candelabro c.6.à n.23.& c.7.n.4.*
Saytus *in claui Regia c.1.n.4.lib.4.* Barboſa *in di-
cto cap.fin.diſt.6. num.* 18. addunt quod lex vetus
dicitur, externos tantùmmodo actus præcipere;
non autem internos; & ob id Chriſtum dixiſſe
*Matth. cap.5. niſi abundauerit Iuſtitia veſtra pluſ-
quam ſcribarum, & Phariſæorum, non intrabitis
in Regnum Cælorum*: quibus clariſſimè opponit
verbis virtutem,& excellentiam legis Euangeli-
cæ legi veteri.

46 Tertia quæ hic prouenit differentia eſt, quod
cum Sacramenta veteris legis, quæ cæremonia-
lia dicebantur, vel legalia, vt iam explicui,ceſ-
ſaſſe Chriſti paſſione, & legis Euangelicæ pu-
blicatione, ſequitur vt illa differant etiam à Sa-
cramentis nouæ noſtræ legis Euangelicæ,iuxta
Concil. Florent. *in decreto de vni Armenorum*,
Trident. *ſeſſ.7.can.6.7.&* 8.nam Sacramenta no-
uæ legis continent gratiam, & condonant his,
qui Sacramenta dignè recipiunt ex opere opera-
to, vt Dei inſtrumenta, quia claudunt,& conti-
nent in ſe merita Paſſionis Chriſti ex ſua Diuina
inſtitutione.

47 Tamen Sacramenta veteris legis, nec conti-
nebant gratiam in ſe, nec eam dabant, ſolùm
Deus illam dabat, qua illa applicabantur Sacra-
menta: quare D.Paul.*ad Galat.*2 illa Sacramen-
ta vocauit *egena elementa*, ob idque eſt de fide
Catholica, vt non ſolùm differant Sacramenta
noſtræ legis Euangelicæ ab illis legis veteris;
in eo quod ſunt alij ritus, aliæ cæremoniæ, vt
definiuit Trid.ſupra, *can.*2. ſed etiam in primo
dicto, vt definiuit Florentinum ſupra: ita do-
cent communiter Theologi, & Summiſtæ om-
nes illi, quos congerit Barboſa *in initio d.ſeſſ.7.
n.4.* vbi pro doctrina *dict.can.2. & n.8.9. &* 10.
vbi pro doctrina dictorum *can.6.7. &* 8. quibus
hæc dicta fundantur infinitos agentes, refert
etiam iuriſtas.

48 Dubium tamen de hac differentia poteſt eſſe,
quia vt dictum eſt Circumciſio erat Sacramen-
tum veteris legis, qua vt dixit Innocent. *in di-
cto cap. maiores de baptiſmo*, dimittebatur origi-
nale peccatum; & ſic videtur dicendum, vt ea
conferret gratiam, cum ſine ea non dimittere-
49 tur. † Sic Circumciſionem differre ab aliis Sa-
cramentis veteris legis: nam ea gratia confere-
batur non obſtante quod Miniſter,qui illum ad-
niſtraſſet eſſet malus, non ſic in cæteris, cum
in illis daretur pro menſura deuotionis Mini-
ſtri. Et ſic quod non obſtet Florentinum, in
quo cauetur Sacramenta veteris legis gratiam
non cauſaſſe, ſed tantùm conferendam præfi-
guraſſe.

50 Sed reſpondetur vltra quæ de Circumciſione
dico, & de baptiſmo *infra in dicto cap. maiores*,
& aliqua ſub *quæſtione ſequenti*, vel quod Flo-
rent. Concilium non fuit alloquutum de Cir-
cumciſione,quæ non fuit inſtituta in veteri, ſed
ante annos 400.tempore Abrahæ, vel quod cir-
cumciſio gratiam non præſtabat ex opere ope-
rato, ſicut noſtra Sacramenta,quia non contine-
bat noſtræ redemptionis pretium ſolutum, ſed
pretium ſoluendum, & pretium ſoluendum
etiam ſi de eo adſit ſchedula,vel chirographum
vim redimendi captiuum, non habet *ex opere
operato*, ſed tantùm ex æquo, & gratitudine ad-
mittentis ſcripturam, & ſchedulam obligatio-
nis; ob idque non eſſe dicendum Circumciſio-
nem, contuliſſe gratiam ex opere operato, ſed
tantùm, vt Scotus dixit *in 4. diſt.1. quæſt.6. per
modum operis operat*: & latè declarans Suarez *in
3.p. diſp.*10. *ſect.*2. verbo *quo circa*, aliis verbis
dicit contuliſſe gratiam præter opus operantis.

Quarta inquam eſt differentia quod lex vetus 51
ad tempus duratura data eſt, Euangelica verò
vſque ad finem mundi.† Quinta quod lex vetus
ſcripta eſt in tabulis lapideis, Euangelica verò 52
in cordibus hominum,de quibus dico latè quæ-
ſtione ſequenti.

Sexta eſt differentia, quia lex Euangelica ab 53
ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio pro-
mulgata eſt *Matth.5.aperiens os ſuum docebat eos*:
quæ verba Barboſa ex aliis *dict. c. fin. diſt.6. ſub
n.*14. non ad Pleonaſmum, ſed myſterium ali-
quod, & maximum continere notat ex Patribus;
nam primo volunt Diu. Auguſt. & Gregor.
quod Chriſtus, qui ante Prophetarum os ape-
riebat,nunc ſuum os apperiens, docebat *Beati
pauperes, &c.* vt videtur explicaſſe D. Paul. *ad
Hebr.* dum inquit *olim Deus loquens in Patribus
& Prophetis nouiſſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis
in filio*, vt explicat Sotus *d. lib.2. de Iuſtitia q.1.
art.2.concluſ.3.* & plura referens Maldonatus *eo-
dem cap.5.* verſ.2. hoc non improbat. † Sed lex 54
veteris teſtamenti per Angelos fuit ordina-
ta, & Moyſis Miniſterio promulgata ex dict.
authorit. Pauli *ad Galat.*3. ibi *lex data eſt per
Angelos in manu Mediatoris.* & *act.7. hic eſt, qui
fuit in ſolitudine cum Angelo,qui accepit verba vitæ
dare nobis*, & infra *qui accepiſtis legem in diſpoſi-
tione Angelorum*,quod docuit D.Thom.1.2.*q.*98.
*art.*3. pertinere ad illius legis imperfectionem,
cumque illa lex vetus eſſet ſeruitutis,conueniens
erat, vt daretur per Miniſtros inferiores; ſed
quod Deus verè immediate in perſona ſua ho-
minibus loqueretur, eiſque legem daret, fuit,&
eſt perfectio legis, quæ ſolùm Euangelicæ legi
fuit reſeruata.

Septima eſt differentia quia lex vetus onus gra- 55
ue & importabile continebat.Lex inquam euan-
gelica noua,ſuaue dicitur continere quia illa ve-
tus timore pœnarum;noſtra autē ad opera indu-
cit, & præcepta per charitatem,& maiorem, vt
proſequitur *tex.in c.hac autem §.in l.23.q.4.* & ſic
eleganter D.aug.*lib.contra Ademantum* dicit *bre-
uis differentia legis,& Euangelij, eſt timor,& amor.*
† Secūdo quia legis veteris innumera eſſent præ- 56
cepta,& nonnulla difficillima, cum cōmemoret
ex Rabinis Albert.Magnus, vt refert Barb. *d.c.
fin.diſt.6.n.*19. *ſexcenta tredecim*,quia tot ſunt oſſa
in humano corpore, vt etiam poſt illum notat
Vibald.*in candel.d.c.*6. Sed lex noſtra Euangeli-
ca pauciora habet præcepta.

Nam Chriſtus Dominus nulla poſuit præce- 57
pta iudicialia, cæremonialia verò pauciora, illa
tantùm, quæ continentur in Sacramentis nouæ
legis à Chriſto Domino inſtitutis; ſeptem vi-
delicet,quę omnia non ſunt omnibus neceſſaria,
vt tradimus *infra de Sacramentis in genere.* † In- 58
ter quæ vero, quod prima facie videtur,difficile

eſt confeſſionis præceptum auricularis, de euius vtilitate, & fructibus dico latè infra ſub *tit. de pœnit.& remiſs.ibi in cap.omnis vtriuſque ſexus:* de hac inquam differentia ſcripſerunt Doctores cum D.Thoma 1.2.q.108.*artic.*4. latè Albertin. *in Rubr.de hæret.dicta quæſt.*12.§.4.*à n.*24. Saytus *in claui Regia ſupra num.*4. verſ. *denique* Sotus *d. lib.*2.*de Iuſt.quæſt.*8.*art.*1.per totum Vibaldus *ſupra c.*7. *à n.*12. vides enim quantus ſit differentiæ exceſſus illius veteris legis in tanto numero præceptorum cæremonialium.

59 Nam etſi præcepta moralia ſic nunc nos obligent immutabiliter, quemadmodum obligabant in illa lege, quia à paſſo Chriſto non expirarunt, eo quod ſunt naturalia, in perpetuumque permanſura, vt docent Gregor. Lopez *in l.*32.*gloſſa* 3. verſ. *vt dixi ſuperius tit.*9.*p.*6. Rochus *in cap.fin.de conſuet. ſect.*2.*num.*1. Rebuffus *tom.*3.*ad leges Gallicas in præfat.titul.de conſuetud. n.*45. Nauarr. *de datis, & promiſſis* §. *octauo noto n.*13.*poſt princip.* & patet ex multis quæ dixi ſupra *in Rubrica q.*1.*& ſub Rub.& tit.de ſumma Tri-*
60 *nitate, & fide Catholica.* † Tamen illa præcepta moralia nos non obligant, vt data in lege antiqua ſcripta, ſed quia ſunt legis naturalis præcepta, quæ continentur in decalogo, vt ſæpè iam diximus. Etenim vt latè, & optimè docet Thena legendus lex noua eſt ſeruanda, vt ſcribit *in Epiſtola ad Hebr.dif.*1. *ſect.*1.*& c.*7. *dif.*6. *ſect.*1. *&* 4.*& diffic.*8. *cap.*8. *& diffic.*4. *&* 5.*per totam, & cap.*1.*dif.*1. *&* 2.

QVÆSTIO II.

An lex noua differat à lege veteris teſtamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus: & an lex vetus potuiſſet dici aliquo modo æterna, & in quo ſenſu, vt differat ab æternitate legis Euangelicæ: & an quemadmodum lex vetus data fuit ſcripta ſic, & noſtra lex Euangelica, an inſtar legum humanarum ſcripturam requirentium: & an poteſtates noſtri temporis comparentur antiquis prætoribus?

SVMMARIVM.

1 *Lex Euangelica differt à lege veteris teſtamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus.*

2 *Sacerdos eſt ille, qui eſt dedicatus Deo, & conſecratus, vt peragat, & celebret ſacrificia, fuitque inter Romanos, & varias nationes Sacerdotij nomen magni honoris, plus inter Chriſtianos* n.3.& 4.

*Sacerdotes vocantur Angeli, & Dii, qui in antiquitatis obſeruatione non eligebantur, niſi nobilitate, probitate, & prudentia prædicti; ſicque extiterunt apud Romanos, Græcos, Ægyptios, aliaſque nationes in dignitate,*n.4.

5 *Sacerdos, & non alius præces pro populo, & ſacra offerebat, & talis qui intelligeret, doceretque quo pacto donaria diis, & ſacrificia eſſent offerenda; erantque Sacerdotes diuerſi generis, vt Cicero ait ibi.*

6 *Sacerdotes habuit Dominus in omni ſtatu, tempore naturæ, legis, & gratiæ, & iſti perfectiores multò aliis. Ethnici enim non erant propriè Sacerdotes, & Iudæi nulli nullum accipiebant ſpiritualem caracterem.*

7 *Sacerdotes in lege naturæ, & legis non recipiebant gratiam ex vi ipſius inſtitutionis, vt ſic recipit Sacerdos Euangelicus, qui & recipit etiam ſignum quoddam ſpirituale, caracterem ſcilicet,*n.8.

9 *Sacerdotes in lege naturæ creabantur poteſtate humana, quorum Numa inſtituit genera quindecim, præter illos antiquiſſimos Pinarios, & Poticos Herculis Sacerdotis, & Arnales fratres; item & Augures, Saleos, faciales, Patres patratos.*

10 *Reſpublica poteſtatem creandi Sacerdotes, quam abſtulit Dominus adueniente lege, dando eam cuidam populo, quam recipit in ſuum peculiarem,* Iudæorum *ſcilicet, vt* n.11.

11 *Sacerdotes in lege veteri, & Dei præcepto, aſſumebantur tantum ex vna tribu de duodecim populi Iudaici, & ex familia Aaron, ex reliquis vnò familiis Leuiticis aſſumebantur reliqui templi Miniſtri,*n,12.

12 *Filij Sacerdotum, eo ipſo, quod erant filij eorum habebant ius ad Sacerdotium; non tamen vſum, niſi poſt conſecrationem, quæ fiebat per olei aſperſionem, non vnctionem; hæc enim erat ſummi Sacerdotis.*

13 *Sacerdotes Euangelicos creandi authoritas, Diuina eſt deriuata à Chriſto Domino in Apoſtolos, & præter hos in Epiſcopos, qui non per generationem ſed per conſecrationem ex qualibet Chriſtiana familia, poſſunt hominem in Sacerdotem eligere.*

14 *Chriſtus fuit verè, & propriè Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, explica, vt* num.29. *Deus enim vt Deus non poteſt eſſe Sacerdos.*

15 *Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis antiquis in poteſtate conficiendi corpus, & ſanguinem Chriſti, & in ſacrificio, quod offertur; quia illi, panem, & vinum, aut animalia Deo offerebant; noſtri autem Chriſtum Dominum Dei Filium ſub ſpeciebus panis, & vini æterno Patri offerunt,*n.16.

17 *Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis in poteſtate abſoluendi à peccatis, quam cæteri non habebant.*

18 *Iudæi opponebant Chriſto, dicentes ſoli Deo competere poteſtatem abſoluendi à peccatis.*

19 *Sacerdotes antiqui coniugati erant, & ducebant vxores, Euangelici autem ſunt in ſtatu continentiæ, qui eſt perfectior, vbi qua ratione ſic factum, &* n.20.

20 *Chriſtus primus Sacerdos fuit continens, quem debuerunt imitari cæteri Sacerdotes Euangelici.*

21 *Legis humanæ ratio eſt, quod ſit iuſta, & recta & ſic permanens, perſtans & ſolida.*

22 *Circumciſio Geneſ.*c.17. *& ritus Agni Paſcalis* Exod.12 *fœdus æternum, & ſempiternus dicitur, explicatur,*n.27.& 28.

23 *Fœdus nouum promiſſum fuit in lege veteri dicendo,* nouum vitauit prius.

Lex vetus fuit à principio poſita, & data ad tempus, donec ſcilicet veniret ad ſemen, id eſt Chriſtus d.n.23.

24 *Euchariſtia Sacramentum inſtitutum fuit, finita cæna legali, ſeu cæremoniali Agni Miſſa Sacriſi*

prediƈtum eſſe à Malachia per verba ibi à ſolis ortu *d.n.*24.

25 *Ceremonialia in figura contingebant , qua pro pueris data dicubantur, Euangelium pro viris iam perfeƈtis.*

Euangelij pedagogum, legem vocat D. Paul. ad Galat.c. 3. *diciturque Euangelium , quaſi bonum optatum,ſeu factum offerens nuntium, vt* n,37.

27 *Exodi* c.17.& n.28.

28 *Particula* in ætetnum , *non ſemper ſignificat æternam permanentiam vſque ad finem ſaculi,ſed aliquando durationem longuam, & indefinitam.*

29 Cpa.14.Geneſis,*vbi Melchiſedech panem, & vinum obtulit* & c.9. *Aaron animalia. Vide ſupra* n.14.

30 *Lex Euangelica ſcripta tantùm dicitur , quia eſt, & debet eſſe in cordibus hominum , cum in ea , quod conſiſtit eſt gratia Spiritus ſanƈti,qua non ſcribitur exterius , ſed interius. in anima infunditur* num. 32. in fine 33. & 34.

31 *Spiritus ſanƈti aduentus dicitur plenitudo temporis.*

32 *Euangelium lex ſpiritus appellatur, & nos gratia legem appellamus antonomaſticè,quia vetus pœnas,noua autem veniam promittit , & miſericordiam pœnitentibus.*

33 *Lex Euangelica , etſi videatur conueniens , vt ſcriberetur à Chriſto Domino;tamen cur non ſic,ſed verbo expenditur* n.34.

35 *Lex naturalis fuit indita mentibus hominum;ſed cum qua differentia Euangelica indita tantum ſit explicatur* n.36.

37 *Lex Euangelica ſucceſſit , ſublatâ lege veteri, qua dicitur ſecunda legis Diuina ſcripta ſpeci .*

38 *Filius Dei ſperanda ſalutis noſtra cauſa homo factus , morte ſua , peccata noſtra condonauit , ſoluit inimicitiam inter Deum , & hominem.*

39 *Poteſtates noſtri temporis , non ſunt ſicut Pratores antiqui , qui erant pars iuris communis, vt* n.41. *ſed in quibus aquiparentur* n. 41. & 42.

40 *Pratores noſtri temporis faciunt ediƈta , etiam contra ſtatuta locorum , ſuadente publica vtilitate.ſic cauſa ſuperueniat , poſtquam iurarunt in ſuo introitu ſeruare ſtatuta ciuitatis , ſaltim quando copia Principis haberi* n.42.

41 *Pratores noſtri temporis , qualiter , & in quo aquiparentur Pratoribus antiqui temporis* n.42.

43 *Pratores noſtri temporis recedere non poſſunt à iure ſcripto per viam decreti particularis,niſi aquitas illud ſuadeat qua ſit certa, ſecus ſi incerta,etſi verba eius ſunt pracisa.*

1 AD ptimam quæſtionis partem dicendum eſt ex noſtro textu legem nouam Euangelicam differre à lege veteris teſtamenti in ſacerdotio,& in Sacerdotibus , & aduertendo quod ſacerdotij appellatione continetur omne ſactamentum, quo gratia confertur,vt iam *ſupra q.*1.notaui , & vt docent hîc Ioannes Andreas Ancharranus , & alij antiqui, & Barboſa *num.* 2. *in fine* ex Anton.Ricciulo *de iure perſonar. extra gremium Eccleſia exiſtentium lib.*2.*c.*1. *n.*9. ſequitur dicendum vt cum Sacerdos ſit proprius Miniſter ſacramenti , quidquid de Sacerdotibus hîc dicatur nouæ legis , pertinere etiam ad Sacerdotium tranſlatum in textu noſtro.

Eſt enim verum vt Sacerdos ſit ille , qui eſt 2
dedicatus, & conſecratus Deo,vt peragat,& celebret ſacrificia,& inter Romanos fuiſſe Sacerdotum ſortes varias,& licet apud nationes omnes fuerint in magno honore , ſed inter Chriſtianos merentur admodum reuereri propter ſacramenta,quæ adminiſtrant † vocantur Angeli, 3
& Dij, ſic ex aliis dicit D.Hieronym.*de funabria in ſuo legicom. Eccleſiaſt.* verbo *Sacerdos :* alia adducens , vbi qui dicantur Sacerdotes. † Et erat 4
etiam antiquitate obſeruatum, vt non eligerentur ſacerdotes, niſi nobilitate, probitate,& prudentiá prædiƈti , & ſic extitiſſe apud Græcos, Ægiptios, Romanos, aliaſque nationes,hoſque diuerſi generis in dignitate. † Et vt ait Plato *in* 5
dialogo de Regno , non cuique licebat præces effundere pro populo , ſacra offerre , publica, ac priuata ſacrificia procurare , vota ſuſcipere, religiones interpretari,atque omnem Diis cultum exhibere , ſed oportere, vt eſſet Sacerdos , & quidem talis,vt intelligeret,doceretque quo paƈto donaria Diis , & ſacrificia eſſent offerenda.. Item quâ ratione vouendum eſſet , quidue boni eſſet à diis petendum. Et ſic Cicero *de legibus lib.*2. dum dixit *Diuiſque aliis, alij ſacerdotes omnibus,Pontifices,ſingulis,flan ines ſumpto*, vt interpretaretur adiecit *deſcriptio Sacerdotum nullum iuſta religionis genus pratermittit, nam ſunt ad placandos Deos alij conſtituti qui ſacris praſunt ſolemnibus ad interpretanda alij pradiƈta vatum , nec multorum, ne eſſet infinitum , nec vt ea ipſa , qua ſuſcepta publicè eſſent , quiſquam extra collegium noſcet* alia multa ex bonis Authoribus hic adiiciendá tradit videndus Anaſtaſius Germon. *lib.*1.*de ſacror.immunit. c.* vbi *de vario ſacerdotum genere,eorumque neceſſitate.*

Vnde iam poſſumus dicere quod Dominus in 6
omni ſtatu habuit ſacerdotes,& ſic tempore naturæ,legis , & gratiæ ; ſed vt proſequitur Toletus *in ſumm. lib.* 1. *c.* 2. dum refert differentias ſacerdotum, legis, gratiæ ab aliis , ait quod iſti gratiæ ſunt perfeƈtiores multo aliis omnibus, quorum perfeƈtio ex his,in quibus ab aliis differunt, manifeſtantur :nam vt Sotus *in* 4.*diſt.*24. *q.*1.*art.*4.præſcripſit,Ethinici non proprie erant ſacerdotes , & Iudæi nullum accipiebant ſpiritualem charaƈterem,& Andreas Viƈtorelus Toleti Additionator multis comprobat,quod fuerint in omni ſtatu Sacerdotes aliquos legis naturalis,multos etiam ſcriptæ.

Et ſic primo differre quia in lege naturæ , & 7
legis per inſtitutionem non ſanƈtificabatur ſacerdos,nec recipiebat gratiam ex vi ipſius inſtitutionis,ſed ſacerdos Euangelicus gratiam recipit per ipſam inſtitutionem,quę vnum eſt ex ſeptem ſacramentis gratiam ex opere operato conferen- 7
tibus. † Et non ſolùm gratiam recipit , ſed ſignum quoddam ſpirituale , quo interius inſignitur diƈtus charaƈter,quod eſt ſignum, & poteſtas mirabilis , vt infra dico *de ſacramentis non iterandis.*

Etenim etiam differunt quia ſacerdotes in le- 8
ge naturæ creabantur poteſtate humanâ , quia

vt reſpublica habebat poteſtatem creandi hos
Iudices , illos Duces , iſtos alterius muneris, vt
legimus de Numa , qui quindecim ſacerdotum
genere inſtituit , præter illos antiquiſſimus Pi-
narios , & Poticios , Herculis Sacerdotes , &
Aruales fratres, item, & Augures, Salcos fecia-
les, Patres Patratos , vt refert Varo *lib. 4. de lin-
gua Latina* , inter quos à Numa quindecim no-
minatos ſingulis Diis flamines deſtinatos ex il-
lo, nonnullos exprimit Anaſtas. Germon. *d. c. 3.*
10 *lib. 1. immunit. num.* 6. alia curioſa ſcribens. † Sic
etiam habebat reſpublica poteſtatem Sacerdo-
tes creandi : tamen adueniente lege Dominus
abſtulit hanc poteſtatem , & dedit cuidam po-
pulo , quem in ſuum peculiarem recepit ſcili-
cet Iudæorum, cui ipſemet Deus Sacerdotes in-
11 ſtituit. † Præcipiens vt inter duodecim tribus
ex vna ſola, ſcilicet leuitica ſacerdotes aſſume-
rentur, quæ poteſtas erat Diuina, & illi ſacerdo-
tes non ex quauis familia huius tribus, ſed tan-
tum ex familia Aaron ex reliquis vero familiis
Leueticis aſſumebantur reliqui templi miniſtri
12 † taliter vt filij ſacerdotum ; eo ipſo quod filij
ſacerdotum erant, ius ad ſacerdotium habebant,
non tamen vſum, niſi poſt conſecrationem, quæ
fiebat per olei aſperſionem , non vnctionem
(vnctio enim erat ſacerdotis ſummi) ; quæ po-
teſtas, ſeu authoritas creandi ſacerdotes , fuit
per modum generationis deriuata ab Aaron,
quem creauit ſacerdotem Moyſes , authoritate
Diuina.

13 Tamen authoritas creandi Euangelicos ſa-
cerdotes Diuina eſt , non vtcumque, ſed deriua-
ta à Chriſto Domino in Apoſtolos , & per hos
in Epiſcopos, qui non per generationem , ſed
per conſecrationem ex quauis familia Chriſtia-
14 na poſſunt hominem in Sacerdotem eligere. †
Fuit ergo Chriſtus verè , & propriè Sacerdos
ſecundùm ordinem Melchiſedech vt de fide eſt
definitum Trid. *ſeſſ. 22. cap.* 1. Sacerdos inquam
Dei filius ſecundùm humanitatem , in qua ſu-
premi huius , & præſtantiſſimi ſacerdotis mu-
nus exercuit huius præſtantia , & virtus ex diui-
ni ſuppoſiti excellentia ac dignitate dimanauit
(Deus enim vt Deus) quo nihil præſtantius,
aut ſuperius, non poteſt eſſe Sacerdos , cum ſa-
cerdotis ſit ſacrificia ſuperiori offerre : alia re-
fert Victorellus apud Toletum *in dict. c.* a. verſ.
Chriſtum.

15 Ex quo infertur vt etiam iſti ſacerdotes Euan-
gelici differant ab aliis in poteſtate conficiendi
Corpus, & Sanguinem Chriſti, cum poſſint vi-
num in Chriſti ſanguinem , panem in Corpus
conuertere , quam poteſtatem in quo vicit no-
ſtrum ſacerdotium illud Aaronis , & Melchiſe-
16 dech. ſupra modum. † Item differunt in ſacrificio,
quod aſſertur, quia illi panem , & vinum , aut
animalia Deo offerebant ſed noſtri ſacerdotes
Chriſtum Dominum Dei Filium ſub ſpeciebus
panis , & vini Æterno Patri offerunt, quo nihil
poteſt eſſe acceptius , nihil dignius , quod ſacri-
ficium prophetauit Dauid *Pſalm.* 49. ibi , *nun-
quid manducabo carnes taurorum aut ſanguinem
hircorum potabo , ſacrificium laudis honorificabit
me, & illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei.*

17 Item infertur quinto vt differant mirabiliter
in poteſtate abſoluendi à peccatis , ad quam po-
teſtatem nullus Sacerdos aſcendit , alius ſit , vt
18 vllum peccatum veniale poſſet abſoluere. † Imo
& Iudæi hoc vt ſoli Deo conueniens Chriſto op-
ponebant, quod peccata dimitteret, & vera dice-
bât, Chriſtus enim homo erat, & Deus, qui Deus
erat qui peccata dimittebat : vnde ante eius ad-
uentum nulli fuit conceſſa tanta poteſtas, donec
Deus homo fieret , ob quod natura ita ſublimis
remanſit, vt poteſtatem acciperet, quam nullus
ante ſortitus erat , quod cognoſcentes ſacerdo-
tum Principes Iudæ pœnitenti , & peccatum
confitenti non dimiſerunt, ſed dixerunt *tu vide-
ris,* quaſi ſe poteſtate dimittendi peccata carere
oſtendentes.

Differunt ſexto ratione ſtatus illi quippe con- 19
iugati erant, vxoreſque ducebant etiam poſt ſa-
cerdotium ; at Euangelicus ſacerdos eſt in ſtatu
continentiæ, qui perfectior eſt , quam coniuga-
torum ſtatus , factumque fuiſſe , non ſine ratio-
nabili cauſa ; nempe ad denotandum ſacerdotij
huius excellentiam , quia vt ſuperat omnia offi-
cia , & munera ciuilia debuit reduci ad ſtatum
hominum perfectum , qualis eſt continentium,
& ad exprimendam munditiam ſacrificij in
hoc ſacrificio oblati, quia vt eſt Angelorum , &
Beatorum cibus, ita per manus puras , & ange-
licas debuit tractari , debet enim homo Sacer-
dos vacare aliis negotiis, quia magna ſunt, quæ
tractat † & cum primus Sacerdos Chriſtus 20
Dominus fuerit continens , debuerunt ad ſimi-
litudinem cæteri legis Euangelicæ eorum caput
imitari: multæ etiam aliæ cauſæ poſſent adduci.
Ex his patet quanta ſit differentia, & quam con-
ueniens iuxta textum noſtrum, vt tranſlato ſacer-
dotio, legis traſlatio fieret.

Ad ſecundam quæſtionis partem, & ſi ex no- 21
ſtro textu, & ex iam latè adductis hîc , & *ſub
quæſt.* 1. probatum ſit legem veteris teſtamenti
quoad cæremonialia, & iudicialia , vt talia, lege
noua Euangelij ceſſaſſe omnino , nihilominus
facit dubium : nam cum de ratione legis etiam
humanæ ſit, quod ſit iuſta, & recta, & quod iu-
ſtum eſt ſemel, ſemper tale exiſtat, ſequitur à ra-
tione ſuperiori , vt cum lex veteris teſtamenti à
Deo data ſit, qui immutabilis eſt , vt eam æter-
nam ſtabilierit , vt colligitur ex naturæ regula
qualis eſt lex, quæ ſecundum Ariſtotel. 5. *Ethi-
cor. c.* 5. ſolida eſſe debet , & perſtans ; ergo cum
lex antiqua regula fuerit videtur vt extiterit im-
mobilis, & æterna. † Confirmatur quia circum- 22
ciſio *Geneſ.* 17. & ritus Agni Paſchalis *exod.* 12.
fœdus æternum, & ſempiternus dicitur.

Sed dicendum eſt dictam veterem legem, 23
tranſlato Sacerdotio, omnino ceſſaſſe , tum per
longe dicta *ſupra q.* 1. tum ex adductis hîc à
num. 1. tum quia ſic probatur ex locis veteris
teſtamenti ; vbi non in æternum ſe ad tempus
data fuit illa lex, primo ex illo *leuit. c. 26. vetera
nouis ſuperuenientibus abiicietis* , item ſecundo ex
illo Malachiæ *c.* 1. *non eſt mihi voluntas in vobis
dixit Dominus , & munus non ſuſcipiam de manu
veſtra , &c,* & ex illo Hieremiæ c. 31. vbi pro-
mittitur fœdus nouum , dicendo autem nouum
vitauit prius, vt explicat Paul *ad Hebr.* 8. Etenim
etiam probatur ex Paulo *ad Galatas* 3. vbi con-
ſtat , quòd prædicta lex vetus fuit à principio
poſita, & data ad tempus ; donec ſcilicet veniret
ad ſemen, id eſt Chriſtus , de quo proximè di-
xerat *ſemini tuo, qui eſt Chriſtus* , & illa authorit.
lucæ *cap. 16. lex, & Propheta vſque ad Ioannem*;
imo Tridentinum concil. *dict. ſeſſ. 22. c.* 1. vbi ex
illo *exodi c.* 15. loqutionem faciendo de nouo
teſtamento ; & quod ſacerdotes facerent ſacrifi-
cium

cium in Chriſti commemorationem ait, *nam celebrato veteri Paſchà, quod in memoriam exitus ex Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat, nouum inſtituit Paſcha, ſe ipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem, quando per ſui Sanguinis effuſionem nos redemit, eripuitque de poteſtate tenebrarum, & in Regnum ſuum tranſtulit; & hæc quidem illa munda oblatio, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari poteſt, quam Dominus per Malachiam dict. cap. 1. nomini ſuo, quod magnum futurum eſſet in gentibus in omni loco mundam offerendam prædixit.*

24 Quo loco colligit Hurtado *de Sacramentis, tom. 2. tract. de Euchariſtia diſp. 1. dif. 10.* verſ. *conueniunt*, Sacramentum Euchariſtiæ inſtitutum fuiſſe finitâ cœnâ legali, ſeu cæremoniali Agni, & ex prædictis verbis Trid. & ex veteribus Patribus probant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 18. q. 7.* Ægidius Conink *de ſacram. queſt. 83. n. 117.* Barboſa *in dict. c. 1.* Trid. *n. 28. & 30.* ſacrificium miſſæ à Malachia *in dict. c. 1.*
25 prædictum eſſe illis verbis *à ſolis ortu.* † Et ſic cũ omnia cæremonialia veteris legis, quorum lex vmbra, & figura erat Chriſti venturi, quo omnia adimplerentur, iuxta illud Paul. *ad Corinth. 11. hic autem omnia in figura contingebant illis*, ſicut etiam, & idem Paul. *ad Galat. 3. Euangelij Pedagogum legem vocat*, quaſi hæc pro pueris, & infirmis, illud pro viris iam perfectis datum ſit, ſatis ceſſaſſe conſtet; ſequitur vt nullo modo lex illa vetus durationem æternam haberet.

26 Nec obſtant adducta ſupra, quia ad primum reſpondeo infra in hoc textu, cum ago de quæ-
37 ſtione, *an lex humana mutari queat.* † Non adductâ de circumciſione, & ritu Agni Paſchali, quibus videtur indicari, quod illa lex data ſit perpetuò duratura; quia vt patet ex Nicolao de Lyra *in exod. c. 15.* vt lex illa cenſetur perpetua, vel in ſe, vel in myſteriis, quæ repræſentabat, ſicut ritus Agni Paſchalis, durat in verò Agno Chriſto, per illum repræſentato, vt expendit idem Lyra *in ſimili de promiſſione bonorum tempo-*
28 *ralium.* † Vel, vt Abulenſis interpretatur *in exod. c. 18.* illam particulam *in æternum* non ſemper ſignificare æternam permanentiam vſque ad finem ſæculi, ſed aliquando durationem longæuam, & indefinitam. Vnde in *exod. c. 15* additum eſſe *in æternum, & vltra*; & ſic in æternum ea præcepta, non impropriè dici conſtituta, quia per tempus à Deo prædeſtinatum ſunt conſtituta; intra quod nemo ea mutare poterat: ex quibus ſequitur ſolùm legem noſtram Euangelicam eſſe æternam perpetuò, & ſemper duraturam ex iam longè adductis.

29 Nec obſtat iterum dicere, quod cum Chriſtus Dominus inſtitueret Euchariſtiæ Sacramentum, ſecundùm ordinem Melchiſedech à Chriſto Domino inſtitutum, vt videtur conſtare ex adductis ſupra *ſub num. 4.* cum ſequentibus, quia reſpondeo *c. Geneſ. 14.* quo id probatur ſolùm dicere, quod Melchiſedech panem, & vinum obtulit, ſicut Aaron animalia *c. 9.* & non inde ſequi durare adhuc legalia veteris legis, cum illa oblatio Melchiſedech is ſolùm extiterit in pane, & vino, durantibus ſuis ſpeciebus, abſque tranſſubſtantione illa mirabili, quâ offerendo Chriſtus Dominus primus Sacerdos, & deinde cæteri Sacerdotes, ſecundùm ordinem Melchiſedech ſit, vt nos Sacerdotes Euangelicæ legis ſacroſanctum Dei Corpus, & Sanguinem ſub panis, & vini inuolucris conficiamus, & offeramus, vti hæc clarè exponit Trid. *in dict. c. 1. ſeſſ. 22.* ibi *quoniam ſub priori teſtamento, teſte Paulo Apoſtolo ad Hebr. 7. propter Leuitici Sacerdotij imbecillitatem conſummatio non erat, oportuit Deo Patre miſericordiarum ita ordinante ſacerdotem alium ſecundùm ordinem Melchiſedech ſurgere Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, qui poſſet omnes quotquot ſanctificandi eſſent, conſummare, & ad perfectum abducere.* Et ibi *quia tamen per mortem ſacerdotium eius extinguendum non erat in cœna nouiſſima, quà nocte tradebatur*; & ex Paul. *ad Corinth. 11. euiuſque memoria in finem vſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur peccatorum, applicaretur, ſacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earundem rerum Symbolis Apoſtolis, quos tunc noui teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, vt ſumerent, tradit, & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, præcipit per hæc verba* hoc facite in meam commemorationem, *vti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit, &c.*

Ad tertiam quæſtionis partem vt reſpon- 30
deam præmitto legem veteris teſtamenti datam fuiſſe populo ſcriptam in tabulis lapideis, vt notum fuiſſe, & eſſe traditur, & ſic poteſt eſſe dubium an etiam ſaltim ſi non lapideis tabulis noua lex Euangelica ſcripta, atramento, nobis data ſit per Chriſtum Dominum ad inſtar legis etiam humanæ, quæ vt obliget ſcribitur, ſecundùm aliqua, quæ ſupra adduxi. *Sub Rubrica q. 2.* verſ. *ad ſecundam.* Tamen dici debet tantùm ſcripta quia eſt, & debet eſſe in cordibus hominum, vt docet Paulus 2. *ad Corinth. cap. 3. & ad Heb. c. 8.* adducens illud Hierem. 31. *dabo legem meam in viſceribus eorum* vt explicant D. Thom. 1. 2. q. 106. *art. 1.* Sotus *lib. 2. de iuſtitia queſt. 1. art. 1.* Vibaldus *in candelabro aureo*, multiplicem eius differentiæ rationem adducentes, inter quas vt præcipuam illam adducit, vt refert Barboſa *in c. fin. diſt. 6. num. 12.* ex D. Thoma, quod ſcilicet res vnaquæque, illud videtur eſſe, quod in ea eſt potiſſimum, quia verò illud, in quod præcipuè lex Euangelica conſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur per fidem Chriſti ex authoritate Ioan. 1. *gratia facta eſt per IESVM CHRI-*
STVM. † Ob idque eius aduentus dicatur ple- 31
nitudo temporis in Trid. *ſeſſ. 6. cap. 1. & 2.* vbi hanc vtriuſque legis explicauit differentiam ex
Paulo *ad Rom. cap. 8. & 9. & 2.* ad *Galat. 4.* † 32
Vbi Euangelium legem ſpiritus appellauit, & nos gratiæ legem antonomaſticè appellamus, quia vetus pœnas, noua autem veniam promittit, & miſericordiam pœnitentibus, vt explicat textus optimus *in c. hac autem, c. in lege 23. q. 4.* cumque gratia non ſcribatur exterius, ſed interius in anima infundatur, meritò dici debet, vt lex Euangelica, non atramento, ſed in cordibus ſcripta dicatur.

Et licet oportuerit, vt lex Euangelica ſenſibi- 33
liter, & exterius proponeretur; & ſic quod ſic dari oportuit, ſcripto potius, quàm verbo dari debuiſſet; eo quod ſcripturæ permanent, & certiores ſint, quàm verba, pluſque veritas fide oculatâ, quàm per aures, animis hominum infigatur;

gatur, vt Iuſtinianus inquit *in §.fin. Inſt.de grad.* vbi gloſſa adducit illud Horatij *ſegnius irritant animos.* Iunctis multis, quæ eleganter adducit
34 Ferrand. *ad utrus partes lib.2.c.86.* † Tamen non inde ſequi reſpondendum eſt neceſſarium fuiſſe, vt ab ipſo Chriſto ſcriberetur; tum quia id, quod ſcribere oporteret, poterat ſufficienter fieri per ſuos miniſtros, Apoſtolos ſcilicet, tum quia per ſe, & abſolutè non erat neceſſarium, nam traditio Eccleſiæ cũ interna, & ſpeciali gubernatione Spiritus ſancti, ſufficiens erat ad conſeruandam memoriam huius legis Chriſti verbo prædicatæ, & Sotus *d. art.*1. explicat legem Euangelicam non conſiſtere in externis verbis, ſine gratia Spiritus ſancti, vt eleganter etiam dicit *textus in c. Marcion.*1.*q.*1. ſed in fide etiam, & eius dictamine, quod ab ipſo Deo mentibus imprimitur: & quia hæc fides, vt patet ex Trid. ſupra, viua eſſe debet per gratiam, quam confert efficaciter hæc lex, merito dici debet, vt hæc lex ſit cordibus inſita: leges etiam Chriſoſtom. *in prologo ſupra Matth.* vbi inquit vice librorum gratiâ Spiritus ſancti deberemus vti; ſed quia illam excuſſimus litteræ ſunt inuentæ, vt refert idem Sotus.

35 His ita ſic perpenſis offert ſe dubium quod ex eis percipitur, nempe nullam dari differentiam inter legem naturalem, & Euangelicam, cum vtraque mentibus hominum ſit indita, vt de lege naturali, iam ſupra oſtendi ſub *Rubrica, & tit. de ſumma trinit. & fide Cathol. & ſupra in Rub. huius tit. q.*1. iuxta illud *Pſalm.* 4. *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui,* & Paul. *ad Roman. gentes, quæ legem non habent naturaliter quæ legis*
36 *ſunt faciunt*, vt ibi ſatis & abundè expendi. † Tamen reſpondeo cum D. Thoma, & Soto *ad* 2. vbi ſupra, & ex Colonienſi concilio latius *in explicatione dialogi §. lex noua* verſ. *ex præcedentibus*, vt licet vtraque ſit mentibus indita, differre in eo, quia lex naturæ, eſt notitia naturalis, quæ à natura ipſa animis noſtris indita eſt, & concreta, gentibus etiam non incognita, iuxta præcitatam Pauli authoritatem *ad Rom.* 2. Euangelica verò non ſit notitia naturaliter nobis indita, ſed myſterium à ſæculis abſconditum ſupernaturaliter nobis per Chriſtum reuelatum, iuxta illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit nobis.*

37 Ex his ergo omnibus de lege veteri, & Euangelica, & ex aliis plurimis, quæ adducunt Doctores cum D. Thoma, & Sotus *lib.*2. *de inſt.* legendus, concludendum eſt iuxta textum noſtrum, quod ſublatâ veteri lege, lex ſucceſſit Euangelica, quæ eſt ſecunda legis Diuinæ ſcriptæ ſpecies, dicique *Euangelium* Græco nomine, quaſi *bonum optatum*, ſeu fauſtum afferens
38 nuntium, † quid in eo nuntio Lætius? quo annuntiatur filium Dei procurandæ ſalutis noſtræ causà, hominem factum, mortéque ſuâ, peccata noſtra condonari, ſolui inimicitiam inter Deum, & hominem, vt inquit concilium Colon. vbi ſupra *in d.§. lex noua*, Maldonatus *in explicat. Euangelij c.*1. refert Barboſa *in d.c.fin. diſt.*6. *n.*12. dicens in eandem etiam coincidere plures alias acceptiones, & deſcriptiones, quas adducit Vibaldus *in candelabro aureo p.*4.*cap.*7. *à n.* 2. cum quibus de caſſata lege veteri, non amplius hîc adduco, vt finem huic tractationi imponerem in die feſti ſolemniſſimi aſſumptionis B. V. M. ad cœlos legis Euangelicæ ita Coadiutricis.

Ad quartam quæſtionis partem, quæ etſi vi- 39
deatur deuiare ab hac tractatione, multùm verè conducit ad ampliandam textus noſtri materiam, cum de poteſtatibus noſtri temporis ad antiquos Prætores referatur; & licet videam quod Baldus *Rub. C. qui admitti ſimpliciter*, dixerit poteſtates noſtri temporis æquiparari antiquis Prætoribus, vt ſequitur Aretinus *in §.*1.*n.*4 *Inſt. de bonor. poſſeſſ.* † ex eo quia Prætores noſtri tem- 40
poris faciunt edicta, etiam contra ſtatuta locorum, ſuadente publicâ vtilitate ad ſimilitudinem Prætorum abſque eo, vt obſtet ſi dicatur Prætores non poſſe recedere à forma ſtatutorum, quia in principio officij iurant illa ſeruare, vt in *auth. iusiurand. quod excip. ab his in princ.* nam non obſtante iuramento videntur poſſe facere ex cauſa ſuperueniente, quæ concernit publicam vtilitatem, iuxta doctrinam Innocent. *in c.*1. *hoc tit. arg. leg. ſi hominem, ff. de mand.* ſaltem quando Principis copia haberi non poteſt, aliàs enim debere Principem conſulere, iuxta *l. Diuus ff. de falſ. l. ad veſtias, ff de pœnis.*

Sed quia hanc ſententiam ſic abſolutè dictam 41
impugnant Bulg. Bolognetus, Decius, Riminald. & alij decem fundamentis quæ adducit legendus Faquineus *lib.* 13. *controuerſ.* c.30. qui in hac quæſtione docet abſolutè non æquiparari, & nec generaliter, quia ius Prætorum, eſt pars iuris communis, ſed Prætores noſtri temporis non faciunt ius commune, niſi ſpeciale, & particulare in loco, in quo ius dicunt, & reſpectu loci, in quo ius dicunt, an ſit dicenda vera prædicta æquiparatio, & reſpondet eſſe bonam, & veriſſimam æquiparationem, † quia Prætoris au- 42
thoritas conſiſtebat in tribus, in adiuuando ſcilicet iuri ciuili, in ſupplendo, & in corrigendo ex cauſa publicæ vtilitatis, *l. ius autem ciuile §. ius Prætor, ff. de iuſtitia, & iure.* Primo quia Prætores noſtri poſſunt adiuuare ius ciuile, & illud exequi; imo tenetur, vt *Inſt. de off. iudicis.* Secundo quia poſſunt de arbitrio ſupplere in omiſſis à iure communi, *l.*1. *ff. de iure delib..* Tertio quia poſſunt ius corrigere per viam edicti generalis ſeruandi in loco ſubiecto eorum iuriſdictioni, eo quod habeant talia edicta vim legis per poſterius ſi approbentur à populo, vel per prius ſi Princeps iuſſerit ea fieri. † Sed per viam decre- 43
ti particularis recedere non poſſe Prætores noſtri temporis à iure ſcripto, docet Faquineus *ex l.*1. *ff. de feriis*, niſi æquitas illud ſuadeat quæ ſit certa, *l. in omnibus ff. de reg. iuris, l. placuit C. de iudiciis.* ſin autem ſit incerta ſecus *l.*1. *C. de legib.* item etiam ſecus ſi verba legis ſint præciſa *l. proſpexit ff. qui, & à quibus*, & hoc non poſſe etiam Prætorem facere, *l. non eſt ambigendum §. vbicumque ff. de bonorum poſſeſſ.* Applicabis aliqua, quæ dixi *in Rubrica ſub q.*14. *& ſub q.* 2. vbi pene quos ſit poteſtas legis condendæ & ibi de Prætore. Sed vt amplius, aut exactius, aut longius intelligas in quo æquiparentur, aut non, leges, argumentationes, & reſponſiones, quas retulit ipſe Faquineus inter Bulgal, Decium, Cagnol. Riminald. Alex. Bolognet. & quas miro modo reducit Faquineus ad explicationem hîc allatam.

QVÆST

QVÆSTIO III.

An lex ciuilis; & Eccleſiaſticica poſſit mutari: & an ceſſante legis cauſa in particulari, ceſſet eius obligatio reſpectu talis. An legis antiquæ deciſio tollatur ex clauſula *non obſtante*. Et an iura tranſgredi liceat ex cauſa, vbi aliqua de abrogatione; & derogatione legis humanæ: & an Epiſcopus poſſit transferre feſtum alicuius ſancti: & quid de epychéia, ſeu legis interpretatione?

SVMMARIVM.

1 *Leges ciuiles, & Eccleſiaſticæ poſſunt mutari, etſi iuſtiſſimè fuiſſent conditæ* n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. *Reſpondetur fundamentis contrariis.*

2 *Scribi omnia accuratè non poſſunt in ciuili ratione, ſicut nec in aliqua qualibet diſciplina.*

3 *Rationi humanæ naturale eſt, vt gradatim ab imperfecto ad perfectum perueniatur.*

4 *Lex iuſta poteſt per tempora iuſtè mutari cum tatâ Republicâ, & eius ſtatus mutari queat* n. 6. & 7. *vbi benè exemplis.*

5 *Legis iuſtæ officium eſt Reipublicæ vtilitatem conſtituere, & ſtabilire.*

6 *Natura noſtra rationalis, id eſt diſcurſiua, & ſucceſſu quodam veritatis indagatrix, qui nequit, ſicut Angelus, ſubito omnia penetrare.*

7 *Legum latores primi quandoque imprudentes, fuerunt ruſtici, & vulgares.*

8 *Leges plures antiquæ horrendæ mutatæ fuerunt cum magna Reipublicæ commoditate.*

9 *Legiſlatores ſecundùm varia tempora, varias condunt leges, ac variis vtuntur; quemadmodum Medici varia præſcribunt remedia ad corporis ſanitatem.*

10 *Leges humanæ ſub humana ratione, ſicut & cæteræ artes excogitatæ, & inuentæ fuerunt* num. 11.

11 *Lex iuſtè fertur, cum populus benè ſit moderatus, & grauis, communiſque vtilitatis diligentiſſimus.*

12 *Legum mutatio iuſta erit, cum ſtatutum nouum, eſt magnæ vtilitatis, & multo maioris, quam lex antiqua, & ex aliis cauſis, ibi.*

13 Cap. erit lex d. 4. c. 8. prouerb, per me Reges regnant, &c. & n. 14.

14 *Rectitudo legis conſiderata, quoad communem vtilitatem, cui non ſemper vna, eademque res conuenit, poteſt mutari, veluti, ſi cauſa, aut ratio legis mutaretur, vbi etiam aliter exemplificatur.*

15 Princip. diſt. 3. & §. ſed, & naturalia. Inſtit. de iure naturali, n. 16.

16 *Lex humanâ quæ ex parte ius habet naturale, etſi mutari nequeat ſed quo caſu oſtendit temporum varietatem, & morum ciuilium mutari valet.*

Lex humana deriuatur à naturali per rationem humanam trahentem genus ad ſpeciem dict. n. 16.

17 *Diſtinct. 12. vbi expenditur dictum Nicolai Papæ.*

Traditiones, ſiue ſanctiones antiquas Patrum infringere, niſi ex cauſa ridiculum eſt dict. num. 17.

18 *Mutatio legis non ex qualibet cauſa, ſed ex ea, quæ notorium bonum, & magnum ſecum afferat, quare aliàs dicitur, vt mutatio legis ſit naturæ mutatio* n. 19. *debetque in ea eſſe magna maturitas* n. 20.

20 *Reſpublica ſecundùm naturam apud omnes vbique vna eſt, ſed variæ leges in multis latæ non eadem, vt* n. 22.

23 *Mutatio legis olim non ſine pœna externa contigebat, vt* n. 24.

24 *Legem nouam laturus eam ad populum, circumpoſito ceruici laqueo ferebat, vt niſi ob eximiam eius vtilitatem probata foret laqueo tractus ſuffocaretur, & morte periret.*

25 *Breuiarium vnum, & eoſdem ritus Sotus deſiderabat in Eccleſia, non diuerſos.*

26 *Lex humana, etſi abrogata à Principe, ſeu Papa, ſolet adhuc manere in vim legis naturalis* & n. 27. *vbi exemplificatur.*

28 *Legiſlator, etſi ex lege noua abroget antiquam, ſed non inde venit, vt noua ſemper obliget, niſi iuſta ſit.*

29 *Papa nequit præceptum confeſſionis protelare ad decennium, nec reſtringere, vt quam primo quis conſcius ſit mor alis culpæ confiteatur.*

30 *Lex cum ceſſat in aliquo caſu particulari, non inde ſequitur, vt ceſſet in communi* num. 32. & 33. *qui Doctores comprobent* num. 36.

31 *Lex tandiu ſeruari debet, quandiu abſque peccato, aut graui incommodo, aut alterius fortioris legis præiudicio ſeruari poteſt.*

32 *Legiſlator poteſt obligare ſubditos ad ſeruandam legem, quando in caſu particulari ceſſat ratio legis, modo non ceſſet in vniuerſum* n. 33.

33 *Lex quandiu per ſubſtractionem totius cauſæ vniuerſaliter non ceſſat, præſtat bono publico eius obſeruatio ad effectus relatos* n. 34. & 35.

35 *Legis virtus eſt bonos efficere ciues, qui frequenter ſe exerceant circa actus eius, vt dict.* n. 33. 34.

37 *Legis ratio ceſſans negatiuè, & contrariè ceſſat lex; ſed quod non ceſſat, ceſſante finali ratione legis, quando tractatur de lucro captando, ſiuè quærendo, nec quod ceſſet, vna ex pluribus ceſſante, niſi plures collectiuè exprimantur.*

38 *Lex quando ceſſat in ſua generalitate, non tantùm ceſſat in vno, ſed etiam in omnibus.*

39 *Legis ratio ſecundùm alios, quando in aliquo caſu particulari ceſſat finis adæquatus, & totalis; & ſic ceſſabit in parte, ſi in ea ceſſet, vt* n. 40. 41. 42. & 43. *vbi reſpondetur fundamentis primæ ſententiæ relatæ à* n. 32.

41 *Lex ita ſe habet in vniuerſali ad rationem acceptam in generali, ſicut lex in particulari ad rationem acceptam in caſu particulari.*

42 *Lex non ſolùm obligat omnes in generali, ſed ſingulos in particulari, & ſic è contrà, ſicut deficiente ea apud omnes illi manent de obligat, ſic ſi apud vnum ille ea non obligitur.*

43 Leges

43 *Leges licet condantur propter bonum commune, adhuc obligant ſingulos ſubditos in particulari.*

44 *Confeſſarij habent generalem regulam à ceſſante ratione legis in generali, ſiue ſpecialiter ad tollendos ſcrupulos.*

45 *Conſtitutio non illa queat Transgreſſores, ſi finis non violatur, propter quem facta eſt, vt exemplificatur in fine ieiunij, præcepti, ſeu diſputandi laicos in rebus fidei.*

47 *Legis virtus ex clauſula* non obſtante, *qualiter tollatur. Item ſi addita fuiſſent verba* etiam ſi de ipſa n.48.

49 *Clauſula* non obſtante, *non facit, vt cenſeatur derogatum ſtatuto particulari.*

50 *Clauſula* non obſtantibus *conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, non cenſeatur derogatum regulis Cancellariæ* remiſſiuè.

51 *Tranſgredi iura, licet ex cauſa, & pœnas moderari,* n.52.& 54.56.*&* 57.

53 *Epiſcopus ex cauſa poterit ſtatuere contra ius.*

54 *Statuta iurata tranſgredi poſſunt ex cauſa.*

55 *Delinquens, etſi torquendus non ſit ex proceſſu informatiuo; benè tamen liceat in atrocioribus, ſed hoc in iudicibus ſupremis, non in aliis.*

56 *Iudex legem tranſgrediendo tenetur in ſententia exprimere cauſam tranſgreſſionis.*

58 *Abrogatio legis in ſua Latina ſignificatione, eſt idem, quod auferre, abradere, ceſſare ex toto legem aliquam, imperium derogare idem, quod aliquid legis auferre, &* num.60.

59 *Priuilegij, ſeu reſcripti officium eſt aliquid ſpeciale facere, vel ſecundùm, aut præter, aut contra ius.*

60 *Derogatio legis, in quo differat ab abrogatione vide* n.58.

61 *Irritare legem, eſt legem impedire, & caſſare, ne robur obligandi conſequatur, vt hic.*

62 *Epiſcopi poſſunt in ſuis Diæceſibus, quidquid poteſt Papa in vniuerſali Eccleſia.*

63 *Epiſcopi non poſſunt transferre feſtum in alium diem, ſeu aliquam vigiliam, alias diſpenſarent in lege Papa inſtituentis, &* num.65. & 66.

64 *Inferior nequit contra factum ſuperioris, etiam diſpenſando venire.*

65 *Epiſcopus quidam Italus auſus fuit feſtum Annuntiationis, quod tunc acciderat anno.*622*: in diem Paraſceues, etiam quoad forum transferre & referuntur aliæ tranſlationes ibi,*& n.66.

66 *Vigilia S. Matthæi in quibuſdam Epiſcopatibus Germaniæ transfertur in Sabbatum antecedens, quando occurrit in feria tertia, vulgò* de carnes tolandas.

67 Cap. Conſilium de obſeruatione ieiunij.

Tranſlatio feſti, & ieiunij à iure in aliquo die eſt permiſſa ex conceſſione Papæ d.n.67.

68 *Epicheia, ſeu legis interpretatio quæ,* remiſſiue.

1 AD primam difficultatis partem communiter reſpondetur quod leges humanæ, ciuiles, & Eccleſiaſticæ poſſunt mutari, & præterquam quod hæc aſſertio confirmatur, ſeu comprobatur ex doctrina, quam longè adduxi *infra in c. examinata* 15. *de iudiciis à quæſt.* 4. vbi *de mutatione iudicij, & variatione libelli, ſeu actionis.* Et in terminis conſtat apud omnes in Republica benè ordinata, ac ſanctè inſtituta poſſe iuſſione mutari veteres leges, quæ & iuſtiſſimè fuerunt conditæ, vt probant iura *in c. non debet de conſanguinitate, & affinitate, c. ſciendum* 29. *diſt. cap. quia facta* §. *verum* 63. *diſt. c. erit autem* 32. *quæſt.* 4. *c. quis ignoret, & c. obiiciuntur, &* 23. *q.*8. *c. accedit, c. fin. de tranſact. c. ſuper eo de ſententia* excommunic. & aliis pluribus † etenim Innocen- 2
tius III. *in d. c. non debet*, optimam huius aſſertionis reddit rationem in ſequentibus verbis, *non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta, quandoque varientur humana; præſertim cum vrgens neceſſitas, vel euidens vtilitas id expoſcit; quoniam ipſe Deus ex his quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo,* vt latè dixi *ſub quæſt.* 1. *&* 2. & probant textus *in c. nouit Deus de pœnit. diſt.* 1. *& in c. in commutabilis* 22. *q.* 4. & præter canones ſic probantes facit authoritas Ariſtotelis *lib.* 2. *polit. cap.* 6. ibi *in ciuili ratione non poſſe omnia accuratè ſcribi, ſicut nec in alia qualibet diſciplina.* † Iterum ex eo 3
quia humanæ rationi naturale eſt, vt gradatim ab imperfecto ad perfectum perueniatur vnde qui primo Philoſophati ſunt quædam imperfecta tradiderunt, quæ poſtea per poſteriores perfectius fuere diſcuſſa, examinata, & tradita; ob idque mutationem legum iuſtiſſimam eſſe ex parte rationis ipſius legis humanæ; & ſi non ex parte hominum dici debet.

Confirmatur authoritate D. Auguſtini *lib.* 1. 4
de libero arbitrio c. 6. dum aſſerit legem etiam iuſtam poſſe per tempora iuſtè mutari, ſiquidem mutatâ Republicâ, & eius ſtatu mutari debet, & lex, commutata tempora varias exigant leges, vt iuſtè regatur Populus. † Confirmatur 5
ſecundo, nam iuſtè legis officium eſt Reipublicæ vtilitatem conſtituere, & ſtabilire; ſed hæc non poteſt practicè conſiderari, nec percipi, quam prius inſpectis, ac perpenſis temporibus locis, & gentium moribus, quæ quidem omnia ipſis non vbique pari tramite contingere ſolent; ergo non eadem lex vbique, & ſemper iuſta eſt, nec omnibus moribus, locis, & temporibus aptari, aut conuenire poterit: qua ratione legis mutationem neceſſariam omnino eſſe planè dicendum eſt.

Tertio confirmatur quia cum natura noſtra 6
rationalis ſit, hoc eſt diſcurſiua, & ſucceſſu quodam veritatis indagatrix, nec poſſit, ſicut intellectualis Angelus, qui naturalia omnia ſimul nouit ſubito intima veritatis penetrare, ſequitur vt quemadmodum in ſcientiarum ſpeculatione de fluxu quodam temporis Philoſophi ex imperfecto ad perfectum ſcientias promouerunt, vt 1 *phyſic.* t. de anima, aliiſque libris Ariſtotelis, teſtimonium extat, † & ſic vt in 7
morum correctione ratio practica negotiatur, Philoſophorum antiquorum, tales ille Mileſius, aliique illius ætatis ſex ſapientes ſcientias hucuſque rudes, & incomptas contemplatione polire cœperunt, quas poſt, Plato, & Ariſtoteles expoliuere; ita & Lycurgus, & Solon. & apud Romanos Numa Pompilius ſuas Reſpublicas antea Barbaras, & agreſtes politioribus legibus inſtituerunt; quæ deinceps temporum incrementis exactius ſunt, accuratiuſque, & emunctius cultæ. Et hæc, & alia tradit Sotus

de

de inſt.lib.1.q.7. videndus ad alia plura; etenim vt conſiderat Couarruuias *in c. alma mater p. 2. in princ. ſub num.* 2. primi legum latores, quandoque imprudentes fuerunt ruſtici, ac vulgares, ſicque in diſciplinis creuiſſe hominum vigore.

8 Et docet experientia plurimas antiquas leges horrendas, mutatas fuiſſe cum maxima Reipublicę commoditate, vt latius notat ipſe Ariſt. *d.lib.2.polit.c.6.*

9 Quarto faciunt quæ dico *infra in c. fin. de conſuetudine*, vbi abunde probatur legem ciuilem conſuetudine mutari poſſe; imo Plato *in dialogo 6. de legibus, & lib. 16. ciuilium, vel de Regno*, cuius verba refert Couarruuias in verſ. *nihilominus*, verbo *quarto ſunt*, qui legiſlatorem ſimilem facit; quoad Reipublicæ regimen medico, & nauis Gubernatori: nam vt hi non ſemper eadem præſcribunt, agenda eſſe ad corporis ſalutem, & ad nauigationis tutelam; ſed varia præcepta excogitant, iuxta morbi ſtatum ventorum locorum, & ſyderum pericula: ita Legiſlator, qui Rempublicam adminiſtrat, non eiſdem ſemper vti debet legibus; imo varia neceſſe ſit præſcribat præcepta, & inſtituta, ſecundùm temporum, rerum, & locorum viciſſitudines, ſtatus, & qualitates; alioquin non rectè rem pro vtilitate publica gerere valeat.

10 Alia plura in comprobationem poſſunt adduci; & Præter iura relata probant prædictam concluſionem *textus in cap. erit autem lex diſt. 4. cap. vltimo diſt.* 14. pulcher textus inibi annotante Baldo *in l. vnica in princ. C. de caducis tollend.* eleganter docet ſanctus Thomas 1. 2. *q. 97. art. 1. & quæſt.* 104. *art.* 3. Sylueſter verbo *lex* §. 25. Franſciſcus Patritius *de inſtitut. Reipublica lib. 1. tit. 5.* Sotus, & Couarruuias ſupra, Villalobos *in ſumma part. 1. tract. 2. difficult.* 37. Mantua *lib. 1. dialogo* 14. Tiraquel. *de retract. tit.* 1. §. 9. *gloſſa* 2. *num.* 53. Caſſaneus *in conſuetudinib. Burg. Rub.* 3. §. 2. *in fine num.* 1. *pag.* 97. Perez *lib. 2. ordinam. tit.* 3. *pag.* 199. Bobadilla *in politica* cum multis *lib. 1. c. 5. num.* 8. Gregor. Lopez *l.* 11. verbo *mudar. tit. 3. part.* 5. Saytus *in claui Regia lib. 3. c. 3. num. 7. & cap. 10. num.* 12. Conradus *in templo omnium iudicum lib. 2.* §. 4. *cap.* 1. verſ. 3. & alij multi.

11 Etenim vt conſiderat Sotus *dict. q. 7. & libro art. 1.* ratio expoſcere videtur, vt quoties melius quidpiam occurrit, toties lex humana mutetur, leges quippe humanæ, vt ipſe ait ſub humana ratione, ſicut & cæteræ artes excogitatæ & inuentæ, ſed reliquæ artes occurrente; eo quod melius eſt, ſumuntur; ergo idem dici debere in legibus, vti hoc iuuatur ex Auguſtino *lib. 1. de libero arbitrio* dicente *quod ſi populus bene ſit moderatus, & grauis, communiſque vtilitatis diligentiſſimus Cuſtos rectè lex fertur, quia tali populo liceat creare ſibi Magiſtratus, per quos Reſpublica adminiſtretur. Porro ſi paulatim ille Populus de prauatus habeat venale ſuffragium, & regimen flagitioſis, ſceleratiſque committant, rectè admittitur populo talis poteſtas dandi honores, & ad paucorum bonorum reddit arbitrium*, refert Sotus dicto *art. 1. verſ. prior in fine*, Villalobos *ſupra n. 1.* in fine ex eodem Auguſtino *c. 6.*

12 Et ſic breuiter dico quod cauſæ iuſtæ mutationis, legum ſunt, veluti ſi ſtatum nouum eſt magnæ vtilitatis, & multò maioris, quàm lex antiqua, ſeu quod iſta continet iniuſtitiam, vel ſi ex eius obſeruantia paratur conſiderabile damnum, ſeu quod eius obſeruantia minus affert vtilitatis, quàm eius tranſgreſſio afferat damnum, quia ſicut lex vires non præſtat; imo potius occaſionem peccandi, ſi ex eius obſeruantia plus damni aduertatur, quàm vtilitatis mutari debebit, & addunt Doctores quod eſt cauſa mutandi legem, eſt etiam quando eius cuſtodia parum habet vtilitatis: nam ſicut lex fit ob bonum commune, *dicto cap. erit. autem lex diſtinct.* 4. cum vulgatis, fit vt ne aſpernatur, debeat tolli.

Ex his apparet non eſſe impedimento nonnulla fortiſſima fundamenta, quibus videtur turbari relata aſſertio, non primum *ex dicto cap. erit autem lex*, quo cauetur vt lex debeat eſſe iuſta; ergo ſi lex vetus iuſta fuit, & eſſe debuit, vt legis haberet vim, ſequitur vt ſemper fuerit iuſtum conſtitutum in ea, & eius contrarium iniuſtum. Etenim authore Auguſtino *lib. 1. de libero arbitrio c. 5.* lex eſſe non videtur, quæ iuſta non fuerit, imo vt patet ex illo *c. 8. prouerb Reges per Deum regnant*, & in id ſunt conſtituti, vt iuſta decernant. 13

Quia reſpondetur ex D.Thom. 2 2. Couarruuias, & aliis, quod etſi reuera rectum ſemper debet permanere, rectum per ſe, nec id mutari poſſit; ſed cum rectitudo, & legis iuſtitia conſideretur quoad communem vtilitatem, cui non ſemper vna, eademque res conuenit, vt patet ex iactis rationibus noſtræ concluſionis; ideirco fiet vt talis rectitudo mutetur, veluti ſi cauſa, aut ratio legis mutaretur, aut ea, quando lex condita fuit, talis inquam eſſet quod etſi legiſlator vellet aliam legem ferre, non inquam vulneretur legis antiquæ ratio, vtpote conſtituta in voluntate Legiſlatoris, quemadmodum v. g. contingeret in mutatione legis Regiæ, permittentis parentibus meliorationem erga liberos in tertia & quinta bonorum parte; quæ etſi iuſta ſit, & fuerit, eo quod ex eius diſpoſitione non inſurgat grauis, & maxima inter liberos inæqualitas, nec iuri Diuino, aut naturali præiudicium fiat, nec Reſpublica lædatur: tamen etiam ſi lex iſta reuocaretur, & tolleretur, nihil iniuſtum fieret à Legiſlatore, cum filij æqualem partem ex parentum bonis obtinerent, iuxta doctrinam *textus in cap. 1. de parrochis*, ſecus enim eſſet vt infra dico *in c. ex litteris hoc tit.* quando lex etiam poſitiua ciuili ſemper vigeret ratione recta, vt contingit in legibus cenſuratum Eccleſiaſticarum, & in aliis; ergo euenit vt quoties lex ciuilis, & Eccleſiaſtica quando in eius conſtitutione fuit iuſta, currente tempore, appareat iniuſta, mutata cauſa, poſſit tolli alia noua iuſtiori. 14

Nec obſtat ſecundum fundamentum, quod lex iuſta, habet fundamentum à naturali ratione, quæ eſt immutabilis, vt in principio *diſt.* 5. *& in §. ſed & naturalia. Inſt. de iure naturali*; ergo lex ſemel ſtatuta nunquam mutari valet, cum ſolida eſſe debeat, & perſtans, iuxta Ariſtotel. *lib. ethicor. c. 5.* nam reſpondetur, vt & ſi quælibet iuſta lex habeat, & habuerit originem à ratione vniuerſali naturali, quæ dictat ratione viuendum fore, nihil iniquum agendum, aut ſtatuendum, quod iuris naturalis principium eſt vniuerſale, & immutabile, vt iam *dixi quæſtion. 1. Rubrica hoc titul. infra in cap. fin. de conſuetudine*, ſicut & immutabilia 15.

ſunt, omniaque neceſſario ex hoc principio ſequuntur, atque ita nulla lex vnquam ferri potuerit nec poſſit quæ iniuſta ſit, & ideo contraria dicto principio iuris naturalis.

16 Tamen quoad particulares actus, & leges ſpeciales conſtare aliquam legem olim Reipublicæ congruam, & iuſtam modo non conuenire communitati; & ideo iniuſtam eſſe, ac teuocari poſſe: nam etſi lex humana, qua ex parte ius habet naturale, ſcilicet ratione viuendum nequeat mutari; tamen quo caſu ratione viuamus oſtendit temporum mutatio, hominum, & morum ciuilium, vt oſtendunt eleganter D.Thom. 1. 2. *quaſt.*97. *artic.*1. Couarruuias vbi ſupra *in dict. cap. alma mater in princ. part.*2. *numero ſecundo*, in verſiculo *ad tertiam*, & conſtat ex adductis pro noſtra concluſione, & Sotus *dicto libro primo, de iuſtitia quaſt.*7. *artic.* 1. in verſiculo *reſpondere*, ait quod lex humana deriuatur à naturali per rationem humanam trahentem genus ad ſpeciem; & quia ratio humana non ſatis omnia proſpicit, fiatque hac ex parte immutabilis, & ex ea parte, quod lex naturalis continet principia vniuerſalia, quæ abſtrahunt à ſingularibus: tamen quia leges humanæ nituntur fundamentis particularibus, quæ in actionibus contingentibus, & caducis ſita ſunt; quid mirum, vt ex hac parte queat mutari ſæpius. & ſic additum Ariſt. *ethico. dict. cap.*5. reſpondet quod menſura debet eſſe immutabilis, quatenus fert natura materiæ: tamen menſura mutabilium rerum ſolidiorem non ſufferat perpetuitatem.

17 Ex his etiam reſpondetur ad aliud fundamentum ſolitum deduci ex Nicolai Papæ *dicto diſtinct.* 12. dicentis ridiculum eſſe, & ſatis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus ſuſcepimus infringi patiamur, quia reſpondet Sotus ſupra verſ. *authoritas* poſt verſic. *ad tertiam*, alia vſque in finem adducens ridiculum eſſe citra cauſam vrgentiſſimam Patrum ſanctiones infringere, ſecus dum cauſa adeſt legitima.

18 Vnde infero non ob quam cumque cauſam, nec omnibus licere legem humanam mutare, etiamſi aliquid boni ſecum afferat, niſi quando bonum ſit ita magnum, vt cum illo damna recompenſentur, quæ ex mutatione ſolent crebrius oriri. Etenim vt poſt D.Thom. *dict. quaſt.*97. *art.*2. omnes docent, addit Sotus *dict. art.*1. *quaſt.*7. quod mutatio ſuapte ingenio per ſe ipſam detrimentum affert.

19 Quia cum conſuetudo ſeruandæ legis fuerit quodam pacto in naturam vera, & conſuetudo altera natura dicatur, ſequitur vt mutatio ipſa legis, ſit naturæ mutatio, quo fieri ait, vt quæ contra conſuetudinem fiunt, etiam dum grauia leuia ſunt exiſtimentur, atque ob eandem cauſam veneranda legis canities amore retinendo humanos animos, ea extincta, quid inuidiæ ſecum trahere.

20 Ob idque benè Vlpianus *in leg.* 2. *ff. de conſtitut. Princip.* dixit vt in rebus nouis conſtituendis, debeat eſſe euidens vtilitas, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt. Tamen vt ipſe proſequitur in mutatione legis, debet eſſe magna maturitas iuxta conuenientiam Reipublicæ modo dicto, vt conſiderat etiam Couarruuias *ſupra in dicto cap. alma num.*3. ex Ariſt. *lib.*5. *ethicor. cap.* 7. dicente *ſimils modo non naturalia, ſed humana iura, non eadem vbique ſunt.*

21 Nam nec Reſpublica apud omnes eadem eſt, ſed vna tantùm, vbique ea eſt, ſecundùm naturam, quæ optima eſt, id eſt quæ naturali ratione ad communem vtilitatem regitur: qua tamen ratione perpenſa (ex Michaële Epheſio Ariſtotelem optimè explanante) Couarruuias addit quod non eadem conueniunt omnibus Reipublicis.

22 Ex quibus concludendum eſt, quod cum variè in diuerſis Reipublicis totius orbis ab ipſo condito, legum conditores Condiderint eas in vtilitatem cuiuſlibet; quæ ſi fortè de vna ad aliam conſiderentur viſu aliquas cenſeremus dignas, non ſic reſpectu propriæ Reipublicæ, in qua potius cenſeret neceſſarias ad modum, difficulter ad legum mutationem deueniendum eſſe, etſi non negandum, poſſe mutari, quando ſe ſe affert ratio noſtræ aſſertionis.

23 Et licet Sotus *dicto lib.* 1. *de iuſtitia dict. q.* 7. *art.*1. verſ. *caterum* tractet quæſtionem an legiſlator, abſque vlla cauſa pro ſuo libito valeat commutare, & in aliquibus caſibus concludat valere: tamen concludit ex omnium doctrina mutationem fieri poſſe.

24 Verùm vt Couarruuias refert olim non ſine pœna externa contingebat, quia vt docuit olim Zaleucus Laerenſis Legiſlator eam legem, tulit vt ſi quis nouam legem laturus eſſet eam ad Populum circumpoſito ceruici laqueo ferret, vt niſi ob eximiam eius vtilitatem probata foret laqueo tractus ſuffocaretur, & morte periret: ſic etiam refert idem conſtare ex Demoſthene contra Timocratem, & Zerochle apud Stobeum *ſermo* 33. idemque fere tradere Polybium *lib.*22. & de Charondæ Thurij lege. Diodorus Siculus *lib.*12. *Bibliotheca.*

25 Et vt hæc omnia in praxi clareſcant magis aduerto breuiter ex longè dictis à Soto *dict. lib.*1. *de iuſtitia quaſt.*7. *art.*1. in verſ. *hac ergo regula*, & verſ. *in reſponſione*, ne pro quacumque cauſa etiam ſi videatur egregia ratio perſoluendi officia Diuina, & alia, quæ ad cultum ſpectant mutetur, cum fieri aliter poſſit abſque detrimento, & ſcandalo. Et quia populus oculos habet immerſos, & affectos animos reprehendit ipſe author diuerſitatem breuiarij pro diuerſitate religionum, deſiderans vt in vniuerſali Eccleſia vnico tantùm vteretur, eiſdemque cæremoniis, & cantu.

26 Et inſuper addit quod etſi legiſlator penes quem ſumma eſt poteſtas, legem tolleret ſine cauſa, & factum teneret, hoc eſt nullam deinde haberet vim legis, niſi quatenus vim retineret iuris naturalis, ſeu Diuini. Tametſi lex Reipublicæ conduceret, graue crimen committeret.

27 Videlicet ſi Papa tolleret annuam confeſſionem, maneret ius tantùm Diuinum confeſſionis, vel ſi Cæſar abrogaret legem ſuſpendendi fures, maneret ſaltem ius naturale, vt punirentur, firmat, vt res clara quia lex niſi vim habeat coerciuam, non eſt lex, & quod hanc vim habet à Principe, vel à Republica.

28 Addit inquam ſecundo quod lex, quam nouam conderet, vel inquam alteram mutaret, ſi non eſſet pro communi bono, vel eſſet intollerabilis, non haberet legis vim: nam etſi

quam

quam ipſe abrogaret reuera eſſet abrogata, ſed
non tantùm legiſlatorem poſſe in legum latio-
ne, vt quam ipſe tulerit, ſtatim ſit firma, & vali-
da niſi iuſta fuerit firmans hæc omnia, tam de
ſæculari, quàm Eccleſiaſtica poteſtate proce-
dere.

29 Addens aliud ſingulare de Eccleſiaſtica, nem-
pe quod nec Papa, nec concilium in his legum
poſitione, & mutatione, quæ familiæ Chriſtia-
næ neceſſariæ ſunt, vtpote quod Spiritu ſancto
reguntur, errare non potuerunt, iuxta quæ ad-
duxi *in fine cap. 2. de ſumma Trinitate, & ſide Ca-
tholica*, nunquam ſcilicet permittatur Diuinitus
Papa, aut Cunctas leges ieiuniorum tollere, aut
legem confeſſionis in decennium protelare,
quia impedimento quam maxime huiuſmodi
leges Reipublicæ referunt, nec rurſus præcipe-
re permittatur, vt cum primùm quiſquis con-
ſcius ſibi fuerit mortalis culpæ ad aures ſacer-
dotis confeſſurus aduolet, quia lex eſſet intol-
lerabilis: ita ſolus.

30 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ceſſante
legis cauſa in particulari, ceſſat eius obligatio
reſpectu talis. Vt reſpondeas, leges quæ ſcripſi
in c. cum ceſſante 60. de appellationibus q. 1. à n. 1.
& ex verſ. *ad ſecundam*, vbi dixi alia, quæ hîc
poſſunt adiici doctrinaliter, nunc verò video In-
terpretes laborare admodum in ſedanda hac dif-
ficultate; etenim ſunt multi aſſerentes, quod vt
obligatio legis ceſſet, requiratur vt eius ratio, &
finis adæquatus, ceſſet in communi, & vniuer-
ſaliter, nec ſufficere, vt ceſſet in caſu particulari,
quia lex conditur propter bonum commune, &
ſic quamuis ceſſet in caſu particulari, retineat
31 adhuc obligandi vim. † Et confirmatur, quia vt
dixi ſupra hac quæſtione, & in Rubrica lex fer-
tur propter bonum commune, & publicum, ſed
ad bonum publicum ſpectat, tandiu legem ſer-
uari, quandiu illa abſque peccato, vel graui in-
commodo, aut alterius fortioris legis præiudi-
cio ſeruari poteſt; ergo ſeruanda eſt cum lex om-
nis ſit medium ad publicum bonum promouen-
dum, conſeruandumve.

32 Et confirmatur quia certum eſt poſſe legiſla-
torem ſubditos obligare ad legem ſeruandam,
etiam quando in caſu particulari ceſſat ratio le-
gis modo non ceſſet in vniuerſum eius ratio, ſed
præſumendum eſt velle eos ſic obligare, quando
etiam ceſſat in particulari, modo non ceſſet cau-
ſa in communi; ergo.

33 Et conſtat maior quia legiſlator poteſt ad
omne id ſubditos obligare prudenter faciens
ad bonum commune promouendum; ergo
cum eius officium ſit per leges bonum com-
mune promouere, præſumi debet, vt quid-
quid ſuis legibus facit ad illud promouen-
dum, ſic à legiſlatore intendi; ergo dicen-
dum eſt, vt quandiu lex per ſubſtractionem
totius cauſæ vniuerſaliter non ceſſat, præſtet pu-
blico bono eius obſeruatio, tum vt ciues per
obſeruantiam aſſueſcant leges magis æſtima-
re, ac venerari, & ſuperioribus facilius obe-
dire.

34 Tum vt ne facilè occaſionem arripiant tranſ-
grediendi leges prætextu, quod earum cauſà in
caſu particulari ceſſet.

35 Tum denique quia cum omnis lex verſatur
circa aliquem actum virtutis, expedit bono pu-
blico, vt ciues frequenter circa tales actus ſe
exerceãt, cum legis finis ſit bonos efficere ciues.

Hanc ſententiam docent Suarez *de legibus* 36
lib. 1. cap. 6. & lib. 3. cap. 23. lib. 5. cap. 25. Salas
*de legib. tract. 14. diſput. 10. ſect. 4. num. 19. diſp. 5.
ſect. 7. num. 14. & tract.* de cenſ. *dub. 8. num. 16.*
Anguianus *de legibus lib. 1. cont. 3.* Pontius *de
matrim. lib. 5. cap. 5. num. 7. & 8.* Vaſquez *in p. 2.
tom. 2. diſp. 163. cap. 3. num. 19. & opuſculo de reſt.
cap. 2. §. 2 dubio 14. n. 5.* Molina *de iuſtitia tom. 1.
diſp. 8. ad 3. argum. 2. ſententia*, Reginald. *tom. 1.
lib. 13. cap. 18. queſt. 3. num. 180.* Sanchez *in ſum-
ma tom. 1. lib. 4. cap. 15. n. 37. & de matrim. tom. 1.
lib. 3. diſp. 3. num 5 & 9.* Rebellus *de obligat. iuſt.
p. 2. lib. 1. queſt. 13. num. 7.* Conink *de ſacramentis
diſp. 7. dubio 9, num. 86. & diſp. 14. dub 14. num. 144.*
Beccanus *in ſumma Theolog. part. 2. tract. 3. cap. 6.
concluſ. 4. n. 5. in fine*, Villalobos *in ſumma tom. 1.
tract. 2 dub. 36. n. 6.* Miranda *in manuali prælato-
rum 2. p. q. 25. art. 23. concl. 2.* Sotus *de iuſtitia, &
& iure lib. 1. q. 6. art. 2.* Lorca *in p. 2. tom. 2. diſp. 26.
de legibus*, Aragon. *in 2. 2. queſt. 62. art. 4. de do-
minio*, Medina *in part. 2. quæſt. 98. art. 6.* Salonius
*in 2. 2. tom. 1. queſt. 5. art. 4. concl. 5. ad 1. argum. de
dominio*, Layman *in Theologia morali lib. 1. tract 4.
c. 21. num. 3.* Bonacina *de legibus diſp. 10. queſt. 2.
puncto 8. §. incidens n. 13. & de reſtitutione diſp. 3.
queſt. 1. puncto 3. num. 2.* Naldus *in ſumma* verbo
lex num. 3. idem Vaſilius Pontius *de impedim.
matrim. caſu 31. q. 2. §. 5.* Pitigianus *in 4. ſentent.
tom. 2. diſp. 15. queſt. 2. art. 3.* Portel. *in addition. ad
dubia regularia* verbo *lex num. 4.* Vega *in ſumma
tom. 2. cap. 23. caſu 13.* Felicianus *de cenſibus to. 2.
lib. 1. cap. 8 num. 6.* Sarmiento *ſelectar. interpr. lib. 3.
c. 12. num. 8.* Couarr. *in 4. parte decret. c. 6. §. 9. n. 8.*
Malderus *in p. 2. queſt. 96. art. 5. & 6.* Sayrus *in
claui Regia lib. 3. cap. 2. dub. 6. & cap. 7. num. 11.*
in fine, & *num. 13.* in fine Pater amicus rationi-
bus iam adductis contra Dianam *tom. 5. de iuſti-
tia diſp. 7. ſect. 4. num. 30.* & alij relati à Barboſa
axioma 186. num. 9. per textum in l. in omni, vbi
Bartol. *ff. de adoption. l. quod dictum, ff. de pactis.
l. fin. ff. ad ſyllanian. l. ſi maritus §. ſcripſi, ff. ad
legem Iuliam de adulter. l. adigere §. quamuis ff. de
iure patronatus, cap. etſi Chriſtus de iureiur.* cum Pi-
chardo, & aliis.

Quod ceſſante ratione legis negatiuè, & con- 37
trariè ceſſat lex, & cum Robles quod ratione
finali legis ceſſante, non ceſſat lex, quando tra-
ctatur de lucro captando, ſiue quærendo; &
quod vna ratione legis ex omnibus ceſſantibus,
non ceſſat legis diſpoſitio, vt latè diſputat An-
guianus *dicta cont. 3.* ſed limitat *ex §. affinitatis.
Inſt. de nuptiis, l. librorum §. 1. ff. de his qui notan-
tur infamia*, ſi plures ſint rationes legis, quia vna
ceſſante, lex non ceſſat, niſi plures cauſæ colle-
ctiuè exprimantur in lege, quia vna ceſſante, ceſ-
ſat lex, ſic cum Guiurba, Barboſa, Tiraquello,
Deciano, & aliis faciunt infra dicta in fine.

Alij etiam Doctores ex doctrina Scaciæ *tract.* 38
de commerc. §. 1. n 511. exiſtiment, vt quando lex
ceſſat in ſua generalitate, tunc non ſolùm ceſ-
ſet in vno, ſed etiam in omnibus, & tunc reduci
ad non legem, quaſi tunc eſſet correcta ratio le-
gis, & ſic ipſa lex † & ita docent quod ſi in ali- 39
quo particulari caſu ceſſat finis adæquatus, &
totalis, & ratio legis ceſſabit, & eius obligatio,
quia valet argumentum de toto ad partem, ſed
quando ratio legis ceſſat in totum, ceſſat etiam
lex; ergo quando ratio legis ceſſat in partem,
ceſſabit etiam in partem, ex authoritate legis,
quæ de tota, *ff. de rei vindicatione.*

40 Et confirmatur quia cum ratio legis adæqua-
ta, ceſſat in generali, ſeu comparatiuè reſpectu
omnium perſonarum, ac temporum ceſſat in ge-
nerali obligatio legis; ergo cum ratio adæqua-
ta legis ceſſat in aliquo caſu ſpeciali, ſeu com-
paratione alicuius perſonæ, & temporis, ceſſa-
41 bit obligatio legis in particulari, † quia ita ſe
habet lex in vniuerſali ad rationem acceptam in
generali, ſicut lex in particulari ad rationem ac-
ceptam in caſu ſpeciali, ſed quando ratio legis
ceſſat comparatione omnium, ceſſat obligatio
legis, reſpectu omnium; ergo quando ceſſat
comparatione vnius, ceſſabit obligatio legis
42 comparatione illius. † Et deinde quia lex non
ſolùm obligat omnes in generali, ſed ſingulos
in ſpeciali; ergo ſicut deficiente ratione apud
omnes, manent omnes deobligati, ita deficien-
te apud vnum, manebit vnus deobligatus:
hanc docent, & tenent Nauarrus *tom.4.comment.
in Rubrica de iudiciis num.74.* Henriquez *lib.11.
c.17.n.2.in gloſſa litt. O, & lib.10. c. 15. num. 8.
in gloſſa littera R.* Comitolus *in reſponſ. moral.
lib.7.quæſt.1. num.10.* Abbas *quia in inſulis de re-
gular.* Angelus verbo *lex num.4. caſu 7.* Soſa *in
Bulla. Clem.8. de largitione muner. fundam. 3.* Sa,
verbo *lex num.1.* & verbo *Ludus num.1.* Megala
in 2.2. lib.2. c.7. quæſt.2. n. 55. Granatus latè in
*2.p.D.Thom. controuerſ. 7. tract.3. part.1.diſp.15.
ſect. 2.* Ioannes Caramuel *in comment. ad regul.
S.Benedicti, diſp.5.num.50.* & vt probabilem ad-
mittit Machadus *de perfecto confeſſario tom. 1.
lib.3.p.4.tract.4.docum.4. num.2.* & Diana *part.7.
tract.10.reſ. 33.* vbi licet negatiuam dicat pro-
babilem, & fortè probabiliorem, hanc comple-
ctitur, vt ſatis probabilem, & antea *p.1.tract.10.
reſ. 28.* dicens nunquam ſe potuiſſe intelligere
diſtinctionem, legem tunc non obligare quando
finis eius ceſſat in generali, ſecus autem in par-
43 ticulari, † reſpondens fundamentis primæ ſen-
tentiæ, vt licet leges condantur propter bonum
commune, adhuc etiam eas obligare, etiam ſin-
gulos ſubditos in particulari, & in ſingulis ha-
bere eam rationem, propter quam conduntur;
& ſic vt quando in aliquo particulari caſu ceſſat,
44 ceſſet etiam legum obligatio † deducens ex hac
concluſione, & reſolutione pro confeſſariis, &
reſponſoribus caſuum conſcientiæ, quod poſſint
tollere in praxi quotidianos ſcrupulos, difficul-
tates reſoluendo: iterum confirmat *p.5. tract. 14.
miſcel.2.reſ.96.*

45 Ego inquam exiſtimo vtramque ſententiam
benè intellectam non eſſe diuerſam, ſi conſideres
ea, quæ latè dixi *in c.12.de iudiciis ſub q. 3.* vbi
quando dicatur vt lex ceſſet negatiuè, quando
contrariè, dum ibi egi *de epicheia, & legis inter-
pretatione,* & illa, quæ adduxi *in d. c.cum ceſſante
q.1.à num.1.* iuxta diſtinctionem, ſeu exemplum,
quod ibi retuli ex Faquin. ex quibus benè hæc
difficultas plenè intelligitur, & ex his, quæ do-
cent Guillelm. Zouius *conſ.14.n. 12.* vbi affir-
mat conſtitutionem non illaqueare tranſgreſſo-
res, ſi finis non violatur, propter quē facta eſt, vt
viſum eſt, Hurtado de Mendoca *2.2.to.1. diſp.64.
46 ſect.3.§.26.* † Vbi acutè obſeruat Dueñas eſſe le-
gis interpretationes, altera quæ propter fine re-
motū præcipitactiones, alioquin de ſe honeſtas,
quæ ſublato ordine ad finem remotum habent
ſpecialem honeſtatem, & ſunt materia virtutis,
vt ieiunium, quod habet compeſcere motus tur-
pes, & præcipit abſtinentiam, quæ moderata
eſt per ſe materia temperantiæ, & laudabilis, &
ob id ſi quis abſque periculo turpium motuum
veſceretur contra legem ieiunij, adhuc peccaret,
quia manet alius finis proximus legis, nempe
exercitium temperantiæ. Et ob id etiam carentia
periculi Luxuriæ, non excuſat à ieiunio, vt poteſt
confirmari ex doctrina, quam retuli infra *in c.di-
lectis de dolo, & contumacia.* In aliis verò legibus,
quæ alium finem non habent, niſi vitare dam-
num ex aliqua actione, cuius omiſſio per ſe non
pertinet ad materiam alicuius virtutis, vt hæc de
non diſputando laico in rebus fidei, vt *in c.inhi-
bemus de hæreticis,* in laico docto ceſſat, ob quam
poterit diſputare: ſic Diana *d.reſ.96.p.5.tract.14.*
vt ſupra dixi *in Rub.de fide q.5.à n.1.* ex his intel-
liges quæ ſcribit nouiſſime Pater Valente *de
concordia iuris Pontificij p. 2.* ad titulum noſtrum
diſp.5.ſect.4t 194. dum agit de quæſtione vtrum
ceſſet ratio ceſſante lege, vel è contra conſtitutio
intercedat ceſſante ratione.

Ad tertiam quæſtionis partem an legis anti- 47
quæ deciſio tollatur ex clauſula non obſtante,
vt reſpondeas leges quæ dixi infra, *in c. cæterum
de iuramento calumniæ q. 1.* dum egi de illa, *an
clauſula non obſtante aliquis operetur, vt auferatur
legis antiqua deciſio:* & ibi dictis addo quæ no-
tabiliter ſcribit Barboſa *de clauſulis* cum multis
ab eo citatis, clauſula *non obſtantibus 82. ad 88.*
† qui dum *in d.82. num.4.* dicit quod tollit om- 48
nia, quæ diſpoſitioni, in qua eſt appoſita obſtare
poſſunt, poſteà *à n.15.* vt quamuis per clauſolam
generalem, ſeu aliam ſimilem non videatur de-
rogatum legi, ſeu conſtitutioni habenti clauſu-
lam derogatoriam, ad futuras tamen ſufficere,
ſi addita fuiſſent verba illa *etiamſi de ipſa,* vel de
ipſis oporteret facere ſpecialem mentionem, li-
cet non ſit nominata in indiuiduo: latè ipſe
clauſula 83. † Et *num. 16.* dicit quod hæc clauſula 49
non facit vt cenſeatur derogatum ſtatuto parti-
culari, non enim præſumi ait Principem voluiſ-
ſe priuilegio ſuo hac clauſula munito ſtatuta
tollere ciuitatis cum Menochio, Moneta, Felino
in c.nonnulli de reſcript.n.6.& 23.

Sed an per illam clauſulam *non obſtantibus* 50
conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis,
cenſeatur derogatum regulis Cancellariæ. Fla-
minius *de reſignat. beneficiorum lib. 3. quæſt. 7.
num. 176.* negatiuè reſoluit, tractant Selua *de
benef.part.4. quæſt.46. col.4.* Sarnen. *in proœm. re-
gular. Cancellariæ quæſt.5. & quæſt.vltima,* Marta *de
clauſulis, clauſula 79.num.14.* Chochier *in proœm.
regular. Cancellariæ num.31.* & poteris reſpondere
ex his, quæ dixi ſupra *de regulis Cancellariæ*
quam vim habeat *in Rub. noſtra quæſt. 12.* vbi
egi de quæſtione *an regulæ Cancellariæ dicantur
propriè leges.*

Ad quartam quæſtionis partem an iura tranſ- 51
gredi liceat ex cauſa, & reſpondent affirmati-
uè Innocentius *in c. 5. hoc tit.* Baldus *in l. etſi
ſeuerior. Cod.de infam.* ibi Salicetus, idem Bald.
*in auth. ſed nouo iure, C. de ſeruis fugitiuis, colum.
penult.* Felin. *in dicto c.1.* Iaſon *in leg.1. C.de pre-
cibus imperat. offerend.* Decius *in regula quoties
in principio, ff. de regul. iuris,* Abbas *in cap. inter
alia de immunitate Eccleſ.* Hypolitus *in l. is, qui
cum telo, ff. ad leg.cornel.de ſicariis num.73* Ioan-
nes Neuiean *in ſua ſylua nupt. lib.5.* Matthæus
de Afflictis *in deciſ. Neapol.391. num.10.* Boërius
in deciſ.259. num. 7. Catelan. Cotta *in memorab.
iuris,* verbo *decretum maioris,* Gratianus *regu-*
la

la 268. Iulius Clarus *in pract. crim. lib.* 5. §. 1. *n.* 10. Ioannes Matthieneus in ſuo *dialogo* 3. *p.*
52 *c.*64. *n.*5. *&* 6. † Er confirmatur ex nonnullis, quæ duo infra *in c.ex litteris hoc tit.* dum ago de quæſtione *an pœna à iure ſtatuta poſſit ex cauſa moderari*, & ex nonnullis, quæ dico latè *in c.*1. *de re iud.* vbi *de ſententia contra leges, & ius lata.*

53 Ex quo infero primo quod licet Epiſcopus non poſſit ſtatuere contra ius *Clem. ne Romani de electione*, melius *in c. quod ſuper his de maioritate, & obedientia, & in c. vt animarum* 2. *hoc tit. lib.*6. Iuxta quæ longè dixi ſupra *in Rubrica q.* 10. *à n.*1. Tamen vt ibi latè dixi ex cauſa vrgenti, euidenti, & neceſſaria, poterit contra ius ſtatuere, vt præter ibi relatos ſingulariter dixit Baldus *in l. omnes populi ff. de iuſtitia, & iure col.* 6. *per textum in l. hominem ff. mandati*, Panormit. *in c. dilecti ad finem de appellat. & in c. fin. col.* 2. *de conſuet. & in c. at ſi Clerici §. de adulterio* 5. *col. de Iudiciis*, vbi exclamat pro Baldi doctrina, & vbi ego dixi circa finem *de caſibus, in quibus ratione neceſſitatis diſpenſat Epiſcopus.* Iaſon alios referens *in d. l. omnes populi n.*31.

54 Infero ſecundo ex eodem Baldo *in Rub. C. qui admitti*, & ibi Ludouico Romano, & Iaſone *in dict. l. omnes populi n. fin.* Cataliano Cotta *in memorab. iuris* verbo *armorum offendibilium*, verſ. *& notabis*, quod etiam ſtatuta iurata ex cauſa poſſunt tranſgredij ad quod applicabis plura, quæ ſcripſi *in c. pen. de iureiurando.*

55 Tertio infero ad vnum ſingulare, & practicabile nimis, quod licet ex proceſſu informatiuo, non liceat delinquentem torquere: tamen in atrocioribus benè liceat: ſic Clarus nullum pro ſe allegans ſupra *in pract. crim. lib.* 5. §. 1. *n.* 10. docent etiam Matthæus de Afflictis *in deciſione Neapol.* 391. *num.* 10. Gratian. *dicta regula* 268. in verſ. *ex quo*, idem Latius *regula* 468. *torqueri prima limit.* & quod licet id aliquando receptum non ſit ab aliquibus viris grauibus, illi ait placere eorum opinionem ex prædicta communi reſolutione, quam etiam tenet Angelus *de maleficiis parte etiam veſtem num.* 13. vbi dixit ſe ita practicaſſe Caſaneus alios referens *in conſuetud. Burgundia, Rub.* 1. §. 6. *gloſſa qui nouos excede dixhures n.*14. Bernardus Diez, & ibi Salced. *in addition. regula* 433.

56 Sed prædicta regula limitatur, ſiue declaratur vt procedat in iudicibus ſupremis, & non in aliis, vt docet idem Bernard. *dict. regul.* 433. ex Iaſone, qui benè tradit *in l. qui iuriſdictioni ff. de iuriſdictione omnium iudicum num.* 4. *& in §. ex maleficiis Inſt. de actionib. n.* 15. Et aliter ſecundo limitat idem Iaſon *in l. cum ſeruus n.* 9. *ff. de condict.* cauſa data, cauſ. non ſequuta, pluribus fundamentis Tiraquellus *de pœnis temper. cauſa* 49. *num.* 16. & Gratianus ſupra *num.* 1. in fine, qui *num. fin.* cum Paulo, Felino, & aliis, dicit quòd iudex ad hoc vt excuſetur, tenetur exprimere in ſententia cauſam quare leges tranſgreditur, iuxta quæ latè dixi *in c.* 1. *de re iudicata*, & tenent Abiles *in capitibus Prætor cap.* 1. *gloſſa de rechamente num.*9. Matienc. *in leg.* 1. *titul.* 11. *gloſſa* 2. *num.*53. *in fine lib.*5. *recopil. & pro limit.* 1. faciunt plura, quæ adduxi ſub *c. dilecti* 6. *q.* 11. *&* 12. infra *de iudiciis.*

57 Hic adiunges quæſtionem, de qua ſupra, an quando conſtat de lege, & eſt dubium an obliget in aliquo, liceat facere contra illam ſupra *in Rubrica quæſt.*6. verſ. *ad ſecundam:* & an tranſgrediens legem ex contemptu peccet mortaliter ſupra *c.*1. *q.*5.

Ad aliud adductum de abrogatione, caſſatione, ſeu derogatione legis ſatis, ſuperque explicatum relinquitur in verſ. *ad primam* huius quæſtionis, vbi *de mutatione, ſeu variatione, & annullatione antiquæ legis*; igitur abrogatio in ſua rigoroſa ſignificatione latina, eſt idem quod auferre, abradere, caſſare ex toto legem aliquam, aut imperium derogare, idem quod aliquid legis auferre, vtpote quod obliget in vno, 58
aut altero caſu, & in alio non item. † Huc pertinet priuilegium, & reſcriptum, quorum officium eſt aliquid ſpeciale facere, vel ſecundum ius, aut præter ius, aut contra ius, vt infra dico *in Rubrica de reſcriptis*, & diſtinguens Sotus *lib.*1. *de iuſtitia q.*7. *art.* 3. verſ. *quo hac autem*, Azor. *lib.*5. *inſtit. moral. c.* 15. ſtatim in princ. Thomas Sanchez *lib.*8. *de matrim. diſp.* 1. *n.* 1. & omnes 59
per textum *in l. derogatur n.*102. *ff. de verb. ſignif.* † 60
Dicentes quod abrogatio, & derogatio differunt in eo, quod abrogatio eſt legis iam obligantis ſubditos omnino à legiſlatore, caſſatio, derogatio, quæ tantùm ex parte legem tollit.

Irritare vero legem, ſit impedire legem, & 61
caſſare, ne robur obligandi conſequatur, vt ſi legem à ciuibus conſtitutam Principis confirmatione indigentem, vt obliget, Princeps minimè confirmet, ſed caſſet: ſic citati, & alij, ex quo iam vides qualiter irritatio differat ab abrogatione, & derogatione legis, & applicabis nonnulla, quæ adduxi *in Rubrica* ſub *quæſt.* 15. *&* 16. & alia, quæ ibi adduxi *de ſtatutis populi, & ciuitatis*, quæ ad obligandum, regia confirmatione egent.

Ad quintam quæſtionis partem an Epiſcopus 62
poſſit transferre feſtum alicuius ſancti in alium diem, ſeu aliquam vigiliam; & licet acerrimè Pater Gobat *in theſauro indulgentiar. part.*2. *q.*17. *c.*7. *num.*331. referens exempla, vt queant Epiſcopi ſic tranferre, eo quod Epiſcopus poſſit circa ſuos ſubditos quidquid poteſt Papa in vniuerſali Eccleſia, niſi ipſi ſit ſpecialiter prohibitum, vt ex communi Canoniſtarum docet Sanchez, *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 61. cum multis ab eo relatis; pro quo videntur facere quæ adduxi *in cap. at ſi Clerici* circa finem de nonnullis diſpenſationibus Epiſcoporum; non enim in caſu hoc videntur Epiſcopi auferre feſtum diem, ſed tantùm illum transferre in aliam diem diſtinguendo, ſeu qualificando, vt aduertit Alexander *conſ.*106. *num.*15. *&* 16. *lib.* 2. † Tamen 63
dicendum eſt id non poſſe, quia cum in lege ipſa non tantum ſit feſtum, aut vigilia, ſed etiam dies, in qua quotannis debet ſeruari, ſequitur vt ſi Epiſcopus poſſit transferre feſtum, quod ſaltim legi derogaret in vna parte, quod ſibi non licet, quia cum feſta, & vigiliæ pro ſanctis ſint à Pontifice inſtitura, non poteſt Epiſcopus circa illa aliquid diſponere, cum ſit inferior, & nullam habeat poteſtatem circa id, quod ſuperior determinauit ex textu *in l. formam C. de officio Præf. Prætor. c. cum inferior de maioritate, & obed. Clem. ne Romani de electione, gloſſa* verbo *figura in c. fin. de hæret. lib.*6. *gloſſa.* verbo *mandamus in Clement. ſæpe de verb. ſignif.*

Etenim inferiori non licet contra factum ſu- 64
perioris, etiam diſpenſando venire *l. pen. §. penultimo ff. de aqua pluuia: argum. legis ille à quo §. tempeſtiuum ff. ad Trebell. l. nam & Magiſtratus ff. de*

arbitris c.litteras de reſtit. ſpoliator. cap. ſuper eo de vſuris, c.vt noſtrum de appellat. Sutdus *conſ.*558. *num.*2.

65 Sic docent Barboſa, quem refert idem Gobat teſtatus à congregatione eſſe vetitum, ne feſta aliter transferantur, quam permittant Rubticæ, & Gauant. *p.*4.*tit.*9. *num.*24. miratur de quodam Epiſcopo Italo, qui auſus fuit feſtum Annuntiationis Deiparæ, quod tunc anno 1622. ceciderat in diem Paraſceues, etiam quo ad forum transferre, cum & hæc mutatio feſti vniuerſalis, excedat facultatem Epiſcopi & ea mutatio Romæ, Laureti, aliiſque locis facta non eſſet. Et in terminis docent Leandrus *de præceptis Eccleſia tract.*5, *diſp.*10. *q.*42. impugnans tranſlationem vigilię ſancti Matthię, quando incidit in feriam tertiam poſt quinquageſimam, contra ipſum Gobat, Paſqualigum *deciſ.*180.*num.*2. Homobonum *col.*1. *conſil. moral. pr.* 5. *p.* 2. *reſponſo* 67. & Eminentiſſimus Cardinal. Lugo, vt refert Diana *p.*10.*tract.*16.*reſ.*7, legendus fuit in voto annis prateritis ſanctiſſimi D.N. Innocent. 10. non debuiſſe dictam vigiliam transferre in alium
66 diem. † Et pro hac noſtra opinione, non obſtante tranſlatione feſti S. Michaëlis Archangeli, quæ ſolet fieri in locis à Croniano vicinis, in Dominicam diem, ſeu alteram ſeptimanam, ne ceptâ vindemia impediatur; & quod quidam Vicarius Generalis anno 1636. feſtum S.S. Philippi, & Iacobi, quod tunc occurrebat cum feſto Aſcenſionis ſuo decreto diſtulerit in feriam ſecundam proximè ſequentem. Sed cum has tranſlationes nunquam audimus alibi factas, & reuera ſint contra iuridicam diſpoſitionem, ſequitur non permitti, vt ab Epiſcopis fiant in ſuis Diæceſibus; etſi Gobat teſtetur vſu receptum in quibuſdam Epiſcopatibus Germaniæ vigiliam ſancti Mathęi transferre in Sabbatum antecedentem, quando occurrit in feria tertia, vulgò *dia de carnes tollendas* poſt quinquageſimam; ſic Diana, & facit doctrina Suarez *lib.*6. *de legibus c.*14.*à n.*6.

67 Nec obſtat *textus in c.conſilium de obſeruatione ieiunij*, vbi propter occurrentiam alicuius feſti ab Eccleſia inſtituti permittit, addit, præcipit, quod ieiunium in illa incidens transferatur nec quod Leo X. & Vrban. VIII. inſtituiſſent tranſlationem vigiliæ ſancti Ioannis Baptiſtæ incidentis in feſtum corporis Chriſti, anticipando illam in feria quarta antecedentis diei, quia hæc ſunt ſic facta Pontificia authoritate; ob quam cauſam vſus Eccleſiæ rectus eſt, dum videmus ſæpius quotannis vigilias ſanctorum, ſeu feſtorum incidentium in feria ſecunda ieiunari vniuerſaliter in die Sabbati antecedenti, ne dies Dominica ieiunetur.

68 Ad vltimum de epicheia, ſeu legis interpretatione, vt abundè reſpondeas adiunges hîc quæ adduxi latè *in c.cum veniſſent* 12. *de iudiciis à q.*1. & in terminis *q.*3. & ibi latè explicui, an inferior queat legem dubiam ſuperioris declarare: aliquid infra *in c.ſi quando de reſcriptis.*

AD TEXTVM in capite nam concupiſcentiam IV.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Lex quæ vno malorum prohibito, cætera exinde orientia prohibet, bona eſt, &* n. 2.
Probibitum omne à lege peccatum eſt, & omne illud, quod inde ſequitur d.n.1 *explicatur late* q.1. infra à n.37.

3 *Legiſlator non debet promulgare legem punientem omnia crimina; non enim omne illicitum punitur, ſed idem tantùm, quod lex ſtatuit eſſe delictum.*

4 *Permiſſio inter legis virtutes connumeratur.*

HOc textu talis communis, 1
concluſio deducitur, quod omne prohibitum à lege peccatum eſt, & omne illud, quod ſequitur; id eſt lex, quæ vno malorum probibito, cætera ex inde Orientia prohibet, bona eſt, quod deſumitur ex D. Auguſtino *ſuper epiſtolam ad Rom. c.*7. & refertur ab Antonio Auguſtino *collect.*5. *decretal. lib.* 1. *tit.* 1. *c.*7. & deducunt antiqui, & Moderni Doctores.† 2
Ex quo fit quod vt plenè agas, debeas hîc repetere alia, quæ adduxi ſupra *in cap.*1.*q.*2.3.*&* 4. vbi qualiter lex ſub peccato prohibeat, ſiue mandet, item quæ adduxi *in Rubrica ſub quæſt.*2. vbi *an lex humana poſſit præcipere, quod præceptum non eſt lege naturali, aut Diuina.* Et quas conditiones debeat habere lex humana, vt ſit bona; & ibi *q.*5. *& q.* 6. vbi an peccet frangens legem acceptatam.

Et in verſ. ibi *omnia*, quatenus notant Do- 3
ctores quod legiſlator non debet legem promulgare punientem omnia crimina, ſed quædam ſub ſilentio pertranſire, nam multa à legibus, & canonibus permittuntur, quæ licet impunè fiant, non tamen carent vitio, & dedecore, quia non omne illicitum punitur, ſed id tantùm, quod ſtatuit lex eſſe delictum *leg.*3. §. *non perpetuo* verſ. *Diuus*, *ff. de ſepulchro violato*, *l. miluis*, *ff. de religios*, *& ſumptib. funer.* & ob id doceant Suarez *de leg.bus lib.* 1. *cap.*15. *ex num.*5. *ad* 12. *& cap.*16. *num.* 4. *&* 8. Salas *eodem tract. diſp.*3. *ſect.*4.*n.*15. Vaſquez 12 *q.*92. *art.*2.*n.*9.

Et inter præcipuas legis virtutes connume- 4
retur permiſſio, ex *c. omnis diſt.* 3. *cum vulgatis*; ideo pro ampliatione repetes hîc, quæ iam dixi ſupra *in Rubrica quæſt.*16. *à num.*1. vbi egi *an lex humana, poſſit eligere minus malum, vt maius euitet*, vbi egi *de lege permittente, & non omnia vetante mala, & in cap. inter opera de ſponſalibus.*

Et

Et quatenus etiam notant Nauarrus *in cap. negotium à n.7. de pœnit. diſt.5.* Zenedus *ad decretales collect.2. num.2.* quod præcepti tranſgreſſio eſt peccatum mortale, vt poſt Azorium, & Molinam ſcribunt Sanchez *in præcepta decalogi lib.1. c.1. à n.4.* Barboſa hîc *n.4.* ideò iterum repetes *n.1.* annotata ex *dictis c.1. & ſub Rub. de peccato, in quod incurrunt legem frangentes*, & ſupra *cap. tranſlato* ſub verſ. *ad quartam, an iura tranſgredi liceat.*

QVÆSTIO I.

Cupiditas an ſit omnium malorum radix? quid de concupiſcentia: an peccans, ſeu delinquens naturaliter legi obligetur: & an vno prohibito, prohibeantur omnia, quæ ſubſequuntur ex illo?

SVMMARIVM.

1 *Concupiſcentia eſt vitium generale, vnde omnia mala oriuntur; ſed num ſic dicatur de luxurioſo lapſu carnis,* n.2. *vbi quod ſumitur pro cupiditate.*

3 *Cupiditas tripliciter ſumitur, quandoque pro auaritia; item pro vt eſt genus omnium peccatorum, quandoque amoris inordinati ad concupiſcendum bona temporalia inordinatè.*

4 *Auaritia dicitur radix omnium malorum.*

5 *Cupiditas non adaptatur ad concupiſcentiam, quatenus eſt lapſus carnis luxurioſus.*

6 *Concupiſcentia dicitur à concupiſco, & quod ſit appetitus delectabilis ſenſitiuè, & ſubiectiuè, & tam rei bonæ, quàm malæ,* num.10.

7 *Peccatum non poteſt eſſe, niſi voluntarium; & quod ſit voluntas retinendi, & conſequendi, quod Iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere,*

Peccati pœna appellatur vitium illud noſtræ naturæ per peccatum primi Parentis corrupta, & ſoluta à Iuſtitia originali, dict. num.7.

8 *Concupiſcentia eſt vitium carnis, quæ pœna dicitur, vt eſt originalis peccati, cum ſoluta originalis Iuſtitia armonia,*

Concupiſcentia, ſeu lex peccati in membris noſtris dominans effrenes efficit vires, ſenſitiuas, & hoc per tropum, n.10.

Legem dicit Paulus ad Roman. capit. 7. aliam eſſe in membris repugnantem menti ſuæ, & captiuantem eum in lege peccati, &c. *d. num.*8.

9 *Peccatum nullum eſt in ſenſualitate ſine conſenſu voluntatis.*

10 *Matth.* cap.5. *prohibet concupiſcentiam viſa mulieris, ex quo homo luxurioſus dici ſolet.*

Concupiſco *verbum, non ſemper accipitur in malam partem, ibi* d.n.10.

11 *Præcepto* non concupiſces *non prohibetur carnis concupiſcentia, quæ in omnibus hominibus, etiam poſt baptiſmum manet, abſque eo, quod culpa ſit, ſed interior voluntas, affectus, & conſenſus ſuccumbens carnis concupiſcentiæ, qui verè peccatum eſt, & ad culpam pertinet.*

12 *Paulus ad Roman. c.6. ibi:* nam regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiæ eius, &c.

13 *Peccatum originale poſt Baptiſmum legitimè ſuſceptum in totum tollitur contra Lutherum ex Concilio Trid. &* n.14.

14 *Concupiſcentia manet Baptizatis in Chriſto ad agonem, & certamen, atque vt eis exercitium ſit vincentibus ad coronam, quæ dicitur fomes peccati, qui relinquitur in renatos poſt Baptiſmum ad agonem, & pugnam, &c.* n.15. & 16.

15 *Concupiſcentia, & fomes non remittitur in Baptiſmo, quæ alias vocatur à Couarruu. pœna peccati, vt* n.14. *& ex D. Auguſtino, &* n.16.

16 *Trid.* can.5. ſeſſ.5. & cap. per Baptiſmum de conſecrat. diſt.4.

17 *Delinquens, & peccans, qualiter dicatur, vt naturaliter legi, & eius pœnæ obligetur? latè* n. ſeqq vſque ad finem.

18 *Delinquentes, quo in ſenſu dicantur legi conſentire?*

L.1.§. denique *verb.* honorari *ibi* eos qui virtutis. &c. ff, de poſtulando.

19 *Delinquens in legem, qualiter dicatur conſentire, & pœnam legis ignoratam, numeris ſequentibus vſque ad finem.*

20 *Delinquentis animo alienum dicitur in legis pœnam conſentire.*

21 *Obligatio contracta ex delicto naturalis eſt, quæ non inconuenit, vt oriatur abſque conſenſu,* n.22.

23 *Obligatio in delictis, quare dicatur naturalis? &* num.24. *Et quare, vt non oriatur ex conſenſu,* n.25.

26 *Membrorum ſuorum nullus dicitur Dominus.*

27 *Delinquens, etſi pœnæ corporali non conſentiat in ipſo delinquendi actu; vult tamen delinquere; & ſe pœnæ ſubdere,* n.28.

28 *Cicero* lib.1. de finibus, *de his debilitati obiecta ſpecie tradunt ſi libidinibus ibi.* Sæpè legum, iudiciorumque pœnis obligantur.

19 *Pœnæ legali ignorans, num ſubiiciatur?* n.30. 31.32. & 33. *cum aliis,* & n.36,

30 Cap. vt animarum hoc tit. de conſtit. lib.6. n.32. & 33. *cum aliis.*

34 Cap.1.15.q.1.n.35. & 36.

35 *Pœna peccati originalis nobis hereditarij, quandoque dicitur peccatum.*

37 *Prohibito vno, prohibentur & omnia, quæ ſequuntur ex illo ſuppoſito, & per quæ peruenitur ad illud, in his ſcilicet per neceſſario peruenitur ad rem prohibitam, non ſi contingenter* n.38. & 39.

40 *Prohibitum vna via, non cenſetur alia permiſſum, & prohibitum directo, non poteſt fieri per indirectum,* n.41.

42 *Prohibitum vni, aliis cenſetur conſenſum.*

43 *Prohibitum ad tempus poſt tempus videtur permiſſum, & è contra* n.44. & 47.

45 *Prohibitum, quod non inuenitur per legem, permiſſum cenſetur, nec debet ſuperſtitioſis præſumptionibus præſumi prohibitum,* num.46.

47 *Permiſſum poſt tempus ante illud cenſetur prohibitum.*

48 *Permiſſum cenſetur omne, per quod peruenitur ad actum permiſſo actu.*

1 AD primam quæſtionis partem, quam benè expendit gloſſa hic in verbo *oriuntur*, etiam deduceens à contextura, & littera, quatenus dicendo Pontifex in principio *nam concupiſcentiam neſciebam, &c.* ſtatim proſequens; hoc enim elegit Apoſtolus generale, vnde omnia maia oriuntur, nam vt gloſſa exponit hîc verſ. *generale*, vitium concu-
2 piſcentiæ eſt generale ad omnia mala.† Etenim ſi exponas verbum *concupiſcemiam* de lapſu carnis luxurioſo, fortè poteris negare, vt ea ſit radix omnium malorum, nec cupiditati appropriari, quia ſi attendimus ad decretum Gratiani 43.*diſt.* dum ait oportere, vt Epiſcopus cupidus oon ſit, quia ſic facilè à iuſto deuiaret.

3 Etſi ſecundùm quoſdam tripliciter cupiditas dici ſoleat, quandoque pro auaritia, ſecundùm quod eſt amor inordinatus habendi diuitias. Quandoque provt eſt genus omnium peccatorum, ſecundùm quod importat io ordinatum appetitum rei temporalis, ſicut includitur in omni peccato, quatenus eſt conuerſio ad bonum commmutabile; ſed ſic non eſt radix, ſed genus omnium peccatorum. Aliquando verò, vt dicatur quedam inordinatio animi ad concupiſcendum bona temporalia inordinatè. Et quod hæc ſit habitualis poſſeſſio, ſeu pronitas ad paſſionem ex originali peccato relicta,& non peccatum in actu, ſed radix omnium peccatorum.

4 Etenim auaritia dicitur radix omnium malorum, & D.Ambroſ. *ſuper Eccleſiaſt. c.*10. ibi *pecunia obediunt omnia* exponens ait auaritiam,quia omnia mala poteſt admittere;ideò radicem omnium malorum eſſe, cui accinit D. Petr. Chryſolog.*ſerm.*162.dum ait *auaritia fratres,ſicut dicit Apoſtolus, radix eſt omnium malorum, quæ cum radicari cœperit in corde,ſic morum diſſipat ornamenta ſicut arbor noxia foralibus radicibus noxa ſoluit & diſſipat monumēta maiorum*, pluribus exornat Barboſa *in paſtorali p.*1.*tit.*2.*gloſſa* 15.*à n.*1. ex ſancto Aſterio *homilia aduerſus auaritiam*, S. Baſil. *homilia*, quæ eſt 21.*ex* 29.& ex D.Aug.*ſerm.*5.*de verbis Domini c.*9.& ex D. Ambroſio 2. *officior. c.*25. & *in Apoſtol. locum* 1.*ad Thim.*6. verſ. *tertio*, & D. Ioanne Chryſoſt. Valeriano,& Seneca.

5 En quod cupiditas ooo adaptatur ad concupiſcentiam, quatenus eſt carnis lapſus luxurioſus; nec ex ſequentibus, quibus cupiditas, auaritia appellatur. Nam ſi attendamus, & ad ſcripturam, dum ait *poſt concupiſcentias tuas non eas* exponit S.Leo *Epiſt.*51. relatus *in cap.virum* 47. *diſt*, dum loquitur de Sacerdote, cui opportet oullo errore implicari, oec cupiditate violari, reddit rationem, quia mens potentiæ auida, oec abſtioere nouit à vitiis, nec gaudere cooceſſis,nec pietati adhibere conſenſum.Et S.Gregor.*lib.*7.*Epiſtol.*110. relatus *in cap. bonorum* 47. *diſt.*ait *bonorum Auctori inhærere, aliter non valemus,niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix eſt,abſcindamus.*

6 Vnde cum Barboſa hic *num.*2. aſſerat ex D. Thom. & aliis vt tradit Didacus Perez *in leg.*1. *gloſſa* verbo *Cobdicia tit.*2. *lib.*8. *ordinam. pag.*37. concupiſcentiam dici à concupiſco, & quo ſit appetitus delectabilis ſenſitiuè, & ſubiectiuè in appetitu ſenſitiuo, ac omnium malorum radix, neceſſum eſt, vt altius, hoc eſt à recondita origine, quid ſit concupiſcentia,noſcamus, quæ ex
dictis cupiditati iactatur.†Et ſic oportet ex Au- 7
guſtino *in c.*1.*cauſa* 15. *quæſt.*1.cum dixiſſet peccatum noo poſſe, eſſe, niſi voluntarium; & quod ſit voluntas retinendi, vel conſequendi, quod Iuſtitia vetat,& vnde liberum eſt abſtinere, addens de peccati pœna, & exponendo Couarr. *in cap. alma mater de ſent. excommunic. p.*1. §.10. *ſub n.*11.latè pœnam peccati ibi appellat, & intelligat vitium illud noſtræ naturæ per peccatum primi parentis corruptæ & ſolutæ à Iuſtitia illa originali quam primus homo in ſua creatione ſortitus erat.

Dicens vt hoc vitium carnis eſt coocupiſcētia, 8
quæ pœna dicitur,vt eſt originalis peccati,nam ſoluta originalis Iuſtitiæ harmonia,cōcupiſcentia,ſeu lex peccati in membris noſtris dominans effrenes, efficit vires ſenſitiuas, vt iam ſenſus, & cogitatio hominis prona ſint ad malum ab adoleſcentia ſua, caroque concupiſcat aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem inueniatque homo aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuę teſte Paul.qui *ad Romanos c.*7. inquit *video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris*
meis. † Etenim vt docet R. Franc. Arauxo. 1.2. 9
*D.Thom.q.*74.*art.*2.*dub.*3. *n.*31.*pag.*364. nullum eſt peccatum in ſenſualitate ſine conſenſu voluntatis.

Et Licet Matth. *cap.*5. prohibeatur concupi- 10
ſcentia viſæ mulieris,quo homo luxurioſus vulgò dici ſolet, vt concupiſcat: tamen etſi reuera concupiſcentia carnis, ſit pœna origioalis peccati, ea verò ſic dicitur per tropum, & figuram peccatum: nam ſi ad proprietatem verbi attendas colliges ex authoribus linguæ Latinæ quod concupiſceotia nihil aliud eſt, quàm appetitus, & deſiderium, tam rei bonæ, quam malæ. Etenim vt notat Valla verbum *concupiſco*, non ſemper accipitur in malam partem.

Nec per illud præceptum *non concupiſces*,pro- 15
hibita eſt carnis concupiſcentia, quæ in omnibus hominibus, etiam poſt Baptiſmum manet abſque eo quòd culpa ſit, & eius imputetur in peccatum, ſed prohibetur interior voluntas, affectus, & conſenſus ſuccumbens carnis concupiſcentiæ, qui verè peccatum eſt, & verè ad
culpam pertinet. † Nec iterum obſtat Paulus *ad* 12
*Romanos c.*6.ibi *non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiæ eius, nec exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*; quia etſi Paulus præcipiat quod non regnet coocupiſcentia, & ſic peccatum, & quod illi non obediamur, ſed non præcipit, vt non inhabitet peccatum in nobis: nam & ipſe *in dicta quæſtione ſeptima*, ſubiunxit *ſcio enim quod non inhabitat in me*; id eſt in carne mea bonum: ita Couartuu. *ſupra* ex Diu. Auguſtino multis in locis.

Et licet Lutherus dixerit poſt Baptiſmum le- 13
gitimè ſuſceptum, & eius ſequaces eſſe veram culpam, morteque æterna dignam carnis illam concupiſcentiam, quæ & in Sanctis vitia in
quocumque vitiorum genere conflictatur cum 14
ratione tamen Ioannes Roſen. *in art.*2. Ioannes
Bunde

Bandetius in compendio concertationum tit.1.art.6. & ſequentibus, Alphonſus à Caſtro de hereſibus verb. præceptum Dominicus à Soto de natura, & gratia lib.1.cap.11.& ſequentibus, & ſuper Epiſtol. Paul. ad Roman. dicto c.6. & 7. probant multis authoritatibus contra Lutherum poſt Baptiſmum legitimè ſuſceptum in totum tolli originale peccatum; ita vt in renato nullum remaneat contagij originalis malum, quod veram habeat rationem culpæ; imo & Synodus Trid. ſeſſ.5. can.5. verbis ſequentibus ſic expendit, & damnat præfatum lutheranorum dogma, ſi quis per Iesv Christi Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur reatum originalis peccati remitti negat aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dici tantum radi, aut non imputari, Anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil eſt damnationis iis, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per Baptiſma in mortem, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed veterem hominem exeuntes, & nouum, qui ſecundùm Deum creatus eſt induentes innocentes immaculati pueri innexij, ac Deo dilecti effecti ſunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ita vt nihil prorſus eos ab ingreſſu Cæli remoretur (manere autem in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem) hac ſancta Synodus fatetur, & ſentit quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti gratiam repugnantibus, non valet, quinimo, qui legitimè certauerit coronabitur, (hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat) (ad Rom. in d.c.& 7.& ad Coloſ.c.7.) ſancta Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat; ſi quis autem contrarium ſenſerit Anathema ſit.

14 Et exponens Couarr. ſupra ſub dict.§.10.n.11. ait quod baptizatis in Chriſto manet concupiſcentia ad agonem, & certamen, atque vt eis exercitium ſit, vincentibuſque ad coronam, & M.P.Franc.de Arauxo, Epiſcop.Segouiens 1.2. D.Thom q.74.art.4. dub.4.n.33. in princ. pag.266. concilium definire concupiſcentiam, ſiue prauam inclinationem, appetitus ad malum non habere rationem culpæ, ſed appellari peccatum, quia eſt ex peccato ſcilicet originali, & inclinat in peccatum, ſcilicet actuale; & ideò dicitur fomes peccati, qui relinquitur in renatos poſt baptiſmum, ad agonem, & pugnam, vt ei reſiſtendo magis mereantur. Videbis Hurtad. de Sacram. Baptiſmi diſp.4. dif.1.in fine, Henriquez in ſumma p.1.lib.2.c.16.§.2.& §.7. Ægid. Conink. de Sacram. quæſt.69.art.3.n.6. Iul Labor. de indulgent p.2.c.3.num.22.& 23. idem Couarr. dum dicit per baptiſmum omnino tolli peccati culpam, nec vllus maneat culpæ reatus; & ſic tollatur peccatum illud originale, quod voluntate primi parentis voluntarium eſt, & nobis omnibus hæreditarium; manere tamen illius peccati pœnam poſt baptiſmum, ſtatim addit; & ſic carnis concupiſcentia, & fomes ille peccati; quæ quidem concupiſcentia peccatum dicitur, modo quodam dicendi, & tropologice, quia, vel facta eſt peccato, cùm carnis concupiſcentia à peccato primi parentis, in pœnam illius proceſſerit, vel quia peccatum ipſa facit, ſi quis voluntate, & conſenſu ei ſuccumbat, verè autem ipſa fomes ipſe carnis concupiſcentia, peccatum non eſt, vt propriè peccatum dicitur culpa, & Dei offenſa, quam voluntas noſtra Dei præceptum tranſgrediendo committit.

Ecce in quo ſenſu Couarruu. explicat, non remitti baptiſmo pœnam peccati; id eſt concupiſcentiam, & fomitem ad peccatum, vt ex Trid. patet, & ſatis comprobatur ex D. Auguſt. lib. ad Bonifacium contra duas Epiſtolas Pelagianor. c.13. vbi ſic ait dicunt etiam baptiſma non dare omnem indulgentiam, peccatorum, nec auferre crimina, ſed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quaſi raſorum in capite Capillorum, vnde creſcant, reſecanda peccata quis hoc cum Pelagianis, niſi infidelis affirmet ſcilicet dicimus enim baptiſma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere: nam & iſtam ſimilitudinem competit ſua illos adhibere calumnia, tanquam hoc nos ſentiamus, atque dicamus. Sed de iſta concupiſcentia carnis falli eos credo, vel fallere, cum qua neceſſe eſt, vt etiam baptizatus, & hoc ſi diligentiſſimè profuit, & Spiritu Dei agitur, pia mente confligat; ſed hæc etiam ſi vocatur peccatum, non vtique, quia peccatum eſt, ſed quia peccato facta eſt, ſic vocatur, ſicut ſcriptum, manus cuiuſque dicitur, quod manus eam fecerit. Peccata autem ſunt, quæ ſecundùm carnis concupiſcentiam, vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ tranſacta etiam reos tenent, ſi non remittantur; & ita ipſa carnis concupiſcentia in baptiſmo ſibi dimittitur, vt quanquam tranſacta ſit à nocentibus, nihil necat renaſcentibus, Auguſt. hactenus vt refert Couarr. ita intelligens illud Pauli ad Rom. dicto c.7. ſi enim quod nolo malum, id ago, iam non ergo operor illud, ſed quod habitat in me peccatum, iuncto alio c.6. cuius verba retuli.

16 Ex quibus iam ſatis apparet vt non contrauueniatur Conſilio Florentino, & Trident. in dicto can.5. ſeſſ.5. & Auguſtino relato in cap. per baptiſmum de conſecrat. diſt.4. nempe baptiſmo dimitti omnia peccata, non ſolùm quoad culpam, ſed & quoad pœnam, & omne dictum factum, aut cogitatum ex Chriſti inſtitutione. Et ob id Doctores inferant baptizatis non imponi pœnitentiam ſatisfactoriam operum. Nam intelliguntur de baptiſmo remittente ex vi Sacramenti peccata, & pœnas ſatisfactoria eorum, ſed non auferri peccati pœnam prouenientem, vt diximus ex concupiſcentia, ſeu fomite ad peccatum, quod eſt aliud.

17 Ad ſecundam quæſtionis partem, an peccans, ſeu delinquens naturaliter, legi obligetur, & excitans celebrem quæſtionem Couarr. in dict. cap. alma mater p.1.§.10.à num.9. an ſit quis puniendus pœna legis communis, ſiue municipalis, aut ſtatuti particularis: & multis rationibus affirmans, dum delinquens certus eſt de lege, inſcius tamen de pœna, quia dum ſit legem naturaliter ei eſt obnoxius, cum teneatur ad pœnam delinquens naturali quadam obligatione, quæ ex conſenſu delinquentis procedit per textum in l. Imperatores. ff. de iure fiſci, l.1.§. beſtias, ff. de poſtulando, authent. de non alienando, §. quia verè Leonis Bartol. in leg. ex hoc iure ad finem. & ibi Iaſon, ff. de Iuſtitia, & iure, textus in l. vltima, Cod. de cellat. fund. patrimon. lib.11. Angel. Paul. & Iaſon. in l. ſi tibi, §. quedam, ff. de pactis. Quorum omnium ſententia, vt ait Couarr. multa congerens ibi, & à num.10. & 11. eo tendit vt obligatio, quæ ex delictis oritur, naturalis ſit, & conſenſu in legalem pœnam procedet, & quo partim expreſsè, partim tacitè id aſſeuerent, ſic

ex

ex dictis authoritatibus deducentes , quibus
conſenſus in pœnam ſignificatur obligationem
ex delictis naturalem eſſe.

18 Et in hunc ſanè modum ex multis videtur
amplecti Picbard. legendus *princ.inſt.de obligat.*
*quæ ex delicto naſcuntur à num.*3.vſque *ad* 6.*ex di-*
cta leg. Imperatores ibi *ipſe te huic pœna ſubdidiſti*
per legem Regiam 15.*tit.*13.*p.*2.& quæ ibi tra-
dit Gregor. *gloſſa* 6. poſt medium vſque in fi-
nem, & *in l.*5.*gloſ.*4.*tit.*3.*p.*4. exiſtimantes quod
ibi conſultus probat delinquentes eo ipſo in
pœnam conſentire , vti probare videtur Accur-
ſius *in l.*1. §. *denique* verbo *honorari* ,*ff. de poſtu-*
lando , vt ſic illa verba Vlpiani ibi *eos qui virtu-*
tutis oſtendendæ cauſa hoc faciunt ſine mercede, non
teneri aiunt veteres , *niſi in arena paſſi ſunt ſe ſe ho-*
norari , *legens pro honorari* , *honerari* , quaſi cum
primum maleficium committunt , ſponte patian-
tur velle ſe in arenam damnari. Si ergo conſen-
tiant naturaliter ex conſenſu obligantur : vnde
periculi amatores ab Imperatore dicuntur *in*
Auth.de non alien.aut permut.rebus Eccleſiæ,§.*quia*
*vero lenones collat.*2. ſuaque mente puniri *in fin.*
Cod. ad leg.Iul. Maieſt. d.l.fin.Cod.de collat.fund.
*patrimon.lib.*11. ſeruoſque ex delictis naturaliter
obligari, docet textus *in leg.*14. vbi adnotauit
Accurſ.*ff.de his,qui notantur infam.*& hanc opi-
nionem ſic intellectam communem eſſe teſtatur
Gomezius *in* §.*omnium* 1.*col.inſt.de action.contra*
gloſſam in §. *ius autem. Inſtit. de iure naturali* ,
gentium , *& ciuili* , quam inibi Angelus , & alij
reprobant.

19 Huc vſque videtur dictum delinquentem in
legem eo ipſo conſentire in pœnam legis igno-
ratam , ſed conſenſus in pœnam legis nequit
procedere ab eo, qui eiuſdem pœnę legalis igno-
rantiam habet , cum nihil conſenſui magis ad-
uerſetur , quam error , *l. per errorem, ff.de iuriſd.*
omn.iud.leg.error.Cod.de iuris , & facti ignorantia;
20 ergo reſolutio iam dicta, videtur eſſe falſa.† Et
confirmatur quia nihil magis alienum eſt ab
ipſius delinquentis animo , quam in legis pœ-
nam conſentire , vel inde aliquam obligationem
contrahere , cum nec de hoc cogitauerit ; imo
exiſtimauerit ſe à pœna, vel fuga , vel aliter im-
munem , & liberum fore , quia D.Thomas *in* 4.
*ſentent. diſt.*18. *q.*2.*art.*5. *ad* 2.*quæſtionem* inquit
pœna principium extra nos eſt , *nec requiritur ad*
pœnam , *quod ſit voluntaria* ; *imo magis de ratione*
pœna eſt contra voluntatem eſſe.& Bartol.*in l.ſi ti-*
bi §.*quedam,ff de pactis*, expreſſim aſſerit nullum
adeſſe conſenſum huic obligationi , quæ ex de-
licto naſcitur ; Socinus item *in l.certi conditio in*
*princ.ff. ſi certum petatur n.*2. ſcribit dubium eſſe,
quod obligatio naturalis in delict à conſenſu
procedat.

21 Ex quibus , & aliis , quæ ex Angelo , Paulo,
& Iaſone, refert idem Couarr. *d.n.*11.à verſ. *ſed*
& hæc exiſtimo dicendum ex communi omnium
ſententia definitum obligationem contractam
ex delicto naturalem eſſe, vt notant Bart.& Do-
ctores *in d.l.ex hoc iure*, *& in d.*§.*quedam*, Bart. *in*
*l.*1. *ff. de cond. indebiti.* Et quod hæc obligatio
minimè procedat à conſenſu delinquentis , vt
præter Bartol.& alios , probat optimè Fortun.
Garcias *in l.legitime,ff. de pactis n.*19. Couarr.*d.*
22 *n.*11.verſ.*ex quibus*. † Dicens quod non incon-
uenit obligationem naturalem oriri abſque con-
ſenſu , cum id multis probetur. & manifeſtum
ſit, quod Bartol. *in d.l.*1.*n.*10. adducit, & latius
*in l.Iulian.ff.de condict.indebiti n.*62. cuius exem-
pla ſint in ſpecie conſideranda.

Sed in delictis obligatio ideo naturalis dici- 23
tur , quia æquitas : & Reipublicæ vtilitas, quia
ratione naturali conſideranda ſunt , dictant pu-
nienda eſſe delicta per leges , quibus iure natu-
rali tenentur ob temperare. † Ergo cum vbi ad- 24
eſt æquitas , & naturalis ratio inibi , & natura-
lis obligatio iure Conſtituatur , *l.Stichum*,§. *na-*
turalis,ff. ſoluto matrimonio l.cum amplius,§. *is na-*
tura debet , *ff. de reg.iuris :* ſequitur vt benè cum
Fortunio inferat Couarr. vt ita ſit intelligenda
opinio illa , quæ dictat ex delictis naturalem
obligationem oriri.

Et id videtur amplecti Pichard.*in d.princ.In-* 25
*ſtit.de obligat. quæ ex malef. naſcuntur, à n.*7. di-
cens quod naturalis obligatio , non ſolùm ex
conſenſu oritur; quia eo deficiente , oritur etiam
ab eodem æquitate naturali multis iuribus com-
probans. † Sed quia nullus eſt Dominus ſuo- 26
rum membrorum *ex cap.contingit de ſent. excom-*
*munic.l.liber homo, ff ad leg Aquil.l.*10. *tit.*29.*p.*7.
ſuperiorem doctrinam admittendam tantùm,
quando ex delicto pœna ciuilis , & pecuniaria
non corporis afflictiua imponenda eſt ; dicunt
Bald.& Paul. *in dict.l.ex hoc iure* ibi Iaſon. *n.*75.
& in §.*ſed iſta num.*110. *de act.inſt.*Matheſil. *no-*
*tab.*47. Ant.Lara *in l. ſi quis à liberis* §.*ſed vtrum*
*n.*22. *ff. de liberis agnoſcendis.* † Quorum diſtin- 27
ctionem Pichardus ſuper *n.*10. non probat, quia
etſi pœnæ corporali quis non conſentiat in ipſo
delinquendi actu , vult enim delinquere , non
pœnam pati , vt conſiderauit Paulus *in l. quam*
tuberonis,§.*fin.ff de peculio,conſenſerat*.tamen(ait)
dum rationis factus compus his viuere voluit
legibus, quibus Reſpublica gubernatur.

His ſic adductis non oberunt contraria, quæ 28
ſunt accipienda , vt ipſo ſcilicet facto , & deni-
que ipſius criminis actu delinquens cenſeatur ſe
ipſum pœnæ ſubdidiſſe , non quidem conſenſu
proprio ad pœnam , ſed conſenſu ad delictum,
quod legum ſeueritate, & ciuili diſciplina, ra-
tione quidem naturali : pœna ſequitur , ſic Co-
uarr.*d.n.*11.§.10.*p.*1.*in d.cap.alma mater* verſ.*non*
oberunt , vbi in hunc ſenſum expendit Ciceron.
*lib.*1.*de finibus* de his qui debilitati, obiecta ſpe-
cie voluntatis tradunt ſe libidinibus *ſæpe etiam*
(inquit)*legum, Iudiciorumque pœnis obligantur*,&
comprobat *ex l.à reo*,§.*quod vulgo, ff. de fideiuſſor.*
Quo in loco fit mentio huius naturalis æquita-
tis, quæ ſuadet delicta puniri, ſi quidem, & præ-
ter alia æquum eſt non tantùm delinquentem
obligari ad pœnam legis ſed & ad ſatisfactio-
nem damni quod proprio crimine priuato , vel
Reipublicæ intulit *ex l.non ſolùm*.§.1.*ff.de iniuriis*,
l.bona fides,ff.depoſiti : & ſic S.Paul.*in dicta l. ex*
*hoc iure n.*34.*&* 35.& Socinus *in Rubrica de verb.*
obligation.colum. 2. exponunt rationem naturalis
obligationis in delictis. † Concludit ergo Co- 29
uarr. non eſſe neceſſariam ſcientiam pœnæ le-
galis, vt delinquens ea iuſtè puniri poſſit, eiuſque
obligationem contrahat

Sed quia huic reſolutioni videntur adhuc ob- 30
ſtare quæ ſupra *dixi in Rubr.q.*6.in verſ. *ad quar-*
tam,& vberius in verſ.*ad quintam*, vbi egi de illis
quæſtionibus, *an ſuperiores regulares & alij excu-*
ſentur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontifi-
ciis ratione ignorantiæ , *& bonæ fidei* , & de illa *an*
qui inuincibiliter ignorat legem , *incurrat pœnam*.&
conetur Couarr. *in d. cap. alma d.*§.10.*n.*11. verſ.
hinc

hinc defendere ſuam doctrinam in tantùm procedere ex doctrina Bartoli, vt poſſit etiam ſtatuti municipalis, vel Epiſcopalis conſtitutionis, ille qui inſcius, & huius pœnæ ignarus crimen lege Diuina prohibitum, vel humana vniuerſali, commiſerit, cum iuris Diuini, vel humani generalis conſtitutio ſpecialis, pœnam addiderit, ex Carolo, Molineo, & Scoto contra alios in ſententia excommunicationis ſtatuto ſpeciali latæ, ſcilicet Abbatem, Anton. Felin. *in cap. à nobis de ſent. excom.* Syluestrum, & Ioannem maior, Dried. Adrian. & alios ex doctrina *c. 2. hoc tit. lib. 6.* quem pro eorum doctrina ipſe Couarr. non admittit aſſerens, vt non videat qua ratione poſſit excommunicationis pœna diſtingui ab aliis, cum non ſit neceſſarium ad excommunicationem, quod qui ea ligandus eſt huius pœnæ ſcientiam habeat, ſi quidem abſens, & ignorans excommunicari poſſit; & ſic ſatis eſſe, vt quis ſciat actum damnatum eſſe, vt iuſtè ligetur pœnis iure ſtatutis: tamen ſi ſit omninò incertus quænam pœna ſit in eo iure ſtatuta, & contra opinionem Anton. Abbatis, & aliorum, ſequitur in prædicta ſpecie gloſſam *d. c. à nobis,*
31 quæ tractat de excommunicatione. † Et vt explicet textum *in d. cap. vt animarum hoc tit. lib. 6.* eum diuidit in duas partes, quarum prior eſt generalis, & definiuit ſtatutum minimè ligare ignorantes, qui probabili, & iuſta affecti fuerint ignorantia; & quod in hac parte nequaquam ponit illa conſtitutio exemplum in ſtatuto prohibente, & puniente actum iure Diuino damnatum; quo fieri vt congruè textus ille admittat diſtinctionem gloſſæ *in dicto cap. à nobis,* quia vbi actus alioqui illicitus ſtatuto Epiſcopi
32 punitur. † Ligantur ſtatuti pœna omnes, qui ſciunt, vel ſcire debent actum illum illicitum eſſe, quamuis ignorent ſtatuti pœnam.

33 Sed quod pars poſterior illius textus, dum exemplum ſubiicit de ſtatuto Epiſcopi puniente furtum; & ſic actum iure diuino, & naturali, illicitum, non de ignorantibus, ſed de non ſubditis loquitur, qui puniendi non ſunt, nec quod ligentur pœna ſtatuti actum etiam illicitum punientis. Et concludit ita textum illum intelligendum, vt minimè refragetur opinioni gloſſæ *in d. c. à nobis.* Alia videnda expendit idem Couarr. *dicto* §. 10. *à n.* 12. quæ omnia benè intellecta non impugnantur ex his quæ dixi in præcitatis quæſtionibus *dict. q. 6. Rubrica,* quæ hîc adiunges pro intellectu *d. c. 2. hoc tit. lib. 6.* & quæ dixi ibi *in dicta Rubrica q. 10.* verſ. *ad tertiam,* vbi *an ſtatuta Epiſcopi ligent ſuos ſubditos delinquentes extra territorium.*

34 His inquam dictis pro reſolutione quæſtionis propoſitæ hîc in dicto verſ. *ad ſecundam,* videtur adiici D. Auguſtini doctrina *lib. 5. retract. c. 15.* cuius Gratian. meminit *in c. 1. 15. q. 1.* vbi cum dixiſſet peccatum non poſſe eſſe, niſi voluntarium, ſecus ſubdit de pœna peccati, quaſi ea ab ignorante, & nolente contrahatur: quem locum ſic induxit Fortunius *in d. l. legitima n. 19. ff. de pactis,* ſed Couarr. *in d. cap. alma mater 1. p.* §. 10. *n. 11. in princ.* vt illum explicaret adiecerit plura ex aliis, quæ de cupiditate, & concupiſcentia ſupra expendi ſub integro verſ. *ad primam*; ideò volens ſententiam Auguſtini retrahere à doctrina noſtræ quæſtionis in hoc verſ. *ad ſecundam.*

35 Ait circa medium verſ. *hac obiter* Gratianum ex dicto Auguſtino *in decis. d. c. 1. 15. q. 1.* pertinere ad tractationem de pœna peccati originalis, quod voluntarium fuit ex primi parentis voluntate, & nobis omnibus hæreditarium, eam diſtinguens à peccato propriè, quod voluntarium eſt: tametſi fateatur pœnam iſtam quandoque dici peccatum; & idem propriè, vt iam explicui ſub dict. verſ. *ad primam*; & ſic concludit Couarr. non poſſe Auguſtinum, nec Gratianum commodè induci ad probationem concluſionis propoſitæ ſub dicto verſ. *ad ſecundam*; ſi quidem longè alia eſt ratio eorum, quæ D. Auguſt. tractat.

Et ego ſic intelligendo negare non poſſum 36
ex illo textu *d. cap. 1.* colligere Doctores, nempe Celſ. Bargal. *de dolo lib. 4. c. 8. n. 13. fol. 528.* Marius Guiurb. *conſ. crim. 32. à num. 13.* Anton. Ricciulus *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium lib. 9. c. 2. n. 32. & ſequentib.* Ioan. Baptiſta Nauarr. *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 59. num. 12.* delicta ſine voluntate non committi, nec puniri commiſſa, quia à voluntate delicta pendent; quod intelligo ex notatis *in dicta q. 6. Rub.* dict. verſ. *ad quartam, & ad quintam*; nempe quando qui facit in legem, legem ipſam ignorat, & per conſequens eius pœnam. Tota ergo difficultas eſt quando tranſgrediens legem ſcit, & pœnam ignorat, quod ibi diſtinctione compoſitum fuit inter ignorantem legis pœnam inuincibiliter, ſeu vincibiliter craſsè, aut ſupinè.

Ad tertiam quæſtionis partem an vno prohi- 37
bito, prohibeantur & omnia, quæ ſequuntur ex illo ſuppoſito, quod dixi ſupra *in præmiſſo cap. tranſlato 3. hoc tit.* à verſ. *& quia,* quatenus dixi de alio vulgari axiomate, *quod de vno dicitur neceſſe eſt, vt de altero dicatur in connexis* ſcilicet; itẽ quod dixi ſub *Rubrica, & tit. de ſumma Trinit. & fide Catholica* ſupra, *& ſub quæſt. 1. de conſtit.* vbi *de primis principiis naturæ, ac de aliis prohibitis ab ipſis principiis legis naturalis deductis.* † Reſpondeo bre- 38
uiter ex Barboſa hic *n. 5.* & ex gloſſa verſ. *vnde,* vt vno prohibito, omnia prohibentur, quæ ſequuntur ex illo; item & omnia, per quæ peruenitur ad illud ex textu *in l. oratio, ff. de ſponſalib. l. pupillus, §. ſed ſi per interpoſitam, ff. de authorit. tutor, l. legem in fine. ff. de naturalibus liberis, cap. cum quod prohibetur de reg. iuris lib. 6.* cum aliis citatis à Maſcardo *de prob. concluſ.* 108. Surdo *conſil. 301. n. 74.* Franc. Gallet. *in Margarita caſuum conſcientiæ* verbo *prohiber.* Vital. de Camban *tract. clauſular. pag. 293. n. 27.* Franc. Leo. *in theſauro fori Eccleſ. p. 1. c. 15. n. 20.* Petr. Barboſa *in l. 1. p. 1. num. 57. ff. ſoluto Matrim.* Menoch. *conſ.* 116. *n.* 15. Ioan. Anton. Mangil. *de imput. q. 51. n. 30.*

Quod intelligitur receptum procedere in his, 39
per quę neceſſario peruenitur ad rem prohibitã; non verò in illis, per quæ ad illam perueniri poteſt, contingenter, aut poſſibiliter iuxta tradita per Bartol. *in l. ambitioſè, n. 21. ff. de decretis ab ordine faciendis, & in l. 2. ad finem, ff. de iuriſd. omn. iudic.* Et ſic eſt receptum communiter, ex multis, quos referunt Petrus Barboſa *in d. l. 1. p. 3. num. 57. ff. ſoluto matrimon.* Barboſa alter *axioma 193. prohibitum n. 3. & 4.* & faciunt quæ adducunt Anton. Gomez. *in l. 45 tauri n. 29. ante fin.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & aduocator.* verbo *alienatio n. 15.* Tiraquellus *de iure conſtituti p. 3. limit. 7. n. 24.*

Ex quo infertur quod prohibitum vna via, 40
non

non cenſetur alia permiſſum *ex l. quod dictum, ff. de pactis l. cum hi, §. ſi cum iis ff. de tranſact. l. Athletas §. ait prætor ff de infamibus, l. ſi quis §. minor ff. qui & à quibus, l. illud, ff. ad legem Aquiliam, cap. cum quid vna via 84. de regulis iuris lib. 6.* Scacia *de commercus, §. 1. quæſt. 7. p. 7. ampliat. 11. num. 2.* Menochius *conſ. 285. num. 41.* Petrus Barboſa *in l.*
41 *ſi cum Prætor. §. fin. num 235. ff. de iudiciis.* † Item infertur quod prohibitum directo, non poteſt fieri per indirectum, *l. Seius, & Angerius, ff. ad leg. falcid. l. ſcire oportet, §. ſi mater. ff. de tutor, & curator. datis ab his, cap. cum quod,* vbi Dynus *de reg. iuris lib. 6.* Bellerius *diſquiſit. clericorum, & eorundem bonorum à munerib. §. 7. n. 6.* Surdus *deciſ. 21. n. 4.* Menoch. *conſ. 1105. n. 18. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. n. 82.*

42 Tamen vni prohibitum aliis cenſetur conceſſum, & quod prohibitum de vno de alio cenſeatur permiſſum, & è contra agnoſcunt communiter DD. *ex l. cum Prætor.* vbi Petrus Barboſa *in princ. n. 36. ff. ſoluto matrim. & ex cap. nonne de præſumpt.* vbi adduxi *q. 1. & ex l. qui accuſare, ff. de accuſation.* Ioan. Anton. Mangil. *de imputat. q. 84. n. 1.* Vgolinus *de officio, & poteſtate Epiſcopi, c. 14. §. 9.*
43 *n. 1. in princ.* † Et conſequenter etiam prohibitum ad tempus, poſt tempus videatur eſſe permiſſum *ex textu in l. Imperator,* vbi Bald. *ff. de poſtulando l. ſi vnus §. 1. ff. de pactis, l. Epiſtola, §. fin. ff. eodem, l. pater filium, §. fundum, ff. de leg. 3.* Tiraquell. *de retractu conuention. §. 1. gloſ. 2. n. 46.* Surdus *deciſ. 75. n. 1. conſ. 294. n. 6. & conſ 247. num. 18.* Menochius *conſ. 274. n. 14. & conſ. 80. n. 16.* Brunor. à Sole *in locis communibus* verbo *prohibito* 16. Gonzalez *ad regul.* 8. Cancellariæ *gloſſa* 65. *n.* 8. Petr. Barboſa *in d. l. cum Prætor. ff. de Iudic. n. 45.*

44 Et ob eandem rationem dicendum eſt, quod prohibitum poſt tempus, cenſeatur permiſſum ad tempus, vt docent Narbon. *in l. 18. gloſ. 5. n. 9. tit. 8. lib. 5. recop.* Barboſa *d. axiom. 193. n. 6.* vbi *n. 7.* cum multis per textum *in leg. Gallus, §. ille caſus, Cod. de iure dotium,* dicit vt cenſeatur prohibi-
45 tum, quod non inuenitur permiſſum. † Et è contra prohibitum quod non inuenitur, per legem permiſſum cenſeri, *ex l. necnon 28. poſt princ.* ibi *ſed ſi lex non prohibeat, & §. quod eis, iuncta gloſſa* verbo *prohibeant, ff. ex quibus cauſis maior. l. 1. ff. de teſtibus l. mutus, §. quæritur, ff. de procurator. leg. ab ea parte, ff. de probationibus, l. ſtatuas, Cod. de religioſ. & ſumptibus funer. cap. omnes,* & ibi *gloſſa 3. d. c. 1. de tranſlat.* vbi gloſſa verbo *non inuenitur, cap. nuper 29. verſ. in ſecundo, cap. cum illorum 32. de ſent.*
46 *excommunic.* † Etenim vt ait Surd. *conſ. 173. n. 72. & conſ. 222. n. 5.* illud, quod non reperitur à lege prohibitum non debet ſuperſtitioſis prætenſionibus præſumi prohibitum, quia in abſolute, promiſſoriis, quod non reperitur à iure prohibitum cenſetur permiſſum, *c. 2. de tranſlat.* alia tradit ex multis Barboſa axioma *permiſſum* 178.

47 Vbi *n. 5.* ait quod permiſſum poſt tempus, ante illud cenſetur prohibitum *ex l. promiſſor. ff. de conſtit. pecunia,* & ex Tiraq. *de retractu conuent. §. 1.*
48 *gloſſa 2. n. 42.* † Item quod permiſſum, cenſetur omne id per quod peruenitur ad actum, permiſſo actu, *l. ad rem mobilem 56. ff. de procuratoribus,* Sigiſmundus Scacia *de commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 19. n. 108.* prope finem.

AD TEXTVM in cap. Ne innitaris V.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones decretorum ſunt præferendæ ſingularibus opinionibus, &* n. 3.

2 *Prudentia ſua inniti dicitur, qui ea: quæ ſibi videntur agenda, vel dicenda, præponit ſtatutis ſanctorum Patrum, vel etiam legibus.*

4 *Sanctorum exempla ſunt ſequenda, quorum dicta, habentur pro lege in deciſionibus cauſarum, ſed vt* n. 5. & 8.

6 *Pontifex ſummus maior eſt omnibus ſanctis, qui non fuerunt Pontifices in deciſionibus cauſarum, &* n. 7.

8 Cap. de libellis diſt. 20.

9 *Prætor non debet intendere, vt ſit ſingularis in ſuo voto, & ſenſu, ſed potius communis, & gratus ſapientibus, & plebeis* num. 10. & 11.

10 *Amor ſui magnopere debet è Republica exctiari, propter illud, fieri inſolens* peſtis eſt ambitio, & apperentia laudis, & complacentia ſui ipſius, n. 11. & 12.

11 *Vota hominum ſunt abiicienda capitoſorum ſubtilium, atque alloquentium,* n. 12.

12 *Putantes de ſe, dant ſuis doctrinis robur vi ſuarum linguarum, ſeu intellectus confuſi.*

13 *Cato fecit abiicere à Roma homines Capitoſos. ob periculum graue ab ipſis parentum ſubuerſionis; eo quod ſua oratoria perſuadent pro iuſto iniuſtum & pro vero falſum.*

EX hoc textu communis Doctorum colligit concluſionem 1
illam quod conſtitutiones decretorum ſunt præferendæ ſingularibus opinionibus per verba ſequentia *ne innitaris prudentia tua* contra verba illa Salomon. *prouerb. c. 3.* ibi *fili mi babe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentia tua, & ne ſis ſapiens apud*
temetipſum. † Nam exponens D. Hieronym prædicta verba *ne innitaris prudentia tua,* dicit illum 2
inniti prudentiæ ſuæ, qui ea, quæ ſibi videntur agenda, vel dicenda præponit ſtatutis ſanctorum Patrum, vel etiam legibus, ad quod reſpiciunt ſequentia noſtri textus verba ibi *prudentia ſua innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit,* quæ vt gloſſa hîc repetit in verſ. *prudentia* dicit eſſe eiuſdem Hieronymi. Et iterum eadem gloſſa exponit verba *prudentia ſua* in malo ſcilicet per textum *in cap. ſecundum 8. q. 1. & 3. q. 9. cap. pura, & ex textu in c. 1. ſupra hoc tit.*

Etenim vt notat prima gloſſa hîc in fine, non 3
debet quis proprium intellectum præferre decretis ſanctorum Patrum, id eſt conſtitutionibus,

quo

quomodo ait gloſſa verbo *decretis*, textum hunc
pertinere ad titulum noſtrum. Quare pro exor-
natione graui textus noſtri poteris hic adiicere
dicta ſupra *in dicto c.1.hoc tit.* quatenus dicit Ca-
nonum ſtatuta ab omnibus obſeruanda; ergo
quantumuis quis ſibi ſapiens videatur, teneatur
leges, & Canones obſeruare, illiſque obtempe-
rare, nec tranſgredi, vt iam ſub Rubrica, & in iam
4 adductis capitibus. † Quia ſanctor. Patrum ſunt
ſequenda exempla, vt habetur in Trid. *ſeſſ.4.* pau-
lo pôſt princ. vbi etiam quod ſint imitanda di-
cta Bernardi *regula* 658. & hic Felin. *n.1.* Greg.
Lopez *in l. 6. gloſſa 1. tit.1.p.1.* Fr. Emanuel. Ro-
driguez *q. regula tom.1.q.6.art.2.* verſ. *quo ad pri-
mam*, dicunt Sanctorum dicta haberi pro lege in
deciſionibus cauſarum.

5 Sed quia D. Rodericus de Aculina *in commen-
tar. ad c. Dominus 15. num.1. diſt.39.* dicit dicta
Sanctorum haberi pro lege in deciſionibus cau-
ſarum, niſi dictum vnius Sancti dicto alterius
non reperiatur, vt ex illo etiam tradit hic Bar-
boſa *n.2. in fine.* Ideò pro exacta interpretatio-
ne adiunges hic quæ adduxi ſupra *in Rubrica hoc
tit.q.12.* verſ. *ad quintam*, vbi dum egerim an de-
cretum Gratiani habeat legis vim ibi illud di-
uidendo in partes tractaui *de authoritate præſtita
dictis ſanctorum Patrum*, de quo etiam aliqua
ſupra *in dicto c.1.q.1.* verſ. *ad tertiam*, vbi in verſ.
ad vltimam, egi breuiter de ea, an lex ciuilis,
Canone deficiente præferatur dictis Patrum
verbis latè infra ſub *q.1.* in verſ. *ad tertiam.*

6 Cumque hic etiam Barboſa *n.3.* dicat quod
in deciſionibus cauſarum maior eſt ſummus
Pontifex omnibus ſanctis, qui non fuerunt
ſummi Pontifices, vt fatentur, , & tenent Ab-
bas *in c. qualiter, & quando lib.2. num. 2. de accu-
ſat.* Ludouicus Gomez. *in repet. c.1 n.37. hoc tit.
lib.6.* Maſcardus *concluſ.191. num.11.* Dionyſius
Paulus *de vera qual. Patriarchal. ſedium electione
c.16. num.14.* ideò de ratione, iterum repetes
eadem quæ dixi ſub *dicta Rubr. quæſt.12.* verſ. *ad
quintam* vbi *de authoritate decretorum Pontificum,
& Conciliorum generalium*, quæ eſt Superior ſan-
ctorum dictis, ac aliis inferiorum leges feren-
7 tium. † Et pro efficaci fundamento etiam ad-
iunges, quæ ſupra tractaui *de ſumma Trinitate,
& fide Cathol.* circa poteſtatem Papæ ad defi-
niendum, & declarandum ſuper rebus ſpectanti-
bus ad Catholicam fidem, & ibi *in c.2. ſub q.1.* vbi
aliqua breuiſſimè cumulaui.

8 Etenim textus *in cap. de libellis diſt.20.* expli-
cans quæ vim habeant ad cauſarum deciſio-
nem, & referens ex Leone IV. ſcribente Epi-
ſcopis Britanniæ Canones Pontificios, ac Con-
ciliorum generalium additiis nihil ſtatuentibus
Sanctorum dicta magnanimiter eſſe retinenda;
quæ cum vim non habeant ad cauſarum deci-
ſionem, & non numerauerit inter Canones, qui-
bus cauſa decidenda eſt, ſed interea, quæ diri-
gunt, & magni facienda ſunt, vt docet Sanch.
de matrim. lib.9. diſp.12. num.6. ideò videtur vt
Barboſa hic *dicto num.2. in fine*, ex Felin. Greg.
Lopez, & Fr. Eman. non apte referat dicta ſan-
ctorum haberi pro fide in deciſionibus cauſa-
rum, vt etiam colligit ex *dict. cap. de libellis* Azor.
inſtit. moral. p.2. lib.5. c.19. in princ. omnino vi
dendus pro textus noſtri materia, *c.9.11.12.13.
14.15. & 16.*

9 Et vt planè de materia huius textus agas le-
ges quæ tradit Caſtillo de Bobadilla *in politica,*

p.1. lib.2. c.7. vbi agens de Capitulo illo, quod
Prętor non intendat videri ſingularis in ſuo vo-
to, & ſenſu, ſed potius communis, & gratus, ſa-
pientibus, & plebeis: dicens quod amor ſui, 10
quem antiqui vocarunt *Philautia*, quo credit ſua
nobilitate, ingenio, litteris debet aliis anteponi,
& incitatur ſe plus cæteris æſtimari magnopere
debeat à Republica exitiari, propter illud feri
in Matth. *c.18.* *inſolens peſtis eſt ambitio, & appe-
tentia laudis, & complacentia ſui ipſius.* Alia plura
hac occaſione refert videnda de opinione, quam
iudex tenetur ſequi, de quo dixi in locis iam
notatis.

Et idem Caſtillus *n.20. & 21.* ait abiicienda 11
eſſe vota hominum Capitoloſorum ſubtilium,
atque alloquentium ex doctrina Accurſij *in leg.
damni la 1. §. ſi is*, verbo *aliquas, ff. de damno infecto*,
quos inquam Cicero reprehendit pro Aulb.
Cæcyna *vociferamur ex æquo, & bono, non ex cali-
do, verſutoque iure rem Iudicari oportere, ſcriptum
ſequi, calumniatoris, eſſe bonique Iudicis volunta-
tem, ſcriptoriſque authoritatem defendere.*

Etenim hi ſic de ſe putantes dant ſuis doctri- 12
nis robur vi ſuarum linguarum, ſeu intellectus
confuſi, vt fuit ille Barbaſij, & ille magni Rhe-
toris Zaſij, & in nonnullis illius laborioſi, &
curioſi on del dorpij, & illius admodum ſubti-
lis, & elegantis Luſitani Emanuelis à Coſta, &
aliorum. † Quos ergo homines fecit Cato Ma- 13
ior abiicere à Roma ob periculum graue ab ipſis
paratum ſubuerſionis, eo quod ſua oratoria,
perſuadent pro iuſto iniuſtum, & pro vero fal-
ſum, & ad textum noſtrum videbis quæ nouiſſi-
mè ſcribit Pater Franc. Vallente *in concord. iuris
Pontificij p.2. notat.2. fol.230.*

QVÆSTIO I.

An prudentiæ ſuæ innixus ſi certo ſciat
decidens, vt Iudex, ſeu vt ſuperior ex-
cuſetur id faciens omittendo ordinem
iuris, vbi nonnulla de prudentia requi-
ſita in Prælatis: & an in dubiis vt quis
excuſari valeat, debet conſulere peri-
tos: an ſi Sanctorum dicta innitantur
authoritate noui, vel veteris teſtamen-
ti, credatur illis magis, quàm creditur
Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtus Dominus omnia potenter ſcit, & nemo
alius, præter illum.*
*Abbas non fiat, qui ſibi ſapiens eſſe videtur, nec in
ſuo ſenſu humilis*, d.n.1.
2 *Repelli ab Epiſcopatu poteſt aliquis, aut propter
ſtolidam, aut ſtultam ſimplicitatam.*
3 *Homo bonus, eſſe non poteſt propriè bonus ſine
prudentia, & abſque morum virtute prudens.*
4 *Prudentia eſt rerum, bonarum & malarum ſcien-
tia poſita in delectu rerum expetendarum, &
fugiendarum*, d.n.3. *vbi quod ſit habitus per-
fecta rationi copulatus, ad res gerendas ap-
tus, &c.*
5 *Prudentia propria innixus obiicitur, vt ſtolidus,
atque ſtultus, &* n.6. *peccando ſcilicet in leges,
& dicta Sanctorum*, n.7. *aliàs non item* n.7.
6 *Teſtis ad ſeriem geſtorum, nihil ex ſuo adiiciet.*

8 *Prudentia requiritur in Magiſtratibus, & Epiſcopis.*

9 *Epiſcopi debent eſſe* prudentes, ſicut ſerpentes, *id eſt, vt exiſtimant blandi, ac tractabiles, & vigilantiſſimi, & circunſpecti, ſicut ipſe ſerpens, qui ſemper collo, atque pectore erectoincedit, circumſpiciens vndequaque, ne offendatur.*

10 *Peritos quis conſulendo, quis dicitur excuſari, nec peccat qui conſulens ſuperiorem, credens Doctum, errat.*

11 *Pretor debet ſequi peritorum conſilia, vt excuſetur.*

12 *Prelati & Epiſcopi, caeterique Magiſtratus debent non eſſe faciles ad determinandum in negotiis arduis, ſed ſumpto ſpatio ad cogitandum res diu, multóque expendendo,* num. 13.

13 *Prudentia eſt ne ſuperiores ſine aliorum conſilio, ardua negotia decidant.*

14 *Prudentiæ ſuæ innixus, miſerabiliter ruit, & errat.*

Minimus eſſe incipit qui infimorum conſilia minimè quærit d. n. 14.

15 *Superbus magis, quàm ſapiens, Iudicaturque de ſua, vnius ſententia magna quærit.*

16 *Iudex iudicans ſecundùm vnam opinionem, quam tenent Doctores principales punitur in Syndicatu, ſi contraria opinio, erat communiter approbata, ſecus ſi neutra.*

17 *Opinionem eligens, quam reputat rationi conformem, ſatisfacit.*

18 *Doctorum conſulens, vbi ſunt diverſæ opiniones, tenetur illum ſequi.*

19 *Pontifex præfertur aliis ſanctis in explanandis dubiis circa verum ſenſum ſcripturæ, vt à* n. 22. *niſi ſcriberet, ſeu procederet, vt Doctor priuatus,* n. 23. *Qualiter intelliguntur dict.* num. 20. & 21.

1 VT primam quæſtionis par-
tem reſoluas præſuppoſita
quæſtione, de qua infra ſcri-
pſi *in c. nouit 13. de iudiciisq* 2.
vbi egi de ea *quod Chriſtus Do-
minus Deus omnia poterer ſcit,
& nemo alius præter illum*; &
quod nc vllus de ſe ſuperbè debet ſentire quod
putet ſcire omnia, ne incurrat in illo Diui Greg.
d. lib. 6. Epiſtol. Epiſtola 40. clero, & nobilib. Neapolit. ſcribens *non ſint Abbas, qui ſibi ſapiens eſſe videtur, nec in ſuo ſenſu humilis.* † Etenim vt patet ex
texto *in cap. Petrus diſt. 39.* poteſt aliquis propter
ſtolidam, aut ſtultam ſimplicitatem ab Epiſcopato repelli, tradit Barboſa *in Paſtorali p. 1. tit. 2.
gloſſa 6. n. 7.*

3 Vnde cum Demoſthenes contra Theocrinem
dixerit *tunc floruiſſe maximè Rempublicam, cum
à prudentibus, & modeſtis viris regeretur*, & Ariſtotelis *lib. 6. Ethior. c. 13.* dicat fieri *non poſſe vt
ſine prudentia ſit homo propriè bonus, & abſque morum virtute prudens*, & Agatho apud Stobæum
ſerm. de prudentia; recta prudentia magnus eſt Deus,
& Democritux à Pythagora relatos *ſermone de
legibus, imprudentibus* dicat *regi ſatius eſt, quam
regere*, & Gregor. Valla *lib. 41. c. 4.* dicat etiam
*prudentia proprium eſſe vt omnia ratione, atque conſilio agitentur, inde conſulta maturè tranſigantur
prudentia, proprium eſt etiam in conſilio res adhibere bona, malaque diſcernere, opportunitates per-
callere, rerum vtilium habere prudentiam.* † Et 4
Laurentius Grimalius *lib. 2. de optimo Senatore*
qood *prudentia eſt rerum bonarum, & malarum
ſcientia poſita tota in delectu, & cognitione rerum
expetendarum, & fugiendarum.* Et vt Ariſtotel.
ſentit *habitus perfecta rationi copulatus ad res
gerendas aptus, atque in his occupatus, quæ hominum bona, vel mala contingere poſſunt*, & D. Hieronym. *in Iſaiam c. 1.* quando dicit *quærite Iudicium*,
oſtendit non eſſe omnium judicare, ſed eorum,
qui prudentes ſunt; denique & Salomon. in viſione per ſomnium hoc à Deo poſtulauit, *vt accepta ſapientia iuſtè populum iudicaret.*

Sequitur vt quoties quis propriç prudentiç in- 5
nixus voluerit diſponere abiiciatur, vt ſtolidus,
atq; ſtultus ex noſtro textu, quia vt gloſſa exponit innititur prudentiæ ſuæ in malo ex doctrina
textus *in cap. ſciendum 8. q. 1. de præſumptionibus*
ex D. Gregorio *lib. 35. moral. ad c. 42.* Iacob. in ſequentia verba *ſciendum ſummopere eſt quod obedientia aliquando, ſi de ſuo aliquid habeat nulla eſt,
aliquando autem ſi de ſuo aliquid non habuerit minima; nam cum huius mūdi ſucceſſus præcipitur cum locus ſuperior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit obedientiæ, ſibi virtutem euacuat; nec enim ſe ſub
obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ proſpera libidini propria ambitionis ſeruit*, &c. † Et 6
aggregantur verba Ambr. *in lib. de Paradiſo c. 12.*
relata *in c. pura 3. q. 9.* vbi cauetur, vt teſtis ad ſeriem geſtorum, nihil ex ſuo adiiciat. Ergo cum
per textum *in c. 1. hoc tit.* omnes ad cuſtodiam, &
obedientiam legum, & conſtitutionum teneantur, ſequitur vt ſi quiſquam eorum innixus prudentiæ ſuæ velit procedere à malo, hoc appetat
iuxta expoſitionem gloſſæ noſtræ, & iuxta ſequentia noſtri textus verba ibi *prudentia ſua innititur ea quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.*

Iam ergo videamus quo in ſenſo Pontifex hîc 7
repellat illum, qui prudentiæ ſuæ innititur, ſcilicet peccãdo in leges, & ſanct. Patrum dicta quod
eſt malum, & peccatum, vt ſatis percipitur ex dictis ſub *d. c. 1.* & ibi *à q. 1.* Ex quo fit vt licet ego
latè infra *in c. dilectis 6. de iudic. à q. 6.* tractem an
Iudex poſſit ex ſcientia ſua priuata iudicare, non
attendens actis proceſſus, & ibi *à quæſtion. 11.*
quod Iudices ſupremi quærendo rei veritatem,
iuris diſpoſitiones poſſint omittere, modo ibidicto, quod non debeant repelli, tanquam prudentiæ ſuæ innitentes, quia iſti ſic procedendo,
nec ſuperbè agunt, nec vt ſtulti procedunt ex
ibi dictis.

Alia plura de prudentia, qua debet pollere 8
Iudex, & Magiſtratus, congerit ex bonis authoribus Simancas *de repub. lib. 5. c. 10.* & de prudentia Epiſcopi multa congerit Barboſa *in Paſtorali*
videndus *p. 1. tit. 2. gloſſa 6. prudentem*, vbi
num. 5. ex Ariſtotele *de anima*, refert quod prudens eſt, qui intelligentia ſua aliquid cognoſcit,
ſciens verò qui alterius judiciorem percipit; &
quod prudens ideò debet Prælatus, *quia ars eſt
artium, & regimen animarum*; circa quod multa
percipies ex his, quæ infra ſcripſi *in cap. ars penult. & cap. fin. de ætate*, & qualit. ordin. † Inde- 9
que idem Barboſa *n. 6.* addit Dominum docuiſſe
Prælatos ipſos, dum dicit *eſtote prudentes, ſicut
ſerpentes*, volens vt ſerpenti ſimiles in hoc exiſtant, vt nempe blandi ſint, ac tractabiles,
omniumque naturæ ſe accommodent, vtque vigilantiſſimi ſemper, ac circunſpecti ſint velu-

ti

ti ipſe ſerpens, qui ſemper collo, atque pe-
ctore erecto, incidit circumſpiciens vndequa-
que, vt à repentino caſu quo offendi poſſit,
malo, ſaluus conſiſtat.
10 Ad ſecundam quæſtionis partem an io dubiis,
vt quis excuſati valeat, debeat petitos conſule-
re, hîc affitmat Batboſa eum Rubino *deciſ.99.*
addens quod conſulens ſuperiorem, credens il-
lum habere ſufficientem ſcientiam, etiam ſi er-
ret, non peccet; ita cum Sayto *in florib. deciſion.*
*ſub tit.de pœnit. deciſ.*10. Et occaſione textus no-
ſtri hæc etiam dicit Riccius *colect.*997. ad tex-
11 tum hunc alia congerens. † Etenim Caſtillus
de Bouadilla *in politica 1.p. lib.2.cap.*7. ait quod
Prætot. debet ſequi peritotum conſilia, vt ex-
cuſetur.
12 Cum etgo Epiſcopus, Iudex, Prælatus, & alij
Magiſtratus debeant noo eſſe faciles ad determi-
nandum in negotiis arduis, ſed ſumpto ad cogi-
tandum ſpatio, debeantque diu, multumque res
expendere, omnia citcumſpicete, & conſiderate,
iuxta ſapientis dictnm prouetb.4, *oculi tui recta*
videant, & palpebra tuæ precedant greſſus tuos, &
ptouerb.93 *qui feſtinus eſt pedibus offendit,* & do-
cet Paul. Apoſtol. *ad Timoth.1. c.6. nemini cito*
manum imponas, nec communices peccatis alienis.
13 † Et à prudentia proueniat, ne ſuperiotes ſine
aliorum coolilio atdua negotia decidant iuxta
prouerb. *c.27.* ibi *non tranſgredieris terminos an-*
tiquos, poſuerunt Patres tui, & *Ecclcſ.* 32. *ſine*
Conſilio nihil ſacias, & poſt factum non pœnitebis,
& ibidem *ante omnem actum conſilium præce-*
dat te.
14 Imò Tobias conſuluetit filio *c.a.* vt ſemper
conſilinm à ſapiente requitat, quia vt inquit
ſapiens *prouerb. c.3. cum conſilio reguntur ſapien-*
tia, ſequitut vt quiſquis innixus ſit ptudentiæ
ſuæ, mitabilitet tuat, ac ettet, iuxta illud Ho-
ratij *lib.3. carmin. Od.4.* vis *conſilij expers male*
ruit ſua, quia nemo adeo ſapiens, vt ſcitè Sy-
mancus ſcribit *lib.4. Epiſtol.7.* qui aliorum con-
ſiliis non indigebat, nemo adeo magnus, qui ad
infirmorum etiam monita demittete ſe non de-
beat, incipit eſſe minimus, qui infirmotum con-
ſilia minimè quætit.
15 Itaque D.Betnardus ad propoſitum textus
noſtri videtut protuliſſe ſequentia vetba *non*
abundes in ſenſu tuo, ſed alieno magis acquieſcas
Conſilio, & Iudicio, qui de ſua vnius ſententia ma-
gna gerit (aut leuius) *ſuperbum hunc Iudicabo*
magis, quàm ſapientem, & alibi *qui nec ipſe con-*
ſulere, nec alteri parere ſcit extremi eſt ingenij.
ptoſequitut Batboſa *dicta p.1. titul.2. gloſſa in*
Paſtorali, num.10. & 11. teferens ex eodem
Bernardo ſequeotia verba, *attende tamen à*
falſis Prophetis, id eſt conſultoribus, quorum con-
ſilia Deo non ſunt odorifera. Cautè enim ait,
vt ſint audienda eorum homioum cooſilia, in
quibus non conſtat vigete Dei timotem, aut
qui affectibus catnis obnoxij ſunt.
16 Ex his etgo addo pto ampliori noſtri textus
declaratione, quæ ipſe Riccius ſcripſit *dict. col-*
*lect.*977. ex Sayto *deciſ.12.de pœnit.* quod Iudex,
qui iudicauit ſecundùm vnam opinionem, quàm
Doctores principales tenent, punietut in Syn-
dicatu, ſi conttaria opooio etat communiter ap-
probata, ſecus ſi neutra. Qnod ampliabis ex his,
quæ dixi *in cap. Capellam 4. de feriis, & in c.2. de*
re iudicata, vbi quas opiniones debeat in dubiis
ſequi Iudex.

Secunda quod qui elegit opinionem, quam 17
putat rationi coofotmem, ſatisfacit: ſic Saytus
de pœnis deciſ.11. Riccius ſupra in verſ. *infero*
quarto. † Et ibi in verſ. *infero quinto,* ait ex eo- 18
dem Sayto *de pœnit deciſ.12.* quod conſulens Do-
ctorem, vbi ſunt diuerſæ opiniones, tenetur
ſequi quam Doctor definit. Quæ omnia iuuan-
tut ex his, quæ latè dixi infra *in cap. 4. & cap.*
penultimo de probationibus, vbi egi *de conſulen-*
dis matronis, obſtetricibus, medicis, & aliis in ar-
te peritis: & applica nonnulla, quæ dixi *de*
appellat. ſub principio Rubrica, vbi *de rela-*
tionibus, & conſultationibus factis ſuperiori,
&c.
Ad tertiam quæſtionis partem, an ſi Sancto- 19
rum dicta innitantur authoritate veteris, aut
noui teſtamenti, credatur illis magis, quàm
creditur Papæ, & ptæhabitis quæ dixi ſub *Ru-*
brica, & Rubr. de ſumma Trinitate, & ibi cap.fin.
quæſt.1.de Papa authoritate in decernendo ſuper fi-
dei rebus, & quæ dixi ſupra *in c.1.hoc.tit.quæſt.1.*
in fine, verſ. *ad vltimam,* quatenus ibi probaui
Sanctorum dicta præferri legibus ciuilibus,
quoties agitur de materia ſpirituali ad fidem
ſpectante, & de interptetatione ſacræ Seriptu-
tæ, videtur vt idem ſit dicendum in noſtro du-
bio, vt in terminis docent Abbas hîc *num.3.*
approbans gloſſam textus *in cap. de libellis di-*
ſtinct.21. verbo *illorum:* ibi *quod verum eſt, niſi*
Auguſtinus innetur authoritate noui, vel veteris te-
ſtamenti.
Reſoluens, & notans illam gloſſam ad hoc, 20
quod ſi ſanctus Auguſtinus, vel ſaoctus Hie-
rouymus dicat aliquid, & innitatut authotita-
te noui, vel vetetis teſtamenti, illi ſit magis
credendum, quam Papæ idem *in cap. certificari,*
num.3. de ſepult. & in cap. qualiter el 2. de accu-
ſation. Afflictis *in præiudiciis de feudis num.*102.
Roman. *ſingular.* 228. Titaquell. *de primogen.*
quæſt.6.num 5. Gregot.Lopez *in l.6.gloſſa* 1. *tit.*1.
*p.*1. & vt tefert Barboſa *in principio dicta diſt.*20.
videtur ſic taotùm Gtatiano, dum ibi videtur
tenere, quod in explanando verum ſcriptutæ
ſenſum, ptæferuntut Doctotes ſacri Iudicio
Romani Pontificis. † & quando debet præce- 21
dere dictum alicuius Sancti cum ratione motali,
aliis opinionibus tractant Gomez. *in proœmio re-*
gul.Cancell. Geminianus *in cap. de quibus 20.q.1.*
cap.ita Dominus 19. diſt. & clarius Archidiacon.
in cap.ego ſolis diſt.19.
Nihilominus io dubio hoc reſpectu Pontifi- 22
cis, vt Eccleſiæ eaput decernentis, ſeu deficien-
tis dicendum eſt, quod ipſe etiam circa verum
ſacræ Scriptutæ ſenſum, & citea Iudicium Ec-
cleſiæ in vera fidei doctr. omnibus SS. Patribus
eam exponẽtibus, ſit pręferẽdus; quia vt iam dixi
in d.Rub.& tit.de fide Catholica ad illum tanquam
Ecceleſiæ caput pertinet definire vetos ſcripturæ
ſenſus, cuius Iudicium omnes fideles adſtringit,
cap per venerabilem qui filij ſint legitimi, Trid.*con-*
cil. ſeſſ.4. in decreto de edit. & vſu libror. verſ. *præ-*
terea, Albert.Pigh. *de Eccleſiaſt.Hierarch.lib.1.c.4.*
in princ.& lib.4.c.2.Can.de locis Theolog.lib.5.c.2.
lib.12.c.7.concluſ.1. Bañez *2.2.q.1.art.10. dub.6. &*
conſ.5. Card.Bellarm. *controu.Cathol. cont.1.lib.3.&*
c.3.& controuerſ.lib.3. de Romano Pontifice, cap.1.
per totum, Henriquez *in ſumma 1. p. cap.1.§.3.*
Suarez *de defenſ.fidei lib.1.c.11.n.2.* & applicabis
quæ ſupra dixi *in Rubr.q.12.* verſ. *ad ſextam,* an
decretis Pontificis ſtandum ſit clauſis oculis,

& ibi verſ. *ad quintam* an decreta Gratiani habeant legis vim: vbi quid de dictis Sanctorum: quid de conciliis, & aliis.

22 Et ſic tenendo dico ſententiam contrariam Gratiani, & aliorum intelligi poſſe, vt loquatur de Pontifice, vt priuato Doctore, ſcripturam explanante, quia tunc non habet omnino aſtringens Iudicium ſecundùm Bellarm. *d. controuerſ.1.lib.3.c.*10.verſ.16.& verſ.*reſpondee*, Barboſa *in d.princip.diſt.*20.*n.*2.ex Præpoſito Archidiacono, ibi agentibus de operibus Gregorij Papæ, quæ tanquam Doctor compoſuit, & de commentar. Innocent.IV. de quibus dicunt, vt non ſint præferendi aliorum Patrum ſcriptis, niſi quatenus fortiori ratione iuuantur, referens etiam Gratianum dicentem *quo quiſque magis ratione nititur eo maior eſt authoritas eius*, & comprobo ex his, quæ dixi *in d.c.*2.*de fide Catholica tota q.*1.hæc in die 8.B.M.V.Auguſti 22.an.1656.

AD TEXTVM in cap.VI.Cum omnes.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſtititutio Collegij auferens antiquam conſuetudinem, qua redundat in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non valet, & quare* n.2.

3 *Lex priuata, qualis eſt priuilegium, propter bonum commune latum, habetur, vt lex, cum etiam dicatur ad commodum publicum ita pertinere, vt expenditur*, num. 4.5.6 & 7.

5 *Finis cuiuſque diſpoſitionis dupliciter accipitur principaliter, nempe, vel quoad intentionem, vel quoad executionem, & dicitur principalis, qui proximior eſt in executione; etſi remotior in intentione legis.*

6 L.1.§.huius ſtudij, ff.de Iuſtitia, & iure, *vbi Accurſius.*

Leges quadam, vt tendant ad fauorem publicum ſecundario, & principaliter ad priuatum, intelliguntur ſecundario, non quoad intentionem, ſed quoad executionem, & n.7.

7 *Lex quadam, etiam de priuata vtilitate tractans intentione, principaliter ad commune bonum ſpectat; ſed qua principaliter diſponit de rebus publicis intentione, & executione ad commune bonum ſpectare videtur.*

8 *Indefinita oratio, in quo differat ab vniuerſali* remiſſiuè. & n.9.

10 *Papa, & Princeps tenentur ſtare contractibus, cum ſubditis, & proprias leges ſeruare* remiſſiuè.

11 *Canonici num reſidere teneantur, ſeu poſſint in abſentia percipere?* remiſſiuè.

EX hoc textu ea eſt communis 1
Doctorum aſſertio, quod conſtitutio collegij antiquam conſuetudinem auferens, quæ redundat in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non valet: ſic docent præter antiquos Alagona *in Compendio iuris Canon. pag.*5.Iimñez *in concordia p.*1.& 7.& *vol.*2.*repet. in iure Canon.ad* 1.*lib.decretal.* Ioan.Baptiſta Ferret. Anton. de Burgos, Andreas à Vegea refertur ab Antonio Auguſtino *collect.*3.*decretal.lib.*2.*tit.*1.*c.*1. Viuianus *in rationali primi lib.iuris Pontif.pag.*19. remiſſiuè, Caſal. *in annotat.* Barboſa hic cum aliis *n.*1. quibus addo latè ſcribentem ad textum noſtrum, Salas *de legib. diſp.*14.*ſect.*2.
& 3.† Et huius deciſionis poteſt eſſe ratio, quia 2
lex quælibet, vt iam ſupra dixi *in Rub.q.*2.verſ.*ad vltimam* tendit in commune bonum.† Vbi etiam 3
expendi quare lex priuata, qualis eſt priuilegium, propter bonum particulare latum, vt lex
habeatur. † Igitur præter ibi dicta, & alibi ſub 4
*dicta Rubrica, & in cap.*1. ego ſic expendo: nam cum quælibet lex in ſua diſpoſitione quacumque principaliter tendat ad commodum publicum, *cap.erit autem lex* vbi Archidiacon.*cap.fact. diſt.*4.D.Thom.1.2.*q.*90.*art.*2.euenit dicendum, quod etſi aliqua iura dicantur in humanis legibus ad priuatam vtilitatem conſtituta fuiſſe; idcirco id dictum eſſe, quia hæc iura non diſponunt ſuper rebus publicis, & ad omnes in communi pertinentibus. Et tamen quia neceſſarium eſt quod particulares regantur ad regimẽ totius; ideò iura, quæ priuatam vtilitatem conſtituere videntur, iuxta plura, quæ adduxi infra *in c.cum contingat de foro comp.* adhuc ſpectare ad commune bonum, ſic vt hic reſpectus ſit principalis, non ſecundarius docet Couarr. *in cap. quamuis pactum de pactis p.*2.§.1.*n.*6.poſt dicta Bartoli, & Fortunij Garcias *in l.*1.§.*huius ſtudij, ff.de Iuſtitia, & iure.*

Et vt magis expendat in verſ. *hinc*, ait finem 5
cuiuſque diſpoſitionis dupliciter accipi, principaliter nẽpe, vel quoad intentionem, vel quoad executionem, & quod finis principalis communi ſignificatione dicitur, qui propinquior eſt in executione, quamuis remotior ſit in intẽtione legis. Lex igitur, quæ de priuatorum rebus diſponit principaliter intendit cõmune bonum. Sed quia ex lege iſta prius bonum ad priuatos defertur, dicit legem hanc principaliter fauere priuatis, principaliter inquam in executione, ſecundario
autem intentione. † Et inde interpretatur Ac- 6
curſ.dum dixit *in d.l.*1.§.*huius ſtudij de Iuſt.& iure*, leges quaſdam tendere ſecundario ad fauorem publicum, & principaliter ad priuatum, quod intelligatur ſecundario, non quoad intentionem,
ſed quoad executionem. † Qua ratione affirmat 7
vt quælibet lex etiam de priuata vtilitate tractans, intentione quidem principaliter ad commune bonum ſpectet; illa verò lex, quæ rebus publicis diſponit principaliter intentione, & executione ad commune bonum, & fauorem publicum ſpectare videatur. Et vt concludunt eleganter Martin.ab Azpilcueta Nauarr. *in cap.inter verba* 11.*q.*3.*col.*85.Bart.*in l.ambitioſa ff.de decretis ab ordine faciend.* Priori ſanè legi finis principaliter conuenit quoad priuatam vtilitatem reſpectu executionis, atque item quoad commune bonum reſpectu intentionis.

His

8 His ſic præhabitis iam nonnûlla notanda breuiter ſcribo, vt illico aliquas quæſtiones proprias huius litteræ tractem; igitot ad verba hic *omnes* poteſt .applicari illa vniuerſalis, de qua dixi *in cap.*1.quatenus Canonum ſtatuta ab omnibus debeant cuſtodiri; & licet ibi obtulerim agere hîc de quæſtione *an oratio indefinita æquipolleat vniuerſali, & quæ vtrinſque ſit differentia*, non tamen hîc repeto, cum ſatis verbum *omnes* reſpectu legum omnes obligantium, iam ſatis actum vdeatur ibi, *& in dicta quæſt.2.Rubr. dicto* verſ. *ad vltimam.*

9 Vbi inter conditiones legis, vna eſt qood obliget omnes. Et ſic ad propoſitum de vniuerſali, & indefinita latè agentem, leges Couarr. *lib.1.variarum q.13.per totam*, vbl *n.8.& 9.* agit de vi, quam habet indefinita à lege prolata, vel ab homioe.

10 Et in verſ. *quod quiſque iuris*, & ibi *patero legem, quam ipſe tuleris*, poteſt agi quæſtione an Princeps, & Legiſlator debeat obſeruare ſuas leges; ideò videbis dicta ſupra *in dicto c.1. q.5.* vbi egi *de ea, an etſi Princeps legibus ſolutus ſit, peccet contraueniendo legi ſuæ* ibi in verſ. *ad ſecundam*, & ibi verſ. *ad tertiam, an teneatur ſtatuto particulari populi*: & quæ etiam dixi infra latè *in c.1.de probat.p.2.q.8.& 9.* vbi *an Princeps, ſeu Papa teneatur ſtare contractibus initis cum ſubditis.* Et de prędicto axiomate leges quæ ex bonis litteris & auctoribus abundantiſſimè congerit nouiſſimè Solerjano Emblema 69. *Pareto legi quiſquis legem tuleris*, & ſcribit latè de prædicto axiomate Pat.Franciſcus Vallente *p.2.in concord.iuris Pontificij, pag.*148. *notat.*3.vbi cum Iuriſtis explicat.

11 Et quia hîc ſub contextura agi poterat de reſidentia Canonicorum, ac de fructibus ab ipſis percipiendis, in abſentia, vel præſentia, vt colligitur hîc à verſ.*recenſet*; ideo recurres ad ea, quæ dico *ſub tit.de clericis non reſidentibus.*

12 Vocari an debeat abſens in actis Capitularibus dico *infra ſub quæſtionibus* & de materia huius textus nouiſſimè ſcribit Pater Franc. Vallente ad titulum noſtrum *p.2.de concordia iuris Pontificij à fol.*143.

QVÆSTIO I.

An collegium poſſit facere legem: an ſtatutum, quod vicini teneantur ire ad molendinum alicuius vicini, & non ad molendinum alterius, validum ſit: an ſtatutum factum à maiori parte in rebus collegij vniuerſitatis, vel communitatis, valeat; & an vniuerſitate congregata, ad aſſentiendum, vel diſſentiendũ, tacentes conſentire videantur.

SVMMARIVM.

1 *Collegium num poſſit facere ſtatutum?* remiſſiuè, & n.12.& 19.

2 *Statutum, quod vicini teneantur ire ad molendinum vnius vicini, relicto alio, ſeu publico, non valet; idem de coquendo pane in furno vnius vicini, potius quam in alio* n.3.4.8.& 9.

4 *Domini habentes iuriſdictionem, ſed Principem*

D.Fermoſin.de Leg.Eccleſ.

ſibi ipſis ſuperiorem, nequeunt ſubditos iure communi cogere, quod ad Domini molendina, triticum molendum deferant, & non ad alia, nec id ſtatuto præcipere.

5 *Statutum Domini temporalis non eſt admittendum in præiudicium molendinorum, & furnorum Eccleſiæ.*

6 *Statutum compellens vicinos ire ad molendinum, ſeu furnum particulare, ſi cedit in commodum vniuerſitatis, & ſi ſecundario alij vicini vtilitatem habeant, ſuſtinetur ſecundùm quoſdam, etiam reſpectu Eccleſiæ,* o.8.*ſed verius eſt, vt non valeat,* n.8. & 9. *explicatur contraria ſententia,* n.10.& 11.

10 *Statutum factum, ne quando vrget neceſſitas propria ciuitatis, extrahatur ad alios populos, poſita pœna, valet, vt* n.11.

12 *Statutum factum à maiori parte in rebus Collegij, vni veritatis, vel communitatis, validum eſt, &* n.13. *& num limitetur in criminalibus, & arduis,* n.14.

15 *Electio ad beneficia, & Canonicatus, quæ eſt res ardua, valet facta à maiori parte capituli.*

16 *Factum à maiori parte non valebit in his, quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis, etiam ſi eſſent mille, niſi omnes conſentiant, &* 0.17.

17 *Contradictio vnius ſufficit in his, quæ competunt iure ſingulari, &* n.19.

18 *Citatio eſt neceſſaria illius, cuius principaliter intereſt, quando fit ſtatutum, ſeu electio; non autem illius qui in conſequentiam lædi poteſt.*

19 *Collegij maior pars poteſt ſtatuere, & decernere in præiudicium minoris partis, niſi vellet aliquid ſtatuere contra priuilegium, vel exemptionem.*

20 *Congregati Capitulares ad diſſentiendum, vel conſentiendum, ſi tacent videntur conſentire,* num.21.

22 *Conſentire videtur Capitularis, qui potuit actum contradicere, & non contradixit; item & pupillus,* n.23.

24 Cap.is qui tacet, cap. qui tacet de reg. iuris lib.6.n.ſequent.

25 *Tacens, etſi in dubio conſentire videatur; non tamen confiteri, vel negare, & quare* n.26.27. & 28.

27 *Dubia res, etſi efficiatur per partis negationem, ſed per ſolam taciturnitatem non, niſi aliud concurrat.*

AD primam quæſtionis partem an collegium poſſit facere legem, & ſuppoſitis quæ dixi ſupra *in Rub.à q.9.10. & 12.* vbi etiam dixi *an Capitulum ſede vacante, poſſit legem facere*; item & dictis ſupra *ſub c.1.q.1.& q.7.* ſatis reſpondebis ex his; quæ dixi *in dictis locis, item ſub d. q.11.* egi in verſ.*de Concil.Cardin.* de alia, quæ congruit. 1

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum, 2
quod vicini teneantur ire ad molendinum vnius vicini, & non alterius benè ex doctrina textus noſtri valet reſponderi: nam vt ait Couarr.*in reg.poſſeſſor.2.p.§.4.n.7.& ſub n.8.*verſ.*primum*, non poteſt ſtatuto Domini, aut populi ſubditus prohiberi, vt deferat triticum molendum, ad alia quam publica molendina, ſiue id fiat in vtilitatem Domini, ſiue vt lucrum, communitati ex molendini reddito maius accedat, quia cum is actus ſit meræ facultatis, &

voluntatis, vt dixi *in cap. cum non liceat* 12. *de*
*præſcript.q.2.n.*17.
3 Vbi idem de quo quando pane in furno vnius
vicini, potius quam in alio, in quo non admit-
4 titur præſcriptio. † Sequitur dicendum vt Do-
mini habentes iuriſdictionem, ſed Principem,
vt ſuperiorem recognoſcentes, nequeant ſubdi-
tos cogere iure communi, quod ad Domini
Molendina, triticum Molendum deferant, & non
ad alia, ex eadem ratione, cum Domino per-
mittenda non ſit hæc violentia, taliter vt nec
ſtatuto Domini, aut populi id fieri poſſit; eo
quod tenderet in graue ſubditorum præiudiciũ
præſertim eorũ, qui alia in eadem vrbe, vel po-
pulo, eiuſque territorio molendina conſtruxe-
rint, vel ædificauerint, aut conſtruere vellent;
quod maximè obtinet quando ſtatutum fieret
ad priuatam Domini voluntatem: ſic docent
Bartholom. Socinus *conſ.*272.*lib.*2. Ioannes Ba-
ptiſta de ſancto Seuerino *in repet. l. omnes populi,*
*ff. de Iuſtitia, & iure colum.*36. Signorol *inter conſ.*
*Baldi conſ.*36.*li.*3. & inibi Bald. *conſ.*57. Anchar-
ranus *in cap. Canonum inſtituta hoc tit. q.*11. Ripa
*lib.*1. *reſponſ. c.*11. Nicolaus Boërius *deciſ.*125.
Baldus *conſ.*410.*lib.*5. & Iacob. *in tract. de feud.*
verbo *& cum molendinis, q.*1. Aymon. *in* 4.*p. de an-*
*tiquit. tempor. cap. circa præmiſſa num.*4. Couarruu.
5 † Quid *n.*7. in fine ait ratione fortiori, nec idem
ſtatutum admittendum in præiudicium molen-
dinorum, & furnorum Eccleſię: de qua pate dico
*infra in cap.*7. & per alia adducta *in c.*10. *hoc tit.*
Nec debet audiri Calderinus *tit. de conſt. conſ.*21.
expreſſim contrarium reſpondens; pro quo non
faciunt Conſ. Baldi 11. *inter conſ.* Ancarran. &
Aymon. Sauilli *d. cap. circa præmiſſa* aliquot ra-
tiones afferentis, quas parum conuenientes huic
tractationi dicit Couarr. ſupra *dict. num.*8. verſ.
cæterum.
6 Dubium tamen eſt an ſi cederet lucrum in
commodum vniuerſitatis, & totius populi, va-
leret in hac ſpecie tale ſtatutum; & reuera vi-
detur quod ſic quia iam tunc illud ſtatutum ſit
in vtilitatem totius communitatis, à qua omnes
vicini commodum reportant. Etſi incidenter ad-
ſint alij ſingulares vicini, qui eo, quod molen-
dina alia, ſeu furnos habent in illo territorio,
damnum patiantur; & ſic videntur amplecti
7 Baldus, Iacob. & Aymoniam ſupra adducti. † Et
iuuatur nam ſecundùm Cardinalem, *conſil.*144.
Ioan. Crottum *in leg. filiusfamiliàs*, §. *Diui, ff. de*
*leg.*1. *colum.*4. ibi Ferdin. Loazeſ. *n.*424. Federic.
*conſ.*35. incipienti *ſtatuto ciuitatis*, valet ſtatutum
ſi Reipcblicæ, communitatiuè conueniat, ma-
ximè ad eius tutelam, vel regimen, etiam ſi eo
ſtatueretur, quod res quædam in Eccleſiam, aut
clericos minimè transferatur.
8 Nihilominus etſi non inficiamur, vt poſſit
contingere alia vtilitas publica, cui prædictum
ſtatutum innitatur ex qua iuſtificari valeat, quod
ex tempore, loco, & aliis iudex diſcretus arbi-
trabitur: tamen dici debet, vt ſentit Couarr.
d.§.4.*num.*7.*in fine*, aduerſus eundem Baldum, &
Iacob. quod prima ſententia iam ſupra adducta
in verſ. *ad ſecundam*, ſit vera abſque vlla diſtin-
ctione, & quod procedat in prædicto dubio, ad-
dens contra prædictos Doctores non eſſe ratio-
nem iuſtam huius ſtatuti, quod lucrum acqui-
rendum, diſtribuendum foret in neceſſitati-
bus publicis eiuſdem communitatis, cum hæc
non ſit cauſa ſufficiens, vt iniqua lex fiat, cum
poſſit aliunde publicis oneribus, & expenſis
ſubueniri.
Quare, etſi videretur tale ſtatutum factum 9
pro vtilitate vniuerſitatis; ſed cum reuera liber-
tatem auferat, vt vicini eant ad molendina alio-
rum vicinorum, & inſimul ipſis conuicinis mo-
lendina habentibus pro ipſa cauſa publica abun-
dantius curanda, fiat notabile præiudicium:
ſequitur illud ſtatutum, quantumuis prætextu
vtilitatis publicæ factum iniquitatem obtinere
in præiudicium: quippe omnium vicinorum
auferendo illis facultatiui actus licentiam aduer-
sùs quam, nec præſcriptio præualet ex dictis *in*
dicto cap. cum non liceat 12. *de præſcript. q.*1. *&* 2.
† Et ſic non obſtat adductum in verſ. *& iuuatur*, 10
ex doctrina Anchartani, Ioan. Crotti, & Loazes,
quia & ſentit Couarr. *ſuprà n.*8. verſ. *hinc deni-*
que, Calderini, & Baldi reſponſa non agere de
ſtatuto prohibente, ne quis triticum deferat
molendum ad alia, quam ipſius communitatis,
& Reipublicæ molendina: nam inualidum eſt
maximè in præiudicium Eccleſiæ, & dico in
*d.c.*7.
Sed actum de municipali lege, qua tempore 11
publicæ inopiæ, cum Reſpublica grauatur An-
nonæ penuria, ne triticum ipſius ciuitatis ad
exteros deferatur vetitum fuerit, ne quis triti-
cum molendum extra ciuitatem deferat, niſi
duodecima pars tritici, quæ molendi ratione
dari ſolet in ipſius ciuitatis exitus portarum
dari ſolet nomine communitatis recipientibus
id pro molendinis, quæ extra vrbem, Reſpu-
blica habet, ad quæ deferendum eſt triticum,
vt inibi molatur, quod admiſſum fuiſſe, ne Re-
ſpublica tota grauiſſimum damnum patiatur,
cui aliter obuiam ire non potuerit, cum ſtatu-
tum non fuerit factum ad augendos Reipubli-
cæ redditus, ſed ne triticum extraheretur à ci-
uitate tempore neceſſitatis, & ad exteros poſſet
deferri alios plures caſus reſpectu clericorum,
an legibus politicis obligentur, ſicut laici, dico
infra ſub *d.c.*7. *& c.*10.*q.*13. vbi quid etiam circa
leges paſcuorum.
Ad tertiam quæſtionis partem, an ſtatutum 12
factum à maiori parte in rebus collegij, vniuer-
ſitatis, vel communitatis, validum ſit. Et ſup-
poſitis quæ longè ſcripſi *in c. tertio loco* 5. *de pro-*
*bationibus q.*11. & ibi *tota q.*2. vbi etiam in verſ.
ad ſecundam, de quæſtione illa, *quando cauſa di-*
catur reſpicere commodum vniuerſitatis, vel ſingu-
lorum, & ibi verſ. *ad tertiam, an ſinguli de vni-*
uerſitate conueniantur pro eo, quod vniuerſitas de-
buerit, & ibi *quæſt.*3. *an ciuitas, vel communitas,*
ſeu villa conuocato Concilio publico, poſſit ſuo con-
tractu, vel decreto obligare ſuos vicinos: & an com-
munis res mea dici poſſit, & alia *in fine præmiſſi illius*
textus, citatis *de teſtibus*, breuiter reſpondeo, vt
valeat, quia cum negotia vniuerſitatis de facili
non poſſint expediri, ſi omnes de populo, ſcire
communitate, deberent conſentire.
Idcirco factum eſſe, vt quod à maiori parte 13
agitur, ad vniuerſos referatur, docet Dueñas *re-*
gula 296. Caputaquen *dec.*192. *&* 193.*p.*3. Bucca-
ron. *de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia*
*n.*13. *&* 14. *differentia* 162. † Qui *n.*15. limitat 14
hanc doctrinam in criminalibus, & in arduis, in
quibus non ſufficere ait decurionum partem
maiorem, ſeu Conſiliorum; imo & debere om-
nes conſentire. Quæ limitatio videtur incerta,
ſi attendas ad ea, quæ infra dico *de electione in*
cap.

cap. cum audiſtis 19. *cap. cum in iure peritus* 23. *cap.*
15 *cum anna* 50.† Et in aliis illius tituli, vbi electio
ad beneficia, & canonicatus, quæ eſt res ardua,
ſufficit, vt à maiori parte fiat, niſi maius dicete limitationem relatam, non procedere, quoties
in iure aliud cauetur determinatum. Et inſuper
adiunges quæ dico *infra ſub tit. de his quæ fiunt à
maiori parte capituli.*

16 Verum factum à maiori parte, non valebit,
niſi omnes conſentiant in his, quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis etiam, ſi eſſent mille,
vt docent Dueñas *reg.* 295. Anton. Gomez *tom.* 2.
variar. c. 3. *num.* 14. Azeuedus ad curiam Piſanam. *lib.* 2. *c.* 14. Villadiego *in tractatu de rebus
Eccleſiæ non alienandis lib.* 1. *part.* 1. *c.* 101. *num.* 7.
& 8. *& c.* 102. *num.* 7. Diana *reſolut. mor. part.* 1.
tract. 3. *reſolut.* 29. quod intelligit hîc Barboſa
num. 6. ex gloſſa vltima, textus *in c. quamuis pactum de pactis lib.* 6. recepta communiter per Tiraquell. *in tractatu res inter alios acta in princ.
num.* 10. *&* 11. de ſingulis, de quorum præiudi-
17 cio principaliter agitur, ſecus ſi ſecundario.† Et
ſic quod contradictio vnius ſufficiat in his, quæ
competunt iure ſingulari, vt tenent Abbas hic
num. 7. *verſ. & dico*, Butrius *num.* 18. & Bern.
n. 58. Cardin. Cabeller. *deciſ.* 134. videbis vberius *q.* 2. *à n.* 1.

18 Vnde Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion.
pagin.* 285. *num.* 4. Perez *in l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 2. *ordinamenti pag.* 93. Menochius *conſ.* 311. *num.* 24. Gama
deciſ. 195. *num.* 3. *& deciſ.* 207. *num.* 2. Hypolit.
conſ. 113. *à num.* 54. Surdus *deciſ.* 256. *num.* 1. *vt
dicunt* in ſimili ſit neceſſaria citatio eius, cuius
principaliter intereſt, non autem illius, qui in
conſequentiam lædi poteſt, iuxta gloſſam *in l. de
vnoquoque ff. de re iudicata*, & iuuatur latè nimis,
ea quæ dico *in c. pen. de foro compet. in c.* 2. *de teſtibus, in c.* 1. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* vbi de neceſſitate citationis illorum, quorum intereſt in iudiciis, & alibi ſæpe.

19 Item notatur quod maior pars collegij poteſt
ſtatuere, atque decernere in præiudicium minoris partis, vt docent hîc Felinus *num.* 7. Barboſa
ſub num. 5. ſed limitant Abbas *in c. veniens n.* 21.
poſt princ. de præſcriptionibus, vbi etiam Felin.
num. 4. verſ. *dum allegat. idem num.* 18. verſ. *fallit.
ſecundo* Eraſmus Cochier illos referens *de iuriſd.
ordin. in exemptos p.* 3. *q.* 26. ſi collegium, vel capitulum vellent aliquid ſtatuere contra priuilegium, ſeu exemptionem, nam tunc vnus ſolus
poterit contradicere, ſeu illud impedire.

20 Ad quartam quæſtionis partem in vniuerſitate congregata ad aſſentiendum, vel diſſentiendum, tacentes conſentire videantur. Difficultas
hæc multùm pendet ab intellecto textus *in cap.
qui tacet, & in c. is qui tacet de regulis iuris lib.* 6.
de quorum intelligentia benè dixi infra *in c.* 1.
de iudiciis quæſt. 15. *à num.* 2. *& in c.* 1. *de litis conteſtat. quæſt.* 2. *num.* 2. Quo ſuppoſito nunc breuiter reſpondeo hîc ex Felino *num.* 17. Bartol. *in
l.* 2. *num.* 14. *C. quæ ſit longa conſuetudo*, Petr. de
Anchartan. *conſ.* 157. Panorm. *in c.* 2. *de his, quæ
fiunt à prælato ſine conſenſu capituli num.* 9. Ioanne Baptiſta de ſancto Seuerino *in l. omnes populi
charta* 8. *ff. de iuſtitia, & iure*, Felin. latè *in c.* 1.
de maior. & obed. Abbate *in cap. veſtra de locato
num.* 6. Iaſon *in l. quæ dotis num.* 82. *ff. ſo'uto matrimonio*, vt congregata vniuerſitate ad conſentiendum, vel diſſentiendum tacentes videantur
21 conſentire.† Et quando tacens ſi ſit præſens
conſentire videatur, videndus Dynus, & ibi
Boërius *in addit. in regula qui tacet de reg. iuris*, &
Bartol. *in dicta l. quæ dotis*, & ibi Iaſon. vbi communiter reſoluunt.† Quod ſi potuit actum con- 22
tradicere, & non contra dixit, cenſeatur conſentire, tradit Gratian. *ſub regula* 488. *num.* 1. etiam
ex Bart. *in l. adoptionibus num.* 1. *ff. de adoption.* Abbas, & alij *in cap. nonne bene de præſumpt. num.* 5.
ibi latè Felin. Aleiatus *lib.* 4. *parergon. c.* 7. Iaſon
in §. *item ſeruiana num.* 55. *Inſt. de actionibus*, latiſſimè Didacus Couarr. *in c.* 15. *practicar. num.* 5.
Gregorius Lopez *in l.* 23. *tit.* 34. *part.* 7. *gloſſa* 1.
& in l. 1. *tit.* 16. *p.* 4. *gloſſa* 2.† Et quid in pupillo 23
ſi taceat, idem tradit *in l.* 1. *titul.* 2. *part.* 1. *gloſſa* 2.
& regulam deſcripſit Felinus cum tribus limitationibus.

Dubium tamen eſt cur præſens, & tacens re- 24
gulariter videatur conſentire, ſed non fateri, vel
negare; & licet Doctores, & Francus *in dicto
c. is, qui tacet num.* 1. inſolutum relinquant; nec
nodum diſſoluamus, ſi Doctores communiter
ſequamur, qui inter conſenſum, & diſſenſum,
inter confeſſionem, & negationem non diſtinguunt. Et regulam *cap. qui tacet eodem tit.* ad noſtram reducant; nihilominus dicendum videtur,
vt offendant manifeſte verba, & mentem vtriuſque regulæ cum illa *is qui tacet* aduerſatiuè ad
primam *qui tacet* illum ſenſum faciat † quod li- 25
cet tacens in dubio conſentire præſumetur, vt
ſtatim dico; non tamen confiteri, vel negare,
quia cum conſenſus ſit actus voluntatis exigentis, hæc datur, vbi quis cum poſſet verbis, vel
ſignis contradicendo contrariam voluntatem
oſtendere non contradixit; liberum enim erat
ei contradicere, ſed non præſumitur confiteri,
vel negare, cum liberum ſit alterum eligere eo,
vel maximè, quia is, qui conſentit in effectu fateri, ſeu approbare videatur. † Confeſſio ergo, 26
vel negatio in affirmatione veri, vel falſi conſiſtit. Sed qui abſolutè, & ſimpliciter tacet, non
oſtendit, nec affirmat quodnam ſit verum, vel
falſum, cum nec vllum verbum, aut ſignum protulerit, aut falſitatis à ſe ſignificatæ: ita Barboſa
in dicta regula is quis tacet num. 3.† qui ex Felino 27
in c. ſuper eo num. 2. *de teſt.* infert quod licet regulariter per partis negationem, res efficiatur dubia *l.* 3. vbi gloſſa verbo *dubium C. qui ad libertatem proclam. cum concord.* per ſolam autem taciturnitatem, niſi aliud concurrat, res non efficiatur dubia ex *l. nego* 10. *C. de acquirenda poſſ.* Felin.
num. 3. *in cap. fin. de probat.* qui *in dicto c.* ſuper eo,
poſuit prædictam regulam cum ſex limitationibus.

Et quia ſatis longe idem Barboſa explicat 28
in dicta regula qui tacet 43. plura iura explicans
gloſſa textus in cap. nonne 5. *de præſumptionibus* &
alia; ideo leges illum, & adiicies quæ dixi *latè
in d. c. nonne* 5. quorum alia non tranſcribo, vt
parum pro nunc vtilia ad punctum, de quo agimus in verſ: *ad quartam.*

QVÆSTIO II.

An ciuitas, vel villa, conuocato concilio publico, quod dicitur *conceſſo abierto*, poſſit ſuo contractu, vel decreto obligare ſingulos vicinos, qui ibi non inter fuerunt. An abſentes conſiliarij debeant vocari ad actus capitulares. Et qui abſentes dicantur. Et an maior pars ad condonandum Regi ſufficiat. An aliquis poſſit ſe ſubſcribere determinationi à maiori parte comitiorum; licet ipſe contrarium votum emiſerit: & an quando in capitulo à maiori parte certò ſcitur concludendum, ſeu ſtatuendum pro re aliqua iniuſta, & iniquo donatiuo, poſſit aliquis pro illa die Domi manere ſine periculo peccati mortalis, ac onere reſtitutionis.

SVMMARIVM.

1 *Omnes debent approbare, quod eos tangit vt ſingulos, & à* n. 6. *ſed ſufficit vt maior pars approbet, quando tangit in communi fallit, vt* n.22.

2 *Concilium publicum poteſt ſuo contractu obligare ſubditos, qui ibi non interfuerunt, &* num. 3. *contra* n.7. *quando agitur de re propria eorum.*

3 *Creditorum dilatio data à maiori eorum parte, reſpectu quantitatis ſufficit, & valet.*

4 *Tutorum factum à maiori parte, valet fauore adminiſtrationis bonorum, etiam Eccleſiæ.*

5 *Præſentatio à maiori parte Patronorum valet, etiam in iure Patronatus libertorum, &* n.4. & 10.

7 *Villa, conuocato concilio publico vulgo* Concejo abierto, *obligare non poteſt ſuo decreto ſingulos vicinos, quando agitur de re propria eorum principaliter, non ſi ſecundario* n.8. & 9.

8 Tangit *verbum de quo* in c. quod omnes tangit, de reg. iuris *per prius, & non per poſterius verificatur in his tantùm, quorum principaliter detrimentum vertitur, &* n.9.

9 *Alienare volens fundum in emphyteuſim habitum à pluribus Dominis, nequit, vno eorum contradicente, cæteris etiam conſentientibus.*

10 *Decretum, ſeu actus maioris partis, valet etiam, vbi intereſt ſingulis, ſi aliud reperiatur expreſſum. Et quare.*

11 *Factum à maiori parte in actibus neceſſariis valet, ſecus in actibus voluntariis.*

12 *Maior pars nequit facere aliquid in magnum præiudicium Eccleſiæ vel violando iura vniuerſitatis, vel laudabilem conſuetudinem; tunc enim præualet minor pars contradicens, &* num.13.

13 *Minor pars concilij contradicens non tenetur iuſtificare ſuam repugnantiam coram cæteris de capitulo; eſt tamen conſulendus ſuperior communitatis, vt determinet decretum maioris partis.*

14 *Capitulares abſentes vocari debent in tribus caſibus, in electione Prælati, in Canonica, & in ceſſatione a Diuinis facienda, & in actibus grauis præiudicij, vt* num. 15. & 26. *niſi aliter, conſuetudo ſit, vt vocentur, aut ſtatutum, quod tutius eſt in praxi* n.6.

17 *Abſentes ſunt vocandi, quando negotium tractandum in eorum præiudicium cedit, quorum conſenſus eſt requirendus.*

18 *Abſentes, vt nonnulli dixerunt, vocandi non ſunt ad actus Capitulares. Limitatur* remiſſiuè, *vt* n.19.

20 *Abſentes de conſuetudine huius Regni, non vocantur, etiam ſi ſint in ciuitate, niſi contingat caſus arduus, & tunc ſufficiet, vt vocantur Decuriones, qui ſunt in Ciuitate, vel Comitatu, vt* n.21. & n.23.

22 *Vocari debent omnes populi, vbi Decuriones non ſunt, & ſufficiet ſi duæ partes congregantur.*

23 *Abſentium citatio neceſſaria non eſt, etiam in Capitulis Eccleſiæ, vt* n. 24.

25 *conſuetudo non vocandi abſentes ad actus capitulares, decem præſcribitur annis, etiam de iure Canonico, & etiam in caſibus à iure expreſſis, ſed in electionibus* remiſſiuè, *vt* num. 29.

27 *Abſentes qui ſunt vocandi in aliquibus caſibus, non vocabuntur, niſi qui ſunt intra Prouinciam.*

28 *Collatio beneficij, quæ fieri cum conſilio Epiſcopi, debet fieri eo agente in remotis.*

29 *Abſentium vocatio in electionibus Eccleſiaſticis* remiſſiuè.

30 *Abſentes vocati, ſi contumaces ſint, poſſunt de benignitate ſpectari.*

31 *Voci ſuæ renuntians, poteſt illam reaſſumere reintegrè, id eſt, antequam fiat electio: vbi quid in Papæ electione,* remiſſiuè.

32 *Citari debet ad electionem qui etſi abſens ſit tempore vacationis, tempore electionis facienda reuerſus erat.*

33 *Vocatus non vocandus, ſi nec expectatur, non nocet electioni, & qualiter, vbi quod non poteſt agere de contemptu, qui non habet vocem in capitulo.*

34 *Abſentes conſiliarij, ſiue votantes propriè dicuntur illi, qui non faciunt reſidentiam in loco, vbi eſt Eccleſia, & vel Concilium; & ſic qui in ciuitate non exiſtunt, & qui in Caſtris exiſtunt.*

35 *Abſens, etſi ſecundùm aliquos indicetur qui habitat in ſuburbiis, vt* num. 36. 37. 38. 39. 40. & 41. *tamen verius eſt, vt ad effectum illum vocandi ad electionem, ſiue ad actum capitularem iudicetur præſens in ciuitate, vt* n.42. *latiſſime n.* 36.

37 *Ciuitatis appellatione continentur quæ muro circumdantur, & non ſuburbia* n. 38. 39.

38 *Ciuitas, & vrbs pro eodem capiuntur.*

40 *Suburbia in ciuitate continentur, vbi diſpoſitio inutilis redderetur, &* n.41. *& vbi poteſt damnum, vel commodum verti, à* n.42. & 43.

Cap. ſi ciuitas de ſent. excommunic. lib. 6.

43 *Ciuitatem videtur habitare qui eſt prope ciuitatem, vbi quod ſuburbia vocantur etiamſi media ſit via inter ciuitatem, & continentia eius, &* n.47.

44 *Abſentes, vbi non ſunt vocandi, ſi ſunt prope ciuitatem ſunt vocandi, & requirendi.*

45 Abſens dicitur ille qui non eſt in ciuitate, vel continentibus, aut ſuburbiis.

46 Cardinales quoad Papæ electionem, quomodo abſentes, ſeu præſentes iudicentur. Conſiliarij Ciuitatum, & populorum, quando dicantur abſentes, quominus vocentur ad actus Capitulares, d.n.46.

Canonici habitantes vltra mare, ſeu flumen ciuitatis, dicuntur abeſſe, & ſic non vocandi, niſi in caſibus à iure expreſſis d.n.46.

47 Suburbia comprehenduntur ſecundum ſtatum, qualitatem, & conditionem loquentis, vel actus gerendi, aut non.

48 Habitator ſuburbanus, debet recipi ad officia ciuitatis.

46 Suburbia verius eſt, vt arbitrio iudicis declarentur, circa quod multùm operabitur conſuetudo n.50.& 51.

41 Vocari ſolent in Cathedralibus abſentes ad actus capitulares, & electiones Canonicatuum per Miniſtrum Capituli, vulgo el Pertigueto: vbi qualis vocatio, ſiue citatio ſufficiat. Et quid in praxi viderim n.52.

53 Citatio abſentium Capitularium, quando neſcitur, vbi inhabitent, fit per publicum edictum, vel in Domo eorum, vel in loco, vbi inhabitare ſolet, vel in eius Eccleſia, ſeu beneficio.

54 Vocati ſi intra aſſignatum terminum non venerint competentem, non ſunt de cætero citandi.

55 Electores poſſunt horâ ſolitâ facere electionem de mane ſine illis, qui aſſignatâ die citati non comparuerunt; dummodo non ſint plures abſentes, quàm præſentes; tunc enim præſentes tenentur vocatos ſpectare ad finem termini dati ad eligendum.

56 Abſent vocati ſpectandi ſunt, elapſo termino, quando pauciores ſint, vbi abſque periculo, & incommodo ſpectari poſſent, & aliqua cauſa neceſſaria, vel probabili detinerentur, & ſuperior pro certo haberet non longè abeſſe, præſertim, cum nullum eſſet periculum in mora modici temporis.

57 Declamationi locus eſt, quando electores congregati dolo excludendi abſentes electionem accelerant.

58 Eligere minor pars poterit, quando maior pars reſpondiſſet ſe nolle venire, nec eligere, nec electioni intereſſe, imo. & vnus ſolus, aut pauciores, non ſpectatis abſentibus, ſi finis termini immineret.

59 Procurator poteſt conſtitui ab electore impedito, & abſente, concurrentibus tribus cauſis n.61. & 62.

60 Decuriones abſentes non citantur iuxta praxim Hiſpaniæ, niſi in duobus caſibus, vt n.71. & 62.

61 Abſens citatus ad aliquem actum vniuerſitatatis, ſi venire non poteſt, valet committere vocem ſuam alteri, item ſi ſic practicatur in Curia, quod abſentes dent vocem per Procuratorem n.62.

62 Extranei, & qui non ſunt de Capitulo, non poſſunt Curiam intrare per ſe, nec per alium.

63 Procuratoris conſtituti ad votandum in capitulo pro abſente, aliqua curioſa demonſtrantur per quatuor quæſtiones remiſſiuè.

64 Maior pars ad Condonandum Regi ſufficit, in Parlamento Siciliæ debet concurrere etiam brachium Eccleſiæ num.65. & 66.

66 Maior pars Procuratorum vulgò de Cortes hic Matriti congregari ſoliti in Comitiis publicis totius Caſtellæ concedunt Regi tributa, &c.

67 Regi iure ipſo naturæ debetur à ſubditis ſuſtentatio, quæ ſufficiat ad Dignitatem Regiam, decenter ſuſtentandam, & Regnum, vel Prouinciam ab hoſtibus tuendam, ex pacto tacito, cuius aſſignatio eſt in arbitrio, Regis.

68 Rex, vel Princeps ſupremus vltra poſſeſſiones, & redditus ſibi aſſignatos, poteſt exigere noua tributa, vel antiqua augere, quando Patrimonium ſibi aſſignatum non ſufficeret ſua congrue, & ſubditi prouidere tenentur, &c.

69 Donatiua, quæ fiunt in Parlamento, debent eſſe in tanta quantitate, vt poſſint vniuerſitates ea ſoluere: vbi quæ debeant aduertere Conſiliarij donatores, n.70.

71 Tributa noua imponere Rex non debet, nec requirere donatiua; imo minuere, vel ſuſpendere gratias, vel penſiones aliquibus aſſignatas, quoties cauſas publicæ vtilitatis imminet, & quare ibi.

73 Maior pars ſufficit ad donatiua Regi præſtanda ob cauſam neceſſariam, vt belli; non ſic in donatiuis voluntariis, quæ dantur Proregi.

74 Tributum impoſitum in his Regnis Hiſpaniæ, poſitum propter bella, & ſumptus, quos ſuſtinet Rex in aliis Regnis, eſt iuſtum.

75 Tributum à Rege imponi poteſt, ſi Rex in egeſtatem deuenerit, propter largitiones immoderatas, ludos, bella iniuſta, & Regnum, tenetur illi donatiuum præbere, non obſtante culpa, & peccato Regis & quare ibi.

76 Reges, & Principes tenentur omnes ſumptus parum neceſſarios excidere, & in poſterum ſe continere à prodigalitatibus.

77 Regi aſſerenti ſe eſſe in neceſſitate, poſſunt Credere Conſiliarij, & Decuriones intrantes in Parlamento, & capitulo Comitiorum, niſi aliud de veritate in contrarium conſtaret num.78.

79 Pars minor conſiliorum poteſt ſe ſubſcribere maiori parti comitiorum, ſequenti opinionem probabilem, & tutam, etſi minor pars ſequatur tutiorem; ſecus quando maior pars concludit rem iniuſtam n.80.

81 L.quod maior, ff. ad municipalem, l. aliud § refertur, ff. de reg. iuris.

82 Conſiliarius, Decurio, ſiue Capitularis, cuius oratoria poteſt perſuadere votantes in Capitulo, num ſine peccato ſubterfugere poſſit, ſi certo ſciat, vt maior pars votantium, quid iniuſtum ſequutura; & licet aliqui affirment, verius videtur, nec peccare, nec ad reſtitutionem teneri, vt n.83.& 84.

85 Conſiliarij poſſunt non ire ad conſilium, quando adeſt maior pars iniuſta votantium non reducibilis, & quando inde perturbatio excitatur à potentioribus, ſi voto ſuo, nullum ſperent fructum n.86.

87 Conſiliarij, ac Decuriones non poſſunt, nec debent abſentes eſſe, à capitulo, Concilio, ſiue Parlamento, ſi concurrendo poſſunt ſuo voto impedire iniuſtam concluſionem faciendam.

88 Conſiliarij malè faciunt qui vt rem iniuſtam concludant, rogant, aliquem vt ſe pro tali die abſentet, ſeu faciat, vt aliquis votantium exeat à comitiis, antequā votū ſuū præſtet, vt n.89.

90 Conſiliarius, Decurio, ſiue Capitularis, qui poſt aperta vota primo votantium rem iniuſtam

tis conſentit, peccat, & reſtituere tenetur, quando prima vota erant reuocabilia, cum poſſet ſuo voto reducere ad iuſtum primo votantes, aliàs non ſic, vt n. 91.

95 *Suffragium donatiuo iniuſti primo præſtans, tenetur reſtituere; & ſi certo ſciat poſt illum votantes in eandem partem ituros, contra Salonium* n. 93.

94 *Decurio, ſiue Conſiliarius poſt ingreſſum in Curiam, ſine licentia ante votum præſtitum, nequeunt ab ea exire, alias mulctari poterunt, perperam exeundo facere, cum poſſint ſuo bono conſilio auertere alios à malo* n. 95. *nec etiam cum licentia ſi ſuſpicantur aliquod graue negotium tractandum* n. 96.

97 *Conſiliarij, ſiue Decuriones, aut Capitulares compelli poſſunt per iudicem intrare conſilium, niſi infirmitas eos excuſet, & ſimiliter poſſunt compelli per Præſidentem capituli, qui non intrant, vel ſe excuſant.*

1 AD primam quæſtionis partem, ſuppoſita differentia inter ea, quæ ad aliquos, tanquam ad ſingulos pertinent vel tanquam ad vniuerſos, vel in communi, veluti ad vniuerſitatem, collegium, vel communitatem, in quibus ſolùm procedit iuris regula, quod omnes tangit *lib. 6. & in l. 1. in fine C. de auctorit. præſtanda, l. per fundum, ff. de ſeruitut. rusticor.* ſic vt in his, quæ reſpiciunt ſingulos, tanquam vniuerſos, ſufficiat maior pars, & procedat regula textus *in l. quod maior ff. ad municip. c. 1.* & per totum de his, quæ fiunt à maiori parte capituli *gloſſa* 1. hîc, vbi Decius *num.* 5. Felin. *à num.* 13. Padilla *in l. aquam num. 3. Cod. de ſeruit.* Gomezius *tom. 1. variar. c. 3. num.* 54. Dueñas *regula* 265. Balboa *in c. 5. de probationibus ſub n.* 38. Dynus, *& gloſſa in dicto c. quod omnes*, Salcedus *ad Bernard. Diez regula* 449. Garcia 95. *num.* 4. Azeuedus *ad Curiam Piſanam lib. 2. c. 14. litt. B.* ſecus ſi tanquam ad ſingulos: ſic relati, & Barboſa *in dicta reg.* dixi ſupra *quæſt.* 1. verſic. *ad tertiam.*

2 Sed nihilominus videtur vt in puncto noſtræ difficultatis, adhuc poſſit conſilium publicum ſubditos ſuo contractu obligari, qui ibi non in-
3 terfuerunt † ex eo quia quoties agitur de dilatione debitori præſtanda, ſufficit conſenſus maioris partis creditorum, reſpectu quantitatis ex textu *in l. maiorem, ff. de pactis, l. fin. Cod. qui bonis cedere poſſint,* de quo late dixi *infra in c. fin. de foro compet. quæſt. 4. ſub §. 4.* vbi de hoc caſu & faciunt quæ dico *q. 3. ſequenti à n.* 5. vbi de ſtatuto vt homicida plectatur, &c.

4 Item quia factum à maiori parte tutorum, valet fauore adminiſtrationis bonorum eius, idem & in adminiſtrationibus bonorum Eccleſiæ, & ſiidem in iurepatronatus, & præſentandi, quod pluribus competit patronis. Nam facta præſentatio à maiori parte, proculdubio obtinet gloſſa hîc, quæ allegat *textum in cap. quoniam in quibuſdam, c. poſtulaſti de iurepatron.*

5 Idemque procedere in iurepatron. libertorum ex *l. ſi quis §. quoties ff. qui, & à quibus*; quibus in caſibus videtur vt maior pars faciat actum validum in præiudicium ſingulorum, qui non interfuerunt, quibus principaliter intereſt.

Verum quia vt iam ſupra dixi *q.* 1. ſub verſ. 6
ad tertiam, ſit firma, & recepta concluſio, quod in his, quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis minimè valeat quod fit à maiori parte, niſi omnes conſentiant, vt communiter receptum eſt per textum ibi *in l. per fundum, ff. de ſeruitutibus ruſticor.* † ob id Auendañus *reſponſo* 34. Bal- 7
boa *in dicto c. 5. de probation. num.* 39. exiſtimant, vt villa, conuocato concilio publico, vulgò *Concejo abierto*, non poſſit ſuo contractu, vel decreto obligare ſingulos vicinos, qui ibi non interfuerunt, quando agitur de re propria, quæ omnes, vt ſingulos tangit, niſi interueniat omnium approbatio. Scilicet de quorum præiudicio principaliter agitur, non ſi ſecundario: nam in iſto vltimo caſu non erit neceſſaria eorum approbatio: *argum. textus in l. 1. §. denuntiari* ibi *primo gradu, ff. de ventre inſpiciendo,* docet *gloſſa Magiſtra 2. in l. de vnoquoque 47. ff. de re iudic. gloſſa vltima in c. quamuis pactum de pactis lib. 6.* communiter recepta per Tiraquel. *tractatu res inter alios acta pag.* 2. Nauarr. *in cap. ſi quando de reſcriptis pagina* 77.

Tum etiam quia verbum *tangit*, de quo *in di- 8
cto c. quod omnes 29. de reg. iuris,* per prius, & non per poſterius verificatur tantùm in iis, quorum detrimentum principaliter vertitur, iuxta *dict. l. de vnoquoque, iuncta gloſſa,* verbo *ſingulorum, in l. 1. §. huius,* vbi Paulus, *ff. de iuſtitia, & iure,* Tiraquel. vbi ſupra *pag. 5. verſ. huic.* † Et ſic 9
notabiliter conſuluit Oldradus *conſ.* 34. quem ſequitur Balboa *d. num.* 39. quod ſi quis obtinuerit fundum in emphyteuſim à pluribus Dominis, & voluerit alienare cum conſenſu Dominorum, vnus tamen illorum contradicat, non poſſit fundum alienare in præiudicium contradicentis.

Quod ſi aliqua iuſta cauſa adſit, & aliud ex- 10
preſſum reperiatur, exiſtimo etiam valere actum, ſeu decretum maioris partis in caſu, de quo loquimur, quia per illam iure incidi poteſt, vt maior pars etiam in his ſufficiat, vt *in c. 2. de iurepatronatus,* ibi *plurimorum*, in quo ſpeciale eſt, vt in negotio præſentationis, quæ ad ſingulos patronos pertinet, ſufficiat maior pars, vt aduertit Barboſa ibi cum multis, vt eſt vulgare Rochus de Curte *de iurepatron.* verbo *honorificum num.* 91. vel quia aliàs ſequeretur abſurdum aliquod, vel iniquitas, quæ vitari debent, *l. nam abſurdum ff. de bonis libert.* vel quia exiguum eſt præiudicium *l. ſcio, ff. de in integrum reſtitut.* vel tandem, quia vtilitas, & bonum publicum maximè vrgent. *arg. l. Lucius 11. ff. de euiction.* Barboſa *in dicto c. quod omnes n. 3. & 5.* Quo pacto ſunt intelligenda exempla poſita ſupra in verſ. *ſed nihilominus.*

Ex his infero in actibus neceſſariis factum à 11
maiori parte valere, ſecus in actibus voluntariis, qui fiunt, nullà cogente neceſſitate, in quibus, vt dixi ſupra *quæſt. 1.* dict. verſ. *ad tertiam* ex gloſſa hîc communiter recepta, *gloſſa in dicta l. per fundum, ff. de ſeruitut. ruſticor.* neceſſum eſt vt omnes conſentiant. † Nec procedat quando 12
maior pars aliquid voluiſſet facere, in magnum præiudicium Eccleſiæ, vel vniuerſitatis, violando iura, & priuilegia, aut laudabilem conſuetudinem communitatis, quia eo in caſo præualet minor pars contradicens, vt expreſsè docent Innocent. *in c. accedentibus de priuilegiis,* Panormit. *in cap. veniens de præſcriptionibus,* Barboſa in

dicto

dicto c. tertio loco 5. de probat. num. 44. vbi addit ex
Alberico in l. quod maior ff. ad municipalem, quod
in eo caſu minor pars habet iuſtam contradi-
cendi cauſam, qua vnus ſolus poteſt contradicc-
13 re, ne actus fiat. † Et quod minor pars contradi-
cens, non teneatur iuſtificare ſuam repugnan-
tiam coram cæteris de capitulo, ſed quòd ſit con-
ſulendus ſuperior communitatis, vt determinet
an decretum à maiori parte ſit, vt iniquum re-
uocandum, vel non, notant DD. ex regula textus
in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli vbi
notat Panormit.

14 Ad ſecundam quæſtionis partem, an abſen-
tes conſiliarij debeant vocari ad actus Capitu-
lares, & repetitis quæ dico infra de electione
c. 18. c. 42. §. 1. vbi de vocandis electoribus, & ci-
tandis. Et ſic ex ibi dictis iuxta terminos noſtri
dubij; etſi ex generali regula cautum ſit, quod
in tribus caſibus ſit vocandus abſens, nempe in
electione Prælati, c. quia propter de electione, in
electione canonica, vt in c. cum Eccleſia de præben-
dis lib. 6. & in ceſſatione à Diuinis faciend. vt
in c. ſi canonici de officio ordinarij lib. 6. & ex gloſſa
celebri in c. præſentium de teſtibus lib. 6. quæ eſt
communis ſecundùm Imolam in hoc noſtro
textu num. 8. Felin num. 22. Decium num. 7. Cor-
neum conſ. 181. col. 8. vol. 2. Ripam lib. 2. reſponſ.
c. 21. num. 4. ſeruatique in practica, ſecundùm
Alexand. ad Bartol. in l. omnes populi, ff. de iuſti-
tia num. 15. & alios, quos refert Zeuallos in
practicis q 476.

15 Tamen alij Doctores ſentiunt quod præter
tres relatos caſus, ſint vocandi abſentes in acti-
bus grauis præiudicij per gloſſam dicti capituli
præſentium de teſtibus lib 6. verbo ipſorum, Inno-
centius, & Ioannes Andreas in c. 2. de noui operis
nuntiat. Anton. hic col. 3. verſ. ex prædictis, & in c.
cum humilis, c. licet ad euitanda col. 2. de electione,
& in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.
Dominic. in dict. c. præſentium col. 7. Abbas plu-
ribus in locis, Ioannes Crotus in dicta l. omnes
populi col. 3. verſ. ego alias dicens eſſe veriorem
in puncto iuris, dicit hanc communem Barba-
tia hic col. 11. qui conſuluit pro hac ſententia
conſilio 1. colum. 13. volumine 1. & conſ. 17. col. 2.
& 3. volum. 2. quam communiorem, & de iure
16 veriorem vocat Zeuallos ſupra. † Et additio ad
Curiam Piſanam ſub num. 1. verſ. ſed an idem re-
ferens ex aliis has contrarias opiniones ait, vt in
cauſis non expreſſis in iure, quantumuis arduis,
non vocabuntur abſentes ad earum expeditio-
nem, niſi aliud de conſuetudine, vel ſtatuto ha-
beatur receptum, quod tutius eſſe teſtatur ex
Imola in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capi-
tuli col. 6. verſ. & iſtam differentiam: tractant Fe-
lin. hîc num. 21. additio ad Bartol. in l. 2. C. de de-
27 curion. lib. 10. † Vbi dicit quod ſi negotium tra-
ctandum, reſultat in abſentium præiudicium,
ſunt vocandi abſentes ij, & conſenſus eorum re-
quirendus, vt hîc in noſtro textu, & gloſſa, Be-
nedictus Capra in commun. ſuis opinion. verbo
Capitulum, additio eiuſdem Bart. in l. nominatio-
n. C. de decurion. lib. 10.

28 Vnde ad difficultatem à nobis propoſitam
reſpondendo plures dixerunt abſentes vocari
non debere ad actus capitulares, ſeu pro actis
capitularibus: ſic Baldus, & Felinus hîc, Archi-
diaconus in c. ea enim §. hoc ius porrectum 10. q. 2.
communem tenuit Imola in c. fin. col. 3. de maiorit.
& obed. contra Innocent. in c. 2. de noui operis nun-
tiat. communemque eſſe vocat Zachia in addit.
ad Abbatem hic num. 6. Franc de Ripa lib. 2. re-
ſponſ. 21. Catelian. Cotta in memorab. iuris verbo
abſentes, ſentit Gratianus regula 490. † Felinus 19
tamen hîc num. 22. limitat duobus modis, aliis
tribus modis limitat gloſſa in c. 2. de teſtibus lib. 6.
Bernard. Diez vbi benè Salçedo in addit. limitat
nouem modis in regula 3. Andreas ab Exea hîc
num. 206. quem refert Petrus Duenas in regula 1.
vbi limitat quatuor modis, benè Capra in ſuo
tractatu reg. 3. n. 26.

Et videtur regulæ quod non ſint abſentes vo- 20
candi, conſentire, Curia Piſana lib. 2. c. 5. dum
ait num. 1. quod de conſuetudine huius Regni
non vocantur abſentes, etiamſi ſint in eadem
ciuitate. † Si tamen contingat caſus arduus, & 21
importantiæ, tunc ait quod Magiſtratus poteſt
vocare eos, qui ſunt in Ciuitate, vel comitatu,
vt optima ſit ſententia, quæ plurimorum con-
ſenſu confirmatur. † Et quòd in locis vbi non 22
ſunt decuriones, debent vocari omnes, & ſuffi-
cit congregari duas partes. Et quod maior pars,
facit, debet valere, gloſſa, & ibi Doctores plenè
in l. aliud §. refertur ff. de reg. iuris.

Sed eadem Curia Piſana dicto lib. 2. cap. 7. Cu- 23
riæ, & Azeuedus cum eo ſub lit. A. in addit. c. 5.
dicunt, quod in conſiliis Hiſpaniæ de conſue-
tudine, non eſt neceſſaria citatio abſentium,
quia ius vniuerſitatis remanet apud ipſos eſſen-
tes; & eis acreſcunt vocem abſentium ſecun-
dùm Bertachin. in tract. de Epiſcop. p. 3. lib. 1. n. 26.
licet alij ſint abſentes, & impediti; & hoc eſſe ve-
rum ait Azeuedus.

Quia & in materia canonica, & Eccleſiaſti- 24
ca, & ſic in capitulis Eccleſiæ eſt idem ex textu
in c. cum Eccleſiis de præb. lib. 6. quem ad hoc di-
cit expreſſum Oldrad. conſ. 259. impugnatur ele-
ctio. † Vbi num. 6. ait quod conſuetudo non vo- 25
candi abſentes, etiam de iure canonico decem
annis præſcribitur, vt dixit Puteus lib. 2. deciſ. 12.
eo quod ſecundùm iuris diſpoſitionem, nun-
quam abſentes ſunt vocandi, niſi in caſibus à
iure expreſſis ex dicta gloſſa ipſorum dicto c. præ-
ſentium 2. de teſtibus lib. 6. ibi Barboſa num. 10.
quem ſecundùm Azeuedum in dicta Curia to-
tus mundus ſequitur, & quotidie ad eam recur-
rit, vt tenet Iaſon in l. placet n. 13. C. de ſacroſanct.
Eccleſiis.

Et idem Azeuedus in l. 2. num. 36. regula 8. 26
tit. 1. lib. recop. vbi caſus iure expreſſos remiſſiuè
retulit, quorum quatuor ſunt principaliores,
nempe electione, ceſſatione, receptione, & col-
latione, vt iam dixi cum Zeuallos, & alios, &
retulit Abbas in c. fin. de maioritate, & obed. Ol-
dradus ſupra ex ratione quam adduxi, & repe-
tit Abbas in dicto cap. 2. num. 10. de noui operis
nuntiatione, quia prædictæ cauſæ arduæ ſunt ſe-
cundùm gloſſam in c. 1. de his, quæ fiunt à ma-
iori parte Capituli, & gloſſam hîc; quam appro-
bat additio ad Curiam Piſanam ſub dicto cap. 5.
lib. 2.

Notandum verò eſt quod valeat conſuetudo 27
non vocandi abſentes etiam in caſibus iure ex-
preſſis, vt notant Franc. Marcus deciſ. 1032.
num. 7. part. 2. Curiæ Piſanæ additio ſub dicto. n. 1.
verſ. Valebit, etiamſi tantùm ſit longi temporis;
imo & in caſibus, in quibus abſentes ſunt vo-
candi, non vocabuntur, niſi illi, qui ſunt in-
tra prouinciam ex c. coram de elect. notat Alex.
conſ. 91. lib. 7. n. 7. in fine, dum tamen prouincia non
ſit

ſit facta ex textu *in cap. quia propter de electione.* Ripa *remed. 19. electus à maiori.* Franc. Marcus *dicta*
28 *deciſ.* 1032. *num.* 6. † Et ſic notant Decius *in l. cum filiusfamilias col. 2. ff. ſi certum petatur*, quod collatio beneficij, quæ debet fieri cum conſilio Epiſcopi, debet fieri eo agente, in remotis ex textu *in cap. 1. ne ſede vacante* aliquid innouc. *lib. 6.*

29 Et licet hic in textu noſtro *colum. 12.* latè Felinus diſſerat de canonicis vocandis, & quando ſunt abſentes, & in quo loco, & qua citatione vocari debeant: & an ſit opponenda hora, in qua debeat fieri electio, de quo Bertach. *de Epiſcopo 3. p. lib. 1. q. 7. num. 9. ad 14. & in quaſt. 17.* & Curia Piſana, & eius additio tractant, an ſufficiat vocatio generalis, vel ſpecialis requiratur, de quo bene Azeued. *ad Curiam Piſanam dict. lib. 2. cap. 2.* Tamen quia hæc magis pertinent ad electionis materiam; ideo ſub *dicto cap. 18. & quia propter 42.* & in aliis latius expenditur, quibus ſic iactis infero adnotabilia nonnulla.

30 Primò quod ſi abſentes vocati ſint contumaces, poſſunt de benignitate expectari ex voluntate præſentium, Bertach. *de Epiſc. 3. p. lib. 1. q. 18. n. 19.*

31 Secundo quod vocis ſuæ renuntians, poteſt illam reaſſumere iuxta gloſſam, & Bald. *in cap. licet num. 11. & 12. de electione*, quod intelligit Azeuedus *ſupra circa finem dict. c. 5.* re integra, id eſt, antequam fiat electio ſecus ea facta, & perfecta, ex Archid. & textu *ibi in c. in cauſis de elect. & in cap. ad Apoſtolicam de regularib.* quatenus probant quod poteſt quis ſuæ voci renuntiare. Quid in electione Papæ, quando Cardinales ſunt abſentes, bene per textum & ibi gloſſam *in*
32 *c. vbi periculum, § hoc ſacro de elect. lib. 6.* † Quid ſi tempore vocationis, & citationis, quis non adeſſet in loco, vbi citandus, & vocandus foret, electionis autem tempore eſſet reuerſus, & præſens in loco, vbi vocandus aliàs erat; & licet ſpeculator *de elect. § 1. & tit. de via ſcrutinij in princ. num. 4.* dixerit vt non oporteret, citari tamen Marcus Anton. Cuchus *de inſtit. canon. lib. 4. tit. 1. de elect. num. 51.* & Azeuedus *ad Curiam Piſan. dict. c. 5. in fine*, contrarium, vt melius docent.

33 Vbi reſoluit quod ſi vocatur, non vocandus, nec ſpectetur, non nocet electioni: ſic *ex c. cum inter vniuerſas de elect.* ſed gloſſa *ibi* verbo *aſſumatis*, dicit vt expectari teneatur vſque ad terminum præfixum, niſi ex tali expectatione præiudicium, & damnum, non expectatis his, qui vocandi non erant, ſuſtinerent ibi Hoſtienſ. *num. 9. verſ. nunquid*, Ioannes Andreas *num. 18.* Butrius *num. 19.* Panormit. *num. 11. verſ. in gloſſa penultima*, Barboſa *de iure Eccleſ. lib. 1. cap. 19. num. 99.* videndus latè *à num. 88. ad plures caſus*, vbi cum Rendina & cum Ragueio *de voce canon. in capitulo q. 11. num. 3.* ſic tenens dicit procedere, quia non poteſt agere de contemptu, qui non habet vocem in capitulo: alia inquam dico *infra ſub titulo de electione*.

34 Ad tertiam quæſtionis partem, qui propriè dicantur abſentes conſiliarij, ſeu votantes. Et primò dicendum eſt quod abſentes dicuntur illi, qui non faciunt reſidentiam in loco, vbi eſt Eccleſia, vel concilium, ſecundùm Abbatem, quem allegat Curiæ Piſanæ additionator *lib. 2. num. 2. cap. 5. verſ. & qui dicantur.* Et ſic qui in ciuitate non exiſtunt, vt inquit Felinus *hic n. 21.* Franc. Marc. *d. deciſ. 1032. n. 2. p. 2.* & Decius *hic col. 6. verſ. tertia concluſio.* Et exiſtentes extra ciuitatem dicuntur abſentes, & per conſequens qui in Caſtris exiſtunt, abſunt, ſecundùm Franciſcum Marcum *num. 2.* & addit ad Curiam Piſanam ſupra.

Sed an qui viuit in ſuburbiis, vel prope ciuitatem, 35 putetur taliter abſens, vt vocari non debeat, vel an reputetur, ac ſi eſſet in ciuitate, vt vocandus, & requirendus ſit. In quo dubio fuit quondam perplexitas magna talis, vt in deciſum relictum fuerit per aliquas, eo quod non reperirent caſum determinantes † ſed quod re- 36 putentur abſentes ità quod vocari non debeant, niſi in caſibus à iure expreſſis: probatur, nam in hac materia abſentes dicuntur, qui non habitant in ciuitate. † Secundò quia ciuitatis appellatio- 37 ne continentur, quæ muro circumdantur *ex l. 2. ff. de verb. ſignif.* quam ibi Rebuffus inquit *pag. 2. ampliat. 2* procedere in qualibet ciuitate, vt muris etiam finiatur ſicut vrbs, *ex c. ſi ciuitas de ſent. excommunic. lib. 6.* † Et quod vrbs, & ciuitas pro 38 eodem capiuntur, *l. ſingularum C. de edificiis publicis*, vbi Imperator primò nominat vrbem, poſtea ciuitatem. † Etenim ciuitatis appellatione pro- 39 priè non veniunt ſuburbia, ſed id ſolùm, quod muri ambitu terminatur, vt per Cottam *in memorab.* verbo *ciuitas pag.* 107. Barboſa *in dicto c. ſi ciuitas n. 4.* Idem etiam facit textus *in l. præſcriptio, C. de operibus*; Ex quibus Rebuffus ſupra plura infert, & tradunt Franc. Marcus *deciſ. 365.* Couarr. *in c. alma mater de ſententia excommunicat. lib. 6.* † Nec contineri ſuburbia, niſi vbi diſpoſi- 40 tio inutilis redderetur *ex dict. c. ſi ciuitas*, iuncto communi eius intellectu, quatenus probat quod interdicta ciuitate, intelliguntur interdicta ſuburbia, ne ſcilicet contemnatur interdictum, item etiam intelliguntur interdicta, etiam continentia ædificia, ſicut Doctores docent *in d. c. ſi ciuitas*, Frater Emanuel Rodriguez *tom. 2. q. 108. art. 1.* Bonacina *de cenſ. diſp. 5. puncto 1. num. 20.* Sayrus in ſimili tractatu *lib. 5. cap. 3. à num. 3.* vbi explicat quid in hac materia continentium, & ſuburbiorum ædificiorum nomine intelligatur vbi plura addit circa materiam *dict. c.* † Item & 41 tertio quia non vocati vtile eſt Eccleſiæ, ne differatur agendi actus, & expediendi executio, vt notat Oldrad. *d. conſ. 259. impugnatur electus*; in his tamen, quæ non fauorabilia eſſent Eccleſiæ, appellatione ciuitatis, non comprehenduntur ſuburbia ſecundùm dictos, & Felin. *in c. Rodulphus de reſcriptis, n. 7.*

Verùm quod appellatione ciuitatis ad effe- 42 ctum, vt conſiliarij, ſeu votantes, non reputentur abſentes, exiſtentes in ſuburbiis, & continentibus: probatur, eo quod appellatione ciuitatis ſuburbia continentur, *l. ædificia, qui continentibus 147. ff. de verb. ſignif.* Et quia in materia indifferenti, vbi poteſt verti damnum, & commodum, ſuburbia continentur appellatione ciuitatis, ſecundùm Felinum *in dicto cap. Rodulphus.* † Deinde quia qui prope ciuitatem eſt, 43 videtur eſſe etiam in ciuitate *ex l. præſens cum ſequenti, ff. de procurat.* ſed ſuburbia vocantur etiam, ſi media ſit via inter ciuitatem, & continentia eius, ſecundùm Bald. iam relatum, quem ſequitur Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 2. caſu 155. n. 13.* igitur. † Imo Baldus ſingulariſſimè *in d. l. præſens* 44 *de procurat.* infert ex ea, quod in materia, vbi abſentes

prope ciuitatem erunt vocandi, & requirendi, refert, & ſequitur Franc. Marc. in deciſ. Delphin. 365. num. 40. & hoc voluit l. 10. tit. 14. p. 5. col. fin. ibi ſecendo en rallugar. Et proprius accedendo tenet ſic gloſſa in pragm. ſanct. tit. de col-
45 lation. §. item voluit in gloſſa abſentia. † dicens abſentem eſſe illum, qui non eſt in ciuitate, vel continentibus, & ſuburbiis eius ex textu in dict. l. præſens, & ex l. abſentem expreſſa ad hoc ff. de verb. ſignificatione ibi, ſed ſi forte extra continentia vrbis ſit, abeſt; cæterùm vſque ad continentia non ad eſſe videtur, ſi non latitet, & probat lex Regia 6. tit. 33. p. 7.

46 Es confirmatur quia eodem modo dicuntur Cardinales abſentes, quoad Papæ electionem, qui ſcilicet extra ciuitatem ſunt, vel continentia illius vbi Papa mortuus eſt, ex textu in c. vbi periculum, §. 1. de electione lib. 6. notant Rebuffus in dicta l. abſentes verſ. ſic abſentes, vbi hoc applicat ad conſiliarios ciuitatum, & populorum, vt abſentes à ciuitate, vel continentibus eius dicantur abeſſe; ita vt vocari non debeant, niſi in caſibus à iure expreſſis, & in verſ. ad hæc abſens idem dicit quoad canonicos, niſi ſint habitantes vltra mare, vel vltra flumen ciuitatis; nam tunc non reputantur adeſſe in ſuburbiis, & continentibus ciuitatis: ſic Rebuffus in dict. l. abſentem per textum ibi Azeuedus in dicto c. 5. Cu-
47 ria Piſana ſub dict. num. 3. † Cum enim ſecundùm ſtatum, & qualitatem, ac conditionem loquentis, vel actus gerendi, ſuburbia comprehendantur aut non; Couarr. in dicto cap. alma mater 2. part. §. 1. verſ. 9. & mens diſpoſitionum, quod præſentes in ciuitate vocentur, detur tam circa vocationem eorum, qui in ſuburbiis ciuitarum degunt, & morantur; ſequitur vt tales vt præſentes debeant reputari: quia qui prope ciuitatem eſt, in eadem ciuitate adeſſe dicitur ex dicta l. præſens ff. de procurat.

48 Ex quibus idem Rebuffus in dicta l. qui continentibus, dixit quod ſuburbanus habitator poteſt ad officia recipi ciuitatis; quæ tamen tunc iudicabuntur ſuburbia, vel prope ciuitatem: tunc adeſſe ait arbitrio Iudicis relinquendum, ſecundùm gloſſam in d. pragm. ſanct. tit. de collat. §. item voluit, d. dicta gloſſa abſentia: arg. textus in l. 1. ff. de iure deliberandi, l. continuus ff. de verb. obligat. notat Hoſtienſ. in c. relatum, de ſent. excom-
49 munic. Archid. in dicto c. 2. de teſtibus lib. 6. † Quia & quæ dicantur ſuburbia verius eſt ait Azeuedus, vt iudicis arbitrio relinquatur ſecundùm Couarr. ſupra verſ. quæ verò, Menochium de arbitrar. dicto lib. 2. cent. 2. caſu 155. num. 13. qui caſu 57. num. 30. lib. 2. cent. 1. & Berlachin. in re-
50 pertorio verbo prope. † Dicunt prope quem eſſe, vel non, iudicis etiam arbitrio relinqui ſic, vt bonus iudex arbitrabitur an eſſet in tali loco, vt facilè poſſit adiri. Sed Franc. Marcus in dicta deciſ. Delphin. 365. num. 30. ex dicto c. cum in Eccleſiis 33. de præbend. in 6. dicit quod conſuetudo multùm circa hoc operetur, hæc Azeuedus ad Curiam Piſanam ſub dicto num. 3. vbi dicens quod hæc multùm ſint Cõmendanda, vt à nemine dicta, addit quod ex his fundamentis, reſponſum patet ad fundamenta contrariæ ſententiæ.

51 Et huic ſecundæ opinioni ego aſſentior: quippe cum viderim in quampluribus Cathedralibus vocationem ad actus capitulares, imo & prouiſionem Canonicatuum dari, eſſe ſolitum nomina vocationum, vt miniſter vulgò El Perti-
guero citet, & vocet, quemque capitularem in eius domo, vbi ſi non fuerit, vt dicat eius ſeruitoribus, quod capitulari denuntient capituli decretam vocationem; & hoc ſufficere, vt amplius non requirantur citationes ſiue vocationes, requirendo abſentem à domo, vel ciuitate, quod ſic procedit circa res mediocres, veluti de pacienda. † In electionibus verò canonicatuum, 52
& præbendarum, ſtatur iuri communi; etſi etiam viderim in his, vt abſentes modo dicto non requirantur, nec citentur, niſi contigerit quod capitularis habitaret cum ſua familia in ſuburbiis, & continentibus ciuitatis, eſſetque aſſuetus ad Eccleſiam, vel ad conſilium ire in diebus actuum Capitularium; tunc enim reputantur in ciuitate; & ob id debent requiri, & citati ſingulariter, & perſonaliter, ſi ſciatur vbi degant, & commode, & ſine periculo fieri poſſit, c. cum olim, vbi gloſſa verbo hibernia de dolo, & contumacia, c. venerabili eodem per litteras, ſcilicet, vel nuntium, niſi de conſuetudine aliud ſeruetur. † Quod ſi neſciatur, vbi commorentur, citatio erit facienda per publicum edictum in 53
Eccleſia, vel vbi ſoliti ſunt commorari, vel legi debent litteræ citatoriæ capituli, capitulo præſente, & Clero, vt in cap. fin. de eo qui mittitur in poſſeſſ. cauſa rei ſeru. l. 4. §. toties, ff. de damno infecto, vel ſic citandus inueniri non poteſt, citatio de iure facienda eſt in eius domo, c. cauſam, c. Venerabilis de dolo; etſi domicilium non habeat, ſit facienda in loco, vbi habitare conſueuerit, d. l. 4. §. propter, vel in eius Eccleſia, ſeu beneficio, cap. fin. de dolo, c. ex tua de clericis, non reſident. quia ibi reſidentiam facere præſumitur, Maſcard. de probationibus, concl. 1271. n. 1. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloſſa 15. §. 2. n. 30.

Quod ſi vocati intra aſſignatum terminum 54
competentem, non venerint, non ſunt de cætero ſpectandi, cap. cum inter 18. & ſequenti, de elect. Laurentius de Peyrinis de priuileg. regul. tom 3. in additam c. 9. n. 13. pag. 446. † Vbi ait quod quando 55
eſt ſtatuta dies electionis, ſi aliqui electorum non compareant de manè, quando electio fieri ſolet, poſſint qui ſunt præſentes electionem Hora ſoliâ facere, Iulius Labor. variar. lucub. tit. 4. c. 15. num. 25. vbi aduertit, quod non venientibus abſentibus, nec procuratorem conſtituentibus, poteſt fieri abſque eis electio, dummodò non ſint plures abſentes, quàm præſentes, vel notabilem collegij partem conſtituerent, quia tunc præſentes tenentur expectare vocatos, ſaltem vſque ad finem termini dati ad eligendum.

Item quod ſint ſpectandi etiam, elapſo termi- 56
no, quamuis pauciores ſint, vbi abſque periculo & incommodo ſpectari poſſent, & aliquâ cauſâ neceſſariâ, vel probabili detinerentur, putà pluuiâ, & ſimili, & ſuperior pro certo haberet non longè abeſſe, præſertim cum nullum eſſet periculum in mora modici temporis, quia adhuc facultas eligendi durabat. † Et idem Laborius dict. 57
c. 17. n. 25. cum Chucho de elect. n. 83. Fr. Eman. Rodriguez tom. 2. regul. q. 51. art. 5. ait quod ſi congregari ad eligendum, dolo potius excludendi abſentes vocatos, quàm alia legitima cauſa accelerent electionem in ipſorum præiudicium, ſit tunc locus reclamationi. † Sed ſi maior pars ab- 58
ſens reſpondiſſet ſe nolle venire, nec eligere, nec electioni intereſſe, tunc poſſet etiam minor pars eligere. Et quod immo ſi finis termini immineret, poſſent pauciores, & etiam vnus ſolus,

non expectatis,conuocatis eligere, quia tempus
interpellat pro homine: alia tradit Barboſa le-
gendus *de iure Eccleſiaſtico d.p.1.c.19.à n.90.* vbi
refert aliqua,etiam *à n.10. de procuratore conſti-
tuendo ab eo electore, qui iuſtè impeditus eſt iuxta
regulam textus*, vbi Doctores *in c.ſi quis,in princi-
pio de elect.lib.6* idem Iulius Labor. *d.tit.4. c.17.*
59 *n.32.* † Rota *in calagurritan. beneficij de Moril-
lo* 13. Nouemb. 1620. coram bonæ memoriæ
Vbaldo,vbi fuit dictum tria requiri ad hoc vt
votum abſentis per procuratorem poſſit ſuſtine-
ri,quæ ſunt vt quis ſit in loco vnde euocari poſ-
ſit,& quod iuſto impedimento detentus venire
non poſſit, & quod procurator habeat manda-
tum ad iurandum ſuper dicto impedimento, de
quo idem Barboſa *d.c 19.n.108.* & idem Labo-
rius *d.c.17.n.27.* ponit formam vocandi abſen-
tes, ſi in ſcriptis vocatio facienda eſſet:& *n. 28.*
ponit aliam formam pro abſentibus in electio-
ne prælatorum regularium vocandis de quo dixi
aliqua *in c.quia propter 42.§.illud de electione.*
60 Et in terminis decorionum abſentium impe-
ditorum, an eorum quilibet poſſit committere
alteri vocem ſuam iuxta notata *in cap. quia pro-
pter de electione, & in c.pen.eodem lib.6.* in termi-
nis Curia Piſana *lib.2. cap.7. in princ.* ait in con-
ſiliis Hiſpaniæ prædicta iura non practicari, vbi
eſt conſuetudo, quod non eſt neceſſaria abſen-
tium citatio, & ius vniuerſitatis remanet apud
intereſſentes; licet alij ſint abſentes, & impedi-
61 ti † quod limitat eadem curia duplici caſu, ve-
luti ſi citetur abſens ad certum actum;quia tunc
ſi non poteſt venire, & eſt impeditus, poteſt
committere vocem ſuam ex ea ratione, quia ille
qui non debet citari citatur, citatus legitimatur
perſona ſua, & ſine ille actus non poteſt expe-
diri,vt notant Bald. & Doctores *in l.fin.C.de edi-
62 cto Diui Adriani tollend.* † Item ſi conſentiant il-
li de capitulo vel vniuerſitate, quod abſentes
dent vocem per procuratorem, quia prohibitio
eſt facta eorum fauore, cui poſſunt renuntiare,
ſic vt poſſint admittere,non ſolùm conſiliarium,
ſed & quemlibet extraneum; etſi de extraneo
ſit dubitatio probabilis, quia extranei, & qui
non ſunt de capitulo, non poſſunt curiam in-
trare per ſe, nec per alium. Hæc & alia videnda
explicat vberius cum multis omnino videndis.
Azeuedus *in d.cap.7. ad dictam Curiam Piſanam,*
quibus adiunges Barboſam *d.cap.19. à num.102.*
Iulium Labor. *d.tit.4.tit.4 c.17. à num.45.* & Do-
ctores qui tractant materiam textus *in d.cap.quia
63 propter*, vbi aliqua etiam dico. † Et addes quæ-
ſtiones,quas refert Diana *part.1. tract.3. de Par-
lamento reſ.7. 8. & 9. & 10.* vbi de procuratore
conſtituto à pluribus vniuerſitatibus, ſeu Ba-
ronibus Regni ad effectum intrandi in parla-
mento, & concilio, & poſſit ſubſtituere procu-
ræ mandatum: & an procuratores, ſeu alij in-
trantes poſſint proponere aliquid in Parlamen-
to, licet non proponatur ab illo, qui eſt Parla-
menti caput. Et an Baro, v. g. qui habet etiam
procuram vniuerſitatis, poſſit ferre duo ſuffra-
gia in conſiſtorio,& Parlamento, vnum vt Ba-
ro, videlicet reſpondendo affirmatiuè, aliud vt
procurator negatiuè, vbi cum aliis videbis. Et
*reſ. 88. an procuratores in Parlamento ſedere de-
beant*, vbi eorum Barones ſedere deberent, ſi in
Parlamento adeſſent,& reſpondet negatiuè cum
à Ponte *deciſ.15.num.1.* pluraque de procurato-
re conſtituens & quibus de cauſis admittatur
in materia electionis Canonicæ abunde cum in-
finitis Barboſa *de iure Eccleſ. part. 1. cap. 19. à
num.100.* vbi leges cum multum faciant pro hoc
dubio & DD. *in c.ſi quis de elect. lib.8.* per textũ
n.61. † Ad quartam quæſtionis partem an maior 64
pars ad condonandum Regi ſufficiat;& ex dictis
affirmatiuè reſpondeo, vt docent à Ponte *in
tract.de poteſtate Pro-regis*, quem citat, & ſequi-
tur Valenzuela *conſ.99. p.1. n 62.* Diana *dict.p.1.
tract.reſ.27.* † Vbi addit quod in Parlamento Si- 65
ciliæ, ſi non concurrat brachium Eccleſiaſti-
cum, etiam ſi ex brachio demoniali, maior pars
concurrat, non ſufficiat vt donatiuum Regi tri-
buatur, ſemperque eſſe opus, vt brachium Ec-
cleſiaſticum concurrat. † Et in noſtro Caſtel- 66
læ, & Leon Regnis vidimus quotidie vſitatum
in curiis, vt maior pars decurionum concurren-
tiam ad Curiam Regiam,ex publicatione publi-
ca, vt contingit in actu in curiis, quæ nunc ce-
lebrantur vulgò *cortes* Matriti, in quibus à ſola
maiori parte nonnulla tributa cõdonata ſunt,&
conceſſa. † Ex quo infero ad aliquot dubia ſequẽ- 67
tia. Primum ex Gabriel. Vaſq. *opuſculo de reſt.c.6.
§.1.dub.1.num.7.* quod Regi iure ipſo naturæ de-
betur à ſubditis ſuſtentatio, quæ ſufficiat ad di-
gnitatem Regiam decenter ſuſtentandam,& Re-
gnum, vel prouinciam ab hoſtibus tuendam
ex pacto tacito inter Regnum, & Regem, &
niſi debitum ſit redactum ad certam ſummam
pecuniæ ex pacto inter Regem, & Regnum,ini-
to, manet arbitrio Regis, & ſupremi Principis,
qui illius Prouinciæ curam gerit iuſtam pecu-
niæ ſummam aſſignare, quæ neceſſaria ſit regi-
mini,& defenſioni ipſius Regni,Diana *d.tr.3.
reſ.12.* † Secũdum quod poteſt Rex, ſeu Princeps 68
ſupremus vltra poſſeſſiones,& redditus ſibi aſſi-
gnatos,etiam ex pacto cum ſuis ſubditis à ſe,vel
ſuis primogenitoribus inito,exigere tributa no-
ua, vel antiqua augere, quando patrimonium
ſibi aſſignatum non ſufficeret ſuæ congruæ ſu-
ſtentationi, ſecundùm dignitatem Regiam, vel
ſecundùm neceſſitatem publicam Regni, quæ
ſolent de nouo accidere;& quod in his tenentur
ſubditi prouidere: ſic docent Molfeſ. *in ſumma
tom.2.tract.12.c.22.num.70.* Turrian. *in 2.2.tom.2.
diſp.45.dubio 2.n.8.* Vaſquez vbi ſupra, *dubio 2.
n.27.* Gabriel. *in 4 diſt.15.q.5.art.2.concl.2.* Diana
d.tr.3.reſ.13. vbi dicit hanc doctrinam ſolùm ad-
mitti,quando vires Regni poſſunt hoc ſufferre,
ex his, quæ ipſe *reſ. 50.* Salas *de legibus diſp. 15.
ſect.10.n.120.* Salon. *de iuſtit. in 2.2.tom. 2. q.77.
art.3.cont.6.* Molfaſ. *tom.2.tract.12.ſum.c.22. n.36.*
Franciſcus à Ponte *in tract. de poteſt. Proregis
tit.4.de Regal.impoſition.n.45.* † Qui duo aſſerunt 69
& alij donatiua, quæ fiunt in Parlamento debere
eſſe in illa quantitate, vt poſſint vniuerſitates ea
ſoluere,aliter donatiuum eſſe iniuſtum ex parte
cauſæ formalis, & idem à Ponte ſic ad conſilia-
rios donaturos ait *perpendant bene miniſtri Regis
omnia ex vtraq; parte,quæ ſint cauſa,quæ ſint neceſſi-
tates,quæ ſint Regni vires, in quas neceſſitates inex-
cuſabiles,pecunia ſit conuertenda,ſi aliud adeſt expe-
diens, ne timeant faciem potentis dicant veritatem
coram Deo,& hominibus, quia de anima certant,&
de æternitate irreuocabiliter,in qua nihil poteſt Rex,
nihil Prorex,nullus fauor,& nulla gratia.* † Alia cõ- 70
ſiderabũt etiã quæ notat Capiblancus *de officio
Baron.prag.10.n.6.& ideo videant in illis imponẽdis
quid faciant,& conſiderent etiã attente arbitria,quæ
proponuntur:nam vt bene obſeruat Conſultor Matu-*

ta

ta in reſponſ. contr. Meſam fol. 4. in practica,
ſunt difficilia , & non reddunt poſtea in fractio-
ne panis , quod in theorica promittunt. Applica-
bis aliqua dicta *infra in cap.*10. *quæſt.*16. verſ. *ad*
quartam.

71 Vnde aduerto quod ſi Reſpublica Vaſalli , &
Populi ſunt multùm gabellis , collectis , & tri-
butis onerati , & poteſt , imo debet Rex non
imponere nouum tributum , nec requirere do-
natiua , ſed minuere , vel ſuſpendere gratias,
vel penſiones aliquibus aſſignatas, quoties cau-
ſa publicæ vtilitatis imminet;& in ſpecie quan-
do redditus Regni nequeunt incumbenti Rei-
publicæ ſubuenire, & ſuſtinere , aliter enim in-
gentia mala oriuntur inde populationem, & ex-
terminationem Regni ex nouis impoſitioni-
bus, nouis donatiuis,& innumerabilibus, & in-
tolerabilibus angariis,& vexationibus : optime
Franciſcus à Ponte *ſupra tit.* 5. *à num.*21. ſupra
Valenzuela *conſ.*99. *punct.*7.*part.*1.*à n.*29.Diana
dicto tract. 3. *reſol.* 14. vbi *reſ.* 15. agit de alia
quæſtione , an pro imponendis tributis in Re-
gno Siciliæ, ſufficiat tantùm cauſa neceſſaria de
iure communi.

72 Dubium verò eſt ex dictis *in principio huius*
quæſtionis 2. *& ſub* 1. an maior pars ſufficiat con-
ſultorum in donatiuis Regi concedendis ; nam
vt *ibi* dixi , quoties agitur de his, quæ ſunt ſin-
gulorum communia , & quando efficitur alicui
præiudicium in ſingulari ; tunc omnium con-
ſenſus requiritur , vt ibi probaui , quibus addo
Maſtrillum *de Magiſtrat tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 15.
*num.*27. Curia Piſana *lib.*2. *cap.* 14. Villagutiert.
*tract.de rebus Eccleſ. non alien. lib.*1. *part.*1.*c.*101.
num. 7. & 8. *& cap.* 101. *num.* 7. qui dicunt ex
Caroli V. *c.*165. & litteris Regalibus *ſub die* 20.
Octob. 1610. tempore regiminis Marchionis
Villenæ in Regno Siciliæ prohibitum eſſe do-
natiuũ à Proregibus exigi. Imo etſi eis de Re-
gis licentia permittantur non valere,niſi omnes
conſiliarij votantes concurrant ; ergo & ſimili-
ter videtur dicendum reſpectu Regis.

73 Sed quia donatiua, etſi voluntaria videantur,
tamen ſolent Regi crebrius donari , propter in-
ſtantes in bello Domino adiuuando , ſuiſque
neceſſitatibus publicis ſubueniendo ; ad quod
omnes tenentur ex adductis à Mario Guiurba
*tom.*1. *deciſ.*48. *à num.*10. Valenzuela, Velaſquez
*dicto conſ.*99. *punct.* 4. *num.* 61. Suarez *de legib.*
lib. 5. *cap.* 17. *num.* 7. P. Molfeſius *in ſumma*
*tom.*2. *cap.* 22. *dicto tract.* 12. Bobadilla *in polit.*
tom 2. *lib.*5. *c.*5. *num.* 4. Baſilius Pontius *de im-*
pedim. cauſa 31. *quæſt.* 2. §. 12. & alij , quos ſe-
quitur Diana *part.*1. *tract.*3. *ſub reſ.* 1. ideo cum
eo reſpondetur *dict. tract.*3. *reſ.* 29. *in fine*, quod
inter Regem & Proregem , eſt diſpar ratio,quia
reſpectu Regis dicta donatiua nomine ſunt vo-
luntaria,ſed reuera neceſſario debita Regi;& ob
id ſufficere partem maiorem votantium, non ſic
reſpectu Proregis,cui donatiua facta ſunt volun-
taria,ex qua cauſa debent omnes Parlamentarij
conſiliarij concurrere.

74 Pro dubij huius elucidatione breuiter no-
tandum eſt , primo quod iuſtum eſt tributum,
v g. in his Hiſpaniæ,& Caſtellæ Regnis impo-
ſitum, propter bella , & ſumptus , quos ſuſtinet
Rex in aliis Regnis , & affirmant Turrianos
in 2.2. *tom.*2. *diſp.*46. *dubio* 1.*num.*5.& 6.Gaſpar
Hurtado *diſput.* 15. *difficult.* 3. Gabriel Vaſquez
acutiſſimè loquens *in opuſculo de reſt. c.*6.§.3. *du-*
bio 10. *num.* 7. cuius verba ſequitur , & refert
Diana *dicta part.*1. *tract.* 3. Franciſcus à Ponte
in dicto tract. de poteſt. Proregis tit. 4. §. 1. *num.*4.
qui intelligunt ſic procedere , dum concurrat
forma, de qua iam retuli. Et in practica in his
Regnis videmus vſitatum, pro ſuſtinendo bello
in Regno Flandriæ, & in Regnis Italiæ ; imo in
aliis hîc adiacentibus qualia ſunt Nauarræ,
Aragoniæ,& nunc temporis eſt vſitatum abhinc
annis decem & octo pro debellando contra Re-
gem Francorum , Cataloniæ Prouinciæ partem
magnam ab ipſo interpreſſam & Portugaliæ.

Notandum eſt ſecundo , quod Rex ſi culpâ 75
ſuâ , propter largitiones immoderatas , ludos,
bella iniuſta,& alia , in egeſtatem incidat , poſſit
nihilominus imponere tributum , & Regnum
illi donatiuum præbere , & id quod neceſſarium
eſſet ad eius ſuſtentationem , conſideratâ ſuâ di-
gnitate ; nam quidqoid ſit de peccato Regis to-
tum hoc poſtulat bonum publicum eo quod
inopia Regis vergit in perniciem totius Regni;
ad quod malum prouidendum , licere tributa
imponere,& de nouo augere : ſic docent Medi-
na *Cod. de reſtit. quæſt.*13. Gabriel *in* 4.*diſt.*15.*q.*5.
*art.*1. *concluſ.*3. Malderus 2.2. *tract.* 5. *cap.*6. *du-*
bio 4. Molina *de iuſtitia tract.* 2. *quæſt.*667. *num.*4.
Bartholom. à ſancto Fauſto *in ſpeculo confeſ.*
*diſp.*33. *quæſt.*11. Molfeſius *in ſum. tom.*2. *tract.*12.
*cap.*21. *num.*72. Gaſpar Hurtado *ſupra difficult.*3.
Vaſquez *opuſculo de reſtit. cap.* 6. §. 1. *dubio* 2.
*num.*24. Diana *dicta part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* Leſſius
*de iuſtia lib.*2. *cap.* 33. *dubio* 6. *num.*48. † Vbi cum 76
docet quod Princeps in tali caſu teneatur omnes
ſumptus parum neceſſarios excidere , & in po-
ſterum ſe continere à prodigalitatibus, quod ait
Molina notandum maxime à Regum confeſſa-
riis , & conſiliariis. Vide *infra in cap.*10. *quæſt.*16.
verſiculo *ad quartam* aliqua dixi *in fine illius*
textus.

Notandum eſt tertio vt conſiliarij , & decu- 77
riones iurantes in Parlamento , & capitulo co-
mitiorum, poſſint credere Regi atteſtanti ſe eſſe
in neceſſitate , quia credendum eſt Principi,
qoando atteſtatur de proprio facto , iuxta quæ
longè adduxi *in cap.*28. *de teſtibus quæſt.* 3. eo
quod in ipſo ſemper præſumitur iuſtitia cauſæ,
docent Petrus Corſetus *in propugn. veſtig. fol.* 46.
in allegat. pro eodem veſtigat. fol. 5. Lodetchius
conſ. 145. *num.* 2. Thomas Gramatic. *deciſ.* 65.
num. 30. *& deciſ.*105. *num.* 9. Cardinal. Paris,
tom. 1. *conſ.* 1. *num.* 41. Rolandus à Valle *lib.* 2.
*conſ.*1. *num.* 98. Oldradus *conſ.*258. Alex. *lib.* 2.
*conſ.*216. *num.*1. Zeuallos *in practicis quæſt.*578.
*num.*26. Bobadilla *in politica tom.*2. *lib.* 5. *cap.*5.
*num.*11. alij penes ipſum, gloſſa, *littera C.* † Quæ 78
intelligunt Menochius *de præſumpt. lib.* 2. *præ-*
*ſumpt.*10. *num.* 31. & Socinus *lib.*2. *conſ.*164. *vol.*5.
Gloritius omnino videndus *in reſponſo pro ciuita-*
te Meſana reſponſo 1. *part.*2. *à num.*13. Diana *p.*1.
*tract.*3. *reſ.*11. quando moraliter aliud in contra-
rium non conſtaret, qoia vt ipſi docent receden-
dum eſt ab expreſſa aſſertione Principis,cum de
veritate in contrarium conſtat , hæc ſufficiant
pro elucidatione huius 4. dubij à verſiculo *ad*
quartam.

Ad quintam partem quæſtionis an poſſit ſe 79
ſubſcribere determinationi à maiori parte co-
mitiorum , licet ipſe contrarium votum emiſe-
rit : & quid quando concludit maior pars in-
iuſtam rem in damnum Regni : in quo dubio

quoad primam partem Sanchex cum 17. Doctoribus *in opere moral. tom.1. lib. 1. cap.9. n.14.* & præter illos Granad. *in parte 2. controuerſ.12. tract.diſput.14. ſect.3. num.23.* Becanus *in ſumma Theolog.part. 2.tract.1.c.4. quæſt.9. num.15.* Salas *de legibus quæſt.96. tract.14. diſp.13. ſect.1. num.5.* Lorca *in p.2.tom.1.diſp.39.membro* 1. Villalobos *in ſum.tract.1. difficult.10.num.2.* Bonacina *de legibus diſp.1.quæſt. 2. part.9. num.* 4. Reginald. *in praxi tom.1. lib.13.c. 10. ſect. 1.* Filiuc. *in quæſt. moral. tom.2.tract.21. c.2. num.* 128. Sanctarelus *variar. reſol. part.1. q.59. num.* 4. & alij diſtingunt; quia ſi opinio maioris partis habet rationes probabiles; licet pro minoris partis ſententia habet probabiliores, poſſit in hoc caſu minor pars ſe ſubſcribere parti maiori; quia in moralibus eſt licitum ſequi opinionem probabilem, probabiliori relictâ, etiam tutiori; etenim qui ſe tunc ſubſcribit relictâ probabiliori, ſequitur conſilium hominum ſatis rationabiliter prudentum, & agentium; ſed qui prudenter
80 agit non peccat, ergo † ſi enim teneretur ſequi in his negotiis probabiliorem, & tutiorem, intollerabile onus eſſet, & maximis ſcrupulis angeremur in inueſtiganda opinionem veritate, & probabilitate, ſic tenendum exiſtimo, vt non peccet, ſic ſe ſubſcribens, etiamſi in contrarium ſtet Cornitol. *in reſponſ.moral.lib.5.q.15.*

81 In ſecundo autem caſu quando pars maior concluſit aperte rem iniuſtam in damnum Regni, tunc non poſſit aliquis è parte minori, ſeu ipſa pars minor ſubſcribere ſuæ, relicto ſuo voto, pro voto maioris partis euidenter iniuſto; ita vt aliàs peccet mortaliter. ſic Ioannes Madariaga *in libro de ſenatu c. 3. §. 4.* ex ea ratione, quia ita ſe ſubſcribentes eſſent participes iniuſtæ ſententiæ, & approbarent rem malam & iniuſtam, contrarium conſcientiâ dictante, Bimius *tom.1. toto conſ.* 105. Riccius *part. 5. deciſ.* 277. Valerius *in different. vtriuſque fori*, verbo *ſuffragium, different.* 2. Zarnard. *in director. Theolog. part.2. præcepto* 4. *q.10.* Diana *d. part.1. tract.3. reſ.30.* à verſ. *difficultas*, Gaſpar Hurtad. *ſupra* qui interrogatus reſpondet *non licebit alicui ſe ſubſcribere iniuſtæ ſententiæ aliorum etiamſi proteſtetur, & facit aliquem actum, & ſcripturam aſſerentem ſe contrarium votum emiſiſſe*, quod eſt contra alios à Madariaga relatos opinantes prædictâ proteſtatione, ſeu ſcripturâ, licere ſubſcriptionem etiam in hoc caſu.

82 Nec obſtant iura *in dicta l. quod maior pars, ff. de municip. & in l. aliud §. refertur ff. de regul. iuris*, vbi præcipitur quod totum id, quod fuit à maiori parte concluſum, firmum, & validum teneatur ex dictis *ſupra in principio*, quia reſpondeo cum Morla *in emporio iur. tit.12 quæſt.9. n.8.* Diana *ſupra* has leges approbare, quod factum eſt à maiori parte, non quia factum eſt à parte maiori, ſed quia præſumitur iuſtum; verùm quando apparet à maiori parte rem concluſam eſſe iniuſtam, leges non illam approbare, ſed reprobare teneant iam adducti.

83 Ad vltimam quæſtionis partem an quando certo ſcitur, quod à maiori parte in capitulo eſt concedendum donatiuum iniuſtum, poſſit quis ea die ſubterfugere ſine peccato, & obligatione reſtituendi: in quo dubio exiſtimo quod ſi illius, qui ſubterfugit authoritas in ratiocinando, & perorando in capitulo, ſine conſiſtorio, talis ſit, vt poſſit rationibus ſuis perſuadere votantes, vt dictamen mutarent, nequit vllo modo ſubterfugere à concilio, vt communis Doctorum copia exiſtimat, & patet ex multis, quæ adducit Cardinal. Paleorus *de ſacro concil. conſult.p.5. q.8.* & Molfeſ. *in ſum.tom.1 tract.6.c.16.num.118.* Ioannes de Madariaga, *lib. de ſenatu, c.2.§.1.* qui etiam ſic videndus docere in caſu noſtri dubij, Azeuedus *in Curia Piſana lib.2.c.8.*† Verum exi- 84
ſtimo nec peccare, nec reſtitutioni eſſe obnoxium, vt docent Petrus de Ledeſma *in ſumm. tom.2.tract.7.cap.2.concluſ.24.* Ioann. Valerius *in differentiis vtriuſque fori*, verſ. *ſuffragium different.2. in fine*, Nicolaus Garcia *de beneficiis tom.1. cap.2°.p.2. num.542.* Diana *part.1 tract.3. reſ.18.* ex eo quia iſti nolentes venire ad concilium, certò ſcientes à maiori parte iniuſtum decernendum, nec receſſura eorum ſuffragiis auditis non ſunt cauſa damni efficaciter, cum nequeant etiam eundo turbare dictamen partis maioris.† 85
Et addit Garcia *vbi ſupra*, vt poſſit eſſe talis & cauſa tanta, quod queat aliquis, ſeu aliqui valeant ex decurionibus non ire ordinariè ad concilia, certò ſcientes de iniuſtitia maioris partis.† 86
Item ſi in capitulis eſſet talis perturbatio, & peruerſio potentiorum, vt qui vellet ſatisfacere ſuæ conſcientiæ, & illam exonerare non poſſet, ſine magnis moleſtiis, inquietudinibus, & occaſionibus, & periculo aliquando cadendi, aut ſine magna nota ſingularitatis, & proteruiæ, maximè vbi vota feruntur publica, quod eſt pernicioſum, & regulariter votum illius prodeſſe non ſperatur, quia omnia fiunt, vt volunt potentiores, & Præſidentes in capitulo. Eſſet inquam durum obligare aliquem ad aſſiſtendum in capitulis, & conciliis canonicorum, & decurionum cum tanto onere incommodo, & periculo; & ad opponendum ſe, & facere reſiſtentiam torrenti capituli.

Quod ſi maior pars non ſufficeret ad conclu- 87
dendum, exiſtimo, vt tunc non poſſit aliquis ex votantibus ſe abſentare à capitulo, concilio, ſiue Parlamento, quia quando omnes tenentur concurrere cum ſuo voto, poteſt impedire iniuſtam concluſionem faciendam, docet in terminis referendi *num. ſequenti*, Diana *part.1. dict. tract.3. reſ.19.*

Vbi addit cum Ioann. Maderiaga *d.lib.de ſenatu* 88
c.28.§.2. & Azeuedo *d. c.8. Curia Piſana*, quod malè faciunt illi, qui, vt rem iniuſtam concludant, rogant aliquem, vt pro tali die ſe abſentet à Parlamento; itemque, vt illle ſe abſentando malè faciat. † Idemque ſi dum pro iniuſta ali- 88
qua re, & concluſione agitur, & ſunt in loco comitiorum, quis datâ operâ accipit occaſionem loquendi cum aliquo, & illum exire facit extra comitia, vt interim ſine ipſius voto, ſuffragio, & præſentia ſtatim res concludatur: nam ſic ambo facientes ex induſtria peccarent.

Ex quo dubium eſt an peccet, & reſtitue- 90
re teneatur, qui poſteaquàm numerus ſufficiens ſuffragatus fuit pro iniuſto donatiuo, ſeu, alia re, ipſe concurrat. Igitur dicendum eſt ex communi Doctorum placito, vt ſi v. g. agatur in ciuitate de faciendo donatiuo iniuſto Domino Regi, vbi plurima vota vincunt, & dum dantur vota aperta; tunc ſi aliqui ex nouiſſimis videntes vota præcedentia viciſſe, conſentiant iniuſto facinori ad humanum reſpectum, peccent mortaliter; non verò reſtituere teneantur;

quia

quia cum iam damnum totum eſſet integrè da-
tum per antecedentia ſuffragia, non fuerunt
cooperati ad illud damnum, plenè iam antea da-
tum per alios.

91 Quod ſi ſuffragia eſſent reuocabilia, etiam
ſi eſſet numerus ſufficiens, tunc etiam ad reſtitu-
tionem teneantur vltimò votantes ſi ſuum ſuf-
fragium non reuocent, quando alij ex primo
votantibus ſuffragia ſua reuocarent, vt rem fa-
cerent iuſtam: ita docent Graſſis *in deciſ. part.*1.
*lib.*2. *c.*127. *num.*14. Tannerus 2.2. *diſput.*4.*q.*6.
*dub.*14. *num.* 395. Layman. *lib.* 3. *ſect.*5. *tract.* 2.
*c.*5. *num.*5. Villalobos *in ſumma tom.* 2. *tract.*11.
*dub.*7. *num.* 8. Syluius *in* 2.2. *D. Thom. queſt.*62.
*art.*7. Megala *in* 22.*lib.* 2.*queſt.*4.*num.* 32. Rebell.
*de obligat. iuſt. lib.*2.*part.*2.*queſt.*19.*ſect.*5.*num.*30.
Filiucius *tom.*2. *tract.*33. Diana cum multis aliis
*dict. part.*1.*tractat.*3.*reſolut.*16. Vaſquez *de reſtit.*
*cap.*9. §.1.*dub.* 1. *num.* 16. & 17. aduerſùs Me-
dinam *C. de reſtit. queſt.*1. *ad* 5. & Cordubam *in*
*ſum.q.*191.

92 Ex quo infertur dicendum vt qui prior tulit
ſuffragium, antequam eſſet numerus ſufficiens
donatiuo iniquo, ſuffragatus tenetur reſtituere,
etiam, ſi certo ſciat ſequentes in eandem partem
ituros, quia qui primus dedit ſuffragium, dedit
efficacem damni cauſam, & poſitiuè contulit ad
93 eam læſionem. † Nec valet dicere quod iſte non
fuit cauſa ſiue qua non; quia reſpondetur aduer-
ſùs ſalonium contrarium aſſerentem *tom.*1.*q.*62.
*art.*1. *concluſ.* 3. ſufficere vt eſſet cauſa ſine qua
non fuit factum; imo ſic ſuffragans cauſæ dam-
noſæ, aliquid confert, & cooperatur ſuo ſuffra-
gio: docent Turrianus *in* 2. 2. *tom.*2. *diſput.*12.
*dub.*2.*n.*3. Filiucius, & Syluius *ſupra*, Villalobos
*d.dub.*7.*n.*8. Petr. Nauarr. *de reſtit. lib.*3. *c.*3. *n.*36.
Molina *de iuſt. tract.*2. *diſp.*732.*num.*3. Leſſius *de*
*iuſt. lib.*2.*c.*13. *dub.*3.*num.*23. ad alia bona dubia
conducibilia, leges Dianam *d p.*1.*tract.*3. *reſ.*21.
22.23.24.& 25. de quorum aliquibus *infra in c.*7
& 10.

94 Pro complemento poſſes dubitare, an decurio
poſſit egredi curiam ſine licentia; quod ſi cum
licentia egrediatur, non eſt cur externè mulcte-
tur, ſecus ſi ei denegetur licentia; quia cum poſ-
ſent decuriones citati non venientes ad conci-
lium mulctari fortius eſt, vt poſſit detineri, ſi iam
eſt in curia, cum facilius quid conſeruetur, quàm
de nouo acquiritur *l. patre furioſo*, *ff. de his*, *qui*
ſunt ſui, *vel alieni iuris*: ſic Curia Piſana *d.lib.*2.
*c.*8. comprobans ex illo Sabelli *p.*1.*lib.*4. ibi *nec à*
curia abire licebat, *niſi alter conſonum pronuntiaſ-*
ſet, *abite ſi placet*, *non amplius vos moramur Patres*
Conſcripti: & ſic concludit, vt inhoneſtè decurio
recedat, ſine licentia, & non impune, ſi illa dene-
95 gatur. † Et Azeuedus ibi addit perperam, & non
ſine peccato decurionem facere non reſidendo
in concilio, & à fortiori ab eo intempeſtiuè
exeundo, cum poſſet ſuccedere negotium, in quo
eius authoritas votum, & uox declinaret omnes
alios decuriones à prauo, & illicito conſilio in
eius abſentia prelato, & concluſo, vt inquit in
propoſitum Imola *in Clem. ne Romani num.*47. *de*
electione.

95 Et ob id vltra dictum Curiæ Piſanæ, nec cum
licentia, vbicumque ſuſpicatur aliquod nego-
tium graue tractandum, non debebit decurio
exire à concilio, pro vt malè, & perperam aliqui
faciunt honorem ſolùm ambientes, onus autem
honorem recuſantes, credens in hoc grauiter er-
rare, & conſcientiam grauare † ſic vt *ex d. clem.* 96
§. *porro*, compelli poſſint per iudicem rei intrare
conſilium, niſi infirmitas, aut alia iuſta cauſa ex-
cuſet, & Villar. *p.*7.§.1.*à n.*28.& 29. ait quod qui
abſque cauſa exeunt, vel non intrant, compelli
poſſunt per Præſidentes capituli, & mulctari
*ſic lib.*2.*de conuer. omn. iudic.* & his applicatis quæ
dixi *infra in c. Eccleſia ſancta maria q.*4 5.*à num.*14.
verſ. ſed dico.

QVÆSTIO III.

An ſtatuto ſtante, vel homicida plectatur, niſi pacem ab hæredibus habuerit, ſufficiat habere à maiori parte hæredum. Appellari an liceat à lege, vel ſtatuto: & an Rubrica poſſit allegari ad deciſionem cauſarum, vt lex: & an ſi ſub nigro non contineatur, faciat legem?

SVMMARIVM.

1 *Heredum maior pars, ne Homicida plectatur, qualiter, & quando proficiat delinquenti explicatur* n.2 3.4.5.6.7.8.& 9.

2 *Statutum Cauens Homicidam non eſſe pœna mortis puniendum facta cum heredibus defuncti, pace factum à maiori parte heredum, firmitatem obtinet; imo Albericus, dixit, vt ſufficiat conſenſus vnius ex heredibus explicatur* n.5.

3 *Pacem inire laudabile eſt, & Chriſtianum.*

4 *Heredes ſi recuſant pacem inire, ne amittant actionem iniuriarum, nihil faciunt, cum actio iniuriarum non tranſeat ad heredem, aut ſi recuſant damna, & expenſas, & actionem; & hoc etiam nihil valet cum remittens iniuriam, eas non remittat.*

6 *Heredes ſi recuſant pacem, quia volunt necem vindicare, ne incidant in pœnam, nihil fit, cum iam accuſatio facta eſt, vt condemnetur Occiſor ad mortem, niſi pacem habuerit ab heredibus defuncti; non enim iſti heredes amittent hereditatem.*

7 *Heredes ſi recuſant pacem, vt occiſor capite plectatur, vel quia nolunt gratificare, non cedit in praiudicium eorum.*

Diſſenſus vnius impedit ſeruitutem conſtitui, vel aliud ius acquiri, cum res tangit omnes, & *ſupra* n.1.d.n.7.

8 *Factum à maiori parte heredum valet, & etiam in cauſa criminali ad excuſandam pœnam mortis* n.9.

9 *Tranſactio licita eſt in cauſis criminalibus.*

10 *Appellare, ſeu prouocare à lege non poteſt quis,* vt n.11. *ſiue iuſta, ſiue iniuſta, & quare* n.12.

11 *Priuilegium Principis in praiudicium tertij non valet, niſi concederetur ex publica aliqua neceſſitate, vel cauſa.*

Salus populi ſuprema lex eſt d.n.11.

12 *Lex lata in praiudicium nominatim alicuius tertij, ſi plurimos obliget, valet vt Generalis conſtitutio, ſi iuſta erit, intentio ergo legiſlatoris eſt extra rem.*

Iudicis, Praua intentio non facit iniquam ſententiam, quæ alioqui iuſta eſt d.n.12.

13 L.1. in fine ff. de doli, & metu exceptione.

Dolus qualiter aduerſus leges concipi dicatur, d.n.13.

14 *Conſtitutio canonicalis valet in vim pacti, & conuentionis, non legis, vt in textu noſtro.*

15 *Capitulum, ſede vacante, facit leges, & ſtatuta, non ex ſe, ſed virtute iuriſdictionis, & poteſtate Principis legiſlatoris condonatis.*

16 *Rubrica* quod quiſque iuris in alterurtum ſtatuit ipſe debeat vti *excitat quæſtionem, num legiſlatores ſua lege obligentur, de qua* remiſſiue, *qualiter accipiatur in textu noſtro* num.24.

17 *Rubrica, & titulus* in ff. aut C. aut iuris canonici, *quæ habet orationem perfectam allegari poteſt ad deciſionem cauſarum, vt lex: ſic ſunt intelligendi diuerſi modi dicendi Doctorum* n.18.19.20.21.22.& 23.*vt* à n.24.

18 *Statutum imponens pœnam non ſoluenti gabellam in tempore ſecundùm formam ſtatuti antiqui, ſi illud non reperitur, habet nihilominus locum eius pœna.*

19 *Rubrica ponitur ad deſignandum quod in nigro continetur, habet querelationem ad nigrum, vt* n.20.

21 *Rubrica reperta in libro inſtrumentorum notarij defuncti in partes diuerſas, nihil probat, quia res eſt imperfecta.*

22 *Rubrica ſi generalis ſit, & nigrum ſpeciale, attenditur nigrum, quia tota vis in eo conſiſtit aliter videtur* n.26.

23 *Rubrica, & tituli aliqui generales ſunt, qui reſtringuntur per nigrum, vbi exemplificatur.*

25 *Oratione perfecta, percipitur ſenſus ad deciſionẽ.*

26 *Rubrica cum decidit plures caſus, ſed nigrum vnum gratia exemplificatum videtur.*

Exempla ſi non reſtringunt regulam, alij caſus non excluduntur expreſſi in Rubrica n.26.

27 *Rubrica ponens plures caſus, quàm nigrum, tunc nigrum declarari dicitur per Rubricam.*

28 *Lex cum habet plures intellectus, debet declarari per Rubricam, id eſt reſtringi ad illum, qui magis Rubrica conuenit.*

29 *Rubrica, quæ plus ſe extendit, quàm nigrum, debet præualere, vt pinguior diſpoſitio. Referenti abſque relato ſtatur, quando referens habet certam determinationem* d.n.29.

30 *Cauſa præcedens habet maiorem efficaciam ad influendum in ſequenti, quàm è conuerſo.*

31 *Rubrica ſi ſub nigro non continetur, ſed habet orationem perfectam, ampliat nigrum, vbi exemplificatur; etſi contra* n.34. *ſed explicatur* n.35.

32 *Statutum excludens totam, intelligitur ab hereditate dotantis.*

33 *Patris proprium eſt filias dotare.*

1 AD primam quæſtionis partem,
negant Felinus hîc *col.*10. *verſ.*
ſeptimo fallit, vbi dicit ſenten-
tiam Bartoli communiter re-
probari, Iaſon, Ripa, Alciatus,
& alij *in l.4.§.Cato, vltima quæſt.*
ff. de verb. obligat. per textum *in l. per fundum, ff.*
de ſeruitut. ruſticor. prædior. l. reſcriptum, ff. communia prædior. l. in cauſa ff. de verborum ſignificatione,
cap. quod omnes tangit de reg. iuris l. ſi autem plures,
2 *ff. de aqua pluuia arcenda* † affirmant Bartol. *in*
dicto §. Cato, Caſtrus *in l.2. §. ex his, ff. de verborum, oblig.* Aretinus *in l. pro herede §. vltimo ff. de*
acquirenda hæred. vbi dicit communem eſſe ſen-
tentiam, vt ſufficiat maior pars; alios citat Soci-
nus iunior *in dicto §. Cato*; quorum fundamen-
tum eſt *in l. & ſuum*, cum legibus ſequentibus
ff. de pactis, & in l. vltima, C. qui bonis cedere poſ-
ſint, & in l. quod maior, ff. ad municip. docet enim
Bartol. *in dicta l.4. §. Cato*, quod ſi à lege, vel ſta-
tuto caueatur homicidam, non eſſe pœna mor-
tis puniendum, facta cum hæredibus defuncti
pace, factum à maiori hæredum parte, firmita-
tem obtinere; imo Albericus cum ſequens no-
tabiliter addit de ſtatutis, quod ſufficiet conſen-
ſus vnius ex hæredibus.

Nihilominus Faquin. *lib.*10. *controuerſiar. c.*58. 3
in fine, Bartolum amplexatus, ait eius ſenten-
tiam magis iuri conſonam eſſe, niſi aliquod
adſit præiudicium hæredis recuſantis pacem fa-
cere, poſtquam dixerit rem ſatis eſſe obſcuram,
cum ex vna parte verba ſtatuti omnium hære-
dum exigant conſenſum, ex altera pugnet æqui-
tas, vt liberetur à pœna mortis occiſor; & ſic
conſulto tractans dicit vt non videantur facere
leges primæ ſententiæ quia hîc non agitur de
hæredum præiudicio, ſicut quando ſeruitus im-
ponenda; imo pacem inire laudabile, & Chriſtia-
num eſſe. † Item nec leges pro ſecunda ſententia 4
vrgere videantur, quia creditorum intererat, vt
hæreditas adiretur, vt quinquennalis dilatio
concederetur; forſan enim eis aliter non pote-
rat ſatisfieri, quare ait vt vnius, vel alterius diſ-
ſenſus maiori parte nocere non debeat iuxta ea
quæ dico *infra in c. fin. de foro comp. q.4. ſub §.4.*
aliquod dixi *in hoc c.5. præced.7.n.3.*

Quare idem Faquineus ſub diſtinctione ita 5
quæſtionem concludit, aut hæredes occiſi recu-
ſant pacem inire, ne amittant actionem iniuria-
rum; & hoc nihil eſſe ait, quia actio iniuriarum
non tranſit ad hæredem, *l. ſi enim §. iniuriarum ff.*
ſi quis cautionibus, aut recuſant damna, & expen-
ſas, atque actionem ex *l. Aquilia amittant.* Et hoc
etiam nihil valere ait, quia remittens iniuriam,
non videtur remittere damna, expenſas, & inte-
reſſe, vt probat optime Antonius Gomez *lib.* 3.
*variar. tit. de iniuria n.*13. † aut recuſant quia vo- 6
lunt necem vindicare, ne incidant in pœnam,
iuxta *l. vltim ff. ad Syllanian. & l.1. C. de his, qui-*
bus vt indignis: & iſtud etiam nihil mouere poſ-
ſe, ait, quia iam accuſatio facta eſt, vt occiſor
condemnetur ad mortem, niſi pacem habuerit
ab hæredibus occiſi; itaque ait vt iſti hæredes
nullum periculum incurrant amittendæ hæredi-
tatis. † Aut denique pacem facere recuſant, vt oc- 7
ciſor capite plectatur, vel quia nolunt ei gratifi-
cari; & itidem dicit hoc non obſtare; quoniam
nullum præiudicium continet ipſorum hære-
dum: & ſic infert nos verſari extra cauſam le-
gum allegatarum pro prima ſententia, in quibus
vnus diſſenſus ſufficit vt ſeruitus impediatur
conſtitui, vel aliud ius acquiri, propterea quod
res illa omnes hæredes tangit, hoc eſt præiudi-
cium ſingulorum continere videatur. † Vltimò 8
ergo ipſe Faquineus, vt ſententiam amplectatur
Bartoli, modo iam relato, concludit nos verſari
in ſpecie non diſſimili ab ea, quæ continetur in
legibus adductis pro affirmatiua ſententia. Nam
intereſſe hæredum, qui conſentiunt, vt pax fiat,
videtur tolli prorſus inimicitiam ortam, omnẽ-
que odij anſam amoueri, & non impediri, quo-
minus occiſorem pacem petentem à morte libe-
retur. Et ex his, ſic pro Bartolo Faquin. reſpõdet,
niſi aliquod adeſt præiudiciũ hæredis recuſãtis.

9 Et ego addo notabiliter ad praxim textus *in
l.22.tit.1.p.7.* vbi idem definitum eſt, quod Bar-
tol. ſtatuit *in dicto §. Cato*, vt amplectitur etiam
Balboa, *in c.tertio loco 5.de probation.n.42.argum,
textus in l.quod maior.ff.de pactis,& in l.fin.Cod.de
ceſſione bonorum.* Nam ſi ex dictis legibus fauore
liberationis valet quod factum eſt à maiori
parte, à fortiori, valere ait in cauſa criminali
ad excuſandam pœnam mortis; eo quod in his
cauſis eſt licita tranſactio, *leg.tranſigere, Cod.de
tranſactionibus.* Verùm concludit Balboa, vt ad-
huc ſit dubia Bartoli ſententia ex adductis à Fe-
lino *in noſtro textu limit.7.*

10 Ad ſecundam, & ſequentes quæſtiones, quæ
ex verbis ſequentibus textus noſtri non piget
tractare ex verſ. *cum igitur quod quiſque iuris in
alterum ſtatuit ipſe debeat vti eo, & ſapientis dicat
authoritas patere legem, quam ipſe tuleris manda-
mus, quatenus antiquos Canonicos iunioribus,& iu-
niores in perceptione fructuum, tam prebendarum,
quàm vinearum coaquetis antiquis, ſecundùm prio-
rem conſuetudinem, vſque ad tempus predictæ con-
ſtitutionis ſeruatam, vel ſecundùm rationabilem in-
ſtitutionem in poſterum obſeruandum.* ex quibus
Barboſa ad textum *hic in addit.p.6.ſub n.1.in fine,*
ait veriſimile videri ſucceſſores Canonicos,
quibus ex hac conſtitutione præiudicabatur ap-
pellaſſe Pontificem, quare ipſe incidit in quæ-
ſtionem propoſitam, an liceat appellare à lege,
vel ſtatuto. Et videtur quod ſic, cum à pœna
legis queat appellari, vel à mulcta, iuxta quæ
adduxi *infra in cap.3. de appellat. quæſt.3.* verſ. *ad
quartam.*

11 · Nihilominus dicendum eſt à lege prouocari
non poſſe ex textu *in l.1.§. exactis, ff. de origine
iuris l.1.ff à quib. s appellari non liceat,l.ſi qua pœ-
na,ff.de verbor.ſignif.l.fin ff.de appellat.recipiendis,*
cum non ſit appellatio, niſi à ſententia *l.1.§.1.
de appellat.* iuxta quæ latè dixi *infra de appellat.*
tum quia aduersùs leges de dolo excipi non po-
teſt adnotata *in l.1.§. ſolent, ff. quando appell. ſit,
& in l. ſi conſtet, ff. de appellat. & in l. ſi priuatus,
ff qui,& à quibus, & in l.qui grauatos,Cod de cen-
ſibus lib.11.* etenim vt ſcribit Lælius Maneinus
*diſquiſitionum genialium, & anniuerſariarum iuris
diſput.cent.2.c.121.* & cum eo Barboſa *num.7.hic.*
Et ſi ſint caſus, in quibus lege, vel priuilegio
tertius lædatur, nunquam vero à lege admitti
appellationem, quia quoties apparet, vt volun-
tas Principis fuerit ſuo priuilegio præiudicare
tertio; tunc priuilegium non valeat, ſic con-
ceſſum; præterquam ſi concederetur ex publica
aliqua neceſſitate, vel cauſa; & tunc fruſtra
eſſet appellatio, quod ſi valeret propter illud
axioma *ſalus populi ſuprema lex*, tunc eſſet iu-
ſtum, propter commune bonum; & tunc nulla
daretur prouocatio, cum nihil non iuſtum ha-
beat diſpoſitio.

12 Et eodem modo ſi lata ſit ſpecialis aliqua lex
in detrimentum priuatæ alicuius perſonæ no-
minatim: tunc ſe eiuſmodi illa ſit, vt virtute
plurimos obliget, negari non poterit, vt valeat
tanquam generalis conſtitutio, ſi iuſta erit; &
ſic ab ea nequeat appellari, quod ſi iniuſta non
valebit, & ex eo non indigebit appellatione.
verùm ſi generaliter ſcribatur lex, tamen Legiſ-
latoris animus priuati alicuius hominis offen-
ſionem velit: tunc nec ab ea poſſe prouocari, ſi
alioqui lex habuerit requiſita, *cap.eris autem lex
diſt.4.* de quibus latè dixi *in Rubr.q.4.* verſ. *ad vl-
timam*, quia vt ait Mancinus Legiſlatoris inten-
tio extra rem eſt, nec efficit legem, ſicut praua
intentio Iudicis ſententiam, quæ alioquin iuſta
eſt, non infecit.

Nec huic reſolutioni obſtat textus *in l.1. in* 13
fine, ff. de doli except. dum ait dolo fieri, tam in
contractibus, quàm teſtamentis, quàm in legi-
bus, quaſi aduersùs leges doli exceptioni locus
ſit. Quia reſpondeo cum Barboſa *num.6.* hic
ſententiam Pauli *in dicta l.1.* diuerſam eſſe, cum
non voluerit aduersùs leges excipi de dolo poſ-
ſe (quod abſurdum eſt) ſed aduersùs eum, qui
doloſè verſetur, circa leges, ſcilicet ſi ſcriptus
hæres in fraudem legis Iuliæ, & Papiæ tacitam
accommodauerit reſtituendæ hæreditatis, ſe-
gatiue præſtandi ei, qui capere non poſſit, vo-
luntatem, aut interpretationem legum, conue-
niat quis, *l. penult. ff. ad exhibend.* nec explicari
aliter res poteſt, vt quod de legibus dicitur,
conueniat ei, quod de contractibus, & teſta-
mentis præmittitur; & quidem in eum ſenſum,
vt excipi de dolo aduersùs eum poſſe, qui do-
loſè in contractibus, teſtamentis, legibuſve ver-
ſetur: ita etiam explicat Mancinus *ſupra.*

Nec etiam obſtat conſideratio relata ex iam 14
adductis verbis noſtri textus, nam vt etiam ait
idem Maneinus *diſquiſitionum genialium cent.3.
c.222. num.2.* Canonicorum appellatio in textu
noſtro ſtare non potuit, in veriſimiliuſque eſſe
ſucceſſores Canonicos aduerſus legem appellaſ-
ſe, cum nec poſſent legem veram condere, ſi-
quidem carebant juriſdictione, imperiò, & nec
habebant aliquam poteſtatem Legiſlatiuam; &
ſic reſoluit, & cum eo Barboſa *num.5.* pro tex-
tus noſtri intellectu, quod hæc conſtitutio Ca-
nonicalis valuerit in vim pacti, & conuentio-
nis, non legis vt ex ſe notum ſatis: & addunt
quod ſi vera fuiſſet lex; inutilis tamen fuiſſet,
vti non habens veræ legis conditiones, de qui-
bus S. Iſidorus *in dicto cap. erit autem lex diſt.4.*
& ego *ſupra in Rubrica dicta quæſt.4.* verſ. *ad vlti-
mam*, inter alias requirens, vt ſit iuſta, quæ hic
ſic non erat, quin potius iniuſta, cum abſen-
tes percipere fructus deberent, non ſecundùm
conſuetudinem, vt ibi. Et ſic fuiſſet etiam defe-
ctuoſa in aliis conditionibus, cum fuiſſet non
neceſſaria, vel vtilis, niſi per auaritiam; item
fuiſſet tantùm pro priuatorum vtilitate contra
aliam legis conditionem; nempe, vt ſit lex com-
muni vtilitate conſcripta.

Iterum non obſtat dicere capitulum, ſede va- 15
cante, & alios à Principe, vel Papa inferiores
poſſe facere leges, ſtatuta, aut conſtitutiones,
vt addixi *ſupra in Rubric. quæſtion.11. & ante*
quia reſpondeo, vt ibi id fieri virtute iuriſdi-
ctionis, & poteſtate à Principe Legiſlatore con-
donatis.

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ iure op- 16
timo deducitur ex verbis textus noſtri iam re-
latis ibi *quod quiſque. Iuris in alterum ſtatuit, ipſe
debeat vti eo,* &c. Et præter quam quod nota-
ui in præmiſſo huius textus an Princeps ſolutus
ſit legibus, aut eas ſeruare teneatur, de quo dixi
ſupra ſub c.1. vt ibi aſſignaui. † Nunc occaſione 17
verſiculi proximè relati in dubium venit, an
Rubrica cuiuſlibet tituli iuris ciuilis, Canoni-
ci, aut Regij, apud nos poſſit allegari, vt lex,
pro deciſione cauſarum, ergo vt explicaret Bo-
lognetus, allegauit textus noſtri deciſionem;
quemadmodum alij Doctores ex aliis iuribus

conantur probare, tam pro affirmatiua, quàm
pro negatiua ſententia; & quod Rubrica gene-
ralior oigro poſſit alligari ad deciſionem cau-
ſarum, docent vltra Doctores *in l.* 1. *ff. ſi certum*
petatur; ibi idem Bolognetus *num.* 11. Cagnolus
à num. 23. Ripa *n.* 13. primo ex textu noſtro, ſe-
cundo *ex Rubrica, Cod. ne Chriſtian. mancip.* vbi
Rubrum loquitor, de Iudæo, hæretico, & pa-
gano. Nigrum autem ſolùm de Iudæo. Tertio
ex titulo, & gloſſa *Cod. ne fideiuſſores dotium den-*
tur, vbi gloſſa magna in fine, ait argumentum
poſſe ſumi ex titulo. Quarto ex textu *in l.* 1. *&*
Rubrica Cod. de capit. ciu. conſæx omn. lib. 11. vbi
gloſſa ootat illum textum intelligi de omni ple-
be, quia titulus eſt generalis.

18 Quinto ex doctrina Bartoli *in l. admonendi co-*
lumn. 4. *ff. de iure iurando*, vbi inquit quod ſi ſta-
tutum imponit pœnam non ſoluenti gabellam
in tempore, ſecundùm formam ſtatuti, antiqui,
ſi illud ſtatutum non reperitur, nihilominus
locum habeat pœna huius ſtatuti. Sexto ex ar-
gumentatione, quam facit Cagnolus *in dicta*
l. 1. *ff. ſi certum petatur. num.* 30. dicens ſi Rubri-
ca non poſſet allegari ad deciſionem cauſarum,
quando eſt generalior textu, fruſtra eſſet poſita,
tam generalis, quod intelligant quoties Rubrica
eſt generalior Rubro, id eſt plus continet, quàm
leges poſitæ ſub ipſa.

19 Contrariam ſententiam videntur ſequi De-
cius *in dicta l.* 1. *in* 4. *notab.* ibi Alciatus, & Meno-
chius *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 1. exeo quia
actus agentium, non debet operari, vltra eorum
intentiooem, *l. non omnis, ff. ſi certum petatur*;
ſed Rubrica ponitur ad deſignandum quod in
nigro continetur; ergo oon diſponit, niſi qua-
tenus in nigro continetur: & ait Alciatus quod
titulus dicitur à *tuendo*; id eſt ab *indicando*,
quod in authore continetur; licet Rubrica di-
catur, quod rubeis litteris ſcribi ſoleat.

20 Secundo idem Decius mouetur *ibi n.* 31. quia
Rubrica habet relationem ad nigrum ſecundùm
communiter accidentia, quandoque tamen ſe-
cus eſſe, vt quando Rubrica habet orationem
perfectam, quia tunc ſi plus contineatur in Ru-
brica, illi ſtandum eſt, quia Author videns ſa-
tis eſſe promiſſum per Rubricam, noluit vlte-
rius effundere verba; & quia Rubrica ſtat pro
textu in caſu iſto, vt dicebat Bolognetus.

21 Tertio adducit Decius Bartoli doctrinam *in*
d. l. admonendi n. 33. *ff. de iureiurando ſcribenti*, ſi
in libro inſtrumentum notarij defuncti reperi-
tur Rubrica, quæ dicit inſtrumentum vendi-
tionis, inter tales poſtea ſpatium eſt diuiſum,
22 nihil probat quia res imperfecta eſt. † Quarto
mouetur Decius, quia vbi nigrum eſt generale,
& Rubrica ſpecialis, attenditur nigrum, vt De-
cius notauit *n.* 7, ergo è conuerſo, ſi Rubrica ſit
generalis, & nigrum ſpeciale, debet attendi ni-
23 grum, quia tota vis in nigro conſiſtit. † Quinto
quia vt conſiderat Bolognetus ſunt aliqui tituli
generales, qui reſtringuntur per nigrum, vt eſt
titulus *ne quis eum, qui in ius vocat, ne quid in flu-*
men publicum, ne quid in loco publico, ne vis fiat
ei; & alij ſimiles.

24 Hæc, & alia ſunt fundamenta pro vtraque
ſententia; & cum Decius *in dicta l.* 1. *in* 4. *notabi-*
li, Facineus *lib.* 11. *controuerſ.* omnino legendus
qui hæc latius repetit, reſpondeant ad rem, non
facere textum noſtrum, dicendo, vt hic Ru-
brica *quod quiſque iuris*, non allegatur, ſed re-
gula illius edicti, quæ eſt *in l.* 1. *& toto tit.* ſic ibi
verbum concordando cum nigro; igitur etſi
præfati, & alij Doctores, vt ſuas opioiones
diuerſas protegant, fundamentis contrariis ſa-
tisfaciant.

Ego inquam exiſtimo ſine dubio dicendum, 25
vt ſi Rubrica habet orationem perfectam, poſ-
ſit allegari ad deciſionem, vt nigrum, & le-
ges ſub ea contentæ, quia ex oratione perfecta,
ſatis percipitur ſenſum ad deciſionem. † Secun- 26
do quia quando Rubrica decidit plures caſus,
nigrum autem decidit vouin caſum, videtur hoc
facere gratia exempli, vel ponere illum caſum
magis dubitabilem; quo caſu, cum exempla
non reſtringant regulam §. *hactenus inſt. de gradi-*
bus non excluduntur alij caſus expreſſi in Ru-
brica, *gloſſa in l. emptor.* verſ. *ſuperfluum, ff. de rei*
vindicat; vel quia expreſſi ſunt in nigro caſus,
qui ſunt frequentiores; ideoque alij non cen-
ſeantur excluſi, gloſſa *in clem.* 1. in verbo *Præ-*
ſidentes de reſcripris.

Item quia negari non poteſt, quin res ſit du- 27
bia, ex quo nigrum non ponit omoes caſus, qui
ſunt in Rubrica; ergo debet declarari per Ru-
bricam: argum. textus *in l. Imperatores, ff. de in*
diem ad diction. & ibi notatis. † Item quia vbi lex 28
habet varios intellectus, debet declarari per
Rubricam, id eſt reſtringi ad illum qui magis
conuenit Rubricæ ex doctrina Bartoli *in l. fin.* §.
idem quæſiit, ff. de condition. indebiti, gloſſa *in cap.*
bonæ de confirmatione vtili, vel inutili, Abbas *in*
cap. ad audientiam de rebus Eccleſiæ non alien. &
alibi, vt per Bolognet. ſub *d. l.* 1. *n.* 16. † Ergo 29
cum in caſu, quo Rubrica ad plus ſe extendit,
quàm nigrum, debeat præualere, vt pinguior
diſpoſitio; argum. textus *in l. ſi te ſolum, ff. de*
hæredibus inſtit. textus in dicta l. admonendi, vbi
gloſſa, verbo *conſtitutiones*, & ibi Bart. *n.* 7. *ff. de*
iureiurando, vbi ſtatur referenti, abſque relato,
quando referens habet certam determinatio-
nem; ſequitur dicendum contra Decium, &
alios Rubricam poſſe, vt legem allegari, pro-
pter illud vulgare, plus dictum fuiſſe, & minus
ſcriptum, textus *in l.* 1. §. *ſi ex fundo, & l. quoties,*
§. 1. *ff. de hæred. inſtit. vend.* † Et quia cauſa præ- 30
cedens habet maiorem efficaciam ad influen-
dum in ſequenti, quàm è coouerſo, Iaſon *in l.*
pacta nouiſſima num 4. *Cod. de pactis*: & ſic minus
malum eſſe dicere, vt Rubrica valeat, ſicut
lex ad deciſionem, quàm dicere quod ſit malè
poſita.

Ad vltimam quæſtionis partem an ſi Rubri- 31
ca ſub nigro non contineatur, operetur idem,
vt ſupra, vt ſi v.g. Rubrica ſtatuti ita concepta
erat *filia Clotata non ſuccedat*, & quæreretur an
generaliter intelligatur excluſa, etiam à bonis
patris, cum in nigro nihil diceretur, niſi de bo-
nis matris & Auiæ. Et in hoc puncto dico cum
Caſtrenſi *conſ.* 82. *lib.* 2. idem, ac reſolutum eſt in
præcedeoti quæſtione, quia Rubrica habens
rationem perfectam ampliat nigrum, & attendi
debet etiam in deciſionibus cauſarum, maximè,
quia eſt eadem ratio reſpectu hæreditatis patris,
fauor ſcilicet agnationis conſeruandæ, vt bona
remaneant in familia, vt dicebat Menochius
lib. 6. *præſumpt.* 1. *circa finem.* † Et quia ſtatutum 32
excludendo, totam intelligitur ab hæreditate
dotantis, vt notant Bald. & Caſtr. *in l.* 1. *Cod de le-*
gitimis hæred. † Quia vt refert Faquioeus hanc 33
tenendo ſententiam *dict. lib.* 11. *controuerſiar. c.* 68.

[proprium

ptoprium Patris officium eſt dotare filiam iuxta *l.vlt.Cod.de dotis promiſſion.l. qui liberos,ff. de ritu nuptiar.* docenr etiam Alexand. Socinus, & Decius *in d. l.1.ff. ſi certum petatur*, vbi Cagnolus *ſub n.*41.dicit communem, Bolognetus *n.*18.magis commuoem vocat, Albañ.*ibid. n.*1.& ſecundùm Gozadinum.*n.*4.

34 Et licet in puncto huius difficultatis contrariam teneant ſententiam Iaſon. Iacobin. Lancelotus, Decius, & Ripa *in d.l.*1.Gozadin. *n.*7. Albanus *n.*22. Alciatus *lib.*2. *paradoxorum c.*18. per oouem fortiſſima argumenta, quæ refert longè Faquineus viden *d.cap.*68. inter quæ illud, quia quando nigrum loquitut de eo, de quo loquitur Rubrum, tunc Rubrum reſtringitur per nigrum, gloſſa *in Rubrica, Cod.ne fideiuſſor. dotium dentur*, gloſſa *in auth. ad hac Cod. de vſuris*; & in hoc caſu appareat, quod nigrum expreſsè loquitur dc eo, de quo Rubrum ſequitur, vt Rubrum reſtringatur ſecundùm nigrum.

35 † Sed quia iam ex dictis *ſupra*, & per gloſſam *in l.*1.*Cod.de capit.ciu. cenſ. ex.g. nigrum*, & Rubrica loquitur de eadem re; & tamen nigrum extendatur propter Rubrum, ſecundùm gloſſam *ibi* ex doctrina Iaſonis *ſupra*, euenit vt etiam in noſtro dubio, debeamus reſpondere, ſicut in proximè relato in verſ.*ad tertiam*; quod ſi hanc quæſtionem velis ampliare, leges tradita à Faquineo *dicta quaſt.*69. vbi benè reſpondet ſingulis fundamentis; & ſic ad propoſitum noſtri dubij ſat eſt dictum.

AD TEXTVM in Cap.VII.Quæ in Eccleſiarum.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Satuta laicorum quod ipſis liceat feudum Eccleſiaſticum alienare, ſine legitimo Eccleſiaſticorum conſenſu, non valent, & venditio facta, & ipſo iure nulla* n.2.

3 *Leges ferre laici in clericos non poſſunt, etiam ex vi conſuetudinis*, n.6.

4 *Lex temporalis ratione directiua obligat clericos, quatenus vniuerſaliter eos tangit, & bonum commune.* n.5

7 *Iuriſdictio laicorum non extenditur ad Eccleſiaſticos, etiamſi Epoſcopus, & Clerici conſentiant.*

8 *Laicus Iudex de facto rei Eccleſiaſtica cognoſcere valet, ſed qualiter* remiſſiuè.

9 *Lex ciuilis, ſeu pœnalis, quando obliget in conſcientia* remiſſiuè, & n.10.

11 *Paupertas nocet, qua culpa alicuius prouenit.*

12 *Feudi alienatio valet ſine conſenſu Domini; quando vnus vaſſallus in feudatalium, quod ipſe habet, & recognoſcitur à Domino.*

13 *Vaſſallus filia ſua non poteſt in feudum dare dotem ſine conſenſu Domini.*

14 *Feudum poteſt à vaſſallo renuntiari.*

15 *Laicus poteſt eſſe Iudex inter Clericos feudatarios*, remiſſiuè.

16 *Bona Eccleſia num poſſint dari in pignus, vel alienari ad redimentum à publicis carceribus eos, qui ob crimina, & ſcelera, in eum deuenerunt ſtatum, vbi Couarr. ait non omnino pium eſſe, & fortaſſe impium*, n.17.

18 *Filij naturales, & etſi legitimati in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel in feudo ſumpto pro ſe, & ſuis filiis, an veniant*, remiſſiuè.

29 *Principes quidquid faciunt in his, qua ad relegionem pertinent ex ſacrorum Canonum preſcripto, vel ſanctorum Patrum decreto, non poſſit legis vim obtinere.*

TExtvs huius materia, quæ in ſua generalitate terminatur ex deciſione *cap. Eccleſia ſancta Maria, infra hoc titul.* probat Clericos, & Eccleſiam non ligari laicorum ſtatutis, quatenus ex hac littera patet, vt conſtitutio laicorum quod ipſis ob inopiam liceat feudum Eccleſiaſticum alienare, facta ſine legitimo conſenſu Eccleſiaſticorum, non valeat. 1
† Et quod venditio facta ſit ipſo iure nulla Suarez *de legibus lib* 3. *c.*34.*n.*15. Ioannes Garcia *regula* 292. Morla *in emporio iuris p.*1 *titul.*1.*q.*16. cum multis Zenedus *collect.*2.*ad decretales*, Molina *de primogenits lib*,2.*c.*10.*n.*78. Petrus Barbuſa *in l.Titia n.*72.*ff.ſoluto matrimonio*, & Auguſtinus Barboſa *hic n.*1.& 2. Caſtill.cum aliis *lib.*1.*quotid.c.*5.*n.*26. 2

Nec ex vi conſuetudinis poſſunt laici ferre leges in clericos, propter incapacitatem, quam habent, quod intelligit videndus latè Suarez *d.lib.*3.*c.*34.*de legibus*, in conſtitutione particulari laicorum, diſponente circa bona clericorum, non ſic in generali, quæ non concernit perſonas principaliter, nec acceſſoriè clericorum, ſed bonum publicum totius communitatis ad eorum mutuam ſocietatem, & vniformitatem; quo in caſu ait omnes clericos obligari quoad vim directiuam. 3
† Quia lex temporalis ratione directiua obligat etiam clericos, quatenus vniuerſaliter tangit, & reſpicit bonum publicum, & commune laicorum, & clericorum, quia iuſtum eſt, & rationi conſonum, vt pars ſubiiciatur conſeruationi, & vtilitati totius vniuerſi, provt eſt Reſpublica in communi, Matta *de iuriſdict.p.*4. *caſu.*7. *n.*6. Carolus de Graſis *de effectibus clericor. effectu.*2.*n.*130 & *num.*166.& à *n.*265. Bobadilla *in politica lib.*2.*c.*18. à *num.*122. Vincent. de Franchis *deciſ.*9. *num.*3. Couarrun. *in regula poſſeſſor. p.*259. verſ.3. Menochius *conſil.*800.& 100. Surdus *conſ.*301. Hieron. Gabriel. *conſ.*37.*lib.*2.*n.*3. 4

Et licet *infra in cap Eccleſia ſancta Maria* 10. *hoc tit.* latè per quæſtiones refero, an laicorum leges aliquando obligent Eccleſiaſticos, & qualiter tamen ad integritatem materiæ, quæ dependet à capacitate, vel incapacitate laicorum in rebus, & perſonis Eccleſiæ, adiunges hic quæ latiſſimè tractaui *in c.*2.3.4.8.10.13. & 17. & aliis *de iudiciis in c.*1.2.5. & 8. & aliis *de foro competenti, cap. tuam de ordine cognit.* 5
† Sic vt nec conſuetudine aliqua licere queat, iuxta quæ 6
dixi

dixi *in d. c.* 8. *de Iudiciis*, item nec præſcriptione
etiam immemoriali, vt *ibi, & ſub titulo de præſcri-
ptionibus*. † Et in tantùm procedere vt etiam
7 ſi clerici conſentiant, & Epiſcopus, nequeant
clerici conſentire in iuriſdictionem laici, *ex d. c.
ſi diligenti* 8 *de foro*; & abundè *ſub tit. de immu-
nitate Eccleſiaſt. c. 2. cap. non minus, cap. aduer-
ſus*, vbi abſque Pontifice non poſſint cæteri Ec-
cleſiaſtici conſentire in tribus pedagiis, & gabel-
8 lis à lege, & pragmatica Regia decretis. † Sed
quia de facto rei Eccleſiaſticæ, & ſpiritualis,
poteſt cognoſcere laicus Iudex; ideò adiunges
ges quæ latè dixis *ſub cap. fin. de iudiciis q.* 1. *&* 2.
cum aliis.

9 Et quia in gloſſa *conſtituerunt* notat Barboſa
hic n. 5. quod lex ciuilis iuſta, obligat in foro
conſcientiæ, ſic dicens ab omnibus receptum, &
comprobans cum 37. DD. claſſicis, qui alios
referunt; ideò appellabis quæ dixi ſub Rubri-
10 ca, *& in c.* 1. *hoc tit. à quæſt.* 1. † Et quia *ibi* etiam
n. 6. tractat de lege pœnali, & luitione pœnæ in
foro conſcientiæ, ante iudicis ſententiam; ideò
leges quæ *infra dico in cap. ex litteris hoc tit.* vbi
latè ago de lege pœnali.

11 Et in verſ. *ad inopiam*, vbi gloſſa notat quod
paupertas nocet, quæ culpa alicuius prouenit,
vt docet Tiraquell. *in leg. ſi vnquam* verbo bona
n. 5. *Cod. de reuocandis donation.* Couarr. *lib.* 2. *va-
riar. c.* 16. *n.* 9. *& in practicis c.* 6. *n.* 13. verſ. *ſed ſi
quis*, Zenedus cum aliis *dicta collect.* 2. *n.* 4. Petrus
Barboſa *in l. maritum num.* 37. *ff. ſoluto matrimonio*
Azeued. *in l.* 7. *n.* 4. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Marienco
in l. 15. *gloſſa* 3. *n.* 2. *& tit.* 10. *lib.* 5. *& l.* 6. *gloſſa* 3.
num. 32. *ad medium tit.* 7. *eodem lib.* 5. *recopilationis*,
Barboſa *hic* cum aliis *n.* 7. Ideò adiunges hic ad
vberiorem tractationem quæ adduxi latè *in cap.
ſi qui teſtium* 8. *de teſtibus. q.* 5. vbi *multa de paupe-
re, & paupertate.*

12 In gloſſa *alienandi feudum* notant Doctores,
quod feudi alienatio valet ſine conſenſu Domi-
ni, quando vnus vaſſallus infeudat alium de
feudo, quod ipſe habet, & recognoſcitur à Do-
mino, Dueñas *regul.* 50. verſ. *primo limita* clarus
in §. feudum. q. 31. Valaſcus *de iure emphyteb q.* 13.
n. 11. *col.* 5. Caldeſ. Pereira *de renouatione emphy-
theuſis q.* 13. *n.* 20. cum pluribus aliis Zenedo *d.*
13 *collect.* 2. *ad decretal. n.* 5. & Barboſa *hic n.* 8. † Et in
eadem gloſſa ibi *dari poteſt in dotem*, quatenus
Dueñas *regula.* 40. *ampliatione* 8. & per plures,
quos citat Camillus *in ſumma omnium deciſionum
tit.* 34. *n.* 73. *cum ſequentibus*, notant quod vaſſal-
lus filiæ ſuæ non poteſt feudum in dotem dare
ſine conſenſu Domini.

Et in eadem gloſſa ibi *renuntiare autem feudo*,
14 Tiraquell. *de retractu lmag.* §. 34. *gloſſa* 1. *num.* 6.
Capella Toloſana *deciſ.* 404. dicant quod feu-
dum poteſt à vaſſallo renuntiari, & alia inquam
15 poſſint notari, de quibus eadem gloſſa. † Ideò
quia non propriè ſunt de materia, de qua nunc
agimus, applicabis quæ *infra dico in c.* 2. *& toto
tit. de feudis lib.* 3. & quæ fusè adduxi *in cap. cæte-
rum de iudiciis*, quatenus laicus poteſt eſſe Iudex
inter Clericos feudatarios, & qua de cauſa; cum
leges in clericos nequeant condere, nec de aliis
eorum cauſis cognoſcere.

16 Hic occaſione textus noſtri quatenus agit *de
feudis* poterit agi de dubiis ſequentibus: an bo-
na Eccleſiæ poſſint dari in pignus, & alienari
ad captiuorum redemptionem, & ad pauperes
17 alendos? † Et an poſſint alienari ad redimendos
à publicis carceribus hos, qui ob crimina, &
ſcelera in eum ſtatum deuenerunt, de quibus
infra propriè *ſub tit. de rerum Eccleſiæ alien vel non*;
in terminis Couarr. *lib.* 2. *var. c.* 16. *num.* 7. 8. *&* 9.
quatenus ex gloſſa *hic* verbo *ad inopiam*, quam
communiter ſequuntur Doctores, ait non
omnino pium eſſe, & fortaſſe impium res Ec-
cleſiarum vendere, & pignori dari ad ſubue-
niendum his, qui in paupertatem, & in carce-
res ob propria ſcelera, & luxuriam inciderunt.
† Item poteſt applicari alia quæſtio, de qua *hic*
Baldus *columna penultima*, & Gratianus cum in- 18
finitis *regula* 197. an filij naturales, etſi legiti-
mati in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel in feudo
ſompro pro ſe, & filiis ſuis veniant, de qua etiam
Abbas, & Felinus *in cap. in præſentia de proba-
tionibus*; ſed de ea proprius agetur *in cap. tanta
qui filij ſint legitimi.*

De intellectu textus noſtri, præter relatos à
Barboſa videbis Balboam *in cap.* 2. *de iudiciis à* 19
num. 85. *&* 88. vbi quando lex generalis ciuilis
obliget clericos, Zenedus *collect.* 2. *ad decretales*,
Azor. *lib.* 2. *moral. c.* 25. Vaſquez *q.* 95. *art.* 5. *diſpu-
tat.* 167. *c.* 4. Pichardus *in princ. inſtit. officio iudi-
cis num.* 14. & ante, Anaſtaſius Germoo. *de ſacro-
rum immunit.* † quatenus affirmat vt quidquid
ſtatuunt Principes in his, quæ ad religionem 20
pertinent ex ſacrorum Canonum præſcipto,
vel ſanctorum Patrum decreto, aut decernunt,
non poſſit vim legis obtinere, probans ex anti-
quitate, & conciliis: ad quæſtionem. Morla *in
emporio p.* 1. *tract.* 11. *q.* 16.

Et quia de proprio caſu, & puncto huius ca-
pituli ago *infra in dicto cap. Eccleſia ſancta Ma-* 21
ria, 10. *hoc tit. q.* 25. *à n.* 17. ideò ad ibi d. recurres.

AD TEXTVM in Cap. VIII. Cum acceſſiſſent.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum ſtatuens, qualiter accipiatur?* remiſſiuè.
2 *Primiceriatus dignitas quæ?* remiſſiuè.
3 *Capitulum, qualiter per ſtatutum poteſt de medio tollere Dignitatem*, remiſſiuè.
4 *Beneficiorum vnio, quando fieri poteſt* remiſſiuè.
5 *Statuentes poſſunt renuntiare, & agere contra ſtatutum in eorum fauorem factum, etiam confirmatum per Papam, niſi confirmatio habeat clauſulam decreti irritantis, & decernentis irritum quid in contrarium actum ſit.*
6 *Epiſcopi ſtatuentes non poſſunt diſpenſare contra conſtitutiones ſuas factas in bonum commune, ſi Pontificia poteſtate confirmatæ fuerint, nec ex parte tollere.*
7 *Inſtrumentum probat euidenter, de quo etiam* remiſſiuè.

Hvivs

1 HVivs textus materia quatenus agit *de capitulo ſtatuente*, iuuari poteſt ex dictis *ſupra in Rubrica q.11.à n.15.* Ex ea his, quæ dixi *ſupra in cap. cum omnes 6.* ſed quatenus agit de aliis ſpeciebus ad materiam legum non ſpectantibus, notabis quæ ſubſequuntur.

2 In verſ. *primiceriatus dignitas*, de hac ego latè *infra de officio primiceris.*

3 Et quatenus hic textus agit de reuocata dignitate de medio per ſtatutum capitoli, expendi valet ex dictis *in cap.cum M.9. ſtatim ſequenti*, vbi agitur *de diminuendo, ſeu augendo numero Canonicorum*, de quo etiam *ſub tit. vt Eccleſiaſti-*
4 *ca beneficia ſine diminutione conferantur.* † Item quia etiam Abbas, & alij per textum noſtrum agunt de vnionibus beneficiorum ſimiliter recurres ad dictum titulum, vt Eccleſiaſtica beneficia, & ad ea, quæ tradit Couart.*pract,c.36.n.11.* vbi breuiter de vnionibus, ſed ego latè *in d.tit.*

5 Ibi in verſ.*niſi poſtea dicti Canonici contrauenerint*, declarat Cou.*in c.quamuis pactū p.2.§.2.ante n.6. de pactis in 6.* quod ſtatuētes poſſunt renuntiare & agere contra ſtatutum in eorum fauorem conditum etiam confirmatum per Roman.Pontific.ſed id non procedere, ſi confirmatio habeat clauſulam decreti irritantis, & decernentis irritum quidquid in contrarium actum ſit. † Et ite-
6 rum Barboſa *hic n.4. in fine*, & Rotæ *de Synodo Epiſcopi p.2.art.4. num.12.* Azor. *inſtit. moral p.1. lib.5.c.15.q.1.* Sanchez *de matrimon.lib.8.diſp.17. n.30.* etiam in principalem reſolutionem limitant, ſi ſtatuentes faciant in bonum commune, vt faciunt Epiſcopi conſtitutiones ſuas emittentes; quæ ſi Pontificia authoritate confirmatæ fuerint, non poſſint ipſi in eis diſpenſare, aut ex parte tollere.. Cuius occaſione poteris *hic* adnotare quæ *ſupra* ſcripſi *de mutatione, abrogatione.& irritatione legis in cap.translato hoc tit. q.3.& quæſt.infra q.1.*

Et in verſ. *propter quod euidenter apparet*, quatenus notatur ad hoc quod inſtrumentum probat euidenter, vt per Tiraquellum *de retractu linagier.§.2 gloſſa 1.n.20.cum ſequent.* Maſcardus *de probationibus concluſ.406. & 1326.n.7.* Flaminius, Gonzalez, Matienco, Tuſchus, Mantica, & alij, quos ſequitur hic Barb.*n.3.* ſed quia hoc dictum ſatis comprobatum inuenies *infra ſub tit. de fide inſtrument.* ideò ad illum, & eius Rubricam recurres, & ad ea, quæ dixi *in cap.cauſam 13. de probat.* vbi *qualiter probent inſtrumenta,& inſcriptiones antiqua.*

QVÆSTIO I.

An ſtatutum factum ſine Principis authoritate queat reuocari, etiam ſi à Principe ſit confirmatum, quando potuit fieri ſine eius authoritate: & an Populi in Caſtellana Republica, poſſint iudices eligere: & an actus contrauentionis vnicus, ſufficiat vt amittatur priuilegium: & an vniuerſitas oppidi, poſſit conſumere officia decurionatuum, & ſupernumeraria.

SVMMARIVM.

1 *Statutum reuocari poteſt ſine Principis authoritate, quod ſine conſenſu eius poterat fieri, & ſi à Principe ſit confirmatum, quia confirmans; nihil de nouo dat; quod nihilominus vocatur ſtatutum Principis, ibi*

2 *Princeps confirmans ſtatutum iniquum, nihil facit, quod limitatur ibi aliquibus modis, &* n.3.

3 *Statutum, quod per confirmationem tranſlatum eſt in contractum, reuocari nequit, & quando ſtatutum fieri non poſſet ſine Principis authoritate,* vt num. 4. *aliquando Princeps poneret clauſulam decreti annullatiuam ibi.*

5 *Clauſula decreti irritantis habet plures effectus,* remiſſiuè, *de qua dicitur* num.6. *quod habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, & afficit omnia, quæ ſequuntur.*

6 *Canonici, etiamſi in Eccleſia ſit ſtatutus numerus, & per Papam confirmatus, poſſunt modo in confirmatione non fuerit appoſita clauſula decreti irritantis, recipere aliquem voluntariò, ultra conſtitutum numerum.*

8 *Iuriſdictio ciuilis, & temporalis in hac Republica Caſtellana, tota eſt apud Regem, ſic procedens conſuetudine gentilitia ſucceſſionis, ac Primogenij iure tranſlata ab his annis,* 870.& n.17.

Populi in hac Caſtellana Republica nullam habent poteſtatem conſtituendi Iudices ordinarios, nec Magiſtratus creandi, qui Ius litigantibus reddere valeant, dict. n.8. *fallit* vt n.10.

9 *Hiſpaniæ Reges vindicarunt Mauris totam Hiſpaniam captam.*

10 *Rex deferens multùm, ſeu nolens Prætorem, ſiue Magiſtratum nominare, poterit populus ipſe, & eius nomine Collegium Decurionum conſtituere iudicem in eodem loco.*

11 *Populus, etſi tranſtulerit ſuam poteſtatem in Regem, nihilominus habet in ſe ius naturale conſtituendi ſibi Rectorem, quoties contigerit neminem à Rege mitti,&* n.12.

13 *Reſpublica ipſa poteſt ſibi aſſumere Regem, aut Principem totius Regni, aut Prouincia electione, quoties familia gentilitia in quam tranſtuliſſet regnandi ius, iure ſanguinis defecerit.*

14 *Decuriones ciuitatis poſſint interim, quo à Rege alius nominatur, Prætor, aut Rector nominare ſibi gubernatorem, quando Prætor à Rege nominatus, mortem obierit.*

15 *Rex, & Caſtella ſupremum conſilium ſolebant mittere Præſidentes vulgò* Correctores, *ſeu Prætores exercituros Iuriſdictionem ordinariam, abſque populorum expenſis, nec Regis. Et quare ſic olim ibi, niſi mitteretur Prætor ad petitionem populorum.*

16 *Iuriſdictio locum tenentis Prætore mortuo, aut vicarij Epiſcopo mortuo, num expiret,* remiſſiuè.

17 *Rex Caſtellæ ſic juriſdictionem omnium ciuitatum, villarum, & Caſtrorum ſui Regni fundatam habet, vt qui dixerit eam ſibi habere in aliquo oppido exercendam, debet probare, alioquin*

alioquin ſuccumbet ex ſola præſumptione iuris.

18 *Priuilegia valent, ac tenent in eo, in quo vſitata fuerint, & obſeruata.*

19 *Priuilegia ob non vſum, amittuntur.*

20 *Priuilegium non præſumitur, ſed ab eo qui allegat probandum eſt; ita vt qui illud allegat debeat integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec ſufficiat, vt legatur quod intelligitur, vt* n. 21.

21 *Priuilegium Iudici debet in totum exhiberi, partim verò nonniſi tantum Capitulum, quod ad eum ſpectat iuxta materiam ſubiectam.*

22 *Priuilegium eſt exhibendum in totum ab exemplo, quando non eſt notorium in titulo, & poſſeſſione.*

23 *Priuilegium, num amittatur, ac ceſſet ex vnico actu contrario facto à priuilegiato, & videtur quod non,* num. 24. 25. 26. 27. & 28. *diſtinguatur inter publicas, & priuatas perſonas.*

24 L. voluntaria, Cod. de excuſatione tutorum.

26 *Priuilegium habens non ſoluendi vectigalia, ſi patiatur ſe ſcribi in libro gabellorum, & ſimilium grauaminum; non inde cenſetur ſuo priuilegio in futurum renuntiare, quamuis inducatur, quaſi poſſeſſio contraria.*

27 *Renuntiatio ex aliquo actu ſumi non debet de iure competenti, quoties alia poteſt ſumi coniectura; etenim ſemper renuntiatio præſumitur, vt minus præiudicet.*

29 *Actus contrauentionis vnus non operatur, vt priuata perſona amittat ſuum priuilegium, etiam in parte.*

30 *Priuilegium, quod non habet tractum ſucceſſiuum vnico actu contrauentionis videtur amitti.*

31 *Vniuerſitas oppidi poteſt conſumere Decurionatus ſuper numerarios in ea creatos, vt* n. 32. & 33. *cum aliis, & ponitur caſus oppidi loci* de Freſneda, *in Epiſcopatu Conchen.*

32 *Decurionatus de nouo creati renuntiabiles, qui ſoluto pretio, retinentur in ciuitate, ſubrogantur loco Annalium,* n. 33.

34 *Decuriones alios ſupernumerarios Rex non creat, quando ſemel ab eo creatus in ſe populus reaſſumpſit, pretio ſoluto, &* n. 36,

35 *Princeps ſine iuſta cauſa, non poteſt aliquem beneficio priuare, quod per pecuniam ſuis conſequutus.*

36 *Vniuerſitas populi retrahentis, non debet præiudicari ſupra numerum Decurionatuum, quos retraxerit.*

Decurionatus aucti in Republica, vbi erat certus numerus aſſignatus conſumi debent, cum vacant; donec reducantur ad antiquum numerum, diſtinct. num. 36. *vbi quid concordatum in Pragmatica Ianuarij* 21. *lata anni* 1602.

37 *Decurionatus perpetui empti, & reaſſumpti non ideò Annales redduntur, quod conſilium loci publicæ vtilitati proſpiciendo retrahens pro tanto decreuerit, vt eſſent Annales, vide* num. 39.

38 *Decurionatus retracti à populo non inde cenſentur auferri, quod Regia Maieſtas voluiſſet addere Decurionatus renuntiabiles.*

Officialis noua creatio, non derogat veteri, nec eius iuriſdictioni vniuerſali, d. n. 38.

39 *Numerus debent reduci, qui erant vltra numerum, & reuerti ad naturam Decurionatus Annalium, ſicut per prius eſſent in oppido.*

40 *Annalia officia magis congruunt Reipublicæ, quàm perpetua; prohibent enim leges continuationem, & reelectionem in officiis Reipublicæ, & quare Decurionatus ciuitatum perpetui creentur,* n. 41.

41 L. 29. tit. 7. lib. 7, recopilar.

42 *Numerus certus ſtabilitus à Principe, non poteſt in præiudicium incluſorum in eo augeri.*

AD primam quæſtionis partem, præhabitis quæ dixi *ſupra in Rubrica ſub* q. 9. ſub verſ. *ad ſecundam*, & verſ. *ad quartam*, vbi noto; etſi poſſet tentari, vt nulla reuocatio adminiſtratur eo quod ſuperior manum ſuam poſuit: argum. eorum quæ latè dixi *de vocatione cauſarum à Principe facta in cap. vt noſtrum* 56. *de appellation.* Tamen exiſtimo dicendum cum Abbat, Panormitano hic quod poteſt reuocari ſine Principis authoritate ſtatutum,, quod ſine conſenſu, & authoritate eius poterat fieri; etſi à Principe ſit confirmatum, quia confirmans nihil de nouo dat, vt *in l. ſi donare* §. 1. *ff. de donat. inter virum, & vxorem, & in l. more, ff. de iuriſdict. omnium Iudic.* vbi Iaſon. *n.* 26. multa in corroborationem huius regulæ tradit, quod qui confirmat nihil de nouo dare videtur, & addunt Andreas Aleiatus *in cap. cum contingat de iureiurando num.* 109. benè agens, & Ioannes Matienςus *in l.* 3. *tit.* 10. *gloſſa* 17. *à n.* 1. *lib.* 5. *recopilat.* aliquos confirmationis effectus adducentes, quod licet verum huiuſmodi ſtatutum confirmatum à Principe poſſit à condente reuocari, vocetur nihilominus ſtatutum Principis. 1

Et confirmatur concluſio, quia Princeps confirmans ſtatutum iniquum; nihil facit, vt inquit Baldus *in cap. ea, quæ in fine de re iudicata, & in cap. ad noſtram col.* 2. *de probat.* Felinus *in cap.* 2. *de reſcript.* qui limitant quadrupliciter. Et confirmatur etiam ex multis, quæ poteris hic applicare de dictis *infra in Rubr.* & *titulo de confirmatione vtili, vel inutili*, docent relatam ſententiam concluſionis adductæ, Iaſon. *latè in l. omnium colum.* 3. *Cod. de teſtam.* Baldus *in extrauag. de pace conſtantia col,* 9. *& in l. ex placito* 4. *colum. Cod. de rerum permutat*, Petrus de Ancharranus *in cap. cum aliquibus de reſcriptis lib.* 6. *& in cap. ſuggeſtum de decimis*, Angelus, & Ioannes de Imola *in l. teſtamenti factio, ff. de teſtamentis*, Anton. de Butrio *conſ.* 43. Ludouicus Roman. *conſ.* 116. Cardinal. *conſ.* 130. in quadam Eccleſia Cathedrali, Lapus *alleg.* 86. *in quæſt. verſente col.* 3. Oldradus *conſ.* 259. *col.* 2. *in princ.* 2

Sed prætet limitationes, quas adducunt relati, Felinus, & Baldus, limitatur primo, niſi tale ſtatutum per confirmationem eſſet tranſlatum io contractum, vt tradunt Panorm. *in cap. nouit. n.* 15. *de iudiciis*, vbi nonnulla ego dixi *à quæſt.* 1. *& in c.* 1. *de probat.* quæ hic valent applicari, Alex. *conſ.* 101. *viſis inſtrumentis lib.* 10. *& conſ.* 1. *colum.* 5. *vol.* 2. *& conſ.* 79. *volum.* 4. Petrus de Ancharranus *conſ.* 261. Alex. 103. *vol.* 3. Roman. *conſ.* 253. Panormit. *in cap. dilecti de tempor. ordin.* 3

dic.n.7. Iaſon. *in l.non amplius §.ſi certum n.*10.*ff.*
*de leg.*1. Ioannes Oriſcius *in l. omnes populi,ff.de*
*Iuſt.& iure à n.*1-3.*col.*64. Gratianus *regula* 409.
*n.*3. qui ex his omnibus dicit conſtare hanc eſſe
4 communem.† Qua *n.*4. limitit cum Panormita-
no *conſ.*15.*lib.*2.*n. fin.*benè agente,& diſtinguen-
te, niſi ſtaturum non poſſet fieri ſine Principis
authoritate. Et item limitatur quando Princeps
apponeret clauſulam decreti annullatiuam, ſci-
licet *ſi ſecus actum fuerit* irritum ſit, & inane
iuxta textum *in cap. dilecto* ibi *niſi forte* depræ-
hendis, per quem ita tenuerunt Antonius Imo-
la, & Doctores, ibi Iaſon.& Imola *in l.ex facto*
*in princ.ff de vulgari,& pupillari ſubſt.*Bern.Dicz.
de Luco *in reg.*196.*in limit.* Grat.*d.reg.*409. *n.*5.
Ioan. Oroſc.*in d.l.omnes populi,ff.de Iuſt.& iure*
*n.*105.Paol.de Caſt.*conſ.*3.*n.*5.*vol.*1.Felin.*hic n.*9,
vbi *à n.*4.refert alias tres limitationes,cum qui-
bus ſunt decem. Couarr.*in cap. quamuis pactum*
*de pactis lib.*6.2.*p.*§.2.*n.*6. Boët. *decis.*109. *à n.*4.
vbi multa tradit de iſta clauſula.

5 De clauſula decreti irritantis, & eius effecti-
bus plura cum infinitis ſcribit Barboſa *clauſ.*40.
de quo dicunt Couarr.*in pract.c.*9.*n.*7. Rebufus
*tom.*1. *ad leges Gallicas tract. de euocatione n.* 22.
pag. mihi 264. Flaminius *de reſignat. lib.* 11. *q.*4.
n 44.*&* 49. alios refert Barboſa *in cap.*2.*hic,& in*
dicta clauſula 40.*à num.*7.qui *n.*4.*&* 5. *& in dicto*
*cap.dilecto.*25. *de præ.ſub.n.*8. † Addit ex eodem
Flamin.*dicto lib.*11.*q.*7,*n.*24. *&* 25. *& lib.*4.*q.*9.
*n.*29.*&* 30.quod prædicta clauſula habet oculos
retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, &
afficit omnia;quæ ſequuntur; ita vt nec iuris ef-
fectum,nec iuris fomentum habeant.

7 Ex quo infero ad caſum textus noſtri,& pro-
prii *cap. ſequentis*. ex gloſſa *d. c. dilecto* verbo
huiuſmodi clauſula,quod canonici,etiamſi in Ec-
clesia ſit ſtatutus certus numerus canonicorum,
& per Papam confirmatus poſſunt modo in
confirmatione, non fuerit oppoſita clauſula de-
creti irritantis vltra conſtitutum numerum ali-
quem voluntarie recipere, & quod teneat rece-
ptio, quia poteſt tali fauori renuntiare,vt docet
Benedict.Capra *tom.*1.*comm.opin.lib.*1.*tit.*10.*n.*3.
quem ſequitur Barboſa *in d.c.dilect.*10.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem cum tota
ciuilis poteſtas, & temporalis iuriſdictio penes
ipſum ſolùm Regem ſit in hac Caſtellana Re-
publica;adeo vt apud populos ipſos nulla man-
ſerit ciuilis iuriſdictio per text.*in l.*1.5.7.*&* 8. *ti-*
*tul.*3. & rurſus *in l.*9. *tit.*4.*p.*2.*l.*4 *l.b.*1.*leg.*1.*tit.*3.
lib 3.*ordinam. & l.*1.*&* 2.*tit.*1.*lib.*2.*l.*1.*tit.*1.*lib.*3.
*ordinam.& l.*1.*&* 2.*tit* 1.*lib.*4.*recop.* Couarr.*lib.*1.
*pract.c.*1.*n.*9. Auendaños *de exequendis mandatis*
*latè ſcribens c.*1.& ſic procedere ex obſeruantiſſi-
ma conſuetudine Gentilitiæ ſucceſſionis,ac pri-
mogenij iure tranſlata ab his annis 870. iuxta
computum prædictorum Doctorum, qui tunc
aſſignarunt annos 800. idem Couarr. *c.*4.*pract.*
*n.*3.*& in regula poſſeſſor.*2.*p.*§.3.*num.*3.dicentes ſic
penes ſolum Regem eſſe adeò vt apud populos
ipſos nulla manſerit ciuilis Iuriſdictio; & ob
id populos nullam habere poteſtatem conſtitu-
endi Iudices ordinarios nec Magiſtratus
creandi,qui ius litigantibus reddere valeant, ſi-
cut de iure communi in populis non liberis In-
nocent. & Doctores *hic in textu noſtro*, Felin. *in*
*Rub.de appellat.n.*4. Alexand. *conſ.*16.*n.*12.*lib.*5.
Couarr. *ſub d.c.*4. *& n.*3. *pract.* & ſpecialiter de
huius Regni populis tradunt Auend.*d.c.de exe-*
*quendis,n.*8.*& l.*2.*tit* 4.*p.*3.*l.*1.*tit.*2.*lib.*7.*l.*1.*tit.*15.
*lib.*2.*ordinam.l.*11.*tit.*3.*lib.*7 *& l.*1.*tit.*9.*lib.*3.*reco-*
pil. † Et confirmatur ex his, quæ adduxi *ſub cap.* 9
*noui.de Indic.q.*1.Et quia Hiſpaniæ Reges, vt ibi
dixi,*& q.*6. vindicarunt à Mauris totam Hiſpa-
niam captam:item & in *c.*2.*eodem ſub q.*15.

Sed hæc doctrina Iuſtiſſimè limitatur in ca- 10
ſu, quo Rex nolit, ſeu multum differat Prætto-
rem,ſeu Magiſtratum nominare,quia cum de iu-
re tota poteſtas primæua ferendi leges,& creao-
di Iudices,fuerit penes Rempublicam,& popu-
lum, vt clarè adduxi *ſub Rubr. hoc tit. q.*2. ſequi-
tur vt ex hac Regis negligentia,& omiſſione iu-
dices,aut Magiſtratus mittendi, & deſtinandi in
ciuitates,aut populos, tunc poſſit populus ipſe,
eiuſque nomine collegium decurionum conſti-
tuere Iudicem in eodem loco,ex claro Iuriſcon-
ſulti reſponſo *in l.vbi adſunt ff.de tutorib.& cura-*
torib datis ab his.†Qua quidem lege tranſlata eſt 11
iuriſdictio à populis in Regem, vt nihilominus
apud ipſos populos, maneat illud ius naturale
conſtituendi ſibi rectorem, quoties contigerit
neminem à Rege mitti qui id muneris poſſit ob-
tinere, vacantibus ipſis Magiſtratibus.

Et confirmatur manifeſta ratione abſq; vllaiu- 12
ris humani authoritate nam etiáſi nulla eſſet hu-
mana lex,quę hoc probaret profectò id appareret,
nam populus, qui omnino rectore indiget, nec
vllũ habet Magiſtratũ à Principe ſibi conſtitutũ
iure naturali poteſtatem habet conſtituendi ſibi
Magiſtratũ interim dũ Rex ipſe non vtitur po-
teſtate à populo in eũ tranſlata, alioqui populus
ipſe,ipſaque Reſpublica maximum obiret diſcri-
men,& periculũ,cui obuiam ire non poſſet,quod
eſt egregiè abſurdũ, vt tradit Couarr.*d.c.*4.*pract.*
*ſub d.n.*3. † Vbi additio verſ. *qua equidem* poſſe 13
Rempublicam ipſam totius Regni,aut Prouinciæ
Principẽ,& Regem ſibi electione aſſumere,quo-
ties familia gentilitia,in quam conſenſu regnãdi
ius tranſlatũ fuit Iure ſanguinis,prorſus defece-
rit,quia reddit ſtatus Reipublicæ ad primũ illud
ius, quod ab initio omnes mundi populi obti-
nuerunt, iuxta quæ longè tractat ipſe Couarr.
*ſub d.c.*1.*pract.* † Ita proſequutus Couarr. *ſub d.* 14
*n.*3.in verſ.*ſic ſane*,addit etiam quod vbi alicuius
ciuitatis Rector à Rege datus mortem obierit,
interim dum Rex ipſe alium mortuo ſuffecerit,
ac ſubſtituerit decurionum collegium Magiſtra-
tus ad regimen ciuitatis, poſſit creare, ne popu-
lus ipſe, Rectore magna rũ ipſius iactura careat,
ita ille. † Et idem Couarr. *ibi* in verſ. *tertio* ſub 15
*n.*5.plura dixerit, nempe in hoc Caſtellæ Regio
Principatu ſolutos eſſe Regem, & eius Caſtellæ
ſupremum conſilium mittere præſidentes,vulgo
correctores, ſeu Prætores exercituros iuriſdictio-
nem ordinariam, ciuilem,& criminalem, præci-
puè in ciuitatibus,villis,ſeu oppidis Regiis, qui
ex legibus Regiis 1. *&* 2. *tit.*16. *lib.*8. *ordinam.*
non ſunt mittendi populorum expenſis, vt ad-
notauit Lucas de Penna *in l. annonas, Cod. de ero-*
*gat.milit lib.*12. qui idem ſenſerat *in l. quicumque*
*ad fin.Cod.de omni agro deſerto lib.*11.quem ſequu-
tus eſt Petr.de Auend.*d.c.*1.*de exequẽdis lib.*1.*n.*6.
quod explicat Cou.*d.n.*5 dicens intelligi eo mo-
do, nẽpe vt olim minimè cõſuetum eſſet mitti à
Rege Rect.in ciuitates,villas,& oppida,nec ipſo-
rũ populorũ,nec ipſius Regis expẽſis,ex eo,quod
ob veterẽ illam ſimplicitatẽ morũ,& rerum pu-
blicarum quietem,ſatis idonei erant adminiſtra-
tioni, & exequutioni Iuſtitiæ, Iudices ordinarij

ab ipſo decutionum collegio electi ad Regis
confirmationem, qui *al caldes ordinarios* dicun-
tur: alia tradit videnda ex *l.1.& 3.tit.5.lib.3 re-
copilat.* & longè apertius cooſtare ait expetitio-
ne data Regi Alphonſo II. in Legionenſi totius
Regni conuentu an. 1387. & in petit. 4. data Re-
gi Henrico II. in Burgenſi conuentu hora 1411.
item ex alia petitione oblata Regi Ioanni II. in
Zamorenſi ciuitate anno 1422. à quibus dedo-
ctæ fuere dictæ ordinationum conſtitutiones, &
leges; quod ſi mitterentur à Rege Prętores ad
petitionem populorum, ſalarium, & ſtipendium
per popolum eis ſit ſoluẽdum; alioqui ſi mittan-
tur à Rege, non item, vt explicat Lucas de Peña
in d.l. annonas col.1. ex illius Cęſareæ conſtitutio-
16 nis, authoritate. † Alia inquam legenda tradit
ipſe Couarr. *in toto illo cap.* vbi *n.4.* explicat num
expiret Prætore mortuo iuriſdictio Vicarij eius,
hoc eſt locum tenentis, de quo latè dixi *ſub c.5.
de foro comp q.22.* vbi etiam *qui de Vicario Epiſco-
pi, mortuo ipſo Epiſcopo.*

17 Pro complemento noſtri dubij notabis, adeo
eſſe certum totam cioilem poteſtatem, & iuriſ-
dictionem apud Regem eſſe Caſtellę, ab eoque in
ſingulis totius Regni ciuitatibus villis, caſtris, &
oppidis exercendam fore, vt qui dixerit ſe iuriſ-
dictionem aliquam habere aliquo in loco cioi-
tate, vel villa exercendam id planè optimè pro-
bare debeat, ſi velit obtioere, alioquin ſuccum-
bat ex ſola præſũptione iuris, quæ Regi omnino
ſuffragatur; quemadmodum probatur *in l.tit.1.
lib.2.l.1.tit.1. & l.vltima tit.13. lib.3.ordinamenti,
l.2.& 8.tit.1.p.2.& l.1. & 2.tit.1. & leg.1.tit.15.
lib.4.recopil.c.1.* & ibi Baldus, quæ ſint Regalia
textos *in auth.de defenſoribus ciuitatum, l.depreca-
tio, ff. ad legem Rhodiam de iactu:* notant Ioann.
Lopus *in cap. per veſtras de donation. inter virum
& vxorem in 2.notabili* §.1.*n.43.* Rodetic. Suarez,
*allegat.7.col.2.textus optimus in cap.cum perſona de
priuileg. lib 6.* Baldus *in titul. de pace conſtantiæ in
princ. col.6.* Cooarr. *in d. c.3. practicar. ſub dicto
n.9. & in regula poſſeſſor.* §.1. Afflictis *in conſtit.
Neapolit.q.6.præludiorum*; idem poſt Iſerniam *in
ibi q.3.* & alij communiter.

18 Ad tertiam quæſtionis partem, ſoppoſito quod
prioilegia in eo valent, & tenent, in quo vſitata,
& obſeruata fuerunt, vt docent Molina *de primo-
genitis, lib.1.c.7.n.17.* Bouad. *in politica lib.5. c.10.
n.10.* Girond. *de priuil. & exempt. explicat. n.265.*
19 † Item & qood priuilegia ob non vſu mamitti
dicant Felio. *hic n.25.* Barb. *ſub n.5.* Surd. *conſ.419.
n.30.* Beret. *conſ.13.n.10.* Bald. *conſ.21.n.38.* De-
cios *conſ.638.n.14.* Socinus *conſ.164. n.21.vol.2.*
Decian *conſ.25.n.106.vol.1.* Tapia *in l.fin.p.2.c.1.
n.5.ff.de conſtit. Princip.* Capic. *deciſ.134.* niſi ob
benè merita ſint conceſſa Hieroo. Gabr. *conſ.152.
n.11.* Surd. Beret. & Bald. *ſupra.*

21 Item ſuppoſito qood priuilegium non præ-
ſumitur, ſed ab eo, qui allegat probãdum ſit. Pa-
riſ. *conſ.195.n.8.& 9.vol.4.* Rota *deciſ.145.n.6.p.2.
diuerſ.* Tuſcus *de viſitat.lib.1.c.18.à n.3.& cap.20.
n.6.* Maſcardus *de probationib. concluſ.1200.n.36.*
Cardinalis Tuſchus *tom.6.littera P. concluſ.762.*
Menochios *præſumpt.lib.6.q.14.n.15.* Conat. *Iuſit.
deciſ.93.n.3.p.2.* Verallos *deciſ.306.n.7.p.1.& de-
ciſ.201. p.2.* Seraphin. *de priuileg. deciſ.1067.n.3.*
cum aliis ex antiquis Barboſa *in cap. cum perſo-
na 7.de priuil.lib.6.n.2.* multis *n.4.* probans quod
priuilegium allegans, renetur illud integraliter,
& originaliter iudici exhibere, nec ſufficiat
quod legatur ex doctrina gloſſæ verbo *velo in-
ſcriptus in c.1.de cenſibus lib,5.* Maſcard. *concl.578.*
Azeued. *ad leg.22.& 23.tit.14. lib.6. noua. recopil.*
Couarr. *in pract.c.20.n.7.* † vbi intelligit quando 20
agitur de priuilegio exhibendo Iudici, quia tunc
oporter quod totum, præſente parte coram Iu-
dice legatur, & Iudici petenti exhibeatur, ſub-
dens quod ſi agatur de eo parti exhibendo; illud
tantùm Capitulum, quod ad eum ſpectat, & ſub-
iectam materiam tangens exhiberi oporteat iux-
ta textum *in c.contingit.de fide inſtrument.* & lon-
gam diſtinctionem gloſſæ verbo *die, & conſule
in l.1.§ editiones, ff.de edendo,* & iuxta quæ latè di-
xi *in c.1. de probat.* † Et addit Henriq. *in ſumm.* 22
lib.7.c.25.§.6.littera X. & Barboſa *per verba dict.
c. cum perſona* ibi *priuileg. quidem exhibeant.* quod
quando priuilegium non eſt notorium in titu-
lo, & poſſeſſione, teneatur exemptus illud exhi-
bere. † Igitur iam ad difficultatem noſtram, an 23
vnicus actus contrauentionis, ſufficiat vt priui-
legium amittator, de qua *hic* Barboſa *à n.6.* Et
videtur affirmatiuè reſpondendum ex textu no-
ſtro, quatenus ex vnico actu electionis deducit
Pontifex canonicos amiſiſſe, ſeu renuntiare vo-
luiſſe priuilegio, quod habebant, vt non eſſet in
Eccleſia Dignitas Primiceriatus, & ex doctrina
textus *in l.voluntariè, Cod.de excuſationb. tutorum,*
dum probat tutelam voluntariè ſuſceptam, non
derogare priuilegiis quoad monera ſuſcipienda,
quia Suarez *de legib.lib.8.c.35.à n.12.* ait contra-
rium vſum priuatorum, non inducere amiſſio-
nem priuilegij quoad futurum tempus, quam-
uis inducere fateatur renuntiationem, quoad
illum actum particularem, vel cauſam, in qua
facit contra priuilegium. † verùm quia Barboſa 24
hic contra Suarez exiſtimat non illud conclude-
re, aduertens textum in *d. l. voluntariè. agere* de
eo, qui excuſationem habet à pluribus muneri-
bus: nam ſi vnum voluntarie ſuſcipiat, non pro-
pterea excuſationibus, quas habet reſpectu alio-
rum, videatur renuntiare voluiſſe; & ſic reſoluit
cum Menoch. *de præſumptionibus lib.6.præſumptio-
ne 41.à princ.* Gutier. *de iuramento confirmat.c.19.
n.21.* † Affirmantes ex voico actu priuilegio con- 25
trario, priuilegium non amitti, ſiue actus fiat pri-
uilegio directè contrarius à perſona habente
ſufficientem poteſtatem ad renuntiandum (ſiue
priuatus ſit, ſiue Epiſcopus, aut monaſteriorum)
nam etſi quoad illum actum, tacite intelligatur
renuntiatum, ſed non in futurum, & ſimpliciter
quantumcumque perſona ſit quæ libere poſſit
priuilegio renuntiare: ita poſt Bart. & alios *in d.
l.voluntariè.*

Et ita Suarez *de legibus cap.35. n.13.* exem- 26
plum ponens in habente priuilegium non ſol-
uendi vectigalia, ſi patiatur ſe ſcribi in libro ga-
bellarum, & ſimilium grauaminum, ait, vt non
impediatur in futurum ſuo vti priuilegio, qoia
quamuis hæc potentia ſatis ſit ad conſtituen-
dam quaſi poſſeſſionem, & inducendam præ-
ſumptionem contra eum ex regula textus *in
leg. circa, ff. de probation.* ſed minimè huiuſmo-
di poſſeſſionem, ſeu præſumptionem ſufficere
ad amittendum priulegium in totum, ſeu in fu-

Et confirmatur ex regula textus *in capit.*
turum.
ſuper eo de renuntiation. quo probatur, vt quo- 27
ties in actu aliquo alia poteſt capi coniectura,
quam renuntiationis, ea potius ſumenda ſit,
vt docent Menochius, & Gutierez citati: de-
inde

inde quia renuntiatio ſemper præſumitur, vt
minus prejudicet,& in noſtro propoſito Barbo-
ſa ait, vt rectè capi poſſit ea coniectura, quod pri-
uilegio renuntiate voluerit, quoad actum præ-
ſentem tantùm, non ſimpliciter, & in totum in
futurum, vt in ſimili notat gloſſa, verbo *partibus*
in clem.2.de iudiciis.

28 Et ita tenendum eſt quantumuis Rebuffus *de*
*decimis q.13.num.*113. Marc. Genuenſ. *in practi-*
*cab.6.Eccleſ. q.*134. *n.*2. Cardin. Tuſchus *tom* 6.
litt. P. concluſ. 656.*n.*10. conentur diſtinguere
inter priuatas perſonas priuilegiatas, ſe alias pu-
blicas, ad quas priuilegium ſpectat, quatenus in
priuatis ex textu noſtro admittant illam renun-
tiationem ex vno actu, non ſic in aliis quæ libe-
rè ſuo priuilegio renuntiare non poſſunt decla-
rantes in prælatis valere renunriationem, quoad
eorundem vtilitatem, non quoad ipſarum Eccle-
29 ſiarum priuilegium. † Ex quo Abbas, & commu-
nis exiſtimauit ex noſtro textu non agi princi-
paliter de vtilitate Eccleſiæ, ſed canonicorum;
ideoque de eo cenſendum fuiſſe, ſicut de priui-
legio priuatæ perſonæ; quem intellectum non
admittit Barboſa *hic n.*8. ex quo vt diximus vnus
actus contrauentionis, non ſufficit etiam in pri-
uata perſona, vt in totum priuilegium amittas,
nec partim, quia quod eſt habere Eccleſiam plu-
res dignitates, vel certum earum numerum, vel
canonicorum, videtur primo, & principaliter
reſpicere vtilitatem, & commune Eccleſiarum
bonum.

30 Quare vt textum noſtrum intelligas, dices
cum Barr. Gregor. Lopez & aliis, quos ſequitur
Suarez *d.c.*35.*n.*17. & Barboſa *ſub d.n.*8. hic pri-
uilegium, de quo in hoc textu non habuiſſe
tractum ſucceſſiuum, ſed vnico effectu conſti-
tiſſe; & ideò per vnicum actum contrauentionis
tolli potuiſſe, quia ſcilicet renuntiatio, quoad
vnum actum, improbat ſimplicem renuntiatio-
nem quoad totum priuilegium: nam cum hic
ageretur de extinguenda quadam dignitate, vt
in ea Eccleſia amplius non eſſet; & ideò effici,
vt canonici contrauenientes iterum illam, vi-
deantur exigere; & inde ſicut extinctio Digni-
tatis vnico actu perficitur; ita contrauentio vni-
co actu faciat, vt ea de nouo exacta, & priuile-
gium reuocatum cenſetur: hic pro complemen-
to poteris applicare quæ dixi in textu *cap. cum*
Eccleſia Sutrina, vbi *quot actus fuerint ibi neceſſa-*
rij ad conſtituendum ius eligendi, ſeu ſufficeret vnus
tantùm actus.

31 Ad quartam quæſtionis partim an vniuerſi-
tas oppidi poſſit conſumere officia decuriona-
tuum, & ſupernumeraria: & quia vberrimè de
officialibus ſupernumerariis egit Capiblanc.
*ſing.*176.*n.*287. & de hoc dubio egerit Valenzue-
la cum multis ab eo relatis *conſ.*61. *p.*1. ſumens
occaſionem de quodam Michaele Henriq. bene-
ficiato loci de Freſneda in Epiſcopatu Chon-
chen. vbi decuriones erant annales, & ipſe obti-
nuit à Regia Majeſtate duos decurionatus renũ-
tiabiles, quos poſuit in capite quorundam fami-
liorum ſuorum, aduersùs quem conſilium illius
loci, propter incommoda, quæ patiebatur retra-
xit, & reaſſumpſit pro eodem pretio in ſe nomi-
nando, vt prius decuriones annales, donec anno
1585. Alter D. Franc. Henriq. fuerunt venditi
duo decurionatus renuntiabiles, quorum vnum
poſuit in capite alterius; ex qua cauſa, & quia
Marcus Melero, cui adiudicauit ille D. Franciſ.
vnum, mortuus fuit non facta illius renuntiatio-
ne decurionatus, concilium dictæ vniuerſitatis
prætendit; quod cum hæc duo officia ſint aucta,
& ſupernumeraria, dictum officium remanſit ex-
tinctum in beneficium conſilij, &c. † Et in hac 32
facti ſpecie dicendum eſt potuiſſe illius oppidi
vniuerſitatem conſumere illa duo officia de-
curionatuum aucta; ex quo quia cum dictum
concilium retraxerit dictos duos decurionatus,
ſoluto pretio dicto D. Michaeli, vt ei permitte-
batur per *leg.*23.*tit.*3.*lib.*3.*recop.* remanſit ſubro-
gatum in illius locum, cum priuilegiis, & præ-
rogatiuis *l.*1.§ *hac actio, ff. ſi quis teſtamento liber*
eſſe iuſſus fuerit, l.decernimus, vbi Bartol. *Cod. de*
*aqua ductibus lib.*11 *l.comperimus, Cod.de proxim.*
*ſacror.ſacr.in lib.*12.*l. maior.*§.*pen.* vbi Bald. *ff. de*
procurat. Giurba *conſ.*99.*n.*13. Valaſcus *conſultatio-*
ne 132. *n.*26. Mantua *ſin.* t2.*n.*2. Tiraqell. *de re-*
tractu linag. & alij.

Deinde quia eo ipſo quod vice decurionatuum 33
annalium fuerunt creati duo renuntiabiles, ceſſa-
runt primi, quaſi tranſlati in ſecundos *l.dicere* §.
ſin. ff. de receptis arbitris l. ſancimus, Cod.de teſta-
mentis, l.præcipimus. Cod.de appellat. Oldrad. Za-
ſius *conſ.*9.*n.*23. *vol.*1. Pariſ. *conſ.*151. *n.*25.*lib.*4.
Azeuedus *conſ.*40. *n.*30. † Quia vt inquit Lapus 34
allegat. 88.*n.*8. officio mutato eſt, mutata eius po-
teſtate: & tunc noua forma ſit ſequenda *l. cum*
plures, §. *lege dicta, ff. locati*; ergo cum vniuerſitas
populi primos illos duos decurionatus à Rege
emptos per dictum D. Michael. Henriq. retrahe-
ret, ac aſſumeret in ſe pretio ſoluto ipſi Mi-
chaeli: ſequitur id feciſſe, vt alij ſupernumera-
merarij non crearentur, ſiquidem illos duos re-
nuntiabiles retraxit, ne populi communitas læ-
deretur ex ſuper excreſcentia decurionatuum;
non enim præſumendum eſt, vt voluerit Regia
Majeſtas præiudicare iuri, quod dictum conſi-
lium habet in decurionatibus retractis extradi-
ctis per gloſſam verbo *præiudicare in c. cum olim*
de conſuetudine, Felinus *in cap. cauſam quæ de re-*
ſcriptis, Ludouicus Gomez *in reg. de iure quæſito*
*non tollendo q.*1. verſ.28. & 43. Aymon. Crauetta
*conſ.*308.*n.*1. Meſſia *ad legem Toleti* de los termi-
nos *p.*2. *fundamento* 17. *n.*31. cum propria pecu-
nia re habuerit dictos decurionatus. † Quo ca- 35
ſu vt ſcribit Valenzuela *dicto conſ.*61. *num.*8. ex
reſolutione Aluari Valaſci *conſult.* 72. *n.*5. ſuc-
cedit quod Princeps poteſt ſine iuſta cauſa ali-
quem officio priuare, quod per pecuniam fuit
conſequutus, *cap.*1. *de natura feudi*, Bald. *in*
leg. qui ſe patris column. quinta, verſ. *unde ſcias*,
Cod. vnde liberi Caſtillielm. Benedict. *in capit.*
Raynucius verbo *duas habens filias num.*37. *de*
teſtamentis.

Ex quibus, & aliis fit quod vniuerſitas populi 36
retrahentis, non debeat præiudicari ſuper nu-
merum decurionatuum, quos retraxerit ex regu-
la text. *in l.vbi numerus*, vbi DD. *ff. de teſtibus*, cum
traditis per *deciſ.Genuenſ.*197.*n.*5. & iuxta diſpo-
ſitionem *l.Regia* 11.*tit.*3.*lib.*7.*recopil.* quæ diſpo-
nit quod in locis, vbi erat certus numerus decu-
rionatuum, ſi alij fuiſſent aucti conſumantur, cum
vacauerint, donec reducantur ad numerum an-
tiquum *leg.*14. *leg.*26. *eodem titul.* & *lib.* vti effi-
cacius diſponitur *in leg.* 25. *ibidem*, quæ fuit
pragmatica Regia lata 22. Ianuarij 1602.
vbi virtute contractus, & conceſſionis millio-
num factæ in curiis Regnorum Caſtellæ,
mandantur conſumi decurionatus, qui fuerant

creati perpetui, vt remaneant Annales; imò, & haberi pro conſumptis in eadem lege.

37 Et ſic quamuis conſilium loci publicæ vtilitati proſpiciendo, poſtquam pro tanto retraxerit, decurionatus decreuerit, quod eſſent Annales, provt per prius quod vti in re propria facere potuit; argum. *l. in re mandata, Cod. mandati, leg. nemo exterius Cod. de Iudæis, §. per traditionem inſtit. de rerum diuiſione* cum adductis per Socinum *conſ.* 53. *num.* 8. *volum.* 1. Decium *conſ.* 419. *num.* 3. non ex eo cenſetur remiſiſſe, aut renuntiaſſe iuri, quod habebat virtute retractus, & ſubrogationis in duobus decurionatibus perpetuis, cum non præſumatur renuntiatio, de qua non conſtat expreſsè, Ioſeph. Ludouicus *deciſ. lucen.* 5. *num.* 69. Pariſ. *conſ.* 110. *num.* 96. *lib.* 1. Calder. *conſil.* 1. *de prabendis*, Decius *conſil.* 379. *num.* 3. *&* 419. *num.* 9. *&* 452. *n.* 22. *&* 495. *n.* 19. *tom.* 2.

38 Nec ex eo quod Regia Majeſtas voluiſſet addere decurionarus renuntiabiles, poſſunt tolli conſilio populi alij decutionarus ab eo retracti, *ex l.* 1. *Cod. de officio Præfecti vrbium*, vbi noua officialis creatio, non derogat veteri, nec eius iuriſdictioni vniuerſali, Florianus de ſancto Petro *in l. quod in rerum, §. ſi quis n.* 4. *ff. de leg.* 1. imò vt ait Valenzuela *dicto conſ.* 61. *n.* 11. cum Aymon. Craueta *conſ.* 212. *num.* 17. *per leg. ſi quis ex argentariis, §. fin. ff. de edendo, l. non ignorabit, Cod. ad exhibendum? ſine poſſidetis, Cod. de prob.* præſumitur conſeruaſſe conſilio ſuos decurionatus retractos, quia res, quæ ſemel fuit per aliquem acquiſita, præſumitur apud eundem eſſe.

39 Alia plura omnino videnda ex multis adducit Valenzuela toto *dicto conſ.* 61. quæ reducuntur ad relatam doctrinam, & ad doctrinam textus *in l. non plures Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis* ibi *nulliqne his addendi, vel mutandi, vel in defuncti locum ſubſtituendi pateat copia.* Vbi gloſſa ait qui erant vltra numerum debent venire ad numerum; imo, & reuerti ad naturam decurionatus annalium, ſicut per prius eſſent in oppido: argum. textus *in l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pactis l. ſicut, ff. de operibus libertor. cap. ab exordio* 35. *diſt.* Burgos de Paz. *conſ.* 17. *num.* 18. Tiraquell. *de retract. coment. ad finem tit. num.* 80. Baeza *de inope. debitore c.* 14. *n.* 11.

40 Cum politicæ gubernationi per oportunum ſit huiuſmodi officia annalia, & non perpetua eſſe: Horologium Princip. *lib.* 4. *c.* 22. Montanar. *in pragmatica.* 2. *Regni Neapoli. de adminiſtr. vniuerſ. n.* 367. *&* 370. Ioannes Franc. de à Ponte *de poteſt. Proregis tit. de elect. official. in princip. num.* 1. Melchior Iunius *p.* 1. *quæſt. politic. quæſt.* 26. Maſtril. *deciſ. Sicil.* 188. *n.* 1. *&* 8. D. Rouitus *in pragm.* 4. *de ſuſpic. official. n.* 23. Ioannes Vincent. de Anna *ſingul.* 369. Scipio. Ammorat. *differtat. politic. in. Cornelium Tacitum lib.* 1. *diſcurſu* 12. Andreas, Ganoner. *in diſcurſibus politicis pragm.* 134. Muta *deciſ.* 904. *num.* 21. vt benè oſtendunt leges, tam iuris communis, quam Regij prohibentes continuationem, & reelectionem in officiis Reipublicæ *ex l. neminem, Cod. de ſuſceptoribus, & Archariis lib.* 10. *auth. de* defenſoribus ciuitatum in fine *collatione* 3. Capicius *deciſ.* 221. *num.* 5. vbi additio Azeuedus *in l.* 4. *tit.* 5. *lib.* 3. *recopilat.* Montanar. *pragm.* 5. *de adminiſtr. vniuerſit.* §. 16. *à num.* 4. Ioannes Franc. Gapiblanc. *pragmat.* 1. *tract. de Baronibus num.* 1. Marcus Antonius Surgent, *lib.* 1. *de Neapoli illuſtr. cap.* 17. *num.* 11. & ex Libio *lib.* 4. tradit Marcel. Donat. *in dilucidatione ad c.* 18. Sueton. *in Auguſt. Roma* fuiſſe annos Magiſtratus, excepto cenſorio, qui durabat quinquennio.

Cui reſolutioni non obſtat textus *in l.* 29. *titul.* 7. *lib.* 7. *recop. facta* 21. *Auguſti* 1609. quatenus prohibet quod officia decurionarus perpetua non fiant annalia, nec è contrario; eo quod reſpiciat futura, nec poſſit locum habere reſpectu illius decurionatus conſumpti, cum leges non referantur ad caſus præteritos, *auth. de his, qui ingrediuntur ad appellationem cap.* 1. *auth. de filiis ante dotalia inſtrumenta natis cap. peruenit collat.* 3. *l. leges, Cod. de legibus, cap. fin. hoc tit.* de quo latè dixi ſupra *in cap.* 2. & quatenus ſpectat ad annalia officia, dixi latè *in c. fin. de iudiciis q. fin.* vbi Abbas *col.* 2. Et ad propoſitum noſtri dubij videbis Bouadillam *lib.* 3. *politica c.* 8. *n.* 16. *& auth.* vt determinatus ſit numerus clericorum *in princip. collat.* 1. in verſ. *reliquo, & §. ſi vero*, à verſ. *cauſa ad menſuram, & Authent. de referend. ſacri Palatij* §. propterea *coll.* 2. *ibi manere quidam eos ſancimus ſecundum figuram qua ſunt, neminem tamen omnino adiici*, & in verſ. *volumus enim eos in menſura quidem, vſque ad dictum numerum contineri*; imò Abbas, Ioannes Hieronym. de Mauro *in addition. ad alleg.* 18. tradit ex Paulo de Caſt. in ſi eadem prouincia, *ff. de officio aſſeſſorum.* 41

Et Riccius *collect.* 20.25. *p.* 5. in terminis Aluariorum, quod vbi eſt certus numerus ſtabilitus à Principe, non poſſit in illorum præiudicium augeri. 42

AD TEXTVM in Cap. IX. Cum M.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtationis materia, & de eius effectibus*, remiſſiuè.

3 *Solita apponi in contractibus; & ſi non apponentur, pro expreſſis habentur.*

4 *Clauſula conſueta, ſi non fuerit appoſita, habetur pro expreſſa, & cenſetur appoſita, etiam ſi non ſit adſcripta.*

5 *Argumentum à ſolitis, vel aſſuetis, vel conſuetis, fieri valet.*

6 *Lex poteſt facere, vt non ſcriptum pro ſcripto habeatur.*

7 *Conſors eiuſdem litis agere poteſt ſine mandato, ſatiſdatione præſtita. Quid ſi lis nondum ſit conteſtata ibi, &* num. 8. *Et quid ſi requiratur ſpeciale mandatum* n. 9. *fallit in tranſactione*, n. 10.

10 *Tranſigere nequit Conſors litis in præiudicium alterius conſortis litis.*

11 *Amicus pro amico ſine mandato agere non admittitur.*

12

12 *Capitula minuere, ſeu ſupprimere numerum
canonicatuum, an poſſint?* remiſſiuè, &
quæſt.1.hic n.11.

1 SVb materia huius textus in ver-
ba *ſine præiudicio* agunt Docto-
res de materia proteſtationis,
& de eius effectibus, ad quam
videbis quæ notaui, & quæ la-
tè ſcripſi infra *in cap. fin. de ap-
pellat.* & de qua bene Riccius *p.2. collect.*259. &
per textum noſtrum idem *collect.*865.& eum vi-
debis *collect.*2094. vbi ad plures deciſiones: ex
quo textum noſtrum in dicto verbo *ſine præiudi-
cio*, notant Doctores quod proteſtatio contra-
ria facto non ſuffragatur, Mantica *deciſ.*100.*n.*2.
Surd. *deciſ.*146.*n.*4. Farinac.*p.*4. *conſ.*30. *n.*111.
Campanillus *in diuerſ.canon. Rub.*11.*c.*13.*n.*185.
Marcus Anton. *variar.reſol.*ibi *reſolut.*55.*num.*9.
Barboſa *hic n.*4. & latè cum multis *axioma.*194.
2 † Et quia plura idem hic congerit non contem-
nenda; ideò nunc ad propria textus noſtri, qua-
tenus agit de augendo, vel minuendo numero
canonicorum, aduertes quæ ſubſequuntur *ſub
quæſtionibus.*
3 Sed prius quia ex verbis ibi *ſicut conſueuit*,
notant Doctores quod ſolita apponi in contra-
ctibus, etſi non apponantur pro expreſſis ha-
beantur, vt per Bernard. *regula.*147. Surd. *de-*
4 *ciſ.*223.*num,*9. Valaſc. *conſult.*72. *num* 12. † Et
clauſula conſueta, ſi non fuerit appoſita, habea-
tur pro expreſſa, & cenſeatur appoſita, etiam ſi
non ſit adſcripta; vt cum pluribus Barboſa *in
diction. & Clauſulis, clauſula.*111. *n.*2. idem hic
5 *à n.*5.qui cum infinitis *n.*7.notant prædicta ver-
ba, ad hoc quod valeat argumentum ab vſitato,
ſeu à ſolitis, vel conſuetis fieri; ideò adiunges
nonnulla, quæ dixi *ſub tit.de fide inſtrument.* vbi
quod clauſulæ aſſuetæ in inſtrumentis ſub intel-
ligantur *ibi in Rubr.q.*1.verſ.*ad quartam.n.*9.
6 Et in verſ.*ibi vel fuerit,vel eſſe debuerit*,notant
Doctores quod lex poteſt facere vt non ſcri-
ptum pro ſcripto habeatur, Barboſa *hic num.*8.
Tiraquellus *conſtituti p.*3. *limit.*7. *num.*46. & ſic
aggregabis quæ dixi ſupra *in Rub.q.*2.verſ.*ad ſe-
cundam*, an lex, & conſtitutio præcisè requirat
ſcripturam,vt obliget.
7 Et quia gloſſa hic dicit quod agere poteſt ſi-
ne mandato Conſors eiuſdem litis pro Conſorte
ſatiſdatione præſtita; ideò adiunges etiam gloſ.
cap.cum dilecti de dolo, & quæ tradunt Doctores
per textum ibi *in l.ſi potior.ff.de iudic.,& in clem.
ſi religioſus de procurator. leg.*2. *Cod. de conſortibus*
8 *eiuſdem litis l.*10. *tit.*5.*p.*3. † Vbi per illam legem
Gregor. Lopez extendere regulam indiſtinctè
procedere, modo ſit lis conteſtata, modo non
licet de iure communi *in dicta l.*2. *de conſortibus
eiuſdem litis*. hæc regula limitationem patiatur
ante litem conteſtatam, vt tenet Montalb.*in l.*1.
*titul.*10.*lib.*2. *fori* gloſſa *reſponda*. Et ſic ex gloſ-
ſa noſtra hic credit & notat Ioannes Gratian.
regula 20. affirmans ſæpius vidiſſe practicari;
& eſt optima lex fori *in leg.*5. *titul.*10.*lib.*1.*fori*,
vbi benè Montalbuſ. qui dicantur Conſortes,
videndus eſt Gozadin. *conſ.*79.*n.*1.2.3. & 4. vbi
9 tres ſpecies Conſortium ponit. † Et ampliant
Felinus *in cap.coram de officio de legati*, Decius,&
Ripa hic per textum *in cap. conſtitutus de in in-
teg.reſtit.*etiam ſi requiratur ſpeciale mandatum:
ſed Couarr. hanc ampliationem non admittit

*lib.*1.*variar. reſol.c.*6. *n.*6. etſi ſub dubio contra-
rium teneat qui reſpondet textus *in d.cap. conſti-
tutus*, abſolutè ſequitur Couarr. Gratian. *dicta
reg.*20. *n.*2. qui *n.*3. & 4. cum Felino *hic n.*19.&
melius per Ripam *n.*53.limitat, quatuor modis
regulam hanc, ſeu quinque, vt refert Petrus
Ducñas *regula* 132. † additque vt non procedat 10
in tranſactione, quia Conſors litis nequit tran-
ſigere in præiudicium alterius litis Conſortis,
ſecundùm textum *in l.*1. *Cod. ſi* in communi,ea-
demque cauſa,per quem ita cenſuit Nicol.Bell.
*conſ.*26.*n.*5. *vbi n.*7. benè tradit materiam huius
Regulæ. Hic adiunges dicta infra *de appellat.in
Rub.ſub,q.*6.verſ.*ad tertiam,an appellatio vnius ex
conſociis, proſit aliis Conſortibus litis.*
Et licet poſſes hic non incongruè addere: an 11
amicus pro amico ſine mandato ſpeciali agere
admittatur, de quo benè Iaſon.*in l. exigendi Cod.
de procur.*negans, & vltra eum communis ſecun-
dum additionem ad Abbatem in textu noſtro
lib.littera C. tamen quia addo infra *ſub titul. de
procurat.* ideò non tracto. † Item poteris hic 12
applicare quæ dico infra *in cap. ex parte pen. hoc
tit. an capitula poſſint minuere, ſeu ſupprimere nu-
merum canonicatuum, & præbendarum*, de quo
congrua occaſione textus noſtri poſſemus hic
tractare.

QVÆSTIO I.

An poſſint vltra numerum recipi per ca-
pitulum alij canonici ſupernumerarij,
quibus ſuccurratur ex fructibus men-
ſæ: & an quando numerus canonico-
rum Eccleſiæ Collegiatæ, augetur,
mediante noua fundatione, cogantur
canonici antiquæ fundationis nouos
admittere, cum iiſdem conditionibus
in noua fundatione contentis: an vero
aliàs adiicere poſſint: & an Epiſcopus
poſſit erigere collegialem cum nouis
canonicis, vel addere numerum: & an
canonicus vltra numerum receptus
amittat canonicalia iura, ſeu recipiat
diſtributiones quotidianas?

SVMMARIVM.

1 *Canonici ſupernumerarij dicuntur, qui in cano-
nicorum collegio cooptantur, & canonici
creantur, vltra numerum certum Præbenda-
rum, & canonicatuum abſque vlla Præben-
da, ſtatim ipſi attributa, ſed non vbi certus
non eſt.*
2 *Canonicorum numerus, aliquando certus non eſt
in Eccleſiis Cathedralis, & Collegiatis, nec
diſtinctio Præbendarum; aliquando verò ſit
certus canonicorum numerus, ſed non Præ-
bendarum,vt n.*3. *& quandoque in Præben-
dis ſit diſtinctio,vt n.*4.*&* 5.
4 *Beneficia ſolent eſſe actualiter, & non vnum vnius
diſtincta, omnino dos à dote alterius.*
5 *Numerus certus canonicatuum eſt quandoque, &
totidem Præbendæ, quæ diſtincta non ſint, &
bona ſint communia, quoad Dominium capitu-
li, ſuper quibus bonis, quaſi in confuſo, inſtitu-
tus ſit numerus Præbendarum.*

6 Canonicorum receptio eſt duplex, vna iuris, alia facti, & qua vtraque, & videtur diſtingui inter receptum cum derogatione, vt num.7.

8 Canonicorum numerus augeri non debet, niſi gaudeant prouentis: vbi quod pertineat ad Papam, & quando poſſit Epiſcopus cum Capitulo, ibi.

9 Numerus canonicorum dicitur in Cathedrali definitus, quem Epiſcopus cum capitulo, & in collegiatis quem canonici cum Epiſcopi conſenſu deſuper accedente definierint, & quando contrario ſtatuto abrogari poſſit, vel non? ibi.

10 Eccleſia dicitur numerata, in qua eſt certus canonicorum numerus ea lege, vt nequeat alterari determinatione, & præſcriptio ſtatuti.

11 Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ſicut nequit ſupprimere canonicatus ſede vacante, ſic nec Eccleſia per ſe queat augere numerum canonicatuum, n.14.

12 Supprimere canonicatus non poſſunt viſitator, aut adminiſtrator capituli, ſede vacante, nec vicarius Epiſcopi, aut ſede vacante capituli, etiam in caſibus, vbi poſſet Epiſcopus, & n.13.

15 Canonicus quis vltra numerum recipi poteſt, authoritate Papæ, dummodo non ſit certus.

16 Iuuenes in Eccleſiis Germaniæ, Italiæ, & Galliæ, ſolent cooptari in canonicorum collegium, tunc ſine Præbenda; donec vacet.

Supernumerarius canonicus quis propriè appelletur, d.n.16. & ex quibus fructibus ſuccurratur n.17.

Beneficium habere dicitur qui receptus eſt vltra numerum, ſpe futuræ Præbendæ.

18 Numerus canonicorum, cum augetur Eccleſia collegiata noua fundatione, mediante, quando & qualiter debeat admitti à canonicis antiquæ fundationis, & cum quibus conditionibus.

19 Capitulum cum Epiſcopi authoritate poteſt ſtatuere circa res ſuæ Eccleſiæ, potiſſimum ſuper his, quæ ad canonicos ſolos ſpectant, & generaliter in concernentibus Eccleſiæ ſtatum, n.21.

20 Capitulum ſtatutum facere poteſt, per quod antiquus ſtatus Eccleſiæ retinetur, vel ſi ad illum redditur.

22 Canonicatus additi à teſtatrice in collegiata cum onere curæ ſunt, ſicut antiqui, per quos in cura ſeruiantur; & num voluntas teſtatricis in aliquo per Epiſcopum mutari valeat, aut alterari, ibi

23 Epiſcopus non poteſt erigere collegiatam cum nouis canonicis; licet poſſit nouos addere antiquis: ſic intelliguntur Doctores pugnantes, num.24. & 25. vt num. 26. ſed poteſt numerum conſtituere in Eccleſia iam fundata, num. 27.

27 Cap. quoniam de vita, & honeſtate clericorum.

28 Canonicus receptus vltra numerum, niſi in mandato Papæ exprimatur, non habet canonicalia iura, ſeu prærogatiuas, quibus gaudent cæteri, ſecus ſi à Papa darentur cum expreſſa derogatione de certo canonicorum numero; ſed vide infra, n.37. & 38.

29 Canonicatus impetratus à Papa, qui ſit ſupra numerum, debet ſic in litteris exprimi; ita vt aliàs impetratio non valeat niſi admiſſio eſſet facta ſine præiudicio antiquorum canonicorum, ibi: fallit ſi conſuetudo eſt, quod canonici ita vltra numerum recepti, non habeant iura canonia, niſi prius fuerint inſtallati, n.30.

31 Canonici priuilegiati ſuper numero certo, qui poſtea aliquem recipiunt ſupra numerum, non poſſunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem ſuper numerum conſtituere, & procedet abſque dubio, vbi Papa ſciens Eccleſiam eſſe receptam non numeratam de ea prouideat.

32 Reſignationes admitti poſſunt de canonicatibus ſuper numerariis promiſſis à Papa; item ex cauſa permutationis, & valebunt, ſi facta mentione de hoc Papa prouideat.

33 Eccleſia numerata, & receptitia, differt in eo, quod numerata dicitur, vbi eſt conſtitutus canonicorum numerus certus. Receptitia, quando ille numerus certus deficit.

34 Canonicus in Eccleſiis receptitiis propriè non dicitur habere ſucceſſorem, nec eius canonicatus vacare dicetur, ſed confeſtim quod titularis decedit, ſupprimatur, expiret, & ceſſet, niſi Papa vellet prouidere, perinde, ac ſi canonicatus vacaſſet.

35 Canonico diſpenſato in ætate competit ius percipiendi quotidianas diſtributiones, vt alij canonici, ſiue ſit de numero canonicorum, ſiue ſupernumerarius, & creatus cum ſpectatione Præbendæ, n.36.

37 Canonici recepti vltra numerum, videntur habere ſtatim ſtallum in choro, & vocem in capitulo, obligare, & eſſe delegati Papæ, niſi conſuetudo eſſet, vt non poſſet iura canonia adminiſtrare, niſi prius fuiſſet inſtallatus, vel ſi ſit receptus non ſimpliciter, ſed quod ſit ſupernumerarius, n.38. & 39. & vide diſtinctionem n.40.

40 Conſuetudo Eccleſiæ primas ſibi vindicat circa danda iura canonicatus, recepto in canonicum.

Canonici receptio, ſi ſoluit numerum canonicorum in Eccleſia recipit diſtributiones, & alia iura; ſecus ſi non ſoluit: & quare, dict. num.40.

41 Numerus ſoluitur canonicorum in receptione, ſi verba ſufficiant, & ex inſtallatione in choro eis aſſignata, niſi forte in eodem ipſo actu declaraſſet Capitulum, ſe non intendere frangere numerum, ſed receptum habere, tanquam ſimplicem ſupernumerarium, vt num.42.

43 Canonicus receptus ſimpliciter in Eccleſia, in qua eſt certus numerus, non acquirit plenum ius canonia, etſi recipiatur de mandato Papæ non derogantis numero, aut non mandantis recipi cum plenitudine iuris canonicalis, ſecus è contra n.44. & .45.

45 Clauſula illa cum plenitudine iuris Canonicalis includit diſtributiones quotidianas, quas recipient canonici ſupernumerarij, qui mandantur recipi cum ea.

46 Canonici Eccleſiarum non numeratarum, de quibus meminit textus in capit. dilecto de Præbendis, capaces ſunt diſtributionum.

47

47 *Diſtributiones quotidianas lucrari non poſſunt de communi maſſa Capituli Canonici noue fundationis, quando numerus canonicorum augetur, ſi tales admittantur ab antiquis cum proteſtatione, & ſine praiudicio ſuorum iurium.*

48 *Canonici antiqui non debent triſtari, & dolere de adiunctione nouorum canonicorum, ne pro laudibus decantandis canant illud,* multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam, *& ne retrahantur ipſi à Diuinis.*

49 *Canonici noui, qui ex mera voluntate veterum recepti ſunt, non habent quod conquerantur; imo multùm acquirunt, dum admittuntur ad lucrum mortuariorum Candelarum cereorum, & pecuniarum, quæ diſtribuuntur ſingulis abſque damno, & diminutione antiquorum* n. 50.

51 *Canonici noui, etiam ſine praiudicio veterum admiſſi; licet non participent de mortuariis præteritis relictis capitulo; debent tamen participare de futuris, quia ſunt de capitulo.*

52 *Canonicus vltra numerum receptus, quæ canonicalia iura recipiat,* à n. 47. & ante; *vt non obſtent Bartol. & Corſatus contrarium tenentes* n. 53.

1 AD primam difficultatis partem, vt reſpondeam, & ad alias, aduerto quod ſupernumerarij canonici dicuntur illi qui in canonicorum collegium cooptantur, & canonici creantur vltra numerum certum præbendarùm, & canonicatuum abſque vlla præbenda ipſis ſtatim attributa, vt ex gloſſa, & Abbate hic reſoluunt Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 11. q. 13.* Barboſa *de canonicis cap. 3. num. 12.* quod Azor. ſupra *q. 14.* intelligit procedere in Eccleſiis vbi eſt numerus certus conſuetudine, ſtatuto, vel priuilegio præbendarum conſtitutus, non in aliis, quia vbi non eſt certus numerus præbendarum, vel canonicorum, ſi vnus, aut plures recipiantur in canonicos ij numerum non excedunt.

2 Aduerto ſecundo cum Antonio Fabro *in praxi beneficial. Cathedr. num. 23. & 24.* & Tuſcho
in pract. concluſ. tom. 6. litt. P. concluſ. 470. num. 2.
& ex Baldo *conſilio 472. lib. 2.* in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis aliquando nullam
eſſe diſtinctionem numerumue præbendarum,
nec certus canonicorum numerus vt in caſu textus *in c. ex part. 10. de conceſ. præb. & in c. dilecto, &*
3 *in c. vacante de præbend.* vbi Doctores. † Aliquando vt ſit in illis certus numerus canonicatuum,
ſeu canonicorum, ſed nullus numerus, nec diſtinctio præbendarum, vt *in cap. fin. §. ſi autem de*
4 *Conceſſione præb. lib. 6.* † Et quod quandoque ſit
non ſolum certus numerus Canonicatuum, &
præbendarum, ſed etiam ex præbendæ realiter,
& actualiter, & perpetuo ſint inter ſe diſtinctæ;
ita vt non ſit vnum beneficium Eccleſiaſticum,
ſed duo vnius actualiter, & omnino diſtincta
ſit dos à dote alterius iuxta textum *in c. litteras de conceſſione præb. & in clem. fin. de præb.* vbi Doctores Lapus *allegat. 14. num. 4. & 5.* Cardinalis
5 Tuſchus *tom. 1. littera C. concluſ. 32.* † Et interdum ſit certus numerus Canicatuum, & totidem etiam ſint præbendæ, ſed ex diſtinctæ non
ſint; imo bona ſint quoad Dominium capituli communia, ſuper quibus bonis quaſi in confuſo abſque actuali aliqua diſtinctione inſtitutus ſit numerus præbendarum, correſpondens numero canonicatuum: ita Barboſa *dict. c. 3. n. 7.* vt diſtinguit Moneta *de optione canonic. c. 2. quæſt. 2. num. 16. & 17.*

Tertiò aduerto quod receptio horum canoni- 6
corum eſt duplex, vna iuris, alia facti, iuris ſit
quando Papa mandat Capitulo, vt recipiant canonicum, & fratrem, & illi conferant ius canoniæ; & quod per talem receptionem efficitur
canonicus. Alia quando Papa creat Canonicum
ſupra numerum & mandat quod tali canonico à
ſe facto aſſignetur locus, & ſtallus, de quibus
Federicus de Senis *conſ. 190. num. 5. & 6.* Cardinal. Tuſchus *tom. 1. littera C. concl. 33. à num. 2.* † 7
Vel vt diſtinguit Lælius Zech. *de Republica Eccleſ. c. 14. de Canon. num. 4.* verſ. *cauſa verò,* & Barboſa *num. 15.* eum ſequitus, dum diſtinguens inter receptum ſimpliciter de mandato Papæ in aliqua Eccleſia, in qua eſt certus numerus canonicorum, non illi derogando, aut non mandando recipi cum plenitudine iuris canonicalis, & inter receptum cum expreſſa Papæ derogatione de certo canonicornm numero, aut vbi ab illo expreſſum mandatum emanauit de eo recipiendo cum iuris canonicalis plenitudine, vt in primo caſu receptus vltra numerum, non habebit plenum ius canoniæ, veluti ſtallum io Choro, vocem Capitulo, & alias omnes prærogatiuas, quibus cæteri canonici gaudent.

Quartò aduerto quod augere numerum de- 8
terminatum canonicorum, non licet niſi gaudeant prouentis; & hoc ſi fiat pertinere ad Papam quando videlicet canonici in erectione facta iurarunt coram Papa non augere, vel ſtatutum taxans numerum, fuit à Papa, vel longiſſimo tempore confirmatum; & quod aliàs Epiſcopus illum numerum poſſet augere cum Capitulo, Abbas *in cap. cum acceſſiſſent hoc tit.* Iſidorus Moſcon. *de Maieſt. militantis Eccleſia lib. 1. cap. 15. de Eccleſia Cathedrali prag. 292. ſub littera A.* Lotherius *de re beneficiaria lib. 1. quæſt. 14. num. 37.*

Quintò quod numerus canonicorum is dici- 9
tur definitus quem in Eccleſia Cathedrali Epiſcopus cum conſilio canonicorum in inferioribus collegiatis ipſarum canonici cum Epiſcopi
conſenſu deſuper accedente præfinierint Lælius
Zechius *dict. c. 14. num. 4.* verſ. *cauſa* Barboſa *d. c. 3. de canon. num. 4.* Lother *d. q. 14. n. 30.* inferentes nihil eſſe, quin contrario ſtatuto illud abrogari poſſit per capitulnm ad cuius fauorem cenſetur talis numerus præſcriptus etiam ſuperioris
confirmatio acceſſerit, niſi primum ſtatutum
fuerit iuramento confirmatum, vel confirmatio
ſit Apoſtolica cum clauſula ſublata, & decreto
irritanti. † Et addit Lother. *d. q. 14. num. 14.* quod 10
Eccleſia, in qua eſt certus canonicorum numerus ea lege, vt nequeat alterari ex determinatione, & præſcripto ſtatuti dicatur numerata.

Vnde iam breuiter reſpondeo ad difficulta- 11
tem, vt quemadmodum Eccleſiæ Cathedralis, capitulum, ſede vacante, nequit ſupprimere canonicatus, vt docent Chuchus *in tit. moral. lib. 2. tit. 9. num. 87.* Azor. *inſt. mor part. 2. lib. 3. cap. 38. quæſt. 9.* Monaldus *conſ. 41. num. 5.* Aloyſius Riccius *in praxi rerum fori Eccleſia. p. 4. reſ. 535.* Mo-

12 nera *de deſtribut. quotid.part.*12. *à num.*17. † Vbl
*num.*122. idem dicit de viſitatote, ſeu admini-
ſtratore loco capituli Cathedrali Eccleſiæ va-
canti dato de quo Barboſa *de canon. c.*22.*n.*112.
13 † Qui *d. cap.*3. *num.*24. colligit, vt nec Vicarius
Epiſcopi, vel capituli, ſede vacante eam ſup-
preſſionem facere poſſit, etiam in caſibus, vbi
poſſet Epiſcopus, cuius eſt vicarius ſecundùm
Monetam *dict.c.*12.*à num.*129. Garciam *de bene-
ficiis part.*12.*c.*2. *n.*69. Stephan. Gratian. *diſcept.
forenſ. c.*278. *num.*35. Sbrocium *de officio vicarij
lib.*1.*quaſt.*116.*num.*9. Rebuffus *in praxi benef. tit.*
14 *de forma vicariatus num.*102. † Ita nec capitulum
per ſe queat augere numerum canonicatuum,
quia vt iam diximus hoc pertinet, vel ad ſolùm
Papam, vel ad capitulum ſimul cum Epiſcopo,
& non aliter.
15 Ex quod fit vt poſſit quis vltra numerum ca-
nonicorum, dummodo non ſit certus authorita-
te Papæ in canonicum recipi, ſine præbenda, Pa-
normitan. *hic num.*30. *& in cap. relatum num.* 2. *de*
16 *prabend.* Azor. *lib.*3.*p.*2. *inſtitut. moral.c.*12.*q.*3. †
Vbi addit in quibuſdam Eccleſiis Germaniæ
Italiæ, ac Galliæ, ſolere iuuenes, dum litteris
operam dant in collegium canonicorum coopta-
ri, & admitti, quibus tamen præbenda ſtatim
non datur, ſed poſtea, cum aliqua earum cano-
nico, & poſſeſſore vacat, qui etiam *quaſt.*6. tenet
quod ſine præbenda poſſunt plures in canonicos
recipi addens etiam, vt qui ſic fuerit receptus
extra numerum, appellatur ſupernumerarius, vt
docent Abbas, & Felinus *hic*, Moſcon *de Ma-
ieſt. militant Eccleſia lib.*1.*c.*13. *de Eccleſ. Cathedr.
pag.*292. verſ. *ſi aliquis:* & prædictam concluſio-
nem probat etiam *hic* Barboſa *n.*16. cum eodem
Panormitano *num.*50. *& in dicto cap. relatum n.*2.
& in cap. dilectus 1. *&* 2. *de prab.* & cum Azor.
ſupra cap 11. *dict. quaſt.* 5. qui ambo addunt ex
Ludouico Romano *conſ.* 447. receptum vltra
numerum ſpe futuræ præbendæ habere benefi-
cium: ſic Azor. *ibi q.*4.
17 Ad aliam quæſtionis partem an prædictis
canonicis ſupernumerariis ſuccurratur ex fru-
ctibus menſæ capitularis, & quia hæc difficultas
pendet à dictis *infra* in verſ. *ad vltimam*; ideo hîc
non tracto.
18 Ad ſecundam quæſtionis partem an quando
numerus canonicorum Eccleſiæ collegiatæ, au-
getur mediante nouâ fundatione, cogantur ca-
nonici antiquæ fundationis nouos admittere
cum eiſdem conditionibus in noua fundatione
19 contentis, an verò aliàs adiicere poſſint. † Et
pro doctrina aduertendum eſt iuxta iuris regu-
las, quod capitulum cum authoritate Epiſcopi
poteſt ſtatuere circa res ſuæ Eccleſiæ, gloſſa *in
c.*2. verbo *ſtatutum de verb. ſignif.* Doctores *in
c. cum omnes, & in c. cum acceſſiſſent hoc tit.* Abbas
*in c.*1. *num.*14. *de his, qua fiun: à maiori parte ca-
pituli*, potiſſimumque habere locum quando
agitur de iis, quæ ad ſolos canonicos ſpectant, &
dum de ipſorum dumtaxat præiudicio agitur,
20 Seraphinus *deciſ.*707.*num.*4. † Et ſic concludunt
Rota *deciſ.* 375. *num.*2.*part. recent.* Beltramin. *ad
Alexand. Ludoui. us deciſ.* 575. Franciſcus Ton-
dutus *variar. quaſt. c.* 68. *part.*1. *num.*4. *&* 5. ca-
pitulum ſtatutum facere poſſe, per quod anti-
quus Eccleſiæ ſtatus retineretur, vel ſi ad illum
21 redditur. † Et ex eadem Rota *deciſ.* 21. *numero
ſecundo, part.* 2. *recent.* vt capitulum generali-
ter cum authoritate Epiſcopi poſſit ſtatu-
ta condere in his omnibus, quæ concernunt
Eccleſiæ ſtatum.
Vnde Franciſcus Tondutus diſputans de quæ- 22
ſtione hac *d. quaſt.*68. *p.*1. iuxta caſum cuiuſdam
teſtatricis, quæ auxerat duos canonicatus in col-
legiata quadam cum onere curæ animarum ait
*à num.*11. verſ. *hic*, & *num.*12. *&* 13. vt cum in eo
concurreret antiqua fundatio, quæ curam ani-
marum canonicis tribuebat, itemque in noua
idem concurreret, quæ canonicos eodem onere
grauabat, optimè actum fuiſſe, vt capitulum
ſemper curæ præeminentiam obtineret, illius
verò exercitium, quod omnibus canonicis de-
mandatum erat per ſolos canonicos vtriuſque
fundationis vltimo loco per obitum, impetran-
tes fieri deberet. Et cum ibi non ageretur de
commutanda diſpoſitione fundatricis, ſed de
alterandis, ſcilicet illius qualitatibus acciden-
talibus, quod fieri potuit authoritate Epiſcopi
interueniente Mohedan *deciſ.* 1. *de iure patrona-
tus*, Riccius *collect.*1270. *in* 2. *limit. p.*4. Moneta
de commut. vltimar. voluntatum c. 5. *num.* 316. non
obſtare quod à capitulo, conſentiente Epiſcopo
alteraretur, ſeu modificaretur in aliquo teſtatricis
duos canonicatus ſupernumerarios addentis, vo-
luntas, cum id de iure poſſit, etſi non mutari, vt
debent intelligi iura pugnantia, iuxta quæ tra-
dunt Mohedan *dicta deciſ.* 1. *de iure patron.* Bar-
boſa videndus *de officio Epiſcopi allegat.*83. *à n.*1.
Tondutus *d n.*12. iuxta plura, quæ ego dixi *ſub
cap.*16. *de foro compet. quaſt.*3. vbi *an relicta Ec-
cleſiis, vel in aliud opus pium, poſſint ab Epiſcopo
commutari.*
Ad tertiam quæſtionis partem an Epiſcopus 23
poſſit erigere collegiatam, vel addere nume-
rum, &c. Et in hac quæſtione breuiter reſpon-
dendo dico pro parte negatiua ſtare Riccium *in
deciſ. Curia Archiepiſcopal. Neapol. p.*3. *deciſ.*66.
vbi dicit non poſſe Epiſcopum creare nouos
canonicos: ſic ex doctrina Baldi *conſ.* 91. *n.*10.
*lib.*1. Burſati cum aliis *concluſ.*27.*n.*4 *& conſ.*110.
*n.*6. Pro affirmatiua ſententia vt Epiſcopus poſſit
nouum conſtituere canonicorum numerum, &
collegium, nouaſque creare dignitates docet
Ioannes Maria Nouar. *in quaſtionibus forenſ. p.*1.
*q.*24.*num.*4.
Et addit vt in tali caſu vt Epiſcopus poſſit in- 24
ſignare ſupradictos canonicos ſigno illo, quod
vulgò dicitur *armatica*, ſeu *Cappucio*, vel *Zam-
barda*, ſine aliqua ſedis Apoſtolicæ licentia, &
pro ſua opinione citat Zerolam *in praxi Epiſco-
pali*, verbo *Epiſcopus quaſt.* 17. Seluam *de benef.
p.*2. *quaſt.*23. *num.*16. refert Diana *part.*3.*tract.*6.
*miſcel.*2. *reſ.* 38. & ego primæ ſententiæ potius
accedo; etſi per doctrinam iam adductam in
verſ. *ad ſecundam*, poſſem ſecundam amplecti,
vt meritò concludunt Rebuffus *in praxi benefi-
ciar. tit. de erect. collegiata*, Fuſcus *de viſitat. lib.*2.
*c.*1. *num.*6. Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*5. *num.*112.
Riccius *dicta deciſ.*66. *part.*3. Filiucius *de bene-
ficiis c.*3. *num.* 112. Rota apud Paulum de Ru-
beis *deciſ.*99.*num.*9.*tom.*3. *diuerſ. alias p.*7.*recent.*
Maſobr. *in ſua praxi habendi concurſum praludio* 2.
*dub.*1. vt cenſuit ſacra concilij congregatio in
vna conuerſana 27. Iunij 1626. prout refert
Lotherius *de re beneficiaria lib.*1.*quaſt.*14.*n.*49. † 25
Quod dicit verum Barboſa *de iure Eccleſ. part.* 2.
*c.*6. *de Eccleſia Colleg. num.*1. vbi ſic tenet contra
aliquos non contemnendæ authoritatis Epiſco-
pum poſſe erigere parochialem Eccleſiam in
colle

collegiatam, vt per textum *in c. quoniam de vi-
ta, & honeſt. Clericorum*, vbi Abbas antiquus
*num.*1. Ioannes Andreas Butr.*num.*2.Panorm.2.
& 6. qui atteſtatur de communi, quos retuli, &
viſa eſt ſequi Rota in Pegien. vnionis 12.
Maij 1625. coram Concino, & Nicolaus Gar-
cia *de beneficiis part.*12.*c.*5. *num.* 4. dum dixit ali-
quandò Eccleſiam erigi in Collegiatam per
26 Epiſcopum, licet fieri ſoleat authoritate Papæ.†
Eſt enim dicendum vt non poſſit Epiſcopus
ſua ordinaria poteſtate erigere collegiatam cum
nouis canonicis, licet queat nouos addere anti-
quis iuxta doctrinam dicti verſ. *ad ſecundam*: &
ſic in hoc caſu reſpectu additionis, exiſtimo in-
telligendos eſſe Nouarium, & alios adductos,
27 non inquam erectionis nouæ. † Nec obſtat tex-
tus *in dicto cap. quoniam de vita, & honeſt. Clericor.*
dum dicit quod poteſt Epiſcopus, ſi facultates
Eccleſiæ ſufficiunt ſtatuere certum numerum
Clericorum, qui viuant, & compellere contra-
dictores ad hanc obſeruantiam, non obſtante
appellatione, quia vt iam vides, textus ille agit
ſolùm de conſtituendo numero Clericorum in
Eccleſia iam fundata, quod eſt diuerſum.

28 Ad quartam quæſtionis partem an canonicus
vltra numerum receptus amittat canonicalia iu-
ra, ſeu recipiat diſtributiones quotidianas, &
iam ſupra in verſ. *ad primam* dixi conducibilia;
etenim Corſetus in ſingulari verbo *d.c. quoniam
de vita, & honeſt. Clericorum n.* 3. dixerunt quod
ille, qui eſt ſupra numerum ſi admittatur in col-
legio, non gaudeat beneficio collegij: ſic per
illum textum quod verum eſt etiam in caſu no-
ſtro, ſi vt iam dixi non exprimatur à Papa in
mandato de recipiendo, vt ſit cum plenitudine:
tunc receptus vltra numerum non habeat ius
canoniæ, veluti Stallum in choro, vocem in
Capitulo, & aliàs omnes prærogatiuas, quibus
cæteri canonici gaudent, vt dixerunt Lælius
Zecchius *ſupra dict. c.*24. *de Repub. Eccleſiaſtica,
de canon. num.* 4. dicto verſ. *cauſa verò*, Barboſa
*de canonicis dicto c.*3. *ſub n.* 15. qui ſecus ſic rece-
pto dari omnia canoniæ iura, ſi à Papa mande-
tur recipi vltra numerum cum plenitudine iuris
canonicalis cum expreſſa Papæ derogatione de
certo canonicorum numero.

29 Et confirmatur quia quando à Papa impetra-
tur canonicatus, qui ſit ſupra numerum, debet
id in litteris exprimi, & aliàs impetratio non
valeat vt docent Pauinus *de poteſt c. ſede vacante,
præludio* 5. *num.* 15. Hozeda *de incompatibilit.
benef. part.*1. *c.*12. *num.*6. quod declarat Gratia-
nus *diſceptat. forenſ. tom.* 5. *c.* 867. *à num.* 1. *& à
num.*11. niſi admiſſio facta eſſet ſine præiudicio
antiquorum canonicorum, Menoch. *conſ.* 1279.
*num.*21. & 22. Anton. Fabricius *in praxi benef.
lib.*2. *Rub. de titulo, & in titulat. num.* 30. Azor.
*inſtit. moral. p.*2. *lib.*3. *c.* 9. *quæſt.* 3. & 4. Monera
30 *de diſtribut. quotid. p.* 2. *quæſt.* 1. *à num.*5. † Vbi
*num.*10. limitat vt non procedat, vbi conſuetu-
do ſit quod canonici ita vltra numerum rece-
pti, non habeant iura canoniæ, niſi prius fue-
rint inſtallati, quia tunc conſequentur ad limi-
tes inſtallationis iura canoniæ, ſic vt ſi ſolum
fuerint inſtallati in choro conſequantur ea, quæ
ſunt Chori; et ſi fuerint inſtallati in capitulo, ha-
beant ea, quæ ſunt capituli.

31 Iterum facit quia vbi canonici ſunt priuile-
giati ſuper numero certo, & poſtea aliquem re-
cipiunt ſupra numerum, nō poſſint vti exceptio-
ne numeri contra Papam volentem aliquem ſu-
pra numerum conſtituere, docent Lælius Zech.
*dict. c.*4. *de canonicis* verſ. *cauſa verò* ex Abbate *in
c. proillorum de præb.* & ait Barboſa *dict. c.*3. *de
cann.* 16. vt illud abſque dubio procedat, vbi
Papa ſciens Eccleſiam eſſe receptitiam, non nu-
meratam, de ea prouideat, velitque prouiſionem
valere, nihilque eſſe quin prouiſio teneat pro-
bans *in c. ex parte ad finem*, vbi Hoſtienſ. *num.*3.
verſ. *tu dices* de conceſſione præbendæ. Rota *in
Syracuſana canonic.* 1. *Decemb.* 1623. coram R.P.D.
Pitoci, cuius meminit Lotherius *de re benef. dict.
lib.*1. *quæſt.*14. *num.*31.† Quia *à num.* 32. ſubdit 32
in his paſſim admitti reſignationes, quia licet
talia beneficia, vtpote vacationis non videan-
tur reſignabilia, & etiam ex cauſa permutatio-
nis, Gonzalez *ad regul.* 8. *chancel. gloſſa.* 9. §. 3.
*num.*19. nihilominus tamen ſi fiat de hoc men-
tio, Papa validè ex huiuſmodi cauſa prouideat,
& prouiſio ſuſtineatur, vt docent idem Gonza-
lez *d* §.3.*n.*20. & 23. Lother. *d. q.*14.*n.*34.

Dubitabis pro complemento quæ differentia 33
ſit inter Eccleſiam receptitiam, & numeratam.
Ad quod breuiter reſpondeo ex iam dictis *à n.*1.
etenim Eccleſia numerata dicitur, vbi eſt con-
ſtitutus canonicorum numerus certus, de qui-
bus dictum, receptitia quando ille numerus
certus deficit, & de hac dico *infra in c. dilecto* 25.
verſ. *præterea de præb.* vbi Doctores communiter
affirmant, quod canonicus in Eccleſiis recepti-
tiis propriè non dicitur habere ſucceſſorem,
nec eius canonicatus vacare dicitur, ſed confe-
ſtin quod titularis decedit, ſupprimatur, expiret,
& ceſſet, Anton. Rague *de voce Canonicorum in
capitulo quæſt.* 22. *num.* 1. Cardinalis Mantica
*deciſ.*229. *num.*2. Gonzalez *in regula* 8. *Cancella-
riæ* gloſſa 9. §.3. *num.*9. & 10. Nicolaus Garcia
*de beneficiis part.*11. *c.*2. *num. vltimo*, Lother *de re
beneficiaria lib.*1. *quæſt.*14. *num.* 16. & fuit dictum
in Syracuſana *canonicatus* 1. Februarij 1623. co-
ram R. P. D. Pirouano, Cardinalis Tuſchus
*pract. concl. part.*6. *concl.*470. *num.* 1. Petrus Bar-
boſa *in l. filiusfamilias* §. *fin. n.*28. *ff. ſoluto Matrim.*
Auguſtinus Barboſa *in d. c. dilecto n.*4.

Sed hæc reſolutio intelligitur quoad diſpo- 34
ſitionem de tali canonicato, vti reſeruato, niſi
Papa concederet gratiam illum impetranti, fa-
cta mentione quod Eccleſia, vbi canonicatus
illa exiſtebat non erat numerata, quia tunc ſu-
ſtinebitur talis gratia, non ex vi vacationis, aut
reſeruationis vllius, ſed ex intentione Papæ vo-
lentis remouere obſtaculum nonvacationis, &
prouidere perinde, ac ſi canonicatus verè vacaſ-
ſet; ſic Barboſa *de canonicis d.c.*3. *ſub num.*8. Gon-
zalez *dicto* §.8. *à num.* 23. vbi *num.* 26. ſubdit in
hoc caſu poſſe procedere opinionem Flaminij
Pariſij, & aliorum tenentium canonicatum Ec-
cleſiæ non numeratæ poſſe reſignari.

Ad vltimam quæſtionis partem an canonicus 35
ſupernumerarius recipiat in Eccleſia quotidia-
nas diſtributiones, ſitque earum Dominus, &
tractans hoc punctum Barboſa *hic ſub n.*16. ſub
diſtinctione loquens, videtur quod ipſe *de cano-
nicis c.*21. dum agit *canonicus quis diſtributionum
quotidianarum ſit capax*, & poſtquam *num.* 12.
dicit quod canonico diſpenſato in ætate, com-
petit ius percipiendi quotidianas diſtributiones
vt alij canonici, quia *c.*4. *ſeſſ.* 22. *de reformat. &
clem. vt ij de ætate, & qualitate*, locum non ha-
bent in impedito defectu ætatis, nec inlegitimè
diſpen

diſpenſato, ſed ſolùm in negligente, & nolente
ex gloſſa verbo *legitimo in dicta clem. vt ij*, & ex
36 aliis vt ibi expendit † ait *ibi n.* 13. vt non mo-
do illis, qui ſunt de numero canonicorum per-
tinet ius percipiendi quotidianas diſtributio-
nes, ſed etiam ſupernumerariis, & creatis cum
expectatione præbendæ, Ludouicus Gomez *in
tract. de gratiis expectat, num.* 28. Staphil. *de for-
ma expectat for.* 1. *num.* 8. *&* 12. Holeda *de incom-
patibilit. beneficior. part.* 1. *c.* 12. *num.* 7. per textum
noſtrum.

37 Et videtur eſſe ratio quia canonici recepti
vltra numerum, habent ſtatim omnia iura cano-
niæ, veluti ſtallum in choro, & vocem in capi-
tulo, & ob id poſſint eligere, & eſſe delegati
Papæ, & habere prærogatiuas omnes, quibus
cæteri canonici gaudent, ſicut tradunt hic Do-
ctores, Ludouicus Gomez *de gratiis expect. n.* 35.
– *&* 38. Staphil. *dict. forma* 1. *à num.* 2. Toleda *dict.*
38 *c.* 12, *num.* 6. † Niſi eſſet conſuetudo quod cano-
nicus non poſſit adminiſtrare iura canoniæ, niſi
prius fuerit inſtallatus, vt in textu noſtro Do-
39 ctores, & Ripa *num.* 187. † Vel niſi etiam quis
ſit receptus in canonicum, non ſimpliciter, ſed
cum hoc quod ſit ſupernumerarius, nam tunc
conſtat quod canonici noluerunt frangere nu-
merum, & ius integrum de nouo creare iuxta
textum *in d. c. dilecto* 25. *de præb.* ſed ſolùm illi
dare quoddam ius extraordinarium, & præpa-
ratorium ad futurum ius integrum obtinendum,
Abbas *hic num.* 31. *in fine*, Felin. *num.* 23. verſ.
hanc concluſionem, Ripa *num.* 188.

40 Itaque idem Barboſa *hic ſub dicto n.* 16. in verſ.
an autem, poſtquam dicit, vt in hac difficultate
ſedanda, plures caſus diſtinguet Menochius
conſ. 1179. *num.* 7. & regulam cum limitationibus
ponat Moneta *de diſtribut. quotid. part.* 2. *q.* 1. *n.* 4.
concl. 3. breuiter (circumſcripta conſuetudine
cuiuſcumque Eccleſiæ, quæ primas in hac re
ſibi vindicat partes, Franciſcus Marcus, qui alios
cumulat *deciſ.* 1045 *num.* 4. *part.* 1. Felinus *hic di-
cto num.* 23. *in fine*, Moneta *dict. q.* 1. *num.* 10.) ipſe
Moneta ait, aut receptio ſoluit numerum & hoc
caſu diſtributiones deberi, aut non ſoluit, &
non deberi affirmat; nam ſicut primo caſu rece-
ptus ex ea receptione conſequitur omnem com-
moditatem lucrandi diſtributiones, ex rationi-
bus bene ponderatis per Caſtrenſ. *conſ.* 170.
lib. 1. *num.* 1. ita in ſecundo caſu nullam commo-
ditatem conſequatur, ſed habeat tantùm ius ven-
toſum quoddam; & hoc eſſe totum illum, quod
docuit Abbas *in c. dilectus num.* 10. *de prebendis*,
vbi melius Ancharranus *num* 6. *&* 8. & bene
agens Tondutus, *de quæſt. benef.* 111. vbi de mul-
tis ad hanc materiam expectantibus ex eodem
Barboſa *d. c.* 3. *à num.* 12. *de canonicis* Lotherio *de
re beneficiari dicta lib.* 1. *quæſt.* 19. *num.* 46. *&* 47.
Moneta *de diſtribut. p.* 2. *c.* 1. *à num.* 9. Menochio
conſ. 1179. *à num.* 22. & per totum conſilium,
vbi breuiter repetit de iuribus, quæ competunt
canonicis ſupernumerariis *à num.* 8. iuxta di-
ſtinctiones propoſitas, & proteſtationem anti-
quorum.

41 Quod ſi dubites quando intelligatur ſolui
numerum, vel non ſolui, reſpondet Barboſa *hic
ſub dicto num.* 16. in verſ. *intelligitur*, ex doctrin.
Caſtrenſis *d. conſ.* 170. *ſub n.* 2. *in vltima col.* verſ.
præterea non videtur id intelligi cum verbis, vel
facto declaratur: nam ſi verba deficiant non ſit
exiſtimandum receptionem factam eſſe animo
ſoluendi numerum; & ſic cæteris iam receptis
præiudicandi; & ad coniecturam facti recurren-
dum eſſe, quæ in aſſignatione loci in choro, &
inſtallatione, in capitulo conſiſtit, tunc enim ait,
vt demum habeatur pro canonico, etiam quoad
percipiendas diſtributiones quotidianas, ſic vt
aliter non reputetur poſſeſſor, vt eleganter con-
ſuluit Caſtrenſis *conſ.* 365. *lib.* 1. *n.* 3.

Niſi fortè in eo etiam declaraſſet capitulum 42
ſe non intendere frangere numerum, ſed cum
tanquam ſimplicem ſupernumerarium habere,
quia cenſetur illi dumtaxat conſtituere quod-
dam extraordinarium, vt iam eſt dictum ex Ab-
bate *d. num.* 31. verſ. *aut canonici*, & Felin. *n.* 23.
verſ. *hanc concluſionem limita*, & ita diſtinguen-
tem addo Lotherium *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 19. *à
num.* 42. Anton. Faber *infra*, Holedam *de incom-
patibilit. benef. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 6. Mandoſium
regul. 9. *Cancellar. quæſt.* 10. *num.* 5. latè Stephan.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 867. *n.* 8. Menochius
conſ. 1179. *à n.* 7.

Ex his dubitabis num habeat plenum ius ca- 43
noniæ, & quotidianarum diſtributionum lu-
crandi ille, quem Papa mandat ſimpliciter recipi
in Eccleſia, in qua eſt certus numerus canoni-
corum, nec derogat certo numero, aut non man-
dat recipi cum plenitudine iuris canonicalis: &
reſpondeo cum Abbate *hic num.* 32. Ripa *n.* 189.
Lother. *vbi ſupra*, Barboſa *de canonicis dict. c.* 21.
num. 15. verius eſſe vt non habeat prædictum
ius. † Quod ſi Papa receptionem mãdauit cauen- 44
do eam fieri *cùm plenitudine iuris canonicalis*; vel
fortaſſe *in c. dilectus, & in c. propoſuit de conceſſione
præbendæ*, longè plus conſequuturum receptum
canonicum dixit Barboſa *d. c.* 21. *de canonicis ſub
num.* 15. & quod ſic etiam partem in diſtributio-
nibus quotidianis, & fructibus ſuper excreſcen-
tibus, quam in iam ſimplicis mandati de reci-
piendo, conſequeretur, vt docent Anton. Faber.
in praxi benef. lib. 2. *tit. de titulo & in titulat. n.* 30.
Barrachinus *de Epiſcopo part.* 3. *num.* 22. Azor. *in-
ſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *quæſt.* 3. *&* 4. §. 19. † 45
Nam verba illa *cum plenitudine iuris canonicalis*,
includunt diſtributiones quotidianas, quas per-
cipiunt canonici ſupernumerarij, qui mandantur
recipi cum dicta clauſula, Felinus *hic num.* 23.
verſ. *ſed vbi Papa*, Stephanus *d. c.* 867. *num.* 6.
qui *num.* 11. limitat quando admiſſo facta fuit
ſine præiudicio antiquorum canonicorum, quod
numeris ſequentibus multis comprobat funda-
mentis, Lother, *d. lib.* 1. *de re beneficiaria lib.* 1.
q. 19. *a num.* 48. & ad propoſitum multa viden-
da dixit Anton. de Butrio *hic.* † Et Moneta *p.* 2. 46
de diſtrib. q. 1. *n.* 20. ſubdit canonicos Eccleſia-
rum non numeratarum, de quibus meminit tex-
tex *in d. c. dilecto de prebendis*, Capaces eſſe quoti-
dianarum diſtributionum.

Ex his infero ex Caſtrenſi *dict. conſ.* 170. *lib.* 1. 47
num. 1. verſ. *hæc omnia* & Franciſco Tonduto
quæſt. & reſol. benef. p. 1. *c.* 68. *num.* 13. quod quando
numerus canonicorum augetur: tunc canonici
nouæ fundationis non debeant lucrari diſtribu-
tiones quotidianas de communi maſſa capituli,
quando canonici primæ, & antiquæ fundationis
in limine receptionis nouorum proteſtati ſunt,
quod nouos admittebant ſine præiudicio iurium
ſuorum, † rationem reddentes quia antiqui ca- 48
nonici de adiunctione nouorum, non debent
triſtari, & dolere ne pro laudibus decantandis
canant illud *multiplicaſti gentem, & non magnifi-
caſti*

caſti lætitiam, & ne retrahantur ipſi à Diuinis,
quia durius eſt illis perdere, de eo quod recipe-
re conſueuerunt , quàm pro nouis nihil reci-
pere.
49 Vnde etiam infertur quod noui canonici, qui
ex mera voluntate veterum recepti ſunt non
habeant quod conquerantur , vt dicit Caſtrenſ.
50 *d.conſ.*170.*lib.*1.†Et Tuſchus *littera D.concl.*514.
*num.*12. & 13. ait quod multum acquirunt no-
ui dum admittuntur ad lucrum mortuariorum
candelarum , cereorum, & pecuniarum, quæ di-
ſtribuuntur ſingulis abſque damno , & diminu-
51 tione antiquorum.† Et addit Tuſchus poſt Ca-
ſtrenſem *d.conſ.* 170. *col.* 2. verſ. *ſuper ſecundo*, &
per totum, vt iſti noui canonici, etiam ſine præ-
iudicio veterum admiſſi, licet non participent de
mortuariis præteritis capitulo, debeant partici-
pare de mortuariis futuris capitulo relictis, quia
ipſi ſunt de capitulo, & licet fiat in hoc aliquod
præiudicium antiquis, quia aliquid minus per-
cipiunt; tamen ius publicum priuato eſſe præfe-
rendum, vt ſequitur Tondutus *d.c.*68.*n.*14.& 15.
52 & hæc de canonicis nouæ fundationis. † Qui-
bus adiungo dicta *quæſtione ſequenti.* Ex quibus
intelligetur cum ſuis limitationibus ea regula,
quam Calderinus, Imola, & Felinus, ac Ferrara
*hic num.*9. ponunt dicentes quod canonicus vltra
numerum receptus iura canonicalia non amittit
eamque ponunt Bernard. Diez *regula* 69. Fede-
ricus de Senis *conſ.*291.*quia in præſenti* 4.*col.*ver-
bo *an iſti recepti*, Paul de Caſtro *d.conſ.*176. *Viſo
puncto contra ſcripto* , *vol.*1. Felin. *in c.conſtitutus
de reſcriptis* verbo *item an de iure num.* 57. qui ter
53 limitat hic. † Et ex prædictis diſtinctionibus
non obſtant Bart. *in l. ſi duos* §. *grammatici n.fin.
ff. de excuſat. tutor.* corſequr in ſingulari verbo
ſupernumerarios contrarium tenentes , quos ad-
mittit Gratianus *regula* 56. in caſu primæ limi-
tationis Felini *hic*.

QVÆSTIO II.

An vt canonici noui participent de emo-
lumentis Capituli , debeant acceptare
conſenſum antiquorum canonicorum
cum ſuis qualitatibus : & an differant
canonici ſupernumerarij à Canonicis
ex noua fundatione aggregatis. Et an
noui Canonici concurrant in laude-
miis, & aliis diſtributionibus, non antea
diuiſis , ſeu mortuariis , & ſimilibus
cum canonicis antiquis & quomodo
amittatur facultas optandi: vbi plura de
optione: & an Canonicus ſuccedat Ca-
nonico in honore , & onere : & in fru-
ctibus antiquo Canonico debitis ?

SVMMARIVM.

1 *Canonici noui ſi non adimplent conditiones, cum quibus ab antiquis recepti ſunt , non erunt participes emolumentorum prouenientium ex antiqua fundatione, exempli* *causa*, n. 4.

2 *Ius alteri quæſitum non cenſetur derogatum ex quacumque conceſſione concedentis.*

3 *Implere tenetur pro parte ſua , etiam in minimo agens exactu reciproco.*

4 *Decimæ quæ ſpectant ad Canonicos certæ Eccleſiæ, non cenſentur illis ablata ; eo quod iura animarum ſint à tali Eccleſia diſmembrata, & applicata alteri Eccleſiæ.*

5 *Canonici ſupernumerarij fruuntur omnibus iuribus canonicalibus, vt dicitur ſub* q.1.

6 *Canonici ſupernumerarij habent ius eligendi, cum eligere ſit fructus poſſeſſionis; & hoc, ſiue authoritate Papæ , aut capituli, fuerint recepti, ſuntque ad electiones vocandi.*

7 *Canoniæ cauſa competit habere vocem in Capitulo, exercitium verò non niſi ſubdiacono.*

8 *Canonici nouæ fundationis differunt à ſupernumerariis; quia illi dicuntur aggregati Capitulo cum plenitudine iuris, & admiſſi ad omnia* d.n.7.& 12. *non ſic Canonici ſupernumerarij recepti ſimpliciter , niſi cum plenitudine iuris Canonicalis, vt* n.9.

9 *Canonici aggregati, illico recipiunt iura canonicalia, niſi ex parte canonicorum veterum fieret proteſtatio , aut negaretur conſenſus ad emolumentum &* n.10.& 12.

10 *Optandi facultas competit Canonicis aggregatis inter fructus qui ipſi exceptione adiudicantur. &* à n.19.*late; item & de mortuaria futura, & alia numeris ſequentibus.*

11 *Laudemium participat Canonicus ex noua fundatione admiſſus , quod ſoluitur poſt eius receptionem.*

12 *Canonici noui ex noua fundatione ſimpliciter admiſſi participant, non ſolum de mortuis , ſed etiam de Capitulo, relictis, & non diſtributis, & omnia debita capituli, vt* num.13.*alia de fructibus nondum diſtributis* à n.14.

14 *Fructus non diſtributi, anno elapſo, ſunt diſtribuendi inter antiquos canonicos viuentes , & receptos ex noua fundatione , cum noui canonici teneantur ſubire alia onera , vt* n.15.16. 17.& 18.

17 *Canonici noui ex noua fundatione tenentur ad onera, quæ imponuntur Capitulo, etiam ſi præterita reſpiciant.*

18 *Hæredes canonicorum demortuorum non participant debita præterita, nondum ſoluta, quæ applicantur, non vt ſingulis, ſed capitulo , vt capitulum.*

19 *Optandi Præbendas ius non à iure communi, ſed à conſuetudine eſt introductum, à iure approbata* n.20.*vide* n.17.

21 *Statutum, & conſuetudo in materia optandi attenditur etiam, dum quæritur, vtrum coadiutor ſuccedat in Præbenda , vel prædio per Coadiutum optato, &* n.30.

22 *Optioni locus non eſt in beneficiis Pontifici reſeruatis, nec in beneficiis iuris patronatus laicalis, vel mixti, niſi adſit conſuetudo, nec in reſignatione facta in manibus Papæ ; ſecus ſi Papa contulerit in vim ſimplicis reſignationis , vel per priuationem, vt* n.23.

24 *Optio non datur in beneficiis , quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum, à die notitiæ vacationis.*

25 *Optio in beneficiis ceſſabit. in quacumque prouiſione apponatur clauſula prægnantes , vbi qualiter.*

26 *Optio cadit in beneficiis per obitum vacantibus, non ſi per reſignationem, aut permutationem, & ſit gradatim* n.44.

27 *Optari poteſt Præbenda nondum vacans ex ſpeciali conſuetudine ſuper hoc inducta.*

28 *Optan*

28 Optandi conſuetudo aduerſus prouiſos Apoſtolicos valet, vt aliqui teſtantur; & ſic conſultius eſſe, vt apponatur ſpecialis derogatio iuris optandi, quæ facilè conceditur in Cancellaria, vt n. 29.

30 Optata prabenda tranſit in Coadiutorem ſicut Canonicatus.

31 Clauſula cum iuribus, & pertinentiis non comprehendit ſeparata, & non annexa canonicatui in materia optionis.

32 Coadiutoria in materia optionis in multis differt à reſignatione, cum illa dicatur vacare per obitum; non ſic reſignatio; & quod Coadiutor ſuccedit in annexis, non inſeparatis. Quid in Domo, vel prædio, d. n. 31. vbi quod recurritur ad ſtatutum Eccleſiæ.

33 Optandi ius prius competit antiquioribus canonicis, quàm iunioribus, & hoc non ſemel, ſed quoties caſus euenerit, modo, aliud non obſtet, vt n. 34.

35 Antiquior, & maior in optione Prabendæ, dicitur ille, qui diutius in Eccleſia militauit, & qui fuit prior in poſſeſſione; licet ſit in prouiſione poſterior n. 36.

36 Antiquiores ætate poſſunt in optione præferri, ſtante conſuetudine, vel maioris ordine.

37 Antiquiores Canonici poſſunt, ſi velint meliores Prabendas, cum vacant optare, ſuis relictis.

38 Optio poterit etiam fieri de minori Prabenda, relicta maiori, vbi ex aliqua cauſa ſit magis grata.

39 Antiquior non cenſetur is, qui cum prius eſſet Canonicus, poſtea mutauit Prabendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem; ſic vt alter ſecundo receptus, præferatur in optione.

40 Antiquior non dicitur ille qui per Cameram Capit poſſeſſionem iis, qui poſtea eam ceperunt per ſe ipſos vel per Procuratorem.

41 Canonicus, qui prius ad poſſeſſionem Capitulariter receptus eſt, & in pacifica poſſeſſione præcedentiæ, eſt præferendus antiquæ fundationis Canonico poſterior receptus in optione.

42 Optare nequeunt alias Prabendas Canonici qui vocantur de officio, vt Doctoralis, Magiſtralis, ſcripturarius, & Pœnitentiarius, niſi tranſirent, ad alios Canonicatus cum ſuo onere officij, vt n. 43.

44 Antiquior Canonicus optans vacantem eum Canonicatu Prabendam, intrat ad optandum proximus antiquior Prabendam à primo optante relictam & ſic de aliis ſequentibus.

Optio gradatim ſemper fieri debet intra eundem gradum, & ordinem, niſi aliter alicubi decretum ſit ſtatuto, aut conſuetudine, d. n. 44 & iuxta cuiuſlibet Dignitatem n. 46. vbi quando optet Portionarius.

45 Fieri de iure ſimpliciter dicitur id, quod per conſuetudinem fit.

46 Portionarius non optat Prabendam aliquam vacantem, donec primo Canonici optent; etſi ſint minus antiqui.

Optandi ius ad Prabendas non amittunt, qui ex conſuetudine non optat, d. n. 46.

47 Optare nequit Prabendam vacantem aut Portionem, ille qui per aliquem corporis defectum, ſeu vitium, repellitur ab ordinibus illi annexis ſallit in aliis vitiis, vbi etſi ante receptionem ordinari, aut beneficiari non deberet tamen iam receptus non expellitur vt n. 48. & 49.

40 Clericus iam receptus in Eccleſia aliqua Cathedrali ad beneficium non repellitur, eo quod poſtea cæcus factus ſit.

50 Optandi iure non priuetur peccator notorius, ſeu priuet irregularitas præcedens receptionem ordinum, aut beneficij.

51 Optare prohibetur excommunicatus publicus, & notorius, quoties in optione requiritur titulus, & noua collatio. Quid in ſuſpenſo, & interdicto ibi, & n. 53.

54 Optare poteſt abſens, etiam per Procuratorem; etſi Procurator non habeat ad id ſpeciale mandatum, ſi conſtitutus eſt libere; item ex generali mandato, vel ſi ſit negotiorum geſtor, vt hic.

55 Optare nemo impeditur, quamuis habeat reſeruatum beneficium ratione optionis dimittendum, putà ex eo, quod fuerit ſubcollector, aut Papæ familiaris.

56 Optare poteſt, etiam ille, qui conſenſit imponi penſionem ſuper Canonicatu, aut Prabenda poſſeſſa, niſi ex fraude feciſſe præſumatur, veluti, ſi conſenſiſſet, quando de proximo ſperabat optare, vel eſſet infirmus. Et quis penſionem ſoluat n. 57. 58. & 59.

57 Penſionem ſoluere beneficij, aut canonicatus dimiſſi ab optante alium, qui optat ſi adhuc remanet cum primo titulo, ſi cum optat de nouo, acquirit titulum ſpirituale n. 58. quem iuſtificare debet n. 59.

60 Portionarius v.g. quartæ partis, ſi optauit dimidiam portionem, deinde integram, & poſtea appareat de vitioſo titulo, aut nullo primæ non ſuſtinebitur in integra portione optata, niſi muniatur triennali poſſeſſione, vel alio nouo titulo, & n. 61.

61 Optans Canonicus iunior Canonicatum maiorem, Portionarius dimidiam portionem & alter de nouo ſit prouiſus in quarta portionis dimiſſa, ſi contingat vt Canonicatus optatus euincatur; tunc quilibet reſtituitur ad priſtinam Prabendam (niſi ſcienter optauerint) & nouiter prouiſus manebit ſine quarta illa portione, & n. 62.

62 Error primi gradus optionis, qui ſucceſſiuè eſt cauſa in pluribus gradibus, primo reſtituto, & cæteri reſtituuntur.

63 Optare Prabendam benè poteſt Canonicus, nondum in ſacris conſtitutus cum ius optandi procedat ex Canonia, & Prabenda non ex voce capituli.

64 Optio Canonicatus, aut Prabēda, debet fieri intra viginti dies à die veriſimilis ſcientiæ vacationis, ad quam admittuntur antiquiores ſuo ordine, qui dies currunt ſimul omnibus optare volentibus, vbi vt non currat ignorantibus n. 65. & 68. & n. 69. vbi quid ſi tranſeant dies optandi, & n. 7 .

66 Optandi tempus non currit ex ficta notitia, nec ignorantibus; ſic vt impeditis competat reſtitutio in integrum.

67 Optandi tempus dierum viginti poteſt reſtringi per capitulum ad duos, vel tres, vel prorogari per duos alios dies.

69 Tempus tranſactum, quod alicui datum erat ad eligendum, ſi non eligat, facit, vt tranſeat electio in alium.

70 Canonicus antiquior, qui differt optare intra legi

mum tempus, praſtat iuniori actum optandi in euentum, quo ſenior, aut antiquior non optet in tempore.

71 *Optandi ſtatutum, ſeu conſuetudo, debent eſſe, vt minus lædant iuri communi. Et num conſuetudo talis improbetur* n.75.*cum aliis.*

72 Cap.fin.de conſuetudine lib.6. *dum loquitur de conſuetudine optandi.&* à n.10.& 19.*cum aliis, item,&* à n.73.

73 *Optandi conſuetudo non dicitur contra ius, ſed præter ius.& quando contra ius* n.74.& 75. *vbi de vtroque caſu,* n.76.& 77. 78.*vbi latè diſtinguitur.*

79 *Optandi conſuetudo, quando eſt contra ius, non introducitur, niſi ſpatio annorum quadraginta, ſi ſecundum ius per decem: idem ſi præter ius cum aliis.*

80 *Conſuetudo optandi, vt inducatur requirit ſcientiam Epiſcopi, & patientiam, ſeu eius, ad quem ſpectat collatio, vbi ſumus in conſuetudine decem annorũ; nõ ſic in quadragennaria, nec requiritur, vt fuerit iudicio contradictorio.*

81 *Poſſeſſio omnium iurium cenſetur adempta in beneficialibus per actus particulares à cauſa vniuerſali procedentes.*

82 *Poſſeſſio non acquiritur in iuribus prohibitiuis, niſi à die prohibitionis cum acquieſcentia.*

83 *Optandi facultas, nec amittitur, nec acquiritur per ceſſationem illius, qui poterat optare. Eſt enim hoc ius facultatiuum, quod non amittitur per non vſum.*

84 *Præbenda ſeu proprius Præbendalia ad ius optandi conſiſtunt in temporalitate mera, & nuda, quæ permutari valent abſq; labe ſimoniæ.*

85 *Annexio Præbendarum Canonicatibus ſingulis, quæ ſolet fieri; alia eſt perpetua, alia temporalis per illam prædium annexum non reuocatur, in eaque eſt optio permiſſa, interueniente authoritate ſuperioris, vt* n.86.& 87.

87 *Annexio temporalis eſt ea, quæ benè ſe compatitur cum ipſo iure optandi, cum ſit merum ius temporale ſubiectum canonicatui, cui annectitur.*

89 *Canonicus ſuccedit canonico in honore cum diſtinctione* remiſſiuè, *&* n.90.

91 *Canonici vnde dicantur, & in quot ſpecies diuidantur* remiſſiuè.

92 *Cathedrales, & collegiales Eccleſias, quis poſſit erigere, & in eis Canonicatus inſtituere* remiſſiuè.

1 AD primam difficultatis partem, ſuppoſitis iam *dictis q.*1. reſpondeo breuiter quod ſi noui canonici non obſeruent conditiones, ſub quibus ab antiquis admiſſi fuerunt, non teneantur antiqui eos nouos participes facere emolumentorum prouenientium ex antiqua fundatione, quia ab is ſine ipſorum conſenſu auferri non poſſunt, cum iam affecta fuerint de menſa eorum.

2 Et eſt ratio quia per quancumque conceſſionem non cenſetur derogatum iuri alteri iam quæſito, vt ad alium ſine eius conſenſu transferatur: ſic docent Gratianus *diſcept.forenſ.d.c.*867. videndus *à n.*37. Franc.Tondut. *p.*1. *q.& reſolut.*

3 *benef.c.*68*.n.*51.*&* 55.† Et probatur ex textu poſt legatum *ff.de his quibus; vt in dignis, & ex l.cum proponas* 21. vbi gloſſa, & Doctores *C.de pactis*, vbi cauetur quod agens exactu reciproco tenetur implere pro parte ſua, etiam in minimo.

Vnde bene fuit deciſum in Rota, vt patet 4
*dec.*419*.p.*1*.recent.* quod licet iura animarũ fuiſſent diſmembrata ab Eccleſia ſancti Iuliani, & applicata Eccleſiæ S.Ambroſij; tamen decimæ quæ ſpectabant ad canonicos S.Iuliani non cenſerentur illis ablatæ, ſtante expreſſa reſeruatione iurium ipſius capituli: & ſic fieri ait Franc.Tondutus *d.c.*68. *in fine*, vt ex eadem ratione ſi Canonici antiqui non conſentiant nouæ huic erectioni, remaneant apud eos iura antiqua capituli, quia non conſentiebant, niſi noui canonici obſeruarent conditiones ſub quibus conſenſus prædictus fuerat. † Ad ſecundam quæſtionis par- 5
tem, etiam ſuppoſitis quæ adduxi ſub *d.q.*1*.à n.*1. & in verſ.*ad vltimam*; non vt reſpondeam ad dubium, an different canonici ſupernumerarij, à canonicis ex noua fundatione aggregatis, aduerto quod canonici ſupernumerarij fruũtur omnibus iuribus canonicalibus, ſicut & cæteri ex Feliuo
*hic n.*23.latè *ſup.q. præced.* † Et quia eligere fru- 6
ctus eſt poſſeſſionis; ideo cum iſti ſint in poſſeſſione, debent habere poteſtatem eligendi, idque non obſtante, noua dote huiuſmodi canonicatibus tempore nouæ fundationis aſſignata, quia non per hoc excludendi ſunt ab aliis emolumẽtis, & fructibus canonicatus, Seraphinus *dec.*98. verſ.*non obſtat n.*2.idem Franc.Tondut.*d.q.*11. *à n.*4. dicit ita procedere, ſiue authoritate Papæ, ſiue authoritate capituli fuerint recepti; & quòd habent vocem in capitulo, etiam in electionibus, & ad eas vocandi ſint, Federicus de Senis *conſ.*290.*quia in præſenti col.*3. verſ. *an iſti recepti*, de quo etiam inquirit remiſſiuè, etſi non reſoluat Barb.*hic n.*17. ex gloſſa *vltra numerum*, verſ. *hic quæri poteſt vtrum iſti, qui quotidie recipiuntur vltra numerum, habeant vocem in electione Epiſcoporum, & aliorum prælatorum*: & citat pro reſolutione Firmian.*de elect.p.*5 *à num.* 21. Biax. *in directorio elect.p.*1*.cap.*17. Riccium *in praxi aurea, reſ.*563. Ant.Raguci *de voce canonicorum in c.q.*1*.n.*5. Moneta *de diſtrib.quotidiana p.*5*.q.*1*.n.*5. & alios etiã *in paſtor.p.*1*.tit.*1*.c.*3*.n.*53. quæ poteris exornare ex dictis, quæ dixi *ſub c.cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ.& prop.* 3. vbi electio Epiſcoporum, quibus antiquitus competebat de capitulo.

Item ſuppoſito hîc ex eadem gloſſa ibi *nec qui-* 7
cumque habet canonicã.habet vocem in capitulo, quod habere vocem, & locum in capitulo competit ratione canonię, exercitium verò non competere niſi ſubdiacono, vt docent Moneta *de diſtrib.quotid.d.p.*2*.q.*20*.n.*1.Barb. *hic n.*18. iam ad dubium vides quæ adſit differentia inter prædictos Canonicos ſupernumerarios, qui dicuntur propriè illi, de quibus iam longè *q.*1.ab illis, qui ſunt canonici nouæ fundationis, qui non poſſunt dici ſupernumerarij, ſed aggregati capitulo cum plenitudine iuris, & admiſſi ad omnia priuilegia, & emolumenta, iura, & præeminentias aliorum. † 8
Vt bene aduertit Gratian.*diſcept forenſ. d.c.*867. *n.*5. *&* 9. intelligendo ſemper hæc procedere quando pro parte capituli nulla facta fuit reſeruatio, & proteſtatio, pro vt non fuerat facta in cauſa, de qua Franc. Tondutus *d p. q. & reſol. benef.c.*68.& facta fuerat in cauſa Grat. *d.c* 867. *à n.*11.vbi etiam aduertit Franc.Tondut.*d.c.*111. *num.* 12. *&* 13. † Igitur ego clarius dico cano- 9
nicos ſupernumerarios, ſimpliciter receptos non conſequi ſtallum in choro, nec vocem in capitulo, aliaue iura, & commoda, niſi conſtituantur cum clauſula iam dicta *q.*1. explicata

cum plenitudine iuris canonicalis, &c. de cuius ef-
fectibus ad propoſitum *ibi* dixi, & repetit idem
Franciſcus Tondutus *d.c.* 111. *à n.*8. vt explicet
quæ antea ſcripſit *d.c.*68. ſed canonicos ex noua
fundatione, qui vocantur aggregati, illicò ea re-
cipere etiam ſimpliciter, niſi ex parte aliorum
veterum canonicorum fieret proteſtatio, aut ne-
garetur ad emolumenta conſenſus.

10 Et confirmatur quia cum fructus ſpectent ad
poſſeſſorem, *c. querelam* 24. *de elect. c. conſultatio-
nibus de iure patron. c. cum olim de cauſa poſſeſſ. &
prop.* ſequitur etiam vt ad illos canonicos de
nouo fundatos, tranſeant omnia iura, & fru-
ctus, inter quos vtique facultas optandi annu-
meratur, vt *infra* dico, ſtante quod ſine vlla re-
ſeruatione, aut proteſtatione reſeruatoria iu-
rium fuerunt recepti, ex his quę iam dixi *d.q.*1.
de canonicis noua fundationis, de quibus Franc.
Tondutus ſic loquitur *d.c.*111.*n.*6. & vberius *d.
c.*68. *à num.*15. & de quibus iam dixi cum eo, &
cum Tuſcho, & Caſtrenſi *conſ.*170. *col.* 1. verſ.
ſuper ſecundo, quod iſti canonici noui etiam ſine
præiudicio veterum admiſſi participant de mor-
tuariis futuris capitulo relictis, quia ipſi ſunt de
capitulo; & patet ex dictis *in verſ. ſequenti*

11 Ad tertiam quæſtionis partem, ſuppoſitis iam
adductis, quæ competunt Canonicis ſupernu-
merariis, aut ex noua fundatione admiſſis, qui
dicuntur aggregati, dico breuiter, quod ſi inter
capitulum, & emphyteutam fuerit conuentum
ſuper laudemio ſoluendo, ſi nouus reperiatur
Canonicus ante ſolutionem, hic participet etiam
de laudemio, quia inſpicitur tempus ſolutionis,
& agitur de ſumma debita Capitulo. Et ſic fieri
vt omnes, qui tempore ſolutionis ſunt de Capi-
tulo, debeant habere partem, vt video quotidie
practicari in Eccleſiis Cathedralibus, & in hac
Valliſoletana: ita Surdus *conſ.*84. Burg. *de laudem.
p.*1. *inſpect.*7. *n.*28. Franc. Tondutus *d.c.*68. *n.*20.
12 † qui in verſ. *imo* ait quod canonici noui quam-
uis ex noua fundatione capitulo adiuncti, dum
ſimpliciter admiſſi fuerũt ad omnia emolumen-
ta, non habent quod conquerantur, quia partici-
pant non ſolùm de mortuis, ſed etiam de omni-
bus capitulo relictis, aut capitulo debitis, &
non diſtributis, cum antiqui canonici nullam de
his proteſtationem fecerint, imo voluerint par-
ticipes fieri eos omnium iurium particularium
iuxta caſum, de quo loquitur idem Tondutus *to-
13 to ille c.*58. *à n.*1. † Dicens in eo omnia debita ca-
pituli inter ipſos, & alios diuidenda eſſe & licet
loquantur de canonicis eiuſdem fundationis in
locum mortuorũm ſubrogatis: tamen procedere
ſatione eadem in iſtis canonicis de nouo funda-
tis, & ad omnia iura capitularia ſine proteſtatio-
ne de nouo admiſſis.

14 Ita Tondutus, qui occaſione horum *à n.*16.
*d.c.*68. diſputabat de dubio, an fructus non di-
ſtributi, annis elapſis, ſint diſtribuendi inter an-
tiquos Canonicos, ſeu illorum hæredes, an vero
inter nouos, quamuis ſint omnes canonici nouę
fundationis. Et quia hoc dubium ſatis explicari
valet ex his, quæ latè dixi *infra in c. quia v.*11. *de
iudiciis q.* 16. vbi *an Prælati ſucceſſor teneatur ad
penſiones decurſas tempore ſui prædeceſſoris: quod in
aliis beneficiatis, & in capitulo ſede vacante.* Et ma-
gis in terminis ibi *q.*17. vbi egi de illa, *ad quem
ſpectent fructus beneficiorum tempore vacationis, &
quomodo diuidantur inter ſucceſſorem, & hæredes
beneficiati prædefuncti*; vbi *quid de penſionibus &
quid hodie de praxi Hiſpaniæ.* † Iam nunc ex 15
eodem Franciſco Tondutio *d.q.*68. *à n.*16.17.18.
& 19. Calderino *conſ.*21. *de præben. in fine, alias* 241.
Cardinali Tuſcho *littera O concl.*130. *num.*11.
& 12. Gonzalez *ad regul.*8. *Cancell. gloſſa* 37. *n.*26.
& 27. Nicolao Garcia *de beneficiis p.*3. *c.* 2. *n.*429.
Rota *deciſ.*322. *n.*9. *p.*4. *recent. tom.*2. *& deciſ.*576.
*n.*19. *&* 30. *p.*4. *recent. tom.*3. dicendum eſt de iure
fructus illos eſſe diuidendos inter nouos cano-
nicos, non inter antiquos, quamuis ſint omnes
eiuſdem fundationis illi noui † quia ſicut cano- 16
nici noui tenentur ad onera, ita etiam emolu-
menta quæ debentur capitulo non exacta de-
beantur ipſis nouis Canonicis per modum di-
ſtributionis, quando non fuerunt exacta tempo-
re Canonicorum præteritorum, etiam ſi tempus
illorum reſpiciat, quia ſingularibus canonicis
non ſunt debita, ſed ipſi capitulo.

Et confirmatur quia ex eodem fundamento 17
Canonici noui tenentur ad onera, quæ impo-
nuntur Capitulo, etiamſi præterita reſpiciant.
Et ratio eſt quia debita vel credita, quæ ſunt
Capituli, nec reſpiciunt particulares perſonas
Canonicorum, etiam ſi noui acceſſerint, deben-
tur ſemper capitulo, quod non moritur. † Et 18
ob id dicunt Tuſchus, Gonzalez, & Garcia re-
lati diſtribui inter canonicos tempore ſolutio-
nis, vel exactionis exiſtentes, & id quatenus
tunc tales canonici ſunt de capitulo, vt poſt
Calderinum decidit Rota *dict. deciſ.*322. *num.*9.
*p.*4. quod intelligunt eadem Rota *dict. deciſ.*576.
*dict. num.*29. *&* 30. poſt Calderinum *ſupra*, &
Tondutus *dicto cap.*68. *num.* 19. *de diſtributioni-
bus, quæ conſiſtunt in maſſa gloſſa,* quia ſi canoni-
cus moriatur ante illarum diuiſionem, facta non
acquiruntur illius hæredibus, ſed accreſcere ca-
pitulo & diuidi inter canonicos tempore diui-
ſionis exiſtentes, quia non ſunt ſingularium per-
ſonarum, ſed capituli; qui caſus videtur eſſe
diuerſus à caſu, de quo loquutus fui *in d.c. quia
v.d.q.*17. Et magis pro hoc dubio faciunt quæ
dixi *ibi d.q.*16.

Ad quartam quæſtionis partem quomodo 19
amittatur facultas optandi, vt reſpondeam duxi
prius aliqua de hoc iure, præmitere quod ius
optandi præbendas, & canonicatus, non à iure
communi, ſed potius à conſuetudine eſt indu-
ctum, Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancellariæ gloſſa* 34.
*num.*11. Moneta *de option. canon. cap.* 2. *quæſt.*1.
*num.*1. Barboſa, & Doctores *in c. fin. de conſuetu-
dine lib.* 8. & per illum textum nouiſſimè Fran-
ciſcus Tondutus dixit *p.* 1. *quæſt. benef.* 110. *n.* 1.
cum Moneta adducto *in dict. cap. fin.* ius optan-
di non niti iuris diſpoſitione, ſed Eccleſiarum
dumtaxat conſuetudine à iure approbata, vel
ſtatuto, vt dixit etiam Moneta *ſupra c.* 2. *à n.*49.
Milis *in ſuo repertorio* verbo *conſuetudo*, & *ſtatu-
tum*, Gigas *de pœnis quæſt.*63. *num.* 8. Barboſa *in
dicto cap. fin. num.*29. Qui omnes, & multis alij
per eos latè agendo, & explanando tractant hoc
punctum. † Et quia poteſt eſſe dubium, an hoc 20
optandi ius computetur in fructibus præbendæ
& canonicatus; ſic vt ſupernumerarius canoni-
cus, vel nouiter receptus, & aggregatus habeant
optandi ius in canonicatus vacatura, reſpondeo
quod ſic ex proximè adductis ſub verſ. *ad tertiam*
ex regula textus *in d. c. querelam* 24. *de electione,
d. c. conſultationibus de iure patron. dict. cap. olim
de cauſa poſſeſſ.* Franciſcus Tondutus *dict. c.*111.
num 6.

Igitur

21 Igitur ſtatutum, & conſuetudo à pari ptoce-
dunt in materia optionis, gloſſa *in d.c.fin.* in ver-
bo *conſuetudo*, Rota Romana apud Caualer.
deciſ. 134. *n.* 1. Tondutus *d.c.* t 10. *n.* 16. qui *n.* 15.
ait quod ſtatutum, & conſuetudo attendi debet,
dum quæritur vtrum Coadiutor ſuccedat in
22 præbenda, vel prædio per Coadiutum optato.†
Qui *à n.* 6. cum aliis multis ait quod optioni lo-
cus non eſt in beneficiis ſummo Pontifici reſer-
uatis, nec in beneficiis iuris patronatus laicalis,
23 vel mixti, niſi adſit contraria conſuetudo. † Et
quod nec ſit optioni locus in reſignatione facta
in manibus Papæ in fauorem; ſecus ſi Papa con-
tulerit in vim ſimplicis reſignationis, vel per
priuationem; *ibi* Tondot. *n.* 11. *&* 12. qui *n.* 9. *&* 10.
expendit rationem; quia nonnulli probant in
beneficiis reſignatis, vel permutatis, optioni lo-
cum non eſſe ex eo nempe, quia tunc non vacat,
ſed in reſignatarium transfertur: alios caſus, &
prædictos tractant abundè Barboſa, & alij *in d.*
24 *c.fin. de conſuetudine.* † Nec in beneficiis, quæ de-
voluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum
in conferendo intra ſex menſes à die notitiæ va-
cationis, Moneta *ſupra q.* 3. *n.* 106. Barboſa cum
Franc. Marco, & Azor. *in d.c.fin. n.* 18. nec in be-
neficiis, ſeu præbendis in curia, ſeu apud ſedem
vacantibus Semonet *de reſeruat. benefic. quæſt.* 45.
Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. Flamin. *de reſi-
gnat. in lib.* 2. *q.* 20. *n.* 7. Gigas *de penſion. q.* 65. Bar-
boſa cum aliis *n.* 15.
25 Et addit Franciſcus Tondutus *in d.c.* t 10. quod
in quacumque prouiſione Apoſtolica, clauſulæ
prægnantes apponantur, ceſſabit optio *ibi n.* 17.
Franc. Marcus *deciſ.* 1271. *n.* 2. *p.* 1. Pariſius *lib.* 2.
c. 20. *n.* 8. Petrus Gregor. *de benef. c.* 39. *n.* 4. &
idem Tondutus *n.* 18. cum Moneta *tractatu de
optione c.* 8. *num.* 11. ait id à nonnullis intelligi in
prouiſionibus per ſummum Pontificem proprio
motu factis, non in iis, quæ fiunt ad petitio-
nem alterius, quia in his requiritur derogatio
ſpecialis.
26 In beneficiis verò per obitum vacantibus,
non per reſignationem, aut permutationem ca-
dit optio, Tondutus *d.c.* 110. *n.* 8. & quod vaca-
tio requiritur ad optionem ex ſimplici conſue-
tudine, aut ſtatuto faciendam, Moneta *d. tract. de*
27 *optione c.* 3. *n.* 151. *&* 152. † Vbi obſeruat ex ſpe-
ciali conſuetudine ſuper hoc inducta poſſe etiam
præbendam non vacantem optari Barboſa *in d.*
28 *c.fin. n.* 14. † Et ad quod valida ſit optandi con-
ſuetudo aduerſus prouiſos Apoſtolicos, teſtan-
tur, Moneta *d.c.* 8. *de optione n.* 11. ex Oldrado
conſ. 785. *n.* 1. & Franc. Tondut. *d.c.* 110. *n.* 19. qui
29 *n.* 20. ex Pariſ. *de reſignat. lib.* 20. *n.* 8. † ait quod
vt omnis tollatur difficultas conſultius erit vt
apponatur ſpecialis derogatio iuris optandi,
quam ſe nunquam vidiſſe denegatam, teſtantur
ex Addent. ad Paris *d.n.* 8. Et ſic ait *ibi* Tondu-
tus quod in Cancellaria facilè conceditur dero-
30 gatio iuris optandi. † Et *n.* 27. ait, vt quemad-
modum canonicatus tranſit in Coadiutorem; ſic
& præbenda per eum optata, Lotherius *de bene-
ficiaria lib.* 2. *c.* 25. *à n.* 35. Garcia *de beneficiis p.* 4.
c. 5. *n.* 118. quidquid in contrarium dixerit Gon-
zalez, quem etiam reprobant Lother; & idem
Tondut. *ſupra n.* 27. videndus *à n.* 21. vbi agit de
illis, quæ obſeruanda ſunt, dum quæritur, vtrum
coadiutor ſuccedat in optione facta per coadiu-
31 tũ. † Vbi *n.* 22. quod clauſula *cum iuribus & perte-
nentiis, &c.* non comprehendit ſeparata, & non
annexa Canonicatui, *& n.* 23. 24. 25. *&* 26. quod
in materia optionis magna eſt differentia inter
coadiutoriam, & reſignationem, cum illa, vt iam
dixi, dicatur vacare per obitum, non ſic reſigna-
tio; & quod ob id per coadiutoriam, dum ſuc-
cedit Coadiutor, dicatur beneficium vacare per
obitum; & quod Coadiutor ſuccedit in anne-
xis Canonicatui, ſed non in ſeparatis, & quod
annexio quamuis non ſit perpetua, & tamen rei
ſpiritualis; ideoque ſuccedat Coadiutor, veluti
ſi agatur de præbenda, vel præſtimonio Cano-
nicatui annexo, non autem de domo, vel prædio
ſeparato à cannonicatu, Garcia, Lother, & Ton-
dutus *ſupra* reprobantes Gonzalez. † Veluti ſi 32
agatur de optando domum canonicalem, do-
cent Gemin. Archidiacon. Butrius, & alij,
item & Barboſa *in d.c. fin. de conſuetudine n.* 25.
ex gloſſa ibi *quod antiquior canonicus poſſit muta-
re domum*, vt quod domus canonicalis poſſit
optari, Moneta *dict. tractatu de opt. c.* 3. *à num.* 7.
Rebuffus *de pacificis poſſeſſoribus num.* 140. Et no-
tabis quæ breuiter de hoc puncto refert Barb.
in cap. fin. de conſuet. lib. 6. *n.* 10. vbi videtur am-
plecti doctrinam Gonzalez: de quo dubio latè
videndus agit Moneta *de opt. cap.* 4. *q.* 6. *à n.* 139.
& num. 158. Et dum ageret Tondutus *d.c.* 110.
à num 15. dicit in hoc puncto recurrendum eſſe
in primis ad ſtatutum Eccleſiæ, vel illios ex no-
tatis per textum *in dict. c. fin.* legendus *n.* 16. 17.
18. 19. 20. *&* 21.
Ex his dubium facies, quibus competat optan- 33
di ius, & breuiter reſpondeo ex *d.c.fin. de conſuet.*
quod regulariter hoc ius prius competit anti-
quioribus, quam iunioribus, docent Moneta
tract. de opt. c. 4. *q.* 1. *n.* 15. Barb. *in d.c.fin. n.* 3. idem
n. 27. in gloſſa *antiquiores d.c.fin.* verſ. *non ætate, ſed
tempore*, notat quod ius optandi ſpectat ad anti-
quiorem non ætate, ſed receptione, vt per Rotã
deciſ. 6. *n.* 2. *de conſuet. in antiquis, & deciſ.* 411. *n.* 2.
part. 1. *diuerſ.* Gonzalez *in d. regula* 8. *Cancel.* §. 3.
proœm. à n. 22. Moneta *d. tract. à n.* 15. † vbi ait eum 34
Bellam. *dec.* 229. prędictam doctrinam in tantùm
procedere, vt huiuſmodi antiquiores vigore ſta-
tuti, aut conſuetudinis de optando, non ſemel
dumtaxat, ſeu pro prima vice, ſed quoties caſus
euenerit, modo aliud non obſtet poſſint optare
cum hic actus ſua natura ſit iterabilis, ſeu repeti-
bilis. † Etenim ille dicitur maior, & antiquior in 35
optione præbendæ, qui diutius in Eccleſia mili-
tauit, Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 124. *n.* 5. quid-
quid dicat Tiraq. *in præfat. primogenior. n.* 110. 129.
& ſequenti, & n. 151. † quare Gonzalez *d. gloſſa* 34. 36
n. 49. Barb. *in d.c.fin. n.* 28 *&* 30. dicunt antiquio-
rem eſſe ad effectum optionis illũ, qui fuit prior
in poſſeſſione, licet ſit in prouiſione poſterior.
Etſi reuera ſtante conſuetudine, tunc poterunt in
optione præferri antiquiores ætate, vel maiores
ordine: ſic Doctores per gloſſam *in d.c.fin.* verbo
antiquiores, verſ. *idem ſi eſſet conſuet.* vbi Barb. *n.* 30.
Moneta *d. tract. de opt. c.* 4. *q.* 1. *à n.* 18. vbi *c.* 2. *q.* 1.
n. 1. & Franc. Marc. *dec.* 1258. *n.* 2. *p.* 1. Barboſa cum
Azor. *in d.c.fi. num* 31. *in d. gloſſa* verſ. *nota* dicunt
quod conſuetudo iſta innititur æquitati Cano-
niæ. † Item & in verſ. *meliores*, notant Barb. *n.* 32. 37
Tiraq. *in præf. de primog. n.* 187. quod antiquiores
Canonici poſſunt, ſi velint, meliores præbendas,
cum vacant optare ſuis relictis.
Imo & per eandem gloſſam in verſ. *quod ſi in* 38
tali Eccleſia, notant *ibi* reperentes Monet. *de
opt. c.* 3. *q.* 7. *à n.* 135. Nauarr. *con.* 4. *de rebus Eccleſia*

non alien. Rom. conſ. 225. Franc. Marc. d. dec. 1258.
n. 4. Ruta deciſ. 5. verſ. preterea de conſuet. vt fieri
poſſit quod optio ſit de minori præbenda, reli-
cta maiori, vbi ex aliqua cauſa ſit magis grata.

39 Item eſt notandum, vt notat Moneta poſt Pa-
ſilium de optione c. 5. q. 1. n. 12. quod antiquior
nun cenſetur ille, ac proinde præferendus nouit
qui cum eſſet Canonicus, poſtea mutauit præ-
bendam, & caonicatum per impetrationem,
& collationem ſed præferri debeat ille qui
puſt primam illius receptionem ante tamen ſe-
cundam receptus fuit in canunicum.

40 Et idem Moneta d. c. 5. n. 12. & 13. tractat vt nō
ſit antiquior ille, qui per cameram puſſeſſionem
capit iis, qui poſtea eam ceperunt per ſe ipſos,
41 vel per procuratorem, vbi videbis † ſed illud eſt
certum quod canonicus, qui prius ad poſſeſſio-
nem capitulariter receptus fuerat, & erat in pa-
cifica poſſeſſione præcedentiæ, ſit præferendus
antiquę fundationis canonico poſterius recepto
in optione: ſic Gonzalez in regul. 8. Cancel. §. 3.
proemial. n. 23. & multis ſequentibus ad trad. in c.
fin. de conſuetudine n. 6. Moneta de opinione c. 4. q. 1.
n. 11. & c. 5. n. 2. Franc. Tondutus p. 1. q. & reſol. be-
nef. n. 7. ſic probans ex adductis per eum d. c. 210.
num. 5. quæ ſunt nempe dicta de præferendo anti-
42 quiori. † Dubium verò eſt an aliqui optare ne-
queant, & reſpondeo quod Canonici, qui vocan-
tur de officio, veluti Doctoralis, Magiſtralis, Scri-
pturatius, & Pœnitentiarius nequeāt alias opta-
re præbendas, vt docent Gonzalez d. gloſſa 34. à
n. 78. Barb. in d. c. fin. de conſuet. lib. 6. n. 13. Nauarr.
conſ. 14. de rebus Eccleſiæ non alien. aliàs conſ. 21.
qui loquitur in ſpecie de Pœnitentiario.

43 Sed quia Moneta videtur ſentire aliter d. tract.
de opt. q. 1. à n. 11. exiſtimo id procedere quando
taliter præbendis illis collatis annexum eſt offi-
cium cuiuſlibet, quod transferens ſe ad aliam nō
affectatam quilibet eorum iam tunc deſineret
eſſe præbendatus de officio, ſecus inquam ſi trā-
ſiret ad quamlibet aliam præbendam cum ſuo
onere officio patrocinandi lites vt Doctoralis,
prædicandi vt Magiſtralis, legendi vt Scriptura-
rius, audiendi confeſſiones vt Pœnitentiarius, in
hoc enim caſu, quia credo conſuetudine, aut ſta-
tuto procedere poſſe, poterunt iſti Canonici, ſi
ſint in poſſeſſione antiquiores aliis optare & ita
credo practicari in Eccleſia Cordubenſi vel ſal-
tim circa optanda beneficia quę ſolent ibi opta-
ri per antiquitatem poſſeſſionis cuiuſque Canu-
44 nici. † Etenim notandum eſt quod inter Canoni-
cos, ſeu præbendatos receptos ad optandum, de-
bet ſeruari gradus, nam antiquiore optante va-
cantem cum canonicatu præbendam, tunc inter
ſequens in gradu antiquior ad optandum, quam
aliter magis antiquior dimiſerat, & itidem alter
ſequens optet etiam præbendam aliam ab hoc
ſecundo dimiſſam, & ſic de cæteris: ita docens
Gonzalez d. gloſſa 34. in regula 8. Cancellariæ n. 15.
Barboſa in d. c. fin. de conſuet. lib. 6. n. 7. Doctores
ibi in verbo gradatim, Moneta de optione c. 5. q. 1.
n. 15. vbi n. 16. diſputat an optio ſemper grada-
tim debeat fieri intra eundem gradum, & ordi-
nem, & credo quod ſic, niſi aliter ſtatuto, aut cō-
45 ſuetudine eſſet alicubi decretum † quia vt docet
Tiraq. in tract. de mort. decl. 7. in præfation. n. 5. &
gloſſa in d. c. fin. verſ. de iure, vt id de iure ſimplici-
ter dicatur fieri, quod per conſuetudinem fit.
Alia congerit Barb. de canon. c. 30. vbi n. 12, addit
quod ita gradatim debet fieri, vt ſi vnus non
optet ſequens in antiquitate optet, ex d. c. fin. &
Moneta c. 5. n. 14. quia vt ait Gonzalez d. gloſſa 34.
n. 15. optionis natura eſt vt ſucceſſiuè vnus præ-
bendatus, ſeu beneficiatus poſt alium prout quiſ-
quā antiquior eſt gradatim aſcendat. † Et idem 46
Gonzalez numeris ſequentibus, Capicius dec. 134.
n. 4. & Barb. cum Barrelo d. c. 30. n. 13. inferunt vt
ſtante ſtatuto, ſeu conſuetudine, quod canonica-
tum vacantem optet antiquior portionarius in-
telligi debet poſtquam canonici optauerint, vel
de optimo canonicatu per Moderniorem cano-
nicum ratione dictæ optionis dimiſſo canonici,
qui habent facultatem optandi præbendas ex
conſuetudine non optando non amittent prædi-
ctam facultatem. † Notandum eſt etiā quod ne- 47
quit optare præbendā vacantem, aut portionem
ille, qui propter aliquod corporis defectum, ſeu
vicium repellitur ab ordinibus illi annexis: ſic
Barb. in d. c. fin. de conſuet. n. 9. Moneta de optione d.
c. 4. q. 6. à n. 109. Et ad hoc corroborandum ad-
iunges quæ dixi infra in c. fin. de temporibus ordi-
nat. vbi de nonnullis delictis, ob qua quis ad ordines
nequit aſcendere. † Tamen qui alios patitur cor- 48
poris defectus, etſi iuxta quæ dico infra de corpo-
re vitiatis ordinandis, vel non, non deberent ad or-
dines ac beneficia admitti, ſed iam recepti, & an-
tiquiores, non eſt cur repellantur à iure optandi
† ſicut non repellitur Clericus, qui cæcus factus 49
eſt, poſtquam beneficium in Eccleſia aliqua Ca-
thedrali, vel collegiata obtinuit; & ex eadem ra-
tione idem dici debet de ſurdis, mutis, & aliis ſi-
milibus poſt, corpore vitiatis: ſic docens Barboſa
in d. c. fin. ſub d. n. 9. & ante eum Moneta de opt.
d. c. 4. n. 117. & 126.

An autem peccator notorius, ſit arcendus ab 50
optione: & an irregularitas præcedens receptio-
nem ordinum, aut beneficij impediat quoque
optionem: & licet idem Moneta dict. cap. 4. q. 6.
de opt. n. 128. teneat de primo caſu, vt non ſit ar-
cendus ab optione, & ibi n. 136. dicat vt minimè
optare poſſit, nihilominus pro meliori tracta-
tione applicabis quæ notaui in d. c. fin. de temper.
ordinat. † Dubium etiam eſt an ſi quis canonicus 51
portionarius, vel beneficiatus ſit excommunica-
tus, ſuſpenſus vel interdictus, poſſit ad optionem
nouæ præbendæ admitti. Et licet crederem quod
ſic de excommunicato tollerato, nec Clerici pu-
blico percuſſore, de quo debent intelligi affirma-
tiuè reſpondentes, vt ſunt Gigas de penſionibus
q. 63. num. 15. Gemin. in dict. c. fin. de conſuet. in fine.
Franc. n. 6. Barb. n. 8. Gomez de ſpectat. n. 60. Rota
deciſ. 5. in fine de conceſſione præbendæ in nouis, &
deciſ. 8. de ſententia excommunic. in antiquis Vgoli-
nus de cenſ. tab. 2. c. 13. §. 1. n. 15. Sayrus in ſimili
tract. lib. 2. c. 6. n. 13. Moneta de opt. d. c. 4. à n. 2b.

Ego tamen id non admitto quoties optatur
titulus præbendæ vacantis, veluti cum portio-
narius optat canonicatum, vel Canonicus di- 52
gnitatem, aut aliàs, vbi requiritur in optione no-
ua collatio, quod verum eſt de excommunicato,
vt docent in terminis etiam Gonzalez in d. reg. 8.
Cancel. dict. c. 34. num. 65. & à num. 72. Soarez
tom. 2. de cenſuris diſp. 13. ſect. 1. num. 19. optimè
D. Ant. Ricciul. de iure perſonar. extra gremium
Eccleſiæ exiſtentium lib. 4. cap. 11. per totum, cum
multis Nicolaus Garcia de beneficiis p. 7. c. 13. à
n. 48. Moneta d. c. 4. poſt n. 30.

Quod admitto in ſuſpenſo, ſeu interdicto per
illa, quæ late dixi infra in c. cum bona 8. de ætate,
& qualitate ordinand. q. 1. melius q. 2. & 3. vbi de 53
excom

excommunicato, aut ſuſpenſo, ſiue interdicto, quibus
conferuntur præbendæ, aut beneficia & quæ ſit inter
illos differentia,& videbis, Barboſam in terminis
c.30.de canonicis per totum, & hoc in puncto n.18.
54 Et quod abſens optare poſſit reſoluunt Do-
ctores per textum in d.c.fin.de conſuet.lib.6.verbo
per alios,Moneta tract.de optione cap.4.q.3.à n.31.
Barboſa in tract.de canon.c.30.n.14. Gonzalez d.
gloſſa 34.n.123. qui etiam dicunt, vt queat per
procuratorem optare; etſi procurator non ha-
beat ad id ſpeciale mandatum,qui tamen ſit con-
ſtitutus cum libera, Moneta d.c.4.à num.55.& à
n.58.ſubdit quod ſi procurator habeat generale
mandatum, vel ſit negotiorum geſtor optet no-
mine meo,& ego ratam habeam optionē,valeat.
55 Notandum eſt verò quod nemo impeditur
optare quamuis habeat reſeruatum beneficium
ratione optionis dimittendum, putà ex eo quod
fuerit ſubcollector, aut familiaris Papæ, aut ex
alia quacumque,& illud durante officio, aut fa-
miliaritate obtinuerit, Gonzalez dict. gloſſa 34.
56 n.41.Cardoſius conſil.110.n.fin. † Item & quam-
uis habeat præbendam ſuper cuius fructibus
ipſe voluntariè conſenſit penſionem reſeruari
ad fauorem alterius;eo quod vtitur iure ſuo, niſi
eſſet aliqua fraudis coniectura,veluti quod ideo
conſenſerit quod de proximo optare ſperabat,
vel infirmus eſſet,Gonzalez d. gloſſa 34. à n.43.
& 44.Barboſa d.c.30.de canon.n.16.& 17. & Pu-
teus deciſ.155.lib.3.
57 Sed in hoc vltimo puncto dubium eſt quis
debeat ſoluere penſionem, & videtur dicendum
cum Mareh.de comiſ.p 1.§.2.n.63.pag.588.cano-
nicum optantem canonicatum, habentem præ-
bendam annexam, teneri ſoluere reſponſionem
58 ſuper canonicatu optato, iam impoſitam. † Ta-
men videtur clarius ſub diſtinctione reſponden-
dum, an fuerit dimiſſus titulus canonicalis, &
alius optatus, aut potius fuerit ſimpliciter di-
miſſa præbenda, id eſt prædium,vel portio præ-
bendalis aſſignata canonicatui retento eodem ti-
tulo.Et in primo caſu ait Gigas de penſion. q.63,
n.2. vt proculdubio is teneatur penſionem ſol-
uere qui optauit dimiſſum.In ſecundo autem ca-
ſu non teneatur qui dimiſſam optauit,ſed qui di-
miſit ex quo retinũit ſibi eundem titulũ, illam-
que præbendam ſpiritualem,ſuper qua fuit pen-
ſio reſeruata:ſic Gonzalez ex Rota d. gloſſa 34.
n.47.verſ. fuit quoque Anton.Fabric. in ſuo C. tit.
de ſacro ſanctis Eccleſiis dif.96. Mantica dec.279.
à n.1.Seraphin.dec.1419.n.4.Moneta de diſtribut.
quotid.p.3.q.8.n.15. & 16. & de optione can. c.7.
q.3.concl.3.ex n. 33. Rota in lucana penſionis 29.
59 Ianuarij 1618. coram Vbald. ſenen. † Vnde ait
Barboſa d.c.30.ſub n. 17. in fine ex Puteo dec.196.
ſub n.1.verſ. ex cuius dictis, lib. 2. & ex Rota dicta
Lucana penſion. vt vbicumque is qui dimiſit ſub
hoc prætextu, vult euitare onus huiuſmodi pen-
ſionis,teneatur ipſe iuſtificare,quod fuerit opta-
ta præbenda ſpiritualis & ſic nouus titulus.
60 Et quod ſi dubitatur quid faciendum ſi vnus
fuit prouiſus de vna quarta portione,cuius vigo-
re optauit,& aſcendit ad dimidiam, & poſtea ad
integram portionem, & poſtquam declaratur
quod collatio facta de quarta eſt nulla, vel quia
erat reſeruata,vel ex alio defectu,an debeat etiam
priuari integra portione, quam habet,& Gonza-
lez d.gloſſa 34.n.92.Barb.d.c.30.de canon.n.26.af-
firmatiuè reſpondent, quod ſic niſi triennali
poſſeſſione,vel alio nouo titulo ſe defendat,quia

ſublato antecedente,& fundamento tollitur cō-
ſequens.†Et ambo ex hac fere ratione inferunt 61
quod ſi vnus canonicus iunior, optauit canoni-
catum maiorem,& integer portionarius optauit
dimidiam portionem, & de illa quarta portione
dimiſſa fuit, vnus nouiter prouiſus, & poſt ali-
quod tēpus euictus fuit canonicatus primo loco
optatus,quia erat reſeruatus,ſeu ex alia cauſa af-
fectus, tunc iſte canonicus, & reliqui omnes de-
beant gradatim reſtitui ad locum, & beneficium
ratione dictæ optionis dimiſsū,niſi ſcienter ma-
lè optaſſent;& quod ſic prouiſus de quarta por-
tione,debeat remanere ſine illa,& inanis per text.
in c.ſi benef.20.de præb.lib.6.†Vbi Ancharran.no- 62
tab.8.n.fin.& Franc.n.4.notāt quod quando adeſt
error in primo gradu,& ille eſt cauſa erroris ſuc-
ceſſiuè in pluribus gradibus primo reſtituto ad-
uersùs ſecundum reſtituitur, ſecundus aduersùs
tertiū,& tertius aduersùs quartū, & ſic de ſingu-
lis ita alij.† Iterū notabis vt quāuis canonicatus 63
qui non eſt in ſacris vocem in capitulo non ha-
beat clem.2.de ætate,& qualitate,Concilium Trid.
ſeſſ.22.de reformat.cap.4. tamen quod bene poſſit
optare præbendam,ac ſi eſſet in ſacris, ſi ſtatutū
vel conſuetudo contraria nō obuiet cū hic actus
optandi competat ex canonia,& præbēda non ex
voce capituli,docent Gratian.diſcept.forenſ.to,1.
c.482.n.21.Gonzalez d.gloſſa 34. n. 128. Moneta
de optione c.4.q.3.à n.71. gloſſa & Doctores in d.
clem.2.de ætate verbo in capitulo. † Inquires iam 64
intra quod tempus debeat optare canonicus,ſeu
præbendatus antiquior,ad quod breuiter reſpō-
deo,quod optio debeat fieri intra viginti dies à
die veriſimilis ſciētiæ vacationis gloſſa in verbo
viginti de cōceſſione præbendæ,Zerola in praxi Epi-
ſcopali verbo canonia §.7. Gonzalez d. gloſſa 34.
n.75.Barb.de canon d.c.30.n.5.& in c.fin.de cōſuet.
n.21.per textum ibi verſ. per viginti dies duntaxat,
Moneta c.4.à n.1.Franc.Marc. dec.delphin.1058.
n.5.addētes ad Mohedan dec.297.littera B.Franc.
Tondutus d p.1.q. benef.c.110. n.5.† Et quod ad 65
eam dimittuntur antiquiores ordine iam relato,
& quod currunt ſimul omnibus optare volenti-
bus:ſic Doctores in d.c.fin.verbo duntaxat, vbi
gloſſa Gonzalez d.gloſſa 34.n.76.Moneta d.tract.
de opt.c.6.n.11.ſed non currere tempus prædictū
ignorantibus,Tiraq.de retractu linag.§.35. gloſ-
ſa 4.n.14.Moneta d.c.6.n.18. vbi addit n.21.quod
ad hoc vt currat hoc tempus ad optandum, non
ſufficit ficta illa notitia, de qua in clem. vnica §.
cæterum de conceſſione præbendæ. † Et n. 39. firmat 66
probabile eſſe quod ſi ij omnes,qui optare debe-
bant,iuſtè impediti fuerint durante tali impedi-
mento illud tempus iis non currat, & n.34. ait
quod vbi etiā ipſo iure currit illud tēpus optan-
di adhuc cōpetat tam minoribus ex cauſa ætatis,
quàm abſentibus, aliiſue iuſtè impeditis in inte-
grum reſtitutio:ſequitur Barb.d.c.30.n.6.idem in
d.c.fin.n.37.† Sed quod prædictum minui poſſit 67
per capitulum per duos, vel quatuor dies dicit
gloſſa in d.c.fin.verbo duntaxat ibi quia capitulum
poterat Tiraq.de retractu §.1. gloſſa 10.n.38. Ma-
tiene.in l.12.gloſſa 1.n.131.tit.lib.5.nouæ recopilat.
Paris conſ.10.n.17.volumine 4. Moneta de optione
c.4.n.3.Barb.de can. d.c.30. ſub n.5.idem hic dicto
n.21.vbi Franc.à n.fin.ſicut ab eodem prorogari
valet, putà per duos alios dies, Zerola in praxi
Epiſcopali verbo canonia §.7.Moneta d.c.4. à n.7.
& vtrobique Barb.& n.fin.d.c.fin.in d.gloſſa dun-
taxat.verbo & ſic de ſingulis inter omnes.

68 Norat iterum quod tempus viginti dierum
currit ſimul omnibus optare volentibus,& præ-
ter Gonzalez, & Monet. quibus ipſe probauit
*in d.c.*30. *de canon. num.*30. addit hic Tiraquell.
de retractu conuent. 2. §. 2. gloſſa 1. *num.* 66. Franc.
69 Marc. *d. deciſ.*1258. *num.* 5. † qui etiam *in dicto*
c.fin. num. 22. verſ. *quibus elapſis* additum eodem
Tiraquello *de retract.* §. 24. *num.* 9. quod cum
alicui datur electio intra certum aliquod tem-
pus faciendi, ſi id non faciat tranſeat electio ad
70 alium, ſiue detur à iure, ſiue à ſtatuto. † Quare
bene Moneta *de optione c.* 5. *quaſt.* 1. *n.* 3. Gonza-
lez *ad regul.* 8. *Cancellariæ* gloſſa 34. *n.*78. Zerola
*d.*verbo *cenonia* §. 7. *col.*4. Tiraq. *de retractu conuēt.*
§. 2. gloſſa 1. *n.*66. Barb. *de canon. d.c.* 30. *n.* 8. dixerūt
quod ſi canonicus antiquior differt optare intra
legitimum tempus, ita vt ſit periculum ne illud
labatur ad demū iunioris, poſſit iunior ſequens
optare præbendam, quam ille optare debebat;
ſic vt teneat optio iunioris euentum, quo ſe-
tuur, ſiue antiquior intra tempus ſtatutum non
71 optauerit.† Iam ergo etſi ſupra dictum ſit quod
hoc ius optandi ſit introductum non à iure, ſed
per conſuetudinem, & id ex eo dicas procedere,
quia optio eſt ius quodā capitulo, ſeu collegia-
li alicui Eccleſiæ ex conſuetudine, vel ſtatuto
competens, vt antiquiores gradatim vacantem
præbendam, quæ reſeruata ſit propria dimiſſa
intra certum tempus eligere poſſint, & quod ea
non iudicatur à iure communi ſed à conſuetu-
dine indulto apoſtolico, aut ſtatuto *ex dict. c. fin.*
vbi Bonifacius VIII. iubet obſeruari conſuetu-
dinem, qua antiquiores canonici gradatim poſ-
ſint, ſi voluerint cum vacant per ſe, vel per alium
meliores præbendas decedentium optare, hoc
eſt ſuas deteriores cum melioribus permutare,
faciendaque ſit interpretatio, per quam ſtatu-
tum de optando, vel ſe conformet, vel minus
quàm fieri poſſit, deroget iuri communi *ex cap.*
cum dilectus de conſuetudine, Roman. *conſ.* 197. *n.* 2.
Alexand. *conſ.* 105. *num.* 9. *lib.* 5. *& conſ.* 117. *n.* 12.
*lib.*6. Moneta *de optione cum cap.* 1. *à num.* 13. vbi
definit optionem,& *num.* 31. Barboſa *de canoni-*
cis dict. cap. 30. *num.* 1. *&* 2. idem *in dicto cap. fin.*
num. 2. Franciſcus Tondutus *quaſt. benef. part.* 1.
dict. cap. 110. *n.* 1. ideo nunc eſt agendum de præ-
dicta conſuetudine optandi, & num ea ſit licita,
& intra quod tempus introducatur.

72 Igitur videtur dicendum quod talis conſue-
tudo nullo modo poſſit eſſe licita, quia quod
propria authoritate poſſit ius ſpirituale, vel ſpi-
rituali annexum acquirere eſt contra ius com-
mune *c.* 3. *c. fin. de inſtit. c. per noſtras de iure pa-*
tron. vt patet etiam ex aliis rationibus, quas af-
fert Calderinus *tit. de conſuet. conſ.* 7. Ergo cum
conſuetudo optandi ſit contra iuris regulas, &
ideo reſtringenda, ſequitur, vt nullo modo po-
tuerit introduci tale ius conſuetudine contra di-
ſpoſitionem textus *in dict. c. fin. de conſuet. lib.* 6.
vbi expreſsè de optione cauetur, vt iam latè
dixi; imo & per gloſſam *conſuetudo*, ibi *tunc ſuf-*
ficere ſpatium decem annorum: notant ibi Archi-
diacon. *num.* 1. Ioannes Andreas *num.*4. Franc.
num. 5. *&* 7. Gemin. *num.* 6. Dueñas *regula* 139.
Gonzalez *gloſſa* 34. *ad reg.* 8. *Cancellariæ num.* 12.
& 13. Moneta *de optione c.* 2. *quaſt.* 2. *à num.* 15. †
73 Quod conſuetudo optandi eſt præter ius, & ra-
tionabilis,& quod ſic poſſit induci ſpatio decem
annorum: idem deducit Barboſa *in d.c. fin. n.* 23.
qui *n.*24. ſuper eadem gloſſa ibi *& non contra ius*
ſufficit ſi ſit longæua, Curtius *de conſuet. ſect.* 3. *n.* 28.
Moneta *d.c.* 2. *n.*6. Villalobos *littera C. n.* 183. Sua-
rez *in Theſauro receptar. ſentent. littera C. n.* 279.

Sed cum hanc difficultatem propoſuerit Rota 74
deciſ. 6. *de conſuet. ante n.* 1. illam ſequenti diſtin-
ctione reſoluit, & poſt eum Franciſcus Tondu-
tus *q. benef. p.* 1. *c.* 150 *à n.* 2. *&* 3. dicendoque quod
præbendæ quatenus ſunt tituli beneficiales, ſunt
inter ſe diſtinctæ, vel quod aut præbendæ non
ſunt diſtinctæ, ſed ſolùm emolumenta præben-
darum, iuxta aſſignationes capitulares aut alias
inter ſe diſtinctionem habent. Et in primo caſu
quando præbendæ ſunt inter ſe diſtinctæ, dicunt
vt ius optandi ſit contra ius commune, quia per
optionem nouus acquiritur titulus, nouumque
ius ſpirituale ſine authoritate ſuperioris poſſide-
tur; & quod in hoc primo caſu procedat Calde-
rini obiecto. In ſecundo autem caſu quando ſo-
lùm aſſignationes, & emolumenta inter ſe diſtin-
guntur, quia tunc non acquiritur nouus titulus
beneficialis, ſed dumtaxat nouum emolumentū,
ac veluti nouum prædium, tunc dicunt, vt cum
non acquiratur nouum ius ſpirituale realiter di-
ſtinctum, nec dimittatur antiquus titulus, ceſſet
obiectio, ac per conſequens, vt in hoc ſecundo
caſu optio non ſit contra ius commune, vt bene
explicat *ibi* Rota, imo prædictam diſtinctionem
agnouit, Rota apud Manricam *dec.* 173. *in alio ca-*
ſu, vbi duo hæc præbendarum genere bene ſunt
explicata, & iuxta hunc diſtinguendi modum
video loqui Borrell. *in ſum. dec. tom.* 1. *tit.* 29. *n.* 33.
Aloyſius Riccius *p.* 6. *collect.* 1451. verſ. *ſed quia ad*
materiam, Gonzalez cum pluribus *in d. regula* 8.
Cancel. gloſſa 34. *à num.* 11. † Sed Moneta *tract. de* 75
optione c. 2. *n.* 2. *n.* 16. poſt Rot. Bellam. Rochum de
Curte Gigam, Petrum Greg. & alios, quos *ibi* re-
fert *n.*18. & vt refert Barboſa *de canon. d.c.* 30. *n.*4.
aliter diſtinguendo ait quod aut in Eccleſiis
nulla eſt diſtinctio, numerusue præbendarum,
nec certus numerus Canonicatuum, vt in caſu
textus *in d.c. dilecto, & in c. vacante de præbendis, &*
in c. ex parte de conceſſione præbendæ; & in his non
poſſe induci conſuetudinē ait Moneta cū non ſit
dari vacationem prębendarum, prout diſponitur
in dictis iuribus, vti requiritur *in d.c. fin. de con-*
ſuet. lib. 6. vel quod eſt certus numerus canonica-
tuum, ſeu canonicorum, ſed nullus numerus, nec
diſtinctio præbendarum, vt *in c. fin.* §. *ſi autem de*
conceſſione præbendæ in 6. & quod tunc quoque nō
habeat locum hęc conſuetudo, quia in his Eccle-
ſiis per adminiſtratores capituli bona, ſeu fructus
diuiduntur inter canonicos, & quanto ij paucio-
res tantò maiores portiones recipiunt, & quantò
plures ſūt eo minores recipiūt portiones, vt *in d.*
§. *ſi autē.* † Et ſimiliter nequeat talis introduci cō- 76
ſuetudo, quando eſt certus numerus canonica-
tuum, & totidem etiam præbendæ ſed eæ diſtin-
ctæ non ſunt; imo bona ſunt quoad dominium
capituli communia, ſuper quibus bonis, quaſi in
confuſo, abſque actuali aliqua diſtinctione inſti-
tutus numerus præbendarum correſpondens
numero canonicatuum; & tunc ſi per officiales
ſuos capitulum bona adminiſtret, & de bonis
collectis tot faciat æquales portiones, quot ca-
nonici non poſſit introduci prędicta conſuetudo
quia cum in his non detur vlla melior portio,
ideo non ſit cur optio cadat, nec electio.

Verùm ſi capitulum non admittat dicta bona 77
per officiales ſuos, ſed ea diuidit in tot præben-
das, quot ſunt canonici cuilibet conſignando

præben

præbendam ſuam, ad tempus tamen, & ſecundùm
quod capitulo placet; ita vt eo tempore elapſo,
iterum in commune reducantur, fiatque noua
bonorum diuiſio, tunc in prædictis præben-
dis admitti optandi conſuetudinem, quia nequit
ea diuiſio fieri ita æquales, quin inter præbendas
illas cadere poſſit electio, & quod ea induci
poſſit conſuetudo ſpatio decem annorũ, nec quod
tunc mutetur titulus per optionem, cum inter
præbendas, vt ſunt tituli beneficiales, non ſit
eo in caſu actualis realis, & perpetua diſtin-
ctio, ſed ſolùm prout in temporalitate conſi-
ſtunt; indeque vt mutatio nihil iuri contrarium,
78 ſed æquitatem magnam contineat. † Tamen ſi
in Eccleſiis non ſolùm certus numerus canoni-
catuum, & præbendarum, ſed etiam hæ præ-
bendæ realiter actualiter, & perpetuò ſunt inter
ſe diſtinctæ; ita vt non ſit vnum beneficium Ec-
clesiaſticum, ſed duos vnius actualiter, & om-
nino diſtincta ſit à dote alterius, iuxta textum *in
cap. litteras de conceſſione præbendæ, & in clem. fin.
de præb.* tunc ſi habet locum optio per *ſupra* di-
cta, ita eius conſuetudo non poſſit minori ſpatio
induci, quàm annor. 40. ſic Moneta, & poſt Bar-
boſa *d. c. 30. n. 4. in fine.*

79 Vt cumque modo hanc difficultatem Docto-
res explicent notabis huius quæſtionis magnam
eſſe vtilitatem, quia in caſibus, in quibus con-
ſuetudo optandi eſt contra ius commune, non
introducitur, niſi ſpatio annorum 40. ſi vero ſe-
cundùm ius ſufficiant anni decem, vt fuſius ex-
plicat Moneta *d. c. 2. à num. 15.* & repetit Tondu-
dutus commendans videndos Monetam, & Bar-
boſam, *vbi ſupra,* & Gonzalez *d. gloſ. 34. à n. 11.*
cum aliis per eos *in d. c. 110. quæſt. benef. n. 4.* quod
ſecundùm admitto, quando conſuetudo prædi-
cta induceretur præter ius.

Et idem Moneta *dicto c. 2. de optione à n. 2.* Bar-
80 boſa *dicto c. 30. de canon. n. 4.* in verſ. *hactenus* pro-
bant ad inducendam conſuetudinem requiri
ſcientiam, & patientiam Epiſcopi, ſeu eius, ad
quem ſpectat collatio, vbi ſumus in conſuetudi-
ne decem annorum, ſed ſubdit eam non requiri
in quadragenaria cum præſumatur ex eo tempo-
re tam ſcientia, quàm tacitus conſenſus; & idem
Moneta *n. 39. dicto c. 2.* reſoluit neceſſum non eſſe
hanc conſuetudinem obtentam fuiſſe in Iudicio
contradictorio.

81 Et idem Franc. Tondutus *ſupra d. c. 111. n. 14.*
probat ex aliis quod in beneficialibus per actus
particulares à cauſa vniuerſali procedentes, cen-
ſeatur adempta poſſeſſio omnium iurium cum
Gonzalez *dicta gloſſa 34. n. 109.* Moneta *de optio-
ne c. 5. q. 3. n. 38. & 39.* optimè Ioannes Baptiſta
Ferret. vbi loquitur de iuribus poſt ademptam
82 poſſeſſionem obuenientibus. † Et idem Ton-
dutus ex Ludouiſio *deciſ. 472. à n. 1.* quod in iu-
ribus prohibitiuis, non acquiritur poſſeſſio, niſi
à die prohibitionis cum acquieſcentia.

83 Vnde iam ad difficultatem propoſitam quo-
modo amittatur optandi facultas, poteris re-
ſpondere ex introcluſis in toto hoc verſ. *ad quar-
tam.* Sed notabis in terminis iuris optandi,
quod non amittitur, nec acquiritur per ceſſa-
tionem illius, qui poterat optare, niſi probe-
tur hoc ideo factum fuiſſe, quia cum voluit op-
tare fuit impeditus, aliàs præſumatur quod non
optauit, quia ita ſibi non placuit, Gemini *in d.
cap. fin. de conſuet. lib. 6. n. 3.* Ancharran. *ibi in fine,
verſ. quod ſi iſti canonici,* vbi reddit rationem,
quia ius iſtud eſt facultatiuum, & ideo non
amittatur poſſeſſio per non vſum, Tuſchus in
verbo *optio concluſ. 263. num. 4.* Fondutus *ſupra
p. 1. c. 111. n. 16.*

Pro complemento huius dubij de optione in 84
præbendis, & intellectu textus *in d. c. fin. de con-
ſuet. lib. 6.* notabis quod ius optandi in Eccleſiis
ex eo fundamentum capit quia cum præbendæ,
ſeu proprius præbendalia conſiſtant in tempo-
ralitate mera, & nuda, vti conflata ex prædiis
aliquibus aſſignatis ſingulis præbendis; ideò
inter ipſos canonicos poſſunt permutari abſque
ſimoniæ labe, vt docent Hoſtienſis *in cap. quæ-
ſitum n. 11. de rerum permut.* Barboſa *de can. d. c. 30.
ſub n. 2.* verſ. *quod.*

Qui licet ſingulæ præbendæ conſueuerint an- 85
necti ſingulis canonicatibus ipſe *ibi* ait vt mul-
tùm referat videre ex qua annexione ſint con-
nexæ, vt fundamentum huius iuris pateat:
quare ait quod annexio alia eſt perpetua, alia
verè reuocabilis.

Prima inquam perpetua eſt ea per quam ſcilicet 86
ita additum eſt prædium præbendale certo cano-
nicatui, vt ab eo non poſſit deuelli, vel per mo-
mentum ſeparari; & quod hæc ſit vera, & pro-
pria annexio, veluti in diuiduum conſtituens
per in comparationem *ex l. quemadmodum, Cod.
de agricolis, & cenſitis lib. 11.* dicunt Alciatus *in
l. ſoluendo 114. ſub n. 5.* verſ. *acceſſione de verb. ſigni-
ficat.* Barboſa *ſub d. n. 2.* verſ. *alia,* vbi dicit cum
Hoſtienſi *in d. cap. quæſitum num. 3.* Cardin. *con-
ſil. 126. ſub num. 4.* verſ. *& ſecundum hæc intelligi-
tur,* vt in hoc caſu in tantum ſit optio permiſſa,
in quantum interuenit authoritas ſuperioris ha-
bentis inſtituere.

Secunda vero reuocabilis ſit ea, quæ bene ſe 87
compatitur cum ipſo iure optandi quę quamuis
perpetuo hæreat iuri ſpirituali reſpectu cano-
niæ, quod intelligitur ex correſpectiuitate nu-
meri, Abbas *in c. maioribus n. 4.* verſ. *quandoque de
præbend.* ac propterea cadat ſub diſpoſitione ca-
nonicatus, tanquam quid illi perpetuò anne-
xum, Verall. *deciſ. 359. p. 2. n. 1.* Rota *in Conchen.
coadiutoria 27. Nouemb. 1619.* coram Archiep.
Seleucien. nihilominus, vt bene explicat Car-
dinalis *d. conſ. 126.* cum quo tranſit Rota apud
Caſſador. *deciſ. 57. n. 2. & 3. de præbend.* Barboſa
ſub d. n. 2. in fine c. 30. de canonicis, propter illam
ſeparabilitatem à ſingulis canonicatibus ad effe-
ctum optandi reputetur quid mere temporale,
nec intelligatur dimitti, ſeu optari præbenda
canonicalis, quatenus verè præbenda eſt ius
ſpirituale, ſed ea ſemper retineatur. † Quo pacto 88
iam bene intelliges dicta *ſupra* verſ. *iam ergo,*
vbi dubium feci de legitimanda conſuetudine
optandi, & cum his iam non inſiſto in prædi-
cto puncto de optione, quia ſi alia deſiderea
poteris legere Doctores hic citatos, & quæ tra-
ctat relatus Moneta ex propoſito *in tractat. de
optione.*

Ad quintam quæſtionis partem an canonicus 89
ſuccedat canonico in honore, & onera reſpon-
debis abunde ex his, quæ dixi *in cap. quia v. de
Iudic. q. 16. & 17.* quas aſſignaui in hac noſtra ſe-
cunda quæſtione principali ſub verſ. *ad tertiam*
à verſ. *ita Tondutus,* quatenus iam dixi an fru-
ctos non diſtributi annis elapſis, ſint diſtribuen-
di inter canonicos ſucceſſores necne; ideò hic
nihil aliud addo. † Et ſi replices dicendo diuer- 90
ſum eſſe ſuccedere in honore, & onere, ac in fru-

ctibus antiquo canonico debitis, reſpondeo ſecundùm hoc dubium dependere à primo quod ſatis etiam præſtat in intelligi *tota q.1. & in hac*
91 *q.2.* † Quare & ſi pro exornatione textus noſtri poſſem hic tractare de puncto, canonici vnde dicantur, & in quot ſpecies diuidantur.

Et de illo quis poſſit Cathedrales, & colle-
92 giatas Eccleſias exigere, & in eis canonicatus inſtituere, quod pertinet ad nouas fundationes, quia plura ex pluribus tractat Barboſa *de canon. toto c.1. & 2.* dixique aliqua *ſupra q.1.* ideò nihil repeto. Et cum his vltimam impono manum huic repetitioni *Die* 10. *Septembr. D. Nicolai Tolent. in quo eius nomine inductus è ſacro baptiſmatis fonte eleuatus, & ſuſceptus fui anno* 1605. *ipſum deprecor adiutorem.*

AD TEXTVM in Cap. X. Eccleſia Sanctæ Mariæ.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio Eccleſiarum, & Clericorum inſinuatur, & ea immunitas, quæ tantùm eſt à ſtatutis, & legibus Principum Laicorum,* n.2.& 3.

3 *Immunitas Eccleſiaſtica, eſt etiam à Iudicibus Laicis, de qua vbi tractatur. Alia eſt illius immunitatis loci Eccleſiaſtici, de qua participant Laicæ perſonæ, de qua agitur in titulo de immunitate Eccleſiarum. Alia, quæ competit Eccleſiis, & Eccleſiaſticis, de qua latiſſimè tractatur in hoc cap.*

4 *Recurſus per viam violentiæ ab Eccleſiaſticis Iudicibus ad Regia tribunalia inſinuantur. Et qui de materia agam.*

5 Cap. filius, vel nepotibus 16.q.7. *inſinuatur* remiſſiuè.

6 Cap. Regum. 13.q.3. remiſſiuè.

7 *Leges, & ſtatuta Laicorum nullatenus Eccleſias, & earum bona ligant. Et num ſint caſus, in quibus obligentur, latè per quæſtiones in hoc textu.*

1 TExtvs iſte generalem præſtat, & communiſſimam doctrinam ſpectãtem ad exemptionem Eccleſiarum, & Clericorum, de qua præter dicenda *infra in tit. de immunitate Eccleſiarum*, quia plura dixi *ſub c.2.c.3.4.8.10.13.17. & fin. de Iudiciis in c.1. & 2.c.5.c.8.c.13. & aliis de foro compet.* & nonnulla *in c. ſuam de ordine cognitionum, & alibi*, & vltra alia, quæ notaui *ſupra in cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc titul.* ideò nunc ad quæſtiones pro
2 ampliatione textus noſtri procedo. † Sed pro diſtinctione immunitatis Eccleſiæ, quæ maiores expoſcit commentarios, aduertes hic nos ſolùm agere *de immunitate Eccleſiarum, & Clericorum a ſtatutis, & legibus Principum Laicorum, ſeu Iudicum ſecularium decretis, aut mandatis coartantibus Eccleſias, & clericos ſuis conſtitutionibus obligare.*

Et in d.c.2. cum aliis de Iudiciis, & in c.2. cum 3
aliis de foro comp. nos latè agere de alio capite *immunitatis Eccleſiaſticæ*, ne ſcilicet in Iudiciis Eccleſiarum cauſæ, ſeu perſonæ Eccleſiaſticæ conueniantur coram Iudicibus Laicis. In titulo verò *de immunitate Eccleſiarum* propriè agi de illa, qua debent potiri perſonæ etiam laicæ, delinquentes, confugientes ad Eccleſias & loca exempta; & licet *in illo tit. per c.2.4. & 7.* agatur *de immunitate à gabellis, tributis, & collectis*; ſed quia Principis lege, & pragmatica imponuntur, ideò melius ſub hoc textu agimus *infra à q.7. de collectis impoſitis per Laicos Eccleſiis, Eccleſiaſticorum perſonis, & bonis.*

Et prius quia huius textus occaſione Barbo- 4
ſa hic proponit, & reſoluit quæſtionem in his Regnis admodum vſitatãm; & ſuper qua, præter nouiſſimos Soto maior, Zeuallos, & alios optimè inter noſtros, & locupletiſſimè ſcripſit D.D. Franciſcus Salgadus *de Regia protectione*; ideò quia ego dixi *ſub d.c.2. de Iudiciis q.19.* cum aliis duobus ſequentibus, recurres ad *ibi* dicta, nempe Barboſa *à num.7.* vſque *ad.22.* vbi nimis impugnat praxim recurrendi ad Regia tribunalia per viam quærelæ in cauſis Eccleſiaſticis, de quibus cognoſcunt Eccleſiæ Iudices, reſpondens fundamentis contrariæ ſententiæ, in fauorem prædicti recurſus, qui idem ad textum noſtrum in fauorem ſuæ ſententiæ citat Badell. *in Theolog. morali tom.1. lib.5. diſp.40.n.13.* Filiucium *in q. moral. tom.1. tract.16.c.8. & 10.* Ioan. de Maderiaga *in tract. de Senatu c.39.* Caſtr. Pal. *de opere morali tom.2. diſ.12.n.5.* Malderus *in p.2.q.96. art.4.* Epiſcopus Segob. P.M. Franc. de Arauxo *in 1.2. D. Thomæ q.97. diſp.3. ſect.5. diſ.4.n.10.* cum eodem Barboſa Thom. *de bene comitiis, ſeu parlament. dub.4. ſect.4.n.15. pag.36.* Fr. Hieron. Garcia *in ſumm. moral. tract.1. diſ.3. dubio 1. puncto 7. n.63.* & idem Barboſa *de iure Eccleſiaſtico lib.1. c.39.§.2. à n.180.* & in votis deciſiuis *lib.2. voto* 48. & in fauorem praxis *in addit n.5.* vltra quos citauit, refert Seguram de Abalos *in director. Iudicum Eccleſiæ p.2.c.13. num.51. & 53.* Carol. de Graſſis *de effectibus Cleric. effectu 1.n.300.* Caſtill. *tom.7. de tertiis c.3.* vbi latè agit Ioann. de Euia *in curia Philip. p.1.§. n.34.* Garcia. *de nobilitate, gloſſa 2.n.25.* Bouadill. *in politica tom.1. lib.2.c.18. num.139.* & eundem Salgadum *de Regia protect. tom.1.p.1.c.1. cum ſequent.* de quorum nonnullos
ego adduxi *in d.c.2. de Iudic. q.19.* † Et licet hic 5
Barboſa *dict. 6. p. in addit à n.7.* referat quatuor intellectus, ſeu modos dicendi pro textu *in cap. filiis*, vel nepotibus, *16. q.7.* vſque ad *num.10.* multis Doctoribus comprobans in confirma-
tionem eorum, quæ adduxit *hic p.1.n.15.* † Item 6
ibi in addit. n.11. pro intellectu textus in cap. Regum 23.q.3. & Thom. del Bene *d. dub.4. ſect.3. n.3. & ſub.4. num.19.* vbi videbis latè Barboſam loquentem vſque in finem. Tamen quia ego de intellectu horum iurium, & aliorum abundè loquutus fui in *d. c.2. dict. q.19.* recurres ad *ibi* dicta pro reſolutione.

Etenim illa ex hoc textu communis, & ge- 7
nerica deducitur concluſio, quod leges, & ſtatuta Laicorum Eccleſias, & earum bona nullatenus

latenus ligant, vt multis comprobat idem Barboſa; ex quo fit, vt ad plures quæſtiones hic deſcendamus; quod ſi argumenta, quibus videtur quod laici ſunt capaces cognoſcendi de clericis, & eorum bonis, velis hic adiicere, & eorum reſolutionem habere, ne inculcando repetam, applicabis quæ dixi in *dictis cap.* 2. 3. 4. 8. 10. 13. 17. *& fin. de Iudicis, & in cap.* 1. *&* 2. 5.
8 8. *&* 13. *& aliis iuribus* †Quare hic tantùm de diuerſis inquiro caſibus ſpectantibus ad obligandus nec ne Clericos, eorumque bona, legibus, conſtitutionibus, ſtatutis, decretis, edictis, ſiue mandatis Laicorum.

QVÆSTIO I.

Clerici an ſubiiciantur legibus Principum ſæcularium, quæ ſpectant ad Reipublicæ gubernationem, & pacem, nec cum ſacris canonibus, & ſtatu Clericorum pugnant: & an Eccleſiaſtici ſint exempti à legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant: & an Clerici teneantur leges ſeruare propter commune bonum: & an quando ſtatutum fundatur in publica vtilitate, etiamſi faciat mentionem de clericis, ſit inualidum, & lædat immunitatem Eccleſiaſticam: & an ſit validum ſi tollat Clericis ea, quæ tanquam ciuibus ſibi Competunt?

SVMMARIVM.

1 *Lex ciuilis lata pro ſolis laicis, nullo modo comprehendit clericos, idem eſt ſi indefinitè feratur* n. 2. & 7.

2 *Legis materia reſtringit eius obligationem ad perſonas, quibus proprie eſt talis; quæ ſi fuerit Eccleſiaſtica nullam obligationem inducit, propter exemptionem.*

3 *Statuta, & leges laicorum, Eccleſias, & eorum bona, nullatenus ligare intelliguntur ex ipſa legis materia, & etiam ſi ſint data in fauorem clericorum,* n. 4. *&* 9.

4 *Priuilegium in fauorem datum non debet ita extendi, vt noceat priuilegiato.*

5 *Lex ciuilis non eſt lex, etiam in fauorem clericorum, quia deficit iuriſdictio, cuius vſurpatio magis efficit, quam prodeſt fauor.*

6 *Legibus nemo tenetur eius, qui in ipſum non habet poteſtatem, nec iuriſdictionem.*

8 *Eccleſiaſtici non obligantur legibus Principum Laicorum, id eſt præciſè ex vi ipſarum legum, aut poteſtatis, ſed indirectè naturali æquitate ob communem pacem, & tunc, ſi hæ leges non pugnant cum libertate Eccleſiaſtica.*

7 *Legiſlatores laici nequeunt ſuis legibus obligare Eccleſiaſticos ex defectu poteſtatis contentioſæ in eos.*

8 *Leges ciuiles ex quo fiunt ad ligandos Clericos, repugnant libertati Eccleſiaſticæ, quorum priuilegium eximit à iuriſdictione temporali, non ſolùm iudicium, ſed etiam Principum Laicorum, &* n. 23.

9 *Clerici ex doctrina Lorca, videntur obligari legibus ciuilibus vi, & efficacitate earum; & ſic vi coercitiua exercenda per Eccleſiaſticos; quod non eſt verum, cum tantùm teneantur vi directiua naturalis legis, obſeruare leges, bonumque commune reſpicientes: & qualiter alij explicent,* n. 11.

12 *Clerici ſecundùm plures tenentur obedire legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant; & ſic taxam ſeruare cenſuum, vt* n. 13. *idem & rerum venalium,* n. 14. & 15. *ſed verius eſt id non prouenire ex vi earum, & ſtatuti taxantis, ſed tantùm ab ipſo naturali, & diuino iure, vt n.* 16. & 17. *& ſic improbatur dictum Soto,* n. 18. *& Franchis,* n. 21. & 37.

16 *Taxa legis ciuilis pœna; etſi obliget laicos; non item clericos; Vide n.* 19.

17 *Statuta, vel leges imperiales tacitè, vel expreſsè mentionem facientes clericorum minimè illos obligant.*

Tituli Codicis, quatenus de rebus Eccleſiæ diſponunt, nullam vim habent obligandi clericos, niſi quatenus probata ſint iure Pontificio, ſeu recipiuntur.

19 *Clericus quantumuis obligaretur ciuili lege, ſed non inde ſequitur quod valeat, ſi ſit tranſgreſſor, puniri politicè à laico, &* n. 23. *in fine.*

20 *Iudex Eccleſiaſticus non debet punire clericum legis ciuilis tranſgreſſorem pœna ſtabilita in ea, ſed alia mitiori, etiam in pœnis ſtatutis ex violatione legum naturalium.*

22 *Clerici qualiter teneantur ſeruare leges ciuiles latas propter commune bonum, &* num. 23.

24 *Statutum fundatum, etiam in publica vtilitate, mentionem faciens de Clericis, eſt inualidum, etiam ſi ſit fauorabile* num. 25. *contra quod dicit Pereira* num. 26. *vide* n. 28. & 29.

26 *Lex ciuilis non ex eo ipſo quod reſpiciat publicam vtilitatem, obligat clericos ex defectu iuriſdictionis, vt* num. 27. *aliàs omnes leges ciuiles contentæ in corpore iuris ligarent Clericos, ſi quidem reſpiciunt publicam vtilitatem, vt* n. 28.

30 *Statutum ſi tollit clericis ea, quæ tanquam ciuibus competunt; etſi Pereira dicat ſuſtineri, ſi ratione boni publici, & non odio latum, vt* num. 31. & 32. *tamen veritas eſt, vt ſit contra Eccleſiæ libertatem, & quare* n. 33. 34. & 35. *& reſpondetur fundamentis Pereiræ à* n. 36.

33 *Libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in libertate faciendi quid liceat clericis.*

34 *Clericis, vt ciuibus debentur, & multo plus ratione ſtatus iura communia ciuium.*

35 *Bulla Cœnæ libertatem Eccleſiaſticam protegit, etiam circa rem communem laicis, & clericis, quæ Papa intendit, ne vexentur clerici à ſæcularibus Magiſtratibus.*

36 *Libertas, & immunitas Eccleſiaſtica non dependet ex malo, vel bono animo ſtatuentium, ſed ex natura rei, & priuilegiis diuini, & humani iuris.*

38 *Argumentum de toto ad partem valet, nec plus, & minus deferunt,* n. 39.

39 Cap. fin. de immunirate Eccleſiarum lib. 6.
& à num. 31.

1 HARVM quæſtionum nonnullæ
habent eandem inſpectionem,
& ſub diſſimili forma verbo-
rum conſcriptæ, quare vt faci-
lius omnium præſtemus reſpon-
ſionem, iuxta doctrinam textus
noſtri, aduerto in primis quod ſi lex ciuilis la-
ta eſt pro ſolis laicis, clericos nullo modo com-
præhendat etiamſi ratio ſit generalis, quia nul-
la lex obligat, niſi inter perſonas, cum quibus
loquitur. † Sin autem lex in definitè feratur,
2 nec etiam clericos obligabit, ex eo quia mate-
ria legis reſtringit eius obligationem ad perſo-
nas, quibus propriè eſt talis materia; quæ
ſi fuerit Eccleſiaſtica nullam obligationem in-
ducit, propter exemptionem talis materiæ &
quod ſic omnis lex laicalis circa materias Ec-
cleſiaſticas ſit ipſo iure nulla, latè confirmat
Suarez *de legibus, lib. 4. c. 11.* & tradunt Doctores
communiter per textum noſtrum, & *in cap. quæ
in Eccleſiar. 7. ſupra cap. fin. de rebus Eccleſiæ non
alienandis, cap. bene quidem 96. diſt.*

3 Et ſic ſunt intelligendi Rebuffus *ad leg. Galliæ
in præmio gloſſa 1. n. 55. à n. 65. & à n. 71.* Gram-
mat. *deciſ.* 100. Armend. *in præm. addit. ad recopil.
legum Nauarr. num.* 93. Perez *in Rub. tit. 2. gloſſa* 1.
verſ. *quæri poteſt lib. 8. ordinam.* Morla. *in emporio
iuris p. 1. tit. 1. q.* 16. Caldas Pereira *de nomin. em-
phyteut. q. 12. n. 22. & tract. de empt. & venditione
c. 1. n.* 10. Ioannes Honorius *in ſumm. ad decret.
hoc tit. pag. 7. num.* 15. Boëtius Epo. *lib. 1. de iure
ſacro c. 2. n.* 178. Franc. Ferrer. *de ſoluto matrimon.
ſecundo euident. n.* 6. Camill. Borellus *de Magiſtr.
lib. 10. c. 11.* Ioannes Baptiſta Ciarlin. *variar. con-
trouerſ. c. 45. n. 2. & c. 107. n. 32.* Couarruu. *de Iudi-
ciis q. 6. ſect. 1. n.* 394. Floridus Maoſon. *de contra
vend. q. 8. n.* 4. Baldell. *in Theologia moral. lib. 5. di-
ſput. 33. num.* 20. Lotherius *de re benef. lib. 3. q. 18.
n.* 86. Marienus *in 1. 2. D. Thom. tom. 3. q. 96. art. 5.
dub. 6. n.* 89. Thomas del Bene. *de comitiis, ſeu
parlam. dub. 4. ſect. 16. pag. 24. cum ſequent.* qui om-
nes præter Antiquos ita intelliguntur, quate-
nus docent ex textu noſtro quod ſtatuta, &
leges laicorum, Eccleſias, & eorum bona nulla-
tenus ligent.

4 Quæ ſententia non ſolùm vera eſt quando le-
ges ſunt oneroſæ clericis, ſed etiam ſi ſint fauo-
rabiles, quia priuilegium in fauorem datum,
non debet ita extendi, vt priuilegiato noceat;
& quod licet non noceat reſpectu perſonæ, no-
cet reſpectu fori, & exemptionis poteſtatis ſæ-
cularis, vt in terminis dicit Zeuallos per tex-
tum noſtrum *in præmio de cognitione per viam
5 violentiæ c. 4. à n. 7.* † Nam talis lex reuera non
eſt lex, etiamſi ſit fauorabilis, quia deficit iu-
riſdictio, & quod verius eſt, vt non poſſit di-
ci lex fauorabilis, cum magis noceat ex vſurpa-
tione iuriſdictionis Eccleſiaſtico, quam poſſit
aliquid commodi afferendo.

6 Et ratio præcipua concluſionis textus noſtri
ea videtur eſſe quia nemo tenetur directè legibus
eius, qui in ipſum non habet poteſtatem, nec
iuriſdictionem: ſic Thom. del Bene *de comitiis,
ſeu parlam. dict. dub. 4. ſect. 18. n. 1.* vbi probabi-
lius dicit quod Eccleſiaſtici directè non obli-
gantur legibus Principum ſæcularium, id eſt
precisè ex vi ipſarum legum, aut poteſtatis Le-
giſlatricis ciuilis, ſed quod obligantur ſolùm
indirectè, quia ſcilicet ita naturalis æquitas po-
ſtulare videtur, cum alioquin communis pax
inter ciues difficile obſeruari poſſet, qui iterum
id videtur tenere, *dub. 30. ſect. 1. n. 2. pag.* 346.
poſt Molinam *de Iuſtitia, & iure tract. 2. diſp. 31.
n.* 15. Squillante *de priuileg. Clericor. cap. 7. dub. 3.
n. 94. & c. 8. n.* 89. Fauſtus *in ſpeculo confeſ. diſp. 6.
q.* 44. Filiucius *in quæſt. moral. tom. 2. tract. 35. c. 4.
n.* 94. à Ponte *in reſponſ. de cenſuris Pauli 5. fol.* 75.
qui id intelligit ſi hæ leges non pugnant cum
libertate Eccleſiaſtica, id eſt nec directè, nec in-
directè lædunt Eccleſiaſticam libertatem, gra-
uando ſcilicet Eccleſiaſticos, aut iura libera, &
priuilegia eorum diminuendo.

Vnde cum non poſſit lex ciuilis obligare 7
eum, in quem nullam habet iuriſdictionem ex
defectu poteſtatis; ita & Legiſlatores laici non
poterunt ſuis legibus clericos ligare, cum nul-
lam iuriſdictionem contentioſam in eos ha-
beant *Authent. caſſa, Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis,
cap. fin. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* iuxta quæ dixi *in
c. 2. c. 3. c. 4. 5. 8. 13. & 17. fin.* de Iudiciis, & *in d.
c. 1. 2. 8. & 13. de foro compet.* vbi etiam dixi latè
quod nec clerici queant ſuo proprio foro renun-
tiare ſub iuramento, iuriſdictionem laici pro-
rogando, aut ei conſentiendo. † Etenim vt do- 8
cent communiter Doctores, & Zeuallos *d. c. 4.
n. 2. & 3.* eo ipſo quod leges ciuiles fiunt ad li-
gandos clericos, libertati Eccleſiaſticæ repu-
gnant, & hoc fieri quia priuilegium, non ſo-
lùm eximit clericum à iuriſdictione temporali
inferiorum Magiſtratuum, vt latè probaui in-
dictis iuribus de iudiciis, & foro, *vbi* de inca-
pacitate Iudicum Laicorum in cognoſcendo de
clericis, eorumque bonis, ac de rebus Eccleſiæ,
ſed etiam à ſuprema poteſtate Regum, & Impe-
ratorum conſiſtente in Imperio, & lege conden-
da, quam non habent Iudices, ſeu Principes in-
feriores, vt *ſub Rub.* latè dixi.

Ad primam igitur difficultatis partem, his 9
breuiter ſuppoſitis, video quod Petrus Lorca
in p. 2. D. Thom. tom. 2. tract. de legibus, diſp. 25. n. 4.
agens de dubio ex qua vi teneantur clerici ad
leges ciuiles inſtitutas ob commune bonum, an
ſola æquitate naturali ratione conformitatis
cum aliis hominibus, an ipſa vi, & efficacitate
legem auſus eſt dicere, hoc ſecundo modo obli-
gant, quia licet quoad alia exempti ſint, ſed quo-
ad leges non videntur exempti: quare ait vt non
ſolùm virtute directiuæ, vt aliqui opinantur,
ſed virtute etiam coactiuæ, quamuis hæc co-
actio, punitio, & executio legum fieri non de-
beat per Principes ſæculares, ſed per Principes
Eccleſiaſticos, per quos debent compelli ad le-
gum ciuilium obligationem: ita Lorca, pro co-
ius doctrina faciunt nonnulla, quæ ſcripſi *ſub d.
cap. qualiter 17. de Iudiciis, quatenus pecora cle-
ricorum poſſunt capi à laicis in caſibus*, de qui-
bus *ibi*.

Hanc verò ſententiam, vti ſingularem, & 10
non tenendam reſpuunt Layman. *in Theologia
morali tract. 4. c. 13. n. 6.* Axor. *p. 1. inſt. moral. lib. 5.
c. 12. q. 3. & p. 2. lib. 9. cap. 7. q. 8. & 15.* Diana *p. 1.
tract. 20. de legibus reſ.* 12. cum aliis Theologis
per eum adductis *in tractatu de immunitate Eccle-
ſiæ*; dicunt enim quod clerici legibus ciuilibus
reſpicientibus bonum commune, & non pu-
gnantibus Eccleſiæ libertati, tenentur tantùm
ex vi directiua, non autem ex vi legis. † Imo 11
quod

quod aliqui & probabiliter docent clericos non
teneri directè legibus ſæcularibus eiuſdem Rei-
publicæ, quæ illis legibus directè ſubiiciuntur,
ſicut Princeps non obligatur directè ſuis legi-
bus, ſed indirectè, quia ratio naturalis dictat
vt oneribus, quæ ſubditis imponit ipſe quoque
ſe ſubiiciat, & faciunt pro hoc ſimili quæ ad-
duxi *ſupra ſub cap. 1. hoc tit. & in cap. 1. de prob. ſub
q. 8. & 9.* & ſi deſideras ſcire vnde naſcatur hæc
obligato leges quæ cum infinitis, & per plu-
ries dubitationes tractat Thomas del Bene *de
immunit. p. 2. q. 9. dubit. 2.*

12 Ad ſecundam quæſtionis partem an Eccſia-
ſtici ſint exempti à legibus ciuilibus quatenus
cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant; & li-
cet affirmatiuam ſententiam Mordicus docuerit,
Marcus Anton. Genuenſ. aliter docent Molina
de Iuſtitia tom. 2. tract. 2. diſp. 31. n. 15. Sotus *de Iu-
ſtitia lib. 1. q. 7. art. 7. concl. 1.* & alij, quos citat, &
ſequitur D. Salgadus *de protect. Regia tom. 1. p. 1.
c. 1. n. 64. & prælud. 2.* Zeuallos *in tract. de cognit.
per viam violentiæ in prologo. n. 30.* Peirinus *de pri-
uilegiis minor. tom. 1. conſt. Iulij 7. §. 33. n. 151.* Syl-
ueſter verbo *lex q. 15.* Angelus eodem verbo
n. 5. Ledeſma *in ſumma tom. tract. 2. diſp. 31. n. 15.*
& communis Theologorum, & Iuriſperitorum
ſententia, & Salonius *in 2. 2. D. Thom. 2. quæſt. 77.
artic. 1. controuerſia 1.* docentes clericos, nec iure
Diuino nec humano eſſe exemptos ab aliis legi-
bus ciuilibus, quæ non ſunt contra libertatem
Eccleſiaſticam.

13 Vnde inferunt quod tenentur obedire legi-
bus Principum ſæcularium taxantibus pretia
cenſuum, vt notant Auend. *de cenſib. Hiſp. c. 32.
n. 10.* Laſarte *de decima vendit. c. 10. n. 3.* Mexia *in
pragmat. taxa panis concluſ. 5. n. 39. in fine* Salas *de
emptione, in venditione dubio 9. num. 2. in fine*,
& alij.

14 Et ſic relati Sylueſter, Sotus, Molina, & alij,
quos ſequitur Diana *p. 1. tract. 2. de immunit. reſ. 8.
in princ.* dicunt quod ſi clerici vendunt frumen-
ta vltra pretium iuſtè à Republica ſtatutum,
peccent mortaliter, ſicut laici, & teneantur ad
15 reſtitutionem. † Quare dixerunt Tiraquellus *de
retractu linag. §. 1. gloſſa 13. n. 4.* Cotta *in memora-
bilibus* verbo *clerici ligantur*, Ioannes Gratian.
regul. 292. cum multis, Matienco *in l. 7. gloſ. 1. n. 17.
tit. 11. & l. 1. gloſſa 1. n. 2. tit. 25. lib. 5. nouæ recopil.*
Cardinalis Bellarm. *in reſponſ. ad epiſtol. incerti
authoris pro defenſ. venet. contra cenſuras Pauli 5.
pag. 6.* Filiuc. *tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 94.* Vlgranius
tract. de immunit. Eccleſ. diſp. 2. concluſ. 2. Portel. *in
dubiis regular.* verbo *lex n. 2.* Bartholom. à ſancto
Fauſto *in ſpecul. confeſ. diſp. 6. q. 44. n. 3.* Hieronym.
Portol. *in tract. de conſortibus, & fideicommiſſis
legalibus cap. 31. n. 2.* quod ſtatuta generalia lai-
corum, quæ ſimpliciter diſponunt, nec iuri
Canonico contradicunt, ſi honeſta ſint, li-
gent ſaltem vi directiua Clericos, & perſonas
Eccleſiaſticas.

16 Tamen & ſi videantur relati in dicto verſ. *ad
ſecundam*, & in verſ. *vnde*, & cum eis Bañez 2. 2.
q. 67. art. 1. dub. 2. Nauarr. *in manual. cap. 23. n. 88.*
Portoles *d. c. 31. n. 4.* clericos arctare prædicta
ſtatuta, regimen, & politicam ciuitatis reſpi-
cientia, veluti quando iuſta rerum venalium
pretia taxantur per ſtatuta laicorum, ſed credo,
vt iam *ſupra* dixi id non prouenire à vi legis, ſeu
ſtatuti laicorum taxantis: verum ab ipſo iure
naturali, & Diuino, quo obligamur res no-
ſtras iuſto pretio vendere; ita vt ſi Principis le-
ge pœna ſit conſtituta in eos, qui pluris vendi-
derint, eius pœnæ laicus ſit reus, & non cleri-
cus, vt docet Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 12.
q. 4.* Barboſa *hic num. 4.* de quo videbis *infra ſub
q. 38. 47. & ſin.*

Ex ea ratione nam ſtatuta, vel leges imperiales 17
tacitè, vel expreſsè clericorũ mentionem facien-
tes, minimè clericos ligare valent, quia Impe-
rator, vel Rex in clericos, & Eccleſias iuriſdi-
ctionem non habent, nec imperiales leges *in
titulis, Cod. de ſanctiſſima Trinitate, & de ſacroſanct.
Eccleſiis, & de Epiſcopis*, & clericis, ac ſimili-
bus, ſpecialiter de clericis, vel Eccleſiarum re-
bus & bonis, aliquid conſtituentes nullam vim
habent, niſi quatenus iure Pontificio approban-
tur, vel recipiuntur, vt docent Suarez *de legib.
lib. 3. cap. 34.* Cæſar. Beron. *tom. 7. annalium anno
Chriſti 565. pag. 486.* Stephanus Gratian. *diſcept.
forenſ. cap. 164. n. 22. & 23.* optimè Sanchez *in præ-
cepta decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 9. à n. 4.* Azor. *inſtit.
moral. p. 1. lib. 2. cap. 6. quæſt. 4. melius p. 2. lib. 10.
cap. 7. quæſt. 9.* Caldas Pereira *de nomin. emphyteut.
q. 16. n. 28.* Surdus *conſ. 301. n. 9.* Houded. *conſ. 20.
n. 18. vol. 2.*

Ex quo fit vt clerici tenetentur directè legi- 18
bus ciuilibus in bonum commune diſponenti-
bus, nec decernentibus contra libertatem Ec-
cleſiæ ex Soto *vbi ſupra*, victoria Medina, &
aliis, quos citat Salas *de legibus diſput. 24. ſect. 8,
n. 94. & 164.* ita ſequutus, quod eſt contra do-
ctrinam textus noſtri à *n. 1.* explicatum ex ratio-
nibus. & Doctoribus iam adductis, quibus ad-
do D. Thom. *in p. 2. quæſt. 96. art. 5.* & Theologis,
cum eo Muaet. *in p. 2. diſp. 5. q. 6. dub. 1. n. 3.* Vaſq.
in p. 2. tom. 1. diſp. 167. c. 4. Azor. *p. 1. inſtit. moral.
c. 12. lib. 5. q. 3. & p. 2. lib. 9. c. 7. q. 8 9. & 15.* Peſan-
tio *tract. de immunit. Eccleſia diſp. 4.* Diana cum
aliis *p. 1. tract. 2. reſol. 8.* eo quod nemo tenetur
legibus eius, qui in ipſum non habet iuriſdi-
ctionem. † Tamen ſtando etiam prædictæ opi- 19
nioni affirmatiuæ Salas, Soti, & aliorum di-
centium prædictis legibus ſæcularium eſſe cle-
ricos obligatos; ſed non inde ſequi vt queat
Clericus legis ciuilis tranſgreſſor, quantumuis
politicè puniri à Legiſlatore, & Iudice Laico,
vt notant Salas *d. n. 104.* & multi, quos ſequitur
hic Barboſa *n. 6.* vt poſteà vberius dico. † Et 20
quia docet Vaſq. loco citato ex doctrina Salas
ſect. 10. n. 112. in fine vt non debeat Iudex Eccle-
ſiaſticus contra clericum legem ciuilem violan-
tem procedere ad imponendam in eum pœnam
ab illa lege ſtabil. tam (etſi poſſit) ſed ad mi-
tiorem quia decet cum clericis mitius agere ob
conſeruationem ſtatus Eccleſiaſtici, & Diana
ſupra teſtatur ſic practicari etiam in pœnis ſta-
tutis pro violatione legum naturalium *d. reſol. 8.
circa finem.*

Qui cum Marco Antonio *lib. 1. reſol. 9. 7. n. 9.* 21
dicit vt cautè legendus ſit Vincentius de Fran-
co *p. 2. deciſ. 9.* aſſerens clericos non eſſe omnino
exemptos à legibus ciuilibus, quatenus ſpe-
ctant ad tranquillitatem Reipublicæ.

Ad tertiam quæſtionis partem an clerici te- 22
neantur leges ciuiles ſeruare propter commune
bonum latas, ſatis ex iam dictis reſpondetur;
nam etſi exempti ſint à ſæculari, & Regia iuriſ-
dictione, vt abundè dixi *in c. 2.* cum aliis iam
relatis *de Iudiciis, & foro comp.* & latè reſoluit
Zeuallos *de cognitione per viam viol. p. 1. lib. 4. in*

epiſto

epiſtola ad Regem noſtrum, n.22. tamen ait *d.c.4.à n.1.p.1.* quod clerici tenentur ſeruare Regias leges, quæ reſpiciunt bonum publicum totius communitatis, dummodo non tendant in præiudicium libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ: & ducent eleganter Victoria *in relectione de poteſt.Eccleſia n.4.* Morla 1. *p. in emporio tit.1. de legib.num.9.* vbi fundat hanc cunclusionem Sarmiento *lib.7. ſelectar.c.13. n.1.* Surdus *conſ.301. n.3.* Marta *de iuriſdict.4.p. q.1. caſu.7. n.6.* idem Zeuallos cum multis *in dicta epiſtola, n.29. & in pract. quæſt.899. n.148.* ex iam repetita ratione, quia non poteſt lex ciuilis obligare eum, in quem nullam habet iuriſdictionem ex defectu poteſtatis ea *dicta auth. caſſa. Cod. de Sacroſanctis*
23 *Eccleſiis, & cap.fin. de immunit Eccleſ. lib.6.* † Etenim eo ipſo quod leges ciuiles fiunt ad ligãdos clericos, libertati Eccleſiaſticæ repugnant ex noſtro textu. Et quia hoc punctum non eget ampliori declaratione, præter adductam *à n.1.* amplius non tracto, & fit clarius ex ſequentibus, & ſecundum hæc ſunt intelligenda quæ nouiſſimè congerit Daniel. de Nobilibus *lib. contr.diſp 61.* quatenus agit de ea quęſtione, clerici an obligentùr legibus ciuilibus & quomodo hę conſiderentur *à n.1.* vbi *à n.27.* quod etſi clerici contraueniendo legibus ciuilibus eorum pœnis non ſubiiciantur, obligentur tamen vinculo legis naturalis & diuinæ puniendi, quæ ſunt ab Eccleſiaſtico vt infra latè dico.

24 Ad quartam quæſtionis partem, an quando ſtatutum fundatur in publica vtilitate etiamſi faciat mentionem de clericis, ſit inualidum, & lædat immunitati Eccleſiæ. In quo dubio ex textus noſtri doctrina, & ex textu *in c.fin. de rebus Eccleſia non alienandis*, Doctores communiter reſpondent vt tale ſtatutum ſit inualidum, vt ſequuntur Bertrandus de Gueuarra *in propugn.libert. Eccleſiaſt.aſſertione.1.n.55.& 56.* Surdus *dicto conſ. 301.n.11, & conſ.156.n.11.* à Ponte *in reſponſ.pro cenſ.venet.aſ.71.* Maynard. *de priui-*
25 *legiis Eccleſ.p.2.art.22.à n.46.* † Et in tantum eſſè veram docent Surd. *d.conſ.301. num.13.* Caualcanus *lib.3. deciſ.33. n.16.* Plotus *conſ.93. num.2.* Ciaffus *lib.1.conſ.81.n.84.* Layman *in Theologia morali lib.1. tract.4.c.13.num.1.* Suarez *de legibus lib.3.c.34.n.13.& contra Regem Anglia lib.4.c.16. n.7.* & alij, vt procedat etiamſi ſtatuta laicorum ſint clericis fauorabilia, ſi de illis mentionem faciunt, quia ſunt nulla, & contra libertatem Eccleſiaſticam.

26 Nec huic communiſſimæ doctrinæ obſtat Pereira *de manu Regia p.2. c.67. n.11.* dum dixit non obſtare quod in noſtro textu, *& in dict.cap. fin. de immunitate Eccleſiarum lib.6.* mentio fiat de Eccleſiis, vt intelligatur legem eſſe conditam in odium libertatis Eccleſiaſticæ, qui ſatisfacit dicendo eius ſententiam procedere, ſi conſtet de odio, non indubio, quando non conſtat de publica vtilitate, ſecus ſi conſtet, & quando talis lex fundatur in ratione naturali, quæ
7 publicæ vtilitati conueniat. † quia reſpondetur quod neceſſitas publica, non tribuit iuriſdictionem laico, vt ſtatuat contra ſubditos, vt probant Bald. *in l.cunctos populos n.20. Cod.de ſumma Trinitate*, Decius *hic n.7.* & Felinus *n.18.* Diana *p.1 tract.2.reſ.14.*

8 Addens in fine quod ſi opinio Pereiræ eſſet vera omnes leges contentæ in corpore iuris ligarent clericos, quia omnes reſpiciunt publicam vtilitatem, & patet ex his, quæ dixi *ſupra ſub Rub.q.2. in fine ex textu in cap. erit autem lex diſt.4.* & probant Tagnanus *in reſponſ.pro cenſuris Pauli 5. fol.65.* Gueuarra *vbi ſupra*, & alij communiter cum Anaſtaſio Germonio Tharent. Archiep. *in aſſert.libert. Eccleſ.c.7. fol.81.* & Collegio Bononienſ. *in reſponſ. pro libert. Eccleſia n.20.* Bariola *num.38.* † Imo & ait Diana quod ſi eſſet 29
vera prædicta Pereiræ opinio, omnes Principes poſſent ſuis ordinationibus ex prædicta ratione boni communis impunè nominare clericos.

Ad quintam quæſtionis partem an ſtatutum 30
ſi tollat clericis ea, quæ tanquam ciuibus ſibi competunt, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam. Cui dubio reſpondet Pere. *de manu Reg.p.2.c.67. n.15.* valere dummodo tale ſtatutum non fuerit factum in odium Eccleſiaſticorum, inferens vt vbi odium non detur, ſed ſtatuatur, ſub ratione boni publici, licet in aliquo minuatur ciuilis ſocietas, vel libertas clericorum, non ideò ſtatutum valere deſinat, cum non libertati Eccleſiaſticæ, ſed ciuili obuiet..

Et ſic tenendo reſpondet ad textum *in d. cap.* 31
fin.de immunitate Eccleſ.lib.6. dicens Pontificem illud ſtatutum reprobaſſe ex præſumpto odio, ſecus autem, quando non ex praua intentione, ſed propter publicam vtilitatem tale ſtatutum confirmatum ſit. † Et confirmare videtur idem 32
Pereira *c.38.n.32.c.39.n.6.* dum dicit quod laicorum ſtatuta generalia, quæ gubernationem recipiunt, etiamſi clericorum mentionem faciant, non ob id nulla ſint, ſi rationabilia, & iurij non contraria exiſtant; imò quod valent, & illico tanquam ciuiles ligent.

Nihilominus ex iam adductis reſpondendum 33
eſt ex communi Doctorum *in d.cap.fin.de immunit.lib.6.* quod opinio Pereiræ eſt contra libertatem Eccleſiaſticam; tum quia Eccleſiaſtici ob huiuſmodi ſtatuta fiunt timidiores; tum quia libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in libertate faciendi quidquid eis liceat, dum Magiſtratus huiuſmodi ſtatuta, vel decreta edunt; ergo ſic docent Bonacina in *Bulla Cænæ diſp.1.q.16.ſect.2. p.2. n.4.* Suarez *contra Regem Anglia lib.4. c.21. num.19.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericorum effectu 2.q.44.à n.358.* Duardus *in Bulla cænæ n.15. q.19. n.83.* & alij penes ipſos, Diana *p.1. tract.2.reſ.15.*

Deinde facit quia eo ipſo clerici ſunt, deben- 34
tur eis tanquam ciuibus, & multò plus, quam laicis, non enim ipſi propter ſtatum clericalem amittunt iura communia ciuium; imò vt alioqui ratione ſtatus maiori dignitate, & reuerentia digni ſint; ob idque ad immunitatem naturali iure debitam clericis pertinere, vt his iuribus non priuentur.

Et comprobatur quia ſummus Pontifex *in* 35
Bulla Cænæ, abſolutè loquitur de libertate Eccleſiaſtica, qua videlicet gaudent perſonæ Eccleſiaſticæ, etiamſi verſatur circa rem communem laicis, & Eccleſiaſticis. Deinde quia ſummus Pontifex conſulere intendit Eccleſiaſticis perſonis, ne à ſæcularibus Magiſtratibus vexentur, quia graue damnum paterentur Eccleſiaſtici, ſi laici eos impunè vexare poſſent in his, quæ ad coniunctum politicum ſpectans: ſic Bonac. Suar. & alij iam adducti; ergo, &c.

Iam ergo non obſtant fundamenta Pereiræ, 36
non primum, dum dixit tunc ſtatum dici contra libertatem Eccleſiaſticam, quando efficeretur

ex

ex odio, quia reſpondeo cum Ioanne Bertrandu de Gueuara ſupra *in propugnacul. liberi. Eccleſ. aſſertione* 1. §.6. *num.* 10. *&* 11. & Diana *dicta reſol.* 15. quod libertas, & immunitas Eccleſiaſticorum non dependet ex bono, vel malo animo ſtatuentium, ſed ex natura rei, & priuilegiis, quæ illis abſolute competunt de iure Diuino, & humano, *ad quod applicabis dicta infra quæſtione* 50. verſ. *ad quartam*, omnes laici efficerent talia ſtatuta aſſerendo ſe illa non efficere ex odio.

37 Quare etſi replicat Pereira ex iam adductis, & aliis *à num.* 1. quod Clerici tenentur legibus politicis Reipublicę taxantibus pretia rerum ſub peccato; & ſic quod tenebuntur ad prædicti ſtatuti obſeruantiam, & ad alia conſtituta propter commune bonum, reſpondeo vt ibi id procedere ex vi ſolius legis naturalis id iudicantis omnibus, non inquam quando ex propoſito laicus Legiſlator vult expreſsè comprehendere clericos ſub ſua lege, & ſtatuto, ad quos eius ſtatutum extendi nequit, vtpote prolatum ab incapaci; & ob id textus noſter dixit optime, vt non valeant laicorum ſtatuta reſpectu clericorum quantumuis fauorabilia ſint clericis.

38 Non ſecundum Pereiræ fundamentum, dum dixit *vt in dict. cap. fin. de immunit. Eccleſ.* contineatur ſolum prohibitio abſoluta, & generalis *ibi num.* 16. ſecùs in caſu de quo loquimur, vbi prohibitio eſt particularis; quia reſpondeo cum eodem Gueuara, *vbi ſupra n.* 33. & Dian. *dicta reſolut.* 15. *in fine*, eandem eſſe prohibitionis rationem, & valere argumentum de toto ad partem *ex leg. quæ dotata ff. de rei vindicat.*

39 Et ex eo quia plus & minus non differunt *leg. fin. de fundo inſtructo.* Et ſic ſatis Maynardus *de priuileg. Eccleſiæ, p.*2. *art.*22. *num.* 25. Gueuara *in dicto propugnacul. libert. Eccleſ. aſſert.* 1. §.6. *num.* 67. *ad* 76. ſatisfaciunt alij fundamento Pereiræ deducto ex verbo *præſumuntur*, quod poſitum eſt *in dicto cap. fin. de immunit. lib.* 6. Et minus obſtat adductum ex dicto Pereira de manu Regia *dict. p.* 2. *dicto cap.* 38. *&* 39. quia ſatis reſpondetur ex dictis *ſupra* in toto verſ. *ad tertiam*, & iuxta hanc reſolutionem intelligitur. Thomas del Bene ſatisfaciens Cutellio Pereiræ *de immunit. p.*1. *c.* 5. *dub.* 7. *ſect.* 1. cum Maynardo Ioanne Bertrando de Gueuara, Graſſis, Duardo & Suarez quem vidi poſt hæc *de immun. p.* 1. *c.* 5. *dubio* 7. *ſection.* 21.

QVÆSTIO II.

Clerici an teneantur vi directiua ad leges ciuiles: an ſtatuta laicorum, etiam fauorabilia Clericis ſint valida: ſtatuta laicorum an, & quando dicantur contra libertatem Eccleſiaſticam: an Iudex laicus ſiue eius miniſter inueniens Eccleſiaſticos aſportantes pecuniam, frumentum, & equos, &c. à Regno cõtra legem poſſit talia auferre ſine fractione libertatis Eccleſiaſticæ, & timore excommunicationis: & an ſi Princeps ſæcularis ſtatuat ne ſuis priuilegiis potiantur hi, qui ſubdidi non ſunt, faciat contra libertatem Eccleſiaſticam, & clerici illis non poſſint vti?

SVMMARIVM.

1 *Leges ciuiles quando aliæ non exiſtunt obligare clericos, ſicut cæteros ciues directiuè, & coactiuè dixit Salcedus* de lege politica, *qui improbatur, & Zeuallos diſtinguens* n. 2. 3. 4. *&* 5. *ex doctrina Hulderici Humeny olim heretici* à n. 8. *quorum fundamentis reſpondetur*, n. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. *pro Salcedo faciens* d. n. 16. & 17.

2 *Leges ciuiles ſecundùm Zeuallos, aliæ ſunt directiuæ, aliæ coactiuæ, qui intelligit per vim directiuam poteſtatem præcipiendi ſub obligatione, non ſolùm pœnæ, ſed etiam conſcientiæ. Per coactiuam poteſtatem cogendi per pœnã.*

3 *Lex ciuilis aliquando publicatur pro omnibus ciuibus abſtrahendo à laicis, & clericis; & quod aliquando fertur pro ſolis laicis, vel pro ſolis clericis, aliquando ſit indifferens, & proſit, aut oneret clericos.*

4 *Legibus ciuilibus particularibus clericos non obligari generalibus autem ſic, dixit Zeuallos addens ſine dubio eos obligari ad bonum commune directiuè, & iuriſdictionaliter* n. 5. *ſed de veritate* à n. 6.

6 *Clerici obligantur legibus ciuilibus latis in bonum commune, propter conformitatem cum ſæcularibus, & melius propter approbationem, quam de illis facit Eccleſia, ex quo ſunt acceptatæ à laicis* n. 7. 8. 9. 10. 11. 13. 19. & 20.

8 *Clerici non obligantur legibus Magiſtratus ſæcularis, cuius in traditionem, & territorium degunt* n. 9. & 10.

11 *Perſonæ Eccleſiaſticæ non tenentur ſub peccato mortali ſeruare leges ciuiles, secluſo ſcandalo, diſponentes per verba præceptiua, aut prohibititiua.*

12 *Diana conqueritur de D. Petro Salcedo citante pro ſua ſententia illum circa reſolutionem, quorundam dubiorum immunitatis Eccleſiaſticæ.*

14 *Forum ſortiri, & ſtatutis, ſeu fori legibus, qualiter reſpectu clericorum ad laicos intelligatur, &* n. 15.

16 *Lex dari imperans vix poteſt quæ inſimul non obliget ſub coërcitione.*

17 *Poteſtas directa inefficax eſt ſine coactiua.*

18 *Legiſlator ciuilis nequit obligare Eccleſiaſticum Iudicẽ, vt puniat clericos tranſgreſſores legis ſæcularis cum pœna ipſius legis, quantumuis aliàs clerici in foro conſcientiæ eam ſeruare teneantur.*

16 *Pontifex tantùm acceptat leges ciuiles quoad vim directiuam, non quoad coactiuam, quod fuit conuenientiſſimum, vt* n. 20.

21 *Leges ciuiles, atque ſtatuta laicorum Principum, etiam licita, & honeſta atque in fauorem clericorum eos non obligant, quia in ſtatuente non ſufficit iuſta cauſa, ſed requiritur iuriſdictio.*

22 *Statuentes poſſunt cogi declarare, vt non comprehendantur clerici, & Eccleſia, quando hi in ſtatuto non nominantur.*

23 *Lex Principis, quæ reſoluitur in priuilegium, aut conſilium collatum Eccleſiaſticis illis prodeſt* num. 24.

25 *Statuta laicorum dicuntur contra Eccleſiæ libertatem, vt quando Eccleſia, vel perſonæ Eccleſiaſtica prohibentur, aut impediuntur vti rebus, aut facultatibus a iure communi ſibi conceſſis, quando tolluntur, vel minuuntur priuilegia Eccleſiis, & clericis conceſſa a Deo ſummis Pontificibus, aut ab aliis* n. 26 *ſeu quando clerici, aut Eccleſia efficiuntur timidiores,* num. 27. *vel deterioris conditionis,* n. 28.

29 *Statuta erunt contra libertatem Eccleſiaſticam, quando ſunt apta afferre Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis ſemper in commodum, etiam ſi indirectè noceat etiam, nec directè diſponant ſuper illis, in quibus Eccleſia haberet ſpecialia priuilegia: & ſunt alia ſimilia,* num. 30.

31 *Confeſſarij debent deterrere pœnitentes à ferendis ſtatutis lædentibus immunitatem.*

32 *Laicus Iudex, ſiue eius Miniſter nequeunt auferre à clerico aſportante pecuniam, frumentum, & equos a Regno contra legem ſine fractione immunitatis, & timore excommunicationis; etſi contra* n. 33. 34. 35. & 36.

34 *Arma aſportata extra Regnum, benè per laicum à clericis tolluntur: Et quare non triticum, & pecunia* n. 35. *vbi quod laicus tantùm poteſt prohibere, ne tranſeat pecunia.*

36 *Merces prohibitæ, quæ verè ſunt clericorum, ſi tranſportantur à laico conſtito per informationem, quod ſunt clerici, debent clerico reddi; etſi prohibita contra quod dixit Ripol.*

37 *Princeps ſtatuens ne ſuis priuilegiis potiantur hi, qui ſubditi non ſunt, verius eſt, vt ſi tali ſtatuto lædantur quomodocumque clerici, faciat contra immunitatem Eccleſiaſticam, vt* n. 38. & 39.

39 *Clerici de iure communi poſſunt gaudere, & vti beneficio ſtatutorum, & priuilegiorum alicui vniuerſitati, vel certo generi perſonarum conceſſum.*

1 AD primam quæſtionis partem, ne repetam ſemel dicta reſpondebis ex dictis *ſupra q. 1. à n. 1.* vbi expendo; ſed quia Salcedo *de lege politica lib. 1. c. 4. à n. 15. & ſequentibus*, inuehit ardenter contra Dianam dicens congruum eſſe, vt quatenus ciues ſunt clerici illius Reipub. coactiuè, & directè illis laicis legibus teneantur, ſicut & cæteri ciues; & cũ aliæ leges non exiſtant ad vitam dirigendam, ſecundùm felicitatem politicam teneantur his, nec poſſint ab hac obligatione ſeparari, & à cæteris laicis, cum vnum corpus conficiant in illa Republica perfectum, ex parte totius communitatis, præcipuè cum lex Eccleſiaſtica non exiſtat, nec poſſit diſponere in materia ciuili, aliàs inquam clerici ſine legibus exiſterent, quod nequaquam dicendum eſſe ait, ſed fatendum eſſe cum Suarez *de legibus lib. 3. cap. 34. num. 11.* clericos his legibus directè, & coactiuè adſtringi, ipſum etiam Petrum Gonzalez de Salcedo, videbis *d. c. 4. in §. 1. & c. 5. & c. 7. §. 1. ex n. 177.* vbi ex multis tenet quod clerici ſunt adſtricti legibus politicis, quem leges vt plus eum reiicias.

2 Verùm quod poſſet admitti in hoc dubio, eſſet nempe vt clerici tenerentur obſeruare legem ciuilem generaliter latam, nullam mentionem de clericis facientem, ſi lata eſſet omnino pro communi bono; ob quod Zeuallos *de cognitione per viam violentiæ cap 4. p. 1. in proœmio num. 4. 5. & 6.* dum *à n. 1.* agit de dubio, an clerici teneantur ſeruare leges Regias, quæ ordinantur ad bonum publicum totius communitatis; & vt reſponderet animaduertit eſſe multiplicem vim, & poteſtatem legis humanæ, quia ſunt aliquæ leges directiuæ aliæ coactiuæ intelligens per vim directiuam, poteſtatem præcipiendi ſub obligatione, non ſolum pœnæ, ſed etiam conſcientiæ, per coactiuam tantum poteſtatem cogendi per pœnam, ponens exemplum in taxatione pretij rerum, quæ pertinent ad vim directiuam, ſeu tetractione contractus, vel illos corrigendi inſtituendo formam, ſine qua validi non ſint, quod attinet ad vim coactiuam; etſi illud fiat propter ſolam directionem morum, & bonum regimen Reipublicæ; tunc talis diſpoſitio ſit applicanda ad vim directiuam.
† Item aduertit ibi *n. 6.* quod aliquando lex ciuilis pro- 3
mulgatur pro omnibus ciuibus, abſtrahendo à laicis, & clericis, qui vtrique ciues ſunt, & ciuitatem componunt; item & quod lex aliquando fertur pro ſolis laicis, vel pro ſolis clericis: vel quod aliquando diſpoſitio legis reſpicit proprium, quod attinet ad clericos, vel Eccleſiam, vel eſt communis vtriuſque; vel quod aliquando lex eſt onerofa clericis, ſeu aliquando fauorabilis: Et quod ſæpe ſolet contingere vt ſit indifferens, quia licet reſpectu communitatis vtilis ſit nihilominus, reſpectu ſingulorum afferat incommodum; & ob id ait, vt cum variæ ſint legum diſpoſitiones, & ordinationes ſint etiam variæ conſtituendæ reſolutiones.

Igitur *à n. 13.* ex omnium ſententia, & ex Sua- 4
rez *d. lib. 3. de legib. c. 34.* reſoluit quod etſi legibus ciuilibus particularibus clerici non obligentur: tamen aliud dici debeat reſpectu legum generalium Reipublicæ communium & vtilium cum tunc ciuilis lex non concernat, nec ad perſonas, nec ad bona in particulari, ſed ad vniuerſa bona conſiſtentia in Republica temporali, quæ ſunt ſub dominio, & protectione Regis quo ad bonum publicum totius communitatis; ob idque omnes clericos obligari quoad vim directiuam: *& n. 22.* reſoluit ex eadem ratione quod clericus tenetur ſeruare pragmaticam taxæ panis declarans *à n. 23. l. 36. tit. 5. lib. 1. recopil.*
† Et ſic tenen- 5
do addit totam difficultatem eſſe in aſſignando fundamento, an ex vi iuriſdictionis, aut rationis leges ſeruare teneantur, reſoluens *ſub n. 20. & 21.* ad propoſitum inutilem eſſe hanc inueſtigationem, quia cũ nemo dubitet de obligatione legis publicæ, quæ concernit vtilitatem clericorum, & laicorum conſequens eſſe vt non ſit neceſſaria inueſtigatio an ex ratione directiua legis ciuilis, ſiue ex ratione iuriſdictionali, & comprobat, quia ſicut clericus viator tenetur ſequi forum rei, & quoad hunc actum non eſt exemptus, ita nec vt ciuem tractari in aliis actibus communibus per ciuilem legem.

Adhuc etiam dicendum eſt quod etſi reuera 6
clerici illas leges omnibus communes obſeruent, id non eſſe directè, ſed indirectè ex ratione naturali vt iam dixi *ſub. q. 1.* propter conformitatem cum perſonis ſæcularibus eiuſdem Reip.
† Vel melius ideò Eccleſiaſticas perſonas obli- 7
gari

gari ad ſeruandas leges ciuiles, quæ pro omnibus feruntur, nec ſunt repugnantes Eccleſiaſticæ immunitati, quia hæ ipſæ leges acceptantur, & approbantur ab Eccleſiaſticis Prælatis quibus ipſæ Eccleſiaſticæ perſonæ ſũt ſubiectę; indeque fieri vt eo ipſo, quo talis lex ſit per poteſtatem ciuilem ſufficienter promulgata, & a tota: vel maiori parte ſæcularis communitatis acceptata, cenſeatur etiam accepta, & approbata à ſummo Pontifice pro omnibus perſonis Eccleſiaſticis, quoad vim directiuam tãtum, ac proinde omnes perſonas Eccleſiaſticas quoad vim directiuam directe obligari ab huiuſmodi lege, vt acceptata, & approbata à ſummo Pontif. ſupremo ſuperiore omnium Eccleſiaſticorum: ſic docent Decius *hic*, & Suar. *d.c.34.n.13.* qui licet ſit adductus pro ipſo Salcedo: tamen ipſe Salcedus apprehendit argumenta, quibus vtitur Suarez, aduerſus noſtram hanc ſententiam eum non ſequutus hanc ſequentem, & docentem ibi in verſ. *ſed hæc ſententia*, legendus *à n.11.* cuius verba retolit Diana *p.7.tract.10.miſcel.reſ.2.* ex doctrina D.Thom. *in p.2.q.96.art.5.ex textu noſtro ex c.2.* de Iudiciis, *c.placuit.16.q.7.* quod probatur, vt laicis ſit omnis poteſtas ſtatuendi in Eccleſiam & ex Leone X. ſacro approbante Concilio Lateranenſi *ſect.9. in Bulla* incipienti *ſupremæ diſpoſitionis arbitrio, &c.* de reformatione curiæ, & aliorum ibi, *& cum à iure tam Diuino, quam humano laicis nulla poteſtas in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit: & ex Auth. ſtatuimus, Cod. de Epiſcopis, & clericis*, vbi inquit Federicus Imperator, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad Iudicium ſęculare præſumat contra conſtitutiones imperiales, & canonicas Sanctiones *ex capit. ſuper ſpecula de priuilegiis*, dum ait Eccleſiaſticam ſæcularium legum non reſpicere famulatum, quæ equitatis, & Iuſtitiæ veſtigia imitatur.

8 Et hæc doctrina validiſſime adſtruitur ex verbis ſapientiſſimi Hulderici Hunij *in encyclopedia iuris p.1. tit 2.c.3.n.15.* poſtquam abiurauit Lutheraniſmum, dum ſic alloquitur exiſtimo clericos Magiſtratus ſæcularis, cuius intra dictionem, ac territorium degunt, ac commorantur legibus non obligari, cum certiſſimum, ac indubitatum ſit illos demum legibus Magiſtratus ſæcularis obligari, qui ipſius ſubſunt iuriſdictioni conſtat (enim ait) plus ſatis clericos non eſſe ſæcularis Magiſtratus iuriſdictioni ſubiectos, ſed non ſolùm per ſacros Canones *cap. ſi diligenti de foro compet.* ſed etiam per leges, & conſtitutiones Cęſareas eadem exemptos eſſe *Nouella 83. in præfat. & c.1.* cui certè conſequens (ait) eſſe quod clerici ſæcularis Magiſtratus legibus penitùs non obſtringantur: ità ille, qui adducit pro hac ſententia Andream Gailium *lib.1.obſeruat.pract.124.num.9.* Ioan. Petr. Surd. *deciſ. Mantuan.129.* Ludolph. Schrad. *in tract. feudal.p.7.*
9 *c.5.n.7.* Daniel. Moller. *lib.1.ſemeſtrium c.29.* † Sequitur videndus Diana *d.p.7.tract.10.ſub d.reſ.2.* vbi adducit DD. plures abſolutè negantes Principem ſæcularem eſſe caput clericorum, etiam in politicis, & ciuilibus, niſi æquiuocè, vt oculus mortuus, de quo Ariſtot. *meteorum c.12.ſeu vlt.* vbi ait non eſſe oculum propriè, ſed æquiuocè, ſeu analogicè, quia iam non habet in illos iuriſdictionem.

10 Et facit textus *in l.fin.ff.de iuriſdict.omn. Iudicum*, vbi cauetur, vt nemo directè teneatur legibus eius, qui in ipſum exercere iuriſdictionem non poteſt.

Imo Caſpenſis *in ſuo curſu Theolog.tom.1. tra- 11
ctat.31.de legibus diſp.4.ſect.2.n.15.* & alij exiſtimant perſonas Eccleſiaſticas non teneri ſub peccato mortali leges ciuiles ſeruare, ſecluſo ſcandalo, & Nauarr. *lib.1.conſ.3. de conſt.n.4.* loquens de lege ciuili prohibente extractionem equorum extra Regnum, etiamſi ſit clericis fauorabilis, vt ait non obliget clericos attento quod loquitur per verba præceptiua, vel prohibitiua, quoniam etiam ſecundùm receptiorem ſententiam lex ſæcularis, etiam fauorabilis, & generaliter loquens non includit clericos, ſi prohibendo, vel præcipiendo loquatur, vt poſt alios tradiderat Decius, Azorius *lib.5.moral.inſtit.c.12.q.1.* vbi nemini inquit dubium eſt clericos eſſe à ciuilibus Principum conſtitutionibus exemptos, & liberos, vt fuſius explicat *ibi q.3.*

Ex quibus ſatis, ſuperque patet quantum vo- 12
luerit tendere Salcedus aduersùs Dianam, & alios, de quo nimis conquiritur, quia ad corroborandam iuriſdictionem Regiam in Eccleſiaſticos adducit pro ſe ipſum Dianam, *& in lib.2.c.9.n.31.& lib.2.c.13.n.43.& n.21.* explicans ad ſuum intentum, & propoſitum, quæ ipſe non eligendo, ſed referendo ſcripſit *p.5.tract.1.reſol.12.* vbi egit de quæſt. num clerici ſint vaſſalli Principum temporalium, *& p.1.tract.2.reſol.6.* vbi an Bulla Cænæ reuocauerit priuilegia Regibus conceſſa, & aliàs difficultates, quas aſſignauit *p.1.tract.2.reſ.7.& 17.* vbi refert de caſibus, in quibus queat, necne ſæcularis Princeps coërcere clericos pœnis, vel an Epiſcopi, & Eccleſiaſtici inobedientes mandatis Regiis poſſint expelli à Regno, ſeu ex aliis delictis de quo dixi *infra ſub c.2.de Iudiciis.*

Noſtraque ſententia fulcitur etiam ex regula 13
textus *in c.1.& 2.de noui operis nunciat.* quatenus proponens regulam illam generalem, quod ſacri Canones non dedignantur leges ſequi: qui videntur, vt reſpiciant ad obligationem, quia clerici tenentur obſeruare leges ciuiles modo dicto, hoc eſt approbatas à Pontificibus, & à canonico iure receptas, ex eo quod illas non improbat; ſed non inde potuiſſe Salcedum, & alios inferre virtute legum ciuilium, quatenus conditæ ſunt à Legiſlatoribus, obligari clericis, ſed id tantùm, vt clerici teneantur lege naturali dictante facere quod rationi congruit, non quia imperatum eſt ab illo Legiſlatore; ſed quia ſic eſt receptum, & tacitè approbatum à Pontificibus.

Nec obſtat illud ſimile quod ſupra retuli *ex* 14
dict.c.4. Ceuall. de las Fuercas *in proœmio de foro rei*; quia etſi reuera forum ſortiri, & ſtatutis, ſeu fori legibus ligari à pari procedant, vt ait Decius *hic n.18.* & alij ab eo relati, & Syluester, & Aldobradinus *in additionibus ad* Decium verbo *apparet.* ſed reſpondetur, quod clerici non ſunt de foro Principum ſecularium, ſed Eccleſiæ, *cap.2. de foro comp. cap. cum non ab homine de Iudiciis, cap. clericum, cap. nullus 11. quæſt.1.* & latiſſimè dixi *in toto titul. de Iudic, & foro comp.*

Ergo nec quod ipſe Zeuallos dixit nem- 15
pe, quod clericus Actor tenetur ſequi forum rei ſæcularis, de quo latiſſimè dixi *in capit.5. & in cap. cum ſit generale de foro competit.* quia reſpondeo breuiter hoc procedere

dum clericus actor voluntarius venit litigare,& ſic quid mirum vt petat in foro ſæculari rei neceſſitate venientis ad litigandum; quare optimo iure à nobis dicendum eſt clericos nullo modo ligari legibus ciuilibus ex vi ſuorum Legiſlatorum, ſed aliunde, vt explicui.

16 Adhuc dices ſuppoſita diſtinctione legum ciuilium, de qua *ſupra* cum Zeuall *d.c.4. à n.1.* vt nihilominus ex quo fatemur indirectè clericos teneri ad obſeruantiam earum legum, ob commune bonum, quod in ſimul clerici eas frangentes, earum pœnis ſubiiciant, ſicut cæteri laici, tum quia non videtur vt dari poſſit lex imperans quæ in ſimul non obliget ſub coercitione, aliàs de facili contemneretur: ſicque Diana *p.11 tractat.3.reſ.24. verſ. nota* ait quod gubernatio ſine vi coactiua nequit rectè fieri.

17 Etenim vt ait Ariſtoteles poteſtas directa inefficax eſt ſine coactiua, & ideo vel eſt vna, & eadem vtrumque actum comprehendens, tanquam finis, & medium, vel moraliter non ſeparantur. Ergo ſiue admittamus legem ciuilem clericos obligare virtute ſua, quatenus eſt Reipublicæ membrum, ſiue ratione, & æquitate naturali teneri ea lege, ſiue admittamus Papam legem ciuilem Reipublicæ vtilem amplecti, & permittere tacitè, vt clericos obliget propter rationem, rectam, quam habet, ſeu ei dando robur obligandi ſequitur dicendum vt ex quo admittimus directè obligare, & in ſimul teneri clericos ad coercitionem, & pœnam lege tali ciuili decretam à Legiſlatore ſæculari, quia non debent ſeparari duo illi effectus poteſtatis directiuæ, & coactiuæ.

18 Tamen dicendum eſt hunc dicendi modum, & alios, quos aggregant etiam Hæretici, & Schiſmatici huius temporis in odium Pontificis, & ſtatum Eccleſiæ, vt vehementer defendant, & exagerent poteſtatem Principis temporalis in clericos nihil obſtare. Primo quia multi canones ſine limitatione & vniuerſaliter docent laicos ſuper Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis nullam eſſe poteſtatem tributam, quos adduxi *in c.2. c.3.4.5.8.10.13.17. fin. de Iudic. in c.1.2.5.8. & 13. & aliis de foro compet.* & hic, ſed poteſtas obligandi in conſcientia per ſuas leges, aliqua, & magna poteſtas dicitur, (quæ eſt deneganda laicis) in clericos. Ergo ſequeretur quod ſi Rex poſſet ſua lege directè, & ex vi ſuæ poteſtatis obligare clericos ſuis legibus eadem ratione poſſet earum tranſgreſſores punire, quod nullus admittit, nec etiam dicit, vt queat obligare Iudicem Eccleſiaſticum, vt clericum ſuæ legis tranſgreſſorem puniat tali pœna eadem lege ciuili deſignata, quia hoc poteſt reduci ad vim directiuam, tanquam pertinens ad bonum commune ciuitatis, & pacem ciuium, ſed hoc conſequens admittendum non eſt, vt docent Doctores, & in ſpecie Suarez *dicto lib.3. de legibus ſub n.11.* Diana alia adducens *dicta p.7 tract.10. reſ.2.* in verſ. *ſed bona*: ergo.

19 Et confirmatur quia etſi lex ciuilis habeat in ſimul obligare directè, & coactiuè ex iam dictis, hoc erit reſpectu ſubditorum laicorum: nam reſpectu clericorum, vt iam diximus nullo modo, niſi tantùm indirectè, & ex acceptatione Pontificis, qui tantùm ciuiles leges acceptat, & approbat quoad vim directiuam, non quoad vim coactiuam, vt conſtat ex praxi vniuerſali Eccleſiæ, ſecũdùm quam nunquam perſonæ Eccleſiaſticæ coguntur à Iudicibus ciuilibus, ſed ab Eccleſiaſticis ad pœnam pro legis tranſgreſſione incurſam ſubeundam, vt latè dixi *ſub d.c. qualiter 17. de Iudic. q.7.* tum quia id ſpecialiter teſtantur canones, dum Eccleſiaſticas perſonas eximunt à foro, & tribonali ſæculari, vt latiſſimè probaui *ſub d.tit. de Iudic. & foro comp. & alibi.* † Tum quia ipſa 20
Eccleſiaſtica poteſtas id facere potuit ex alia parte valde conueniens, & expediens fuit, vt perſonæ Eccleſiaſticæ quoad vim coactiuam ciuilium legum eximerentur, & quoad eam tantùm ſubiicerentur ſuis propriis ſuperioribus; & vt dignitas Eccleſiaſtici ſtatus ſeruaretur, & Eccleſiaſticæ perſonæ melius à ſuis ſuperioribus, quàm ab aliis iudicarentur; & vt etiam Suarez ait *ſub d.c.34. à n.11.* alia adducens vt contra Hæreticos, & alios ambientes pro amplianda iuriſdictione Regia in clericos, auferamus occaſiomen illis, longeque ab eis diſcedamus, ſatius eſſe omnem Eccleſiaſticarũ perſonarum obligationem ad poteſtatem Eccleſiaſticam reuocare. & pluribus reſoluunt Thomas del Bene *de parlam. dub.4. ſect.16.* Sotus, Salas, Vaſquez Bellarminus, & alij quos ſequitur Del Bene *ſect.18. n.2. & 3. & ſect.19.* cum aliis multis Berricelus *quæſt. moral. p.1 tract.8. Miſcellan. n.2.3. & 4.* dicentes clericos tantam obligari directiuè non coactiuè ſic vt incurrant pœnam laicam & vt compellantur à Magiſtratu laico & iuxta hæc intelliguntur; pluraque competit Thomas del Bene *de parlament. dubit.4. aſſertione 15. & 18.* & quæ congerit *dubit.29.*

21 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatuta laicorum clericis fauorabilia ſint valida, iam obiter ſub *q.1.* reſpondi contra aliquos dicentes obligarè. Et iterum ex noſtro textu reſpondeo negatiue ex defectu poteſtatis, & iuriſdictionis, Abbas *n.10.* Felin. 80. Beroius *vol.1. conſ.31. n.22. & 24.* Reminald. Senior. *vol.2. conſ.218. n.8.* Oddus *conſ.34. n.13.* Menoch. *vol.3. conſ.291. n.25.* vbi notat quod ſtatuta, & leges Principum ſæcularium, etiam licita, & honeſta, & propter commune bonum facta, & quæ priuilegia Eccleſiæ non læderent, adhuc non ligent clericos, quia in ſtatuente non ſufficit iuſta cauſa, ſed requiritur iuriſdictio, non enim neceſſitas, ſeu bonum commune, vel iuſta cauſa tribuunt iuriſdictionem laicis in clericos; idem docent Surdus *vol.1. conſ.2. n.33. & conſ.301. n.11. & 28. vol.3.* & alij DD. penes ipſos & vide infra *q.49. verſ. ad quartam* per totum.

22 Ex quo notabis quod quando clerici, & Eccleſia in aliquo ſtatuto non nominantur, poſſunt cogi ſtatuentes declarare quod non comprehendantur Eccleſia, & perſonæ Eccleſiaſticæ, vt docent Ioan. Bertr. de Gueu. *in propugnac. lib. Eccleſ. aſſert.2. §.2. n.63.* Anchar. *n.1.* Surd. *d. vol.3. conſil.301. n.45.* Gemin. *n.4.* Franc. *n.2. in c. fin. de immunit. Eccleſ. lib.6.* D. Anton. *p.3. tit.12. c.3. §.5.* & alij, quos citat, & ſequitur Maynard. de priuilegiis Eccleſiæ *p.1. art.22. n.31.*

23 Verum ſi aliqua lex Principis eſſet merè priuilegiata rerum Eccleſiaſticarum, ſiue clericorum, tunc valeret etiam quod laici nullam habeant poteſtatem in ſpiritualibus, quia non ſubdito poteſt concedi priuilegium, dummodo tamen talis lex non contineat præceptum, vel neceſſitatem, nam etiam quod Eccleſia eſſet fauorabilis, & priuilegiata: tamen propter præceptum, & neceſſitatem, quam imponeret clericis non valeret.

Secus

24 Secus ſi reſolueretur in vim conſilij, ſeu pri-
uilegij: docent Surdus *vol.1.conſ.2.n.19.& dict.*
vol.3.conſ.301.n.12.& 14. Honded. *vol.2. conſ.4.*
n.11.& vol.2. conſ.20. n.17. Diana *p.3. tract.1.*
reſ.13. & alij Doctores, quas ipſi referunt non
enim merum priuilegium eſt ſignum ſuperiori-
taris cum etiam non ſubdito dari poſſit vt te-
nent alij relati à Berricello nouiſſimè *in quaſt.mo-*
*ral.à p.1.tract.9.q.10.n.6,*exemplificans cum Ab-
bate hic *n.26.* vt ſi in ſtatuto laicali caueatur
clericos primogenitos admittendos eſſe ad feu-
da & maioratus, &c. iuxta quæ dico *infra quæ-*
ſtione 25.& 26.

25 Ad tertiam quæſtionis partem ſtatuta laicorum
an,& quando dicantur contra libertatem Eccle-
ſiaſticam.ex dictis poteris reſpondere; ſed in ter-
minis agendo breuiter ſequentibus exemplis re-
ſpondeo,veluti quando Eccleſia,& perſonæ Ec-
cleſiaſticæ prohibentur,aut impediuntur vbi re-
bus aut facultatibus à iure communi ſibi con-
ceſſis,vt tenent Felin. *hic n.111.* Imol.& Butr. *ibi,*
Alexand. *lib.1.conſ.121.& lib.2. conſ.208.* Tuſch.
tom.5.concl.342.n.13.19.& 137. & probant Do-
ctores per textum noſtrum, *& ex c.4.de priuileg.*
& ex d.cap.fin.de immunit.Eccleſ.

26 Vel quando diminuuntur, vel tolluntur priui-
legia Eccleſiis,& clericis conceſſa à Deo,ſummis
Pontificibus, aut aliis Principibus ſæcularibus:
ſic Cynus,& Salicet. *in Auth.caſſa,& irrita,Cod.*
de Sacroſanctis Eccleſiis. Bald. *in l. cunctos populos,*
Imola *in cap.nouit de Iudic.n.2.* Abbas *n.2.* Alex.
27 *lib.1.conſ.109.n.3.* † Seu quando clerici, & Ec-
cleſiaſticæ perſonæ efficiuntur timidiores: ita
Angelus, & Peruſio *in l.1.§.quæ oneranda.ff.quo-*
rum rerum. & Bartol. ibi, Doctores *hic,* & Car-
28 dinal. Tuſch. *tom.5. concluſ 342.n.39.* † Quarto
quando clerici efficerentur deterioris conditio-
nis, quam laici, Felinus *hic n.111.* Pechius *de*
amortizatione c.5. Zabarella *in cap.peruenit.de im-*
munit.Eccleſ.n.13. & probatur *ex c.quantò de pri-*
uileg.& ex d.c.fin.de immunit.Eccleſiarum lib.6.

29 Deinde illa ſtatuta erunt contra libertatem
Eccleſiaſticam, quæ ſunt apta afferre Eccleſiis,
& Eccleſiaſticis perſonis ſemper incommodum,
vt notat Felinus *hic n.69.*etiam ſi in directa no-
ceant Eccleſiis,quamuis diſpoſitio,& ſtatutum,
non diſponat ſuper illis, ſuper quibus Eccleſia
haberet ſpecialia priuilegia,vt patet *ex d.c.quan-*
*to de priuilegiis,*vbi Doctores, & probat Felinus
hic n.104. Tuſch. *ſupra n.140.* Diana *p.4. tract.1.*
30 *reſ.55.*†Vbi ait quod præter prædicta,ſunt etiam
aliqua ſtatuta contra immunitatem;& infert cum
Angelo de Peruſio *conſ.48.* Felino *hic n.148.* La-
po *allegat. 92.* & Pechius *de amortizatione d.c.6.*
31 † Vt hæc materia ſit periculoſa nimis, & ne ſta-
tuta lædant immunitatem Eccleſiæ admonendos
confeſſarios eſſe vt ab huiuſmodi ſtatutis feren-
dis pœnitentes deterreant vtinam ſic in Hiſpa-
nia caueatur, præcipuè tempore iſto ſub præ-
textu publicæ cauſæ communi clericis cum lai-
cis aduersùs textum noſtrum, *& c.2. cap. non*
minus cap. aduersùs de immunitate Eccleſiarum,
de quo aliquid *infra* dico; & ſi proprius & la-
tè *in illis capitibus de immunit. Eccleſ.* & hic ap-
plicabis quæ dico *infra quæſt.50.* verſ. *ad ſextam*
vbi quid ſit indirectè, vel per accidens grauare
clericos vbi cum multis noſtram quæſtionem
explicat videndus Thom.del Bene *de immun.p.7.*
dub.2. vbi vt explicet, aliqua generalia adducit
vide *ibi n.18.*

Ad quartam quæſtionis partem breuiter re- 32
ſpondeo ex dictis cum Alterio *de cenſur. tom.1.*
diſp.16. lib.5.c.5. in fin. Bartolum de S.Fauſto *in*
ſpeculo confeſ.diſp.33.q.20. Valer. *in differ.vtriuſque*
fori verſ.clericus different.3.n.4. Axor. *inſtit moral.*
p.3.lib.5.c.19.q.13. Diana *p.1.tract.2.reſ.15.*vt ne-
queat Iudex laicus, ſiue eius miniſter inueniens
Eccleſiaſticos aſportantes pecuniam, frumen-
tum,& equos, &c. à Regno contra legem talia
auferre ſine fractione libertatis Eccleſiæ, & ti-
more excommunicationis,ex eo quia clerici non
poſſunt comprehendi ſub tali ſtatuto,& ordina-
tione;non enim vt iam dixi, & docent Salas *de*
legib.diſp.14.ſect.10.n.112. Vaſq. *p.2.tom.2. diſpu-*
tat.167. poſſunt Eccleſiaſtici puniri à Iudicibus
Eccleſiaſticis pœna legibus ciuilibus ſtatuta,
etiamſi cum earum ſtatu non pugnet, quia lex
ciuilis pœnam ordinariam aſſignans,non potuit
clericos ad eam obligare,cum laici non habeant
poteſtatem, ſaltem coercitiuam, & punitiuam
in ordine ad clericos; & quia licet clerici tene-
rentur vi directiua obedire ſtatutis laicorum
Principum,ſed non inde poſſent puniri ex tranſ-
greſſione à Iudice laico,ne ad pœnam vnam ex
vi talium ſtatutorum tenerentur, vt patet ex ad-
ductis *in hac q.à n.1.*

Vnde non ſunt audiendi Ioannes de Hobia *in* 33
curia Philipica p.3.§.3.n.11. Bouadilla *in politica*
*tom.1.lib.2.c.18.n.217.*vbi ait quod ſi aliqui Præ-
lati, aut clerici deducunt ab his Regnis mone-
tam, poſſint Prætores illam aſſumere,& auferre,
& ex eadem ratione res alias quaſcumque abſtra-
hi vetitas,quales eſſent panis,vinum,aliaque vi-
ctualia,quæ à iuriſdictione deducũt pœna amit-
tendi eas ipſo facto,& quem à clericis arma au-
feruntur propter pacem, & quietem commu-
nem,ſic & dicta debent auferre,quoties abſtrahi
à Regno vetita ſint propter bonum vniuerſale
clericorum, & laicorum, quia reſpondeo quod
licet tale ſtatutum reſpiciat commune bonum;
non tamen ex æquo reſpicit clericos, & laicos;
ideoque clericos eſſe exemptos; ita vt ſub tali
ſtatuto nequeant comprehendi:ita cum Diana,&
Axorio *ſupra.*

Nec obſtare caſum ſimilem armorum, quem 34
adducit Bobad.quia in eo eſt diſpar ratio,nam in
iſto probabiliter timetur tertij damnum,& per-
turbatio Reipublicæ; & ob id à Iudice laico ar-
ma queant talia auferri per modum defenſionis,
non punitionis, vide in contrarium *infra q.51.à*
*n.14.ad 17.*quæ ſunt de alio caſu. Secus quando
abſtrahitur de vno regno,ſeu prouincia ad aliud
territorium,Moneta,triticum, vinum, &c. quia
tunc non timetur damnum innocentis, ſed ſo-
lùm ſequitur bonum commune;ad quod, vt iam
dixi coercitiuè non tenentur clerici propter pœ-
nam ciuilis.†Quod fateor vt poſſit laicus Iudex
facere; eſt prohibere ne tranſeat pecunia, triti- 35
cum, aliæve res prohibitæ abſtrahi, ne lædatur
commune bonum, ſed tunc tantùm detinendo,
non abſtrahendo; & reddantur talia vniuerſalia
ipſis Dominis Eccleſiaſticis eorum, ſeu valor.
†Vnde etiã etſi Ripol. *var.c.1.de iuriſd.c.1.n.197.* 36
dicat quod ſi per Baron.fiant proclamata tẽpore
neceſſitatis,ne grana à ſuo territorio extrahãtur
ſub pœna perditionis,vel altera,& merces ven-
dãtur per clericũ, & ipſæ merces reperiãtur pe-
nes ſeculares illas extrahẽtes,vel aſportãtes,& eo
caſu per miniſtros curię ſecularis apprehendan-
tur,& ipſi apprehẽſioni,ſe opponat clericus iure

proprieratis prætendendo merces eſſe ſuas ; & ſic non potuiſſe apprehendi per ſæcularem curiam, quantumuis prætenderet ad curiam Eccleſiaſticam habere cauſam, non ſit audiendus; imò & *n.* 198. dicat quod non obſtante informatione ab eo facta, cauſa tractaretur coram ſæculari; exiſtimo nihilominus ex dictis infringi immunitatem clericorum, conſtito præcipuè per informationem, quod merces eſſent ſuæ: & hoc quidquid Ripol. reſoluat: nam eſſet contra regulam textus noſtri, *& c. fin. de immunitate Eccleſiarum lib.* 6. & iuxta hæc ſunt intelligenda plura quæ congerit de aſportantibus Thom. del Bene *de parlamentis dubit.* 4. *ſect.* 7. 8. 11. 12. 13. 14. *&* 15. vbi plures caſus congerit.

37 Ad quintam quæſtionis partem an ſi Princeps ſtatuat, ne ſuis priuilegiis potiantur ij, qui ſubditi non ſunt faciat contra libertatem Eccleſiaſticam, & clerici illis vti non poſſint, dubium eſt non leue: nam ex eo quod in tali caſu clericos non exprimat, nec ab illis aliquid auferat, ſed tantùm dicat, vt non potiatur ſuis priuilegiis vllus; qui eius ſubditus non eſt, videtur, vt tale ſtatutum nihil faciat contra libertatem Eccleſiaſticorum: quare Felinus *hic*, & Bartol. videntur dicere, vt non ſit ſtatum contra immunitatem Eccleſiaſticam, quia Princeps in tali ſtatuto nullam facit mentionem de clericis; ob idque non eſſe inualidum iuriſdictionis defectu: ſic docent in terminis Carol. de Graſ. *de effect. cleric. effectu* 1. *n.* 26. Azor. cum Bart. & Felin. *p. s. mor. p.* 5. *c.* 13. *q.* 4. & facit, deinde quia aliud eſt beneficium, vel priuilegium non concedere, derogare vero aliud, nam hoc, quod eſt concedere abſque vlla iniuria alterius, ſit adimere verò tollere, aut ex parte minuere ſine iniuria, & damno minimè contingere: ergo.

38 Sed P. Duard. *in comment. in Bulla cænæ lib.* 2. *can.* 13. *q.* 19. *n.* 41. contra Azor. in ſpeciè loquens, affirmatiuè reſpondet ex ea ratione, quia ſtatutum per quod tolluntur alicui clerico ea, quæ de iure communi ſibi competunt, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, vt notat Filiuc. *tom.* 1. *tractat.* 16. *c.* 10. *q.* 8. *n.* 271. Ricc. *in praxi tom.* 3. *reſol.* 207. *n.* 8. Mandellus de Alba *lib.* 1. *conſ.* 8. *n.* 3. *&* 10. cum aliis; ſed in hoc caſu denegatur clericis priuilegium, quod de iure communi illis competit; ergo non debet valere ſtatutum: ſic docet in terminis, ac ſequitur Diana *p.* 1. *tract.* 2.
39 *reſ.* 59. † Vbi comprobat ex eo etiam: nam de iure communi clerici poſſunt gaudere, & vti beneficio ſtatutorum, & priuilegiorum alicui vniuerſitati, vel certo generi perſonarum conceſſarum, vt patet in caſu textus *in cap. conſtitut.* 8. *de in integr. reſtitut.* & vt notauit Duardus, *vbi ſupra num.* 11. 14. 31. 33. 40. *&* 41. ac ſecundum hanc ſententiam interrogatus Diana à Sereniſſimo Principe Philliberto reſpondiſſe teſtatur & ſecundum eam determinatum fuiſſe, tunc. Et ita ſequor ex iam dictis; & quia in caſu propoſito fuiſſet tractare clericos, velut extraneos ab illa Republica indultata, & priuilegiata, ac per conſequens cederet tale ſtatutum in præiudicium clericorum, totiuſque ſtatus clericalis, & ſit clarior ex dictis *q. ſequenti à n.* 1. & patet ex dictis *infra q.* 52. *verſ. ad tertiam* ibi *de ſimili ſtatuto faciente mentionem de clericis.*

QVÆSTIO III.

An ſi Princeps in caſu particulari ſtatuat
per publicam ſcripturam, ne aliqui
debitores, inter quos nominat quendam
Sacerdotem, poſſint frui priuilegio,
quod habent ciuitates quædam,
vt qui ad eas confluunt habitationis
cauſa, non poſſint per quinquennium
ab eorum creditoribus conſtringi, tale
1 ſtatutum ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam; lex inualidans donationem
factam à patre filio Clerico, an ſit
contra immunitatem; ſtatutum præferens
in ſucceſſione agnatos cognitis,
an locum habeat in hæreditate Clerici;
ſtatutum laicorum prohibens generaliter
impreſſionem librorum, abſque illorum
licentia, an comprehendat Clericos; & de aliis: & an ſtatutum
prohibens alienationem in non ſubditos ſit contra libertatem Eccleſiſticam?

SVMMARIVM.

1 *Statutum factum à Principe per publicam ſcripturam in caſu particulari, ne aliqui debitores, inter quos nominat clericum quendam poſſint frui priuilegio, quod habent ciuitates quadam, vt qui ad eas confluunt habitationis cauſa, non poſſint per quinquennium ab eorum creditoribus conſtringi, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: & eo præcipuè, quia facit de Clerico mentionem, vt* n. 2. *& ſecurius quando procedit verbis imperatiuis* n. 3. *& fundamentis contraria ſententia ſatisfit*, n. 6. 7. 8. & 9.

4 *Statutum Principis reuocans Clericis, & Eccleſia beneficia, & priuilegia aliorum ſtatutorum, qualiter valet, vbi* num. 5. de *ſtatuto reuocante eleemoſynam ſingulis annis faciendam Eccleſia, vel Clerici alio ſtatuto.*

6 *Clericus fit deterioris conditionis, quoties Principis ſtatuto aufertur ei poteſtas fruendi priuilegio, quod à cæteris ciuibus non aufertur, ſecus ſi ab omnibus auferatur, &* num. 8.

7 *Statutum contra libertatem politici conuentus, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, vt* n. 9. *exemplificatur.*

10 *Bona patrimonialia laicorum, quare lege Regia prohibita ſunt erigi in Cappellanias collatiuas.*

11 *Donatio facta à Parentibus omnium bonorum alicui filio (vtpote Clerico) improbatur iure Regio, ſed quatenus dicitur*, n. 12. & 13.

13 *Lex ciuilis nequit præſumptionem inducere, vt alienatio facta Eccleſiam fieri videatur in fraudem fiſci, & tributorum.*

14 *Statutum præferens agnatos cognatis in ſucceſſione, verius eſt, quod non habeat locum in hæredita*

reditate Clerici, cum Clericu conſtituit heredem ab inteſtato decedentibus, vt num. 15. & 16. *& fundamentu contrariæ ſententiæ ſatisfit* n. 17. & 18.

17 *Vinculum iniectum ante Clericatum, in herede Clerico, non poteſt dici iniectum, niſi tempore mortis, quando Clericus ſucceſſio, & hereditas defertur.*

19 *Libri de iure Regio Hiſpaniæ, non debent imprimi impreſſoribus Hiſpanicis ſine licentia Ordinarij Eccleſiaſtici, vbi liber imprimendus præſentatur ex mandato ſuppremi Caſtellæ Conſilij, vbi de concertatione, & lite inter librarios, & impreſſores huius Regni hoc anno 1658. ſopita.*

20 *Epiſcopi ordinant, ne quis libros imprimere audeat ſine eorum licentia.*

21 *Imprimere poteſt Clericus libri compoſitor cum ſola licentia ordinarij Eccleſiaſtici abſque licentia Regia Principis in hoc ſtatuentis puncto exemplo declaratur* n. 22.

23 *Librorum impreſſio abſque licentia ordinarij; ideo procedit, vt prius expungantur errores hereticales, qui fortè poſſint in eis eſſe, cuius cognitio, vt Eccleſiaſtica, nequit ad laicum ſpectare.*

24 *Imprimere libros nulli licet, aut facere imprimi quo ſuus de rebus ſacris ſine nomine authoris, nec eos in futurum emere, aut apud ſe retinere, niſi primum examinati, probatique fuerint ab ordinario, & ſancta inquiſitione, & pœna anathematis ex concilio lateranenſi. Et de praxi* n. 30.

25 *Imprimere Regularis nequit ſine licentia ordinarij Eccleſiaſtici, & ſuorum ſuperiorum.*

26 *Imprimendi licentia debet dari in ſcriptis, & cum nomine authoris, vt falſitas euitetur &* num. 28.

27 *Audacius, & liberius qualibet proponuntur ſine nomine authoris.*

28 Nomen *ſufficis apponi alicuius collegij, aut vniuerſitatis in impreſſione librorum.*

29 *Librorum examinatio quæ debet eſſe iuxta Tridentinum, & ad quid.*

30 L. 32. tit. 7. lib. 1. recopilat.

31 *Leges Regias loquentes de licentia, ſeu prohibitione imprimendi libros, non obligat Eccleſiaſticos; & ſi manu Regia contra practicetur, vt* num. 33. *cum ſufficiat ſola ordinarij Eccleſiaſtici licentia; bonum eſt etiam, vt adſit Regia.*

32 *Epiſcopi ſtatuere poſſunt, vt libri compoſiti à Clericis, non aliter imprimantur, quam præmiſſis conditionibus legis ſæcularis.*

34 *Statutum prohibens alienationem bonorum in non ſubditos, verius eſt, vt nequeat Clericos obligare* à n. 35. & 40.

35 *Princeps poteſt prohibere ſubditis ſuis alienationem immobilium, ſed non in præiudicium Clericorum.*

36 *Perſonæ Eccleſiaſticæ magis exemptæ ſunt à poteſtate Principis ſæcularis, quam alienigenæ ſæculares.*

37 *Exempti exiſtentes in territorio, & Diœceſi, differunt ab exemptis extra territorium, vel Diœceſim &* n. 39.

38 *Perſona exempta in odioſis, & onerofis non veniunt appellatione vniuerſitatis, populi, & territorij, ſed veniunt in fauorabilibus.*

39 *Argumentum de exteris ad Clericos, fallax eſt in materia exemptionis.*

40 *Statutum, num ſit validum, non ſolùm quando prohibetur alienatio per contractum, ſed etiam per teſtamentum.*

AD primam difficultatis partem reſpondeo illud ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum ex dictis *in quæſtione præced.* & *ibi* ſub verſ. *ad quintam*; eſt enim contra illam ſtatutum, per quod tolluntur Clericis ea, quæ de iure communi illis competunt, vt docent Deeius, & Felinus, hic *in n.* 69. & ille *num.* 8. Mandellus de Alba *lib.* 1. *conſil.* 8. *num.* 3. & 10. & *conſ.* 164. *num.* 13. & ex Thelogis Filiucius *tom.* 1. *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 271. & Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 10. *quæſt.* 1. *num.* 56. ſed in noſtro caſu denegatur Clerico priuilegium, quod ſibi de iure communi competit; ergo tale ſtatutum oiit contra libertatem Eccleſiaſticam. 1

Præcipuè ſi conſideres quod ſtatutum prædi- 2
ctum facit ſpecificam mentionem de clerico, quia vt Doctores per textum noſtrum docent ſtatuta laicorum, etiam clericis fauorabilia, ſi de illis mentionem faciant, ſunt nulla, & contra libertatem Eccleſiaſticam, vt iam *d. q.* 2. dixi, & ex communi Doctorum ſententia reſoluunt Alexander *lib.* 2. *conſ.* 211. *num.* 2. & 6. Surdus *lib.* 2. *conſ.* 302. *num.* 13. Oddo *lib.* 2. *conſ.* 44. *n.* 3. Cioffus *lib.* 2. *conſ.* 81. *n.* 84. Plotus *conſ.* 93. *n.* 2. Cabalcanus *lib.* 3. *deciſ.* 33. *num.* 16. Decius *in cap. quæ in Eccleſiarum* 7. *ſupra hoc tit.* Diana *p.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 58.

Et hoc etiam ſecurius proceder, quando ſta- 3
tutum vtitur verbis imperatiuis dicens *mandamus*, & *mandat*. quod quidem verbum præſupponit iuriſdictionem, nam inducit præceptum, vt inter multos notant Salas *de legibus diſput.* 10. *ſect.* 9. *num.* 35. Bonacina etiam *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 7. § 4. *num.* 7. Vaſquez, Sanchez, & alij, quos ipſi referunt; ſed Princeps non habet iuriſdictionem in clericos, vt latè dixi *ſub tit. de iudiciis, & fore compet.* ergo nullus erit actus, & contra canonem 15. Bullæ cœnæ Domini, vbi prohibetur Principibus condere ſtatuta, & ordinationes ex quacumque cauſa contra clericos.

Nec valet dicere pro contraria ſententia quod 4
Princeps ex iuſta cauſa reuocat clericis priuilegium, ſeu Eccleſiæ conceſſum; ita vt nec tunc faciat contra libertatem Eccleſiaſticam, dummodo non ſit receptum à ſummo Pontifice, vt Decius aſſerit *in conſ.* 83. *num.* 4. & *conſ.* 265. *n.* 3. valere Principis ſtatutum, per quod elcri★is, & Eccleſiæ denegantur beneficia, & priuilegia aliorum ſtatutorum; quia reſpõdeo caſum iſtum eſſe diuerſum à noſtro, vt patet; imo, & neganda eſt abſolutè hæc ſententia per dicta *ſupra ſub* dicto verſ. *ad quintam* & de facto negauerunt Martha *de iuriſdictione p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 51. *n.* 6. & *ſequenti*, cum aliis Doctoribus ab eo relatis, & tenent Azorius *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *quæſt.* 4. cum aliis Genuenſ. *in pract. Eccleſiaſt. tricen.* 6. *quæſt.* 158. *num.* 2. Alterius *de cenſuris tom.* 3. *lib.* 5. *diſp.* 16. *dubio* 1. Fabius de Auna *lib.* 1. *conſil.* 86. *num.* 4. † Poſſet enim procedere illa ſententia, 5
quando v. g. Princeps reuocaret per ſtatutum eleemoſynam ſingulis annis faciẽdam Eccleſiæ,

vel clericis per alterum prius ſtatutum depoſitam reuocaret: in quo etiam caſu non eſt ſine dubio, vt colliges ex his, quæ dixi *in c. 2. de indiciis q. 15.*

6 Non inquam obſtant ſequentia, quod in caſu nempe, de quo eſt dubium clericis per illud ſtatutum, non efficitur deterioris conditionis, quàm laicus, cum priuilegium vtrique negatur; ſed tunc tantùm dicetur ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, nempe quando clerici efficiuntur deterioris conditionis, quàm laici, vt probant Riccius *in praxi tom. 3. reſ.* 207. *n. 7.* & Megala *in 3. p. lib. 3. c.* 10. *quæſt.* 10. *num.* 51. & 7 alij. † Nec doctrina Caietani, quatenus *in ſumma c. 31.* & Nauarri *in man. c.* 27. *num.* 11. dicentium ſtatutum contra libertatem politici, conuictus non eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed ſtatutum Principis, de quo nunc agimus, reſpicit tantùm libertatem politicam, nempe perſonam dicti clerici, non quatenus clericus eſt, ſed vt perſona politica, & Vaſſallos; ergo non 8 eſt contra libertatem Eccleſiaſticam † quia reſpondeo ad primum dicendo quod in noſtro caſu clericus etiam fit deterioris conditionis, eo quod aufertur ab eo poteſtas fruendi illo priuilegio, ſicut cæteri conciues; aliud enim videretur ſi ab omnibus priuilegium auferatur; & hoc debet reſpicere Diana reſpondens *d. p. 1. tract. 2. reſolut.* 58. verſiculo *ad tertium*, vbi aliter loquitur.

9 Ad ſecundum reſpondeo cum eodem, & cum Reginaldo *tom. 1. lib. 9. c. 24. ſect. 2. n.* 358. & cum aliis falſam eſſe ſententiam Caietani ex iam longè addictis *q. 1. & 2. & hic*, nam ex illa ſequeretur poſſe Principem ſtatuere, ne clerici quid emant, aut vendant, ne alterius operas conducant, ne apud aliquos faciant molere ſuum triticum, aut panem coquere, ne tranſeant per pontem, ne habitent in aliqua ciuitate, & ſimilia, quod dici non debet, vt ex nonnullis infra apparebit.

10 Ad ſecundam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ longè ſcribit Alphonſus de Narbona *in recop. l. 35. tit. 3. de los prelados*, quatenus multa expendit de titulo ad ordines, & donatione bonorum facta à patre filio pro ordinibus ſuſcipiendis, de quo nonnulla dixi *ſub c. 11. de temporibus ordin.* dum lex illa præcipit ne prælati compellant ordinandos, vt capellanias collatiuas fundent ex ſuis bonis, vt ad titulum earum ordinentur; eo quod illa bona mutata in capellaniam eximuntur à tributi Regis antea debitis, & in fraudem de quo dixi late infra *q. 44. in fine* vbi quomodo ſuſtineatur diſpoſitio illius legis Regiæ.

11 Ex qua diſpoſitione videtur quod bene in caſu noſtri dubij reſponderunt Azeuedos *in l. 11. lib. 5. tit. 10. recopilat.* Matienco *ibi gloſſa 5. n. 3.* Vaſquez *opuſculo de reſtit. c. 6. §. 1. dubio 2. n. 34.* dum negatiuè reſpondent, & Vaſquez ſic alloquitur *notandum eſt quod l. 11. tit. 10. lib. 5. recopilat. efficitur nulla ipſo iure donatio facta à parentibus omnium bonorum alicui filio exempto, vtpote clerico, quia præſumitur quod fiat in fraudem tributi Regij, & exiſtimo in conſcientia eſſe nullam donationem, nec id eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam: ita ille.*

12 Ego inquam exiſtimo vberius reſpondendum ex his, quæ dico *infra de donationibus*, vbi ago de quæſtione illa *donatio omnium bonorum an valeat.* Verum in praxi exiſtimo tenendum cum Vaſq. etſi aliter in hoc puncto poſſe dici ex doctrina Florez de Mena *variar. quæſt. lib. 2. q. 21. §. 2. num. 73.* vbi ſic aſſeruit *ſi abſque vlla fraude, & in caſibus à iure permiſſis aliquis feciſſet donationem omnium bonorum, vel maioris partis, & hoc probaretur, quod tunc etiam deberet liberari: nam illa lex non impedit homini libero liberam adminiſtrationem rerum ſuarum modo licito, & in caſibus à iure permiſſis, nec irritat ipſo iure dictam donationem, ſed ſolùm præſumit fraudulentam, & eam annullat ipſo iure ad effectum procedendi, & non ad alium, & amplius apparet quia lex illa dat licentiam donatori allegandi de ſuo iure; ad quid ergo (ait) ſeruiret illa licentia, ſi donatio ſemper, & quacumque via eſſet nulla? quia tali exiſtente quidquid allegaſſet, vel ab illo, vel ab ipſius bonis, poſſet fiſcus ſua tributa exigere, &c.*

13 Vnde potuerunt dicere nonnulli, quos approbat Diana *p. 3. tract. 2. reſ. 13.* quod nequeat ciuilis lex præſumptionem inducere, vt alienatio facta in Eccleſiam fieri videatur in fraudem fiſci, vel tributorum; & ob id eſſe validam; & quia præſumptio in illa lege non eſt iuris, & de iure, ac proinde nullitatem, eſſe præſumptam, & reuocabilem, comperta veritate, & non veram, & Diana putat contra Vaſquez, vt etiam ſi opinio negatiua eſſet ſequenda, talem donationem ſi non fieret in fraudem tributorum eſſe validam, non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo; & amplius notat quod dicta præſumptio non procedit ex ſola donatione, niſi cum donatione alia ſuſpicio, & Indicium appareret.

14 Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatutum præferens agnatos cognatis in ſucceſſione, locum habeat in hæreditate clerici; & de valore huius ſtatuti videtur fundamentalis ratio, quia huiuſmodi ſtatuta condita ſunt antea clericatum, & conſequenter iniecerint vinculum eo tempore, quo potuerunt quia tunc ſtatuentes poterant hoc facere, & ſic bona ligare, tanquam ſubiecta eorum iuriſdictioni, & poteſtati, maximè cum ipſi clerici vtantur beneficio huiuſmodi ſtatutorum, ſecundùm communem Doctorum ſententiam, de qua teſtantur Pariſios *conſ. 40. n. 20. lib. 3.* Tiraquell. *de iure primog. q. 44.* Gabriel. Sarra *in addition. ad Matthesilan. ſingulari* 110. in terminis idem Tiraquellus docet etiam *q. 45. num. 4.* Burſatus *conſ. 93. à num. 22.* & faciunt quæ latè *infra dixi ſub cap. pen. de foro compet. quæſt. 13. 14. 20. 21.* dum ibi habetur clericum hæredem laici conueniendum eſſe vbi defunctus debuit.

15 Sed prorſus dicendum exiſtimo ex regula textus noſtri nullo modo tale ſtatutum valere, ex eo validiori fundamento, quia ſtatutum, de quo agitur hic diſponit de perſonis clericorum, & de bonis eorum, ſed neutrum poſſe videtur, quia nec res, nec perſonæ ſubiectæ ſunt iuriſdictioni laicorum, vt notant Doctores *hic* communiter ex textu noſtro: ergo. Deinde quia, vt docent relati à Burſato negatiuam docentes ſententiam *d. conſ. 93. n.* 16. vbi poſt Decium *n. 53. hic* dixit communem hanc, clerici ſunt exempti à iuriſdictione ſæcularium, vt notum eſt; ergo huiuſmodi ſtatutum clericos non comprehendit ex defectu poteſtatis; & ſic non poſſit ligare clericum, & eius bona, conſtituereque ei hæredem contra ius commune: & hanc ſententiam

fuit

fuit amplexus Senatus Mantuanus, teſte Surdo,
*deciſ.*20. & ſequitur Faquineus *lib.* 12. *controuer-*
ſiar. c. 29. vbi amplius probat dicens illud ſta-
tutum diſpoere de perſonis, quia clericis ab
inteſtato decedentibus], decernit, & conſtituit
16 hæredem † imo, & diſponete de boois, quia
ſtatutum illud vult bona deuenire ad certas per-
ſonas; & ſic in effectu ligat clericos, & eorum
bona; quod cum fieri non poſſit ſpeciali con-
ſtitutione, nec etiam fieri poſſe ait per genera-
lem, cum nunquam io generali diſpoſitione ve-
niant ea, quæ ipecialiter fieri non poſſunt *ex l.*1.
vbi notat Decius *in primo notab. ff. de officio eius.*
Er hanc etiam tenet ſententiam *in c. quod cleri-*
ci 9. de foro competenti.

17 Vnde non obſtat fundamentum affitmatiuæ
ſententiæ, cui ſatis reſpondetur ex iam longè
adductis *in* 1. *&* 2. *quæſtione, & hic.* Nec quod
dicitur de vinculo ante clericatum, quia non
poteſt dici vioculum iniectum, niſi tempore
mortis, quando clericis ſucceſſio, & hæreditas
defertur vt late conſiderat, & deducit Surdus *d.*
18 *deciſ.*20. Faquin. *ſup. d. c.* 29. *lib.*12. *in fine.* † Vbi
dicit quod non obſtar vt clerici poſſint vti be-
neficio huiuſmodi ſtatuti, quia ſtatnta laico-
rum, quatenus fauent clericis, eos comprehen-
dere dicuntur, quatenus verò liganr eos abſque
fauore, & vtilitate eorum, nihil valeant ex de-
fectu poteſtatis; imo ſi rectè aduertas ex textu
noſtro, & vt dixi etiam ſi fauorabilia ſint cleri-
cis, eos non obligent; & quod adduxi in con-
firmationem ptimæ ſententiæ ex *d. q.*13.14.20.
21. *c. fin. de foro*, ooo facit, quia ille caſus concur-
rit cum noſtro, vt ex eo patet.

19 Ad quartam quæſtionis partem, quod praxis
in Hiſpania noſtra docet legibus Regiis 23. 24.
32.33. *tit.* 7. *lib.* 1. *recopil.* eſt nempe, vt libri non
vt libri non imprimantur ab Impreſſoribus
Hiſpanis ſine liceotia ordinarij Eccleſiaſtici,
vbi liber imprimeodus præſentatur; & itidem
Regiâ licentiâ poſt librum viſum ex mandato
conſilij ſupremi Caſtellæ ab aliquo Doctore,
ſeu Magiſtro de eius licentia, & commiſſione.
Si enim impreſſio libri Doctoris Hiſpauici fiat
extra Regna, vt Galliæ, Romæ, aut alibi, tunc
ſufficere, certum eſt, liceotiam Principis, ſeu
ordinatij deſtinati ibi ad eam præſtandam; &
poſtea vt poſſint libri DD. ſua opera Typis man-
dantis vēdi intta hęc Regna, ſolet libri impreſſi
fieri præſentatio corā Dominis conſiliariis dicti
conſilij ſupremi Caſtellæ, quibus ſingulis ſolet
condonari vnus liber, & permittunt publicam
apud librarios venditionem; & ſic à peritis ac-
cepi, dum mitterem tomos imprimendos Lug-
dunum Franciæ (qui dum hæc ſcribo maior
eorum pars eſt Typis mandata) Imo hic matriti
Lis ſcripta eſt antiqua inter librarios, & impreſ-
ſores pretendentes iſti vt libri Auctorum huius
Regni imprimerentur in Hiſpania qui ſic obti-
nentes in prima inſtantia io ſecunda declaratur,
non impediri vt D.D. Hiſpani imprimant extra
hæc Regna cum licentia conſilij proximè relata
ita in menſe Aprilis anni 1658. quo modificatæ
fuerunt aliæ duæ declarationes dicti conſilij
menſis Octobris 1655. & 7. Martij 1658. in qua
nunc dicitur quod præcedat dicta permiſſio
conſilij & quod vt poſſit vendi in his regnis de-
beat etiam cum permiſſione & taxa eiuſdem
conſilij eſſe. Agitur hoc ſuppoſito ad difficul-
tatem videtur reſpondendum vt nullus, etiam
clericus queat audere ad impreſſionem in his
Regnis Hiſpaniæ faciendam ſiue extra Regna
abſque licentia Regis, ſeu conſilij eius ſupremi
Caſtellæ. † Et confirmatur quia Epiſcopi ordi- 20
nantne quis libros Imprimere audeat ſine eo-
rum liceutia; quâ ſane ordinatione non ſolùm
ſæculares exempti comprehenduntur; ergo &
Princeps ſæcularis poterit ſtatuere, obligando
non ſolùm laicos, ſed etiam clericos exemptos,
vt conſeruetur æqualitas iuxta textum *in l. fin. C.*
de fructibus, & litium expenſis.

Nihilominus ex latè dictis, & dicendis *in* 21
puncto iuris exiſtimo, vt habita licentia ordina-
rij Eccleſiaſtici, poſſit clericus libri compoſitor,
eum iurè imprimere, abſque eo, quod ligetur le-
ge Regia in hoc puncto ſtatuentis: ſic ex do-
ctrina textus noſtri docent Diana *part.*4. *tract.*1.
*reſ.*60. ante eum Aloyſius Bariola omnino le-
gendus *conſ.*34. *per totum*, plura fundamenta ad-
ducens, & pro contraria parte adductis reſpoo-
dens, ex eo quia ſtatutum vires accipit, & acqui-
rit à poteſtate ſtatuentium *ex l. fin. ff. de iuriſdic.*
omnium iudicum, & c. à nobis de ſententia excom-
munic. ſed ſæculares ſupra Eccleſiaſticos nullam
habent iuriſdictionem, & facultatem, iuxta repe-
tita, & repetenda ex textu noſtro ergo.

Et confirmatur quia ſi v.g. clericus vellet im- 22
primere librum io ſummam D. Thomæ, vel in
Bullam cænæ, ſi poteſtas ſæcularis velit in vim
ſui ſtatuti facultatem illum imprimendi conce-
dere, id aliud non eſſet, quam in cauſis ſpiritua-
libus, & Eccleſiaſticis, ad ipſius fotum, non mo-
do indirectè, ſed directè habere, ſed hoc eſt con-
tra canonem 15. Bullæ cænæ ergo, &c. † Deinde 23
quia ſi cauſam quæramus quare librorum im-
primendorum licentia prærequiratur, ea nempe
vnica videtur, vt expurgentur ab erroribus hæ-
reticalibus, & contra fidem qui poſſunt Inter-
miſceri: quo fit vt in reuiſione ſua quilibet man-
datarius Doctor, ſiue Magiſter ad id nominatus
per ordinarium Eccleſiaſticum, ſiue Principem
ſoleat dicere, cum fauet libro reuiſo à ſe Di-
gnum eſſe, vt Typis mandetur, propter ſanam
eius doctrinam, & legentibus, atque docentibus
vtilem; & quia nihil impium contra fidem Ca-
tholicam, & abſonum, ſeu offeoſiuum piarum
aurium continet. Et hæc ptaxis etiam continua-
tur, non ſolùm reſpectu libri continentis do-
ctrinam ſpiritualem, ſed etiam profanam, vt in
principio ſingulorum librorum impreſſorum
videmus; ergo cum cauſa quare reuidendus li-
ber mandatur, ſit ne hæreſi aliqua, ſiue ſuſpicio-
ne iouoluatur; ſequitur vt licentia ad libros
imptimendos ſufficiat de iure, vt data ſir ab or-
dinario Eccleſiaſtico, non ſolùm reſpectu clerici
componentis, ſed etiam laici imprimere vo-
lentis.

Vlterius comprobatur ex doctrina concilij 24
lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. *de impreſſione*
librorum, vt ſtatutum fuit, vt nulli liceat imprime-
re, vel imprimi facere libros quoſuis de rebus
ſacris ſine nomine Authoris nec illos in futu-
rum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi pri-
mum examinati, probatique fuerint ab ordina-
rio, & ſancta inquiſitione ſub pœna anathematis
amiſſionis librorum, & pecuniæ; & Hieronymus Rodericus *in compendio quæſtionum regula-*
*rium reſ.*89. *n.*1. ait quod dictum concilium late-
ranenſe, quantùm ad licentiam ordinarij confir-
matum eſt per tridentinam ſynodum ſub eiſdem
pœnis

pœnis pecuniæ, & anathematis, vt patet *ſeſſ.4.*
25 *de editione librorum.* † Vbi addit quod regulares
vltra prædictam licentiam ordinarij, debeant
illam etiam habere à ſuis ſuperioribus recogni-
tis per eos libris iuxta formam ſuarum ordina-
26 tionum; alia addens contra impreſſores † &
quod talis licentia debeat ab ordinario in ſcri-
ptis porrigi; & quod nullus liber imprimatur
ſine nomine Authoris, propter imminens peri-
culum falſitatis, fraudis, aut doli, quod in ſi-
milibus libris anonimis plerumque latere ſolet.
27 † Cum ſub incognita facie quælibet liberius,
audaciuſque proponantur, vt aduertit Stepha-
nus Vueyms *in conſtitutiones 24. ex iure antiquo
deſumptas*, & per concilium Trid. innouatas
28 *num.12.pag.182.* Barboſa *in dict. ſeſſ.4. Trident.* †
Vbi cum illo *num.4.* & cùm Axorio *inſtit. moral.
part.1.lib.8. cap.17. q.3.* aſſerit ſufficere ſi impo-
natur nomen alicuius Collegij, ſeu vniuerſitatis,
quia iam tunc ſubintelligitur author certus.
29 Etenim per Trid. *ibi* in verſ. *vt probanda pro-
bentur, & reprobentur improbanda*, videtur etiam
confirmari noſtra doctrina, ſuper quibus verbis
etiam adducunt Stephan. Vueyms *d. conſtit 24.
num.8. pag. 181. in fine* Barboſa *d. ſeſſ.4. ſub n.6.*
quod in examinatione librorum debet diligens,
ac diſcreta adhiberi obſeruatio, vt illa, quæ fidei
Catholicæ, aut pietati, morumque honeſtati
aliquo modo ſunt contraria examinentur, & ex-
purgentur, eaque admittantur, ſeu probentur,
quæ publico bono, ac religioni potiſſimum
Chriſtianæ poſſint eſſe vtilia, aut officioſa; vides
ergo ex his cauſam reuiſionis librorum eſſe ſpi-
ritualem; igitur debes conſiderare de iure, vt re-
ſpectu impreſſionis librorum clerici non obli-
get ſtatutum laicorum ex iam adductis.
30 Et licet *d.l.32.tit.7.lib.1. recopil.* caueatur, vt
ſine licentia nequeant imprimi libri Regnico-
larum extra Regnum, nec introduci à foris ſine
ea ſub pœnis *ibi* contentis: vſu tamen receptum
eſt, vt abſque illa prima licentia imprimantur, vt
quotidie practicatur; non verò libri ſic impreſſi
introducentur, ac vendentur in his Regnis
abſque licentia Regia, conſilij ſupremi, iuxta
diſpoſitum in ipſis legibus Regiis: & Hiero-
nymus Rodriguez *ſupra*, & cum eo Barboſa *in
d.ſeſſ.4.Trid.n.3.in fine*, & Azor. *inſtit.moral.p.1.
lib.8.c.17. q.1.* docent in Portugalia ſeruari di-
ctum decretum concilij lateranenſ. & in Re-
gnis Caſtellæ vſu receptum eſſe, vt ſufficiat li-
centia ſupremi conſilij iuxta legem Regiam, &
de quacumque ſcriptura reſoluit idem Axor. *ſu-
pra q.2.* ad quod leges *d.leg.31. d.tit.7.lib.1.recop.*
dixi aliquid *in c.2.de iudicus q.26.n.8.* vbi an Re-
ges ſint executores concilij Tridentini.
31 Igitur quantumuis legibus Regiis caueatur,
vt dictum eſt ex illis appareat aduersùs qua-
ſcumque perſonas cuiuſlibet conditionis, qui-
bus aduersùs contra facientes videatur poſſe
procedi; hoc inquam exiſtimo procedere tan-
tùm manu Regia, non inquam de iure: nam vt
diximus ex textu noſtro, & aliis illæ leges Re-
giæ nequeunt clericos obligare, ex quo libri ab
ipſis compoſiti impreſſi fuerint, habita licentia
ordinarij, vel ipſius, qui cupit eos Typis man-
dari, uel illius loci, vbi imprimuntur; etſi in
praxi in ſimul opponatur licentia Regia, quod
eſt iuſtiſſimum, etiam in libris compoſitis per
clericos, ſed non neceſſaria, ita vt aliàs contra-
ueniens legibus, & ſtatutis Regiis, & laico-
rum incurrat in pœnis in illis appoſitis per
dicta.
Ex quo benè Bariola *d. conſ.34.* Diana *d.p.4.* 32
tract.1. reſ.60. in fine reſoluunt quod etſi potuiſ-
ſent Epiſcopi ſtatuere vt nullus clericus impri-
mat libros ſine licentia laicorum ſtatuentium
ex doctrina *d. leg. fin. C. de fructibus & litium
expenſis*, vt conſeruetur æqualitas, id, inquam
potuiſſe facere ad finem ſpiritualem, & ſæcula-
res propriæ Diæceſis ligando ex dicto concilio
lateranenſi *ſeſſ.10.* item *ex dict. Trid. ſeſſ.4.* tum
ex Bullis Apoſtolicis, & decretis Cardinalium:
& ſic non eſſe attendendam inæqualitatis ratio-
nem. Et addunt relati quod in tali caſu Epiſcopi
habent poteſtatem ligandi laicos (& poteſt
comprobari ex his, quæ dixi *ſub cap.nouit.13.de
iudicius*, vbi latè adduxi poſſe iudices Eccleſiaſti-
cos procedere contra laicos in materia peccati,
& rei ſpiritualis) non autem è contra laici li-
gandi clericos, etiam ſi tale ſtatutum feratur ob
bonum publicum quia vtilitas publica non
confert iuriſdictionem Principi laico in perſo-
nas Eccleſiaſticas vt ſæpè dictum eſt.
Ex his ergo bene viſum eſt, vt licet conſilium 33
Caſtellæ ſupremum præciperet mulctari D. Ioan-
nem Palafox, & Mendoça Epiſcopum Axo-
menſem; eo quod Typis mandaret quandam
allegationem ſuam pro libertate Eccleſiaſtica
in cauſa tributorum Regia ſchedula impoſito-
rum in menſe Iulij 1656. exiſtimo potius de fa-
cto œconomicè, quàm de iure proceſſiſſe, con-
ſideratis præcipue quæ latiſſime dico *infra q.13.
& 14.* & de hoc audiui ſic factum in menſe No-
uemb. 1656. & poſt hæc vide inter minus age-
re de dubio Thomas del Bene *de communic. p.1.
c.8.dubit.18.* breuiter agens.
Ad quintam quæſtionis partem, an ſtatutum 34
prohibens alienationem bonorum in non ſub-
ditos, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam; &
videtur negatiuè reſpondendum; tum quia il-
lud ſtatutum nihil ſpecificando de clericis eo-
rum immunitatem non infringit, nec tale ſtatu-
tum nullam videatur iniuriam inferre non ſub-
ditis; & ſic nec perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ
ſibi illatam iniuriam hac prohibitione conqueri
poterunt, cum exempti exteris æquiparentur ex
Ioanne Andrea *in cap.2. hoc tit. lib. 6.* & faciunt
nonnulla, quæ retuli *ſupra ſub quæſt. 2. verſ. ad
quintam*; & quæ docent Couarruuias *in regula
poſſeſſor. in 2. part.§. 4. n.8.* Tiraquell. cum mul-
tis *de reſtit gloſſa 13.num. 5.* & alij relati à Marta
infra referendo ex regula textus *in cap.conſtitutus
de in integ. reſtit.* dicentes eſſe valida ſtatuta, ne
immobilia alienentur in extraneos, ſed non li-
gare clericos. Et quia tale ſtatutum ligat res,
non perſonas.
Tamen ex iam longè actis reſpondendum eſt 35
tale ſtatutum eſſe contra libertatem clerico-
rum. Tum quia licet Princeps poſſit prohibere
ſuis ſubditis immobilium alienationem *ex l. ſi
in emptione ff. de contrahenda emptione, & ex l. de
policitationibus in fine ff. de policitationibus*: tamen
talis prohibitio non procedit in præiudicium
clericorum, & Eccleſiarum, nam tunc non vale-
bit *per textum in cap. fin. de immunitate Eccleſ.
lib 6.* Collegium Bononienſ. pro libertate Ec-
cleſiaſt *reſponſ. num.14.* Vgolinus in reſponſo
ad iuris conſ. gymnaſij Patauini *c. 6. n.8.& ſeq.*
Maynard. *de priuilegiis Eccleſiæ p.2.art.22.n.67.*
Secundo nam ſi ſtatutum, de quo hic lo- 36
quimur

quimur, comprehenderet perſonas Eccleſiaſticas, ſine dubio eſſet contra immunitatem Eccleſiaſticam ex regula textus noſtri. Et quia perſonæ Eccleſiaſticæ magis exemptæ ſunt a poteſtate Principis ſæcularis, quam alienigenæ ſæculares cum hi conſuetudine poſſint prorogare iuriſdictionem iudicis laici *ex l. 1. Cod. de iuriſd. omnium iudic.* argumento eorum, quæ de proroganda iuriſdictione latè dixi *in c. ſignificaſti 18. de foro compet.* illæ autem minimè per textum *in c. ſi diligenti de foro compet.* & quæ *ibi*, & *alibi* latè dixi, propter incapacitatem iudicum laicorum, reſpectu Eccleſiarum, iuxta adducta *in cap. 2. in c. nouit 13. c. qualiter 17. c. cum non ab homine 10. & aliis in iuribus de iudic. & in aliis de foro competenti*; ergo magis clerici læduntur ſi lege laica obligentur, quam alienigenæ, & non ſubditi laici, quia ſtatuens reſpectu iſtorum, eſt tantùm incompetens; eſt enim magna differentia inter incompetentiam, & incapacitatem iudicum, vt patet ex longè dictis in iuribus relatis.

37 Tertio quia magnum eſt diſcrimen inter exemptos etiam in territorio, vel Diœceſi exiſtentes, & alios exiſtentes extra territorium, vel Diœceſim: nam illi, etſi non ſint de Diœceſi, ſunt tamen in Diœceſi; hi tamen nec ſunt in Diœceſi, nec de Diœceſi; quod etiam eodem modo dicendum eſt quoad territorium, vt patet

38 ex Felino *in c. graue n. 2. de officio ordinarij*. † Indeque ſentiunt Doctores perſonas exemptas, in odioſis, & oneroſis, non venire appellatione vniuerſitatis, populi, & territorij; venire tamen in fauorabilibus, vt docet Felinus *in c. Rodulphus de reſcriptis*, vbi dico aliqua; & quod eadem diſtinctio quoad clericos ſit adhibenda, qui cum ſint pars Reipublicæ *ex l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſtitia*, & iure veniunt appellatione populi in fauorabilibus, ſecus in odioſis, vt notant Abbas *hic*, Felin. *n. 34.* Decius *n. 10.*

39 Quare meritò aſſerit Riminaldus *conſ. 11. n. 101. vol. 2.* fallax eſſe argumentum in hac materia de exteris ad clericos: & ſic ſentio cum Maynardo, & aliis penes ipſum *de priuileg. Eccleſ. part. 2. art. 22. dict. num 21. & ſequent.* Franciſcus Fagnano, videndus *in reſponſo pro cenſuris Pauli 5. p. 3. fol. 75.*

40 Et ſecundùm hæc ſunt reſoluenda, quæ tractat longe Marta videndus, dum agit de quæſtione illa *cent. 2. part. 4. caſu 6.* an ſtatutum, ne alienentur immobilia in extraneos, comprehendat clericos: & contra plures etiam cum multis longè videndus probat, vt illos non comprehendat *ibi à num. 16.* quantumuis tale ſtatutum ſit validum *ex l. 1. Cod. ne lic. habitat. Metrop. lib. 11.* non ſolum quando prohibetur alienatio per contractum, ſed etiam per teſtamentum. Et quia ipſe longè agit non repeto, tenent D.D. *hic* Felinus *num. 61.* allegat multos Tiraquellus *poſt leg. conunb. gloſſa 8. num. 172.* & idem Marta *à num. 31.* ſatisfacit dicendò quod etſi ſtatuta ſint concepta in rem, ſed res erat affecta antea iuri communi, quo permittitur Dominium transferri in Eccleſias *l. vt inter C. de ſacroſanct. Eccleſiis.*

QVÆSTIO IV.

An ſtatutum Principis ſæcularis pro obligandis Epiſcopis ad reſidentiam in ſuis Epiſcopatibus, ſit validum. An ſtatutum factum, vt vicini eant ad molendum triticum ad propria molendina ciuitatis, aut populi, queat præiudicare molendinis clericorum, & Eccleſiarum. An facto præconio per laicum contra omnes, ad aliqua onera teneantur clerici & quid de edictis ad comparendum?

SVMMARIVM.

1 *Reges Hiſpaniæ, cæterique Principes Chriſtiani ſunt Protectores Concilij Tridentini, non poteſtate, ſed officio admonendo, vt* num. 3.

2 *Reſidere in ſuis Epiſcopatibus, nequeunt compellere Reges Epiſcopos abſentes ab illis, vltra tempus ſibi datum abſentiæ; item nec Parochos ſed quid facient* n. 3.

3 *Reges poſſunt monere Romanum Pontificem, vt curet diſciplinam Eccleſiaſticam ab Epiſcopis ſeruari.*

4 *Statutum factum aduerſus Molendinos, aut Furnos Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, eſt nullum contra Aymon; etſi cauſa publicæ vtilitatis valeat iuxta dictum* num. 6. 7. 8. & 9.

10 *Præconia facta per ſæculares non comprehendunt clericos, niſi ab Eccleſia recepta eſſent, & etiamſi prædicta concernant politicam ciuitatis: vbi de quadam praxi introducta à ſæculari ſimul cum Eccleſiaſtico* n. 11.

12 *Statuta pœnalia in libertatem Eccleſiæ implicita, ſiue explicita non ſuſtinentur.*

13 *Edicta monentia ad comparendum quemcunque coram iudice ſæculari, ſi ſua patauerit intereſſe, nullo modo obligant Eccleſiaſticos; quia iuriſdictio laicorum non eſt poſſibilis in clericos, niſi iſti ſint rei voluntarij, vbi, &* n. 14.

AD primam quæſtionis partem videtur affirmatiuè reſpondendum, eo quod iuxta Concil. Trid. Reges Hiſpaniæ, cæterique Principes Chriſtiani ſunt protectores Trid. Concil. vt latè tradunt 1 Salgadus *de Regia protectione part. 1. cap. 1. præludio 2. num. 73.* Paz *in pract. tom. 2. præludio vltim. num. 10.* Zeuallos *in practicis quæſt 897. num. 120.* Henriquez *de Pontificis Claue lib. 2. part. 15. poſt princ. §. 1. in gloſſa littera D. & cap. 20. gloſſa fi. 1.* Carraſcus *in interpret. aliquarum legum Regni cap. 9. §. 4. num. 18.* Azeuedus *in l. 2. verſ. ſeptimo* conſequenter *titul. 6. lib. 1. recopil.* Narbona *in l. 59. gloſſa 2. à principio, & num. 4. tit. 4. & l. 81. gloſſa vnica num. 3. tit. 5. lib. 2. recop.* ergo & poterunt facere vt Epiſcopi non reſidentes in ſuis Epiſcopatibus vltra tempus ſibi de iure permiſſum, obligentur reſidere: & in terminis

docet

docet Hortiz. *in ſumma c.9. num.3.* vbi *pueden los*
Reyes haçerque los Obiſpos y curas reſidan.
2 Adhuc verò dicendumeſt illos ad reſidentias
non poſſe obligare, quantumuis abſint Epiſco-
pi à ſuis Epiſcopatibus, & Parochi à ſuis Paro-
chiis ex ea iam repetita ratione, quia laici in
clericos poteſtatem, & iuriſdictionem non ha-
bent; & ob id iuxta textum noſtrum nec Reges
aliquid ſtatuere, quare ſic tenet Azot. *part2.*
lib.11.c.7. in verbis ſequentibus *ſi quæras an Re-*
gum ſit prohibere, vel curare, ne Epiſcopi abſint à
ſuis Eccleſiis vltra tempus canonico iure conſtitutum,
ne item Eccleſiarum bona deſignent, nec decimas
fructuum, præterquam conſuetas exigant. Et reſpon-
det hæc & alia ſimilia Regum oon eſſe ex addu-
cta ratione, docent etiam Diana *part. 3. tract.*
reſ. 42. Filiucius *tom.2. tract.28.part.2.c.9.n.136.*
3 † Solum enim admittunt poſſe, Reges monere
Romanum Pontificem, vt curet diſciplinam
Eccleſiaſticam ab Epiſcopis ſeruari, & in id ex-
pendo Doctores relatos dicentes Reges eſſe
concilij Trid. protectores intelligendos fore,
nec aliud percipies *ex c.20. ſeſſ.25. de reforma-*
tione in verſ. *proptereaque admonet Imperatores Re-*
ges Reipublicæ, Principes, & omnes, &c. Vbi Bar-
boſa *num.15.* quatenus per ea dicunt eſſe prote-
ctores; ad id nempe vt curent non poteſtate,
ſed officio admonendo ſuperiorem Papam, &
alios Prælatos, vt obligent ſubditos ad reſi-
deudum ſingulos, iuxta propriam obligationem
reſidendi.
4 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum
de molendinis præiudicet clericis, breuiter po-
teris reſpondere, ſuppoſitis quæ *ſuprà dixi in c.*
cum omnes 6. hoc tit.q.1. verſ. *ad ſecundam*; oon
enim tale ſtatutum poteſt præiodicare Eccleſiæ
aut clericorum molendiois: ſic Couarruuias *in*
regula poſſeſſor. p. 2. §. 4. ſub num.8. & verſ.2. di-
cens quod etſi prædictum ſtatutum ſit validum,
quod negat etiam io caſu, de quo in dicto verſ.
ad ſecundam, ſed aduersùs Eccleſiarum molen-
dina, & furnos nullo modo ex regula textus oo-
ſtri, vbi Panormit. *num. 31. & textus in c. fin. de*
immunitate Eccleſ. lib. 6. quo excommunicantur
laici ſtatuentes, & prohibentes cootractus em-
ptionis, & venditionis inter ſubditos eorum
iuriſdictioni, & perſonas Eccleſiaſticas. Ex qua
deciſione probetur ſtatutom illud dici contra-
rium libertati, quo aufertur, & tollitur ab Ec-
cleſiis vel clericis id, quod iure communi om-
nibus eſt libere conceſſum; quemadmodum
adnotarunt Anton. Imola, & alij, præſertim
Felinus *hîc num.29.* Decius *col. 2.* Rochus *in cap.*
5 *vltimo de conſuet. fol. paruo* 47. † Et in terminis
de molendinis, & furnis docent Calderinus in-
ter Ancharran. *conſ. 12.* & Ancharran. *conſ.13.*
quo in loco refertur Collegij Bononienſis re-
ſponſio idem Ancharranus *conſ.155. & in cap.1.*
hoc tit. quæſt.11. Alexander *conſ. 232. lib.2. n. 10.*
Iaſon optimè *in l. quominus ff de fluminibus q. 25.*
vbi *num. 156.* ſcribit hanc opinionem commu-
nem eſſe, Boërius *deciſ.125.* Ripa *lib.1. reſponſ.*
c.11. Socinus *conſ.172. lib.2. col. 3.* Iaſon *in l.*
ciuitas col.4. ff. ſi certum petatur, Ioannes Baptiſtas
de ſancto Seuerino *in l. omnes col.36. ff. de iuſtitia, &*
iure † Nec obſtat Ayman Sauill. qui *in tractatu de*
6 *antiquo tempore 4. p.c. circa præmiſſa num.* 17. co-
natus ſit probare *in dicto c. fin. de immunit. lib. 6.*
ſtatutum iſtud de molendinis non eſſe contra
libertatem Eccleſiaſticam, eo quod Eccleſia
non habet iure communi priuilegiom cogendi
quemquam ad eius molendina, triticum mo-
lendum adducere, ſed liberum eſſe cuique eum
acceſſum, eaque ratione potius ſecondùm eum
tolli libertatem ſtatuto illo laicis, quam Eccle-
ſiæ † ſed reſpondetur manifeſta Aymon falli, 7
vt manifeſtè apparet *ex deciſ. dict. c. fin. de immu-*
nit. vbi decidit Pontifex libertatem Eccleſiaſti-
cam tolli, ac diminui, ſi laicis prohibeantur cum
clericis contrahere commercia, & permutatio-
nes inire; & tamen liberum erat laicis hæc com-
merciacum tractare: qua ratione Couarruuias *in*
dicto §. 4. regula poſſeſſor. ſub num. 8. ait non ſa-
tis fuiſſe reſponſum *deciſ. dict. cap. fin.* ſic do-
cent alij ex doctrina textus noſtri, & compro-
batur ex elegenti deciſ. Thom. Grammatici 100.
de vino ſuper qua *infra dico.*
Sed videtur vt ex his, quæ in hoc caſo dicta 8
ſunt in caſu, quo iuxta tempòris, & publici ſta-
tus conditionem regimioi publico, & ipſi com-
munitati, cuius pars ipſe clericus, maximè con-
ueniat hoc ſtatutum, ſitque omnibus laicis, &
clericis vtile, non propter redditus maiores
ipſios communitatis, ſed aliam ob cauſam, quæ
ad voiuerſum hominum illius ſocietatis conui-
ctum ſpectet; & fortaſſis ait Couarruuias *in di-*
ct. §. 4. verſ. *tertio* ſub *num.8. in dict. regula poſſeſſor.*
hoc ſtatutum admittendum fore etiam in præ-
iudicium Eccleſiarum habentium molendina,
cum conueniat iſta fieri, ne illa ciuitas graue de-
trimentum omnibus in vniuerſus nocens pa-
tiatur, dicens probari poſſe ex Bartolo *in l. cun-*
ctos populos C. de ſumma trinitate, & fide Catho-
lica, cuius deciſio, licet communiter ſit impro-
bata, in hoc inquam caſu ob promiſcuam, & to-
tius Reipublicæ communitatem defendi com-
mode poſſe, vt tradit late Felinus *hîc n.83.* & ite-
rum comprobat Couaruuias cum aliis ex caſu
adductis *quæſt. 3.* ſub verſ. *ad quintam.* † Ta- 9
men ago abundè exiſtimo reſpondendum do-
ctrinæ huius caſus, & aliorum, in quibus inter-
uenit vtilitas omnium, & cauſa publica: tunc
reuera clericos obligari, non ex vi ſtatuti laico-
rum, ſed ex naturali ratione; vel quia tale ſtatu-
rum approbatur à Pontifice, ratione commoni
boni; & ſic apparere, dum de reprobatione non
pateat, iuxta doctrinam, quam latè *explicaui q. 1.*
& melius *q. 2. à n.1.*
Ad tertiam quæſtionis partem, an facto præ- 10
conio per laicum contra omnes teneantur cle-
rici ad aliqua onera. In quo puncto reſpondeo
præcooia facta per ſæcolarem non comprehen-
dere clericos, & ſic ipſos nihil teneri agere, nec
debere de talibus præconiis curare, quia niſi in
præconiis de eis fiat mentio, ſunt ac ſi non fuiſ-
ſent facta: & ſic nec teneant per talia præconia
reſpectu clericorum: & ſic Ripol. *lib.1. variar.*
c.n.87. & 88. dixit cauſam de qua *ibi* agitandam
fuiſſe in curia ſæculari; eo quod tantùm perti-
nebat ad laicos, & licet videatur aliter ſentire,
nempe quia illa præconia, ex quo non facerent
mentionem de clericis, illos obligare. Tamen
in hoc caſu vltra Ripol. exiſtimo, ex iam latè
actis illis præconiis clericos non obligari,
quemadmodum, vt ſæpe dixi non obligantur
ſtatutis laicorum, niſi recepta fuerint ab Eccleſia.
Et licet idem Ripol. *num. 188. & 189.* dicat
quod prædicta præconia concernont politicam
ciuitatis, veluti circa vicos, plateas, & alia ſimi- 11
lia comprahendant clericos, poſſeque coodem-
nati

nari per eos officiales ſeculares, ad quos ſimilis ciuitatis cura pertinebit, dummodo executio fiat cum aſſiſtentia officialis curiæ Eccleſiaſticæ in rebus Clericorum; ſic vt ſi Clerici firmauerint ius in curia Eccleſiaſtica, & firmata fuerit inter eam, & ſæcularem, contentio ſoleat declarari non eſſe locum firmæ iuris per Clericos factæ in curia Eccleſiaſtica, ſed cauſam eſſe tractandam in curia ſæculari; executionem vero faciendam cum aſſiſtentia officialis Eccleſiaſtici; & ſic fuerit declaratum per Cancellariam Manegat. 26. Nouemb. 1583. & in alia de Girona 29.Ianuar.1588.

12 Tamen tenera idem dicendum eſt ex longè actis, & *infra* dicendis de ſtatutis pœnalibus aduerſùs libertatem Eccleſiæ, aut Clericorum explicitis, ſiue implicitis: & applicabis aliqua, quæ dico *infra ſub cap.17. de iudiciis quæſtione ſeptima.*

13 Ad quartam quæſtionis partem quid de edictis verbi gratia monentibus quemcumque ad comparendum coram iudice laico ſi ſua putaueris intereſſe; & dicendum eſt talia edicta monentia, Clericos non obligare ad comparendum, quia Clerici nullo modo queunt citari per iudicem laicum *cap. ſi iudex laicus de ſententia excommunic. lib.*6. non enim iuriſdictio laicorum poſſibilis eſt in Clericos *ex cap. ſi diligenti de foro comp. cap. nullus iudicum* 11. *quæſt.*1. & quamuis Bald. *in l. teſtamenta num.*4. *Cod.de teſtam.* & *ibi* Caſtrenſis *numero ſeptimo*, Iaſon *colum.*2. verſic. *vltimo perpetuo teneas*, Salicetus *in leg.conſulta diualia numero ſecundo Cod. de teſtamentis*, cum aliis plurimis ad hoc allegatis per Afflictis *deciſ.* 7. *& deciſ.* 24. Surdus *deciſ.* 26. *numero ſecundo, & tertio*, Rolandus *conſ.*29. *volum.* 2. arbitrantes hunc eſſe modum valde ſingularem pro limitatione textus *in dict. cap. ſi diligenti, cap. Clericum nullus de foro competenti ex Auth.ſtatuimus Cod.de Epiſcopis, & Clericis.*

14 In quibus diſponitur nullo modo poſſe trahi Clericos coram iudice ſæculari, quia per hanc formam non læditur Eccleſiæ libertas, cum Clerici non cogantur ad comparendum, vt dicunt gloſſa, & Doctores *in l. ea quidem Cod. ſi mancipia fuer. alienſ.* ſicque non argui aliquam ſuperioritatem incitante, *gloſſa in cap. cum cauſa de officio delegati*, tuncque ipſos Clericos comparentes æſtimari reos voluntarios, & quaſi actores, vt poſt alios latè Decius *in cap. cum inter de exception. à num.* 36. Felinus *in cap. intellexi mus de iudiciis*, Doctor. *in l.fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo*, Surdus *dicta deciſion.* 16. *à num.*11. arbitratus hanc ſententiam eſſe veram, ſaltem in illis caſibus, in quibus iudex laicus eſt competens, etiam reſpectu Clericorum, putà in confeſſione inuentarij, feudorum redintegratione, inſinuatione donationis, & ſimilibus

15 Tamen tu hoc reſolues in Clerico neceſſario reo iuxta doctrinam, quam bene expendi *in cap.*5. *de foro compet.* non ſic in reo voluntario: plura ex pluribus congerit Marta legendus, vt explicet *p.*4. *de iuriſdictione cent.* 1. *caſu* 37. *& ibi à n.*8. nec alio repeto.

QVÆSTIO V.

An ſtatuta laicorum condita ob bonum publicum iure canonico non reprobata includant clericos poſt dicta ſtatuta factos. Statutum excludens fœminas propter maſculos, an comprehendat Moniales, & clericos. An queant clerici vendere vinum ad minutum, ſeu adducere vinum extra fines alicuius oppidi collectum: vbi quid de nonnullis ſtatutis circa hoc. An ſtatuta ad bonum publicum condita, non facta mentione clericorum eos obligent?

SVMMARIVM.

1 *Statuta laicorum inferentia præiudicium in quærendis Eccleſia, vel clericis, videntur valere* n.2.*ſed contra verius* à n.3. ad 15. *at n.*14.& 15.*aliqui diſtinguunt.*

3 *Clerici facti poſt ſtatuta iure canonico, non reprobata non includuntur in eis ſtatui quod non poteſt in ſpecie in clericos, nec etiam in genere,*d.n.3.

4 *Religionis qualitas aſſumpta poſt ſtatutum, vna ſpecie eſt diſpenſationis generalis.*

5 *Statutum præiudiciale clericum, factum non ligat, quando ius agendi, ſeu obligatio oritur in facto, vel quaſi facto, alias nondum nati, & nondum clerici facti, non poſſent ex tempore facti clerici ſua immunitate potiri* num.8.

6 *Statutum prohibens teſtari de bonis acquiſitis ante Clericatum, non comprehendit clericos.*

7 *Statuti effectus, non conſideratur inſpecto tempore, quo conditur, ſed conſiderato eius executionis tempore, vt* n.9.

9 *Succeſſoris capacitas attenditur tempore delatæ ſucceſſionis, non ante, &* n.10.

10 *Excluſio dicitur reſpectu incluſionis exemplificatur in filio nondum herede, viuente Patre.*

11 *Statutum iniicere vinculum ante clericatum, ad actus poſt clericatum non poteſt, vt* n.12.*cum aliis vide* n.14.

12 *Statuto non obligatur qui ante clericatum obligatus non erat; quia probationis actus imminet tempore clericatus.*

13 *Statutum inducens præſcriptionem decem annorum ſuper debito ex negligentia creditoris, non nocet clerico heredi creditoris, contra quem erat decurſa pars temporis, & incepta præſcriptio.*

15 *Statutum loquens in rem, poteſt extendi ad forenſes, eo quod poſſunt ſubiici laico ſtatuenti, non ad clericos.*

16. *Statutum excludens fœminas propter maſculos, non comprehendit Moniales. Et quare ibi.*

17 *Statutum excludens propter maſculos; etſi videatur comprehendere clericos, vt* n.18.& 19. *contra dicitur, vt à* n.20.& 21.

18 *Statuti beneficio qui vult uti, etiam contra ſe pati debet.*

22 *Teſtamentum Clerici nullo modo ſubiicitur, ſeu ſubinnititur ſtatutis, & legibus ſecularium, etiam ſi ſuper eius hereditate ſit orta lis coram laico; maximè quando vera diriguntur in teſtamentum.*

23 *Teſtati, & inteſtati cauſa à pari procedunt; in vtraque enim ſuccedentes dicuntur habere voluntatem defuncti.*

24 *Clerici poſſunt vendere vinum ad minutum per famulos ſuos, item & ſimilia, tam ex patrimonialibus, quàm beneficialibus, non ſolùm in menſura magna, ſed in minuta &* num.39.

25 *Statutum factum à laico vt venditores vini præſtent fideiuſſionem ad ſoluendam pœnam, vel gabellas, non comprehendit clerici venditores. Et quare ibi, ſic cum venditores laicorum teneantur, vt* nom. 26. *contrariis fundamentis poſitis, vt* num.38. *ſatisfit* à n.39.

27 *Statutum poteſt quoad verba non infringere libertatem Eccleſiaſticam, & nihilominus non ligare; quia quo ad mentem infringit faciendo ſcilicet, fraudem de perſona ad perſonam, &* n.43.& 44.

28 *Statutum dicitur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi diſponens circa laicos, ordinat. grauamen ad clericos.*

29 *Onus, quod clericis imponi non poteſt, nec poteſt contrahentibus cum eis.*

30 *Statutum laicum diſponens, vt venditores vini, non poſſint illud vendere, niſi in quarta Domo ab Eccleſia diſtante, non comprehendit clericos. Et quare* n.31.

31 *Clerici per venditores laicos poſſunt vendere vinum in domibus Eccleſia,* num.32.33.34. & 35.

32 *Læſio ſtatuti laici contra Eccleſia immunitatem, nec etiam in modico ſuſtinetur & infra quæſtione 7.* à n.31.

34 *Tabernam vini habere coniunctam cum propria domo multùm intereſt.*

35 *Statutum quod clerici teneantur, etiam aliquam formam, vel aliud onus ſeruare in contractu venditionis, eſt contra libertatem Eccleſia.*

36 *Statutum, quo prohibitum erat in ciuitatem Salerni adduci in eam vinum extra ipſius fines, & territorium collectum, per deciſionem fuit declaratum non comprehendere vina, quæ ex vineis Eccleſiarum colliguntur. Et quare* n.37.

41 *Statutum reſpiciens commune bonum ſuſtinetur, ſi nec directè, aut indirectè lædat clericos, vel niſi ſit approbatum à Papa* n.42.

45 *Statuta ad bonum commune facta per laicos ſine expreſſione clericorum; etſi per multa fundamenta videantur eos obligare; ſed veritas eſt, vt procedat, non ex vi illorum, ſed ex ratione directiua naturali, & approbatione Pontificia.*

1 AD primam quæſtionis partem reſponderunt multi, inter quos Abbas *hic num.* 25. Felinus *num.* 79. & 101. multa congerens, idem Abbas *in cap. quod Clericis de foro comp.* Albertus Brunus *in tractatu de ſtatutis excludent. fœmin. propter maſcul. art.* 6. *num.* 37. & 42. Pariſius *conſ.* 40. *num.* 16. *volum.* 3. Ioannes Andreas *in regula ſine culpa colum. fin. de reg. iuris lib.* 6. & Burſatus *conſ.* 93. *num.* 27. Tiraquellus *de iure primog. quæſt.* 43. præſertim *n.* 6. & *quæſt.* 45. plures referentes pro affirmatiua, nempe vt talia ſtatuta condita ob bonum commune iure canonico non reprobata, & includant clericos poſt dicta ſtatuta factos, ex eo nempe fundamento præcipuè præter alia, quia ſicut poſſunt ſtatuta laicorum in quærendis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis eis inferre præiudicium, nec eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; ita & in caſu noſtro Pariſius tenet hoc fundamento *dicto conſ.* 40. *num.* 17. *volum.* 3. allegans Baldum *in Rub. de conſtit. volum.* 2. verſ. *quæro an valeat.* Decius *hic num.* 215. idem Baldus *conſ.* 9. *inter conſ. Ancharrani* incipit *factum ſuper quo. col. fin.* idem Ancharranus *conſ.* 215. & alij, quos ad hoc recenſet Decianus *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 4. & quod ſecundùm hanc communem fuerit deciſum in Rota Romana dicit Puteus *deciſ.* 99. *num.* 3. *part.* 3. & Viſillis *in addition. ad deciſ.* 310. Afflictis latiſſimè probat pluries Neapoli fuiſſe iudicatum.

Et faciunt etiam pro hac opinione quæ *ſupra* notaui ex his, quæ longe dixi *in cap. pen. de foro compet. quæſt.* 13. 14. 18. 20. vbi *de cauſa cœpta cum laico in iudicio ſeculari, quod tranſeat in clericum hæredem laico, ſeu in eum factum poſtea clericum.* 2

Nihilominus exiſtimo vt clerici facti poſt huiuſmodi ſtatuta à laicis condita nullo modo ſub illis includentur ex eo fundamento, quia quod non poteſt in ſpecie ſtatuti, nec etiam in genere contineri: *argum. cap. cum in generali de reg. iuris*; ſed laici non poſſunt in ſpecie ſtatuere ſuper Eccleſiis, & Eccleſiaſticis, quia non ſunt de eorum iuriſdictione, *cap. decernimus de ſent. excommunic. lib.* 6. cum vulgatis, & per multa, quæ longe ſcripſi *infra ſub titul. de iudic. & foro competenti*; ergo non poſſunt eos ſub generalitate includere. 3

Dicerentur enim in ſpecie ſub generalitate comprehendi, quia qualitas religionis aſſumpta poſt ſtatutum vna ſpecies eſt huius diſpoſitionis generalis. Et ita hanc ſententiam teneo ex adductis *à quæſt.* 1. & vt tenent, ac docent doctè Aretinus *in dicto cap. quod Clericis* 9. *de foro comp.* Salicetus *in Auth. caſſa num.* 14. *Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, qui dicit ita fuiſſe determinatum per valentiſſimos viros, Alex. *conſ.* 120. *ponderatis his omnibus num.* 14. *volum.* 2. dicens illam doctrinam Ioannis Andreæ *in dicta regula ſine culpa* primi inuentoris contrariæ ſententiæ, vt refert Marta *de iuriſdictione d. p.* 2. *caſu* 4. *cent.* 1. 4

Nempe quod ſi ſtatutum fuit factum ante Clericatum liget Clericum non habere locum quando ius agendi, ſeu obligatio oritur in facto, vel quaſi facto, ſatiſque ſit vt tempore facti, vel quaſi facti ſit effectus Clericus, quia tunc ſtatutum, ſaltim præiudiciale Clericum non ligat; & ita firmat poſt Antonium de Butrio, Ioann. Calderin. & alios, quos allegat; idemque decidit *in conſil.* 212. *num.* 4. *eodem volum.* 2. & pro hac parte eſt allegandus Decius *hic n.* 202. vſque *ad n.* 212. Ruinus *in conſ.* 204. *vol.* 1. & *in conſ.* 200. *num.* 8. *volum.* 2. poſt alios, quos allegat Ancharranus *in conſ.* 107. incipit *in paucis verbis ſtatutum eſt*, Roland. *conſ.* 57. *n.* 24. *vol.* 2. Zephalus *conſ.* 95. *vol.* 1. *n.* 14. 5

Et

6 Et quod hæc opinio fuerit ſæpiſſimè deciſa,
vſuque recepta in diuerſis prætoriis, dicunt Ca-
picius *deciſ.*98. Franchis *deciſ.*411. qui decidunt
in caſu conſuetodinis Neapolit. prohibentis te-
ſtari de bonis acquiſitis ante clericatum, vt
non comprehendat clericos bene contrariis re-
ſpondens idem Marta *dict.caſu 4.p.2. de iuriſdict.*
*cent.*1.vidrndus.

7 Et confirmatur quia effectus ſtatuti, non con-
ſideratur inſpecto tempote, quo conditur, ſed
conſiderato ipſius executionis tempore, quan-
do ſcilicet poteſt ſortiri effectum *gloſſa in cap.*1.
in fine de iureiur. lib. 6. *gloſſa in clem.*2. in verbo
in poſterum de ætate, & qualitate ordin. gloſſa in
clementina 2. in verbo *viuetur de vita, & honeſta-*
te Clericor. gloſſa in clem. 1. verbo *deputatis de te-*
ſtam. Albericus *de ſtatutis part.4. quæſt.* 51. cum
aliis per Tiraquel. *de primog. in dict. quæſt.*42.
*num.*11. verſ. *addes*, ſed eo tempote reperiuntur
Eccleſiaſtici; ergo ſtaturis prædictis non ligan-
tur, vt argumentantur Doctores relati pro hac
8 noſtra opinione renenda, & omnino ſequenda.†
Alias inquam eueniret vt omnes nondum nati,
ſeu nati, & nondum clerici facti nullo modo
poſſeor ex tempure facti clerici potiri ſua im-
munitare; propter ſtatutum conditum tempori-
bus retto, quod dici non debet.

9 Ex eo inquam apparet ſatis quàm veta ſit hæc
ſententia; ita vt prima ſit omnino explodenda
per proximè telata fundamenta; & ſic non ob-
ſtare in fauorem primæ adducta, quia ſtatuta,
teſpectu clericotum inſpiciunt tempus execu-
tionis, vt dictum eſt, & vt accidit in caſu ſucce-
dendi, quia capacitas ſucceſſotis attenditur tem-
pore delatæ ſucceſſionis, non ante *ex l ſi cognatis*
ff. de rebus dubiis.

10 Et confirmatur quia excluſio dicitur reſpectu
incloſionis, Bartol. *in l.* 2. *§. videndum ff. ad*
Tertillian. ſed viuente parre, de cuius hætedi-
tare agitur virtute ſtatuti, non poteſt quis dici
incluſus, cum non ſit illi delata hæreditas, nec
ſpes ſucceſſionis; etgo nec alter tunc temporis
eſt excluſus, ante euentum ſucceſſionis, ſtatuti
vinculum non eſt iniectum. Quare dicendum
eſt vt non potuerit generalis diſpoſitio compre-
hendere illum caſum, de quo in ſpecie diſpone-
re non potuiſſet, vt in noſtro dubio, ſcilicet con-
trà clericus: & hæc ratio pluribus exemplis poſ-
ſet exornari, quæ pro nunc omitto.

11 Dubium tamen eſt quando dicatur ſtatu-
tum inieciſſe vinculum ante clericatum; & vt
hoc cognoſcas, dices vt quotieſcumque obli-
gatio, ſiue ius agendi competit in facto, vel
quaſi facto vigore ſtatuti ſolùm tempote cleri-
catus, & non ante: tunc non poſſit dici ipſum
ante clericatum inieciſſe vinculum, vt ſcripſe-
runt Alexand. *dicto conſ.* 210. *volum.* 2. Abbas
in dicto cap. quod Clericis de foro compet. quem
citat, & ſequitur Leciuier. *in tractat. de primo-*
genitura lib. 2. *queſtion.* 11. *num.* 7. *in fine* Marta
dicto caſu 4. *num.*22. vbi *à n.*23. adducit exempla
ſequentia.

12 Vrluti ſi ſtatutum prohibeat ſolutionem de-
biti probari per teſtes, & contingat laicum poſt
ſolutionem fieri clericum, poſſe eum probare
per teſtes, nec ligari ſtatuto, quo ante clerica-
tum obligatus non erat, quia probationis actus
imminet tempore clericatus, Ancharranus *in*
13 *regula* ea quæ *num.*11. *de reg. iuris lib.* 6. † Item
ſtatutum inducens præſcriptionem decem anno-
rum ſuper debito ex negligentia creditotis, non
nocere clerico hæredi creditoris, contra quam
erat decurſa pars temporis, & incepta præſcri-
ptio, vt probat Anton. de Butrio in quadam ſua
diſputatione incipiente *ſtatuto municipali in de-*
ciſione ſecundi dubij, quem citat Bobius *in tractatu*
de ſtatutoria verbis præſcriptione gloſſa 19. *n.*211.
quia dato quod ſtatuta, quæ iniecerunt vincu-
lum ante clericatum, ligent clericum, vt per So-
cinum *conſ.*12. *n.*7. *vol.*4. tamen quia tempus præ-
ſcriptionis nondum erat completum, non liga-
bitur hæres clericus tali ſtatuto.

Ex quo infero non eſſe admittendam diſtin- 14
ctionem Felini *hic num.*101. ex doctrina Calde-
rini in quadam ſua diſputatione incipiente *ſtatu-*
to ciuitatis cauetur, putans vtramque opinionem
ſupra poſitam defendi poſſe diſtinguendo, aut
ſtatutum iniecit vinculum anta clericatum, aut
poſtea; ita vt in hoc caſu ſit vera noſtra ſecun-
da opinio; in primo caſu, etiam ſit prima opi-
nio vera.

Item ſecundo infero errare Socinum *conſ.*128. 15
circa præſentem conſultationem *num.*4. *volum.*4.
cum aliis per Barbatiam *in conſ.*76. *num.*6. *&* 10.
*volum.*3. diſtinguentes aut ſtatutum prædictum
loquitur in rem, aut in perſonam, ita vt in pri-
mo caſu effecti remaneant laici, poſtea facti cle-
rici; ſecundo verò nequaquam, quia reſpondeo
quod prædicta diſtinctio eſt vera reſpectu fo-
renſium, Ruinus *conſ.*195. *num.*4. *vol.*2. qui ſal-
tem ſunt in potentia de iuriſdictione ſtatuen-
tium, & poſſunt ſubiici, cuius modi nullo mo-
do ſunt clerici; imo addo cum Marta *ſupra dicto*
caſu 4 *n.*21. & Rota *in deciſ.*5. *in antiquis de foro*
comp. vt clerici in realibus debeant gaudere pri-
uilegio clericali, & conueniri in foro Eccleſia-
ſtico, iuxta quæ longè retuli *in cap.*5. *eodem tit. de*
foro competenti.

Ad ſecundam quæſtionis partem ſtatutum 16
excludens fœminas, propter maſculos, an com-
prehendat moniales, vel clericos, &c. Et quia
ex reſolutione præcedentis quæſtionis, ſatis di-
lucide poteſt reſpondere; ideo breuiter dico
ſtatutum excludens fœminas propter maſculos,
non comprehendere moniales, cum non iniece-
rit vinculum ante ingreſſum religionis, ſed con-
tulerit effectum ſuum ad tempus delatæ ſucceſ-
ſionis, quando monialis non erat ſub ditio-
ne ſtatuentium: quare monialis ſuccedere po-
terit, non obſtante ſtatuto, latè Zephalus
*conſ.*95. *num.*14. Ruinus *conſ.*100. *vol.*2. alios ad-
ducens, Brunus *in tract. de ſtatutis*, quod ſtanti-
bus maſculis *art.*6. allegans alios pro hac parte
allegat.

Sed an hoc ſtatutum comprehendat cleri- 17
cos; etſi multi dicant comprehendere, inter
quos addentes ad Romanum *in ſingulari* 446. in-
cipiente *habeo caſum*, & addentes ad Mattheſi-
lanum *in ſingulari* 110. incipiente *nota vnam lu-*
croſam in 1. *additione*, & Gabriel. Sarayna *in*
conſ. poſito poſt dictum ſingul. 110. Mattheſil.
*ſub num.*17. *&* 18. intelligat hanc communem
procedere, tam ſi clerici ſuccedent laicis, quàm
è contra ſi contingat laicos clericis ſuccedere † 18
quia communi etiam Doctorum calculo re-
ceptum eſt, vt qui ſtatuto ad ſui beneficium
vti vult etiam contra ſe pati debeat. Abbas
hic numer. 52. *& conſil.* 6. *volum.*1. Bald. *in leg.*
de quibus ff. de legibus num. 26. Cuman. *conſil.*83.
volum. 2. Alexander *conſ.* 209. *colum. pen.* verſic.

ſecundo princ. volum. 2. & conſ. ſequent. Decius *conſ.452.col.3.* verſ.*idem in ſtatutis*, Balb. *de præſcriptionib.p.1.part.5. princip.col.4.*verſ.*quinto fal-*
19 *lis.*† Et ob idque alij diſtinguant inter ſucceſſionem clerici faciendam per laicum, aut de ſucceſſiooe laici faciendam per clericum; & de ſucceſſione ex teſtameoto, aut ab inteſtato, circa primum caſum.

20 Tamen vtcumque ſit ſiue in caſu, quo laici iostituti à clerico litigarunt coram iudice laico ſtatutum prædictum non poſſe habere locum In bonis patrimonialibus, & hæreditate clericorum, quia Dominium dictorum bonorum per mortem clerici, non eſt omnino abolitum, quoniam hæreditas ipſius, penes quem eſt Dominium ipſorum bonorum, repræſentat perſonam ipſius clerici teſtatoris ex reg. textus *in l. hæreditas ff. de acquirendo rerum dominio, l. hereditas Cod. depoſiti:* ſic tenent Iacob. de Arena, Baldus, & Imola *in l.inſtitutio ff.de heredib.inſtit. ad declarationem gloſſa ibi.*

21 Vbi dicit quod per teſtamentum quis diſpooit de rebus eo tempore, quó ſuæ non ſunt futuræ, propterea ſatis ſit quoad voluntatem tacitam, vel expreſſam, dicantur eſſe ſuæ; ergo ſtatutum de his non poſſe diſponere, quia extra iuriſdictionem ſtatuentium *ex cap. à nobis de ſent. excommunic. cap. 2. hoc tit.lib. 6. l.fin.ff.de iuriſdic. omnium iud.& l.1. ff. de tutor. & curatoribus datis ab his*, acerrime defendit Marta contra alios, & corrigens ſe ipſum, improbsos Doctotes, qui ſe ipſum ſequuti fuerant, dum aliter diſtiuguendo reſpondiſſet videndus latè *de iuriſd. dicta part. 2.*
22 *caſu 5. cent. 1. & ibi à num.* 14. † Addens *à n.*20. *& à n.*22. teſtamentum clerici nullo modo ſubiici, ſeu ſubmitti ſtatutis, & legibus ſæcularium, etiam ſi ſuper eius hæreditate, ſit orta lis coram iudice laico ex doctrioa Butrij, & Imolæ *hic*, quatenus firmant quod ſtatuta diſponentia de teſtamentis non vindicant ſibi locum in teſtamentis clericorum, etiam in quibus laicus eſſet inſtitutus; maxime quando verba ſtatuti annullantis teſtamentum, vt putà propter inſinuationem omiſſam non dirigerentur in hæredem, ſed io ipſum teſtamentum ſequentes in hoc opinionem Ioannis de Lignano, & reprobantes Bartoli opinionem *in l.cunctos populos C.de Epi-*
23 *ſcop.& clericis*, qui aliter videtur voluiſſe † idemque dicendum affirmat Marta ſi ageremus de ſucceſſione clerici ab inteſtato, quia cauſa teſtati, vel inteſtati à pari procedunt *l. 1. §. 1. de bonor. poſſeſſ. contra tabul.* & in vtraque ſuccedeotes, dicuntur habere voluntatem defuncti *l.conſtituuntur, l. ſi quis cum nullum ff. de iure codicillorum:* alia plura, & ex multis circa concurſum ſuccedendi clericum, & fœminam, ac de aliis caſibus, repetit Marta non multùm neceſſaria ad intelligentiam dubij noſtri.

24 Ad tertiam quæſtionis partem an queant clerici vendere vinum ad minutum, & breuiter reſpondeo poſſe vendere per famolos ſuos vinum, & ſimilia, tam ex patrimonialibus, quàm beneficialibus, non ſolùm in menſura magna, & vt dicitur *(ad groſſum)* ſed etiam ad menſuras minutas; ita vt nec ex hoc dicantur negotiari, iuxta quæ latiſſimè dico *in cap. fin. de vita,& honeſt. clericorum* in terminis gloſſa 1. *in cap. negotiatorem* 88. *diſt.* Abbas *in cap.2. num.1. de clericis, vel Monachis*, Marta *part. 4. de iuriſdict. cent. 1. caſu 3.* vbi agit de illo dubio quando clericus dicatur negotiator, vt teneatur ſoluere gabellam, &c. Geminianus, & Francus *in cap. vnico de vita. & honeſtate clericor. lib. 6.* Bertachious *tract.de gabellis part.9.quæſt.7.* Roland. *conſ.71. num.9. volum. 4.* alij, quos affert, & ſequitur Belletus *in d ſquiſit. cleric. tit.1. §. 21. num. 15.* Genuenſ. *in praxi Archiep. cap. 62. num. 7.* Proſper. de Auguſtino *in addition. ad ſummam quarant.* verbo *vectigal.* Schilante *de priuileg.Clericorum c. 8.num.38.* Barboſa *in paſtor. p.2.alleg.3.*

Vnde ſtatutum factum à laico verbi gratia 25
vt venditores vini debeant præſtare fideiuſſionem ad ſolueodam pœnam, vel gabellas, non comprehendit clericos venditores vini; etenim Bannum emanatum, hoc modo eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam. Et ratio eſt quia cum ſtante dicto Banoo, venditores vini debeant fideiuſſionem illam præſtare, ſequeretur vt nunquam clerici volentes vinum veodere, inuenirent laicos venditores vini, quia fugerent à præſtanda illa fideiuſſione, & in conſequentiam clerici grauantur, quærere multis incommodis laicos fideiuſſores; ad qood nulla ratiooe tenentur.

Nec valet dicere quod hoc procedit, etiam 26
cum laico Domino vini; quia reſpondetur hoc Banno, ſiue ſtatuto laicis non fieri iniuriam, nec iniuſtitiam, quia ipſi de iure in omni euentu teneutur ad pœnam impoſitam, vel imponendam à iudice laico; ſecus verò eſſe, vt iam dictum eſt in præcedentibus quæſtioo ibus, & ſubſequentibus in clericis. Et ſic apparere in ſimili ſtatuto ſic poſito fuiſſe ſtatuentium intentionem, imponere pœnam indirectè clerici cootra immunitatem Eccleſiaſticorum.

Ex quo fit vt licet aliquod ſtatutum quoad 27
verba oon videatur infringere libertatem Eccleſiaſticam, cum præcipiat ſubditis, vt appareat in relato caſu: tamen quoad mentem ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, faciendo fraudem de perſona ad perſonam, vt optimè notat gloſſa *in cap. fin. de immunit. Eccleſiar. lib. 6.* verbo *libertatis*, & *ibi* Ioannes Andreas, Ancharranus, & Geminianus *numero primo*, idem Anchar. *conſil. 115. numero ſeptimo*, Abbas *hic num 27. & 31.* Alba *conſ.8. num. 13. cum ſequent. & ſub numero vigeſimo*, & alij, quos citat, & ſequitur Vgolinus *in reſponſ. ad iuris conſ.* Gimnas Patauini *cap. 6. numero octauo*, Collegium Bononienſe *in reſponſo pro libertate Eccleſiæ num.14.* & Maynardus *in priuileg. Ecleſ. art. 22. num.67.* Diana *part.4. tract. 1. reſ.52.* plura cumulaos.

Quare Suarez *contra Regem Angliæ lib.4. c.33.* 28
numero ſexto, aſſeruit quod dum diſponitur circa perſonas laicas, & ordinatur grauamen ad clericos ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, & aliis fuodamentis comprobant Laderchius *conſ.103. num.5. & 9.* Maldellus *conſ.8. n.16.17.& 18.* à Ponte *reſponſ. de cenſur. Pauli.5. fol.82.*& alij penes ipſos.

Dicentes etiam quod onus, quod Cleri- 29
cis imponi non poteſt; non poteſt etiam imponi coorrahentibus cum eis: etenim Eccleſia habet contrahere cum quocumque ſic vt contraheos cum ea, non grauetur aliquo onere ſed vt hoc explices applicabis aliqua quæ dico *infra q.48.à n.8.*

Ex

30 Ex bis etiam habemos reſponſum circa ſequiens ſtatutum, nempe veoditores vini oon poſſe illud vendete, niſi in quarta domo ab Eccleſia diſtante: nam licet ita ſtatuto Reipublicæ caueatur, exiſtimo vt non comprehendantur clerici, qui habent vinum vendendum per laicos vini venditores; eſſet enim contra libertatem Eccleſiaſticam: nam ſtatutum prohibens, vel præcipiens perſonis Eccleſiaſticis id, quod eis, nec Diuino, nec humano iure præceprum, vel prohibitum eſt, erit contra libertatem Eccleſiaſticam, vt docet Felinus *hic num.* 72. *&* 73. quem citat, & ſequitur Cachius *de Republica Eccleſiaſtica tit. de clericis fol.* 410. Laderchius *dict. conſ.* 103. Annibald. *in additionibus ad Mandilum conſ.* 8. *litt. H.* Souſa *in Bulla cœnæ cap.* 16. *diſp.* 84. *concl.* 3. Sayrus *de cenſ. lib.* 3. *c.* 19. *n.* 9. §. *ſic etiam*, Filiucius *tom.* 1. *tract.* 16. *c.* 10. *n.* 270. §. *tertio ea*, Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 23. *num.* 358. §. *tenendum eſt tertio*, Duard. *in Bulla cœnæ lib.* 2.
31 *conſ.* 15. *quæſt.* 19. *num.* 1. † Sed de iure communi non eſt probibitum clericis vendere vinum in taberna poſita in domibus Eccleſiæ; imo hoc facere eis coucedunt Geminian. & Franc. *in dict. c. vnico de vita, & honeſtate clericorum lib.* 6. Lambertiu. *de iure patronatus lib.* 2. *p.* 1. *art.* 26. *q.* 9. *num.* 4. Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. c.* 62. *n.* 7. Proſperus de Auguſt. *in additionibus ad ſumm. quarant.* verbo *vectigal.* & tamen per hoc Bannum arctantur vendere illud alio loco cum intereſſe; ergo hoc ſtatutum, ſeu Bannum erit contra libertatem Eccleſiaſticam, quia cum eorum detrimento imponitur clericis onus, quod de iure non eſt eis impoſitum.

32 Nec obſtat dicere intereſſe Eccleſiaſticorum in hoc ſeruando ſtatuto eſſe modicum, quia reſpondetur quod non ſuſtinetur, ſiue magna, ſiue modica ſit læſio, vt docent Lupus *de libert. Eccleſ. part.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 2. Surdus *conſ.* 338. *num.* 20. *&* 27. *volum.* 3. Collegium Bononienſe *in reſponſo pro libertate Eccleſiaſt. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 27. Diana *ſub dicto reſ.* 52. *& infra quæſt.* 7. *num.* 31.

33 Et etiam euenire quod tale ſtatutum facit vt Eccleſiaſtici ſint peioris conditionis, quàm laici: nam v. g. regularibus ex hoc Banno opus erit ſemper conducere tabernas alienas ad vendendum vinum, cum præcipiatur in ipſo Banno vendi in quarta domo diſtante ab Eccleſia, quod laicis non accidit, ſed in propria domo ſine conductione aliæ apothecæ ſuum vinum venale ſemper habebunt cum non habitent in Eccleſiis, vt regulares docent Diana, & citati Doctores Valenzuela *in defenſ. Pauli* 5. *part.* 3. *num.* 168. Riccius *in praxi tom.* 3. *cap.* 10. *quæſt.* 1. *num.* 51. Guebara *in propugnaculo lib. Eccleſ. aſſertion.* 1. §. 5. *num* 42.

34 Deinde quia multùm intereſt habere tabernam vini coniunctam cum propria domo; ergo cum iura clament magis clericis eſſe fauendum, quàm laicis ex textu *in l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumptibus funerum*, & laici ex tali Banno habeant beneficium, quod non conſequuntur clerici, ſequitur vt illud ſtatutum non ſuſtineatur, quia lædit clericorum libertatem.

35 Et facit quod addir prædictis Bonacina *in Bulla cœnæ diſp.* 1. *quæſt.* 16. *ſect.* 2. *puncto* 2. *n.* 11. aſſerens ſtatutum, quo, decernitur, vt clerici etiam teneantur aliquam formam, vel aliud onus ſeruare, io cootractu venditionis eſſe cootra libertam Eccleſiaſticam; ſed hoc accidit in caſu oostro, vt tradit Diana ſub *dict. reſ.* 52. nam præſcribitur clericis forma vendendi eorum vinum, nempe in quarta domo diſtante ab Eccleſia cum onere locandi dictam tabernam; ergo boc ſtatutum, ſeu Bannum crit contra libertatem Eccleſiaſticam.

Item fit gradus ad deciſionem Grammatici 100. contendentis iuſtiſſimè factum, ac defi- 36
nitum fuiſſe apud Regium Neapolitan. Prætorium, mota controuerſia inter Salerni ciuitatem, & Abbatem ſancti Benedicti illius ciuitatis ſtatutum, quo prohibitum extabat in eam Vrbem adduci vinum extra ipſius fines, & territorium collectum, minimè comprehendere vina, quæ ex Eccleſiarum vineis colliguntur; addens ipſe Gratianus, non obſtante illo ſtatuto, poſſe clericos adducere vinum in ciuitatem aliunde, quàm ex territorio collectum; ſic probat ſtatutum de molendinis, de quo *ſupra* Couarruuias *in regula poſſeſſor. part.* 2. §. 4. *num.* 8. *verſ. his etiam* præter alia, quæ adducunt Abbas, & Felinus hic.

Et hæc omnia clarius patent, tum ex longè 37
iam adductis *à quæſt.* 1. *huius textus*, tum quia ſtatutum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam; quod ſiue directè, ſiue indirectè fit *ex c. ſtatutum de heret. lib.* 6. ſiue expreſsè, ſiue tacitè *ex cap. clericis* §. *nos igitur de immunit. Eccleſ. lib.* 6. & etiam ſi non loquatur de perſonis Eccleſiaſticis, vt docent Valenzuela *in defenſ. Pauli* 5. *part.* 3. *num.* 123. Surdus *conſ.* 301. *num.* 77. Guebara *ſupra aſſert.* 1. §. 5. *num.* 36. Fagnus *in tract. de validit. conſurarum Pauli* 5 *part.* 3. *fol.* 59. Maynardus *de priuileg. Eccleſ. art.* 22. *n.* 20. *&* 70. Mandellus *volum.* 2. *conſ.* 8. *n.* 3. Marta *de iuriſdictione dict. p.* 4. *caſu* 62. *n.* 9. & alij, Duardus *in Bulla cœnæ lib.* 2. *can.* 15. *q.* 19.

His ergo ſuppoſitis iam non obſtant quæ 38
pro contraria ſententia poſſent conſiderari, primùm quod iſta ſtatuta diriguntur ad venditores vini laicos ſubiectos Principibus ſæcularibus. Secundùm vt ſtatutum, quod non prohibet abſolutè, ſed permittit ſub certa forma, & modo, vt in caſu, de quo loquimur non ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, vt docet Narta *lib.* a. *conſ.* 280. *n.* 4. Tertio quia Eccleſiaſtici, ſi non vi coactiua, ſaltim vi directiua teneantur ſeruare leges latas, propter commune bonum, vt de legibus, & ſtatutis, circa pretia rerum menſuras vendendi, & ſimilia, vt docent Diana *d. p.* 4. *tract.* 1. *reſ.* 52. *verſ. ſuppono* verba referens, Villalobos *tom.* 1. *tract.* 2. *dif.* 31. *n.* 1. *p.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 7. Paul. Schilante *de priuileg. clericor. c.* 8. *n.* 89. & alij: ergo.

Sed præhabitis omnibus, quæ *ſupra à dict.* 39
q. 1. retuli pro his fundamentis facilis eſt ſolutio; quia ad primum breuiter reſpondeo, quod cum ſit conceſſum clericis vendere, non per ſe, ſed per ſuos famulos, vt tradunt Genuenſ. *in praxi Archiep. c.* 26. *num.* 7. Proſper. de Auguſt. *in additionibus ad ſumm. quar.* verbo *vectigal.* Schilant. *de priuileg. clericor. cap.* 8. *num.* 38. ſequitur vt quidquid diſponatur circa tales redundans in damnum clericorum, ſit contra libertam, vt patet apud Surdum *dict. conſ.* 301. *num.* 74. &
alios Doctores. † Ad ſecundum reſpondeo cum 40
Graſſ. *de effectibus clericatus effectu* 2. *n.* 159. quod tale ſtatutom per iodirectum lædit clericos, vt apertè apparet in caſu noſtro, & addit Diana

iú verſ. *ſecundo non dict. part. 4. tract. 1. reſ. 52.* reprobantem cum Graſſ. Nartam citatum, quod eo ipſo quod laici contrahentes cum clericis grauantur aliquo onere, læditur Eccleſiaſtica immunitas, maximè quando tale onus redundat in damnum clericorum, vt contingit in caſu nuſtro.

Ad tertium vt ſaltim directiua vi teneantur
41 ſeruare ſtatutum reſpiciens commune bonum, reſpondeo ſecundum Collegium Bonon. *in reſponſo pro libert. Eccleſ. contra venetos num. 24.* Molinam *de iuſtitiá, & iure tom. 1. tract. 2. diſ. 31. num. 15.* Shilante *de priuileg. clericor. c. 7. dub. 3. n. 94.* P. Franc. à Poute *in reſponſ. de cenſur. Pauli 5. fol. 75.* Dianam *d. reſ. 52. in fine* prædictam doctrinam eſſe veram, quando dicta ſtatuta, ſeu leges editæ in bonum publicum, nec directè nec indirectè lædunt libertatem Eccleſiaſticam, vel aliqua iura clericorum, quod non accidit in
42 caſu noſtro. † Et ego addo ex regula textus noſtri, quatenus docet ſtatuta laicorum, etiam fauorabilia clericis, eos non obligare, vt in omni euentu deſideretur approbatio Pontificia, ſaltim tacita, iuxta quæ longè dixi *ſupra q. 2. à n. 1.*

Nec turbatur omnis hæc adducta doctrina;
43 eo quod poſſit dici ſtatuta illa non dirigi in clericos, ſed in laicos, vt patet ex forma verborum, quibus concipiuntur, quia vt iam aduerti, & ſatis liquet ex dictis effectum illorum dirigi in clericos; ideo eſſe contra libertatem Eccleſiæ, vt tradunt Patiſius *conſ. 72. volum. 2. n. 63.* Riminald. ſenior *conſ. 168. num. 32. volum. 2.* Laderchius *conſ. 103. num. 9.* quia clerici non inueniendo famulos propter onus fideiuſſionis præſtandæ erunt adſtricti, vel vinum non vendere, vel dictos famulos indemnes ſeruare.

Et ſic eueniret vt cum laici directè pœnas à
44 clericis exigere minimè poſſent, per hoc ſtatutum indirectè illas exigerent grauando venditores ad ſolutionem, quod eſt grauamen conſiderabile; & etiam ſi exiguum eſſet, ſatis eſſe vt dicatur nullum, quia contra immunitatem Eccleſiaſticam.

Ad quartam quæſtionis partem an ſtatuta ad
45 bonum publicum condita, non factâ clericorum mentione eas obligent. Et ſuppoſitis pro negatiua ſententia aliquibus *ſupra à quæſt. 1.* adductis, licet affirmatiua poſſit adſtrui ex qua pluribus iuribus *vt cap. peruenit, cap. 2. c. aduerſus, c. non minus de immunitate Eccleſiar.* vbi videtur quod clerici tenentur ad onera communia in ſubſidium *& ex l. ad inſtructionem C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, vbi Eccleſia tenetur conferre, & contribuere ad inſtructiones pontium, & viarum; & quia clerici dicuntur ciues, & Eccleſia de corpore ciuitatis; & quia Principes laici habent Poteſtatem leges condendi, ad eaque bonum publicum, & vtilitatem reſpiciant ex D. Thoma *in opuſculo de regimine Princip. lib. cap. 12.* cum aliis congeſtis per Menochium *conſ. 1000. num. 17.* Surdum *conſ. 1. num. 8. volum. 3.* & hanc teneant Ancharran *in dict. non minus*, Andreas *in c. 1. verſ. illicitas num. 36. de pace iuram. firm.* dicens vt vbicumque neceſſitas, & vtilitas exigit, non ſeruetur immunitas clericis, vel Eccleſiæ, Couarruuias *in reg. poſſeſſor. de reg. iuris lib. 2. p. 2. § 4. dict. num. 8.* Purpuratus *conſ. 50.* & alij innumeri relati à Marta *de iuriſdict. dict 4. p. cent, 1. caſu 1.* latiſſimè agens, & reſpondens ſuis fundamentis, ipſe cum infinitis probat vt minimè tale ſtatutum laicorum obliget clericos: & vt ego intelligo ex dictis *à quæſt. 1.* ex vi ſtatuti, ſed ex ratione directiua naturæ & approbatione, ſaltem Pontificia illius ſtatuti rectè obligatos exiſtere, vt ibi bene dixi; quare non amplius inſiſto cum ad relata iura ſatis intellectum præſtem, *infra & quæſt. 10. & in aliis ſequentibus*, ac præſtiterim in multis nempe *ſub c. 2. c. 3. c. 4. c. 8. c. 13. c. 17. c. fin. de iudiciis, & in c. 1. 2. 5. 8. 13. & aliis de foro comp. &c. infra ſub q. 10.*

QVÆSTIO VI.

Clerici an obligentur ad leges taxæ panis ſic vt peccent violando legem Regiam illos & nobiles prohibentem vendere panem coctum, *num. 3. in fine* remiſſiuè. An tempore carentiæ poſſint compelli ad triticum vendendum: & an laicus iudex eos compellat ad aliquid faciendum tempore peſtis. Lex Regia pro bono Reipublicæ edita de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Eccleſiaſticos. Statutum laicorum prohibens pro abundantia ciuium collecti frumenti de poſſeſſionibus Eccleſiarum, aut clericorum extractionem an liget Eccleſiam, aut clericos, quando extrahitur frumentum ad vſum neceſſarium Eccleſiarum & clericorum.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi, & clerici tenentur ſe conformare cum legibus laicorum latis pro communi bono, qualis taxa tritici, ſeu rerum venalium. Vbi quo iure* n. 2. & 3.

4 *Clerici tempore chareſtiæ non poſſunt compelli ad triticum vendendum per laicos Iudices, ſed per Eccleſiaſticum Iudicem competentem contra Villadiego* n. 5. 6. 7. & 8. *vbi vt nec eorum coniugati.*

7 *Neceſſitas publica, quando periculum non eſt in mora, non poteſt dare iuriſdictionem laicis ſuper clericos: vbi de compulſione facta à Nuntio Eccleſiaſtico Neapoli, vt clerici reuelarent, & venderent triticum.*

9 *Principes ſæculares non poſſunt compellere clericos tempore peſtis ad obſeruanda banna ſtatuta pro bono publico, & pro tuenda ſanitate, niſi per Epiſcopum & de praxi qua Epiſcopi vtantur*, n. 10.

11 *Leges Regiæ contra tritici emptores, vt illud reuendant, multis de cauſis iuſtiſſimæ* n. 12. 13. & 14. *cum aliis.*

12 *Mercatorum ſitis, & auaritia plus poteſt nocere Reipublicæ, quam anni ſterilitas, aut locuſta,* & n. 14.

13 *Reuenditores tritici cupiditate futuri lucri omnia grana ſibi abſcribere conantur, indeque populares patiuntur detrimentum, & carentiam annonæ.*

14 *Bardanarij vocantur qui omnia præemunt, vt deinde cariùs vendant.*

15 Reuen

15 *Reuenditorum munus eſt ahima periculoſum licet Reipublica neceſſarium, cum pauci eorum ſint qui Ioſephi Patriarchæ ferant animum.*

16 *Clerici legibus Regiis latis contra reuenditores tritici, non earum virtute ligantur, ſed iuxta naturalem rationem, & Pontificiam approbationem; & tunc directè, non coactiuè, ſub peccato tamen*, n. 17

18 *Statutis generalibus laicorum non facientibus mentionem de clericis; quo pacto dicantur ipſi Clerici obligari*, n. 19.

20 *Clerici emendo triticum, vt reuendant, quodammodo dicuntur negotiatores, & ſic magis prohibiti, quàm laici reuenditores*, & n. 21.

22 *Statutum laicorum prohibens extractionem collecti frumenti de poſſeſſionibus Eccleſiarum, aut clericorum, num clericos comprehendat?* remiſſiuè.

23 *Statutum diſponens ſuper publicatione bonorum tractorum extra territorium; imò de vet. extractione bladorum extra territorium non obligat Eccleſiaſticos pro fructibus de bonis Eccleſiaſticis*, n. 24

25 *Clericus deferens res alterius non exempti dicens eſſe ſuas etſi videatur ſtatuto laico obligari, vt dicitur de mulione ac portante merces alterius*, num. 26. *ſed aliter fuit deciſum Neapoli, & iure probatur in clerico* num. 28. 29. & 30. *vbi qualiter obligetur clericus.*

31 *Statutum laicorum præcipiens ne victualia ea extrahantur, vel inuendicantur etiam à clericis & eſt contra libertatem.*

1 AD primam quæſtionis partem, & aliàs de Taxa tritici, ſeu panis, vt reſpondeas, nunc breuiter oportet repetere quæ ſupra ſcripſi *in cap. 1. quæſt. 6. hoc titul. de taxa tritici, ſeu panis cocti.* Quibus ſuppoſitis nunc reſpondeo quod etſi reuera clerici, & religioſi ſint ciues Reipublicæ, & teneantur ſe conformare cum legibus laicorum latis pro communi bono, qualis eſt taxa tritici, & alia quælibet imponens, & taxans pretium rebus victus vſui neceſſariis: & ex hac cauſa, & aliis Medina *de reſtitutione quæſt.* 30. Nauarrus, *cap.* 23. *num.* 78. Meſia Pontio *concl.* 5. *num.* 1. *lib de taxa*, & aliis Rebellus *de Iuſt. lib.* 9. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. *num.* 9. dicant has, & ſimiles leges non impugnare libertati Eccleſiaſticæ, cum omnibus congruant iuxta victoriam Relect. *de poteſt. Eccleſ. quæſt. vltima n.* 3. Sotum *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *art.* 2. Syluester verbo *lex q.* 15. Angelum *eodem*, §. 6. poſt Bart. Felinum, Panormit. & alios *ex regula textus in cap.* 1. *de noui operis nunciat.*; & ſic vt clerici tranſgredientes taxam tritici peccent mortaliter, vt dixi *ſub dicta quæſt.* 7 *& aliis.*

2 † Et contra alij exiſtiment ex regula textus noſtri, & aliorum, vt lex taxæ clericos non obliget, cum exempti ſint ciuili lege, & eorum bona; *cap. bene quidem diſt.* 96. & ex aliis fundamentis quæ ex relatis, & referendis quæſtionibus poſſunt hic cumulari

3 Tamen ego breuiter ſtando primæ opinioni diſtinguens reſoluo illis legibus, ac pragmaticis taxæ non teneri, quatenus orta a ciuili Legiſlatore, ſed tantùm ex vi, & æquitate legis naturalis. Et quia tacitè, ſiue expreſsè ſolent ratione cauſæ publicæ a Pontificibus approbari, ne detur inter laicos ciues, & clericos, aut religioſos turbatio; & ob id exiſtimo euenire vt clerici tranſgreſſores poſſint peccare ex doctrina, quam adduxi *ſupra ſub q.* 1. *&* 2. legenda pro ampliatione, & vera huius dubij reſolutione; & ſic omitto plura à Doctoribus adducta: hic adiunges aliam quæſtionem de qua dixi ſub *c.* 1. *hoc tit. d. q.* 6. *num.* 50. *&* 55. vbi num lex Regia obligans clericos ne vendant triticum ſuum in pane certo ſi vendant peccent mortaliter quę ſuſtinetur ex reſolutione hic iam.

Ad ſecundam quæſtionis partem an clerici 4
tempore carentiæ, poſſint compelli ad triticum vendendum. Et ſuppoſitis late antea dictis, licet Villadiego *in polit. c.* 5. *n.* 90. dicat *en tiempo de neceſſidad de pan podra el corregidor to max el trigo que ſobrare à las Igleſia, y Monaſterios, y Obiſpos, y Clerigos, aunque ſea contra ſu volutad pagandos elo à la taſſa.* Nihilominus reſpondeo non poſſe Iudices laicos procedere abſque mandato Iudicum ſuperiorum Eccleſiaſticorum contra prædictas perſonas, & religioſos, abſtrahendo ab illis triticum, etiam in illo tempore neceſſitatis; quia etſi cauſa ſit admodum vrgens; & quæ tanti eo in tempore carentiæ ſtat pro vtilitate, & neceſſitate publica, adhuc debet requiri prius mandatum ſuperioris Eccleſiaſtici, quia conſtito de ea, non ſe negabit.

Quare & ſi practicus Villadiego ita loquutus 5
fuerit aduerſùs eum, adduco in hoc caſu alios practicos, non multùm in aliis caſibus iuriſdictionalibus fauentes libertati, & immunitati clericorum, vt ſunt Cauallo *cent.* 1. *caſu* 9. *n.* 10. Anton. de Ripol. *variar. reſol. cap.* 11. *de emptione, & vendit num.* 91. Sebaſtian. Guazin. *de defenſ. reorum tom.* 2. *defenſione* 20. *cap.* 9 *num.* 10. vbi poſt multa ſic concludit *in omnem caſum non poſſunt cogi perſonæ Eccleſiaſticæ ad aliquid faciendum tempore carentia, vel peſtis per Iudices laicos, ſed per eorum Iudices Eccleſiaſticos, nec poſſunt puniri pœ-*
na comminata à laico, ſed alia arbitraria. † Etſi 6
fortè laici Iudices procedant, erit, obſeruatis illis, quæ retuli *infra in c.* 2 *de Iudiciis, q.* 13. vbi egi de quæſtione, *an poſſint laici Iudices tempore neceſſitatis ſequeſtrare triticum, & decimas Eccleſiaſticorum:* & iterum de hoc dubio adiunges quæ ex multis tradit etiam Diana *p.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 8. vbi agit de illa, an ſæculares Magiſtratus poſſint cogere clericos, vt triticum vendant ſi neceſſitas adſit, vbi contra Ioannem de Salas *de emptione, & vendit. dubio* 9. *n.* 2. Valerum *in differentiis iuris*, verbo *clericus, differentia* 3. *num.* 3. Curiam Philipicam *p.* 3. §. 3. *n.* 10. Bobad. *polit. tom.* 2. *lib.* 3. *ca.* 3. *num.* 13. allegante de facto à clericis, & canonicis, ſe exitaxiſſe, ſed ex *p.* 4. *&* 7. *de immunit. Eccleſ.* docent Duard. Molfeſius, Bellerus, & Madius, & Diana incurrere ſic compellentes in cenſuram Bullæ cœnæ.

Et eſt ratio clara, quia publica neceſſitas quan- 7
do periculum non eſt in mora, non poteſt dare iuriſdictioné laico ſuper clericos, & Eccleſiaſticos, Diana *p.* 4 *tract.* 1. *reſ.* 87. vbi refert notanter cum Eliſæo Danza *in pugna Doctor. c.* 4. *de qualitate officialium num.* 14. *anno.* 1606. tempore maximæ penuriæ in Regno Neapolitano Iudices laicos obtinuiſſe licentiam à Nuntio ſummi Pontificis compellendi Eccleſiaſticos ad frumentum reuelandum, & vendendum; quis

ergo non videt vt quilibet Epiſcopus poſſit eo in tempore ſuos ſubditos Eccleſiaſticos, alioſve in territorio degentes, quantumuis exemptos ob periculum, & moram recurrendi ad Papam, cuius ſubditi ſint immediati: etſi fortè Epiſcopus, ſeu Archiepiſcopus habeat triticum, vt Nuntios Pontificis vbilibet exiſteos queat eos compellere cenſuris, & aliis mediis, & mandatis proportionatis, babemus igitur nullum dari caſum, in quo illa compulſio queat fieri per laicum Iudicem. Et io præſenti caſu docuerunt etiam Philibertus Marchinus *de labello dinino*, ſeu *tractatu de peſte p.4.c.2. num.& ſeq.* Marta *de iuriſdictione, p.4. cent. 2. caſu. infra referendo.*

8 † Quod etiam extendit ad triticum coniugatorum Eccleſiaſticorum ex doctrina, quam refert Archiepiſcopi Panormitani: quod intelliges de illis coniùgatis, qui adbuc gaudent priuilegio fori Eccleſiaſtici, iuxta quæ dixi *ſub. c.2. de foro comp q.11.12.& 13.*

9 Ad tertiam quæſtionis partem præhabito quod dixi *ſupra ſub cap.10. de præſcript.* vt tempore peſtis non currat præſcriptio, etiam reſpondeo breuiter Principes laicos tempore peſtis non poſſe clericos coercere ad obſeruanda banna ſtatuta pro bono publico, & pro tuenda ſanitate edita; ſed debere Epiſcopum pro executione prædictorum rogare: ita Marta, quem ſequitur Diana *dict.p.4.tract.1.reſ.87.in fine*, qui dicit ita declaraſſe ſacram Coogregationem Cardinalium, facto verbo cum Sanctiſſimo Papa
10 Vrbano VIII. ſub die 21 Ianuarij 1631. † ſicque Epiſcopi tempore peſtis, ſi rectè id iudicent booo publico expedire, vel omnem ſuam poteſtatem in Eccleſiaſticos quantum ad arcendam ab vrbe peſtem, & ad conſeruandam ſanitatem pertinet, ipſi Magiſtratui ſæculari delegare debent, vel Eccleſiaſticam perſonam aſſeſſorem laicalibus ſanitati Præſidentibus miſceat, qui iuriſdictionem in clericus exercebit, vt notat Diana.

11 Ad quartam quæſtionis partem an lex Regia edita pro bono publico de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Eccleſiaſticos, eſt hæc vtiliſſima diſceptatio aduerſùs omnes tritici reuenditores, & legitimè cautum in diuerſis Regnis, & prouinciis contra emptores tritici, vt poſtea reuendant; eſt enim in eis variis pœnis ſancitum, ne quis emat triticum ad reuendendum, vt penuriæ, & carentiæ annonæ occurratur, & omnibus (præſertim pauperibus) conſulatur ne inquam inopes famæ laborent, & patriæ vbertas conſeruetur: ſic tradunt Beneuentos *de mercatura p.4. ex num.44.* Bartol. *in l. cætera. §.fin. & ibi* plenius Iaſon. *num.14. ff. de leg.1.* Matiencus *lib.5.tit.11.lib.19.gloſſa* 1. Ripa *de peſte cap.5. num.42.* Menoch. *cent. 6.caſu 585. num.10.* Quare notanter Doctores dicunt tales leges, & conſtitutiones omoibus viris piis, & eruditis iuſtas videri, quia ex mercatura frumenti ad ipſum reuendendum, magna incommoda Reipublicæ (præſertim pauperibus) euenire ſolent.

12 Et in inſtinguibili mercatorum ſiti, & auaritia, quæ plus poteſt Reipublicæ nocere, quàm anni ſterilitas, aut Locuſtæ *leg. annonam, & ibi* Angelus *n 4.ff.ad leg. Iuliam.de annonis* Gutierez *lib.2. practicar. queſt.180. num.9.* Porto. *in ſcholis ad forum à los grandes daños, titul. de vſuris*, Matienc. *lib.5. titul. 11. leg.19. gloſſa 1. num.2.* cum multis aliis Zenedus *in practicis queſt.33. num.1.*

Etenim tritici reuenditores cupiditate futuri 13
lucri omnia grana ſibi adſcribere conantur; indeque maximum detrimentum, & carentiam annonæ populares pati, vt optimè aduertunt Didacus Perez. *lib.2.tit.23. l.3.* in gloſſa *no lo rebendan.* Ludouicus Meſſia *in pragmatica taxa panis concluſ.1.n.164. & 167.*

Ideoque Vlpianus *in l.annonam, ff. de variis,* 14
& extraordinariis cognitionibus, appellat Dardanarios iſtos Mercatores; qui omnia præmunt, vt denium ea carius vendant: ita notat idem Zenedus *dicta queſt.33.n.1. in fine*, & per ea, quæ dixit *collect.118. n.5. in fine*, Menochius *de arbitrariis caſu 384. ex num.2.* Azeuedus *in l.9. ex n.1.tit.18.lib.4.recopil.gloſſa 1.n.1.* Matienc.*d.l.19. in gloſ.1.n.1.* Bouad. *in polit.lib.3.c.4.n.56.* Meſſia *ſupra n.165.*

Vnde Ioannes Lopez *p.1. inſtruct. conſcient.* 15
cap.124. verſ. *ſed de iſtis reuenditionibus*, optimè Ioannes Matienc. *lib.5.recop.tit.14.l.1.in gloſſa 1. ex num.2.* Zenedus, & alij *n.2.* notarunt horum reuenditorum munus eſſe animæ periculoſum, licet Reipublicæ neceſſarium, cum pauci eorum ſint, qui Ioſephi Patriarchæ gerant animum, & qui non habeant primum in votis, vt tempus ſterilitatis tale contingat quod careſtiam inducat, augeatque frumenti valorem, induplo ſaltem; & quidem deſiderare aduentum ſterilitatis coniuoctum videri, vtpote contra charitatem cum peccato mortali.

Iam ergo etſi ex multis *ſupra* adductis *à q.1.* 16
videretur, vt clerici teoetentur his legibus latis à laica poteſtate; ego idem teneo noo virtute, tamen iuxta naturalem rationem eas conſtitutas, & impetatas, quarum acceptatio iuſtiſſimè fit à Pontifice expreſsè, aut tacitè, & quas nullo iuſto titulo eas reſpueret; imò deberet, ſi ſic non caueretur illas condere, & imperare pro Reipublicæ ſalute; quemadmodum eas ſtatuet pru tota prouincia ſibi ſubiecta, in temporalibus etiam.

Ideoque ſub hoc capite dico clericos, Eccleſia- 17
ſticaſque perſonas debere; etſi non coactiuè, directiuè autem, & ſub peccato prędictas obſeruare leges, tanquam indictas à lege naturali, ſic dictante, vt malum non fiat quod facerent, quemadmodum cæteri laici triticum emendo, vt illud poſteà reuenderent, quos damnant Doctores omnes, & clericos inquam ſic Morla *in emporio p.1.tit.9.q.10.num.1.* Menoch. *conſ.1000. ex n.13.* alios referens; & hoc quamuis in dictis legibus, ſeu ſtatutis nulla fiat de clericis mentio.

Nam vt ait Bartol. *in l. cunctos populos, n.29.* 18
Cod.de ſumm.Trinit.& fide Cathol. ſtatuta generalia laicorum in quibus clericorum, aut Eccleſiatum nulla fit mentio: ſi tamen tendunt aduerſùs illa, quæ illis competunt, non tanquam priuilegiatis, ſed vt cuilibet de populo illos obligant, dummodo boneſta ſint, & ex Abbate *hic*, Couarr. Tiraquello, Bouadilla, Matienco, Molina, & aliis plurimis ſic traddit idem Zenedo *ſupra d.q.33.n.3.*

Vbi ex Nauarro, Ludouico, Lopez, Rodri- 19
guez, Salon. & aliis concludit vt quamuis regulariter clerici noo ſubiiciantur legi ſæculari; ſubiecti tamen ſunt legi naturali, quæ præcipit ne quis vltra iuſtum pretium vendat, intelligo ex iam adductis *à q.1.* noo quarenos faciat iuſtum lex,

lex , uam iſtud erit pretium legale, ſed quod ſit iuſtum à natura ipſa, & inter ementes, & vendentes ex natura, & valote etiam inrtinſeco rei.

10 Et quod in caſu, de quo loquimur plus ſint clerici obligati probatur, quia ſic emendo triticum, vt poſteà reuenderent, quodammodo dicerentur negotiatores coutra deciſionem textus *in cap. final. de vita, & honeſtate clericorum.*

11 † Deinde quia triticum emendo vlt. ſingulis neceſſarium pro ſua, & famulorum ſuſtentatione, ſto quod ex ſuis bonis, aut fructibus beneficij non habeat, eſt ſe introducere ad mercaturam ſibi prohibitam ex dicto textu, in qua concurrit animus ille auarus, & diuitiarum cupidus cum iactura pauperum: ex quo, & aliis fit, vt clerici in prædicto caſu prohibiti ſint ex natura actus ab emptione tritici, vt poſteà carius reuenderet: alia cum infinitis ſcribit omnino legendus idem Zenedus *dicta q.33.à num.6.* vbi alias quæſtiones reſoluit de tritici, & panis cocti materia.

22 Ad quintam quæſtionis partem, an ſtatutum laicorum obliget clericos, & Eccleſiaſ, cum prohibet extractionem collecti frumenti de poſſeſſionibus Eccleſiarum, aut clericorum. In quo dubio per longè relata poteſt reſponderi, quare breuiter viſis, quæ dico *infra q. 15.* vbi ago de nonnullis dubiis multum concernentibus: & *in q.16.à n.1.verſ.ad primam, tertiam, & quartam, & q.17.* ideò in præſenti dubio exiſtimo reſpondendum ex alio dubio.

23 An ſtatutum diſponens ſuper publicatione bonorum tractorum extra territorium habeat locum in fructibus bonorum Eccleſiaſticorum.

24 † Etenim quod ſtatuto de vet. extractionis bladorum extra territorium, ni legentur clerici, & Eccleſiaſtici pro fructibus recollectis de bonis Eccleſiaſtici probarunt Ripa *in tit. de remediis præſeruatiuis ad conſeruandam vbertatem, n.122. in tract. de peſte:* poſt alios ſequitur Plotus *in tract. de in litem iurando n.189.verſ. ex ipſo tamen decreto*, Marta *de iuriſdict. p.3. cent.1. caſu.83. num.1.* vbi ait, vt habeat locum etiamſi ex bonis patrimonialibus clericorum recollecti fuerint.

25 Tota autem difficultas eſt quid ſi clericus deferat res alterius non exempti dicens eſſe ſuas; in quo dubio eſt diuerſitas opinandi, quia Bart. *per textum in l.fin.Cod. de annonis, & tributis lib.10.* quem citat Bertachinus *de gabellis,p.7. q.10. n.42.* addens ſimile eſſe in collectis: quo caſu res illæ ſuppoſitæ, aſſertæque clericorum debent confiſcari, vt dixit Bart. *in l.1.Cod.de nauibus non excuſandis lib.10.*

26 Nec releuare quod non de eſſentia Domini fuerunt datæ clerico, provt dicitur de mulione, qui portauerat merces alterius, & non ſoluerit gabellam, vt non ſint ex eius culpa publicatæ merces; etſi per ſtatutum diſpoſitum eſſet quod merces publicentur cuiuſcumque ſiot ex ſola culpa, vel dolo deferentis, quod ſtatutum valet, vt probant Paul. de Caſtr. & Roman. *in l. cotem §. Dominus, ff. de publican. & vectigal.* eo caſu ipſe mulio teneretur Domino mercium, etſi non eſſet ſoluendo; & quod datur Domino mercium de iure reſtitutio in integrum ex clauſula generali: argumento eorum, quæ notant Innocent. *in Rubr. de conſuetud. column. final.* ſic dicunt Imola, & Romanus *in dict. collect.* ex notatis per Bartol. *ibidem*, Alexand. *in addit.*

Sed nihilominus Marta *de iuriſdict.p.4.cent.1.* 27
caſu.83. dicit contrarium fuiſſe deciſum Neapolitano tribunali Regiæ Cameræ, vt ſcribit Regens Reuerterius *in ſuis votis*, quæ dixit ſe habere manu ſcripta, & fortius hoc procedere ait, ſi fuiſſent facta banna, quod qui non ſoluit iura Doganarum, & alia vectigalia, amittat merces interceptas, & non poſſit ſe excuſare ob culpam mulionis, vel alterius commiſſi, ſeu factoris, vel miniſtri.

Et quod aliàs nunquam merces extractæ con- 28
tra decretum, inciderent in commiſſum, ob directus non ſolutos, quia nuquam, vel rarò vehuntur per Dominos mercium. † Itaque huius 29
difficultatis reſolutio declaratur, nam ſi gabellarij dicerent res eſſe alienas, clerici autem proprias, ſtandum eſſe iuramento, nedum clericorum, ſed etiam nuntiorum; niſi repugnaret qualitas perſonarum, Cardinalis *in clementina præſenti de cenſibus*, Doctores communiter *in l. cætera § ſed ſi quis, ff. de legatis 1.* Franciſcus Marcus *deciſ.41.p.1.& deciſ.268.p.2.cum aliis* per Rolandum *in conſ.71.n.24.col 4.*

Et addunt idem Rolandus *num.25. volum.4.* 30
Cardinal. *in dicta clementina in 6.quæſt.per textum ibi in verſ. locorum Diœceſam*, vt ſi opus eſſet iudicis determinatio, eſſet recurrendum ad Eccleſiaſticum; & confirmatur ex dictis *infra q.24. de pœna in Eccleſiaſticas.*

Ex his paret reſponſio ad ſtatutum laicorum 31
præcipiens ne victualia v. g. vinum, frumentum, legumina, oleum, &c. è territorio extrahantur, vel eo introducantur etiam à Clericis quæ ex prædiis ſuis collegerunt eſt enim contra libertatem Eccleſiaſticam vt ex adductis apparet & docent Gram. *deciſ.100.* Marta *de Iuriſd. 4.p.caſu.83.n.1.* Fauſtus *in ſpeculo confeſſ. diſp.33. q.20.* Sperellus *deciſ.12.n.45.* Ciarlen. *in controu. forenſ.lib.1.cap.31.* Thomas del Bene *de immunit. p.1. cap.8. diſp.10.* cum aliis contra Lagunam, Rouitum, Giurbam, Cutellum, Menochium, Pereiram plures rationes adducens vbi latè ageos reſpondet in ſex Sectionibus & difficultatibus quibus à nobis ſatisfit in hoc tractatu.

QVÆSTIO VII.

An pragmatica ſuper chartam, vulgo *de el papel ſellado*, obliget Eccleſiaſticos, ſeu violet immunitatem Eccleſiæ: an emphytheuta Eccleſiæ poſſit collectari, vel teneatur ad tributa: an clerici obligentur ſtatuto edito ſuper iure congrui vulgo *retractus*: vel quid de ſtatuto compromittendi: An ſtatutum, quod intra tantùm tempus Eccleſia teneatur vendere res ſibi relictas, ſit validum: & an ſtatutum ſæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Eccleſiaſticas perſonas, ſit validum ſine Regia facultate; vbi de ſtatuto Innoc. prohibente Eccleſiæ relinqui poſſeſſiones: & an clerici ſint vaſſalli Principum laicorum?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Reges poſſunt ſtatuere ſuper ſigillando papyro ad actus iudicials, ſicut ſuper cæteris Regalibus: contra* n. 10.

Clerici tenentur ſoluere pretium taxatum, & inſtum pro rebus venalibus.

2 *Clerici ſunt ciues, ſicut alij, vt in Republica Principum laicorum: ſed non vaſſalli,* num. 69.

3 *Charta ſigillata vulgò* de el papel ſellado *in his Regnis practicata legibus ab anno* 1631. *clericos non obligat, nec Eccleſiaſtica tribunalia admiſerunt pragmaticam ſuper hoc, nec vulgò* los vozcaynos: *& quare* n. 4. 5. 6. & 15.

4 *Libertas Eccleſiaſtica præſtat clericis facultatem faciendi quod eis placet, niſi illicitum ſit.*

6 *Pragmatica, & ordinationes Regiæ circa papyrum ſigillatum à Clericis non admittuntur, vt prohibentes, & impedientes, quod iure Diuino eis aliàs licet.*

7 *Moneta valorem, quare Princeps poſſit augere, ſiue minuere, & eo Clerici obligentur; & non ſic pragmatica ſigillati papyri,* n. 8. 9. 16. & 17.

10 *Angariæ, & Perangariæ, Salinaria, guidagia, & pedagia, etſi ſub Regalibus comprehendantur, ſed redditus ipſorum fiſco prouenientes inter vectigalia connumerantur* num. 11. & 12. *item piſcariæ Portus* num. 13. *& de aliis* n. 14.

16 *Moneta mutata ſigillum ſolet eſſe in modico, nec tali mutatione ſolent omnes Eccleſiæ grauari.*

18 *Pragmatica dicta papyri ſigillati; etſi inuenta vrgente neceſſitate publica Regis, & Regni; & vt falſitas euitetur; non ideo fugit tributi nomen, nec falſitates inſtrumentorum ceſſant.*

19 *Clerici litigantes in tribunalibus Regiis conformantur actuando in papyro ſigillato, ſicut cæteri laici: & quare.*

20 *Emphyteuta generaliter tenetur ad collectas: nam onus impoſitum perſonæ pro rebus, inſpicitur perſona, cui imponitur; & quia huiuſmodi collectæ ſunt impoſitæ poſſeſſoribus,* n. 21. & 22. *& quia habet vtile Dominium,* n. 23.

23 *Grauari quilibet poteſt ratione fructuum, quos ex re Domini percipit.*

24 *Bona Eccleſiaſtica ratione vtilis Dominij videntur poſſe collectari, &* num. 25. *ſecus à* num. 26.

27 *Emphyteuta Eccleſiæ collectari nequit à Principe laico, quia nec fiſci emphyteuta tenetur ad collectas; quia grauaretur onere laudemij, & Canonicus annui; imò & duplici collecta incomportabili, vt* num. 28. & 29. *fallit.* n. 32.

30 *Bona Eccleſiæ, quæ à laicis poſſidentur, non ſubſunt Principi, quoad directum Dominium.*

31 *Eccleſia quomodolibet lædatur, ſiue in minimo, ſiue in maximo, directè, indirectè, primariò, ſiue ſecundariò, nullo modo ſuſtinebitur laicorum ſtatutum.*

32 *Emphyteuta Eccleſiæ poterit collectari, quando ſcilicet illi, ſeu colono Eccleſiæ in caſu publicæ neceſſitatis, vt belli, peſtis, refectionis Pontium, & ſimilium, vbi non ſine difficultate.*

33 *Emphyteuta gaudet priuilegio Domini directi, vt* n. 34. *ſic vt non teneatur ad tributa, vt de facto pluries pro collegio maiori compluti definitum fuit, vt* n. 35.

36 *Cenſuarius, ſeu emphyteuta redimibilis non gaudet immunitate collectarum, vt exemplificatur: &* n. 37.

38 *Congrui ius ſe retractus non habet locum in clericos paſſiuè, ſed actiuè tantùm ſecundùm aliquos.*

Clerici poſſunt vti conſuetudinibus laicorum, quatenus concernunt certum fauorem, dict. num. 38.

39 *Retrahere poteſt clericus à laico rem habitam, vel patrimonialem, vel habitam à laico.*

40 *Retractus habet locum in clerico emptore; & quod Clericus, à quo res retrahatur eſt conueniendus coram Iudice Eccleſiaſtico: vide* num. 41.

42 *Retractus habet locum etiam, ſi venditor, & emptor ſint clerici.*

42 *Statutum laicorum de cauſis compromittendis inter affines, clericos non ligat paſſiuè, actiuè verò ſic* n. 43.

Compromittere poteſt clericus in laicum cauſam vertentem ſuper eius Patrimonio.

44 *Statutum quod intra tantum tempus teneatur clericus vendere res ſibi relictas, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam; etſi aliud dicat Cutellus de ſimili ſtatuto Federici, &* n. 45. 46. 48. & 56. *& Cutelli fundamentis reſpondetur* à n. 51.

45 *Lex Siciliæ, quæ prohibet fieri alienationes rerum ſtabilium in Eccleſias reuocata fuit à Carolo.*

36 *Bona immobilia cum onere ſuo tranſeunt ad Eccleſiam.*

47 *Statutum, vt intra annum teneatur Eccleſia vendere poſſeſſiones ſibi relictas non valet; vbi quod Alexand. IV. ſimile ſtatutum condemnauit.*

48 *Statutum, ſiue conſuetudo cauens, ne certa bona immobilia à laicis poſſeſſa in Eccleſias alienentur, aut ab eiſdem retineri poſſint, non valet: & quare* n. 49.

49 *Vtilitas publica, ne laici nimis onerentur collectis, præferri non debet priuatæ Clericorum.*

Clerici quandoque grauantur oneribus Eccleſiaſticis directis ad bonum ſpirituale laicorum, & quo magis creſcunt in illis diuitiæ; magis etiam creſcit eleemoſynarum numerus, & cura multiplicandi Religioſos, d. n. 49.

50 *Laici queri ſolent de Eccleſiaſticis, quaſi de profuſiſſimis (vt dicunt) ſimplicium largitionibus cenſus nimium creuerint, contra quos ſunt verba aurea concilij Pariſienſis.*

51 *Leuitæ, & Sacerdotes in veteri teſtamento prohibentur poſſidere immobilia, qui omnia habent titulo eleemoſynæ, & diuites fuerunt, vt* num. 53.

52 Cap. 15. Leuitici de ædibus Leuitarum.

53 *Leuitæ, & Sacerdotes 43. ciuitates habuerunt, harum 13. Sacerdotes Leuitæ cæteras, qui etiam accipiebant decimas à duodecim tribus Iſrael.*

Tribus

Tribus ſingulæ diuidebant ſua bona in decem partes, vnamque debet tribui Leui, reliquus ſibi reſeruatus d.n.53.& 54.

54 *Sacerdotes iterum in veteri teſtamento accipiebant decimas decimarum a Leuitis, & accedebant primitia, & oblationes.*

55 *Sacerdotes noſtri Euangelici non æque ditiores erant, ſicut Sacerdotes veteris teſtamenti, & Leuitæ.*

Interpretes iuris ciuilis ſolent anxiè laborare, vt eorum reſponſis ſingulariter reſpondeatur, d. num.55.

57 *Statutum ſæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Eccleſiaſticas perſonas ſine Regia facultate, eſt contra Eccleſiæ immunitatem, contra Seruita, & Pereira* de manu Regia num.58. *qui impugnatur*, num. 59. *niſi tale ſtatutum iubetur Pontificio priuilegio, vt patet in Portugalia*, num.61.

59 *Rex Alphonſus Portugaliæ Rex fuit ab Honorio III. excommunicatus, & ei Regnum interdictum, quia condidit ſtatutum, ne immobilia transferantur ad Eccleſiaſticos ſine Regia facultate.*

60 *Luſitaniæ lex, ne immobilia tranſirent ſine facultate Regia ad Eccleſiaſticos, fuit reuocata vbi de diploma Clem.IV.*

62 *Conſtitutio lata ab Henrico Imperatore Conſtantinopolitano, vt nullus poſſit in vita, aut morte de poſſeſſionibus ſuis quidquam Eccleſiæ largiri, damnatur ab Innocentio III. anno* 1212.& n.63.

63 *Valentiniani ſtatutum, ne bona tranſirent ad Eccleſiaſticos factum anno* 370. *fuit à Martiano reuocatum, & abrogatum à Baſilio Imperatore anno* 987. *tanquam Imperio damnoſiſſimum.*

64 *Legare ſua humanis legibus ſancitum fuit, vt cuique liceat Eccleſiæ, & piis locis*, num.64.

65 *Religionem ingredientium res Imperatorum legibus Monaſteriis debentur; poteſt enim quilibet naturali lege efferre, & conſecrare rem ſuam Deo bonorum omnium largitori.*

66 *Immobilia bona ab Eccleſiis in perſecutione Diocletiani, & Maximiani ablata reſtitui mandarunt eis Conſtantinus, & Licitinius Imperatores: Donationes abſque inſinuatione fieri queunt Eccleſiæ; etſi fortè excedant quantitatem iure ciuili taxatam* dict. num.66.

67 *Apoſtoli cum prauiderent Eccleſiam futuram in gentibus non fuerunt adepti prædia in Iudæa, ſed tantùm pretia ad fouendos agentes.*

Conſtantinus dilatata Eccleſia inter gentes conceſſit facultatem, vt ſubditi non tantùm Chriſtiani fierent, ſed etiam extruerent Eccleſias, & eis prædia tribuerent pro dote ad alendos Miniſtros, d.n.67.

68 *Conſtantinus Imperator Romanus conſtituit Sedem Beato Petro.*

69 *Clerici non ſunt vaſſalli Principum laicorum, etſi ciues dicantur; licet alij contra, vt hic, & n.2.*

70 *Clerici reperiuntur exempti in iure quoad forum, quoad capturam, quoad tributa, quoad regimen.*

OCcaſione pragmaticæ promulgatæ in his Regnis Hiſpaniæ 15. Decembr.1631. vt patet *in l.45.46.47.& 48. tit.25. lib.4. recopil.* vbi de ſigillis, & formulis ad quælibet inſtrumenta publica, & priuata; item ad Regias prouiſiones, & ſchedulas, ſeu ad quoſcumque actus iudiciales interpretes, ſiue de officio, quæ vulgo vocatur *de el papel ſellado*, fuit inter Doctores orta diſputatio, an clerici tenerentur, vtpote laici ad exſoluendam hanc collectam, ſaltem vi directiua pro parte affirmatiua; nonnulla fundamenta tradiderunt Doctores, quæ poſſunt reduci ad iam adducta *à quæſt.1. huius textus*, quatenus faciunt pro lege edita, ſeu ſtatuto conditio ex cauſa Reipublicæ neceſſaria; quorum primum erit, nam Regibus conceduntur ſtatuere circa ea omnia, quæ vt Regi, & Domino ſupremo Regni, aut prouinciæ poteſt competere iuxta quæ notaui *infra in cap.10. de præſcrip. à q.1.* vbi in Regalia Principis præſcribi queant, & quæ illa ſint, ſed impreſſio Regij ſigilli ſuper charta, eſt Regalia, ergo charta ſignata, vt ſit quotannis ſigillo diuerſo impreſſo eſt propria Regis, cui potuerit dare & aſſignare æſtimationem taxando pretium, & conſequenter clerici comprehendantur ea, vt cæteri ſubditi laici. 1

Et confirmatur quia ſicut clerici, vt notant Auendañus *de cenſib.q.32.n.10.* Laſſarte *de decima cap.10.n.3.* Meſia *in pragmat. taxa panis concluſ.5. n.39.* Salas *de emptione dubio.9.n.2.* & alij tenentur ſoluere pretium rerum venalium à Principe taxatatum, vt annotaui *ſupra ſub dicta quæſt.1. & alius*; ita etiam teneantur ſoluere pretium dictæ chartæ ſignatæ, quam vt iam propriam Rex vendidit cum Regio ſigillo, præcipuè ex eo fundamento, quia quod in curiis Parlamento, & comitiis Regni, inſpecta neceſſitate Regis noſtri Philippi IV. poſt longam dicuſſionem procuratorum vulgò *de cortes*, non fuit inuentus; tunc alius contributionis modus, quominus ſubditi onerarentur, ac grauarentur; ergo cum clerici ſint ciues, & pars Reipublicæ, vt ſæpè iam dictum eſt, *ex cap. cum nullus de temporibus ordinat.* & docet Bartol. *in l.1.ff.ad municip.* Villalobos *in ſumma tom.1.tract.2.dif.31. num.1.* & alij, & ex eo quod ſcribunt Aluarus Valaſcus *tom.1. conſult.100. num.2.* cum docet vt clerici ſint vaſſalli Principum laicorum, ſiquidem ſunt ita ciues, ſicut laici *ex l.aſſumptio, ff.ad municipal. & ex l.ciues, Cod.de incolis*, idem docent Rodriguez *in ſumm.tom.4.cap.168.num.1.* Souſa *infra* referendus *ad vltim.quæſt.partem*, ſequitur vt illos obliget ſicut laicos. 2

Nihilominus quemadmodum in his Regnis video practicatum exiſtimo clericos non comprehendi illo tributo, nec vnquam potuiſſe comprehendi, imo videmus aliquos ſubditos Regi vulgò *Vizcainos* teſtitiſſe admiſſioni papyri ſigillati, actuaréque in papyro ſine ſigillo regio, ſicut & apud nos temporibus retrò; eo quod eſſet onus incomportabile gabellæ, & collectæ excedens, ac ſuperans in nimis grandi quantitate, & admodum exceſſiua valorem naturalem papyri ſine ſigillo. Vnde cum clerici non ſolum ſint exempti, ſed etiam de iure Diuino à ſolutione gabellarum, vt latius dico *quæſt.* 3

ſequen

ſequenti. Et ex multis Doctoribus, & iuribus firmauit ſacra Rota in Albanens. Gabellæ die 28. Iunij 1630 coram Domino Merlino, & in Barchinonem exemptionis 26. Iunij 1636. coram Coccino; argum. eorum quæ dixi latè *infra in c.2. de Iudic. ſub q.1.* ergo cum ex ſumptione papyri ſignati clerici ſoluerent gabellam, ſequitur neceſſario prædictam pragmaticam dictam papyrum ſtatuentem violare libertatem Eccleſiaſticam; & ob id ſi comprehendat clericos, infringere libertatem Eccleſiaſticam, vtpatet *ex can. 15. Bulla in Cœna Domini*, cuius verba dant pro infectis, & Annatematizant omnes ordinationes, & conſtitutiones, vnde libertas Eccleſiaſtica directè, vel indirectè læditur, & reſtringitur.

4 Et confirmatur, quia libertas Eccleſiaſtica hoc clericis præſtat, nempe vt habeant facultatem faciendi quod eis placet, niſi illicitum ſit, vtpatet *ex l. libertas, ff. de ſtatu hominum*, & docent Cochier *de libertate Eccleſiaſt. p.2. cap.15. num.6.* Gatticus *in allegatione pro Eccleſia, fol.208. § tertio probatur*, Sperellus *deciſ.12. n.42.* Bonacina in *Bullam Cœnæ diſput.1. quæſt.16. ſect.2. p.2. num.14.* Reginald. *tom.1. lib.9. cap.23. num.358.* Diana *p.6. tract.8. miſcell.* multa, quæ omitto referens *reſ.1.*

5 Et patet quia per pragmaticam papyri ſigillo Regio ſignati clerici nequeunt amplius facere id, quod prius libere eis facere, permiſſum erat, quia non poſſunt amplius in iudicio vti chartis papyraceis, & alia inſtrumenta efficere, niſi papyrus ſit Regio ſigillo ſignata; ergo clarius apparet dictam pragmaticam eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; cum illam lædat, ac reſtringat: etenim clerici per illam non poſſunt deinde illud facere, quod antea impunè, & licitè faciebant.

6 At ſic eſt quod ordinationes pragmaticæ, & ſtatuta prohibentes, vel præcipientes clericis quod eis, nec Diuino, nec humano iure prohibitum, vel præceptum eſt, violant immunitatem Eccleſiaſticam, vt docent Felinus hic *num.72. & 73.* quem citat, & ſequitur Humada *in ſcholio ad Gregor. Lopez lib. 3. tit.2. p.1. gloſſa 6. num.3. fol.28. col.4.* Zechius *de Republica Chriſtiana tit. de clericis fol.410.* Souſa *in Bullam Cœnæ cap.16. diſp.84. concluſ.3.* Alderanus Maſcardus *de interpret. ſtatuter. concluſ.2. n.88.* Filiucius *tom.1. tract.16. c.10. n.270. § tertio ea*, Reginaldus *tom.1. lib.9. cap.23. num 358. §. tenendum eſt tertio*, Duardus *in Bullam Cœnæ lib.2. can.15. quæſt.19. num.1.* Laderchius *conſ.103. num.1.* Annibaldus *in additionibus ad Mandellum lib.1. conſ.8. littera H.* Sayrus *de cenſuris lib.3. cap.19. num.9. §. ſic etiam*, Bonacina *in Bullam Cœnæ diſp.1. quæſt. 16. ſect.2. puncto.2. n.51.* & alij per fundamenta adducta *à quæſt.1.* ergo cum nullo iure inueniatur clericis prohibitum, ne inſtrumenta conficiant, nec in iudicio vtantur alia charta, quam vſque adhuc omnes liberè, & impunè vſi ſunt, & licitè; ſequitur vt prædicta pragmatica, quatenus prohiberet clericis vti alia charta in Iudiciis, quàm ſignata ſigillo Regis, eſſe contra Eccleſiam, & clericorum immunitatem, cum prohiberet clericis id, quod iure Diuino, ac humano non fuerit prohibitum.

7 Nec obſtat dicere quod ſicut Princeps poteſt valori naturali, & intrinſeco monetæ alium maiorem extrinſecum addere, iuxta reſolutiuè notata *infra in cap. quanto de iureiurando*, & quæ longè dicam *in cap. cum Canonicis, cap. cum olim de cenſibus*, & ſibi applicare pro publica neceſſitate ſubleuanda, ita, & in caſu noſtro licet papyri ſignati ſit excedens, & improportionatus, cum ſit eius taxatio tam magna, quod ſæpius pro vna charta, vulgò *pliego de papel*, qui aliàs in ſuo valore adhuc non excedit duos marapetinos, æſtimetur ratione ſigni Regij in 272. marapetinis argenteis potuerit Rex illud augere præſus vrgentibus bellorum neceſſitatibus.

Nam reſpondeo quod etſi Princeps poſſit augere monetam, quando adeſt publica neceſſitas, cui populus tenetur ſubuenire, ſi Principis Marſapium euacuatum eſt; & tunc habeat rationem gabellæ, vt tradit Mariana *de inſtit. Reg. lib.3. cap.8.* Baſilius Pontius *variar. diſput. relect.1. de augmento monetæ p.1. propoſ.4. fol.514. col.1. & fol.516.* ob idque Bornitius *in tractatu de ærario lib.6. cap.6. mutationem monetæ* appoſuerit *ſub tit. de vectigalibus extraordinariis*; & ex hoc dicant nonnulli illam mutationem monetæ, etiam ob publicam neceſſitatem non habere requiſita Iuſti tributi, etſi gabella ſit, contineretque in ſe multa inconuenientia, vt tradit Paulus Laym. & multi cum eo *in Theologia morali lib.3. tract.3. p.1. cap.5. num.7.* & inde minus poſſe obligare clericos, cum non teneantur ad onera, & tributa pro ſubleuandis neceſſitatibus publicis, niſi cum certis conditionibus, de quibus dico *infra quæſt. ſeq. ex concil. Lateran. in cap. aduerſùs de immunit. Eccleſiar.* 8

Tamen reuera mutatio monetæ non ſic ſe habet, quantumuis gabellæ rationem habeat, quia 9
quoties illa ſit non eſt oneroſa clericis, ſicut papyrus ſigillata; imò ſæpius contingit quod redundet in augmentum, & commoditatem etiam clericorum circa pretia rerum vſualium, & commodatiora, vt apparet ex eo quod nunquam nec clerus mutationi monetæ reſiſtat, vtpote videmus non reſtitiſſe anno 1628. nec ao. 1642. & ab hinc anno 1653. 1654. & 1659. in quibuſdam mutationibus monetarum vulgò *de el vellon*, & ſi contigerit plus communitates Eccleſiaſticas, clericos amiſiſſe quantitates, non minimas, quia ſi mutatio monetæ eſt circa diminuendum valorem, vt factum eſt in prædictis mutationibus; inde eueniret Reipublicæ, & inſimul Eccleſiaſticis communitatibus, ac perſonis alia vtilitas, vt diminuerentur pretia rerum vendendarum; quæ ſi moneta non minueretur, vendebantur per exceſſiuas quantitates, ad quod medendum malum legitimè mutatio fit abſque iniuria vllius, & itidem ſi moneta augetur nullum damnum ſolet contingere intrinſecè reſpectu rerum emendarum, vt experientia experti ſumus; imò & per aliquas mutationes monetæ eam augendo, multos diuites effectos vidimus temporibus, quod nunquam accidit in papyro ſigillata, cuius pretium, & augmentum cedit in exceſſiuum grauamen, non ſolùm laicorum, qui ſubiectionis iure Regi tenentur ſubuenire, & contribuere, non ſic clerici ex rationibus adductis; & ob id fuit ex parte cleri facta contradictio talis, vt in tribunalibus Eccleſiaſticis, & ſanctæ Inquiſitionis nullo modo Iudicium agitetur in papyro ſigillata, niſi tantùm in tribunalibus Regiis, quale eſt etiam tribunal Iudicis bonorum confiſcatorum ſanctæ

Inquiſi

Inquiſitionis, de cuius praxi teſtificor, vt Iudex bonorum confiſcatorum tribunalis ſanctæ Inquiſitionis Valliſoletanæ dum *ibi* eſſem Inquiſitor.

10 Quare etſi aduerſarij exiſtiment hanc pragmaticam *de el papel ſellado* non eſſe tributum, ſed regaliam, quæ etiam clericos includit, reſpondeo hoc eſſe figmentum, & chimericam ſpeculationem; quia vt docent Klokius *in tractatu nomico politico de contributionibus c.3.n.*188. Cauedo *p.2. deciſ.41. num.4.* Diana *dicta reſol.* 1. ſub verſ. *probatur ſecundo p.6. tract.*8. & alij gabellæ etiam dicuntur Regaliæ, ſub quo Regaliarum nomine comprehenduntur etiam Angariæ, & Perangariæ, vt obſeruant Sextinus *de Regalib. lib.2.cap.*13. Cujacius *in l.vlt. Cod.de fabricens.lib.*11. Hotoman. *in legicon. feudali* verbo *angaria* Codelino *de iure* nouiſſimo *lib.5. cap.3. l.vnde manus in exercit. feudat.c.3.n.*57. Alfarus *de officio fiſcalis gloſſa* 20.§.12.*à n.*471.

11 Et ſic etiam Salinaria inter Regalia connumerantur: Strachia *de mercatura p.4.n.*30. Azeuedus *in l,31.tit.20.lib.6. recopil.à num.*11. Petrus Barboſa *in l.diuortio.§.ſi vir.n.29.ff.ſoluto matrim.* Caued.*deciſ.53.p.2.* & alter Barboſa, & Doctores per textum *in cap.ſuper quibuſdam* 26.*de verb. ſignif.* vbi etiam de guidagiis, & pedagiis, quæ ſic dicuntur à pede eo quod à tranſeuntibus ſoluitur, vt per Caſaneum *in conſuetudinib. Burgundiæ Rub.*1.§.4.verbo *in dire,in poſer, & leuer aydes num.6.fol.*30.vbi *n.*7.ait quod pedagium non eſt ſeruitus.

12 Et ſic licet Salinæ ſint de Regalibus; tamen redditus ipſorum fiſco prouenientes inter vectigalia ab Vlpiano connumerari patet *in l.inter publica,§.fin.de verb.ſignificatione,* vt notant Bulenguerus *de Imperatore Romano lib.9. c.*21. Iacobus Bornitius *in tractat. de ærario lib.5. c.*4. Chriſtophorus Beſoldus *in diſcurſu politico de ærario c.4. n.*13. Gaſpar Klokius *tract.nomi.politico de contribut.cap.1.n.*116. Bodinus *de Republica lib.1.c.*10. *num.* 110. ex quo Titus Liuius *lib.1. decad.3. de bello perſico* ſic aſſeruit *vectigal.etiam nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt.*

13 Et aliæ vt piſcariæ,& portus, vt dico *infra in dicto cap.ſuper quibuſdam* inter vectigalia connu-
14 merantur quæ ſunt Regalia.†Etenim Dominicus *in diſcurſu academico,vol.2.diſcurſu 15.n.65. notat in d.l inter publica* ſalaria à Rumeo annona, ſtatuta, & piſcarias reſpectu prouentuum vectigalia vocari, ſicut de portu patet *in dict. l.§. fin. ff.verb.oblig.* prouentus ex portu inter fiſci vectigalia apponuntur, Solorzanus *de iure indiarum tom.2.lib.1.cap.1.à num.*52. & alij; & quod ripatica ſint *de regalibus tradunt* Bucerus *ſupra n.*154. & Ertunæus *n.*93. qui tamen eorum prouentus vectigal vocat, quod etiam fecit Maſtrillus *de Magiſtrat.lib.3.c.10. n.*291.

15 Vnde cum iam dictum ſit *à quæſt.*1. tunc ſtatuta, & leges propter bonum publicum ligare clericos, quando nec directè, nec indirectè Eccleſiaſticam immunitatem lædunt, vt docent Salas *de legibus diſp.14.ſect.8.num.92.& 93.* Baldellus *lib.5.diſp.33.n.*14. Bonacina *in Bullam cœnæ, diſp.1.quæſt.16.ſect.2.punct.2.num.*12. à Poote *in reſponſione ſuper cenſuris Paul.5. fol.*15. Collegium Bononienſe *in reſponſo pro libertate Eccleſiaſtica num.*2. Molina *de Iuſtitia tom.1.tract.2. diſput.31. num.*15. Squilante *de priuilegiis clericorum cap.7. dubio 3.num.*94. & alij, ſequitur vt eum taxatio chartæ, de qua hic agimus ſit ita in ratione pretij exceſſiua, vt limites Iuſtitiæ omnino excedat; ideoque potius gabellæ onus ſit, quàm pretium rei, ea lex, & pragmatica ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam, cum eam nimis lædat grauando Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, & tempore eius promulgationis ſcribens Magiſter Aranxo nunc Epiſcopus Segouienſis qui *hic matriti degit iam Epiſcopatu reſignato, in 12. D. Thomæ quæſt.97. diſp.3. ſect.5.* latè, & ſolidè multis rationibus firmauit dictam pragmaticam *de el papel ſellado* eſſe contra immunitatem Eccleſiæ cum multis etiam Thomas del Bene *de immunitate p.1.cap.2. dubit.4 ſect.5.*

Nec obſtat dicere quod ſicut impreſſio ſigni publici valorem monetæ intrinſecum auget; ita & in noſtro caſu ſigillum Regium augeat pretium papyri ſigillatæ, quia reſpondent Layman. *lib.3.Theolog.moral.tract.3.p.1.cap.5. num.4.* Ioannes Hirzolio *tract. de ære moneta claſſe.5. quæſt.1. num.*37. & aliis penes ipſum, & Diana *dicta reſ.1.tract.8.p.6.*ſub verſ. *ad ſecundum*, qui aliis fundamentis contrariæ ſententiæ reſpondet publicum ſignum in moneta, augere eius valorem, tantùm in modico, ſed in caſu noſtro ſigillum Regium augere valorem chartæ ſignatæ vnius grani ad plures Marapetinos, ſeu Pragma; ergo tale augmentum iniuſtum eſſe, neceſſario dicendum ſit, vel vt iam *ſupra* explicaui mutatio monetæ nunquam refunditur in damnum ſtatus Eccleſiaſtici; eo quod omnes, tam clerici, quàm laici ſoleant conſequi moderata pretia rerum; & hæc ſit multum de Regalibus, potius quam alia tributa, quæ non ſic tendunt in vniuerſam Reipublicę ſubleuationem, ſicut mo-
netæ mutatio.† Non inquam ex mutatione mo- 17
netæ ſolet præiudicium generari omnibus Eccleſiis, ac Eccleſiaſticis, cum non omnes patiantur in moneta mutata, ſicut in aliis tributis, quæ ordinantur, non tantum pro tempore præſenti in quo decernuntur, ſed etiam in poſterum, vt contingit: in præfato chartæ ſigillatæ.

Et licet replices dicendo pragmaticam *de el* 18 *papel* ſumptam fuiſſe; propter publicas neceſſitates ſubleuandas, item & vt falſitates inſtrumentorum euitarentur, reſpondetur non ideò illam, etſi omnino conſtet de fine poſſe ſubterfugere nomen tributi, oneris, ſeu exactionis: nec falſitates inde omnino repelli in poſterum, cum hodie Tabelliones, & notarij ſic poſſint falſificare inſtrumenta, vt antea, nam ſoluto pretio chartæ Bullatæ ſigillum illud Regium non efficit vt aliquis ſi velit, non poſſit in illa charta ſignata aliquod inſtrumentum notarij, vel aliquod mandatum Iudicis cum falſa ſubſcriptione efficere, vt de ſe patet; ergo in nullo euentu poſſunt dicere contrarij Doctores, vt clerici teneantur ad illius ſolutionem, nec ratione tributi, nec ratione Regaliæ, cum vnum ab alio non ſeparetur. Et iam hodie minus cum ex hac poſtrema conceſſione Curiarum anno 1656. in menſe Nouembr. factum ſit vt annona chartæ ſigillatæ ſit duplicata à prima die Ianuarij, anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi ſeptimi, ad tempora alia poſteriora.

Vnum poſſet hic diſcuti, quare in noſtra Ca- 19 ſtella, & aliis Regnis, vbi actuatur in Iudiciis ſæcularibus in prædicta charta ſigillata, illam

de facto ſoluant cleriel, Eccleſiæ, & Religioſi io tribunalibus, ſeu coram Iudicibus Regiis litigantibus, & reſponſum latuoi, petcipies ex doctrina, quam latè poſui *in c. 5. cap. cum ſit generale 8. cap. quod clericis 9. de foro comp.* vbi de conformando ſe litigante cum ſtylo curiæ. vbi comparet litigaturus. Et *ibi* de clerico actore aduerſùs laicum litigaturo coram laico Iudice, & quare, aliquid *infra q. 27.*

20 Ad ſecundam quæſtionis partem an emphytbeura Eccleſiæ poſſit collectari; vel teneatur ad tributa extra neceſſitatis caſum, ſicut alij ſubditi Principis. Et video multùm diſcordes ſeribentes, & pro parte affirmatiua, vt teneantur, ptobatut *ex l. vnica Cod. de impon. lucratiua deſcr. lib.* 10. in vetbo *non mutatur, l. 1. Cod. de induction. lib. 10. l. 2. Cod. de iure emphyth.* vbi generaliter diſpooitur quod empbytheuta teneatot ad collecta, noo enim diſtinguunt inter emphytbeutam Eccleſiæ, & alios, & cum lex noo diſtinguat, nec oos diſtinguemus *ex l. non diſtinguemus, ff. de receptis arbitris l. deprecatio, ff. de public. in rem actione.*

21 Secuodo quia quando oous imponitut perſonæ pro rebus, tunc inſpicitur perſona, cui imponitur *l. reſcript. §. fin. ff. de muner. & honor. l. indictiones,* vbi gloſſa, *Cod. de annonis & trib. lib.* 10. *gloſſa Rubrica, Cod. de muner. patrimonialibus.*

22 Tettio quia huiuſmudi collectæ ſunt impoſitæ poſſeſſoribus, ita vt qui plus poſſidet, plus ſoluat, Cardinal. *in cap. sua nos de decimis, Imola in cap.* cum non ſit eodem; ſed ſic quod emphytheuta (etiam Eccleſiæ) dicitur res Eccleſiæ poſſidere *vt in l. naturaliter*, vbi Doctores, *ff. de acquirenda poſſeſſione;* igitur dici debet, vt teneantur ad collectas.

23 Cum quilibet grauari poſſit ratione fructuum, quos ex ſe Domini percipit, *l. ſi venditor. §. fin. ff. de ſeruis exportand. l. fin.* vti Baltol. *Cod. ſine cenſu,* vel reliquis Ripa *conſ. 23. n. 15. & 22. de reſcriptis,* Natta *conſ. 312. n. 5. lib. 2.* Zephalus *conſ. 637. n. 7. lib. 5. & conſ. 515. n. 8. lib. 4. & conſ. 290. n. 12. lib* 1. & ſic à fortiori videri, & multò magis emphyreuta grauari poſſit, cum habeat vtile dominium, & ius in re.

24 Sed bona Eccleſiaſtica ratione vtilis dominij poſſunt collectari, vt docet Purputatus *conſil. 332. lib. 1.* ex ea ratione, quia laici poſſunt ſtatuta facere contra laicos hacentes bona Eccleſiaſtica in emphytheoſim quoad vtile dominium, Anchar. *conſ. 433. n. 3.* qui dicit commuoem, & Iulius Clarus *in §. emphytheuſis quæſtione* 48. ergo.

25 Hanc ſententiam docent Andreas de Iſernia *in tit. quæ ſint Regalia cap. 1. in vſibus feudor.* Lucas de Pena *in l. 1. Cod. de indicta viduit.* verſ. *emphytheuta' lib. 10' & in dicta leg. vnica*, verſ. *non mutetur de impon. lucrat. diſcript. lib.* 10. Ripa *vbi ſupra*, Alexaod. *conſ.* 101. *num.* 11. *lib.* 1. Barbatia *conſ. 14. num. 5. lib. 1.* Bologninus *conſil* 54. Aocharran. *in regula ea, quæ de reg. iuris.* Pariſ. de Poteo *in tractatu de reintegrat. feudor. cap. 16. num.* 10. Brunos *in tract. de excluſ. fœmin. art. 8. quæſt. 22.* dicens communem opinionem, & facit lex Regia menti tenenda *in l. 55. tit. 6. p. 1.* ibi *mas ſi por auentura la Igleſia compraſe algunas heredades, o que ſe las dieſen homes que fueſſen pecheres al Rey, tenudos ſon los Clerigos de le façer à quellos Pecaos que auiam acumplir per ellos, à quelles, de quien las vbienron:* & pro hac opinione poſſunt appellari nonnulla, quæ latè dico *in dicto cap. 5. de foro comp. à quæſt. 5. vbi quæſt. 7.* an *emphytheuta Eccleſiæ poſſit, ac debeat conuenire pro penſione coram laico, aut Eccleſiaſtico Iudice*, & prædictam opinionem eſſe iute Regio receptiorem docent Azeuedus per textum ibi *in leg. 11. tit. 3. lib. 5. recop. num.* 8. Zeuallos *in practicis quæſt. 726. num.* 18. & per relata vetba textus *in dict. leg. 55. tit. 6. p. 1.*

26 Ego tamen quantumuis ex telatis fundamentis ſit probabilis relata opinio exiſtimo de iure, , & de praxi ex doctrina textus ooſtri amplectendam eſſe negatiuam, nempe vt nequeat collectari à Ptincipe laico ex ea optima conſideratione, quia fiſcus, & Eccleſia comparantur *vt in leg. final. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, Salicetus *in leg. penultim. Cod. de excuſat. muner. lib.* 10. ſed empbytbeura fiſci non tenetur ad collectas *leg. penultim. §. conductores, ff. de iure immunit. leg. priuata, Cod. excuſat. muner. l. 10. leg. 1. Cod. de priuileg. Domus Auguſtæ lib.* 10. ergo ſimiliter, nec emphytheota Eccleſiæ, quia alias duplici onete grauaretut, quod eſt abſurdum, vt tenet Battol. *poſt gloſſam in l. 1. Cod. de mulieribus.*

27 In quo loco patet; quia grauarerur onere laudemij, & Canonis annui: hanc amplectuotur idem Bartol. *in leg. priuata, Cod. de excuſat. muner. lib.* 10. vbi Angelus, & Ioannes de Platea, Iaſon. *in leg. prima, num. 31. Cod. de iure emphytheuſis*, Boſius *in titul. de Princip. numero* 128. Ruinus *conſil. 111. num. decimo, lib. 5.* Petrus de Vualdis *in tractat. collectar. num.* 74. Siluanus *conſil. 9.* vbi latè tuetur haoc ſententiam, quam dicit veriorem, & ſolidioriboa rationibus fundatam, necnon magis æquam, & ſecoram, quia continet fauorem Eccleſiæ; Sfortia Oddus, *conſil. 70. num. 31. & num. decimo tertio*; & dicit commmunem, licet ingenuè fateatur contrariam magis communem, & iuxta hæc intelligenda ſunt quæ breuiter dico cum Thomas del Bene, & aliis *infra quæ-*
ſtione. 40. in fine. † Er confitmatur primo, 28
quia ſi prima ſententia deberet amplecti, ſuperueniret in Eccleſiam & in Eccleſiaſticas perſonas aliud grauius quotidiaoum; nempe vt onera duplicis collectæ in eodem tempore grauentur, in quo laici voo tanrùm grauati exiſterent, quia ſi Princeps Eccleſiaſticus Eccleſiam, & ſubditos Eccleſiæ, tunc vellet collectare, manetent ipſi hac collecta grauari, & ioſimol alia à Principe laico; iodeque eueniret quod Eccleſia ita grauaretur, vt non iuueniret, nec teperiret emphytheutas, qui ſic pingioa laudemia ſolueteot ſi bona Eccleſiæ non poſſent tranſire in eos cum eiſdem ptiuilegiis, cum quibus ipſa Eccleſia poſſideret.

29 Secundo confirmatur qoia io caſu, quo Papa collectatet bona Eccleſiarum, ſiue poſſeſſores eorum ſi ipſi emphytheutæ deberent, cenſeri quoad Dominium vtile immediarè ſubditi Principi laico, remaneret Eccleſia grauata quoad Dominium directum: & eet perſona emphytheutæ obligetur quoad ſe Principi laico, & ſtatutis laicorum, tamen bona Eccleſiæ, quæ à laicis poſſidentur, non ſubeſſe Principi qooad directum Dominium: & ita Neuicanus ſequitur *conſil. nono, numero decimo octauo,* cum hæc opinio ſit faoorabilis Eccleſiæ; quis ergo oegare audebit prædictas collectas à lai-

co

co impoſitas contra emphytheutam Eccleſiæ pro poſſeſſionibus, quas poſſidet redundare in præiudicium bonorum Eccleſiæ, ſeu perſonarum Eccleſiaſticarum contra regulam textus noſtri, *& c.quæ in Eccleſ.hoc tit.c.2.c.aduerſus,c.non*
30 *minus de immunit. Eccleſ.* † Et quia pro hac ſententia poſt multa adducta pro prima, latè loquitur Marta cum multis ab eo relatis ex textu noſtro, *& Auth.caſſa, Cod.de ſacroſanctis Eccleſ.* cum Eccleſia ſpecialiter ſtatueret in emphytheutas Eccleſiæ: nam etſi videatur indirectè immunitatem, & ſecundario lædi, nihilominus non ſit ſuſtinendum ſic *p.4.de iuriſd.cent.1.caſu.13.& ibi à num.14.& 19.*

31 Quia quoquomodolibet lædatur Eccleſia, ſiue in maximo, ſiue in minimo, ſiue directè, ſiue indirectè, ſiue primario, ſiue ſecundario, nullo caſu ſtatutum laicorum ſuſtinetur; *cap. quanquam de priuilegiis, cap.ſtatutum de heret.lib.6.* ſiue fiat verbis expreſſis, ſiue fiat verbis velatis, ſemper eſſe idem, *cap. clericis, §. fin. & §. nos igitur de immunit. Eccleſiarum lib.6,* & ex aliis vide *ſupra q.5.n.32.*

32 Ex quibus exiſtimo fortè primam opinionem amplectendam quando prædictæ collectæ in emphytheutam, ſeu colonum Eccleſiæ imponerentur à Principe laico in caſu publicæ vtilitatis, veluti belli, peſtis, reficionis pontium, fontis, & ſimilium, vt docuerunt Ripa *reſponſ.23. num.6. de reſcriptis,* Ægidius Thomat. *in tract. de collectis à charta 85. vſque ad 111.& 150.* quia ſi adeſt publica neceſſitas, non ſolum emphytheutæ Eccleſiæ tenentur ad collectas, ſed etiam perſonæ Eccleſiaſticæ, vt declarant Dueñas *regula 100.limit.16.* Olanus *in antinom.iuris littera C. num.39.* Gutierez *practicar.queſt.lib.1.queſt.3.* vbi plura congeſſit, *& in allegatione* 10. per verba textus *lib.11.tit.3.lib.1.recopil.* ibi *los Clerigos ſean libres de contribuir, y pechar con los concejos, por o los pechos que ſon para bien comun, de todos, anſi como para reparo de muro, o de calçada, o de carrera, o depuente, o defuente e de compra, de termino, o en coſta que ſe haga para velar, y guardar la villa y ſu termine en tiempo de meneſter, en eſtas coſas tales à fallecimiento de propios de concejo, de ben contribuir, y aiudar los dichos Clerigos,* &c. *& per l.54.tit.6.p.1.l.20.titul.32.p.3.* Gregor.& Azeuedus *in dict.l.11.* Otalora *de nobilit. cap.1.num.11.* Ioannes Garcia *gloſſa 9. eodem tract.* Cui tamen reſolutioni obſtant etiam in iſto caſu plura adducta *à queſtione 1.& 2.* & quæ dico *infra, & queſt. ſequent.* num etiam in caſu neceſſitatis debeat eſſet cum conſenſu Pontificis, aut Epiſcopi ſaltem: vnde iam vides quantùm liberat prima ſententia, ſi adhuc in iſto caſu ſine Papa, aut Epiſcopo non deberent collectari ſolo ſtatuto Principis laici, Eccleſias, clericoa, ſiue eorum bona.

33 Ad tertiam quæſtionis partem, an emphytheuta Eccleſiæ teneatur ad tributa; ſatis reſpondetur ex adductis in verſ. *ad ſecundum:* nam licet Auendaños *de exequendis mandatis lib.2.c.24. n.33.* Valaſcus *de iure emphyth. queſt.17. num.11. & ſequent.* Carocius *de locato queſt.15. num.34. 35.& 43.* Rolandus *lib.4. conſ.61.num.14.& 15.* & alij dicent teneri ad collectas, & tributa ex eo quia emphytheuta eſt ſæcularis, & obnexius gabellis, & collectia, teneaturque eas ſoluere, etiam pro re emphytheutica Eccleſię, quia mutata perſona, mutatur qualitas rei.

Tamen, etſi in aliis caſibus hæc ratio queat 34
ſuſtineri, veluti ſi in totum res Eccleſiaſtica tranſieret in laicum vt *num. ſequent.* dico non inquam in præſenti caſu, tum ex iam dictis, & extra dictis per Doctores, quos citat, & ſequitur, Solis *de cenſibus tom.2. in addit.lib.1.in præfat. à num.1.* quatenus dicit emphytheutam gaudere priuilegio Domini directi ex ſententia Bart. *in leg. priuate, Cod. de excuſat. mun. lib.10.* vbi Angelus, Platea, Caſaneus *in conſuet. Burg. Rubr.4.& 6.num.6. verſ. & intellige,* Laurent. Silua. *conſil.9.* Marc. Anton. Eugen. *conſ.99.* & ex aliis iam adductis; etſi alij plurimi, quos refert *ibi n.1.* & Felinus *hic n.99.* amplectantur contrarium.

Etenim Felicianus aſſerit ſic ſæpe fuiſſe de- 35
ciſum compluti pro Collegio D. Eldifonſi, & pro monialibus ſanctæ Claræ; & quod Rector. Academię defenderint excommunicationis ſententia bona emphytheutica collegij, ac liberauerit à quacumque impoſitione, ſicque vidiſſe obſeruatum.

Limitat verò idem Felicianus *ibi, & tom.1.* 36
lib.1.cap.10.num.5.& 15. vt hæc ſententia non procedat in cenſuario, nec circa emphytheutam redimibilem; veluti ſi Eccleſia, vel perſona priuilegiata domum, agrum, vel vineam concederet incenſum emphytheuticum redimibilem, debitor cenſus; prædiique poſſeſſor non gauderet priuilegio, quoniam in hac forma conuentionis nullum Dominium remaneret penes Eccleſiam, vel perſonam priuilegiatam, ſed ſolùm ius percipiendi penſionem annuam, latè ipſe Felician. proſequitur *dicto cap.10.num.5. & ſequent.& lib.2.c.1. num.35.* Diana *p.3. tract.1. reſol.34*

Qui *reſol.23.* agit de alio dubio an colonus 37
laicus Religioſorum pro eius portione coloniacas teneatur ſoluere decimas, de qua ago *ſub tit. de decimis.*

Ad quartam quæſtionis partem, an clerici 38
obligentur ſtatuto ſuper iure congrui, vel laicos conuenire; & licet aliqui vtrumque affirment, vt refert Giurba *deciſ.15.n.10.* & aliqui vtrumque negent, vt tradit Riccius *p.3.deciſion.180.num.3.* tamen videtur iuxta alios ius congrui, ſeu retractus non habere locum in clericis paſſiuè, ſed actiuè tantùm; ideoque poſſe clericos agere iure congrui contra laicos, non autem laicos contra clericos, ex eo quia ſtatuta laicorum proſunt clericis, licet eis non æque noceant, ſicque poſſe clericos vti ſtatutis, & conſuetudinibus laicorum, quatenus concernunt certum fauorem, non autem è contra, vt notant Bald. *lib.1.conſ.3.* Crauet. *lib.3. conſ.441.n.6.* Molfeſius *in conſuetudinib.Neapol. tom.1.p.2.q.7. n.41.& tom.2. conſ.33. num.3.* Francus *deciſ.385. n.5.* Abbas *in cap conſtitutus, n.4.* vbi ego latè ago *de iure congrui, ſiue retractus,* de quo cum multis *ibi* Barboſa *num.2.& 3.gloſ.in cap.nouit.* verbo *quicumque de Iudiciis,* Hendedeus *lib.1. conſ.20. n.2.* Flaminius de Rubeis *lib.1.conſ.2.num.26.& 27.& alij,* Graſſis *de effectibus clericorum effectu.20.num.388.* qui multos caſus diſtingunt, Surdus videndus *lib.1.conſ.3.n.14.* Diana *p.3.tractat.1. reſ.43.* qui abſolutè hanc docet ſententiam, & latè agens videndus Gutierez *pract.lib.2.*
q.556. poſtquam à n.1. † Dicit quod clericus po- 39
teſt retrahere à laico rem habitam, vel patrimonialem, vel habitam à laico habet etiam lo-

eum retractus : *& n.4.* quod in clerieu emptore
habeat locum retractus.

40 Vbi *n.6.* ait quod clerieus, à quo res retrahi-
tur, eſt conueniendus eoram Iudice Eccleſiaſti-
41 co, & *n.7.* † Qood retractus habet lucum etiamſi
venditor, & emptor ſint clerici. De hoe dublo
videbis quæ longè ex multis ſcribit Marta *de iu-
riſdictione p.4 cent.1.caſu.*30. vbi decidit ius pro-
tomiſeos, ſeu retractus non habere locum in
clerieos, nec ipſos volentes vendere teneri, re-
quirere conſanguineos virtute ſtatuti, nec Eccle-
ſiam poſſe cogi ad vendendum iuſto pretio : ſic
eum multis, & alia ad eomprobandum addu-
cens ibi legenda.

42 Ex hac doctina, & in confirmationem præ-
dictæ doctrinæ ioſeto ad caſum, nempe vt cle-
rici noo ligentur ſtatuto laicorum de cauſis
compromittendis inter affines; ita vt ipſi poſ-
ſint alios compellere, & cogere, non inquam
cogi ad compromittendum, quod eſt dicere ne-
quaquam obligari prædicto ſtatuto paſſiuè, ſed
actiuè tantùm, ex ea ratione quia elericigaudent
priuilegiis laicorum ſtatutariis pro ſe, non au-
tem contra ſe, vt docent Doctores, quos eitat
Graſſis *ſupra n.*414. Diana *ſupra* quidquid dicat
Riccius *collect. deciſ. p.*1. *collect*-171. Capicius
*deciſ.*66. *num.*1. *&* 5. Bottellus *de compromiſ.*§.1.
gloſſa 3.*n.*224. Thorus *in compendio deciſ. Neapol.*
verſ. *Clericus*, & alij. Et quia plura poſſumus
dicere de hoe modo compromittendi *infra in
cap. expoſita de arbitris*, vbi quod elericus vo-
leos, poſſit compromittere in laieos cauſam
vertentem ſuper eius patrimonio; ideò interim
leges cum multis Martani *de iuriſd. p.4. caſu.*40.
*cent.*1.

43 Dum agens de ea quæſtione decidit ſtatutum
de compromiſſis faciendis inter coniunctos nul-
lo modo ligare elericos etiam in minoribus or-
dinibus conſtitutos, & ad hæc debent teduci
quæ tractat Thomas del Bene *de immunit. Eccleſ.
p.1.cap.8. dubit.*17. ex à Ponte Molfeſio, Mauro,
Burgio, Amadeu, & aliis.

44 Ad quintam quæſtiunis partem, an ſtatutum,
quod intra tàtùm tempus teneatur elericus ven-
dere res ſibi relictas, ſit validum : & licet olim
hoe ſtatutum Feder. Rex ediderit, & eum defen-
dat, Cutellius *ad l.D Feder.c.*24.*not.* 26.*per totam,
& c.*85.*not.*90. dieens omnia Federiei ſtatuta eſſe
conformia ſacris canonibus, & ſic ſupra dictum
45 ſtatutum. † Tamen prędictum ſtatutum eſſe con-
tra libertatem Eccleſiaſticam, & contra ſacros
canones, vt de ſimili ſtatuto Federiei dixit nihil
valere, Matthæus de Afflictis *in conſt. Regni Nea-
polit. lib.*3. *conſtitut.* 26. *num.*12. quem ſequitur
verba eius referendo, Diana *p.*5. *tractat.*1.*reſol.*3.
abundè loquens contra Cutellium: tenent etiam
Antonius Vouius *in reſponſ. ad Paulum Seuitam
p.*3.*argum.*10.*fol.*44. & Theologi religionis ſer-
uorum *in deſenſ. cenſura Paul.*5, *cap.*7. *num.*27.
*fol.*142. Fagnan. *de Iuſt. monitorij paul.*5.*fol.*82. &
à Ponte *in reſponſo pro cenſura veneta fol.*104. &
Ioannes Beltram. de Guebara *in propoſit. libert.
Eccleſiaſt.* §.6. *aſſert.*120. vbi ſic ait, *nec etiam
obſtat alia lex Regni Siciliæ, quæ alienationes rerum
ſtabilium fieri probibet in Eccleſias* : nam ea lex
reuocata fuit à Carolo II. vt conſtat *ex lib. conſt.
ex cap. vti Siciliæ in cap. Caroli II.* incipit *ſtatui-
mus quod poſſeſſiones*.

46 Satiſque eſſe arbitratus eſt, ſi bona immo-
bilia cum onere ſuo tranſeant ad Eccleſiam, iux-
ta *l.penult. Cod. de exactor. tributor. lib.*10. & iuxta
Bartoli doctrinam in *l.reſcripto*, §.1.*n.*5.*ff. de mu-
neribus, & honorib.* imò ex *Auth. caſſa, & irrita
Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, patet, vt prædictæ
Federiei conſtitutiones ſint reuocatæ à Federi-
co II. & Carolo IV. tanquam contra liberta-
tem Eccleſiaſticam, vt copioſius habetur *in
tom.* 3. *concilior. ad finem Conſtantienſ. Concilij*:
tradit Ioannes Vmbertus Rupellan. *forenſ. inſtit.
lib.*4.*c.*6. Petrus Pechius *de amortizatione, c.*6.*n.*1.

Ex his bene probatur non valere tale ſtatutum, 47
vt inter annum teneatur Eeeleſia vendere poſ-
ſeſſiones ſibi relictas ex vna Rotæ Romanæ de-
terminatione, quæ in vna veneta cenſurarum,
quam teſtatur vidiſſe Diana, & penes ſe impreſ-
ſam habere *fol.*21. ſic alloquente, quod verò atti-
net ad illum articulum particularem, vt Eccle-
ſiæ intra certum tempus, v.g. vnius, vel duorum,
vel duodecim annorum bona immobilia vende-
re laicis teneantur, illum expreſsè condemna-
uit Alex. IV *in cap.*1.§.*fin. de immunit. Eccleſ. lib.*6.
ibi *nec etiam liceat illud ipſas Eccleſias, vel perſonas
ad diſtrahendum, vel alienandum, aut extra ma-
num ſuam ponendum iam acquiſita, (vel quæ dein-
ceps acquirent aliquatenus coarctare*, vbi leges,
quos refert Barboſa ex Tiraquello, Couart. Meſ-
ſia, Molin. Zeuallos, Caldas, Pereira, Petr. Bar-
boſa, & latè Bened. Ægid. *in repet. l.*1. *Cod. de ſa-
croſanct. Eccleſ. p.*5.§.2.*à n.*3.

Agentes de quæſtione, vtrum valida ſit con- 48
ſuetudo, ſiue ſtatutum cauens, ne certa bona im-
mobilia à laicis poſſeſſa in Eccleſias, alienentur,
aut ab eiſdem retineri poſſint: vbi notarunt Ge-
min. *n.*5. verſ. *nota quod laici* Francus *n.*5. Deciua
hic *n.*192. verſ. *octauo non valet ſtatutum*, Bald. *in
Auth. hoc ius porrectum n.*18. verſ. *& propterea non
valet, Cod. de ſacroſanctis Eccleſ.* dicentes noo va-
lere ſtatutum laicorum contrarium diſponens :
idem tenuit Hoſtienſis *in cap. cum laicis n.*5. ſuper
verbo *de alienatione de rebus Eccleſiæ alien. vel non*
Archidiacon, *in cap. Roman. num.* 13. *verbo conſue-
tudine de appllat. lib.*6. & Theologi Religionis
ſeruorum *in deſenſ. cenſ. Paul.*5.*cap.*7. *fol.* 110.
dicunt prædictum Federiei ſtatutum eſſe contra
ſacros Canones bene demonſtrantes rationi-
bus, & docuit Bernardus Giuſti *in defenſione li-
bert. Eccleſ. fol.*19. cum pluribus Doctoribus, &
Maynardus *de priuilegiis p.*2. *art.*22.*n.*44. Surdus
*cenſ.*2.*n.*20.*vol.*1.

Et confirmatur, nam vtilitas publica, ne laici 49
nimis onerentur collectis præferri non debet
priuatæ clericorum : nam vt bona apud Eccle-
ſiaſticos maneant, reſpicit etiam publicam vti-
litatem, maximè ſi ad Eccleſias, quæ vtilitas
præfertur publicæ profanæ; & clerici ſi non
grauentur collectis, quibus tamen, quandoque
grauantur, ſaltem pluribus aliis oneribus Ec-
cleſiaſticis directis ad bonum ſpirituale laico-
rum, & quo magis diuitiæ creſcunt, magis etiam
ereſcit eleemoſynarum onus, & cura multipli-
candi numerum Religioſorum, vt docet colle-
gium Bononienſe *in conſilio pro libert. Eccleſiaſt.
n.*31. *&* 32 Vgolinus *in reſponſ. ad iuris Conſ. para
cap.*6. *à num.*3. Torrius *in apologetico pro libertate
Eccleſ. fol.*26. Bernardus Iuſtus *in defenſ. libert.
Eccleſ. fol.*17. Diana *dict. cap.*3.*p.*5.*tract.*1. Vigia-
nus *de immunit. Eccleſ. diſp.*3.*fol.*53. † Sic aſſerens, 50
quoniam laici queri ſolent de Eccleſiaſticis,
quaſi de profuſiſſimis, (vt dicunt) ſimplicium
largitionibus Eccleſiarum cenſus nimium cre-
uerint,

uerint, audiant quæſo Concilij Pariſienſis ſub
Ludouico, & Lotherio Imperatore celebrati
verè aurea verba, quæ ſi quiſque ſecum animo
reuoluens diligenter perpenderent, ceſſarent
profectò, tam iniuſtæ, tam indignæ querelæ: ita
lib.1.p.18. ceſſet ergo ambitio, quæ dicere ſolet ni-
mis rerum habere Eccleſiam Chriſti, & perpendat,
quia quantacumque ſint res Eccleſiæ, ſi eo modo,
quo diſpenſanda ſunt, diſpenſentur, nimia non ſunt,
& paulo pòſt mira namque res, ambitio mundalis,
ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet:
& prædictis addes Paulum Comitol. in apolog.
pro monit. Paul.5.c.3.n.6. Laurent. Ortiz de immu-
nit. Eccleſ.p.3. conſid.4. fol.333. quos etiam refert
Dian. contra Cutellium.
51 Nec obſtat ſequens conſideratio Cutellij in-
ter alias, vt interdictum eſſet Leuitis, & Sacerdo-
tibus poſſidere immobilia adducens aliqua ſcri-
pturæ loca, quia reſpondent DD. ideò dici in
ſcriptura Leuitas aliquid non poſſidere, quia
omnia habebant titulo eleemoſynæ, non autem
vt alij per ſortem; ſed non inde ſequi ex hoc non
habuiſſe, nec poſſediſſe bona immobilia, vt latè
Lutherum, & Spoletenſem, Doctus Nicolaus
Lemaniſtre, Socius Soruicus de ſacra patrimonio,
lib.1.c.10. per totum, Diana d.reſ.3.p.5.tract.1. in
52 verſ. addis, per c.25. † Leuitici, in quo dicitur Le-
uitas habere ædes, quæ in vrbibus ſunt; & cum
ceteræ domus redimi non poſſunt, ni exacto Iu-
bilæo Leuitarum domus quouis tempore redem-
ptioni patebant; ædes Leuitarum, quæ in vrbi-
bus ſunt, ſemper poſſunt redimi, ſi redemptę non
fuerint in Iubilęo reuertentur ad Dominos, quia
domus vrbium Leuitarum, ſunt pro poſſeſſioni-
bus inter filios Iſraël; ſequitur ergo quod ſi Le-
uitæ, & Sacerdotes bona immobilia non poſſi-
derent Ieremias c.32. in Anathot. vrbe Sacerdo-
tali agrum non emiſſet, vt obſeruat Sancius in
Ezech.c.44.verſ.28.n.59.
53 Et conſtat Leuitas diuites fuiſſe, vt obſeruant
Valenzuela in defenſ. cenſur. Paul.5.p.9.n.97. eru-
ditè Becanus in analogia veteris Eccleſiæ c.7.q.6.
n.3. vbi obſeruet ex quadraginta, & octo ciuita-
tes tredecim datas fuiſſe Sacerdotibus, reliquas
Leuitis: & n.17. ſic ait ex dictis collegi poterit
quam diuites fuerint Sacerdotes in veteri teſta-
mento præ aliis omnibus: nam primo accipie-
bant decimas à duodecim tribubus Iſraël vbi
notat præter tribum Leui, fuiſſe 12. tribus filio-
rum Iſraël, nempe tribum Ruben, Simeon, Iuda,
Zabulon, Izacar, Dan, Gad, Aſer, Neptali,
Ephraim, Manaſſe, Benjamin; & quod hæ ſingu-
læ tribus diuidebant ſua bona in decem partes,
& vnam dabant tribui Leui, reliquis nouem ſibi
reſeruatis; & ſic fieri, vt tribus Leui multo fue-
rit ditior, quam ceteræ, quia ſingulæ ceterarum
habebant tantummodo nouem partes, tribus
autem Leui duodecim, præter has decimas, quæ
54 communes erant omnibus in tribu Leui. † Sa-
cerdotes iterum accipiebant decimas decima-
rum à Leuitis; & ſic non ſolum erant ditiores;
quam homines aliarum tribuum, ſed etiam quam
Leuitæ. Deinde accedebant primitiæ, primo ge-
nita, oblationes quæ ſi omnia computentur in
magnum theſaurum excreſcere neceſſe erat red-
ditus, & poſſeſſiones Sacerdotum.
55 Ex his iam vides non æque ditiores eſſe no-
ſtros Sacerdotes, & Eccleſiaſticos, ſicut olim
erant Sacerdotes, & Leuitæ: quare iterum bene
erit, vt attendant Principes ſæculares, cum leges,

& ſtatuta condunt ad dictum eiuſdem Rotæ Ro-
manæ adductæ in vna veneta cenſurar. fol.24. quæ
addit, quod cum in hac materia conciliorum, &
Romanorum Pontificum Diuina reſponſa, quæ
clara ſint ſeruari debeant, non oportet admo-
dum ſolicitè quærere, cum aliqui iuris ciuilis po-
tiſſimum interpretes contrarium conſuluerint,
& anxiè laborare, vt eorum reſponſis ſingulari-
ter reſpondeatur, cum notum ſit eos ſæpe, vel lu-
cri cupiditate, vel ſtudio adulandi Principibus
laicis, vel ſacrorum canonum imperitia, ſic in
tranſuerſum actos, vt in luce clara ſponte cæcu-
tire voluerint.
Quare ex his, & aliis bene concludunt Ho- 56
ſtienſis in cap. fin. n.12. verſ. in mortuariis de rebus
Eccleſiæ non alien. Archidiaconus in cap. Rom.13.
verſ. non tamen, quoad alienationem de appellat.
Surdus lib.1. conſ.2. à n.20. Philippus Maynard.
de priuileg. Eccleſiæ, p.2.art.22. n.44. Diana p.1.
tract.2.reſ.63. vt ſtatutum mandans bona Eccle-
ſiæ relicta intra certum tempus vendi ſit, con-
tra libertatem, Eccleſiæ de quo etiam Zipeus in
annalit. de foro comp. videndus à n.17. & ante vt re-
tuli infra latè q.8. in terminis cum multis Tho.
del Bene de immunit. p.1.c.7. dubit.13.
Ad ſextam quæſtionis partem an valeat ſta-
tutum ſæculare, quo cauetur ne bona immobilia 57
transferantur in Eccleſiaſticas perſonas ſine Re-
gia facultate; reſpondeo ex dictis in verſ. ad quar-
tam, & ex doctrina textus noſtri, & cap. fin. de im-
munit. Eccleſ. eſſe contra immunitatem Eccleſia-
rum, vt docent Valenz. in defenſ. cenſura Paul.5.
p.3. Bertrand. de Gueuara in propugnac. libertatis
Eccleſ. aſſert.1.§.6. Theolog. Religion. Seruitæ in
defenſ. cenſ. Paul.5. cap.7. Maynardus de priuilegiis
clericorum p.2. art.22. n.52. Anton. Vobius in re-
ſponſ. ad Paul. ſeruitam. p.3. Fagnanus de Iuſt. cenſ.
Paul.5. p.3. Anaſtaſius Germon. in aſſertione im-
munit. Eccleſiaſt. c.7. Vgulinus in reſponſ. ad iure-
conſ. Gymnaſij Patauini, cap.6. Iulius Roſpho in
reſponſ. ad M. Anton. Capellam. p.4.c.1. & ſequent.
Diana p.4. tract.1. reſ.13. † Qui cum aliis impu- 58
gnat contrariam ſantentiam, quam defendunt
Paulus Seruita, ex rationibus adductis à Pereira
de manu Regia. p.2. cap.67. à n.9. dicente ratione
publicæ vtilitatis cum oporteat bona illa reti-
neri, & conſeruari pro defenſione Reipublicæ,
& pro ſubeundis tributis, quæ Eccleſiaſticis
tributis nequeunt imponi; & quia hoc pa-
ctum Dominus directus in conceſſione emphy-
theuſis licitè apponere poteſt; ergo & Reſpu-
blica; & tandem quia in tali ſtatuto tollitur
Clericis ſolùm id, quod tanquam ciuibus
illis competit; ergo non erit contra liber-
tatem Eccleſiaſticam, quæ ſolùm verſatur in
his, quæ Clericis, vel Eccleſiis compe-
tunt, quatenus tales ſunt, non autem quatenus
ciues.
Sed impugnatur apertè ex iam longè adductis,
& à q.1. ſolùm enim poterit admitti Pereira, 59
quando nempe iuuaretur tale ſtatutum Pontifi-
cio priuilegio; tunc enim iam procederet à Le-
giſlatore Eccleſiaſtico, vt contingit in lege ac ſta-
tuto Regis Alphonſi apud Luſit. de quo Franc.
Cælius tract. de immunit. Eccleſ. ſcriptum reliquit
Regem Alphonſum ſimilem in d. Regno condi-
diſſe, ac proptereà ab Henrico III. fuiſſe ex-
communicatum, ac Regnum interdictum, poſt-
eàque ipſum abſolutum initis cum clero con-
uenientibus, quas ait fuiſſe poſtea à ſummo

Pontifice approbatas, ſeque Apoſtolicum eius vidiſſe diploma.

60 Ita etiam Fagnanus *ſupra*, vbi ſic dixit *legem verò Regni Luſitaniæ*, cum ſanct. Memor. Clem. IV. compoſitum habuiſſet ad Regem, protinus litteras dedit vt correctione non ſpectata eam reuocaret Anaſtaſ. Germon. Archiep. Tharenthaſienſ. *in aſſert. libert. Eccleſ. cap. 7. fol. 73.* cum Collegio Bononienſe *in reſponſo pro libert. Eccleſiaſt. n. 39.*

61 Itaque fit, etſi in hac Portugaliæ lege Sernita, & Pereira fundentur: tamen, vt vides prædictum ſtatutum Portugaliæ fundatur in priuilegio Pontificis, & concordatis quantumuis Pereira velit defendere id fundari in terminis iuris communia, quod non ſuſtinetur ex rationibus multis, quas adducunt Doctores citati noſtræ ſententiæ, & alij à Diana *ſupra in fine*, inter quos Felinus *hic n.* 86. nam ſi Principis laici requireretur licentia, vtique ab eo dependeret omnis contractatio & ſic nullo modo eſſet libera; imò & contra libertatem Eccleſiæ præcipuè quia illud ſtatutum Eccleſias nominando expreſsè facit contra libertatem Eccleſiæ. Verùm etſi non nominaret, vt iam *ſupra* late ſcripſi, & tenent in terminis à Ponte *in reſponſ. pro venet. fol.* 83. *& ſequent.* 93. vſque *ad* 98. Maynardus *de priuilegiis Eccleſiæ p. 2. art. 22. à n.* 51. Collegium Bononienſe *in reſponſe pro libert. Eccleſiaſt. n.* 13. *&* 14. & ex propoſito cum infinitis agens iterum Diana reſoluit *p. 7. tract.* 3. per totum de ſtatuto prohibente alienationem bonorum ſtabilium in Eccleſiam vbi probat *à reſ.* 2. quinque fundamentis Iuridicis & authoritate octoginta Doctorum ex doctrina textus noſtri *ibi reſol.* 6. vbi *à reſ.* 7. *ad* 55. ſatisfacit fundamentis contrariæ ſententiæ quæ ex iam adductis facilè diluuntur, leges ipſum & cum aliis de hoc dubio contra ſtatutum Franciæ, Germaniæ, Valentiæ & Portugaliæ, Thomas del bene *de immunit. quæſt.* 15. *p.* 7. *dubit.* 12.

62 Vnde optimo iure Innocentius III. *in conſtit.* 10. *edita anno* 1212. incipienti *ad noſtram*, damnat conſtitutionem latam ab Henrico Imperatore Conſtantinopolitano contra libertatem Eccleſiaſticam, nempe vt nullus in vita, aut morte poſſet de poſſeſſionibus ſuis quidquam Eccleſiæ largiri in ſequentibus verbis *cum igitur conſtitutio huiuſmodi, tam Diuinis, quàm humanis ſit legibus inimica diſcretioni veſtra per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſam authoritate noſtra decernatis friuolam, & inanem, & nullo modo ſeruandam.*

63 Cumque ſimile ſtatutum feciſſet etiam olim anno 370. Valentinianus cum Valente, & Gratiano Imperatoribus *l.* 20. *Cod. de Epiſcopis, & clericis in Codice Theodoſiano*, & Nycephor Imperator Conſtantinopoli anno 964. illud tamen fuit à Martiano reuocatum *in nouell. tit.* 5. *de teſt. cleri*, cum in pœnam iniquæ legis vrbs fuiſſet à Vandalia capta, & hoc abrogatum à Baſilio Imperatore anno 987. tanquam Imperio damnoſiſſimum, vt docet Theodorus Balſamon ibi *ex quo* (inquit Baſilius) *vigere cepit nihil penitus boni in illum, vſque diem (nempe ſpatio annor. 23.) contigiſſe, ſed è contra nullum omnino calamitatis genus ceſſaſſe, morte etiam acerbiſſimâ ipſi promulgatori allata.* Effuſius hac de re curo Palates, Cedrinus, Zonaras, Glicas, vt refert Scort. *cap.* 6. *theor.* 54. merito ergo Innocentius III. impium decretum Henrici damnat in dicta ſua conſtitutione, tum quod ſit Diuinæ legi inimicum, vt colligi poteſt ex Geneſi *cap.* 47. vbi legitur Sacerdotes poſſeſſiones proprias poſſediſſe libertate vtique offerentium: & Leuit. *cap.* 27. verſ. 28. *Ioſ.* 21.

Tum quod humanis legibus ſancitum fuerit, vt quilibet poſſit Eccleſiæ, & piis locis ſua legare *l.* 1. *l. generali, l. iubemus, l. ſancimus, Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis, &* 23. *quæſt.* 8. *in cap. in qualibet, & cap. ſecundum*; item, & conſtitutione Caroli IV. edita anno 1377. §. 1. quæ confirmata eſt à Bonifacio IX. 64

Tum quod Imperatorum legibus res Religionem ingredientium Monaſteriis debentur, iuxta quæ latè dixi *ſub cap. in præſentia de prob. & ex Auth. ingreſſi, Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis, cap. quia ingredientibus* 19. *quæſt. fin. cap. ſi qua mulier. ſumptum ex Auth. de ſacroſanct. Eccleſ. collat.* 9. *& in Auth. de Monachis*, §. *illud & extra de teſtament. c.* 2. quia rationi congruum eſt, vt qui ſe Diuino mancipat obſequio, etiam res ſuas Deo, & non mundo faciat deſeruire, & ex aliis rationibus adductis à Scottia *in conſt. Pontif. theorem* 340. *epitom.* 128. Tum denique quod naturali lege quiſdeceat poſſe rem ſuam offerre, & ſine impedimento conſecrare Deo bonorum omnium largitori. 65

De huiuſmodi ergo legibus iniquis, meminerunt etiam Hieronymus *epiſt.* 2. *ad Nepotiam*, & *Ambroſ. epiſt.* 31. ſuntque videndi Baron. *anno Chriſti* 370. Petrus Gregor. *lib.* 2. *ſyntagm. c.* 28. quinimo immobilia olim oblata ab Eccleſiis in perſecutione Diocletiani, & Maximiani, edicta Conſtantini, & Licitinij imperatorum eiſdem reſtitui mandarunt, vt conſtat ex Euſebio *lib.* 10. *cap.* 5. eiſdemque Eccleſiæ donationes aliarum rerum inter viuos fieri queunt, & abſque inſinuatione; licet fortè excedant quantitatem iure ciuili communiter taxatam; Hoſtienſis, & Ioannes Andreas *in cap. vltimo de ſolution.* Bartol. *in l.* 1. *Cod. de ſumma Trinitat. & fide Cathol.* Azor. *p.* 2. *lib.* 9 *moral. cap.* 10. *quæſt.* 1. Rodericus *tom.* 5. *q.* 66. *art.* 4. 66

Et ſic *in Canone futuram* 12. *quæſt.* 1. dicitur cum præniderent Apoſtoli in gentibus futuram Eccleſiam, non adeptos fuiſſe in Iudæâ prædia, ſed tantùm modo pretia ad fuuendos egentes. At dilatata inter gentes Eccleſia, Conſtantinum Imperatorem conceſſiſſe facultatem, vt ſubditi, non tantùm Chriſtiani fierent, ſed etiam extruerent Eccleſias, & eis prædia tribuerent pro dote ad alendos Miniſtros, iuxta *cap. nemo de conſecrat. diſt.* 1. 67

Quin etiam Rom. Imper. talem Sedem Beato Petro conceſſiſſe profuturam & ſimilia habet ſequens Canon. Vrbani Papæ, vt has duas præcedentes quæſtiones longè diſſoluas & ſatisfacias contrariis ſtatutis Regnorum & Doctoribus; leges quæ abundè ſcribit Barboſa *voto* 16 & ante eum Doctiſſimum D. D. Chriſtophorum Moſcoſo in ſuo manuſcripto prouinciæ ſancti Ioannis Baptiſtæ del Piris quod typis mandauit Fr. Chriſtophorus de Mancha Ordinis Prædicatorum Magiſter ac illius prouinciæ Procurator generalis anno 1640. & ambo referunt plura ſtatuta condita à principibus diuerſis pro ſuis prouinciis & illis reſpondentes ſigillatim noſtram tenuerunt ſententiam cum infinitis Doctoribus. 68

69 Ad vltimam quæſtionis partem an, Clerici ſint Vaſalli Principum laicorum ex iam adductis *à q.*1. & in hac *à num.* 1. reſpondeo proprie non eſſe Vaſallos Principum laicorum ; etſi ciues ſint,& ad corpus Reipublicæ ſpectent, quia ſi eſſent propriè Vaſalli ſubdirentur in omnibus Principibus ; ſed illis non ſubſunt, niſi quatenus à Pontifice conceditur priuilegio, vt in caſibus, de quibus *in cap.* 2. *de iudiciis*, & alibi in feudis, vt *in cap. caterum eodem* ; ergo nun obſtante conceſſione Pontificiâ, non eſt cur dicamus eſſe Vaſallos ex doctrina textus *in cap. imperator. quæſt.*6.*diſt.c.nimis*, & ibi Abbas *de iureiurando*, vbi ego dixi latè,*& ex c.quis dubitat*.96. *diſtinct.c.ſolita de maierit.& obedient.* Marta *de iuriſdict. part.*4. *cent.* 2. *caſu* 188. optimè Diana *part.*5.*tract.*1.*reſ.*19.contra Souſam.*c.*16.*diſp.*84. *num.*9. dicentem, vt licet Eccleſiaſtici non ſint ſubditi ſæcularibus Principibus, quoad ſæcularem iuriſdictionem, ſunt tamen Vaſalli,& contra Valaſcum *tom.*1.*conſult.*100. *num.*2. probans quod ſint Vaſſalli, quia Clerici ciues ſunt, ſicut laici *ex l. ciues Cod. de incolis* ; & ſic quod erunt
70 vaſſalli : † & quia licet ſint exempti, tamen in iure tantùm in quatuor caſibus ſic reperiantur quoad forum, quoad capturam, quoad tributa, quoad regimen vt *in cap. placuit c.in olta* 11.*q.*1. *cap.*2. *de foro comp.cap quanquam de cenſibus lib.*6. *cap. bene quidem* 96. *diſt.* ſed *in textu noſtro*, *& in titul. de iudiciis*, *& foro*, vbi latè dixi, patet Clericos eſſe omnino exemptos à Principibus laicis, ſolúmque ſubdi Papæ : ergo. Et videbis Dianam *p.*3.*tract.*1. *reſ.*82. & Baldellum *tom.* 1. *lib.*5.*diſp.*35.*num.*37.

QVÆSTIO VIII.

An leges amortizationis ſint contra immunitatem Eccleſiaſticam ; quod eſt interrogare an ſtatuta quod bona immobilia, non perueniant ad Eccleſiam, ſiue inter viuos ſiue in vltima voluntate, ſine licentia Principis, quam *amortizationem* appellant, ſint contra libertatem Eccleſiaſticam : & an idem ſit de ſtatuto vetante, ne res de nouo acquirantur Eccleſiis, ſeu Monaſteriis. Et quæ bona ad prædictum effectum dicantur immobilia : & an clerici teneantur ſoluere collectam certam, & inuariabilem, impoſitam per ſtatutum ſuper aliqua bona, & prius quàm ad eos perueniſſent & quid ſi poſt ab illis empta, aut illis donata, aut alio titulo adiudicata : & an ſit contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatutum, vt immobilia non alienentur in extraneos prohibendo expreſsè, ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas?

S V M M A R I V M.

1 *Amortizatio eſt* in manum mortuam tranſlatio : *ſic tali nomine in Regno Franciæ, & Valentia nuncupata ; vnde dicatur* n.3,

2 *Amortizatio dicuntur bona illa, quæ à iuriſdictione ſæculari per Principem ſunt exempta litteris deſuper expeditis, vel quæ tanquam amortizata à 70. aut 80. annis poſſeſſa fuerint per Eccleſiam.*

3 *Serui in Gallia vocabantur gens de mann mortua, id eſt mortica poteſtatis, quibus non licebat libero iure, ſed vt adſcriptitiis tantùm immobilia poſſidere ; indeque cepiſſe tranſlatitia ad Eccleſiam.*

4 *Poſſeſſio Eccleſiæ nunquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipſa poſſidet idem de poſſeſſione ciuitatis, vniuerſitatis & Collegij, quæ nunquam moriuntur; & ſic Domini priuantur ſpe iuris ſibi competentis* n.5.

5 *Corpora Eccleſiarum, ciuitatum, vniuerſitatum, & collegiorum, nunquam moriuntur, quamuis perſonæ, ex quibus exiſtunt moriantur.*

6 *Amortizatio, ideo dici poteſt, quia res mori dicitur, cum nunquam ad Dominum redeat.*

7 *Amortizationis leges prohibentes, ne bona vulgò dicta* de realengo *transferantur in Eccleſias, vulgò* amano muerta *ſine licentia Principis, licita ſunt ſecundùm aliquos & de ratione* n.8.9.10.11.12.13. & 14. *contrarium verius à* n.15. *& fundamentis reſpondetur* n.22.& 23. *Valentiæ foro diſpoſitum eſt, vt non poſſint venire per ſucceſſionem ex teſtamento, vel ab inteſtato bona* de realengo *in Monachum, aut Moneſtarium; & quod Dominium in Eccleſiam non tranſeat ſine licentia Principis, & quod tunc cum conceditur amortizatio ſoleat concedi. certa pecunia iure amortizationis* dict. numero 7.

8 *Franciæ facta ſunt plures ordinationes, & arreſta amortizationis, Luſitania, & in Regno Mauricarum, ac in aliis. Vide Doctores Gallos infra* n.16.

9 *Bona omnia Regnià Principio ſunt* de realengo, *& Regis qui ſuper eis potuit legem ponere : & ſic vt non alienentur in manum mortuam* n.10. *ſed verius expenditur contra hoc* n.23.

10 *Amortizationis lex olim in noſtra Hiſpania, & in Italia fuit practicata, & in Ditione Franciæ etiam ante Burgundos Principes, Brabantiæ* n.11.& 12.

13 *Diplomata diuerſa lecta à Zypeo inter monimenta Monaſterij S. Bernardi ad Scaldam, quibus facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam immobilia, & vendendi Eccleſiæ.*

14 *Carolus V. Februarij* 21. *anni* 1528. *vetuit vendi manibus mortuis, hæredia, terras, molas, redditus, & alia immobilia.*

15 *Statutum cuiuſlibet Principis laici vetans immobilia tranſire per amortizationem ad Monaſteria, Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas, non eſt validum, cum ſit contra Eccleſiæ immunitatem* n.16.17.18.19.20.21.22. 23. *tranſlatio libera rei de manu in manum pertinet ad ius naturale* d.n.15.

16 *Lex amortizationis lata à Ioan II. in hoc Regno Caſtellæ fuit reuocata à Rege Philippo II.*

17 *Fori, & ordinationes amortizationte fieri in Eccleſiam nullo modo valent ; ſuntque contra immunitatem, vt facta contra Charitatem, ne Eccleſiis & piis locis aliquid acquiratur* num.18.

19 *Statutum quod homo manus mortua poſſit alienare hæreditarium hominibus illius conditionis, etiam ſi eſſet fauorabile Eccleſiis, illas non comprehendit.*

20 *Amortizatio eſt aduerſa Eccleſiaſtica libertati, quæ nullo iure defendi poteſt, quæ à Carolo II. in Sicilia ablata fuit.*

21 *Conſtantinus Magnus liberum cuique decedenti fecit arbitrium Eccleſiis relinquendi quæ velit.*

Libertas Eccleſiaſtica violatur ob neceſſitatem petenda amortizationis, vbi qualiter dicto num. 21.

22 *Amortizationis lex valet, ſi viget in aliquo Regno; eo quod adeſt priuilegium Pontificium, vel eius tollerantia, ſecus non ſic etiam in bonis acquirendis.*

23 *Princeps non fuit Dominus omnium bonorum ſui Regni, ſed quoad protectionem, & iuriſdictionem.*

Amortizationis leges ſecundùm aliquos ſunt mixta laicorum, & clericorum lata in comitiis curiatis omnium ſtatuum, ſed alij rectius totum tribuunt ſcientia, & Patientia Pontificum.

24 *Statuta facta ſuper iure non quærendo Eccleſiis ſecundùm aliquos ſunt valida, quia Prælatus ſuæ Eccleſiæ præiudicare poteſt in non acquirendo de nouo* num. 25. 26. & 27. *verior ſententia* à n. 28. *ſatisfit fundamentis primæ* à n. 31.

25 *Legatum factum ſub conditione non debetur Eccleſiæ, ſi Prælatus eam non adimplet.*

26 *Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum intelligitur de quæſitis, non de quærendis.*

27 *Emphyteuta non ſoluens non cadit ipſo facto. vbi quod ſolus Prælatus recipiendo penſionem, remittat caducitatem.*

28 *Statuta prohibentia expreſsè, ſiue tacitè, ne de nouo quærenda tranſeant ad Eccleſiam non valent. Et quare* n. 29. & à n. 35.

29 *Statutum auferens Eccleſiis ſibi competentia de iure communi, dicitur contra libertatem.*

30 *Statuta laicorum ſi de Eccleſiis, & Eccleſiaſticis ſimpliciter faciant mentionem, etiam in concedendo beneficia per modum legis, ſi intulerint, vel minimum præiudicij ſunt contra libertatem Eccleſiæ.*

31 *Statutum laici prohibens non quæſita, Eccleſiæ acquiri, ſtando etiam in opinione, quod Prælatus poſſit nondum quæſita Eccleſiæ repudiare; eſt adhuc contra libertatem Eccleſiaſticam. Vide* à n. 33.

32 *Dominium tranſit in Eccleſiam rectâ viâ de rebus ſibi relictis.*

33 *Prælatus quit cum cauſa iuſta præiudicare in Eccleſiæ quærendis, aliàs ſi ſine cauſa non acquiſiuit Eccleſia, tenetur de ſuo ſatisfacere; veluti ſi ſit damnoſa res relicta Eccleſiæ, vel nimis ſubiecta vexationibus, vt* n. 36.

34 *Prælatus patiens præſcribi rem Eccleſiæ, tenetur ad intereſſe inquantum Eccleſia eſt damnificata ex negligentia ſua; &* n. 36. *vbi quod Prælatus repudiando punitur.*

35 *Statutum laicum prohibens relicta Eccleſiis transferri adhuc ſi Prælatus poſſet repudiando Eccleſiæ præiudicare, non valet ex defectu poteſtatis legiſlatoris.*

36 *Eccleſia in requirendis patitur etiam damnum.*

37 *Amortizationis lege inter immobilia, quæ prohibentur transferri in Eccleſias, ſiue Eccleſiaſticos ſunt, & numerantur redditus* num. 39. *quod non procedit in redimibilibus* num. 38.

40 *Clerici ſecundùm grauem ſententiam tenentur ſoluere collectam certam, & inuariabilem impoſitam per ſtatutum ſuper aliqua bona prius, quam ad eos perueniant, dum ſint certa, & inuariabilia contra* n. 41. 42. 43. & 44. *alij diſtinguunt, vt* n. 45.

41 *Collecta eſt onus, quod perſonis imponitur ſecundùm quantitatem poſſeſſionum, & rerum; ita quod collectæ ſint onera mixta; ſic vt quantum ad obligationem ſit onus perſonale, quantum ad quantitatem onus reale.*

43 *Statutum ponens onus in futurum ſoluendum, videtur non valere contra Eccleſiaſticos.*

45 *Qualitas inhærens rei mutatur per mutationem perſonæ, &* n. 46. & 47.

48 *Clerici in Regno Neapoli pro emptis, & donatis non gaudent priuilegio Clericali, & non collectandi. Sed improbatur ibi, &* num. 49. 50. & 51.

49 *Bona Clericorum ſunt exempta, non ſolùm Patrimonialia, ſed etiam alia quouis titulo quæſita* n. 50. & 51. *Reſpondetur contrariis* n. 59. 60.

52 *Collectandus clericus non eſt pro eius Patrimonialibus bonis & quare ibi, nec aliis ex ſucceſſione prouenientibus, &* n. 51.

53 *Clericus pro ſuis Patrimonialibus bonis habet ælectionem fori, quemadmodum, & pro eius perſona.*

54 *Bona Patrimonialia donata ab extraneo, vt clericus ordinetur in ſacris, gaudent priuilegio immunitatis, à tributis, & collectis; nec vo arctetur ad eas ſoluendas* n. 55. *quod procedit etiam in bonis donatis à Patre filio* num. 58.

57 *Statutum laicum, ne immobilia alienentur in extraneos, prohibens expreſsè ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas, non valet, & maximè ſi prohiberet, ne fieret alienatio in Eccleſias, & etiam ſi de clericis non faciat mentionem* n. 58.

58 *Prohibentes clericis donari inter viuos aut inter mortuos, damnantur expreſsè.*

61 *Epiſcopi poſſunt compellere ſtatuentes laicos, vt ſtatutum non debeat extendi ad clericos.*

VT ad difficultates hîc poſitas reſpondere poſſimus aduertendum eſt, quod amortizatio eſt in manum mortuam tranſlatio, iuſſu Principis facta, vt communiter eſt intellectus in Regno Franciæ, de quo per Edinm *in tractatu de amortizationibus in princ.* atque in Regno Valentiæ, & per Petrum Bellugam *in ſpeculo Princip. Rub.* 14. §. *veniamus num* 2. Etenim manus mortuæ homines appellantur Eccleſiæ, capitula, Collegia, & vniuerſitates ita dictæ, quod nunquam moriantur: de Eccleſia loquitur textus *in c. liberti* 12. *quæſt.* 2. Andreas, & cæteri *in c.* 1. *de alienation. feudor.* Afflictis *in conſt. Regni,* incipit *hac edictali in* 3. *notab,* Pariſius *in conſ.* 101. *num.* 134. *volum.* 1. † Et illa bona 1 2

bona dicuntur amortixata, quæ à iuriſdictione
ſæculari per Principem ſunt exempia litteris de-
ſuper expeditis, vel quæ tanquam amortizata,
à 70. aut 80. annis poſſeſſa fuerint per Eccle-
ſiam: ſic Pechius *de amortixatione c.* 29. vbi do-
cet eam præſumi ex temporis diuturnitate hanc
enim quæſtionem ampliabis ex reſolutis *ſupra*
quæſt. 7. proxime præcedenti à verſ. *ad quintam*
& ex dictis *infra q.* 20. verſ. *ad quintam.*

3 Et quærentes idem Pechius vnde dicatur *ibi*
*c.*3. & Zipeus *in analitica iuris canonici lib.* 2.
decret. de foro comp. à num. 10. credunt procedere,
quia in Gallia ſerui, vocabantur gens de manu
mortua id eſt, mortuæ poteſtatis, quibus non
licebat libero iure, ſed vt adſcriptitiis tantùm
immobilia poſſidere. Indeque cepiſſe eſſe trans-
latitia ad Eccleſiam, & collegia, quæ etiam mor-
tua dicuntur ob eam inhibitionem; & quia apud
eam res manet ſine motu, vti mortua, vnde mare
mortuum dici: ſic ille alia plura adducens, &
vbi huius legis vſus explendeſceret, quæ non re-
peto.

4 Notabis etiam quod nunquam poſſeſſio Ec-
cleſiæ dicitur vacare, etiam mortuo prælato; ex
quo ipſa poſſidet ſecundum Baldum, & alios
in l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tol. Pariſius *in*
conſ. 34. *num.* 7. *volum.* 1. Burſatus *in conſ.* 30. *n.* 46.
volum. 1. Riminaldus *iunior. in conſ.* 447. *num.* 19.
5 *volum.* 4. † idem notabis de ciuitate vniuerſitate,
& Collegio, quæ nunquam moriuntur, priuan-
turque Domini ſpe iuris ſibi competentis, quia
ea corpora nunquam moriuntur, quamuis per-
ſonæ, ex quibus exiſtunt moriantur, & deficiant
l. proponebatur ff. de iudiciis, l. ſicut, §. in decurioni-
bus ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine, l. grege ff. de
leg. 1. *l. inter ſtipulantem §. ſacram, ff. de verb. oblig.*
6 *l. qui reſ. §. arcam ff. de ſolutionibus.* † Et ideo dici
poſſit amortixatio, quia res mori dicitur cum
nunquam ad Dominum redeat, vt ſcribunt
Ioannes Beſiati in conſuetudinæ Aruenjæ *c.* 17.
della ordinçion de man morte per totum, Marta *de*
iuriſdictione p. 4. *caſu* 76. *n.* 3. 4. *&* 5.

7 Vnde iam ad primam difficultatis partem re-
ſpondent nonnulli, vt leges amortixationis ſint
licitæ prohibentes ne bona vulgò dicta *de Rea-*
lengo transferantur in Eccleſias vulgò *à mano*
muerta ſine licentia Principis; ſicque practicari
in quibuſdam Regnis Valentiæ, cuius iure foro
cum cauetur quod bona *de Realengo*, non poſſint
venire per ſucceſſionem ex teſtamento, vel ab
inteſtato in monachum, vel Monaſterium, &
quod Dominium in Eccleſiam tranſire non poſ-
ſit ſine licentia Principis, de quo per Bellugam
in dicta Rub. 14. *§. veniamus num.* 36. refert Mar-
ta *ſupra num.* 6. & quod quando conceditur li-
centia amortixationis, ſolui debeat certa pecu-
nia iure amortizationis, idem Belluga *d. §.* 14.
8 *§. nunc videamus n.* 3. † Et quod in Regno Fran-
ciæ factæ ſunt plurimæ ordinationes in præiudi-
cium Eccleſiæ, tam generaliter, quàm ſpeciali-
liter, & plura atteſta expedita ab anno Domi-
ni 277. hucuſque, quæ recenſet Ægidius *in tr.*
de amortizationibus per totum, ac etiam Ioannes
Beſiati *dict. conſuet. Auernia cap.* 27. & de Re-
gno Luſitaniæ, & Maioricarum, & quibuſdam
aliis defendit Albanus *in tract. de iure fiſci cap.* 7.
9 *num.* 35. † Quia omnia bona Regni à principio
ſunt *de Realengo*, & ſunt Regis, & ipſe potuit
legem in eis ponere, ne ſine licentia ſua tranſi-
rent in Eccleſiam: & ita tenent apud Gallos

Arnolſus Buccus, Petrus Pechius, & Copinus
defendentes legem amortizationis ibi extan-
tem, quia bona ſtabilia prohibentur alienari
in manum mortuam abſque Principis licentia,
& certa pecunia ſoluta, vt refert Diana *part.* 3.
tractat. 1. *reſolut.* 14.

Imo hic in Hiſpania, & in Italia olim legem 10
amortizationis receptam fuiſſe tradit Pechius
de amortizatione cap. 4. etſi in Imperio non æque
paſſim, vt teſtantur litteræ Philippi Comitis
Flandriæ, Marchionis Antuerpien. capitulo An-
tuerpienſi datæ anno 1397. † Et in dictionibus 11
Franciæ, etiam ante Burgundos Principes, in-
hibitum fuiſſe Collegiis Eccleſiaſticis, quæ vt
dictum eſt *vocant manus mortuas* main morte ne
immobilia compararent, & extat *in lib. edicto*
fol. 47. ordinatio Guidonis Comitis Flandriæ
anni 1293. prid. omn. ſanctor. vbi idem decre-
tum fuit de plebeis, ſeu non nobilibus † ſic 12
etiam, & tabulæ legum Brabantiæ Ioannis Du-
cis. 1312. inhibent omnibus Eccleſiaſticis, &
plebeis, ne immobilia acquirant Ioannis Ducis
litteræ pro ciuitate Lorchiſſi datæ 1326. Lunæ
poſt lucæ non niſi ſub ea conditione vetant Ec-
cleſiaſticis vendi, quam quod permanebunt in
ſtatu, & taxibilia, vt ante fuerunt. † Et Zypeus 13
ſupra in annalit. de foro comp. ſub n. 23. dicit me-
miniſſe ſe inter munimenta Monaſterij ſancti
Bernardi ad Scaldam diuerſa legiſſe diplomata,
quæ 300. annos ſuperabant, quibus Monaſterio
facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam
immobilia, & Henricus Berto vt Dominus de
Duffel. *in litteris de data* 1304. quibus profitetur
ſe vendiſſe Vvaltero Baus diuerſas terras, facul-
tatem emptori, & ſucceſſoribus, facit eas Ec-
cleſiaſticis vendendi. Et in tabulis legum Brim-
bergicarum anno 1294. ſimiliter cautum eſſe ne
quis Eccleſiaſticus, aut popularis immobilia
acquirere poſſit in ea ditione, niſi de Domini aſ-
ſenſu: vnde liquere, & vt ſub alternis Dominis
vſu, tum veniſſe, vt eam facultatem darent, ſeu
vt pro ſua indemnitate conſentirent in huiuſ-
modi Eccleſiaſticorum acquiſitiones: alia tra-
dit Zypeus. † Et his omnibus fauet apertè edi- 14
ctum Caroli V. 22. Februarij 1518. *in lib. edi-*
tor. fol. 747. *§. & en ſuiuant*, vbi vendi vetat mani-
bus mortuis hæredia, terras, molas, redditus, &
alia bona immobilia.

Nihilominus dicendum eſt Principis laici, 15
cuiuſlibet tale ſtatum amortizationis vetans
immobilia tranſire ad Monaſteria, & Eccleſias,
Eccleſiaſticaſue perſonas, nullo modo eſſe vali-
dum, eo quod ſit contra immunitatem Eccleſiæ
per dicta *ſupra ſub quæſtione præcedenti*; nam pro-
hiberet liberam rerum tranſlationem de manu
in manum, quod ſpectat ad ius naturæ; imo, etſi
ea prohibitio inter ſubditos liceat; non eſt cur
ad Eccleſias, & Monaſteria, & collegia pia por-
rigatur, ex fundamentis latè adductis à *quæſt.* 1.
multis etiam aliis defendunt Theologi, & inter
Hiſpanos Iuriſconſultos, Ioan. Valerius *in ſuis*
differentiis vbi vtrinſque fori verbo *bona differen-*
tia 3. *per tot.* vbi bene loquitur Diana *p.* 1. *tract.* 2.
reſ. 103. Ioannes Beltran. de Guebara Archiepi-
ſcop. Compoſtallanus *in propugnacul. libert. Ec-*
cleſiaſt. aſſertione 1. *§.* 6. *num.* 21. † vbi addit quod 16
lex amortizationis lata à Ioanne II. in hoc Re-
gno Caſtellæ fuerit poſtea reuocata à Catholi-
co, & ſapientiſſimo Rege Philippo II. & inter
Doctores Gallos amplectuntur Petrus Iacob. de
Aure

Aureliaco *in ſuis libellis in tit. de cauſis, ex quibus vaſſallus debeat amittere feudum col. 26. verſ. quidam vero ſpretis iuribus*, dicens quod practici Galli in hoc grauauerunt Eccleſias Regni in quantùm inuenerunt, quod Eccleſiæ non poſſint habere res immobiles in Regno ſine amortizatione; & eum ſequitur Caſſaneus *in conſuetud.*
17 *Burgund. Rub. 9. §. 9. num. 37.* † Et bene cum aliis, & per rationes iuridicas defendit Marta *de iuriſdict. dicto caſu 76. à num. 7.* dum dicit, vt fori, & ordinationes prohibentes amortizationem fieri in Eccleſiam nullo modo valeant ex textu noſtro, vbi Abbas *num. 37.* Decius *num. 187.* latè Cacialupus *in l. 1. num. 159. Cod. de ſumma trinitate*, eo quod aberrant canones, vt laici, qui inferiores ſunt *c. ſolitæ de maioritate*, & obedientia condendo legem ſuper Eccleſiaſticis etiam in eorum fauorem vſurpent hanc iuriſdictio-
18 nem. † Etenim huiuſmodi fori, & ordinationes dicuntur eſſe contra libertatem Eccleſiæ tanquam factæ contra charitatem, ne Eccleſiis, & locis piis aliquid acquiratur.

19 Et ob id bene Alex. *conſ. 21 t. num. 2. volum. 2.* ait ſtatutum quod homo manus mortuæ poſſit alienare hæreditarium hominibus illius conditionis, etiam ſi eſſet fauorabile Eccleſiis, vt illas comprehendere non poſſit, in quas nullam habent laici facultatem legis condendæ etiam priuilegium concedendo, cum onera Eccleſiæ imponi non poſſint, per quæ libertas ipſius tollatur, aut imminuatur, vt iam latè probaui *ex c. 5. c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6.* Felinus latè, & Abbas *hic, &, in c. nouerint de ſententia excommunic.* Capiccius *deciſ. 161. n. 6.*

20 Et confirmatur ex Franciſco Fagnano *in reſponſo pro cenſura Pauli V. fol. 82.* dicente amortizationem Eccleſiaſticæ libertati aduerſam eſſe, nulloque iure defendi, aut ſuſtineri poſſe: & ex Ioanne Chochier *in vindiciis libert. Eccleſiaſt. p. 1. cap. 11. per totum*, vbi *n. 6.* obſeruat Carolum II. Siciliæ Regem reuocaſſe ſimilem legem, ſatiſque eiſe, arbitratus eſt, ſi bona immobilia eum
21 onere ſuo tranſirent ad Eccleſiam † ſequitur iterum Diana *part. 4. tract. 1. reſ. 57.* ex ea ratione, quia Conſtantinus Magnus liberum cuique decedenti fecerit arbitrium Eccleſiis quæ velit relinquendi, vt patet *ex l. 1. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, & in cap. 1. c. fin. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* Bartol. Alex. Ruinus, Iaſon. & alij *in dicta l. 1.* alias rationes adducit Chochier ita concludit *ibi* Diana, & Theologis Religionis ſeruorum *in defenſ. cenſuræ Pauli V. cap. 7. ad argument. 8.* quod libertas Eccleſiaſtica violatur ob neceſſitatem petendæ amortizationis; quod verum putat ſtando in iure communi, ſecus autem ſi hoc officeretur in aliquo Regno ex priuilegio ſummi Pontificis, vel ex tollerantia approbatiua.

22 Vnde iam non obſtat fundamentum Oliuani, quia vt reſpondet Valenzuela *in defenſ. cap. 3. num. 202.* Diana *dicta 3. part. tract. 1. reſ. 14. in fine*, tunc obſeruari legem amortizationis in Regno, vbi ea vigeat, eo quod adeſt priuilegium Pontificium, vel eius tollerantia ſecus vero eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Nec etiam valet dicere in bonis Eccleſiæ acquirendis habere locum ea lex amortizationis, quia reſpondeo ex
23 dictis in verſ. *ad ſecundam.* † Nec aliud deterius fundamentum Bellogæ *in ſpeculo Princip. dicta Rub. 15. §. Veniamus*, nempe quia à principio omnia fuerunt Regis, & merito Rex in traditione rei propriæ potuerit apponere legem amortizationis, quia hoc nequit ſuſtineri, eo quod Princeps non fuit Dominus omnium bonorum ſui Regni, ſed quoad proteſtationem, & iuriſdictionem, vt *in l. bene à Zenone*, vbi *gloſſa recepta Cod. de quadrienny præſcriptione*: nam Princeps à populo poteſtatem *habet §. ſed quod Principi placuit inſt. de iure naturali*, de quo dixi *ſupra ſub Rubrica*: alij, & melius *ibi* per Bellugam *ſupra num. 37.* dicunt quod hæ leges amortizationis ſunt mixtæ laicorum, & clericorum latæ in comitiis curiatis omnium ſtatuum. Verùm alij, & rectius, vt Pechius *ſupra* id totum tribuunt ſcientiæ, & patientiæ Pontificum: & ſic amplector cum Guebara *ſupra dicto §. 6. n. 21.* Diana *dict. p. 3. tract. 1. reſ. 14.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, an idem ſit 24
de ſtatuto vetante, ne res Eccleſiæ de nouo acquirantur, vt reſpondeas leges prius quæ adduxi *in cap. 4. & 5. de iuramento calumn.* vbi *an taciturnitas prælati præiudicet Eccleſiæ, & in c. 1. de præſcriptionib. quæſt. 3.* verſ. *ad quartam*, & verſ. *ad quintam*, vbi *an legatum Eccleſiæ relictum poſſit repudiari à prælato*: vbi *quid de bonis acquirendis*; igitur qui defendunt ſtatuta laicorum facta ſuper iure, non quærendo Eccleſiæ, valida eſſe fundantur, quia nempe prælatus Eccleſiæ ſuæ præiudicare poteſt, etiam ſi aliàs ſit prohibitus bona Eccleſiæ alienare ex textu *in c. vt circa, c. fin. de rebus Eccleſiæ non alienando in quærendis*, & non acquirendo de nouo, vt dixerunt Federicus de Senis, quem cæteri ſequuti ſunt *in conſ. 9.* Ioannes Andreas, Abbas, Decius Geminianus, Mantua, Imola, Socinus, Bartol. & Iaſon, quos citat Marta *de iuriſdictione part. 4. caſu 68. num. 4.* Et in terminis dubij noſtri Baldus *conſ. 14. factum* inter conſilia Anchartani, & *in Rub. hoc tit.* Decius *in textu noſtro à n. 140. & in conſ. 259. colum. 2. & conſ. 271. col. fin.* verſ. *non obſtat.* Cardinal. *in conſ. 144. ſtatuit ciuitas*, Probus *in additionibus ad Ioan. Monach. in c. quia num. 13. de reſcript. lib. 6.* addentes ad Abbatem *hic in 2. lectura ſub num. 42.* qui allegant ad hoc Corneum *in conſ. 114.* incip. *quamuis primo aſpectu vol. 2.* Hypolitus Riminald. *in conſ. 368. volum. 4. num. 65.* Marſilius *ſingul. 144. magna differentia* omnes dicentes, & concludentes ſtatuto laicorum poſſe diſponi ſuper iure quærendo Eccleſiæ, illique fieri præiudicium in quærendis; licet ſecus ſit in quæſitis.

Et confirmari videtur ex doctrina Innocentij 25
in c. 2. de donationibus, vbi Imola, qui loquens de legato facto ſub conditione, quam ſi non adimplet prælatus, non debetur; & ſic præiudicatur Eccleſiæ, vt in hoc refert; & ſequitur Socinus *in l. Titius num. 26. ff. de condit. & demonſtrat.* Bartol. *in l. iubemus in 2. num. 4. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, & in l. ſeruus C. de pactis num. 2. & in l. ſi conſtante num. 10 ff. ſoluto matrim. & in l. Diuus familias §. Diui num. 8. ff. de legatis 1. & in l. legatum eodem tit.* vbi dicit communem eſſe opinionem, vt poſſit prælatus non acceptando legatum præiudicare Eccleſiæ, Romanus *in conſil. 184. viſis, & narratis.*

Vbi quod ſtatutum prohibens mulieri alie- 26
nationem bonorum, intelligitur de quæſitis, non de quærendis, idem dicit Imola *in conſ. 74. in caſu præmiſſo*, Beroius *conſ. 109. num. 31. verſ. nec repugnat dicentia.*

Vbi

27 Vbi quod emphyteuta non ſoluens, non ca-
dit ipſo facto, ideo ſolus prælatus poſſet reci-
piendo penſionem remittere caducitatem; &
ſic præiudicare Eccleſiæ, quia non tractatur de
non alienando, ſed non acquirendo, in quo po-
teſt fieri præiudicium, allegans Innocent. in d.c.
dixerunt etiam Imola col. 26. & Card. Florent. in
c. potuit de locato, idem Innoc. conſ. 112. n. 9. & 23.
28 vol. 1. † Adhuc verò ex iam adductis à n. 1. & ex
aliis referendis dicendum eſt prædicta laicorum
ſtatuta nullo modo eſſe valida, ſine expreſsè pro-
hibeant, vt quærenda de nouo tranſeant ad Ec-
cleſias, ſiue tacitè velint, vt ad Eccleſias illa
ſtatuta porrigantur, quia eſſet infringere doctri-
nam textus noſtri, & c. 7. huius tituli, & immuni-
tatem Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſtica-
rum etiam contra text. in c. 1. & c. fin. de immunit.
Eccleſ. lib. 6. & ſic Abbas hîc num. 26. & 37. De-
cius num. 197. quos ſequitur Marta dicto caſu 68.
cent. 1. part. 4. de iuriſdictione num. 12. legendus à
num. 7. dicunt quod ſic ſtatuentes expreſsè inci-
dunt in excommunicationem; & quod ſi ex-
preſsè, ſed generaliter illa ſtatuta de Eccleſiis
non loquantur, nequeant ad ipſas porrigi ex
c. à nobis de ſentent. excommunicat. probans latè
Marta dicta 4. part. caſu 55. & 67. vbi non benè
29 comprobat † Sed ego exiſtimo melius com-
probari ex eo quia ſi talia ſtatuta poſſent fieri
à laicis circa quærenda ipſius Eccleſiæ, & im-
pedire ne quæreretur, corrigerent ius commu-
ne, quo diſponitur Dominium, ipſo iure tranſi-
re in Eccleſiam abſque traditione l. fin. Cod. de
ſacroſanctis Eccleſiis l. 1. & ibi gloſſa Cod. de do-
nation. at ſic eſt quod ſtatutum auferens Eccle-
ſiis ſibi competentia de iure communi, dicitur
contra libertatem Eccleſiaſticam, Innocent. in
c. nouerint de ſentent. excommunicat. & ibi Anton.
de Butrio col pen. vbi quod libertas magis tolli-
tur in his, quæ competunt de iure communi
cum aliis ad hoc allegatis per Decium hîc à n. 7.
Bartol. in l. cunctos populos Cod. de ſumma trinit. &
in Authentica caſſa vbi Doctores, & addentes ad
Bartol. qui alios congerunt; imo Abbas hîc
30 dicto num. 26. & Decius dicto numer. 197. † Et
etiam probant vt non valeant ſtatuta laicorum,
ſi de Eccleſiis, & Eccleſiaſticis ſimpliciter fa-
ciant mentionem, etiam concedendo beneficia
per modum legis, ſi intulerint vel minimum
præiudicij, dicatur contra libertatem Eccleſia-
ſticam; ergo cum & in Lamortixationis à n. 1.
relatę de ſtatutis laicorum expreſsè loquentibus
ſit actum, ſequitur vt ſicut illa lex ſie, & hæc ſta-
tuta debeant explodi.

31 Non inquam obſtant fundamenta contrariæ
ſententiæ quia, & ſi ego elegerim in iam præci-
tatis locis, & ibi in d. c. 1. de preſcript. ſub verſ. ad
quartam contra aliam communem opinionem
ibi traditam, quam ex multis acerrimè defendit
Marta dicto caſu 68. à num. 7. & à num 13. docens
non eſſe veram illam opinionem, quod poſſit
prælatus præiudicare Eccleſiæ in quærendis; eo
quod non poſſit Eccleſia facere conditionem
ſuam deteriorem ex Felino in c. contingit de ſent.
excommunic. n. 5. & ex gloſſa ibi verbo iniurioſa.

32 Et ex ea potiſſima ratione, nam cum in Ec-
cleſiam tranſeat Dominium rectâ viâ l. fin. Cod.
de ſacroſanctis Eccleſiis, cum aliis per Tiraquell.
de priuileg. piæ cauſæ, cap. 107. ſemper prælatus
diceretur præiudicare in quæſitis, ſic vt locum
non habeat titulus diſtinctionis in quærendis:
& ita teneant Imola in dicto cap. 1. de rebus Ec-
cleſiæ non alien. & in cap. tua nuper in fine verſ.
vltima tangit hic de his, quæ fiunt à prælat. ſine
conſenſu cap. Præpoſitus in cap. ſine exceptione 12.
quæſt. 2. num. 17. dicens hanc tenuiſſe opinio-
nem Calderin. & Petr. de Perus in dicto cap. con-
tingit de ſent. excommunic. per textum in leg. magis
puto §. fundum ff. de rebus eorum Paulus de Ca-
ſtro in d. l. legatum ff. de l. 1. vbi Alex. n. 2. in fine
Rom. in l. ſi is qui heres §. neque filius ff. de acqui-
rend. hered. & alij.

Tamen non diſcedendo ab illa à me electa 33
opinione, vt prælatus queat in quærendis Ec-
cleſiæ præiudicare, ſi ex cauſa faciat, alias in-
quam ſi ſine iuſta cauſa non acquiſiuit Eccleſiæ,
teneatur de ſuo ſatisfacere, vt docent Abbas in
dicto cap. tua circa finem de his, quæ fiunt à maiori
parte capituli, ſic vt quatenus prælatus Eccleſiæ
præiudicauerit, poſſit haberi recurſus pro quan-
titate præiudicij, in bonis ipſius prælati gloſſa
in cap. placuit verſ. perueniant 16. quæſt. 3. quam
Felinus æſtimat ſingularem in dicto c. contingit
n. 5. verſ. etſi Eccleſia patitur graue damnum, Ar-
chidiaconus in d. c. placuit.

Imo & Abbas in cap. paternitati de donationi- 34
bus, dicat prælatum patientem rem Eccleſiæ
præſcribi, teneri ad intereſſe, in quantum Eccle-
ſia eſt damnificata ex negligenti ſua. † Verùm 35
non inde ſequi vt etſi ex mea opinione queat
Eccleſiæ ſuæ in quærendis præiudicare, vt va-
leat etiam Princeps laicus ſtatutum facere, per
quod Eccleſiæ, aut Eccleſiis etiam in quærendis
præiudicet, ex defectu poteſtatis, quam habet
ferendi leges, ac ſtatuendi in damnum Eccleſia-
rum, aut clericorum contra immunitatem Ec-
cleſiaſticam; qui defectus, ſeu incapacitas non
conſideratur reſpectu prælati in repudiando, &
non acceptando donata legata, ſiue quærenda
ſuis Eccleſiis. † Et ſic docent Bald. & DD. in l. pu- 36
pillorum numero ſecundo, Cod. de repudiand. vel
abſtinend. hered. quod prælatus perquiſito vt
hæreditas delata Eccleſiæ, ſit damnoſa, vel ni-
mis ſubiecta vexationibus, poſſit eam efficaci-
ter repudiare, verum ſi ſine cauſa repudiaſſet,
& ob id Eccleſia damnum reciperet, quia
etiam in acquirendis Eccleſia patitur damnum
ex leg. liberto octoginta ff. de bonis libertorum dicta
leg. magis puto §. fundum ff. de rebus eorum, & in
leg. fin. de acquirenda, vel retinenda poſſeſſione in ſua
aditione in fine, Felinus in dicto cap. contingit de
ſententia excommunic. numero quinto, qui alias de-
clarationes ponit, & alias etiam Alphonſus Vil-
lagut. deciſ. 15. numero vigeſimo ſeptimo, tunc præ-
latus repudiando puniretur, vt dictum eſt, ſed
factum ab eo, non ideo eſſet inualidum: ex qui-
bus facilis eſt etiam reſponſio ad alia fundamen-
ta contrariæ ſententiæ ſed quia de pertinentibus
ad proximè relatas quæſtiones abundantiſſimè
ſcripſit D.D. Chriſtophorus Moſcoſo & Barbo-
ſa qui ab eo mutuauit quàm plura voto 26. &
ego hîc marriti perlegerim ſcriptum D.D. Chri-
ſtophori & ex propoſito per doctum virum
iam Conſiliarium ſupremi Caſtellæ conſilij ac
ſanctæ inquiſitionis communicauerim reſiden-
tem adhuc in ſua ſententia quæ eadem eſt cum
noſtra ideò valde gauiſus ſum inueniſſe laicum
Regium conſilium contra quem plura ſtatuta re-
gnorum quæ expendit pugnatorem ſtrenuum vt
etiam lego ipſum Barboſam quem leges dicto vo-
to 26. vide dicta q. 7.

Ad

37 Ad tertiam quæſtionis partem quæ bona ad effectum legis amortizationis dicantur immobilia; igitur, vt refert Zippeus *in annalit. ad titulum de foro comp.* videndus omnino ad alios caſus prædictæ legis amortizationis ann. 15. vbi etiam coram quo Iudice de ea lege debeat agi docet *ibi num.* 14. ex edicto Caroli V. diuerſ. ordin. Brux 21. Febr. 1528. *in libro edito fol.* 747. vt inter immobilia redditus referantur; etſi alii quid diſputent immobilibus, an mobilibus adſcribi debeant, eſt tamen id deciſum *in clem.* 1. *de verb. ſignif.* ibi *cumque annui* redditus inter immobilia cenſeantur à iure.

38 Verùm *dict. clem. & edicta* intelligit Zippeus de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui benè ab aliquibus volatiles dicuntur, cum extinguantur mox vbilibet debitori, referentur inter mobilia, vel eis paria, quæ poſſidere nullibi gentium clero hactenus eſt inhibitum, & in hac ſententia fuit Pechius *de amortizatione c.* 35.

39 † Et apertè fauet Carol. V. 21. Februar. 1528. *in lib. edicto fol.* 747. §. *& enſninant*, vbi vendi vetat manibus mortuis, hæredia, terras, domus, molas, redditus, & alia bona immobilia: alia inquam ſcribit idem Zippeus, *à n.* 17. *ad* 24. vbi caſus ſingulares amortizationis.

40 Ad quartam quæſtionis partem, an clerici teneantur ſoluere collectam certam, & inuariabilem impoſitam per ſtatutum ſuper aliqua bona, priúſquam ad eos perueniſſent, & quod ſint ad ſoluendum obnoxij, docent Felinus *hic n.* 75. *verſ. quinto quæritur, & conſ.* 46. *num.* 17. & 18. Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *num.* 380. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſito* 2. *à num.* 294. Marta *de iuriſdict.* 4. *p. caſu* 11. *à num.* 38. Auendañus *de exequendis mand p.* 2. *cap.* 14. *n.* 19. Surdus *deciſ.* 20. *num.* 11. & *de alimentis tit.* 1. *q.* 2. *num.* 8. Theſaurus 334. *à num.* 2. Mendoza *de ſucceſ. creatione lib.* 1. §. 10. *num.* 652. Gutierez *pract. lib.* 1. *quæſt.* 3. *à num.* 15. Perez *in l.* 1 *tit.* 3. *lib.* 1. *ordinam. pag.* 55. Azeuedus *ad leg.* 11. *num.* 8. *titul.* 3. *lib.* 1. *recopil.* Flores de Mena *variarum reſolutio. quæſt.* 21. *lib.* 2. *num.* 96. & 234. Molina *de Inſt. & iure tract.* 2. *diſp.* 458. & *diſp.* 662. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 6. *c.* 14. *quæſt.* 1. & *p.* 3. *lib.* 5. *c.* 19. *quæſt.* 7. Proſper. de Auguſtin. *in additionibus ad Quarantam* verbo *vectigal.* Megala *in p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 17. *quæſt.* 6. *num.* 98. & 103. Molfeſius *in ſumma Theolog. moralis lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 6. *num.* 5. Paulus Comitolus *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 94. Suarez *de defenſione fidei Catholicæ contra. Anglicanæ ſectæ erroris lib.* 4. *cap.* 20. *à num.* 6 & *num.* 12. Caldas Pereira *de reſolutione emphytheuſis cap.* 3. *n.* 23. Marta *vbi ſupra dict. caſu* 11. & 12. Cauedus Luſitanus *deciſ.* 64. *p.* 2. Cardinalis Tuſchus *tom.* 1. *littera E. concluſ.* 12. *cum ſequent.* Cardoſus *in praxi Iudicum*, verbo *Clericus num.* 75. & multi alij conſiliantes relati à Barboſa *in capit. non minus de immunitat. Eccleſ.* quos ſequitur, *num.* 6.

41 Dicentes vt ſi ſint huiuſmodi onera ab Eccleſiaſticis empta, aut ipſis donata impoſita, antequam in Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticas perſonas transferrentur, dum ſint inuariabilia, perpetua, & certa, quæ aliquando in maiori ſumma, ſeu minori imponi ſolent, iuxta negotiorum varietatem, & rerum neceſſitatem.

42 Nihilominus etiam in hoc puncto Doctores, quos refert Carolus de Graſſis *de affectibus clericorum effectu* 3. *à num.* 262. *vſque ad num.* 176. & Ioannes Petr. de Guebara *in propugnaculo libertatis Eccleſiaſt. aſſert.* 1. §. 6. *num.* 27. vbi aſſerit non poteſt ſuſtineri Bartoli opinio, etiamſi onus impoſitum ſit inuariabile, & certum, & incerta quantitate, quia collecta eſt onus, quod perſonis imponitur, ſecundùm quantitatem poſſeſſionum, & rerum; ita quod collectæ ſint onera, Nixta *ex l. reſcripto* §. *fin. ff. de munerib. & honoribus*, & ita collecta quantùm ad obligationem ſit onus perſonale, & quantùm ad quantatem, onus reale, ac proinde quando imponitur onus à ſtatuto ſuper rebus, certum, & inuariabile id cenſeatur fieri in fraudem Eccleſiaſticorum, ac ita ſit eadem ratio ac ſi eſſet onus variabile, & in certum quidquid contradicant alij diſtinguendo, an onera certa, & firma inuariabilia ſint, an verò incerta, & inuariabilia.

43 Et addit Guebara, vt nec hæc diſtinctio admittenda ſit quando per ſtatutum onus ſoluendum imponitur in futurum, aliter ſi fiat per ſpecialem contractum Principis, vel contrahentium: & ante illum tenuerunt Cardinalis Albanus *in tract. de immunitate Eccleſ.* omnino videndus *in tom.* 13. *tract. p.* 2. & Alex. Perantius *de immunit. diſput.* 7. vbi ſic ait quando onera ſunt perpetua, & certa, & rebus impoſita maior eſt difficultas; ſed ſi generalitati ſacrorum Canonum ſtandum ſit, idem dicendum eſt, quod de ſecundo caſu. Et ego vt tutas reddam Principum, & Magiſtratuum ſæcularium conſcientias, non poſſem tuta conſcientia aliud ſuadere, quàm vt cum talia onera imponenda, vel impoſita iam exigenda ſunt, non aliter fiat, quàm conſulto, & concedente Romano Pontifice: ſic Peſantius.

44 Et licet Diana ſub diſtinctione ſtatim referenda *in* 1. *p. tract.* 2 *ſub reſol.* 42. in verſ. *ſed an clericus*, præfactam primam ſententiam dicat veram, ſecus quando onera incerta, ſunt variabilia, & in tempus poſita: tamen poſtea *reſol.* 17. *p.* 3. *tract.* 1. dicit probabilem eſſe hanc vltimam ſententiam Guebaræ Albani; & Peſantij dicens hæc eſſe intelligenda vt notat Graſſis *dicto effectu* 3. *à num.* 162. etiam ſi bona patrimonialia clerici reperiantur deſcripta in exiſtimo, nam non tranſeunt in clericos cum onere ſuo, licet tale onus eſſet reale, perpetuum, & durabile; imò & refellit Dians Ioannem Driedonem *de libertate Chriſtiana lib.* 2. aſſerentem quod prædia omnia ſunt obligata pro tributis Reipublicæ impoſitis: quam opinionem dicit falſam, & Theologo indignam.

45 Alij inquam in prima relata ſententia, vt ſunt Filiucius, Azor. Megal. Proſper. de Auguſt. Molina, & Suarez item, & Layman. *in Theolog. moral. lib.* 4. *tractat.* 9. *cap.* 6. *num.* 5. Malderus *in* 2. 2. D. Thomæ *tract.* 5. *cap.* 6. *dubio* 9. Duardus *in Bulla cœnæ lib.* 2. *cap.* 18. *q.* 6. *n.* 6. Alterius *tom.* 1. *diſputat.* 19. *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 739. Souſa *in Bulla cœnæ cap.* 19. *diſp.* 92. *num.* 5. Turrianus *tom.* 2. *in* 2. 2. *diſput.* 44. *dubio* 4. *num.* 13. cum multis dicunt quod ſi bona à clericis empta, ſeu illis donata, habebant aliquam gabellam annexam, vel collectam certam, perpetuam, & inuariabilem, vt ex ea quotannis ſoluatur certa penſio in perpetuum: tunc clerici teneantur ſoluere prædicta onera, quia res tunc tranſeunt cum ſuo onere.

46 Tamen ſi bona illa eſſent ſolum obligata ad collectas obligatione indeterminata, & varia-

bili

bili ad tempus, nimirum ad ſoluendas collectas pro temporum varietate, & neceſſitate occurrentium, tunc clerici non teneantur illa ſolue-
47 re. † Et in hunc ſane ſenſum videtur accipiendi Suarez *lib.4. de immunit. cap.25 n.3.* Gutierrez *pract.lib.2.c.3.* Valerius Reginald. *in praxi rerum fori Eccleſ. lib. 9. c.25. n.377.* Leſſius *de iuſtitia lib.2. c.3. dubio 3. n.19.* Filiucius *tom. 1. tract.16. d.c.11.n.298.* & Barboſa cum aliis *in d.c.non minus de immunit. Eccleſ. n. 5.* dum inferunt bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita tributis, & oneribus Principum ſæcularium non eſſe obnoxia; ex eo quia permutationem perſonæ, mutatur qualitas inhærens rei ratione perſonæ, per textum *in l.locato fiſcus ff. de publician. & vectig. & l.per procuratorem* 89. *ff. de acquirenda hered.* deinde quia *in dict.c.1. de immunit. Eccleſ. libert.* habetur bona Eccleſiaſticarum perſonarum acquiſita, ac acquirenda immunia eſſe à tributis; ſed ſic eſt quod iſtæ rationes robur, ac vim habent contra onera certa, perpetua, & in variabilia: ergo multùm debemus aſſiſtere in hoc dubio in fauorem Guebaræ, Albani, & Præſantij & ad hanc quæſtionem applicabis quæ dico *infra q.17.à n.5.& q. 52. verſ. ad vltimam.*

48 Ad quintam quæſtionis partem ex proximè adductis reſponſum videtur, quia etſi in Regno Neapoli ſit conſuetudo, & ius municipale, vt clericus pro emptis, & donatis non gaudeat priuilegio clericali, & non collectandi: quam obſeruantiam approbant Coriolanus *in Bulla cœna excommunic.* 18. *fol.* 951. & Proſperus de Auguſtino *in additionibus ad ſumm.quaranta,* verbo *vectigal. fol.63* a.tamen non ſic eſſe admittendum tum ex longe iam dictis huc vſque, & dicendis, & in verſ. *ad quartam*, tum ex verbis Bullæ in cœna Domini ibi *imponẽtes decimas, &c. penſiones Eccleſiaſticas, ac eorum, & Eccleſiarum*
49 *bonis.* † Quibus bona clericorum eximuntur ab oneribus huiuſmodi; & cum textus Bullæ generaliter loquatur de bonis Eccleſiaſticorum, non eſt cur reſtringatur, ſed generaliter, vt loquitur, intelligatur de quibuſcumque eorum bonis, ſiue patrimonialibus, ſiue de donatis aut emptis, aut alio quouis titulo à clericis quæſitis, docent P. Duardus *in Bulla cœna lib.2.canon.18.q.6.à n.1.* Leſſius *lib.2.de iuſtitia c.3.dub.3. n.19.* Filiucius *tom.1. lib.3.tit.49 c.4.n.4.* Filiucius *tom. 1. tract.16. d.cap.11.n.298.* Reginald. *tom.1. lib.9.c.25.n.377.* Alterius *tom.1. diſp.19.lib.5. c.2*
50 *col.2. fol.370.* † Et alij dicentes non ſolùm bona patrimonialia clericorum eſſe exempta, ſed etiam alia alioquouis titulo quæſita: & multis aliis comprobat Barboſa *in d.non minus 4.de immunitate Eccleſiarum n.3. ex dicto canon* 28. *Bulla*, vbi excommunicantur, & anathematizantur non ſolùm imponentes decimas tales, & alia onera clericis, prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ſed etiam eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus. Et ſic reſoluit ſecundùm communem, & probabiliorem ſententiam bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, ſeu ab Eccleſiaſticis acquiſita, exempta eſſe à tributis; ita vt imponens illis tributa, & exigens, vel impoſita recipiens excommunicationem illius canonis, incurrat etiã ſi huiuſmodi bona ſint Eccleſiis & Eccleſiaſticis ſuperflua, vt docent Couarr.*pr.c.31.n.9.* Marta *de iuriſd. p.4.*

caſu 49.n.9. Molina *de iuſt.diſp.670.verſ. à lecte,* Salas *de legibus diſp. 14.ſect.11.n.124.* Hotrobonus, Alterius, Laym. Leſſius, Carolus de Graſſis. Azor. Toletus, Megala, Molſeſius, Velletius, & alij relati à Barb.*d.n.4.* † Et Diana *d.p.1. tract.2.* 51
reſ.42. reſoluens cenſura d. Bullæ *can.17.* inodati omnes illos, qui imponunt decimas, tributum, ſiue gabellam cuiuſcumque generis ſuper omnia clericorum bona, ſiue ſint patrimonialia, ſiue acquiſita ex teſtamento, donatione, emptione, aut quouis alio titulo dicens vt videatur ex eo improbari conſuetudinem Regni Neapoli. † Vnde 52
venit dicendum vt clericus non ſit collectandus pro eius patrimonialibus bonis, ex eo quia dicta bona, vti acceſſoria perſonæ debent eodem frui priuilegio, ac ipſi clerici, vt docent Maceratus *in dec.97.in curia Epiſcop. Papia,* vbi refert deciſum Baldus *deciſ.339.p.2.* qui ampliat *dec.382.* dicens vt clericus eodem fruatur priuilegio, etiam pro bonis eis ex ſucceſſione prouenientibus: & ſic animaduertit decidẽdo, ſequitur Ricc.*collect.901. ad text.in c.quamquam de cenſ.lib.6.* & ſic cõmunis obſeruantia in contrariũ ſit in Regno Neapoli, vt retuli; imo, † & Auna ait *alleg.146.* quod cleri- 53
cus pro ſuis bonis patrimonialibus habet electionem fieri, quemadmodum, & pro eius perſona, iuxta quæ dixi *in c.5.& aliis de foro comp.* & idem Guido *dec.381.* vbi quod pro bonis quocũque titulo per clericum quæſitis collectari non poſſit, & Vrſilis *in dec. 257.* refert deciſum per ſacrum Conſ. quod clericus pro bonis patrimonialibus habet beneficium reſtitutionis in integrũ: vide *infra q.9.verſ.ad ſecundam, & q.10.verſ. ad primam* in fine. † Et hinc à fortiori infertur 54
bona patrimonialia etiam ab extraneo donata, vt ad illorũ titulũ clericus ſacris Ordinibus initiaretur, gaudere priuilegio immunitatis a tributis, & collectis, vt aſſerũt Barb.*de poteſt Epiſcopi p. 2. alleg.19.n.91.in fine,* ipſe *in d.c.non minus de immunit. Eccl.n.4.* Carol. de Graſ.*vbi ſupra,* Marc. Ant. *variar.reſol.lib.1.reſol.88.* Cariol. *in Bulla cœna d. canon.18.limit.3.* Card. Tuſch.*to.1. litt.B.cõcl.111.*
† Quibus etiã addo Sair.*deciſ 12. de cenſ.* vbi ait 55
quod ſacerdos bona patrimonialia habens, & ordinatus, ad illa minimè poſſit arctari ad ſoluẽdum collectas, & notat Ricc.*ad gloſſa in c.tuis de prabend.& dignit.ſup.d collect.901.* in verſ. *amplia tertio.* † Qui etiam ampliat procedere in bonis 56
donatis à Patre filio, vt ſacros ordines recipiat, quia gaudet priuilegio immunitatis; ſic *ex deciſ. Rot. Epiſcop. Papia* 88 *p.1.* Macerat, quam notat idem Ricc. ad doctrinam Felini *in text.noſtro.*

Ad vltimã quæſtionis partem de ſtatuto ne im- 57
mobilia alienentur in extraneus prohibendo expreſsè, ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas. Et ſuppoſitis nonnullis adductis *ſub q.6.& 7.* facilè videtur reſponderi, vt non valeat illud ſtatutum; eo quod clericis prohibet quod nec naturali, nec Diuino iure eſt clericis prohibitum, cum & humano iure conceſſum videatur, vt Eccleſiaſticis libere legari, & donari poſſint bona à laicis, tam inter viuos, quàm inter mortuos iuxta text. *in l.generaliter, & l.iubemus C.de ſacroſ Eccleſ.* imo & hoc facere prohibentes damnantur expreſsè *in cap.eos de immunit.Eccleſiarum lib.6.* vbi Barb. & D.D. ſic docent, Camitolus *in tract. Apologetico c.1.n.18.* Sordus *lib.3.conſ.301.n.67.* Maynard. *de priuileg. Eccleſ. contra venetos p.2.art.22. à numer. 67.* Filiucius *tom.1. tract.16. capit.10. n.271.* Reginald. *in praxi tom.1.lib.9. c.23.n.359.*

Suarez *contra Regem Angliæ*, Marta *de iuriſdic. p.4. cent.1 caſu 6.n.16.* Collegium Bononienſe *in reſponſo pro libert. Eccleſiaſt. à n.18.* Vgolinus *in reſponſ. ad iuris conſult. Gymnaſij Patauini c.6.§.1. & ſequent.* Vigian. *tract. de immunit. Eccleſ. diſput. 3. concl. 2.* Franciſc. Fagnan. *in tract. de iuſt. cenſ. Pauli V. p.3. fol.42.* Genuenſ. *in praxi Eccleſ. tricenario 15. quæſt. 379. n.5.* Duard. *in Bulla cœna lib.2. can.15. q.19. n.83.* Barb. *hic in textu noſtro n.29.*

58 Et confirmatur quia vt ait Belletus *in diſquiſit. Cleric. p.1. tit.4.§.4. n.1. & 4.* plures D.D. citans, maximè prædictam ſententiã procedere ſi ſtatutum expreſsè prohiberet ne fiat alienatio in Eccleſias, & Diana *p.1. tract.2. reſ. 57.* etiamſi tale ſtatutum de clericis mentionem non feciſſet, ſed tantùm laici nominarentur, & ſubditi, quia nec tunc clerici comprehenderentur, vt notaui *ſupra*: & quia vt benè notat Maynard. *p.2. d. art.22. n.68.* licet tale ſtatutum quod verba non videretur infringere Eccleſiaſticam libertatem, cum præcipiat ſubditis, tamen quoad mentem eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam dicit faciendo fraudem de perſona ad perſonam, & in ſimilibus nõ tantum inſpici cum quo ſtatuens loquatur, ſed in quem effectum ſermo proferatur, & de ſtatuto Mediolanenſ. loquendo Maynard. cum Menochio *lib.9. cenſ.878. n.10. in fine*, ſic practicatum, & conſuetum affirmat, vt non comprehendat clericos: & Diana *ſupra* addit quod nulla generalis diſpoſitio comprehendit caſus, vel perſonas in ſpecie priuilegiatas, & quod in generali diſpoſitione nõ comprehenditur id, de quo in ſpecie diſponi non poteſt ex regula text. *in l. Lucius*
59 *§. pen. ff. ad municip.* † Ex his non ſunt audiendi contrariam dicentes ſententiam, inter quos Molina *de iuſt. & iure to.1. tr.2 diſp.140. n.18.* & alij plures Iuriſconſulti, quos ſequitur Chriſtophorus de Anguiano *de legibus to.1. lib.2. controuerſ.15. à n.35.* & quod tales ſtatuentes non incurrant excommunicationem Bullæ in cœna Domini putauit Graſſis *in ſuis deciſionibus p.1. lib 4. c.18 n.233.* in verbis *ſequentibus ſi ſtatuto caueatur quod nullus ſubditus poteſtati mediolani poſſit alienare rem immobilem in non ſubditum, niſi ſoluat tantùm pro libra expreſſe prohibendo, ne poſſit alienari in perſonam Eccleſiaſticam* dico *quod tale ſtatutum eſt iuridicum, & non improbandum, nec cenſendum contra libertatem Eccleſiaſticam, quia eſt conditum fauore publici, & communis boni, & ſubditorum,*
60 *vt eis ſalua immobilia, & territoria conſeruentur.* † Verum iam vides qualiter hæc doctrina impugnetur, & etiam ex dictis in *hac 8. quæſt. à n.1. de lege amortizationis*; imo & Diana relatus miratus admodum de Molina Theologo, & magis de Graſſio vero admodum Eccleſiaſtico docto, & pio, notat, vt licet Cariolanus *in expoſitione Bullæ cœna excommunicatione 15. folio ſibi 958.* aſſerat ſtatutum quod non alienentur bona immobilia in extraneos, non eſſe contra libertatem Eccle-
61 ſiaſticam. † Tamen addit vt poſſint Epiſcopi cogere ita ſtatuentes, vt declarent illud ſtatutum non debere extendi ad clericos: de quo videndus eſt Surd. *d. conſ.101. n.45.* & infra & iuxtà hæc intelligitur Thomas del Bene breuiter loquens de hoc dubio *de immunit. p.1. c.7. dubit.7.* iterum ibi *dub.11.* vbi de quodam ſtatuto Mediolano de hoc dubio loquente vbi per ſectiones ad vnguem obiectis reſpondet *& dub.12. & 13.* optimè improbat alia ſtatuta Galliæ, Germaniæ, Valeotiæ, Portugaliæ, &c.

QVÆSTIO IX.

An Principes poſſint ſtatuere ne laici vendant clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua ſeruitia & obſequia: & an Principes poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus clericorum & quid ſi clerici ſint in minoribus conſtituti, aut ſi non habeant requiſita Tridentini concilij: & an poſſint eas exigere Principes ab Equitibus Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. Et ſtatuendo an poſſint eas imponere ſuper bonis nouitiorum Religionis vbi de oblatis ſe, & ſua, & de conuerſis, & de tertiariis fratribus: & an contra clericorum bona, qui aſſumpſerunt habitum ſine intentione clericandi, ſed tantùm in fraudem collectarum?

SVMMARIVM.

1 *Statuta Principum, ne laici molant, aut coquant panem, ſiue ne vendant Clericis, ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, ſaltim in directè contra Caietanum, & Pereiram aliud ſuadentes* n.2.3.& 4.

3 *Clericos vexare in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, durius eſt, quam in aliis, quæ pertinent, vt Eccleſia eſt.*

4 *Obſequia præſtare altari cuique conuenit de iure communi.*

5 *Principes laici non poſſunt imponere tributa clericis in bonis incorporatis Dominio eorum ratione Patrimonij* n.7. *contra multos aliter ſentientes* n.6.

8 *Principes non poſſunt exigere gabellas à Clericis in minoribus conſtitutis; etſi tantùm ſint in prima tonſura, ſic vt aliter imponentes incurrant in Bullam cœna Domini, contra aliquos ibi ſed quid in praxi* n.9.

9 *Clerici in minoribus ſi actu beneficium non ſeruiant, non ſunt exempti ab onere gabellarum in aliquibus Regnis, vbi remiſſiuè quæ requiſita requirantur, vt hi gaudeant fori priuilegio* & n.10. *Quid à iure.*

11 *Princeps exigere gabellas, & Clericis imponere non habentibus requiſita Concilij Trident.* ſeſſ.25. c.6. *poſſunt ſecundum aliquos* n.12. *alij contra; quia Trid. ſolùm loquitur de requiſitis, vt tales gaudeant fori priuilegio* n.13.& n.30.

14 *Equites Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua non ſunt collectandi à Principibus, quia ſunt immunes à gabellis; & quia ſunt Religioſi* n.15.& 16. *qui etiam exempti ſunt in Regno Valentiæ à contributionibus vulgò* ſiſſas num.17.

17 *Equites Monteſſa in Regno Valentia ſunt exempti à contributionibus vulgò ſiſſas.*

19 *Nouitiorum bona libera ſunt à collectis imponendis per Principes; eo quod tales in fauorabilibus Religioſi reputantur, contra Laſſertem* n.20.

20 *Nouitij dum non profitentur, poſſunt ad ſæculum reuerti, item & Clerici in minoribus.*

21 *Non*

21 *Nouitij verè ſunt de familia Monaſterij, & pars communitatis.*
22 *Nouitius tributum merè perſonale non ſoluit.*
23 *Regulares profeſſi ſunt exempti à gabellis.*
24 *Nouitij Religionis Alcantaræ Diui Iacobi, & Calatrauæ exempti ſunt à gabellis; item & Nouitij confratrum, id eſt* freyles *n.25.*
26 *Oblati, & conuerſi in perpetuum Eccleſiæ gaudent immunitate, nec debent collectari oblati in perpetuum alicui Monaſterio, vel Hoſpitali* n.27. & 28.
29 *Terriarij fratres, & ſorores B.Franciſci in communitate viuentes, ſunt immunes à collectis, & tributis.*
30 *Clerici facti in minoribus animo non aſcendi ad ordines maiores, vel nubendi, adhuc exempti ſunt, dum habitum non mutant, & ſtatum à gabellis, &* n. 31. *etſi Coriolanus exiſtimet Principem iſtos collectantes non incurrere cenſuram Bullæ cœnæ* n.32.

1 AD primam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ dixi *ſupra de molendinis, & furnis in hoc textu ſub q.4.n.4. & in c. cum 6. hoc tit.q.1.* verſ.*ad ſecundam* reſpondeo ſtatutum Principum ne laici vendant clericis ne molant, aut coquant panem, &c. eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, vt patet ex verbis text.*in c.fin.de immunit.Eccleſ.lib.6.in verbis* ibi *eos, qui temporale Dominium obtinentes ſuis ſubditis, ne prælatis, aut clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdẽ, nec etiam bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicunt, cum talia in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur, eo ipſo excommunicat.ſent. decernimus ſubiacere*, & docent Suar.*de cenſ.diſp.21. ſection.2. n.93* Reginald.*to.1.lib.9 c.24.n.358* Gambacurta *tract. de caſibus reſeruatis c.10. n.10.* Coriolanus *in Bulla cœnæ c.15.fol.937.* Filiuc.*to.1.tr.16.c.10. n.271.*Diana *p.1.tract.2.reſ.53.*& præter ordinarios *in d c.fin.*docent Nauarrus *in man.c.27.n.130.* verſ.23.Iulius Laborius *in tract.de indulgent.p.2. c.23.n.16.*Barb.*in paſtorali p.3.allegat.50. num.93.* ant 112 *in impreſſione Lugdun.* Bonac. *de cenſuris extra Bullam diſp.2.q.20.puncto* 4.& nouiſſimè tenet reſpondens fundamentis contrariis Thomas del Bene *de Parlam.dub.30.ſect.20.Coro'n.*10., iterum repetit *de immunit.p.1.cap.5.dub.7 ſect.*20.

2 Nec obſtant Caietanus *in ſumma* verbo *excommunicat.io c.31.* Pereira *de manu Regia prælud.o 3.n.7.* & Anguian.*de legib to.1.lib.2. controuerſia 15.a n.49.*qui dicunt vt Principes ſic ſtatuentes non incurrant excommunicationem Bullæ cœnæ; eo quod talia ſtatuta ſunt potius contra libertatem politici conuictus, quàm contra Eccleſiaſticam libertatem, quia reſpondeo ſaltim indirectè dicta ſtatuta eſſe contra Eccleſiæ immunitatem, ſed in Bulla excommunicantur, etiam qui indirectè aliquid ſtatuunt contra dictam li-
3 bertatẽ; ergo. † Deinde quia durius eſt, & incommodius vexare clericos in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, quàm in aliis, quæ perti-
4 nent, vt Eccleſia eſt. † Tertio quia eſt contra libertatem Eccleſiaſticam denegare clericis ea, quæ de iure communi competunt; ſed iure communi quilibet poteſt alteri obſequia præſtare; ergo prima ſententia debet ſine dubio amplecti, & ex multis aliis iã à prima quæſtione adductis.

Ad ſecundam quæſtionis partem an Principes laici poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus clericorum, quia ſatis reſponſum præbui *q.præcd.*ſub verſ.*ad quartam*, vbi quod nec ſuper bonis ipſis donatis, legatis, ſeu ab ipſis emptis; ergo multò minus in bonis incorporatis ratione patrimonij Dominio clericorum. Et probatur hæc ſententia *ex c.1.de immunitate Eccleſiarum c.quamquam de cenſibus lib.* 6. præcipuè *ex canone* 17.*Bulla in cœna Domini* in illis verbis *imponent decimas, &c. perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum & Eccleſiarum bona*, vbi dictio illa *eorum* contra diſtinguitur contra alteram diſtioctionem ſequentem *Eccleſiarum*, ſic vt non poſſit intelligi, niſi de bonis patrimonialibus, & propriis clericorum, & aliis, quæ ad Eccleſiam non pertinent: & ſic in praxi horum Regnorum Caſtellæ, & Legion videmus: ſic in terminis docent iam relati *d.q.8.2* Barb. *in d.c. non minus 4.de immunit.Eccleſ.*Homobonus *de examin. Eccleſ.p.2. tract.11.c.6.q.9.*Riccius *p.1.deciſ.299.n.3.*Syluester verbo *immunitas n.6.* Duardus *in Bulla cœna can.17.q.5.n.4.*Layman *in Theologia mor.lib.4.tr.9. c.9.n.9.* Diana *d.p.1. tract.2.reſ.39.*Molina *tom.3. de iuſt.tract.diſp.671.n.2.*Molteſius *in ſum. com. 2. tract.12.c.22.n.166.* Alterius *de cenſuris tom. 2. diſp.19.lib.5.c.dub.2.*Suarez *contra Regem Angliæ lib.4.c.24.& 25.*Coriolan.*in Bulla cœna excommunic.*8.Proſper.de Auguſt.*in addition.ad ſum. quaranta* verbo *vectigal.*Magala *in p.2.lib.2.c.17.q.6. n.114.*Salonius *to.2.in 2.2.q.78.art.5.controuerſ.2. n.2.*Saytus *de cenſuris lib.3.c.22.n.9.*Bartholom. à S.Fauſto *in ſpeculo confeſſor. diſp.33. q.13. n.2.* Bellet.*in diſquiſit.*Clericor.*diſp.53.q.14.n.2.*Leſſius *lib.2.de iuſtitia c.33.dub.3.num.19.* Axor.*p.3. lib.5.inſtit.moral.lib.5.c.19.q.7.*Reginaldus *tom.1. lib.9.c.25.n.379.*Filiucius *tom.1.tract.16. cap.11. n.298.*& alij ex antiquis. 5

Et licet quamplurimi ex iuris peritis contrariam ſententiam doceat quod clerici non potiuntur priuilegiis conceſſis Eccleſiæ bonis circa eorum patrimonialia bona, niſi in caſibus expreſſis iure relatis à Doctoribus iuxta eorum communem reſolutionem Abbas hîc, & Decius *n.18.*Oldradus *conſ.17.n.2.*Aufrerius *de poteſt.ſæcular.ſuper Eccleſ.perſ. regula 4. col.2.* verſ. *clerici enim,*Mattheus de Afflictis *in conſtit.iuſtitiæ cultores n.15.* Picardus *in initam comm.opinion. fol.161. n.124.*Couat.*c.4.variar.n.2. lib.1.* quos referunt Ioan. Andr.*in c.1.de Clericis coniug. lib.6.*Speculator.*eod.tit.*Cardinalis *in clem.1.de vita, & honeſtate clericor.q.17.& in c.fin.eod.*Felin. *hic n.8. & ſeq.* & Barbatia *à num.41.* Chacheran. *in deciſ. pedmont.30.n.4.*verſ.*ſecundo,* Dec. *n.65. & 176.* hîc, vbi gloſſa, Anaſtaſius Germon. *de ſacror. immunit.lib.3.c.15.n.107.*gloſſa *in c.ſimiliter, & ibi* Archidiaconus 16. *quæſt.* 1. gloſſa *Epiſcoporum in cap. poſſeſſiones* 16. *quæſt.* 4. & gloſſa *ipſarum in cap. quanquam de cenſibus lib.6.* cum aliis, Caſtillus de Bouadilla *lib. 2. politica part. 1. cap. 18. num.260. littera F.* non tamen debent audiri ex adductis *ſupra*; imò dicit idem Bouadilla *n 261.* cum Tyberio Deciano *in tract.1.criminal.tom.1. lib.4.c.11.n.3.* poſt Oldradum, & alios, vt non debeant lædi in bonis mobilibus patrimonialibus; eo quod ſequantur perſonam, & gloſſa *hîc, & in capit.ex litteris de pignoribus.* † Vbi Docto- 6
res docent quod clerici gaudent immunitate in
bonis, ad quorum titulum ordinari ſunt, de quo
dixi *dict.q.8.* verſ.*ad quartam in fine, & infra in* 7

cap.11. de temporibus ordin. q.8. verſ.ad quintam,
vbi quod talia bona ad ordines data ſint libera
à gabellis Regiis & nouiſſimè omnium latiſſi-
mè contrariis ſatisfaciens reſoluit pro noſtra
ſententia Thomas del Bene de immunit. p.2. c.5.
dubit.2. & 2. cum ſuis ſectionibus vbi cum Ho-
mobono Squilante Molfeſio, Belarmino, Fa-
rinacio, Caſtillo de Soto major, Caſtro Palao,
Coriolano, Rouito, Tamburino Baldello, An-
tonio Nigro, Antonio Marini, Paſqualigio, Al-
terio, Riuis, Duardo Matta & aliis antiquioribus
8 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo de
iure vt Principes nequeant imponere, & exige-
re gabellas à clericis in minoribus conſtitutis,
etſi tantùm ſint primæ tonſuræ, vt docent Mo-
lina de iuſtitia tom.3. tract.2. diſp.270. n. 5. Mal-
derus, Leſſius, Diana & alij infra, ex eo quia
& iſti dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, vt colli-
gitur ex cap.fin.de vita, & honeſt. clericor. ex dicto
c.quamquam de cenſibus, ex l.presbyteros C.de Epi-
ſcopis, & Clericis; ita vt exigentes ab eis gabellas,
& imponentes incidant in Bullam cœnæ Do-
mini, quod verum eſt; etſi de iure contrarium
dicant Laſſarte de decima vendit. c.19. n.21. Gu-
tierrez practicar. quæſtionum lib.1. q. 8. Ledeſma
in ſumma tom. 2. tract.17. c.1. concluſ.27. Ioannes
de la Cruz in director. conſcient. p. 1. præcepto 7.
art.3.concl.1. Angles in 5.tom.2. de reſtit.vectigal.
9 diffic.5.† In praxi inquam conſuetudine appro-
bata clerici in minoribus conſtituti ſi actu be-
neficium non ſeruiant, non ſunt exempti ab one-
re gabellarum in aliquibus Regnis, eo quod nec
etiam iſti gaudent in iudiciis fori priuilegio,
iuxta quæ late dixi infra in c. 2. de foro comp. per
plures quæſtiones à q.2. vbi de requiſitis ad hoc
vt clerici in minoribus gaudeant prædicto fori
priuilegio, notant Aragon. in 2.2.q.72. art.3. Bo-
uadilla in polit.tom.1.lib.2.c.18. num.263. & 283.
Ioannes de Hebia in tract. de commerciis lib.1.
c.14.n.9. Flores de Mena lib.2.pract.q.21.n.199.
Felician. de cenſ. lib.1.c.vlt.n.13. Gironda de ga-
bellis p.7.n.7. Rodriguez in ſum.tom.2. c.75.con-
cl.14. Ioannes de la Cruz in direct. conſcient. p.1.
præcepto 7.q.7.art.3.dub.1. concluſ.1. & alij penes
10 ipſos. † Et hoc ſtante conſuetudine à Romano
Pontifice ſcita, & approbata, vt obſeruant Vaſ-
quez opuſculo de reſt. c.6.§.1.n. 33. Leſſius de iu-
ſtitia lib.2.c.33. dubio 5. n.39. Diana p. 1. tract.2.
reſ.35. Malderus in 2. 2. tract.5. diſp.44. dubio 4.
n.12. Salas de legibus q.99. tract.14. diſp.14. ſect.11.
n.121. quam tamen conſuetudinem improbant
Garçia de beneficiis to.1.p.2.c.3. à n.1. vſque ad 10.
P.Megala in p.2.lib.2. cap.17. quæſt. 6. num. 101.
& alij, ſed clarius reſolutio pendet à ſequenti
verſ.ad quartam.
11 Ad quartam quæſtionis partem an Princeps
poſſit exigere gabellas, & imponere clericis non
habentibus requiſita concilij Tridentini cap.6.
ſeſſ.23. video plures reſpondere Doctores, vt de
iure etiam ſecluſa conſuetudine iam adductâ, vt
non debeant gaudere exemptione à tributis, &
gabellis, & ſic Zeuallos de cognit. per viam vio-
lentiæ in proœm.c.7. aſſerit vt ſi clericus non ob-
ſeruet requiſita concilij Tridentini, non poſſit
dici exemptus à tributis, niſi ſit iuriſdictioni
Eccleſiæ ſubiectus; & ſic cum clerici in minori-
bus non gaudeant priuilegio fori, ex defectu di-
ctarum conditionum, & conſequenter non gau-
12 deant immunitate à tributis, & gabellis. † Et ſe-
cundùm hanc opinionem, vt clericus ſit exem-
ptus à gabellis, debet incedere non ſolum in ha-
bitu, & tonſura, ſed etiam deſeruire alicui Ec-
cleſiæ de mandato Epiſcopi, quia has conditio-
nes requirit Concil. Trid. vt latè expendi in d.
c.2. à q.2. de foro comp. pluribus adductis Barb. in
c.aduerſùs 7. de immunit. Eccleſ. vbi cum Couar.
c.31. pract. ſub n.9. Flores de Mena, & Niçolao
Garcia, vbi ſupra, Zeuallos, Coriolano, Azor.
Suar. Homob. Filiucio, Reginald. Mario, Alterio
Molfeſio, & Laym. quos etiam refert Diana p. 1.
tract.2.reſ.36. † Verùm non minus probabiliter 13
loquuntur alij D.D. in puncto iuris, & ſecluſà
conſuetudine ex iam ſupra adductis ex eo quod,
etſi Tridentinum Concilium d.ſeſſ.23.c.6. exigat
ad hoc, vt clerici in minoribus, gaudeant fori
priuilegio, nempe quod in habitu Eccleſiaſtico
incidant, & deſeruiant aliquibus Eccleſiis, &c.
ſed cum Trident. tantùm loquatur de fori priui-
legio limitans in hoc caſu exemptionem iure
communi debitam clericis, etiam in minoribus,
eueniat inde vt non porrigatur Trid. deciſio ad
caſum, de quo nos loquimur, ex ea ratione, quia
immunitas à tributis non dependet à fori priui-
legio, quæ poteſt habere rationem omnino di-
uerſam, nam & laicis quibuſdam ſine priuilegio
fori conceditur: ſic Barb. in d.c. aduerſùs dict. n.7.
verſ.verum enim Leſſio lib.2. de iuſtitia c. 33. du-
bio 5.n.38 Molina de iuſtitia tom.3. tract.2. dicta
diſp.270. n.5. Malderus in 2. 2. tract.5. c.6. dub.6.
Paul Comitolo lib.6.q.20. Torreblanca in defen-
ſorio lib.2. Megia c.6.n.69. quibus addo Garciam
de beneficiis tom.1.c.3.p.2.n.5. in fine, Dianam dict.
reſ.36. vbi refert ad litteram verba Pauli Co-
mitoli, & Torreblanc. & ſic declaratum fuiſſe à
Sacra Congregatione Cardin. ſuper d. c.6. ſeſſ.23.
Trid. eo quod Trid. circa caſum, de quo loqui-
mur nihil ſit loquutum, deſinens illum diſpoſi-
tioni iuris communis, quos ſecluſâ conſuetudi-
ne, vt iam dixi in verſ.ad tertiam, clerici in mino-
ribus debent gaudere exemptione à tributis.
Ad quintam quæſtionis partem, an queant 14
Principes exigere gabellas, & tributa ab Equiti-
bus Diui Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ. Et
præmiſſis quæ etiã dixi late in d.c. 2. de foro comp.
q.16. & q.17. vbi etiam loquutus fui de nouitiis
illarum Religionum, num gaudeant fori priui-
legio, Flores de Mena lib.1. practicar. q.21.n.205.
docet etiam dictos Equites non eſſe collectan-
dos, & eſſe immunes a gabellis, quia dato, & non
conceſſo quod ſint vere Religioſi, ſunt tamen
perſonæ Eccleſiaſticæ, & largo modo Religioſi;
in terminis docent Frater Emanuel Rodriguez
to.2. regul.q.62. Barb. in d.c.aduerſùs de immunitate
Eccleſiar.n.12. dicentes prædictos equites, & in
Luſitania ordinis D.N.Ieſu Chriſti S.Iacobi, ac
S Benedicti de Auis, non poſſe collectari, præci-
puè ſi ſint profeſſi. † Et quia iſti Equites vere ſint 15
religioſi, vt docent Sanch. in ſum.to.1. lib.4. c.16.
n.11. citans pro hoc dicto octo D.D. alios citat
Garcia de benef.to.1.p.1.c.4.n.15. Hieron. de Ze-
nedo tract. de paupert. religioſa dub.60. à n.12. Baſil.
Pontius in tract. de impedim. matr. vbi ſic ait lo-
quens de equitibus Alcantaræ, Calatrauæ, & D.
Iacobi d. equites eſſe vere, & ſubſtãtialiter religioſos
adeo certũ exiſtimo, vt oppoſitũ iudicem nimis licen-
tioſe dictum, ne dicam grauiũ exiſtimo. [illegible] ſitum
iudicem nimis licentioſe dictum [illegible] dicam gra-
uius cum pleno ore littera Pontificia illos appel-
lent Religioſos, & etiam cum caſtitate coniuga-
li. vera religio conſtare poſſit, eo quod ſi [illegible]
pauper

pauperta e latitudo eſt ita etiam, in caſtitate quæ eſt
materia voti, & doctus Ioannes Sanctius *in ſuis*
collectis diſput. pract. diſput. 49. num. 11. & 13.
dicens dictos equites eſſe vere religioſos, nota-
biliter addit, & illos poſſe confiteri coram ſa-
cerdote ſæculari, non approbato ab ordinario
ſicut poſſint alij regulares cum infinitis docet
Thomas del Bene *part. 1. de immunit. cap. 1. du-*
bitat. 17. ſectione 1. 2. & 3, cum Vrbiano Ferdi-
nando, Bicarro, Nouario, Bonacina, Marchino,
Valenzuela, Rouitto, Riccio, Schilante, Guaüi-
no, Bellet, Caballo & aliis, & cum multis Car-
leualus *de iudiciis lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 6. ſect. 3.*
à n. 239. qui id extendunt admonitio dictarum
religionis & D. Iuaniſ. S. Stephani & ad ſimiles.
16 Quare etſi Bouadilla *in politica tom. 1. d. lib. 2.*
c. 18. num. 264. putet dictos equites eſſe tantùm
immunes à gabellis quoad bona commendata-
rum, vbi excipit Herbas, quas permutauerint
aut vendiderint, niſi tamen eſſet conſuetudo, vt
ſoluerent etiam de fructibus, & redditibus ſua-
rum commendatarum, & de omnibus, vt prò
ſequuntur Dueñas, & Parladerius ab eo citati
in gloſſa litt. A. Menchaca *de ſucceſſionum creatio-*
ne lib. 3. p. 3. §. 30. n. 306. Gironda *de gabellis 7. p. in*
princ. num. 46. in fine: tamen verius eſt vt non de-
beant collectari de iure ex vi ſtatuti Principis
laici, & Michaël de Carranca probat dictos
17 equites eſſe religioſos. † Hanc partem confir-
mant ex praxi Regni Valentiæ, vbi ſunt exem-
pti à contributionibus, vulgò *millones y ſiſſas*,
& aliis impoſitionibus, à quibus alij Eccleſia-
ſtici liberantur, & religioſi; idem practicati in
illo Regno etiam reſpectu æquitum *Monteſa*: &
Diana *part. 1. tract. 2. reſ. 49. in fine*, aſſerit, vt ex
conſilio ſuo in cauſa D. Aloyſij Maſtrantoni, &
D. Ioannis de Gioni illuſtris Senatus, Panormi-
tanus conceſſit exemptionem gabellarum ſupra
dictis Equitibus, qui erant adhuc nouitij: plu-
res ipſe refert Doctores aſſerentes prædictos
18 equites non eſſe vere religioſos. † Et de equiti-
bus ſancti Ioannis inſulæ *de Rodas*, quos vocat
fratres verè religioſos militantes pro religione
Chriſtiana, iuxta *clem. 1. de religioſ. domibus*,
Bart. *in l. ſemper §. quibuſd. in num. 1. ff. de iure*
immunit. Ioan. Maurit. *in repet. leg. vnica Cod.*
quo loco mulier ſubdeb. lib 10. *pag.* 69. cum ſequen-
tibus, Gregorius Lopez *in leg. 1. titul. 7. gloſſa 1.*
col. 3. verſ. *praterea ex lege part. 1.* Bouadilla *dicto*
num 264. dicunt quod ſint exempti à gabellis
vulgò *al. axal. is*, vide quæ dico *infra q. 37. à n. 1.*
& q. 45. & 46. & ad caſum *Demolendino Archie-*
piſcopi infra q. 47. verſ. *ad ſecundam.*
19 Ad ſextam quæſtionis partem an Principes
poſſint ſtatuendo imponere gabellas, & tributa
ſuper bonis nouitiorum religionis, & reſpon-
dendum eſt negatiuè, quia nouitius eſt immunis
à gabellarũ ſolutione, eo quod in fauorabililibus
nouitij religioſi reputantur, docent Bertachinus
de gabellis p. 7. princ. n. 56. Gutierrez *in eod. tract.*
q. 95. n. 22. Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro re-*
lig. lib. 5. q. 175. Molina *de iuſtitia tract. 2. diſp. 671.*
n. 2. Frater Eman. Rodriguez *quæſt. regular. tom. 2.*
q. 47. art. 8. ad finem, & tom. 3. q. 74. art. 9. Marta *de*
iuriſdict. p. 4. caſu 121. *n.* 24. Flores de Mena *dict.*
q. 21. pract. n. 198. Curia Philippica *p. 3. §. 1. n. 12.*
Sanchez *in præcepta decalogi tom. 2. lib. 6. c. 10. n. 16.*
Barb. *d. c. non minus de immunit Eccleſ. n. 11.* dicens
ſic tenendum quidquid doceant Gironda *de ga-*
bellis p. 7. in princ. n. 46. Parlador. *rerum quotid. lib. 1.*

c. 13 §. 1. n. 21. in 2. edit cum multis Thomas del
Bene *d. p. 1. c. 1. dubit.*
Nec valet dicere cum Laſarte *de decima vendit.* 20
c. 9. n. 50. fol. 189. quod nouitius non ſit verè re-
ligioſus, cum poſſit ad ſæculum tranſire; quia
reſpondetur etiam Acolitos, cæteroſque cleri-
cos in minoribus poſſe ad ſæculum tranſire, &
nihilominus, dum ſunt in clericatu modo iam
dicto in verſ. *ad tertiam*, & *quartam*, gaudent
non tantum fori priuilegio, ſed exemptione à
gabellis, vt docent etiam Graſſis *de effectibus cle-*
ricor. effectu 3. num. 131. cum Abbate, Bartolo, Ri-
pa, & aliis. Molina *de iuſtitia tom. 3. tractat. 2.*
diſp. 671. n. 2. Malderus *in 2. 2. tract. 1. c. 6. dubio* 8.
Turrian *in 2. 2. tom. 1. diſp. 44. dubio 4. n. 12.* Pater
Gaſpar Hurtad. *in manuſcripto de tributis diſ. 3.*
Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 37.* † eo quod nouitij vere 21
ſunt de familia Monaſterij, & pars communi-
tatis iſtius Religionis, quæ exempta eſt. † Dein- 22
de quia vſus receptiſſimus habet, vt tributum
mere perſonale nouitius non ſoluat, quia verè
perſona eius habetur Eccleſiaſtica; ergo & in
patrimonialibus bonis videtur vt debeat frui
exemptione à gabellis, quia eſt exemptus, inſtar
reliquorum Eccleſiaſticorum. † Sed in hoc pun- 23
cto videtur vt dubitaret Molfeſius *in ſum. tom. 2.*
tract. 12. c. 22. num. 162. vbi dum dixit regulares
profeſſos, eſſe exemptos à gabellis, videtur vt ex-
cludat nouitios, quia non ſunt regulares profeſ-
ſi, quem non ſic accipit Diana credens virum
alioqui doctum, & pium noluiſſe illam docere
ſententiam, cum ſub nomine regularium pro-
feſſorum nouitij vbique includantur ex dictis
rationibus, & ego ſine dubio vt non ſint tales
nouitij collectandi, dum dependent à Monaſte-
rio, in perſonalibus teneo. † Ex his notabis quid 24
reſpondebis reſpectu nouitiorum religionis
equitum Alcantaræ, D. Iacobi, Calatrauæ, & ex
dictis ſub verſ. *ad quintam*, vbi dixi cum Diana
quod in cauſa Aloyſij Maſtrantonij, & Domini
Ioannis de Gioni, illuſtris Senatus Panormita-
nus conceſſit exemptionem gabellarum ſupra
dictis equitibus, qui erant adhuc nouitij. † Quod 25
idem tenes procedere etiam in nouitiis confra-
trum vulgò *freiles* illarum religionum ex iam ci-
tata *q. 17. in c. 2. de foro comp.* vbi dixi *an iſti nouitij*
gaudeant fori priuilegio. † Ad ſeptimam quæſtio- 26
nis partem quid dicendum ſit de illis, qui obtu-
lerunt ſe, & ſua Monaſterio ibi ſe transferendo;
& viſis quæ latè ſcripſi ſub *c. 1. de probationibus*
q. 1. in fine & alib. ſub illo textu, & quæ dixi *ſub*
d. c. 2. de foro q. 15. n. 4. verſ. *ad ſecundam*, vbi egi de
dubio *an conuerſi gaudeant fori priuilegio*, & qui il-
li ſint, igitur de oblatis reſpondeo breuiter vt
quando oblatio eſt perpetua, & cum obligatione
ſeruiendi in perpetuum, tunc ſic oblati ſe, & ſua
alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio debent gaudere
immunitate Eccleſiaſticâ, quia tales ſunt, & di-
cuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, Modernus *de iuriſ-*
dic. p. 4. caſu 113. *n.* 17. Cardinalis Tuſchus *tom. 5.*
litt. O. concl. 16. Peregrinus *variar. lib. 6. n.* 71. Frat.
Paulin. Bertilucen. *in praxi crimin regular. tit. 1. c. 3.*
n. 3. † Etenim ſic dedicati in perpetuum ſeruitio 27
Monaſterij, ſeu alicuius Hoſpitalis, non debent
collectari ex doctrina text. *in c. 1.* & ibi *gloſſa de*
decimis, quem adhoc citat Abbas *in conſ. 57. n. 2.*
vol. 1. Dueñas *regul. 10. ampliat. 4.* & licet ego cum
Caſt. *d. c. 18. politica lib. 2. n.* 265. exiſtimem id illo
textu non probari: tamen cum eo, & aliis admit-
to hanc doctrinam.

28 Et de conuerſis idem dicunt Flores de Mena *in pract. dict. quaeſt.* 21. Barboſa *in dicto cap. non minus de immunit. Eccleſ. numero octauo & nono*, Peregrinus *dict. lib. 6. num.* 7. Nicolaus Garcia *de beneficiis part.* 1. *cap.* 4. *numero vndecimo*, Et quia ſunt veri religioſi, & de nouitiis, & iſtis dixi *in dicto cap.* 2. *de foro dict. quaeſt.* 15. & ita intelligendus cum multis Thumas del Bene *part.* 2. *de immunit. cap primo dubit.* 10. *& cap.* 4. *dubit.* 1. *&* 13.

29 De tertiariis, hoc eſt de frattibus, & ſororibus Beati Franciſci in communitate religioſè viuentibus, vt ſint immunes à collectis, & triburis, dicendum eſt eo quod ſint etiam veri religioſi, docent in terminis Flores de Mena *dicta quaeſtion.* 21. *num.* 197. Suarez *de cenſ. diſp.* 22. *sect.* 1. *num.* 20. Molina *de iuſtitia tom.* 4. *tract.* 3. *diſput.* 50. *numero quarto, in princ.* Aloyſius Riccius *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1051. Carolus de Graſſis *de effectibus clericor. effectu* 1. *num.* 92. & cum aliis Barboſa *in dicto cap. non minus de immunit. Eccleſ. num.* 10. dicentes ſic tenendum, & confirmatur, quia vt late dixi *in dicto cap.* 2. *de foro compet.* iſti gaudent etiam fori priuilegio, *ibi q.* 18.

30 Ad vltimam quæſtionis partem, an Princeps poſſit imponere gabellas ſuper bona clericorum, quia habitum clericalem aſſumpſerunt ſine intentione clericandi, ſed tantùm in fraudem collectarum. Et ſuppoſitis quæ *infra* dico *in cap. quaeris à nobis 6. de aetate, & qualitate ordin. quaeſt.* 1. vbi ad quid teneatur acceptans beneficium ſimplex, animo non aſcendendi ad ordines maiores: & quid de illo, qui ordinatur in minoribus, & alibi; nunc dico, vt quantumuis peccent clerici ſic eo animo facti, vt nihilominus interim debeant frui, & gaudere immunitate à gabellis, ex eo quia etſi tales habeant animum non permanendi in clericatu, tamen hic, & nunc ſunt clerici verè; & ſic debent ex iam dictis immunitate à gabellis, item & fori priuilegio, ſi habeant requiſita concilij.

31 Imo & in noſtro caſu ſic tenendum, quamuis illa requiſita non habeant, eo quod Tridentinum *in dicto capite ſexto ſeſſ.* 23. ſolum loquitur de requiſitis ad hoc vt in minoribus conſtituti gaudeant priuilegio fori, quod extendi non debet, vt præiudicet defectus illius requiſiti, quod minus gaudeat clericus in fraudem ordonatus à collectis, & gabellis: ſic docent Duardus *in Bulla coena lib.* 2. *conſ.* 18. *q.* 7. *n.* 2. Diana *d. part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 43.

32 Quod eſt verum etiam ſi Coriolanus *in expoſitione dicta Bulla coena, excommunicat.* 18. *fol.* 950. Proſperus de Auguſtino *in additionibus ad ſummam quaranta* verbo *vectigal.* ex authoritate legis, qui ſub prætextu *Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis* exiſtiment Principes tales collectantes clericos non incurrere cenſuram, & excommunicationem dictæ Bullæ in coena Domini.

QVÆSTIO X.

An Princeps laicus poſſit imponere gabellas ſuper bona Eccleſiaſticorum, propter reparationem pontium fontis, putei, murorum, ſeu aliis Reipublicæ communibus: & an Princeps, ſeu alius ſuperior laicus ſine conſenſu cleri poſſit imponere gabellas ex aliqua publica neceſſitate, peſtis, belli, &c. Et an clerici teneantur ad gabellam, quæ impoſita eſt pro manu tenendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conſeruentur; & an poſſint cogi per iudices ſæculares, ſeu teneantur ad reparandam viam ante domos ſuas & ab hac quæſtione cum aliis ſequentibus ago de intellectu *cap.* 2. *cap. aduerſus. cap. non minus* 7. & aliis eiuſdem metri de immunit. Eccleſ. *infra & lib.* 6. loquentibus de gabellis, & tributis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici pro reparatione pontium, fontium putei, murorum, & aliorum communium Reipublica tenentur contribuere cum laicis. Et de ratione* n. 2. 3 4. 5. 6. 7. 8. & 9. *contraria ſententia* n. 10. 11. & 12. *& à* n 13. *diſtinguitur.*

3 *Perſona Eccleſiaſtica in Regno Franciæ tenetur ad refectionem viarũ, Pontiũ, & ad Vigilias Caſtrorum, & ſimilia, ad collectas pro ſtipendiis latrunculatoris, & eorum, quibus Pontium cura mandata eſt, item Cloacarum, & horologiorum, & pro rebus venditis, &* n. 4.

5 *Nullus neceſſitatis tempore excuſatur à murorum vigiliis, & cuſtodia ciuitatis. vbi quid de Clericis, &* n. 6. & 7.

8 *Cap. non minus de immunitate Eccleſiarum.*

11 *Donatiuum in Parlamento decretum pro cuſtodia turrium, & pontium, non obligat Eccleſiaſticos virtute ſua, vt* n. 13.

12 *Clemens Papa anno* 1600. *in cauſa inter Clerum, & populum Piſanum Coram Nuntio tractata, in qua tractabatur de reparando flumine Arni, prope quod Eccleſiaſtici prædia haberent, ne illi contribuerent, niſi in ſubſidium* n. 34.

13 *Clerici in caſibus communibus, tam pro Eccleſiaſticis, quàm pro laicis poſſunt eſſe obligati ad contributiones, non ex vi ſtatuti laicorum, ſed ex conſenſu tacito, aut expreſſo Pontificis* n. 14. & 15.

14 L. ad inſtructiones, C. de ſacroſanct. Eccleſ. quæ correcta fuit per Auth. item nulla C. de Epiſcopis, & Clericis.

16 *Clericus habet eius bona exempta, etiam Patrimonialia, non ſolum vt exemptus ſed etiam vt ciuis.*

17 *Bona Clericorum dicuntur Deo conſecrata, ac eatenus dici bona Dominica in canone* 40. *Apoſtolorum.*

17 *Bona Patrimonialia Clericorum eodem priuilegio gaudent, quæ res Eccleſiarum, & ſic exempta à vectigalibus.*

19 Eccle

19 *Eccleſiaſtici, qui intrant in commitiis in capitulo, ſeu Parlamento, non tenentur ad donatiuum ſtatuto, ſeu decreto vllo capituli laicorum, niſi ſponte afferant;* vbi de ſiſſa, *ad quam tenentur.*

20 *Clerici tenentur contribuere ratione imminentis periculi, vt belli, & neceſſitatis, ſi Burſa Principis ſit exauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria Patriæ* num. 21. 22. 23. 24. 25. 26. & 27. *ſed hoc cum conſenſu Cleri, vt à* num. 28.

21 *Clerici quando teneantur contribuere pro iuuando Rege contra hereticos, & propter formam, & pro communi quolibet damno, ſeu periculo vitando,* n. 22.

23 *Clerici poſſunt compelli ex cauſa publica vtilitatis ineuitabilis neceſſitatis, & incognita ad contribuendum cum laicis, ſed non niſi ab Eccleſiaſtico,* vt n. 31. 33. 36. & 41.

24 *Princeps ſi non habet de ſuo pro defenſione Patria ſubditos collectare poteſt.*

25 *Philippus II. Rex Hiſpaniæ antequam ad collectandum ſubditos deſtinauerit, conſumpſerat omnia ſua, & Regale Patrimonium.*

26 *Princeps debet ſe primo præmunire de ſuo marſupio, quàm ſubditis collectam imponat, &* num. 35.

27 *Priuilegia per verba vniuerſalia, & prægnantia conceſſa, ceſſant in caſu publicæ neceſſitatis vrgentis.*

28 *Obligatio totius populi non ſufficit ad obligandum clericum, niſi concurrente conſenſu eius* n. 29. & 30.

31 *Princeps ſolus ſine conuocatione, & conſenſu cleri, minimè efficere poteſt, vt clerici collectentur, vbi ſi clerus nolit, poſſint laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici vt clerus compellatur,* n. 33. & 36.

32 Cap. aduerſus de immunitate Eccleſiarum, n. 33. 34. 35. 36. & 37.

33 *Eccleſia, & perſonæ Eccleſiaſticæ contribuere nunquam tenentur, niſi quoties non ſuppetunt facultatibus laicorum, quoties mixtim vtilitas occurreret vtilitas, & neceſſitas communis ipſis, & laicis; & tunc non lege, ſiue ſtatuto, aut mandato laico, & etiam, ſi damnum competeret ſolùm Eccleſiaſticis,* num. 34.

35 *Princeps poteſt gabellas, & noua vectigalia imponere, cum ſint de maximo imperio, ſed reſpectu laicorum, non clericorum,* n. 36.

36 *Clerici collectari nequeunt per ſeculares, etiam in caſu imminentis periculi, quando non adeſt facultas recurrendi ad Papam, cum in tali caſu debeat recurri ad Epiſcopum ſuperiorem eorum contra aliquos dicentes exequi poſſe per laicos. Vide* n. 42.

37 *Collectari clerici per Regem non poſſunt, etiam in caſu gabellandi pro manu tenendo exercitum, faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accedat ad ſuas ciuitates, etſi aliàs teneantur contribuere compulſione Epiſcopi.*

38 *Collectari per laicos clerici non poſſunt, etiam ad reparandam viam ante Domus ſuas, nec pertinentia: vbi de praxi Hiſpalenſi contra Ludouicum Mexiam, dicentem compelli poſſe per Iudices laicos; quod eſt contra dictum* n. 39. 40. 41. & 42.

40 *Clerici tenentur contribuere ad ſternendam lapidibus viam, quæ eſt ante ianuas ipſorum; ſolùm compellendi à Iudice Eccleſiaſtico,* n. 41.

41 *Statutum ciuitatis Hiſpalenſ. obligans clericos ad pœnam effundentium amurcam, & ſimilia per viam publicam cur non practicetur.*

42 Lex 54. titul. 6. p. 1. *declarat clericos non eſſe compellendos ad contribuendum in neceſſitatibus communibus, niſi per ſuos Eccleſiæ Iudices.*

AD primam quæſtionis partem, & pro explicatione textus *in cap. 2. de immunitate Eccleſiarum, & in cap. aduerſus,* & non minus *ibi;* & quia ſummè Doctores diſputant propter textum etiam *in l. ad instructionem. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, & in l. 45. tit. 6. p. 1.* huncque articulum multùm diſputabilem vocauerit Zeuall. *pract. comm. q. 415.* de quo ſcribunt infiniti, refertque duas contrarias opiniones, vnam Ripæ *lib. 2. reſponſ. de reſcriptis cap. 20. n. 6.* nempe vt Eccleſia teneatur conferre: hanc dicit magis veram Zeuallos, eamque confirmat *ex l. 20. tit. 32. p. 3.* vbi Gregor. verbo *Caualleros,* Dueñas plures referens *reg. 100. num. 16.* Gutierez *alleg. 10. & in quæſt. pract. p. 1. quæſt. 3.* Burſatus *conſ. 16. vol. 1.* Menchaca *de ſucceſſion. creatione 1. p. §. 21. n. 181. & 182.* vbi refert duas contrarias opiniones, vtrum Eccleſia teneatur contribuere ad vim hoſtium repellendam; & idem Zeuallos *q. 518. à n. 6.* cum multis confirmat, eo quod cum facultates Eccleſiæ ſint deputatæ ad redimendos captiuos, & oppreſſos, *cap. ſacrorum, cap. ſicut, cap. aurum, cap. gloria Epiſcopi 12. quæſt. 2.* & idcirco pro defenſione patriæ, & imminente neceſſitate, non ſolùm laici, ſed etiam clerici teneantur contribuere, & tributa Regibus ſoluere, *cap. tributum* 23. q. 8. Anchar. *conſ. 95.* 1

Ex ea ratione, quia cum teneantur contribuere clerici, & perſonæ Eccleſiarum pro neceſſitatibus publicis, ſic & pro hac reparatione fontis, & pontis: multis Zeuallos probans iterum videndus: & præter Iuriſtas, quos adducit Borrellus *de præſtantia Regis Catholici c. 62. num. 480.* Salgadus *de Regia protect. p. 3. cap. 5. n. 9.* docent Vibaldus *in candelabro aureo ſuper Bullam Cœnæ caſu 18. n. 3.* Henriq. *in ſumma lib. 10. c. 15. n. 5. in gloſ. litt. L.* aſſerens ius ciuile in hoc non eſſe correctum, ſed declarare ius Canonicum, & Pontificis mentem. 2

Et ſic alij affirmant deciſum contra perſonas Ecclaſiaſticas, quod contribuere tenētur pro reparatione murorum ciuitatis, Boëtius *deciſ. 48.* Chacherranus *deciſ. pedemontan. 68.* Papon. *lib. 5. tit. 9. arreſto. 19.* vbi dicit etiam Iudicatum Taurini; & hoc quemadmodum in Regno Franciæ tenentur Eccleſiaſticæ perſonæ ad refectionem viarum, Pontium, & ad vigilias Caſtrorum & ſimilia, Franc. Marc. *deciſ. 457.* Guid. Pap. *deciſ. 7. & 78.* Boër. *deciſ. 246.* † Imò & Papon. *lib. 1. arreſto 17.* refert Pariſiis Iudicatum fuiſſe Eccleſiaſticos teneri ad collectas pro ſtipendiis latrunculatoris, & eorum, quibus pontium cura mandata eſt; item & cloacarum, & horologiorum, & pro rebus venditis, vt teſtatur etiam Boërius *deciſ. 246. n. 4.* 3

4

5 Et ſic in terminis Barboſa in dicto c.7. de im-
munitate Eccleſiarum cum Abbate, Zabarella, &
aliis, dicit quod neceſſiatatis tempore nullus de
Eccleſia excuſatur à murorum vigiliis, & cuſt-
6 dia ciuitatis : vbi de aliis infra referendis. † Et
quod ad omnes neceſſitates Regias publicas, te-
neantur contribuere omnes etiam clerici, lauſ-
ſiunè proſequitur Octauianus in deciſ. pedem. 68.
num. 5. Riminaldus conſ. 2. n. 20. Rolandus conſ. 1.
n. 1. vol. 4. Burſatus conſ. 16. n. 23. & 25. n. 5. & 42.
n. 10. & Latius conſ. 161. n. 11. Natta conſ. 228. n. 6.
volum. 1.

7 Et quod procedat omni iure etiam Diuino
teſtatur Ripa tit. de Eccleſiis edificandis reſponſo 2.
& Lucas de Pena in l. 2. Cod. quibus muneribus, vel
preſtationibus nemini liceat ſe excuſare, Guillerm.
Benedictus in cap. Raynutius verbo vxorem nomi-
8 ne Adalaſiam à n. 103. † Vbi reſpondet textus in
d. c. non minus de immunit. Eccleſiarum ibi pro foſſa-
tis clerici non tenentur contribuere intelligendum
eſſe non imminente neceſſitate. † Et quod tenean-
9 tur ad refectionem pontium, & fontium tradunt
Otal. de nobilit. 2. p. c. 2. n. 4. Abiles in c. pretor. c. 23.
gloſſa verbo de orden. Auend. in capitib. Pretorum
p. 2. cap. 14. Gregor. in l. 20. tit. 32 p. 3. verbo caual-
leros, & in l. 54. titul. 6. p. 1. verbo en las puentes,
Megia ad pragmaticam panis concluſ. 1. n. 6. & con-
cluſ. 5. num. 63. & probant per textum in l. 12. tit. 2.
lib. 1. recopil. Azeuedus ibi, & Zeuallos in pra-
cticis dicta q. 578. à n. 10. gloſſa in dicto cap. non mi-
nus verbo releuandas, cum aliis Zenedus col-
lect. 153. ad decret. num. 3. Ladeteus lib. 1. conſ. 145.
num. 3. ex d. l. ad inſtructionem, Humada in dict.
l. 54. tit. 6. p. 1. gloſſa 2. num. 1. refert 17. Doctores
Ciuiliſtos Graſſis in tractat. de effectibus Clericor.
effectu 3. num. 21. & de ratione huius doctrinæ
plora fundamenta refert Pater Thomas Sanch.
in conſiliis moralib. lib. 2. c. 4. dubio 55. n. 23. Renato
Chopino lib. 2. Monaſticum tit. 2. num. 6. Aneo
Roberto rerum iudicatarum, lib. 2. c. 3. Pet. Greg.
de republica cap. 7. lib. 3. Filiucius Conſtantius in
l. 1. Cod. de decurion. num. 45. Morla in emporio iuris
tit. 1. quaeſt. 16. n. 22. Iulius Cæſar, Caluinus de
aquitate cap. 25. Sextino de regalibus lib. 2. cap. 19.
Cardin. Lugo de Inſt. diſp. 36. ſect. 8. num. 130. D.
Larrea allegat. 28. n. 29. Maximil. Fauſto cloſo 7.
conſ 21. Thomas del Bene de immunit. Eccleſ. 1.
tom. cap. 5. dub. 19. cum multis & aliis relatis à
Lugo ſup vbi reſoluit contra d. l. 11. titul. 3. lib. 1.
recopilat.

Prædictam tamen opinionem explodunt
10 communiter alij Doctores, Riccius ad textum
in dicto cap. non minus de immunit. Eccleſiarum 1415.
de examine Eccleſ. p. 1. tract. 11. c. 6. ſuppoſit. Laym.
in Theolog. morali lib. 4. tract. 9. c. 6 num. 6. Ioannes
de la Cruz in directorio conſcientiæ p. 1. precept 7.
q. 7. art. 3. dub. 1. concluſ. 1. Auguſtinus Bariola in
ſuis conſiliis poſt Flores director. inquiſit conſ. 8. Sa-
lonius tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. controuerſia 3. Snu-
ſa in Bulla cœna Domini cap. 19. diſp. 92. num. 6,
Belletus in diſquiſit. clericor. p. 1. tit. 5. §. 2. num. 12.
Port. in additionibus ad dubia regularia verſ. tribu-
tum n. 5. & 8. Alterius de cenſ. tom. 1. diſp. 19. lib. 6.
cap. 6. dubio 8. & Diana cum multis tract. 3. p. 2.
reſol. 22.

Vbi agens de dubio an quando in parlamento
11 præbeatur aliquod donatiuum, pro cuſtodia
Regni, pro reparatione turrium, & pontium,
teneantur Eccleſiaſtici contribuere, & negant
per textum in dicto cap. non minus, cap. aduerſus de
immunit. Eccleſ. Syluester verbo immunitatis n. 20.
Piaſcetius in praxi Epiſcopali p. 2. c. 4. art. 8. num. 5.
Molina de Iuſtitia tract. 2. diſput. 672. n. 4. Suarez
contra Regem Angliæ lib. 4. c. 26. n. 3. Azor. inſt. mo-
ral. p. 3. lib. 5. c. 19. q. 10. Leſſius lib. 2. c. 17. dub. 3.
n. 25. Gaſpar Hurtado diſp. 14. de tributis dif. 13.
Megala in p. 2. lib. 2. cap. 17, q. 6. n. 121. Molfeſius
in ſumma tom. 2. tract. 12. cap. 23. n. 174. Duardus
in Bulla Cœnæ c. 18. q. 11. n. 1. Souſa in eadem Bul-
la cap. 19. diſput. 92. num. 6. Bartholom. a ſancto
Fauſto in ſpeculo confeſſorum diſp. 33. quaeſt. 19.
n. 2. Alterius de cenſuris tom. 1. lib. 5. cap. 6. diſp. 16.
dubio 13. Garcia de beneficiis 2. p. tom. 1. c. 4. n. 13.
qui citat pro hac ſententia quatuordecim Do-
ctores, Marta de iuriſdict. p. 4. caſu. 1. n. 51.

Vbi aſſerit ita fuiſſe decretum à Clemente 12
VIII. Summo Pontifice anno 1600. in cauſa in-
ter Clerum, & Populum Pipanum, in qua tra-
ctabatur coram R. Nuntio Florentino de repa-
rando arni flumine, ad communem laicorum, &
& clericorum vtilitatem, cum penè omnia cle-
ricorum bona eſſent prope flumen prædictum,
& laicis inſtantibus clerum cogi ad contribuen-
dum iuxta taxam : tandem Beatiſſimus Ponti-
fex decreuit Eccleſias, & Eccleſiaſticos teneri
in ſubſidium, & propterea mandauit R. Nun-
cio, vt diſcuſſis prius bonis laicorum, ſi non
ſufficerent condemnaret prædictos Eccleſiaſti-
cos ad contribuendum : & hanc ſententiam te-
nuerunt etiam de iure Abbas in d. cap. non minus
n. 18. & 19. & conſ. 3. n. 2. plura tradens Iaſon. in
l. placet lect. 1. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, Boërius
deciſ. 246. num. 4. & alij, quos refert Zeuallos in
pract. d. q. 415.

Sed quia de veritate huius dubij refert ad 13
vtramque partem diſputantes & defendentes
57. Doctores, Barboſa in d. cap. non minus n. fin.
inter quos multi ex iam adductis, nullamque
reſoluat; ego exiſtimo quod ſi in caſibus vtili-
bus Reipublicæ, tam ſæcularium, quam cleri-
corum poſſint clerici eſſe obligati ad has, & ſi-
miles contributiones. Tamen vt iam latè ſcri-
pſi à quaeſt. 1. & 2. cum aliis nullo modo proce-
dere ex vi ſtatuti laicorum, ſed tantùm ex con-
ſenſu Pontificio expreſſe, aut præſumpto, nec
tunc ab illis aliquid exigi, ſeu extrahi poſſe per
laicos, miniſtros, ſed eſſe compellendos per Epi-
ſcopos, eorumve Iudices Eccleſiaſticos.

Nec tunc obſtare textum in d. l. ad inſtructio- 14
nes, Cod. de ſacroſanctis Eccleſ. quia conſtat quod
fuerit hæc lex correcta per Authent. item nulla
communitas, Cod. de Epiſcopis, & Clericis, vbi Ec-
cleſiaſtici facti ſunt immunes ab onere impoſi-
to, & imponendo, vt dicit Hoſtienſ. in ſumm. de
immun. Eccl. §. à quibus verſ. extra ordinaria, & alij.
Diana d. reſ. 23. tra. 3. p. 1. qui etiam d. reſol. 38. p. 2.
reſpondet cum Leſſio lib. 2. d. cap. 33. n. 25. eam
legem vim non habere, cum fuerit contra im-
munitatem Eccleſiæ; ſicque eſſe correctam per
ius canonicum, vt notat gloſſa in cap. generaliter
verſ. nonarum, & verſ. collationib. 6. q. 1. Azor. d. 3. p.
lib. 5. c. 19. q. 10 Portel. in additionibus ad dubia
regularia verbo tributum n. 11. qui citat textum
in l. placet, Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis. & leg. 2.
Cod. de Epiſcop. & Cleric. imò & quidquid ſit de
iure ciuili, ait hoc noſtro iure canonico certum
eſſe clericos non teneri ad dictas contributio-
nes probans ex d. cap. non minus, cap. aduerſus de
immunitate Eccleſiarum, & ex Canone Bullæ Cœ-
næ 18. improbans ſententiam Henriquez, & Bo-
uadillam

uadillam *in caſu*, de quo ipſe *in polit. lib.*1. *p.*1.
c.18.*num.*286.imò ipſe Diana ex eo probat quia
bonum dictæ legis ad inſtructionem non reſpi-
cit principaliter primatiò, ac directè clericos,
15 ſed laicos. † Quia vt dixerunt Leſſius, Molina,
& alij, quoties bonum commune, & publicum
non tangit principaliter clericos, ſed ſecunda-
riò, vt in caſu noſtro; & in reparatione via-
rum, turrium, murorum; & clerici non tenen-
tur contribuere, etſi contrarium docuerit Hen-
riquez *ſupra*.

16 Nec obſtat dicere quod etſi perſonæ Eccleſia-
ſticæ ſint exemptæ; tamen aliqua eorum bona
temporalia, eſſe mere ciuilia, vt ſunt bona pa-
trimonialia; ob idque eſſe temporalibus Princi-
pibus ſubiecta, quorum dominium eſt mere
temporale, & ad finem temporalem ordinatum,
ſicque non dirigi ad tales perſonas, vt exem-
ptas, ſed præcisè vt ciues; quia reſpondeo ex
dictis *ſupra quæſt.*8 verſ. *ad quartam* quod bona
ſemper adhærent perſonæ ipſius clerici, tuncque
dici perſonam perfectè exemptam, quando eius
bona ſunt exempta. Nec referre vt illa bona
ſint temporalia, reſpiciantque clericum, vt ci-
uem, non vt exemptum, quia reſpondeo eſſe
non tantum exemptum, vt Clericus, ſed vt ci-
uis,& conſequenter ea, quæ illi acceſſoria ſunt,
vt docet Suarez *contra Regem Angliæ lib.*4.*n.*29.
*num.*11.

17 Ex quo Gregorius de Valentia ante Suarez
dixit *tom.*4.*diſp.*9.*q.*5.*puncto* 4. bona clericorum
eſſe Deo conſecrata, ac eatenus vocari bona
Dominica *in Canone* 40. *Apoſtolor.* quare con-
ſentaneum eſſe vt ſint libera, & procedat etiam
hæc ratio de illis bonis, quæ poſſident titulo
temporali, quandoquidem etiam ea clerici de-
bent referre ad cultum Diuinum, atque adeo
conſecrare: ita ille.

18 Vnde Belletus *in diſquiſit. clericor.tit. de exem-
ptione bonorum p.*1. § 5. *n.*2. Marta *de iuriſd. p.*4.
*cent.*1. *caſu.*11. *num.*.4 *&* *caſu.*49. *per totum*, *&*
*cent.*2. *caſu.*101. cum aliis communiter probant
bona patrimonialia clericorum eorum priuile-
gio gaudere, quo res Eccleſiarum; indeque pro-
cedere vt aduerſus Doctores, quos citat Graſſis
ſupra dicta bona ſint exempta ab onere vecti-
galium *ex cap. quamquam de cenſibus lib.*6. & vt
docent etiam Leſſius *d.lib.*2.*de Iuſtitia cap.*33.*du-
bio* 3.*n.*19. Megala *in p.*2.*c.*17. *q.*6. *n.*114. Salo-
nius *tom.*2.*q.*78.*art.*6.*cont.*2.*n.*2.Maldetus *in* 2.2.
*tract.*5.*c.*6. *dub.*9. Molina *de Iuſt. tract.*2.*diſpu-
tat.*670. *n.*2. Molfeſius *in ſumma tom.*2. *tract.*12.
*cap.*22.*n.*160. Azorius *inſtit.moral.p.*3.*lib.*5. *c.*19.
*q.*1.& alij, ad plures caſus an & quando clerici
teneantur contribuere videbis quæ Laconicè di-
co *infra q.*46. verſ. *ad tertiam* cum Daniel. *de no-
bilibus ibi* adducto & aliis.

19 Ex quibus infero cum Diana *d.p.*1.*tract.*3.*re-
ſol.*22.*in fine*, vt Eccleſiaſtici, qui intrant in comi-
tiis, in Capitulo, ſeu Parlamento, non teneantur
ad donatiuũ ſtatuto vllo ſeu decreto capituli lai-
corum, niſi ſponte offerant; itaque determina-
rum: eſſe in breui Apoſtolico, & omnibus addo
cum Sanchez *lib.*1.*mor.conſ.c.*1.*dubio.*9.*n.*10.cle-
ricos teneri ad ſiſſam pro reparatione viarum
ad eas reficiendas & mundandas licet cogendi
ſint ab Eccleſiaſtico cum ſit onus reale clericos
& laicos inſpiciens Barboſa *de iure Eccleſ.cap.*39.
§.1. *à num.* 36. vbi de expellendis locuſtis de
damnis datis, de cuſtodia murorum, de expen-
ſis, propter famem & peſtem ad ignem extin-
guendum, ad ſeruandas menſuras & ad valo-
rem monetarum repetit Daniel. *in addit. ad di-
ſput.*50. *n.*12. & iuxta hæc intelliges quæ latè
ſcribit Thomas del Bene quem vidi poſt hæc *de
immunit p.*1.*c.*5. *dubio* 16. cum aliis multis *&* *ibi
dub.*17. vbi de dubio hoc & *ſub dubit.*21. *&* 22.
vbi quid ſenſerit Rota.

Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo 20
quod etſi reuera clerici ratione imminentis Bel-
li teneantur contribuere, quando ſcilicet immi-
neat neceſſitas, & Burſa Principis ſit exauſta,
& laicorum facultates non ſuppetant, & agatur
de defenſione neceſſaria patriæ, vt docent Bel-
larm.*conſ.*46.*n.*1.4.*&* 8.verſ.*ad ſextam*.*&* *conſ.*40.
*n.*1.verſ.*ſuper ſecundo* Beroius *conſ.*31.*n.*13.Natta
*conſ.*65.*volum.*1. *conſ.*280. *n.*6. Burſatus *conſil.*16.
*n.*76.*volum.*1. Ioannes Lupus *de libert. Eccleſia-
q.*4. *n.*4. Decian. *conſ.*51.*n.*31. *volum.*3. Michael.
Graſſis *tom.*1. *commun.opinion.lib.*1.*tit.*1.*num.*79.
*pag.*153. quibus addo Zeuallos *in pract.d.q.*578.
*n.*7. vbi quod pro defenſione patriæ, & immi-
nente neceſſitate, tenentur non ſolùm laici ſed
etiam clerici contribuere, & tributa Regibus
ſoluere, *ex d.cap.tributum* 23.*q.*8.

Eodemque modo teneantur clerici contri- 21
buere pro iuuando Rege contra hæreticos,
Henriq.*in ſumma lib.*10.*c.*5.§.1. & pro liberanda
ciuitate à peſte, Ripa *de peſte*, *tit. de remediis ad
curandum peſtem*, *n.*211. Bertrand.*conſ* 53.*in fine*,
Marcus Anton. Genuenſ.*in practica Eccleſ.q.*647.
in fine,& propter famem Ripa *reſponſ.*22.*num.*8.
*lib.*2.Menoch. *conſ.*80.*n.*22. Ioannes Garcia *de
nobilit.gloſſ.*9.*n.*53. Flores de Mena *d.lib.*2 *pract.
q* 21.*num.*213.Modernus *de iuriſdict.p.*4.*caſu* 100.
Thomas Valaſc. *allegat. iuris tom.*1. *allegat.* 47.
*num.*20.

Item & pro quolibet communi damno, ſeu 22
periculo euitando, iuxta caſum poſitum per
Panormit.*in d. cap. non minus*,*de immunit. Eccleſ.
num.*10. Etat. Eman.Rod. *in ſumma p.*1.*c.*95.*con-
cluſ.*13. Anaſtaſius Germon.*de ſacror.immun.lib.*3.
*c.*17. *n.*28. Campanil. *in repert extrauag. clem.*7.
*ſub.n.*113. † Item quod ex cauſa publicæ vtilita- 23
tis, neceſſitatisve ineuitabilis, & incognitæ
poſſint clerici compelli ad contribuendum cum
laicis ad onera pro tali neceſſitate, ac pietate im-
poſita, Barbatia *conſ.*1.*vol.*3.*&* *conſ.*29.*volum.*4.
Ancharranus *conſ.*96. Purpuratus *conſ.*50 *vol.*1.
Ripa *de peſte p.*1.*n.*456.*&* *ſequent.* Burſatus *con-
ſil.*16.*an.*22.*vol.*1.Ozaſcus *deciſ.*181.*n.*24.Decia-
nus,*conſ.*14.*n.*12.*&* 20.*volum.*1. Octauianus, Ri-
minald.& alij relati à Zeuall.*ſupra n.*11. de qui-
bus iam dixi, confirmans item *numer. ſequent.*
cum multis etiam Doctor eo quod Princeps pro
defenſione patriæ, ſi non habet de ſuo poteſt
ſubditos collectare.

Nam cum Princeps militet pro communi vti- 24
litate, debet etiam de communibus viuere pro
honeſto ſtatu Principum conſeruando, cum red-
ditibus propriis, non ſufficiant nec exactiones
conſuetæ provt ſunt *ſiſas alcaualas*, *tercias.ſub-
ſydio*, *y eſcuſado*. † Additque Zeuallos *ibi n.*16. 25
quod poſtquam inuictiſſimus Rex noſter Phi-
lip.II. ad hanc exactionem perueniſſet, omnia
ſua bona, Regaleque patrimonium vendiderit,
alienauerit, & pignorauerit. † Ob id donati- 26
uum millionum maiorem habere æquitatem, &
iuſtificationem ex doctrina Baldi *in l.nemunem.
Cod.de ſacroſanctis Eccleſiis*, vbi Paulus, Socin.
Iunior.

Iunior.*conſ.98.n.10. volum.3.* dicunt quod Prin-
ceps primo debet ſe præmuoire de ſuo marſu-
27 pio, quam ſubditis collectam imponat. † Er
quare clerici ad prædictam contributionem te-
neantur, dicit Barboſa *in d. c.2. hoc tit. à n.3. &
ibi n.6.* eſſe quia priuilegia per verba vniuerſalia,
& prægnantia conçeſſa, ceſſant in caſu prædictæ
publicæ, & vrgentis neceſſitatis.

28 Tamen etſi præfata doctrina in relatis caſi-
bus, & aliis ad noſtram difficultatem ſpectan-
tibus in ſe vera ſit, reſpondendum eſt vt Prin-
ceps, laicuſve alius ſuperior, nequeant ſine con-
ſenſu cleri imponere gabellas ſuper eius bona,
ex aliqua publica neceſſitate, vt actis, &c. quia
obligatio totius populi non ſufficit ad obligan-
dum clerum: & quia cum ageretur de vtilitate
vtriumque, neceſſe erat vtrorumque interuenire
conſenſum, vt reſoluunt Rodriguez *in ſumma
tom.2.c.75.n.13.* Petrus Ledeſma *in ſumm. tom.2.
tract.7 c.2.concluſ.27.fol.*207. Ioannes de la Cruz
*in direct. conſcient. p.1. precept.7. quaſt.7. art.4. dub.5.
concluſ.1. fol.98.* Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.5. c.* 19.
*q.*11. & Lopez *inſtruct. p.2. c.*40. agens de peſte
graſſante, olim Hiſpali, Syluester verſ. *immuni-
tas q.2.* Alterius *de cenſur. tom.1. diſp.*16. *lib.5. c.6.
dub.*13. Salonius *tom.2 in 2.2. quaſt.*78. *art.3. con-
trouerſ.1.* Beller. *in diſquiſit. clerie. p.1. tit.5. §.2. n.6.*
Diana *p.1. tract.2. reſ.*40. aſſerentes quod quando
neceſſitas publica concernit directè, & prin-
cipaliter æque vtilitatem Eccleſiaſticam, &
laicorum, tunc debeant Eccleſiaſtici contri-
buere.

29 Non tamen ad liberationem ſolius populi,
ſed oportere quod clerus, & populus ſimul
conueniant, & deliberent, quia quod omnes
tangit, debet ab omnibus approbari.

30 Et ſic idem Barboſa *in d. c.2. de immunit. Eccle-
ſiar. n.7.* vt declaret materiam; dixit tunc demum
clericos teneri ad contribuendum pro commu-
nibus damnis, ſeu periculis euitandis, vt cum
propter moræ periculum, & damnum in euitabi-
le, conſenſus Papę haberi non poſſit, tunc tamen
in prædicto caſu pręſtitus cenſeatur, dummodo
non ad ſolas deliberationes laicorũ contribuant,
ſed ſponte, vel ſuperioris Eccleſiaſtici authori-
tate, cuius officium poterit implorare populus,
vt compellat clerum ad conſentiendum, & con-
tribuendum, vt docet etiam Panormit. *in d. cap.
non minus de immunit. Eccleſiar. n.2.* verſ. *aut neceſ-
ſitatis*, Fomat. Deſat. *de priuileg. §.2. n.25. paulo
ante finem*, quos refert, & ſequitur Rota apud Fa-
rinac. *deciſ.72. n.4. p.1. recent.*

31 Et addo Dianam *vbi ſupra in fine*, dicens quod
ſolus populus, ſeu Princeps ſine conuocatione,
& conſenſu cleri, minimè efficere poſſint, vt cle-
rici collectantur: & antea dicit quod ſi clerus
ſine legitima cauſa in prædictis caſibus nollet
conſentire, poſſint laici implorare auxilium ſu-
perioris Eccleſiaſtici, vt compellat clericos.
Et ſecundùm hæc debet intelligi Bonadilla *in
polit tom.2. lib.2. cap.*18. *n.*291. vbi ait *en la ſiſa y
repartimiento que ſe cha para guarda el pueblo de
peſte, en lo qual porſer para cauſa comun, anſi à
Clerigos, como alegos, deben contribuir los Eccle-
ſiaſticos*, & Garcia *de nobilit. Hiſpan. gloſſa 9. n.*53.
& alij: vide *q. ſequent.* verſ. *ad quartam.*

32 Ex his inquam notant nonnulli, quod in
prædictis caſibus peſtis, defenſionis patriæ &
aliorum, non habeat locum deciſio textus *in
cap. aduerſus*, nempe de conſuetudine Romani
Pontificis; eo quod contributio in illis non fit
ſolùm propter vtilitatem publicam, ſed ad pri-
uatam vtilitatem Clericorum, illumque textum
tandem agere de caſu, vbi tractatur de publi-
ca vtilitate, vt intelligunt, & docent Tabiena
verbo *excommunicatio 5. caſu.18. num.4.* Sylueſter
verbo *immunitas q.15. n.20.* Angelus *eodem verbo
n.37.* Layman. *in Theol. mor. lib.4. tract.9. c.6. n.7.*
Molina *de Iuſtitia tom.3. diſp.672. n.5. conſ.3.* Me-
gala *in p.3. lib.2. cap.17. q.6. num.121. & conſ.72.
n.18.* Ledeſma, Rodriguez, & Ioannes de la Cruz
vbi ſupra. Et ſic videtur ex verbis illius textus
ibi *verùm ſi quando fortè Epiſcopus ſimul cum cle-
ricis tantam neceſſitatem, & vtilitatem, perſpexerint,
vt abſque vlla coactione ad releuandas vtilitates, vel
neceſſitates communes, vbi laicorum non ſuppetunt
facultates, ſubſidia duxerint per Eccleſias conferen-
da prædicti laici humiliter, & deuotè recipiant cum
gratiarum actione.* Idemque ex verbis *dicti cap.
non minus* ibi *quo circa ſub Anathematis diſtrictio-
ne fieri de cætero talia prohibemus, niſi Epiſcopus, &
Clerus tantam neceſſitatem, vel vtilitatem aſpexe-
rint, vt abſque vlla exactione ad releuandas com-
munes vtilitates, vel neceſſitates, vbi laicorum non
ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſti-
ment conferenda.*

Ex quibus inquã verbis etiam poteſt dici con- 33
tra intellectum Tabienę, Sylu. Angeli, & aliorum
proximè relatorum, vt nunquam Eccleſiæ Ec-
cleſiaſticæ ve perſonæ teneantur contribuere, niſi
in ſubſidium, vbi non ſuppetunt facultates lai-
corum, quoties mixturatim occurreret vtilitas,
& neceſſitas publica, & communis, tam laicis,
quàm clericis, tam perſonis, quàm bonis mobi-
libus, & immobilibus laicorum, & clericorum;
& tunc non lege, ſtatuto, ſiue mandato Princi-
pis, aut Iudicis laici, ſed tantùm compulſione
Superioris Eccleſiaſtici, ſic vt tunc etiam dicti
laici egentes, & oppreſſi humiliter, & deuotè re-
cipiant cum gratiarum actione, vt voluit Inno-
centius III. *in d. cap. aduerſus.*

Et tunc crederem Tabienæ, Angeli, & alio- 34
rum doctrinam tollerari, quando reuera tantùm
ſimpliciter, & abſque commixtione vlla cum lai-
cis egeretur de commodo, & vtilitate clerico-
rum, vtpote ſi flumen v.g. inundaret, aut depo-
pularet terminum integrum, aut aliquam terræ
partem, quæ ad clericorum, & Eccleſiarum do-
minium expectaret, nec aliquid pertineret ad lai-
cos, & tunc tenerent contribuere pro reparando
damno, non ex vi ſtatuti laici, ſed mandati Supe-
rioris Eccleſiaſtici, vt dictum eſt.

Quare iam non obſtat dicere, vt quando oc- 35
currit publica neceſſitas, & Princeps non habet
redditus ſufficientes pro ſubueniendo dictæ ne-
ceſſitati, poſſint ſubditi adſtringi ad onera oc-
currentia, & ad collectas, Rolandus *conſ.1.
n.62. cum ſequentib. volum.2. & n.157.* Afflictis *in
Rub. quæ ſint Regalia column. penult.* verſ. *& pro hac
deciſione*, Lucas de Pena *in l.1. Cod. ſi ſuper in di-
cto lib.10.* Salicetus *in l. vectigalia, Cod. ne noua ve-
ctigal. inſtitui non poſſe*, vbi tenet quòd ſolus Prin-
ceps poteſt gabellas, & noua vectigalia inſtitue-
re, cum ſint de maximo imperio, vt docent
etiam Bertrachinus *in tract. de gabellis 1 p. quaſt.1.*
Baldus *conſ.343. vol.5.* Capella Toloſana 451. vbi
additio Parladorius *lib.1. rerum quotid. p.1. c.3. à
n.1.* Iaſon. *conſ.81. volum.4.* Azeuedus *in l.1. tit.11.
lib.6. recop.* per legem in gloſſa 1. & probat *l.9.
tit.7. p.1.* & tradunt Laſſarte *de gabel. in l.1. tit.17.*

lib 9.

lib. 9. recopil. Gironda *in 1. p. n. 1. in princ.* Zeuallos *in pract. d. q. 578. n. 18. & 19.*

36 Quia reſpondetur verum eſſe reſpectu ſubditorum laicorum, non ſic clericorum ex longe *hic*, *& à q. 1.* dictis, & vt docent Abbas *conſ. 3. lib. 1.* Nauarr. *in manual. c. 17. n. 101. & c. 23. n. 120* Medina *in Cod. de reſtit. q. 15. in princ.* Abiles *in capitib. Prætor. c. 25. verſ. den orden. n. 5.* dicentes quod etſi clerici in publica neceſſitate, teneantur contribuere, intelligatur non propria Regis authoritate, ſed de licentia Pontificis, quod idem tenet Zeuallos *ſupra d. q. 578. n. 30.* ex verbis textus *in d. aduerſus* ibi *propter imperitiam tamen quorundam Romanus Pontif. prius conſulatur, cuius intereſt omnibus vtilitatibus prouidere* Chachert. *deciſ. pedemont. 68. n. 30.* Afflictis *deciſ. 24. & 85.*

37 Et licet idem Zeuallos *d. q. 578. n. 31.* Greg. Lopez *in d. l. 54. partita,* Gutierez *pract. quæſt. lib. 1. d. q. 3. n. 4. & 5.* Olanus *in antinomia iuris littera C. n. 38.* Azeued. *in l. 11. titul. 3. lib. 1. recopil. n. 6. & 7.* Chacherranus *d. deciſ. 68. & in conſilio* ibi *poſito n. 29.* exiſtiment deciſionem *d. cap. aduerſus* limitari, ſi fuerit imminens periculum in mora, ſi recurratur ad Romanum Pontificem; eo quod tunc eſt recedendum à reguli iuris per textum *in l. de pupillo, §. ſi quis vinos, ff. de noui operis nuntiat*; & ob id poſſint dicere vt Princeps, ſeu laicus Iudex queant clericos collectare: tamen non ſic debet intelligi, cum in tali caſu imminentis periculi, poſſit Epiſcopus, ſeu quilibet Iudex Eccleſiæ Superior clericorum illius territorij ad id compellere modo dicto, & ex verbis relatis *ſupra dicti cap. aduerſus,* verſ. *verum, & d. cap. non minus* verſ. *quo circa,* plures congerit Barboſa *in dictis capitibus,* & licet Doctores plures quos referunt Sanch. *in conſilio dub. 55. n. 8. & 30.* Lugo *d. ſect. 8. n. 131.* Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 41.* dicant eam contributionem eſſe exequendam per laicos & teneant Cutellus Fauſt. Salgado, Fragoſus, Ripol, Fontanella, & ſic practiceretur in Gallia iuxta arreſta Paponij, vt dicunt Anneo Robert. Chriſtianeo, & Iulius Cæſar. ſed hoc fieri in illo regno ex priuilegio Bonif. VIII. vt refert Guillelmus Benedict, & Sanch. *ſuprà*, vt probant relati *infra q. 2.* cum infinitis tenentes de iure compellendos eſſe clericos per Iudices Eccleſiæ ponderantes verba legis *54. tit. 6. p. 1.* in verſ. *pero algunas Coſas* quibus probant Eccleſiaſticos teneri ad aliqua omnem ex præcepto Eccleſiæ ad ea tantum compellenda.

38 Ad tertiam quæſtionis partem, an clerici teneantur gabellam, quæ impoſito eſt pro manutendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conſeruentur. Cui dubio reſpondetur ſatis ex dictis, & in terminis Graſ. *de effect. lib. cleric. effectu 3. n. 243.* & Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 78.* docent quod tunc clerici tenentur contribuere quando vtilitas, ſiue neceſſitas principaliter, & immediatè, & non mediatè, & in remotis tangit illos, cum Princeps vellet imponere gabellam pro manutendu exercitum, & faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accederet ad ſuas ciuitates, licet ex iſto actu ciuitas, cui imponitur gabella conſequatur vtilitatem, ſcilicet quod propter tale bellum hoſtes non poſſunt moleſtare ciuitatem; & ita teneo, & in praxi video. Etſi Henriquez *lib. 10. cap. 13. ſumm. in gloſſa littera Q.* aſſerat anno 1590. conſultos fuiſſe Doctores Scholæ Salmanticenſis iuris peritos, Morla, Solis, Didacus, Henriquez, Sahagum, Bernal. & ex Theologis Magiſter Guebaram, Bañez, & alios admittentes iuſtè compelli clerum per Epiſcopum contribuere pro ingenti pecunia, quam Regna, & Senatores vrbis promiſerant Regi pro adiuuandis Catholicis contra hæreticos, Gallos, & vt tutius conſeruarentur confinia Hiſpaniæ: & hoc punctum reſolues etiam ex dictis *infra q. 29. verſ. ad primam, & ad ſecundam.*

39 Ad quartam quæſtionis partem, an teneantur clerici, & poſſint compelli per ſæculares Iudices ad reparandam viam ante domos ſuas. In quo dubio licet Ludouicus Mexia *in pragm. taxa panis concl. 5. n. 70.* dicat clericos, Eccleſiaſticaſque perſonas cogi poſſe per ſæcularem poteſtatem reparare viam ante domū, & itineris pertinentia ſua mundare facere ſuis expenſis, dicens notandum in praxi circa ordinationes Hiſpalenſes [*para que no echenagua ſuçia por las calles, ni otras immundicias*] & ad mandata præfecti vrbis Hiſpalenſis pro mundandis per vicinos viarum ſuis pertinentiis, vt ab his munditiis clerici etiam non excuſentur, nec à pœna, & mulcta effundentium amuream per vias publicas, quod vidit practicari, & ſic teneat cum aliis iuriſperitis, & Petrus Zenedo *in collect. 37. p. 1. n. 4.* Humada *in l. 54. tit. 6. p. 1. gloſſa 2. n. 18.* Tiraq. *de retractu linag. §. 31. gloſ. vnica n. 80.* 40 †Tamen dicendum eſt vt licet ad id teneantur ex iam *ſupra* adductis, ſed non ad id poſſe compelli per laicos, aliàs eſſe contra immunitatem Eccleſiæ, vt in caſu ſimili aduerſùs Henriq. *lib. 10. c. 15. §. 7.* gloſſa *lit. C.* rectè notant Viuald. *in candelabro ſuper Bullam Cœnæ, caſu 18. n. 9.* Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 75.* & Ludou. de Molina *de Iuſtitia tom. 3. tract. 2. diſp. 272. n. 5.* & Laym. *in Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. c. 6. n. 7.*

41 Dicunt quod ſi vicini omnes contribuant, ad ſternendam lapidibus viam, quæ eſt ante ianuas ipſorum; tunc etiam Eccleſiaſtici, qui *ibi* habent domos, teneantur ſimiliter contribuere, ſed vt non poſſint in tali euentu ſæculares per ſe ipſos compellere Eccleſiaſticos vt contribuant, ſi Eccleſiaſtici renuant; ſed id effici debere per Epiſcopum, aut per alium legitimum Iudicem Eccleſiaſticum. Nec verum eſſe ſtatutum, ſeu mandatum ciuitatis Hiſpalen. iam relatum obligans clericos, etiam ad pœnam effundentium amurcam, & ſimilia per viam publicam, quia, vt *infra q. 24.* dico, & patet ex dictis, & dicendis, clerici non ſubduntur pœnis impoſitis à ſæcularibus ex defectu iuriſdictionis, &c.

42 Et iuxta hæc intelligitur Thomas del Bene cum multis *de immunit. p. 1. c. 5. dubit. 4.* vbi diſputat an in caſu quo clericus debeat gabellam, cogi poſſit à laico, & quia poſt hæc ſcripta vidi & perlegi manuſcriptum hic madriti confectum occaſione dubij orti & admodum diſcuſſi inter ſupremos Senatores Conſilij ſupremi à ſapientiſſimo, & pio nunquamque ſatis laudato & in poſterum laudibus digno DD. Chriſtophoro de Moſcoſo & Corduba viro admodum experto, & lo perſcrutandis difficilioribus & reconditis cultore laborioſo eiuſdem conſilij Coniudice, & noſtri ſupremi inquiſitionis aſſerto etiam vna cum illo diligentiſſimo, perſpicaciſſimo in ſæculis retro actis nondum ſic ad omnia grauiſſima negotia experto D. Ioſephi Gonzalez, eiuſdem Conſilij ſupremi Caſtellæ & Cameræ, de Cano ac præſulatus functo alterius ſupremi Conſilij Regij, patrimonij qui poſtquam *ex*

d. cap.

d.ap.non minus, reſoluit vt cum non ſuppetunt facultates laicorum, Eccleſiaſti teneantur ad contribuendum pro reparatione pontium, murorum, itinerum ac aliorum communium, & hoc ex conſenſu Epiſcopi & cleri, ac deinde accedente Pontificis conſenſu; addit hos non eſſe compellendos per Iudices laicos vt ſenſerunt Cutellios Maximilianus, Fauſtus, Salgadus Ripol. Carleual. & alij relati à Sanchez & Lugo; ſed ab Eccleſiaſticis Iudicibus, vt Sanchez *in conſil.lib.62.c.4.dub.55.n.8. & 30.*Cardin. Lugo *de Iuſt.diſp.36.ſect.8.n.*131. Diana*p.1. tract.2. reſolut.*41. Salas Caſtill. Thomas del Bene & alij quos illi referunt ſic probans ex verbis *leg. regia 54.tit.6.p.1.*in verſ.*Mõſtradas* vbi fatetur Eldiphonſus Rex obligationem ſic contribuendi eſſe præceptum clericis ab Eccleſia ab ea quæ tantum eſſe compellendos referens pro hac opinione præter 26. DD. relatos à Lugo alios 14. Regnicolas noſtri temporis & ex alienis, alios 16.qui omnes alios plures referunt.

QVÆSTIO XI.

An Clerici teneantur contribuere cum laicis, ad occidendam agrorum locuſtam, vel ſi graculi, aut vermes meſſes comedunt, ſeu bruchi naſcuntur in vineis, & meſſibus alicuius clerici, & an compellantur à laicis: & an teneantur ſoluere gabellam pro introitu Regis: an Principes imponentes gabellas, licet iuſtas ſuper bona Eccleſiaſticorum, incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ: & an in caſu, in quo collectæ, ſeu gabellæ iuſtè Clericis imponuntur, poſſint imponi inconſulto Romano Pontifice: & an ſi dictæ gabellæ excedant octauam partem rei valoris, ſint iniuſtæ.

SVMMARIVM.

1 *Locuſtarum eſt genus animalium errans, & inconſtans huc, vel illuc facilè volans, nec in vno loco ſemper incedens.*

2 *Locuſtas ventus vrens facilè leuat, & ad longinqua prædia conducit*

3 *Locuſta, quæ dictabant centum, & quinquaginta milliarium longitudine, transmigrarunt de vna prouincia ad aliam; imò ex Africa ccnuolarunt ad noſtram Hiſpaniam anno 1605.minantes graue damnum.*

4 *Locuſta ab anno præterito 1648. cum tribus ſequentibus in territorio valliſoletano fructus, & meſſes depopulante, quam vicini per Parochias colligebant, & ſepeliebant, & de lege quadam,n.5 ibi practicata.*

5 *Locuſta peſtis, vt moderetur, fuit quadam lex Cyrimaica colligendi eas ter in anno; videlicet oua, obterendo, deinde fœtum, poſtremò adultas.*

6 *Locuſtarum extinctio, etſi in prædio particulari ſtet, debet expenſis publicis curari, contra aliquos,*n.8.& 9.

7 *Bona publica vſibus publicis, & ciuibus omnibus, debent proſitus expendi, & derogari, quibus deficientibus ad deuaſtandam locuſtam poterit gabella imponi iuxta Patrimonium cuiuſque, vt* n.9.10. & 11. *& de ratione* n.23.

10 L.59.tit.4.lib.2.recopilat.*vbi de promiſſionibus Conſilij ſupremi pro extirpandis locuſtis, & cuius expenſis* n.11.

12 *Locuſta etymologia eſt dicta ab vſtione locorum, quaſi loca vrens; quia omnia vrit, & virentia deſecat.*

13 *Clerici ſimul cum laicis debent contribuere pro extinguendis locuſtis, vermibus, Graculis, vel Bruchulis, cum horum deuaſtatio æque proficiat, tam clericis, quam laicis; nec enim queunt excuſari Eccleſia, Monaſteria, milites, & Religioſi, aliſue exempti vt* num. 14. 15. & 16. *ſed Eccleſiaſtici ſolùm compellentur à ſuo Iudice* num. 17. & 19. *contra Mexiam, aliud ſentientem* num. 18.

19 L.11.tir.3.lib,1.recopilat. & à n.15.

20 *Conductoribus decimarum, & beneficiorum ſimul cum Beneficiatis, debet fieri diſtributio conueniens pro occidendis locuſtis, vermibus, Graculis, & Bruchulis, niſi conductores totum damnum ſuper ſe aſſumant vt* num.21.

22 *Vſusfructuarius. & non Dominus debet contribuere pro extirpandis Locuſtis, Bruchulis, &c. vbi quid de colono partiario* remiſſiuè.

23 *Beneficiis præcipuè vtens, debet eſſe præcipuus in contributione.*

24 *Clerici non tenentur ſoluere collectam impoſitam pro primo introitu Regis in ciuitatem; etſi aliter practicatum fuiſſet Galliæ in introitu Regis Henrici IV.contra clarum Treceenſem,*n.25.

26 *Principes imponentes gabellas ſuper Eccleſiaſticorum bona, incurrunt etiam in cenſuram Canon.17.Bulla in Cœna Domini, & aliam excommunicationem ſtabilitam* in capit. 4. & 7. de immunit. Eccleſiarum num.28. & 29. *contra Filiucium, & alios dicentes ſolùm incurrere aliam tantùm excommunicationem,* cap. quauquam de cenſib. vt num.27.

30 *Collecta ſi iuſtè impoſita ſunt ſecundùm quoſdam, poterunt in clericos imponi, inconſulto Papa ex ſolo conſenſu Epiſcopi, & clerici; quod non eſt verum, niſi vrgente neceſſitate nimia, & periculum ſit in mora, ſi recurratur ad Papam, vt* n.31.& 33.

33 *Collecta, quæ excedit octauam partem valoris rei ſecundùm quoſdam, dicitur iniuſta, alij aliter accipiunt,*n.34.35.*&* 36.*in fine.*

36 L.ex præſtatione,Cod.de veſtigalib.& n.33

37 *Collectandum eſt proportionabiliter iuxta neceſſitatem publicam, & bona ſubditorum, & non in plus.*

AD primam quæſtionis partem de collectando ad locuſtas extinguendas, & inſimul de aliis propoſitis ibi, vt reſpondeam duxi nonnulla de locuſtis, præmittere; igitur locuſtarum genus eſt animalium errans,&inconſtans huc,vel illuc facilè volans, nec in vno loco ſemper incidens, quia

quia ventus vrens paſſim leuat locuſtas, & ad longinqua prædia conducit, iuxta illud *Exodi cap.* 10. ibi *Ventus vrens leuabit locuſtas quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Ægypti, & ſede-*
2 *runt in cũctis finibus Ægyptiorum innumerabiles*† Et refert etiã Gregorius Turonenſ. *lib.6.Hiſtoriæ* locuſtas de vna prouincia ad alias tranſmigraſſe, quæ centum, & quinquaginta millia-
3 rium longitudine dictabant† imò vt refert Narbona *in lib.59.tit.4. lib.2. recopil. ſub.n.6.* noſtra Hyſpania fuit experta anno 1605. quod ex Africa locuſta conuolauerit ad noſtram. Hyſpaniam; indeque ingens earum multitudo mare volatu pertranſiens magnas calamitates, & miſerias numaretur, niſi miſerentis *Domini Noſtri Ieſu Chriſti* prouidentiâ nos incolumes redderet, &
4 ab omni penè iniuria, & damno liberaſſet. † Et in territorio Valliſoletano, ac prouincia Caſtellæ veteris ab anno præterito 1648. cum tribus ſequentibus Vidimus h ic peſtè animalium depopulatos fructus, meſſium, tritici, ac hordei, locuſtamque conuolare de vno loco ad alium quotidiè & habitatores per Parrochias, & vicinos quotidie congregatos fuiſſe ad eam colligendam, cum ſyndonibus, & ſepeliendam in foſſis factis, vt ſic peſtem effugéremus, quæ ex eius peſſimo fœtore graſſari valuiſſet.
5 Ex quo non incurioſum erit ſcire quod in Cyrinaica Regione, vt auctor eſt Plinius *lib. 11. naturalis hiſtoriæ cap. 29. lexerat ter in anno debellandi eas primo oua obterendo, deinde fœtum, poſtremo adultas deſertoris pæna in eum, qui ceſſaueris.* Et iuxta hos modos ſic in prædictis annis 648.649.650. fuit hîc apud nos practicatum, & apud varios ſunt excogitata varia remedia, quibus huic iniminenti malo conſultiſſimè mederi valeat, vt videri poſſunt apud Vliſen. Aldrobadin *in ornythologia lib.10.cap.5.& lib.12. cap.6.* Magiſter Bartholomæus Patan *in tract. de locuſta*, item *& in eodem tractatu* D. Ioannes de Quinones *Cap.3. per totum.*
6 Quod ſi locuſtarum plaga in populo, vel prouincia aliqua immineat tota illa exterminatio, & collectio, vel exorcizatio expenſis publicis facienda eſt; eo quod licet locuſta in particulari prædio naſcatur, quia tamen hinc inde errando auolat, paretque omnibus prædijs, & meſſibus, nocumentum debet exterminari expenſis publicis vulgò *de los propios de los lugares*, iuxta deciſionem *dict. leg. 59. tit. 4. lib. 2. recopilationis*
7 † Debent enim publica bona vſibus publicis, & ciuibus omnibus proficius expendi, & erogari iuxta textum *in l.Vectigalia 10.l.fin. cod. de vectigal & commis, l.11. tit. 3. lib. 1. recop.* ſic ex noſtris practicis docent Villadiego *in politica cap.3. in declaratione* §.30. & 32. *n.* 72. Caſtillo de Bobadilla *in politica tom. 2. lib. 5. cap. 4. n. 41.* Quinones *in dicto tract. de locuſta cap. 4. n. 7.* quod eſt verum exploſa diſtinctione Auendañi *lib. 2. prætorum cap. 10. n. 26.* Megiæ *in pragm.*
8 *panis concluſ. 5. n. 44. & 46.* † dicentium, quod ſi locuſtæ vel vermes in vineis, vel meſſibus alienius naſcantur, compelli poſſit, vt ſuis expenſis ipſe ſolus capiat, & occidat locuſtas, vel vermes prædictos, ne inde prodeant, & aliorum meſſes, vel fructus comedant: *argum. l.nullus Cod.de ſumma trinit, & fide cathol,*
9 iunctis alijs, quos ibi referuut. † Quod ſi locuſtæ in terris communibus, vulgò *en los Valdios* naſcantur, tunc expenſis publicis devaſtari, &

extirpari debere, hiſque deficientibus collectam inponendam ciuibus iuxta patrimonium cuiuſlibet *Ex l, omnes cod.ſine cenſu, vel reliquis.*
Tamen cum in hiſce Regnis per *dictam l.59.* 10
tit.4. lib. 2. recop. cautum ſit indiſtincta, vt decernantur litteræ regiæ, vulgò *prouiſiones a* iudicibus regijs dandæ, vt Iudices ordinarij quilibet in ſuo diſtrictu & iuriſdictione conſiliorum, ſine communitatum expenſis locuſtas occidant, & perſequantur; ſequitur vt in nullo euentu particulares Domini agrorum, vbi locuſtæ, aut vermes graſſantur, debeant expenſas facere de ſuo abſque concurſu aliorum vicinorum.
† Et intantum procedere quod ſi communitas, 11
vel conſilium ſit inops, ac nulla bona habeat, vel patrimonium, eius ſit exigium, vel adeo debitis onuſtum, vt proprijs expenſis locuſtas colligere, vel occidere nequeat præuiâ ſupremi ſenatûs licentiâ; tunc illi qui prædia in confinibus territorij imminentis damnum poſſident, collectandi ſint cum ſua interſit nociuum hoc animal interfici ne herbam, cæteroſque virentes fructus abſorbeat, vt in ſimili caſu decernitur *in l.20. tit. vlt.p.3. & in l.11. tit.3. lib.1. recop.* ibi *affallecimiento de propios de concejo deben contribuir y aiudar los dichos clerigos por quanto es pro communal de todos*, Narbona *ſupra. n.7.*
10.11. & 12. † Vbi tradit locuſtæ ethymolo- 12
giam dictam ab vredine locorum, quaſi loca vrens, quia omnia vret, & virentia deſecat, vt prodit Petrus Bizarrus *in hiſtoria, & annalibus, populique Genuenſis lib.7. in principio,* dum de locuſtis loquens ſic ait *Verulenſi cuiuſdam morin contagio plantas, & ſata inficiunt, vt mox vredine contabeſcant*; ſicque vix diſcrimen conſtitui poſſe inter locuſtam, & ignem.
Vnde iam ad dubium noſtrum videtur *ex di-* 13
cta l.11. quod clerici debeant cum propria oppidorum deficiunt contribuere ſimul cum laicis pro extinguendis locuſtis, vermibus, graculis, vel bruchulis &c. cum horum depopulatis, extinctio, adque deuaſtatio æque proficiat; tam clericis, quàm laicis: & ſic Mexia *in dicta prag. panis concluſ. 5. n. 41. & 46.* Salcedus *in addit ad praxim*, Bernard Diez *cap.55.* verſ. *quarto nec ad hoc*, Auendañus *in tract. de iuſta impoſitione tribnti fundi cauſa 15. n. 13.* Caſtillo de Bobadilla *lib.2. polit cap.18. n.192. & lib.3. cap. 4. dicto. n.41.* quos ſequitur Quinones *dicto cap.4. de locuſta tract. n.35. & 36* Frater Eman Rodriguez *quæſtion regular. tomo. 1. q.66.* verſ. *ex di-*
ctis. † dicunt vt contributione iſta, non ſint ali- 14
qui excuſandi quocunque priuilegiu exemptionis, ſic vt Eccleſiæ, Monaſteria, Religioſi, milites, Clerici, & aliæ quæcumque Eccleſiaſticæ perſonæ ad locuſtarum interfectionem, & extinctionem contribuere teneantur, Cum concernat vtilitatem publicam fructuum, etiam ſuorum, & decimarum commodum, non ſecus, ac in alijs quibus cumquè rebus publicam vtilitatem concernentibus Eccleſiaſticæ perſonæ
Cod.27. contribuere tenẽtur. † Vt pote in cuſto- 15
dia vinearum, vel oliuetorum in fontis, aut pontis reparatione, & ſimilibus, de quibus expreſsè cauetur in *auth. de Eccleſiaſt. tit.5. ad hoc col.9 l.ad inſtructiones Cod de ſacroſanctis eccleſijs l.11. tit. 3. lib.1 recopil.* vt ex Auendaño, Azeuedo, Humada, Nauar. Gregor. Lopez. Quintana Dueñas, Ignatio de Villar, tradit Narbona *in dicta l.*
59. n. 16. probans. *n. 17.* ex regula generali. † 16

Suarez *contra Regem Angliæ*, Marta *de iuriſdic. p. 4.*
cent. 1. caſu 6. n. 16. Collegium Bononienſe *in re-*
ſponſo pro libert. Eccleſiaſt. à n. 18. Vgolinus *in re-*
ſponſ. ad iuris conſult. Gymnaſij Patauini c. 6. §. 1. &
ſequent. Vigian. *tract. de immunit. Eccleſ. diſput. 3.*
concl. 2. Franciſc. Fagnan. *in tract. de iuſt. cenſ. Pau-*
li V. p. 3. fol. 42. Gennenſ. *in praxi Eccleſ. tricena-*
rio 15. quæſt. 379. n. 5. Duard. *in Bulla cœnæ lib. 2.*
can. 15. q. 19. n. 83. Barb. *hic in textu noſtro n. 29.*
58 Et confirmatur quia vt ait Belletus *in diſquiſit.*
Cleric. p. 1. tit. 4. §. 4. n. 1. & 4. plures D.D. citans,
maximè prædictam ſententiã procedere ſi ſtatu-
tum expreſsè prohiberet ne fiat alienatio in Ec-
cleſias, & Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 57.* etiamſi tale
ſtatutum de clericis mentionem non feciſſet, ſed
tantùm laici nominarentur, & ſubditi, quia nec
tunc clerici comprehenderentur, vt notaui *ſupra:*
& quia vt benè notat Maynard. *p. 2. d. art. 22. n. 68.*
licet tale ſtatutum quod verba non videretur in-
fringere Eccleſiaſticam libertatem, cum præci-
piat ſubditis, tamen quoad mentem eſſe contra
libertatem Eccleſiaſticam dicit faciendo frau-
dem de perſona ad perſonam, & in ſimilibus nõ
tantum inſpici cum quo ſtatuens loquatur, ſed in
quem effectum ſermo proferatur, & de ſtatuto
Mediolanenſ. loquendo Maynard. cum Meno-
chio *lib. 9. conſ. 878. n. 10. in fine*, ſic practicatum,
& conſuetum affirmat, vt non comprehendat
clericos: & Diana *ſupra* addit quod nulla genera-
lis diſpoſitio comprehendit caſus, vel perſonas
in ſpecie priuilegiatas, & quod in generali diſ-
poſitione nõ comprehenditur id, de quo in ſpe-
cie diſponi non poteſt ex regula text. *in l. Lucius*
59 *§ pen. ff. ad municip.* † Ex his non ſunt audiendi
contrariam dicentes ſententiam, inter quos Mo-
lina *de iuſt. & iure to. 1. tr. 2 diſp. 140. n. 18.* & alij
plures Iuriſconſulti, quos ſequitur Chriſto-
phorus de Anguiano *de legibus to. 1. lib. 2. contro-*
uerſ. 15. à n. 35. & quod tales ſtatuentes non in-
currant excommunicationem Bullæ in cœna
Domini putauit Graſſis *in ſuis deciſionibus p. 1.*
lib 4. c. 18 n. 233. in verbis *ſequentibus ſi ſtatuto ca-*
netur quod nullus ſubditus poteſtati mediolani poſſit
alienare rem immobilem in non ſubditum, niſi ſoluat
tantùm pro libra expreſſe prohibendo, ne poſſit alie-
nari in perſonam Eccleſiaſticam dico *quod tale ſta-*
tutum eſt iuridicum, & non improbandum, nec cenſen-
dum contra libertatem Eccleſiaſticam, quia eſt condi-
tum fauore publici, & communis boni, & ſubditorum,
60 *vt eis ſalua immobilia, & territoria conſeruentur.* †
Verum iam vides qualiter hæc doctrina impu-
gnetur, & etiam ex dictis in *hac 8. quæſt. à n. 1. de*
lege amortizationis; imo & Diana relatus miratus
admodum de Molina Theologo, & magis de
Graſſio vero admodum Eccleſiaſtico docto, &
pio, notat, vt licet Cariolanus *in expoſitione Bullæ*
cœnæ excommunicatione 15. folio ſibi 958. aſſerat
ſtatutum quod non alienentur bona immobilia
in extraneos, non eſſe contra libertatem Eccle-
61 ſiaſticam. † Tamen addit vt poſſint Epiſcopi co-
gere ita ſtatuentes, vt declarent illud ſtatutum
non debere extendi ad clericos: de quo videndus
eſt Surd. *d. conſ. 101. n. 45.* & infra & iuxtà hæc in-
telligitur Thomas del Bene breuiter loquens de
hoc dubio *de immunit. p. 1. c. 7. dubit. 7.* iterum ibi
dub. 11. vbi de quodam ſtatuto Mediolano de hoc
dubio loquente vbi per ſectiones ad vnguem
obiectis reſpondet *& dub. 12. & 13.* optimè im-
probat alia ſtatuta Galliæ, Germaniæ, Valentiæ,
Portugaliæ, &c.

QVÆSTIO IX.

An Principes poſſint ſtatuere ne laici vendant clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua ſeruitia & obſequia: & an Principes poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus clericorum & quid ſi clerici ſint in minoribus conſtituti, aut ſi non habeant requiſita Tridentini concilij: & an poſſint eas exigere Principes ab Equitibus Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. Et ſtatuendo an poſſint eas imponere ſuper bonis nouitiorum Religionis vbi de oblatis ſe, & ſua, & de conuerſis, & de tertiariis fratribus: & an contra clericorum bona, qui aſſumpſerunt habitum ſine intentione clericandi, ſed tantùm in fraudem collectarum?

SVMMARIVM.

1 *Statuta Principum, ne laici molant, aut coquant panem, ſiue ne vendant Clericis, ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, ſaltim in directè contra Caietanum, & Pereiram aliud ſuadentes* n. 2. 3. & 4.

3 *Clericos vexare in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, durius eſt, quam in aliis, quæ pertinent, vt Eccleſia eſt.*

4 *Obſequia præſtare altari cuique conuenit de iure communi.*

5 *Principes laici non poſſunt imponere tributa clericis in bonis incorporatis Dominio eorum ratione Patrimonij* n. 7. *contra multos aliter ſentientes* n. 6.

8 *Principes non poſſunt exigere gabellas à Clericis in minoribus conſtitutis; etſi tantùm ſint in prima tonſura; ſic vt aliter imponentes incurrant in Bullam cœnæ Domini, contra aliquos ibi ſed quid in praxi* n. 9.

9 *Clerici in minoribus ſi actu beneficium non ſeruant, non ſunt exempti ab onere gabellarum in aliquibus Regnis, vbi* remiſſinè *quæ requiſita requirantur, vt hi gaudeant fori priuilegio* & n. 10. *Quid à iure.*

11 *Princeps exigere gabellas, & Clericis imponere non habentibus requiſita Concilij Trident.* ſeſſ. 25. c. 6. *poſſunt ſecundùm aliquos* n. 12. *alij contra; quia Trid. ſolùm loquitur de requiſitis, vt tales gaudeant fori priuilegio* n. 13. & n. 30.

14 *Equites Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua non ſunt collectandi à Principibus, quia ſunt immunes à gabellis; & quia ſunt Religioſi* n. 15. & 16. *qui etiam exempti ſunt in Regno Valentia à contributionibus vulgò* ſiſſas num. 17.

17 *Equites Monteſſa in Regno Valentia ſunt exempti à contributionibus vulgò* ſiſſaſ.

19 *Nouitiorum bona libera ſunt à collectis imponendis per Principes; eo quod tales in fauorabilibus Religioſi reputantur, contra Laſſertem* n. 20.

20 *Nouitij dum non profitentur, poſſunt ad ſæculum reuerti, item & Clerici in minoribus.*

21 *Non*

21 *Nonitij verè ſunt de familia Monaſterij, & pars communitatis.*
22 *Nonitius tributum mere perſonale non ſoluit.*
23 *Regulares profeſſi ſunt exempti à gabellis.*
24 *Nonitij Religionis Alcantara Diui Iacobi, & Calatraua exempti ſunt à gabellis; item & Nonitij confratrum, id eſt* freyles *n.*25.
26 *Oblati, & conuerſi in perpetuum Eccleſia gaudent immunitate, nec debent collectari oblati in perpetuum alicui Monaſterio, vel Hoſpitalis* n.27.& 28.
29 *Tertiarij fratres, & ſorores B. Franciſci in communitate viuentes, ſunt immunes a collectis, & tributis.*
30 *Clerici facti in minoribus animo non aſcendi ad ordines maiores, vel nubendi, adhuc exempti ſunt, dum habitum non mutant, & ſtatum à gabellis,* & n. 31. *etſi Coriolanus exiſtimet Principem iſtos collectantes non incurrere cenſuram Bulla cœna* n.32.

1 AD primam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ dixi *ſupra de molendinis, & furnis in hoc texta ſub q.4.n.4. & in c. cum 6. hoc tit.q.1.* verſ.*ad ſecundam* reſpondeo ſtatutum Principum ne laici vendant clericis ne molant, aut coquant panem, &c. eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, vt patet ex verbis text.*in c.fin.de immunit.Eccleſ.lib.6.in verbis* ibi *eos, qui temporale Dominium obtinentes ſuis ſubditis, ne prelatis, aut clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdē; nec etiam bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere praſumant, aliquando interdicant, cum talia in derogationem libertatis Eccleſiaſtica praſumantur. eo ipſo excommunicat. ſent. decernimus ſubiacere,* & docent Suar. *de cenſ.diſp.*21. *ſection.*2. *n.*93. Reginald.*to.*1.*lib.*9 *c.*14.*n.*358. Gambacurta *tract.de caſibus reſeruatis* t.10. *n.* 10. Coriolanus *in Bulla cœna c.*15.*fol.*937. Filiuc.*to.*1.*tr.*16.*c.*10. *n.*271. Diana *p.*1 *tract.*2.*reſ.*53.& præter ordinarios *in d.c.fin.* docent Nauarrus *in man.c.*27.*n.*130. verſ.23. Iulius Laborius *in tract.de indulgent.p.*2. *c.*23.*n.*16. Barb.*in paſtorali p.*3.*allegat.*50. *num.*93. aut 112 *in impreſſione Lugdun.* Bonac. *de cenſuris extra Bullam diſp.*2.*q.*20.*puncto* 4.& nouiſſimè tenet reſpondens fundamentis contrariis Thomas del Bene *de Parlam.dub.*30.*ſect.*20.*Corol'a.*10. iterum reperit *de immunit.p.*1.*cap.*5.*dub.*7 *ſect.*20.

2 Nec obſtant Caietanus *in ſumma* verbo *excommunicatio c.*31. Pereira *de manu Regia praludio* 3.*n.*7.& Anguian.*de legib to.*1.*lib.*2. *controuerſia* 15.*a n.*19. qui dicunt vt Principes ſic ſtatuentes non incurrant excommunicationem Bullæ cœnæ; eo quod talia ſtatuta ſunt potius contra libertatem politici conuictus, quàm contra Eccleſiaſticam libertatem, quia reſpondeo ſaltim indirectè dicta ſtatuta eſſe contra Eccleſiæ immunitatem, ſed in Bulla excommunicantur, etiam qui indirecte aliquid ſtatuunt contra dictam li-
3 bertatē; ergo. † Deinde quia durius eſt, & incommodius vexare clericos in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, quam in aliis, quæ perti-
4 nent, vt Eccleſia eſt. † Tertio quia eſt contra libertatem Eccleſiaſticam denegare clericis ea, quæ de iure communi competunt; ſed iure communi, quilibet poteſt alteri obſequia præſtare; ergo prima ſententia debet ſine dubio amplecti, & ex multis aliis iā a prima quæſtione adductis.

Ad ſecundam quæſtionis partem an Principes 5
laici poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus clericorum, quia ſatis reſponſum præbui *q.praced.* ſub verſ. *ad quartam*, vbi quod nec ſuper bonis ipſis donatis, legatis, ſeu ab ipſis emptis; ergo multò minus in bonis incorporatis ratione patrimonij Dominio clericorum. Et probatur hæc ſententia *ex c.*1.*de immunitate Eccleſiarum c.quamquam de cenſibus lib.* 6. præcipuè *ex canone* 17.*Bulla in cœna Domini* in illis verbis *imponent decimas, &c. perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum & Eccleſiarum bona*, vbi dictio illa *eorum* contra diſtinguitur contra alteram diſtinctionem ſequentem *Eccleſiarum*, ſic vt non poſſit intelligi, niſi de bonis patrimonialibus, & propriis clericorum, & aliis, quæ ad Eccleſiam non pertinent: & ſic in praxi horum Regnorum Caſtellæ, & Legion videmus: ſic in terminis docent iam relati *d.q.*8.à Barb. *in d.c. non minus* 4.*de immunit.Eccleſ.* Homobonus *de examin. Eccleſ.p.*2. *tract.*11.*c.*6.*q.*9. Riccius *p.*2.*deciſ.*299.*n.*3. Syluester verbo *immunitas n.*6. Duardus *in Bulla cœnæ can.*17.*q.*5.*n.*4. Layman *in Theologia mor.lib.*4.*tr.*9. *c.*9.*n.*9. Diana *d.p.*1. *tract.*2.*reſ.*39. Molina *tom.*3. *de iuſt.tract.diſp.*671.*n.*2. Molfeſius *in ſum. tom.* 2. *tract.*12.*c.*22.*n.*166. Alterius *de cenſuris tom.* 2. *diſp.*19.*lib.*5.*c.dub.*2. Suarez *contra Regem Angliæ lib.*4.*c.*24.& 25. Coriolan. *in Bulla cœnæ excommunic.*8. Proſper.de Auguſt. *in addition.ad ſum. quaranta* verbo *vectigal.* Magala *in p.*2.*lib.*2.*c.*17.*q.*6. *n.*114. Salonius *to.* 2.*in* 2.2.*q.*78.*art.*5.*controuerſ.*2. *n.*2. Sayrus *de cenſuris lib.*3.*c.*22.*n* 9. Bartholom. à S. Fauſto *in ſpeculo confeſſor. diſp.*33. *q.*13. *n.*2. Bellet. *in diſquiſit.* Clericor. *diſp.*53.*q.*13.*n.*2. Leſſius *lib.*2.*de iuſtitia c.*33.*dub.*3.*num.*19. Azor. *p.*3. *lib.*5.*inſtit.moral.lib.*5.*c.*19.*q.*7. Reginaldus *tom.*1. *lib.*9.*c.*25.*n.*379. Filiucius *tom.*1.*tract.*16. *cap.*11. *n.*298.& alij ex antiquis.

Et licet quamplurimi ex iuris peritis contra- 6
riam ſententiam docent quod clerici non potiuntur priuilegiis conceſſis Eccleſiæ bonis circa eorum patrimonialia bona, niſi in caſibus expreſſis iure relatis à Doctoribus iuxta eorum communem reſolutionem Abbas hîc, & Decius *n.*18. Oldradus *conſ.*17.*n.*2. Aufrerius *de poteſt.ſecular.ſuper Eccleſ perſ. regula* 4. *col.*2. verſ. *clerici enim,* Mattheus de Afflictis *in conſtit.iuſtitia cultores n.*15. Picardus *in iuſtam comm.opinion. fol.*161. *n.*124. Conar.*c.*4.*variar.n.*2. *lib.*1. quos referunt Ioan. Andr. *in c.*1.*de Clericis coniug. lib.*6. Speculator. *eod.tit.* Cardinalis *in clem.*1.*de vita, & honeſtate clericor.q.*17.& *in c.fin.eod.* Felin. *hic n.*8. & *ſeq.* & Barbatia *à num.*41. Chacheran. *in deciſ. pedmont.*30.*n.*4. verſ. *ſecundo,* Dec. *n.*65. & 176. hîc, vbi gloſſa, Anaſtaſius Germon. *de ſacror. immunit.lib.*3.*c.*15.*n.*107. gloſſa *in c.ſimiliter, & ibi* Archidiaconus 16. *quæſt.* 1. gloſſa *Epiſcoporum in cap. poſſeſſiones* 16. *quæſt.* 4. & gloſſa *ipſarum in cap. quanquam de cenſibus lib.*6. cum aliis, Caſtillus de Bouadilla *lib.* 2. *politica part.* 1. *cap.* 18. *num.*260. *littera F.* non tamen debent audiri ex adductis *ſupra*; imò dicit idem Bouadilla *n* 261. cum Tyberio Deciano *in tract.*1. *criminal.tom.*1. *lib.*4 *c.*11. *n.*3. poſt Oldradum, & alios, vt non debeant lædi in bonis mobilibus patrimonialibus; eo quod ſequantur perſonam, & gloſſa *hic,*
& in capit.ex litteris de pignoribus. † Vbi Docto- 7
res docent quod clerici gaudent immunitate in bonis, ad quorum titulum ordinari ſunt, de quo dixi *dict.q.*8. verſ. *ad quartam in fine, & infra in*

cap.11. de temporibus ordin. q.8. verſ.ad quintam,
vbi quod talia bona ad ordines data ſint libera
à gabellis Regiis & nouiſſimè omnium latiſſi-
mè contrariis ſatisfaciens reſoluit pro noſtra
ſententia Thomas del Bene de immunit. p. 2. c.5.
dubit.2. & 2. cum ſuis ſectionibus vbi cum Ho-
mobono Squilante Molfeſio, Belarmino, Fa-
rinacio, Caſtillo de Soto major, Caſtro Palao,
Coriolano, Rouito, Tamburino Baldello, An-
tonio Nigro, Antonio Marini, Paſqualigio, Al-
terio, Riuis, Duardo Marta & aliis antiquioribus

8 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo de
iure vt Principes nequeant imponere, & exige-
re gabellas à clericis in minoribus conſtitutis,
etſi tantùm ſint primæ tonſuræ, vt docent Mo-
lina de iuſtitia tom.3. tract.2. diſp.270. n. 5. Mal-
derus, Leſſius, Diana & alij infra, ex eo quia
& iſti dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, vt colli-
gitur ex cap.fin.de vita, & honeſt. clericor. ex dicto
c.quamquam de cenſibus, ex l.preſbyteros C.de Epi-
ſcopis, & Clericis; ita vt exigentes ab eis gabellas,
& imponentes incidant in Bullam cœnæ Do-
mini, quod verum eſt; etſi de iure contrarium
dicant Laſſarte de decima vendit. c.19. n.21. Gu-
tierrez practicar. quæſtionum lib. 1. q. 8. Ledeſma
in ſumma tom. 2. tract.17. c.2. concluſ.27. Ioannes
de la Cruz in director. conſcient. p. 1. præcepto 7.
art.3.concl.1. Angles in 5.tom.2. de reſtit.vectigal.
9 diffic.5.† In praxi inquam conſuetudine appro-
bata clerici in minoribus conſtituti ſi actu be-
neficium non ſeruiant, non ſunt exempti ab one-
re gabellarum in aliquibus Regnis, eo quod nec
etiam iſti gaudent in iudiciis fori priuilegio,
iuxta quæ late dixi infra in c. 2. de foro comp. per
plures quæſtiones à q.2. vbi de requiſitis ad hoc
vt clerici in minoribus gaudeant prædicto fori
priuilegio, notant Aragon. in 2.2.q.72. art.3. Bo-
uadilla in polit.tom.1.lib. 2.c.18. num.263. & 283.
Ioannes de Hebia in tract. de commerciis lib.1.
c.14.n.9. Flores de Mena lib.2.pract. q.21.n.199.
Felician. de cenſ. lib. 1.c.vlt.n.13. Gironda de ga-
bellis p.7.n.7. Rodriguez in ſum.tom. 2. c.75.con-
cl.14. Ioannes de la Cruz in direct. conſcient. p.1.
præcepto 7.q.7.art.3.dub.1. concluſ.1. & alij penes
10 ipſos. † Et hoc ſtante conſuetudine à Romano
Pontifice ſcita, & approbata, vt obſeruant Vaſ-
quez opuſculo de reſt. c.6. §.1. n. 33. Leſſius de iu-
ſtitia lib.2.c.33. dubio 5.n.39. Diana p. 1. tract.2.
reſ.35. Malderus in 2. 2. tract.5. diſp.44. dubio 4.
n.12. Salas de legibus q.99.tract.14.diſp.14.ſect.11.
n.121. quam tamen conſuetudinem improbant
Garçia de beneficiis to.1.p. 2.c.3. à n.1. vſque ad 10.
P.Megala in p.2.lib.2. cap.17. quæſt. 6. num. 101.
& alij, ſed clarius reſolutio pendet à ſequenti
verſ.ad quartam.

11 Ad quartam quæſtionis partem an Princeps
poſſit exigere gabellas, & imponere clericis non
habentibus requiſita concilij Tridentini cap.6.
ſeſſ.23. video plures reſpondere Doctores, vt de
iure etiam ſecluſa conſuetudine iam adducta, vt
non debeant gaudere exemptione à tributis, &
gabellis, & ſic Zeuallos de cognit. per viam vio-
lentiæ in proem.c.7. aſſerit vt ſi clericus non ob-
ſeruet requiſita concilij Tridentini, non poſſit
dici exemptus à tributis, niſi ſit iuriſdictioni
Eccleſiæ ſubiectus; & ſic cum clerici in minori-
bus non gaudeant priuilegio fori, ex defectu di-
ctarum conditionum, & conſequenter non gau-
12 deant immunitate à tributis, & gabellis. † Et ſe-
cundùm hanc opinionem, vt clericus ſit exem-
ptus à gabellis, debet incedere non ſolum in ha-
bitu, & tonſura, ſed etiam deſeruire alicui Ec-
cleſiæ de mandato Epiſcopi, quia has conditio-
nes requirit Concil. Trid. vt latè expendi in d.
c.1. à q.2. de foro comp. pluribus adductis Barb. in
c.aduerſus 7.de immunit. Eccleſ. vbi cum Couar.
c.31.pract. ſub n.9. Flores de Mena, & Niçolao
Garcia, vbi ſupra, Zeuallos, Coriolano, Azor.
Suar. Homob. Filiucio, Reginald. Mario, Alterio
Molfeſio, & Laym. quos etiam refert Diana p.1.
tract.2.reſ.36. † Verùm non minus probabiliter 13
loquuntur alij D.D. in puncto iuris, & ſecluſa
conſuetudine ex iam ſupra adductis ex eo quod,
etſi Tridentinum Concilium d.ſeſſ.23.c. 6. exigat
ad hoc, vt clerici in minoribus, gaudeant fori
priuilegio, nempe quod in habitu Eccleſiaſtico
incidant, & deſeruiant aliquibus Eccleſiis, &c.
ſed cum Trident. tantùm loquatur de fori priui-
legio limitans in hoc caſu exemptionem iure
communi debitam clericis, etiam in minoribus,
eueniat inde vt non porrigatur Trid. deciſio ad
caſum, de quo nos loquimur, ex ea ratione, quia
immunitas à tributis non dependet à fori priui-
legio, quæ poteſt habere rationem omnino di-
uerſam, nam & laicis quibuſdam ſine priuilegio
fori conceditur: ſic Barb. in d.c.aduerſus dict. n.7.
verſ.verum cum Leſſio lib. 2. de iuſtitia c. 33. du-
bio 5.n.38 Molina de iuſtitia tom.3. tract. 2. dicta
diſp.270. n.5. Malderus in 1.2. tract.5. c.6. dub.6.
Paul Comitolo lib.6.q.20. Torreblanca in defen-
ſorio lib.2. Megia c.t.n.69. quibus addo Garciam
de beneficiis tom.1.c. 3.p. 2.n.5. in fine, Dianam d. l.
reſ.36. vbi refert ad litteram verba Pauli Co-
mitoli, & Terreblanc. & ſic declaratum fuiſſe à
Sacra Congregatione Cardin. ſuper d. c.6. ſeſſ.23.
Trid. eo quod Trid. circa caſum, de quo loqui-
mur nihil ſit loquutum, deſinens illum diſpoſi-
tioni iuris communis, quos ſecluſâ conſuetudi-
ne, vt iam dixi in verſ.ad tertiam, clerici in mino-
ribus debent gaudere exemptione à tributis.

Ad quintam quæſtionis partem an queant 14
Principes exigere gabellas, & tributa ab Equiti-
bus Diui Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ. Et
præuiſis quæ etiã dixi late in d.c. 1. de foro comp.
q.16. & q. 17. vbi etiam loquutus fui de nouitiis
illarum Religionum, num gaudeant fori priui-
legio, Flores de Mena lib.1.practicar. q.21.n.105.
docet etiam dictos Equites non eſſe collectan-
dos, & eſſe immunes a gabellis, quia dato, & non
conceſſo quod ſint verè Religioſi, ſunt tamen
perſonæ Eccleſiaſticæ, & largo modo Religioſi;
in terminis docent Frater Emanuel Rodriguez
to.2.regul.q.62. Barb. in d.c.aduerſus de immunitate
Eccleſiar.n.22. dicentes prædictos equites, & in
Luſitania ordinis D.N. Ieſu Chriſti S.Iacobi, ac
S Benedicti de Auis, non poſſe collectari, præci-
puè ſi ſint profeſſi. † Et quia iſti Equites vere ſint 15
religioſi, vt docent Sanch. in ſum.to.1. lib.4. c.16.
n.21. citans pro hoc dicto octo D.D. alios citat
Garcia de benef.to.1.p.1.c.4.n.15. Hieron. de Ze-
nedo tract.de paupert.religioſa dub.60. à n.12. Baſil.
Pontius in tract.de impedim.matr. vbi ſic ait lo-
quens de equitibus Alcantaræ, Calatrauæ, & D.
Iacobi d.equites eſſe vere, & ſubſtãtialiter religioſos
adeo certũ exiſtimo, vt oppoſitũ iudicem nimis licen-
tiosè dictum, ne dicam grauius exiſtimo. [illegible] pp ſitum
iudicem nimis licentiose dictum [illegible]e dicam gra-
uius cum pleno ore littera Pontifi.[illegible]a illos appel-
lent Religioſos, & etiam cum caſtitate coniuga-
li. vera religio conſt[illegible]re poſſit, eo quod ſicut in
pauper

pauperrate latitudo eſt ita etiam, in caſtitate quæ eſt
materia voti, & doctus Ioannes Sanctius *in ſuis*
collectis diſput. pract. diſput. 49. *num.* 11. *&* 13.
dicens dictos equites eſſe vere religioſos, nota-
biliter addit, & illos poſſe confiteri coram ſa-
cerdote ſæculari, non approbato ab ordinatio
ſicut poſſint alij regulares cum infinitis docet
Thomas del Bene *part.* 1. *de immunit. cap.* 1. *du-*
bitat. 17. *ſectione* 1. 2. *&* 3, cum Vrbiano Ferdi-
nando, Bicarro, Nouatio, Bonacina, Marchino,
Valenzuela, Rouitto, Riccio, Schilante, Guaúi-
no, Bellet, Caballo & aliis, & cum multis Car-
leualius *de iudiciis lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 6. *ſect.* 3.
à n. 239. qui id extenduut admonitio dictarum
religionis & D. Iuaniſ. S. Stephani & ad ſimiles.
16 Quare etſi Bouadilla *in politica tom.* 1. *d. lib.* 2.
c. 18. *num.* 264. putet dictos equites eſſe tantùm
immunes à gabellis quoad bona commendata-
rum, vbi excipit Herbas, quas permutauerint
aut vendiderint, niſi tamen eſſet conſuetudo, vt
ſoluerent etiam de fructibus, & redditibus ſua-
rum commendatarum, & de omnibus, vt prò
ſequuntur Dueñas, & Parladerius ab eo citati
in gloſſa litt. A. Menchaca *de ſucceſſionum creatio-*
ne lib. 3. *p.* 3. *§.* 30. *n.* 306. Gironda *de gabellis* 7. *p. in*
princ. num. 46. *in fine:* tamen verius eſt vt non de-
beant collectari de iure ex vi ſtatuti Principis
laici, & Michaël de Cartanca probat dictos
17 equites eſſe religioſos. † Hanc partem confir-
mare ex praxi Regni Valentiæ, vbi ſunt exem-
pti à contributionibus, vulgò *millones y ſiſſas*,
& aliis impoſitionibus, à quibus alij Eccleſia-
ſtici liberantur, & religioſi; idem practicari in
illo Regno etiam reſpectu æquitum *Monteſa:* &
Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 49. *in fine*, aſſerit, vt ex
conſilio ſuo in cauſa D. Aloyſij Maſtrantoni, &
D. Ioannis de Gioni illuſtris Senatus, Panormi-
tanus conceſſit exemptionem gabellarum ſupra
dictis Equitibus, qui erant adhuc nouitij: plu-
res ipſe refert Doctores aſſerentes prædictos
18 equites non eſſe vere religioſos. † Et de equiti-
bus ſancti Ioannis inſulæ *de Rodas*, quos vocat
fratres verè religioſos militantes pro religione
Chriſtiana, iuxta *clem.* 1. *de religioſ. domibus*,
Bart. *in l. ſemper §. quibuſdam num.* 1. *ff. de iure*
immunit. Ioan. Maurit. *in repet. leg. vnica Cod.*
quo loco mulier ſub deb. lib. 10. *pag.* 69. cum ſequen-
tibus, Gregorius Lopez *in leg.* 1. *titul.* 7. *gloſſa* 1.
col. 3. verſ. *præterea ex lege part.* 1. Bouadilla *dicto*
num 264. dicunt quod ſint exempti à gabellis
vulgò *alcaualas*, vide quæ dico *infra q.* 37. *à n.* 1.
& q. 45. *&* 46. & ad caſum *Demolendino Archie-*
piſcopi infra q. 47. verſ. *ad ſecundam.*
19 Ad ſextam quæſtionis partem an Principes
poſſint ſtatuendo imponere gabellas, & tributa
ſuper bonis nouitiorum religionis, & reſpon-
dendum eſt negatiuè, quia nouitius eſt immunis
à gabellarũ ſolutione, eo quod in fauorabililibus
nouitij religioſi reputantur, docent Bertachinus
de gabellis p. 7. *princ. n.* 56. Gutierrez *in eod. tract.*
q. 95. *n.* 22. Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro re-*
lig. lib. 5. *q.* 175. Molina *de iuſtitia tract.* 2. *diſp.* 671.
n. 2. Frater Eman. Rodriguez *quaſt. regular. tom.* 2.
q. 47. *art.* 8. *ad finem, & tom.* 3. *q.* 74. *art.* 9. Marta *de*
iuriſdict. p. 4. *caſu* 121. *n.* 24. Flores de Mena *dict.*
q. 21. *pract. n.* 198. Curia Philippica *p.* 3. *§.* 1. *n.* 12.
Sanchez *in præcepta decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 16.
Barb. *d. c. non minus de immunit Eccleſ. n.* 11. dicens
ſic tenendum quidquid doceant Gironda *de ga-*
bellis p. 7. *in princ. n.* 46. Parlador. *rerum quotid. lib.* 1.
c. 13 *§.* 1. *n.* 21. *in* 2. *edit* cum multis Thomas del
Bene *d. p.* 1. *c.* 1. *dubit.*
Nec valet dicere cum Laſarte *de decima vendit.* 20
c. 9. *n.* 50. *fol.* 189. quod nouitius non ſit verè re-
ligioſus, cum poſſit ad ſæculum tranſire; quia
reſpondetur etiam Acolitos, cæteroſque cleri-
cos in minoribus poſſe ad ſæculum tranſire, &
nihilominus, dum ſunt in clericatu modo iam
dicto in verſ. *ad tertiam*, & *quartam*, gaudent
non tantum fori priuilegio, ſed exemptione à
gabellis, vt docent etiam Graſſis *de effectibus cle-*
ricor. effectu 3. *num.* 131. *cum* Abbate, Bartolo, Ri-
pa, & aliis. Molina *de iuſtitia tom.* 3. *tractat.* 2.
diſp. 671. *n.* 2. Malderus *in* 2. 2. *tract.* 1. *c.* 6. *dubio* 8.
Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 1. *diſp.* 44. *dubio* 4. *n.* 12. Pater
Gaſpar Hurtad. *in manuſcripto de tributis diſ.* 3.
Diana *p.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 37. † eo quod nouitij vere 21
ſunt de familia Monaſterij, & pars communi-
tatis iſtius Religionis, quæ exempta eſt. † Dein- 22
de quia vſus receptiſſimus habet, vt tributum
mere perſonale nouitius non ſoluat, quia verè
perſona eius habetur Eccleſiaſtica; ergo & in
patrimonialibus bonis videtur vt debeat frui
exemptione à gabellis, quia eſt exemptus, inſtar
reliquorum Eccleſiaſticorum. † Sed in hoc pun- 23
cto videtur vt dubitaret Molfeſius *in ſum. tom.* 2.
tract. 12. *c.* 22. *num.* 162. vbi dum dixit regulares
profeſſos, eſſe exemptos à gabellis, videtur vt ex-
cludat nouitios, quia non ſunt regulares profeſ-
ſi, quem non ſic accipit Diana credens virum
alioqui doctum, & pium noluiſſe illam docere
ſententiam, cum ſub nomine regularium pro-
feſſorum nouitij vbique includantur ex dictis
rationibus, & ego ſine dubio vt non ſint tales
nouitij collectandi, dum dependent à Monaſte-
rio, in perſonalibus teneo. † Ex his notabis quid 24
reſpondebis reſpectu nouitiorum religionis
equitum Alcantaræ, D. Iacobi, Calatrauæ, & ex
dictis ſub verſ. *ad quintam*, vbi dixi cum Diana
quod in cauſa Aloyſij Maſtrantonij, & Domini
Ioannis de Gioni, illuſtris Senatus Panormita-
nus conceſſit exemptionem gabellarum ſupra
dictis equitibus, qui erant adhuc nouitij. † Quod 25
idem tenes procedere etiam in nouitiis confra-
trum vulgò *freiles* illatum religionum ex iam ci-
tata *q.* 17. *in c.* 2. *de foro comp.* vbi dixi *an iſti nouitij*
gaudeant fori priuilegio. † Ad ſeptimam quæſtio- 26
nis partem quid dicendum ſit de illis, qui obtu-
lerunt ſe, & ſua Monaſterio ibi ſe transferendo;
& viſis quæ latè ſcripſi ſub *c.* 1 *de probationibus*
q. 1. *in fine & alib. ſub illo textu*, & quæ dixi *ſub*
d. c. 2. *de foro q.* 15. *n.* 4. verſ. *ad ſecundam*, vbi egi de
dubio *an conuerſi gaudeant fori priuilegio*, & qui il-
li ſint, igitur de oblatis reſpondeo breuiter vt
quando oblatio eſt perpetua, & cum obligatione
ſeruiendi in perpetuum, tunc ſic ablati ſe, & ſua
alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio debent gaudere
immunitate Eccleſiaſticâ, quia tales ſunt, & di-
cuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, Modernus *de iuriſ-*
dic. p 4. *caſu* 113. *n.* 17. Cardinalis Tuſchus *tom.* 5.
litt. O. concl. 16. Peregrinus *variar. lib.* 6. *n.* 71. Frat.
Paulin. Bertilucen. *in praxi crimin. regular. tit.* 1. *c.* 3.
n. 3. † Etenim ſic dedicati in perpetuum ſeruitio 27
Monaſterij, ſeu alicuius Hoſpitalis, non debent
collectari ex doctrina text. *in c.* 1. & ibi *gloſſa de*
decimis, quem adhoc citat Abbas *in conſ.* 57. *n.* 2.
vol. 1. Dueñas *regul.* 10. *ampliat.* 4. & licet ego cum
Caſt. *d. c.* 18. *politica lib.* 2. *n.* 265. exiſtimem id illo
textu non probari: tamen cum eo, & aliis admit-
to hanc doctrinam.

19 *Eccleſiaſtici, qui intrant in commitiis in capitulo, ſeu Parlamento, non tenentur ad donatiuum ſtatuto, ſeu decreto vllo capituli laicorum, niſi ſponte afferant*; vbi de ſiſſa, *ad quam tenentur.*

20 *Clerici tenentur contribuere ratione imminentis periculi, vt belli, & neceſſitatis, ſi Burſa Principis ſit exauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria Patriæ* num.21.22.23.24.25.26. & 27. *ſed hoc cum conſenſu Cleri, vt à* num.28.

21 *Clerici quando teneantur contribuere pro iuuando Rege contra hæreticos, & propter formam, & pro communi quolibet damno, ſeu periculo vitando*, n.22.

23 *Clerici poſſunt compelli ex cauſa publica vtilitatis ineuitabilis neceſſitatis, & incognita ad contribuendum cum laicis, ſed non niſi ab Eccleſiaſtico, vt* n.31.33.36.& 42.

24 *Princeps ſi non habet de ſuo pro defenſione Patriæ ſubditos collectare poteſt.*

25 *Philippus II. Rex Hiſpaniæ antequam ad collectandum ſubditos deſtinauerit, conſumpſerat omnia ſua, & Regale Patrimonium.*

26 *Princeps debet ſe primo præmunire de ſuo marſupio, quàm ſubditis collectam imponat, &* num.35.

27 *Priuilegia per verba vniuerſalia, & prægnantia conceſſa, ceſſant in caſu publicæ neceſſitatis vrgentis.*

28 *Obligatio totius populi non ſufficit ad obligandum clericum, niſi concurrente conſenſu eius* n.29.& 30.

31 *Princeps ſolus ſine communicatione, & conſenſu cleri, minimè efficere poteſt, vt clerici collectentur, vbi ſi clerus nolit, poſſint laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici vt clerus compellatur*, n.33.& 36.

32 Cap.aduerſus de immunitate Eccleſiarum, n.33.34.35.36.& 37.

33 *Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ contribuere nunquam tenentur, niſi quoties non ſuppetunt facultatibus laicorum, quoties mixtuſratim occurreret vtilitas, & neceſſitas communis ipſis, & laicis; & tunc non lege, ſiue ſtatuto, aut mandato laico, & etiam ſi damnum competeret ſolùm Eccleſiaſticis*, num.34.

35 *Princeps poteſt gabellas, & noua vectigalia imponere, cum ſint de maximo imperio, ſed reſpectu laicorum, non clericorum*, n.36.

36 *Clerici collectari nequeunt per ſeculares, etiam in caſu imminentis periculi, quando non adeſt facultas recurrendi ad Papam, cum in tali caſu debeat recurri ad Epiſcopum ſuperiorem eorum contra aliquos dicentes exequi poſſe per laicos. Vide* n.42.

37 *Collectari clerici per Regem non poſſunt, etiam in caſu gabellandi pro manu tenendo exercitum, faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accedat ad ſuas ciuitates, etſi aliàs teneantur contribuere compulſione Epiſcopi.*

38 *Collectari per laicos clerici non poſſunt, etiam ad reparandam viam ante Domus ſuas, nec pertinentia: vbi de praxi Hiſpalenſi contra Ludouicum Mexiam, dicentem compelli poſſe per Iudices laicos; quod eſt contra dictum* n.39.40.41.& 42.

40 *Clerici tenentur contribuere ad ſternendam lapidibus viam, quæ eſt ante ianuas ipſorum; ſolùm compellendi à Iudice Eccleſiaſtico*, n.41.

41 *Statutum ciuitatis Hiſpalenſ. obligans clericos ad pœnam effundentium amurcam, & ſimilia per viam publicam cur non practicetur.*

42 Lex 54. titul. 6. p. 1. *declarans clericos non eſſe compellendos ad contribuendum in neceſſitatibus communibus, niſi per ſuos Eccleſiæ Iudices.*

AD primam quæſtionis partem, & pro explicatione textus *in cap.1. de immunitate Eccleſiarum, & in cap. aduerſus,* & non minus *ibi*; & quia ſummè Doctores diſputant propter textum etiam *in l. ad inſtructionem. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, & in l.45. tit.6. p.1.* huncque articulum multùm diſputabilem vocauerit Zeuall. *pract. comm. q.415.* de quo ſcribunt infiniti, referatque duas contrarias opiniones, vnam Ripæ *lib.2. reſponſ. de reſcriptis cap.20. n.6.* nempe vt Eccleſia teneatur conferre: hanc dicit magis veram Zeuallos, eamque confirmat *ex l.20. tit.32. p.3.* vbi Gregor. verbo *Caualleros*, Dueñas plures referens *reg.100. num.16.* Gutierez *alleg.it.10. & in quæſt. pract. p.1. quæſt.3.* Burſatus *conſ.16. vol.1.* Menchaca *de ſucceſſion. creatione 1.p.§.21.n.181.& 182.* vbi refert duas contrarias opiniones, vtrum Eccleſia teneatur contribuere ad vim hoſtium repellendam; & idem Zeuallos *q.518. à n.6.* cum multis confirmat, eo quod cum facultates Eccleſiæ ſint deputatæ ad redimendos captiuos, & oppreſſos, *cap. ſacrorum, cap. ſicut, cap. aurum, cap. gloria Epiſcopi 12. quæſt.2.* & idcirco pro defenſione patriæ, & imminente neceſſitate, non ſolùm laici, ſed etiam clerici teneantur contribuere, & tributa Regibus ſoluere, *cap. tributum 23.q.8.* Ancharr. *conſ.95.* 1

Ex ea ratione, quia cum teneantur contribuere clerici, & perſonæ Eccleſiarum pro neceſſitatibus publicis, ſic & pro hac reparatione fontis, & pontis: multis Zeuallos probans iterum videndus: & præter Iuriſtas, quos adducit Borrellus *de præſtantia Regis Catholici c.62. num.480.* Salgadus *de Regia protect. p.3. cap.5. n.9.* docent Vibaldus *in candelabro aureo ſuper Bullam Cœnæ caſu 18. n.3.* Henriq. *in ſumma lib.10. c.15. n.5. in gloſ. litt. L.* aſſerens ius ciuile in hoc non eſſe correctum, ſed declarare ius Canonicum, & Pontificis mentem. 2

Et ſic alij affirmant deciſum contra perſonas Ecclaſiaſticas, quod contribuere tenētur pro reparatione murorum ciuitatis, Boërius *deciſ.48.* Chacherranus *deciſ. pedemontan.68.* Papon. *lib.5. tit.9. arreſto.19.* vbi dicit etiam Iudicatum Taurini; & hoc quemadmodum in Regno Franciæ tenentur Eccleſiaſticæ perſonæ ad refectionem viarum, Pontium, & ad vigilias Caſtrorum & ſimilia, Franc. Marc. *deciſ.457.* Guid. Pap. *deciſ.7. & 78.* Boër. *deciſ.246.* † Imò & Papon. *lib.2. arreſto 17.* refert Pariſiis Iudicatum fuiſſe Eccleſiaſticos teneri ad collectas pro ſtipendiis latrunculatoris, & eorum, quibus pontium cura mandata eſt; item & cloacarum, & horologiorum, & pro rebus venditis, vt teſtatur etiam Boërius. *deciſ.246.n.4.* 3 4

5 Et ſic in terminis Barboſa *in dicto c.7. de immunitate Eccleſiarum* cum Abbate, Zabarella, & aliis, dicit quod neceſſiatatis tempore nullus de Eccleſia excuſatur à murorum vigiliis, & cuoſt-
6 dia ciuitatis: vbi de aliis *infra* referendis. † Et quod ad omnes neceſſitates Regias publicas, teneantur contribuere omnes etiam clerici, latiſſimè proſequitur Octauianus *in deciſ. pedem.* 68. *num.* 5. Riminaldus *conſ.* 2. *n.* 20. Rolandus *conſ.* 1. *v.* 1. *vol.* 4. Burſatus *conſ.* 16. *n.* 23. *&* 25. *n.* 3. *&* 41. *n.* 10. & Latius *conſ.* 161. *n.* 11. Natta *conſ.* 228. *n.* 6. *volum.* 1.

7 Et quod procedat omni iure etiam Diuino teſtatur Ripa *tit. de Eccleſiis edificandis reſponſo* 2. & Lucas de Pena *in l. 2. Cod. quibus muneribus, vel præſtationibus nemini liceat ſe excuſare*, Guillerm. Benedictus *in cap. Raynutius* verbo *vxorem nomi-*
8 *ne Adalaſiam à n.* 103. † Vbi reſpondet textus *in d. c. non minus de immunit. Eccleſiarum* ibi *pro foſſatis clerici non tenentur contribuere* intelligendum eſſe non imminente neceſſitate. † Et quod tenean-
9 tur ad refectionem pontium, & fontium tradunt Otal. *de nobilit. 2. p. c. 1. n.* 4. Abiles *in c. prætor. c.* 23. gloſſa verbo *de orden.* Auend. *in capitib. Prætorum p. 2. cap.* 14. Gregor. *in l. 20. tit. 32 p. 3.* verbo *cauallleres*, *& in l. 54. titul. 6. p. 1.* verbo *en las puentes*, Megia *ad pragmaticam panis concluſ. 1. n. 6. & concluſ. 5. num.* 63. & probant per textum *in l. 12. tit. 2. lib. 1. recopil.* Azeuedus *ibi*, & Zeuallos *in practicis dicta q. 578. à n. 10. gloſſa in dicto cap. non minus* verbo *releuandas*, cum aliis Zenedus *collect. 153. ad decret. num.* 3. Laderchus *lib. 1. conſ. 145. num. 3. ex d. l. ad inſtructionem*, Humada *in dict. l. 54. tit. 6. p. 1. gloſſa 2. num.* 1. refert 17. Doctores Ciuiliſtos Graſſis *in tractat. de effectibus Clericor. effectu 3. num.* 21. & de ratione huius doctrinæ plura fundamenta refert Pater Thomas Sanch. *in conſiliis moralib. lib. 2. c. 4. dubio 55. n.* 23. Renato Chopino *lib. 2.* Monaſticum *tit. 2. num.* 6. Aneo Roberto *rerum indicatarum*, *lib. 2. c.* 3. Pet. Greg. *de republica cap. 7. lib.* 3. Filiucius Conſtantius *in l. 1. Cod. de decurion. num.* 45. Morla *in emporio iuris tit. 1. quæſt. 16. n.* 22. Iulius Cæſar, Caluinus *de æquitate cap.* 25. Sextino *de regalibus lib. 2. cap.* 19. Cardin. Lugo *de Iuſt. diſp. 36. ſect. 8. num.* 130. D. Latrea *allegat. 28. n.* 29. Maximil. Fauſto *cloſo* 7. *conſ* 21. Thomas del Beoe *de immunit. Eccleſ. 1. tom. cap. 5. dub.* 19. cum multis & aliis relatis à Lugo *ſup. vbi* reſoluit contra *d. l. 11. titul. 3. lib. 1. recopilat.*

10 Prædictam tamen opinionem explodunt communiter alij Doctores, Riccius ad textum *in dicto cap. non minus de immunit. Eccleſiarum:* 1415. *de examine Eccleſ. p. 1. tract. 11. c. 6. ſuppoſit.* Laym. *in Theolog. morali lib. 4. tract. 9. c. 6. num.* 6. Ioannes de la Cruz *in directorio conſcientiæ p. 1. præcept. 7. q. 7. art. 3. dub. 1. concluſ.* 1. Auguſtinus Bariola *in ſuis conſiliis poſt Flores director. inquiſit. conſ.* 8. Salonius *tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. controuerſia* 3. Suuſa *in Bulla cœna Domini cap. 19. diſp. 92. num.* 6, Belletus *in diſquiſit. clericor. p. 1. tit. 5. §. 2. num.* 12. Port. *in additionibus ad dubia regularia* verſ. *tributum n. 5. &* 8. Alterius *de cenſ. tom. 1. diſp. 19. lib. 6. cap. 6. dubio* 8. & Diana cum multis *tract. 3. p. 2. reſol.* 22.

11 Vbi agens de dubio an quando in parlamento præbeatur aliquod donatiuum, pro cuſtodia Regni, pro reparatione turrium, & pontium, teneantur Eccleſiaſtici contribuere, & negant per textum *in dicto cap. non minus, cap. aduerſus de immunit. Eccleſ.* Syluester verbo *immunitatis n.* 20. Pialetius *in praxi Epiſcopali p. 2. c. 4. art. 8. num.* 5. Molina *de Iuſtitia tract. 2. diſput. 672. n.* 4. Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. c. 26. n.* 3. Azor. *inſt. moral. p. 3. lib. 5. c. 19. q.* 10. Leſſius *lib. 2. c. 17. dub. 3. n.* 25. Gaſpar Hurtado *diſp. 14. de tributis diff.* 13. Megala *in p. 2. lib. 2. cap. 17, q. 6. n.* 121. Molfeſius *in ſumma tom. 2, tract. 12. cap. 23. n.* 174. Duardus *in Bulla Cœna c. 18. q. 11. n.* 1. Souſa *in eadem Bulla cap. 19. diſput. 92. num.* 6. Bartholom. à ſancto Fauſto in ſpeculo confeſſorum *diſp. 33. quæſt. 19. n.* 2. Alterius *de cenſuris tom. 1. lib. 5. cap. 6. diſp. 16. dubio* 13. Garcia *de beneficiis 2. p. tom. 1. c. 4. n.* 13. qui citat pro hac ſententia quatuordecim Doctores, Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu. 1. n.* 51.

Vbi aſſerit ita fuiſſe decretum à Clemente 12
VIII. Summo Pontifice anno 1600. in cauſa inter Clerum, & Populum Piſanum, in qua tractabatur coram R. Nuntio Florentino de reparando Arni flumine, ad communem laicorum, & & clericorum vtilitatem, cum penè omnia clericorum bona eſſent prope flumen prædictum, & laicis inſtantibus clerum cogi ad contribuendum iuxta taxam: tandem Beatiſſimus Pontifex decreuit Eccleſias, & Eccleſiaſticos teneri in ſubſidium, & propterea mandauit R. Nuncio, vt diſcuſſis prius bonis laicorum, ſi non ſufficerent condemnaret prædictos Eccleſiaſticos ad contribuendum: & hanc ſententiam tenuerunt etiam de iure Abbas *in d. cap. non minus n. 18. & 19. & conſ. 3. n.* 2. plura tradens Iaſon. *in l. placet lect. 1. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, Boërius *deciſ. 246. num.* 4. & alij, quos refert Zeuallos *in pract. d. q.* 415.

Sed quia de veritate huius dubij refert ad 13
vtramque partem diſputantes & defendentes 57. Doctores, Barboſa *in d. cap. non minus n. fin.* inter quos multi ex iam adductis, nullamque reſoluat; ego exiſtimo quod ſi in caſibus vtilibus Reipublicæ, tam ſæcularium, quam clericorum poſſint clerici eſſe obligati ad has, & ſimiles contributiones. Tamen vt iam latè ſcripſi *à quæſt. 1. & 2.* cum aliis nullo modo procedere ex vi ſtatuti laicorum, ſed tantùm ex conſenſu Pontificio expreſſe, aut præſumpto, nec tunc ab illis aliquid exigi, ſeu extrahi poſſe per laicos, miniſtros, ſed eſſe compellendos per Epiſcopos, eorumve Iudices Eccleſiaſticos.

Nec tunc obſtare textum *in d. l. ad inſtructio-* 14
nes, Cod. de ſacroſanctis Eccleſ. quia conſtat quod fuerit hæc lex correcta per *Authent. item nulla communitas, Cod. de Epiſcopis, & Clericis*, vbi Eccleſiaſtici facti ſunt immunes ab onere impoſito, & imponendo, vt dicit Hoſtienſ. *in ſumm. de immun. Eccl. §. à quibus* verſ. *extra ordinata*, & alij. Diana *d. reſ. 23. tra. 3. p. 1.* qui etiam *d. reſol. 38. p. 2.* reſpondet cum Leſſio *lib. 2. d. cap. 33. n.* 25. eam legem vim non habere, cum fuerit contra immunitatem Eccleſiæ; ſicque eſſe correctam per ius canonicum, vt notat *gloſſa in cap. generaliter* verſ. *nouarum*, & verſ. *collationib. 6. q.* 1. Azor. *d. 3. p. lib. 5. c. 19. q.* 10 Portel. *in additionibus ad dubia regularia* verbo *tributum n.* 11. qui citat textum *in l. placet, Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, & leg. 2. Cod. de Epiſcop. & Cleric.* imò & quidquid ſit de iure ciuili, ait hoc noſtro iure canonico certum eſſe clericos non teneri ad dictas contributiones probans *ex d. cap. non minus, cap. aduerſus de immunitate Eccleſiarum, & ex Canone Bullæ Cœnæ* 18. improbans ſententiam Henriquez, & Bouadillam

uadillam *in caſu*, de quo ipſe *in polit. lib.1. p.1.*
*c.18.num.*286.imò ipſe Diana ex eo probat quia
bonum dictæ legis ad inſtructionem non reſpi-
cit principaliter primariò, ac directè clericos,
15 ſed laicos. † Quia vt dixerunt Leſſius, Molina,
& alij, quoties bonum commune, & publicum
non tangit principaliter clericos, ſed ſecunda-
riò, vt in caſu noſtro; & in reparatione via-
rum, turrium, murorum; & clerici non tenen-
tur contribuere, etſi contrarium docuerit Hen-
riquez *ſupra.*

16 Nec obſtat dicere quodetſi perſonæ Eccleſia-
ſticæ ſint exemptæ; tamen aliqua eorum bona
temporalia, eſſe mere ciuilia, vt ſunt bona pa-
trimonialia; ob idque eſſe temporalibus Princi-
pibus ſubiecta, quorum dominium eſt mere
temporale, & ad finem temporalem ordinatum,
ſicque non dirigi ad tales perſonas, vt exem-
ptas, ſed præcisè vt ciues; quia reſpondeo ex
dictis *ſupra quæſt.*8 verſ. *ad quartam* quod bona
ſemper ahærent perſonæ ip ſius clerici, tuncque
dici perſonam perfectè exemptam, quando eius
bona ſunt exempta. Nec referre vt illa bona
ſint temporalia, reſpiciantque clericum, vt ci-
uem, non vt exemptum, quia reſpondeo eſſe
non tantum exemptum, vt Clericus, ſed vt ci-
uis, & conſequenter ea, quæ illi acceſſoria ſunt,
vt docet Suarez *contra Regem Angliæ lib.4.n.29.*
*num.*11.

17 Ex quo Gregorius de Valentia ante Suarez
dixit *tom.4.diſp.9.q.5.puncto.*4. bona clericorum
eſſe Deo conſecrata, ac eatenus vocari bona
Dominica *in Canone* 40. *Apoſtolor.* quare con-
ſentaneum eſſe vt ſint libera, & procedat etiam
hæc ratio de illis bonis, quæ poſſident titulo
temporali, quandoquidem etiam ea clerici de-
bent referre ad cultum Diuinum, atque adeo
conſecrare: ita ille.

18 Vnde Belletus *in diſquiſit. clericor. tit. de exem-*
ptione bonorum p.1. §.5. n.2. Matta *de iuriſd. p.4.*
*cent.1. caſu.11. num.*14. *& caſu.49. per totum, &*
*cent.2. caſu.*101. cum aliis communiter probant
bona patrimonialia clericorum eorum priuile-
gio gaudere, quo res Eccleſiarum; indeque pro-
cedere vt aduerſus Doctores, quos citat Graſſis
ſupra dicta bona ſint exempta ab onere vecti-
galium *ex cap. quamquam de ſenſibus lib.6.* & vt
docent etiam Leſſius *d.lib.2.de Iuſtitia cap.33.du-*
bio 3.n.19. Megala *in p.2.c.17.q.6.n.*114. Salo-
nius *tom.2.q.78.art.6.conc.2.n.2.* Malderus *in 2.2.*
tract.5.c.6. dub.9. Molina *de Iuſt. tract.2.diſpu-*
tat.670.n.2. Molfeſius *in ſumma tom.2. tract.12.*
*cap.22.n.*160. Azotius *inſtit.moral.p.3.lib.5. c.19.*
q.1.& alij, ad plures caſus an & quando clerici
teneantur contribuere videbis quæ Laconicè di-
co *infra q.46.* verſ. *ad tertiam* cum Daniel. *de no-*
bilibus ibi adducto & aliis.

19 Ex quibus infero cum Diana *d.p.1.tract.3.re-*
ſol.28.in fine, vt Eccleſiaſtici, qui intrant in comi-
tiis, in Capitulo, ſeu Parlamento, non teneantur
addonatiuũ ſtatuto vllo ſeu decreto capituli lai-
corum, niſi ſponte offerant; itaque determina-
tum: eſſe in breui Apoſtolico, & omnibus addo
cum Sanchez *lib.1.mor.conſ.c.1.dubio.9.n.*10.cle-
ricos teneri ad ſiſſam pro reparatione viarom
ad eas reficiendas & mundandas licet cogendi
ſint ab Eccleſiaſtico cum ſit onus reale clericos
& laicos inſpiciens Barboſa *de iure Eccleſ. cap.39.*
*§.1. à num.*36. vbi de expellendis locuſtis, de
damnis datis, de cuſtodia murorum, de expen-
ſis, propter famem & peſtem ad ignem extin-
guendum, ad ſeruandas menſuras & ad valo-
rem monetarum repetit Daniel. *in addit. ad di-*
*ſput.50. n.*22. & iuxta hæc intelliges quæ latè
ſcribit Thomas del Bene quem vidi poſt hæc *de*
immunit.p.1.c.5. dubio 16. cum aliis multis *& ibi*
*dub.*17. vbi de dubio hoc & *ſub dubit.*21. *&* 22.
vbi quid ſenſerit Rota.

Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo 20
quod etſi reuera clerici ratione imminentis Bel-
li teneantur contribuere, quando ſcilicet immi-
neat neceſſitas, & Burſa Principis ſit exauſta,
& laicorum facultates non ſuppetant, & agatur
de defenſione neceſſaria patriæ, vt docent Bel-
larm. *conſ.46.n.2.4. &* 8.verſ. *ad ſextam, & conſ.40.*
*n.1.*verſ. *ſuper ſecundo* Beroius *conſ.31.n.*13. Natta
conſ.65.volum.1.conſ.280.n.6. Burſatus *conſil.16.*
n.76.volum.1. Ioannes Lupus *de libert. Eccleſia-*
q.4. n.4. Decian. *conſ.51.n.31. volum.3.* Michael.
Graſſis *tom.1. commun.opinion.lib.1.tit.1.num.79.*
*pag.*153. quibus addo Zeuallos *in pract.d.q.578.*
n.7. vbi quod pro defenſione patriæ, & immi-
nente neceſſitate, tenentur non ſolùm laici ſed
etiam clerici contribuere, & tributa Regibus
ſoluere, *ex d.cap.tributum 13.q.8.*

Eodemque modo teneantur clerici contri- 21
buere pro iuuando Rege contra hæreticos,
Henriq. *in ſumma lib.10.c.5.§.1.* & pro liberanda
ciuitate à peſte, Ripa *de peſte, tit. de remediis ad*
*curandum peſtem, n.*211. Bertrand. *conſ 53.in fine,*
Marcus Anton. Genuenſ. *in practica Eccleſ.q.647.*
in fine. & propter famem Ripa *reſponſ.22.num.8.*
lib.2. Menoch. *conſ.800.n.22.* Ioannes Garcia *de*
nobilit.gloſſa.9.n.53. Flores de Mena *d.lib.2.pract.*
*q 21.num.*213. Modernus *de iuriſdict.p.4.caſu* 100.
Thomas Valaſc. *allegat. iuris tom.1. allegat.* 47.
*num.*20.

Item & pro quolibet communi damno, ſeu 22
periculo euitando, iuxta caſum poſitum per
Panormit. *in d. cap. non minus, de immunit. Eccleſ.*
*num.*20. Etat. Eman. Rod. *in ſumma p.2.c.95.con-*
*cluſ.*13. Anaſtaſius Germon. *de ſacror.immun.lib.3.*
c.17. n.28. Campanil. *in repert extrauag. clem.7.*
*ſub.n.*113. † Item quod ex cauſa publicæ vtilita- 23
tis, neceſſitatisve ineuitabilis, & incognitæ
poſſint clerici compelli ad contribuendum cum
laicis ad onera pro tali neceſſitate, ac pietate im-
poſita, Barbatia *conſ.1.vol.3. & conſ.29.volum.4.*
Anchatranus *conſ.96.* Purpuratus *conſ.50 vol.1.*
Ripa *de peſte p.1.n.456. & ſequent.* Burſatus *con-*
ſil.16.a n.22.vol.1. Ozaſcus *deciſ.181.n.24.* Decia-
nus, *conſ.14.n.12. & 20.volum.1.* Octauianus, Ri-
minald. & alij relati à Zeuall. *ſupra n.*11. de qui-
bus iam dixi, confirmans item *numer. ſequent.*
cum multis etiam Doctor eo quod Princeps pro
defenſione patriæ, ſi non habet de ſuo poteſt
ſubditos collectare.

Nam cum Princeps militet pro communi vti- 24
litate, debet etiam de communibus viuere pro
honeſto ſtatu Principum conſeruando, cum red-
ditibus propriis, non ſufficiant nec exactiones
conſuetæ provt ſunt *ſiſas, alcaualas, tercias.ſub-*
ſydio, y eſcuſado. † Additque Zeuallos *ibi n.*16. 25
quod poſtquam invictiſſimus Rex noſter Phi-
lip.II. ad hanc exactionem perueniſſet, omnia
ſua bona, Regaleque patrimonium vendiderit,
alienauerit, & pignorauerit. † Ob id donati- 26
uum millionum maiorem habere æquitatem, &
iuſtificationem ex doctrina Baldi *in l. neminem,*
Cod.de ſacroſanctis Eccleſiis, vbi Paulus, Socin.

Iunior.

Iunior *conſ.98.n.10. volum.3.* dicunt quod Princeps primo debet ſe præmunire de ſuo marſu-
27 pio, quam ſubditis collectam imponat. † Et quare clerici ad prædictam contributionem teneantur, dicit Barboſa *in d. c. 2. hoc tit., à n.3. & ibi n.6.* eſſe quia priuilegia per verba vniuerſalia, & prægnantia conçeſſa, ceſſant in caſu prædictæ publicæ, & vrgentis neceſſitatis.

28 Tamen etſi præſata doctrina in relatis caſibus, & aliis ad noſtram difficultatem ſpectantibus in ſe vera ſit, reſpondendum eſt vt Princeps, laicuſve alius ſuperior, nequeant ſine conſenſu cleri imponere gabellas ſuper eius buna, ex aliqua publica neceſſitate, vt actis, &c. quia obligatio totius populi non ſufficit ad obligandum clerum: & quia cum ageretur de vtilitate vtrumque, neceſſe erat vtrorumque interuenire conſenſum, vt reſoluunt Rodriguez *in ſumma tom.2.c.75.n.13.* Petrus Ledeſma *in ſumm. tom.2. tract.7 c.2.concluſ.27.fol.*207. Ioannes de la Cruz *in direct.conſcient.p.1.præcept.7.queſt.7.art.4.dub.1. concluſ.1.fol.*98. Azor. *inſtit.moral.p.3.lib.5.c.19. q.11.* & Lopez *inſtruct. p.2.c.40.* agens de peſte graſſante, olim Hiſpali, Syluester verſ. *immunitas q.2.* Alterius *de cenſur.tom.1. diſp.16. lib.5.c.6. dub.13.* Salonius *tom.2 in 2.2.queſt.78.art.5. controuerſ.1.* Bellet. *in diſquiſit.cleric.p.1.tit.5.§.2.n.6.* Diana *p.1.tract.2.reſ.40.* aſſerentes quod quando neceſſitas publica concernit directè, & principaliter æque vtilitatem Eccleſiaſticam, & laicorum, tunc debeant Eccleſiaſtici contribuere.

29 Non tamen ad liberationem ſolius populi, ſed oportere quod clerus, & populus ſimul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

30 Et ſic idem Barboſa *in d.c.2.de immunit.Eccleſiar.n.7.* vt declaret materiam; dixit tunc demum clericos teneri ad contribuendum pro communibus damnis, ſeu periculis euitandis, vt cum propter moræ periculum, & damnum ineuitabile, conſenſus Papę haberi non poſſit, tunc tamen in prædicto caſu prę̨ſtitus cenſeatur, dummodo non ad ſolas deliberationes laicorũ contribuant, ſed ſponte, vel ſuperioris Eccleſiaſtici authoritate, cuius officium poterit implorare populus, vt compellat clerum ad conſentiendum, & contribuendum, vt docet etiam Panormit. *in d. cap. non minus de immunit. Eccleſiar.n.2.* verſ. *aut neceſſitatis*, Fomat. Deſat *de priuileg. §.2.n.25. paulo ante finem*, quos refert, & ſequitur Rota apud Farinac. *deciſ.72.n.4.p.1.recent.*

31 Et addo Dianam *vbi ſupra in fine*, dicens quod ſolus populus, ſeu Princeps ſine conuocatione, & conſenſu cleri, minimè efficere poſſint, vt clerici collectantur: & antea dicit quod ſi clerus ſine legitima cauſa in prædictis caſibus nollet conſentire, poſſint laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici, vt compellat clericos. Et ſecundùm hæc debet intelligi Bouadilla *in polit tom.2.lib 2. cap,18.n.291.* vbi ait *en la ſiſa y repartimiento que ſe cha para guarda el pueblo de peſte, en lo qual porſer para cauſa comun, anſi à Clerigos, como alegos, deben contribuir los Eccleſiaſticos*, & Garcia *de nobilit. Hiſpan. gloſſa 9.n.53*, & alij: vide *q.ſequent.* verſ. *ad quartam.*

32 Ex his inquam notant nonnulli, quod in prædictis caſibus peſtis, defenſionis patriæ & aliorum, non habeat locum deciſio textus *in cap. aduerſus*, nempe de conſuetudine Romani Pontificis; eo quod contributio in illis non fit ſolùm propter vtilitatem publicam, ſed ad priuatam vtilitatem Clericorum, illumque textum tandem agere de caſu, vbi tractatur de publica vtilitate, vt intelligunt, & docent Tabiena verbo *excommunicatio 5.caſu.18.num.4.* Syluester verbo *immunitas q.15.n.20.* Angelus *eodem verbo n.37.* Layman. *in Theol. mor. lib.4. tract.9.c.6.n.7* Mulina *de Iuſtitia tom.3.diſp.672.n.5.conſ.3.* Megala *in p.3.lib.2.cap.17.q.6.num.121. & conſ.72. n.18.* Ledeſma, Rodriguez, & Iuannes de la Cruz *vbi ſupra.* Et ſic videtur ex verbis illius textus ibi *verùm ſi quando fortè Epiſcopus ſimul cum clericis tantam neceſſitatem, & vtilitatem, perſpexerint, vt abſque vlla coactione ad releuandas vtilitates, vel neceſſitates communes, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia duxerint per Eccleſias conferenda prædicti laici humiliter, & deuotè recipiant cum gratiarum actione.* Idemque ex verbis *dicti cap. non minus* ibi *quo circa ſub Anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibemus, niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem, vel vtilitatem aſpexerint, vt abſque vlla exactione ad releuandas communes vtilitates, vel neceſſitates, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.*

Ex quibus inquã verbis etiam poteſt dici con- 33
tra intellectum Tabienę, Sylu. Angeli, & aliorum proximè relatorum, vt nunquam Eccleſiæ Eccleſiaſticæ ve perſonæ teneantur contribuere, niſi in ſubſidium, vbi non ſuppetunt facultates laicorum, quoties mixturatim occurreret vtilitas, & neceſſitas publica, & communis, tam laicis, quàm clericis, tam perſonis, quàm bonis mobilibus, & immobilibus laicorum, & clericorum; & tunc non lege, ſtatuto, ſiue mandato Principis, aut Iudicis laici, ſed tantùm compulſione Superioris Eccleſiaſtici, ſic vt tunc etiam dicti laici egentes, & oppreſſi humiliter, & deuotè recipiant cum gratiarum actione, vt voluit Innocentius III. *in d.cap.aduerſus.*

Et tunc crederem Tabienæ, Angeli, & alio- 34
rum doctrinam tollerari, quando reuera tantùm ſimpliciter, & abſque commixtione vlla cum laicis egeretur de commodo, & vtilitate clericorum, vtpote ſi flumen v.g. inundaret, aut depopularet terminum integrum, aut aliquam terræ partem, quæ ad clericorum, & Eccleſiarum dominium expectaret, nec aliquid pertineret ad laicos, & tunc tenerent contribuere pro reparando damno, non ex vt ſtatuti laici. ſed mandati Superioris Eccleſiaſtici, vt dictum eſt.

Quare iam non obſtat dicere, vt quando oc- 35
currit publica neceſſitas, & Princeps non habet redditus ſufficientes pro ſubueniendo dictæ neceſſitati, poſſint ſubditi adſtringi ad onera occurrentia, & ad collectas, Rolandus *conſ.1 n.62.cum ſequentib.volum.2. & n.157.* Afflictis *in Rub.quæ ſint Regalia colum.penult.* verſ. *& pro hac deciſione*, Lucas de Pena *in l.1. Cod. ſi ſuper in dicto lib.10.* Salicetus *in l.vectigalia, Cod.ne noua vectigal.inſtitui non poſſe*, vbi tenet quòd ſolus Princeps poteſt gabellas, & noua vectigalia inſtituere, cum ſint de maximo imperio, vt docent etiam Bertachinus *in tract.de gabellis 1 p.queſt.1.* Baldus *conſ.343.vol.5.* Capella Toloſana 451. vbi additio Parladorius *lib.1. rerum quotid.p.1.c.3. à n.1.* Iaſon. *conſ.81.volum.4.* Azeuedus *in l.1.tit.11. lib.6.recop.* per legem in gloſſa 1. & probat *l.9. tit.7.p.1.* & tradunt Laſſarte *de gabel. in l.1.tit.17. lib.9.*

lib. 9. recopil. Gironda *in 1. p. n. 1. in princ.* Zeuallos *in pract. d. q.* 578. *n.* 18. *&* 19.

36 Quia reſpondetur verum eſſe reſpectu ſubditorum laicorum, non ſic clericorum ex longe *hic*, *& à q.* 1. dictis, & vt docent Abbas *conſ. 3. lib. 1.* Nauarr. *in manual. c. 17. n.* 101. *&* c. 23. *n.* 120. Medina *in Cod. de reſtit. q. 15. in princ.* Abiles *in capitib. Prætor. c. 25.* verſ. *den orden. n. 5.* dicentes quod etſi clerici in publica neceſſitate, teneantur contribuere, intelligatur non propria Regis authoritate, ſed de licentia Pontificis, quod idem tenet Zeuallos *ſupra d. q.* 578. *n.* 30. ex verbis textus *in d. aduerſus* ibi *propter imperitiam tamen quorundam Romanus Pontif. prius conſulatur, cuius intereſt omnibus vtilitatibus prouidere* Chachert. *deciſ. pedemont.* 68. *n.* 30. Afflictis *deciſ.* 24. *&* 85.

37 Et licet idem Zeuallos *d. q.* 578. *n.* 31. Greg. Lopez *in d. l. 54. partita*, Gutierez *pract. quæſt. lib. 1. d. q. 3. n. 4. &* 5. Olanus *in antinomia iuris littera C. n.* 38. Azeued. *in l. 11. titul. 3. lib. 1. recopil. n. 6. &* 7. Chachetranus *d. deciſ.* 68. *& in conſilio* ibi *poſito n.* 29. exiſtiment deciſionem *d. cap. aduerſus* limitari, ſi fuerit imminens periculum in mora, ſi recurratur ad Romanum Pontificem; eo quod tunc eſt recedendum à reguli iuris per textum *in l. de pupillo, §. ſi quis viuos, ff. de noui operis nuntiat*; & ob id poſſint dicere vt Princeps, ſeu laicus Iudex queant clericos collectare: tamen non ſic debet intelligi, cum in tali caſu imminentis periculi, poſſit Epiſcopus, ſeu quilibet Iudex Eccleſiæ Superior clericorum illius territorij ad id compellere modo dicto, & ex verbis relatis *ſupra dicti cap. aduerſus*, verſ. *verum, & d. cap. non minus* verſ. *quo circa*, plures congerit Barboſa *in dictis capitibus*, & licet Doctores plures quos referunt Sanch. *in conſilio dub. 55. n. 8. &* 30. Lugo *d. ſect. 8. n.* 131. Diana *p. 1. tract. 2. reſ.* 41. dicant eam contributionem eſſe exequendam per laicos & teneant Cutellus Fauſt. Salgado, Fragoſus, Ripol, Fontanella, & ſic practicetur in Gallia iuxta atteſta Paponij, vt dicunt Anneo Robert. Chriſtianeo, & Iulius Cæſar. ſed hoc fieri in illo regno ex priuilegio Bonif. VIII. vt refert Guillelmus Benedict, & Sanch. *ſuprà*, vt probant relati *infra q.* 2. cum infinitis tenentes de iure compellendos eſſe clericos per Iudices Eccleſiæ ponderantes verba legis 54. *tit. 6. p. 1.* in verſ. *pero algunas Coſas* quibus probant Eccleſiaſticos teneri ad aliqua omnem ex præcepto Eccleſiæ ad ea tantum compellenda.

38 Ad tertiam quæſtionis partem, an clerici teneantur gabellam, quæ impoſito eſt pro manutendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conſeruentur. Cui dubio reſpondetur ſatis ex dictis, & in terminis Graſ. *de effectib. cleric. effectu* 3. *n.* 243. & Diana *p. 1. tract. 2. reſ.* 78. docent quod tunc clerici tenentur contribuere quando vtilitas, ſiue neceſſitas principaliter, & immediatè, & non mediatè, & in remotis tangit illos, cum Princeps vellet imponere gabellam pro manutendo exercitum, & faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accederet ad ſuas ciuitates, licet ex iſto actu ciuitas, cui imponitur gabella conſequatur vtilitatem, ſcilicet quod propter tale bellum hoſtes non poſſunt moleſtare ciuitatem; & ita teneo, & in praxi video. Etſi Henriquez *lib. 10. cap. 15. ſumm. in gloſſa littera Q.* aſſerat anno 1590. conſultos fuiſſe Doctores Scholæ Salmanticenſis iuris peritos, Morla, Solis, Didacus, Henriquez, Sahagum, Bernal. & ex Theologis Magr. et Guebaram, Bañez, & alios admittentes iuſtè compelli clerum per Epiſcopum contribuere pro ingenti pecunia, quam Regna, & Senatores vrbis promiſerant Regi pro adiuuandis Catholicis contra hæreticos, Gallos, & vt tutius conſeruarentur confinia Hiſpaniæ: & hoc punctum reſolues etiam ex dictis *infra q.* 29. verſ. *ad primam, & ad ſecundam.*

Ad quartam quæſtionis partem, an teneantur
clerici, & poſſint compelli per ſæculares Iudices 39
ad reparandam viam ante domos ſuas. In quo dubio licet Ludouicus Mexia *in pragm. taxe panis concl. 5. n.* 70. dicat clericos, Eccleſiaſticaſque perſonas cogi poſſe per ſæcularem poteſtatem reparare viam ante domū, & itineris pertinentia ſua mundare facere ſuis expenſis, dicens notandum in praxi circa ordinationes Hiſpalenſes [*para que no echen agua ſucia por las calles, ni otras immundicias*] & ad mandata præfecti vrbis Hiſpalenſis pro mundandis per vicinos viarum ſuis pertinentiis, vt ab his munditiis clerici etiam non excuſentur, nec à pœna, & mulcta effundentium amurcam per vias publicas, quod vidit practicari, & ſic teneat cum aliis iuriſperitis, & Petrus Zenedo *in collect.* 37. *p. 1. n.* 4. Humada *in l. 54. tit. 6. p. 1. gloſſa 2. n.* 18. Tiraq. *de retract. lin. lineag.*
§. 31. *gloſ. vnica n.* 80. † Tamen dicendum eſt vt li- 40
cet ad id teneantur ex iam *ſupra* adductis, ſed non ad id poſſe compelli per laicos, aliàs eſſe contra immunitatem Eccleſiæ, vt in caſu ſimili aduerſùs Henriq. *lib. 10. c. 15. §. 7.* gloſſa *lit. C.* rectè notant Viuald. *in candelabro ſuper Bullam Cœnæ, caſu 18. n.* 9. Diana *p. 1. tract. 2. reſ.* 75. & Ludou. de Molina *de Iuſtitia tom. 3. tract. 2. diſp. 272. n.* 5. & Laym. *in Theolog. mor. lib.* 4. *tract. 9. c. 6. n.* 7.

Dicunt quod ſi vicini omnes contribuant, ad 41
ſternendam lapidibus viam, quæ eſt ante ianuas ipſorum; tunc etiam Eccleſiaſtici, qui *ibi* habent domos, teneantur ſimiliter contribuere, ſed vt non poſſint in tali euentu ſæculares per ſe ipſos compellere Eccleſiaſticos vt contribuant, ſi Eccleſiaſtici renuant; ſed id effici debere per Epiſcopum, aut per alium legitimum Iudicem Eccleſiaſticum. Nec verum eſſe ſtatutum, ſeu mandatum ciuitatis Hiſpalen. iam relatum obligans clericos, etiam ad pœnam effundentium amurcam, & ſimilia per viam publicam, quia, vt *infra q.* 24. dico, & patet ex dictis, & dicendis, clerici non ſubduntur pœnis impoſitis à ſæcularibus ex defectu iuriſdictionis, &c.

Et iuxta hæc intelligitur Thomas del Bene 42
cum multis *de immunit. p. 1. c. 5. dubit.* 4. vbi diſputat an in caſu quo clericus debeat gabellam, cogi poſſit à laico, & quia poſt hæc ſcripta vidi & perlegi manuſcriptum hic madriti confectum occaſione dubij orti & admodum diſcuſſi inter ſupremos Senatores Conſilij ſupremi à ſapientiſſimo, & pio nunquamque ſatis laudato & in poſterum laudibus digno DD. Chriſtophoro de Moſcoſo & Corduba viro admodum experto, & in perſcrutandis difficilioribus & reconditis cultore laborioſo eiuſdem conſilij Coniudice, & noſtri ſupremi inquiſitionis aſſeſſo etiam vna cum illo diligentiſſimo, perſpicaciſſimo in ſæculis retro actis nondum ſic ad omnia grauiſſima negotia experto D. Ioſephi Gonzalez, eiuſdem Conſilij ſupremi Caſtellæ & Cameræ, de Cano ac præſulatus functo alterius ſupremi Conſilij Regij, patrimonij qui poſtquam *ex d. cap.*

d.ap.non minus, reſoluit vt cum non ſuppetunt
facultates laicorum, Eccleſiaſti teneaotur ad
contribuendum pro reparatione pontium, mu-
torum, itinerum ac aliorum communium, &
hoc ex conſenſu Epiſcopi & cleri, ac deinde ac-
ccedente Pontificis conſenſu; addit hos non eſſe
compellendos per Iudices laicos vt ſenſerunt
Cutellios Maximilianus, Fauſtus, Salgadus Ri-
pol. Carleual. & alij relati à Sanchez & Lugo;
ſed ab Eccleſiaſticis Iudicibus, vt Sanchez *in*
*conſil.lib.62.c.4.dub.55.n.8. & 30.*Cardin. Lugo
de Iuſt.diſp.36.ſect.8.n.131. Diana *p.1. tract.2. re-*
ſolut.41. Salas Caſtill. Thomas del Bene & alij
quos illi referunt ſic probans ex verbis *leg. re-*
*gia 54.tit.6.p.1.*in verſ. *Moſtradas* vbi fatetur El-
diphonſos Rex obligationem ſic contribuendi
eſſe præceptum clericis ab Eccleſia ab ea quæ
tantum eſſe compellendos referens pro hac opi-
nione præter 26. DD. relatos à Lugo alios 14.
Regnicolas noſtri temporis & ex alienis, alios
16. qui omnes alios plures referunt.

QVÆSTIO XI.

An Clerici teneantur contribuere cum laicis, ad occidendam agrorum locuſtam, vel ſi graculi, aut vermes meſſes comedunt, ſeu bruchi naſcuntur in vineis, & meſſibus alicuius clerici, & an compellantur à laicis: & an teneantur ſoluere gabellam pro introitu Regis: an Principes imponentes gabellas, licet iuſtas ſuper bona Eccleſiaſticorum, incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ: & an in caſu, in quo collectæ, ſeu gabellæ iuſtè Clericis imponuntur, poſſint imponi inconſulto Romano Pontifice: & an ſi dictæ gabellæ excedant octauam partem rei valoris, ſint iniuſtæ.

SVMMARIVM.

1 *Locuſtarum eſt genus animaliam errans, & in- inconſtans hne, vel illuc facilè volans, nec in vno loco ſemper incedens.*

2 *Locuſtas ventus vrens facilè leuat, & ad longinqua prædia conducit*

3 *Locuſtæ, quæ dictabant centum, & quinquaginta milliarium longitudine, transmigrarunt de vna prouincia ad aliam; imò ex Africa conuolarunt ad noſtram Hiſpaniam anno 1605. minantes graue damnum.*

4 *Locuſta ab anno præterito 1648. cum tribus ſequentibus in territorio valliſoletano fructus, & meſſes depopulauit, quam vicini per Parochias colligebant, & ſepeliebant, & de lege quadam,* n.5 *ibi practicata.*

5 *Locuſtæ peſtis, vt moderetur, fuit quadam lex Cyrinaica colligendi eas ter in anno; videlicet oua, obterendo, deinde fœtum, poſtremò adultas.*

6 *Locuſtarum extinctio, etſi in prædio particulari fiet, debet expenſis publicis curari, contra aliquos,* n.8.& 9.

7 *Bona publica vſibus publicis, & ciuibus omnibus, debent prœſtius expendi, & derogari, quibus deficientibus ad deuaſtandam locuſtam poterit gabella impoņi iuxta Patrimonium cuiuſque, vt* n.9.10.& 11. *& de ratione* n.23.

10 L.59.tit.4.lib.2.recopilat.*vbi de prouiſionibus Conſilij ſupremi pro extirpandis locuſtis, & cuius expenſis* n.11.

12 *Locuſtæ etymologia eſt dicta ab vſtione locorum, quaſi loca vrens; quia omnia vrit, & virentia deſecat.*

13 *Clerici ſimul cum laicis debent contribuere pro extinguendis locuſtis, vermibus, Graculis, vel Bruchulis, cum horum deuaſtatio æque proficiat, tam clericis, quam laicis; nec enim queunt excuſari Eccleſiæ, Monaſteria, milites, & Religioſi, aliiue exempti, vt* num.14.15.& 16. *ſed Eccleſiaſtici ſolùm compellentur à ſuo Iudice* num.17. & 19. *contra Mexiam, aliud ſentientem,* num.18.

19 L.11.tit.3.lib,1.recopilat. & à n.15.

20 *Conductoribus decimarum, & beneficiorum ſimul cum Beneficiatis, debet fieri diſtributio conueniens pro occidendis locuſtis, vermibus, Graculis, & Bruchulis, niſi conductores totum damnum ſuper ſe aſſumant, vt* num.21,

22 *Vſusfructuarius. & non Dominus debet contribuere pro extirpandis Locuſtis, Bruchulis, &c. vbi quid de colono partiario* remiſſiuè.

23 *Beneficiis præcipuè vtens, debet eſſe præcipuus in contributione.*

24 *Clerici non tenentur ſoluere collectam impoſitam pro primo introitu Regis in ciuitatem; etſi aliter practicatum fuiſſet Galliæ in introitu Regis Henrici IV. contra clarum Trecenſem,*n.25.

26 *Principes imponentes gabellas ſuper Eccleſiaſticorum bona, incurrunt etiam in cenſuram Canon.17. Bullæ in Cœna Domini, & aliam excommunicationem ſtabilitam* in capit. 4. & 7. de immunit. Eccleſiarum num.28. & 29. *contra Filiucium, & alios dicentes ſolùm incurrere aliam tantùm excommunicationem,* cap. quauquam de cenſib. vt num.27.

30 *Collectæ ſi iuſtè impoſitæ ſunt ſecundùm quoſdam, poterunt in clericos imponi, inconſulto Papa ex ſolo conſenſu Epiſcopi. & clerici; quod non eſt verum, niſi vrgente neceſſitate nimia, & periculum ſit in mora, ſi recurratur ad Papam, vt* n.31.& 33.

33 *Collecta, quæ excedit octauam partem valoris rei ſecundùm quoſdam, dicitur iniuſta, alij aliter accipiunt,* n.34.35. *&* 36. *in fine.*

36 L.ex præſtatione, Cod.de veſtigalib.& n.33

37 *Collectandum eſt proportionabiliter iuxta neceſſitatem publicam, & bona ſubditorum, & non in plus.*

AD primam quæſtionis partem de collectando ad locuſtas extinguendas, & inſimul de aliis propoſitis ibi, vt reſpondeam duxi nonnulla de locuſtis, præmittere; igitur locuſtarum genus eſt animalium errans, & inconſtans huc, vel illuc facilè volans, nec in vno loco ſemper incidens, quia

quia ventus vrens paſſim leuat locuſtas, & ad lõn-
ginqua prædia conducit, iuxta illud *Exodi cap.*
10. ibi *Ventus vrens leuabit locuſtas quæ aſcende-*
derunt ſuper vniuerſam terram Ægypti, & ſede-
2 *runt in cũctis finibus Ægyptiorum innumerabiles* †
Et refert etiã Gregorius Turonenſ. *lib.6.Hiſto-*
ria lucuſtas de vna prouincia ad alias tranſmi-
graſſe, quæ centum, & quinquaginta millia-
3 rium longitudine dictabant † imò vt refert Nar-
bona *in lib.59.tit.4. lib.2. recopil. ſub.n.6.* noſtra
Hyſpania fuit experta anno 1605. quod ex Afri-
ca locuſta conuolauerit ad noſtram. Hyſpaniam;
indeque ingens earum multitudo mare volatu
pertranſiens magnas calamitates, & miſerias
minaretur, niſi miſerentis *Domini Noſtri Ieſu*
Chriſti prouidentiâ nos incolumes redderet, &
4 ab omni penè iniuria, & damno liberaſſet. † Et
in territorio Valliſoletano, ac prouincia Caſtel-
læ veteris ab anno præterito 1648. cum tribus
ſequentibus Vidimus hîc peſtè animalium de-
populatos fructus, meſſium, tritici, ac hordei,
locuſtamque conuolare de vno loco ad alium
quotidiè & habitatores per Parrochias, & vicî-
nos quotidie congregatos fuiſſe ad eam colli-
gendam, cum ſyndonibus, & ſepeliendam in
foſſis factis, vt ſic peſtem effugeremus, quæ ex
eius peſſimo fætore graſſari valuiſſet.

5 Ex quo non incurioſum erit ſcire quod in cyri-
naica Regione, vt auctor eſt Plinius *lib.* 11. *na-*
turalis hiſtoria cap. 29. *lexerat ter in anno debel-*
landi oua primo oua obterendo, deinde fœtum, po-
ſtremo adultas deſertoris pœna in eum, qui ceſſa-
uerit. Et iuxta hos modos ſic in prædictis annis
648.649.650. fuit hîc apud nos practicatum,
& apud varios ſunt excogitata varia remedia,
quibus huic iniminenti malò conſultiſſimè me-
deri valeat, vt videri poſſunt apud Vliſen. Al-
drobadin *in ornythologia lib.10.cap.5.& lib.12.*
cap.6. Magiſter Bartholomæus Patan *in tract. de*
locuſta, item *& in eodem tractatu* D. Ioannes
de Quinones *Cap.3. per totam.*

6 Quod ſi locuſtarum plaga in populo, vel prò-
uincia aliqua immineat tota illa exterminatio, &
collectio, vel exorcizatio expenſis publicis fa-
cienda eſt; eo quod licet locuſta in particulari
prædio naſcatur, quia tamen hinc inde errando
auolat, paretque omnibus prædijs, & meſſibus;
nocumentum debet exterminari expenſis publi-
cis vulgò *de los propios de los lugares*, iuxta deci-
ſionem *dict. leg. 59. tit. 4. lib. 2. recopilationis*
7 † Debent enim publica bona vſibus publicis,
& ciuibus omnibus proficiuis expendi, & ero-
gari iuxta textum *in l.Vectigalia 10.l.fin. cod. de*
vectigal & commis. l.11. tit. 3. lib. 1. recop. ſic
ex noſtris practicis docent Villadiego *in politica*
cap.3. in declaratione §.30.& 32. n. 72. Caſtillo
de Bobadilla *in politica tom. 2. lib. 5. cap. 4. n. 41.*
Quinones *in dicto tract. de locuſta cap. 4. n. 7.*
quod eſt verum exploſa diſtinctione Auendañi
lib. 2. prætorum cap. 10. n. 26. Megiæ *in pragm.*
8 *panis concluſ. 5. n. 44. & 46.* † dicentium.
quod ſi locuſtæ vel vermes in vineis, vel meſ-
ſibus alienius naſcantur, compelli poſſit, vt
ſuis expenſis ipſe ſolus capiat, & occidat locu-
ſtas, vel vermes prædictos, ne inde prodeant, &
aliorum meſſes, vel fructus comedant: *ar-*
gum. l.nullus Cod. de ſumma trinit, & fide cathol,
9 iunctis alijs, quos ibi referunt. † Quod ſi locu-
ſtæ in terris communibus, vulgò *en los Valdios*
naſcantur, tunc expenſis publicis devaſtari, &
D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

extirpari debere, hiſque deficientibus collectam
inponendam ciuibus iuxtà patrimonium cuiuſ-
libet *Ex l. omnes cod. ſine cenſu, vel reliquis.*

Tamen cum in hiſce Regnis per *dictam l.59.* 10
tit.4. lib. 2. recop. cautum ſit indiſtincta, vt de-
cernantur litteræ regiæ, vulgò *prouiſiones a* iu-
dicibus regijs dandæ, vt Iudices ordinarij qui-
libet in ſuo diſtrictu & iuriſdictione conſilio-
rum, ſine communitatum expenſis locuſtas oc-
cidant, & perſequantur; ſequitur vt in nullo
euentu particulares Domini agrorum, vbi locu-
ſtæ, aut vermes graſſantur, debeant expenſas fa-
cere de ſuo abſque concurſu aliorum vicinorum.
† Et intantum procedere quod ſi communitas, 11
vel conſilium ſit inops, ac nulla bona habeat,
vel patrimonium, eius ſit exiguum, vel adeo de-
bitis onuſtum, vt proprijs expenſis locuſtas col-
ligere, vel occidere nequeat præuiâ ſupremi
ſenatûs licentiâ; tunc illi qui prædia in confini-
bus territorij imminentis damnum poſſident,
collectandi ſint cum ſua interſit nociuum hoc
animal interfici ne herbam, cæteroſque viren-
tes fructus abſorbeat, vt in ſimili caſu decerni-
tur *in l.20. tit. vlt.p.3.& in l.11. tit. 3. lib.1. re-*
cop. ibi *affallecimento de propios do concejo deben*
contribair y aiudar los dicaos clerigos por quanto
es pro communal de todos, Narbona *ſupra. n.7.*
10.11.& 12. † Vbi tradit locuſtæ ethymolo- 12
giam dictam ab vredine locorum, quaſi loca
vrens, quia omnia vret, & virentia deſiccat,
vt prodit Petrus Bizarrus *in hiſtoria, & annali-*
bus, populique Genuenſis lib. 7. in principio,
dum de locuſtis loquens ſic ait *Verulonſi cuiuſ-*
dam morbis contagio plantas, & ſata inficiunt,
vt mox vredine contabeſcant; ſicque vix diſcri-
men conſtitui poſſe inter locuſtam, & ignem.

Vnde îam ad dubium noſtrum videtur *ex di-* 13
cta l.11. quod clerici debeant cum propria oppi-
dorum deficiunt contribuere ſimul cum laicis
pro extinguendis locuſtis, vermibus, graculis,
vel bruchulis &c. cum horum depopulatis, ex-
tinctio, adque deuaſtario æque proficiat; tam
clericis, quàm laicis: & ſic Mexia *in dicta prag.*
panis conclaſ. 5. n. 41. & 46. Salcedus *in addit*
ad praxim, Bernard Diez *cap. 55.* verſ. *quarto*
nec ad hoc, Auendañus *in tract. de iuſta impoſi-*
tione tributi fundi cauſa 15. n. 13. Caſtillo de
Bobadilla *lib.2. polit cap.18. n.192.& lib.5. cap.*
4. dicto n.41. quos ſequitur Quinones *dicto cap.4.*
de locuſta tract. n.35. & 36 Frater Eman Rodri-
guez *quæſtion regular. tomo. 1. q.66.* verſ. *ex di-*
ctis. † dicunt vt contributione iſta, non ſint ali- 14
qui excuſandi quocunque priuilegio exemptio-
nis, ſic vt Eccleſiæ, Monaſteria, Religioſi, mi-
lites, Clerici, & aliæ quæcumque Eccleſiaſticæ
perſonæ ad locuſtarum interfectionem, & ex-
tinctionem contribuere teneantur, Cum con-
cernat vtilitatem publicam fructuum, etiam
ſuorum, & decimarum commodum, non ſe-
cus, ac in alijs quibus cumquè rebus publicam
vtilitatem concernentibus Eccleſiaſticæ perſonæ
Cod.27. contribuere tenẽtur. † Vt pote in cuſto- 15
dia vinearum, vel oliuetorum in fontis, aut
pontis reparatione, & ſimilibus, de quibus ex-
preſsè cauetur in *auth. de Eccleſiaſt. tit.6. ad hoc*
col.9. l.ad inſtructiones Cod de ſacroſanctis eccleſijs
l.11. tit. 3. lib.1. recopil. vt ex Auendaño, Azeuedo,
Humada, Nauar. Gregor. Lopez. Quintana Due-
ñas, Ignatio de Villar, tradit Narbona *in dicta l.*
59. n. 16. probans. *n. 17.* ex regula generali. † 16

A a quod

quod vbi tractatur de vtilitate generali laico-
rum, & Eccleſiaſticorum ſimul, & mixtium,
Eccleſiaſtici etiam ſimul cum laicis contribuere
tenentur ex Ancharrano, quem ſequitur Abbas
in cap. non minus de immunit. Eccleſiarum n. 18.
Tyberius Decian. latè *conſ.* 14. *n.* 19. *Velam.* &
alij relati per Octauianum Vulpellum *de liber-
tate Eccleſiaſtica p.* 2. *à n.* 25. *&* 30. vbi inquit
ita ipſum ſeruaſſe Placentiæ anno 1677. & ſe-
17 quentibus imminente peſtis periculo. † Er pro-
ſequutus latè Narbona agens de dubio *ibi à n.*
2; an ad prædictam contributionem poſſint per
laicos comppelli; reſoluit *n.* 28. contra alios,
non niſi per iudices Eccleſiaſticos, cum in hac
locuſtarum plaga, nulla adeo vrgens neceſſitas
adeſſe poſſit, quæ adimat ſæcularibus poteſta-
tem recurrèndi ad Epiſcopum, vel alios Eccleſia-
ſticos iudices, vt Eccleſiaſticos ſuos ad contri-
butionem æquè cum laicis compellant; ſic *ex
l.* 54. *tit.* 6 *p.* 1. ibi *queſean tenides los prelados en
todas maneras de gelo Mandar cumplir* dicto *cap.
non minus, cap. aduerſus de immunitate Eccleſ.
cap. decernimus de iudicijs, auth. item nulla com-
munitas cod de Epiſcop. & cleric.* & Doctores
communiter.

18 Et vltra alios dico vt licet Mexia *in pragmati-
ca taxa panis concluſ.* 5. *n.* 70. dicat quod ſi gra-
culi, vel vermes, aut locuſtæ, ſeu bruchi naſ-
cuntur in vineis, & meſſibus alicuius Clerici,
poſſit per ſtatutum cogi cum alijs, in quorum
vineis, & meſſibus reperiuntur huiuſmodi ani-
malia ſuis expenſis ea capiat; ita vt in tali caſu
quantumcumque priuilegiati, ne & alij infi-
cientur, poſſint cogi etiam de facto, vt ſuis ex-
penſis id faciant, vt ſe vidiſſe practicari teſta-
tur; imò & dicat Tyberius Decianus *conſ.* 14. *n.*
22. *volum.* 4. clericos compelli poſſe à iudicibus
19 laicis. † Tamen vt dixi hæc compulſio debet
fieri per Eccleſiaſticos iudices ſuperiores, vt
docent Molina *de iuſt. tomo.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 272.
n. 5. Diana *p.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 75. in verſ. *nec etiam*,
vti etiam dicit de alijs ſimilibus caſibus Ioannes
de Salas *de legibus diſp.* 14. *ſect.* 9. *&* 11. *n.* 114. Vbi
ſic ait *quando contributio facienda eſt æquè pri-
mario in vtilitatem Clericorum, ac laicorum v.
g. pro reparatione agrorum, ne flumen vicinos
agros clericorum, & laicorum inundet; non po-
teſt tamen tunc per ſe poteſtas laica clericos recu-
ſantes compellere, ſed per Eccleſiaſticam* hoc
modo debet intelligi *d. l.* 11. *& ibi* 61. *recopilat*, Ex
cuius tenore exiſtimant plures eccleſiaſticos eſſe
compellendos à laicis iudicibus vt aduertunt Vil-
lar Maldonado *Reſponſo.* 5. *p.* 3. *n.* 26. *Guttierrez de
gabell.* 5. 92. *n.* 48. de cuius intellectu dico infra
ſub. q. 29. *& q.* 40.

Dubium tamen eſt an conductores decima-
20 rum beneficiorum, ſeu beneficiati ad contribu-
tionem pro extinctione locuſtæ teneantur, &
breuiter reſpondeo eſſe faciendam inſimul à con-
ductore & beneficiarijs diſtributionem conue-
nientem prout vnius cuiuſque fructuum con-
ſeruatio intereſt cum etiam conductori deci-
marum ſit facienda remiſſio penſionis, vel mer-
cedis, propter ſterilitatem, vt ex Decio, &
Corneo probat Petr. Auguſt. Mori. *in tract. de
locato in princ. n.* 29. Verſ. *qua ratio.* Narbona
21 *in dict. l.* 59. *tit.* 4. *lib.* 2. *recopil. n.* 66. *&* 67. †
Vbi n. 68. cum alijs dicit limitari quando condu-
ctores aſſumunt in inſtrumento conductionis
ſuper ſe damni cuiuſlibet ſuperuenientis in fru-
ctibus periculum per textum *in l.* 23. *tit.* 8. *p.* 5.
ibi *ſi quando ſe fico el pleyto de arrendamiento ſe
obligo elque vecimo la coſa que por qual quier oca-
ſionque ſe perdieſe el fruto ael perteneceſe el da-
ño* vbi Gregor. Lopez verbo *por qual quier oca-
ſion* reſoluit hanc generalem renunciationem
ſufficere: Videbis etiam Doctores, quos citat
Stephanus Gratianus *diſcep. forenſ. cap.* 195. *n.* 6.
& alij Doctores *in cap. ſi propter ſterilitatem de
locato*: alia tradit ipſe Narbona ex pluribus *ibi à
n.* 70. † Qui etiam latè agit *à n.* 32. de alijs Vti- 22
libus quæſtionibus an prædictæ collectæ pro lo-
cuſtis debeant fieri ab vſufructuario, ſeu Do-
mino fundi, & reſoluit vt ab vſufructuario: &
à n. 35. an idem ſit in Colono Partiario, vbi ad
vtramque partem diſputat.

Vnum tamen notabis quod prædia illa, quæ 23
maiori beneficio afficiuntur in contributione,
vel impoſitione collectæ plus multo oneranda
ſint, cum rationi ſit conſentaneum, vt qui
præcipuè beneficijs vtitur, ſit etiam in contri-
butione præcipuus: *argum. leg. omnes, & l. pro
locis cod de annonis, & tributis lib.* 10. iunctis
his, quæ ibidem comminiſcuntur interpretes
Auendañus *de exequendis mandatis cap.* 14. *n.*
21 *in fine p.* 2. *& cap.* 3. *n.* 8. Verſ. *ad fabricam*:
& in terminis de locuſta notant Caſtill. de Bo-
badil *tom.* 1. *dict. lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 41. Quinones
dicto tractatu de locuſtis cap. 4. *n.* 12. Narbona
in dict. l. 59. *n.* 14.

Ad ſecundam quæſtionis partem an Eccle- 24
ſiaſtici teneantur ſoluere gabellas poſitas pro
primo introitu regis in ciuitatem, & ex ante di-
ctis reſpondeo negatiuè, quia etſi talis gabella
imponatur ex publica neceſſitate, ſed talis ne-
ceſſitas publica ſolis laicis eſt communis, &
tantum indirectè, ac remotè ad clericos quo-
que pertinet: ſic docent Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia
cap.* 31. *n.* 24. *&* 25. Azorius *p.* 3. *lib.* 5. *inſtit.
moral. cap.* 19. *q.* 11. Diana *p.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 11.
ex iure conſultis Graſſis de effectibus *Clericor.
effectu* 3. *n.* 264. Aluarez, *in ſpeculo Pontif. q.* 39.
Aloyſius de Leo *in l. placet n.* 1. *Cod. de ſacro ſanctis
Eccleſ.* qui omnes aſſerunt textũ *in dict. l. placet*
eſſe correctam per *authenticam item nulla com-
munitas eodem tit.* † Nec obſtant Remigius de 25
Gon. *tract. de charitatiuo ſubſidio q.* 59. *n.* 13. Pa-
ponius *lib.* 5. *tit.* 11. *arreſto* 15. dicentes iudica-
tum fuiſſe in curia Pariſienſi pro affirmatiua
ſententia, menſe aprilis 1595. aduersùs cle-
rum trecenſem; qui depulſus fuit ab oppoſitio-
ne facta aduersùs adſcriptionem collationis ex-
penſarum factarum ab incolis prædictæ ciuita-
tis trecenſis, cum rex Henricus .4. eam primum
ſolemniter ingrederetur dicto anno. 1595. de-
cretumque fuerit Eccleſiaſticos cogendos, captis
pignoribus, ſeu bonis temporalibus ipſorum;
ſed profectò temere nimis factum eſſe conſtat
ex iam dictis *a quæſt.* 1. & dicendis.

Ad tertiam quæſtionis partem an principes 26
imponentes collectas, licet iuſtas ſuper Eccle-
ſiaſticorum bona incurrent excommunicationem
Bullæ in cœna Domini. Eſt ergo dicẽdum Prin-
cipes. ita ſtatuentes adhuc incurrere cenſuram
can. 17. Bullæ in cœna Domini quia licet videa-
tur quod excommunicatio ibi feratur contra
eos, qui imponunt gabellas in caſibus à iure
non permiſſis; & ob id tantùm comprehendere
iniuſtas, non inquam iuſtas. Sed quia ex textu
noſtro, *& cap. quæ in eccleſiarum.* 7. *hoc tit. cap.* 2.
cap. 4.

cap. 4. cap. 7. de immunit Eccleſ. adhuc ex cauſa
neceſſitatis publicæ, nequeant deliberate re-
ctores laici imponere gabellas, & collectas ſu-
per clericorum, & eccleſiarum bona, quantum-
vis ex illa cauſa, & neceſſitate publica, &
communi iuſtificentur ſine conſultatione, &
aſſenſu pontificis, aut epiſcopi, vt iam expen-
di in proximè præcedentibus quæſtionibus eue-
nit vt iam tunc gabellæ, & collectæ determi-
natæ à laicis ſint iniuſtæ non ex parte earum;
ſed ex incapacitate ſtatuentium. Ergo dici debet
quod imponentes collectas incurrant prædictam
excommunicationem, & illam ſtabilitam *in
dicto cap. 4. & 7. de immunit Eccleſiar*; multis
alijs rationibus comprobant Duardus *in Bulla
cœna lib* 2. *can. 5. q. 6. n. 15.* & cum multis
Diana *p.1. tract. 2. reſ.* 47. Megala *in 3. p. lib. 3.
cap. 4. n.* 14. Suarez, Gabriel. D. Antonin; An-
gelus & Tabiena quos refert Filiucius *tom.* 1.
tract. 16. *cap. 3. n.* 103. Et abundantius probat
nouiſſimè reſpondens contrarijs ex multis Tho-
mas delBenè legendus *p. 1. c. 5. diſp.* 30.

27 Nec obſtant idem Filiucius, Villalobos *in
ſumma tom* 1. *tract.* 17. *dub.* 2. *n.* 10. Alterius
tom. 1. diſp. 6. lib. 5. cap. 4. fol. 507. Souſa *in Bulla
cœna, cap. 6 diſp. 41. concluſ. 3. n. 3.* Salonius *tom.*
2. *in* 2. 2. *q.* 78. *art. 5. contr.* 2. Vbi ſic ait qui
iuſtas, & quas à ſæcularibus exigere poſſunt
gabellas, à clericis gabellas exigunt, non in-
cidunt in bullam cœnæ ſed aliam tantùm ex-
communicationem papalem; quâ percutiuntur
in cap. quanquam de cenſ. lib. 6. & alijs, à qua
ſatisfacta parte per Bullam cruciatæ abſolui poſ-
ſunt; quod idem prius docuerat Nauarrus *in*
28 *manuali cap. 17. n. 61.* † Dicens vt cum ſemel
Bulla cœnę excommunicet eos qui nouas gabel-
las ad id poteſtatem non habentes imponunt,
vt patet *ibi clauſula* 8. Et poſtea *clauſula* 17.
excommunicet Omnes, qui gabellas imponunt
aut exigunt impoſitas à perſonis Eccleſiaſticis,
aut ex eorum, vel Eccleſiarum bonis, putans
ipſe Nauarrus priori non excommunicari eos,
qui Eccleſiaſticos grauant gabellis, modo illæ
licitæ ſint reſpectu laicorum; poſteriori verò
non excommunicari eos, qui eas exigunt ra-
tione bonorum patrimonialium à clericis, cum
29 reſtringatur cenſura ad redditus Eccleſiaſticos †
Quia reſpondeo prædictam expoſitionem tur-
bari ex his, quæ dixi à *q.* 7. Vbi probaui bona
patrimonialia Eccleſiaſticarum eſſe exempta à
gabellis, ſicut & alia eorum bona, vt nouiſſimè
probo cum Franciſco Toudito *p. 1. quaſt. benef.
cap. 30. n. 3. & 8. in princ.* & patet ex dictis *infra*
proxime in verſ. *ad quartam.*

30 Ad quartam quæſtionis partem abunde reſ-
pondebis ex adductis *ſupra q. proximè præcedenti*
Verſ. *ad ſecundam*; quo ſuppoſito *hic* tantùm
referam duas opiniones; prima quæ docet abſo-
lutè vt in caſu, quo collectæ, ſeu gabellæ iuſtè
clericis imponuntur; poſſint imponi inconſultò
Romano pontifice ex ſolo conſenſu epiſcopi, &
cleri: ſic Doctores, quos *ibi* retuli, quibus ad-
do Hypolitum Marſ. *in pract. §. aggredior n.* 63.
Gulliel. Benedict. *in cap. Raynutius* verbo
& Vxorem deciſ. 5. n. 470. Gratian *diſcept foren-
ſium tom. 2. cap.* 390. *n.* 19. Cartoſcium *de locato
p. 4. de collect. n.* 37. & alij, quos colligit Decian
Volum. 2. conſ. 51. num. 61; ex eo quia tunc ne-
ceſſitas æque primario reſpicit vtilitatem laico-
31 rum, & clericorum † Sed alij Doctores exiſti-
D. Hermoſin. de Leg. Eccleſ.

mant prædictam doctrinam intelligendam eſſe;
quando tanta adeſſet neceſſitas, quod ſine peri-
culo, aut ſcandalo ad ſummum pontificem re-
curri non poſſit: nam in tali caſu Epiſcopi, &
clericorum conſenſus ſufficiet; aliter minimè:
ſic docet Gaſpar Stephan *de defens. Eccleſ. p.* 44.
Narbona *in dicta l.* 57. *tit. 4. lib. 2. recop. n.* 23.
& 24. Medina *de reſt. q.* 15. Hieronymus Gigas
de penſionib. q. 90. in fine Montalbus *in repert.
legum Regni*, Verbo *clerici exempti col.* 5. Gre-
gor. Lopez *in l.* 54. Verbo *an las alcadas*, &
Verbo *ſon tenudos tit. 6. p.* 1. Ioannes Gutteirrez
lib. 1. pract. q. 3. n. 2. Belluga *in ſpeculo Princip.
Rub.* 46. Verſ. *ſunt à n.* 6. Marta *de iuriſdictione
p. 4. cent. 1. caſu.* 1. Souſa *in relect. de cenſ. Bulla
cœna cap. 19. diſp. 92. n. 2.* & omnes per textum
in dicto cap. aduerſus. 7. *de immunit Eccleſiar.* ibi
Romanus *Pontifex conſulatur dicto cap quam-
quam de cenſibus*; & ita ſentio ex dictis *dict. q.
præcedenti* Verſ. *ad ſecundam*, in Verſ. *& ſic
idem Barboſa*, & omnibus addo Peirinum *in
priuileg. Minor. tom. 1. conſt. 2. Iulij 2. §. 33. n.* 141.
Gigam *de penſ. q. 90. in fine*, Azeuedum *in dict.
l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil. n.* 7. Abiles *in cap.* 23.
prætor gloſſa *de orden*, Gaſpar Hurtado *Complut.
diſ.* 13. † Igitur vt docent Abbas *in dicto cap.* 32
non minus 4. de immunit Eccleſ. Angelus *in
ſumma* Verbo *immunitas n.* 37. Lucas de Pena *in
l. 2. col. 3. cod. quibus mun. & praſt. nemini liceat
ſe excuſare lib.* 10. Chacherran. *deciſ. pede mont.*
68. *n.* 20. Caſtillus de Bobadilla *in polit lib. 2. cap.*
18. *n.* 314. Ioannes Guttierrez *de gabellis q.* 92.
n. 47. prima ſententia ſolùm procedit, quando
tanta eſſet illa neceſſitas, vt tunc ſufficeret
Epiſcopi, & clericorum conſenſus; Et confir-
matur ex adductis *infrà.* 154. Verſ. *ad tasa
quartam* vbi exemplificatur.

Ad vltimam quæſtionis partem an ſi dictæ 33
gabellæ excedant octauam partem valoris rei,
ſint iniuſtæ, & Videtur quod ſic ex doctrina
textus *in l. ex præſtatione cod. de Vectigalibus*; &
docet Regés Corſetus *in propugnaculo vectigalis
ſerui fol.* 21 & confirmatur ex iuſtitia, aut in-
iuſtitia pretij iuſti, aut exceſſiui rerum vena-
lium, vt dico *infra in tit. de emptione, & Vendit.
&* dixi aliqua *Supra ſub. cap. 1. de taxa.* † Sed 34
dicendum eſt prædictam legem eſſe abrogatam
per contrariam conſuetudinem, iuxta ea, quæ
docent Malderus *in 2. 2. tract. 6. dubio. 5. in fine*,
Layman *in theologia moral. lib. 3. tract. 3. ſect. 5.
p. 1. cap. 3. n.* 3. Bartholom. à ſancto Fauſto *in
ſpeculo confeſ. diſp. 33. q. 12. n.* 4. Tannerus *in* 2. 2.
diſp. 4. q. 6. dubio 12. n. 545. Ioannes de la Cruz
in directorio conſcientiæ p. 1. præcept. 7. art. 3. dub. 1.
concluſ. 1. Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can. 5.
q.* 5. Graffeis *p. 1. deciſ. cap. 18. n.* 82. Et Axo-
rius *in caſu Vniuerſi ſub. tit. de vectig. p. 3. mora-
lium lib. 5. cap.* 21. docuit non eſſe conſuetudi-
nem damnandum, Vbi cumque ea extiterit ſol-
uendi collectas, vel gabellas, etiam ex rebus ad
vſus proprios neceſſarijs, Quia non ſunt iſtæ
gabellæ prohibitæ iure naturali, ſed ſolum ciuili,
quod poteſt conſuetudine abrogari. † Et Diana 35
ait cum Patre Cæſare Boſco, & Alex. Neuola
ſocietatis Ieſu & cum alijs præſtantiſſimis viris
ſe præſente, & conſulente *in reſol. 122. in fine
p. 1. tract.* 2. ad inſtantiam ſenatûs Panormit ita
approbatas eſſe gabellas multas, quæ in illa ci-
uitate excedunt in magna parte partẽ octauã va-
loris rei nouiſſimè approbat Thomas delBenè *de*

immunit p.1.c.5. dubit.28.ſect.3. n.5. cum multis ex eam adductis & cum Leſſio Henrriquez contra Cutellium & Corſetum & ex Sanchez *conſ. mor. 182.c.9.dubit.55.à n.10.* Tannero *n.21.diſp. 4.cap.6. dub.12.n. 345. & alijs.*

56 Quare optimè Suarez *de legibus lib.1.cap.16. n.5.& 8.* Megala *in p.2. lib.5. cap.17. q.5. n.71.* & alij exiſtimant vt ſi gabella ex alijs circunſtantijs ſit iuſta, non obſtet textus *in dicta l. ex præſtatione cod. de vectigal*, eo quod leges poſitæ *ſub tit. de vectigalibus* obligant tantum in Regnis non ſubditis imperatori: & licet Graffeis *in ſuis decis. p.1.cap.126. n.37.* dicat hodie non poſſe dari certam regulam, nec aſſignari certum terminum, quando gabella ſit exceſſiua, totumque remittat arbitrio boni viri, attentâ neceſſitate, cauſâ, tempore, & loco, ſed Diana reſoluit ſupra dictam legem eſſe per contrariam conſuetudinem abrogatam; ego inquam exiſtimo proportionabiliter iuxta neceſſitatem publicam, & bona ſubditorum eſſe collectandum, & non in plus.

QVÆSTIO XII.

An Clerici teneantur ſoluere gabellas, ſi inconſulto Romano Pontifice clerus, & Epiſcopus tantùm conſenſerunt. An Clerici teneantur ad ſubſidium patriæ & onera communia. Vel ferre ſubſidium pro communi, & mixta Vtilitate Reipublicæ inconſulto Romano Pontifice & quænam conditiones de iure ſint neceſſariæ vt concurrant adhoc, vt clerici teneantur, contribuere cum laicis. Et quando facultates laicorum cenſendum ſit non ſufficere ad hoc, vt Clerici cum conſenſu Epiſcopi & conſulto Romano Pontifice, contribuere teneantur? Vbi de monitu laconico ad principes imponentes tributa.

SVMMARIVM.

1 *Bona Eccleſiaſtica immunia, & libera ſunt ab oneribus, & tributis impoſitis per communitates, & Principes laicos, contrafacientes inodantur cenſuris.*

2 *Conſtantinus imperatorum primus palam Chriſtianis immunitatem ab oneribus, ſiue illius Vſum exhibuit, & Iuſtinianus edicto ſanciuit.* n.7.8.

3 Cap. quanquam de cenſibus lib.6.

4 *Clerici ſecundùm Ius, concurrentibus aliquibus conditionibus, tenentur ad Collectas, veluti ex Papa conſenſu, & quando conſulè nequit ob periculum moræ Epiſcopi, & Cleri inſimul: vt n.5.*

6 L. ad inſtructionem, Cod. de ſacro ſanctis Eccles, l. neminem eodem, l. ad portus, Cod. de operibus publicis, & n.12.

Priuilegia clericis data exiſtimant aliqui primo eſſe per imperatores Vide, vbi dicitur correctas eſſe iure canonico.

7 *Immunitas à gabellis clericis, & Eccleſiaſticis pertinet de iure Diuino.*

8 *Principes laici non ſunt, qui primo conceſſerunt clericis immunitatem, cum ante tempora Federici fuerit in Eccleſia Dei hoc exemplo.* n.9.

10 *Bonum clericorum, & ipſi, etſi iuxta quaſdam conditiones teneantur ſoluere gabellas, ſed non ex vi legis, aut ſtatuti Principis laici.*

11 *Principes, & Reges non poſſunt imponere legem eccleſiaſticis perſonis, aut rebus.*

12 L. iubemus, cod de epiſcopis, & clericis.

13 Cap. ſi tributum. 11. q.1. cap. tributum 23.q.8.

Iuſtina Mater Valentiniani pueri, cum eſſet Arriana gubernans pro filio, impoſuit clericis tributa.

14 *Salmāticæ habita fuit tēpore Philippi.* II. *conſultatio à Doctoribus theologis, & canoniſtis ſuper obligando eccleſiaſticos per epiſcopum ad contribuendum pro ingenti pecunia ſumma, quam Regna, & ſenatus promiſerant pro adiuuādis chatholicis aduerſus hæreticos Gallos, &* n. 34.&.35.

15 *Clerici, & Eccleſiaſtici non ita abſtinere, & amare ſunt exempti ab oneribus, quin aliquando Eccleſia obligata non ſit, ſuccurrere Eccleſiæ neceſſitatibus, ſed cum conſenſu Papæ, vel epiſcopi, & cleri inopinato bello, & incurſione hoſtium.* & n.28.

16 *Clerici in caſibus ſpecialiter ipſis, & laicis communibus, tenentur contribuere ſolâ compulſione epiſcoporum, ſed in tributis non, niſi conſulto Papa, & eius conſenſu.*

17 Cap. aduerſus de immunitate Eccleſiarum, & n.18.19.21.& 22.

19 Cap. non minus de immunit Eccleſiar. n.20. 21.22.& 23.

24 *Immunitas cum toti clero conceſſa ſit, nequit renunciari à ſingularibus, ſicut nec fori priuilegium.*

25 *Papæ licentia eſt neceſſaria, vt clericus teneatur præbere ſubſidium Regi, etiam pro neceſſitate Belli.*

26 *Dux Sabaudiæ Carolus Emanuel tempore belli habuit ab eccleſiaſticis ſubſidia certo modo ex breui Pontificio.*

27 *Principes oppreſſi bellorum neceſſitatibus, debent recurrere ad Romanum Pontificem, nec benè procedent ſi audeant ſine eius licentia tributa eccleſijs imponere, præcipuè, ſi ſucceſſiua ſunt, Baronius diſcretè carpit Principes imponentes tributa eccleſijs ſine licentia Papæ* dict. n. 27.

29 *Pontificis conſultatio ferè ſemper, vt clerici contribuant debet præcedere, cum difficile ſit, vt caſus ita vrgens occurrat in quo non ſit, neceſſaria.*

30 *Papæ officium eſt omnibus Reipublicæ neceſſitatibus prouidere.*

31 *Clerici cum ad contribuendum tenentur, procedit concurrentibus conditionibus octo, quæ referuntur vſque ad* num. 47. *Primum vt non niſi deficientibus conditionibus laicis* n. 32. *Et quod fiat conſulto Papa.* n. 33.34. & 35. *Quod conſtet de cauſa neceſſaria* n. 36. *Et quod fiat conuocato conſilio clericorum, & laicorum. Et cum Papæ licentia* n. 37. *de alijs* à n. 42.

Caroli

37 *Caroli V. tempore in commitijs anni* 1528. *ſtatus Eccleſiaſtici,& laicorum cōceſſio, non aliter viſa fuit iuſta,niſi conſentiente Papa,* & n.38. *Vbi quod in conſcientia prærequiritur ſimul etiam cleries conſenſus.*n.39.

39 *Sicilia practicatum fuit vt cum breui vrbani* VIII. *anni* 1634. & *conſenſu Cleri imponeretur gabella Clericis pro expenſis factis tempore peſtis in Ciuitate Panormitana. Et de alijs* n.40.

40 *Exēpla varia,quibus patet Reges,& Principes diuerſos non gabellaſſe Clericos ,niſi de eorum, & Papæ conſenſu,etiam præmentibus belli neceſſitatib⁹ cōtra Turcas,& hæreticos.*

41 *Millionum.*24. *conceſſio, & eorum prorogatio, non niſi de Cleri, & Papa conſenſu ac prorogationibus Pontificijs anno* 1638. & 1646. *facta fuit ab Vrbano.*8. & *Inocētio.*X.

42 *Pecunia pro qua imponitur collecta Clericis,debet cōſumi in illū vsū,pro quo fuit impoſita.*

43 *Neceſſitas,vt imponatur Clericis gabella,debet eſſe magna;& quod negotium tangat directè Eccleſiam ; & quod agatur de neceſſitate communi inter clericos,& laicos.*

46 *Rector nequit per ſuum conſenſum præiudicare Eccleſiæ quamuis permiſerit bona apponi in Caſtrato laicorum,etiam ſi aliquo tempore perſoluiſſet Collectas.*

47 *Facultates laicorum,quando dicantur deficere, vt in ſubſidium Clerici contribuant.* n.48. 49.& n.59.

50 *Clerici quando ſimul cum laicis contribuant ; quando autem prius debeat fieri excuſſio in laicorum bonis* n.51.52. & 53.*vbi diſtinguuntur tres caſus pro praxi & de exemplis, atque deciſionibus.*n.54.55.56.57.58..

58 *Excuſſio in bonis laicorum,non eſt facienda,vt Clerici contribuant, quando notoriè conſtat de inopia laicorum.*

59 *Facultates laicorum non ſuppetere cenſentur, quoties non ſuppetunt facultates communes Ciuitatis,ſeu ciuium cum modiramine , de quo* n.60.61.62.& n.63.

61 *Bulla Vrbani.*VIII. *cōceſſa pro ducatu Mediolani circa contributionem Clericorum,cum deficiant facultates laica.*

63 *Facultates laicorum tunc dicuntur non ſufficere pro tributis, quando moraliter conſtat communia bona non ſufficere , & ſingulos non poſſe ſine magno grauamine ſuis ſolis ſūptibus tale opus perficere , Vt declaratur.*n.65.

64 *Laici quando bona Ciuitatis ſufficiunt , non tenentur ad collectam.*

66 *Regis officium eſt laboris ſummi,enim ſceptrum non leuabit à terra quiſquis ſciret eius obligationem, nec eſſet veneno ambitionis tentatus* n.67.

67 *Officium Regis conſiſtit in adminiſtrāda iuſtitia,& liberādo oppreſſos à violētijs Vaſallos, in pace tenendo,ac debellādo inimicos Regni.*

68 *Reges ſunt obligati ad moderandas expenſas, ac ſumptus non præciſos , vt ſic ſubleuent ſubditos à tributis.*

Ludouicus Francorum Rex vtebatur Veſtitu lanæ. dict. n.68.

*Cardinales veſtiū lanæ vtebantur mandato Papæ Inocentij,*dict.n.68.

69 *Reges tenentur ad reformandos ſumptus voluntarios,item Venationes , ac ludos ſumptuoſos ; & quod nec liberales exiſtant cum præiudicio pauperum Vaſallorum, etiam in fauorem eccleſiarum.*

*Ludouicus Galliæ Rex increpatus fuit à Philippò de Commines;eo quod exceſſit in largitionibus factis Eccleſia.*dict.n.69.

70 *Reges egentes debent excuſare operas,ac fabricas ſūptuoſas,nec neceſſarias,vt euitēt egētes.*

Heronis Domus,quæ arat,vt deaureata Ciuitas; momento collapſa eſt,quod Ciuium innocentium ſanguine extructa.

71 *Reges & ſi nō debeant in recluſionibus detineri; ſed non inde debent diuturnis itineribus eſſe dediti,quibus ingentes ſūptus faciunt à ſubditis tantùm luendos;licēt tamen eis itinerationes modeſta & delicoſa , vt libentius in Republica Curent.*

72 *Reges tenentur etiam vitare ſupellectilia aurea , & argentea non neceſſaria , quæ tantùm deſeruiunt Vanitati.*

*Vaſalli debēt cōtribuere ratione belli, ſiue cauſa publica in omne, quod præciſū fuerit.*d.n.72.

VT ad has difficultates reſpondeam , in quibus continetur fundamentalis doctrina immunitatis Eccleſiarum , & Clericorum ad non collectandum ; & vt fundamento radicali fiat præmitto dicendum certam eſſe , Vt iam dixi theologorum , canoniſtarum, & iuriſconſultorum propoſitionem,quam nemo ex catholicis audet impugnare ; videlicet bona Eccleſiaſtica immunia eſſe , & libera ab oneribus, & tributis impoſitis per communitates , & Principes laicos , vt extat definitum in concilio lateranenſi ſub Alex.III.*p.*1.*cap.*19.ſub Inocent. III.*c.*46. & vt habetur *in cap. non minus* 4. Vbi conſules ,|& Magiſtratus alij imponentes collectas , & pedagia Eccleſiaſticis , & eorum bonis non anathemate feriuntur,& *in cap. aduerſus.*7.*de immunit Eccleſiar.cap.*1. & 3.*eodem tit. lib.*6.*cap.quanquam de cenſibus lib.*6. *Clem. vnica de immunit Eccleſ.*qua ſanctiones innouauit concil. Trid.*ſeſſ.*25. *cap.*20. *de reformat.* & Romani Pontifices quotannis *in Bull. cænæ* §.8.huiuſmodi pedagia imponentes,& exigentes , cenſuris coercent. † Et Conſtantinus Primus Imperatorum Palam Chriſtinanis immunitatem hanc Eccleſiaſticam, ſiue potius illius vſum exhibuit vt apud Euſebium *lib.*10. *Hiſtoria cap.*7. & *in oratione de laudibus Conſtantini*:& iuſtinianus hanc clericorum immunitatem ; vel reſpectu bonorum, edicto ſanciuit;*vt in.l.ſancimus.*20. *cod de ſacroſanctis Eccleſijs*,nec à iure poſitiuo,& Imperatorum liberalitate,ſed immediatè a iure Diuino ortam fuiſſe huiuſmodi immunitatē , reſpectu etiā bonorum fatentur Doctores docentes per verba textus *in dicto cap.quamquam de cenſ.*ibi *Eccleſiæ, Eccleſiaſticaque perſonæ, & res ipſorum,non ſolum iure humano quinimo,& Diuino à ſæcularium perſonarum exactionibus , ſint immunes* , & in dicto trid.concilio *ſeſſ.*25 *dict.cap.*20. *de reformat.*dicitur *immunitas hac Dei ordinatione , & canonicis ſanctionibus eſt inſtituta.* † Quibus verbis aperte diluitur callida quorundam interpretatio , qui putarunt verba,de quibus *in dict.cap. quamquam* ibi *de iure Diuino , & humano* , intelligi poſſe de iure ſcillicet canonico, & ciuili : latè comprobat Barboſa cum infinitis *de iure , Eccleſiaſt. libr.* 1. *cap.* 39. *de priuilegijs Clericorum.* §. 3. *in princ.* idē *in dicto c.*20.*trid.ſub n.*2. Verſ.*Dei ordinatione*

D.Fermoſin. de Leg. Eccleſ. Aa 3 ēim

cum 28. Doctoribus plures alios referentibus, *& ſub dicto cap. quanquam num.3.* quibus addo Dianam *p.5.in fin. in deciſione Rota coram Merlino* 1630. *in vna Albanenſis Gabella* omnino legendus pro iuſtificatione immunitatis, tam Eccleſiarum, & Clericorum, ac eorum bonis, etiam patrimonialibus, contrarijs fundamentis optimè ſatisfaciens, plurimiſque etiam ſacræ ſcripturæ locis prædictam doctrinã corroborans, & diſtinguens quando, & quomodo Clerici queant collectari, & ſub qua diſtinctione: & ipſum etiam leges vberrimè loquentem in alijs duabus deciſionibus proximè antecedentibus, vbi etiam de priuilegio fori, quas addes ad illa, quæ latiſſimè dixi *à cap.2. de iudicijs, & à cap.2. de foro comp.* & alibi, quas non repeto, quia longè, ſed multum doctrinales ad immunitatem Eccleſiaſticam, tam circa forum, quàm circa collectas, pedagia, & tributa: & latiſſimè ex infinitis contra Rebardeum *p.7. tract.1.à reſ.1.* cum pluribus alijs ſequentibus probat immunitatem Clericis conceſſam eſſe de Iure Diuino, & ſatisfacit fundamentis, quibus conatur Rebardus probare eſſe de Iure poſitiuo; leges ipſum ad ſaturitatem, vbi *reſ.*10. tractat de dubio, an ſi immunitas Eccleſiaſtica primario eſſet conceſſa per Imperatores, poſſint Principes illam reſtringere: Vide *infra q.*16. Verſ. *ad tertiam.*

4 Ad primum igitur difficultatis punctum, vt reſpondeas etiam adiunges *hic* quæ dixi *ſupra quæſt. præcedenti* Verſ. *ad quartam, & q.*10. Verſ. *ad ſecundam.* Eſt ergo de Iure verum vt Clerici teneantur ad collectas poſitas pro communibus neceſſitatibus concurrentibus aliquibus conditionibus, de quibus *hic* in Verſ. *ad quartam,* ſi conſulatur ſummus Pontifex, & adſit conſenſus Epiſcopi, & Cleri, iuxta diſpoſitionem textus *in dicto cap. non minus 4. cap. aduerſus.7. de immunit. Eccleſiarum.* Sed eſt difficultas an inconſulto Romano Pontifice ſufficiat Epiſcopi, & Cleri conſenſus: & licet Suarez contra Regem Angliæ *lib.4. cap.25.n.17.* dicat quod ſi Epiſcopus, & Clerus conſentiant inconſulto ſummo Pontifice; etſi malefaciant, & puniri poſſint, nihilominus teneat factum, quia *in dicto cap. aduerſus* non additur verbum irritans, conſenſum eorum, & alioqui habebant Iure Ordinario poteſtatem ad illum conſenſum præſtandum & iuxta hoc dictum videatur circa quandam conceſſionem in commitijs Matriti factam in proximo menſe Iulio anni 1656. introductam, ſic vt exiſtimetur à pleriſquè etiam prælatis Eccleſiaſticis obligatum remanere ſtatum Eccleſiaſticum, de quo vberius tracto, & in terminis *infra q.*13. *proximè ſequenti.*

5 Tamẽ vera doctrina eſt, & Iuridica, quod nũquam ſtatuto laico Eccleſiæque Clericorum bona queant collectari, non accedente conſenſu Epiſcopi, & Cleri, vt iam in locis prænotatis adduxi, & expendi ex fundamentis etiam adductis *à quæſtione* 1. Item quod etſi quandoquè ſufficiat Cleri, & Epiſcopi conſenſus vtpote quando neceſſitas publica, & communis inſtat, nec valeat fieri commodè recurſus ad Papam, periculumquè moræ paret maximum damnum communitati, aut Reipublicæ; ſed ſi conſuli poteſt Pontifex, non poſſint abſque illius conſenſu Clerici ad tributa, vel alias exactiones obligari: nam vt patet, textus *in dicto cap. aduerſus* ad hanc obligationem inducendam, requirit Pontificis conſenſum, propter imprudentiam quorundam. Ergo ſi non adſit talis conſenſus, euenit vt ceſſans conditio neceſſaria ad obligationem, ceſſet vtique obligatio ipſa collectas ſoluendi nec fuiſſe neceſſarium decretum irritans à natura rei *in dicto cap. aduerſus,* alias inquam vbi conſuli nequeat Pontifex, tunc ſufficiat conſenſus Epiſcopi, & Cleri in ſimul, & non vnius ſine altero, vt explicant Caſtrus Palaus *tom.2. tract.12. diſp. Vnica puncto 9.num.7.* quia vtriuſque Iudicium æquanimiter expoſtulatur *in dicto cap. Non minus 4.* ibi *niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem, vel vtilitatem aſpexerint,* & *in dicto cap. aduerſus 7.* ibi *Verum ſi quando Epiſcopus ſimul cum Clericis tantam neceſſitatem, vel vtilitatem perſpexerint* &c. Diana *p.5. tract.1.reſ.15.* Vide *infra* à Verſ. *ad quartam* agit latè de hac difficultate nouiſſimè cum multis Thomas del-Benè de *immunit. p.1.c.5.dubit.18.ſect.1.*

Ad ſecundam difficultatis partem an Clerici teneantur in ſubſidium patriæ, vel ad onera communia; & ſi poſſis reſpondere ex doctrina adducta *ſupra q.1.& 2.cum alijs,* & videam in terminis diſputare Dianam *p.7. tract. reſ. 19. alias 21.* de hoc puncto qui exiſtimat contra Rebardeum *ſect.num.4.fol.56.* affirmantem vt Clerici teneantur, non aliâ ratione, quia priuilegia data ſunt eis per Imperatores, Principes, & Pontifices, ſic intelligenda, vt iuſtitiam aliorum non impediant, cum ad id teneantur æquitate naturali: & quia reſponſo Theodoſij Iunioris, & Valentiniani pijſſimorum Imperatorum, quod ſine noxa, vel ſuſpicione ſchimatis in ſuo codice ſciente, nec contradicente Summo Pontifice, inſerendum commendauit, quo nullas ab Angarijs, vel perangarijs, ſeu quolibet munere excuſari præcipiunt, *cum ad feliciſſimam,* inquiunt *expeditionem numinis noſtri omnium prouincialium per loca qua iter arripimus debeãt ſolita nobis miniſteria exhiberi; licet ad ſacroſanctas Eccleſias poſſeſſiones pertineant* &c. & ex alijs nempe *cap.ſi tributum 23.q.8.l.ad inſtructionem cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, l. ad portus cod. de operibus publicis, l. neminem cod. de ſacroſanctis Eccleſiis,* quibus probatur quod ad inſtructionem itinerum, & pontium, etiam venerabiles domus, ſeu Eccleſiæ tenentur, & ab ædificatione, & reparatione murorum neminem eſſe excuſandum priuilegio dignitatis, & quod Eccleſiæ non ſunt immunes à muneribus debitis propter aduentum Principis. 7 † Quæ omnia, & alia fundamenta impugnat Diana relatus eo quod hæc immunitas à gabellis eſt de Iure Diuino in Clericis, & Eccleſijs ex abundantiſſima deciſione & oraculo Sacræ Romanæ Rotę in vna Barchionen. exemptionis Die 21. Iunij 1636. coram Coccino, & antea in illa celebri deciſione Albanenſis Gabellæ Die 28.Iunij 1636.coram Merlino, quam latè ipſe refert, *p.5. ad litteram in fine in paruis Codicibus folio 670. B.* in qua latiſſimè, & ex multis, authoritate Sacræ ſcripturæ, Sacrorum Canonum, & conciliorum, & ex communi ſententia Canoniſtarum, & Theologorum probatur, bona Clericorum Iure Diuino eſſe exempta ab oneribus Principum laicorum, vt etiam docet cum multis Molina *de Iuſtitia lib.2. tract.20. diſp.4. dubio 6. n.*209. & alij, quos plena manu refert, & ſequitur Diana *dicta. p.7. reſ. 5. tr.1.* 8 † Addatquè Diana *dicta reſ.1. 21.* quod etſi Principes laici eam conceſſiſſent immunitatem,

ſed

ſed non primo cum ante tempora Federici adfuiſſet in Eccleſia Dei hæc exemptio, vt manifeſtè patere ait ex concilio Lateranenſi ſub Alex. 3. quod ferè centum annis præceſſit; & ex alio Lateranenſi ſub Innocent III. poſtea celebrato, de quo *in dicto cap. non minus 4. cap. aduerſus 7. de immunitate Eccleſiaſtica.*

9 *de immunitate Eccleſiaſtica.* † Tamen vt opinor hæc, & alia non integrè abſorbent difficultatem propoſitam; Quia ſi Dianam ſequimur, dicemus vtique in nullo euentu eſſe Eccleſias, Clericoſvè obligatos in ſubſidium, quod eſt contra expenſa in præcedentibus quæſtionibus. Si Rebardeum ſequamur dicendum vtique eſſe obligatos in ſimul cum laicis ad ſubueniendum neceſſitatibus communibus Reipublicæ.

10 Quare ego breuiter exiſtimo explanandum eſſe punctum difficultatis noſtræ, nempe vt Eccleſiæ, Clericorumque bona ſint obnoxia, iuxta conditiones, quas *infra* refero in verſ. *ad quartam*, & verſ. *ad quintum*, non aliter, & non ex vi legis, aut ſtatuti Principis laici, ſiue magiſtratus ſæcularis, ſed ex mandato, aut conſenſu, ſaltim præſumpto Pontificis, aut Epiſcopi, & Clerici ſimul, vt iam *à quæſt.* 8. abunde explicaui; *& anno* 1. *huius quæſtionis ex regula textus in c.* 2. *dict. c.* 4. *c.* 7. *de immunitate Eccleſiarum, dicto cap. quamquam de cenſibus, cap.* 1. *cap. fin. & clem.* 1. *cum alijs de immunitate Eccleſ.* & ex trid. *dicta ſeſſ.* 15. *de reform. cap.* 20. *& ex Bulla cœna Domini in* §. 8. *&* §. 17. *de quibus ſupra.*

11 † Item & ex Iure ciuili per Nouellam Federici poſtremam, quâ videtur prohibita cõtra libertatem, & priuilegia Eccleſiæ, *auth. nulla communitas cod. de Epiſcopis, & Clericis.* Et quia vt ſæpe dictum eſt ex textu noſtro quod Reges, Imperatores, & alij Principes non poſſunt imponere legem Eccleſiaſticis perſonis, aut rebus, Panormit. *in dicto cap. non minus n.* 17. *&* 18. *& conſ.* 3. *Volumine* 1. incipiente *ſuper caſu contra leg. ad inſtructiones*: bene exornat Maximilian Fauſtus *de erario clauſul.* 17. *conſ.* 44. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *Theolog. moral. cap.* 6. *n.* 6. Del Caſtillus *de Iuſtitia, & Iure lib.* 2. *dicto tract.* 20. *diſp.* 4. *dub.* 4. *num.* 99. Molina *de Iuſtitia tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 672. *n.* 4. Salas *de legibus diſp.* 14. *ſect.* 11. *n.* 115. Leſſius *de Iuſtitia dicto lib.* 2. *c.* 33. *dubio* 3. *n.* 25. Pater Baldellus *in Theologia Morali lib.* 5. *diſp.* 34. *n.* 16. & alij iam copioſè relati *ſupra.*

12 Nec obſtant Iura relata pro Rebardo *in dicta l. ad inſtructionem dicta l. ad portus dicta l. neminem*, quia has leges, & ſimiles tributa imponentes in Eccleſias, & Clericos, & in bona eorum non potuerunt Imperatores, & Principes ſtatuere, ac præcipere in præjudicium Eccleſiæ, nulliuſque roboris eſſe, cum fuerint ſæpius correcta per Ius Canonicum in *dicto cap. non minus, cap. aduerſus Dei immunes Eccleſ.* & ex alijs, vt iam ſæpè dixi; imò vt dictum eſt per ipſum Ius ciuile *in dicta auth. item nulla communitas cod. de Epiſcopis, & Clericis*, Vt notat Bartol. apud Panormit. *dicto conſ.* 3. *n.* 2. ſiquidem ibi generaliter prohibetur, ne quis audeat ab Eccleſijs exigere collectas, exactiones, angarias, vel perangarias: & idem Panormit. *in dict. cap. non minus n.* 17. *&* 18. tradit ſic nominatim reſpondiſſe, & conſuluiſſe, & iuxta conſilium ſuum indicatum fuiſſe nec aliter conſuli tuto poſſe ait, cum ſumma ſit ratio, quæ pro religione facit, *l. ſunt perſona ff. de relig. & ſumptib. funer.* & in ſpecie Carolus Epiſcopus Nouariens. *in cap. conuenior q.* 8. *n.* 15. apud Gatticum *in allegat. pro Eccleſia fol.* 184. Vbi probat dictam conſtitutionem *item nulla communitas* ſuſtuliſſe deciſiones textus *in dicta l. ad inſtructiones, l. iubemus, l. neminem cod. de Epiſcop. & Cleric.* atque ſunt ſimiles, vt docent etiam Cardinalis Lugus *tom.* 2. *de Iuſtitia diſp.* 36. *ſect.* 8. *n.* 124. Baldellus, & Maximilianus Fauſt. *ſupra.*

13 Nec in ſpecie obſtat textus *in dicto cap. ſi tributum* 11. *q.* 1. Vbi ſic habetur, *ſi tributum petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt, & in cap. tributum* 23. *q.* 8. Vbi de exterioribus, quæ palam cunctis apparet, Eccleſia tributum reddit, vbi verbum *reddit* videtur denotare debitum Iuſtitiæ: *& in cap. conuenior* 23. *q.* 8. Vbi ſimile habetur: quia reſpondeo ad textum *in dicto cap. ſi tributum*, & alios, omiſſis varijs gloſſarum explicationibus verba illa dicta fuiſſe ab Ambroſio permittendo potius quàm approbando, factum aſſerendo, non inquam ius confitendo, eo enim tempore, vt ait Baronius, quem ſequitur Diana, cum puer eſſet Valentinianus, Mater eius Iuſtina gubernabat; quæ cum eſſet Arriana tributum, aliquod ab Eccleſijs exegit, & prudenter cenſuit Ambroſius illi reſiſtendum non eſſe ad vitandã mala, & pericula imminentia, vt longo ſermone ibi Ambroſius declarat concludens his verbis *Imperatori non dono, ſed non nego*; potuit ergo Ambroſius facilius tolerare tributorum exactionem, quam vſurpationem bonorum Eccleſiæ.

14 Nec obſtat dictum Patris Henriquez *in ſumma Theologia Moralis*, quem pro ſe citat Rebardeus *vbi ſupra*, & quem retuli, *& impugnaui q. præced.* dum dixit ex conſultatione habita Salmanticæ à Doctoribus illius vniuerſitatis, inter quos Bañez Theologus inſignis, & Iuriſtas inter quos Sahagun anno 1590. iuſtè per Epiſcopos compulſos fuiſſe Clericos, & Sacerdotes Hiſpanos (de conſenſu, vel permiſſione Summi Pontificis, nulla fit mentio) vt contribuerent pro ingenti pecuniæ Summa, quam Regna, & Senatores promiſerant Philippo II. Hiſpaniarũ Regi pro adiuuandis Catholicis aduerſus hæreticos, Gallos, & vt ſic tutius, ac firmius confinia Hiſpaniæ conſeruarentur, quia ex hoc facto non tollitur ordo, qui deſideratur, vt illa contributio iuſtificaretur. Eſt ergo reſoluendum, vt etiamſi fateremur cum Rebardeo prædictam exemptionem Clericorum procedere: à Iure humano; ſed primario à Pontificibus, ſine quibus nulla laicorum lex poſſit eſſe ex noſtro textu, virtute cuius Clerici, & Eccleſiæ ſint gabellis, & tributis obnoxij: videbis Balboam *in cap.* 2. *de iudicijs n.* 112. Suarez *contra Regem Angliæ, lib.* 4. *c.* 21. *n.* 9. Baronium *anno Christi* 38. *à n.* 13.

15 Ad tertiam quæſtionis partem, an teneantur in ſubſidium inconſulto Romano Pontifice, in quo dubio, vt iam antea latè dictum eſt, exiſtimo dicendum, quod licet Clerici exempti ſint ab oneribus, & vectigalibus laicorum: tamen non ita auſterè, & amarè, hanc propoſitionem accipiendam eſſe, vt Eccleſia aliquando Reipublicæ neceſſitatibus ſuccurreret, obligata non ſit, ſed hoc procedere concurrentibus contritionibus, de quibus *infra* dico in verſ. *ad quartam*, & vt cumque iuxta dubium quæſtionis noſtræ, ſemper requiratur Romani Pontificis conſenſus, niſi tanta, & talis ſit preſſura, ac in mora periculum vt ſatis ſit requiri conſenſum Epiſcopi, &

Pontificem, nec bene procedere ſi audeant ſine
ipſius facultate tributa Eccleſijs imponere, præ-
cipuè ſi ſucceſſiua ſint,& in tempus continuum,
ne incidant in notã,quæ ſequẽtibus verbis ſcri-
bitur à Baronio *anno Chriſti* 387.*tom*.4.ibi *vides,*
non niſi apoſtatas,atque hereticos Imperatores exe-
giſſe ab agris Eccleſiæ cenſum hac ex parte Pha-
raone Ægypti Rege deteriores, cum alioqui Ca-
tholici Principes in ditandis Eccleſia redditibus
munificentiſſimè ſemper extiterint, qui ſi quando
neceſſitate ingruentium bellorum preſſi indiguerint
accipere ab Eccleſijs id, per quam ſummiſſo animo
à Romano Pontifice expetere conſueuerunt, & ab
illo paterna Charitatis affectu pro facultate pra-
ſtari, cuius rei innumera ſunt exempla : ita Ba-
ronius, & de alijs dico *infra ſub.q.*17.*in fine*, ad
hoc vt conſiderent Principes quantùm debeant
prædictam Pontificis licentiam præhabere, vt
queant Eccleſias, Clericoſvè collectare, dicam
28 *quæſt. ſequenti & 17.in fine.* † Igitur eſt conclu-
dendum, vt niſi in caſu, inopinati, & improbi
belli, vel incurſionis hoſtium, alteriuſvè inſtan-
tiſſimi periculi, vbi damnum paratur ex mora,
recurſus ad Papam, ſemper ſit conſulendus Pa-
pa, vt rectè conſiderant Suarez *contra Regem*
Angliæ dict. lib 4. cap.28. n.18. Caſtrus Palaus
tom.2.tract.12.diſp.vnica.n.7. Cardinal de Lugo
de Iuſtitia tom.2.diſp 36.sect.8.n.127.

29 Nec de facilè contingere poteſt caſus,in quo
conſultatio Pontificis pro ſubſidio Clericorum
obtinendo, non ſit neceſſaria, vel communiter
contra, vel ſaltem poſtea, ſi etiam attendas ad
requiſita & conditiones,quę debent intercedere,
vt Eccleſiæ, Clerici, eorumque bona collectari
30 queant, de quibus iam in verſ. ſequenti. † Ex
quibus procedit vt non ſit conueniens vnquam,
vi reluctante,ſiue inconſulto Pontifice,ad quem
ſpectat omnibus Reipublicæ neceſſitatibus pro-
uidere, vt *in dicto cap. aduerſus de immunit. Ec-*
*cleſiar.*Clerici collectentur per laicos,iuxta illud
Sap.12. tu autem dominator virtutis cum tran-
quillitate Iudicas, & cum magna reuerentia diſpo-
nis nos, & ex verbis relatis à Soſa *pro Republica*
*Veneta fol.*114.ibi *in memoriam Beati Petri Apo-*
ſtoli honoremus Sanctam Romanam ſedem Apoſto-
ſtolicam, vt quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt di-
gnitatis eſſe debeat Eccleſiaſtica Magiſtra ratio-
nis; quare ſeruanda eſt cum magnitudine humili-
tas,vt licet vix ferendum ab illa, Sancta ſede im-
ponatur iugum tamen feramus, & pia deuotione
tolleremus, refert Zeuallos *In pract. p.4. q 899. à*
*n.*107. eam probans ex illo *Sapientiæ* 8. *attingit*
à fine vſque ad finem, & diſponit omnia ſuauiter.

31 Ad quartam quæſtionis partem quænam con-
ditiones de Iure ſint neceſſariæ, adhoc vt te-
neantur Clerici contribuere;reſpondeo breuiter,
vt etſi Clerici teneantur aliquando contribuere,
vt dictum eſt de bello, & ad peſtem, & famem
repellendam, & etiam ad aliqua concernentia il-
lorum vtilitatem : tamen illa contributio non
32 debet fieri,niſi octo concurrentibus. † Quorum
primum eſt, vt non collectentur niſi in ſubſi-
dium, & deficientibus facultatibus laicis,vt dixi
in primò verſ. *ad tertium* per textus verba relata
in dicto cap. non minus, cap. aduerſus de immuni-
33 *tate Eccleſiaſtica.* † Secunda quod contributio
fiat, conſulto Romano Pontifice, vt proximè
iam dixi,quia etſi *ex dicto cap. non minus*, quan-
do laicorum non ſufficerent facultates ad ſuc-
currendũ communi, & publicæ neceſſitati, poſ-
ſet contributio Clericis imponi, & ad hoc olim
requireretur conſenſus Epiſcopi, & Cleri, ſed
nunc vt dixi neceſſarius eſt conſenſus Pontificis,
vt patet *ex dicta Bulla cœna Domini* §.17.& olim
etiam patebat per concilium Lateranenſe ſub
Innocentio III. *in dicto cap.aduerſus de immu-*
nit. Eccleſiar.

Quare non debent admitti exempla,quæ Re- 34
bardeus *dicta sect.*4. *fol.* 60. adducit aſſerens in
Hiſpania tempore Philippi II. pro adiuuandis
Catholicis, aduersùs hæreticos, Gallos, Clericos
ſine permiſſione, & conſilio ſummi Pontificis
impulſos fuiſſe ad contribuendum ſubſidium
laicis. *Et fol.66. & 67.* adducit aliqua exempla,
etiam ab Hiſpanis petita, quia non exemplis,
ſed legibus eſt iudicandum. † Imo quoad nos 35
Hiſpanos Sahagum de Villa Fañem *in cap. de-*
cernimus de Iudicis contrarium contra Rebardeum
docet *num.36.& 38.* dum ait *apparet toto errore*
cælo opinantes in his cauſis non eſſe neceſſariam
Pontificis conſultationem,quo Iure cum in Hiſpa-
nia Regibus Catholicis Regio eorum ærario in
comprimendis hæreticis, & Turcarum incurſioni-
bus reſiſtendis penè exhauſto Eccleſia in ſubſidium
conſultat; non aliter tamen Rex Catholicus ſubſi-
dio potitur, quam ſi à Pontifice quarta, & decima
concedatur vulgò *ſubſidio y excuſado* : ita Saha-
gum, & amplius dico de hoc conſenſu requi-
rendo in conditione quarta.

Tertia conditio eſt, vt conſtet quando con- 36
tributio fiat ex cauſa neceſſaria,iuxta deciſionem
textus *in dicto cap. non minus, cap. aduerſus de*
immunitate Eccleſiarum, & verba in hac quæ-
ſtione, & in præcedentibus relata.

Quarta vt deliberatio circa talem impoſitio- 37
nem fiat, conuocato conſilio, tam Clericorum,
quàm laicorum, & de ſtatu Eccleſiaſtico con-
uocato apparet ex comitijs generalibus cele-
bratis anno 1538. in quibus Prælati Hiſpania-
rum, licet conſenſerint dandum eſſe ſubſidium
petitũ à Carolo Imperatore : tamen teſte Arias,
Montalto *in reſponſo Iuris de contributione Ec-*
*cleſiaſticorum num.*192 ſequentem appoſuerunt
conditionem *y porque para eſto es meneſter licen-*
cia y mandato de ſu Sanctidad, ſupplican a ſu
Mageſtad mande traer el deſpacho que para la
ſeguridad de ſus conſciencias ſe requiere y anſi
ſon contentos; en el medio de la dicaaſiſſa. † Et ſic 38
optimè ad praxim fori, & poli loquitur D. Ioan-
nes Balboa, Mogrouejo in ſcriptura,& allegatio-
ne ad Regem nomine Decani, & capituli Sal-
mant. *concluſ.12.n.147.* ſic loquens *y no ſe ha de*
dezir que la conſulta de el eſtado Eccleſiaſtico no es
neceſſaria abiendo conceſion Apoſtolica por que lo
vno, y lo otro es meneſter la conceſſion para que ſe
pueda imponer el tributo la conſulta de el clero,
para que el impetrãte la tenga con ſegura conſcien-
cia. Et vt expreſsè probat textus *in cap.aduerſus*
de immunitate Eccleſiar, Pontifex conſulatur,
cuius intereſt communibus vtilitatibus proui-
dere *nomas de que por lo menos conſultando el*
clero eſta V.M. ſeguro de que la gracia de ſu ſan-
ctidad no es ganada ſubrepticia mente, o eſto es lo
que V. M. deba hacer en conſciencia ſi quiere Va-
ler ſe de las rentas Eccleſiaſticas, iuntar el eſta-
do Eccleſiaſtico, conferirlo conel, y Viſtas las ne-
ceſidades y otras circunſtanzias que el dicho eſtado
Vea, como mejor podra ſocorrer a V.M. y deſpues
de todo eſto acudir a ſu Sanctidad. pero ſi ſe haçe
ſin deber que ſin que el eſtado Eccleſiaſtico ſepa, ni
entienda

*entienda nada gana V.M. brebe deel Papa, node-
ja ſegura ſu conſciencia, ni puede con ſeguridad
Vſar de el dicho brebe, como luego diremos, ni ſin
preceder eſtas formas Iuridicas podra V. M. pro-
ceder a la execuſion de eſtos tributos en las ventas
Eccleſiaſticas, per que ha deſer conſentiente Clero,
& Conſulto Papa.*

39 Itaque videtur comprobari ex praxi pro Re-
gno Siciliæ præter conſenſum Eccleſiaſticorum
Rex noſter obtinuit licentiam à S. P. N. Vrba-
no VIII. die 16. auguſti 1634. imponendi ga-
bellam Clericis pro expenſis factis tempore pe-
40 ſtis in ciuitate Panormitana. † Et aliam ſimili-
ter licentiam obtinuit ab eodem Pontifice die
10. Maij 1624. & multa alia exempla referens
Maximilianus Fauſto *de erario clauſula 17. conſ.
4.* contra Rebardeum, præcipuè Maximiliani I.
& Caroli V. Imperatorum petentium licentiam
ab Alexandro VI. & Paulo III. obtinendi ſub-
ſidium ab Eccleſiaſticis pro bello contra Turcas,
& hæreticos, provt fecit Emanuel Rex Luſita-
niæ à Leone X. pro bello contra Mauritanos;
idem teſtantur de Duce Ferrariæ Alciatus *conſ.
165. n.12.* de Duce Florentiæ. Marta *de iuriſd.
p.4. cent.1. caſu.1.n.12.* & de Republica Veneta
Bombus *lib.5. Hiſtoria*: & ita viſum eſt omni-
bus in hiſce Regnis Caſtellæ, & Leonis ex aſ-
ſenſo ſtatus Eccleſiaſtici in publicis comitijs Ma-
41 triti, & in diuerſis. † Ac demum in anno 1638.
& 1646. factam fuiſſe conceſſionem, & proro-
gationem quorundam millionum, 24. ſcilicet
conſenſu Cleri, ac deinde conceſſione, & pro-
rogationibus Pontificijs, tam Vrbani VIII.
quam Innocentij X. quarum vltima prorogatio
Sexcenij, finita fuit vltimo die Iunij anni 1656.
quæ omnia contra Rebardeum, & alijs confir-
mantur ex doctrina Panormitani *dicto l.1. conſ.3.*
Guttierrez *practicar. queſtion. lib.1. q.3.* Dian. *p.7.
tract.1. reſ.20.* alias 22. Et ſic ſatis remanere
probatum nunquam ſubſidium ex bonis Eccle-
ſiaſticorum Reges noſtros petere, & accipere,
niſi conſentientibus Eccleſiaſticis, & obtentâ
Sanctis Pontificis licentiâ.

42 Quinta conditio eſt vt pecunia, pro qua im-
ponitur collecta, fuerit conſumpta, vel debeat
conſumi ad illum vſum, pro quo fuit impoſita,
43 & non ad alios. † Sexta quod neceſſitas, vel vti-
44 litas ſit magna, & vrgẽs. † Septima quod nego-
45 tium tangat directè Eccleſiam. † Octaua vt a-
gatur de neceſſitate communi inter Clericos, &
laicos: quas omnes conditiones abundè expli-
cabis ex adductis quæſtionibus præcedentibus;
& eas copioſe tradit Carolos de Graſſis *de effe-
ctibus Clericor. effectu 3. n.227. vſque ad 248.* &
ferè omnia referũtur per Rotam *deciſ.42. à n.3.
vſque ad n.9. p.4. recentiorum*, & de dicta immu-
nitate Clericorum copioſè Rota *deciſ.339. per
46 totam p.6. recente.* † Vbi *n.70.* oſtendit Recto-
rem non poſſe per ſuum conſenſum præjudicare
Eccleſiæ quamuis permiſerit bona poni in Ca-
ſtrato laicorum; etſi etiam aliquo tempore per-
ſoluiſſet collectas, quia non potuit præjudicare
Eccleſiæ ſine aſſenſu Summi Pontificis, vt latius
Dico *queſtione ſequenti, & num.77.* ait ſic fuiſſe
per Rotam reſolutum bis diligenter articulo exa-
minato, vt refert nouiſſimè Franciſcus Tondu-
47 tus *p.1. quæſt. benef n.6.* †. Et ex his ſex condi-
tiones enumerat deciſio Rotæ Romanæ coram
R. P. D. Pegna in Brunduſina Gabellæ 1604.
quã ad longũ refert Diana *p.5 poſt finẽ fol.664.*

Ad vltimam quæſtionis partem quando fa- 48
cultates laicorum cenſendum ſit non ſufficere ad
hoc, vt Clerici cum conſenſu Epiſcopi, & con-
ſulto Romano Pontifice contribuere teneantur,
ſuppoſitis quę adduxi *Supra verſ. ad quartam* de
prima conditione, quæ reſpicit ad hoc dubium
breuiter videtur reſpondendum igitur, vt huic
difficultati proprius reſpondeatur, leges quæ *Su-
pra* dixi *q.11. a n.1.* Vbi quod tunc, cum non
tantum deficiunt bona communia communita-
tis, & Reipublicæ, quia illis ſtantibus, nec laici
teneantur contribuere, niſi in defectum bonorum
communium, vt cauetur *in l.57. tit.4. lib.2. recop.*
Vbi perpetua lege Sancitum eſt, vt expenſæ, &
ſumptus occaſione locuſtarum faciendi ex bonis
communibus conciliorum deducantur; & illa
niſi in defectum iſtorum ad particularia bona
laicorum non ſit recurſus: ſic Narbona *ibi gloſſa
vnica n.22.* idem docent Megala *p.2. l.2. cap.17.
q.6. num.123.* Diana *p.1 tract.2. reſ.133. in fine.*
† Quod idem de Clericis Narbona docet *ibi n.21.* 49
vt non aliter contribuere teneantur, quam ſi
Reſpublica nulla propria bona, id eſt redditus
proprios habeat, vnde expenſas erogare poſſit,
vt dicitur expreſsè *in l.20. tit. vltimo p.3. & l.11.
tit.3. lib.1. recopil.* & tradunt congeſti per Caſtil-
lum de Bobadilla *lib.2. polit. cap.18. n.313.*

Tota verò difficultas eſt an antequam acce- 50
datur ad obligandum Eccleſias, & Clericos ad
contributionem, & rerum communium, vel
damnorum reparationem, debeat fieri prius ex-
cuſſio in bonis laicorum; & communis eſt Do-
ctorum ſententia vt quando neceſſitas, & vtili-
tas æquè principaliter Clericos, & laicos reſpi-
cit, vt in neceſſitate locuſtarum, & vermium,
cernitur tunc Clerici non minus, quàm laici
pro reparatione damni imminentis contribuere
teneantur, quia vt inquit Innocentius III. *in c.
recolentes de ſtatu Monachorum dignum eſt, vt
qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimi-
lem ſentiant in legibus diſciplinam*, vt in ſpecie
notarunt Ancharranus *in dicto cap. non minus de
immunitate ante finem.* Menochius *conſ.800. l.3.
num.9.* Zeuallos *tom.9. pract.9. q.899. à n.162.* &
faciunt quæ adducunt Petrus Surdus *conſ.490.
n.90.* verſ. *& quamuis*, latè Ægidius Thomatè
in tract. de collectis verſ. *non obſtat cap. non minus
pag.25. vt denotant verba textus in l.54. tit.6. p.1.*
ibi *per algunas Coſas ay, en que tuno porbien la
Sancta Igleſia que ſe no pudieſen excuſar de acu-
dir los Clerigos à los legos.* † Et ita Zeuallos *ibi* 51
à n.165. diſtinguens tres caſus. Primò quando
contributio reſpicit vtilitatem publicam, ſed
principaliter laicorum; à remotis autem, & per
quandam conſequentiam Clericos in quo caſu
propriè, aut militat Eccleſiæ immunitas, & om-
nia Iura dicentia non teneri Clericos, & perſo-
nas Eccleſiaſticas, niſi in ſubſidium, bonis excuſ-
ſis prius laicorum, vt *in dicto cap. non minus 4.
cap. aduerſus de immunit. Eccleſ.* quibus multi-
pliciter reſpondet Thomate *ſupra cap.1. cap. Cle-
ricis eodem tit. lib.6. clem.1. eodem tit. cap. quam-
quam de cenſibus lib.6. l. placet cod. de Sacroſan-
ctis Eccleſijs, auth. nulla communitas cod. de Epiſ-
cop. & Cleric. cum alijs l.1. tit.3. l.1. recop. dict.
l.11. illius tituli.* † Et in primo ſemper laici, & 52
nunquam Clerici teneantur contribuere ex do-
ctrina Abbatis *in dicto cap. non minus n.20.* verſ.
ſi enim. In tertiò autem caſu, qui reſpicit æquè
principaliter communem vtilitatem laicorum,
&

& Clericorum, tunc practicari vt abſque ex-
cuſſione bonorum laicorum inſimul Clerici te-
neantur, ſed ad eam cogendos eſſe Clericos, &
Eccleſias, non per Principes, & Miniſtros ſæ-
culares, ſed per prælatos ſuperiores, vt multis
probat Zeuallos, qui à *n.167.*reſpondet contra-
riæ ſententiæ aientis, vt per laicos compelli poſ-
ſint: & *infra* Tapia *n.59.* cum ab eo relatis

53 Adhuc verò in caſu tertio exiſtimo ex regula
dict.cap.non minus cap. aduerſus, & aliorum prius
faciendam eſſe executionem in bonis laicorum,
ſic vt ſi eorum facultates ſuppetant; ita vt eis
ſufficienter damnum reparari poſſit ad bona Ec-
cleſiarum, & laicorum, non recurratur, ſin
verò aliter ſe habeat res ad Clericos, ſit licitus
regreſſus, vt *in dicto cap.non minus, dict. cap.*
aduerſus, vt tradunt Marta cum multis *de iuriſ-*
dictione p.4. caſu.1. cent. 1. Souſa *in relectione de*
*cenſuris in Bulla cœnæ cap.19.diſp.92.n.2.*Stepha-
nus Gratianus *diſcept forenſium tom.1. cap.390.*
n.19. Ioannes Gutierrez *de gabellis q.92.n.47.*
Zeuallos, qui etiam in *prædicto caſu.3. vbi ſu-*
*pra n.165.*ſubintelligit Clericos teneri, quando
facultates laicorum non ſufficiunt, vt tradit Ri-
cardus *in ſuis quodlibetis q. 30.quodlibeto. 2. art.*
54 4. Aſtem *in Summa lib.6.tit.30. art.2.* † Et dicit
Marta *ſupra ſic* fuiſſe declaratum per ſanctiſſi-
mum Dominum Noſtrum Papam Clem.VIII.
anno 1600. in cauſa inter Clerum, & populum
Piſanum;& Diana. *p.5.tract.1.reſ.11.* Sub.Verſ.
ſed notandum, poſtquam retulit aliquos primam
tenentes ſententiam, ait vt verum fateatur ſe
videre ſummoſ Pontifices huic ſententiæ adhæ-
rere: nam Vrbanus.VIII. conceſſit in Bulla an-
no 1634. quam refert Clericos Panormitanos
poſſe collectari pro expenſis factis tempore pe-
ſtis in ſubſidium, ſuppoſito videlicet quod facul-
tates laicorum non ſuppeterent, vt ei narratum
55 fuit. † Et ideo poſtea ſubiunxerit loquendo cum
Archiepiſcopo Panormitano hæc verba. *Subiun-*
gimus, vt conſtito tibi denarrato; ideo quo ma-
feſtè patet ex dicta Bulla Clem. VIII. conceſſa
Florẽtinis pro neceſſitate reparandi flumen Ar-
neum deuaſtantem poſſeſſiones, tam laicorum,
56 quam Clericorum; † & quod tamen ſummus
Pontifex in dicta Bulla conceſſerit Eccleſias, &
Eccleſiaſticos teneri in ſubſidium, proptereaque
mandauerit Nuncio Florentino, vt diſcuſſis prius
bonis laicorum, ſi non ſufficerent condemna-
rent prædictos Eccleſiaſticos, ad contribuendum,
57 teſtè Souſa, & Marta, *vbi ſupra.* † Et in caſu
relato de locuſtis tenuit abſolutè Cabalcanus
*deciſ.44. n.100.*ſed dicit non eſſe verum in dicto
caſu locuſtarum Narbon. *in dicta l.57.tit.4. lib.*
2. recop.n.20. dicens ſolùm poſſe ſaluari, quando
deficerent *los proprios Rentas de conçejos.*

58 Sin autem de inopia laicorum conſtet notoriè
non eſſe excuſſionem faciendam, docent *Supra*
Marta *dicto caſu 131.fin. cent.1.p.4.* Capitius *de-*
ciſ.54. Afflictis *deciſ.318.* Zeuallos *dicta quæſtio-*
ne 899. dicto. n. 166. in fine: & nouiſſimè dict.
Tapia Archiep..Hiſpalen.*tom.1. lib.4. de legibus*
*q.11.art.1.*dicit excuſſionẽ prius faciendã in bo-
nis laicorum, quãdo contributio eſt pro cõmuni
& publica vtilitate, ſecus ſi tantum pro communi
particulari laicorum, & Clericorum, vbi refert
Bullam Clem.VIII. & Vrban.VIII. iam relatas.

59 Vnde iam ad propoſitam *Supra* in Verſ. *ad*
vltimam difficultatem, quando cenſeantur non
ſuppetere laicorum facultates: de qua quæſtione
Diana *p.1.tract.2.reſ.133.*dixit non inueniri plu-
res agentes, & in terminis Caſtrus Palaus
tom. 12. tract. 12. de iuſtitia, & iure diſp.
vnica punct. 9. num. 9. ait vt tunc cenſeantur
facultates laicorum non ſuppetere, quoties non
ſuppetunt facultates communes ciuitatis; quia
ſi hoc de ſingulorum ciuium facultatibus in-
telligeretur, raro, vel nunquam Clerici obligati
eſſent ad collectas; tum quia raro facultates ci-
uium ita exhauſtæ ſunt, vt ad hæc opera neceſ-
ſaria non ſuppetant; tum quia fere erit impoſſi-
bile prælatis Eccleſiaſticis inueſtigare, an facul-
tates ſingulorum laicorum ſufficiant: & ſic con-
cludit facultates communes eſſe attendendas, &
hoc dictum confirmari valet Ex dictis *ſupra pro-*
xime. in Verſ. *tota vero difficultas.* † Et ſic Sua- 60
rez *Contra Regem Angliæ lib.4. cap.25.n.15.*pu-
tat verba illa, quæ habentur *in dicto cap. non*
minus, cap. aduerſus de immunit.Eccleſiarum ibi
Vbi laicorum non ſuppetunt facultates, intelligen-
da eſſe de facultatibus communibus Reipublicæ
vt etiam docet Narbona in *dicta l.57.tit.4.lib.2*
recop. gloſſa vnica n.21.

Sed adhuc attendendum eſſe in ſimilibus ca- 61
ſibus, non ſolùm ad facultates communes Rei-
publicæ, ſed etiam ſingulorum ſæcularium, vi-
detur probari ex Bulla Vrbani.VIII.conceſſa pro
Ducatu Mediolenſi, quam per extenſum ponit
Marchinus *de peſte. p.4. cap.4. poſt. n.78.* Vbi
Pontifex ſic loquitur *cum autem ſicut eadem diſ-*
poſitio ſubiungebat in muniendis ciuitatibus, & lo-
cis prædictis ingenti pecuniarum vi opus; ærarium-
que ipſius Philippi Regis, valde exhauſtum, &
attritum ſit, ex munitioneque totius huiuſmodi
ſtatus, ac tam Cleri, quàm populi ſecuritate proſ-
piciatur; communitatum vero ac vniuerſitatum,
& hominum eiuſdem ſtatus propter eorum inopiam
ad totam impenſam neceſſariam ſupportandam fa-
cultates, non ſuppetant, niſi Clerus, & Eccleſiaſti-
ci quoque eo aliquid conferant. Quibus ergo ver-
bis ponderatis clarè apparet non ſolùm facultates
communes, ſed etiam particulares attendendas
eſſe, ſicque Pontificem poſt illa verba *communi-*
tatum, & vniuerſitatum ſubiungentem alia *&*
hominum eiuſdem ſtatus demonſtrare ſatis videri
vnde Marta *de iuriſdictione dicta.4.p. cent.1. caſu*
1.n. 49. aſſerit tunc Clericos teneri ad collectas
in publicis neceſſitatibus, quando facultates
communitatis, & laicorum non ſuppetunt, vt
ſequitur etiam Diana *p.5.tract.reſ.11.* ſub. Verſ.
ſed in his.

Ex quo euenit vt ad punctum, de quo nunc 62
loquimur dicamus cum Megala *dict. p.2. lib.2.*
cap.17.q 6. n.124 & Diana *p.1. tract.2.reſ.133.*
tunc facultates laicorum non ſufficere cenſen-
dum eſſe, quando conſideratà proportione inter
neceſſitatem, vel vtilitatem, pro qua gabella
imponitur, & ciuium facultates, hæc ad ſoluen-
dam gabellam non ſufficiunt *niſi ciues cogantur*
ſe iis priuari, quæ quot annis illis neceſſaria ſunt
ad viuendum ſecundùm conuenientiam ſui ſtatûs,
quam vt Reipublicæ ſubueniant minuere non
tenentur, ac ideo eorum tunc facultates ad ſol-
uendas gabellas non ſufficere cenſendum eſſe di-
cunt loquentes de facultatibus particularium ci-
uium: & ex hoc apparere quam raro Clerici te-
neantur pro ſupra dictis gabellis contribuere;
nam difficulter accidere poteſt caſus, in quo bo-
na propria omnia, & ſingulorum ciuium ad hu-
iuſmodi opera efficienda non ſufficiant de qua
difficultate

difficultate latè & nouiſſimè vidi poſt hæ-
gentem Thomas del-Bene de *immunit eccleſiaſt.*
*p.1.cap.5.dubit.*20.
63 Nec iam tunc obſtant Suarez, quem ſequitur
Marquinus *vbi ſupra n.* 20. & Narbona relati;
quia non ita Suarez alloquutus, eſt ſicut Ca-
ſtrus Palaus, qui voluit tunc facultates laicorum
non ſufficere, quando motaliter conſtat com-
munia bona non ſufficere, & ſingulos non poſ-
ſes ſine magno grauamine ſuis ſolis ſumptibus
tale opus perficere. Et ſi opinio Caſtri Palai eſſet
admittenda fere ſemper Clerici tenerentur ſolue-
re collectas; nam ciuitates nunquam in com-
muni ita diuites ſunt; vt ex communibus redditi-
bus publicæ neceſſitati, vel vtilitati prouidere
64 poſſint. † Et conſidero cum Megala, *vbi ſupra*
*dicto n.*13. Diana *dicta p.*5. *reſ.* 11. in Verſ. *adde.*
quod ſi ſequatur opinio Caſtri Palai, & Nar-
bonæ, & aliorum, priuilegium Clericorum re-
maneret irritum quia etiam laici quando bona
ciuitatis ſufficiunt, non tenentur ad collectas,
vt iam dixi; & eueniret inde vt pari paſſu pro-
cederent laici, ac Clerici in ſoluendis collectis,
& eiuſdem eſſent conditionis, quod non eſt
65 dicendum, vel abſurdum. † Et ita exiſtimo di-
cendum cum Megala *dicto num.*123.*cap.*17 *p.*2.
Diana *dicta p.*2.*tract. reſ.* 153. *in fine & dict p.*5.
reſ. 11. *vbi ſupra*; tunc facultates laicorum non
ſufficere, vt Clerici in ſubſidium ad collectas
teneantur, quando laici per gabellam imponen-
dam cogerentur ſe eis priuare, quæ quotannis
illis neceſſaria eſſent, ad viuendum ſecundùm
conuenientiam ſui ſtatûs & addo hæc arbitrari,
conſiderari, & metiri, non dependere à pote-
ſtate Principis, ſeu Magiſtratuum, ſed ad Cle-
rum congregatum, vt moris eſt in comitijs,
atque Princeps ſolet conuocare diuerſis tempo-
ribus, vt iam de praxi hac in quæſtione eſt ani-
maduerſum videbis aliqua *ſub.q.*46.
66 Ad vltimam quæſtionis partem de monitu ad
principes imponentes tributa & quando & quo-
modo eis permiſſum videatur & quo moderami-
ne; præhabitis quæ dico à quæſtione etiam ſe-
quenti, *& infra ſub. quæſt.*17. verſ. *ad quartam*
vbi qualiter ipſi ac eorum magiſtratus debeant
ſe abſtinere ab impoſitione gabellarum in Eccle-
ſiaſticos & quæ debeant timere nunc generaliter
quia poſt omnia hæc & infra ſcripta perlegi
elegans monitum ad reges nondum typis man-
datum perdoctiſſimi D. D. Chriſtophori Moſ-
coſo & Corduba ſupremi Caſtellæ Regi Conſi-
liarij, cuius peritiam Iuris, bonarumque litte-
rarum retuli *ſupra in fine quæſtionis.* 10. quo in-
dicat exactiſſimè qualiter ſe debeant gerere Re-
ges & principes ſupremi in impoſitione tributorũ
& gabellarum illud complens ex locis ſacrarũ pa-
ginarum decretis ac Bullis pontificiis Imperato-
rum ſiue conſultorum item & regiis legibus, &
bonis pleniſque litteris, ego ab ipſo duxi præ-
libere ſequentia ſignanter tantum.
67 Incipit ergò tantus vir narrando Regis offi-
cium eſſe laboris ſummi Iuxtà ea quæ nouiſſimè
recollegit D. D. Ioãnes de Solorzano, *emblema* 15
16. *&* 18. põderãs cum Antiochio vt eius ſceptrũ
non eleuabit à terra quiſquis ſciret eius obliga-
tionem nec eſſet veneno ambitionis tentus, &
addit *ex lib.* 3. *Regum cap.* 10. *verſ.* 3. *ex Cic. lib.* 1.
officiorum Petro Gregorio *de Repub. lib.*6.*cap.*6.
*n.*4. Valenzuela *in diſcurſu ſtatus & Belli.* 2.*p.*
*conſider.*12. *n.* 51. eodem Solorzano *Emblem.*19.
ac aliis eius officium conſiſtere in adminiſtranda
iuſtitia & liberando oppreſſos à violentiis, Vaſ-
ſallos ſuos in pace manu tenendo ac debellendo,
inimicos regni, & ob id deberi eis Ius imponen-
di tributa moderata Iuxtà conſiderationem D.
Thom. 2.2.*quæſt.*63. Petri Barboſæ *in l.competit*
*cod.de praſcript.*30.*annorũ n.*7. Scobar. Capiblan
co & ex aliis cum Valenzuela *conſ.*70.*n.*14. † de 68
qua etiam idem Solorzano *Emblema* 11. *à n.*13. *&*
emblema 82. *&* 83. quæ alia retuli *in fine quæſt.*
ſequentis. Idem doctiſſimus Conſiliarius pergens
ac ponderans Regiam obligationem & quàm
attentè ſint imponenda tributa & qualiter Deus
iraſcatur contrà inconſideratè ea imponentes
etiam de minimo ſuperfluo exigens rationem
dicit cum Maximiliano. Fauſto *de ærario claſſe* 5.
*conſ.*10. Reges eſſe obligatos ad moderandas ex-
penſas ac ſumptus non præciſos vt ſic ſubleuent
ſubditos à tributis indeque debere excuſare ſe à
ſeruitoribus domeſticis non præciſè neceſſariis
vt fecit Ludouicus Francorum Rex XI. qui vte-
batur. veſtituto lanæ & quod Papa Innocent.
VI. ex Platina in eius vita præcepit vt Cardina-
les idem facerent vt alij ſic vterentur. † & ex 69
eodem Fauſto *conſ.*14. refert quod tenentur reges
ad reformandos etiam ſumptus voluntarios item
& venationes ac ludos ſumptuoſos, & quod nec
liberales exiſtant pauperum Vaſſalorum præiu-
dicio etiam in fauorem Eccleſiarum & quia in
his exceſſit Ludouicus Rex Franciæ increpatus
fuit à Philippo de Comines. † item ex eodem 70
Fauſto *conſ.*12. ait vt Reges egentes debent ex-
cuſare opera ac fabricas ſumptuoſas nec neceſſa-
rias ne fortè ædificent ſanguine pauperum ac
eueniat quod ſuper domum Neronis quæ cũ eſ-
ſet vt potè ciuitas deaurata momento colapſſa
eſt quia eam ciuium. Innocentium ſanguine ex-
tructa erat ex Suetonio in eius vita. † & qua- 71
muis Reges non ſint à recluſionibus abſtinendi
ſed non ſic debent eſſe diuturnis itineribus de-
diti quibus Ingentes ſumptus faciunt à ſubditis
tantùm luendos. Optimè aduertit cum Velaſ-
quez *in pſalmo* 100.*lib.*3. *annot.* 10.*n.*1. *&* 2. qui
non negat eis licere itinerationes modeſtas ac
delitioſas vt libentius in beneficium reip. eurent
ex dicto patricij de regno *lib.*3.*cap.*10. Belunge-
ro *de ludis cap.*6. *&* 18. & abundè ex aliis & So-
lorzano *emblema* 31. † Sed quemadmodum (ait) 72
reges tenentur euitare ſumptus ſuperfluos ac ſu-
pellectilia aurea & argentea non neceſſaria quæ
tantum deſeruiunt vanitati vt cum multis à con-
ſiliis reſoluit Valenluela, Velaſquez *conſ.*99.*n.*20.
Larrea *alleg.*59.*n.*27. Caſtillo *lib.*7. *de tertiis cap.*
9.*n.* 15. Montano *de regalib.* in *proœm. n.*7. item
& Solorzano *Emblema* 82. commemorat facta
Imperatorum & Amaya *in l.*3.*cod.de annonis &*
*tributis lib.*3. *n.* 36. & cum aliis idem Morcoſo
reſoluit vt neceſſitate exigente debeant vaſalli
contribuere ratione belli ſiue cauſæ publicæ in
omne quod præciſũ fuerit, ſic cum Sanchez Leſ-
ſio, Iaſone, Thoma del-Benè, Diana &
aliis *infinitis & per verba elegantia*
Molina *de iuſt. diſp.* 667.
*n.*5. videnda.
* * *

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIII.

An rectè Rex noſter Philippus in menſe Iunij anni 1656. in conceſſione vnius aſſis in qualibet libra carnis pro vno millione ad ſubleuandas Regni neceſſitates ex cauſa multiplicis belli, Flandriæ, Italiæ, Angliæ, Cataloniæ, ac Portugaliç ſimul cum conſilio Regni congregati Matriti in publicis comitijs vulgò en cortes, poſſet ad hanc contributionem obligare Clericos: Et an quia renuebat ſtatus Eccleſiaſticus prędictam contributionem abſque licentia, breuique Pontificio, ſtatim Rex noſter Philippus liberando ſuam ſchedulam Regiam ſub data 19. menſis Iulij eiuſdem anni ad fauorem Cleri, vt quilibet Regis adminiſtrator in quolibet territorio, ſeu ciuitate redderet ad æqualitatem, aut in fine cuiuſlibet anni, ſeu dimidij, aut in fine cuiuſlibet menſis quidquid minutatim quotidie Clerici in macello carnis emiſſent pro ſuſtentatione ſua, ac ſuorum ſeruitorum, ac cognatorum adſtantium ſuis expenſis in proprijs Clericorum domibus, grauetur aliquo modo Clericorum immunitas ex illa præſtatione anticipata: Vel an conſentiente Epiſcopo, & Clero ſine licentia Pontificis, rectè, & abſque ſcrupulo aſſentiri valeant: Et quid ſi Clero alicuius ciuitatis renitente, Epiſcopus, aut Prælatus ſuperior præciperet quod Clerici ſic contribuerent: Et an ſi iſti Prælati ſint negligentes in hoc exequendo, poſſit Iudex laicus cōmpulſionem facere: Et cum dicitur vt collecta Clericis imponatur, neceſſarium eſſe conſenſum Epiſcopi, & Cleri: quid nomine Cleri intelligatur: Et an ſi Princeps, vel aliqua Reſpublica propter aliquam Iuſtam cauſam, augeret tantillum pretium, carnis, vini, olei &c. vt illud plus conuertatur in illam cauſam, nō quidem in grauamen Clericorum, hoc faciens principaliter; ſed generaliter in grauamen omnium, incurrat excommunicationem Bullæ ſi talem gabellam à Clericis exigat: Et, de exortatione ad Principes, Regioſque conſiliarios, ſeu ſcriptores limitantes Immunitatem Eccleſiaſticam. Remiſſiuè quia ex propoſito *infra ſub q.* 17. verſ. *ad quartam* ibi de varijs exemplis *& quæſt.* 12. *præcedenti* verſ. *ad vltimam à n.*66. *& alibi infra.*

SVMMARIVM.

1 *Schedula Regia conceſſionis Regni de vno aſſe ſuper qualibet libra carnis vendita in Macello publico ab anno* 1656. *refertur, quà audimus etiam Clericos compellendos ex voto duorum interpretum.*

2 *Philippus* IV. *Rex noſter Pius alia ſua ſchedula aliter illico decreuit.*

3 *Gabellam ſuper carne, aut alijs comeſtibilibus impoſitam, propter communem vtilitatem, etiam Clericorum licere, & eos adſtringere multi probant, ſed aliter* à n.4.

4 *Eccleſiaſtici non tenentur ſoluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & ſecundario Clericorum.*

5 *Clericorum exemptio non dependet ex bono, vel malo animo imponentium gabellas, ſed ex priuilegio Diuino, & humano, quod habent eas non ſoluendi, aliàs laici ſemper eas imponerent abſque tali animo ſaltim externo vt* n.6.

6 *Clerici exempti ſunt ab onere gabellarum ſuper carne, Vino, ſerico, aut alijs ſpeciebus.*

7 *Allegationes Iuris ſuper collectandos Clericos in tributo millionum, & alia eos excuſans, hic inſinuantur de quibus* latè q.14.

8 *Rex imponendo gabellas animo eas reſtituendi in fine anni, vel alio breuiori tempore Eccleſiaſticis eas anticipatè ſoluentibus ſecundum quoſdam, facit contra immunitatem, ſecundum alios non ſic* à n.11. *ex multis fundamentis pro vtraque ſententia, ſed quid dicendum pro Vera praxi Epiſcopatuum* à n.14. *latiſſimè.*

10 Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes, *potiuſquè intereſt noſtra non ſoluere, quàm ſoluta repetere.*

13 *Rex noſter Philippus* IV. *quibus conſiderationibus motus fuerit ad liberandam ſuam Regiam ſchedulam, vt Clerici ſoluendo intra certum tempus, reſtituerentur : &* à n.11. *Et qua praxi.*

14 *Epiſcopi plures Caſtellæ vtriuſque impugnarunt modum obligandi Clericos, vt prius ſoluerent, etiamſi deinde reſtituerentur ad æqualitatem per Regios adminiſtratores: Et quà conditione* à n.15.

16 *Capitulum Valliſoletanum, me præſente, reſtitit ad modum ſchedula Regia, vt grauoſum ſtatui Eccleſiaſtico, vbi refertur lis agitata contra adminiſtratorem coram Epiſcopo, & eius Vicario* n.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.& 27. *Vbi latè ego explicui meam proferendo ſententiam.*

28 *Epiſcopus, & Clerus ſolùm in caſu, vbi periculum vrget, & mora damnoſa eſt, poſſunt conſentire contributioni impoſita Regio ſtatuto, aliàs non ſine Papa* n.29.30.31.

31 *Bulla Pontificia Clem.* VIII. *& Vrban.* VIII. *tam pro reparando flumine Arneo, quam Peſte Panormitana, referuntur collectas imponentes, & aliam Gregorij* XV. *pro Etruria.*

Tributi exactio poteſt licitè inchoari ſine Papæ conſenſu, ſed non continuari dicto n.31.

32 *Epiſcopus, ſeu Prælatus Superior poteſt compellere Clericos renitentes ad ſolutionem tributi iuſti, cenſuris, mulctis, aut alijs pœnis.*

Et quam diligentiam debeat adhibere ante compulſionem n. 33.

34 *Laici iudices in nullo euentu poſſunt ex negligentia Epiſcopi, ſiue Prelati in compellendo Clericos ad tributum per ſe eos conſtringere* n. 35.

35 *Clerici perſona non debet in rebus moleſtari, ne per vnam viam concedatur, quod per aliam denegatur.*

36 *Clerici, nec poſtquam Epiſcopus negligens ſit in compellendo, poterunt artari à Iudice laico ad ſoluendam contributionem, etiam pro occiſione locuſtæ, qui talem vim inferre Clericis non poteſt contra aliquos Doctores* n. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. & 44.

39 *Clerici conueniri non poſſunt coram laico cenſibus, & tributis, niſi coram iudice Eccleſiaſtico.*

40 *Clerici falsò deponentes coram laico, non ſunt ab eo puniendi, vt* n. 42. *contra aliquos* dicto n. 40. & 41.

43 *Conſuetudo compellendi Eccleſiaſticos ad tributa per laicos, improbatur, vt corruptela.* n. 44.

45 *Metropolitanus debet adiri, vt Clericos nolentes, compellat ad ſoluenda tributa, quando Epiſcopus negligens eſt in compellendo eos. Sed ſi ille, & nuntius nollent, ſeu eſſet periculum recurrendi ad eos, vt talis compulſio poſſit fieri à laico, non in perſona, ſed in bonis tantùm Clericorum* n. 46. 47. & 53.

47 *Exactio contributionis facienda ab Eccleſiaſticis virtute breuis Pontificij, debet tantùm fieri per miniſtros à ſolo Epiſcopo deſtinatos, & Eccleſiaſticos.*

48 *Clerus ad conſentiendum in ſolutione gabellæ, intelliguntur capitula, Cathedralia, Collegiata, & ex Diœceſi; ſaltim Vicarij foranei, contra Suarez* n. 51. *contra quem ſtat Sacra Rota* n. 52.

49 *Clerus ad ſolutionem gabellæ, tenetur, quando gabella directè ad illum pertinet; ſed hoc debet eſſe ſimul cum deliberato aſſenſu populi, & Cleri; & ſi Clerus nollet conſentire, poſſint laici implorare auxilium Superioris Eccleſiaſtici* n. 50.

54 *Reſpublica augens cantillum pretij. v. g. Vini, propter aliquam iuſtam cauſam, non videtur grauare ex eo ſtatum Eccleſiaſticum, ſi fiat in communem vtilitatem: Et quare* n. 55. *ſed contra Verius à* n. 56. *etiam ſi Princeps, aut Reſpublica non intenderet grauare Clerum* n. 57.

58 *Eccleſiaſtici habent Ius eundi ad emendum victualia vbi libet abſque gabella.*

59 *Principes malè authoritate ſua res Eccleſiæ inuaſentes, Diuina vltione puniti pluries* remiſſiuè.

1 IN omnibus Epiſcopatibus Regni Caſtellæ, & legionis fuit, ac durauit in aliquibus magna cõmotio; eo quod *el Reyno Iunto en Cortes Matriti*, conceſſionem fecerit de vno eſſe in qualibet libra carnis vendita in macello publico, ob ingentes Regis Noſtri Philippi IV. Neceſſitates prouenientes à cauſa multiplicis Belli in partibus relatis in quæſtione, circa cuius iuſtificationem tributi, vt etiam Clerici ad talem contributionem tenerentur vna cum laicis ſine licentia Papæ, eiuſque breui Apoſtolico; imò & abſque conſenſu Epiſcoporum, & Cleri pro certo audio factas eſſe quaſdam allegationes quorundam Miniſtrorum Regiorum, quæ nondum ad manus potui habere, vt eis minutatim reſpondendo, veritas circa immunitatem à gabellis eluceret; ſed quia quæcumque à perdoctis illis ſcriptoribus dicta ſint, non facili negotio debeant vtique intelligi, iuſtaque iam dixi in nonnullis proximis quæſtionibus, vbi actum eſt de gabellis, tributis, & collectis Regijs, à quibus immunes ſunt Eccleſiæ, & Clerici, tam in perſonis, quam in bonis, niſi cum conſenſu Pontificio, iuxta conditiones octo, de quibus ſibi *in quæſtione* 12. *proxima* præcedenti loquutus ſum, iuſtaque etiam dico in hac quæſtione, quæ admodum in ſuis dubijs protelari poſſet ex iam adductis in hoc textu *à quæſt.* 1. imò & ex dicendis in alijs ſubſequentibus; ideò nunc aſſignando ſententiam meam, breuius quàm alias hæc dubia expoſcunt me geram ne ab inſtituto deuiet.

Igitur quantumuis illi perdocti ſcriptores in ſuis allegationibus contenderent iuſtificare iuſtitiam illius tributi legibus, exemplis, bonis authoribus, ac conſuetudinibus huius Regni, aut aliorum, videtur vt eorum deſiderium euanuerit ex facto ſtatim ſubſequuto noſtri, admodum piiſſimi, clementiſſimi, atque inuictiſſimi Regis Philippi IV. quod per ſuam Regiam ſchedulam propalauit, iuxta quæ dico *infra hic* in verſ. *ad ſecundam*, quia ipſe fidelis, ac deuotus Rex increpauerit; & ſi non audaciam, adulationem tamen, talium ſcriptorum, auribus Regijs blandientium. 2

† Poſſunt enim inter alia dicere, quod ſi propter debita, aut aliud conſules gabellam ponant ſuper carne, aut vino, & huiuſmodi quam Eccleſiæ ſoluunt indirectè, cum emant carius illo inquam prętextu, ſcilicet propter communem vtilitatem, tam Clericorum, quàm laicorum, aut vel propter vtilitatem laicorum principaliter, Clericorum autem indirectè, & à remotis abſque animo extorquendi pecunias ab Eccleſiaſticis, quas alio modo extorquere non poſſent, quia etſi non eſſent Eccleſiaſticæ perſonæ, adhuc eam gabellam imponerent; hæc inquam licita eſſe, vt docent Angelus in verbo *immunitas*, *n.* 42. Henriquez *lib.* 10. *ſumma cap.* 15. *n.* 5. & in gloſſa *littera O*, Paulus de Caſtro *conſ.* 432. *lib.* 2. Octauianus Volpellus *de libert. Eccleſ. p.* 2. *n.* 51 Lopez *in inſtruct. p.* 2. *cap.* 40. Malderus Videndus *in* 2. 2. *tract.* 5. *cap.* 6. *dubio* 22. *in fine*, Silueſter in verbo *immunitas* n. 22. ſic admittentes vt licitam, etſi repugnent ſi eam ponant Rectores, propter abuſum, & exceſſum eorum, ſcilicet quod fecerunt: in quo caſu non licite ponere dicunt, Doctores relati; imò tales Rectores debere eam de ſuo ſoluere, ſicut & impugnant quando animo extorquendi pecunias Rectores ab Eccleſiaſticis perſonis eam imponerent. 3

Sed quantumvis bona prædicta doctrina videatur prædictis Doctoribus, & alijs ſæcularibus imponentibus gabellas, & tributa, exiſtimo non eſſe admittendam; imò caute legendam: nam vt iam ſupra probaui Eccleſiaſtici non tenentur ſoluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & ſecundario Clericorum: & ita Silueſtri, Angeli, & aliorum relatam opinionem, vt falſam refellunt 4

refellunt Pat. Megala *p.2. lib.2. cap.17. quæſt.9. n.106.* Gutierrez *in tractatu de gabellis quæſt.92.* Diana *p.1. tract.2. reſ.85.* dicentes eſſe ridiculum, quod dicti authores aſſerunt; Clericos tunc teneri ad ſolutionem dictæ gabellæ, quando extorqueretur ex animo accipiendi dictas pecunias ab Eccleſiaſticis, quas extorquere alio modo laici non poſſent; ſecus au-
5 tem ſi non eo animo. † Quia reſpondent & ego cum illis exemptionem Clericorum non dependere ex bono, vel malo animo imponentium gabellas, ſed ex priuilegio, quod ex Iure Diuino,
6 & humano illas habent non ſoluendi. † Et inde eueniret quod ſi talis opinio eſſet vera ſemper laici imponerent gabellas abſque tali animo, ſaltim externo, & ſic Clerici illas ſoluerent. Vnde dici debet Clericos exemptos eſſe à dicto onere gabellarum ſuper vino, carne, ſerico aut alijs ſpeciebus. Nec Regem noſtrum Philippum potuiſſe ad dictam contributionem illius millionis obligare Eccleſiaſticos.

7 *Et quia poſt ſcriptam hanc quæſtionem, & alias vſque ad 19. incluſiue mihi mutuauit D. Antonius de Piña, Hermoſa huius Regiæ Cancellariæ digniſſimus præſul, nominatus Epiſcopus Salmantinus* tres allegationes factas à pereruditis Epiſcopo Oxumenſe, & duobus Conſiliarijs Regijs; ideò *quæſt. ſeq.14.* dicta repetes ad hanc quæſtionem.

8 Ad ſecundum quæſtionis partem, quæ pendet ab ea difficultate, an ſi Rex, aut Reſpublica exigant gabellas ab Eccleſiaſticis eo animo, vt eas reſtituant, v. g. in fine anni faciant contra Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum immunitatem. Video quod viri docti affirment, Duardus in *Bulla cœnæ Domini lib.2. canon.18. quæſt.15. n.3.* & Alterius *de cenſuris, tom.1. diſp.19. lib.5. cap.3. fol.734.* qui dicit notandum eſſe, vt non excuſentur ab hac cenſura qui exigunt, vel mandant exigi huiuſmodi gabellas à Clericis animo reſtituendi in fine anni, quamuis profiteantur hunc modum ſeruare cauſa euitandi fraudes publicanorum exigendi gabellas, ex ea ratione, quia cogunt antea ad ſoluendum, quod eſt magnum onus, & incommodum Clericis; quis ergo non videt vt talis anticipatio pecuniæ ſit Clericis, & ſtatui Eccleſiaſtico grauoſa; idem dicit Bonacina *ad Bullam q.16. ſect.1. p.3. num.11.*
9 *p.142.* † Ex ſequentibus etiam primo quia ratione illius tributi obligantur de præſenti carius emere. Secundo quia ſæpè ſingulis Clericis, aut multis eorum, vt ratione prædictæ anticipationis amplioris monetæ progreſſu temporis forte egerent; ſic vt congruam ſuſtentationem pro currenti tempore vſque ad finem anni, non valerent ſibi ipſis, ſuiſque famulis præſtare pro quotidiano victu, præcipuè ſi conſideremus plures eſſe Clericos habentes ſuam quotidianam ſuſtentationem ab ſtipendio eleemoſynariæ miſſæ quotidianæ ab ipſis dicendæ, & ſi ad aliquem titulum ſint ordinati. Tertio quia quantumuis illa pecuniæ plus conſumptæ redditio in fine anni ſit ſecura, ſtetque in Burſa integra, & depoſitario fideli, ac punctuali, nihilominus non ſine cura, ac diligentia Clericorum, vel procuratoris eorum ad id cum mandato adhibiti recuperabitur ad æqualitatem. Quarto quia ſi fortè illa redditio in fine anni, aut dimidij, ſeu menſis aſſignati non contigiſſet celeriter, tunc iam clare conſtaret de dolo, aut fraude, quia ab illis extorqueretur illa maior pars pecuniæ pro quotta libra carnis, aut menſura vini, vt pluribus rationibus optimè ponderatis docet, & tenet DD. Ioannes Palafox *in ſua erudita allegatione anni 1656. à num.19. & litt. I. A. A.* facta occaſione horum tributorum *à n.29.* Tum quia prædicta ſchedula non offert liquidam ſatisfactionem firmans Clerum grauatum ſtare pro toto tempore, interim dum ſatisfactio non fiat; Et quia prædicta prætextu fit tributarius Clerus cum laicis; & quia hac via Reges liberè vellent gabellas in poſterum imponere, etiam contra Clericos ſine recurſu ad Papam contra Canonicas Sanctiones; item nec honeſtari eo quod ſic exigatur, ob euitandas fraudes faciendas ſtatui ſæculari, quia Vrban. VIII. hoc prohibuit contra immunitatem Ferraræ, de quo *infra q.19.*

Ergo ex his, & alijs, quæ poſſunt conſiderari, 10
quibus libertas Eccleſiaſtica etiam in caſu hoc minuitur, debemus conſiderare, vt ſine aſſenſu Pontificis nequeant Clerici etiam volentes quietati tali modo gabellandi, quantumuis materialiter tantùm conſideretur, & non formaliter illa contributio ex vulgatis regulis Iuris *turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes*, & intereſt potius noſtra non ſoluere, quàm ſoluta repetere; at quia dolo facit qui petit, quod eſt redditurus; & quia reddit Clericos timidiores ad agendum cum fiſco, & ad operandum liberè: ſic ex Felino hic *n.42.* Surd. *conſ.2. num.25.* Alderano, Maſcarb. *de interpret. ſtatutorum concluſ.1. num.30.* Epiſcopus Exiomens. *n.29. ſua allegat. littera T. ex text. in p.5. ff. de compenſ. ex l. dolo ff. de doli exceptione, cap. quemadmodum de iure Iur.* nec intereſſe ait *dict. conſ.5. n.88.* tributum exigatur ad euitandas fraudes & faciunt pro hac ſententia quæ breuiter refero infra *quæſt.46. n.1.* eamque tenet Thomas del-Bene, *de parlamen. dubit. 30. ſect.3.* Corollar. 3. vbi declarat hoc intelligi ſi id Eccleſiaſt. exigant ſecus autem ſi quid exigitur ad finem boni communis vt ſcilicet euitentur fraudes, gabella exigentium; exigatur ipſis volentibus ac conſentientibus & conſentiente etiam Pontifice ſummo & dicit ſic ſeruari in praxi in multis locis Siciliæ & repetit *in p.1. de immunitate cap.5. dubit.7. ſection.13.* & videbis infra *q.54. in fine.*

Alij inquam exiſtimant prædictum modum 11
ſtatuendi à Principe eſſe ſecurum in conſcientia, liberareque ab incurſione Bullę in cœna Domini; primo quia Clerici, Eccleſiaſticęque perſonę, ac communitates ita contribuentes non renunciant priuilegio; quo gaudent immunitatis gabellis, ſed tantùm ſuſtinent eius effectum deferri in tempus, quod proximè ſit magis opportunum ſine vllo onere, & intereſſe. Et hac ratione approbat Diana immunitatis Eccleſiaſticæ à gabellis maximus propugnator conſuetudinem Senatus Panormitani talem conſuetudinem exigendi gabellas practicantis in Clericos abſque vllo ſcrupulo & nouiſſimè Daniel de nobilibus *& in additionibus ibi à num.7.* ex eo quia ſi poſſunt ſuum donare, poſſunt quoque concedere tempus ad ſibi illud ſoluẽdum & ſic Lucæ factitatum *anno 1350. & 1373.* vt ex libris ex quibus cum Epiſcopo conſentiente clero conuentũ eſſe cõſtat quantũ huic vel illi ex clero Vrbano ſolui vel reſtitui deberet pro gabellis, farinę,

olei, leguminis & lignaminis pro comburendo ſic praxi longè ſeruatur & diplomate tandem Alex VI. ad tres annos inſtauratæ, & poſtea continuatæ abſque alio diplomate & tandem anno 1569. ex cōceſſione Pij V. & ex mandato Vrbani VIII. anno 1626. concludens omnem conuentionem Pontifice inconſulto circa ſoluendas gabellas eſſe nullam dum agitur de impoſitione onerum nō autem de dilatione ad ſoluendum ſeu reſtituendum vt in caſu noſtro.

12 † Etenim Pena *in l.1.fin.n.l.2.* verſ. *Secundo cod. de locat.præd.ciuil.* Afflictis *in §.ſimiliter n.17.de capitan.qui curiam vend.* Tapia *in l.fin.cod.de cōſt. Princip.p.2.c.9.n.49.* Gregorius Lopez *in l.2.tit. p.2.* Verbo *buen cābio* cū alijs Capicui Galleota *reſp.13.n.77.* Ludouicus Sacca *conſ.1.n.65.* dicunt quod ſufficit oblata ſatisfactio facta tempore commodo, & Andr. de Iſernia *de prohibita alien.per Federic §. Moneta. n.22.* idem tenet in verbis ſequentibus *accipiet in caſu neceſſitatis res ſubditorum, & tunc tenetur ad pretium, ſi tunc haberet vnde ſolueret, ſi non habet, ſoluet quando habebit, quia in hoc eſt fauor communis boni, vt deferatur ſolutio.* Et facit ſecundo quia ſi familia cuiuſlibet Eccleſiaſtici aſſueta eſt emere quotidie carnes in tabulla communi, aut publica pro tota Republica, ſicæteri conciues eam ſoluerent gabellam quotidie, Clerici verò non, ſequeretur in illo quotidiano actu accelerato, & nimis confuſo propter numerum concurrentium in locis, præcipue populoſis, (vt hic Valliſoleti) quod tam gabellarij Regis, quam venditores carnis, aut vini damnum, & detrimentum ſufferrent in pecunia poſtea Regi exſoluenda ratione gabellæ. Tertio, & conſideratione dignum, quia Clerici, ſiue eorum famuli poſſent de facili introducere alios conciues ſæculares, ſiue poſſent ſæculares cum illis introduci, vt pateretur in macello talis quota carnis, aut vini menſura, quæ ſufficerent non ſolùm pro familia cuiuſlibet Clerici, ſed pro alia, aut alijs laicorum, quod inquam cederet in manifeſtam fraudem ipſius Regiæ gabellæ, ſeu gabellariorum, quod non eſt permittendum vllo modo; item & ex alijs conſiderationibus, quæ hîc aggregari valent ex iam antea dictis, & ex aliquibus, quæ refero *infra* verſ. *ad quintam.*

13 Ex his ita iactis pro vtraque parte potuit iuxta conſiderationes proximè præcedentes Rex noſter Philippus, & eius ſupremum conſilium Caſtellæ conſiderare modum liberandi prædictā ſuam ſchedulam Regiam miſſam ad ſuos cuiuſlibet territorij adminiſtratores millionum ſuorum, vt illam manifeſtarent Epiſcopis, Prælatis, iudicibus Eccleſiaſticis vbilibet exiſtentibus; item Capitulis Eccleſiarum, ac Clero, Parochis, Religioſorum Monaſterijs, item & Clericis, vt ſimul cum iſtis conferendo circa tenorem prædictæ ſchedulæ aſſenſum ſuum præſtarent, ſcioquè prædicto modo contentos eſſe Prælatos capitula Eccleſiarum, & Clerum plurium Epiſcopatuum, ac ciuitatum Regnorum Caſtellæ, & legionis, & acquieuiſſe; quidam pactando redditionem illius plus elargitæ pecuniæ in fine anni, alios in fine dimidij, alios in fine quatuor menſium, aut alio breuiori tēpore: & quod illa pecuniæ quotta reddenda reponeretur, ſiue à gabellarijs, aut ab ipſis adminiſtratoribus, aut à venditoribus carnium in depoſito alicuius viri diuitis, ac fidelis, aſſumpta fideiuſſione congrua de illa integrè reddenda deputatis perſonis à Clero, vt ſic iuxta ſumptus cuiuſlibet conuentus, & familiæ Eccleſiaſticorum ipſi Clerici inter ſe aſſignarent tantam quottam pecuniæ, quantam moraliter exiſtimaretur, quod ſinguli materialiter contribuerent quotidie emendo carnes, iuxta computum punctatum in ipſa Schedula Regia, nempe vt in Monaſterijs, & communitatibus Religioſorum ſex perſonæ idem ſupponerent, ac quælibet vna alia familia ciuitatis, aut populi, & inter alios Eccleſiaſticos quælibet eorum familia regularetur, ſicut aliæ ſingulæ ſæcularium, inter quas ſicut ſunt familiæ pauperes ſic, & diuites, vt contingit inter Clericos; quæ ſchedula, vt ſonat in actu ſignato re vera præſtat ad æqualitatem, & ſic mihi iuſtè ratiocinata viſa eſt, vt vidi.

Sed quia video Epiſcopos, & Clerum Palentinum, Segobiens. Oxoniens. Legionens. alioſque huius Caſtellæ veteris, item & alios Caſtellæ nouæ, atque prouinciæ *Andaluſia* nondum eſſe ſedatos, imò & in hac curia Eccleſiaſtica pro parte Capituli, & Cleri litem agitatam petendo, vt nullo modo Clerici, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac communitates anticipate pecuniam iuxta quot tam tributi darent, ſed illis tantò minus, ac tributum poſitum erat in qualibet libra carnis ipſa præſtaretur, eo quod ſe nimis grauatos, aliter exiſtimarent, poſtpoſitis adhuc rationibus, quæ pro Rege, eiuſque gabellarijs ſunt conſideratæ in verſ. *alij*, quantumvis pro parte D. Athanaſij, Iimenez, Arellano huius Regiæ Chancellariæ auditoris, ac Regis noſtri Philippi IV. adminiſtratoris, tam pro iſto millione, quam pro alijs aſſerebatur de dimidio in dimidium annum plena ſatisfactio iuxta tenorem ſchedulæ, aut alium conuentum cum Epiſcopo, Capitulo, & Clero, videamque alios Epiſcopos, Capitula, & Clerum ſedatos, atque placatos, vt Toletanum, Hiſpalenſe, Conchenſ. Burgenſ. imò & alios: quid in praxi poſſit, ac prudenter debeat amplecti, ſaluo meliori, & ſaniori, ac ſine offenſa immunitatis Eccleſiæ, quæ ſemper illæſa permanere debet mihi ſequentia meliora, ac pacabiliora videntur, ſiue conſcientijs, ſiue Clericorum, & ſæcularium commixtioni in prædicto actu carnes emendi in macello publico. 14

Nempe vt tenor ſchedulæ Regiæ, non quatenus lex, ſtatutum, aut præceptum amplecteretur conditionaliter, vt ſi Rex, eiuſvè miniſtri, collectores tributi, aut adminiſtratores non adimplerent reddendo ſine mora illico tempore aſſignato, tranſacto quantitatem pecuniæ plus datæ Epiſcopus cuiuſlibet territorij, eiuſvè Vicarius, aut alij inquam iudices Eccleſiaſtici procederent ad declarandum eos Regios Miniſtros incurſos eſſe in communicationem Bullæ cœnæ ex *paragrapho* 18. quæ innouauit, & alias Iuris, vt *infra* dico *quæſt.* 17. Vbi expendo textum *in capite 3. de immunitate Eccleſiar. lib.6.* Interim autem exiſtimo nullum eſſe grauamen capax illius incurſus, eo quod Rex quantum de ſe eſt, non intendit extorquere ab Eccleſiaſticis pecuniam, nec quod eius miniſtri illam extorqueant, ſolùm verò intendit ſalua re Iura ſua Regia collectandi ſubditos laicos; & quod non ſe 15

introducant

introducant cum famulis Eccleſiaſticorum euntibus carnem emere, vt petāt plus aliquas libras, quam proprijs domibus Clericorum, & Eccleſiaſticorum neceſſarias pro quotidiano victu; eaque introductione defraudent vectigal, ſeu collectam, Regi debita: Et videtur facere verba tradita à Cyriaco *controuerſ.* 529.*ſub.n.*41.*&* 42. quæ ego refero *infra ſub.q.*20. Vbi quod non læditur immunitas in rebus, quæ adimpleri queūt ſine magna difficultate. Nec obſtat quod, Lapus, Surdus *alleg. Bonon.* & Diana relati *ſupra q.*5.*n.*32. dicant vt non ſuſtineatur ſtatutum, etiam in modica læſione, cum hic nulla videatur fieri in pecunia; etſi in tempore recuperandi ſit aliqua dilatio cum hæc non ſit conſiderabilis.

Nec obſtat dictum *ſupra quæſt.*7.*num.*30.vbi ex Marta *p.*4.*cent.*1.*caſu* 13.*n.*14.*&* 19., Vt non ſit ſuſtinendum ſtatutum etiamſi in minimo lædatur immunitas, & ſine ſecundario, quia hic nec in minimo læditur conſideratis vtrinque circunſtantijs, & datā ſatisfactione.

16 Et iuxta has, & alias conſiderationes, dum capitulum huius Almæ Vallifoletanæ Eccleſiæ congregaretur iterum, atque iterum ad colloquendum, & conferendum, ſuper hoc negotio fui in voto pro iuſtificatione dictæ ſchedulæ Regiæ, interim quo adimpleretur eius tenor, & ad corroborandum repreſentaui capitulo eius factum propinum, quo nonnullis ab hinc annis poſt longam, & repetitam diſcuſſionem, eſt concordatum cum Rectorum Capitulo huius ciuitatis, nempe vt quia Rectores oppreſſi ad ſubueniendum neceſſitatibus communibus, ac particularibus huius Reipublicæ, quæ non habet paſcua, nec propria ſufficientia, impoſuerunt ſuper carne, & vino quandam paruam collectam Regio conſenſu: & quia difficilè erat ſingulis de capitulo præſtare menſuram, ſeu æſtimum ſegregatum, vel inuenire modum, vt nullam pecuniam anticipare carnem, & vinum abſumerent; ideò contentum eſſe hoc capitulum, vt in fine cuiuſlibet anni ſibi ab œconomo propriorum huius ciuitatis, ſiue depoſitario reddecitur quatuor millia dragma, vulgò *quatro mil Reales de Vellon*, & ſic ab annis quatuordecim, vt video ex parte ciuitatis impletur, & capitulum illam pecuniam ſic receptam per commiſſarios duos, quos quot annis nominat, diſtribuit inter ſingulos, dignitates, Canonicos, & aſſiſios ſui capituli, iuxta prudentialem diſtributionem debitam cuique rerum familiæ: & exiſtimo cum alijs communitatibus Eccleſiaſticis practicari in hac ciuitate, exceptis illis, quæ non recurrunt ad Macellum publicum, ſeu tabernam pro alimonijs carnis, & vini ſibi eſui neceſſarijs, cum ſint pleraque Monaſteria, quæ habent arietes, & vinum ex vineis, quibus aluntur, occidendo in ſingulis ſeptimanis quot quot arietes ſibi neceſſarij ſunt. Itaque conſideraui, vt quia capitulum huius redditionis pecuniæ medium non impugnabat municipalis cōtributionis prædictum, multò minus in prædicta collecta Regia deberet impugnare, quia Rex a natura habet Regale Ius collectandi, quoties neceſſitas vrget, eiuſque patrimonium exhauſtum inuenitur, vt pro nunc conſtat oppreſſum.

17 Et in prædictis ſeſſionibus fui in voto etiam quod conſentientibus Epiſcopo, & Clero, iuſta erat illa conuentio, abſque redolentia in immunitatem eorum; & quod quidquid in eam videretur irruere ceſſabat, quia grauamen, quod conſiderabatur ex parte capituli erat multominus quod poſſet pati, ſi aduersùs præſumptas fraudes introductas, laici ementes irent emere mixturati cum famulis Clericorum ad tabulam publicam, ſeu Macellum; nam tunc irent Alquacilli, ſeu alij homines deputati pro Rege, ſeu quolibet adminiſtratore perquirere calidè, & aſtutè à quoquo famulo, aut famula cuiuſlibet Eccleſiaſtici, quantum carnis, ſeu vini empturus eſſet pro quotidiano victu familiæ ſui heri, & ſuper facienda prolixa diſquiſitione, ne defraudaretur Regia gabella curioſas in mirum modum diligentias applicarent, & prætextu ita cohoneſtato alia non parùm moleſta pararent forte, & intollerabilia Eccleſiaſticis, quæ ſibimet laicis non viderentur iniqua; imò vellent taliter iuſtificare, vt quātumvis nos Eccleſiaſtici conquereremur, pro compertò exiſtimarent non eſſe materiam fractionis immunitatis Eccleſiaſticæ allegando non petere gabellam ab Eccleſiaſticis, nec impedire quominus ad Macellum publicum, ſeu Tabernam pro alimonijs carnis, & vini, aliarumve rerum eſus irent, ſed tantùm intendere reſecare fraudes, quæ ſub vmbra Eccleſiaſticorum, ac ſuorum famulorum poſſent alij laici ſubditi Regis, ac eiuſdem gabellæ debitores facere in Regem, eiuſque adminiſtratores, & gabellarias in præjudicium Regis patrimonij, & aliorum laicorum conuicinorum, qui in plus temporis gabellarentur, quantùm ſimiles fraudes exurgerent contra facilem recaudationem ipſius gabellæ impoſitæ.

Nec tunc exiſtimo eſſe impedimento quæ ſcripſit per doctus Oxomens Epiſcopus *ſupra* adductus *à n.*29. ſuæ allegationis ex Vrbā. VIII. & ex Pellitiar. *in manuali regular.*1.*p. tract.*8. *de gabellis cap.*7.*ſect.*8. negans poſſe tales gabellas ad euitandas fraudes publicas imponi, animo eas reſtituendi Clericis eo quod id non poſſit concedere in aliquod grauamen Eccleſiaſticum; dicente ſic reſponſum præbuiſſe in facti contingentia, & quod eius reſponſionem confirmauit Vrban. VIII. præſcribens communitati Ferrarienſi, ne talem modum gabellæ inducerent contra Eccleſiaſticos abſque ipſorum conſenſu, cum Pontifex inhibeat ſi fiat abſque conſenſu Eccleſiaſticorum, ſecus ſi cum illo, eo quod Vrban. VIII. quamcumque exactionem improbet, etiam indirectam. 18

Itaque ex his, & alijs poſſunt addi ad fundandam præfatam praxim exiſtimabam ego quod habitā lite ſuper repugnando tenore ſchedulæ prædictæ corā Domino Epiſcopo D. Ioanne Merinexo, eiuſque Vicario Generali D. Didaco Sarmiēto de Valladares legum Veſpertinæ moderatore, Collega Collegij maioris Sanctæ Crucis huius ciuitatis, nunc inquiſitore quem mihi ſucceſſore aſſignauit in ea inquiſitione Illuſtriſſ. D. meus Didacus Arce Reinoſ. pro his regnis inquiſitor generalis anno 1657. Vtroque inquam eruditiſſimo poſſet ab eis declarari, vt non eſſet modus ille conueniendi ad viuendum cum tranquillitate, & pace deſiderata contra immunitatem, & nihilominus inſtante maiore parte capituli pro lite proſequenda, ac finienda illico intra tres dies fuit lata ſententia, vt prædicta ſatisfactione iuxta tenorem illius Regiæ ſchedulæ in ſingulis men- 19

ſibus adminiſtrator Regius non incurreret in ex-
communicationẽ Bullæ cœnæ Domini alia ad-
dentibus in dicta ſententia pro formulario, à qua
capitulum, etiam me præſente decreuit appella-
rẽ, vt fecit ad Metropolitanum exiſtentem com-
pluti: ſed an iuſtè ſi caret animo reſtituendi quo
tam legitimè nobis Eccleſiaſticis debitam ipſe, ac
alij exactores gabellarij Regij videbunt conſu-
lendo conſcientias proprias. Sed ſe defendent
dicendo, ac firmando paratos eſſe reddere quo
quo tempore Clerus, ac capitulum exigant red-
ditionem pecuniæ ſibimet iuſtè debitam ex re-
20. lata cauſa. † Et poſt hæc confirmata à Vicario
compluti iudice Metropolitano, prædicta ſen-
tentia lata à D. Didaco Valladares acquietato
capitulo, quilibet ex eius corpore capitularis, ſiue
Capellanus præſtitit ſchedulam de conſumptis
iuratam à prima die Iulij vſque ad finem Octo-
bris dicti anni 1656. ac proinde in animum re-
uerſus idem D. Athanaſius id miniſtrator ſoluit
ac reſtituit pũctuatim cuilibet de capitulari item
& Capellanis Summam illã & integrã pecuniæ
nondum redditę à quatuor retrò mẽſibus quam
quilibet, in ſua priuata ſchedula iurauit ſibi de-
beri annumeratis libris carnis conſumptis pro
ſuſtentatione propriæ domus quotidie factoquè
computò omnium, in ſimul ſchedularum man-
datario capituli ſic præſtitam à quo ſinguli vt di-
ctum eſt acceperunt partem & ego accepi eam
quæ infrà cõtigit, & de praxi Tolletan. Archie-
piſcopi *infrà quæſt.* 39. vbi leges eum Cordatum
quid cum lege, & eius miniſtris ſui patrimonij
& ibi in fine ponitur alia prorogatio Sexennij
Itmeque Alex. VII. millionũ ante prorogatorũ.
Põtificis diutius cogitando an fortè grauaretur
immunitas Cleri exiſtente adhuc capitulo in ſua
contradictione iterum, atque iterum, puto quod
requirendo pro ſemper adminiſtratores Regij
Clerum, vt accipiat ad æqualitatem quottam le-
gitimam, ac debitam reſultantem ab illo plus
Monetæ datæ ex cauſa cuiuſque libræ carnis
emptæ, & ad id eum effectu inſtando eam ſegre-
gent ab alia collectæ, ſeu tributi pecunia depo-
nendo illam ſub cuſtodia prompta fideli, & aſ-
ſecurata, non incurrere in prædictam cenſuram
Bullæ, aliaſvè Iuris; quod ſi vertant ad animum
retinere, & appropriare ſibimet, aut Regi, cauſa
tributi, aliovè prætextu, non excuſari ab incur-
ſione ſatis liquet, quia tunc abutuntur facto illo
Clericorum exiſtimantium ſine conſenſu Pon-
tificio ſe non eſſe ſecuros illi modo excogitato
in prædicta ſchedula Regia, aſſentiendo quan-
tumvis ipſi adminiſtratores, (vt ego) credant te-
norem illius ſchedulæ eſſe iuſtificatum; debent
enim ſemper eſſe parati ad reddendam prædictã
21. quottam de promptu abſque renitentia, dilatio-
ne, ac dolo. † Et vt iuſta, ac non ſcrupuloſa
redditio fiat, mihi viſa eſt non parum æqua con-
ſideratio Duardi in Bulla cœnæ *lib. 2. caſu* 18. *di-
cta q.* 15. *num.* 3. quem etiam refert Diana *p.* 1.
tract. 2. *dicta re.* 45. dum dicit ibi *quia ſupradicto
animo* (ſcilicet reſtituendi quotannis gabellas)
*hac onera Clericis exigunt, ſi volunt effugere huius
cenſuræ vinculum, in fine anni currens ipſis Cleri-
cis reſtituere aliquid plus* ſupra, id quod exege-
runt in recompenſationem dicti incommodi, &
intereſſe, ſcilicet orti ex cauſis notatis ſupra in
22 verbo *alij* ſub. verſ. ad *ſecundam*, de quo dico
infra q. 54. verſ. *ad ſextam & q.* 46. *à n.* 1. † Et
hæc mea ſententia fulcitur ex doctrina Meno-
chij *de arbitr. lib. 2. cent. 6. caſu* 562. *n.* 46. Velaſci
de Iure emphith. q. 17. dicentium vt licet Prin-
ceps poſt taxatum legale pretium rerum, impo-
nat gabellam à laicis ſoluendam in aliquibus re-
bus, vt vini; & ex hoc contingat vt carius Ec-
cleſiaſtici vinum, aut res emãt, quàm ſunt à lege
taxatæ; non obid lædi immunitatem Eccleſiaſti-
cam, cum ſemper Eccleſia habeat pretium iu-
ſtum rerum ſuarum; etſi forſitan damnum ali-
quod in hoc aduenirer, eſſet per accidens, & ſe-
cundario, quod non eſt conſiderabile. † & Mo- 23
lina de iuſtitia *tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 663. *num.* 5. *in
fine*, ſic aſſerit *exemptio Eccleſiaſticorum ſolùm
eſt, vt ipſi non ſoluant tributum ex ſuis rebus, non
verò vt alij non ſoluant tributum ex rebus, quæ
emptione, aut permutatione ad ipſos ſunt peruen-
tura eſto per accidens, ſequatur quod carius ob ea
tributa ad ipſos perueniant*, Henrriquez *in ſumma
lib.* 10. *c.* 15. *in gloſſa lit. V.* Rodriguez *in ſumma
tom.* 5. *cap.* 166. *num.* 7. idem *quæſt. regular. tom.* 3.
c. 74. *art.* 7. Laſarte *de decima vend. cap.* 19. *n.* 10.
Mexia *in pragm. taxa concluſ.* 5. *num.* 39. & quæ
dico *infra quæſt.* 47. *ad finem & quæſt.* 48. & in
terminis tenuit relatus ſuprà Thomas del-Bene
d. dubio 30. *ſect.* 3. *Corollar.* 3. *in fine n.* 2. dicens
canendum eſſe vt quando Eccleſiaſticus in fine
anni fit ſolutio nullam moleſtiam, nullum in-
commodum, nullumque intereſſe ſentiant mea
conſequenda & quod alioquin in idem reinci-
deretur ſcilicet propter tale onus lædi immuni-
tatem Eccleſiaſticam & libertatem.

Dices autem cum Rodriguez *in ſumm. tom.* 2. 24
cap. 75. *n.* 14. Vt nequeant Clerici conqueri, ſi
iuxta notata *à n.* 1. huius quæſtionis eundo ad
Macellum publicum ciuitatis, ſeu tabernam pro
vino ſoluerent prædictam gabellam cum eſſet
eis liberum non ire, aut mittere famulos, eundo
inquam ad emẽdum panem, vinum, carnem, ſeu
alia victualla tributaria *alas, officinas, tabernillas,
carniçarias ſujas deputadas particular mente para
los Clerigos*, vbi commodè eas res habere valeãt.
† Sed reſpondeo Rodriguez non loqui de caſu 25
noſtro, iuxta prædictam ſchedulam Regiam,
ſed de primò, nempe quando Rex curaret exi-
gere tributum à laicis, & Clerici ſe mixturando
irent pro illis rebus ad publica ciuitatis officina
habendo alia ſibi ſpecialiter deputata: ſic idem
auctor ibi concludit, vt vbi prædicta officina
commodè, ſicut in multis oppidis accidit haberi
pro Clericis, non portent ſe tunc ſuſpicari ad-
modum de illis contribulationibus ſuper pane,
vino, carne, & alijs reſpectu Eccleſiaſticorum
ſed quia Rex in prædicta Regia ſchedula præci- 26
pit, vt Macellum ſpeciale pro Clericis de nouo
non inſtituatur, aut erigatur ſeparatum à publico
pro ciuibus omnibus in locis, vbi ab antiquo, &
antea illud non eſt; quæritur an hæc ſchedulæ
clauſula, quantumuis ſub honeſto prętextu ſuper
ponderato ad reſecandas fraudulentas vſurpatio-
nes laicorum ſub vmbra Eccleſiaſticorum modo
iam dicto ſit, aut poſſit eſſe contra immunita-
tem Eccleſiaſticam, cum auferat libertatem quæ-
rendi, ac perquirendi ab Eccleſiaſticis ſuauem,
nec grauoſam viam emendi ſibi, familiæque ſuæ
carnes, aliave eſui neceſſari. Quæ difficultas
pendet ab illa; *an poſſint laici aperire tabernas, in
quibus ſine onere vectigalis confluere poſſint Cleri-
ci*: & ab illa, *an liceat capitulo canonicorum habere
Macellum carniũ*; de quibus *q.* 15. 3. & videtur 27
quod non ex adductis verſ. *ad ſecundam*, quod
exiſtimo

exiſtimo verum ob euitandas fraudes prædictas
in Regis vectigal, & in caſu de quo loquimur
iuxta tenorem prædictæ ſchedulæ; ſecus quando
Princeps nollet dare ſatisfactioné Clericis quot-
annis, relinquendo illos in ſua libertate quæré-
di victualia, aliunde; nam tunc cum forte plures
Eccleſiaſtici neceſſitarentur ire ad publicum
Macellum, eo quod non eſſet illis commodum
aliunde victualia afferre, & per conſequens Rex
cogeret illos ad contribuendū cum laicis in ea-
dem collecta, quod non eſt ferendum ſine con-
ſenſu Pontificio, aut Epiſcopi, & Cleri modo
28 iam *ſupra q.* 12. dicto, & in verſ. *ſequenti.*

Ad tertiam quæſtionis partem an conſentien-
te Epiſcopo, & Clero ſine licentia Pontificis re-
ctè, & abſque ſcrupulo aſſentiri valeant Eccle-
ſiaſtici contributioni, & collectæ. Et in hoc du-
bio diſtinguendum eſt, nam ſi loquimur iuxta
tenorem prædictæ ſchedulæ Regiæ ponderata in
toto verſ. *ad ſecundam*, exiſtimo ſufficere con-
ſenſum Epiſcopi, & Cleri, eo quod Clerici, Ec-
cleſiaſticæve perſonæ non grauantur contribu-
tione, cum in fine anni, dimidij, aut cuiuſlibet
menſis reddatur ad æqualitatem pecunia ab illis
data correſpondens gabellæ ſiue collectæ. Et
quia tunc in illo caſu, vt iam eſt dictum, non
grauatur Clericorum immunitas, nec in mini-
mo, attentâ læſione, quam pateretur Regia col-
29 lecta in fraudē patrimonij ipſius Regis. † Quod
ſi loquimur cum intendit Rex vt ad collectam
ex cauſa publica, & communi, ac tam Eccleſia-
ſticis, quàm laicis neceſſaria, etiam Eccleſiæ,
Eccleſiaſticæve perſonæ, & Clerus teneantur
cōtribuere, iterum diſtinguo quod quoties quit
recurſus haberi ad Sanctum Pontificem Ro-
manum abſque periculo grauis damni in mora,
& retardatione, vt latè ſub *quaſt.* 12. adduxi, ve-
luti cum inſtat inuaſio hoſtium in ciuitatem, ſeu
in alijs ſimilibus caſibus, tunc ſemper ſit neceſ-
ſarius conſenſus Pontificius, & illius breue ſpe-
ciale, vt Clerici teneantur contribuěre, aliàs in-
quam Rex, Princeps, Rectores, Magiſtratus,
& alij quilibet exactores, & impoſitores tri-
buti; & gabellæ Incident in excommunicatio-
nem Bullæ cœnæ Domini §. 18. & in alijs Iuris,
quarum abſolutio nonniſi à Pontifice condo-
30 natur. † Verùm ſi periculum inſtat modo dicto
ſub *dicta q.* 12. tūc exiſtimo iterum diſtinguen-
dum: nam ſi v. g. collecta impoſita eſt pro vna
vice, & ſine temporis continuatione, tantùm
duratura, in quantum inſtat periculum, & dam-
num breuiſſimè reparandum, tunc ſufficiat ſolus
conſenſus Epiſcopi, & Cleri. Tamen ſi pericu-
lum damni ceſſat parumper, aut mitigatur, &
collecta ſucceſſiuis diebus, aut annis continue-
tur exigi: tunc licet à principio ſolus conſenſus
Epiſcopi, & Cleri ſufficiat, non inquam ex poſt
facto; nam tunc debet expoſci à Pontifice con-
ſenſus, etſi denegetur, erit collecta grauoſa Cle-
ricis, & contra immunitatem Eccleſiaſticam, vt
etiam ibi dixi *dicta q.* 12. *& q.* 11.

31 Et confirmatur, nā cum per Bullas Clem. VIII.
& Vrban VIII. ibi relatas, tam pro reparando
flumine Arnco, quam pro reparanda peſte Pa-
normitana collecta eſſet impoſita ſuper vino in
introitu portæ ciuitatis, ſimulque etiam breue
conceſſiſſet idem Vrban VIII. pro Ducatu die
20. Maij 1614. & ante illum pro Etruria Gre-
gor. XV. die 23. Februar. 1622. Clericique per
aliquot annos eſſent incluſi in dicta collecta po-
ſita ſuper vino in introitu ciuitatis, & ſi in illo
principio ſufficeret conſenſus Epiſcopi, & Cleri,
quia propter periculum inſtans, eſt præſumpta
Pontificis voluntas ad obligandum Clericos pro
illa cōtributione cōmuni: ſed docet Suarez *l.* 4.
de immunit. cap. 25. *n.* 17. Caſtrus Palaus *tom.* 2.
tract. 12. *in puncto* 9. *n.* 7. Diana *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 11.
parum poſt princip. vt debeant maximopere ad-
uertere Principes laici, & ſimul Epiſcopi, quòd
prædicta, & alia quælibet neceſſitas, vt impo-
natur gabella inconſulto Pontifice, poteſt con-
tingere in exactione, quæ ad vnum actum, vel
ad breue tempus ſit: nam ſi longiori tempore
ſit duratura, licet in caſu neceſſitatis, poſſit in-
choari inconſulto Pontifice; ſed vt longiori tem-
pore protrahatur, tunc neceſſario erit conſulen-
dus, ſicque poſſe contingeré ad imponendum
tributum non poſſe conſenſum Pontificis poſtu-
lari, ſtante vrgente neceſſitate, & ad illius con-
tinuationem, cum id fieri poteſt, omnino ſit
cōſulendus: ita ille quod eſt verū quomodo lucé
accipiūt *dicta p.* 14. & in alijs itē *q.* 39. 47. *&* 48.

Ad quartam quæſtionis, partem, quid ſi Cle- 32
ro alicuius ciuitatis renitēte Epiſcopus, aut Præ-
latus Superior præciperet quod Clerici ſic con-
tribuerent. Et breuiter reſpondeo in hoc euentu,
vt poſſit Epiſcopus, aut quilibet Iudex Eccleſia-
ſticus Superior compellere Eccleſiaſticos, aut
totum Clerum renitentem quibuſcumque re-
medijs Iuris contra Eccleſiaſticos Iure canonico
ſtabilitis, pignorum ſcilicet, ſequeſtrationis bo-
norum, & fructuum, itémque ſi opus ſit cenſu-
ris Eccleſiaſticis excommunicatione, ſi perſonæ
ſingulares reniteāt, ſiue ſuſpēſione, ac interdicto
Eccleſiaſtico, ſi ſit communitas, quod eſt verū.

Dubium tamen eſt de diligentia, quam debet 33
facere Epiſcopus, eiuſvè Vicarius, ante quam ad
compellendos Clericos accedant. Et reſpondeo
breuiter Dominos Epiſcopos non debere ſtatim
licentias executioni mandare, niſi prius viſis vi-
deodis, quia in breuibus licentijs, & Bullis Pon-
tificijs ad prædictas contributiones per Eccleſia-
ſticos faciendas ſolent poni hæc verba *ſtantibus
præmiſſis, conſtito tibi de narratis &c.* aut aliaſ
quæ quidem, & ſimilia verba, vt aduertunt
Marchinus *de peſte p.* 4. *cap.* 4. *n.* 29. Diana *p.* 5.
tract. 1. *reſ.* 11. *in fine*, videntur requiri aliquam
cognitionem iudicialem narratorum. Etſi in di-
ctis Bullis dicatur *Vocato Clero &c.* videbitur
tunc etiam dicendum, vt obſeruant prædicti,
non ſolùm habendam eſſe narratorum iudicia-
lem cognitionem, ſed etiam habendam eſſe, au-
dita parte, nempe Clero, & alijs, de quorum in-
tereſſe agitur.

Ad quintā quæſtionis partem, an ſi Epiſcopi, 34
ſeu alij Eccleſiæ Prælati negligentes fuerint in
compellendo Eccleſiaſticos, queant tunc Iudices
laici eos compellere aſſumendo, & ſequeſtrando
aliqua eorum bona. Et repetitis hic quæ latiſſi-
mè dico *infra in cap. qualiter & quando* 17. *de
iud.* quid iudex Eccleſiaſticus queat facere ex
negligentia laici, an econtra laicus Iudex ex ne-
gligentia Eccleſiaſtici; de cuius incapacitate ibi
dixi, quæ auferri non poteſt, niſi à Pontifice. Iam
nūnc ad difficultatem reſpondeo in nullo euentu
poſſe iudices laicos compellere, aut vexare Eccle-
ſiaſticos, eorumque bona capere ad perſoluendas
collectas Regi debitas, eiuſque collectarijs, ſeu
adminiſtratoribus, quantumvis Eccleſiaſtici eas
ſoluere teneantur, quia vt bene notat Suarez

contra Regem Angliæ lib.4. cap.24.n.11. bona
ſemper adhærent perſonæ ipſius Clerici; ideo-
que tunc dicatur perſona pefectè & integrè
exempta, quando etiam eius bona exempta
35 ſunt. † Nec facere ad rem quod bona Clerico-
rum ſint temporalia, & quod reſpiciant Cleri-
cum, non vt Clericum, ſed Dominum tem-
poralem, vel ciuem, quia ille non tantùm exem-
ptus eſt vt Clericus ſed etiam vt ciuis, & ſim-
pliciter eius perſona, & conſequenter etiam ea;
quæ illi acceſſoria ſunt, Diana *p.1. tract.1. ſub.
res.41.* & comprobatur ex textu *in cap. Vnico de
Clericis Coniugatis lib.6.* Vbi ſtatuitur quod per-
ſona Clerici, non poſſit in rebus moleſtari, ne
per vnam viam Concedatur, quod per aliam
denegatur: ſic docent Communiter Doctores,
quos retuli *à quæſt.1.* de quo puncto amplè *infrà
q.14. in fine.*
36 Vnde quamuis Mexia *in pramagtica taxæ pa-
nis conſ.5.n.64.* Zenedus *in collect. ad decretum
collect. 153.n.3. ad finem*, Ioannes Gutierrez *in
tract. de gabellis q.92.n.48.* & alij, quorum me-
minit Quiñones *in tract. de locuſtis cap.4.n.67.*
Narbona *in l.57.tit.4.lib.2. recopil.n.19. & 30.*
dicant quod ſi poſtquam Epiſcopos, ſeu Iudices
Eccleſiaſtici requiſiti à laicis Iudicibus, nolue-
rint, aut negligant Eccleſiaſticos ſuos ad con-
tribuendum compellere pro colligenda, ſeu ex-
torquenda locuſta, tunc ſi interim à locuſtis fru-
ctus deſtruerentur licere ſæculari iudici bona
Eccleſiaſticorum capere, & vendere, & reda-
ctam ex eorum venditione pecuniam in locuſta-
rum exterminium expendere, tamen non ſunt
37 admittendi. † Et eodem modo; nec debet ad-
mitti doctrina Hieronimi de Zeuallos *in tract.
de cognitione per viam violentiæ q.64.n.20.* di-
centis Eccleſiaſticum Iudicem vim inferrè ſæcu-
lares iudices inhibendo ne perſonas Eccleſiaſti-
cas ad contribuendum pro locuſtarum occiſione
compellant.
38 Nec obſtant Laſarte *de gabellis cap.19.n.84.*
Mexia *dicta cõcluſ.5.n.3.* Salgadus *de protect. Re-
gia p.2.cap.14.n.100.tom.2.* Ramirez *in tract. de
lege Regia §.27.n.12.* & alij dicentes non poſſe
iudices laicos punire Clericos in perſona, ſed
poſſe in eorum bonis, quia vt latè dico *infrà in
ioxin noſtro* eo ipſo quod perſona Clerici exem-
pta eſt à laicali iuriſdictione, vt dixi latiſſimè
in tit. de iudicijs, & foro comp. ita & eorum bo-
39 na ſunt exempta ex Suarez & alijs *ſupra.* † Et
ob id non eſt cur audiatur Coriolanus *in Bulla
cœnæ excommunic.26.fol.495.* Vbi ait poſſe Cle-
ricos coram iudice ſæculari conueniri in cenſi-
bus, & tributis, quia eorum bona, & res affe-
ctatæ videntur, & aliqui iuriſconſulti admit-
tunt etiam hanc ſententiam, dummodo iudex
laicus procedat contra bona, & non contra per-
ſonam Clerici, quia potius debet dici quod
quando Clerici nolunt ſoluere collectam, ſeu
aliam contributionem, quam tenentur ſoluere,
vt tunc iudices Eccleſiaſtici ſint, qui propriè
nolentes Eccleſiaſticos, debeant compellere ad
ſoluendum Collectam & non ſæculares, vt do-
cent Anguianus *in tract. de legib. tom.1. lib.2. con-
tr.15. à n.14.* Gaſpar Hurtado *dict. fol.13.* Bar-
thol. à ſancto Fauſto *in ſpeculo confeſſ. diſp. 33.
q.21.*
40 Nec deſtruitur hæc doctrina eo quod replices
poſſe iudicem laicum punire Clericum, non qui-
dem in perſona, ſed in bonis, ſi falſum depo-

ſuerit coram eo, vt dicunt Angelus *in l.quoties
in fine, cod. de iudicijs* Federicus de Senis *conſ.
88.* Lancelotus *de attentatis p.1.cap.15.n.97.*
Aufrerius *in repetit. Clem.2.de officio ordin.n.81.*
Guilliem. Benedict. *in cap. Raiuncius* Verſ. *&
Vxorem deciſ.12.n.141.* Caſaneus *in Conſuetud.
Burgundiæ Rub.1.§.5.n.82.* Franc. Marc. *deciſ.
215.n.1.p.1.* † Imò, & aliqui alij Doctores 41
iuriſtæ dicunt in tali caſu ſupradictum Cleri-
cum non ſolum in bonis, ſed etiam in perſona
à iudice illo puniri poſſe. † Tamen præterquam 42
quod latè horum ſententia deſtruitur ex his, quæ
dixi ſub. *cap. at ſi Clerici 4. de iudicijs*, & alibi
in terminis falſam dicunt, & vt talem repro-
bant Marta *de iuriſdictione* cum multis *p.4. cent.
2.caſu 138.n.9. in fine* Decianus *in tract. crimi-
nal lib.4.cap.9.n.12.* Afflictis *deciſ.135.* Farinac.
tit. de inquiſit q.8.n.2. Faqnin *lib.9. controuers,
cap.23.* Surdus *conſ.396.n.27. & alij.*
Nec valet dicere in propoſito noſtri dubij, 43
quod adeſt conſuetudo in contrarium, quia reſ-
pondetur dictam conſuetudinem iuxta quæ dico
infrà in cap. fin. de conſuet. eſt corruptela; &
& reprobata per canones, vt etiam comproba-
bis ex his, quæ latè dixi *in cap.8. de iudicijs, &
alibi.* † Et licet in tali caſu laicus non exerceat 44
Iuriſdictionem in perſonam Clerici, ſed ſolùm
in rem temporalem eius; tamen quando onus
eſt perſonale, quod ſoluitur ex rebus, vt potè
collecta, tributum, & alia ſimilia onera, tunc
quod ſoluitur ex rebus, eſt ratione perſonæ: &
ſic euenire ex iam dictis vt ſicut Clerici perſona
eſt priuilegiata; ita etiam, & res Clerici ſit pri-
uilegiata, quia onus imponitur ratione perſonæ:
alia dico *infra* ſub Verſ. *ad ſextam.*
Itaque conſideratâ laicæ poteſtatis incapaci- 45
tate in Clericos, eorumque bona, punctum
difficultatis reſoluendo; concludo vt ſi Epiſcopus,
eiusvè Vicarius ſint negligentes in compellendo
Eccleſiaſticos ſoluere gabellam iuſtè ab eis debi-
tam, ſit recurrendum ad Metropolitanum, ſeu
ad Nuncium Pontificium, vltimoque ad Papam.
Nec enim eſt credibile quod omnes prædicti ſu-
periores ſint negligentes; imò ſi eorum neuter
vellet compellere gradatim; exiſtimo potius
Iudicandum pro in iuſtitia tributi, quam pote-
runt replicare Clerus, Epiſcopus, & alij execu-
tores breuis Apoſtolici, donec iterum Pontifex
conſulatur. † Quod ſi tam aperta ſit neceſſitas, 46
& cauſa publica bonaque Reipublicæ ſiue ciui-
ium laicorum ſint exhauſta, adhucque Clerus
contradiceret, nec Epiſcopus vellet compellere,
eſſetquè periculum in mora, iuxta iam ponde-
rata, vt ex recurſo ad Metropolitanum, ſiue
Nuncium, aut Papam, damnum ingens ſuper-
ueniret, in tali euentu, exiſtimarem poſſe lai-
cum Rectorem bona Eccleſiaſticorum obligare
ad cõtributionem ſed quãdo caſus iſte poſſit eſſe
poſſibilis in practica prudentes excogitant, præ-
cipuè ſi conſideres, quod ſi præceſſit ad contri-
buendum Pontificis breue, aut Bulla in illiſque
mandatur ſub pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis
prælatis, vt ad debitam executionem dirigant;
ex eo nequibunt ſe excuſare. † Et his omnibus 47
ego addo ex doctrina Gutierrez *de gabellis q.92.
n.65.* & ex iam relata Bulla Vrban.8. conceſſa
pro ducatu Mediolanenſi ibi *Volumus autem*,
Diana *dicta p.5. tract.1. res.11. in fine*, quod exa-
ctio contributionis in di[illegible]is caſibus per Eccle-
ſiaſticos perſoluendæ ſit efficienda per perſonas
Eccleſiaſticas

Eccleſiaſticas tantùm ab Epiſcopis deputatas & huic dicto adiunges quæ dixi *infrà ſub.q.39. à n.23.* de dubio an *bellis oppreſſione queant Reges aſſumere ab Eccleſijs aurea & argentea* aliquid *ſub.q.45.n.20.*Verſ.*itaque.*

48 Ad ſextam quæſtioois partem quando V.G. dicitur vt collecta Clericis imponatur, neceſſarium eſſe conſenſum Epiſcopi, & Cleri poteſt in dubiom Venire: quid ſub nomine Cleri intelligatur; in quo dubio Barboſa *in collect. ad Ius. canon tom.2.lib.3.tit.49.de immunit Eccles. cap.4.n.1.* Bellet *in diſquiſit Eccleſiaſt.p.1.tit. de exempt. Clericorum, & eorum bonis §.2.n.5.* Megala *in p.2.lib.2.cap.17 q.6.n.124.* Bonacina *in Bulla cœna diſp.1.q.19.puncto 3.§3.n.16.* & Marchinus *de peſte p.4.n.11.* dicunt ſub nomine *Cleri*, non eſſe intelligendum ſolùm capitulum Cathedralis Eccleſiæ ſed Clerum totius Diœceſis, vel ſaltem alia capitula eiuſdem Vrbis, ſi in illa adſunt, & vicarios foraneos: & ſic non ſolùm intelligi Epiſcopum cum capitulo ſuo Cathedralis, Vocarique debet alia capitula eiuſdem Vrbis, & ex Diœceſi ſaltim Vicarios foraneos, Vti in facti contingentia practicatum fuiſſe Nauarræ anno 1624. item & Mediolani, dum Eccleſiaſtici ad munitiones Vrbis Nouarij, & aliorum locorum Mediolanenſis Ducatus, ex decreto Vrbani VIII. cogerentur, dicit Marchinus *ſupra*, & Diana *dict.p.5.tract.1.reſ.11.* ſub Verſ. *quare ſecundo.*

49 Et confirmatur quia quando neceſſitas publica concernit de directo, & principaliter æque vtilitatem Eccleſiaſticorum, & laicorum: tunc debent Eccleſiaſtici contribuere, non tamen ad liberationem ſolius populi, ſed Oportet quod Clerus, & populus ſimul conueniant, & delibereot, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari(quod intelliges modo iam dicto
50 *q.12. & ſupra* in Verſ. *ad quintam.*) † Et ſi in tali caſu ſine legitima cauſa nollet Clerus conſentire, poſſent laici implorare auxilium Soperioris Eccleſiaſtici, vt compellat Clericos, ſalon *in 2.2.tom.2.q.78.art.5.contr.1.* Azor *p.3.lib.5. cap.19.q.11.* Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.2. tract.7.cap.2.concluſ.7.* Ioannes de la Cruz *in directer conſcientiæ p.7.cap.7.q.7.art.3.dubio 2. concluſ. 1.* Barboſa *in dicto cap.4. de immunitate dict.n.7.in fine* Videndus in toto illo numero:

51 Vnde in praxi exiſtimo non eſſe audiendum Suarez *de immunit lib.4.dicto.c.16.n.16.* Caſtrum Palaum *tom.2.tract.12.diſp. Vnica puncto.9.n.8.* dicentes ſub nomine *Cleri*, ſæpins intelligi capitulum Cathedralis Eccleſiæ cui regolariter à toto Clero commiſſa eſt poteſtas decidendi negotia, quæ ad totum Clerum pertinent. Et ſic video practicari frequenter in rebus ſubſidij, & excuſati; item quando fit conuocatio Eccleſiarum Matriti ad tractanda negotia circa collectas, ſeu donatiua, ſolet nominari ex qualibet Eccleſia Cathedrali Vtriuſque Caſtellæ, & Regni legom Vnus Præbendatus, Dignitas, ſiue Canonicus electus à maiori parte votantium qui nomine totius Cleri illius Diœceſis mittitur, ita vt quod à maiori parte Votorum, qui in Curia Regis, Vulgò *en la congregation* reſoluitur, damnet, aut proficiat omni Clero cuiuſlibet Epiſ-
52 copatus. † Sed quidquid ſit in his caſibus, tamen in praxi dubij, de quo loquimur exiſtimo non eſſe amplectendam doctrinam Suarez, & Palai, maximè quia contra illam ſtat Sacra Rota Romana *in vna leodienſis gabellæ die 19. martij* 1604. Coram Anebaten, quæ habetur *in deciſ. nouis*, Farin.*tomo.1.deciſ.72.n2.* & apud Poſthumas eiuſdem *tom.2. deciſ.42.n.7.* Vbi ſic aſſerit *quare requiritur, quod ad huiuſmodi onus imponendum vocetur, & conſentiat Clerus, nec ſufficeret Epiſcopus cum capitulo, quia quod omnes tangit, ab omnibus particulariter approbari debet:* ſic illa deciſio Rotæ ex regula textus *in cap. omnes ſupra hoc tit. cap. quod omnes de reg. Iuris & ex textu in cap. aduerſus de immunit Eccleſiar. in Verbo* ibi *Verum quando fortè Epiſcopus ſimul cum clericis.* Vbi *n.2.* Barboſa cum multis explicat per illum textum innouatam eſſe diſpoſitionem textus *in cap.4. illo tit. de immunitate Eccleſiarum*, ſublatamque eſſe facultatem imponendi collectas, & onera de conſenſu Epiſcopi, & Cleri, niſi quando laicorum facultates non ſuppeterent, ſic cum Borrello *conſ.4.n.31.* Marta *de Iuriſdictione p.4.cent.1.caſu 1.n.52.* Deciano, Molina, Belletio, Carolo de Graſſ. & Suarez; Sed qualiter in praxi, dixi Vberius ſub *dicta q.12.* † Et ſecundùm hæc debent intelligi 53
quæ nouiſſimè ſcripſit D. Tapia Archiepiſc. Hiſpalens. cum Suarez, Marchino, & alijs *p.1.lib.4. de legibus q.11.art.2.* licet concludat *n.4.* quod non præſtantibus conſenſum Epiſcopo & Clero, & non compellente eos Iudice Eccleſiaſtico, laicus Iudex poſſit occupare bona Clericorum: addit autem *ibi n.5.fin.* hunc caſum eſſe rarum de quo *infrà* dico ſub *quæſtione* 14.& iam proximè ſupra *à n.45.* Et de hoc dubio quid intelligatur nomine Cleri qui cum epiſcopo conſenſum præſtare debeat Thomas del-Bene *de immunit p.1.cap.5.dubit 19.* Cum Marchino, Bonacina, Magalo, Belleto, Barboſa, Et alijs intelligendus vt hic.

Ad ſeptimam quæſtionis partem an ſi aliqua 54
Reſpublica propter aliquam Iuſtam cauſam augeret tantillum prætium carnis, Vini, & holei &c. Vt illud plus conuertatur in cauſam propter quam &c. non in grauamen Clericorum principaliter faciens, ſed generaliter in grauamen omnium, incurrat excommunicationem Bullæ cœnæ Domini, ſi talem gabellam à Clericis exigant Princeps, aut Reſpublica. Et videtur vt non incurrant ex ea ratione, quia ex iuſta cauſa gabella poſita V.G. in communem Clericorum, & laicorum vtilitatem, non videtur contrà immunitatem ex multis iam *ſupra* adductis. † De- 55
inde quia vt ait Malderus *n.2.2.tract.5.cap.6. dubio 11.* in fine licita eſt contributio laicis impoſita, quando in valde modico grauat Clerum, & ipſe Clerus ſine magna moleſtia eximi non poteſt, vt pote ſi grauamen Vino ſit impoſitum, quod ex communi laici taberna accipere velint: ſic docent Angelus Verbo *immunitas n.42.* Silueſter *eodem Verb 1.q.6.n.12.* Coriolanus *in Bulla cœna excommunic. 13.fol.449.* Lopez *in inſtruct. p.2.cap 40. fol. 127.* Henrriquez *lib.5. ſumm. cap.15.n.5.* & ex Iuris peritis Paulus de Caſtro *lib.1.conſ.323.* ſic tenens; & Videndi ſunt Aſtenſis *in ſumma lib.2.tit.20.art.4.* Ricardus *quodlibeto.1.q.30.* Roſello Verbo *pedagium n.17.* & ex his videtur in modum confirmari dicta *ſupra* in Verſ. *ad ſecundam* pro praxi ſchedulæ Regiæ, de qua ibi dictom eſt.

Verùm in caſu huius dubij exiſtimo dicendum 56
talem impoſitionem quo ad Clericos, quantumvis Princeps, aut Reſpublica, non intenderet

deret illos grauare, eſſe illicitam; ita vt ſic, & taliter facientes incidant in cenſuram Bullæ cœnæ quia in hac Bulla non ſolùm excommunicantur qui directè imponunt gabellas Clericis, ſed etiam indirectè: ſic ex multis adductis à *quæſt.* 1. *&* *q.* 12. & in hac in Verſ. *ad primam*, quia ex quo aliquod grauamen, etiam incidenter ſentire poſſint contribuendo ſine ſpe recuperandi, excommunicantur imponentes, ſi non accedat Clericorum conſenſus, Iuxta modum *ſupra* ſcriptum.

57 Nec valet dicere quod talis gabella non ſit poſita principaliter in grauamen Clericorum, ſed generaliter in grauamen omnium, quia ita ſecundario indirectè Clerici, & Eccleſiaſtici grauantur quos indirectè, vt dictum eſt per dict. Bullam grauare prohibitum eſt: ſic ex multis alijs rationibus doctè docent noſtram hanc ſententiam Diana *dict. p.* 1. *tract.* 2. *res.* 45. Megala *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 17. *q.* 6. *n.* 107. Alterius *to-*
58 *mo.* 1. *diſp.* 19. *lib.* 5. *col.* 2. *folio* 740. † Et licet Henrriquez ſaluare velit ſupra Clericos à dicta contributione obligando laicos vt aliam tabernam pro clericis conſtituant tamen Vt *infrà* dicam *q.* 14. non erit ſine difficultate, cum habeant Eccleſiaſtici Ius eundi ad emendum victualia vbilibet abſque gabella.

59 Ad vltimam quæſtionis partem videbis *infrà* *q.* 17. Verſ. *ad quartam*; ſed quia poſt infinitos abundantiſſimè, & nouiſſimè D. Ioannes de Solorzano *in ſuis emblemis emblema* 40. agit contra Principes, qui ſacra conuaſant, Vbi narrat plures caſus infortunatos Principum malè, & propriâ authoritate res Eccleſiæ conuaſantium Iuſtâ Diuinâ vltione punitorum, *&* *emblema* 82. Vbi tributa qualiter ponenda; & *emblema* 83. in Principes inſueta tributa imponentes; & *emblema* 84. in crudeles exactores; & *emblema* 85. Vbi Regum verus theſaurus; & *emblema* 86. *fluunt*, *&* *refluunt*, Vbi de moderamine in imponendis tributis, non ſolùm à gentilitio tempore, item, & ſacra ſcriprum, & à tempore inter fideles antiquo, ſede etiam moderniori iure, & litteris exornat, non alia addo ad alia conducibilia videbis *infrà* *q.* 39. *Et* 46. *à n.* 1.

QVÆSTIO XIV.

An Cletici ſic lege naturæ teneantur ad contributionem, vt membra Reipublicæ ſicut æterni conciues laici. Et an exempla ex ſacris litteris aut ex alijs factis Regum, poſſint Iuſtificare vt ſacerdotes Euangelici, & Eccleſiæ, teneantur ad contributionem ſine licentia Papæ, aut Epiſcopi in caſu nimis vrgenti & an poteſtas exequendi tributorum ſolutionem poſſit reſidere in Principe ea imponente. Et an eſto quod Eccleſiaſticæ perſonæ non teneantur contribuere de proprijs fructibus Beneficiorum, aut de patrimonialibus; teneantur verò de illis venditis per eos, qui ratione tributi laicis impoſiti pluris valent. & ex ea cauſa lucrum reportant. Et an Reges poſſint aliqua lege obligare Eccleſiaſticos, vt regiſtrationem faciant coram Eccleſiaſtico, & laico iudice, aut ſolùm coram laico, vt ex vino, pane, ſeu alijs ſpeciebus tributatijs venditis ſoluatur Regi gabella. Ad aliquas quæſtiones videbis *infrà* *q.* 19. Verſ. *ad primam*, & Verſ. *ad ſecundam*. Et num ſit delatioui ſolus per viam recurſus à ſententia gabellarum lata per Eccleſiaſticum ad Regia tribunalia.

SVMMARIVM.

1 *Poſt D. Andreas de Diana concilarius Regij Patrimonij, & D. Antonius de Caſtro Fiſcus in commiſſione millionum fecerunt allegationes curantes teneri Eccleſiaſticos ad præſtationem tributi, vulgò ſiſſa ſicut laici & numeris ſequentibus.*

Philippus. 2. *Rex Hiſpaniæ introduxit anno* 1590. *præſtationem millionum ob infelicem caſum belli aduerſus Anglos in illa parte maris, in qua nis Iulius Cæſar infeliciter egit,* dict. n. 1. *Et ad hæc tempora ſunt factæ prorogationes, aut noua conceſſiones.*

2 *Contributio ſuper victualibus, & comeſtibilibus de iure licita non fuit; ſed iam aliter vſu recepta, cum in his ſpeciebus ſuamor appareat omnibus; ſeruetur in hoc modo maior æqualitas.* n. 3. & 4.

2 *Pauperes Reipublicæ ſolent habere familiam Copioſam, ſed diuites ſplendidiorem ſumptus faciunt, ſoluntque attentâ charestiâ temporum maiora ſalaria ſuis famulis, & alijs officialibus operarijs* n. 4.

5 *Rex ſicut debet defendere, & protelare ſuos vaſalles; ita & vaſalli Regi contribuere omnia neceſſaria, vt etiam poſſit ſuam conſeruare Dignitatem in honore* &. n. 6.

5 *Clericos in Hiſpania ſoluiſſe collectas, vt laici ſoluebant temporibus ratie, liberataſque fuiſſe in Caſtella conſilio prouiſiones contra iudices Eccleſiaſticos, vt abſoluerent Miniſtros exactores, refert D. D. Antonius de Caſtro* n. 8. & 9. *& ſic vſitatum, donec lege Regiâ diſpoſitum fuit, vt non exigeretur à Clericis,* dicto n. 9. *& in caſu impoſita ſiſſa à Rege Philippo* 4. *anno* 1656. *Iuſtius Clericos obligates eſſe ad contribuendum in ea iure naturali, & Diuino, vt* n. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. *Vbi adducunt Caſtro, & Riañe fundamenta. Sed contra* à n. 16.

12 *Naturalibus iuribus duobus concurrentibus, ſtatur potentiori; ſic vt inter res iuris naturalis habeant prioritatem illa, quæ ſpectant ad conſeruationem vitæ; ſed ne tribuentur Eccleſiaſtici potentius, vt* n. 23.

16 *D. Ioannes Palafox Epiſcopus Oxomenſis dicto anno* 1656. *aliam allegationem fecit impugnando allegationes Riañi, & Caſtri, & aſſerens immunitatem à tributis naturali Diuino, & omni poſitiuo iure competere Eccleſiaſticis, latè loquens contra ſchedulam Regiam dicti anni. relatam* q. 13.

17 *Telletana Eccleſia mandata reſtitui pro millionbus*

lionibus ante ſolutis,tū en 14.quentos de maranedis *contra Regios Miniſtros exactores, tum* en Cinco quentos *contra illam ciuitatem per conſilium Caſtella non obſtante contradictione fiſcalis, in effectu non potuit recuperare eam marapetinorum quantitatem.*

18 *Chriſtus interrogatus Math.* cap. 22. *à Iudeis, ſi licitum erat Cæſari tributum dari, reſpondit*, Vt redderent Cæſari, quod eſſet Cæſaris: *quo loco, & alijs videtur probari Clericos teneri ad tributa, vt* n.19. *Sed Vide* à n.24.

19 *Principes iuxta quædam tempora, debent Eccleſiam dotare, & Eccleſia iuxta alia diuerſa debet iuuare Principes, & Reges egenos, vt comprobatur multis locis ſacra ſcripturæ.*

20. *D. Petrus ad imitationem Chriſti voluit ſoluere tributa Cæſari.*

Eccleſiaſtici ſæpius in Regno noſtro, & Franciæ, Angliæ, & alijs in prouincijs Compulſi fuerunt, ſicut laici ad contribuendum ſine aſſenſu Pontificis, breuique eius Apoſtolico, vbi refertur, quod in ſeptem caſibus tenentur contribuere Eccleſiaſtici. Quid dicendum infrà à n.24.& 26.

21 *Eccleſiaſtici à natura ipſa, & in ſimul de iure Diuino, humano, Regio & ex alijs, ſunt immunes, & exempti a tributis, & à iuriſdictione laica, tam in perſonis, quam in bonis; & ſi tributa Regi debeantur à natura, vt ſub* n.48.*Vide latè* q.17.à n.49.

Lib.1. Regum cap.21.*vbi* non habeo laicos panes ad manum, ſed tantùm panem ſanctum.

22 *Tertia Realis omnium decimarum; item ſubſidium, & excuſatum, & quod prouenit ex Bulla cruciata condonata ſunt quot annis à Pontificibus Regibus noſtris Hiſpaniæ; item vt Eccleſiaſtici breuibus Pontificijs ſoluant Regi alia, quibus ſunt minus grauati, vt* n.23.& 57.

23 *Clerici ſunt plus grauati gabellis, collectis, & pedagijs Regibus præſtandis, quam cæteri laici* & n.55.

24 *Poteſtas exequendi tributorū ſolutionem contra Eccleſiaſticos, nequit reſidere in Principibus temporalibus. Quidquid contra ſcribant Riaño, & Caſtro: Vbi &* à n.25 *reſpondetur locis ſacra ſcripturæ relatis* n.18.

25 Eſdræ cap.2. lib.2. ex facto Neemias.

Sacerdotes ex facto Neemias Eſdræ lib.2. c.2: *non compulſi, ſed ex voluntate donarunt pro Murorum reparatione, & portarum Hieruſalem*, dict.n.25.

26 *Exempla plura relata à Riaño, & Caſtro, quibus patet ſine aſſenſu Pontificio Eccleſiaſticos in diuerſis Regnis contribuiſſe cum laicis; non obſtant, quia de facto, & non de iure procedunt, vt* n.27.

27 *Reges antiqui Hiſpaniæ ante Philip.2. ex quo excuſentur à non petita licentia Pontificium, vt Clerici, & Eccleſia contribuerent.*

28 *Eccleſiaſtici num contribuere teneantur de fructibus plus venditis occaſione tributi laicis impoſiti, quàm aliàs venderentur, latè, diſcutitur ex dictis* à n.29.

30 *Exemptus nullus poteſt habere tabernam, aut Macellum, vbi minutatim vendat carnem, vinum, oleum, acetum, ſine licentia Iuſtitiæ ordinariæ, aut Administratoris millionum, niſi antea regiſtrationem fecerit ſuorum fructuum &* n.31. *Vbi referuntur leges, & capitula quædam Regia loquentia de Clericis.*

31 *Philippi.*IV.*Regis noſtri ſchedula, quâ ſignificatur non eſſe ſuæ intentionis grauare Clericos, & Eccleſias, loquitur de regiſtratione, quam debent facere, vt de bonis, ſeu fructibus ſuis venditis, exſoluant collectas, ſicut laici.*

32 *Furtum vocatur quidquid defraudatur in millionibus; imò & crimen læſæ Maieſtatis vocatur ea vſurpatio à nonnullis Doctoribus &* n.38. *Vbi benè probat Cardinalis Lugo aureis verbis.*

33 *Regiſtratio fieri debet per laicos iudices, etiam de bonis, & fructibus Eccleſiaſticorum, ne fiat fraus de venditis, ſeu in ordinatè conſumptis, vt probant Riaño, & Caſtro à* dicto n.30.34.35.& 36.

37 *Contributiones iuſtas tenentur omnes ſoluere, eo modo, quo lex obligat in foro Conſcientiæ, etiam non petitas.*

Confeſſarij debent populum exortare, & inclinare ad obediendum Principi mandanti ſoluī tributa; & vt Reipublicæ pax, & obedientia, ac reuerentia Principibus debita conſeruetur. dict.n.37.

39 *Clerici ementes ab alijs venditoribus, etiam Clericis, non teneantur in octaua parte retinenda à venditoribus compelli ad contribuendum, niſi adſtantibus, de quibus dixī in hoc textu* q.10.&.12.

40 *Clerici ementes, ſi præcedat in contributione impoſita Papæ licentia, tenentur Contribuere in millionibus ſuper vino, carne, & alijs ſpeciebus, ſicut laici. Et Clerici vendentes in ſuis tabernis, habentur vt Depoſitarij octaua partis correſpondentis tributo impoſito, vt Regi perſoluant integrè &* n.41.

41 *Clerici Venditores vini, quod plus valet ratione tributi impoſiti, tenentur illud plus ſoluere Regi, ſicut laici, alias fraudatores dicentur. Et de Iuſtificatione* n.42. *Vbi* n.43. & 44. *referuntur fundamenta D. Antonij De Caſtro, quibus conatur probare Clericos exemptos non eſſe à legibus ciuilibus, non repugnantibus canonibus ſed de veritate* à num.46.

44 *Bellarmini verba referuntur, quibus videntur Clerici obnoxij legibus Politicis explicantur* n.48.

45 *Schedulæ Regiæ referuntur, quibus videtur, vt laici cognoſcant de caſibus inter Clericos &* n.46.

47 *Rex noſter, eiuſque Iudices Iuriſdictionem habent ad turbandos, & annullandos contractus ſimulatos, & ad faciendum regiſtra, & rationes liquidandas.*

48 *Homines naturaliter emerent, ac venderent intra idem pretium, etiam ſi leges ciuiles non taxarent pretia.*

Leges, quæ loquuntur circa tributa, & collectas, à natura ipſa lædunt libertatem, quâ homines in communi conſortium vtuntur; habendo res communes accommodatiori pretio dict.n.48.

49 *Innocentij* 10. *referuntur verba ſui breuis anni* 1650.*Vbi cauetur forma, quibus Clerici teneantur contribuere cum laicis in millionibus prorogatis.*

Clerici

53 *Clerici vendentes, & retinentes tributum ſolutũ ab emptoribus, & ſi habeãtur, vt ſpoliatores Regalium Inrimni; ſed nullo modo quantumuis tributũ ſit ex iuſta cauſa impoſitũ, debẽt compelli ad eius ſolutionem per exactores, ſeu Miniſtros Regios, etſi aliàs peccent, & ad reſtitutionem teneantur* n.51. & 52.. *contra alios ibi ſub.* n.47. & dict. n.51. 53.54. & 56.

54 *Clericorum ferè infinitus eſt numerus nullos fructus colligentium, cum nimis egeni ſint; et ſic euenire, vt ſoleant eſſe pauci reſpectu laicorum, qui habeant fructus tales, vt Rex in venditione defraudetur nimis, quod eſt contra querelantes in eos dicentes eſſe tributorum defraudatores. Regij Miniſtri compellentes, & exigentes à Clericis, incurrunt in cenſuram Bullæ cœnæ*, dict. n.54.

55 *Clerus Hiſpaniæ tributat Regi dimidiam partem decimarum conſiſtentem in tertijs Realibus, & in Magiſterijs ordinum militarium, & in ſubſidio, & excuſato, & in alijs gratijs Pontificijs, quibus additur contributio millionum, quibus minutatim emẽdo, grauatur; imò grauantur Epiſcopi pluribus alijs ſumptibus Romæ ſolutis. Vide.* n.23. & 24.

56 *Recurſus per viam violentiæ non datur de ſententia lata ab Eccleſiaſtico iudice, non obligante Eccleſiaſticos ad ſoluenda tributa, ſed eſt pro parte Principis recurrendum ad Papam.*

1 IVXTA propoſitas difficultates video vt occaſione tributi modo impoſiti per latè dicta q.13. in his Caſtellę Regnis, Regnicoli, & Regij Miniſtri *Doct. D. Andres de Riaño* conſiliarius patrimonij, & cõmiſſionarius millionũ, & licẽtiatus *D. Antonius de Caſtro* fiſcus Regius in eadem commiſſione millionum in Aula conſilij in duabus allegationibus Iuris, latiſſimè perorauerint pro iuſtificatione illius tributi, item & omnium præcedentium millionum introductorum ab anno 1590. in iſtis Regnis; tunc temporis ob infelicem caſum Belli aduersùs Anglos introducti à Philippo II. in illa parte, in qua bis Iulius Cæſar infeliciter egit, vt ſcribit Onoſandro *lib. 4. de re militari cap. 25. & 26.* & Regnum congregatum in curijs per ſuos procuratores octo millionum prçſtitit ſeruitium primum huius generis impoſitum ſuper comeſtibilibus, vt teſtantur Bobadilla *in politica cap. 18. p. 2. n. 296.* Auendañus *in tract. de iuſta impoſitione tributi propoſitione 1. fundam. 7. n. 4. p. 27.* ex tunc in his Regnis vſitata admodum per prorogationes horum ſeruitiorum.
2 † Etiamſi per textum *in l. vniuerſi cod. de vectigalibus*, contributio ſuper comeſtilibus, & victualibus licita nõ fuerit, vt multi ſenſerunt; eo quod diſpoſitio illius legis cõtrario vſu, & imperio potuiſſet abrogari; aliavè Regiâ diſpoſitione, iuxta quæ dixi *ſupra in cap. tranſactio q. fin.* & ex eo etiam quia in iſtis ſpeciebus ſuauior eſt contributio omnibus conciuibus, quàm in alijs ſpeciebus, vt notanter tenent Silueſter, Valentia, Nauarrus, Turrianus, Diana D. Petrus Tapia Archiep. nunc Hiſpalenſis, Layman, quos refert idem D. Anton. Caſtro *art. 1. ſuæ allegat. n. 10.* cum Suarez *de legibus lib. 5. cap. 16. n. 1.* & cum Vaſquez *tit. de reſtit. cap. 6. §. 1. dubio 2. n. 50.* Gaſpar Hurtado *de iuſtitia, & Iure diſputatione 14. difficultate 4.* Sanchez *conſ. moral. lib. 2. cap. 4. dubio 45.* † Item 3
eo quod in hoc contributionis modo ſeruatur maior æqualitas; nam quamuis aliqui pauperes officiales Reipublicæ ſoleant habere familiam copioſam; ſed diuites Reipublicæ, vt in plurimum ſolent habere maiores familias, & abundantiores, atque ſplendidiores ſumptus facere quotidianos. Et attentâ chareſtia illarum vendẽdarum ſpecierum in Macello publico ſoluunt Salaria maiora ſuis famulis ſeruitoribus, vt conſiderauit Cardinalis Lugo *de iuſtitia diſput. 36. ſect. 2. n. 23. & 25.* ibi *primo quia ſeruatur æqualitas quantum ſeruari poteſt, quia licet pauperes coguntur emere, plura tamen emunt diuites, & nobiles vna die propter maiorem familiam, qua viuuntur, quam pauperes emunt vno menſe, quia paucioribus contenti parcius viuunt.* † Et addit vt 4
licet diuites non ſoluant aliquando immediatè tributum in illis rebus; ſentire tamen mediatè idem onus quia cum artifices, operarij, & alij maiori pretio comparent ſibi victum propter tributa, quæ in illis rebus ſoluunt, carius ſuas operas diuitibus locant, vt lucrum, & victum ſibi comparent: ita ille, & docent Malderus, Layman, Turrian, Sanchez, & Larrea *alleg. 59. n. 23.* & idem Caſtro *ſupra n. 11.* & obiid Molina *de iuſtitia diſp. 668. num. 2. verſ. ego verò, & diſp. 669. num. 2.* ait hanc formam contribuendi, non ſolùm eſſe introductam in Hiſpania; imò & in alijs pluribus prouincijs; & ſic practicatam ſine quærelis ſubditorum, qui nunquam viſi ſunt petiuiſſe, vt collectæ ſic impoſitæ millionum imponerentur in alijs ſpeciebus.

His breuiter ſuppoſitis conantur quoad primam partem quæſtionis dicti Miniſtri Regij 5
fundare Caſtro *à n. 16. per totum integrum articulum*; & Riaño *à n. 2.* in verſ. *contrabeſe* iſte, quia inter Principem, & Vaſſallos ſit talis ſit ſocietas, & reciproca obligatio, vt quemadmodum Rex debet defendere ſuos Vaſſallos, adminiſtrando eis iuſtitiam, & deuaſtando hoſtes, & inimicos, vt docent omnes per *auth. de quæſt. in princ. cap. illud. 10. q. 3. cap. tributum. 23. q. 8. cap. boni Principes 92. dict. l. 2. tit. 10. p. 1.* Lucas de Pena *in l. ſi colom. cod. de agricolis. & cenſitis lib. 10.* Conarruu. *in pract. cap. 35. n. 3.* Menchaca *controuerſ. illuſtr. cap. 41. n. 26.* Afflictis *de. iſ. 14.* Graſal. Regal. Franciæ *lib. 2. cap. 7.* † ita & Vaſalli ſubditi, & eorum metro Diuino Iure, & 6
naturali ſunt obligati ad contribuendum Principi vnde neceſſarium, vt poſſit protelare eos, & manutenere in pace; & vt Rex queat ſuam Regiam Dignitatem conſeruare in honore, vt docent Doctores cum D. Thoma *in Epiſtola ad Roman. 13. lect. 1. & in 2. 2. q. 102. art. 2. ad 3.* Baldus *in l. ex hoc Iure n. 63. ff. de iuſtitia*, Marquez *in gubern. Christian. lib. 1. cap. 16. & cap. 2.* Sanchez *conſ. moral. lib. 2. cap. 14. dub. 2.* Leſſius, Pancirola, Menoch. Burgos de Paz Azeuedus, Lirá Soto, Caiet. & alij, quos refert idem Riaño *ſupra n. 3.* Nauar. Otalora, Zenal [illegible] Belluga, Bobadilla, Molina, Vaſquez, & al[illegible] quos refert Larrea *allegatione 59. per totam*: & [illegible] equitur latè Riaño multis fundamentis *ab* [illegible].4.

D. Antonius de Caſtro *in* [illegible] *ſua allegat. à n. 16.* probans ita æquè Vaſallos, tam Clericos, quàm laicos cauſa cõmunis vtilitatis, & publici boni, 7

boni, quæ multò minora erant in prima impoſitione millionum relata anni 1540. quã ſunt, & fuerunt à tẽpore, quo noſter Rex Philippus IV. incepit regnare tunc temporis non fuiſſe habitum pro neceſſario petere licentiam à Pontifice, & vt ſnum breue præſtaret ad hoc vt Eccleſiaſtici contribuerent cum laicis, & quod ſine illa facta fuit exactio indiſtinctè, tã ab Eccleſiaſticis, quàm à laicis, vt affirmat Bouadilla *dict. lib.2.*
8 *cap.18.n.196.* † Vbi refert vt quamuis nonnulli Eccleſiaſtici iudices curarunt cenſuris liberare Clericos à contributione, datæ fuerunt in conſilio ſupremo Regio prouiſiones ordinariæ, vt laicos miniſtros exactores abſoluerent; & quod à tẽporib⁹ retro actis ſic aſſuetũ fuerit ex Caſtillo, & Gutierrez, qui *q.92. de gabellis n.3.* primus dubitauit de honeſtate illius facti Regij quemadmodum antea etiam à Clericis vectigal. vulgò alcauala exigebatur, & ſoluebatur.

9 Quouſque à Regibus noſtris per *l. 6. & 7. tom.18. lib. 9. recopil.* diſpoſitum fuit vt non exigeretur à Clericis, vti affirmant Gregor. Lopez *in l.50. tit.6. p.1. gloſſa* 1. Montalbus, & Remigius, & ſic habitum a Gutierrez *dict. num.3.* dicens hodie iuſtius procedere, quia adeſt maior publicæ vtilitatis, & vrgentis neceſſitatis ratio per textum *in cap. aurum 12. q.2. de præſumpt.* ex S. Ambroſio *ad D. Hieronym. in cap. Gloria eadem cauſa Pontifices in cap.2. cap.4. cap.7. de immunit. Eccleſiar.* & longè per verba Ancharrani, Abbatis, & aliorum 81. authoribus ipſe Caſtro confirmat, & ex legibus 54. *tit.6. p.1. l.1. tit.3. lib.1. ordin.* Vbi Didacus Perez verbo *que ſon para bien comun l.11. tit.3. lib.1.*
10 *recop.* † Et ex alijs factis vſque ad *num.23.* fundans lato calamo hanc obligationem, etiam comprehendere, tam Clericos, quàm laicos, tum Iure naturali, tum etiam Diuino comprobans ex locis Sacræ ſcripturæ *à num.23.* Vt proſequutus idem Riaño refert fundamenta plura ſcripturæ, & ille conſiderat ad iuſtificandam contributionem calamitates, quas paterentur Eccleſiaſtici vtriuſque Caſtellæ, ſi Rex noſter non ita vigilaret ſuis exercitibus oppugnare gallos debellantes in Cathalonia, & in confinibus Aragoniæ, item & in partibus Portugaliæ, ponderans illas, quas nunc patiuntur, & paſſi ſunt Eccleſiaſtici Epiſcopatuum Pacenſis & aliorum, quorum fructus multùm deperierant propter inimicorum inuaſiones, ſicque contributionem abſque conſenſu Pontificio optimo Iure in Eccleſiaſticos currere cum ex cauſa vrgente inſtante, & æqua tam illis, quàm laicis fuerit impoſita.

11 Deinde fundantes prædicti conſiliarij Regij in Iure naturali, & Diuino neceſſitatem contribuendi, tam ab Eccleſiaſticis, quàm à laicis, & dicentes prouenire à Iure naturali, & Diuino à cauſa publica deſcendente, exiſtimant enim, vt quantumvis Eccleſiaſticorum immunitas in non contribuendo, ſit etiam fundata in Iure Diuino, & naturali. Tamen quia prima contribuendi obligatio ſit Superior ob neceſſitates vrgentes, redundantes in commune bonum, tam Eccleſiaſticorum, quam laicorum debeat hæc obligatio contribuendi, ſubueniendo publicis neceſſitatibus omnium ſubditorum præferri alteri priuilegio immunitatis, quæ tantùm videtur competere Eccleſijs, Eccleſiaſticiſvè perſonis Iure Diuino, ſeu humano tantùm, vt multi dixerunt, & ex hac cauſa diſputantes quæſtionem illam.
† an concurrentibus duobus iuribus 12
naturalibus diuerſis ſtetur potentiori iuribus, & doctrinis corroborantes, videlicet *ex cap. licet de regularibus, cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi, cap. ſolita de maiorit. & obed.* & cum Caietano, & alijs Zeuall. *in pract. q.739. num.41.* Sanchez plures cumulans *in decalogo lib.1. c.10. quæſt.2. num.17.* Concilio Toletano 8. *cap.2* D. Gregorio *moral. c.40. ex Ariſtotele lib.5. ethicor. cap.6.* quia vt ait Cicero *pro Milone* Sanchez *ſupra c.11. q.2. n.12.* Reginald. *lib.13. c.4. ſect.2. n.34.* inter res Iuris naturalis habere prioritatem illas, quæ ſpectant ad conſeruationem vitæ propriæ. Et ſic cum Suarez *de legibus lib.6. c.8. n.1.* Caſſio *lib.2. de eſfera ciuitatis cap.1.* dicunt vt publica vtilitas ſit præferenda Eccleſiæ priuilegio: & ex Diuo Thoma, & alijs relatis à Reginaldo *dicta ſect.2.* ibi *ordine priorem eſſe hanc propoſitionẽ, amplectẽda eſſe de ſe neceſſaria ad cõſeruationem vitæ propria, & auertenda contraria; & vbi adeſt periculum faciendi contra vnam, vel aliã legem licitum eſt ſeruare eam, quam probabiliter iudicatur eſſe grauiorem:* & hæc ita prouenire non ex vitio legiſlatoris, ſed ex natura rei, vt loquitur Ariſtotel. & cum eo omnes Theologi ethicorum *lib.1.* Seneca *lib.2. de ira cap.20.* Plutarchus *in apophteg.* Anguianus *de legibus lib.4. cap.21.* cum infinitis, Aria Montan. *in reſponſ. Iuris pro contrib. Eccleſ. à num.66.* Victoria *de poteſt. Eccleſ. relectione 1. ſect.6. n.10. & relect.4. de poteſtate Papæ, & concilij, num.18. propoſit.2. vſque ad 4.* idem Riaño *in ſua allegatione num.48.* reſoluens vt quamvis amittatur quod Eccleſiæ immunitas aliquo pacto oriatur à Iure naturæ ſeu Ius naturale ad illam inclinet; ſed à fortiori fatendum vt ipſum Ius naturæ potius reſpiciat ad conſeruationem Religionis, & Regnorum, quàm ad eximendos Eccleſiaſticos à tributis.

Et iterum prædicti, præcipuè Riaño *num.234.* 13
nam Principum ſtatuta generalia, quæ diriguntur ad meliorem populorum gubernationẽ, ſeu bonum commune, & vtilitatẽ, tenentur obſeruari ab Eccleſiaſticis in vtroque foro, fori &, poli, quia etſi canonicũ Ius pręſtat Eccleſiaſticis exemptionem à iuriſdictione temporali, intelligitur reſpectu rerum ſpiritualium, de quo latiſſimè dixi *in cap.2. cum alijs de iudic.* & proprius *ibi in cap. nouit. à q.1.* ſed non in illis, quæ diriguntur extra exercitium clericale ad naturæ commodum ordinata; ſecundùm rationem naturalem, & politicam, vt cõmuniter ſentiunt Doctores Theologi, qui exẽplis probantes aſſignant illud de ſtatuto Principis taxante pretia rerum, & prohibẽte illas extrahere à Regno, ſeu de Regnis extraneis intrare in Regnũ, vt de primo præſuppoſito docet Calla *de cõtrabandis n.10.* ſequẽtibus verbis *ciuiles leges, & generalia Principũ ſtatuta, quæ de Clericis mentionem non faciunt ad cõmunem omnium vtilitatem edita etiam, Clericos ipſos comprehendere, cum & ipſi legibus ad bene viuendum ordinatis, aſtringantur, quia ciues ſunt, & tales remanent, non obſtante Clericatu, & membra Reipublicæ nobiliora; & quamvis priuilegiati, veniunt nihilominus ciuium appellatione, ex cap. cum nullus de tẽporibus ordinat,* & dicũtur de deſtrictu tẽporali *c. fin. de officio deleg. lib.6.* & pars Reipublicę Bald. *in l.1. §. huius ſtudij ff. de iuſtitia, & Iure.* † Et 14
quatenus communem vtilitatem concernunt ad

eorum obſeruantiam claro Iure, & ſine vlla difficultate tenētur, vt docent Lucas de Pena *in l. fin. cod. de exail. & trib. lib. 10. & in l. 2. eod. de quaſtionib. muneribus, vel praſtation. nemini liceat ſe excuſare l. 10. vbi* declarat quomodo, & quando procedat Dominic. Soto bene *in 4. ſentēt. diſt. 25. q. 25. art. 2.* Sairus *de claui Regia, lib. 3. c. 4. n. 16.* Leſſius *de iuſtitia lib. 2. c. 33. dub. 3. n. 24* cum alijs Zenedus *in practicis q. 33. n. 3.* Pereira *de manu Regia p. 1. lib. 2. tom. 1. §. 19. c. 38. n. 28. & cap. 39. n. 6.* Vbi plures adducit Motla *in emporio tit. 2. q. 12. in fine,* Zenallos *in pract. p. 4. 7. 899. num. 40. ad 44.* Campanilus *in elem. 1 de vita, & honeſtate Clericor. n. 333.* Calixto Ramirez *de lege Regia §. 27. à n. 10. & §. 26. n. 1.* cum alijs Salcedus *de lege politica lib. 1. c. 4. n. 33. & ibi §. 1. n. 28. & 31.* Ripa *de remedijs ad conſeruandā vbertatē n. 234.* Nauarrus *in manuali c. 23. n. 88.* Molina *de iuſt. tract. 2. diſp. 31. & alij,* vt Azeued. Auendañus, Mexia, Ignatius Lopez cum Federico de Senis, Card. Felin, Crauetta, Burſato, & alijs.

15 Et de obligatione vtriuſque fori D. Thō. *p. 2. q 96.* & cū eo Theologi, & plures relati à Sperelo *deciſ. 12. n. 2.* Sairo *in Claui Regia lib. 3. c. 4.* Cala *ſupra de controbandis n. 35. & 45.* Tapia *de leg. lib. 4. q. 11. art. 6. & 7.* & cum Suarez, & multis alijs, & cum infinitis Caſtillo *tom. 7. cap. 8. à num 24. & cap. 9. à num. 21.* Videndi Couarruu. *pract. cap. 12. num. 2* Nauarr. *in manuali cap. 17.* Victoria *de poteſtate Eccleſia in princ.* Cala cum alijs *ſupra n. 23. & 42.* & multis relatis, Dueñas *in quaſt. ſing. moral. tractatu 13. ſing. 2. n. 7.* Cardinalis Lugo *tom. 2. diſp. 26. ſect. 5. dubio 8. num. 77.* Suarez *de legibus lib. 3. cap. 34. num. 6.* Barboſa *in collect. ad textum noſtrum* cum multis *num. 5.* & cum alijs bene *de Parlam. dubit. 4. ſect. 18.* Anſaldus *de iuriſdictione p. 3. cap. 19. à num. 41. ergo* ex his & alijs optimè videntur prædicti Regij allegatores Sententiam, vt Clerici teneantur contribuere, ſicut laici.

16 His inquam, & alijs non obſtantibus, nec nos negamus præfata, & alia fundamenta generalia, tum legis naturæ, tum Diuinæ, tum etiam humanæ, quibus fulcitur illorum doctrina; quod enim dicimus, eſt nempe, vt bona Eccleſiæ, ſeu Clericorum, fructus beneficiorū, & patrimonij, nō ſint collectis tributis, pedagijs, & alijs Regijs exactionibus obligata, niſi iuxta terminos, de quibus latè expoſui *ſupra à q. 10.* Vbi expendi ſcripturæ Sacræ loca, itē, & Iura noſtra canonica *cap. 2. 4. & 7. de immunitate Eccleſiarum cū alijs* vbi ad ſaturitatem, & cum clara diſtinctione loquutus ſum, item & in alijs quæſtionibus ſubſequentibus, & ad ſaturitatem, etiam leges quæ nouiſſimè contra prædictos D. Andream Riaño, & D. Antonium de Caſtro ſcripſit ſuper illud Eſdræ *lib. 1. cap. 7.* ibi *vobis quoque notum facimus de vniuerſis Sacerdotibus, vt vectigal. & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos* D. D. Ioannes Palafox, & Mendoſa, Epiſcopus Oxomenſis dirigens iuridicam, & politicam epiſtolam ad Regem noſtrum Catholiciſſimum Philippum IV. qui à littera B. probans ex locis Sacræ ſcripturæ, concilijs, & decretis antiquis de Iure noſtro canonico, Iure ciuili, Regio, & breuibus ac Bullis Pontificijs immunitatem, à tributis competere Clericis, & Eccleſijs de Iure Diuino, & cū pluribus Doctoribus per totā litterā B. vſque ad C. quæ non repeto, cū ſatis ego dixerim, tū *ſupra ad q. 10.* & ex propoſito *infra q. 15. verſ. ad tertiā,* dum exigi de illa quæſtione *an Eccleſiaſticorū immunitas a collectis, & legibus laicis competat eadem, ac à iuriſdictione de Iure Diuino, ac humano.* † Qui Epi- 17
ſcopus abundè improbat exactionem à Clericis quoquomodo, tum hanc vltimam intentatam virtute Regiæ Schedulæ 19. Iulij huius anni 1656. qua affert Rex ſatisfactionem in conſcientia, & iuſtitia de omne id, quid à Clero ſit tributatum, tum quatuor fundamentis iuridicis eo quod in canonico Iure ſunt ſtabilitæ cenſuræ itemque in Bulla cœnæ Domini *cap. 18.* cenſuris prohibetur qualiſcumquè tributorum impoſitio, quæſito colore Clericis facta, dicens & illam ſatisfactionem oblatam non offerri liquidam, & claram, imò & fallacem eſſe adducens caſum Tolletanæ Eccleſiæ *num. 33.* quæ repetēs à Rege contributiones aliquas millionum de annis retroactis, item à ciuitate aliàs ratione ſtatuti municipalis., & poſt longum litigium in Cancellaria Valliſoleti & in conſilio Regio, vbi declaratum fuit vim non fieri à Vicario Tolletano in procedendo, & compellendo ad ſolutionem, & non obſtante contradictione fiſci Regij mandatum vt eis ſoluerentur, ac redderentur pro contributione Regia *Catorçe quentos de marauediſes,* & ex alia ciuitatis *çinco cuentos liquidos* cum aſſiſtentia eiuſdem fiſci patroni. Et ſi ita de Iure obtentum nunquam tamen de facto ſolutum, & recuperatum, inducens ex hoc caſu, vt ſi cum Eccleſia Tolletana numero, quæ eſt aliarum Regni caput, & Primas, ita acciderit idem facilius cum cæteris Eccleſijs, nec ſic diuitibus, nec facilioribus ad occurrendum ſimilibus vexationibus accidere poſſe.

Adhuc vero nō videtur, vt ille eruditus, ac pius 18
admodū Epiſcopus ſatisfecerit obiectionibus relatis adductarū allegationū Riañi, & Caſtri fundantiū in Iure naturæ contributionem collectarū faciendam, & ſoluendam à Clericis; quæ etiam fundatur Iure Diuino, ſcripturæ locis illo Matthęi *cap. 22.* Vbi interrogatus Chriſtus Dominus à Iudæis cantelosè, ſi licitum erat Cæſari tributum dare, Chriſtus, reſpondit vt redderent Cæſari, quod eſſet Cæſaris, ſignificans præſtationem illam non eſſe liberalem, ſed ex iuſtitia debitam fundatam in Iure naturali, & Diuino, & probant Doctores cum D. Thoma *opuſculo 21. in epiſtola. 56.* & cum infinitis idem Riaño *a num. 19* & ex alijs traditis ab Archiep. Tapia lib. 4. in catena morali. *q. 11. art. 2. num. 1. & art. 5. n. 1. & 2.* D. Bernard. Tertuliano, & iuxta illud Paul ad Rom. 13. *& Reg. lib. 1. cap. 8.* Math. *dict. cap. 22.* & idem Caſtro *in ſua allegatione num. 23.* ait cum Soto, Couarruu. Ioanne Garcia, Menchaca, Bobadilla, Auendaño, & alijs hanc obligationem dimanare à Iure Diuino, & in id ponderans cum illis verbis *cap. 2. lib. 2.* Eſdræ loquens de facto Nehemiæ venientis ad Hieruſalem, & videntis portas ciuitatis, & muros deſtructos, ſequentia protulit verba *vos noſcitis afflictionem, in qua ſumus, quia Hieruſalem deſerta eſt, & porta vrbis igne conſumpta ſunt, venite, & ædificemus Hieruſalem, & non ſimus vltra opprobrium.* Et iuxta hanc propoſitionem legitur ibi cap. ſequenti quod *ſurrexit Eliaſib. Sacerdos magnus, & fratres eius Sacerdotes ædificauerūt portas Regis;* ex hoc loco dicēs Menochius *in tract. manu ſcripto de iuriſdict. lib. 2. cap. 3.* verſ. *primo affertur illud* patere vt Sacerdotes ſoluerint tributum

reædifica

reædificationis ex cauſa communis boni, & pu-
blicæ vtilitatis,& citat Martham *de iuriſdic. dict.*
p.4.cent.1.caſu 10.n.3. & 4. & Petrum Gregor.
de Republ.lib.3.cap.7.ex n.17. adducentes exem-
pla alia, addocẽs etiam ex Liuio aliud exẽplum,
quando occaſione belli Roma fuit oppreſſa, &
neceſſitata *l.33.*& ex Ænea Roberto rerũ iudica-
tarũ *l.2.c.2.* vt oppreſſa Francia,ſicut hodie Hiſ-
pania dicit quod *Pontifices,Flamines,Augures,cæ-*
terique Sacerdotes pecunias conferre coacti ſunt.
19 Imo & idem Riaño *à n.64.* probans *num.63.*
cum Petro Gregorio *de Republica lib.5.c.5.n.2.*
Anton. Faber *lib.9.cod.tit.30. definitione 26. de*
muneribus patrimonialibus, Diana *tract.2.p.1.*
res.7. Michaël Manchlar.*de Monarchia ſæculari*
p.3.cap.1. & lib.2.cap.3. Soto *in 4. ſententiarum*
diſt.23.art.2. Molina *de iuſtitia,& Iure tract.2.*
diſp.32. & cum alijs, quod idẽ ſummus Ponti-
fex (ſalua clemẽtia ſua) nequit priuare Principes
temporales, niſi in caſibus à Iure permiſſis; &
ſic nec à Iuribus, & Regalijs, quæ ad Principes
pertinent,eo quod ſunt tempora,in quibus tem-
porales Reges, debent augere donationibus, &
muneribus Eccleſias;item & tempora,in quibus
eadem Eccleſia debet iuuare Principem, quando
illius bona, ſiue patrimonium; item & ſubdito-
rum non ſufficiunt;probans primo *à n.64.ex illo*
Regum lib.4. cap.18. quando Rex Ezechias in
oppreſſione Senacherich à Syriorum Rege ac-
cepit de templo aurum,& argentum ad ſoluen-
dum 300. talenta argenti, & auri 30. quæ ab
illo petijt,item & ex illo Reg. *lib.1.c.21.* quan-
do S. & Propheta Dauid accepit propoſitionis
panes, quos petijt Sacerdos Abimelech: & ex
illo Reg. *lib.3.cap.15.* quando Rex Aſſa de Iu-
da vir perfectus, & gratus Deo accepit etiam
argentum, & aurum templi, vt ſuccurreret ne-
ceſſitati, in qua poſitus fuit ob Bellum Baſſa
Rex Iſraël. Et ex illo Reg.*lib.4.c.16.* vbi idẽ etiã
exequutus fuit Rex Achab. in oppreſſione, &
Bello Deteglar, Phalaſar, Rex de Aſſiria, &
Pheſe filius Regis Iſraël. Et ex illo adducto caſu
Nehemias dicto lib.2. Eſdræ cap.2. *& cap.3.*
& 12. Et ex illo Eſdræ *lib.2.cap.5.* in illa ingenti
fame, quam paſſus fuit populus, in qua vt ſuc-
curreret permutauit, id eſt *Cambio*, poſſeſſiones,
& hæreditates pro tritico: & quod Chriſtus
Dominus,cum eſſet Sacerdos Summus, deſcen-
dens à Regio ſanguine, fuit primus, qui voluit
ſoluere debitum tributum Cæſari; & quod ad
eius imitationem idem fecerit Diuus Petrus, vt
docet n.70. ex Baëca *Morali in Euangelicam*
hiſtoriam lib.12.cap.1.§ 2. fol.541. in ſequenti-
bus verbis *forſam Petrus nunquam viderat quod*
IESVS ſoluiſſet didrachma, & nihilominus inter-
rogatus an ſoluat; IESVS indubitanter annuit ſa-
ne, vbi Regia neceſſitates ad Petrum, eiuſvè ſuc-
ceſſores deferuntur ab illis, qui trutinãtur; non eſt
qui dubitet etiam CHRISTI bona temporalibus
20 *Regnis adiudicare.* † Et alijs exemplis Regum
Franciæ, Angliæ, Hiſpaniæ, & aliarum pro-
uinciarum comprobat,vt ſine aſſenſu Pontificis,
breuique eius Apoſtolico, etiam Eccleſiaſtici,
ſicut laici compulſi fuerint contribuere pro ne-
ceſſitatibus publicis,& cõmunibus,niſi à tẽpore,
quo in his Regnis incepit Rex Philippus II.
anno 1591. & poſtea ad eius exemplum Rex
Philippus III. anno 1598. ibi etiam *à num.90.*
cum multis comprobans caſus, in quibus Eccle-
ſiaſticæ perſonæ tenentur contribuere cũ laicis;

& congerit caſus ſeptem, ſine aſſenſu Pontificio;
vt ſi ſit periculum in mora, vel tributum impe-
nitur ob conſeruationem communem omnibus,
& in Clerico negotiatore, & quando eo quod
liberatur à gabella Eccleſiaſticus grauatur,& in-
iuriatur laicus proximus,& hoc ob præſumptam
Pontificis voluntatem; ſexto quando extraor-
dinariè grauantur laici, & non ſic æquè Eccle-
ſiaſtici, & onus eſt commune, & æquale, tam
iſtis, quam illis. Septimo quando prouinciarum
Barones ſunt prudentes,& omnino probati.
Sed ego inquã reſpondeo à natura ipſa,& in ſi- 21
mul de Iure Diuino,humano, Regio,& ex alijs
prouenire immunitatẽ,& exemptionẽ à tributis,
& à iuriſdictione omnibus Eccleſiaſticis, tam in
perſonis,quã in bonis beneficiorum,& patrimo-
nialibus,vt dico *dicta q.17.infra* verſ.*ad tertiã*,&
latè *à dict.q.10.* quia,vt benè põderat ipſe doctus
Epiſcopus Oxomen *in ſua allegatione lit. O, O*
expendens illud relatũ Dauid *l.1.c.21. Regum ibi*
non habee laicos panis ad manum,ſed tantum panẽ
Sanctum, interrogauit Abimelech. *ſi mundi ſũt*
pueri, vbi dicit ab expoſitoribus tria maximè no-
tari. Primũ Dauid Regẽ nõ cepiſſe,ſed accepiſſe
panes;& quãuis neceſſitate cõpulſus poſtulaſſet
non vſurpaſſe. Secundo in caſu etiam neceſſitatis
à Sacerdote poſtulaſſe,tanquam ab eo, qui ſolus
diſpenſare poterat. Tertium munditã neceſſariam
eſſe in laico, & deuotè,& humiliter accipiẽdum
eſſe à ſæcularibus quidquid Eccleſiaſtici ſpecie
tributi impendunt,& commendat videndum A-
bulens. *dict.l.1. Reg.c.25. q.8. & 13.* Et eſt do-
ctrina Pontificis *in cap. aduerſus 7. de immunit.*
Eccleſiar. vt à dicta q.10.expendi. † Quare ergo 22
dici debet vt cum à cõdonatione ſummorũ plu-
rium Pontificum Regibus noſtris Hiſpanis datæ
ſint contributiones,quæ vocantur tertiæ Reales,
nempè omnium decimarum Eccleſiarum,& Ec-
cleſiaſticorum tertiam integram partem, & illa
quæ vocatur *ſubſidium*, & *excuſa uso*; item alia
cõtributio ingẽs, quæ procedit à Bulla Cruciata,
& alijs Bullis quotannis in his Regnis ſingulis
perſonis,erogatis, iuxta eleemoſynæ taxam,qua-
rum rerum ſummæ ſunt ingentiſſimæ, & nimis
grauantes ſtatum Eccleſiaſticum. † Et item plus 23
ſoleant breui Pontificio contribuere, & colle-
ctari in millionib⁹,ſicut cæteri laici,ſequitur ab
euidenti ratione,vt Eccleſiæ, ac Clerici ſint plus
grauati gabellis, collectis, & pedagijs Regibus
præſtandis,quam cæteri laici,imò & defraudari,
quia ſi laici tẽporalia Clerici præſtant,quia Cle-
rici illis ſeminant ſpiritualia, vt longè, & bene
exemplificat,imo & deuote idẽ Epiſcopus Oxo-
menſis omnino legendus, patet de primo ad vl-
timum,vt cum exceſſu ſint plus Regi tributarij
Eccleſiaſtici, quam laici contra naturæ ordinem,
& ſupra, ac infra ponderata *à dict.q.10. & quæ-*
ſtionibus ſequentibus. Indéquè euenire potentius
ius naturæ, & Diuinum militare, vt immunitas
illæſa à tributis in Eccleſiaſticis conſeruetur,quã
quod fiat quotidiana tributaria in dedecus tanti
ordinis,& excellentiæ,de qua *in dicto cap. nouit.*
de Iudicijs à quæſtione 1. & alibi dixi ex regula
textus *in cap. ſolita de maioritate, & obed. & tota*
dict.96.
Ad ſecundam, & alias quæſtionis ſuppoſitis, 24
quæ longiſſimè dixi *à dicta quæſt.10.* & quæ-
ſtionibus ſequentibus,breuiter reſpondeo in qua
interrogatur an poteſtas exequẽdi tributorũ ſolu-
tionẽ,poſſit reſidere in Principe ea imponẽte eo-

tra Eccleſiaſticos; reſpondeo quod nonniſi iuxta tempus, & modum, de quibus dixi in dictis locis, quantumvis telati Riaño, & Caſtro *in ſuis allegationibus* conentur defendere, ſaltim in neceſſitate vrgenti, & publica, qualis præſens, quæ occaſionauit gabellam, de qua dixi *ſub q. 13. proximè præcedenti*; nam quidquid ipſi adducunt in comprobationem eſt abſonum, & a veritate practica alienum, abſque eo quod obſtent ſcripturæ loca ſupra adducta, & quod Reges noſtri Hiſpani ſæpè ceperint de Eccleſijs aurum, & argentum, & item feciſſe omnes Clericos huius Regni tributarios ob domeſticas neceſſitates ex bello domeſtico occaſionatas, vſque ad tempora *D. Philippi II.* à quo primo breue conſequutum fuit Pontificium, vt primi milliones *Supra n. 1.* aſſignati ſoluerentur ab Eccleſiaſticis; etenim facta Regum antecedentium non ſunt in conſequentiam trahenda, quia potius de facto, quam de Iure talia fecerunt, vt faciebant tempore Eccleſiæ primitiuæ nonnulli ethnici Imperatores, à quibus diſceſſerunt Imperatores Cõſtantinus, Iuſtinianus, & alij telati *in quæſtionibus citatis.*

25 † Imò ex facto Nehemias *l. 2. Eſdræ cap. 2.* iuxta relata verba, ſupra, patet Pontifices, & Sacerdotes non compulſos, ſed ex propria voluntate donaſſe pro reparatione murorum, & portarum Hieruſalem, nec dabit, vt eſt animaduerſum, violenter accepit, ſicut nec cæteri ſcripturæ Reges iam adducti, vt & hodie in inſtantiſſima, & vrgentiſſima neceſſitate facerent noſtri Epiſcopi, & Eccleſiaſtici; imò & feciſſe ſæpius conſtat adhuc non inſtante extrema illa neceſſitate inuaſionis ciuitatis libentiſſima, & abundantiſſima donatiua faciendo Regibus noſtris.

26 Et ſic non obſtant exempla, quod idem factũ, & executum fuerit contra Sacerdotes Siciliæ, vt refert Iuſtin. lib. 22. hiſtoriæ, & apud Tucydidem, Xenophontem, & Demoſthenem, leguntur exempla Petr. Gregor. *Syntagm. lib. 2. c. 2.* Ariſtotel. *c. 1. æthicor.* Et quod Sacerdotia Ægyptij, Græcæ, & Romæ ſic factũ. Vt refert Theodoretus *q. 22.* & quod Dux Albæ Pro-rex impoſuerit, & acceperit collectã à ſtatu Eccleſiæ, vt repararet bellũ Frãciæ, vt refert Modernus *de iuriſdict. p. 4. c. 10. n. 4.* Petrus Gregor. *de Republica c. 7. n. 33.* & vniuerſaliter in tota Italia fuit impoſita in Eccleſias decima quædã ad impugnandos inimicos in bello Siciliæ, Aloiſius Leo *in auth. ſacra cod. de Sacroſanct. Eccleſ. n. 19. extrauag. 1. de decimis*; & quod Clerus Reipublicæ venetiæ contribuerit bis, vt refert Bullenger *lib. 3. hiſtoria venetia*, & quod in gallia fuit publicatum, edictũ tempore Cloterij Regis ad accipiendam partem tertiã Eccleſiaſticorũ redditunm, vt tradunt Lui Prando *l. 5. c. 15.* Baron. *tom. 8. annal. ep. 15. in fine.* Et quod alia vice in Leone Franciæ ſic fuit iudicatum à Parlamento, nẽpe debere Eccleſiaſticos concurrere ad ſuccurrendũ vulgo *la Caxar militar*, vt referunt Paulus Iobius *l. 30. hiſtor.* Renat. Copinus *lib. 1. daman. c. 2. n. 5.* & quod bis idem fuerit practicatũ Auerniæ tradit Paponius *arreſto. 15. lib. 5. tit. 9.* & quod in ciuitate Trecẽſi fuit compulſus Clerus ad contribuendum in ſumptibus introitus ſolemnis Henrici IV. *anno 1593.* Vt refert Baron, loco citato; & quod alia vice tempore einſdem Regis fuerunt compulſi Eccleſiaſtici edicto, & lege generali ad vendendas poſſeſſiones, vt ſoluerent tributa: idem Papon *ſupra vſque ad arreſt. 19.* & quod Franciſcus I. *anno 1522.* impoſuit, & petijt ab Eccleſijs illius Regni ſubſidium quoddam, vt tradunt Modernus *ſupra p. 4. cap. 10. num. 4.* Caſaneus *in Cathalogo Gloriæ 1. p. conſider. 24. n. 163.* & quod ſic generaliter in tota Francia fuerit executum ſine contradictione, vt ait Rebuf. *ad conſtit. Galliæ de ſent. execut. art. 3. gloſſa 6. & ſupra citati*; & quod nunquam ad illas impoſitiones fuerit petitus aſſenſus Pontificius, & de Ricardo Rege Angliæ anno 1193. referat Anton. Nebricenſis *lib. 5. cap. 4.* & Hortiz *in politica de immunitate Eccleſiarum 3. p. conſiderat. 5.* Et ſic in noſtra Hiſpania vſitatum tempore D. Ferdinandi, & Eliſabeth ex conſilio eruditorum ob neceſſitatem cauſatam à multiplici bello, & aſſumptum fuit Eccleſiarum aurũ, & argentum in mutuum non totum, ſed tantum quod fuit neceſſarium vt refert idem Anton. Nebricenſ. *dict. lib. 4. decade 1. cap. 2.* cuius verba refert idem Riaño *num. 86.* cum multis, *& n. 87.* & 89. ita à Philippo II. factum, & vſitatum à Regibus noſtris antiquioribus, ſic & abſque Pontificum licentia tempore belli, & vrgentis neceſſitatis contribuiſſe Clerum ſimul cum laicis, vt probat Don Ioanne de la Rea *deciſ. 7. Granat. n. 29. & alleg. 49. num. 52.* ex Baronio, Marſillio, Leſſio, Pineda, & Ioan. de la Puente, pateteque ex Bullario impreſſo Matriti anno 1635. Videndus Bobadilla *in polit. lib. 2. cap. 18. à n. 317.* Caſtillus *de tertys cap. 9. n. 48.* dicentes in hiſtorijs Hiſpaniæ nunquam legi tales Pontificum licentias ad contributiones Cleri, vſque ad annum 1591. tempore Philippi II. & III. vt ſupra relatum eſt.

27 † Quæ omnia exempla nihil vt dictum eſt obſtant, cum de facto operata ſint, aliàs ſi a re ipſa iuſtificata eſſent, nec prædictus Rex Philippus II. nec III. imo & nec Rex noſtrer Philippus IV. vnquam expoſtulaſſent à Pontificibus Clemẽt. Greg. Vrbano, & Innocẽtio breues. Nec mirũ eſt quod Reges noſtri antiqui nõ multum tunc tẽporis curarẽt de prædicta Pontificia licentia, eo quod non ſic litteris expoliti eſſent; & ſi timorati, ſicut hodie cum eo in tempore occaſione continui belli cum Mauris, tum propter inſtans periculum, tum propter ruſticitatem, ſeu inaduertentiam, & difficilem, ad Papam recurſum, non intendebant expoſtulare prædictum aſſenſum; quod ſi hanc exculpationem non admittas, debebis dicere vt ſicut inter illos antiquos Reges in vſu erat libellus repudij, tam contra eſſentiam Sacramenti matrimonij, ſic & contra immunitatem Eccleſiæ irrumpebant, vt antiquiſſimi Imperatores.

28 Ad tertiam quæſtionis partem an eſto quod Eccleſiaſticæ perſonæ non teneantur contribuere de proprijs fructibus beneficiorum, aut de patrimonialibus, teneantur vero de illis venditis per eos, qui ratione tributi laicis impoſiti pluris valent, & ex ea cauſa lucrum reportant. Et ſuppoſitis quæ dico infra q. ſequenti verſ. *ad quartam*, & quæ dico infra in hac quæſtione *ad quartam* facilè ſatisfacies ex iam ante dictis.

29 Ad quartam quæſtionis partem an Reges poſſint aliqua lege obligare Eccleſiaſticos, vt regiſtrationem faciant coram laico iudice, aut inſimul coram Eccleſiaſtico, vel debeat hæc ſolum fieri à iudice Eccleſiaſtico, vt ex vino, pane, ſeu alijs ſpeciebus, tributarijs, ſoluatur ab Eccleſiaſticis gabella. Hæc enim inquiſitio eſt, in qua magnopere inſudant prædicti Regij

allegatores

allegatores Riaño qui *à num.*141.*&* 161. & D. Antonius de Caſtro longiſſimè *toto art.*3.*à n.*46. dicentes ambo ex duobus, præcipue capitibus Regem in ſuis tributis multum defraudari, eo quod Clericis fiunt donationes immobilium à laicis, vt ex hac cauſa illa bona liberentur à tributis; item quod Clerici ſolent conducere fundos laicorum, alias tributarios, vt nihil prætextu ſuæ Eccleſiaſticæ immunitatis ſoluant collectarum. Item quod ſe Eccleſiaſtici excuſant à faciendo regiſtro ſuorum fructuum, tam beneficiorum, quam bonorum patrimonialium, aut arrendatorum, aliòvè ſimulatu prætextu introductorum, quos vendunt laicis pretio exceſſiuo, magnum reportantes lucrum, propter fraudem, quam committunt in retentione tributorũ Regi debitorum ex illis ſpeciebus, quę ſi ſubiectæ non eſſent tributo, tanto minus venderentur, aſſerentes ex hac præcipuè cauſa milliones Regi defraudari in parte dimidia, & plus; indéquè euenire, vt tributa perdurent in grauamen laicorum,
30 & Regiæ coronæ. † Et ambo Doctores multo inquam exclamant latiſſimè loquendo, tunc per textum *in l. interdum §. Diuus ff. de publicanis, & vectigalibus*, tum ex ſchedulis, ſeu legibus Regijs 23. Decemb. 1639. & 28. Decemb. 1654. & alijs, quibus cauetur, vt nullus etiam exemptus poſſit habere tabernam, aut macellum, vbi minutatim vendat carnem, vinum, oleum, acetum ſine licentia iuſtitiæ ordinariæ, & adminiſtratoris millionum, niſi antea regiſtrationem fecerit ſuorum fructuum, legitimè rationem reddendam vſque in illum diem ſecuram, quod in tempus ſoluere debuerit, nec vt poſſit extrahere, aut vendere *per mayor los frutos de los lugares de la coſecha, vde la parte donde eſtuuieren recogidos, ſinque conſte primero auer aforado con lo que diſponen*
31 *los capitulos de millones.* † *I que ſiendo la intenziõ de ſu Mageſdad. deguardar a la Igleſia ſu immunidad, no ſolo en lo Claro, ſino en lo dudoſo, y para que con los Eccleſiaſticos ſe eſcuſen fraudes ſe aiuſte con ellos lo que buena mente podran conſumir, y eſto les que de reſeruado, y que de lo demas ſecobre la ſiſa, pues no la pagan ellos, ſino los legos, que de ellos cõpran, reſeruande les para el culto Diuino lo neceſſario diſponiendo que de todo lo demas ayan de pagar la ſiſa, y que ſi nos epuede a iuſtar, ni los Eccleſiaſticos quiſieren allanarſe, ni los Religioſos a lo raçonable, noſeles a de conſentir tener tabernas, ni bender ſus vinos en ellas, y que hagan los a foros de los vinos de los Eccleſiaſticos, como aſta a ora lo an acoſtumbrado &c. I que ſi en algun caſo proçedieren los Iuezes Eccleſiaſticos con cenſuras acudam al concejo in tentãdo el remedio de la fuerza &c. I todo eſto paraque los Iuezes Legos lo executem, y hagan cumplir. I que an ſi el año de 645. ſed determino en el conſejo que de loque los Eccleſiaſticos Religioſos conſumieren de lo procedido de ſus coſechas propias de vino y aceyte no paguen ſiſas, y que de las limoſnas que hicieren a las ordenes mendicantes tan poco laſpaguen, y lo miſmo ſe entienda en lo neceſſario para el culto Diuino, y que ſe a iuſte en los Eccleſiaſticos, y Religioſos loque tuuieren de diezmos, y frutos de coſechas, y loque podran conſumir, y eſto leſquede reſeruado, y de los de mas ſe cobre la ſiſſa, pues la pagan los que de ellos compran; y no a iuſtandoſe los Eccleſiaſticos a lo raçonable y cõputo, noſeles conſienta tener taberna, ni tiendas, ni vendor ſus vinos, ni aceyte en ellas; y para eſto ſe pagã los aforos de los Eccleſiaſticos, como ſe ha acoſtũbrado:* ſic in dicto anno 24. Iãuarij.

Prædicti inquam Doctores exclamãt admodũ 1 32
in fauorẽ prædictę regiſtrationis à laicis faciendã (prout dolor,) & vt obligent Eccleſiaſticos ad ſoluendũ millionem fundantes aſſumptũ in verbis Cardinalis Lugo *diſp.*36. *de iuſtitia ſect.*4. *n.*49. in verſ. *aduerte*, vbi vocat furtum quidquid defraudatur in millionibus, & crimen læſæ Maieſtatis, vocat hãc vſurpationẽ Cabreros *de metu l.*2.*c.*23.*n.*44. in verſ. *ex quo*, & in cap. magnæ de voto in verſ. *præterea*, & ex doctrina Auguſtini *in cap. nemo* 83. *diſt.* inculpantes Clericorum ambitiones referens acriter Caſtro defraudationes plures factas à Clericis *en el Reyno de andalucia, y en leon.* † Item ex doctrina Molinæ *de iuſtitia* 33
*tõ.*3.*diſp.*672.*n.*2.*cõcluſ.*1. Vbi dicit quod poteſt obligare Eccleſiaſticos, vt manifeſtent receptoribus tributorum, quæ aſportauerint, aut vendiderint, vt diſcernat an verè ſint Eccleſiaſticorum, an verè ſint immunes à tributo, vel nõ, deberéq; Eccleſiaſticos ei ſtatuto ſe cõformare, vtpotè rationabili, & æquo. † Et refert in Regno Portu- 34
galię eſſe legẽ ſic pręcipiẽtẽ; imo adit idẽ Caſtro *ſub n.*47. quod anno præterito 1635. hoc dubio cõſultato in vniuerſitate Salmãtina fuit reſolutũ per Doctores Cathedraticos Theologos, & Iuriſtas Eccleſiaſticos eſſe obligatos *à haçer regiſtro, y aforo de ſus coſechas, y que ſe practico en a que el obiſpado, y que los Prelados de diferẽtes Religiones cõuenierõ en lo miſmo, y que ſu Mageſdad. lo reſoluio en el año de 1639. mãdãdo a todos los adminiſtratores y iuſticias reales que lo hiçieſon* adducens in fauorem Patrẽ Quintana Dueñas *ſingularium Theologia moralis tract.*13. *ad excommunicationes cenſurarum, ſingul.*11. *fol.*419. *n.*10. qui fert ad litteram *el mandato deſpachado par a eſte effecto el por ſoñer Cardenal Borja ſiendo Arcobiſpo de Seuilla.* † Et idem Riaño *à num.*162. 35
refert cauſas huius defraudationis cum infinitis Doctoribus, & leg. Regis Ioannis 17. *tit.*9.*lib.*6.*ordinam.* quæ eſt *l.*1. *tit.*18. *lib.*6. *recopilas en que* etiam *Don Henrique* 3. *y los Reyes Catholicos D. Fernando y Doña Iſabel mandaron que las pueſtas contra los Sacerdotes de monedas ayan lugar contra los Prelades, y Clerigos, &c.* ponderans ibi poſt n.173. verſ. *el terçero* quod ſolent Eccleſiaſtici etiam alio modo defraudare tributa Regia, nempe, vt etiam facto regiſtro *en las partes donde lo conſienten no quieren al fin de el año aiuſtar la cuenta de el conſumo, ni de la ſiſſa, que an cobrado de los que conido a ſus tabernas &c.*

Sed quia hæc difficultas videtur ſatis expendi 36
ex his, quæ dico *infra q.*15. *ſequenti* in verſ. *ad tertiam*, dum ago de illa *an ſi Princeps laicus iuſtè ſtatuendo pretium legitimum vini, vult poſtea ſuper emptore laico imponere gabellam, quã extra pretium legale iuſte dandum venditori, debeat ipſe emptor tribuere pro bono, & neceſſitate publica, talis gabella ſit contra immunitatem*, & in illa in verſ. *ad quartam, an Clerici teneantur ſoluere vectigal in extractione frumenti, vini, & ſimilium, qua ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi carius vendant conducendo.* † Et ſuppo- 37
ſito etiam quod in foro conſcientiæ tenentur omnes ad cõtributiones iuſtas *ex dictis ſupra q.*1. *&* 2. *& à q.*10. *& in hac q. à n.*1. vt poſt alios docent Cardinalis Lugo *de iuſtitia diſp.*36. *ſect.*4. *num.*38. hanc amplectens ſententiam *num* 39. ibi *Secundo certum eſt tributa iuſta debere*

in conſcientia eo modo, quo lex obligat, vt ſoluantur etiam non petita, & lex hæc iuſta ſit, obligatio erit in conſcientia ea ſoluendi, antequam petantur, quia lex obligat, & determinat eam Summam pro ſtipendio Regi debito ad ſuum ſtatum tuendum &c. *& n.*43. exhortat confeſſarios, vt curent ſemper populum inclinare ad obediendum Principi mandanti ſolui tributa ibi *cæterum curandum eſſe vt ſemper populus ad obediendum Principibus inclinetur, vt & Republica pax, & obedientia, ac reuerentia Principibus debita conſeruetur.* Et cum alijs infinitis idem D. Anton. de Caſtro à n.43. & ante.

38 Imò & in terminis noſtri dubij dicat ipſe Lugo furtum committere alias debita tributa defraudantes *dict. ſect.*9.*n.*49. in ſequẽtibus verbis *aduerto Secundo poſſe contingere in iuſtitiam ſimilem etiam ex alio capite, quando defraudatur tributum, etiam in caſibus, in quibus etiam petitum defraudari poſſet: contingit enim aliquando tributum imponi vino, vel oleo, ex quo emptor octauam partem v.g. debeat Regi dare, quod vt executioni mandetur datur venditoribus menſura alia minor, cui ex communi menſura deficit octaua pars, qua menſura vtitur venditor, vt retenta octaua parte pro Rege det vinum vel oleum emptori, & in ipſa venditione recipiat tributum pro Rege. Hoc ſuppoſito ſi venditor defraudet gabellarios negando ſe tot dolia vini venditurum, ſed pauciora ex his, quæ apud ſe habet, reliqua vero ad proprios vſus ſeruaturum, & poſtea plura venderet, committeret planè furtum, vtendo in venditione menſura minori, quia recipit ab emptore partem octauam pro Rege, quam tamen partem apud ſe retinet abſque vllo Iure; quam fraudem vidi fieri ab aliquibus venditoribus, qui eo tempore, quo gabellarij viſitant cellas, vt notent dolia vendenda, quæ ibi ſunt notari, faciunt pauciora, vt dictum eſt, quod non video quomodo excuſari poſſet*, & addit infra ibi *quia venditor eo caſu non ſoluit gabellam ſed conſtituitur quaſi officialis Regis, vt gabellam ab emptore in ipſa venditione recipiat: quare deficere videtur ſuo muneri, ſi cooperetur emptori ad defraudandam, cuius collectio ipſi commiſſa fuerat*: & ad propoſitum adducit cum ponderatione Caſtro textum *in cap. priuatum* 12.*q.*1.*n.*62. in fine in illis verbis, vbi *quod Clerici non debent rerum, quarum procurationem ſuſceperunt proprietatem præſumptione damnabili vindicare.*

39 Ego inquam ſuppoſita ex parte Regis iuſtificatione tributi impoſiti ex conſideratis, conditionibus, quæ debent intercedere, vt Clerici teneantur ad contribuendum cum laicis, de quibus latè *ſuprà q.*10.11.12. *&* 13. dico quod ex parte Clericorum ementium ab alijs, etiam Clericis venditoribus nullo modo in prædicta octaua parte retinenda ab ipſis venditoribus compelli queant ad contribuendum, niſi adſtantibus conditionibus, quas expreſſi, & retuli *in dicta quæſtione*, præcipuè *in* 12. *& ibi q.*11. in verſ. *ad vltimam* egi de illa *an collecta ſint iniuſta, ſi ex-*
40 *cedant octauam partem.*† Verum in caſu relato, de quo conqueruntur, & exclamant allegatores Riaño, & Meſſa, exiſtimo vt ſi ad impoſitionem generalem illius tributi, ſuper vino, carne, & alijs ſpeciebus, habita ſit licentia Pontificia per eius breuem; vt moris eſt à tempore Philippi II. in his Regnis, teneantur contribuere cum laicis, etiam Eccleſiaſtici ementes; ex quo fiet quod iuſtificato tributo reſpectu Clericorum cum illa licentia, etiam ſit iuſtificatum reſpectu Clericorum vendentium in ſuis tabernis, vt retentam per eos Octauam partem tributo correſpondentem, ſint tantum illius depoſitarij, vt Regi integre perſoluant, alias inquam illam retinentes locupletarentur cum Regis, & laicorum ſubditorum iactura, vt patet. Quod ſi licentia Pontificia ceſſet, aut in caſu vrgenti deficiat conſenſus Epiſcopi, & Clericorum quam illud tributum, & collectam poſſe exigi ab Eccleſiaſticis ementibus contendo ex dictis latè, *à quæſt.*10.

Verum in caſu, de quo adductæ ſchedulæ 41
Regiæ ex Lugo, & alijs pertinente ad Clericos venditores, & qui in ſe retinent tanquam in depoſito Regia tributa, & pedagia, puto iuſtè prædictos Doctores Regios in ſuis allegationibus optimè conqueri de Clericis, Monaſterijs, & Eccleſiaſticis nolentibus reſtituere ad æqualitatem quidquid correſpondeat ad tributi partem, præcipuè ſi iuſtum pretium intrinſecum valoris vini receperunt illud nempe, ad ſi tributum Regium impoſitum non eſſet; tunc enim quid euidentius apparere poterit, àd fraudes ſpectare omnino reſecandas: ſic idem D. Antonius de Caſtro *à n.*85. & cum pluribus D. Ferdinandus Arias de Meſſa *Variar lib.*2. *cap.*34. *per totum*, Samuel Lubrimo *in ſumma* verbo *pecunia n.*17. Rebellus *de iuſtitia p.*1. *lib.*2. *q.*18.*n.*3. Molina *de iuſtitia, & Iure tom.*2. *diſp.*524. Ioannes Franc. Suarez *in enchirid Theologia moral. lib.*1. §. *commodatum* verſ. *in depoſito*, Reginald. *tom.*2. *lib.*2. *cap.*47. *ſect* 6. Garçia *de contract. cap.*5. *num.*17. Malderus *de iuſtitia tract.*4. *cap.*7. *dub.*5. Voltero Streuens. Dots. *in D. Thom. de iuſtitia q.*66. *art.*2. *diſp.*4. *n.*4. Paulus Camitol. reſponſ. *l.*3. *q.*39. Megala in promptuario Theologiæ tom.1. verbo *creditor.* num.5. dicentes non admitti compenſationem aduerſus Regem quod in conſcientia teneantur Clerici ad reſtitutionem.† Et pró- 42
ſequutus Caſtro *à n.* 88. retulit verba ſchedulæ 28. Decemb. 1654. iam relatæ, & cum multis defendit eius iuſtificationem; tum quia impoſitio millionum cedit in defenſionem neceſſariam noſtri Regni, quæ tangit æquè principaliter Eccleſiaſticos, & eorum bona, ſicut & laicos, tum quia plures Eccleſiæ, ac Monaſteria habent redditus fundatos, admodum greſſos ſuper tributis, & millionibus Regi debitis, qui difficulter nimis, aut nunquam ſoluerentur illis, eo quod nimis exhauſtum eſt Regium patrimonium ex cauſa continui Belli, & ex doctrina Felini *n.*37. 38. *&* 39. Abbatis, Panormit. *hic num.*12. *&* 13. & Decij *n.*107. *&* 108. & aliorum Canoniſtarum, item & Legiſtarum *in l. cunctos cod. de ſumma trinit. & fide Cathol.* dicentium, vt quoties lex non eſt contraria diſpoſitioni canonicæ, quamvis non adſit approbatio ſpecialis ciuilis legis à canonico Iure, tunc ea lex ciuilis obliget, etiam Eccleſiaſticos, quod intelligo non ex vi legis ciuilis, ſed rationis naturalis, vt ſæpè dixi, ſcilicet lege directiua, non coactiua.

Et præterquam quod *num.*94. docet idem D. 43
Antonius de Caſtro *à n.*95. ex eo quod Clerici, & Eccleſiaſtici ſunt Vaſalli Principis ſæcularis, & Reipublicæ membra cum Bartulo, Alexãdro, Boërio, Narta, Aluaro, Velaſco, Ioanne de Terrarubia, Maceratẽſe, Solorzano, Martha *p.*4. *cẽt.*2. *caſu* 188. *n.*5. Camillo, Borrello, Bobadilla, & alijs probans *à n.* 96. legem prædictam etiam Clericos obligare, cum redundet in bonum ſpeciale,

ciale, & peculiare ipſius Cleri, & Clericorum, etiam probat quod non ſunt exempti Clerici vllomodo ab obligatione legum ciuilium, quæ non repugnant ſacris canonibus, vel officio Clericali, vt docet *n.* 94. cum Victoria, Angelo, Clauaſio, Siluestro, Soto, Medina, Saa, Molina, Ledeſma, Peirino, Vazquez, Sairo, Tannero, Salas, Diana, Salgado, Cutello, Pereira, Zeuallos, Salcedo in praxi, Nonario, Couarrun. Salon, & cum illis Thomas del-Benè *tom.* 2. *de immunit Eccleſ.cap.*9.*dub.*1. *ex n.*2.*ad.*15. Salcedo *de lega Politica*, Alderan, Maſcard, Menochio, Lorca., & alijs dicentibus eſſe communiſſimum, & ſequutum, etiam ab acerrimis defenſoribus immunitatis Eccleſiæ adducens idem Caſtro verba Cardinalis Bellarmino *n.*3.*qui tom.* 3. *controuerſiar.lib.* 1. *de Clericis*, profert & ſequitur ſententiam hanc in verbis ſequentibus.

44 Secunda propoſitio *Clerici non ſunt exempti vllo modo ab obligatione legum ciuilium, qua non repugnant ſacris canonibus, vel officio Clericali, explico, loquimur hic pracipuè de legibus politicis, qua dirigunt actiones humanas in rebus temporalibus, vt cum Princeps lego ſua conſtituit pretia rebus, vel iubet noctu neminem incidere cum armis, aut ſine lumine, aut non aſportare frumentum extra prouinciam &c. Neo volumus dicere hiſce legibus teneri Clericos obligatione coactiua, ſed ſolum directiua, vt ſunt leges Principum quanquam ijsdem legibus, vt ab Eccleſia approbantur, & rata habentur, etiam Coactiua obligatione teneantur. Probatur nam Clerici prater quam quod Clerici ſunt, ſunt etiam ciues, & partes, quadam Republica politica; igitur vt tales viuere debent ciuilibus legibus, ſunt etiam alia quam qua à Magiſtratu politico lata ſunt; igitur illas Clerici ſeruare debent, alioqui magna confuſio, & perturbatio à Republica orirerur, ſi Clerici non ſeruarent politicas leges in humanis rebus, & politicis. Secundo probatur ex confeſſione Pontificum, & Imperatorum; nam Nicolaus* I. *in epiſtola ad Michaelem circa finem, dicit Deum diuiſiſſe Pontificiam authoritatem ab imperiali, vt & Chriſtiani imperatores pro aterna vita Pontificibus indigerent & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur.* Vt refertur *in cap. cum aduerſum* 96. *dict.* & Imperator Valentinien *in Epiſtola ad Epiſcopos Aſia*, quam refert Theodoretus *lib.*4.*cap.*7. *Hiſtoria* dicit probos Epiſcopos non ſolum Dei, ſed etiam legibus Regum obtemperare Denique Chriſoſtom in illo *Roman.* 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, dicit Chriſti legem non tollere politicas leges, et ideo debere etiam ſacerdotes, & Monachos eis parere: ita Bellarm.

45 Tamen etſi fatear prædicta fundamenta in ſe vera eſſe, ſed longè abeſſe ab vltima reſolutione, quam proſequuti ſunt idem D. Anton. de Caſtro *in ſuo à allegatione p.*4.*à n.*106. Vbi contendit probare, vt Eccleſiaſtici iuriſdictionem non habent ad impediendam executionem diſpoſitionis prædictarum ſchedularum Regiarum anni 1636. & 1654. addens vt faciant vim, ſi contradixeriut, multis comprobans *à n.*107. & *n.*108. quod eorum opinio ſic Hiſpaniæ practicetur allegans tempus immemoriale, & ſchedulam Regiam Caroli V. latam 23. Auguſti 1527. relatam in ordinationibus cancellariæ Valliſoletanæ *tit.*1. *fol.*7. Verſ: *que los pleitos* ibi *por que eſtas coſas tocan à nueſtra prebeminencia Real. de que ſiempre los Reyes nueſtros predeçeſores de glorioſa memoria y noſ y nueſtros officiales, y iuſticia acoſtumbraron conoçer, aunque ſea contra Clerigos, y frayles, y Religioſos y ordenes ſinque otra ſe aya de entrometer, metetrometa en ello, ni ſello aya dedar, ni de parto alguna de ello*; & refert etiam eſſe in ordinationibus Cancellariæ Granat.*lib.*1 *tit.*7.*fol.*46. *B.* † Et quod eſt alia 46
ſchedula Regis Philippi. II. 30. martij anno 1569. in qua idem diſponitur, vt teſtatur Gutierrez *de gabellis q.*94.*ſub.n.*9.& 10. Larrea *allegat.*27.*n.*16. additque ex Carleuallio *de iudicijs diſp.*2.*q.*3.*n.*159. ex Larrea *n.*17. Garcia *de nobilit. gloſſa, n.*35. Carolo Calla *de contraband Clericorum à n.*188. prædictam conſuetudinem per ſe ſolam ſufficere ad dandam iuriſdictionem laicis, cum non ſit contra Clericorum perſonas, ſed eorum bona; & iterum *à n.*109. adducit exempla, vt in Clerico adminiſtratore, aut depoſitario, tutore, ſiue curatore, aut arrendatario Regio. nam in his, & alijs caſidus conuenitur Clericus, & Epiſcopus coram iudicibus laicis, vt ego late dixi *ſub.cap.*2.*cap. qualiter* 17 *de iudicijs, & in cap.*5.*de foro comp.* Ex quibus poteris extendere ad propoſitum. † Et hoc idem
late agens Don Andreas de Riaño in ſua dicta 47
allegatione concludit *n.*270. quod Rex noſter, ſuique iudices, & adminiſtratores iuriſdictionem ad turbandos, & annullandos contractus ſimulatos, & ad faciendum regiſtra, & rationes liquidandas, tum ex legibus Regijs decretis conſilij ſupremi, & determinationibus, aliorum grauium Regiorum miniſtrorum; ſic vt nulla queat diſputatio contingere ſuper hoc; & quod exactio de omni illo, quod retentum ſit à Clerico venditore, tamquam depoſitario Regio fiat per iudices ſæculares in bonis temporalibus Clerici, vetato ſcandalo, iuxta doctrinam *auth. ſtatuimus cod de Epiſcopis, & Clericis.* Bernardi de Laura *de poteſtate ſaculari in Eccleſiaſticos n.*14. Gutierrez *practicar. lib.*1.*q.*4.*n.*1. Zeuallos *contra comm. q.*679. & 619. Azeuedus *in l.*11.*tit.*3.*lib.*1.*recopil.* Laſſarte *de decimis cap.*19. *n.*84. Bobadilla. *lib.*8. *cap.*18. *n.*244. Humada *in l.*54.*tit.*6.*p.*1. Caſtillo *tomo.*7. *cap.*12. *n.*43. Sanchez. *moral.lib.*2.*cap.*4. *dub.* 52.*n.*1. Don Franc. Salgado *de Regia protectione q.*4. *cap.*14. *n.*7. D. Ioan. de Solorzano *de iure indiarium tom.*2. *cap.* 27. Calixto Ramirez *de lege Regia* §.27. *litt.f.*
† Etenim fundamentum Cardinalis Bellarmini, 48
& aliorum ſupra, non adapetatur ad tributorum, & collectarum materiam, quibus grauatur immunitas Eccleſiaſtica, ſed ad alias leges politicas taxantes V.G. pretia rebus iuxta proprium Valorem, deductis expenſis legitimis, vt dixi *q.*1. & 2. *cum alijs* huius textus. Hæ enim leges à natura iuſtæ ſunt; ita vt ſi per ciuilem legislatorem impoſitæ non eſſent, naturaliter homines emerent, ac venderent intra idem pretium & ſimiliter in alijs politicis legibus, vt prohibitionis armorum noctu &c. ſed aliæ inquam leges, quæ dictantur circa tributa, & gabellas à natura ipſa, lædunt libertatem, qua homines in commune conſortium vtuntur habendo res communes accommodatiori pretio; & licet à natura ipſa proueniat, vt iam ſupra in principio huius quæſtionis actum eſt quod tributa, & collectæ ſoluantur à ſubditis, & quod eas ex iuſta cauſa, vt dixi à Rege, & Principe impo-

nantur, hoc procedit in ſubditos laicos, In Ec-
cleſiaſticos inquam, niſi concurrentibus illis
conditionibus, de quibus iam dixi *q.10.11.* &
proprius *q.12.& 13.* in quas præcipua eſt vt an-
tecedat Pontificis licentia, & conſenſus, vel ſi
neceſſitas eſt nimis vrgens in caſibus ibi aſſigna-
tis antecedat conſenſus Epiſcopi, & Cleri; ita
vt nunquam per miniſtros Regios prædicta exa-
49 ctio fiat ex ibi dictis. † Et patet ex ſequentibus
verbis breuis Innocent X. anno. 1650 in quo
prorrogans ad ſexennium milliones antea impo-
ſitos, vt in illis contribuerent Eccleſiaſtici ſic
alloquitur *Volentes etiam quod omnes, & ſinguli
Eccleſiaſtici ſoluere recuſantes opportunis iuris, &
facti remedijs per ordinarios Eccleſiaſticos locorum
tantum, ad ſolutionem huiuſmodi cogantur, non
autem eorum iudicibus laicis, ſiue exactoribus ea-
rumdem gabellarum ſiue ſiſſarum, ne quibusvis
alijs iudicibus laicis, aut miniſtris ſub pœna ex-
communicationis maioris, ac alijs pœnis à ſacris
canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis inflictis,
& comminatis ipſo facto ſine alia monitione & de-
claratione incurrendis, à quibus nemine, prater-
quam à nobis, & Romano Pontifice pro tempore
exiſtente abſolui, etiam vigore quorumcumque
priuilegiorum Apoſtolicorum, etiam Cruciata
ſancta nequeant conueniri nullo modo poſſint, ſeu
debeant, ſed à prædictis ordinarijs Eccleſiaſticis
tantum ad ſolutionem huiuſmodi compelli valeant;*
quid ergo clarius contra practicam, quam fre-
quentantur vbique Regnorum Caſtellæ, & le-
gion laici miniſtri, & gabellarum exactores con-
tra Eccleſiaſticos.

50 Et quamuis dicunt prædicti miniſtri Regij in
ſuis allegationibus caſum prætenſum à Rege ca-
dere in Clericos ſuorum fructuum venditores,
à quibus non intendit gabellas exigere, ſed vt
petant licentiam ad habendas V.G. tabernas, &
macella publica, in quibus vendant ſuos fru-
ctus, & ad ſoluendum debitum cauſatum à cau-
ſa tributi retenti, & vt dent fideiuſſorem de illo
reſtituendo, & hoc remedio quodam extraiu-
diciali ad conſeruandam indemnitatem: ſic Ca-
ſtro ex Thomas del-Benè *de immunit cap.5. du-
bio 4.n.15.& in cap.9. dub.2. n.13. & dubio 4. per
totum, & dubio 16. n.8. & 9. & dubio 18. n.18.*
& cum alijs idem Caſtro latè *à n.98. vſque ad*
51 *103.& à n.114.*omnino legendus. † Vbi *n.115.*
quod Clerici nolentes ſoluere Regi quod reti-
nuerunt ex cauſa tributi ab emptoribus, ſoluti
debent haberi, vt ſpoliatores Regalium iurium,
& vt actores habendi, & fiſcus, vt reus ſic vt
tunc ad recuperationem borum tributorum ſit
competens ſæcularis iudex ex Ioanne Fabro,
Butrio, Millis, Larrea *dicta alleg. 27.n.38.*
Thomas del-Benè *ſupr. cap.9. dubio 16. n.13. &*
14. & Alderano, Maſcardo omnino videndo *de
ſtatutor interpret concluſ.1. n.2177.* concludens
vt etiam propriâ authoritate poſſint laici contra
Clericos exequi, quando indebitè quod ad illos
ſpectat retinent; alia inquam à n.116. proſe-
52 quutus. † Tamen nullo modo quantumvis tri-
butum ſit ex iuſta cauſa impoſitum, & Clerici
illud non ſoluendo peccent, & in ſimul ob re-
tentionem, quam faciunt, iuxta ſenſum, de
quo loquuntur prædicti Doctores, ſint ad reſti-
tuendum obligati, cum locupletentur, alias im-
moderate, cum iactura iuris regalis, imò & lai-
corum vaſallorum, & aliorum Clericorum illud
ſoluentium, exactio illius contra perſonas, ſeu
bona Eccleſiaſticorum, & facienda per miniſtros
Regios, cum alias, vt latè dictum eſt eorum
immunitas Eccleſiaſtica Læderetur, ſed eſt fa-
cienda per iudices Eccleſiaſticos; quod procedit
quamtumvis D. D. Anton de Caſtro cum infi-
nitis *n.116. & 117.* contendat, cùm iudices
Eccleſiaſtici, Epiſcopi, Metropolitani, & alijs
ſuperiores fuerint, & ſint rebelles in compellen-
do Clericos defraudantes ad regiſtrum, & ſolu-
tionem faciendam. † Nam quamuis Thomas 53
Sanchez *lib.2.conſ.moral.cap.4.dubio 55.n.33.&*
Archiep. Hiſpalen. *lib.4. in moral. q.11. art.21.
n.5.& 6.* dicant vi ex dilatione, aut negligentia
iudicis Eccleſiaſtici, poſſint iudices laici occupa-
re Clericorum bona pro rata onerum, quia Rex
ius habet ad protegendum Regnum, etiam con-
tra Eccleſiaſticos, vbi iudex Eccleſiaſticus id re-
nuit, & eſt periculum in mora, reuera in praxi,
vt idem Tapia ait *dicto n.6.* iſte non eſt caſus
contingibilis; imò & rariſſimus, cum nullus
mentis compos, poſſit exiſtimare iudices Eccle-
ſiaſticos, præcipuè prælatos ſic tardos in admi-
niſtranda iuſtitia futuros eſſe, vt ex propoſito
velint negare Regi tributa legitime debita, cum-
que hæc legitima cauſa propriè, & à natura ſpe-
ctet ad examen Pontificis, quid mirum, vt nun-
quam ſine violatione immunitatis Eccleſiaſticæ
queant laici iudices procedere ad exigendas ga-
bellas, præcipuè ſi laici Principes, & eorum
miniſtri conſiderent, vt reſpectu Clericorum
aliquo tempore anni vendentium fructus ſuos
eorum immunitas læditur, ſiquidem ipſi etiam
pro maiori parte anni obligantur emere eaſdem
ſpecies tributarias ad ſuſtentandas familias pro-
prias, ſoluendo Regi tributum, alias iniuſtum,
non habita licentia Pontificia, aut præhabito
conſenſu Epiſcopi, & Cleri, iuxta diſtinctio-
nem relatam *Supra in dicta q.11.12.& 13.* † Et 54
ex magis ſolida cauſa reſpectu numeri infiniti
Clericorum, & Eccleſiaſticorum nullos fructus
percipientium, qui toto anni tempore empturi
ſunt à venditoribus, ſoluendo tributum, vt ho-
die in omnibus millionibus faciunt, nulla ſtan-
te licentia Papæ; & ſic credo ſine excuſatione
aliqua miniſtros Regios exigentes, & recupe-
rantes collectas, & tributa abſque breue Ponti-
ficio, nunc temporis eſſe incurſos in Bullam
cœnæ iuxta diſpoſitum *in cap.18.* Ex quibus
abunde ſatisfactum eſt allegationibus dictorum
miniſtrorum Regiorum, & quibus etiam abun-
de, vt dixi ſatisfacit Epiſcopus Oxómens, iam ad-
ductus. † Qui *à n.60.* ſpecifice refert quod Cle- 55
rus Hiſpaniæ tributat Regi dimidiam partem
decimarum conſiſtentem in tertijs Realibus, &
in magiſterijs ordinum militarium, & in ſubſi-
dio, & excuſato, & in alijs gratijs Pontificijs,
quibus omnibus additur vniuerſalis contributio
millionum, quos ſoluunt Clerici minuratim
emendo, ſicut laici victualia, & veſtes ſibi, &
cultui Diuino neceſſarias; & quod vltra eleemo-
ſynas, quas erogare tenentur Epiſcopi, & Cle-
rici, grauantur pluribus ſumptibus Romæ ſolu-
tis in Expeditionibus Bullarum, ſic vt multis
concurrentibus, tam ipſi, quam aliæ dignitates
adſtent pauperrimæ.

Ad vltimã quæſtionis partẽ quia in relatoma- 56
nuſcripto D. D. Chriſtophori Moſcoſo & Cor-
duba facto occaſione tributi recenſiri *q.13. & in
hac quæſt.14.* de quo memini ſupra *in fine quæſt.*
10.*verſ.& quia n.42* à quo habui in conſilio Ca-

ſtellæ

ſtellæ ſupremo inter eius prudentiſſimos ac litteratiſſimos ſenatores poſt nōnullas ceſſiones & conferentias nihil decretum fuiſſe abhinc duobus ferè annis & per legendo *quæſt.* de qua ibi diſceptauit : num Eccleſiaſtici teneantur ad contributiones pro communi populi vtilitate, veluti, pontium, murorum ſeu fontium & aliorum reparatione &c. & incidens in illam controuerſam quæſtionem num ex quo tenentur habito epiſcopi ac Pontificis conſenſu compellantur ad contributionem illis impoſitam per iudices laicos & referens duas communes quarum memini *in d. q.*10. poſtea doctiſſimus ille vir in fine ſui ſcripti incidit in ſequentem reſolutionem ad articulum per viam recurſus & violentiæ agitandum *in d.conſil.ſupremo* de quo tunc quæſtio erat acerrimè locum non dari probat tum ex doctrina Marij,Cutellij acerrimi defenſoris laicæ iuriſdictionis *de immunit Eccleſ. lib.2. quaſt.*39. in fin. ſentientes etiam in noua impoſitione vt non conſentiente Epiſcopo & Clero recurratur ad Papam in hoc caſu recognoſcentis non poſſe iudicem ſæcularem nec clerum obligare & nec in eum exequi reſoluit ex doctrina ſingulari Salgadi *de protect. regia p.*1. *cap.*2. §.3. *n.*16. eius verba referens cum Gutierr. Mercado, Soto, Zenedo, Salin, Villalobos & alijs, quod ſi in aliquo articulo duæ ſint Sententiæ doctorum, alia permittens appellationis delationem, alia autem negans ſed vtraque opinio probabilis vel æque cōmunis tūc cum Guilliet. Eccleſiaſt. poſſit quem maluerit licitè eligere propter dubium exiſtens & authoritatem doctorum, vnam quamque tenentium, nullo modo queat à ſenatu Eccleſiaſtici ſententia redargui de iniquitate quia ceſſat violentia vbi ius aſſiſtit & cum alijs adductis à Diana & Suarez, Sanchez illam acerrimè comprobat cum Suarez *lib.4.de defenſ. fidei cap.* 34.*n.*53. qui dicit vt ius ſtat, oportere quod ſit certa & clara alias grauamen inferret iudex ſæcularis quià priuaret iure quod in dubio habet Eccleſiaſticus eligendi hanc vel illam opinionem communem quam veriorem exiſtimet nec ſatis erit quod ſæcularis probabili iudicio ducatur niſi certo ſciat nullam eſſe opinionem contrariam &c. contra videtur infrà in cap.2. de iudicijs à n.19.in fine.

QVÆSTIO XV.

An liceat capitulo Canonicorum facere Macellum carnium, vini, ac aliorum comeſtibilium & an poſſint laici aperire tabernas, in quibus ſine onere vectigalis confluere poſſint Clerici. An ſi Princeps laicus iuſtè ſtatuendo pretium legitimum vini, vult poſtea ſuper emptore laico imponere gabellam, quam extra pretium legale iuſte dandum venditori debeat ipſe emptor tribuere pro bono, & neceſſitate publica, talis gabella ſit contra immunitatem & an Clerici teneantur ſoluere vectigal in extractione frumenti, vini & ſimilium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo carius vendant. Et an Clericus negotiator ante trinam monitionem, teneatur ſoluere gabellas, & laicus Princeps queat illas licitè ab eo exigere.

SVMMARIVM.

1 *Macelli ius conſideratur, vel quatenus continet iuriſdictionem, vel ius ſcindendi carnes, & habendi Macellum, non quatenus pertinet ad ius particulare, ſed ad ius facultatis, ſeu libertatis* n.2.

3 *Ius libertatis, ſeu facultatis, & Ius ſtrictum continent magnam differentiam. Vbi quid vtrumque.*

4 *Macellum poteſt haberi à quocumque capitulo ad propriam commoditatem, & diuiſionem, & ſuſtentationem eorum; non verò ad publicè vendendum &* n.13.14.& 15.

5 *Ius proprium appellatur, quod commercijs, & negotiationibus, vel alijs, particularibus cauſis cuiquam priuatim quæritur, aut tribuitur.*

6 *Clerici poſſunt habere ius vendendi carnes, ſed non ius Macelli publici, niſi priuilegio, aut conſuetudine* n.9.& 10.& vide n.11. & 12.

7 *Macelli ius ſolùm competit ei, qui habet mixtum imperium conceſſum à Domino Rege, Vſu, vel conſuetudine, aut priuilegio.*

8 *Macelli ius conſueuerunt Reges concedere Ciuitatibus, villis, & alijs locis Cataloniæ, cum ad eorum adminiſtratores ſpectet cura prouiſionis carnium, & aliorum victualium.*

13 *Religioſi, & magnates habendo intra ſuos limites locum deputatum, vbi carnes ſcindantur ad eorum congruam ſuſtentationem, & diuiſionem faciendam, non contraueniunt iuri Macelli publici* n.14.

14 *Rex noſter Philipp.*IV.*prohibens per ſuã ſchedulam anni* 1656. *fieri Macella diſtincta pro Clericis, non contrauenit vt in loco iam deſtinato pro Clericis carnes vendantur ſolis Clericis, & eorum famulis, ſed fieri Macellum de nouo prohibuit, mandans, vt vnde Clerici ad publicum Macellum, reddatur eis pars Collecta ſoluta &* n.16.

15 *Clerici ſunt liberi, vt poſſint emere victualia in omnibus locis abſque onere alicuius gabellæ.*

17 *Statutum Principis, vt laici emendo de bonis, aut fructibus Eccleſiaſticorum, ſecundum plures non eſt contra libertatem Eccleſiaſticam*, vt n.18.19. 20.21.& 22. *Secundùm alios eſt contra eam*, vt n.23. & 24. *Sed diſtinctione componitur* à n 25.

20 *Gabella non eſt pars pretij, ſed tantùm nomine, quæ poteſt ſeparari à pretio in ipſo contractu, ſine querela venditoris, nec erit pars pretij, niſi cum ineſt rei, vel aliquid commodi, ex eo peruenit ad emptorem, vel venditorem* n.21. *Latè* à n. 24. & n.27. & 28.

24 Tolle ſtatutum, *aut laderach.* & ſi emptores tenentur, ad gabellam compelle, ſin minus

nus ne mihi ius meum auferas, intereſt enim mea, habere emptores immunes.

24 *Gabella, quæ eſt ſeparata ab ipſo contractu, vt contingit; quando ſtatutum dicit, quod qui vult exportare dolium vini in ciuitatem, ſoluat gabellam, non officit immunitati, ſecus quando onus gabellæ eſt annexum contractui, vt ſi V.G. ponatur ſtatutum, quod ſoluantur duo ſolidi pro quolibet Dolio vini, quod emitur, aut venditur*, vt n. 26. 28. & 28.

27 *Pretium iuſtum alicuius rei, ſolet dici, tam pretium francum, quàm ipſa quam ipſa gabella ſed expendes*, vt n. 28.

29 *Omnis negotiatio lucratiua non eſt interdicta Clericis, ſed ea, quando res empta non meliorata carius venditur, quàm fuit empta*, & n. 30.

30 *Negociator non eſt qui vendit fructus ſui beneficij, aut ex penſionibus Patrimonialibus tranſportando illos etiam alibi, vbi plus valent*, vt n. 31. & 32. *contra Graſſis* n. 34.

31 *Tributum exigi non poteſt ex his, in quibus Rex Epiſcopis, & Clericis vltra marinis ſtipendium ſoluit, vt exemplificatur.*

33 *Eccleſiaſtici etiam volentes nequeunt ſe ſubmittere iuriſdictioni laicali Conſuetudo, non abſtrahendi à Regno Siciliæ blada, ac cætera comeſtibilia ſine licentia Pro-Regis, & ſolutioni Driti, & exactionis.*

34 *Clericus gabellandus non eſt, quando tranſportat vendendos fructus ſuos recollectos in proprijs prædijs, vel Eccleſiaſticis, vt vendendo lucrum reportet.*

35 *Gabella non deſinit eſſe id quod in Portu ſolui ſolet, & ſi aliàs dicatur Regalia. Portus vectigal duplex eſſe ſolet, vnum, quod vocatur* Anchoragij, *alterum ius exitura, & dicitur etiam Portorum*, & n. 36.

36 *Portorum, vel vectigal idem ſunt.*

37 *Patrimonialia bona Clericorum ab oneribus laicalibus libera ſunt ob Dignitatem perſonarum contra Nauarrum, vbi qualiter loquitur* n. 38.

39 *Negotiator Clericus ſecundùm aliquos, tenetur ante trinam monitionem ſoluere gabellam alij non, niſi poſt.* n. 40. *ſed vtraque ſententia in ſuo ſenſu eſt vera*, vt n. 41.

42 *Clerici pro gabellis, & tributis ab eis ſoluendis cauſa negotiationis, non compelluntur ad ſoluendum per iudices laicos.*

1 AD Primam quæſtionis partem, vt
reſpondeam dico ius Macelli, ſeu
actum illum ſcindendi carnes,
poſſe conſiderari dupliciter, vel
quatenus continet iuriſdictionem,
cum hoc, quod eſt habere Macellum directum,
publice ſit de Domino qui habet mixtum
imperium, vt fuit deciſum in Regia Audientia
Catalnniæ per Magiſtros N. Paſqual, &
N. Nagrel. III. Iunij 1574. in cauſa Præpoſiti
maioris ſancti Cucufatis de el Valles contra vni-
2 uerſitatem dictæ Villæ. † Seu conſideratur ius
ſcindendi carnes, & habendi Macellũ, non quatenus
pertinet ad ius particulare ortum, veluti
præſcriptione, priuilegio, ſeu conſuetudine,
ſed conſideratur, quatenus pertinet ad ius facultatis,
ſeu libertatis, qua liberi homines gaudent
ad ſuum libitum quidquid faciendum, niſi
vi, aut iure prohibeatur, iuxta tradita per Iuſtinianum
*inſt. de iure perſonarum, & in l. libertas
4. ff. de de ſtatu hominum*: ſic Ripol. *lib. 1. Variar.
cap. 1. de iuriſd. n. 141. & an. 146.* † Vbi 3
cum Paulo Caſtrenſi notat *n.* 44^8. magnam eſſe
differentiam inter ius libertatis, ſeu facultatis,
& ius ſtrictum; nam facultas dicitur facilitas rerum
agendarum, id eſt vis quædam, quæ efficit,
vt actus aliquis facilius expediatur, Caſtrens
in l. ſi rem §. omnis n. 5. ff. de pignorib. actione
Corn. *conſ. 176. n. 4. volum. 3.* Et quod iure ciuili
facultas nihil aliud ſit, quam libertas quædam,
& abſoluta poteſtas libere agendi quodcumque
vniſcuique p. licitum ſit iuxta textum *in
dict. l. 4. & in dicto princ inſt. de iure perſonar*, &
faciunt quæ latè dixi *ſub cap. 12. de præſcriptionibus*
Vbi de facultatiuis non præſcribendis.

Quibus ſuppoſitis in ſecundo caſu adducto, 4
dicendum eſt quod poteſt quodlibet capitulum
habere Macellum ad propriam commoditatem,
& diuiſionem & ſuſtentationem eorum, non
vero ad publiceè vendendum ſic Colligitur *ex
doctrina Baldi in l. licet q. 3. cod. de iure deliberandi
in l. libello §. ſi quis ſeruus ff. de captiuis, &
poſt liminio reuerſ. l. vltima ff. de vſufructu* † 5
Nam ius proprium appellatur, vt ſit quod commercijs,
& negotiationibus, vel alijs peculiaribus
cauſis cuiquam priuatim quæritur, aut tribuitur
ad eorum proprium commodum, & vtilitatem,
& reſpectiue in intereſſe particulare
vniuſcuiſque perſonæ fundatur, vt refert Ripol.
à n. 9. qui prædictam ſententiam confirmat ex
cap. ſignificante de appellat, Vbi Panormitan.
n. 1. Barboſa *ibi.* † qui in Verſ. *Carnes vendere* 6
non debere, colligit, vt Clerici poſſint habere ius
vendendi carnes, de quo Tyraquellus *de nobilitate
cap. 27. n. 8.* Boërius *deciſ. 225. n. 4.* & ego ibi notaui,
& alia ex Greg. Lopez, Couarrun. & alijs.

In primo autem caſu dicendum eſt, vt ius
Macelli ſolum competat ei, qui habet mixtum 7
imperium conceſſum à Domino, Rege, vſu
vel conſuetudine, aut priuilegio, vt notant
Doctores *in dicto cap. ſignificante.* 69. Albertus,
Brunus *conſ. 127.* Verſ. *item ſu. edit in emolumentis
Macelli, & conſ. 131.* Verſ. *quod ſi dicatur, lib.*
2. Ripol. *Vbi ſupra n. 143.* † Vbi dicit quod hoc 8
ius conſueuerunt Reges concedere ciuitatibus,
villis, & alijs locis Principatus Cataloniæ, cum
ad eorum adminiſtratores ſpectet cura prouiſionis
carnium, & aliorum victualium, prout declaratum
fuit die 16. maij 1528. per magnificos
N. Dalman, & N. Pator de Regio conſilio.
† Et quod ex prædicto modo, nec Clerici, nec 9
laici poſſint habere Macellum in aliqua ciuitate,
vel loco, niſi ad id expreſſum habeant priuilegium
à Rege, vel alio ſuperiore habente mixtum
imperium, notant Doctores *in dicto cap.
ſignificante de appellat* Vbi Innocent. Immola, &
Panormit. *n. 2.* † Vel etiam ex longa conſuetu- 10
dine, vel præſcriptione illud ius acquiſierint
prout modo prædicto acquiri poteſt *ex deciſione
textus in cap. ſuper quibuſdam de verb. ſig.* vt
notat Albert. Brunus *dict. conſ. 227.* Verbo *item
ſuccedit*, Vbi atteſtatur Clericis, & laicis acquiri
poſſe ius Macelli, etiam ſine Principis
conceſſione, ex longa nempe conſuetudine ad
quid dico infrà *q. 24. verſ. ad quintam.*

Et licèt aliqui prætendant prædictam facul- 11
tatem *ex dict. cap. ſignificante* eſſe intelligendam
ſi

ſi priuilegio, vel conſuetudine, Eccleſia tale Ius acquiſierit, & ex eo inquam quia priuilegio cõceſſi, quod in tali loco, & non alibi carnes vendãtur, vel quod quis ſolus piſcetur in certa parte maris, & alios prohibere poſſit, vt Gregor. Lopez dixit *in l.1. verb. argumento tit.7. p.5.* Couarruu. *in regula poſſeſſor. p.2. §.4. n.1.* Sebaſtian. Neuicens. *in l. ſi quiſquam ff. de diuerſ. & tempor. præ-*
12 *ſcript.* † Tamen adhuc in dicto ſecundo caſu facultatiuo dicendum eſt, vt dixi ſub verſ. *quibus ſuppoſitis*, maximè, quia vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, iuxta textum *in l. de pretio ff. de public. in rem actione*, & faciũt quæ tradit Bobadilla *in polit. lib.3. c.4. de los abaſtos y*
13 *mantenimientos n.14.* † Vbi poſtquam *num. præcedenti* dixerat quod poſſunt prohibere vniuerſitates, ne habitatores venderent victualia, ait quod nõ dicetur cõtrauenire magnates, nec Religioſos huic prohibitioni, eo quod intra ſuos limites habeant locũ deputatũ, vbi carnes ſcindãtur ad eorũ congruam ſuſtẽtationem, & diuiſionem faciendam, quia vt iam eſt dictum, licitum eſt eis abſolutè, cum expreſſe à Iure non ſit eis
14 prohibitum. † Et quamuis Rex noſter Philippus IV. in ſchedula, ſuper qua latè *q.13. præced.* ſcripſi, prohibuerit fieri Macella diſtincta pro Clericis; non tamen contrauenit vt in loco iam deſtinato pro Clericis, carnes vendantur ſolis Clericis, ſinguliſque eorum famulis, & ne vectigal ſibi debitum defraudaretur, vtendo ſuo Dominio Regio, voluit, vt non haberetur Macellum nouum, & quod eundo Eccleſiaſtici ad publicum ciuitatis redderetur illis ad æqualitatem pecunia in plus data ex cauſa collectæ, vt ibi latè ponderaui: & Ripol. addit *à num.153.* ait quod Clerici habent Ius paſcendi ſua pecora in paſcuis communibus ciuitatis, quia ciues ſunt, vt ſic poſſint carnes ſcindere, de quo dubio ago infra, & aliqua dico in verſ. ſequenti.

15 Ad ſecundam quæſtionis partem an poſſint laici aperire tabernas, in quibus ſine onere vectigalis confluere poſſint Clerici ſuppoſitis quæ dixi ſupra *dict. q.13.* verſ. *ad ſecundam* in fine, & affirmatiuam ſententiam doceat Henriquez *lib.5. cap.15. ſumma, num.5.* in gloſſa *littera. P.* & Diana dicat *p.1. tract.5. reſ.45. in fine*, hoc dictum non eſſe ſine difficultate; nam Clerici ſunt liberi vt poſſint emere victualia in omnibus locis abſque onere alicuius gabellæ, inferens, vt non ſint coarctandi ad emendum in tali loco; imo & iterum Diana *reſ.82. in fine* contra Henriquez ſupra littera O, Rodriguez *in Summa tom.2. cap.75.* qui poſtquam *num.14.* dixit loquendo in tributo communi verba ſequentia *no dexto ſe pueden que lar los Clerigos, pues pueden comprar eſtas coſas* (ſcilicet panem, vinum, & alia) *en ſus carniçerias, tabernillas, y officinas, particular mente diputada para ellos, donde commoda mente la puedan tener; Verdadeſque donde commoda mente no puede auer eſtas officinas particulares, tendria per muy ſoſpecho, as las dichas impoſiçiones, reſpecta de los Eccleſiaſticos: ita ille.*
16 † Quibus verbis bene infertur ad reſolutionem de Macelli in verſ. *ad primam* huius quæſtionis, cum ea, nempe diſtinctione, vt procedat quando non ſtatueretur per Principem redditio pecuniæ ad æqualitatem, iuxta quæ adduxi *in dicta quæſt. 13.* verſ. *ad ſecundam*, ſic eſt intelligendus Ledeſma *in ſumma 2. tom. tract.7. cap.2. concluſ.27.* idem docens, ac Henriquez, ſecus è contra; quando per Regem datur ſatisfactio integra in fine anni, dimidij, aut in ſingulis menſibus, vt ibi expendi, iuxta intellectum ſchedulæ noſtri Regis Philippi IV.

Ad tertiam quæſtionis partem de Principe 17
ſtatuente pretium iuſtum vini, & poſtea ſuper emptore laico imponit gabellam; cuius cauſa ſi venditor eſt Clericus, poſſit contingere, vt vilius vendat, & ſic prætendat dicere lædi eius immunitatem, video admodum diſcordantes ſententias; nam Boërius *deciſ.113. num.19.* Butſatus *lib.1. conſ.41. num.14.* Alex. *de iure fiſci lib.1. reſ.5. num.7.* Purpuratus *conſ.489. num.7. & 8.* Tyraquel. *de retractu conſanguin. §.1. gloſſa 13. num.12.* & alij quam plures aſſerunt gabellam impoſitam ſuper emptorem rerum Eccleſiaſticarum eſſe licitam. † Vnde Molina *de* 18
iuſtitia tom.3. tract.2. diſp.663. num.5. in fine, Henriquez *in ſumma lib.10. cap.15. num 6.* in gloſſa *littera. V.* dixerunt exemptionem Eccleſiaſticorum, & Eccleſiarum, ſolum eſſe, vt ipſi non ſoluant tributum ex ſuis rebus, non vero vt alij non ſoluant tributum ex rebus, quæ emptione, aut permutatione ſunt peruenturæ. † Et confirmatur ex his, quæ docent 19
Laſſarte *de decima vendit. cap.19. num.10.* Mexia *in pragmat. taxa panis, conſ.5. num.39.* & Rodriguez *in ſumma tom.4. cap.166. num.7. in ſequentibus verbis los ſeglares vendiendo a los Eccleſiaſticos, ò regularos algo, obligazion tienen de pagar al cauela, aunque por eſto los dichos Eccleſiaſticos las dichas coſas por mas altos preçios compren, no por eſto eſque brantada ſu immunidad Eccleſiaſtica*; cum ergo in puncto iſto pretium à Principe impoſitum non poſſit alterari ab ementibus; & ſic Eccleſia habitura ſit iuſtum pretium rerum ſuarum. † Quia ga- 20
bella quidem non eſt pars pretij, ſed tantum nomine, vt tenent Megala *in p.2. lib.2. cap.17. quæſt.9. num.108.* Aluar. Velaſc. *tom.2. conſ.70. num.14.* Parladorius *rerum quotid. lib.1. cap.3. §.1. num.21. in fine*, Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.258. num.42.* Caſtillo *lib.2 deciſ.127. num.12.* Comitol. *in reſponſ. moral. lib.4. q.39. num.3.* & alij imo poſſit ſeparari à pretio in ipſo contractu; taliter vt ex iſta ſeparatione venditor conqueri non poſſit, cum iuſtum pretium rei ſuæ accipiat extra illam gabellam, quæ ad ſe pertinere non poteſt; ſequitur vt licet in prædicto caſu aliquod damnum forſitan eueniret, eſſet per accidens, & ſecundario, quod non eſt conſiderabile, vt docent Velaſcus *de Iure emphit. quæſt.17.* Molina *vbi ſupra*, Menoch. *de arbitr. lib.2. cent.6. caſu 56. num.46.*
† Etenim vbi ex onere gabellæ adiecto emptio- 21
ni, & venditioni nihil commodi actu percipiunt emptor, aut venditor, id non habetur loco pretij, quia tunc onus gabellæ, pars pretij eſſe dicitur, quando ineſt rei, vel aliquid commodi ex eo peruenit ad emptorem, vel venditorem: ſic Gutierrez *de gabellis quæſt.67.* Auendañ. *de conſ. Hiſp. cap.28. n.4.* Felician. *de cenſ. lib.2. c.1. n.14.* Azeued. *in l.1. n.81. lib.9. tit.17. recop.*

Ergo cũ nec directè, nec indirectè Eccleſia vẽ- 22
ditor nullũ in pretio rei ſuæ vẽditæ damnũ recipiat, ſequitur vt prædicta gabella ſoluta ab emptore laico, non ſit contra immunitatem Eccleſiæ, præcipuè ſi cõſideremus æquale pretiũ, è contra

contingere

contingere, quando Eccleſia eſſet emptor rei venditæ à laico ſubiectæ tributo; & ita hanc ſententiam docent in terminis Felinus *in textu noſtro n.99.* Federicus de Senis *conſ.111.n.10.* & pro hac videtur ſtare praxis communis Regnorum, tam Caſtellæ, quam aliorum.

23 Sed quia video plures etiam Doctores contrariam docere ſententiam dicentes talem gabellam indirectè latam eſſe contra Clericos; eo quod conditores, ſiue ſtatuentes, aut imponentes gabellam vtuntur illo velamine occulto, & non propalato, vt Clerici, qui alias nequeunt collectari, ea via per ſoluant ementes, illa gabella reuera cadit indirectè in Clericos, cum contingat vt cauſa illius res venditæ Eccleſiaſticorum vilius vendantur, cum emptores laici grauati ad ſoluendum gabellam curent minuere de pretio iuſto, quod traſcendit gabella; & ita docent ſurdus *conſ.105.n.8*. Homobon. *de examin Eccleſ. p.2. tract.9. cap.1.q.1.* Zetola *in praxi p.1.* Verbo *gabella q 4.* dicent illam gabellam latam eſſe indirectè in Clericos, cum in quibuſdam locis Regni ratione velaminis alienius vniuerſitatis laici imponunt gabellas ſuper ſerico, vel vino, vel aliquo huiuſmodi, & volunt vt ſoluantur duo V.G. Carleni, vel quid ſimile, Gratianus *diſcept forens, tom.1.cap.390. per totum,* Menochius *lib.2.conſ.136.* Riccius *in praxi tom.1.reſo-*
24 *lut.187.n.2.& res.183.per totam.* † Et cõfirmatur ex doctrina Ladetchi *conſ.103. à n.8.ad 15.* Vbi dicit vt ementes à Clericis de iure communi, non teneantur ſoluere gabellas; ergo ſi ſtatutum hoc addat dicetur contra libertatem Eccleſiaſticam probans ex eo, quia illud ſtatutum, quod coarctat Clericos, & adimit id, quod communi iure eis permiſſum eſt, dicitur violare libertatem Eccleſiaſticam, ſed Clerici Secundùm ius ciuile, & canonicum, poſſunt liberè contrahere cum laicis quibuſcumque, nec illi tenentur ſoluere gabellam; ergo ſi ſtatutum hoc addat, erit contra libertatem Eccleſiaſticam: & ſic ſubdit Laderchus *dicat Eccleſia tolle ſtatutũ, & ſi emptores tenentur ad gabellam compelle, ſin minus, ne mihi ius meum auferas; intereſt enim meâ habere emptores immunes*: ſic & alijs rationibus Doctores hanc partem defendunt, & equidem nimis iuſtè, & proportionatè.

25 Verùm quia vt dixi ſoleat in praxi ita caueri, vt emptores V.G. vini, aliarumvè rerum ſoluant Regi gabellam, quia laici ſunt, nec excuſentur etiam ſi à Clericis emant carnes, vinum, aut alia, quod nimis rigidum apparet, oportet videre qualiter illa prima ſententia poſſit eſſe iuſta, & practicabilis, & ſecunda ſit ſequenda; igitur conſiderandum eſt, quod vel onus gabellæ eſt annexum contractui, aut adijcitur actui ſeparato ab ipſo contractu. Et ſecundùm hanc diſtinctionem exiſtimo dicendum, vt quando gabella eſt ſeparata ab ipſo contractu, vt contingit quando ſtatutum dicit quod qui vult exportare dolium vini in ciuitatem, ſoluat gabellam, cum tunc hæc gabellæ ſolutio, non recipiat immediatè contractum ipſum, ſed actum exportationis, qui nihil habet commune cum ipſa Eccleſia, ſeu immunitate, tunc prima ſententia ſit amplectanda.

26 Sed quando onus gabllæ eſt annexum contractui, vt ſi V.G. ponatur ſtatutum quod ſoluantur duo ſolidi pro quolibet dolio vini, quod emitur, vel venditur; tunc cum hæc gabella immediatè contractum reſpiciat, vt continget in caſu, de quo loquimur, lædatque emptorem, cum propter gabellæ onus vel carius, vel vilius emat, ſeu vendat, tunc reuera ſit amplectenda ſecunda ſententia: ita diſtinguunt in terminis Bellet. *in diſquiſit Clerici, p.1.tit.de exemp. Clericor. §.8.n.2.* cum prædicta diſtinctione Celebri Baldi *conſ.31.* quem poſtea amplexi fuerunt Roland. à Valle *lib.4.conſ.6.n.18.* Riminal. *conſ.724.lib.6.n.49.& 50.* Surdus *conſ.127.n.66.* Diana *dict.p.1.res.48.tract.2.in fine,* Vbi addit ſe hæc olim allegaſſe circa præſentem quæſtionem, pro ſubleuando labore theologorum ſenatu Panormitano dubitante, & quod ſenatus quia res fuit viſa periculoſa, non poſuit dictam gabellam; & ita ſequor, & ſi non ſit facilè intelligere in praxi hanc diſtinctionem de qua videbis quæ dixi *infra q.48. verſ. ad ſecundam.*

Vndè licèt lex, & Magiſtratus, ſeu commu- 27
munis prudentum exiſtimato in impoſitione iuſti prætij alicuius rei multas circunſtantias, tam intrinſecas, quàm extrinſecas conſiderent & præcipuè inter illas reſpiciant gabellæ onus, vt dicit Leſſius *lib.2. de iuſtit. cap.33. lib.8. n.68.* & Molina *tom.3.de iuſtitia tract.2. diſp.678.n.6.* dicat quod tota latitudo prætij franci, & alcaualæ, ſit pretium iuſtum rei, & ob id ipſe *diſp.668.n.2 in fine*, dicat quod gabella eſt pars prætij, vt etiam ſequuntur Bonacina *de contractibus diſp.2. q.9. punct.1. n.4.* Vaſquez *in opuſculo de reſtit. cap.6.§2. dubio.9.n.52.* Malderus *in 2.2. tract.5. cap.6. dubio.5. in fine*. Turrianus *tom.2. in 2.2. dubio.8. n.9.* qui citat Molinam etiam in alio loco, Molfeſius *in ſumma tom.2.tract.12.cap.22. n.13.* Laſſarte *de decima vendit cap.15.n.19.* Paulus de Caſtro *conſ.433.n.2.* & alij inferentes, vt cum gabella ſit pars prætij ſemper in pretio inuoluatur, nec poſſit ab illo ſeparari; indeque dici debere pretium iuſtum alicuius rei tam dici, pretium francum, quàm ipſa gabella & Clericos non deberi illa grauari. † Tamen vt dictum 28
eſt per relatum diſtinctionem *n. præcedent*, hæc res eſt intelligenda, ſecundùm quam videtur factum in cõtributione, quam ſumus experti his annis præcedentibus in venditoribus vini, tam laicis, quàm Clericis ex ſuis bonis, ſiue redditibus, quorum amphoræ regiſtrantur, vt ſic gabella Regia non defraudatur, videmuſque ratione gabellæ pretium vini, contra emptores creſcere, quæ ſi appoſita non eſſet decreſceret, & remaneret ſemper in iuſto ſuo, & in terno pretio, & valore, iuxta æſtimationem communem Reipublicæ, & tam vendentium, quàm ementium, nec ex hoc Clericos venditores pati aliquod damnum vendendo vilius exiſtimant. Sed maior eſt difficultas reſpectu Clericorum ementium à laicis tributarijs, quia neceſſario propter illam Regiam gabellam Clerici carius emunt vinum ſibi neceſſarium pro ſuſtentatione, ſed tunc in hoc caſu incidimus in adductis *ſupra q.præcedenti, & à quæſt.8.9 & 10.*

Ad quartam quæſtionis partem an Clerici te- 29
neantur ſoluere vectigal ex extractione frumenti, vini, & ſimilium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo carius vendant, vt ad hanc difficultatem reſpondeam aduerto, vt latius dico *infrà in cap. fin. de vita, & honeſt. Clericor.* non omnem negationem lucratiuam eſſe Clericis interdictam, ſed illam tantùm quando res ipſa non meliorata cariori

pretio

pretio vendenda eſt quam empta fuit vt docent
Molina *de iuſtitia, & iure tom.2. tract.1. diſp.*
342 Leſſius *lib.2. cap.21. dubio.2. à n.4.* Belletus
in diſquiſit. Eccleſ. p.1. de diſciplina Clerical.§. 1.
à n.7. Alterius *de cenſuris tom.1. diſp.19. lib.5.*
cap.6. dubio.7. Duardus *in Bulla cœna lib.2. can.*
28. q.8. n.14. & ſequent. Malderus *de iuſtitia*
tract.5. cap.2. dub.4. Filiucius *in 1.2. D. Thom.*
q.77. art.1. concluſ.4. ad 6. Tannerus *tom.3. diſp.*
4. q.7. dub.2. n.69. Turrianus *in 2.2. tom.2. diſp.*
59. dubio.2. à n.1. Rebellus *p.2. de iuſtitia lib.9.*
q.vlt. ſect.1. & 3. Riccius *in praxi tom.1. reſ. 317.*
Marta *de iuriſd.4 p. caſu 3. n.9. & 10.* Fauſtus *in*
ſpeculo confeſ. diſp.37. q.17. cum alijs Barboſa
in diſo cap. fin. de vita, & honeſt. Clericor. & in
30 *cap.6. tit. fin. lib.3. decret. n.3.* † Quibus addo
Caſtrum Palaum *tom.2. tract.12. diſp. vnica pun-*
cto n.16 Vbi dicit *reſpondeo illam eſſe negotiatio-*
nem Clericis prohibitam, & qua debitum tributi
habet annexum, in qua lucrum intenditur ex em-
ptione prius facta, ſecus ſi lucrum non ex emptione
formaliter, ſed aliun de prouenias; & ſic negotia-
tor non es, ſi vendas vinum triticum, oleum ex
redditibus tui beneficij, aut ex poſſeſſionibus tuis
patrimonialibus collecta, quia illi non ſunt fructus
emptionis, ſed tuarum poſſeſſionum: ita ille qui-
bus adiongo Zeuallos *de cognit. per viam viol.*
p.2. q 64. n.21 Pereira *de manu Regia p.1. cap.24.*
n.34. ità tenentes, licèt non affecti erga Clericos
& immunitatem Eccleſiaſticam vide quæ longè
tit. de Clerico aut monacho ſiue regulari nego-
tiantes Franciſc. Anſaldus *de iuriſdictione p.2. tit.*
11. cap.34.

31 Vndè in caſu propoſito exiſtimo reſponden-
dum ſine dubio contra aliquos, vt cum non ſit
negotiatio lucratiua, nec dicatur negotiari qui
vinum, oleum, & alia, que ex ſuo agro colli-
git, vendit, ſiue in eodem loco vendat, ſiue
alio transferenda curet, Vbi carius vendere poſ-
ſit, quia nullus négotiari videtur, ac cenſetur
vendendo res ex proprijs bonis Eccleſiaſticis,
vel patrimonialibus collectas, vt tradunt Bona-
cina *tom. 3. in Bulla cœna diſp. 1 q. 19. puncto. 3.*
§.3. n.6. Laurentius Oſſorius *in ſua pinna de*
Roſas lib.4. cap.1. folio 380. Vbi alloquitur ſe-
quentibus verbis *quando el Clerigo negotia con ſus*
bienas, no pier de el priuilegio, aunque los lleue
al puerto o a otra parte a vender per via de nego-
tiaçion, de los quales no deue al canala, niſela
deben pedir ſo pena de caèr en la cenſura de la
Igleſia, Antonius Souſa *in Bulla cœna cap. 19.*
diſp.92. conſ.1. n.1. Vbi ait quod negotiatio lucra-
tiua non eſt dicenda in caſu, quo Eccleſiaſticus
32 bona ſuà mittit ad locum, vbi plus valent. †
Nec ex alijs, in quibos Rex Epiſcopis, & Cle-
ricis vltra marinis ſtipendium ſoluit, tributum
exigi non licèt, quando illa venditionis cauſa
ad hoc Regnum (Portugalliæ ſcilicet) aſpor-
tantur quia propriè loquendo hoc non eſt ne-
gotiari, niſi inquantum latiſſimè expendit
Ioannes Gutierrez *de gabellis q.93.* cum infinitis,
& poſt eum relati à Barboſa *in dicto cap. fin. de*
vita, & honeſtate Clericorum, quia Clericus fru-
ctus recollectos ex ſuis bonis aſportans alibi, vt
carius vendantur, non dicitur negotiator, &
ſic nec teneatur ſoluere gabellam, aliterque fa-
cientes incurrere in Bullam cœnæ, eo quod vio-
lent immunitatem Eccleſiaſticam, optimè Diana
p.5. tract.1. reſ.27. † Vbi improbat quam cum-
33 que conſuetudinem, etiam immemorabilem,

quæ aliquo modo præiudicet libertati Eccleſiaſti-
cæ, etiamſi ſit mixta laicorum, & Clericorum, cum
iſti etiam volentes nequeant ſe ſubmittere iuriſdi-
ctioni laicali, & in terminis contra Graſſum re-
ferendum *de effectibus Clericor. effectu. 2. n.294.*
approbant conſuetudinē non ab ſtrahendi à Reg-
no Siciliæ Blada, ac cætera comeſtibilia ſine li-
centia Pro-Regis, & ſolutione *Dritti*, ſeu ex-
tractionis, licèt tales res fuiſſent productæ, &
recollectæ in prædijs Eccleſiaſticis, & Clerico-
rum, ſitque illos ſoluere gabellam, ſeu ius tractæ
extrahendo extra Regnum, vel intra: ſic Ioan-
nes Baptiſta Ciacitnius *in controuerſ. forens. cap.*
31. n.15. & 16. & faciunt quæ longè dixi *in*
cap.2. de indicijs q.2. & in cap.8. per totum ac alibi.
Nec his obſtant Carolus de Graſſis *de effecti-* 34
bus Clericorum effectu 3. n.78. Vbi agens de ga-
bellis, ait quod Clericus, vti negotiator tenetur
ſoluere gabellam, & vectigal, ſi lucri faciendi
cauſa, vellet fructus recollectos in proprijs præ-
dijs, vel Eccleſiaſticis aliunde aſportare, quia reſ-
pondetur ex iam adductis. † Nec etiam obſtat di- 35
cere quod id, quod exigitur à Clericis non eſt
gabella, ſed Regalia debita Regi cum portus, vt
iam alibi dixi annumerentur inter Regum Re-
galia, quia reſpondetur, vt licèt portus ſit Regis
Regalia, ſed non ſequitur vt quod ex illo exigi-
tur, deſinat eſſe gabella: ſic Montanus *de Regalibus*
verbo portus n.2. Vbi dicit hoc portus vectigal du-
plex eſſe, alterum, quod vocatur *Anchoragy* alterū
Ius exiturę. quod ſoluitur de his quæ extrahuntur
à portu cauſa mercimonij, & ſic Cōſultus *in l. inter*
publica §. fin. de verb. ſig. ff. numerauit prouentus
ex portu inter fiſci vectigalia, diciturque vectigal
portus, alioque nomine *portorium*, dequo fit
mentio *in l. 4. Cod. de vectigalibus.* † Item & 36
inter vectigalia, quæ vero abrogare volebat fit
mentio apud Titum Liuium *lib.13.* imò & Mar-
cus Tullius *in oratione pro Manilio* ſic aſſerit *nec*
ex portu, nec ex decimis, nec ex ſcriptura vectigal
conſeruari poteſt, & Symmacus *lib.5. epiſtolarum*
vocat quadrageſimæ, quinquageſimæque porto-
rium, vel vectigal; ideoque portorium, vel ve-
ctigal idem eſſe patet ex *l. cum inplures §. vehicu-*
lum ff. locati, Vbi vectigal quod in tranſitu ali-
cuius pontis ſumitur, nominatur portorium: alia
tradit Diana *dicta p.5. reſ. fin. tract.1.* Vbi refert
etiam ad probandum ſixtin Regneri *de Regali-*
bus lib.2. cap.5. n.10. Henningi Arniſei *de iure*
Maieſtatis lib.3. cap.5. n 3. Dominicum Anneri
de iure publico volum.3. diſcurſu.15. n.58 Aucto-
res damnatos concludens, vt cum portorium,
ſiue vt vulgò dicitur extractio, ſeu ius tractarum
ſit gabella, ſequi neceſſario, vt Clerici ad illam
non teneantur.
Minuſque obſtat aliud aduerſariorum fūdamen- 37
tum, ſcilicet Clericos quoad patrimonialia, reputa-
ri vt laicos; & ſic poſſe Principes ſæculares ſuper
bona patrimonialia Clericorū gabellas imponere,
Nauarrus *in manuali cap.17. n.118.* Bobadilla *in poli-*
tica tom.1. lib.2. cap 18. n.160. cum multis, quos ip-
ſe citat *littera f.* Melchior Phæbus *tom.1. deciſ.19.*
n.4. Palacios *in repet. cap. per veſtras §.39. n.11. de*
donat Azeuedus *in l 2 tit.1 lib.2. n.37. recopilat.*
Ramirez *in leg. Regia §. 26. n.6. gloſſa littera.1.*
Qoia vt iam ſatis, & abunde *à quæſtione 1. & à*
quæſt.10. cum alijs ſcripſi bona Clericorum patri-
monialia gaudēt immonitate à gabellis perſonali-
bus, ſicut & ipſe perſonæ Eccleſiaſticæ; & deinde

probatur ex gloſſa *in cap. ſimiliter.16. q.1.* Diana aduerſùs Bobadillam *p.1. tract.2. ref. 39. cum* 19. authoribus defendit, & comprobat Rota Romana in vna Albanienſis gabellæ die 28. Iunij. 1630. Coram. Merliuo; Vbi ſic habetur *bona patrimonialia Clericorum, etiam laicalia immunia ſunt ab oneribus laicalibus ob dignitatem perſonarum, quæ dignitas perſonæ influit immunitatem in ipſa bona; illa enim adhærent perſonæ Clerici, nec perſona dici poteſt plene, & perfecte exempta, niſi etiam illius bona exempta ſint: ita Abbas, Decius, Felinus, & alij canoniſtæ in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. Baldus in l.2. Cod. de Epiſcopis, & Clericis: alios refert, & ſequitur Suarez lib. 4. de immunitate cap. 25. à n. 4. hucuſque ſacra Rota.* Quam deciſionem Rotæ ad longum tranſcribit Diana *in fine ſuæ 5. partis*, & omnis iam alibi per me adductis addo Anton. de Merin. *quotid. reſol. cap. 17. n.9.* qui refert Gregor. Lopez Rouitum, & Conſtantinum, Martam alios plures referentem *de iuriſdictione p.4. cent.1. caſu 49. n.9.* Tamburin. *de iure Abbatum tom.1. diſp. 15. q. 20. n.3.* Barboſam *de iure Eccleſ. lib.1. cap. 39. §.5. n.6* Baldell. *lib.5. diſp. 34. n.2.* Ciarcinum *Controuerſ. forenſ. cap.31. n.7.* Guinilenzonium *conſ.59.* Caſtillum de Soto maior *de tertijs tom.7. cap.:. n.18.* Caſtrum Palaum *tom.2. tract. 12. diſp. Vnica punct.9. n.2.* & cum Diana Paulus Schilante *de priuileg. Clericorum cap.2. n. 34.* Fanſtum *in ſpeculo confeſ. diſp. 33. q.13. n.2.*

38 † Vbi dicit Nauarrum eſſe ſibi contrarium; nam *in cap. 17. manual. n.202.* ait eos, qui pedagia à Clericis exigunt, vel exigi iubent, incurrere cenſuras Bullæ cœnæ, & ſi id, quod vehunt important, vel aſportant, ſit de eorum patrimonijs. Ex quibus omnibus, & alijs clare deducitur vt Clerici nec ratione patrimonialium bonorum gabellari queant ex cauſa tranſportationis, vt carius vendant lucrumque faciant & videbis quæ congerit de negotiatoribus immunium vel non immunium vt ſoluant gabellam Daniel *de nobilibus diſp.8.* vbi cum multis vide infrà *quæſt.49. verſ. ad quartam* & vberius Thomas del-Benè *de immunit. p.1 cap.5. dubio.3 per ſect.* Sex cum infinitis & in terminis ad noſtran quæſtionē *dubit.5.* cū Caſtro Palao, Siluio, Tãnero, Belletio Fauſto, Barboſa, Duardo, Rebellio, Riuio, Torriano A Etcrio, Leſſio Malder. Molina & alijs, vbi noſtrã ãplectitor ſētentiam reſpōdens contrarijs obiectis.

39 Ad quintam quæſtionis partem an Clericus negotiatior ſtatim ante trinam monitionem, teneatur ſoluere gabellam, cum hæc difficultas ex addoctis in verſ. *ad quartam* dependeat multom, & proprius à regula textus *in dict. cap. fin. de Vita, & honeſtate Clericor.* ideo nunc extra diſputationem referam tres dicendi modos, vnum affirmatiuum, vt ante trinam monitionem teneator ſoluere; inter quos Malderus *in 2.2. tract.5. cap.6.* Portel. *in verbis regul.* Verbo *tributum n.5.* Ioannes de Hebia *in tract. de commer. lib.1. cap.14. n.10.* Proſper de Auguſt. *in addition ad ſumm. Quaranta* Verb. *vectigal.* Turrian. *tom.2. in 2.2. diſp.44. dubio 4. n.12.*

40 *& alij.* † Sed Lopez *inſtruct. p.2. cap.41.* Souſa *in Bulla cœnæ cap.19. diſp.92. n.3. in fine*, Rodriguez *in ſumm. tom.2. cap.75. n.11.* Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.2. tract.17. cap.2. concluſ.17.* Molfeſius *in ſumma tom. 2. tract.12. cap.22. n.175.* Leſſius *lib.2. cap.33. de iuſtitia dubio.3. n.23.* Reginaldus *tom.1. lib.9. cap. 25. n.379. in fine* Ioannes de la Cruz *in director. conſcientiæ p.1. præcepto 7. q.7. art.3. dub.2. concluſ.1.* aſſerunt Eccleſiaſticos negotiatores non eſſe obligatos ad ſoluendom vectigal negotiationis, ante quam triplicitur moneantur, vt deſiſtant à negoitatione: ſic ex *dict. cap. ex litteris fin de vita, & honeſtate Clericor.* Videbis ex multis Thomas del Benè *p.1. de immunit c.5. dubit.3. ſect.2.*

Verum Marta *de iuriſdict. p.4. cent.1. caſu.3.* 41
à n.2. Gutierrez legendus de gabellis *p.2. cap.93. & 94. per totum.* Zeuallos *de cognit. per viam viol. p.2. q.64.* Alterius *de cenſ. tomo 1. diſp.19. lib.5. cap.6. q.3.* Molina *de iuſtit. tom.1. diſp. 147. concluſ.5.* Duardus *in Bulla cœnæ lib.2. canon.18. q.8. n.9.* docent præcipuè hi tres vltimi vtramque ſententiam relatam eſſe veram; nempè Clericum ſtatim ex cauſa negociationis amittere priuilegium exemptionis, & hoc immunitate non eſſe priuatum, niſi poſt trinam monitionem; nam quantum ad ipſas res, quas defert cauſa negotiationis eo ipſo carere exemptione abſque vlla monitione: pro quibus ſi exigitur gabella, & pedagium nulla incurratur excommonicatio, & ſic procedere primam opinionem. Sed quantum ad alia bona ſua, & perſonam, non admittere ſimpliciter priuilegium immunitatis, niſi poſt tertiam monitionem, Clericus deſiſtere nolit, ſicque procedere ſecundom ſententiam Et ſecundùm hanc diſtinctionem videtur vt Barboſa concordet *in dict. cap. fin.* Et ſecundùm hæc debent intelligi quæ nouiſſimè cum multis ſcripſit Archiepiſcopus Hiſpalens. Tapia *tom.1. lib.4. de legibus art. 18. q.11.* Vbi cum Cardinali Lugo *de iuſtitia tom.2. ſect.8. n.117. & 119.* cum Sanchez & alijs.

Et his omnibus addo vt licet Clerici apud ſæcu- 42
lares magiſtratus conueniantur pro gabellis vulgo los alcabalos decimis & alijs iuribus regalibus ſecus autem pro alijs tributis vt viarum, pontiom &c. tamen in illis ſic contingit quia ſont ius regale ab immemoriali tempore competens argumento eorum quæ dixi *in cap.2. de iudicijs quæſt. 18.* vbi egi *de quæſtione* an iudices laici habeant cognocere de regalibus & decimis Regi debitis ſed nihilominus in caſu noſtri dubij Clericus negotiator omittit exemptionis priuilegium hoc eſt vt teneatur ſoluere gabellas non inquam fori priuilegium ſic vt pro exactione earum conueniantur corã ſuo iudice Eccleſiaſtico ita Cardinalis Lugo *de iuſt. diſp.36. ſectione 8. n.132.* cum Sanchez & alijs Salas *de contractib. tract. de emptione dub.3. n. 4.* cū Molina & alijs Graſſis *de affectibus clericatus defectu 6.* Fragos. *lib.2. diſp.48 4. n.331.* Caſtill. *tom.7. cont. cap.9. n.52.* Thomas del-Benè *de immunit tom.2. cap.9.* D. Chryſtophorus Moſcoſo iam ſupra laudatus *quæſt.10. & 12.* in fine conſilij ſupremi Caſtellæ & laicus ſic in quodam alio ſuo manuſcripto mihi ab eo mutuato in ſeptemb. 1657. acerrimè defendens nec ad dictas gabellas cauſa negociationis compelli poſſe Clericos per laicos & ſic minus ad alias contributiones commones iuxta quæ dixi *à quæſt. 10. & à quæſt.1.* vide infrâ *quæſt. 24. n.35. & fin.*

QVÆSTIO XVI.

An ſtatuta prohibentia extractionem annonæ extra territorium, vt conſeruetur

uetur abundantia in ciuitate comprehendat Clericos extrahentes fructus à ſuis prædijs collectis, ſeu alia bona & an ſtatuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, obliget Clericos. An Clericus, qui falsâ menſurâ triticum, vinum, vel oleum vendidit, poſſit puniri à iudice ſæculari & an Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia extra taxam à Principe impoſitam, poſſit iuſtitia ſæcularis dicta victualia, ei in pœnam tollere, vt eſt per legem conditum. An Principes laici conſuetudine poſſint acquirere ius collectandi Eccleſiaſticos & an conſuetudo immemorialis probet extitiſſe priuilegium faciendi aliquid contra immunitatem Eccleſiaſticam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens extractionem moneta, & armorum, obligat Eccleſiaſticos; non ſic quod prohibet extractionem annona, & victualium, vt* n.3. *contra multos relatos* n.2.

3 *Menochius, & Caſtillus de Bobadilla cautè legendi in locis, qui hic referuntur.*

4 *Statutum prohibens introduci in ciuitatem vinum recollectum; vel aliud extra territorium non ligat Eccleſiaſticos.* vt n.5.

6 *Clericus falſa menſura vendens triticum, vel oleum, non poteſt puniri à iudice laico, niſi tantum à iudice Eccleſiaſtico, ſi legem taxa tranſgrediatur, vt* n.7. *Quid* ex el deſcamino *tranſportationis pecunia* n.8.

9 *Arma prohibita poteſt auferre à Clericis iudex laicus ſecundum quoſdam ſed non eos punire arma deferentes ſed quod non poſſit auferre ſub.* q.51. *verſ. ad ſecundam in fine.*

10 *Conſeruator, ſeu iudex Eccleſiaſticus tantùm, & non laicus cognoſcit contra Eccleſiaſticos non regiſtrantes pecora, aut beſtias intra duodecim leucas à metâ extranei Regni.*

11 *Taxa leges fundantur iure natura iuxta praeceptum,* quod tibi non vis, alteri ne feceris.

12 *Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia vltra taxam poſitam à Principe, nequit puniri in amiſſione victualium, aliiſvè pœnis per iudicem laicum, ſed tantùm eſt puniendus ab Eccleſiaſtico mitiori pœnâ* n.14.

13 *Clericus tenetur vendere iuxta pretium quo laicus vendit ſuum vinum non ex vi ſtatuti taxantis à laico decreti contra Bobadillam* n.11. & 14.

15 *Principes laici non poſſunt ſumere à Clericis res venales, quas contra legem vendunt, aut extrahunt à ciuitate ſub colore, quod dicta res cadant in commiſſum contra Cutellium. Et quare ibi.*

16 *Iudices laici nullomodo poſſunt introducere conſuetudinem collectandi Eccleſiaſticos, ſiue immunitas à collectis competat de iure Diuino, aut humano &* n.24.

Conſuetudo iniqua collectandi Eccleſiaſticos quo diuturnior eſt damnabilior dicto n.16. & n.19. *Vbi de conſuetudine vrbis Panormitana.*

17 *Conſuetudo, qua inducit grauamen Eccleſijs, & earum Miniſtris, non valet; ſic, vt nulla etiam immemorialis excuſat ab incurſu in Bulla cœna, vt* n.18. *etſi in aliquibus caſibus valeat introducta circa res Eccleſia, vt* n. 22. & 23.

20 *Naſuti ſolent bella excuſare per conſuetudinem laicos gabellantes Eccleſiaſticos; verendumque eſt, ne Deus iratus conſultores Principum Caſtiget, & ipſos Principes nimium credentes eis.*

21 *Seculares titulo conſuetudinis non poſſunt inducere exactiones, & grauamina contra Clericos, & Eccleſiaſticos, nec pratextu talis conſuetudinis liberari à ſententia excommunicationis, nec a debito reſtitutionis, & vt* n.25. & 26. *Vbi de iure, & Bulla cœna improbantibus quamlibet contrariam conſuetudinem.*

27 *Priuilegij fama probanda eſt, vt conſuetudo immemorialis ſuſtineri poſſit, quando ea eſt improbata &* n.28.

28 *Conſuetudo ſola immemorialis non ſufficit in materia immunitatis perdenda ad probandum priuilegium* n.29.

29 *Vſus quantumuis antiquus, cum in facto conſiſtat, non probat ſufficienter priuilegium, ſeu ius, niſi eum conſuetudine coniungatur conſtans fama, & traditio aquè antiqua, ſeu immemorialis, quod praceſſerit priuilegium.*

30 *Probatio per famam ſatis non eſt, quando preſcriptio, & conſuetudo à iure ſcripto reprobatur, niſi conſtet de priuilegio.*

AD Primam difficultatis partem videtur affirmatiuè reſpondendum 1
quia illud ſtatutum ſpectat ad publicam, & communem Vtilitatem, tam laicorum, quàm Clericorum, cum ea conciuibus laicis adæquatur, item, & Clericis, & faciunt plura in quæſtionibus præcedentibus relata; & in terminis docent Pereira *de manu Regia p.*1. in concordatis Regis Sebaſtiani *Concord.* 291. cum alijs iuris peritis, Menochius *tom.*8. *concluſ.*800. *n.*38. ex noſtris Abiles *in capitibus pratorum gloſſa.*1. Verb. *bueñas n.*12. Mexia *in pragmatica taxa* panis. Et confirmatur, quia ſi aliqui Prælati, ſiue Clerici extraherent de his Regnis, potuerunt Prætores
eam auferre. † Et ex eadem ratione alia quæ- 2
cumque vetita extrahi per leges, aut ordinationes, veluti panem, vinum, aut alia quælibet victualia, quæ extraherent extra iuriſdictionem, nam ipſo facto amittuntur, incidunturque in commiſſum, vt apparet ex *l. commiſſa ff. de publican, & vectigal. l.*2. *Cod. vt nemo priuatus, l. repetita Cod. de Epiſp. & Cleric. l. ſubemus Cod. de ſacro ſanctis Eccleſijs l.*2. *Cod. de nauib. non excuſatio lib.* 12. Belluga *in ſpeculo Principum Rub.*14. §. *nunc videmus n.*39. Bobadilla *in polit. p.*1. *lib.*2. *cap.* 18. *n.*117. Faciunt tradita per Menchacam *controuerſ. vſufreq. lib.*1. *cap.*4. *n.*18. Didacum Perez *lib.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *ordinam, col.* 91. verſ. *quaritur* Salced. *in additionibus ad Bernard Diez in pract. cap.* 51. *pag.* 200. verſ. *quamuis in medio,* Azeued. *in l. tit.* 18. *n.* 20. *lib.*6.

recopilat, Vbi refert Couarru. *in regula poſſeſſor.* §.4.*n*.8. *de reg. Iuris n*.6. Grammaticus *deciſ.* 100. *in contrarium*: & faciunt verba expreſſa *dict. l*.1. *tit*.18. *lib*.6. *recopil.* in illis verbis *mandamos que las pœnas pueſtas contra los ſacerdotes de monedas ayan lugar contra los prelados, y Clerigos, cõſentes, o contra qualquier perſona de qualquier eſtado, y Dignidad que ſea.*

3 Nihilominus in caſu, de quo loquimur quid quid ſit de extractione monetæ propter ſpecialem rationem, quam habet, exiſtimo contrarium dicendum eſſe. Nec obſtare quod ad communem; & publicam vtilitatem ſpectat, quia reuera extrahere victualia, quibus in difficultate; etſi ſint de bono communi, non tamen ex æquo reſpicere Eccleſiaſticos, vt laicos ex iam latè adductis *à quæſtione* 8. & ob id dicendum vt Clerici ſint exempti ab illis ſtatutis, cauteque legendos eſſe Menochium *dict. conſ.* 800. Vbi multa dicit non ferenda contra libertatem Eccleſiaſticam, quantumvis ille ſit Doctiſſimus iure conſultus: ſic notat Carolus de Graſſis *de effectibus Clericorum effectu*.2. *n*.420. dicens quod conſilium illud eſt in multis libris deletum; eo quod ſit contra libertatem Eccleſiaſticam; & ideo iudico dicendum de alio conſilio 200. eiuſdem Menochij aduersùs quem ſcripſit Doctus Surd. *conſ*.101. omnino videndus: & ex eadem ratione notat Diana *p*.1.*tr*.*res*.68. Caſtillum de Bobadilla *in dict. n*.117. quem antea impugnauit. Et hanc ſecundam ſequor in annonis, & victualibus, etſi non ſic in extractione monetæ & armorum cum Marta *de iuriſd. caſu* 83. *p*.4. *n*.1. Belletio *diſquiſit. Cleric. p*.1. *tit*.6. §.3. *n*.1. Grammatico *deciſ.* 100. *n*.15. Burſat, *lib*.1. *conſ*.42. *n*.28. Ioannes de Amico *conſ*.28. *n*.17 Bayardo *in addition. ad Iulium Clarum* §.*fin*. *q*.82. *n*.87. Rolando *lib*. 4. *conſ*.61. *n*.22. Azor *inſtit. moral. p*.3. *lib*.5. *cap*. 19. *q*.13. Bartholom. à Sancto Fauſto *in ſpeculo confeſ. diſp*.33. *q*.10.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, etſi Mexia docuerit affirmatiuam ſententiam in pragmat taxæ panis *concluſ*.5. *n*.17. & Morla cum alijs *in emporio iuris p*.1. *tit*.1. *q*.16. *n*.19. nihilominus non ſunt audiendi eo quod tale ſtatutum non reſpicit publicam vtilitatem, ſed priuatam illorum ciuium, qui habent vineas, & prædia in territorio, ſed Clerici non tenentur, quando talè ſtatutum latum eſt propter publicam vtilitatem, ſi talis vtilitas non reſpicit æquè principaliter Clericos, vt laicos; ergo multo magis non obligabit ſi reſpicit tantùm vtilitatem aliquorum, vt contingit in caſu: & ita docent Bellet. *diſquiſit. Cleric. p*.1. *tit*.6. §.3. *n*.3. Marta *de iuriſdictione p*.4. *cent*.1. *caſu*. 2. *n*.10. & 13. Grammaticus *deciſ.* 100 *n*.15. & 16. Ioannes de Amico *conſ*.18. *in fine*, Menoch. *li*.8. *dicto conſ.* 800. *n*.80. cum alijs Ripa *in tractatu de peſte tit. de remedijs ad conſeruandum vbertatem n*.122. Bald. *lib*.2.

5 *conſ*.198. Verbo; *non obſtat.* † dicentes quod ſtatuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, non comprehendit Clericos. Et ego addo quod ſi iſte caſus reſpiceret æquè vtilitatem Clericorum, & laicorum, Clericos non obligari ex vi laici ſtatuti, ſed ex natura, & ratione, quâ omnes tenentur, vt *ſupra* dixi benè *q*.1. & 2. & in alijs. Et hanc, quam ſequimur ſententiam docent etiam Couarruu. *in cap. poſſeſſor p*.2. §.4. *n*.2. *de reg. iuriſ.* Burſat. *lib*.1. *conſ*. 42. *n*.18. & *conſ*. 93. *n*.26. & vt *infrà* dico in verſ. *ad quintam*, quælibet in contrarium conſuetudo non eſt ſuſtinenda contra Clericos.

Ad tertiam quæſtionis partem, an Clericus qui falsâ menſurâ triticum, vinum vel oleum vendidit, poſſit puniri à iudice ſæculari. Etſi proprius de hoc dubio poſſet agi in fine huius capitis, aut ſub *cap. ex literis hoc tit.* tamen quia non impropriè hic ſubnectitur, dico vt *Supra* quæſtione præcedenti contra Ludouicum Mexiam *in pragmat. taxe panis concluſ*.5. *n*.29. cum alijs Caſaneum *in conſuetud. Burgundia Rub*.1. §.5. *n*.90. Petrum Zenedo *in collect. iuris canon. p*.1. *collect*. 37. *n*.18. Vt non poſſit puniri à iudice laico, qua ilicet Clerici teneantur obedire legibus ciuilibus in his rebus, quæ ſpectant ad regimen ciuitatis, & ſacris canonibus, ac Clericali officio non repugnent; tamen ad hoc tenentur non directè, ſed indirectè, non vi legis, ſed vi rationis, ex doctrina latè adducta *in dicta* 6

q.1. & 2. cum alijs. † ideoque non poſſe à iudi- 7
ce ſæculari, ſi illas tranſgrediuntur aliquo pacto, puniri, ſed ad iudicem Eccleſiaſticum eſſe recurrendum, vt docent Filiucius *tom*.2. *tract*. 35. *cap*.9. *n*.94. Bartholom. a Sancto Fauſto *in ſpeculo confeſ. diſp*.6. *q*.44. *n*.3. Auguſtinus Vigianius *de immunit. Eccleſ. diſp*.2. *concluſ*.5. Vaſquez *p*.2. *tom*. 2. *diſp*. 167. *cap*. 4. *n*. 29. & 30. Salas *de legibus diſp*. 14. Barboſa *in cap. menſura de emptione, & venditione n*.3. cum Marta, & alijs theologis communiter tenentibus Clericos legum violatores minimè poſſe puniri à politico Magiſtratu.

Et confirmatur ex doctrina Bobadillæ, quamtumuis ipſe ſoleat inuehere contra immunitatem Eccleſiaſticam *dict. lib*.2. *polit. cap*.18. plures caſus recenſentis, qui ſub *dict. n*.117. *in fine* ait quod ex quibusvis ablationibus rerum, quas Eccleſiaſtici tranſportaſſent, excepta extractione pecuniæ, aut rei, quæ incidit in commiſſum, amiſſaque ſit *por el deſcamino*, debeat cognoſcere iudex Eccleſiaſticus ex doctrina Palacios *in Rub. cap. per veſtras in* 1. *notabili* verſ. *ſed eſt pulchra dubitatio n*.15. Caſtellus *in l*.70. *tauri n*.18. *in additionibus* verſ. *ad contrariam*, Menchaca *de ſucceſſionum creatione* §.10. *n*.648. *ad finem* verſ. & *Hiſpaniæ*, Salced. *in addition. ad practicam Bernard. Diaz cap*.55. *littera A.* verſ. *quamuis*, & *litt. C.* verſ. *ſecundo*, & verſ. *tertio*, & *ſeptimo* aliquid dico *infrà q*.51 verſ. *ad ſecundam.* 8

Confirmatur ſecundo, quia etſi reuera ipſe Bobadilla *ſub. dict. n*.117. exiſtimet Clericum eo ipſo arma prohibita amittere ex doctrina iam relata, & ex multis, quæ & quos adducit videatur acerrimè probare, quod iudex ſæcularis ea poſſit auferre, eiuſque Alguacelli, ſed alias inquam pœnas ciuiles nullomodo poſſe exigere laicum, ſed tantùm per Eccleſiaſticum iudicem, reſoluit idem Bobadilla *dict. cap*. 18. *n*. 20. cum Couarrun. Sarmiento, Palacios, & Ioanne de Platea, in quo iudicio dubium dicit eſſe etiam, vt debeant exſolui à Clericis pœnæ ſtabilitæ Regia, aut ciuili lege, ſed tantùm aliæ arbitrariæ; quod reſolues ex multis, quæ dico late *in cap. at ſi Clerici de iudicijs* Et de prohibita de latrone armorum Clerici nouiſſimè cum multis agit Daniel de nobilibus *ſub. diſp*.23.19.63.64. Vbi longiſſimè cum multis loquitur & ego dico *infrà q*.51. verſ. *ad ſecundam vt ibi dico in fine edicti* verſ. 9

Tertio

10 Tertio confirmatur quia, & ſimili modo de pœnis, quas incurrerint Clericus, aut Monaſterium ratione pecorum, aut beſtiarum quas non regiſtrauit intra duodecim leucas à meta Regni extranei ſolùm agnoſcet Clericorum, & Conuentus conſeruator, ſeu iudex Eccleſiaſticus per textum *in l. 13. tit. 18. lib. 6. recopilat.* Gutierrez, qui ita definitum fuiſſe in Pintiæ Cancellaria ait *lib. 1. pract. q. 4. n. 14. ad finem*, Bolladilla *dicto cap. 18. polit lib. 1. n. 117. in fine*, & patet ex alijs, quæ dico *infrà queſtra in dic. cap. ex litteris hoc tit.*

11 Ad quartam quæſtionis partem an ſi Clericus vendat vinum, frumentum, & alia vltra taxam à Principe impoſitam, poſſit iuſtitia ſæcularis dicta victualia ei in pœnam ſtatuti tollere. Et videtur quod ſic ex verbis, quæ refert Bobadilla *in dicto cap. 18. politica lib. 2. cap. 18. n. 122.* ibi, *ſi el Clerigo vendieſe el trigo, o el pan Coçido, o el vino, fruta, voſtros mantenimientos à mas de taſaſa, y per ello ſegum la ley, verdenança lo tunieſe perdido, podra la iuſticia ſeglar tomarſelo per auer Caydo en commiſo, y aplicarlo conforme a la ley*: ita ille; eo quod leges taxæ panis fundatur in lege naturæ iuxta præceptum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*, Vt late dixi ſub. quæſtione 1. noſtræ Rubricæ, & de taxa *ſub. cap. 1. hoc tit.* & faciunt tradita per Mexiam *de taxa panis concluſ. 5. à n. 55.* & per Matienc *in l. 1. gloſſa 1. à n. 1. maximè 4. tit. 25. lib. 5. recopilat.* latè idem Bobadilla *dicto cap. 18.*
12 *n. 119.* † Et ſic Cutellius ad legem Martini *cap. 42. notabili 42. n. 4.* dixit quod vbi pro aſportandis rebus aliquid deperditur, exempti etiam Clericalis ordinis tenentur; quod ſi tenuerint cogi in bonis à laico iudice poſſunt

13 Nihilominus abſolutè contrarium tenendum eſt, quia etſi Clerici teneantur ad obſeruandam legem taxantem pretia rerum, vt dixi *in dicta q. 1. & 2.* & ſic ad legem taxantem triticum, vt dixi late *ſub cap. 1. hoc tit*; ſed ad id non tenentur ex vi legis, quatenus ciuilis eſt, eſt quia non habet ius in Clericos. Sed quia ex vi iuris naturalis tenentur vendere res ſuas iuſto pretio; ergo. Et ita benè Azor *p. 1. inſtit. moral. lib. 5. cap. 13. q. 4.* de hac re diſſerens ſequentibus loquitur verbis *Clericus ſuum Vinum, vel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili Principis lege tantundem vendere, laicus verò eodem pretio vendere, non ſolùm naturali, ſed etiam ciuili iure compellitur: & hinc eſt vt ſi Principis lege ſit ſtatuta pœna in eos, qui pluris vendiderint, eius pœna laicus ſit reus, non Clericus; quod ſi Princeps expreſſerit, vt eà pœnâ afficiantur, etiam Clerici, qui pluris vendiderint, nihil valet ea ex parte lex, quia pænam ſtatuit in eos, à quibus eam exigere, & ſumere non poteſt*: ita Azor, idem docet Peſantius *tract. de immunitate diſp. 5. in fine.*

14 Imo & potius contrariam opinionem Bobadillæ eliminandam eſſe docent Selonius *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 77. art. 13. contr. 10.* Molina *tom. 1. tract. 1. de iuſtitia diſp. 31. n. 13.* Sotus *de iuſtitia lib. 1. q. 6. art. 7.* Nauarrus *in manuali cap. 13. n. 887.* Diana *p. 1.ª tract. 1. re. 71.* reſoluens contra dictum Bobadillam Clericos non teneri ad pœnam, ad quam laici tenentur, ſi dicta victualia venderent vltra iuſtum pretium. Et cum eo addo in caſu noſtro, vbi agimus dent ſtatutis laicis in Clericos, nullo modo poſſim intelligere Bobadillæ diſtinctionem, tam ibi *dicto n. 122.* *ſua politica cap. 18.* quàm *n. 117.* inter res, quæ pluris venduntur, & ex ordinatione legis cadunt in commiſſum, & alias pœnas à lege impoſitas: nam illa prior eſt etiam pœna conſtituta à lege, ad quam Clericus non tenetur, nec iudex laicus ex carentia iuriſdictionis, poteſt illam exigere, vt iam latè dixi, & dico *infra ſub. q. 24.* Et ſic concludo, quod in prædicto, & alijs ſimilibus caſibus Clerici ſunt exempti, & liberi ab incurſione dictarum pœnarum legis, quam Princeps promulgauit, ſed poſſe tamen Clericos puniri ab Epiſcopo, ac iudice Eccleſiaſtico ſuperiore mitiori tamen pœnà. † Et ad 15
has duas præcedentes quæſtiones applicabis dicta *infra q. 17. verſ. ad ſecundam*, & verſ. *ad tertiam*: & contra Cutellium *Supra* inſurgit Diana *p. 5. tract. 1. re. 6.* verſ. *igitur* dicens non poſſe iudices laicos ſumere à Clericis res venales, quæ contra legem ab illis venduntur, vel extrahuntur à ciuitate, ſub colore, quod dictæ res es ipſo cadant in commiſſum, quia hæc omnia habent rationem pœnæ vt manifeſtè patet: & ſic non poſſe laicos illam pœnam infligere Clericis, & pergit quærendo à Cutellio qua ratione res illæ cadunt in commiſſum? & dicit Diana certè non ex alio capite, niſi à legè prohibente: ergo ad id non tenentur Clerici, quia non tenentur, nec ſunt obnoxij pœnis à lega laicali impoſitis per ea, quæ tradit *p. 1. tract. 2. re. 71*: & licèt Cutellius afferat pro ſua ſententia textum *in cap. fin. de vita & honeſtate Clericorum*, ſed vt iam *ſub. q. 15.* Latè dixi de illo textu, aliud dicendum eſt de Clerico negotiatore, qui ſi concurrant requiſita illius textus, poterit à laico puniri, & dicit Diana caſum illius eſſe ſingularem, nec extendendum ad alios caſus: & *ibi* Diana reſpondet ad alias obiectiones Cutellij ſpectantes ad beneficia, de quibus *infra ſub. d. q. ex litteris.*

Ad quintam quæſtionis partem an Principes 16
laici conſuetudine poſſint acquirere ius collectandi Eccleſiaſticos, quia iam ſub quæſtione præcedenti eam improbauerim, tum ex dictis *infra in cap. 2. q. 1. & 3. & in cap. 8. de iudicijs*, & ſub alijs capitibus *de foro comp.* iterum nunc in propoſito collectarum in Clericos, de quibus loquimur, exiſtimo contra Nicodemum de Florentia *in ſpeculo confeſſor. cap. 37.* abſolutè dicendum eſſe, vt ſiue immunitas à collectis competat Clericis ipſo iure Diuino, ſiue poſitiuo, nunquam conſuetudine poſſe introduci, vt Clerici. Valeant à Principibus laicis collectari ſi iure Diuino, quia non poſſunt laici contra illum ſtatuere ex adductis *Supra in Rub. q. 1.* ſi iure poſitiuo, quia illud ſic competit à principio naſcentis Eccleſiæ talemque habet rationem perpetuam, & inuariabilem, vt potè leges cenſurarum Eccleſiaſticarum, ac reſidentiæ in Epiſcopatibus, & beneficijs, de quibus dico *infra in cap. ex litteris hoc tit.* Et in tantum ea eſt reijcienda, vt quod diuturnior, ſit damnabilior ex regula textus *in cap. fin. de conſuet*, quia conſuetudo cui lex reſiſtit eam improbando non valet, & gloſſa ibi multa iura in comprobationem allegat, vbi ego dico improbans vt irrationabilem conſuetudinem communiter Doctores, & in ſpecie Felinus *in cap. accedentes de præſcriptionibus poſt colum. 4. fol. 3.* alios allegat Panormit. *in cap. cum ex officijs eodem tit.*

Franciſcus Balbus *de præſcript.in 5.p.quinta prin-
cipalis q 9.prope finem.*

17 Et confirmatur, quia vtrumque Ius improbat
conſuetudinem contra libertatem Eccleſiaſticam,
& eam non valere, quæ Eccleſijs, earumquè mi-
niſtris inducit grauem, dicit Pontifex *in cap.1. de
conſuet.* Vbi cum multis expendit Barboſa argum.
textus *in cap.quamquam de cenſibus lib.6.in cap.1.
de iniejur. eodem lib. in cap. etſi pignorationes de
iniurijs, & in auth. Caſſa cod. de Sacroſanct. Ec-
cleſ.* Vbi ait *caſſa, & irrita eſſe denunciari per to-
tam Italiam precipit omnia ſtatuta, & conſuetudi-
nes contra libertatem Eccleſiaſticam* &c. *& de ca-
tero ſimilia attentata nulla ipſo Iure eſſe decernit.*
18 † Et accedit Nauarr. *In manuali cap.27 num.72.*
dum declarat quod cenſuræ Bullæ cœnæ inclu-
dunt omnes etiam Imperatores,& Reges,& vni-
uerſitates: & quod nulla conſuetudo etiam im-
memoriabilis,nec præſcriptio quælibet longiſſima
contra eas proſit; & quod nec immemorialis præ-
judicet aliquomodo libertati Eccleſiaſticæ, nec
admitti debeat etiam ſi ſit mixta laicorum, &
Clericorum,quia Clerici etiam volentes non poſ-
ſunt ſe ſubmittere iuriſdictioni laicali, docent
Diana *p.5. tract.1.reſ.fin.in fine*, Ioannes Baptiſta
Ziarzinus *in controuerſ.forenſ.cap.31.n.15.& 16.*
19 Vt dixi *dicta q. præced.* † idem Diana *p.1 tract.2.
reſ.69. in fine* improbat conſuetudinem vrbis Pa-
normit. quà ſtatuitur, vt non poſſint introire vi-
na recollecta extra territorium, ſi Clericos com-
prehendat.

20 Quare inquam miror quod Naſuti, & qui
gloriantur de aliqua ſcientia, velint ſua feſta in
his excuſare prætextu conſuetudinis, quam re-
ctius corruptelam, & abuſum nominarent, ve-
rendumque Iure, vt Nauarr. obſeruat *in manuali
cap.17.num.103.* ne Deus omnipotens in dies ma-
gis, magiſque iratus conſultores Principum de
prædictis canonibus parùm curantes, & Principes
nimium illis credentes, grauiſſimè tandem caſti-
get, vt docent etiam Binsfeldius *in commentar. de
iniurijs, & damno dato cap.7. concluſ.12. dubio 3.*
21 Diana *p.4. tract.1. reſ.101.* † Vbi reſoluit cũ di-
ctis, vt non poſſint ſæculares titulo conſuetudinis
inducere exactiones, & grauamina contra Cleri-
cos, & Eccleſiaſticas perſonas, nec prætextu talis
coloris liberari à cenſura excommunicationis, &
reſtitutionis debito.

22 Sed his omnibus obſtat, nam conſuetudo,quæ
decimas perſonales,& aliquando prædiales primi-
tias, & oblationes,vel quæ in ſimplicibus benefi-
cijs neceſſitatem tollit Eccleſijs eſt oneroſa, pa-
rum, valet, atque admittitur Iure, & praxi,
ſicut etiam valet illa, de qua *in cap. relatum 11.
verſ. licet de teſtament.* quæ tamen eſt oneroſa,
imo Azor *inſtit. moral. p.1.lib.5.cap.19. in princ.
verſ. conſuetudo, qua Eccleſijs* aduertit proceſſu
temporis conſuetudinem inferentem grauamen
Eccleſiæ, poſſe in præſcriptionem venire; & ſic
Velaſcus *de paup.cap.35.n.21.* colligit conſuetu-
dinem immemorialem Eccleſiæ oneroſam vale-
23 re. † ſic Couarru. *lib.1. variar.cap.7.n.1.in fine.*
cum alijs approbat conſuetudinem,quà inductum
fuerit emphitheutam Eccleſiæ, non cadere em-
phitheuſi, etiam ſi vltra triennium penſionem
ſoluere omiſerit, validam eſſe: & alia,quæ ex do-
ctrina *dict.cap.1. de conſuet.* ibi dico, quibus reſ-
24 pondetur ex ibi dictis. † Sed ad propoſitum aliud
eſſe, quando vel ratione perpetua, ſeu lege con-
ſuetudinem improbante, & irritante loquimur,
vt in caſu præſenti de immunitate non gabellandi
Eccleſiaſticos, quæ nulla, quantumvis longa con-
ſuetudine, etiam immemoriali quit infringi ex
iuribus, & ex *dicta Bulla cœna* §.18. & num de
hac difficultate dixi *infra in dict. cap.8.de iudicijs
q.8. & ibi q.2. 4.5.* & alijs *q.15.* item & *in dict.
cap.2. eodem q.3.* Vbi multa de conſuetudine cir-
ca iuriſdictionalia in Clericos, & remiſſiuè *in di-
cto cap.8. q.14.* Vbi de lege conſuetudinem im-
probante plenè ſub *cap.2.de probat.* ibi. q.3.verſ.
ad ſecundam, vbi an cenſeantur improbare præ-
teritam, ſeu futuram.

Et vt ad ſaturitatem expendas leges multa,quæ 25
congerit Diana *p.5. reſ.21.* vbi poſtquam cum
multis agit quo Iure competat Clericis exemptio,
de quo *infra q.17. verſ. ad tertiam*, vbi à verſ.
ſed dato agens latè de illo dubio; ſed dato,& non
conceſſo, quod exemptio competat Clericis de
Iure humano, & poſitiuo, numquid poſſit con-
ſuetudo contra illam præualere: & licet pro affir-
matiua ſententia adducat textum *in cap. fin. de
conſuet. cap.2. de probationib. cap. irrefragabili de
officio ordinarij*: tamen ex *cap.1. de conſuetudine,
cap. ad noſtram eodem tit.* & ex alijs cum Balboa
in dict.cap.8. de iudic. Collegio Bononienſi *in re-
ſponſo pro libertate Eccleſ. num.33. aut 39.* Eue-
rardo *conſ.42.num.38.* Fagnano, Vigiano, & Ger-
mouio contrarium dicit; tum quia omnis con-
ſuetudo, ſeu præſcriptio, quam lex canonica re-
probat, etiam ſi ſit immemorialis, eſt irrationa-
bilis. † Tum quia *in cap. nouerit de ſententia ex-* 26
communic. excommunicantur qui ſeruari fecerunt
conſuetudines introductas contra libertatem Ec-
cleſiaſticam, & omnes poteſtates, conſules, Re-
ctores, aut conſiliarij locorum,in quibus ſeruatæ
fuerint. Item & *in canone 15.18. & 19. Bulla cœ-
na Domini*, bene Baldellus *in diſput. Theologic.
tom.1.lib.5.diſp.39.num.11.* ex Diuo Thoma *p.2.
q.97.art.3.ad tertiam*: & quia prædicta Bulla gra-
uiſſimè quotannis damnat dictam conſuetudi-
nem: & licet Couar. *pract.cap 31.num.5.* exiſti-
met aliquibus in caſibus introduci, velut etiam
ſi ſpecialiter ab aliquo renuncietur exemptio: ta-
men cum Boërio *deciſione 60.* & alijs, Balboa
ſupra, & in cap.1. de foro contra Salgadum, &
alios reſpondet nullam generalem, ſiue ſpecialem
conſuetudinem, aut præſcriptionem poſſe præju-
dicare exemptioni, & ex dictis.

Ad vltimam quæſtionis partem an conſuetudo 27
immemorialis probet extitiſſe priuilegium fa-
ciendi aliquid contra immunitatem Eccleſiaſti-
cam. Et ſuppoſitis quæ dixi latè *infra ſub cap.fin.
de præſcript.* Vbi de præſcriptione immemoriali:
licet affirmatiuam ſententiam probet Pereira *de
manu Regia in p.2.cap.60.n.18.* dicens ideo præ-
ſumi,quia non eſt dubium à Pontifice poſſe con-
cedi: Tamen cum ad probandum priuilegium vl-
tra immemorialem conſuetudinem, requiratur
fama priuilegij, vt tales conſuetudines excuſent
ab incurſione cenſurarum eo pacto, quo docet
Suarez *ad Regem Angliæ lib.4. cap.34.n.17.* Vbi
contra opinionem Pereiræ,ſic aſſerit, quæri poteſt
an immemorialis conſuetudo ſit ſufficiens indi-
cium, ſeu teſtimonium, quod ex legitimo priui-
legio inchoata fuerit, videtur valde probabile, ita
eſſe præſumendum, quia immemorialis conſue-
tudo præſumitur honeſta, vt multi Iuriſperiti
tradiderunt, quia cum non poſſit probari, mala
præſumitur bona. † Nihilominus cenſet ſolam, 28
& nudam conſuetudinem, etiam immemorialem
non

non ſufficere in hac materia ad probandum priuilegium; tum quia illa regula non procedit in conſuetudine reprobata per legem; tum etiam quia valde odioſum eſt priuilegium hoc, & difficilè, & raro conceditur;& ideo niſi legitimè pro-
29 betur non præſumitur. † Solus, ergo vſus quantumvis antiquus, cum in facto conſiſtat, non probat ſufficienter Ius, ſeu priuilegium;loquor enim de nuda, & pura conſuetudine, quia ſi cum illa coniungatur, conſtans fama, & traditio æquè antiqua, ſeu immemorialis, quod præceſſerit priuilegium, & talis traditio integrè probetur, videtur ſufficiens, vt talis conſuetudo pro priuilegio reputetur:ita Suarez, & Diana *p.4. tract.1.re.62.* Vbi abſurdam dicit Pereiræ ſententiam, alias inquam omnes immemoriales conſuetudines contra libertatem Eccleſiaſticam, quas communiter reprobant Doctores, vt dixi in verſ. *ad quantam* eſſent admittendæ, quia probarent, vt docet Pereira priuilegium, quod eſt abſurdum ex dictis.

30 Et ita noſtram ſententiam docuerunt Aufrerius *in tract. de poteſtate ſeculari in Eccleſiaſt. concluſ. 4. fallent.12.& 13.* Burſatus *lib.2.conſ.49.num.12.* quod ſi adhuc aliquis vellet vrgere pro doctrina Pereiræ, tunc contra illum; imò & plus, quam Suarez vrget doctrina Duardi *in Bulla cœna lib.2. can.29. q.‹ .n.19.* dum docet quod quando præſcriptio, & conſuetudo a Iure ſcripto reprobantur, vt v. g. Clerici conueniantur coram iudice ſæculari (de qua dixi *in dicto cap.2. q.3. cap.8. per totum de iudicijs*) ſatis non ſit probatio per famam. Ergo cum textu noſtro, & ex *cap.2. cap.4. cap.7. de immunit. Eccleſiar. cap.1. cap.3. & fin. eodem lib.6. cap. quanquam de cenſibus, & ex dicta Bulla cœna Domini* §.18. omnino improbetur quædam conſuetudo, etiã immemorialis, qua laici intẽdant iuſtificare, collectandi ius in Eccleſiaſticos, nullomodo priuilegiũ contrariũ probetur ex cõſuetudine immemoriali, etiã cũ fama, niſi pateat de priuilegio. Et confirmantur hæc ex dictis *q. ſequenti, à num.1.* Et ſecundum diſtinctiones prædictas hìc & in verſ. *ad quantam* intelliguntur quæ nouiſſimè cum multis congerit *de conſuetudine collectandi Eccleſiaſticos* Daniel *de nobilibus lib. contr. diſp. 8. à n.20. & à n.1.* quatenus agit de actu mixto Clericorum & ſecularium & quod negotiatores tenentur ad gabellam & omnes ad obſeruanda prætia rerum venalium vbi leges ad curioſa præter dicta ſup. *à quæſt.11.* quæ non repeto cùm ſatis intelligam ex adductis in toto textu noſtro vídebis alia qua dico infrà *quæſt.18.* verſ. *ad vltimam* & iuxta hæc intelliguntur quæ congerit Thomas del-Bene *de parlam. dubit.27. à ſect.1.* idem Thomas del-Bene *de immunit. p.1. cap.5. dubit.13. cum ſect.* pluribus vbi repetit latè.

QVÆSTIO XVII.

An poſſeſſio antiqua collectandi Eccleſiaſticos, faciat ius in præjudicium ordinis Clericalis. An cenſuræ Bonifacij VIII impoſitæ contra Principes collectantes Clericos *in cap. Clericis de immunit. Eccleſ.* adhuc durent. An Eccleſiaſticorum immunitas à collectis, & legibus laicis competat eadem, ac à iuriſdictione de Iure Diuino, aut humano. Et qualiter debeant Principes, Magiſtratus, & litterati abſtinere ab impoſitione collectarum in Clericos, & Eccleſiaſticos:& quid debeant timere.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio gabellandi antiquà Eccleſiaſticos, non facit licitam gabellationem, niſi aliter Bullis Pontificum approbetur,* vt n. 2. 3.& 4.

5 *Bona ſemel à laicis legitimè poſſeſſa, non ſemper cum onere tributi, & vectigalis, tranſeunt ad Eccleſiam; ſed cum diſtinctione trium ſpecierum bonorum, vel quæ poſſidentur ab Eccleſia Iure ſpirituali, & quaſi, vel forte temporali, & ciuili, quorum prima, & ſecunda ſemper eſt immunis ab oneribus præteritis, & futuris* n.7.

7 *Tranſit res onerata ad quamcumque cum ſuo onere, quando onera inducuntur, ſiue imponuntur poſſeſſionibus, prædijs, vel bonis, propter bona ipſa.* & n.20.

8 *Onera impoſita de tempore, quo penes Eccleſiam, ſunt bona, nullo modo grauant Eccleſiæ immunitatem.*

9 *Eccleſia non tenetur ad onera impoſita, poſtquam bona ſæcularia tranſierunt in eam. &* n.10.

10 *Tributum non poteſt conſiderari, niſi poſt inductionem, & ſpecificationem, quæ fieri nequit poſtquam res facit tranſitum ad Eccleſiam.*

11 *Statutum volens prouidere oneribus, quæ adhuc non ſunt in rerum natura, & volens fingere id, quod non eſt, non caret ſuſpicione fraudis.*

12 *Eccleſia tenetur ad onera impoſita priuſquam prædia ad Eccleſiam pertinuerint, ſi vera, & realia ſint ipſis bonis infixa, & impoſita bonis propter bona, non autem perſonis propter bona; & quod ſint perpetua, certa, & inuariabilia* n.13.14.15. *& alqs.*

13 Cap. tributum 23. q.8. *ibi:* de exterioribus Eccleſiæ.

14 *Bona tranſlata in Eccleſias onus retinent, & obligationem ſoluendi tributum; quatenus hoc a Principe impoſitum fuerit expreſſo pacto, inter ipſum, & priuatos inito, vel ex peculiari dominio illius Prædij &c. Non ſi ex ſola vi Regia poteſtatis, & iuriſdictionis; ſecùs in pactis, & conuentionibus, cum tranſeant in quoſcumque.* n.15.

15 *Eccleſia tenetur ad collectas ratione, pacto, vel conditione adiecta in legato, ſiue contractu bonorum, quibus alias non teneretur.* & n.16.

16 *Eccleſia licet ſit immunis à collectis; non tamen eſt immunis à conuentionibus* n.17.& 18.

17 *Donans, & concedens poteſt apponere legem, quam voluerit ad cuius obſeruantiam tenetur Eccleſia.*

Onera, quæ procedunt ex pacto inito cum authoribus Clerici, à quibus ipſe Ius habet, dicuntur Realia quæ ſequuntur rem ipſam; dicto n.17.

18 *Eccleſia tenetur ſoluere tributa, quæ vel ex pacto, vel alia ex cauſa, & conuentione Principis, dum prædia poſſeſſa à laicis, ſub eius erant poteſtate infixit eiuſdem prædijs.*

19 *Rector Eccleſiæ modernus, nec ex eo, quod ipſe,*

& anteceſſor ſolmerit collectas, lædit Eccleſia immunitatem ſibi competentem ab oneribus.

20 Eccleſia non dicitur tributaria, niſi quando re-uera, & ipſo facto debita eſt ſolutio ſuis ſingulis temporibus, & contributio.

21 Status rei mutatur, perſona mutata; ſic vt dum extat perſona immunis, tunc ceſſit ratio ſubiectionis.

22 Eccleſia non ex eo, quod faciat aſtimum tenetur ad collectas, ſiue in vim ſui conſenſûs, ſiue iuriſdictionis laicorum ſine Papa conſenſu.

23 Cap. Clericis de immunit. Eccleſiar. lib. 6. & clem. 1. eodem 24. cum alijs.

25 Extrauagans quod olim de immunitate Eccleſiar.

26 Reges, Principes, Duces, Comites, Barones Reſpublica, & alij Potentatus imponentes decimas, collectas, & alia huiuſmodi onera Clericis, item eas exigentes, etiam ſponte ſoluentibus, incurrunt in cenſuras, & pœnas Iuris n. 27. & 28.

28 Principi egenti, vel ciuitati à Clerico ſubueniri æquiſſimum eſt, ſed aſſentiente Papa.

29 Philippo Pulchro Francorum Regi à Bonifacio VIII. conceſſum eſſe priuilegium, vt non expectato Clericorum conſenſu, vrgente neceſſitate, poſſit eos collectare, quod creditur non pro ſucceſſoribus datum. Vt n. 30.

31 Clerici Galli benefacient ſi tranſigant ſuper collectis cum vniuerſitatibus, quando ad ſunt expenſæ plures factæ pro communi vtilitate, vt dicit Tondutus; quod non caret ſcrupulo ex dictis n. 32.

33 Epiſcopi omittentes defendere immunitatem Eccleſiaſticam, mortaliter peccant, & quandoque ſunt excommunicati, qui ſunt neceſſitati ad fulminandas cenſuras contra continuantes gabellas ſine licentia Papæ.

34 Soluentes Clerici ſponte gabellas, cenſura non illaqueantur. Et quare latè ſub quæſt. 47. verſ. ad quintam.

35 Clerici quo Iure exempti ſunt à iuriſdictione laicorum eodem dicantur à gabellis impoſitis à laicis. & à n. 45.

36 Ioſeph Pro-Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros, etiam à Rege eis traditos in primæua libertate dimiſit, quamuis reliquos totius populi ſeruituti Regis ſubegerit.

37 Tempore Ethnicorum flamines, Augures, Salij, feciales, & alij, erant liberi à tributis.

38 Chriſtus filius Regis Regum eximitur à tributo Principis; & ſic Eccleſia, & Eccleſiaſtici. & n. 40.

39 Bona dum Eccleſijs traduntur, eo ipſo eximuntur a Dominio laicorum, quæ conſtituuntur Iure ſpeciali ſub Dominio CHRISTI nō per metaphoram, ſed per omnimodam proprietatem.

40 Bona Eccleſiarum ſubſunt immediate, & proximo Dominio CHRISTI, & multo melius exempta ſunt, quàm bona Clericorum n. 41.

42 Conſtantinus Imperator traditur, quod primus exemerit Clericos à Iuriſdictione laica, item & Epiſcopos; imò Salgadus, & Zeuallos docent ante Iuſtinianum non fuiſſe diſtinctionem fori inter laicos, & Eccleſiaſticos. Sed contra à n. 49.

43 Clerici aliquando antiquitus ſoluebant tributa Principibus laicis.

44 Conſtitutiones omnes ſæculares, quæ dicunt Clericos non eſſe de foro ſæculari, niſi ab Epiſcopis, non ſunt, niſi Iuris declaratiuæ, cum Diuino Iure ſint immunes num. 45. 49. 50. & 51.

46 Exemptio Clericorum in Eccleſia Dei aderat ante Imperatores Catholicos, qui ſolùm fuerunt confirmatores.

47 Pontifices præſtiterunt Clericis, & Eccleſijs immunitatem, antequam Imperatores, & num. 48.

49 Immunitas Eccleſiaſtica ortum habet à Iure Diuino, competitque Clericis à principio naſcentis Eccleſiæ, non à Principibus laicis Orthodoxis, niſi tantùm in exercitio, vt n. 50. 51. & 52. cum alijs, & n. 88. Vbi quod propriè, & non interpretatiuè ſit iuris Diuini.

51 Principes Euangelij ex quo iugo ceruices, ethnicorum ſubegerunt, liberarunt Clericos à collectis, quas de facto olim ſoluebant laicis. & n. 52.

53 Ius Canonicum nomine Iuris Diuini ſolet ſignificari, ſed qualiter alij negent, ſiue explicent n. 54. 55. 56. 57. 58.

54 Ius Diuinum aliud reuelatum, aliud poſitiuum, aliud naturale.

55 Teſtimonium nullum eſt expreſſum in ſcriptura de Iure Diuino immunitatem Clericis competere, & n. 58.

57 Iuris Diuini poſſunt aliqua eſſe, quæ non ſunt in ſcriptura, dummodo inſtituta à CHRISTO, tradita per Apoſtolos, quæ peruenerunt ad nos, & exemplificatur in nonnullis Sacramentorum formis.

58 Libertas Eccleſiaſticarum perſonarum, Dei ordinatione, & Canonicis Sanctionibus aſſeueratur conſtituta.

59 Imperij mixti eſt gabellarum impoſitio, quod ad Reges, & Principes Supremos ſpectat.

60 Gabellas imponendi cauſa iuſta præſumitur in Principe, cum ſit Pater communis omnium, qui ſicut talis debet ſubditis filijs præparare Theſauros, & in neceſſitatibus Paſtoris vicem gerere.

61 Regis dicto, & aſſertioni credendum eſt, ſi dicat ſe eſſe in neceſſitate ad defendendam Religionem Chriſtianam, ſuper quo non eſt facienda inquiſitio ſcrupuloſa, vt faciunt aliqui Decuriones ciuitatis timorata conſcientia. & n. 62.

Bellum de cuius iuſtitia certò nobis non conſtat, ſtat Principis declaratione, qui vnicuique de populo, non debet notam facere belli iuſtificationem. dicto n. 61.

62 Belli indicendi Ius habent Principes, & Reges; ac ſolùm, quod Iura ipſis poteſtatem conceſſerunt.

63 Principis operatio ad ſubditos, ſimilis eſt Patris ad filios, qui debet paterno amore, & piè regere populum.

Paſtoris boni eſt tondere pecus; non autem deglubere; id eſt pilos, & lanam diuellere. dict. n. 63.

Regnum eſt ad ſimilitudinem corporis humani, à quo ſi abſcindantur auricula, non eſt corpus perfectum, ſed monſtruum. dict. n. 63.

Rex, aut Princeps, qui ſine iuſta cauſa nouum vectigal imponit, peccat mortaliter, vbi

referuntur aurea verba legis Regia. dict. n.63.& 64.

64 Contributio in principio iuſta, debet ceſſare in poſterum, causà primæ iuſtificationis ceſſante.

65 Vectigal vulgò la alcauala, ex quo ceſſanit bellum Granatenſe, num debuiſſet ceſſare.

Tributa quanto plus creſcunt in ſubditos, populi deſolantur, vicini minuuntur, matrimonia excuſantur, ac deinde generis humani propagatio in detrimentum Iuris naturalis primæui.

66 Clerici ratione ſuperiori excuſantur ab onere contribuendi, quam laici, qui ſi cauſa contribuendi adſit in rebus communibus, neceſſitate vrgente, debent ſolùm compelli per ſuos iudices Eccleſiaſticos. & n.67.

67 L.12. tit.13. lib.10. recopilat. Vbi quando aduerſus bona, & pecora Clericorum per laicum, procedatur auxilij Regalis remedio, videtur, vt queant vti excommunicati miniſtri laici procedentes aduerſus bona Eccleſiaſticorum. de quo etiam n.68.ibi.

68 Alienatio immoderata rei temporalis in Eccleſias, & Eccleſiaſticos, num eum damnificatur nimis Reſpublica, iuſtè impediatur à Principibus laicis, ſeu Papa ſuper eo debeat prouidere. Vide n.69.& 70.

Pontificibus Romanis intereſt, non ſolùm cum moderamine acquirendorum, ſed etiam cum ſubſidio acquiſitarum, communibus vtilitatibus Reipublicæ prouidere, & de facto fecerunt vt n.85. remiſſiuè.

Statutum ſeculare, & ſi damnum ſequatur Eccleſiæ ex Couarruu. Valet, ne tota Reſpublica damnum patiatur, quando aliter huic damno obuiari non poteſt. Sed contra videtur n.69.

69 Expedire non omnia ſolent ſæpius, quæ aliàs de Iure licent.

Pontificum decreta cuſtodiri debent, etiam ſi ex alio capite Principes laici aliter ſuadent. dicto n.69.

70 Iugum ferendum eſt in Deo confidendo.

71 Principes, & Magiſtratus ſunt exortandi, vt ſtent timorati in conſcientiis ſuis, exiſtimantes Deum pro illis pugnare.

D. Iacobus viſus fuit pluſquam decem, & ſex vicibus debellando inimicos Chriſtianæ religionis. dict.n.71.

72 Aragoniæ Rex qui authoritate Pontificis Alex. II. & Greg.VII. Eccleſiæ redditus in publica bella conſumpſit, pugnãdo cõtra Mauros, veritus ne De⁹ indignaretur anno 1081. ante altare Sancti Vincentij in oppido Rodde, publicam egit pœnitentiam.

73 Reges, qui propriâ authoritate Eccleſiaſticos titulos violarunt, pœnam capitis in eodem exercitu paſſi ſunt, vt patet de Ioas, & alijs in Sacra ſcriptura. Et de multis exemplis num. ſequ. & n.75. Vbi Principes multi numerantur à n.81.

Ludouicus Rex Siciliæ 2. eo quod coëgit Eccleſiaſticos ad ſubſidium, perijt in eodem bello Neapolitano. dict.n.73.

Franciſcus I. ſub anno 1521. Vndique circundatus ab inimicis; & ſi compulſus neceſſitate, petierit ab Eccleſia ſubſidium, legitur captiuum factum in illo bello.

74 Mariana in ſua Hiſtoria refertur alloquutus ſuper ſumendo ab Eccleſijs aurea, & argentea in oppreſſione belli à Principibus, & ibi idem aliter ſuadens.

Plurimi pauperes aluntur bonis Eccleſiaſticis. dict.n.74.

75 Clotharius Rex ad inferos raptus fuit propter aſſumptionem rerũ Eccleſiaſticarum; quod idem accidit Guilielmo Anglorũ Regi eaſdem pœnas luit Rodulphus Princeps Capuanus; item & alius Guillielmus comes Cabilon. ob ſimilia ſcelera, horribiliter paſſus eſt. Vbi de pluribus alijs exemplis.

Conſiliarij duo Regij Portugaliæ miſerè deperditi fuerunt, dantes conſilium, vt bona Eccleſiæ ſumerentur. dict.n.75.

76 Reges Chriſtiani ſumentes ſine licentia Papæ bona Eccleſiaſtica, exiſtimare debent poſſe de facili à Deo puniri modijs, calamitatibus, plagis, & æterno ſupplicio.

Lotharius Rex Franc. & ſi habito conſenſu omnium Epiſcoporum, vt oppreſſus bello ſumeret dimidiam partem fructuum ſuorum, non fuit auſus ſumere; eo quod Archiepiſcopus Turonenſis contradixerit ei, dicens quod ſi ab illo decreto non deſiſteret, eum Deus à Regno priuaret.

77 Carolus Pepini Franciæ Rex viſus fuit in quadã nocte à Diuo Eleutherio Epiſcopo Aurelianenſi in inferno; eo quod voluit ſumere res Eccleſiæ pro bello, etiam cum promiſſione reddendi, habito quoque Epiſcoporum conſenſu.

78 Ludouicus Rex Frãciæ vocatus el Gordo à D. Bernardo fuit monitus, quod ex perſiſtentia eius in aſſumendo res Eccleſiæ pro bello cauſaretur filio eius mors, ſicque accideret, quod cadens ab equo in campo mortuus fuit. Principes Chriſtiani referuntur obtinentes proſpera in bello donantes plura Eccleſijs, & pijs locis. & n.81.

79 Pompeius poſtquam cœpit parum vereri templa, nihil fortuna obtinuit. Hiſtoriæ ſcriptores amiſſiones, & interitus noſtrorum ob ſubſidia exagitata ab Eccleſijs.

80 Nicephorus Focas Imperator credens melius deſeruire pro militibus res Eccleſiaſticas ipſis applicauit lege lata, quam reuocauit Baſilius Imperator eius ſucceſſor; eo quod videret nihil opportunè ſibi accidere.

81 Ferdinandus el Santo reſtitit in obſidione Hiſpali ſumere aurea Eccleſiæ; & ſi aliter exhortaretur reſpondens verba ſequentia: mas me prometo y o de las oraçiones, y ſacrificios de los Saçerdotes, que de ſus riqueças.

Reges plures, multa præter relatos à num.71.& 73. mala perpeſſi ſunt, quia aſſumpſerunt bona Eccleſiæ cauſa belli.

L. Regia 6.tit.1.lib.1. recop. exhortat ſeruandas eſſe Eccleſias in ſuis prærogatiuis dict. n.81.

D. Iayme, Aragoniæ Rex, ædificauit templa mille immaculatæ virgini Mariæ, qui remuneratus fuit à Deo 33. Victorijs. dict.n.81.

83 Hiſpaniæ perditio anni 714. narratur, cauſata communiter à caſu de la caua cum Rege Roderico, ſed verius, quia deficiebat veneratio circa immunitatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, non à defectu fidei, & ex Sancta Birgita, ex quibus nũc Hiſpania periclitatur.

84 Reges,

84 *Reges, & Principes debent non audire conſiliarios Naſutos exhortãtes ad tributa ſibi imponenda, & perſoluenda etiam ab Eccleſiaſticis. Conſiliarij ſolent dicere, quod dicebat Arpago :* mihi placet quidquid Rex facit. dicto n. 84.

Adulatores à Domo Regia extirpandi, qui conſiliatores boni ſe exiſtimant. dicto n. 84.

1 AD primam quæſtionis partem videtur abſolutè negandum, vt queat dari aliqua poſſeſſio, quæ licitam faciat gabellationẽ in Clericos, eo quod ex Bulla cœnæ Domini non poteſt imponi aliqua poſſeſſio in præjudicium ordinis Clericalis, propter clauſulas irritantes ibi poſitas, quæ habent inficere titulum, & poſſeſſionem, Caſſador *deciſ. 1. de cauſa poſſeſſionis, & prop. Codex. Fabrian. lib. 1. tit. 2. diſ. 21. num. 3.* & in caſu noſtro Barboſa *de Iure Eccleſ. cap. 39. p. 1. §. 5. n. 59.* in verſ. *ſeptimo quæro*, cum alijs ab eo relatis, & ſanè cum immunitas Clericorum ſit de Iure Diuino, vt latius expendo in verſ. *ad tertiam* nulla poſſeſſio in contrarium opponi poterit, Carolus de Graſſis *de effectibus Clericor. effectu 3. n. 114.*
2 † quod *n. 118.* procedere ait, non obſtante aliqua conſuetudine, etiam immemoriali in contrarium (de qua dixi *q. præcedenti*) propter excommunicationem contentam in dicta Bulla; imo Ruinus *conſ. 117. in fine.* verſ. *non obſtat poſtremo volum. 4.* Rota *deciſ. 72. n. 8. & 9. p. 1. recent.* Franc. Tondut. *in quæſt. benef. p. 1. cap. 30. à n. 2.* dicunt procedere ſic, vt quamuis conſtaret de alijs actibus poſſeſſorijs, non tamen poſſent ſuffragari in præjudicium ordinis Clericalis per textum *in cap. quamquam de cenſibus, auth. item nulla communitas cod. de Epiſcopis, & Clericis.*

3 Sed quia videntur eſſe contra prædictam reſolutionem nonnullæ Bullæ, nempe Leonis X. & Clem. VIII. necnon deciſio Clem. VIII. relata per Martham *de iuriſdictione p. 4. caſu 1. cent. 1. n. 52.* quibus Tondutus *vbi ſupra n. 5. dict. cap. 30.* reſpondet non obſtare contra immunitatem Eccleſiaſticorum à collectis, cum in dictis Bullis nulla adeſſet derogatio priuilegiorum expreſſe Clericis competentium, cum tamen conſtitutio illos non afficeret, niſi ſpecialiter fuiſſent nominati, vt dicit Vgolinus *in tract. de conſ. ſumm. Põtifici reſeruatis*
4 *cap. 18. §. 2. per totum.* † Nec deciſionem dicit Clem. VIII. Pont. tũ quia in caſu illo collecta Imponebatur authoritate Summi Pontificis; tum etiam quia ibi conſtabat notoriè laicos non habere facultates ſufficientes ad ſoluenda onera, vt legitur apud Martham *dict. n. 52. & 53.* ideo exiſtimaui hanc quæſtionem vberrimè tractare.

i Igitur pro intellectu ſuppoſitis quæ dixi *ſupra verſ. ad quartam, & infra q. 52. verſ. ad quartam, & ad vltimam.* Notandum eſt quod bona ſemel à laicis etiam legitimè poſſeſſa, non ſemper cum onere tributi, & vectigalis tranſeunt ad Eccleſiam, ſed cum diſtinctione trium ſpecierum bonorum. Prima quæ habet, & poſſidet Eccleſia Iure ſpirituali, & Diuino vt decimæ, & oblationes. Alia enim ſunt bona, quæ à priuatis quidem habuit Eccleſia, ſed ad cultum Diuinum, & officium ſpirituale, ſunt deſtinata, vt ſitus Eccleſiarum, & Cæmeterium pro ſepulturis, Hortus iuxta Eccleſiam, quæ ſunt pariter immunia ſemper ab omnibus tributis. Tertia ſpecies bonorum, quæ poſſidet Eccleſia forte temporali, & Iure ciuili, vt titulo venditionis, legati, vel alio ſimili &c.
† Etenim quod prima bonorũ ſpecies ſemper, ac 6
perpetuò ſit immunis à quibuſcumque oneribus ſæcularibus, tam præteritis, quàm futuris, quia immediatè Eccleſia habet à Deo, nec cõmiſcẽda ſint cum laicis; patet ex illo *n. c. 18.* & ex canoniſtis, *in cap. ſi tributum 11. q. 1. & in cap. ſecundum 23. quæſt. 8.* Et quod ſpecies ſecunda relata pariter ſit ſemper ab omnibus tributis, & oneribus, nedum publicis, & Regijs, ſed quod magis eſt etiam priuatis, & præexiſtentibus ob eorum ſpecialem Sanctitatem, probant textus *in dicto cap. ſecundum 23. quæſt. 8.* Suarez *ad Regem Angliæ de immunit. Eccleſ. lib. 4. cap. 17. num 6. & 7. cap. 19. n. 2. & 8.* Latius *cap. 20. num. 17.* Ioannes Anton. Miger. *in repetit. extrauag. Vnica n. 242. de vita, & honeſtate Clericor.* Bald. *in l. omnes cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* doctè tradit Turrecremata *in dicto cap. ſi tributum 11. q. 2. & in ſumma de Eccleſ. lib. 1. cap. 98.*
in reſponſo ad 7. argumentum. † Et ad hanc di- 7
ſtinctionem reducuntur alia, quæ notat, & determinat deciſio Rotæ Romanæ die 13. Februarij 1604. quam refert ad litteram à Diana *p. 5. in fine folio mihi 664.* ex verſ. *ad iſtud 7.* ſcilicet vel quando poſſeſſionibus, prædijs, vel bonis, propter bona ipſa inducuntur, ſiue imponuntur onera, quo caſu res onerata ad quemcumque perueniat, tranſeat cum ſuo onere, cum ſit onus perpetuum, ſecus quando pro varietate perſonarum, temporis, aut loci variari poſſint *ex cap. nouerit 10. quæſt. 1. cap. 1. de Iure patronatus lib. 6.* vel quando imponitur ratione perſonæ propter bona, vt *infra* dico, & probat ex multis.

Tota verò difficultas eſt reſpectu bonorum ter- 8
tij generis; & in hoc caſu ſolent Doctores diſtinguere inter onera impoſita de tempore, quo penes Eccleſiam bona reperiuntur, certum eſſe dicit Bartol. *in l. reſcripto §. fin. num. 5.* verſ. *videte ff de minorib.* omnino Eccleſiæ ſuffragari immunitatem: & Suarez *ad Regem Angliæ lib. 4. cap. 20. n. 2.* ex eodem Bart. fatetur nullum dari remedium, ſeu cautelam, quod Clericis, ſeu Eccleſijs pro eorum prædijs, imponatur collecta, cum laici non poſſint edere legem, per quam libertas Eccleſiaſtica infringatur: & in hoc euenire omnes Eccleſiaſticos ſcriptores ſine diſſenſione, ait Suarez.

Etenim Baldus *in l. omnes à n. 12. cod. ſine cenſu,* 9
vel reliquis fund. compar. nempos, & in l. placet. num. 10. contra Bartol. relatum dicentem ſupra poſſe laicos à principio efficere tributaria prædia, & affecta oneribus eorum territorij; ita vt agri, qui poſtea ad Eccleſias peruenerint, obnoxij ſint collectis imponendis, quod non eſſe ferendum ait Baldus, quia eſſet indirectè permittere contra libertatem Eccleſiaſticam, quod omnino directè prohibitum eſt ex regula textus noſtri, *cap. quæ in Eccleſiarum hoc tit. 1.* Sed reuera Baldus ait vt licet eo tempore, quo vniuerſum territorium, efficitur tributarium, prædia ſint ſub Iuriſdictione laicorum. Attamen hoc tempus inſpici non debere, ſed ipſum, quo ipſæ collectæ imponuntur, quia tunc formam habent, ſolúmque radicem aliquam cauſalem, & remotam habuerint à ſtatuto, quod etiam dum facit tributarium territorium pro collectis imponendis, habet tacitam conditionem; ſcilicet ſi imponantur, cumque hæc conditio ſit poteſtatiua, vt non retro trahatur in præjudicium Eccleſiæ, quæ medio tempore acquiſiuit, nec tunc
ſubiacere Iuriſdictioni laicorum. † Et addit idem 10
Baldus *in l. placet cod. de Sacroſanct. Eccleſ. n. 10.*

Vbi

Vbi quod Bartol. in caſu, quem poſuit, non dicit verum; & quod requiritur ad effectum, vt ad Eccleſiam tranſeant prædia cum ſuis oneribus: & idem Baldus etiam *conſ.*112. *lib.*2. *n.*7. ait contra Bartol. vt non bene ſit loquutus, nec dicat verum: & qood illius cautela non valet vnam feſtucam, quia non poteſt conſiderari tributum, niſi poſt indoctionem, & ſpecificationem, quæ fieri nequit poſtquam res fecit tranſitum ad Eccleſiam, Abbas *in cap.*5. *num.*13. *de vita, & honeſtate Clericorum*, Iaſon *in dicta l. placet. n.*21. Vbi quod dictum Bartoli & falſum, & damnatum per omnes, vt etiam teſtantur Felinus *hic num.*76. Ruin. *conſ.*117. Guido Pap. *quaſt.*381.

11 Et confirmatur ex declaratione Senatus Mediolanen. pro Monialibus Sanctæ Claræ Nouariæ, vt teſtatur Plotus *in additionibus ad conſ. vltim. lauden. num.*10. *&* 33. Alba *conſ.*8. *à n.*4. Vbi quod huiuſmodi ſtatutum volens prouidere oneribus, quæ adhuc non ſunt in rerum natura, & volens fingere id, quod non eſt, non caret ſuſpicione fraudis, Syluianus *conſ.*9. *n.*29. *& conſ.*32. *num.*11. Marcabr. *conſ.*40. vbi dicit communem eſſe hanc opinionem Paſerh. *conſ.*31. *n.*8. Vegg. *conſ.*7. *n.*11. Graſſ. *comm. opinion. lib.*1. *cap.*18. *q.*2. qui pariter de communi teſtatur Remig. Gony *de charitatiuo ſubſidio q.*62. *n.*16. Vbi quod hæc eſt tutior opinio Cardinal. Alban. *de immunit. Eccleſiar. n.*92. aſſerens hanc eſſe opinionem legiſtarum validiſſimis rationibus confirmatam; & quod graue piaculum committeret quicumque contrarium ſentiret, Zeuallos *in practicu q.*899. *num.*72. *&* 106. qui plures alios cumulat Riminaldus iunior *conſ.*25. Gutierrez *pract. lib* 2. *q.*132. *n.*5. Vbi de Veriori opinione teſtatur Ioannes Anton. Niger *in repetit. extrauag. vnica de vita, & honeſtate Clericor. num.*190. Azor *inſtit. moral. p.*1. *lib.*5. *cap.*13. *quaſt.*1. Theſaur. *deciſ.*234. *num.*5. Alphonſus de Montalban *in foro legum Caſtella lib.*1. *l.*2. verſ. *in contrarium*, Matienc. alios congerens *ad l.*5. *&* 11. *gloſa* 5. *n.*5. *lib.*5. *recopil.*

12 Vnde dici debet quod ad onera impoſita prius quàm prædia ad Eccleſiam pertinuerint, teneatur Eccleſia, quando copulatiuè hæc concurrunt, quod ſcilicet onera ſint vera realia ipſis fundis infixa; & quod ſint impoſita bonis, propter bona, non autem perſonis propter bona; & quod ſint perpetua, certa, & inuariabilia, non autem ex aliquibus cauſis vrgentibus, & illis ceſſantibus remouenda docent Canoniſtæ *in cap.*1. *de immunit. Eccleſ. lib.*6. Vbi præcipuè Geminianus *n.*9. Abbas *in dict. cap. fin. n.*12. *de vita, & honeſt. Clericor.* Turrecremata *in dict. cap. ſi tributum* 11. *q.*1. verſ. *alia vero*, Barbatia plene *conſ.*1. *per totum lib.*3. Felinos pleniſſimè *conſ.*46. *in* 4. *dubio*, Niger *ſupra in dict. extrauag. n.*247. cum pluribus ſequentibus, Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *cap.*94.
13 *num.*3. Vbi omnia iſta recenſet requiſita. † Et ſat erit allegare magiſtralem deciſionem Brundeſina Gabellæ 13. Februarij 1604. coram Bonæ Memoriæ Peña, quam, & paſſim ſequitur Sacra congregatio ſuper controuerſ. Iuriſdictionibus per Sanctos D. N. Vrbanum VIII. magno Reipublicæ Chriſtianæ bono inſtituta. Et in his terminis loquutum fuiſſe *c. tributum* 23. *q.*8. *ibi de exterioribus Eccleſia*, quod conſtitutum eſt antiquitus (nempe illud, quod antequam ad Eccleſiam peruenerint prædia) perſoluendum eſt, *& in dicto cap. ſi tributum* 11. *q.*1. Vt ibi per Turrecrem, & Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *quaſt.*93. *num.*16. Zeuallos *dicta quaſt.*899. *n.*106. Suarez ad Regem Angliæ *lib.*4. *cap.*2. *n.*13. qui etiam obſeruat ibi Vrbanum I. loqui iuxta morem ſui temporis, quo Imperatores Ethnici erant, & Eccleſia, nondum ſibi libertatem vindicauerat videbis infrà *q.*52. verſ. *ad quartam.*

Et confirmatur ex doctrina Cardinal. Albani 14
de immunit. Eccleſiarum, Gutierrez *lib.*1. *pract. quaſt.*3. *n.*15. verſ. *præterea*, Suarez latè *dict. lib.*4. *cap.*20. *num.*6. *quaſt.*11. *& ſequent.* Vſque ad finem aſſeuerantium tunc bona tranſlata in Eccleſias retinere onus, & obligationem ſoluendi tributum, quatenus hoc tributum à Principe prius impoſitum fuerat, expreſſo pacto inter ipſum, & priuatos inito, vel ex peculiari dominio illius prædijs ita vt ipſe in priuatos tranſtulerit, hac ſibi reſeruata penſione, ſeu collecta, non autem ſi exegiſſet ex ſola vi Regiæ poteſtatis, & Iuriſdictionis, qoia ex tunc penitus expirat, cum bona ad Eccleſiam perueniunt, & res deuenit ad ſtatum, qui incapax eſt illius ſubiectionis tributi, ſcilicet erga Principem laicum. † Quod ſecus eſſe in pa- 15
ctis, & per viam contractus conuentionibus initis, quia vis illorum tranſit, & continuam in quibuſcumque perſonis quomodocumque exemptis, & priuilegiatis dixerunt Felinus *hic num.*77 *Vegg. conſ.*7. *num.*5. *& ſequent.* Bellon. *conſ.*40. *n.*4. *&* 5. Feſtus *de collect. p.*4. *c.*2. *n.*31. Alderam. Maſcard. *de gener. interpr. ſtatutat. concl.*1. *n.*100. Axor *inſtit. moral. p.*1. *lib.*5. *cap.*13. *q.*1. verſ. *ſciendum eſt*, vbi quod ratione, pacto, vel conditione adiecta in legato, ſiue contractu, Eccleſia tenetur ad collectas bonorum, ad quas alias non teneretur Suarez *ſupra n.*9.

Et patet ex his, quæ notant addentes ad Burat. 16
*deciſ.*780. *in vltim. col.* Rota *deciſ.*339. *num.*62. *p.*2. *recent.* Sanchez *in opere morali lib.*2. *cap.*4. *diſp.*57. *n.*80. Franciſcus Tondutus *in dict. quaſt. benef.*30. *num.*13. Bellon. *conſ.*40. *n.*4. *&* 5. Barboſa *de Iure Eccleſ. c.*39. *§.*5. *n.*37. dicentes quod licet Clerici ſint exēpti à dictis oneribus tamen ad illa teneri, ſi in cōtractu aquiſitionis ad eorū ſolutionē ſe obligauerint, qoia Eccleſia, licet ſit immunis à collectis, non tamen eſt immunis à conuentionibus. † Et addit Sanchez *in eodem loco* quod do- 17
nans, vel concedens in actu conceſſionis poteſt apponere legem, quam voluerit, & Eccleſiam teneri illam obſeruare, ſiue in fraudem ipſius Eccleſiæ id actum ſit, ſiue non; & quia onera quæ procedunt ex pacto inito cum authoribus Clerici, à quibus ipſe Ius habet dicuntur realia, & rem ipſam ſequuntur, vt oſtendit relatus Barboſa.

Verum ſi Eccleſia, eo quod ab antiquo, & tem- 18
pore quo Imperatores erant Ethnici, nec ſibi illam plenam libertatem actu vindicaret, ſoluiſſet illa tributa, tunc dum Eccleſia ſoluit dici debet vt ea collectas illas ſoluit, vti tributum in recognitionem Dominij, vel ſuperioritatis, quam regulariter indicat tributi exactio, vt *in cap.*2. *de cenſibus* traditur, ſed ob conditionem inhærentem rei, & inſeparabilem, & quemadmodum erga priuatas perſonas ſolueret cenſus, & teneretur ad hypothecas, quæ ab eius authoribus laicis prius impoſitæ eſſent, ita pari ratione Eccleſiam teneri ad tributa, quæ vel ex pacto, vel alia ex cauſa, & connentione Princeps, dum prædia poſſeſſa à laicis ſub eius erant poteſtate, infixit iiſdem prædijs, vt bene conſiderat Fr. Ioannes de Neapoli. ordin. Prædic. in quæſtionibus Pariſienſ. *q.*39. *puncto* 3. *ad* 4. *argumentum.*

Non

19 Non enim eo quod prætendantur ſolutiones
factæ à Rectore, præjudicatur Eccleſia, cum Re-
ctor non potuerit tollere priuilegium libertatis
Eccleſiæ eo quod non eſt perſonale beneficium,
ſed ipſi ordini Eccleſiaſtico conceſſum, cui geſta
priuatorum præjudicare non poſſunt ſine Ponti-
ficis aſſenſu, vt docent Caſtro *conſ.423. n.2. lib.2.*
Zenall. *in practicis dict. quæſt.*899.*n.*107.ad finem;
ita vt modernus Rector quatenus ſoluerit; non
inde dicatur priuatus ſua immunitate ab hiſce
collectis, & oneribus, quæ de Iure ſibi competit
ad textum *in l. voluntariè Cod. de excuſat. tutor,*
Alex. *conſ.33.num.2.* verſ. *ſed ea mihi lib.5.* Caſtr.
dict. conſ.423.n.2. Natta *conſ* 447. *n.*16. de quo
iam alibi dixi ex deciſione Albaneus. Gabellæ die
28. Iunij 1630. quæ longè agit ad litteram, re-
fert Diana *p.5. in fine, fol. mihi* 630.

20 His omnibus obſtat dicere ſtatuentes tunc vin-
culum inieciſſe, dum territorium efficerent tribu-
tarium quo tempore Iuriſdictionem habebant in
prædijs, quæ poſtea ad Eccleſiam peruenerunt, &
ſic tranſire cum ſuo onere; item ſi ſolutiones fa-
ctæ ſint, vel ſi æſtimum factum fuerit ab Eccleſia,
& bona collectæ ſubiecta ſint in Cataſtro laico-
rum deſcripta. Sed his omnibus reſpondetur ad
primum ex dictis, quia vinculum propriè inie-
ctum eſt, dum collecta imponitur, non antea, quia
res non dicitur tributaria, niſi quando reuera, &
ipſo facto debita eſt ſolutio ſuis ſingulis tempori-
bus, & contributio, vt iam alibi dixi, & poſt alios
tradit Alba *conſ.8. à n.5.* & vt declarat Albanus
*de immunit. n.*70. tunc dicatur actus perfectus, &
conſummatus.

21 Non ſecundum quod obſtent ſolutiones factæ,
quoniam aut proceſſerunt à laicis, & tunc non
obſtant, nec præjudicant Eccleſiæ, cum laici tan-
quam ſubiecti, tenerentur ad collectas. Sed dum
extat perſona immunis, tunc ceſſat ratio ſubie-
ctionis, & ſic obligatio; quia mutata perſona mu-
tatur ſtatus rei *l.1. Cod. de impon. lucr. de ſent. l.*10.
Gemin. *in cap.1. de immunit. Eccleſ. lib.6. num.9.*
Anchartan *conſ.129. ſub n.2.* Niger *in dict. ex-
trauag. vnica de vita, & honeſt. Clericor. num.* 224.
Maranta *conſ.99. n.3. &* 4. Gutierrez *pract. lib.1.
q.3. n.*15. Vbi poſt Matienc. dicit hunc eſſe caſum
mirabilem, quo res non tranſit cum ſuo onere.

2 † Non tertium, nam non ex eo quod Eccleſia
faciat æſtimum, tenetur ad collectas, ſiue in vim
ſui conſenſus, ſiue Iuriſdictionis laicorum, quia
ſemper vt obliget eſt neceſſarius, ac vt præjudicet
conſenſus Pontificis, cuius intereſt, communibus
Eccleſiarum vtilitatibus prouidere, vt notant Do-
ctores per textum in cap. aduerſus de immunitate
Eccleſiarum, vbi in puncto Abbas *num.1. & 4. &
in cap. non minus eodem num.* 8. *& conſ.13. n.1. &
2. lib* 2. Marant. *dicto conſ.99. n.2.* Natta *conſ.*103.
num.4. & ſequent. Vbi declarat doctrinam Baldi
relatam *in auth. ſed & periculum num.2.* verſ. *hoc
verum, niſi Eccleſia, Cod. ſine cenſu, vel reliquis,*
procedere data legitima deſcriptione in æſtimo,
ſeu Cataſtro., quod acceſſerit, nempe authoritas
Apoſtolicæ ſedis, vt iam ſupra latè dixi *à q.1. &
quæſt.*10.

23 Ad ſecundam quæſtionis partem an cenſuræ
Bonifacij VIII. impoſitæ contra Principes colle-
ctantes Clericos *in cap. Clericis de immunit. Ec-
cleſ. lib.6.* adhuc dorent. Igitur vt explicem ad-
uertendum eſt Pontificem in illo textu punientem
exceſſus laicorum, qui Clericis collectas talias, &
onera imponebant, & exceſſus Clericorum, qui
talibus conſentiebant, eoſque laicos imponentes,
& Clericos ſoluentes, vel promittentes, aut con-
ſentientes ſe ſoluturos ſub quouis prætextu, titu-
lo, colore; item & dantes auxilium, conſilium, vel
fauorem exigentes, vel recipientes, vel facientes
atteſtari, vel occupari excommunicantem, taliter
vt ipſa excommunicatio ſit Papæ reſeruata, item
vniuerſitates illud intendentes, ſupponentem Ec-
cleſiaſtico interdicto ſine licentia Papæ non tol-
lendo, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs
ſub quacumque forma. † Sed vt prædicta ex- 24
communicatio ſit ſublata, quod Clericos ſoluen-
tes *in clem. quoniam eodem tit. de immunit. Eccleſ.*
vt notant Doctores ordinarij in prædictis locis
Barboſa ibi, *& de poteſtate Epiſcopi p.3. allegat.*
50. *n.*9. Secundum impreſſionem Lugdunens.
vbi aduertit hanc excommunicationem eſſe ſu-
blatam quoad Clericos ſoluentes, Filiucius *tract.*
15. *n.*57. verſ. *quinta & n.70. &* 71. videbis quæ
dico infrà *quæſt.*50. verſ. *ad primam.*

Quo ſuppoſito video quod Pater Rebardeus 25
*ſect.3. n.5. fol.*61. aſſerat decretum relatum Boni-
facij eſſe ſublatum à Benedicto XI. *in extrauag.
quod olim de immunit. Eccleſ.* & poſtea à Clem.
VIII. *in clem. quoniam eodem.* Et ſic ait quod li-
cet Benedictus reſtrixerit ſolum conſtitutionem
Bonifacij ad exigentes tantum, Clemens prorſus
illam reuocauerit, non ſolum quo ad Clericos
ſponte ſoluentes, ſed etiam quoad Principes exi-
gentes, vt obſeruat gloſſa *in dicto cap. Clericis.*
Tamen etſi Benedictus in Clemens Pontifices
reuocauerint, vt dictum eſt decretum Bonifacij,
Leo X. in concilio Lateranens. illud reuocauerit
anno 1521. *ſeſſ.9. ſub finem* §. & cum à Iure, tam
Diuino in ſequentibus verbis *innouamus omnes
Apoſtolicas Sanctiones in fauorem libertatis Eccle-
ſiaſticæ contra eius violatores quomodolibet editas.*

Cumque in Lateranenſi pariter, ac concilijs 26
generalibus ſub excommunicationis pœna pro-
hibitum fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Co-
mites, Barones Reipublicæ, & alij Potentatus
quicumque Regnis, prouincijs, ciuitatibus, ac
terris quoquomodo Præſidentes collectas, deci-
mas, & alia huiuſmodi onera Clericis, Prælatis,
& alijs quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis im-
ponant, exigantque, neve à ſponte etiam danti-
bus, & conſentientibus recipiant, atque in præ-
miſſis auxilium, fauorem, vel conſilium palam,
vel occultè præſtantes excommunicationis latæ
ſententiæ pœnam eo ipſo incidant, & ipſæ Rei-
publicæ quoque, ac communitates circa hoc
quomodolibet delinquentes Eccleſiaſtico ipſo
ſubijciantur interdicto, Prælati etiam præmiſſis
abſque expreſſa Romani Pontificis licentia vltro
conſentientes, excommunicationis, & depoſitio-
nis pœnam ipſo facto incurrant ſtatuens, & or-
dinans, vt de cætero talia præſumentes, etſi (*vt
præfertur*) qualificati fuerint vltra ſupradictas,
quas contraueniendo ipſo facto incurrere volens
innouat, vt quod omnes actus legitimos inhabi-
les, ac deteſtabiles habeantur iuxta dicti Latera-
nenſis concilij etiam verba.

Itaque dicendum eſt vt quamuis dicta Bonifa- 27
cij VIII. conſtitutio reuocata fuerit à Clem. VIII.
in concilio Vinienſi, nihilominus à Leone X.
in dicto concilio generali dicta ſeſſ.9. reſtituta fue-
rit. In quo concilio cunctæ Bonifacij VIII. con-
ſtitutiones ad libertatem Eccleſiaſticam p in -
tes reuocabantur, & quod in ſua decretali ſan   it
Bonifacius ijſdem verbis, & ſententijs, ſan it

L.o;

Leo: & quidquid concilium Lateranenſe nouiſſimè *de libertate Eccleſiaſtica* decretauit, confirmant, atque innouant cum omnibus cenſuris, poſteriores Puntifices in Bulla cœnæ Domini *can.* 18. ſic Cardinalis Toletus *in ſumma in tractatu de caſibus in Bulla cœna reſeruatis excommunicat.* 9. Diana *p.* 7. *tract.* 1. *reſ.* 21. dicens quod omnes Superiores Puntifices excommunicatione latæ ſententiæ Romano Pontifici reſeruata animaduertunt in eos omnes, qui præſtationem, ſolutionémve aliquam imponunt Eccleſiaſticis perſonis, ſine Romani Pontificis aſſenſu etiam ſi recipiat à ſponte dantibus.

28 Et patet tum ex dictis *à quæſtione* 8. tum ex Comitolu aſſerente *in reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 95. egenti ciuitati, vel Principi à Clerico ſubueniri æquiſſimum eſſe; verum id non aſſentiente Pontifice, fieri non debere, planum dicit ex interpretatione Innocentij Hoſtiẽſis, Ioannis Andreæ, *in cap. non minus de immunitate Eccleſ. num.* 9. Vbi Panorm. *numero* 4. Butr. *cap. peruenit eodem numero* 6. Ancharran. *in cap. qui nonnulli de immunit. lib.* 6. *numero* 5. qui hanc eſſe Canoniſtarum ſententiam ait, quod ipſum eſt Sancitum ab Innocentio III. *in cap. aduerſus dicto tit. de immunit.* extra cum is præeſſet Lateranenſi Concilio generali à Bonif. VIII. *in dicto cap. Clericis de immunit. lib.* 6. à Benedicto XI. *in extrauag. quod olim de immunit. à Clem. V.* in Concilio generali Vienenſi *cap.* 1. *eodem tit.* à Leone X. in Concilio generali Lateranenſi *ſeſſ.* 9. *in conſtitut.* cuius eſt initium *ſuperna diſpoſitionis*, & ab alijs Romanis Pontificibus *in Bulla cœnæ dicto canone* 18. docent etiam Bellet. *in diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit.* 5. §. 2. *numero* 11. Vbi dicit in Bulla cœnæ renouatum eſſe decretum Bonifacij VIII. Tanburin. *de Iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 15. *quæſt.* 21. *num.* 25. Manchinus videndus *p.* 4. *c.* 3. *à numero* 33. cum Carolo Epiſcopo Nouarienſi *in c. conuenior* 23. *q.* 8. *numero* 14. apud Gatticum *in allegat. pro Eccleſia folio* 183. Stephanus Baunius *in Theolog. morali tract.* 11. *q.* 37. §. *dico tertio.*

29 Et licet dubium ſit an prædicta ſententia habeat locum in Regibus Franciæ habentibus priuilegiũ conceſſum Philippo Le bel à Bonif. VIII. Vt non expectato Clericorum conſenſu, poſſint vrgente neceſſitate imponere onera Eccleſiaſticis, & Rabardeus, Hubertus, Madrinius, Guillielmus de Benedictis, Tholoſanus, Feraldus, Doctores Galli teneant vt non habeat locum, nec procedat vt referunt etiam Sanchez *in opuſculo moral. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 55. *numero* 30. Mexia *in pragmatica taxa panis concluſ.* 5. *numero* 64. Maximilian. Fauſtus *de ærario claſſe* 17. *conſ.* 44.

30 † Quibus ego aſſentirem ſi tale priuilegium conceſſum eſſet in perpetuum Philippo pro ſe, ſuiſque ſucceſſoribus, quod non credo in re tam graui, & in perpetuum. Et obid poſſunt, atque debent admitti Arias Maldonatus *in ſuo Iuris reſponſo de contributione Eccleſiaſticorum, vrgente neceſſitate numero* 111. ante illum Caſſan. Doctor Gallus videndus omnino *in conſuetudinibus Burgundiæ, tit. de iuſtitijs* §. 4. *numero* 34. *&* 35. *fol.* 134. *&* 135. iſte dubitat nimis de tali priuilegio, ille vſum talis priuilegij nominatim acriter Impugnat; imo idem Caſſan. *n.* 28. obſeruat quod anno 1522. Eccleſia Gallicana hoc appoſuit Frãciſco primo Eccleſijs Regni tributum imponentem.

Quibus addo nouiſſimè Franciſcum Toudnutum 31 *in q. benef. p.* 1. *cap.* 30. qui poſtquam *à n.* 1. liberat Eccleſiaſticos, & Clericos à collectis, tam pro bonis Eccleſiæ, quàm patrimonialibus, & *n.* 6. ponit conditiones octo, quę debent interuenire vt Princeps laici queant Clericos collectari, apertè idem cum ſit Doctor Gallus exciperet ſuos Reges Francos ex indulto prędicti priuilegij Bonif. VIII. imo *ibi n.* 12. ſolum ait vt Clerici benefaciant ſi componant, & tranſigant ſuper collectis cum vniuerſitatibus, quando adſunt plures expenſæ factę pro communi vtilitate Clericorum, & laicorum, & ſæpius accidit ex cauſa belli in ſtatu Aueniononenſi, & comitatu Venaiſino, quorum aſſenſus non requireretur à Regibus ſi priuilegium haberent collectandi Clericos, neceſſitate vrgente.

Quare mihi videtur res ſatis ſcrupuloſa, ma- 32 ximè propter Concilium Lateranenſe, & Bullam cœnæ. Et quia generaliter ſentit Sacra congregatio immunitatis, approbante Sanctiſſimo D.N. Vrban. VIII. vt notat Alex. Sperel *in deciſion. fori Eccleſ.* 57. *numero* 83. Vt quod non obſtante Benedict. XI. & Clem. V. reuocauerint olim Bonifacianam conſtitutionem; hodie tamen Clerici non poſſunt ſubſidium offerre, nec Reges illud accipere, niſi ex licentia Summi Pontificis, quia Leo X. & Bulla cœnæ, Bonifacij decretum denuo approbarunt, & renouarunt. † Imo quod Epiſco- 33 pi omittentes defendere Eccleſiaſticam immunitatem, mortaliter peccant, & quandocumque ſint excommunicati, certum eſſe demonſtrat Clem. præſenti de cenſibus, & ibi gloſſa *hodie autem emanauit Clem. præſens eodem titulo, quæ præcipit Epiſcopis, vel alijs locorum ordinarijs, vt ipſi publicent iſtas pœnas, & ſententias. Et præcipit illis ſub pœna excommunicationis, ne ſint remiſſi in publicandis iſtis pœnis.* Concilium Lateranenſe celebratum ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. ibi *Prælati etiam præmiſſo abſque Romani Pontificis licentia vltro conſentientes excommunicationis, & depoſitionis pœnam ipſo Iure incurrant*, vt firmat Thomas Sanchez *lib.* 2. *cap.* 9. *Conſiliorum dubio* 5. *num.* 2. *ibi* peccant mortaliter Epiſcopi non denunciantes excommunicatos, ciuitates interdictas petentes à Clericis tributa poſtquam ipſis conſtiterit, quia id iubetur verbis præceptiuis Clem. præſenti de cenſibus, & *in extrauag. vnica de immunit. Eccleſ.* maximè commedatur Epiſcopis, ne id conſentiant: ſic etiam cum pluribus Cardinalis Lugo *tom.* 2. *de iuſtitia, & Iure diſt.* 36. *ſect.* 7. *in fine*, & tandem ligari cenſuris Epiſcopos vltro conſentientes gabellas, ſeu non reſiſtentes prædictis impoſitionibus; docet acutè Epiſcopus D. Ioan. de Palafox *in ſua allegatione, & in lit. M.M.M. n.* 80. cum Vgolino *in Bulla cœnæ* verſ. *autem eiſdem numero* 1. Duardo *quæſt.* 20 *numero* 4. Alterio *diſp.* 19. *cap.* 2. *à col.* 2. *& cap.* 4. Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit.* 1. *de exemptionibus Cleric.* Bonacina, & Garcia *de beneficijs q.* 2. *cap.* 3. *n.* 1. dicens Epiſcopos eſſe neceſſitatos prędictis cõſtitutionibus, item, & per breue Innocent. X. ad fulminandas cenſuras contra continuantes gabellas termino ſexennij completi, quod fuit completum vltima die Iulij anni 1656. de cuius adimpletione idem Rex noſter Philippus reminiſcitur in ſua relata ſchedula *ſub quæſt.* 13. ſic etiam probans ex *Bulla cœnæ cap.* 18. ſæpè repetita *ſupra.*

Notabis inquam cum Barboſa *in dicto c. Clericis* 34 *num.* 2. *in fine*, & cum Toleto *in ſumma vbi ſupra.*

cenſura non irritiri eos, qui ſponte ſoluunt; quos tamen irritiebat Bonifacius, & refert Diana *ſupra*, vt in hac parte, nec in Bulla cœnæ, nec in Concilio Lateranenſi appareat innouatum eſſe, de quo erit etiam videndus Comitol. *ſupra lib.4. q.36. n.4.* Et ſecundùm hæc dicta in toto verſ. *ad ſecundam* intelliguntur quæ nouiſſimè Archiepiſcopus Tapia refert. *lib.4. de legibus tom.5. q.11. art.24.* Vbi pauca ſcribit de hoc leges quæ dico *infra q.47.* verſ. *ad quintam* & vide *ſupra à n.26.*

35 Ad tertiam quæſtionis partem an Eccleſiaſticorũ exẽptio à collectis cõpetat eadẽ, ac à Iuriſdictione laicorũ. Et ſuppoſitis quę adduxi *ſupra q.12. à n.1.* Vbi probaui diſertè à Iure Diuino ortũ habuiſſe, primũ non ab Imperatoribus, niſi tantùm in ſubſidium illius Diuini Iuris, ſeu Pontificij; & cum *in c.2. de iudicijs q.1. & 6.* egerim quo Iure ad Eccleſiaſticos iudices pertineat cognoſcere de cauſis Clericorum: & *q.3.* quod Clericorum exemptio ſit de Iure Diuino; ideo videtur vt paria ſint forum ſortiri, & ſtatutis ligari, vt ponderat Berojus *in cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc tit. num.12.* Ergo dici debet vt ſicut Clerici ſunt exempti Iure Diuino à Iuriſdictione laicorum, quantumvis ipſi Clerici renuncient proprium forum, ac in laicum iudicem conſentient, *cap. cum ſit generale, cap. ſignificaſti de foro comp.* ita & eodem Iure dicantur exempti in gabellis, & collectis à laicis

36 impoſitis, vt *ſupra dicta quæſt.22.* † Quibus addo quæ ſequuntur, nempe illud *Geneſis cap.47.* Vbi Ioſeph. Pro-Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros, etiam eis à Rege traditos in primæva libertate, dimiſit, quamuis reliquos totius populi ſeruituti Regis ſubegerit, vbi meminit etiam Ioſeph. de antiquitate iudic. *lib.2. cap.14.* & Diodorus Siculus *in 2. lib. Hiſtoria*, & Herodotus *in Euterp. lib.2.* & hinc appoſitè Concilium Lateranens. de quo *in cap. non minus de immunit. Eccleſiar.* infert non decere Eccleſiam minus liberam eſſe tempore Principum Chriſtianorum,

37 quam fuerit tempore Pharaonis. † imo addi poſſe tempore Ethnicorum, qui Flamines, Augures, Salios, Fæciales, alioſque Sacerdotes vna cum bonis ipſorum immunes, & liberos à tributis reddebant, vt obſeruat, & ad propoſitum arguit Præpoſitus *in cap. ſi tributum num.5.* & *ibi* Cardin. 11. q.1. Ioannes Anton. de Nigr. *in repet. extrauag. vnica n.243. de vita, & honeſtate Clericorum*, Plotus *in addition. ad vltim. conſil. laudens. ſub n.8.*

38 Alia inquam exempla valent deduci ex 1. *Eſdra cap.7. & num. cap.3.* imo luculentius eſt teſtimonium apud Math. *cap.17.* Vbi filius Regis, qualis eſt CHRISTVS, qui eſt filius Regis Regum, eximitur à tributo Principis, Eccleſiam verò, & Eccleſiaſticas perſonas, tamquam ſponſam, familiareſque, & domeſticos CHRISTI eadem prærogatiua inferunt D. Hieronym. *ibidem* D. Auguſtin. *lib.1. quæſtion. Euang. quæſt.23.* Ioannes Anton. Niger *in repetit. extrauag. vnica de vita, & honeſt. Clericor. numero 223.* optimè Suarez *ad Regem Angliæ de immunit. Eccleſ. lib.4. cap.5. numero 11. & cap.8. numero 56.* Quæ teſtimonia, & exempla ad hanc rectè perpendunt Cardinal. Bellarm. *controuerſ. tom.2. lib.5. de Cleric. cap.28. in 4. & 5. oppoſitione*, Vbi plurimis comprobat hanc immunitatem eſſe de Iure Diuino, & firmarunt Ioannes Montaig. *de collat. Parlam. p.2. num.15.* Burſatus *conſ.42. numero 2. lib.1. & conſ.186. numero 8. lib.2.* Borrel. *conſ.44. numero 1.* Plotus *in addition. ad vltim. conſil. laudens. numero 8.* Euerard. *conſ.30. n.23. ad finem*, Zeuallos *comm. contra comm. quæſt.899. numero 39. & 42.* Canod. *deciſ.83. num.19. p.2.* Thomas Bozz. *de Iure ſtatus Eccleſ. libert. lib.4. cap.8.* plene Paulus *reſponſ. moral. lib.5. cap.97. à numero 6.* Suarez *ad Regem Angliæ dicto lib.4. cap.9. numero 9.* qui alios plures enumerat, & plura ſcripturæ loca refert Diana omnino legendus contra Rebardeum *p.7. tract.1. à reſ.1. vſque ad 10.* Vbi ex Sacra ſcriptura, ex Iuribus ratione, & authoritate Doctorum abunde probat, ſatisfaciens conſtitutionibus Imperatorum, & alijs authoritatibus, quas pro ſe adducit Rebardeus; nec deſinas videre, quia *ibi* fuſius agit, quam in *1. p. tract.2. reſ.1. in p.5. tract.5. reſ.21.* & *ibi in fine* in vna Brunduſina, & alia Albanens. deciſione Rom. curiæ &c.

Et quod bona dum Eccleſijs traduntur, eo ipſo eximantur à Dominio, & poteſtate laicorum, & ex ſpeciali Iure ſub Dominio CHRISTI Domini cõſtituantur, nec per methaphoram, ſed per omnimodam proprietatem; ita vt tale Dominium CHRISTI in his bonis Eccleſiarum ſit proximum, & immediatum, illique dicatur acquiſitum, tamquam principali Domino, docent Innocent. *in cap. cum ſuper numero 3. de cauſa poſſeſſionis, & prop. & in cap. verum numero 2. de foro comp.* Comitolus bene comprobans, *reſponſ. moral. lib.1. cap.70. & 71.* Suarez *dict. lib.4. c.57. numero 9. & cap.58. num.5. & 7. cap.21. num.5. cum pluribus* Afflictis *deciſ.365. à num.22.* & alij Doctores inferentes. 39

Quod ſi CHRISTVS Dominus immunis fuit à tributis, vt ad litteram habetur Math. *dict. c.17.* Vbi notant Sanctus Hieronym. Chriſoſtom. & Ambroſ. atque alij per Suarez *dict. lib.4. cap.5. numero 1. in fine*, & conſequenter etiam bona Eccleſiarum; quæ ſubſunt immediato, & proximo Dominio CHRISTI Domini immunia eſſe ab omnibus tributis, vt per eundem Suarez *dicto lib.4. cap.18. n.5. & 7. dict. cap.11. n.5.* Vbi ait hoc eſſe valde conſentaneum Diuinitati, & excellentiæ perſonæ ſuæ. 40

Et præterea quia ſi bona patrimonialia Clericorum exempta ſunt à gabellis, vt iam latiſſimè *ſupra* probaui, Abbas, Decius, Felinus, & Canoniſtæ in textu noſtro, Suarez *dicto lib.4. c.25. à num 4.* quid mirum, vt Eccleſiarum res multo melius ſint exemptæ, vtpote etiam bene conſiderat deciſio Rotæ coram Merlino in vna Albanens. gabellæ 5630. Iunij 58. quam refert Diana *p.5. in fine, folio mihi 670.* Ergo ſatis apparet, vt immunitas à tributis, ſit de Iure Diuino: & pro mille Doctoribus adduco aliud oraculum Sacræ Romanæ Rotæ in vna Barchionen. exẽption. die 21. Iunij 1636. qua etiam patet bona Clericorum eſſe exempta, etiam de Iure Diuino, vt optimè docent Del Caſtillus *de uſufructu. & Iure, lib.2. diſput.4. dub. fin. numero 559.* Diana *p.7. tract.1. reſ.20.* in verſ. *ſed ego*, qui adducit *ibi reſ.5.* alios 7. præter alios, quos adduxit *p.5. tract.2. reſ.5.* Vbi abundè *à reſ.1. vſque ad 10.* congerit infinita videnda contra Rebardeum, vbi *à reſ. 6.* expendit, & reſoluit eius fundamenta, quæ ſatisfacta remanent ex dictis *hic*; & ſi non ita longè, quare ſi deſideras latam explanationem 41

nationem

nationem leges ipſum, & deciſionem Sacræ Rotæ Romanæ in vna Albanenſi, *Canon.16. 33.* quam refert Diana *p.5. in fine* 24. Ianuarij.

42 Nonnulli inquam exiſtimant eſſe de Iure humano, & ab Imperatoribus, & Principibus ſæcularibus Clericis conceſſam: & ſic quod Conſtantinus Clericos exemit, & fecit immunes à Iuriſdictione temporali, præter quæ retuli *ſupra dict. quæſt.12. in princ. & ſub cap.2. & alijs de iudicijs* docet Michaël de Palacio *in 4. ſentent. diſt. 25. diſp.5. fol.540.* qui iuuat hanc ſententiam ex Nicephoro *lib.7. cap.42.* Vbi traditur immunitatem conceſſiſſe Conſtantinum Epiſcopis, & Clericis, vt eſſent immunes à Iuriſdictione ſua, & ſuorum officialium, *l. iuxta Sanctionem Cod. de Epiſcop. & Cleric. & cap.45. eodem lib.* meminit idem author cauſam criminalem Cæliciani Epiſcopi Carthaginenſis, quę agitabatur coram Conſtantino Imperatore à ſe ablegaſſe, illamque commiſiſſe Romano Pontifici decidendam cum alijs Epiſcopis. Et quod peius eſt, Salgadus *de Regia protect. tom.1. p.1. cap.1. præludio 1. num.51. & Zeuallos de cognitione per viam violentiæ, & in proœm. cap.5. num.11.* docent ante Iuſtinianum non fuiſſe diſtinctionem fori inter laicos, & Clericos; imo & hanc ſententiam, vt notat Diana *p.5. tract.1. reſ.21.* docuit his temporibus noſtris Paulus Seruita, Pſeudo Theologus, & reſpectu tributorum, & gabellarum notat deciſio Rotæ iam relata in vna Albanenſis gabella 1630. Iunij 28. quam *ſupra* retuli, dicens eam immunitatem primum conceſſiſſe Conſtantinum, vt apud Euſebium *lib.10. hiſtoria Eccleſiaſt. cap.7. in oration. in laudibus Conſtantini*; & quod Iuſtinianus exemptionem bonorum Eccleſiaſticorum immunitatem edicto ſanciuerit probat textus *in l. Sancimus 20. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* & Federicus *in auth. item nulla communitas Cod. de ſan-*
43 *ctiſſimis Epiſcopis.* † Et patet quia vt *infra* refero antiquitus aliquando Clericos ſoluiſſe tributa Principibus laicis, conſtat hanc exactionem ceſſaſſe eiſdem Principibus indulgentibus; imo Cutellius *in Cod. legum ſiculi fol.301.* dixit exemptionem Clericorum quoad perſonas, & res fuiſſe introductam ex pietate Imperatorum.

44 Nihilominus his, & alijs non obſtantibus exemptionem Clericis, & Eccleſijs conceſſam eſſe à Iure Diuino, ſeu ad minus, primo à Pontificibus, tam circa forum, quàm immunitatem à gabellis, patet ex dictis *hic*, & *ſub dicto cap.2. de iudicijs q.2. & 3.* & in alijs illius tituli capitibus, atque in alijs *de foro compet.* Vbi latiſſimè egi de exemptione à foro laicorum competente Clericis, & ſuper quibus, & à gabellis ex regula textus *in cap. quamquam de cenſibus*, vbi inquit *Pontifex Eccleſia, Eccleſiaſticaque perſona, ac res ipſarum, non ſolùm Iure humano, quinimo, & Diuino à ſæcularium exactionibus ſunt immunes cap. ſi Imperator diſt.96.* Vbi Ioannes Papa VIII. dicit expreſsè Deum exemptionem dediſſe Clericis, à foro ſæculari, vbi gloſſa *diſcuss* conſiderans verba illius textus, infert ſequentem illationem. Ergo antequam eſſet aliqua conſtitutio, Clerici non erant de Iuriſdictione ſæculari; indéque dici debet vt omnes conſtitutiones, quæ emanarunt, quod Clerici non ſint iudicandi, niſi ab Epiſcopis, non ſint, niſi Iuris declaratio. Et adeſt etiam *cap. Silueſter 11. q.1.* Vbi Gelaſius Papa, cum ſciret quoſdam Clericos Læſos fuiſſe quoad immunitatem, dicit hoc eſſe contra leges Diuinas; imo & Alex. Papa *in cap. relatum* eadem cauſa, & quæſtione videns aliquos violare immunitatem Eccleſiaſticam aſſerit *taliter præuaricantes præuaricati ſunt in Deum, & non obedierunt præceptis eius.*

Et comprobatur ex ſequentibus, nempe ex 45
Trid. *ſeſſ.25. cap.20. de reformat.* Vbi nulla facta mentione dicit *Eccleſia, & Eccleſiaſticarum perſonarum immunitatem Diuina ordinatione, & Eccleſiaſticis ſanctionibus eſſe conſtitutam.* In quibus verbis apertè ſupponit immunitatem hanc non à Iure ciuili, ſeu à conceſſionibus Principum ſæcularium duxiſſe originem, alias propriam, & immediatam huius immunitatis cauſam tacuiſſet, & in rigore aut falſa, aut nimis diminuta fuiſſet doctrina, vt conſiderat Suarez *contra Regem Angliæ de immunit. lib.4. cap.11. num.7.* Balboa *in cap.2. de iudicijs num.36.* Vbi obſeruat contrarium dicere eſſe errorem manifeſtum, & ex Cardinali Bellarm. Contra Paul. Seruit. *fol.7. ex epiſtol.1. ad Timotheum cap.5.* ibi *aduerſus presbyterum noli accuſationem recipere, niſi ſub duobus, vel tribus teſtibus.* Ex quibus verbis tenet, vt obſeruat etiam Balboa *dicto cap.2. de iudic. num.39.* ſupponi iam tunc fuiſſe Epiſcopale tribunal: & Suarez *ſupra dict. cap.13. num.10.* rectè docet Paul. *loco citato* non loqui de ſolis cauſis Eccleſiaſticis, ſed de querelis contra Clericos in cauſis criminalibus, nam & in illis fit propriè accuſatio; & cum Paulus indefinite, & ſimpliciter loquatur, non ſit reſtringenda illius ſententia ad crimina Eccleſiaſtica.

Quare dicendum eſt quod prima origo immu- 46
nitatis Eccleſiæ, Eccleſiaſticarúmque perſonarum, & earum bonorum non procedet à Principibus, & Imperatoribus, cum ante Imperatores Catholicos adeſſet in Eccleſia Dei dicta exemptio Clericorum, & ſic licet poſtea Catholici Imperatores dictam immunitatem confirmaſſent; non inde ſequi ab illis primo proceſſiſſe; obidque rectè Seruantius *in defenſ. immunit. Eccleſia fol.18.* obſeruat leges Imperatorum pro exemptione Clericorum non fuiſſe leges inſtitutorias, ſed ſubſidiarias, vt docuit etiam Rota coram Merlino *in dicta Albanenſi deciſ.18. Iunij* 1630. & Philoteus *in defenſ. cenſura Pauli V. fol.19.* confirmat hoc ex Imperatorum verbis.

Et quod Pontifices priuſquã Imperatores hanc 47
præſtiterint immunitatem, eamque potuiſſe præſtare præſtitiſſent, latiſſime probant Theologi, & Canoniſtæ, inter quos Bellarm. *tract. de poteſtat. ſummi Pontificis contra Barclaium cap.34* & illi etiam, qui exemptioni Clericorum parum fauere exiſtimati ſunt, vt Sotus *in 4. diſt. 25. quæſt.2. art.2. concluſ. 6.* & videndi ſunt Barglion. *in Apologia pro immunit. Eccleſ. propoſit.12.* & Seruantius *in defenſ. immunit. Eccleſ. propoſit.5. fol.11. & ſermone* Italico probat optimè Bouius *in reſponſ. ad conſiderat. Pauli Seruita p.2. fol.19.* Vbi poſtquam Cõſtantinus fecerit Clericos immunes, ait quod libertatis Eccleſiaſticæ origo non à Conſtãtino, vbi refert decreta S. Silueſtri anni 296. S. Marcellini anni 283. S. Cai in Concilio Africano
257. in tẽpore S. Cypriani. † Et ſic Diana *p.7. tr.1.* 48
reſ.19. in verſ. *5. verũ*, Suarez *l.4. cõtra Regẽ Angliæ c.21. n.9.* Balboa *in c.2 de iudicijs n.112.* Cardinali Baronio *anno CHRISTI* 387. à n.13. reſoluũt, etſi non ex Iure Diuino ſit exemptio Clericorum,

tamen primario ſit ex Iure Pontificio, nõ legibus
Imperatorũ, quia in codice Iuſtin. & Theodoſiano
non inuenitur lex concedens hoc priuilegiũ Cle-
ricis ante conſtitutionẽ Federici: & tamẽ certum
eſſe ante tẽpora Federici adfuiſſe in Eccleſia Dei
hanc exemptionem, vt manifeſtè patet in conci-
lio Lateranenſi ſub Alex. III. quod ferè centum
annis præceſſit, & ex alio Lateranen. ſub Inno-
centio III. *in c. non minus, cap. aduerſus e immuni-
tate Eccleſ.* Ex quibus decretis colligi non fuiſſe
hoc ius inchoatum in illis, ſed antiquius eſſe, & in
illis concilijs ſub grauioribus cenſuris fuiſſe con-
firmatum, item & declarationibus. Vnde etſi aliud
decretum antiquius non inueniatur, colligunt non
tam Iure ſcripto, quam traditione, & præceptis
prælatorum fuiſſe obſeruatam in Eccleſia hanc
immunitatem: ex quo expeditè inceperunt Pon-
tifices habere liberam ſuam poteſtatem, ideſt
poſtquam eſt ſublatum impedimentum Ethnico-
rum Imperatorum.

49 Et licet pro parte negatiua, nempe quod Clerici
nõ ſunt exempti à laica poteſtate de Iure Diuino,
plures adducat Diana *p. 1. tr. 2. reſ. 1.* de quibus dixi
in dicto cap. 2. de indic. q. 2. Sed quia hæretici no-
ſtri temporis, vt Henricus Arnalæus *in cõmentar.
polit. de ſubiectione, & exemptione Clericorum c. 3.
per totum*, Paulus Seruita, & alij huius farinæ ho-
mines magnum feſtum faciunt, vt loquuntur Iu-
riſconſulti quod aliqui ex Catholicis negatiuam
ſententiam teneant; ideo ſemper oportet ſtabilire
affirmatiuam, vt ſit hæc immunitas Eccleſiaſtica,
vt patet ex iam dictis, & ex concilijs, vt ex Trid.
ſupra adducto ex Lateranenſ. ſub Innocent. III.
cap. 46. ibi *nimis de Iure Diuino quidam laici vſur-
pare conantur cum viros Eccleſiaſticos, nihil tem-
porale obtinentes eos ad praſtandum ſibi fidelitatis
iuramenta compellunt*, & ex Lateranenſi ſub Leo-
ne X. *ſeſſ. 9.* ibi *cum à Iure tam Diuino, quam hu-
mano laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas
attributa ſit innouamus omnes, & ſingulas conſti-
tutiones.*

50 Iterum confirmatur ex doctrina bene compro-
bata, quam ſequitur Don Ioannes Balboa de No-
grouejo *in dicto c. 2. de indic. n. 36.* Vbi obſeruat
eſſe manifeſtum errorem dicentium priuilegium
immunitatis Clericis a Iuſtiniano conceſſum; ita
vt ante illum nunquam in Eccleſia diſtinctio fori
inter Clericos, & laicos fuerit, qui patet multo
ante Iuſtinianum conceſſum, vt de Conſtantino
conſtat ex adductis à Baronio *anno Chriſti* 330.
& de Valentiniano teſtatur Ambroſ. *lib. 2. epiſto-
la 13. & 32.* de Honorio conſtat *in l. 41. Cod. de
Epiſcopis, & Clericis*, fuiſſeque ſententiam conci-
lij Aquilarenſis, quàm referunt Ambroſ. *dicta
epiſtola 13.* Auguſtin. *epiſtola* 53. & in concilio
Maſticonenſi 11. *cap. 9.* expreſsè dicitur hanc im-
munitatem initium habuiſſe à tempore naſcentis
Eccleſiæ, vt etiam dixit Soſa *in tract. de cenſib.*
Paul. V. fol. 38. & ſic quod certo fatendum eſt,
nempe Imperatores exemptionem Clericorum
confirmaſſe, & acceptaſſe, vt patet ex his, quæ
adducit Suarez *de immunit. cap. 12. lib. 4.* negan-
dum eſt verò, vt prima origo, vel principalis fue-
rit Imperatorum conceſſio, licet poſtea Catholici
Imperatores eam confirmauerint Diana *dicta p. 5.
tract. 1. reſ. 21.*

51 Nec facit quidquam antiquitùs aliquando Cle-
ricos ſoluiſſe tributa Principibus laicis, hancque
exactionem ceſſaſſe ijſdem Principibus indulgen-
tibus, quia reſpondetur id accidiſſe tempore, quo
nondum Principes Euangelij iugo ceruices ſube-
gerãt, & facultas ipſa, ſeu immunitas à collectis, &
tributis Clero competebat quidem de Iure, ſed
adhuc de facto, & malè exigebatur, ſicque immu-
nitatem à Iure Diuino eſſe profectum, eiuſque
immunitatis vſum, ſeu exercitium emanaſſe à
Principum Orthodoxorum Sanctionibus, qui
Principes CHRISTIANI non verè, & propriè
Eccleſiaſticis bonis exemptionem conceſſerunt,
ſed potius detexerunt, & in eam à Deo cõceſſam
conſenſerunt, illiuſque exercitium iuſſere, vt bene
agnouit Iuſtinianus *in dicta l. Sancimus 20. Cod. de
Sacroſanct. Eccleſ.* ibi *cur enim non facimus diſcri-
men inter res Diuinas, & humanas, & cur compe-
tens prarogatiua Caleſti fauori non conſeruatur:* &
ſic annuit hanc immunitatem non ſua munifi-
centia, quàm alijs in rebus, & locis ſæpius Glo-
rioſus commemorat, ſed à dictamine Diuino, &
à natura fluxiſſe, vt bene ratiocinatur Comitol.
in reſponſ. moral. lib. 1. cap. 97. n. 11. Vbi etiam an-
tiquam traditionem, & populorum mores circa
hanc immunitatem recenſet, vti pariter etiam
reſpondet Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. de
immunit. Eccleſ. cap. 6. n. 4. & cap. 21. n. 3. &* 8. &
prædicta deciſio Rotæ in vna Albanens. gabellæ
28. Iunij 1630. in verſ. *nec quidquam.*

Et licet Doctores negatiuæ ſententiæ varijs re- 52
ſponſionibus refellere conẽtur prædicta, cũ Sotus
reſpõdeat dictum Bonifacij VIII. intelligi debere
in cauſis Eccleſiaſticis, vel certè quoad perſonas
tãtùm; ſed vt diſertè patet ex eodẽ Bonif. Clericorũ
perſonæ, & bona à ſæculariũ Principũ exactionibus
vtroque Iure liberæ ſint. † Et licet etiam Couar. 53
Molina, & alij aſſerant nomine Iuris Diuini, Ius
canonicũ ſignificari, quod lato quodã dicẽdi modo
Ius Diuinũ appellari ſolet, vt patet *in c. cũ deuerſis
de priuileg. lib. 6.* & ex Doctoribus *in dicto c. quã-
quam de cenſibus*, ſed apertè eorum dictum refelli-
tur, tum ex Concilio Lateran. ſub Leone X. tum
ex Bonifacij VIII. conſtitutione, vbi cũ Iure, tam
Diuino, quàm humano libertas Eccleſiaſtica dica-
tur eſſe introducta, Ius Diuinũ propriè, ac ſtrictè
acceptum videtur, ſiquidem nunquam canonicum
appellatur, cum ab humano diſtinguitur, vt cer-
nimus diſtingui in allegatis Sanctionibus.

Eſt enim vt dicit Diana *dicta reſ. 21.* Ius aliud 54
Diuinum, aliud humanum, Diuinum aliud reue-
latum aliud poſitiuum, aliud naturale; humanum
vero ſecerni in canonicum, & ciuile: vnde cum
Diuino humanum opponitur ſub illo canonicum
comprehendi non poſſe ait.

Item etiam non ſunt audiendi alij dicentes 55
hanc immunitatem habere exemplum in ali-
quo ſcripturæ loco eo quod *Geneſis* 47. cum
Ioſeph tributariam faceret vniuerſam terram
Ægypti liberos reliquit Sacerdotes; & ſic vo-
luiſſe ſignificare Bonif. VIII. notãt Bellarm. Seſſe,
Garcia, & alij, quos refert, & ſequitur Carlenal-
lius *de iudicijs lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 1. ſect. 1. n. 401.*
quia impropria admodum loquutio eſt aliquid
eſſe ex Diuino Iure, quia aliquid ſimile legitur
in ſcriptura, quaſi vero non poſſit ſcriptura
narrante multa, quæ ex Iure Diuino ortum non
habuerunt, ſed ex hominum voluntate. † Nec va- 56
leat dicere quod vt aliquid aſſeratur ex Iure Diui-
no eſſe, colligi debet ex aliquo ſcripturæ teſtimo-
nio, ſed in nullo ſcripturæ loco inuenitur hæc
exemptio ex Iure Diuino; ergo. Sed reſpondetur
nullum inquam in ſcriptura eſſe teſtimonium ex-
preſſum pro immunitate Eccleſiaſtica in lege gra-

tias

tiæ, ſed non inde bene inferri ex Iure Diuino.
57 † quia benè poſſunt eſſe aliqua Iuris Diuini, quæ
non ſint in ſcriptura, dummodo inſtituta ſunt à
CHRISTO Domino, & Apoſtolis tradita, vt
per illorum manus ad nos vſque deuenirent: ete-
nim vt docent Diana *dict. res.* 22. Granadus *de
ſacram. in* 3. *p. contr.* 9. *tract.* 4. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 16.
quæ pertinent ad materias, & formas Sacramen-
torum, Iuris ſunt Diuini, nec tamen omnia haberi
in ſcriptura; Et ſic cum in ſcriptura non habea-
tur prædicta Clericorum exemptio, credi id eſſe à
CHRISTO Domino inſtitutum, & per traditio-
nem ad nos deueniſſe.

58 Eſt igitur in hoc puncto reſoluendum verè, &
propriè, exemptionem Eccleſiarum; & Clericorũ;
tã quoad forũ, quàm quoad gabellas, eſſe de Iure
Diuino propriè, & non interpretatiuè, vt probat
relata deciſio Rotæ in vna Albanens. 28. Iunij
anni 1630. & ex concilio Lateranẽ. dũ dicitur ibi
omni etiam id Diuino Iure prohibẽte, nulla cauſa
ſit, cur Diuinũ ſtrictè ſumptũ inde excludi debue-
rit, & clare ex Trident. *dict. cap.* 20. *ſeſſ.* 25. Vbi
Eccleſiaſticarum perſonarum libertas Dei ordina-
tione, & Canonicis Sanctionibus aſſeueratur con-
ſtituta; igitur cum non dixerit immunitatem Ec-
cleſiaſticam eſſe de Iure Diuino, ſed ex Dei ordi-
natione, videtur voluiſſe tollere chimericam in-
terpretationem, Couarruu. Molinæ, & aliorum
iam relatam, volentium, vt dictam eſt per Ius
Diuinum intelligere Ius canonicum, quia reuera
dum Tridentinum dicit Dei ordinatione, & ca-
nonicis Sanctionibus expreſsè loquitur Diuino
Iure, quatenus diſtinctum à Iure canonico: vi-
debis ibi Barboſam, & ab eo relatos.

59 Ad quartam quæſtionis partem qualiter debeãt
Principes, Regijque Magiſtratus ſe abſtinere ab
impoſitione gabellarum in Eccleſiaſticos: & quid
debeant timere, vbi de exhortatione ad illos, vt
reſpondeam, aduerto quod, & ſi ſolus Princeps, &
Rex poſſit gabellas, & noua vectigalia inſtituere,
cum ſint de maximo Imperio, vt iam *ſupra* dixi in
hoc textu, & docet Bertachinus *in tract. de gabellis
p.* 1. *q.* 1. Bald. *conſ.* 343. *volum.* 5. Capella Tholo-
ſona *deciſ.* 451. Vbi addit Parlador. *p.* 1. *rerum quo-
tid. cap.* 3. *à n.* 1. Iaſon *conſ.* 81. *volum.* 4. Azeued. *in
l.* 1. *tit.* 11. *lib.* 6. *recopilat.* per illam legem *in gloſſa* 1.
Gironda *de gabellis in* 1. *p. n.* 1. *in princ.* probẽtque
textus *in l.* 9. *tit.* 7. *p.* 1. & tradat Laſarte *de gabellis
60 in l.* 1. *tit.* 17. *lib.* 9. *recopilat.* & alij. † & in eo iu-
ſta præſumatur cauſa imponendi gabellas, cum ſit
Pater communis omnium: & ſic veluti Pater de-
beat ſubditis filijs præparare Theſauros, & in cun-
ctis neceſſitatibus paſtoris vicem gerere, vt *in cap.
61 Apoſtolus §. Iuſtinianus de cenſibus.* † ita vt Prin-
cipis dicto, & aſſertionis ſit credendum, vel Regis
dicentis eſſe conſtitutum in neceſſitate ad defen-
dendum Religionem Chriſtianam, vt docent A-
lexander *conſ.* 216. *volum.* 2. Oldradus *conſ.* 158.
Roland. *conſ.* 1. *n.* 58. *&* 90. Vbi etiam dicit quod
non eſt in hoc facienda inquiſitio ſcrupuloſa, vt
faciunt aliqui decuriones timoratæ conſcientiæ
aliquarum ciuitatum, quia à Iure improbatur
l. doli in fine ff. de nouationib. & quia quando non
eſt certum, an bellum ſit iuſtum, debemus ſtare
Principis, & eius conſiliariorum declarationi, qui
prius examinauerunt bellum eſſe iuſtum, cum
vnicuique de populo non debeat Princeps hoc
notum facere.

62 Nam ſola Principis, & conſilij authoritas debet
in hoc ſubditis ſufficere, cũ ex eo ſolùm quod Iura
Principi dederũt, cõceſſerũt etiã virtualiter indi-
cendi bellũ, poteſtatẽ, vt *in l. vnica cod. vſus armo-
rũ lib.* 11. *l. prohibitum cod. de Iure fiſci lib.* 10. Vbi
dicit quod Vaſallus tenetur credere Domino, non
verò ſibimet confirmare conſcientiã, & ex alijs, de
quo leges nouiſſimè tradita per Archiepiſcopum
Tapia *in ſumma p.* 1. *lib.* 4. *de legib. q.* 11. *art.* 4. Vbi
agẽs de dubio, vtrũ ſubditi teneãtur credere Prin-
cipi, & miniſtris eius affirmãtibus tributi neceſſi-
tatem, negẽtque reſpectu noſtræ Hiſpaniæ, vbi
requiritur populi aſſenſus modo *dicto ſub q.* 12. *&*
13. cũ alijs, & *ibi art.* 15. quid indubiè, ſed reſpe-
ctu aliorũ Regnorum affirmat, & agẽs latè de hoc
dubio nouiſſimè Thomas del-Bene *de parlam. du-
bit.* 2. *ex n.* 3. latè probat regi credendum non eſſe
à parlamentarijs in caſu quo nec euidẽter nec mo-
raliter conſtat de veritate in oppoſitũ contra regẽ
eo quod alias aperiretur via ad maximam vim in
cõueniẽs boni cõmunis cũ facilè multiplicarẽtur
tributa in perniciem regni prætextu neceſſitatis
Regis & ſic reſoluit neceſsũ eſſe vtilia adminicula
concurrant cũ aſſertione Regis nempe vt cauſa ſit
neceſſaria principi & conſiliarijs, non omnibus de
populo ſed illis nempe ad quos pertinet iuſti-
tiam tributi examinare ita cum Decio, Ferretio,
Calicio, Pinelo, Felino, Gutierrez & Selle *de-
ciſ.* 151. *q.* 1. *ſub volum.* 2. *à num.* 12. del-Bene re-
ſpondet fundamentis *cont. ibi lect.* 2. *n.* 61. ad cre-
dendum Regi in alijs quæ non redundant in præ-
iudicium tertij ad quod applicabis quod dixi *in
cap.* 7. de cauſa presbyteri *quæſt.* 8.

Tamen cum ſecundũ Ariſtotelẽ ſimilis ſit ope- 63
ratio Regis ad ſubditos, Patris ad filios, paſtoris ad
oues; quippè debeat paterno amore, & piè regere
populum, vt *in clem. conquerente de reſtit. ſpoliator,*
Zeuallos *practicarum q.* 578. *n.* 23. Vbi quod boni
paſtoris eſt tondere pecus, non autem deglubere,
ideſt pilos, & lanã euellere, dicãtque Baldus quod
Regnum eſt ad ſimilitudinem corporis humani,
à quo ſi abſcindatur auricula, non eſt corpus per-
fectum, ſed monſtruoſum; ita *in prælud. feudorum
col.* 13. Inde eueniet vt Rex, aut Princeps peccet
mortaliter, qui ſine iuſta cauſa nouũ vectigal im-
ponit, vt tradũt Afflictis *in Rub. quæ ſint feudalia
col. penult. n.* 11. Rolandus *conſ.* 95. *n.* 30. *volum.* 2.
Innocent. *in cap. innouamus de cenſibus. & in cap.
ſuper quibuſdam de verb. ſignif.* quod eſt commu-
ne inter Doctores Theologiæ moralis; ideo vt re-
ctè ſe habeant Principibus præ oculis pono verba
ſequentia *leg. Regia* 14. *tit.* 5. *p.* 2. ibi *como quier que
el Rey es Señor de ſus pueblos para manteñellos en
iuſtiçia, aſeruirſe de ellos, con todo eſo guardallos de-
ue de manera que no des ſallezcan quando meneſter
los vbiere, Ca ſegum dixo Ariſtoteles, à Alexandro
el mejor theſoro que el Rey hà, y el que maſtarde ſe
pierde es el pueblo, quando bienes guardago, e coneſto
acuerda lo que dijo el Emperador Iuſtiniano que
entonçes ſon el Reyno, y la Camarà de el Empera-
dor Ricos, e abondados quando ſus Vaſallos ſon ri-
cos y ſu tierra abondada,* leges Archiep. Tapiam
dicta quæſt. 11. *art.* 3. & de modo imponendi tri-
buta, quod debeat tondere, non deglubere latè; &
nouiſſimè, ex bonis litteris Solorſano *emblema* 82.

Hæc enim ſic ſe habent reſpectu ſubditorũ lai- 64
corum Principis, Regiſve in tantùm vt abſolutè
ſit notiſſimũ, & per facti euidentiã; quod ſi nõ ſu-
per ſit cauſa, ob quã cõtributio ſemel impoſita de-
beat in tẽpus cõtinuare, & currere, debet ceſſare,
vt tradit Romanus *cõſ.* 417. *&* 459. Dueñas *regula*
100. *limit.* 12. Zeuallos *ſupra num.* 29. & cum in

Principe non ſubeſt aliqua neceſſitas, tunc contributio debeat ceſſare, dixerunt etiam Roland. *conſ.91. num.45. volum.2.* Arendaños *in ſuo di-*
65 *ctionario* verbo *alcauala.* † qui reſoluit quod vectigal. vulgo *la alcauala*, iam hodie non debeatur Regi ex eo quod ceſſauerit bellũ Granatenſe, cuius cauſa gabella fuit impoſita, licet eum impugnet Laſarte *de alcaualas cap.18. num.39.* ex eo quia licet ceſſet hodie illa cauſa finalis, quæ à principio conceſſionis vigebat, adhuc durent aliæ grauiſſimæ cauſæ, cum à pluribus fidei Catholicæ inimicis à fronte, à tergo, & à lateribus ſimus circumducti, & oppreſſi: ad quorum tutelam, & protectionem, non ſolùm gabellarum præſtatio, & ſolutio eſt neceſſaria, verùm etiam contributio *millionum*, & aliæ iuſtiſſimæ impoſitiones, quæ à pluribus mordeantur, & reprobantur, non attendentes altiora Iuris principia, vt refert etiam Zeuallos *dict. quæſt.579 à n.22.* Verùm ipſi Reges, eiuſque conciliarij videant ſi iuſta ſit cauſa credendi ſæpius in dies, & annos gabellos collectas, & milliones, quibus Regnum exhauriunt, ipſique Principes nec ditiores redduntur pro tunc, imo & videmus pauperiores; quod quidem prouenit à ratione *dict. l.14. tit.5. p.1.* Vt patet hodie in hoc tempore, & multis ab hinc annis, in quibus quanto plus tributa in ſubditos creſcunt, populi Regni deſolantur, vicini minuuntur, matrimonia excuſantur, ac deinde generis humani propagatio in detrimentum Iuris naturalis primæui demonſtrati *in §. ſed & naturalia, & in §. Ius naturale inſt. de Iure naturali, gent. & ciuil.* & repetes quæ dixi *ſupra in cap.6. q.2.* ſub verſ. *ad quartam*, verbo, *ex quo à n.57. & à n.68. & 70.*

66 Cum ergo hæc ſic ſe habeant ſubditorum laicorum, quanto minus reſpectu Clericorum, iam abundè colliges ex dictis *ſupra à q.10.* vbi *ſub quæſt.12.* ſcripſi conditiones, quæ debent ineſſe ad hoc vt Clerici collectari poſſint: nam etſi dicamus, vt teneantur in contributione pontium, & viarum, *y en las ſiſas y repartimientos comunes* ratione bonorum, poſſintque compelli ad dictas contributiones, & ſolutiones, vt latè diſputat Gutierrez *lib.1. pract. q.3. per totam*, Azeuedus, Olanus, Humada, Salcedus, Matheſilanus, Mexia, Viualdus, Gironda, Baëca, Zenedo, & alij, quos refert Zeuallos *in pract. p.4. q.897. à n.617.* qui ex eorum dictis, amplectitur illam reſolutionem, vt ſi periculum ſit in mora poſſint iudices ſæculares procedere contra Clericos aduersùs, eorum bona, & exigere contributionem propter publicam vtilitatem, & communem neceſſitatem, vt latè reſoluit *in quæſt.898. à n.114.* ſed ceſſante periculo moræ, recurrendum eſſe ad iudicem Eccleſiaſticum, vt diſpoſuit Pontifex Clem. VIII. *en las contribuciones de la octaua parte de luuio y aceyte.*

67 † Ad cuius ſolutionem, licet tam laicus, quàm Clericus, & perſonæ Eccleſiaſticæ teneantur, eius tamen exactio petenda ſit coram iudice Eccleſiaſtico, ſicque practicari ſolet, tunc dicens ſecundùm hanc diſtinctionem eſſe intelligendam *l.12. tit.13. lib.10. recop.* Vbi diſponitur quod ſeruentur ordinationes populorum *ſobre las guardas de los panes, y viñas, y de las demas frutos de las heredades, aunque ſea contra los ganados de los Clerigos* exactionemque pœnæ petendam eſſe coram iudice Eccleſiaſtico, ſi procedatur contra Clerici perſonam; ſin autem contra animalia illorum, tunc coram iudice laico, qui poteſt detinere animalia, donec pœna ſoluatur. Etſi iudex Eccleſiaſticus procedat cenſuris contra illum, tunc ſuccurretur interponendo appellationem, cum inuocatione Regalis auxilij, refertque ex Ioanne Gutierrez *ſup. n.4. in fine.* in ſimili caſu omnia geſta per iudicem Eccleſiaſticum fuiſſe repoſita, & cauſam deuolutum ad iudicem ſæcularem, ibique Zeuallos *n.622. & 623.* ex hac practica dicit Toleti alios fuiſſe caſus determinatos, quod an verum ſit in hoc vltimo alibi dico *infra.*

Tamen ipſe Zeuallos *dict. p.4. pract. q.899.* qui 68
agens latè *à num.141.* vt cognitio per viam violentiæ ſit de Iure naturæ, de quo latè dixi *in c.2. de iudicijs q.19.* & ſub ea Clericos includi; & ad vtramque partem diſputando, & de ratione textus noſtri *à num.144. n.160.* vbi & *à n.162.* expendit etiam textum *in cap. non minus, cap. aduerſus de immunit. Eccleſiar.* & alia Iura etiam Regia: & *à n.175.* diſputando de quæſtione an Princeps ſæcularis poſſit prohibere, ne bona immobilia laicorum deueniant ad Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas plures diſtinguendo caſus, de qua latè dixi *ſupra q.8.* Vbi de lege amortizationis. Quibus ſuppoſitis ne repetam quæ tradit ipſe Zeuallos, qui licet ſi nimis defenſor Regiæ poteſtatis contra Clericos; & *ibi à n.186.* dicat quod ſi caſus aduenìat, vt alienatio bonorum laicorum in Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas nimis immoderata, & nociua ſit Reipublicæ, & Romanus Pontifex requiſitus à Rege temporali, vt *in dicto cap. aduerſus 7.* verſ. *propter* ibi *Romanus Pontifex prius conſulatur, cuius intereſt communibus vtilitatibus prouidere*, & ipſe noluerit imponere modum immoderatæ, & nociuæ acquiſitioni, & referat, vt ne deueniat in ruinam aliquam Reſpublica, queat Rex prohibere illam alienationem per *legem 68.* Henrici IV. & per practicam Regni Portugaliæ, vt etiam dicit *n.110. & 111.* cui competit conſeruare, & defendere Rempublicam temporalem; cuius defenſio aduersùs immoderatam libertatem competit Principi, ſic vt nullo ſit prohibita Iure per dicta ab eo *ibi n.107. & q.897. num.331.* maximè cum ipſius Romani Pontificis interſit, non ſolùm cum moderamine acquirendorum, ſed etiam cum ſubſidio acquiſitorum, communibus vtilitatibus Reipublicæ prouidere, vt in *dicto cap. aduerſus de immunit. Eccleſiarum:* ſicque ob hanc concedatur Regibus noſtris *el ſubſidio y excuſado, y las Bulas de la ſancta Cruzada.* Indeque piè credendum eſſe Pontificem contradicturum dictam immoderatam acquiſitionem bonorum temporalium immobilium, maximè cum Reſpublica tot neceſſitatibus, & ab inimicis Chriſtianæ Religionis circumducta, vt hodie patet in Anglo Tyrano, vt defendit Couarruu. *in regular. poſſeſſor. 2.p. §. 4. n.8.* dicens valere ſimile ſtatutum, etiam ſi damnum ſequatur Eccleſijs, ne tota Reſpublica damnum patiatur, quando huic damno aliter obuiari non poſſit; item Cardinal. Federicus de Sen. Iacob. Butricarius, Barbatia, & Signorolus de Homodeis *conſ.12.* quindecim rationibus fundans per textum *in cap. conſtitutus de in integrum reſtitutione* ſuppoſita regula Iuris *quod quiſque Iuris in alterum ſtatuit* de qua dixi *in cap.6. hoc tit.* & ob hanc cauſam dixerit Pater Mariana *lib.1. de re, & Regis inſtitutione cap.10. fol.92.* quod diuitiæ Eccleſiarum deſeruire debeant ad ſuccurrendam, & tuendam Rempublicam, cuius verba refert Zeuallos *ibi à num.190.*

Verum idem Zeuallos etiam in illo caſu de non 69
alienando

alienando temporalia bona immobilia in Clericos ait *a num.*193. Vt licet de Iure ſit conceſſa facultas Principi in conflictu tam præciſæ neceſſitatis, tutius vero eſſe, & magis Religioni Chriſtianæ conueniens Pontificis maximi decreta, & ſtatuta obſeruare, quia vt habetur *Eccleſ. cap.*37. *non omnia omnibus expediunt*, & D. Paul. 1. *ad Corinth.*10. *omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt, omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant*, & per illud Claudiani ſcribens Honorio Imperatori ibi *non tibi quod liceat, ſed quod feciſſe decebit occurrat*, inde inferens, vt licet Princeps temporalis, requiſitio prius Pontifice maximo, poſſet ad euitandum damnum, & ruinam totius Reipublicæ prohibere laicis alienationem rerum ſuarum in Eccleſias, cum illud, quod non eſt licitum in lege neceſſitas faciat licitum per textum *in l. de pupillo, §. ſi quis Riuos*, vbi Iaſon. *ff. de noui operis nunciat*; tamen non illud expedire ait, quia non debet eſſe Iudex ſuæ propriæ cauſæ; & quod iſta erit bona ratio ſtatus, politica, Pontificis mandantis, & decretis obtemperare; in quo iuſta ſemper præſumitur cauſa, cum habeat omnia Iura in ſcrinio pectoris ſui: poſt alia *ibi* Zeuallos *n.*211.
70 *fin.* † concludit quod licet Reſpublica temporalis vergat damnum, & ruinam propter immoderatam alienationem, ſeu largitionem in Eccleſias bonorum temporalium tollerandum eſſe pia deuotione, non neglecto Romani Pontificis vſu; & quod feramus iugum, & confidamus in Deo, multiſque referens Martha 4.*p. de iuriſdict. cent.*1. *caſu* 6. *n.*16. eo quod in omni caſu militat diſpoſitio textus *in cap. fin. de immunit. Eccleſ. & in* 4. *cent.* 1. *caſu* 46. *num.*20. Vbi tenet contra Theſaurum, & alios.

71 Quod ſi in puncto relato de prohibenda tali alienatione, Zeuallos acerrimus immunitatis propugnator ita alloquitur; quanto plus debet alloqui contra Principes, & Magiſtratus imponentes Eccleſijs, Clericis, ac ſtatui Eccleſiaſtico tributa, & gabellas, ſuper bona, quæ iam libera ab exactionibus poſſident iuxta quæ dixi longiſſimè *ſupra è quaſt.*8. *&* 10. hic non repetenda, ſed tantùm ſunt Principes exhortandi, vt extent timorati in conſcientijs ſuis exiſtimantes, ac excogitantes Deum optimum, maximum pro illis pugnare in acerrimis conflictis liberando illos ab oppreſſione inimicorum vt paſſim, ſicut Hiſtoriæ narrant, Hiſpaniæ viſus fuit D. Iacobus debellans Mauros innumeros cum paucis militibus Chriſtianis: & hoc contigiſſe plus inde decem, & ſex vicibus; imo & in temporibus hiſce in prælijs *Fruento Rabia, & Barcellona*, & alijs ſcimus contigiſſe, quaſi miraculoſè expugnatum fuiſſe.

72 Quare ne deueniant Reges noſtri Catholici in ruinam, minutionem, ſiue deuaſtationem ad amiſſionem Regni, multùm debent pre oculis habere, quod obſeruarunt Hieronymus Zurita *lib.* 1. *annalium cap* 23. & Stephanus Valentinus *lib. de poteſtate ſummi Pontificis cap.*2. *De Sancio* 1. *Aragonum Rege*, qui etſi authoritate Alex. II. & Gregorij VII. Eccleſiæ redditus in publica bella conſumpſiſſet, illis præſertim temporibus: Vbi pro aris, & focis contra Mauros pugnabatur veritus fortaſſe, ne CHRISTVS Eccleſiæ caput Regià licentià offenderetur anno 1081. ante altare D. Vincentij in oppido Rodde publicam pœnitentiam egit, quod decimas, & Eccleſiæ redditus in dictos vſus tranſtuliſſet.

73 Et ſic Reges, qui propria authoritate Eccleſiaſticos titulos violarunt, pœnam capitis in eodem exercitu paſſi ſunt, Ioas male perijt necatus a ſeruis *lib.*4. *Regum cap.*14. & de alio Ezechias, & Sennacherib. *in l.* 2. *paralipom. cap.*31. *&* 32. & Ludouic. Rex Sicil. II. eo quod in quondã Bello coëgit Eccleſiaſticos ad ſubſidium, perijt in eodem Bello Napolit. & Francus I. ſub anno 1522. vndique circundatus ab inimicis; etſi compulſus, neceſſitate petierit ab Eccleſia ſubſidium, legitur captiuum factum in illo bello, vt tradit Martha *p.*4. *de Iuriſdict. caſu* 10. *n.*4. *&* 23.

Et fulcitur ex verbis Patris Marianæ *dicit l.*1. 74
*de Rege cap.*10. *fol.*92. qui poſtquam in verſ. *hæc templorum retulit alia* dicens *ſæpè aurea, & argentea templorum vaſa a viris Sanctiſſimis Ambroſio, Cyrillo, Hieroſolimitano, atque alijs, Ferdinando etiam Catholico recenti memoria aduersùs Alphonſi Luſitani conatus arma Medina Campeſtris anno* 1477. *conceſſum inueniſſe ordinum conceſſu, & templorum aurum dimidia ex parte mutuum ſumere rebus tranquillis integrum fide integra redditurus*; vt etiam diſponitur *in l.*9. *tit.*2. *lib.*1. *recopilat. nec enim aut religionis maieſtas obſcuratur detracto auro, ſed augetur potius vſu ſalutari homines etiam vt plura, & certatim offerant inuitantur vnde vident ſubſidia certiſſima rebus aſperis conſtare.* Tamen idem Mariana alia verba addit, quibus apertè demonſtrat quantum interſit, vt Monaſteria, & Eccleſiæ fruantur bonis, quæ poſſident: quippè alant plures egenos in beneficium Reipublicæ ibi *deinde Sacerdotum copijs magna in opum multitudo alitur, quà potiſſimum cauſa à maioribus ſunt data &c.* & ibi *quod in templorũ copijs non contingit, vbi enim potiſſimè inſumuntur ibi plures alantur pauperes; unde plura in Rempublicam beneficia bello, pacéque exiſtunt; cõſidero mihi Monaſteriorum redditus ingentes ijs viros magno numero ali honeſtius, atque adeo plerumque nobilibus parentibus natos, qui paruo contemptibili cultu, victuque vitam ſuſtentare ſatis habent, vt externi pauperes nutriantur, quibus ijs ex opibus ſuccurritur, magno ſæpè numero, qui redditus ſi vnicuiquam profano darentur, miſerabile dictu eſt quàm facilè, exiguoque fructu perirent ventri, & libidini ſeruientes.*

Et ſic benè Epiſcopus Palafox *in ſua allegat. lit.* 75
g g. invehens in infectatores rerum Sacrorũ, & in eos, qui Eccleſias, & Eccleſiaſticos tributis injuſtè exagitant, refert ex S. Bonifacio *in Epiſtola ad Athanabel.* Cleothardũ Regẽ ad inferos raptũ fuiſſe propter ſimilia facinora. Et ex Edino *lib.*2. *in anſ.* idem refert de Guillelmo Anglorũ Rege: & quod eaſdem pœnas luit Pandulphus Princeps Capuanus, vt patet ex Cronica Caſinenſi *lib.* 2. *c.*61. & ex Petro Cluniacẽſi *lib.*2. *de mirabilibus c.*2. refert Guilielmũ alium comitẽ Cabilonenſem ob ſimilia ſcelera horribiliter paſſum. Et S. Petro Damiano *in epiſtola ad fratres in eremo c.*8. & *in epiſtola ad Nicolaũ Papam VIII.* affirmat comitem quẽdam germanum, & decem illius ſucceſſores ſpecie quidem bonos, re autem malos, quia Eccleſiaſtica prædia injuſtè detinebat omnes decem ad inferos deſcendiſſe: & referens Sancti ſequentia ex illo addit *hoc Eccleſiaſtici Iuris injuſti poſſeſſores aduertant, & ſubtiliter caueant ne dum ſed redditibus Eccleſia ſatiant tenaces poſtmodum flammas medullis ſuis depaſcant*, & commendat legendum à conſiliarijs dictum Benedicti Fernandez à Societate IESV *in cap.*47. *Geneſis ſect.*1. *numero* 8. de duob⁹ cõſiliarijs Regiæ Portugaliæ miſeri deperditis ſic narrãtis ibi: *quod ſi laicus in Sacerdotes*

linguam obtrectando conuiciando diſtringat? quid ſi ſacerdotum rem familiarem? quid ſi redditus Eccleſiæ laicus depeculetur raròque euenit, auſim dicere vtqui ſacerdoti fecit iniuriam, aut Eccleſiæ patrimonium, vel impediuit, vel diminuit præ propera, & infelici morte non puniatur: plena ſunt exemplorum hiſtoria nihilque, aut frequentius hodie videtur, aut miſerabilius lugetur, vidimus nuper ſplendidum dignitate familiaque hominem Regio ſenatu, qui acrius, violentiusque multo, quam per eſſet Religioſorum redditus (putans quidem obſequium ſe Regi præſtare) imminuere contendit ſubito infelicitatis plane tragica omnibus exemplum fieri, plenus enim (de honeſta prius familia) propriæ pᵉrulentis corporis vlceribus, exceſſus miſerandum inmodum ſua in ipſa contentione contra Eccleſiaſticum ordinem impietatis ſtatuit, & *n.9.* inquit *vidimus Regium miniſtrum, qui bellum, perſonis, rebuſque Eccleſiaſticis peruniquo Zelo duobus induxerat, atque id circo etiam à laicis admonitus, vt diuinam caueret vindictam, cum in pace, atque felici (vt putabat) exitu præfacturam exercens contenderet cum amicis quam vana ſcilicet ipſorum terriculamenta fuiſſent de vindicta numinis ob Eccleſiaſtici ordinis vexationem repente miſerum in ſella. ſine Chriſtiana fidei ſigno ſpiraſſe.* Et ob id Alexium imperatorem in ſua Bulla aurea ſimilia circunſpicientem ſuplicia Eccleſiarum deprædatores ſequentibus maledictionibus deteſtari ibi *quod ſiquis in poſterum Domine Deus manum ſacris, & Diuinis clinodijs, vtenſilibus, aut vaſis, quæ ſacris, & venerandis Eccleſijs tuis dicantur, vel in poſterum dicanda fuerint iniicere audeat ſine lumine ſit in die viſitationis tuæ, & pietate non fruatur tua, nec ſol matutinus illuceſcat, nec tuo hic auxilio, nec tua iſtic Diuina protectione gaudeat, ſed vbique deſpectus, atque deſertus iacebat.*

76 SI enim bona Eccleſiaſticarum ita pro pauperibus, vel cognatis, aut exteris ſunt deſtinata, ex qua cauſa cæteri conciues laici ab importunatione moleſta agentium, ſolet releuari forte ex alia tributorum, & colectari, poterunt grauari æque, & honeſta? profecto minimo etiam ſi non attendamus ad determinationes Diuini, aut Pontificij iuris tot in concilijs, & decretis ſtabilitas. Quodſi hoc non obſtãte Principes, & Reges Catholici, & Chriſtiani decernant Eccleſiaſticos, & bona Eccleſiarum collectis grauare; aut violenter, & ſine licentia Papæ in vſus cauſæ publicæ neceſſarias, & communes recipere, & abſumere auſi fuerint, exiſtimabunt poſſe de facili à Deo Maximo Optimo puniri inedijs calamitatibus, plagijs; imò & æterno ſupplicio, vt colligitur ab Hiſtorico Gagino in ſuis annalibus Franciæ *lib.1. in vita Lothery*, Vbi quod opreſſus ſumptibus belli conuenit cum Epiſcopis, & ex conſenſu eorum, vt ſibi præſtarentur tertia pars ſuorum redditum Eccleſiaſticorum, cumque ſolus Archiepiſcopus *de Tour ſ.* Turonenſis contra diceret dicens quod ſi ab illo decreto non deſiſteret, Deus Regno illum priuaret, tunc Rex illo timore perterritus deſtitit ab illo conatu.

77 Imò, & idem Gaginus *lib.3.* refert de Carolo filio Pepini, qui mortuus fuit anno. 741. quod oppreſſo egeſtate, ſumptibus factis in bellis contra infideles, ipſe, & integra nobilitas Franciæ, conſentientibus Epiſcopis accepit a decimis, vt ſolueret militibus iurans ſolemniter de reddendo, & ſoluendo, ſi Deus vellet, vt ipſe viueret; & nihilominus dixit Diuus Eutherius Epiſcopus Aureli anenſis, quod in quadam nocte vidiſſet animam dicti Caroli in inferno, propter relatum ſacrilegium; quod etiam refert D. Antonin. *in 2.p.ſum.tit.24.cap.2.§.7.* 78

Eridem Gaginus *lib.6.* in vita Regis Ludouici vocati *le begue* balbi vita functi anno 1137. refert vt perſiſtens Rex iſte in accipiendo redditus Eccleſiaſticos, illique dixerit Diuus Bernardus quod eius perſiſtentia cauſatura erat mortem filio eius; & ita accidiſſe quod cadens ab equo in quodam campo mortuus fuit. Et ob id optimè Balboa de Mogrouejo ſcribens Chartam Regi Philippo in forma allegationis iuris nomine decani, & capituli Eccleſiæ Salmantinæ *concluſ.11.à n.116.* dixit nonnulla ex dictis, inter quæ vulgari ſermone Hiſpanico *que todos los Principes Chriſtianos en los maiores aprietos y trabalos ſiempre an tenido por unido remedio acudri à Dios haçiendole ricas promeſas, y enrriqueçiendo con ellas ſus templos, y Miniſtros, y que auſi lo au echo ſiempre los Reges de Caſtilla y que no pareçe conueniente que entiempoque ſu Mageſtad ſe abra de deſnudar para dar a Dios, y aplacar ſu ira, ſe trataſe de quitarlè loque era ſuyo y ſe tome por remedio de la neceſſidad loquè ſiempre haſido Ruina, y deſtruiçion de los Reynos. Addens que communemente los trauajos de el Rey D. Alonſo & ſabio todos los antiguos hiſtoriadores los attribuen à las terçias que tomo.*

Imò & ipſe aduertit, ſicut etiam Diana *p.7.* 79
tr.1.reſ.10. in fine prædicta referens ex Polibio, quod poſtquam Pompeius incepit parum reuereri templa, nihil fortunæ obtinuit; & quod ſic magis Rex noſter Catholicus Philippus debeat timere *pueres comun opinion de los Hiſtoriadores de Eſpaña que el primer ſubſidio que Carlos Quinto pidio à las igleſias ſe le perdio vna riquiſſima armadaque venia de las indias, y quando lepidio Philippo. II. ſe le perdieron las Galeras en la Herradura, y quando vendio con brebe de Gregorio XIII. los lugares de la igleſia, ſe le perdio la Goleta; addens que deſto tenemos mil exemplos; y que quiça entonçes quando eſcriuio D.Balboa ſe auiam perdido las Naos de la flota, y queno pareçiam los Galeones por otro tanto: ita ille.*

Quod confirmatur ex facto imperatoris Nice- 80
phori Phocas, qui quadam lege voluit ſuccurrere prælijs prætextu ſuæ neceſſitatis applicando hæreditates, & poſſeſſiones Eccleſiæ exiſtimans melius fieri, vt deſeruirent militibus, quàm pauperibus in verbis ſequentibus *Cauſatus Epiſcopos malè prodigere ea, quæ pauperibus darentur, militibus interim deficientibus.* Et deinde animaduertens imperator Baſilius eius ſucceſſor, vt ex quo illa prædia Eccleſiæ, fuerint incorporata Regiæ Coronæ calamitates publicas Regnum pati, ſegregauit illas poſſeſſiones à ſe, tamquam peſtis, & venenum templis reſtituens, proteſtans, vt licèt Regnum aſſumpſiſſet illas, vt ſubſidium ille eas obijciebat, tamquam damnum vniuerſale publici ſtatus illas de facto Eccleſiæ reſtituendo, vt patet ex verbis ipſius, quas refert Epiſcopus Oxomens *in dict. ſua allegat. n. 77. & 78.* Vbi *n. 79. & lit.l.l.l.* ex Concilio Aquiſgrauenſe, ſub Pepino Ludouici filio *cap. 27. in fine ex tomo 3. concil.* apud Surium, refert aurea verba, quibus reſtituit Rex Eccleſiæ, quæ ab ipſa erant ablata, ex monitu Pij, & ſanctorum Patrum.

Aliaque exempla ex Mariana recolligunt, & 81
narrant

narrant D. Didacus de Sahavedra *in ſuis empreſſis ſub. fol.* 1 9.& Solorzano *emblema* 40.*à n.*7.ſcribentes aduerſùs impium illum prætextum ſpoliandi Eccleſias ex cauſa neceſſitatum publicarum, adducentès illud reſponſum D. Ferdinandi ſancti, qui aſſiſtens in inuaſione Hiſpali ſine pecunia conſiliatos à ſuis., vt acciperet argentea Eccleſiarum; reſpondit *mas me prometo yo de las oraçiones, y ſacrafiçios de los ſaçerdoses que de ſus riqueças.* Cui Deus in præmium talis fiduciæ illico die ſequeoti ſubdita facta fuit illi ea ciuitas; addentes quod Reges, qui non habuerunt venerationem prædictam templis, reliquerunt funeſta exempla ſuæ impiæ audaciæ referentes quod volens Gundericus irruere ad ſpoliandom templum Sancti Vincentij, mortuus fuit ille Rex Vvandalorum. Et quod Rex Alphonſus Aragoniæ plures labores perpenſus fuit eo quia ſpoliauit templa; & quod transfixum fuit brachium Regis Sançij Aragoniæ quadam ſagittà, quia impoſuit manus ſuper diuitias Eccleſiarum. Et quod Rex Caſtellæ Ioannes I. amiſit victoriam Aljubarrotæ, quia accepit theſaurum Guadalopiæ. Item quod victa Gaeta Neapoli D. Federico amiſſæ fuerunt duæ naues, quas com ſpolijs Eccleſiarum deonerarunt Galli; & alijs exemplis ab antiquitate Gentilica decerptis exornat dictus Solorzano adducens in fauorem immunitatis Eccleſiarum *l.*1. *tit.*5. *lib.*1. *fori*, quæ eſt hodie *l.*5. *tit.*2. *lib.*1. *recopil. & l.*2. *&* 3. *dict. tit.*5. *quæ ex l.*6.*dict. tit.*1. *lib.*1. *recopil.* in illius Verbis *por que ſomos tenudos honorar la ſancta madre igleſia ſobre totas las coſas de el mundo, porque en ella abemos grãde eſperan acque quanto la guardaremos y la mantuuieremos en ſus franquezas, y libertados que abremoc por per ellogalardon de Dioc nueſtro ſeñor aloc cuerpas, y a las animas en vida, y en muerte; por ende queremos monſtrar como ſe guardem en todo tiempo las coſas de las igleſias &c.* & *à n.*7.alia geſta, & diſpoſita præclara aliorum Regum pro immonitate. Et quia Rex D. Iaime dè Aragooiæ ædificauit templa mille, virgini immaculatæ Mariæ, remoneratus fuit à Deo triginta,& tribus victorijs,vt refert Sahauedra,ex Mariana; ad quæ præcor attendant Reges, vt feliciores ſe videant memores illius Pij Cæſaris apophtegma *ſi felix din eſſe cupis, ne ſis in Deum res diuinas, & artes liberales parcus, atque ſordidus, quæ profecto ſi non creſcunt, alia omnia decreſcunt.*

82 Et ego addo quod poſſumus non difficulter exiſtiare, vt eo quod Rex noſter Philippus in menſe iulij proximi præcedentis anni 1656. impoſuerit *el millon de vn quarto en cada libra de carne* ex cauſa belli, conantes eius magiſtratus, ſiue adminiſtratores, vt Eccleſiaſtici cõtribuerent poſt eaque, & illico ex pedita fuerit eius ſchedula Regia iuxta formam de qua latè dixi *Supra q.* 13. *&* 14. Et quod multa territoria Eccleſiaſtica adhuc contribuant in illo item *y en la falta de los veinte y quatro millones des deque en fin de iulio ſe acauo el termino de el breue de el Papa Inocencio. X. dado por ſe is añoc, deque no conſta aya nuebo breue, y con todo eſſe cobran el millon de los Eccleſiaſticos ſe nos aya perdido a la viſta de Cadiz, los tres nauios de flota, en que venian D. Ioan. de Oyos, y el Marques de Baydes, quean cogido los ingleſes y traian ſegun comun opinion mas deçinco millones* proximo menſe ſeptembris, in quo etiam *nos an cogido otro nauio de vitualla que iba para ſocorrer a la flotaque ſe eſpera, y ſe teme nola coga tambien el ingles.*

Hi enim, & alij peſſimi effectus poſſunt timeri quotidie ſi Deus optimus maximus in nos iraſcatur, etenim memini me quondam legiſſe in bonis authoribus *que la perdida general de España año de 714. cuia reſtauraz.on de continua guerra contra los Moros noſcoſto caſi ochocientos años, no fue ſu original cauſa el ſuçeſſo de la caua con el Rey D. Rodrigo, y la trayçion de el conde D. Iulian, ſinoque Dios quiſo de vn tan leuemotiuo caſtigar al Rey, y al Reyno por la des eſtimaçion, conquey a outenicos trataban a los templos, a los Eccleſiaſticos, y a ſus vienes* vide dicta infrà *in cap.*2. *de iudicijs q.*2. *n.*19. *in fine* vbi ex Baronio & alijs, dico id non prooeniſſe à defectu fidei ſed propter ſeruatam immunitatem Eccleſiaſticam Barboſa *de penſionibus q.*5.*n.*41 *& de iure Eccleſ. lib.*1. *q.*39. §.1. *n.*100. dicens vt defectio à ſede Apoſtolica non in rebus fidei ſed in iuriſdictione & temporalitate & *in d.q.*19. *n.*1. obſeruat in ſuo M.S. relato *infrà q.*35. D.D. Chriſtophorus Moſcoſo è conſilio ſopremo Caſtellæ, iterum infra *q.*35. cum D. Moſcoſo, Barboſa *voto* .6.*n.fin.* cum Franciſco longo *in breuiario chronologico anno* 704. *pag.*208. Velaſc. *pſalmo* 110. *lib.*1. *annot.*5. *n.*8. Pegna *in cap. ſi Deus n.*5. *diſt.* 56. Et in reuelationibus Sanctæ Birgitæ legitur Hiſpaniæ Reguum periclitari ex prædicta, quæ nunc viget cauſa temporibus hiſce, vt videmus. Plura alia exempla congerunt nooiſſimè Sahauedra *in ſuis empreſſis a n.*169. Solorzano *in emblemis, emblema.*41. omnino legendi ad curioſa alia exempla cum D. Moſcoſo refera *infrà ſut.q.*35.

Et ſic breuiter iam concludo., vt quemadmodum Reges, & Magiſtratus debent conſiderare in exigendis donatiuis à ſubditis, & in exonerando ſubditos à tributis, quæ *ſupra in cap.*6. *hoc tit.* conſiderani *à n.* 64. *&* 0. ſic etiam conſiderent quæ oportet in non grauando Eccleſiaſticos pedagijs iuxta iam longè dicta *à q.*10. item in non audiendo conſiliarios naſotos adulatores, qui allegationibos curant ioſtificare, quod Eccleſiæ Eccleſiaſticæ vè perſonæ, eorumque bona ſuot legitimè ad ſtricta gabellis; sũt enim adulatores extirpandi maximopere iuxta multa, quæ in eos ſcribunt Maſcard. *lib.*1. *de probationib. concluſ.*56. per totam omnino legeodus, Zeuallos *dict. quæſt.*489.*pract. à n.* 197. & ex ratione *l.*5. *tit.* 13.*p.*.. Vbi benè ponderat Gregor. Verb. *Liſonja* · plura congeſſit Ioannes de Torres ſocietatis Ieſu *in lib.*24. de la *philoſophia moral de Principes cap.*14. *&* 15 etenim iſti ſolent conſiliari, ac dicere, quod dicebar Arpago *mihi placet quidquid Rex facit*, et Stocloclès *quidquid Rex Demetrius iubet id, & erga Deos ſanctum, & erga homines iuſtum* Alia curioſa refert Zeuallos videndus, dicens quam notabilia ſint quædam verba Caroli Magoi qui refert alia *q.*929. *verſ. ad ſecũdam &* vberius contra adolatores Simancas *de Republica lib.*3.*cap.*13. & abundantius ex bonis authoribus & literis legendus omnino Solorzano *emblema* 50. vbi contra illos inuehit iuſtiſſimè.

Et boic tractatui adiunges alia quæ, dico *infrà quæſt.*29.*à n.*1.*& ibi à n.*1.., vbi de pluribus caſibus in quibus Pontiſices maximè concellerunt Principibus laicis ſubuentiones fructuom & redditoum Eccleſiaſticorum propter legitimas cauſas ratiooe quarum vtique præſto fuerint ad adiuuandum eis. 83

QVÆSTIO XVIII.

1 An Clerus teneatur ad contributionem, vt oppidum, quod Rex vendere volebat, ſe redimeret. An Clerici ſi fraudem, efficiant quoad pondera, & menſuras, vel quoad pretium rerum venalium, poſſint puniri in mulctis pecuniarijs impoſitis à lege per iudicem laicum & an ſi in aliqua terra alicuius Domini vendantur comeſtibilia tantum in eius Taberna *Bodegon* vulgò, poſſint adhuc Clerici aperire tabernas, & vendere vinum, niuem, & alia recollecta in eorum prædijs & an ſit neceſſaria publicatio, acceptatio legum loquentium in materia immunitatis Eccleſiaſticæ.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non tenentur contribuere, vt redimatur oppidum, quod Rex vendere volebat, contra Cutellum, & Henriquez & quare* n. 23. & 4.

3 *Clerus non tenetur ad apparatum, & pompam, quâ Reges in vrbem vehuntur.*

4 *Clerici non tenentur ad expenſas Academiæ publico Principis ſæcularis, nec ad ſolutionem gabellæ impoſitæ pro Phiſico Chirurgo, ludi Magiſtro.*

5 *Clerici fraudantes pondera, & menſuras, vel facientes, vt corrupta ſubſtantia venundetur, non poſſunt puniri à laicis; & ſi Marius Cutellius aliud dicat* & n.6. *nec pœna laicâ, ſed aliâ arbitrariâ à iudice Eccleſiaſtico* n.7. *alias viderentur eſſe Clerici de foro ſæculari, vt* n.9.

8 *Pœna, licet pecuniaria oritur tamen ex delicto, Quoties Clericus puniendus veniret ob non ſeruatam, vt taxam* ſub.n.6.

10 *Clerici poſſunt habere liberam contractationem cum laicis; & ſic aperire Tabernas ad vendendas res ex prædijs ſuis collectas; & hoc non obſtante, quod in terris alicuius Domini, res venduntur per vnum tantùm Tabernarium Domini, vt* n.11.& n.14.

12 *Domini, Marchio, comes, aut Baro, & ciuitates non poſſunt arctare Clericis priuilegium, quod habent vendendi res ſuas, quin incurrant in cenſuras Bullæ in cœna, quia hæc eſt ſpecies cuiuſdam vectigalis, vt* n.13. *niſi conſtet de priuilegio; & ſi contrarium docuerit Filiucius.*

14 *Barones dicuntur grauare vaſallos, ſi faciunt penes vnam Tabernam vendere vinum, oleum, carnem &c. &* n.15.

15 *Vaſalli debent eſſe intenti in contradicendo per actus contrarios poſſeſſionem, quam introducunt Barones, faciendo penes vnam Tabernam vinum vendi &c. ne eorum acquieſcentia adiuuet Barones in ea.*

16 *Pontifices independenter à populo poſſunt leges condere, & ſine promulgatione; & ſi voluit cum ea conditione ferre eas, vt* n.17. 19. & 25.

18 *Pontifex poteſt obligare fideles ad obſeruantiam legis à ſe latæ, quamuis populus contradicat.*

19 *Leges Pontificiæ, conſtitutiones, & canones de immunitate Eccleſiaſtica, tam fori, quàm gabellarum, fuerunt latæ independenter à populi acceptatione, & ab vſu contrario, & conſuetudine; v* n.20. *& de iure Diuino, vt* n. 22. & 23.

20 *Conſuetudo, & contrarius vſus, & ſi valeat in lege Papæ, fallit tamen quoties Papa aliter declarat.*

21 *Conſuetudines contrariæ contra immunitatem in Bulla cœnæ damnantur tanquam corruptelæ, & prævaricationes.*

22 *Romanæ Eccleſiæ Praxis perpetua eſt, vt leges ad libertatem Eccleſiaſticam pertinentes ferantur abſolutè independenter à populi acceptatione; imò potius quotannis damnat attentatum in contrarium per laicos Miniſtros.*

24 *Bulla cœnæ Domini excludit omnes prætenſiones, & prætextus contra libertatem Eccleſiæ.*

25 *Legiſlator tunc dicitur legem ferre independenter à populo; quando in ea apponit decretum irritans, per quod eneruatur omnis non vſus, vel contrarius vſus.*

26 *Vrbanus VIII. anno* 1641. *die.* 14. *Auguſti dicendo verbis rotundis,* vt qui habet aures audiendi, audiat, *damnauit, & improbauit omnia præiudicialia facta, & facienda contra immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam, etiam ſub prætextu, quod Bulla, ſeu conſtitutiones Pontificiæ non fuiſſent publicatæ, & vſu receptæ.*

AD Primam quæſtionis partem ſuppoſitis antea dictis *à quæſtione* 1. 1
etſi Rebardeus cum Henriquez, ſentiat Clericum teneti ad contributionem, vt oppidum, quod Rex vendere volebat, redimeret, dando Regi hanc pecuniæ ſummam, pro qua Oppidum alteri Principi, vel Domino vendere cogitabat, quia talis redemptio, tam vtilis, & commoda videbatur Clericis, quam alijs ciuibus laicis: tamen Leſſius *lib.2.cap.33.dub.3.n.25.* Azotius *p.3. lib.5. cap.* 19.*q.*11. Diana *p.7. tract.1.reſ.20. in fine* prædictam ſententiam falſam dicunt, quia licet talis neceſſitas ſit publica, non tamen tangit Clericos principaliter, ſed ſolum ſecundario, vt ſunt membra communitatis, alioquin nimis anguſtum, & prope nullum eſſet in oneribus publicis priuilegium Clericorum Etenim verum vt quando neceſſitas eſt ſolum publica, ſolis tamen laicis eſt communis; licet indirectè, ac remotè ad Clericos quoque pertineat, vt dicunt adducti, etiam ſæpe ego. † Itaque licèt Henriquez *in ſumma* 2
*lib.*10. *cap.*15. *n.*5. in gloſſa *littera l.* aſſeret ius ciuilè non eſſe correctum, ſed declarare ius canonicum, & mentem Pontificijs, in hoc nempe vt Princeps poſſit imponere gabellas ſuper bona Eccleſiaſticorum propter reparationem pontium, & murorum &c. vt iam ſupra retuli *diffic.* 10. Verum ex omnibus ibi dictis apparet vt ſit tanto legendus, & idem ibi agens *de hoc puncto lib.4.* dum ait per ſententiam Senatus Regij declaratum eſſe

eſſe teneri Clericum ad contributionem, vt op-
pidum, quo Rex vendere parabat ſe redimat,
quod etiam poſtea docuit Bobadilla *in politica*
tom.1. lib.2. cap.18. n.186. ſed bene Diana *p.1.*
tract.2. reſ.58. in fine, illos impugnat ex dictis.

3 Vnde non eſt cur non debeamus aſſentiri P.
Bannius, qui *in theologia morali p.1. tract.11. q.33.*
aſſerit Clericos teneri contribuere ad appara-
tum, & pompam, qua Reges in vrbem inue-
huntur, vt iam Supra dixi *q.1.* & docent San-
chez *in opuſculo tom.1. lib.2. cap.4. dub.55. n.23.*
Trulench. cum Diana *in decalogo tom.2. lib.7.*
cap.12. dub.5. n.24. Diana *dict. p.7. tract.1. reſ.*
20. in fine.

4 Item nec debemus aſſentiri Menochio *conſ.*
800. *n.26.* & Gaſpari Klochio *tractatu nomico*
politico de contrib. cap.12. n.227. aſſentibus Cle-
ricos teneri ad impenſas academiæ publicæ Prin-
cipis ſæcularis, quia conuincuntur ex declaratio-
ne ſacræ congregationis Epiſcoporum *die.2. Au-*
guſti 1619. quam refert citatus Diana, & ſequi-
tur *dicta reſ.20. in fine*, quæ declarauit Clericos
non teneri ad ſolutionem gabellæ impoſitæ pro
Phiſico Chirurgo, & Ludi Magiſtro: nam quis
non videt, vt hæc, etſi publica tantum primario
ad laicos ſpectent.

5 Ad ſecundam quæſtionis partem, ſuppoſitis
quæ dixi ſuprà *ſub. quæſt.14.* dicto Verſ. *ad ter-*
tiam, & *quartam*, *& ſup. q.5.* verſ. *ad tertiam*,
& *quartam*; reſpondeo quod licet Marius Cutel-
lius *ad legem Iacobi cap.50. n.71. in fine, & cap.*
62. notab. 75. n.3. & ad leg. Federici in cap.116.
notab.105. n.3. dicat quod nullus forus, nullaque
exemptio in his, quæ communi bono conſtituta
ſunt ad ſocietatem humanam incolumen ſeruan-
dam proficere debeat, pro vt eſt cura, ne cibaria
falſis menſuris, vel corrupta ſubſtantia venun-
dentur, conueniteque, vt qui in vniuerſum his
ſeruandis incumbit exemptos quoque ad id com-
pellat; & ſic videatur velle, vt in penis impoſi-
tis à lege Clerici defraudantes pondera, & men-
ſuras, vel quoad pretium rerum venalium, poſ-
6 ſint puniri à iudicibus laicis. † Tamen ex iam ad-
ductis, & dicendis infrà *q.34.* dico dictam ſen-
tentiam eſſe contra communem canoniſtarum, &
theologorum, quia Eccleſiaſtici verè non ſunt
ſubditi Principibus, cum ab eis minime poſſint,
puniri quia Clerici, ſeu exemptæ perſonæ ſub
Eccleſiæ iuriſdictione, non autem ſub iuriſdi-
ctione Principis ſæcularis conſtitutæ ſunt, vt
latioribus verbis tradunt Vaſquez *in 2.p. tom.2.*
diſp.167. cap.4. n.29. Monteſimus *2.p. Diui Tho-*
mæ diſp.13. q.11. diſ.3. n.200. & 201. ibi *manet*
difficultas an Clerici ſubijciantur legibus ſæculari-
bus, quæ ſpectant ad politicum regimen, quibus nul-
la iniuria irrogatur dignitati Clericorum, vt qui-
bus taxantur pretia rerum venalium, aut quibus
præcipitur vſus ſericus &c. Et reſpondet dicendo
primo Clerici ſubijciuntur huiuſmodi legibus
ſæcularibus. Secundo non tamen ſubijciuntur,
quantum ad vim coactiuam: ſed poteſt hoc be-
ne, & malè intelligi, nam ſi intelligatur ita
quod Clerici tranſgreſſores iſtarum legum omni-
no ſint impunes, falſum eſt, & abſurdum; ſi au-
tem intelligatur quod non debeant puniri per iu-
dices ſæculares verum eſt. † Sed ego ex alijs iam
7 dictis, nec puniendos pœna à lege laici ſtatuta,
ſed alia extraordinaria arbitrata ab Eccleſiaſtico,
vt expendit etiam Diana *p.5. tract.1. reſ.6.* & cum
multis in *p.1. tract.2. reſ.8. & p.4. tract.1. reſ.52.*
& interminis docent etiam Belletus *in diſquiſition.*
Clerical. p.2. §.50. n.7. Squilante cum Diana *de*
priuilegijs Clericor. cap.7. à n.94. & cap.8. n.39.
Baldellus *tomo.1. lib.1. diſp.37. n.16.* Malderus *in*
2.p. q.96. art.5. Fagnanus *ac eius, Paul. 5. p.3.*
folio.72. Vigianus *de immunit. Eccleſ. diſp.2. con-*
cluſ.5. Maynardus *de priuileg. Eccleſiaſt. cap.*
7. §.6.

Et præter rationes multas, quæ pro hac ſen- 8
tentia faciunt, addes illam, de qua iam alibi in
hoc tractatu, nam pœna licet pecuniaria, oritur
tamen ex delicto *ex l.1. ff. ſi quadrup. pauper* ibi
noxia autem eſt ipſum delictum; & ex *§.1. inſtit.*
de noxalibus ex l. quintus, & ex l. ſequenti ff. ad
legem Aquil. ex cap. ſi laſerit de iniurijs: ita Dia-
na *dicta p.5.* Vbi refert quod ſi eſſet admittenda
aduerſariorum doctrina, ſequeretur quod Cleri-
cus poſſet in ſæculari iudicio conueniri ciuiliter
ex perſonali actione, quæ deſcendat ex delicto.
† Et ideo merito dixerit Baldellus *in theologia* 9
morali lib.5. diſp. 39. & 15. quod ſi poſſent laici
Clericos punire pœna pecuniaria, vere Clerici
eſſent ſub poteſtate laicorum, & conſequenter
poſſent punire pœna corporali: videbis Merolam
tom.2. cap.3. diſ.2. n.608.

Ad tertiam quæſtionis partem, viſis, & pon- 10
deratis, quæ dixi *ſub. q.14. & 15.* dico contra non-
nullos iuriſconſultos, vt obſeruant à Ponte *in*
reſponſ. ſuper conſ. Venet. à fol. 85. & Diana *p.5.*
tract.1. reſ.20. & alij, quod Clerici poſſunt habe-
re liberam contractationem cum laicis: & ſic vt
poſſint in indiuiduo caſus noſtri de iure aperire
tabernas ad vendendas res ex prædijs ſuis colle-
ctas, vt ex Geminiano, Franco & alijs tradit ipſe
ipſe Diana *p.4. tract. 1. reſ. 52.* dum egit de illa
quæſtione, an poſſint Clerici vendere vinum ad
minutum (& de alijs) de qua iam ego dixi *Supra*
q.5. verſ. *ad tertiam.* † Ergo dicendum eſt vt non
obſtante quod in terris alicuius Domini, ſeu Ba-
ronis, res vendantur per vnum tabernarium Ba-
ronis, aut Domini poſſint adhuc Clerici in eorum
tabernis res ſuas vendere, quia Dominus, Baro,
Dux, comes, ſeu Marchio, non poſſunt eis arctare
priuilegium, quod de iure habent, alioquin in-
currere in cenſuras Bullæ cœnæ Domini: & præ-
ter Doctores, quos retuli *ſub. dictis quæſtionibus*
14. & 15. docet Beltram de Guebara *in propug-*
naculo immunitatis Eccleſ. §.3. aſſert.1. n.11.

Imò adducunt nonnulli Doctores ſupradictos 11
Dominos ſeu vniuerſitates, qui, quæuè id fa-
ciunt ſuis terris, incurrere in cenſuras Canonis.
V. Bullæ cœnæ, quia hæc eſt ſpecies cuiuſdam
vectigalis, vt docent Coriolanus *in explicat. ex-*
communic.5. Graſſis *in deciſ. tom.1. lib.4. cap.18. n.*
19. Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can.5. concluſ.3.*
n.6. ex Butrio *in cap. ſuper quibuſdam de verbo-*
rum ſignif. Gamba Rupea *de caſibus reſeruatis cap.*
5. in Bulla cœnæ n.7. Vbi ſic ait *nec communitates,*
ſiue Vniuerſitates Ciuitatum, & locorum quæ pro-
hibent vendi panem, ſal, & huiuſmodi, niſi à præ-
poſito illius officij ab ipſis deputato, qui prapoſitos
ſoluit tale quid conuentum ipſis communitatibus,
hæ communitates inquam non effugiunt hanc excom-
municationem, quod intellige de communitatibus,
non habentibus ius, ſeu priuilegium ſic faciendi.
† Contrarium vero in hoc vltimo puncto docuit 12
Filiucius *tom.c. tract.16. cap.5. n.110.* per verba
Sequentia *imponentes domos panis, vini, carnis,*
aliarumque rerum venalium, hoc eſt Domini terra-
rum, vel communitates conſtituentes determinatas
domos

domus, & loca, in quibus ſolis ea vendantur, vnde venditores huiuſmodi multum lucrentur, non videntur Comprehendi ſub hac cenſura quia eiuſmodi impoſitio non reuocatur ad impoſitionem gabellarum, ſed potius monopolij. ita Filiucius.

14 Verum quidquid ſit de hoc vltimo caſu, exiſtimo tenendum, vt iam dixi, & ex ſequentibus, quia prohibitio, ne vendatur, niſi in taberna Baronis, Domini, ſeu alicuius potentis, ſeu in *Zagato*, non tendit ad vtilitatem publicam, & æque concernentem Clericos, ac laicos; & ſic non poſſet comprehendere Clericos, vt ex alibi dictis apparet; & Maſtrillus *de Magiſtrat. lib.4. cap.18. n.55.* & Nauarrus *de grauamine vaſallorum tomo 1. n. 74.* quos ſequitur Diana *dict. p.5. reſ. 20. tract. 1.* dicunt Barones grauare vaſallos, ſi faciunt penes vnam tabernam vendere vinum, oleum, carnem &c. niſi tamen ex conſuetudine acquiſiuiſſent tale ius.

15 Quare vt optimè obſeruat Nauarrius *n.3. in princ. huiuſmodi impoſitionis*, debent ſtare intenti vaſalli, nec ſufferre illam, ſed contradicere, & facere actus contrarios, vt ſe in poſſeſſione libertatis manu teneant, & Barones excludant, quia aliàs ſibi præiudicant, & dant ius ad fauorem Baronum ex eorum acquieſcentia; imò, & idem Diana concludit olim reſpondiſſe non potuiſſe quendam Baronem introducere in quadam terra de nouo à ſe ædificata tabernā dictam *Zagato* vaſallis reclamantibus vide *infrà q.49. verſ. ad quartam* & quæ dixit de hoc dubio Thomas del-Benè *de paulam. dubit. 30. ſect. 21. corolar. 12.* & repetit *de immunit p.1. cap.5. dub.7. ſect. 22.* cum Apponte Marta & alijs.

16 Ad quartam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ latè *Supra* dixi in *Rub. q.5. & 6.* Vbi de receptione, & acceptatione legis & *q.7. & 8.* Vbi de publicatione legis; & quæ ex multis dixit etiam Diana *p.7. tract. 1. reſ. fin*; item ſuppoſito dicere ſummum Pontificem non poſſe condere legem aliquam independentem à populo, velà contrario vſu eſſe propoſitionem contra fidem ex his, quæ latè dixi ſub *Rub. & tit. de ſumma trinit. & fide Catholica*, & vt docent Suarez *de legib. lib.4. cap.16. n.2.* quem ſequitur Villalobos *tom.1. tract 16. n.2. n.1.* Adamus Tannerus *in apolog. de immunitate Eccleſiaſt. lib.2. cap.15.* dicens hanc poſitionem à Doctore Catholico negari non poſſe.

17 Et quod etſi *ſupra* in præcitatis quæſtionibus dixerim leges Pontificias non obligare, niſi acceptentur à populo, & multi ſic dicant, reſpondeo hoc dici, ſupponendo Pontifices ſuas leges ferre cum hac conditione; non quia abſolutè promulgare leges non poſſint independenter à populo, vt ex Nauarro, Oriedone, & alijs tradunt Stephanus Baunius *in theologia morali tom.2. diſp. 3. tract. 2. q.19.* Diana *ſub dicta reſ. fin. p.7. verſ. quinto dico.*

18 Vnde infero primo tamquam certum cum Doctoribus poſſe Pontificem obligare fideles ad obſeruatiam legis à ſe latæ, quamvis populus contradicat, vti ex Caſtro, Valentia, Vaſquez, Salas, & alijs, docent Paulus *tomo. 1. tract. 3. diſput. 1. puncto. 13. n.1.* & Ioan. Propoſit. *in p.2. q.95. diſp.1. dubio 9. n.29.* Caſpenſis *in curſu theologia tract. 13. diſp. 1, ſect. 5. n.62.* & alij.

19 Infero ſecundo, & ad propoſitum quæſtionis noſtræ, quod leges, canones, & aliæ conſtitutiones Pontificiæ in materia immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ, de qua loquor in hoc textu noſtro, & dixi latè *in cap.2. cum alijs de iudicijs, & in cap.2. etiam cum alijs de foro comp.* quoad fori priuilegium, & collectas, tam in perſonis Eccleſiaſticorum, quàm in bonis, & locis eorum, fuerint latæ à ſummis Potificibus independenter ab acceptatione populi, & ab vſu contrario. Ergo in omni opinione Doctorum dici non poterit quod hæ non obligabant, Niſi acceptentur, vel vſu receptæ fuerint: & Diana probat conſequentiam *dict. reſ. fin.* verſ. *Sexto dico*; ita vt ſi quis illam negaret eſſet ſancto officio denunciandus, nam teneret ſummum Pontificem non poſſe ferre leges, niſi dependenter a populo, contra quod iam dixi cum eo. Et quia quoties Pontifex contrarium in lege experimit, ſi quidem in illo, tunc nec deeſt poteſtas, nec voluntas apparet, vt etiam renuente Populo, lex Pontificis taliter lata
obliget. † idemque exiſtimo dicendum de earum 20
publicatione, & de contrario vſu quia licet aduerſùs leges Pontificias poſſit allegari ex textu *in cap. fin. cum vulgatis de conſuetudine*, & ex his, quæ dixi *in cap.2 de probat.* Non vſus, & contraria obſeruantia. tamen qando ſummus Pontifex ſuam voluntatem aliter declaraſſet, quis non videt, & non tollatur lex per non vſum, per ea, quæ dixi *Supra q.15.* in verſ. *ad quartam, & ad ſextam*, Vbi quod conſuetudo etiam immemorialis, non aufert immunitatem Eccleſijs, Eccleſiaſticiſque perſonis competentem: docent in propoſito Tanner *apolog. de immunit. Eccleſ. lib.2. cap.15.* Caſtrus Palaus *tom.1. tract.3. diſp.1. puncto 12. n.2.* Ioannes Præpoſit. *in p.2. Diui Thomæ q.95. diſp.1. dub.9. n. 29.* Molfeſius *in ſumma tomo.1. tract.9. cap.8. n.29.*
Etenim vt *ibi* dixi non ſolùm in Bulla cœnæ ſed 21
in alijs ſacris canonibus omnes conſuetudines contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam damnantur, tamquam corruptæ, & præuaricationes ex *dict. cap. fin. de conſuet. cap. Clerici de iudic.* Vbi latè dixi *cap. quamquam de cenſibus lib. 6. cap. nouerit de ſent. excommunic. cap. 3. diſt. 8.*

Deinde probo ex his, quæ dixi *q.16.* verſ. *ad* 22
tertiam. Vbi latiſſimè probaui immunitatem Eccleſiaſticam, tam à foro, quàm à collectis eſſe de iure Diuino.

Tertio quia praxis perpetua, & vrgens Eccle- 23
ſiæ Romanæ, quæ aperte oſtendit leges ad libertatem Eccleſiaſticam pertinentes, numquam ferri, ſi & quatenus à populo acceptentur, ſed abſoluta voluntate, & authoritate independenter quia ſummi Pontifices, quando aliquid contra Eccleſiæ libertatem attentatur, à Principibus laicis, vel eorum miniſtris, vt notiſſimum eſt, conqueruntur, & conclamant, atque ſingulis quibuſque annis damnant, & improbant fulminando bullam cœnæ.

Quarto quia vt ait Bonacina *tom.3. diſp.1.* 24
q.15. punct.4. §.1. n.1. in Bulla cœnæ excluduntur omnes prætenſiones, & prætextus. † Et quia 25
vt ipſe docet *tom.1. diſp.1. q.1. puncto.4. n.29.* tunc legiſlator dicitur legem ferre independenter à populo, quando in lege apponit clauſulam, & decretum irritans: nam per illud eneruatur omnis non vſus, vel contrarius vſus, vt docuit ſæpius ſacra Rota, & ſignantur in magiſtrali deciſione Maioricenſis indult. die 11. Aprilis 1639. coram. Merlino, Decano, & in meſanenſis decanatus die 27. maij 1641. coram Dunozet, in quibus ſtatuitur leges Pontificias obligare independenter à populi acceptatione, ſic verum exiſtimans

Amicus

Amicus *tom.5. diſp.1. ſect.5. numero* 75. Vt contrariam ſententiam probabilem eſſe non putet: & in terminis in alia Treuerenſ. Abbatiæ ſancti Maximi die 20. nouemb. 1624. coram Coccino, & patet ex *cap. quod ſuper de conſanguinit, & affinitate*, & ex *cap. ſuper eo de cognat ſpirituali*, & ex nonnullis, quæ adduxi *ſupra in Rub. q.*8. *à numero* 1. tenentque Doctores, quos plena manu adducit Remigius Scophra *in ſolutionibus quæſtionum moral. quæſt.* 12. *art.*2. & omnino videndus caſu noſtro Cartharius *deciſ.* 46. *numero* 79. *& deciſ.* 74. *numero* 19. *& deciſ.* 93. *numero* 21. & Larrea *in allegationibus fiſcalibus p.*1. *allegat.* 12. *numero* 13. ſed in dicta Bulla cœnæ Pontifices appoſuerunt Clauſulam decreti irritantis: ergo.

26 Quinto quia Sanctiſſimus Papa Vrban. VIII. inhærendo aliorum Pontificum veſtigijs in Bulla, incip. *Romanus* data ſub die 5. Iunij 1641. & & publicata die 14. Auguſti eodem anno Verbis rotundis, dixi vt qui habet aures audiendi, audiat, damnauit, & improbauit omnia præiudicialia facta, & facienda contra immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam, *etiam ſub prætextu quod Bulla, ſeu conſtitutiones Pontificia, non fuerunt pueriut publicata, vel vſu recepta, aut contrario vſu, etiam decennali, & quantumlibet longiſſimè, vt prætenditur abrogata*; cum ergo ſic apertius loquatur Vrbanus in hac Bulla quomodo iam vllus poterit contraire noſtræ reſolutioni, etiam de iure tenuerunt Diana, *Vbi ſupra*, Moifeſius *in ſumma tom.* 1. *tract.*9. *cap.*8. *n.*51. latè Adamus Tannerus *in apolog. de immunit. Eccleſ. lib.*2. *cap.* 15. & alijs plurimi Doctores.

QVÆSTIO XIX.

An ſtatuta quibus cauetur ne quis apprehendat poſſeſſionem aliucuius rei Eccleſiæ vel Beneficij ſine facultate Principis, vel ſuorum miniſtrorum, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam. An Principes poſſint ſtatuere, ſeu prohibere, ne annatæ in ſuis Regnis, ſine eorum conſenſu ſoluantur ſummo Pontifici. An Principes ſi per aliqua ſtatuta diſponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, faciant contra libertatem Eccleſiaſticam, & ſint excommunicati: vbi de ſtatuto, quo funeris pompa minuatur, vel reſtringatur Clericorum, vel cereorum numerus. An Reges poſſint ſe intromittere, quando ab aliquo Epiſcopo non obſeruatur aliquod Tridentinini decretum.

SVMMARIVM.

1 *Laici prætextu pacis, ſoleat ſatagere circa poſſeſſiones, & beneficia Eccleſiaſticorum, ſe in illis introducendo, vt* n. 3.

2 *Laici non poſſunt ſtatuere, nec diſponere, vt Clerici nequeant accipere poſſeſſionem abſque licentia eorum; etſi aliqui Doctores contra teneant* num. 3. & n. 10.

4 *Principes laici nullomodo poſſunt anocare ad ſe* D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ. *poſſeſſionem beneficiorum vacantium conſtituendo œconomum, donec beneficium fuerit per Papam prouiſum.*

Æconomi conſtitutio, & deputatio, eſt ius ſpirituale in beneficijs, qui debet authoritate Epiſcopi conſtitui. dict. numero 4. & 5. *Vbi diſtinguitur contra Theſaurum.*

5 *Fructus beneficiorum ſunt temporales, etſi aliud ſit eos locare ad modicum tempus, aliud ad longum.*

6 *Poſſeſſione beneficij accepta virtute ſtatuti laici, nec Verè accipi dicitur, nec teſtes, & notarius pœnam incurrunt; quia quando ſtatutum non eſt validum, nec pœna in eo appoſita valet.*

7 *Princeps edicta facere nequit, ne quis accedat ad Romam ad impetranda beneficia, vel vt capiat poſſeſſionem eorum ſine beneplacito eius, & ne quis citet alium in Romanam curiam, Vbi damnantur ſimilia ſtatuta per Ducem Mediolanen.*

8 *Principes laici authoritate propria nequeunt ſtatuere, ne exteri à Regno aſcendant ad beneficia Eccleſiaſtica, niſi ex priuilegio Papæ, vt habent Reges Hiſpaniæ* num. 11.

9 *Præſentandi ius ad beneficia nullus laicus habere poteſt, niſi datum ei ſit à Papa, nec ius excludendi præſentatos à Papa, niſi à Pontifice hæc excluſio concedatur.*

10 *Princeps laicus nequit præcipere, vt poſſeſſio beneficij non apprehendatur ſine eius licentia, aut Gubernatoris.*

11 *Principes laici ſolent habere priuilegia Papæ circa beneficiorum poſſeſſiones, & collectiones.*

Rex Hiſpanus habet priuilegium Papæ; ne exteri beneficientur in ſuo territorio.

12 *Annatæ, vt ſoluantur Papæ intra Regna laicorum principum; nequit ab eis ſtatuto prohiberi, vt* num. 14. 15. *etſi aliter aliqui ſentiant hic, &* numero 13. & numero 15. *quibus reſpondetur* numero 20.

Ludouicus Rex Franciæ. 19. *& alij traditur, quod vetuerint annatas ſolui Papæ de beneficijs* dict. num. 12. *ſed non conſtat, vt* num. 21.

13 *Martin. V. in concilio Conſtantienſi decreuit nō impoſiturus annatas in aliquo Regno, niſi concilio Prælatorum; explicatur* num. 25.

Annata ortum habuiſſe dicitur ſuper beneficijs tempore Papæ Ioan. XXII. primoque Reges Franciæ Pontificibus conceſſiſſe, ſed aliter n. 22. dict. n. 13.

14 *Annatæ debentur Pontificibus ad eorum ſuſtentationem, & vt alimenta cum Eccleſiæ debeant ſubuenire Pontifici, vt Patri, item vt Paſtori, &* numero 15. & 16.

15 *Annatas potuerunt ſtatuere Pontifices ad ſe & Curiam ſuſtentandam, cum ſit Adminiſtrator bonorum Eccleſiæ* n. 19.

16 *Decimas conceſſit Pontifex Regibus Hiſpaniæ & Franciæ, qui poteſt laicis eas donare, vt* n. 17.

18 *Fructus beneficiorum primi anni duorum, aut trium, poſſunt conſuetudine, ſine ſtatuto, aut priuilegio induci, vt reſeruentur fabrica, epiſcopo aut ad alium proprium vſum, præcipuè authoritate Papa.*

19 *Pater poteſt corripere filium ſibi alimenta negantem, & ad ea præſtanda compellere.*

21 *Ludouicus Franciæ Rex moriens inter alia monita data filio ſuo, dedit ſequens ſis* addictus, & deuotus Romanæ Eccleſiæ eiuſque Pontifici, haud ſecus atque ſpirituali Patri te morigerum præbeas. & num.23.

22 *Annata non ſic ad ius Diuinum pertinent, vt ſint decima decimarum ſummo ſacerdoti debita.*

23 *Ludouicus Rex Franciæ etiam onera grauiſſima impoſita ſuper ſuo Regno per Curiam Romanam, ſine etiam imponenda noluit auferre, niſi ex vrgentiſſima neceſſitatis cauſa, eiuſque ſpontaneo conſenſu, & Eccleſiarum.*

24 *Annatarum exactio, ſi nimis grauoſa eſt Regno, aut prouinciæ, nequit auferri, ſeu moderari à Rege, ſed eſt recurrendum ad Papam.*

26 *Funeralium ſtatuta laica, nihil poſſunt diſponere, quando ſunt circa miſſas, & alia,* vt n.27. *ſecus ſi Princeps prohiberet ab vſu circa pompam, veluti de veſtibus lugubribus & de alijs,* vt n.28. *Et quid de Cultricibus poſitis ſuper Corpus defuncti* n.29. *Quid de cereis* n.30. & 31. *Quid inquam Neapoli practicetur* n.32. *pro veſtibus ornamentis Capellarum, ſeu ſepulchrorum. Et.*n.24.

31 *Pompa quedam in mortuarijs magis ſunt viuorum ſolatia, quàm mortuorum ſuffragia.*

33 *Funerum impenſa ex lege Solonis fuerunt taxata, & poſtea* L.12. tabularum *Cadauer ſuum quidam tumulari mandans cum cantu, & alacritate, rubeis veſtimentis, demens indicatus eſt* dict.n.33.

34 *Candelarum numerus; & ſi ordinari ad pompam, & temporalem honorem defuncti, videantur, tamen applicantur Eccleſia.*

35 *Sepultura extinctio, quomodo ad impenſas funeris ſpectet?* te miſſiuè.

36 *Recurſus ad Regia tribunalia non practicatur ex eo quod Epiſcopi non obſeruent aliquod Tridentini decretum, quamuumvis Reges ſint Concilij Protectores.* & n.37.

1 AD Primam quæſtionis partem cum ſoleant plurimæ naſci diſcordiæ circa poſſeſſiones acquirendas, vt notatur in *l. aquiſſitinum ff. de vſufructu*, & vt dixi latè *in cap. licet.9.de probat.* Et etiam circa beneficia Eccleſiaſticorum, & laici propterea ſub prætextu vitandi ſcandali, & quietis publicæ ipſius ciuitatis ſatagunt varijs modis de beneficiorum poſſeſſionibus diſponere: etenim vt poſſint diſponere videtur ſatis probari, quia vt dixi latiſſimè *in cap.fin.de indic.q.1.* poſſunt de poſſeſſione rei ſpiritualis; & ſic cauſæ beneficiariæ cognoſcere; ergo & ſuper poſſeſſione danda diſponere & ſic in puncto noſtro tenuit Angelus *conſ.* 23. & Camillus *in diuerſ.iuris p.2.cap.1.n.137.*

Sed reuera vt docent Felinus *hic n.96.* Abbas 2
*conſ.*83. *lib.*1. Vgolinus *in Bulla cœna p.2.cap.*13. verſ. *quarta qui ve illa n.*2. Laderchius *conſ.*103. *n.*4. Alterius *de cenſuris tom.*1. *diſp.*16. *lib.*5. *fol.* 699. *col.*1. Alex. Peſantius *tract.de immunit. Eccleſia diſp.* 10. cum Azorio Diana *p.*1. *tract.*1. *reſ.*52. Marta *de iuriſdict. p.4. cent.1.caſu* 46. Vbi ait nullam diſpoſitionem laicorum, etiam Principum eſſe validam diſponentem Clericos beneficijs inſtitutos, non poſſe eorum accipere poſſeſſionem abſque licentia laicorum: cum beneficia Eccleſiaſtica ſint ſpiritualia *cap. fin. de reſcriptis lib.*6. & ſola Eccleſia adminiſtrat, *cap. ſi Imperator.*96. *dist. cap. fin. de rebus Eccleſ. alien. vel non,* & ex alijs per eum *à n.*1. & Felinus, & Abbas *Supra* tribus rationibus ſic tenent; & ratio potiſſima eſt, quia Eccleſia habet ius immittendi Clericos in poſſeſſionem beneficiorum, & Clerici ex prædicto ſtatuto redderentur timidiores & laici in ſtatuendo audaciores.

Et ſic optimè infertur errare Angelum, & 3
Camillum *ſupra*, item & Socinum *in conſ.*10. inter concilia Curtij, quem refert Theſaurus *in deciſ.*131. *n.*6. atque Silueſter Aldobrandin. *in additionibus ad Decium hic n.*185. *in addit*, incipit, *Vide quæ ſcripſi in commento dict. ſtatuto florentini, Vbi tenui quod valet ſtatutum*, moti quia huiuſmodi ſtatutum pro bono, & quiete publica ciuitatis, potuit per ſtatuentes fieri ſed quia iam latè *Supra quaſtione* 1. dixerim nullum ſtatutum laicorum valere, etiam latum ex cauſa boni publici, obligans Eccleſiaſticos, eorumque bona; ſequitur dicendum, vt nec iſtud, vt ipſe Martha defendit per ea, quæ dixi *dict. p.4. cent.* 1. *caſu.*1. qui *in dicto caſu.*46. *n.*6. expendit textum *in cap. filijs, vel nepotibus* 16.*q.*7. Vbi habetur recurſus ad Regem; ſed quia de intellectu illius textus, & de recurſu dixi fundamentaliter *in cap.*2. *de indic. q.*19. per totam cum alijs *ibi* recurres, etſi Martha dicat caſum illius textus eſſe ſpecialem.

Hinc infero 1. Vt Principes ſæculares nullo 4
modo poſſint auocare ad ſe poſſeſſionem beneficiorum vacantium, conſtituendo œconomum, donec de beneficio fuerit per Pontificem prouiſum, quia vt dictum eſt, nullomodo laici poſſunt ſe intromittere circa ſpiritualia, ſed deputatio œconomi, eſt ius ſpirituale, quia habet ipſe aliquid iuriſdictionis ſpiritualis, debeatque conſtitui authoritate Epiſcopi, vt cum Selua, Martha *à n.*16. *dicto caſu.*41. textum *in l. omnes §. nihilominus Cod. de Epiſcopis, & Cleric. cap. Imperatorum in fine de iuram.calumnia, cap. quia in quibuſdam.*89. *dist. cap. cum ſimilibus* 9.*q.*3. *cap. cum nobis de officio ordin*: ergo. † Nec obſtat Theſaurus, qui contrarium determinauit *in deciſ.* 5
131.*n.*5. *ad finem*, eo quod fructus beneficiorum ſunt temporales, cum poſſint, vt per Chacheran. *deciſ.* 31. *n.*3. quia reſpondetur, vt aliud ſit vendere, & locare fructus ad modicum tempus, quod eſt temporale, ſecus ſi ad longum tempus, quia tunc ratione adminiſtrationis dicitur quid ſpirituale. Item aliud eſſe deputare collectorem fructuum, qui œconomus appellatur, qui nequit deputari à Principe laico ratione adminiſtrationis, quæ eſt quid ſpirituale: ita ex multis alijs Martha *dicto caſu* 46.

46. à n.20. Nec obſtat quod dixi *infrà in cap.2. de iudic. q.12.* Vbi quod laicus poteſt conſtitui procurator, quia vt *ibi* dixi habet aliam rationem.

6 Infero ſecundo quod ſi poſſeſſio beneficij legitimè capiatur, nec teſtes, nec notarios, qui interfuerunt, incurrunt vllam pœnam dicti ſtatuti Principis laici, quia quando ſtatutum inualidum eſt, pœna in eo appoſitam ligat ex *auth. Caſſa Cod. de ſacroſanctis Eccleſijs, & ex dicto cap. nouerit de ſent. excommunic'* ſic notant Alterius *Supra de cenſ. tom.1. diſp. 16. cap.6. folio. 704. concluſ.2.* Diana *p. 1. dicta reſ. 62.* Vbi addit quod ita ſtatuentes ſunt excommunicati.

7 Infero tertio quod Princeps non poteſt facere edicta, ne quis accedat Romam ad impetrandum beneficia, vel vt capiat poſſeſſionem eorum ſine beneplacito Principis, & ne quis citet alium ad Romanam Curiam, Boſius *in tit. de Principe numero.* 218. qui propter ea damnat talia edicta facta per Ducem Mediolan. tamquam à non habente poteſtatem, & tam condentes, quàm ſeruantes incidere in pœnam docent Martha *dicto caſu 46. numero.4.* Abbas *dict. conſ. 83.* verſ. *quinimo Statuentes* per textum *in dicto caput nouerit, & in caput graue de ſent. excommunicationis.*

8 Infero quarto contra Cutellium in ſuo *Cod. legum ſaecularium, caput. 67. numero. 9. notab.7u.* quatenus dicere videatur quod Principes laici ſtatuere poſſunt authoritate propria, vt beneficia minimè exteris conferantur, de quo latè *in dicto caput ad decorem de inſtit.* & dixi *in cap.16. in fine de iudicijs* & agit Diana *p.1. tr.3. de parlamento reſ. 6.* cum multis ab eo relatis, quia reſpondeo vt qualitercumque hoc procedat, non inde ſequi quod Principes laici authoritate propria poſſint ſtatuere, ne ad beneficia aduenæ aſſumantur, quod negat Diana *in dicta reſolutione* à Cutellio citata, *& p.5. tract.1. reſ.6. in fine,* Vt negat etiam Caſtrus Palao *tom.1. tract.12. diſp. Vnica puncto* 8. *numero* 9. quia nemini à ſummo Pontifice, vel ab illo authoritatem habenti datum eſt de rebus ſpiritualibus diſponere, ſed materia beneficiorum, ſpiritualis eſt: ergo. Et de hoc dubio videbis quæ dico ad propoſitum *q.23. à n.1.*

9 Infero quinto quod ius præſentandi ad beneficia nullus laicus habere poteſt, niſi ei fuerit à Pontifice datum, & conceſſum: ergo multo minus habere poſſit ius excludendi à Pontifice præſentatos, niſi à Pontifice hæc excluſio con-
10 cedatur. † Ob id que ex Felino docent Diana *dict. reſ. 6. p.5. in fine* Baldellus *tom.1. lib.5. diſp. 36. numero.14.* quod Princeps non potuit præcipere, vt poſſeſſio beneficij non aprehendatur ſine eius licentia, & conſenſu, aut Gubernatoris, vel Præſidis, & maior propoſitio de præſentante intellligitur, iuxta quæ dixi *infrà ſub caput. quante 3. de iudic. & in titulo de iure patron.*

11 Sed doctrina noſtræ concluſionis limitatur primo quando Regibus, ſiue Principibus data eſt facultas, circa beneficiorum poſſeſſiones, & collationes iuxta quæ dixi *in dicto cap. quanto de iudicijs q.5.* Vbi egi de illa quæſtione an *laicus poſſit beneficia conferre, & eſſe index ſuper rebus beneficialibus*, Vbi ex priuilegio Papæ videtur licere: plura tradit legendus Martha *dict. caſu.*

46. cent. 1. p.4. à numero.8. & 14. & ſic Duardus *in Bulla cœna lib. 2. cent. 15. q.11. num. 59.* dicit non procedere in Regibus, qui ex priuilegio Romani Pontificis habent collationem; & inſtitutionem beneficiorum, vel priuilegium, vt in eorum Regnis nullus exterus poſſit beneficium obtinere, vt habet Rex noſter Hiſpanus, qui latè, etiam dixi *in caput.3. de cauſa poſſeſ. & prop.* habet etiam ius præſentandi ad Epiſcopatus, quos caſus pluribus exornat Martha legendus à *dicto n.8. & 14.*

Vnde ſatis reſpondetur Contrariæ ſententiæ, & dicto *ibi* quod laici poſſint cognoſcere de poſſeſſorio rei ſpiritualis, ex dictis *in cap. fin. de iudic. quaeſt.2.*

Ad ſecundam quæſtionis partem an Principes 12 poſſint ſtatuere, ſeu prohibere, ne annatæ in ſuis Regnis ſoluantur Pontifici ſine eorum conſenſu; & videtur quod ſic, quia cum ſub Regis protectione conſtituta ſint omnia bona temporalia ſubditorum ſuorum, etiam Eccleſiarum, & Clericorum, neceſſum erit illum conſentire in exactionibus, vel tributis, præter ius commune, iam in ſuo Regno ab antiquo tempore receptum imponendis: ſic docet Rebardeus *ſect. 4. numero 7. folio. 91.* Vbi refert cum commentatore pragmaticæ ſanctionis ex annalibus ſanctum Ludouicum. IX. Franciæ, & alios Reges maximè Catholicos vetuiſſe huiuſmodi annatas, & alias exactiones de beneficijs in ſuo Regno exigendas. † Et confirmat Rebardeus 13 ex Martino. V. in concilio Conſtantienſe *ſeſſ. 43.* aſſerente ſe nullatenus annatas in aliquo Regno impoſiturum, niſi de conſilio prælatorum *ibi folio 93.* qui etiam *folio 77. & 91.* ſentit annatas ortum habuiſſe tempore Ioannis. XXII. & Reges Franciæ primum id iuris ſummo Pontifici conceſſiſſe.

Nihilominus, in hoc puncto dicendum eſt, 14 vt ſecluſo priuilegio à S. Pontifice Regibus conceſſo, quod reuocatum non ſit, non poſſe Reges, & Principes prohibere ne annatæ Pontifici ſoluantur ſine Principum conſenſu, quia ſiue dicetur annatas deberi Pontifici Diuino iure ſcripto; indeque originem traxiſſe, vt ex Echio, & Ferdinando Cordubenſi obſeruat Azorius *tom.2. lib.7. cap.12. q.1.* & alijs, ſiue de iure poſitiuo, cum debeantur Pontificibus ad eorum, & Curiæ ſuſtentationem. Ergo mirum non eſt vt ex quocumque titulo Diuino, aut poſitiuo naturaliter alimenta annatarum eis debeantur: ſic vt nequeant Reges illas prohibere, vt multis rationibus comprobat videndus, & legendus Diana *p 7. tract.1. reſ. 2.* Vbi dicit quod omnes Eccleſiæ tenentur Pontifici, vt Patri ſubuenire; item vt Paſtori, cuius cauſa annatas ad inuentas eſſe; & quod licet Romanus Pontifex habeat propriam ſedem, ſed non ita quod Romanis finibus coarctetur, cum ſit vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, & ſit ſua Diæceſis orbis vniuerſus *cap. per principalem cap. cuncta per mundum. 9. q.3.* Et omnibus addo Thomas del-Benè *de immunit. p.1. cap.8. dubit.30.* ex alijs qui & *n.* 10. adducit Martini. V. dictum *ſupra n.13.* quod explicatur hîc *n.21.*

Et confirmatur quia cum S. Pontifex ſit admi- 15 niſtrator omnium bonorum Eccleſiaſticorum, poſſitque ex aliqua cauſa iuxta dicta bona ab illis tollere, & alicui donare, relictis ad victum neceſſarijs, vt docent communiter Doctores *in caput 2. de donation*, Vbi Barboſa,

cereorum ſit contra Immunitatem, & reſoluit
non eſſe multa dicens Naldus *in ſumma* verbo
Statutum num. 2. Duardùs *in Pulla cœna lib.* 2.
canon. 15. *q.* 19. *num.* 7. Megala *in* 3.*p.lib.* 3.
cap. 10. *q.* 3.*num.* 14. Carolus de Graſſis *de ef-
fectibus Clericorum effectu.* 2. *num.* 467. Reginal-
dus *in praxi tom.*1. *lib.*9. *cap.* 23. *num.* 360. Al-
terius *decenſur. tom.*1. *diſp.* 16. *lib.* 5. *cap.*6. *fol.*
704. *col.*2. & Filiucius hanc tenet *tom.*1. *tract.*
16. *cap.* 10. *num.* 273. qui vocat probabilem Ca-
ietani opinionem.

29 Ex quo poteſt eſſe dubium an idem procedat
in culcitris, quæ apponuntur ſuper corpus defun-
cti, & licet Duardus, & Martha *Vbi ſupra* di-
cant affirmandum, vt non ſit contra libertatem
Eccleſiæ; ſed Diana *p.*1. *tr.* 2. *reſ.* 66. ex do-
ctrina Silueſtri Verbo *immunitas.*5.*num.* 10.verſ.
ſtatutum q. 2. *verſ.* 8. ait prædicta ſtatuta eſſe
licita laicis, quatenus diſponunt in his, quæ
non applicantur Eccleſijs; ſed dictæ culcitræ
30 Eccleſijs applicantur: ergo. † Et ſic Paludanus
in 4. *diſt.* 18. *q.* 3. *art.*3. aſſerit vt videatur eſſe
contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatuere quod
ſuper mortuum non ſit, niſi talis pannus, vel
tot cerei, & huiuſmodi, quia libere Eccleſiæ,
etiam liberas oblationes habere debent ſed; in
Caſtella praxi vſitatur pragmatica ſanctione, vt
vltra duodecim cerei vulgo *achas* non apponan-
tur ad latus defuncti, in quantum vt illuſtri per-
ſona.

31 Etſi de cereis vulgò *veras*, quæ apponuntur
ſuper corpus, aut in die exequiarum ſuper tumu-
lum, non ſit numerus; hæ enim candelæ ſolent
relinqui Eccleſiæ fabricæ; & ob id non coarcta-
bitur numerus.

32 Sed reſpectu veſtium luctus, & quod fiant cul-
citræ ſericæ vel aureæ, amplæque fiunt Neapoli
in funere cuiuſlibet defuncti nobilis, & poſtea
deſeruiunt pro ornamentis Capellarum, ſeu ſe-
pulchrorum ipſius defuncti, vt bene poſſint ta-
xari dixerunt ante Martham Abbas *in cap. fin. de
rebus Eccleſiæ alienand. vel non*, Ioannes Fran-
ciſcus Paninus *in tract. de officio, & poteſtate
capit. ſede vacante in* 2. *p. princ. q.*8. *n.* 28. Pe-
trus de Vbaldis *in tract. de canonica Epiſcopali, &
Parrochiali cap.* 13. ex erratione, quam ſupra re-
fert Martha *n.*5. quia huiuſmodi pompæ magis
ſunt viuorum ſolatia, quàm mortuorum ſuffra-
gia, vt habetur ex D. Auguſtino *in lib. de cura
pro mortuis cap.*2. *& cap.*18. per D. Thoman *in*
4.*lib. ſentent. diſt.*45. *n.*2. Tabiena Verbo *excom-*
33 *municatio caſu.*20. Vt confirmatur. † Nam vt ait
Cicero *l.*2. *de leg.* ex lege Solonis ab initio fuerint
taxatæ, itæ funerum impenſæ: & poſtea *leg.*
12. *tabular.* idem diſpoſitam ibi *ne facito rogum
aſcia ne polito, mulieres genas ne radunto, neue
leſum funeris ergo habento*: & poſt alia, plera-
que legenda apud Martham, dum dicit prædicta
eſſe potius ad ſolatium viuorum: addit *n. fin.* vt
faciat diſpoſitio illius, qui ordinauit eius cadauer
tumulari debere cum cantu, & alacritate rubeis
veſtimentis, per quam fuit indicatum illum exti-
tiſſe dementem.

34 Vnde iam in principio adductum ex Caieta-
no, & alijs facile intelligitur, vt non debent
amitti, niſi iuxta prædictam diſtinctionem, vt
bene illos reprehendit Diana *Supra*, præcipuè
Souſam, & Graſſ. dicentes quod numerus can-
delarum ordinatur ad pompam, & temporalem

D. Formoſin. de Leg. Eccleſ.

honorem defuncti, quia vt Tabiena bene notat
verbo *excommunicatio dict. caſu* 20.*n.*5. *fol.* 672.
dictæ Candelæ, quæ remanent apud Eccleſiam,
& Clericos, non ſolum deſeruiunt ad honorem
defuncti, ſed etiam ad eleemoſynam Eccleſiæ,
& Clericorum, ſeu Religioſorum. † Sed an 35.
quod dictum dictum eſt de culcitris, dicendum
ſit de extructione ſepulturæ negant Duardus, &
Martha, *Vbi ſupra*; ſed affirmat Carol. de Graſ-
ſis *de effectibus Clericorum effect.*2. *n.*483. Et ex
his patent quæ pro & contra retulit ex multis Bar-
boſ. *voto* 26. Explicans *l.*2. *tit.*5. *lib. recep. n.*35.
& 72. Et ante illum D. Chriſtoph. Moſcoſo *in
allegat. ab eo facta anno* 1642. quam ipſe Barboſ.
citat in *n.*1. quem leges *n.* 29. *&* 75. videbis iuxtà
hoc quæ dixit Thom. del-Benè *de immunit. p.*1.
*cap.*7.*dubit.*4. Graſſis, Souza, Layman. Tiraq. Re-
ginald. Duard. Cutell. Suarez, Ricc. & alijs qui
ſunt exponendi vt hic.

Ad quartam quæſtionis partem an Reges poſ- 36
ſint ſe intromittere, quando ab aliquo Epiſcopo,
non obſeruatur aliquod Tridentini decretum, vt
te ſoluas, leges quæ *Supra* dixi ſub *Rubrica & in
hac tractatione* iterum nunc dico quo etſi affir-
matiue reſpondeant Bobadilla *in politica tom.*1.
*lib.*2. *cap.*18. *n.*1.4. Zeuallos *de cognitione per
viam viol. p.*1.*gloſſa* 1.*n.*626. *& p.*2. *q.*3.*n.*9. *& q.n.*
99.*n.*16. Vbi ita aſſerit *en nueſtra Eſpaña ſi pra-
ctica, que el Rey nueſtro ſeñor, y ſu Real conſejo, ſea
Iuez competente para que ſe guarde el concilio Tri-
dentino.* † Verum hanc praxim vt notat Diana *p.* 37.
1.*tr.*2.*reſ* 101. non ſolùm theologi, ſed nec iuriſ-
cõſulti admittant comprobans ex Pereira *in tract.
de manu Regia p.*1. *cap.*8. *n.*22. dicente reſpuen-
dam eſſe illam praxim, quæ maximè inualuit
pluribus ſententijs ſenatus corroboratam, quod ad
Regium tribunal ſupplicare liceat, quoties ali-
quod concilij Trid. decretum ab Epiſcopo non
obſeruatur, quaſi Reges ſint concilij protectores,
quia hoc repugnat ipſi concilio *ſeſſ.*25. *de refor-
mat. cap.*3. Vt in dicto loco expendi; ait enim Pe-
reira in his caſibus non ineſſe violentiam, cui oc-
curri debeat per ſæcularem, & Diana, vt quan-
do Epiſcopus non obſeruat aliquod concilij de-
cretum, recurrendum ſit ad Archiepiſcopum,
& non ad Regem. Itaque in Regia Cancella-
ria Valliſolet. vbi egi plus 15. ab hinc annis,
nec vidi, nec audiui aliquem caſum ſuper hoc
eſſe tractatum per viam violentiæ, cum alias quo-
tidie de caſibus violentiæ ab Eccleſiaſticis illatæ
ventiletur.

QVÆSTIO XX.

An Principes ſtatuentes ne in eorum ſtatu
poſſint ædificari de nouo Eccleſiæ, &
Monaſteria ſine eorum conſenſu; ſint
contra libertatem Eccleſiaſticam vbi
quid de edicto de non habendis cœti-
bus Religioſorum ſine licentia Princi-
pis. An aliqua ciuitas, vel Princeps
poſſit exigere tributa à Clericis, quia
per conſuetudinem immemorabilem;
ita ſemper factum eſt. An ſtatuta pro-

hibentia alienationem ſtabilium in non ſubditos ligent Eccleſias, ſeu Hoſpitalia. An ſtatutum reſtringens, vel impediens diſpoſitiones ad pias cauſas valeat, ſeu ſit contra libertatem Eccleſiæ. An Principes poſſint ſtatuere irritando aliqua iuramenta apponi ſolita in contractibus. Seu an poſſit Princeps condere ſtatutum, abrogans aliud ſtatutũ ſuum, quod Clericorum priuilegium continebat. Seu an per aliquod priuilegium ſit in aliquibus Regnis derogatum Eccleſiaſticæ libertati.

SVMMARIVM.

1 *Conſtantinus imperator conceſſit facultatem, vt poſſent ædificari Eccleſiæ per totum orbem.*

Statuta, quæ reſtringunt priuilegia conceſſa toti Eccleſiæ à Deo, Papa, vel Imperatore in ſpiritualibus, ſiue temporalibus, ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam. dict. n. 1.

2 *Statutum Principis, ne quis in ſuo territorio ædificet ſine eius licentia, eſt contra libertatem Eccleſiæ. Vbi de Venetia ſtatuto,* & n. 3.

Oratoria, & Capellas, nec Princeps poteſt conſtruere in ſuo Palatio ſine licentia Epiſcopi. dicto. n. 2.

3 L. nemo, Cod. de relegios. & ſumptibus funerum.

Venetorum ſtatuto de non ædificandis Eccleſijs ſine eorum licentia, eſt contra libertatem Eccleſiarum, ſicut & prohibitio imperatorum Theodoſij, & Arcadij.

4 *Statutum, ſiue edictum, ne Monaſteria de nouo ædificentur, aut cœtus Religioſorum habeantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam,* vt n. 5.

6 *Princeps, ſeu ciuitas exigere num. poſſint tributa à Clericis; quia ita per conſuetudinem immemoriabilem, ſemper factum eſt* reſolutiuè, *& ſub diſtinctione.*

7 *Statuta prohibentia alienationem ſtabilium. in non ſubditos, non ligant Eccleſias, ſeu Hoſpitale,* vt n. 8. *Vbi de conſtitutione Dominij Mediolanen, &* n. 13. 14. *cum alijs, & ſi plures Doctores contra teneant* n. 11.

8 *Hoſpitale non æquiparatur Eccleſiæ, niſi ſit publicum, & ſolemniter erectum, & ſtructum.*

9 *Statutum reſtringens relictum ad pias cauſas, non debet valere, aut auferens priuilegium piæ cauſæ.*

10 *Relicta Hoſpitalibus, relicta ad pias cauſas dicitur.*

14 *Leges formularia ligant Clericos, ſed qualiter* n. 16. 17. & 18.

15 *Ordinatoria litis facta à laicis obſeruantur in iudicijs Eccleſiaſticorum, ſi non præiudicant libertati Eccleſiæ.*

19 *Lex lata à Principe ſæculari, nihil poteſt contra iuramentum, nec illud irritare. &* n. 20. *Vbi explicatur quædam luſitana lex.*

21 *Statutum faciens mentionem de iuramento, etiam ſi hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, eſt contra libertatem Eccleſiæ.*

22 *Statutum præcipiens, ne minores, & mulieres poſſint contrahere, non ſeruatâ certâ ſolemnitate, & contractus aliter factus nullus præſumptus, ac ſimulatus, faciens mentionem de iuramento, non valet ſtatuere, ne iuramento producantur in eſſe, eſt ſtatuere ſuper ſpiritualibus,* dict. n. 22.

Saluus conductus conceſſus per Principem, non extenditur ad contractus iuratos, dict. num. 22.

23 *Princeps nequit condere ſtatutum abrogans aliud ſuum, quod, continebat priuilegium Clericorum.*

Priuilegium conceſſum non ſubdito, reuocari non poteſt. dict. n. 23. & n. 24.

25 *Priuilegia Principum æquiperantur vltimarum voluntatum diſpoſitionibus impetratio facta contra gratiam conceſſam alicuius Caſtri alicui benemerito, eſt nulla.* dict. n. 24.

25 *Priuilegia non poſſunt per principem, nec eius ſucceſſorem reuocari ſine cauſa.*

26 *Priuilegium ſemel conceſſum à Principe ob cauſam, tranſit in contractum. Et reſpondetur tenentibus contrarium,* vt num. 29. & 30.

Priuilegia à Principibus Eccleſijs facta, non pendent tantùm ab eorum voluntatibus in fieri, nec in duratione, ſed etiam à Pontificibus, ſaltim indirectè. dict. n. 26.

27 *Priuilegium conceſſum Eccleſiæ, non debet reuocari; eo quod Priceps debet imitari Deum, qui nunquam reuocat, ſed cumulat magis liberalitatis faſciculum.*

28 *Eleemoſyna ſingulis annis facienda Eccleſiæ, nequit per ſtatutum laici reuocari, cum ſit contra libertatem Eccleſiæ,* vt n. 32.

31 L. ſiquis Curialis Cod. de Epiſcopo, & Clericis.

Statutum dicitur eſſe contra libertatem Eccleſiæ, quando eſt contra libertatem Vnius Eccleſiæ tantùm.

34 *Principes laici plures, habent priuilegia cognoſcendi de aliquibus caſibus inter Eccleſiaſticos &* num. 45.

35 *Priuilegia remuneratoria ex cauſa poſſunt reuocari à Papa, aliter non, nec debet ea reuocare quæ Rex ex contractu remuneratorio aut immemoriabili habet* n. 36. *&* n. 41. *niſi expreſſe.*

37 *Priuilegia Principibus in ſpecie conceſſa circa res Eccleſiaſticas ex Bulla cœnæ, quot annis publicatæ, non reuocata videntur* n. 38. & 39. *Vbi quod ſic Reges Hiſpaniæ, & Franciæ habent aliqua. &* num. 40. *Vbi Suarez non audet dicere ea ceſſare. Multi reuocata per Bullam Cenſent dicunt,* vt n. 41. *Sed diſtingue vt* num. 44.

42 *Clauſula* non obſtantibus priuilegijs, quibuſcumque in contrarium facientibus, *qualiter faciat ceſſare priuilegia ipſius ſtatuentis, quæ certum eſt; vt non auferat quæ tranſierunt in vim contractus, aut titulo oneroſo* n. 43.

44 *Clauſula* non obſtante quacumque conſuetudine, *non cenſetur ſublata Conſuetudo immemorialis, etiam cum conditione vniuerſali, niſi expreſſe mentio in lege, vel conſtitutione habeatur.*

1 AD primam quęſtionis partem, pręmiſſis quæ *infra* dico ad *Rubricam, & titulum de Eccleſijs ædificandis,* & quod Conſtantinus Imperator conceſſit facultatem, vt Eccleſiæ totum orbem poſſint ædificari, vt patet *in cap. futuram 12.q.1.* & ſic Filiucius *tom. 1.tract.16.c.16. numero 170.* & alij penes Valenzuelam *in defenſ. mon. Pauli V.p.5.num.36.* dixerunt vt ſtatuta, quæ reſtringunt priuilegia conceſſa toti Eccleſiæ à Deo, Papa, vel Imperatore, tamen ſpiritualibus, quàm in temporalibus ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, vt etiam notauit Maynard. *de priuilegijs Eccleſiæ p.2.art.22.num.95. & art.23. num 24.* & in terminis docent Vgolinus *in reſponſ.ad Iuris conſult. Gymnaſij Pataníni contra venetos cap.6.§.1.2.3.4. & 5.* Collegium Bononiens. *pro libert. Eccleſ.contra venetos num.43.* Maynardus *de priuileg. Eccleſ. contra venetos.p.2. art.24. per totum*, Belletus *in diſquiſit. Clerical. p.1.tit.6.§.1. num.26.* Duardus *in Bulla cœnæ lib.2. can.15.q.19.n.68.* Aloyſius Ricius *in praxi tom.3. reſ.107.n.7.* Patres Theologi Religionis ſeruorum *in defenſ. cenſur. Pauli V.* Ioan. Franc. Pegnanus *in tract. iuſta cenſur. eiuſdem Pauli V. p.2.reſ.26.* Ferdinandus de Baſtidia *in antitodo contra Paul. venetum p.2.argum.10.& ſequent.* Valenzuela *ſupra p.2.num.28.& ſequent.* Lupus *tract. de libert. Eccleſiaſt. q.4. n.7.* & Cardinalis Baronius *in ſua. Paræneſi ad Rempublicam veneta*, quæ tale ſtatutũ contra libertatẽ Eccleſiaſticã efficerat, & propterea à Paul V. excommunicata fuerat, vbi car-
2 pens illorum ſtatutum ſic alloquitur. † *Exaguamini inſuper litteris Apoſtolicis per vos ſtatutum, ne quis Eccleſias, Monaſteria, atque alias religioſas domus venetijs, & vbique locorum dominio veſtro ſubiectorum, ſine veſtra ſpeciali licentia fundet, & exigat; quam autem contra Ius, faſque id præſumpſeritis, quæ dicturi ſumus vos commonebunt: nam illa occidentalis Imperij culmina auguſtiſſima æquè, & robore, militari potentia, ſimulque doctrina rerum Sacrarum conſpicua Carolus, & Ludouicus, cum faterentur ſuper Eccleſias nullum ſibi eſſe vindicandum Dominium, verè legitimi laudati ſunt Imperatores, vt qui legi ſcripta profeſſi ſunt non tantum in Eccleſiarum constructione aliquod Ius non eſſe conceſſum Imperatoribus, ſed neque abſque Epiſcopi licentia domi ſuæ oratorij conſtituendi, habere aliquam facultatem, quod probe cognitum pragmatica ſanctione ita relinquere voluere teſtatum ſequentibus verbis, placuit nobis, vt ſiant ab Epiſcopis, & reliquis ſacerdotib⁹, ac Dei ſeruis admoniti ſumus, ne Capella in noſtro Palatio, vel alicubi, ſine permiſſu Epiſcopi, in cuius eſt Parrochia fiant. Sic igitur nec Capellam vnam, & in ſuo Palatio ædificandi abſque licentia Epiſcopi tanti Imperatores facultatem ſe habere teſtati ſunt quomodo ædificandi Eccleſias, & alia Religioſa loca dandi licentiam, vel negandi vos ita vobis arrogatis authoritatem:* huc-vſque Baronius, qui alijs exemplis probat tale ſtatutum infringere Eccleſiaſticam libertatem.

3 Nec obſtat textus *in l.nemo cod.de relig.& ſumptib.funer.* Vbi à Valente Theodoſio, & Arcadio Imperatoribus fuit prohibitum Eccleſias ædificari ſine Principis licentia: quia reſpondetur illud ab Imperatoribus fuiſſe de facto actum, ſicut, & alij Imperatores, vt *ſupra* dixi de facto, leges aduerſùs immunitatem Eccleſiarum fecerunt; & propterea bene, & iuſte poſtea fuit reuocatum à Iuſtiniano *in l. ſancimus §.ſiquidem Cod. de Epiſcop. & Cleric. & in auth. vt null. fabric. orat. & locor.* Etenim licet pro contraria venetorum opinione Antonius Vouius *in reſponſ.procenſ.Pauli V.contra venetos*, ſeptem argumenta, ſiue fundamenta adducat, tamen ipſe elidit, optimè euertit, atque impugnat probans tale ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, vti etiam Paulus Comitolus *in tract.de apologetico contra venetos cap.1.num.17.* probat *ex diſt.1. de conſecratione*, & in ſpecie, *ex cap. de locorum Gelaſij Papæ ex Caſ. Eccleſia Nicolai Papæ cap. nemo, aurelam. concil. & ex dicto tit. decret. de Eccleſijs ædificandis, & reparand. maximè ex cap. fin. ibi, & cap. ad audientiam,* & ex Bonifac. VIII. *in cap. authoritate de priuileg. lib.6. & ex auth. de Eccleſiaſticis tit.* per totam *aliquid dixi infra q.46.n.8.*

Ad ſecundam difficultatis partem, etſi poſſet 4
aliquis reſpondere quod edictum, ſeu ſtatutum de non ædificandis Monaſterijs, ſeu habendis cętibus Religioſorum, non ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, quia per hoc decretum conſulitur alijs Monaſterijs iam erectis, nec ſcilicet alimenta eis deſint ob aliorum ædificationem, & multitudinem, & ne prætextu bono, & quæſito pietatis colore pernicioſæ ſocietatis ineantur: tamen cum inſpicere inconueniens prædictum, ſit actus Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ad quam ſpectat inſpicere, num queant de nouo Monaſteria, & Religiones in ciuitatibus introduci, ſic vt commodè queant ſuſtentari, & ali; ideo vt latè dico *in dicto tit. de Eccleſijs ædificandis*, vbi etiam agitur de quæſtione *an queant regulares mutare Monaſterium de loco inſano ad ſanum ſine licentia Epiſcopi.*
† Ergo apertè dicendum eſt tale ſtatutum, aut 5
edictum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; eo quod laicus Princeps, ſeu Magiſtratus vſorparet Iuriſdictionem Eccleſiæ, iuxta latiſſimam doctrinam, quam expendi *ſub tit. de iudicijs, & foro compet.* & ex doctrina relata à Diana *p.1. tract.2. reſ.61.& reſ.78.* Vgolinus *ſupra cap.6. §.5.num. 2.* Colleg. Bononiens. *ſupra n. 43.* Valenzuela *dict. p.2. per totam* & contra Cutellium *lib.2.q.62.* docent, Baronius, Baſtidia, Maynardus, Belletus, Duardus, Riccius, Lupus, Comitolus, quos ſequitur Thomas del-Bene *de immunit. p.1. cap.8. dub.*. ſatisfaciens fundamentis contrarijs.

Ad tertiam quæſtionis partem an aliqua ciui- 6
tas, ſeu Princeps poſſint exigere tributa à Clericis, quia ita per conſuetudinem immemorialem ſemper factum eſt, poteris latè reſpondere adductis *p.15.* in verſ. *ad quartam*, & verſ. *ad quintam, & ibi q.16. à n.1.* Vbi de quæſtione, *an poſſeſſio antiqua collectandi, faciat ius in præiudicium ordinis Clericalis*, Vbi cum diſtinctione bonorum. Et ſecundùm illam exiſtimo componendas opiniones diuerſas affirmatiuam Gabrielis Pereira *in tract. de manu Regia p.1. cap.10.n.2.* Paul. de Caſtro *in conſ.423.* & negatiuam Megalæ *in conſ.12.n.4.& Decreti Rotæ Romanæ 10.decemb.1598.* & Dianæ *dict. p.1. tract.2. reſ. 96.* ac aliorum dicentium Bullam cœnæ Domini, non ſolum tollere quaſcumque conſuetudines, etiam immemorabiles, ſed etiam continere clauſulam irritantem, quæ deſtruit, & inficit titulum, & poſſeſſionem.

Ad quartam quæſtionis partem, an ſtatuta pro- 7
hibentia alienationem ſtabilium in non ſubditos, ligent Eccleſias, ſeu Hoſpitalia; reſpondebis abundè, etiam ex dictis *ſupra hoc textu q.7.* in verſ. *ad quintam*, & Clarius verſ. *ad ſextam*, vbi egi de illa *an valeat ſtatutum ſæculare, quo cauetur ne bona*

traneferantur in Eccleſiaſticas perſonas ſine Regia facultate, & *in q.*8. Vbi *de legibus amortizationis*. Et ita nunc breuiter dico illa ſtatuta non ligare Clericos, Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, quorũ libertatẽ teſtringere nequeunt ex *c. fin. de immunit. Eccleſ.lib.*6. Bartolns *in l.fin.n.*18.*cod.de ſacroſanctis Eccleſ. & in l. dudum* 14. *cod. de contrahenda emptione, & in l. fin.n.*4. *Cod. de exactoribus tributorum lib.*10. *& in l.filiusfamilias* 117. *alias* 114. §. *Diui n.*12. *ibidem* Angel. *n.*4. Imola in verſ. *item adde circa tertiam, quæſtionem*, Alex. *ſub n.*12. verſ. *& ſic ſtabit* Crotus *num.*80. Ferdinand. Loaces *num.*157. Ripa *num.*81. & Socinus Iunior *a.*116. qui teſtatur de magis communi *ff. de leg.*1. Cytiacus *controuerſ.*530. *tom.*3.*num.*13. Videndus *a n.*14.

8 Vnde licet maximè ipſe Cytiacus à *dicto n.*24. conttauertat numquid prædicta doctrina procedat etiam teſpectu Hoſpitalis; affirmat verò *ibi à num.*54. contra Plotum in *conſ.*19. *ſub n.*29. dicentem conſtitutionem Dominij Medinlani prohibentem alienationem, & tranſlationem immobilinm forenſes, & non ſubiectos non procedere in tranſlatione io Hoſpitale, quia ipſe debet intelligi de Hoſpitali Religioſo, & erecto cum anthoritate ſuperioris, cum patificet Eccleſiam, perſonas Eccleſiaſticas, & Hoſpitale, de quibus eadem oratione meminit, nam Eccleſiæ non æquiparantur Hoſpitali, niſi ſit publicum, & ſolemniter erectum, & extructum, ſic cum Caſtro *conſ.*5.*volum.*1. exptesſè teoente huiuſmodi ſtatuta non comprehendere talia Hoſpitalia, ſed alij plures etiam porrigunt affirmatiuam opinionem ad Hoſpitale, in quantum ſunt opus pium, de quo in verſ. ſequenti.

9 Ad quintam quæſtionis partem etiam ex dictis *ſupra in dicta quæſt.*7. verſ. *ad quintam*, & verſ. *ad ſextam*, & ex proxima dictis in verſ. *ad quantam*, reſpondeti poteſt, cum ergo ſtatutum reſtringens relicta ad pias cauſas, non debeat valere ex doctrina Baldi *in l.generali* 13.*n.*6.*&* 7.*Cod.de ſacroſanctis Eccleſ.* Atcat. *conſ.*25.*n.*1. Felini *in cap. noſtro n.*94. Alex. *conſ.*209.*ſub n.*5. verſ. *& quod dictum ſtatutum*, Cardinal. Tuſch. in verb. *libertas Eccleſiaſt. concluſ.*348.*n.*9.*tom.*5.*fol.*380. ex quo dicitur cootra libertatem Eccleſiaſticam, auferendo priuilegia piæ cauſæ, quia ſicut ſtatuentes hoc facere non poſſint; ita etiam, nec cenſeantur impedire quæ ſpiritu Dei ducuntur, Calcan. *conſ.*13. *à n.*3. & quia in ſimilibus diſpoſitionibus ſtatutarijs, ſemper videtur excepta perſona Dei ex Tiraquel. *de priuileg. piæ cauſæ pri-*
10 *uileg.*130. quam repræſentant Pauperes. † Itaque relicta Hoſpitalibus, relicta ad pias cauſas dici, dixit etiam Tiraquel. *in præfatione dict. tract.* verſ. *item relictum Hoſpitali*, Alex. *dict. con.*209. *à n.*1. *vol.*2. Bald. *in auth. hoc Ius porrectum ſub num.*11. verſ. *tamen quia legatum Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.*

11 Nihilominns, in puncto quæſtionis noſtræ, alij ſub diſtinctione loquuntur; imo & affirmant valere tale ſtatutum, ſeu proclama, afficiens, bona ſobditorum inhibendo prohibitione reali quamcuinque alienationem in perſonam, communitatem, Collegium, aut vniuerſitatem non ſubditam, quia non eſt niſi tantum contra rem ipſam legatam, quæ nequit tranſire in perſonas ſtatuto comprehenſas, & prohibitas, quæ prohibentur acquitere, non teſpectu ſui, ſed reſpectu rei ſubiectæ ita vinculatæ, vt concludit Abbas *in cap. quod Clericis* 9. *n.*30. *de foro compet.* Vbi affirmat talem prohibitionem realem ligare, ſeu impedite Clericos, & Eccleſiam, ne res prohibita ad eos deuenire poſſit, Rochus de Curte *in tract.de conſuetud. ſect.*8.*n.*87. *fol.*105. Alderan. Maſcard. *in tract.ſtatutor.concluſ.*1.*ſub num.*258. verſ. *ſecundo caſu, aut ſtatutum loquitur*, Felin. *hic n.*84. Bald. *in cap. cum veniſſent ſub n.*6. extra de eo qui mittitur in poſſeſſ. cauſa rei ſeruand.

Inquiens quod in realibus actionibus, ſtatuta, 12
& conſuetudines laicorum ligant Clericos, cum res affecta ſit de Iuriſdictione, & territorio Principis ſtatuentis: & quod quando prohibitio alienationis eſt realis, quod excludantur Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ forenſes ſcripſerunt Bald. *conſ.*174. *vol.*5. Surdus *conſ.*521. *n.*3. Rebuffus, Ripa, Bolognetus, Capra, & alij, quos ſequitur Cyriacus *dicta controuerſ.*530. *à n.*64.*& ibi n.*69. *&* 70. cum alij, quia in ſimilibus ſtatutis non eſt intentio ſtatuentium ligandi Clericos, & Eccleſias, vel impediendi pias cauſas, ſed principaliter diſponendi de re ſubiecta, prouidendo publicæ vtilitati ſui ſtatus, ne ciues, & habitatores de pau-
petentur. † Et quia illa eſt proprię illicita prohi- 13
bitio, & contra libertatem, quæ eſt generalis contra omnes, non autem quæ eſt ſecundùm quid cum opera pia poſſint fieri etiam inter laicos, & ex alijs. Sed tu teſolues ex addictis quæſtionibus ſub hoc textu, alias inquam facilis eſſet iſte modus prohibendi contra Eccleſias, & Eccleſiaſticos.

Et pro prima noſtra ſententia facit quia Do- 14
ctores agentes, & ſequentes Regiam poteſtatem in condendis ſtatutis, & legibus, quibus prohibetur alienatio immobilium in non ſubditos, abſolutè & ſimpliciter contra Clericos, & Eccleſias non admittunt, ſolùm verò dicunt vt alienatio debeat fieri cum certa ſolemnitate, & forma, quæ facilè ſeruari poteſt; & quod tales leges formulariæ ligent etiam Clericos, tenent Signorolus *conſ.*21.*n.*15.*&* 25. verſ. *& ſecundo caſu*, Alberic. *in tract.de ſtatutis* 2.*p.q.*2.*num.*39.*& n.*64.*in fine*, Baldus *in cap. quod Clerici de iudicijs n.*2. Federicus de Senis *conſ.*85.*n.*3. Barbatia *in cap.quod Clerici col.*24. verſ. *ego hanc materiam* de foro comp.
† Et faciunt quæ ego dixi *ibi q.*3. Vbi quod or- 15
dinatoria litium facta à laicis obſeruantur in iudicijs Eccleſiaſticorum ſi non præjudicent libertati Eccleſiaſticæ & Cyriacus *controuerſ.*529. latiſſimè, & ex propoſito agens de ſtatuto prohibente alienationem ſtabilium, in forenſes, vel non ſubditos: an liget Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas: & quid ſi prohibeut non ſimpliciter, ſed conditionate, ſine licentia Principis, vel ſub alia certa forma; & poſtquam pro affirmatiua ſententia plures adduxerit *num.*40. dicentes quod Clerici ligantur huiuſmodi ſtatutis, Bald. *in cap. quæ in Eccleſiarum* 7. *hoc tit.num.*16. Iacob. Butrig. *in auth. Caſſa cod.de ſacroſanct. Eccleſ.& in l.aſſiduis* 11. *cod. qui potiores in pignore habeantur* Signor. *conſ.* 21. Andream Sicul. *in Rub. de rebus Eccleſiæ n.*81. *ſub n.*152. Tiraquel. *de retractu conſang.* §.1.*gloſſa* 13.*n.*5. *& in l.*16.*connub. gloſſa* 8. *n.*1-1. Vrſilis ad Afflictis *deciſ.*310.*num.*8. Menochium *conſ.*800. *n.*23. Satayna ad Matheſilanum *ſingulari* 10. verſ. *in ſimili, item videmus*, Natta *conſ.*
515.*n.*10. Crotum *conſ.*5.*num.*47. † Tamen ipſe 16
*a n.*41. diſtinguens inter ſimplicem prohibitionem, & conditionatam in illis verbis aut enim inquiunt ſtatutum ſimpliciter prohibet alienationem in forenſem, vel non ſubiectum, & tunc non ligat

ligat Clericos, aut in alienatione requirit certam formam, quæ poteſt impleri ſine magna difficultate; puta quod talis contractus denuncietur, vel fiat cum interuentu iudicis, vel agnatorum; & tunc ligat Clericos, quia nihil eis deperit, cum facilè impleri, niſi cum magna difficultate, & quæ fere eſt impoſſibilis, vt quando pendet à voluntate ſuperioris tantùm, vt exemplificant ipſi, ſi ſtatutum dicit quod non valet alienatio, niſi cum licentia communitàtis, vel Principis, & tunc non ligat Clericos, quia reputatur impoſſibilis hæc impetratio, quæ pendet à ſola voluntate Principis, vt poſt Salicetum *in auth. Caſſa. n.15. Cod. de ſacroſanctis Eccleſijs*, diſtinxit Clarius Cardinal. Zabarella *in repetitione cap. perpeadimus col.15. verſ. his attentis venio de ſent. excommunic. fol.133. col.1. in impreſſione veneta anno* 1602. vbi in verſ. *& per hoc deciditur alia quæſtio*, vbi loquitur quando adeſt onus licentiæ petendæ, Decius *in textu noſtro à num.* 250. *&* 264. *in impreſſione veneta anni* 1576. Ambroſ. Opicon. *in l. filiusfamil.* 114. *alias* 117. §. *Diui ff. de leg.1. n.79.* Ferdin. Loaces *in allegat. pro Marchione de los Velez num.158.* verſ. *item limitatur*, Rodericus Suarez *in l.13. tit. de las deudas num.2. &* 3. Surd. *conſ.2. num.41. &* 41. Zanchus *de priuileg. Eccleſ. cap.11. num.15. in fine*, Bardellonus *conſ.70. n.20. & 21. tom.1.* Calixtus Ramirez *de lege Regia* §.
17 27. *num.10. in fine.* † Ergo ſi iſti tantùm in tali caſu, in quo de formula aliqua facili ſtatutum de non alienando in forenſes, & non ſubiectos obligat Clericos, ſecus ſi ſimpliciter, ſequitur dicendum contra Cyriacum, & alios in puncto quæſtionis noſtræ nunquam tale ſtatutum Clericos obligare, & Eccleſias, vt ſecundùm nos videtur amplecti nouiſſimè D. Antonius de Caſtro fiſcus Regius pro Rege noſtro Philippo in commiſſione millionum in menſe Iulij anni de 1656. occaſione tributi, de quo loquutus fui *ſupr. à q.13. n.1.* & nihilominus in hoc puncto non eſt auſus; etſi loquatur obiter admittere, ſiue approbare contrariam ſententiam, quæ facere videtur admodum ad comprobandam eius allegationem *ibi num.99.* applicans ad caſum, de quo dico in quæſtione ſe-
18 quenti. † Cyriacus addit *à num.44. ad* 47. inter ſtatuta, quæ ligant res; & quod hæc obligant Clericos; ſecus ſi ligent. perſonas, item & inter ſtatuta reſpicientia Clericos territorij, & iſtos non ligari, ſecus Clericos forenſes ex Baldo, Rebuffo, & alijs; ſed idem Cyriacus hoc non admittit ex Bart. *in dicto* §. *Diui* loquente expreſsè de Clericis forenſibus; eo quod talia ſtatuta reſtringunt libertatem Eccleſiaſticam; quæ ratio vere etiam ad forenſes applicatur.

19 Ad ſextam quæſtionis partem an Principes poſſint ſtatuere irritando aliqua iuramenta apponi ſolita in contractibus; ſed quia difficultas hæc poteſt ampliari ex his, quæ dixi latè *in cap. nouit. de iudicijs q.9. à num.1.* vbi egi de illa *an laici Principes, aut iudices poſſint de iuramentis cognoſcere*; & ibi *quæſt.13. à n.1. & alibi*; ideo nunc breuiter dico quod etſi videatur affirmandum, vti cauetur Luſitano Iure nouæ recopil. *lib.14. tit.73.* Vbi irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promiſſionibus apponuntur: tamen abſolutè negandum eſſe, quia lex lata à Principe ſæculari, nihil poteſt circa Iuramentum, cum ſit negotium merè ſpiritnale, vt ſuper matrimonio, decimis, & ſimilibus dixi *cap. tuam de ordine cognit.* ſic docent Carolus de Gras. *de effectib. Clericor. effectu* 2. *n.81.* Duard. *in Bulla cœnæ n.2. Can.15. q.19. n.56.* Martha *de iuriſdict. p.4. cent.1. caſu* 72. *n.18.* Vbi contrariam ſententiam falſam vocat, ipſum leges, quia multos citat.

Nec debet ſuſtineri Fagundez, qui conatur de- 20
fendere prædictam legem Luſitaniæ *tract.1. lib.2. cap.17.* putans Reges Luſitanos conſtituiſſe illam legem ex priuilegio ſummi Pontificis, quod licet modo non extet, ſufficiat extare illius famam tempore immemoriabili per effectum, & vſum priuilegij probatam: tamen non eſt cur admittatur hæc expoſitio ex his, quæ dixi *quæſt.15.* verſ. *ad vltimam*, vbi egi de illo dubio, an conſuetudo immemoriabilis probet extitiſſe priuilegium faciendi aliquid cõtra immunitatem Eccleſiaſticam.
† Docet Diana *p.1. tract.2. reſ.73.* reſoluens, vt 21
quoties ſtatutum facit mentionem de Iuramento, etiamſi hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, ſit contra libertatem Eccleſiæ. Qui etiam *reſ.94. & 95.* agit de duabus illis quæſtionibus, an Princeps ſæcularis poſſit relaxare obligationem Iuramenti præſtiti. Et an Iudex ſæcularis poſſit cogere laicos ad condonandam obligationem Iuramenti, aut iniuria extorti cum multis pro vtraque parte; ſed quia de illis dixi *ſub cap.1. & tit. de Iure Iur.* recurreres ad *ibi* dicta.

Quare ſi ſtatutum præciperet, ne minores, & 22
mulieres poſſint contrahere, non ſeruata certa ſolemnitate, & contractus aliter factus ſit nullus præſumptus, & ſimulatus, atque præſumendum minores dolo inductos ad contrahendum, etiam ſi Iurauerint, dico non valere; eo quod diſponit de Iuramento per indirectum; imo & directo, cum faciat expreſſam mentionem de Iuramento: ita Diana *dicta p.1. tract.2. reſ.73. in fine*, & Martha *dicta 4. p. caſu 72. cent.1.* qui poſtquam latè agens *à n.1.* quod ſtatuta laicorum non poſſunt irritare contractus Iuratos, nec ſupra Iuramentis, etiam per indirectum diſponere, multa videnda congerens *à num.23.* ait quod ſtatuere, ne Iuramenta producantur in eſſe, eſt ſtatuere ſuper ſpiritualibus. Et quod ſtatutum laicorum quomodolibet mentionem faciat de Iuramento, non valet; & *num.25.* quod ſtatutum diſponens principaliter de contractu, & in conſequentiam de Iuramento, non valet: & *num.28.* quod Iuramentum appoſitum ſuper contractu à lege prohibito, non obligat: *& n.31. & 32. fin.* Vt ſtatutum de compromiſſis non habet locum ſuper contractibus Iuratis, & quod ſaluus conductus conceſſus per Principem, non extenditur ad contractus Iuratos de vberiori intellectu huius quæſt. videbis quæ immemor dixi *infra quæſtio* 42. verſ. *ad tertiam*, vbi dicta in toto hoc verſ. *ad ſextam* ſub quadam bona diſtinctione præcauentur, & pro intellectu adjunges quæ ex pluribus dicit Thom. del-Bene *de parlam. dubit.4. ſect.27. & 28. ſub corollario* 4.

Ad ſeptimam quæſtionis partem, an poſſit 23
Princeps condere ſtatutum, abrogans aliud ſtatutum ſuum, quod Clericorum priuileg.um continebat; & lectis quæ dixi *infra in cap.2. de iudicijs quæſt.15. à num.1.* vbi egi de ea *an ſi Reges, & Imperatores exemptionem conceſſiſſent Clericis, poſſint eam reuocare* iam breuiter dico in puncto noſtro, cum Felino *hic*, vt non poſſit illud Princeps reuocare, quia priuilegium conceſſum poſtquam ratum habetur, trãſit in Ius, reſpectu illius, in quem collatum eſt ita *num.124.* deinde quia priuilegium conceſſum non ſubdito, reuocari non poteſt ex

doctrina

dorina textus in cap. nouit. de iudic. Abbas in cap. inter alia num. 19. de immunitate Eccleſiarum, & alij; ſed Clerici non ſunt ſubditi ſæcularibus, ergo priuilegium illis conceſſum amplius auferri non poterit; ſic vt aliter facientes excommunicet Bulla in cœna Domini ibi quarumcumque Eccleſiarum Iuribus quomodolibet præjudicetur: & hanc docent ſententiam Azorius p. 1. lib. 5. inſtit. moral. lib. 5. cap. 13. quæſt. 5. Coriolanus in Bulla cœnæ excommunic. 5. fol. 9. 35. Peſantius tract. de immunit. Eccleſ. diſp. 9. Martha videndus de Iuriſdict. 4 p. centuria 1. caſu 52. num. 6. Alterius tomo 1. diſput. 36. lib. 5. c. 6 fol. 703 col. 2. copioſè Carolus de Graſſis de effectibus Clericorum effectu 2. n. 14. & 23. Diana p. 1. tract. 2. reſ. 60.

24 Et confirmatur quia & ſi priuilegia Principum æquiparentur diſpoſitionibus vltimarum voluntatum, cap. quia cunctis de conceſ. præbenda, cap. ſi pluribus de præb. lib. 6. Gigas in tract. de penſ. q. 27. num. 5. tamen ſine cauſa reuocari non poſſunt, Bald. in l. 1. in 5. notab. cod. de leg. inferens ad conceſſionem Caſtri factam alicui benemerito, quod ſit ei defendenda, nec auferenda; & quod impetratio facta in contrarium, ſit nulla ipſo Iure per gloſſam in l. ſi qua loca Cod. de fundibus, & ſaltibus rei dominicæ lib. 11. quem ſequitur Curtius Iunior in l. hæres abſens. in princ. num. 19. ff. de iudiciis poſt Caſtrens. in dicta l. 1. qui dicit Bald. ſæpè facere mentionem de hac concluſione, quia ſibi contigit in facto proprio, Afflictis in cap. 2. §. ſimiliter num. 64. de capitan. qui cur. vend. & ibi Andreas num. 24. in fine, qui reprobat aduo-
25 catos fiſcales contrarium ſentientes. † imo & idem Baldus conſ. 226. Rex Romanorum n. 6. verſ. ſed ego non credo volumine 1. tenet quod priuilegia non poſſunt per Principem, nec per eius ſucceſſorem ſine cauſa reuocari, quia quidquid Princeps agit ſine ratione, non valet ex gloſſa fin. in cap. penult. 22. diſt. Vbi habetur, vt nemo poſſit amittere priuilegium ſuum ſine cauſa; ſed nullam cauſam potuit Eccleſia dare, propter quam ſit priuanda à priuilegio ibi per laicum Principem collato; ergo, præcipuè ſi conſideres textum in auth. de referend. in princ. Vbi proprium Principis eſt conceſſa per eum non auferre.

26 Et confirmatur tum ex his, quæ latè dixi in dicto cap. 2. de iudicijs dicta quæſt. 15. à n. 1. cum alijs, tum in allegatione, quam feci pro miniſtris inquiſitionis Valliſoletanæ anno præterito 1648. in cauſa contra D. Hieronymum de Tordeſillas, dictæ ciuitatis, Prætorem poſita in fine tract. de iudicijs, & foro comp. num. 24. & 25. cum alijs, vbi probaui vt priuilegium ſemel conceſſum à Principe ob cauſam, tranſeat in contractum, & in caſibus, de quibus loquimur eſt certiſſimum: nam cum Reges ab Eccleſia tot, tantaque beneficia acceperint, ſequitur, vt priuilegia ab ipſis in Eccleſias collata, non dependeant tantum à voluntatibus Principum in fieri, nec in duratione; ſeu conſeruatione, ſed pendeant à Pontificibus ſaltim indirectè habentibus poteſtatem in Principibus iuxta quæ dixi latiſſimè in cap. nouit. 13. de indic. Vbi Innocentius ſingulariter voluit, vt priuilegium conceſſum non ſubdito nequeat reuocari, vt dixerunt etiam Bartol. in l. qui ſeparatus Cod. vnde liberi, & in l. ſi cum mihi ff. de dolo, Cardin. in cap. perpendimus de ſententia excommunic. Archidiacon. in cap. quicumque 13. q. 3. Caſtrenſis conſ. 317. verſ. conſtat autem volum. 1. Vbi loquitur in priuilegio immunitatis, idem in l. digna vox. Cod. de legibus, verſ. nota pro rebus Eccleſiæ, Decius in conſ. 286. n. 6. Iaſon conſ. 56. n. 2. volum. 1.

Etenim Lucas de Penas in l. fin. num. 64. Cod. de locatien. prædior. ciuil. lib. 11. dixit quod priuilegium conceſſum Eccleſiæ, non poſſit reuocari; eo quòd Princeps debet imitari Deum, qui nunquam reuocat beneficia collata in aliquem, ſed magis cumulat liberalitatis faſciculum cap. quamalibet in fine 33. q. 3. & Felinus in cap. ad Apoſtolicam de ſimonia, dicit eſſe ibi caſum de hoc, & Iaſon in l. non amplius n. 14. ff. de leg. 1. dicit quod iſta opinio in conſulendo, & iudicando eſt retinenda. 27
† Et ſic euenit vt laici nequeant reuocare per 28
ſtatutum eleemoſynam ſingulis annis faciendam Eccleſiæ per alterum prius ſtatutum diſpoſitam, vt firmant Bartolus in l. priuilegia in fine cod. de ſacroſanct. Eccleſ. Geminianus in cap. quæ in Eccleſiarum hoc tit. col. 7. verſ. venio ad tertium. Felinus hic num. 97. & in dicto cap. ad Apoſtolicam de ſimonia num. 2. Decius hic n. 232. & 238. Tyraquellus pro vtraque parte plures referens de priuileg. piæ cauſæ priuilegio 159.

Vnde etſi pro contraria ſententia negatiuè pu- 29
gnent Souſa in Bulla cœna cap. 16. diſp. 81. concluſ. 5. num. 6. Duardus ibi lib. 2. can. 15. q. 27. n. 16. Villalobos in ſumma tom. 1. tract. 17. dubio 21. n. 4. & alij; eo quod exiſtiment vt priuilegia particularia huius, vel illius Eccleſiæ, Religionis, vel perſonæ directè non pertineant ad immunitatem Eccleſiaſticam, & poſſint reuocari ex ea ratione quia lex ad libitum ſtatuentis, præſertim quando ſponte facta eſt, & adeſt iuſta cauſa reuocationis illius, poſſit fieri ſine iniuria tertij, cum adeſt cauſa ſic vt nullus conqueri poſſit, eo quod per reuocationem illius quod prius conceſſum fuerat, reducatur ad Ius, quod prius competebat ex gloſſa in l. ſi vnus §. pactus ne pereat verbo in ſpecie ff. de pactis. Quia ſatis fit ex adductis, imo & prædicti Doctores fatentur quod ſi tale priuilegium fuerit confirmatum per Summum Pontificem, nequità Principe concedente reuocari.

Nec obſtat Boſius de Principe num. 176. Vbi 30
dicit communem opinionem eſſe priuilegium conceſſum à Principe Eccleſiæ, poſſe per illum reuocari, etiam ex interuallo poſt acquiſitionem; & patet ex textu in l. ſi quis curialis cod. de Epiſcopis, & Clericis, vbi Imperator reuocauit priuilegium conceſſum ab ipſo. Quia reſpondeo ad dictum Boſij, quod nullus excitatis per illum loquitur de priuilegij reuocatione, ſed tantum in reuocatione ſtatuti. Etenim Martha expendit dicta p. 4. de Iuriſdict. caſu 52. n. fin. Vt in eo caſu intret illa reſolutio, quando priuilegium conceſſum eſt per ſtatutum, non per modum legis, quia tunc cenſetur approbatum per Papam, ſi reuocatur per ſtatutum ſubſequens, ſpecialiter mentionem faciens de Clericis, & non valeat, tum ex defectu poteſtatis ſtatuentium, tum etiam quia dicitur inductum in diminutionem Iurium Eccleſiæ acquiſitorum: & ſic contra eius libertatem: ita ille, ſed ego melius exiſtimo reſponderi ex fundamen-
tis iactis pro noſtra ſententia. † Et ita dicendum 32
cum Felino hic dicto num. 97. in fine, vt non obſtet dict. lex ſi quis Curialis, quia ibi Imperator reuocauit de facto, & Marta ſupra n. 16. ex doctrina Decij hic addit leges codicis, in quantum ſunt præjudiciales Eccleſijs, non cenſeri approbata à Summo Pontifice, & tanquam factas à non habente poteſtatem, non valere, neceſſe allegandas in deciſionibus cauſarum.

Ex

32 Ex his pro complemento exiſtimo dicendum
cum Diana *dicta p.1. tract.2. reſ.60. in fine*, quod
ſi erat ſtatutum antiquum laicorum, vt ſingulis
annis certo die cuiuſdem menſis cuidam Collegio
Clericorum, vel Monaſterio regularium eroga-
rentur certæ eleemoſynæ; ſed deinde efficerent
aliud ſtatutum, ne inpoſterum ea eleemoſyna
præbeatur, tale ſtatutum eſſe contra libertatem
Eccleſiaſticam, iuxta primam ſententiam.

33 Et cum Genuenſe etiam addo in practica Ec-
cleſiæ triennario 17. *quæſtio* 480. *num*.8. contra
aliquos probante ſtatutum eſſe contra libertatem
Eccleſiæ, quando eſt contra libertatem vnius Ec-
cleſiæ tantùm.

34 Ad octauam quæſtionis partem an per aliquod
priuilegium ſit in aliquibus Regnis derogatum
libertati Eccleſiaſticæ; vt abundè reſpondeas ad-
iunges hic quæ adduxi *infra in cap.1. de iudicijs
quæſt*.19. cum alijs, vbi de quæſtione trahendi
cauſas ad Regias audientias per viam violentiæ;
& in alijs quæſtionibus illius textus, ſeu tituli, &
ſub tit. de foro comp. Vbi ſcripſi de pluribus caſi-
bus, in quibus ſolent laici iudices cognoſcere in-
ter Clericos. Sed quia ad vtramque partem agit
Diana *p.2. tract.2. reſ.6.* cum infinitis, quos refert,
quoſdam aſſerentes per Bullam cœnæ Domini
eſſe ſublata illa priuilegia, cum quotannis publi-
cetur, alios non eſſe ſublata affirmantes; ideo vt
excuſem longam repoſitionem recurres ad ea, quæ
adduxi *in dicto cap.2. de iudicijs q*.24. quatenus
egi de illa quæſtione an *aliquis Princeps habeat
priuilegium à Pontifice cognoſcendi per viam vio-
lentia: vel an excuſetur Iudex prætextu quod non
ſit Bulla cœna recepta in ſua prouincia, vel conſue-
tudinem inducens, vel ea introducta incidat in Bul-
lam: vel an Reges in aliquo caſu ſint iudices exem-
ptorum.*

35 Dubium ergo poteſt eſſe, quod tantùm tetigi
in dicta q.24.cap.2. de iudic. an per Bullam cœnæ
ſit reuocatum dictum priuilegium: vel an Ponti-
fex qocat reuocare prioilegium ſemel conceſſum
Principibus laicis cognoſcendi inter Eccleſiaſti-
cos. In quo dubiò lectis etiam quę addoxi *in dict.
quæſt.15. de iudicijs in fine*, Vbi affirmaui priuile-
gia illa poſſe reuocari à Papa. Sed quia ſunt oon-
nulli, qui audent dicere Reges habere aliqua pri-
oilegia immemorabilia; ita vt ceſſerint in Iura
Regia, & nnn poſſint amplius à Pontifice reuo-
cari, vt notat Zipeus *in annalitica Iuris canon.
lib.2. de foro compet. n*.41. Sed Souſa abſolutè *in
Bulla cœna cap.26. diſp.102. n.2.* non eſſe dubi-
tandum, vt etiam remuneratoria priuilegia reuo-
care Pontifex poſſit. Ego verò exiſtimo vt dixi
ſub *ſub dict.q.15.num.10.dict.cap.2. de iudicijs* ex
cauſa hæc remuneratoria poſſe reuocari, aliter
verò non, quia deficiente cauſa, nec hæc, nec illa,
quæ tranſierunt in contractum poſſunt reuocari,
iuxta illa, quæ longè ſcripſi *in cap.1. de probatio-
nibus*, vt loquuntur Henriquez *lib.10. ſumma*
36 *c.15. n.5. in gloſſa littera. G.* † Malderus *in 2.2.
tract 5. cap.6. dubio 7. in fine*, Vbi aſſerit Pontifi-
cem Iura quædam ſpiritualia, quæ Rex quiſpiam
ex contractu remuneratorio, aut immemoriabili
habet reuocare non debere.

37 Tota vero difficultas eſt an hæc prioilegia Prin-
cipibus conceſſa, veluti Regi Franciæ, qui obtinet
in Regno ſuo ex priuilegio Apoſtolico conferre
Canonicatus, & beneficia, vt notauit Carolus de
Graſſis *in Regalibus Francia lib.2. Iur.1. folio* 229.
& Iur.2. fol.437. Et Reipublicæ venetorum, quæ
vt dicunt Decianus *tom.1. lib.4.cap.9. n.66.* cum
Gigante Zanardus *in directot. confeſſor. tom.3.
cap*.50. ex priuilegin Pontificio habet procedere
in aliquibus caſibus contra Clericos. In quo du-
bio exiſtimauit Filiucius *tom.1. tract.16. cap.10.
num*.158. Vt ſi reuera aliquod priuilegium con-
ceſſum ſit à Romano Pontifice alicui Principi
laico, Bullam cœnæ illud non reuocare; & idem
putat Malderus *in p 2.q.9.art.2.fol.407.col.1.* per
verba ſequentia priuilegium datum Regibus, aut
Iudicibus cognoſcēdi cauſas Clericorū, niſi reuo-
catum fuerit, excuſat contra immunitatem facien-
tes iudices. † an autem omnia quotannis reuo- 38
centur per Bullam cœnæ aliqui dubitant, verius
videtur non irritari, quia generalia verba, quæ ri-
gidiora erant de hac re in Bulla Gregor. XIII.
à poſterioribus Pontificibus temperata ſunt, iu-
dicium interim ſit penes Sanctam ſedem.

Et ſic Fagundez *de præceptis Eccleſia tract.1.* 39
lib.3.cap.7. num.17. defendit quandam conſoetu-
dinem vrgentem in Luſitania ex vi cuiuſdam
priuilegij a Summo Pontifice obſtanri; imo alij
dicunt legem poſteriorem vniuerſalem, & gene-
ralem, non derogare priuilegio anteriori ſpeciali.
Ob idqne ita Regem Hiſpaniarum, & Regem
Galliarū habere aliqua prioilegia teſtantur Bañez
in 2.2. q.67. art.1. dubio 2. concluſ.2. Carolus de
Graſſis, *vbi ſupra*, quod præſumi poſſe dicunt in
Catholicis Regibus, & pijs. † Et Pater Suarez 40
contra Regem Angliæ *lib 4. cap.34. num.15.* ex
Cardinali Bellarmino, non audet damnare vſum
talium priuilegiorum; ſed hoc Apoſtolicæ ſedi
remittit, quod antea fecerat Nauarrus *in manuali
cap.27.num*.11. Vt notat Vaſquez *in p.2.diſp.167.
cap.4.n.32.* Salaz *de legibus diſp.14. ſect.9. n.108.*
Becanus *in ſumma Theologia 2.tract.3.cap.6.q.11.
num.2.* & Diana *dicta reſ.6. in fine*, vbi commen-
dat videndum Salgad. *de protectione Regia p.3.
tom.2. cap.10. num.96. & 97.* aſſerens vt contra-
riam ſententiam tueantur etiam doctiſſimi viri.

Ego inquam in præfatis priuilegijs ita antiqua- 41
tis, & corroboratis, & ex propoſito, maturoque
iudicio à Summis Pontificibus Regibus ob bene-
merita conceſſis multum exiſtimo ſtandum relatæ
ſententiæ niſi reuocarentur expreſſa ex doctrina
iam relata; licet videam pleroſque dicere abſolutè,
vt ſint reuocata per ipſam Bullam cœnæ quotan-
nis publicatam, vt ſunt Duardus *in Bulla cœna
lib.3. §.5. queſt.1.n.2.* & Philippus Maynardus *de
priuilegijs Eccleſia p.2. art.*18 *num*.10. Vbi ita ait
prædicta prioilegia fuerunt poſtea à Summis Pon-
tificibus reuocata: & inter cæteras reuocationes
illa eſt, quæ legitur in Bulla cœnæ Domini ibi
excommunicamus Vgolinus *in reſponſ. ad Iura conſ.
Gymnaſij Patauini cap.7. fol.9.* ſic aſſerens per
Bullam cœnæ Domini, quæ ſingolis annis in die
Iouis Sancti præſentibus Principum Chriſtiano-
rum nuncijs publicatur illa clauſula *non obſtanti-
bus*, derogat omnibus priuilegijs contra liberta-
tem, vt docuerunt etiam Martha *de Iuriſdict.p.4.
cent.1. caſu 17. num.12.* Barboſa *hic num*.25. Pa-
tres Theologi Religionis ſeruorum *in defenſ. cen-
ſura Pauli V. cap.8. num.19 in fine*, & Ioannes
Beltran de Guebara *in propugnaculo Eccleſia li-
bert.§.7. num.43. aſſert.1.* Sayrus *de cenſuris lib.3.
cap. 5.* Vbi dixi ſine cauſa Nauarrum dubitaſſe,
& reſpondet ad argumenta illius, cuius verba
refert Diana *dicta reſ.6. p.1. tractat.1.* in verſ.
verum.

Et licet clauſula *non obſtantibus priuilegijs* 42
excludat

excludat omnia priuilegia, non clauſa in corpore
Ioris ex gloſſa 1. per textum *ibi in l. 3. cod. de ſi-
lentiarys lib.* 12. quam recipiunt Doctores per
gloſſam *ibi* verbo *excuſatur*, & *in l. barus abſens
ff. de iudicys*, Barboſa *de clauſulis*, *clauſula* 83.
num. 1. cum infinitis; & *num. fin.* Vbi quod clau-
ſula *non obſtantibus quibuſcumque in contrarium
facientibus*, poſita ab eo, qui derogare poteſt ope-
retur effectum omnimodæ derogationis omnium
legum, & ſtatutorum, & priuilegiorum, etiam ſi
priuilegia, non nominarentur, Gamba Cotta *de
officio legati lib. 8. tit. de poteſtate legati in legibus,*
43 *& ſtatutis condit. num.* 28. † Sed illa clauſula cer-
tum eſt, vt non auferat Principis priuilegia, quæ
tranſierunt in vim contractus, aut titulo oneroſo,
44 vt cum multis probat ipſe *n.* 8. *&* 9. † Qui etiam
in clauſula 87. contra moltos, quos refert *num.* 3. *à
num.* 4. ex locis Trid. *ſeſſ.* 17. *de reformat. cap.* 16.
& ſeſſ. 24. *de reformat. cap.* 20. *& ſeſſ.* 25 *de refor-
mat. cap.* 6. *à num.* 4. defendit cum multis vt per
clauſulam *non obſtante quacumque conſuetudine*,
nomqoam cenſeatur ſublata conſuetudo imme-
morialis, etiam cum dictione vniuerſali, niſi ex-
preſſa mentio de ea in lege, & in conſtitutione
habeatur, niſi in ea militet eadem ratio. Ergo in
puncto noſtro ita videtur concludendum, cum in
Bulla cœnæ talia priuilegia, quæ conſtent à Pon-
tificibus conceſſa, non reuocentur expreſsè, aliud
inquam eſſet ſi tantum illa priuilegia præſume-
rentur. Et ioxta notata hic eſt intelligendus Tho-
mas del-Bene quem vidi poſt hæc *de immunit. p.* 1.
c. 7. *dubit.* 5. vbi agit de eadem quæſt. cum Peſan-
tio, Filiocio, Sayro, Souſa, Duardo & alijs.

45 Ad vltimam quæſtionis partem, an per aliquod
priuilegiom ſit in aliquibus Regnis derogatom
libertati Eccleſiaſticæ, reſpondebis ex adductis in
verſ. *ad ſextam* ibi à verſ. *dubium ergo poteſt eſſe.*

QVÆSTIO XXI.

An Principes laici quoad ſuos ſubditos, poſſint inducere impedimenta dirimẽtia matrimonium. An ſtatutum diſponens mulierem extra territorium nubentem cum ſua familia, priuandam eſſe hæreditate, & ſi ei ſit quæſita, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam. An lex, ſiue ſtatutum, quod aliquis adiens hæreditatẽ, nõ facto inuentario, teneatur vltra vires hæreditarias, comprehendat Clericos. An valeat ſtatutum in quo cauetur ne filia, vel filius poſſint contrahere, ſine conſenſu patris, & quod aliàs cadat ab hæreditate. An Princeps ſæcularis poſſit ferre aliquam legem aduersùs filios, contra iuſtam, parentum voluntatem nubentes. An Princeps laicus poſſit facere leges circa matrimonium. Et an poſſit legitimare filium Clerici, ſi ipſe filius & Clericus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij impedimenta ſolùm poteſt Eccleſia ſtatuere, poſtquam matrimonij contractus fuit eleuatus ad ſacramentum; itaque practicatum ex vſu Eccleſiæ perpetuò, & de Iure, vt* n. 2. & 3. *nõ laicus Princeps* n. 4. 5.

2 *Matrimonij cauſa eſt omnino Eccleſiaſtica tractanda coram iudice Eccleſiæ, non ſic cauſa dotis, vt* n. 3. *ſoluitur obiectio* n. 10. 11. 12.

3 *Matrimonij ratio apud Chriſtianos inſeparabilis eſt a ratione Sacramenti, quoad iudicia. &* a n. 5.

4 *Principes laici, etſi impedimenta matrimonij poſſent ſtabilire ex natura ſua, ſed huius poteſtatis vſus eſt interdictus ab Eccleſia.*

5 *Matrimonij contractus, licet ex ſe ſubiectus ſit Principi laico; ſed quia Chriſtus eleuabit ad rationem Sacramenti, & res Sacra; & ſic ab eo tempore non ſubiecta Principi laico, etiam fideli; licet videatur contra.* n. 12.

6 *Homo ante ordinationem eſt materia ſubiecta Iuriſdictioni ſæculari, ſed poſt ordinationem extrahitur a poteſtate ſæculari.*

7 *Chriſtus etſi noluiſſet ferre iudicium inter fratres, de hæreditate tamen interrogatus de cauſa diuortij, & repudij, non remiſit quæſtionem ad iudices Politicos; imo legem nouam condidit, & repudium abrogauit.*

8 *Impedimenta matrimonij, etſi ſimpliciter loquendo, poſſent à Principibus laicis præſcribi Chriſtianis ſibi ſubiectis: prout opus fuiſſet ratione contractûs, ſed ea non poſſent facere irrita matrimonia poſt Eccleſiæ prohibitionem, niſi ad eundem finem recepta fuiſſent ab Eccleſia ſimili lege. Vide* n. 12. 13. 14. 15. 16. 17. *& alijs, vbi qualiter contingat.*

9 *Matrimonium inter fideles Chriſtianos, eſt formaliter aliquid Eccleſiaſticum, nec ſit verum, quin ſit Sacramentum.*

12 *Matrimonialis cauſa ad ſolos Epiſcopos pertinent tractanda non ad inferiores Prælatos.*

14 *Infames lege ciuili non efficiuntur tranſeuntes ad ſecundas nuptias.*

16 *Lex vlla ciuilis de impedimentis, matrimonij lata, robur non habet, niſi per Eccleſiaſticam etiam legem, idem ſtatuatur.*

17 *Lex qualibet Principis laici lata circa eſſentiam matrimonij, eſt nulla, & ſi non reprobatur ab Eccleſia.* & n. 27.

18 *Leges Honorij, Theodoſij Iunioris, Valeriani, Gallieni, & aliorum Imperatorum declarantes nuptias nullas celebratas aduersùs formam in eis præſcriptam, non ſeruantur in Eccleſia, niſi approbentur ab Eccleſia.*

19 *Cognatio, & affinitas legalis impedit, & dirimit matrimonium; non quia ſic eſt de Iure Ciuili; ſed quia probatum ab Eccleſia.*

20 *Romanus Pontifex ſolus eſt qui poteſt ſtatuere circa matrimonia contrahenda, vel prohibenda. Vide* à n. 1.

21 *Matrimonium inter pupillam, & tutorem validum eſt Iure Eccleſiæ, etiam ſi lex Ciuilis eum prohibeat.*

22 *Matrimonium contractum à filia ſenatoris cum liberto, vetitum eſt Iure Ciuili, ſed* [illegible] *licet.*

23 *Statutum laicorum impedimenta* [illegible]

introducens ex iuſta cauſa, quando ſuſtineri valeat, & qualiter n.27.

24 Matrimonium contrahi cum alienigenis nequit prohiberi ſtatuto Principis laici.

25 Impedimenta matrimonij per Ius Cæſarum, aut plura, aut pauciora, olim fuerunt, ſed reuocata iam Iure Pontificio.

28 Principes ethnici num ſtatuendo impedimenta matrimonialia ſui ſubditi CHRISTIANI obligeatur. Sub lite eſt n.29. & 30. Vbi quod non. Et quid Principu CHRISTIANI reſpectu ſubditorũ infidelũ n.33.& 34.

31 Hebræorum Reſpublica, quæ nec libera eſt hodie, nec Principem habeat, nequit impedimenta matrimonij ſtatuere. Et quæ continebantur in legere Moyſi expirarunt.

32 Iudæi ſi ante CHRISTI paſſionem, cum habebunt Rempublicam, impedimentum aliquod ſtatuiſſent, hodie perſeueraret.

35 Statutum diſponens mulierem extra territorium nubentem, cum ſua familia priuandam eſſe hæreditate, etſi ei ſit quæſita, verius eſt vt ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam, cum libera debeant eſſe matrimonia. Contra aliquos, vt n.36.

37 Conditio poſita per teſtatorem hæredibus, ne cum aliculus ſecta hominibus, matrimonium contrahant, num ſuſtineatur? remiſſiuè.

38 Statutum, ſiue lex, quod aliquis addeat hæreditatem, non facto inuentario, teneatur vltra vires hæreditarias, Clericos non comprehendit de æquitate, aliter de Iure, nec Eccleſiam, Monaſterium, aut fiſcum, vt n.42. 43.44.45.46. & ſi contrarium videatur dicto n.38.39.40.& 41. Sed nec laicus in foro conſcientiæ tenetur. n.46.

46 Clerici non conficientes inuentarium, non tenentur in ſolidum omnibus creditoribus hæreditarijs.

47 Inuentarium non faciens hæres, quia præſumitur fur, tenetur de Iure vltra vires hæreditarias. & n.38.

48 Statutum, vt filius, nec filia, non poſſint contrahere matrimonium ſine Patris conſenſu; & quod aliàs cadant ab hæreditate, nullum eſt abſolutè, contra Rchardeum, vt num.49.50. 51.52. ad 60. Vbi multis fundamentis patet, & n.56.57. & 59.

51 Henricus II. & Henricus III. Franciæ Reges leges condiderunt annullantes matrimonia ſine conſenſu Parentum, quibus reſpondet Baunius, & explicantur, vt n.52.53.& 54. ſed aliter teſtatur nunquam in Gallia prohibitum, vt num.57.

52 Matrimonium contrahentes filij laudabile, & honeſtum eſt, ſi parentum conſenſum requirant n.53. & 54.

54 Cap. non minus, cap. honorantur, cap. fin. 32. q.2. cap. noſtrates, cap. aliter 30. q.1. cap.1. de ſponſ. impuberum.

55 Matrimonia cogentes contrahi ſine plena libertate Concil. Trid. excommunicat. damnanturque Doctores adducti num.59. dicentes matrimonium, non obſtante Tridentino contrahendum eſſe, vt validum ſit cum Parentum conſenſu. & numero 60. fallit vt numero 71.

62 Statutum prohibens ut filius matrimonium contrahat ſine Patris conſenſu ſub pœna cadendi ab hæreditate, non valet, & eſſe correctas leges Hiſpaniæ & Galliæ ſuper hoc, nec obſtat Rebardeus cum aliis, vt n.62. 63.

63 Pœna poſita contra filios contrahentes matrimonia ſine Patris conſenſu nulla ſunt.

64 Statutum puniens contrahentes matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, nec validum.

65 Pater nequit exhæredare filiam in foro conſcientiæ; etſi ſtantibus legibus prohibentibus, nupſerit contra eius voluntatem, qui non eſt abſoluendus à confeſſario in articulo mortis, niſi reuocet prius teſtamentum, vbi eam exhæredauit.

66 Statuta inualida quoad contractum matrimonij, nec tenent etiam quoad pœnam.

67 Principes laici nequeunt ferre legem contra filios aduersùs voluntatem Parentum nubentes, nec eos exhæredare; & ſi indignè nubant, quod verum eſt contra aliquos contrarium tenentes n.58.

68 Cathaloniæ eſt lex quædam, vt filij non aubant ſine Patris conſenſu, quæ vt ſuſtineatur, expenditur.

71 Pater iniuſtè impediens matrimonium contrahendum à filio, non incurrit excommunicationem Trid. de qua n.55.

72 Princepc laicus leges ferre nequit circa matrimonij eſſentiam; & ſi videatur, vt quatenus contractus aliud poſſet dici n.73.

73 Princeps nequit ſtatuere circa acceſſoria matrimonij ex defectu poteſtatis, ſi eo acceſſorio impeditur principale, ſed circa alia accidentalia poterit, vt v.g. ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, & donationem inter virum, & vxorem, & ſponſalitiam largitatem. & q.22.n.7.

74 Legitimare filium Clerici, num poſſet Princepc laicus? ſub lite eſt, ſed in praxi etiam. ſi filius Clericus ſit legitimatus à Rege in noſtra Hiſpania quoad bona, tutuſque eſſe, ſi etiam à Papa legitimetur, vt n.75. & 76.

AD primam quæſtionis partem præter Doctores 28. quos citat Sanchez lib.7. de matrimon. diſput.3. inter quos *D. Thomam*; Baſilius Pontius de matrimon. lib.6. cap.1. & cap.2. Vaſquez p.3. tom.4. diſputation. 163. cap.1. num.2. Valentia tom.4. diſp.10. q.5. punct.1. Hurtad. de Sacrament. diſput.12. diſt.12. Egidius Coninch. de Sacram. diſp.3. dub.1. num.6. Filiucius tom.1. tract.10. cap.1. num.4. Tannerus tom.4. diſp.38. q.4. dub.1. n.16. & 17. Ochogania de Sacramento matrimonij q.31. num.50. Salas de legibus diſp.9. ſect.5. n.50 Chamerota de Sacrament. tr.17. cap.5. dub.1. Keliſonius in 3. tom.2. q.50. art. vnico dubio vnico, Turrianus in ſumma p.2. cap.109. dub.5. concluſ.1. Fragoſus de regimine Reipublicæ tom.1. p.1. lib.2. diſp.4. n.199. Iulius Chartarius deciſ.36. num 12. Siluius in 3. p. quæſt.50. art. vnico concluſ.6. Ludouicus de San-Ioan de Sacrament. matrimon. q.6. art.1. dub.1. Ioannes Baptiſta Ciarlinus lib.1. controuerſ. cap.104. numero 28. Layman in Theologia morali lib.5. tract.10. p.4. cap.1. quæſt.5. Marcerus de Sacram. in ſupplem. quæſt.50. Verſ. quæritur ſecundo, Bonacina de matrimonio 1

D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

quæſt.3. puncto 1.num.5. Cornejo in 3. p. tract.6.
de impedim. matrimon. diſp.7. dub.3. Villalobos
in ſumma tom.1. tract.14. diſ.11.num.3. & 4. Be-
canus de Sacram. cap.49. quæſt.3. Ioannes Ma-
chadus de perfecto confeſſore tom.1. lib.3.p.1.tract.
5. docum.1. numero 4. Vuigers in 3.p. Diui Tho-
mæ quæſt.50. art. vnico Zipæus in conſultationibus
Canonicis lib.3.tit.de ſponſalibus conſ.2. Eſtio in 4.
ſent. diſt.34.§.1. Monte in examine Theologiæ mo-
ralis p.3.cap.17. Boſius de matrim. cap.1.§. 37.
numero 96. & cap.11.§.14. numero 209. Caſpen-
ſis in curſu Theologiæ tom.2. tract.26.diſp.9.ſect.1.
num.4. Baunius in Theologia morali p.1. tract.12.
quæſtio vltima aſſert. Petrus à Sancto Ioſeph.
idea Theologiæ Sacr. quæſt.38. reſolut.8. Ioannes
Petit. in parte Sacramentali ſua Theologiæ vniuer-
ſalis tract.8.ſect.3. Diana p.7.tract.1.à reſ.23. latè
agens contra Rebardeum, docent quod poſtquam
ad rationem Sacramenti, eleuatus eſt contractus
matrimonij, ſit ſolius Eccleſiaſtici Iuris impedi-
menta conſtituere, iuxta facultatem Concil. Tri-
dent. ſeſſ.24. cap.4. & ante illum in Concilio
Prouinciali Senonenſe ſub Clem.VII. in decre-
tis fidei cap.17. Vbi inter errores damnatos refer-
tur error contrarius huic reſolutioni.

2 Quæ ſententia confirmatur, tum ex vſu per-
petuo Eccleſiæ quæ totius impedimenta conſti-
tuit, tum ex doctrina textus in cap. tuam de ordine
cognit. Vbi latè ſcripſi matrimonij cauſas tra-
ctandas eſſe coram iudicibus Eccleſiæ; eſt enim
matrimonij cauſa omnino Eccleſiaſtica, vt pa-
tet etiam ex Trid. dicta ſeſſ.24. cap.12. ibi, ſi
quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare
ad iudices Eccleſiaſticos anathema ſit, vt latè ex-
pendunt Bellarminus lib.1. de matrimon. cap.32.
Paludan. in 4. diſtinctione 26. quæſt. 3. art.3.
3 † Deinde quia apud CHRISTIANOS ratio ma-
trimonij à ratione Sacramenti, quoad iudicia In-
ſeparabilis eſt; indéque fieri vt cauſa matrimo-
nij, qua ex parte contractus eſt, ſit Eccleſiaſtica
etiam dum tamen eſſentialiter ſpectet ad matri-
monij validitatem, non ſic cauſa dotis ab illo
dependens, vt latè expendi ſub dicto cap. tuam,
& vt nullo modo Principes, ſeu iudices ſæcu-
lares queant ſtatuere matrimonij impedimenta
4 dirimentia. † iterum latè, & bene Diana cum
Baſilio Pontio, vbi ſupra tenet p.5. tractat.1.
reſ.16. Vbi etiam cum Filiucio Tannero, Co-
ninc, Bonacina, Sanchez, Ludouicô de San
Ioan, Cornejo, Rebello, Turriano, Heliſonio,
& alijs, qui licet teneant Principes ex natura
ſua poſſe Impedimenta matrimonij apponere; ta-
men aſſerunt vſum huius poteſtatis interdictum
fuiſſe ab Eccleſia, & ſummis Pontificibus reſer-
uatum, qui ſibi reſeruare potuerunt, quia Reſpu-
blica temporalis eſt quodam modo ſubiecta Rei-
publicæ ſpirituali &c.

5 Huius aſſertionis ea nempe eſt ratio, quia
matrimonium quamuis ex ſe contractus qui-
dam ſit ſubiectus etiam Principi ſæculari. Sed
quia per CHRISTI inſtitutionem, eſt eleua-
tum ad rationem Sacramenti, & ſit res Sacra;
ſequitur vt non ſubiectetur ex eo tempore po-
teſtati Principis ſæcularis, etiam fidelis, nam
quod materia matrimonij contractus ſit, non
ſatis eſt vt poſſit Princeps ſæcularis leges con-
dere, cum iam per CHRISTI inſtitutionem
6 illa materia ſit Sacroſancta. † Et confirmatur
quia ſicut homo ante ordinationem Sacramen-
talem ordinis eſt materia ſubiecta Iuriſdictioni
ſæculari, & ſimiliter bona alia, & prædia, vt
latè dixi ſupra à quæſt.1. & 10. cum alijs. Tamen
ordinationem, vel poſtquam donatione Sacra,
vel Eccleſiaſtica facta ſunt, extrahuntur à Do-
minio ſæcularis Principis, & nullam, nec in per-
ſonas, nec in bona Iuriſdictionem habet, vt do-
cent relati Vaſquez in 3.p.tom.4.diſp.3.de matrim.
cap.5. n.67. Hurtad. de Sacram. matrim. diſp.12.
diſ.12.n.7. Pontius de matrim.lib.6.cap.1.n.9. &
cap.2.numero 3. Aueſa de Sacram. ordinis, & ma-
trim.q.9.ſect.2. aſſerens in inſtitutione ipſa Sacra-
menti fuiſſe hanc poteſtatem Principibus ſublatã.

Et facit quia licet noluiſſet CHRISTVS ferre 7
iudicium inter fratres de hæreditate Lucæ cap.12.
tamen Math. cap.15. & Marc. 10. interrogatus
de cauſa diuortij, & repudij, non iam remiſit
quæſtionem ad iudices politicos, ſed eam ſoluit
ex tempore, nec ſolum ſoluit, ſed nouam inſuper
legem condidit, ac repudium abrogauit, & D.
Paul 1. ad Corinth. 7. eandem Eccleſiæ authori-
tatem circa matrimonia declarauit in ſequentibus
verbis his qui matrimonio iuncti ſunt præcipio, non
ego, ſed Dominus, & paulo poſt cæteris ego
dico, non Dominus. Et ſic Philippus Gamacheus
in ſumma Theologica tom.3. de Sacramento ma-
trim. cap.25. Dicit quod licet poſſent Reges, 8
& Principes ſimpliciter loquendo præſcribere
CHRISTIANIS ſibi ſubiectis quædam impe-
dimenta matrimonij, prout opus fuerit ad bonum
communitatis, & ad Regni tranquilitatem; qui
contractus matrimonij eſt etiam politicus, tamen
non poſſe iſta Impedimenta irritum facere ma-
trimonium, poſitis rebus, vt ſunt, poſt Eccleſiæ
prohibitionem, ac definitionem, niſi prius ea-
dem Impedimenta fuerint ad eundem finem re-
cepta per Eccleſiam, ſimilique Eccleſiaſtica lege
confirmata. † Dicens etiam quod matrimonium 9
inter CHRISTIANOS, eſt formaliter, & eſſen-
tialiter aliquid Eccleſiaſticum propter adiunctam,
& inſeparabilem rationem Sacramenti; ita vt non
ſit verum matrimonium, quin ſimul ſit verum
Sacramentum.

Vnde his, & alijs ſuppoſitis, & adductis à re- 10
latis Doctoribus, non obſtant quæ in contrarium
poſſunt adduci, nempe quod matrimonium eſt
contractus purè ciuilis, non minus quàm alij;
nec referre quod matrimonium ſit Sacramentum,
& non ideo deſinit eſſe contractus ciuilis: & hac
ratione ſubditus poteſtati politicæ, quæ licet ne-
queat directè ſtatuere, circa Sacramenta; poſſit
tamen indirectè impediendo valorem contractus,
quem matrimonium eſſentialiter inuoluit, ſicut
etſi lex Eccleſiaſtica non poſſit directè impedire
poteſtatem ordinis, poſſit tamen id facere indire-
ctè ſubtrahendo nimirum Sacerdoti Iuriſdictio-
nem ad abſolutionem neceſſariam; imo nec pote-
ſtas Eccleſiaſtica poſſit alia ratione irritare hoc
Sacramentum, quam irritando indirectè contra-
ctũ. † Hæc verò ex dictis vnico verbo ſoluuntur, 11
nam apud nos fideles ex eo quod contractus ma-
trimonij eſt Sacramentum in id à CHRISTO
eleuatum inſeparabiliter quidquid de Sacramento
dictum eſt matrimonij; item & de eodem contra-
ctu matrimoniali.

Cumque relati à Sanchez dict.lib.7.de matrim. 12
n.1. dicant cauſas matrimoniales ad ſolius Eccle-
ſiæ forum pertinere; Imo ad ſolos Epiſcopos, non
ad inferiores prælatos, vt agnoſcunt Doctores per
textum

textum *ibi in cap. accedentibus de exceſſib. prælator.* ſequitur vt ſine contradictione ſit tenenda
relata ſententia, quam etiam docet nouiſſimè
cum alijs Egidius Trulench. *de Sacramentis lib.7.
cap.9. dubio* 1. *numero* 6. qui licet ex Bonacina,
& Villalobos contra Baſilium, & Hurtadum adductos teneat, vt Princeps ſæcularis fidelis ex vi
ſuæ Iuriſdictionis poſſit ſtatuere impedimenta,
etiam dirimentia ſuis ſubditis baptizatis. Nec
obſtare quod matrimonium ſit Sacramentum
cum materia illius, ac fundamentum ſit contractum ciuilis, ex eaque parte poſſit illum irritum
reddere, ſicut vt dixit Pater Rebardeus *ſect.* 5.
per totum, ſic procedere eo modo quo poteſt
Princeps v. g. ex iuſta cauſa prodigos, & pupillos reddere inhabiles ad alios contractus; ita etiam
ad hanc, quia eadem plena eſt ratio, tamen
Egidius dicit illud tantum procedere ex vi
13 contractus. † Sed hodie quia in Eccleſia Catholica eſt eleuatus matrimonij contractus ad
eſſe Sacramenti; ideo ablatam eſſe Principibus
illam poteſtatem ex regula textus *in dicto cap.
tuam de ordine cognit.* & textus *in cap.* 1. *de ſponſalibus*, Vbi lex, de qua ibi erat Principis laici,
qui circa valorem matrimonij, de quo *ibi* actum
fuit, nullam habebat poteſtatem, vt notarunt
etiam Doctores, quos citat Martha *de Iuriſdict.
p.4.cent.1.caſu* 70. *n.*3.
14 Et confirmatur ex textu *in cap. ephemium* 2.
*quæſt.*3. Vbi habetur non effici infames ex lege
ciuili tranſeuntes ad ſecundas nuptias, cum ait
textus *ibi* ex Diuo Gregorio *lib.4. epiſtola.*50.
matrimonia hodie negantur Iure poli, & non
fori. Et ob id dixit Valentia *tom.4.diſp.*10.*quæſt.*5.
puncto 1. Vt non ſolom Eccleſiaſtica authoritas,
ſed etiam politica, ſeu ciuilis poſſet matrimonio
impedimenta apponere, quatenus eſt contractus
quidam ordinarius, ad bonum etiam commune
Reipublicæ ciuilis, vt bene docuit D.Thomas *in
4.diſt.*34. *quæſt.*1. *art.*1. *ad quartam*, & Ruardus
Taper *in ſuis controuerſ. art.* 20. & accuratius
Franc. Victoria *in relect. de matrimon. p.2. ſect.*1.
15 † Nam etiam in magiſtratu ciuili politico oportet authoritatem eſſe tantam, vt poſſit propter
ciuile bonum Reipublicæ varias ordinationes in
contractibus, qui ad id bonum ordinantur requirere, vt etiam amplectuntur Baunius, Petr. à Sancto Ioſeph; & Ioannes Petit *vbi ſupra.*
16 Attamen quia contractus matrimonij propter
annexam rationem Sacramenti, & finem ſpiritualem, quam in Republica CHRISTIANA
reſpicit magis ſit ſpiritualis, quàm politicus, Eccleſiaſtica authoritas limitauit in hoc genere authoritatem magiſtratus ciuilis, tanquam Superior
illa, ita vt nulla lex ciuilis de impedimentis matrimonij lata vllum habeat robur, niſi per Eccleſiaſticam etiam legem idem ſtatuatur, vt rectè dixerunt relati, & D. Thom. *in* 4. *diſt.*41.
*art.*2. *ad* 4. *quæſt.*2. Victoria latius poſt Paludan
*in 4.diſt.26.q.3.art.3.concluſ.*2. qui ad id confirmandum citat textum noſtrum, vbi generaliter
legimus, vt nullum ſtatutum laicorum in rebus
Eccleſiaſticis ſit vllius firmitatis, niſi ab Eccleſia
fuerit approbatum, & fundamentis contrarijs
fundamentaliter; ex dictis reſpondet contra Re-
17 bardeum Diana *dict. p.7. reſ.*25. † Etenim Baſilius *de matrimon. lib.6. cap.*2. *numero* 1. etiam
adducti, Diana cum alijs docuerunt quamlibet
legem latam à ſæculari Principe circa eſſentiam

matrimonij, etiamſi non reprobetur ab Eccleſia
nullam eſſe, & tunc cenſendam validam, quando
ab Eccleſia approbatur.
Vnde etſi Rebardeus ſupra adductus conetur 18
ſuam ſententiam ſtabilire, etiam legibus aliquibus Honorij, Theodoſij Iunioris, Valeriani,
Gallieni, & aliorum Imperatorum apertè declarantium nuptias contra aliquarum legum ſuarum
præſcriptum celebratas, non eſſe firmas, & validas, nec poſtea continuatione, vel temporis longitudine conualeſcere: tamen rectè communis
Doctorum *ſupra* relata, & Fagnanus *de Inſt.
monit. Pauli.*5. *fol.*37 obſeruant leges appoſitas
ab Imperatoribus in corpore digeſtorum circa
matrimonij valorem eſſe inualidas, & non ſeruandas; argumento textus noſtri, & eorum, quæ
dixi *ſupra quæſt.*1. *&* 2 cum alijs: ſic etiam docent D.Thomas *in 4. diſt.*42. *quæſt.*2. *art.*2. *ad* 4.
in illis verbis *prohibitio legis humana non ſufficeret
ad impediendum matrimonium, niſi interueniret
authoritas Eccleſiæ, quæ idem etiam interdicit.*
† Palud. *ibi quæſt.*1. *ad* 12. *conc.*7. dicit ſciendum 19
quod cognatio, & affinitas legalis impedit, &
dirimit matrimonium, *non quia ſic eſt de iure ciuili, ſed quia approbatum eſt de iure canonico*, &
Bonauentura etiam *in 4.dict.*42. *quæſt.*2.*ad* 2. ibi
*ad illud, quod obijcitur quod matrimonium regitur
Iure poli, & non fori, iam patet reſponſio, quia Eccleſia tale impedimentum ſua conſtitutione, & approbatione fecit eſſe validum, aliequin non poſſet
impedire.*
Itaque ex his, & alijs planum eſt ſolum Ro- 20
manum Pontificem poſſe ſtatuere circa matrimonia contrahenda, vel prohibenda, nec id ad
ſæculares iudices pertinere, vt tenent Felinus, &
Abbas per textum *ibi in dicto cap.*1.*de ſponſalibus*,
idem Abbas *in cap.fin. de cognat. legali*, idem Felinus latè *hic numero* 22. Vincent. Herculam *in
quæſt.*3. † gloſſa optima *in cap.*1. *in fine* 30. *q.*3. 21
dicens inter tutorem, & pupillam contractum
matrimonium, validum eſſe, etiam ſi lex ciuilis
id prohibeat cum lege Pontificia id matrimonium
vetitum non ſit, quam gloſſam exiſtimat notabilem eſſe Alex. *in l. ſi filius à patre ff. de liberis,
& poſthum. §.fin.* † Et ſic bene gloſſa fin. *in cap.* 22
ſi quis ingenuus 29. *q.*2. dicit vt ſi filia ſenatoris
contrahat matrimonium cum liberto, non teneat
ex *l. filiam ff. de ſenatoribus*; idque procedere ſecundùm leges, quia ſecundùm Canones tenet:
nam matrimonia reguntur Iure poli. † Ex qui- 23
bus patet reſponſio ad alia, quæ Celeſtinus ante
Rebardeum dixit *in compendio Theologia moralis
tract.*2. *cap.*3. *numero* 1. quatenus ex Diuo Thoma, & Becano dixit Principes fideles, ſi præcisè
eorum poteſtas ſpectetur poſſe ex iuſta cauſa
impedimenta matrimonij dirimentia ſtatuere notans impedire poſſe ab Eccleſia, cum Pontifex ſibi reſeruauerit cauſas matrimoniales, *gloſſa in cap.
ingenuus* 2. *q.*2. & ſic ſi in aliquibus Regnis non
ſit admiſſa diſpoſitio Pontificia, tunc valeat dictum laicorum ſtatutum.
Hincque conſtare à laicis etiam ſummis Prin- 24
cipibus non poſſe lege prohiberi matrimonium
cum alienigenis, vel cum certo hominum genere,
vt noſtrates fatentur paſſim, qui leges ciuiles
aliquo matrimonio prohibentes, vt improbas refellunt vt dicunt Couar. *lib.4.decret.p.2.c.6.§.*16.
*n.*16. & omnes per textũ *in dicto c. tuam de ordine
cognit.* & iuuat dictum Petri de Ledeſma *de ma-*

25 *trimon. q.5u. art.1. dub.1. concluſ.2.* † Dicens vt
quamuis olim per Ius Cæſareum, aut plura fue-
rint, aut pauciora impedimenta matrimonij, nunc
per Ius canonicum omnia reuocata eſſe, niſi quæ
conſtituuntur per illud; & ſi quid vellent Reges
de eis diffinire, nihil facerent, quoniam reſtricta
26 eſt eorum poteſtas. † iuuant etiam Siluester ver-
bo *matrimonium 8. quæſt.8. dicto 1.* Vbi de co-
gnatione legali, quæ habet vim, non à lege, ſed
à Pontificio Iure, idémque dixit Tabiena verbo
impedimentum numero 1. quatenus probat legibus
humanis prohibitum eſſe inter tales matrimoniũ
contrahi; & quod talis prohibitio eſt per Eccle-
ſiam approbata; indéque haberi *quod legalis co-*
27 *gnatio matrimonium impedit.* † Videbis Barboſam
cum alijs *in dict. cap.1. de ſponſalibus num.5. & 6.*
Vbi quod ſtatutum laicorum diſponens circa
ſubſtantiam matrimonij inhibendo, vel impe-
diendo illud, vbi Eccleſia non improbat, non
valeat; item quod Princeps ſæcularis inter Chri-
ſtianos addere poſſet impedimenta irritantia, niſi
Eccleſia eam facultatem ſuo iudicio reſeruaſſet.
Et latè agens Thomas del-Bene *de immunit. p.1.
c.8. ſect.4.* vbi ſatis probat vt non valeant leges
ciuiles aliquid circa eſſentialia matrimonij ſtatuẽ-
tes niſi explicite vel ſaltim implicite à Iure cano-
nico approbentur etiam ſi explicite non repro-
bentur.

28 Reſtat verò dubium an Principes infidelium
poſſint ſuis ſubditis impedimenta dirmentia ſta-
tuere: & an Principes fideles ſuis ſubditis in fi-
delibus; & latè agens cum multis Sanchez *dict.
lib.7. de matrimonio diſput.3. à numero 5.* in vtro-
que caſu probat poſſe Principes illos impedi-
menta dirimentia ſtatuere in ſecundo caſu, quia
cum apponantur infidelibus, qui non ſunt Ec-
cleſiæ ſubiecti, non eſt cur adeò extendatur
Sanctio Canonica; eo quod matrimonium illo-
rum contrahentium infidelium remaneat con-
29 tractus ciuilis. † Et primo inquam quia Princi-
pes ethnici, & infideles habentes ſubditos fideles
ſubijciunt eos ſuis legibus politicis, cum Regia
poteſtas ſit inſtituta ad bonum commune, cuius
ratione poſſit impedimenta decernere, ſicut irri-
tare alios contractus ciuiles, aut ſolemnitatem in
eis ſeruandam præcipere: ſequitur Egidius Tru-
lench. *de Sacrament. dicto dub.1. n.5. cap.9. lib.7.*
cum Filiucio ex doctrina D.Thomæ IV. *contra
gentes cap.78.* dum dixit matrimonium, in quan-
tum ciuilem contractum ſubijci ordinationi legis
ciuilis.

30 Verùm ego exiſtimo in dicto primo caſu non
procedere, quia ex natura Sacramenti matrimo-
nij, & quantum in ſe eſt fideles ſubditi Prin-
cipibus ethnicis non adſtringuntur impedimentis
matrimonij dirimentibus, iuxta ritum, ac leges
eorum ciuiles, cum non excedat poteſtatem in-
directam Eccleſiæ; eo quod omnes vbique ter-
rarum degentes CHRISTIANI eximantur legi-
bus ciuilibus, & ſubijciantur Eccleſiaſticis, quod
attinet ad matrimonij validitatem, aut inualidi-
tatem; quippe cum plurimum propter Sacra-
menti dignitatem interſit in hac re vniformita-
tem inter omnes CHRISTIANOS exiſtere,
probabiliter contra Sanchez, & Conink do-
cent Layman *lib. 5. Theologia moral. tract.10.
p. 4. cap. 1. numero 3.* Diana *dicta p.7. rã.13.
verſ.16. dicendum* cum Vaſquez Pontio, Hur-
tado, & alijs: alia tradit videnda Sanchez *dict.
diſp.3. à n.8.*

Et quomodocumque procedat idem Sanchez 31
num.6. & 7. Sotus *in 4. diſt.39. quæſt. vnica art.1.*
Nauarr. *conſ.4. de conuerſ. coniugator* excipiunt à
prædicta regula, vt ſequitur etiam Egidius Tru-
lenc. *ſub dict. numero 5.* Rempublicam Hæbreo-
rum, quæ hodie cum non ſit libera, nec habeat
Principem, non poteſt impedimenta ſtatuere;
illa autem, quæ continebantur lege Moyſi *le-
uit.18.* expirarunt CHRISTI morte, quia erant
leges iudiciales, & cæremoniales, iuxta quæ latè
dixi *ſupra in cap. tranſlato hoc tit. quæſt.1.* † Quod 32
Iudæi ante CHRISTI paſſionem, quando ha-
bebant Rempublicam, aliquod impedimentum
ſtatuiſſent, hodie etiam perſeueraſſet, quia hu-
iuſmodi leges ſæculares non ſunt abolitæ per
CHRISTI mortem. † Et ex eadem ratione 33
dicit Trulenc. ſequi fideles ſubditos Principibus
infidelibus, teneri eorum legibus iuſtis irritangi-
bus matrimonia in omnibus his caſibus, in qui-
bus tenentur ad alias eorum leges, cum in ijs, ac
alijs ſit eadem ratio: Tamen tu excogitabis ex
Layman, & Diana adductis. † qui idem ſub *n.6.* 34
in fine, ait poſſe Principes CHRISTIANOS cir-
ca ſubditos ſuos infideles idem ſtatuere; eo quod
reſeruatio Papæ non ſit circa matrimonia infide-
lium ſibi ſubditorum, quia hæc non ſunt Sacra-
menta: ita cum Filiucio *ſupra num.4.* & Sanchez
de hoc dubio plura congerit Thomas del-Bene *de
immunit p.1. cap.8. dubit.20.* reſoluens tale ſtatu-
tum contra libertatem niſi approbetur ab Eccleſia
tacitè aut expreſsè legendus cum multis ab ijs qui
ſunt intelligendi iuxta poſitam reſolutionem *à
num.1.*

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum 35
diſponens mulierem extra territorium nubentem
cum ſua familia priuandum eſſe hæreditate; & ſi
ei ſit quæſita, ſit contra immunitatem Eccleſia-
ſticam. In qua quæſtione, etſi Baldus *in l.ſi ma-
tre Cod. de ſuis, & legitimis hered. & lib.1. conſ.
367. & in cap. conſului. num.6. de officio de leg.*
Socin. Iaſon *in lib.1. §.veteres ff. de acquirenda poſ-
ſeſſione* Alex. *lib.2. conſ.151. num.2.* Ruinus, *lib.3.
conſ.49.* teneant tale ſtatutum valere, quia huiuſ-
modi ſtatuta facta ſunt in bonum commune Rei-
publicæ, ad eam replendam liberis, & vt etiam
plures ſint in ea, qui gabellas ſoluant, & onera
ſuſtineant.

Tamen contrariam ſententiam omnino am- 36
plectandam exiſtimant Panormit. *in dict. cap.1.
de ſponſ.* Decius poſt Felinum *hic num.36.* Mòlina
de ritu nuptiarum lib.2. differentia 7. numero 26.
& poſt illum, & Dianam *p.1. tract.2. reſ.56.* docet
Barboſa *in dicto cap.1. de ſponſalibus num.7.* dicunt
hanc eſſe communem ſententiam Gabriel *lib.2.
conſ.12. numero 9.* & alij ex ea ratione, nam
etſi huiuſmodi ſtatuta habeant colorem quen-
dam publicæ vtilitatis, & eum præ ſe ferant:
tamen quia matrimonia debent eſſe libera ab
omni coactione, vt dixi *ſub cap. verum 15. de
Iure Iurando* per textum *in cap. gemma de
ſponſalibus*, Vbi latè ego, & Doctores, *& in
l. Titia ff. de verb. obligation.* ſequitur talia ſta-
tuta irruere in libertatem Eccleſiaſticam. Et in
terminis contra alios reſoluit Thomas del-Bene
de immunit. p.1. cap.8. dubit.19. ſect.1. Cutellius
*tom.2. de durat. ſpec.6. n.51. & de immunit. lib.2.
q.57.* contra Ruinum, Iaſonem & Socinum qui
& alij ſunt intelligendi, quando ſtatutũ infert pœ-
nam auferendo lucrũ, nũ ſi conferat pœnã Domini
ſic

ſic del-Bene *num.1.qui num.fin.* mali dicit vt ve-
niat nomine lucri omne quod muneri relinquitur
extra neceſſitatem naturæ.

37 Et idem Franciſcus Molinus *de ritu nuptiar. à
n.34.* ſupra diſputat an conditio poſita per teſta-
torem hæredibus, ne cum alicuius ſectæ homini-
bus matrimonium contrahant Iure ſuſtineatur.

38 Ad tertiam quæſtionis partem an lex, ſiue
ſtatutum quod aliquis adiens hæreditatem, non
facto inuentario, teneatur vltra vires hereditarias;
Clericos cóprehendat: & licet hæres ſimpliciter
addens hæreditatem, teneatur omnibus credi-
toribus hæreditarijs ex *l.ſi te de bonis. l.fin.§. cum
igitur Cod. de Iure deliberandi, l. more ff. de acqui-
renda hæreditate l. quæ de toto ff. ſoluto matrim. l.
quia poterat ff. ad Trebel.*

39 Et per confeſſionem inuentarij conſeruentur
ſine damno *ex l.fin.§.& ſi præfatam, & §.hæc qui-*
40 *dem, & §.ſin autem, cod. de Iure deliberandi.* † Ob
quod ne etiam ad minimum teneantur de ſuo
creditoribus, nec legatarijs, imo lucrentur falci-
diam, & liberentur ab omni moleſtia Iuris, &
facti, *dict.§.* & ſi præfatam cum alijs per Mon-
ticul. *in tract. de inuent. cap.1.n.36.* & iuxta quæ
dico latiſſimè *ſub cap. Raynaldus de teſtamentis,*
Vbi ago de neceſſitate inuentarij faciendi ab hæ-
redibus, & de eius effectibus.

41 Quo ſuppoſito videtur dicendum quod ſiue
Eccleſia, aut Clerici inſtituantur hæredes, te-
neantur virtute illius ſtatuti, aut Iuris communis
defuncti creditoribus vltra vires hæreditarias,
ſi inuentarium non fecerint, vt docent Morla
in emporio Iuris dict.1.quæſt.16.numero 11. & alij,
quos ipſe citat, & Carolus de Graſſis *de effecti-
bus Clericor. effectu 2. num.252.* latè agens Alex.
in Rub. ff. de acquirenda hæredit. & fecit Baldi do-
ctrina, vbi dicit de rigore Iuris ita procedere, quia
adeundo quaſi contrahit cum creditoribus hære-
ditarijs, & *in dict. l. fin. numero 12. Cod. de Iure*
42 *deliber.* † Sed nihilominus de Eccleſia, vel Mo-
naſterio hærede inſtituto, non facienti inuenta-
rium, reſpondendum eſt, vt non teneatur in ſoli-
dum, nec vltra vires hæreditarias, quia quilibet
prohibetur Eccleſiæ donare rem damnoſam *auth.
ſicut Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Bald. *in dicta l. fin.*
43 *Cod. de Iure deliberandi.* † Vbi quod fiſcus hæres
ſi inuentarium non fecerit non tenetur vltra vi-
res hæreditarias ex textu *in l.1. §. 1. ff. de Iure
fiſci.*

44 Ergo nec Eccleſia, quæ fiſcus eſt ſpiritualis,
vt argumentatur Abbas *hic in 2. lectura. num.13.
& in cap.1. numero 4. de teſtam. & in cap.1.n.13.
de reſtitutione in integ.* Cardin. *in cap. de ſolut.*
Felinus *in cap.4. de quarta de præſcriptionibus* di-
cens communem Monticulus *in dict. tract. de in-
uent. cap.6.num.11.* & tenuit Bart. *in l.1. Cod. de
ſacroſanct. Eccleſ.* Martha *de Iuriſdic. p.4. cent.1.
caſu 75. à n.3.*

45 De Clerico hærede poſſet eſſe maius dubium,
quia Morla relatus dicit, vt teneatur vltra vires
hæreditarias, non facto inuentario, etiamſi eſſet
hæres inſtitutus amore Dei. Sed reuera, & ſi de
rigore Iuris ad id teneretur, vt tradunt adducti,
tamen de æquitate canonica non eſt cur ad id ſit
obligatus, quia vt dicit Bartol. *in l. gerit num.7.
ff. de acquirenda hæreditat.* cum nuda volunta-
te eam adeat non poſſit Clericus adeundo obli-
gari ſe alteri, niſi quatenus ad eum peruenit; item
quia Clerici tenentur ſolum in quantum facere

poſſunt, Abbas, & Doctores *in cap. Oduardus de
ſolut.* quæ vltima ratio, & ſi non conuincat, ta-
men ſatis, & apertè conuincitur ex alijs, quæ
plena manu congerit Martha videndus *dicto caſu.
75. à numero 5. vſque ad finem*, vbi *numero* 13.
ex regula textus noſtri probat talem legem, ſiue
ſtatutum non comprehendere Clericos ex defe-
ctu Iuriſdictionis. † Et Diana *p.1.tract.2.reſ.70.* 46
imo & Duardus *in Bulla cœnæ lib.1. can.15. q.17.
numero* 8. dicunt vt Clerici hæredes non confi-
cientes inuentarium, non teneantur vltra vires
hæreditarias in ſolidum omnibus creditoribus
hæreditarijs, ex regula textus *in dicta l. ſi te bonis,
& l. fin. §. cum igitur, cod. de Iure deliberandi*; &
iuuat illa receptiſſima ſententia de quolibet in-
uentarium non conficiente, vt non teneatur in
foro conſcientiæ vltra vires hæreditatis. † Quia 47
cum hæres illud non conficiens præſumatur fur,
ſiue doloſus, ex *§. ſancimus, & §. ſi vero non fue-
rit in auth. de hæredib. & falcidia*, Vbi Doctores
ſequitur, vt ſi in veritate fur, nec doloſus fuerit,
non obliget illum lex vltra vires hæreditarias,
quia præſumptio legis cedit veritati, iuxta quæ
dixi *ſupra in Rubrica quæſt.fin.* quod verum eſt, vt
multis comprobat Martha *dicto caſu.75. à n.10.*
contra Bartholum, & alios *in l. ſi quis pro eo ff. de
fideiuſſoribus*, de quo dubio dico *infra in dicto cap.
Raynald. de teſtamentis*; audio in quam laicos iu-
dices aliter practicari. Et ita etiam docet Thomas
del-Bene *de immunit.* alia dicens *lib.1. cap.8. du-
bit.15.* etiam cum Morla *in Empor. tit.1.q.16.n.11.*
Carolo de Graſſis *de effect. Cleri. effect.2. n.152.*
vbi extendit etiamſi hæres inſtitutus fuerit Cleri-
cus ex amore Dei alia addentibus.

Ad quartam quæſtionis partem an valeat ſtatu- 48
tum, vt filius, vel filia non poſſint contrahere
matrimonium ſine patris conſenſu, & quod alias
cadant ab hæreditate, Pater Rebardeus *ſect.5.* per
totam, & præſertim *à num.7.* conatur defendere
tale matrimonium eſſe nullum, putans, vt poſſint
Principes ſic ſtatuere, cum aduertat ex D. Baſilio,
& alijs Patribus in hoc approbatas eſſe leges im-
peratorias annullantes matrimonium filiorum fa-
mil. ſine parentum conſenſu initum, cum certum
fuerit tempore Baſilij non fuiſſe canonem, aut
decretum Eccleſiaſticum, quo coniugia filiorum-
familias facta ſine voluntate, aut conſenſu Patris,
nulla, & inualida declararentur, inferens inde Re-
bardeus, vt Sanctus Baſilius cenſuerit leges im-
periales hoc ipſum prohibentes, ſatis fuiſſe, vt
irrita, & nulla declararentur.

Nihilominus dicendum eſt abſolute falli ipſum 49
Rebardeum, primo, quia in his, quæ ſunt naturalia
homo hominis poteſtati non eſt obnoxius cum
in his pari omnes vtãtur Iure, pari omnes fruãtur
libertate, ex regula textus *in §. Ius naturale, & §.
ſed naturalia inſt. de Iure naturali gent. & ciuil.* cũ
vulgatis, Deóque ſoli pareant; ſed matrimoniũ eſt
de his, quæ ad naturam pertinent, in qua tã liber
eſt filius, quàm pater, cum ſe ipſo poſtea futurus
ſit genitor; igitur non tenentur liberis parentibus
obedire in contrahendo matrimonio.

Iterum alijs prætermiſſis probatur, quia ſi na- 50
turalis ratio patris conſenſum in nuptijs expoſ-
ceret, nulla eſſet inter filium in poteſtate pa-
tris adhuc poſitum, & emancipatum diffe-
rentia; ſed diſpoſitum in vno, valeret quoque in
alio, cum lex naturalis mutationem neſciat iux-
ta quæ latè dixi *ſupra in Rub. quæſt.1.* quæ Iure

ciuili abrogari nequit, aut tolli; nec proinde emãcipationem. Tertio probatur deciſionibus Pontificijs *in cap. ſufficiat 27. q. 2. ſufficiat* inquit Nicolaus ad conſulta Bulgarorum *cap. 3. ſecundum leges ſolus eorum conſenſus de quorum coniunctionibus agitur*: & Lucius III. *in cap. cum cauſa 3. de raptoribus* ibi *raptorem dici non poſſe, qui habuit mulieris aſſenſum, & poſtea prius eam deſponſauit, quam cognouit; licet parentes reclamarent.*

51 Et ſic non obſtantibus legibus Henrici II. & Henrici III. Regum Franciæ annullantibus matrimonia ſine conſenſu parentum inita, valere matrimonium docent Baunius *in Theologia morali p. 1. tract. 12. quæſt. vltima, aſſert. 3. fol. 747.* Beja *p. 1. caſu 18.* contra ſcriptores quoſdam gallos, qui cum viderent conſenſum parentum ab Henrico II. lege publicata anno 1556. ab Henrico etiam III. alia lege promulgata anno 1585. ad valorem matrimonij filiorum exigi cenſuerunt, cum hic deficit deficere quoque matrimonium, eiuſque vim: ſic Bauni alia dicens, & reſpondens contrarijs cum Sancio *p. 2. de ſponſalibus*, & Guberto Coſtano in ſuis memorialibus, & proſequutus Diana *p. 7. tract. 1. reſ. 24.* reſoluit dicens cum Boſio, Ioanne præpoſito, & alijs ſolùm decenter exigi ad matrimonium filiorum parentum conſenſum non de neceſſitate.

52 Quare Petr. de San. Ioſeph. *in idea Theologiæ Sacrament. cap. 38. reſ. 8.* Baunius *vbi ſupra*, & alij docent, quod etſi laudabile ſit, ac honeſtum, & Reipublicæ maximè fructuoſum filios, filiaſque de nuptijs contrahendis ſine parentum conſenſu, Concilia non capere Reges optimos ſua lege hoc duntaxat voluiſſe, vt matrimonium parentibus inſcijs cõtractum ratum non eſſet quoad
53 impunitatem. † Sed vt Couarruu. ait huiuſmodi leges, & conſtitutiones exigentes conſenſum parentum ad matrimonium filiorumfamilias, intelligi de honeſtate, non quod velint matrimonium ſine parentum conſenſu contractum eſſe nullum.

54 Eodemque modo docent Doctores exponendos eſſe aliquos Canones præſupponentes prædictum conſenſum, vt *in cap. non omnis, cap. honorantur, cap. fin. 32. q. 2. cap. noſtrates, c. aliter 30. quæſt. 5. cap. 1. de ſponſ. impuberum*: & ſi quæ alia ſint Iura, vt dicit gloſſa *in dicto cap. 1. & ibi* Ioannes Andreas, *numero* 8. Zabarela, *numero* 1. Butrius *numero* 4. Abbas *n. 7.* Anchar. *n. 4.* Præpoſitus *n. 4.* Boic. *n. 4.* Alex. de Neuo *n. 13.* Vbi Barboſa bene expendit, *& ibi n. fin.* intelligit illum textum ſpecialiter: alia inquam refert videnda Diana *dicta reſ. 24.*

55 Et confirmatur noſtra ſententia *ex cap. 9. trid. ſeſſ. 24.* quatenus *ibi* excommunicat ipſo facto quoſlibet directè vel indirectè ſubditos ſuos, vel cuiuſcumque alios cogentes, quominus libere matrimonia contrahant.

56 Et ſic iterum Diana *p. 1. tract. 2. reſ. 24.* Couar. *in 4. p. 2. cap. 3. §. 8 n. 5. 6. & 7.* Franciſcus Molinus *de ritu nuptiarum lib. 2. different. 7. n. 14.* Molina *de primogenijs lib. 2. cap. 16. n. 6.* Gutierrez *practicar. lib. 2. q. 1. n. 2.* Matienco *in l. 1. tit. 1. gloſſa 4. n. 2. lib. 5. recopil.* Veracruz, Corduua, Nauarrus, & alij docent noſtram ſententiam, quia ſtatutum Principis laici expoſcens conſenſum patris, nequit valere, cum diſponat de ſpiritualibus; & obid ſit contra libertatem Eccleſiæ.

57 Ioannes Vallerus de differentijs vtriuſque fori verbo *matrimonium* differentia 1. & Laicus Habet *de conſenſu Hierarchiæ, & Monarchiæ lib. 6. fol. 52.* teſtatur etiam in Gallia nunquam ex edictis Regis fuiſſe prohibitum matrimonium abſque conſenſu parentum initum ſub pœna nullitatis.

58 Vnde licet Ledeſma *tom. 2. de matrimon. cap. 7. in addit. concluſ. 5.* Cancerus *p. 1. cap. 24. num. 4. & p. 3. cap. 11. numero 4. tract. de ſucceſſionum Creat. §. 10. numero 628.* & Ioannes Lupus *in cap. per veſtras de donat. notabili. 3. §. 9.* defendant quandam legem Hiſpaniæ noſtræ, eo, quod matrimonium à filijs celebrari ſine parentum conſenſu, ſit peccatum, & contra legem naturalem, cum pacem turbet Reipublicæ: tamen cum ea vtilitas publica, & bonum commune non conferat iuriſdictionem laicis, vt poſſint ſtatuere aliquid in detrimentum libertatis Eccleſiaſticæ ex iam adductis, ſequitur, vt nullo modo valere
59 queat tale ſtatutum. † Et ſic damnandos eſſe D.D. ſequentes dicentes, non obſtante Concilio Tridentino eſſe neceſſarium pro validitate matrimonij parentum conſenſum, vt ſunt Ritherſius *indifferentijs Iuris Ciuilis, & canonici lib. 1. cap. 3.* Vburmſerus *in controuerſ. Iuris lib. 1. tit. 10. controuerſia 5.* Geogius à Caſius *de priuilegiis parentum, & liber priuileg. 6. cap. 6. & ſequent.* CHRISTIANVS Hiembeutal. *in Collegio politico exercit. 2. quæſt. 14.* Harcparethus *inſtit. Inſtit. tit. de nupt. tom. 2. in princ. à num. 46. vſque a num. 147.* Gentilis *lib. 4. de nuptiis cap. 8.* Hiligerus ad Donellum *tom. 1. lib. 13. cap. 20. lit. K. 9.* Corraſius *lib. 5. miſcel. cap. 17. a numero 6.* Bocerus *claſſe 1. diſp. 9. theſaur. 8.* Arniſeus *de Iure connubiorum cap. 3. ſect. 10.* & antequam Lutheraniſmum abiuraſſent Reſoldus *diſcurſu de nuptiis cap 9. numero 1.* & Humnius *lib. 1. variar. reſolut. Iuris Ciuilis tract. 3. quæſt. 18.* cum alijs huius farinæ
60 hominibus. † Et ſic quamuis Pater Rebardeus *dict. ſeſſ. 5. numero 8. in fine fol. 124.* teneat abſque tali parentum conſenſu matrimonium eſſe nullum, imo & contendat probare *ibi folio 122.* Tridentini decretum *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat.* circa validitatem matrimonij filiorum familias abſque parentum conſenſu, pertinere ad mores tantum; & ideo dictum decretum non obligare, niſi fuerit vſu receptum nullo modo eſt audiendus, cum erret & quod quæ Concilia generalia determinant circa nullitatem, vel validitatem alicuius Sacramenti, non ad mores, ſed ad doctrinam, & veritatem pertineant, ac ſtatim omnes obligent ſic vt nec ab acceptatione vlla populi dependeant quidquid de alijs legibus Pontificijs ſentiant aliqui, vti dixi *ſupra in Rub. quæſt. 7. & 8.* & in terminis huius dubij docent Ioannes Præpoſitus *in 3. p. quæſt. 3. de matrimonio dubitat. 3. numero 24. & 26* Bellarm. *lib. 1. de matrimonio cap. 19.* & alij iam relati.

61 Ex his ad ſecundum punctum huius dubij an tale ſtatutum exigens conſenſum parentum, poſſit illum præcipere ſub pœna cadendi ab hæreditate. Etenim ex dictis ſatis reſponſio liquet, & docent Bellet. *in diquiſit. Clerical. p. 1. tit. 6. §. 1. numero 4.* & Diana *dict. p. 1. reſ. 74.* Leges quæ inf[...]unt pœnas matrimonium contrahen[ti]bus ſine p[arentum] conſenſu

[...]n

non habere vim; quia etſi Principes eas tulerunt ad honeſtatem perſuadendam, quæ conſiſtit in exigendo per eandum conſenſo ab ipſis filijs ad coniugale contractum, non tamen habere vim cum id ſpectat ad ſummom Pontificem, addens quod laici nihil poſſunt ſtatuere, quod matrimonij liberum conſenſum impediat, etiam circa accidentia ipſi matrimonio, ſic probans nouen Doctoribos, quibus addo Sanchez *de matrim. tom.1. lib.4. diſp.25. n.2.* cum multis alijs Ioan. Machado *de perfecto confeſſore tom.2. lib.6.p.7. tract.6. docum. 19. n.6.* Raphaël Auerſa *de ſacramento matrim. q.3. ſect. 2.* Vaſquez *de matrimonio n.24.* Bonacinam *tom.2. diſp.6. q. Vnica punct.6. §.3. à n. 5.* Egidium Trulenc. *in decalogo*
62 *tom.1 lib.4. cap.3. dub.3. n.16.* † Aſſerentes leges Hiſpaniæ loquentes de hoc, & alias alibi ſtantes, attento iure canonico non valere, eſſeque ex illo correctas, vel corrigendas cum dicto canonico iure non requiratur conſenſus patris ad nuptias filij ex *cap. vltimo*, Vbi *gloſſa 32. q.2.* & ex alijs iuribus adductis *Supra*: docent etiam Filiucius *tom.1. tr.10. p.1. cap.4. n.132* Molfeſinus *in conſultationibus Neapel. tom.1. conſ.12. n. 37.* Maſtrillus *deciſ. 163. à n.10.* Mantica *de coniectur. vltimarum volunt. lib.11. tit.18. n.17.* Alderanus Maſcardus *interpret. ſtatutor concluſ.1. à n. 174.* Gratianus *diſcep. forenſ. 633. à n.19.* Marthà *de iuriſd. p.4. cent.1. caſu. 70. à n.5.* Vbi ex alijs iuribus probat dicens *n.11.* hoc procedere ſi in ſtatuto requiritur conſenſus de neceſſitate, ſecus autem ſi de conſilio, quia ſi teſtator poteſt diſponere, vt eius filia nubat de conſilio alicuius infert vt id poſſit per ſtatutum: videbis Dianam *dicta p.7. tract.1. reſ.16.* à verſ.11. *ſed hic.*

65 Nec obſtant Pater Rebardeus *dicta ſect 5. fol. 123.* & ante illom Sotus *in 4. dist.29. q.1. art.4. ad.4.* Molina *de iuſtitia tom.1. tract.2. diſp. 176.* Salonius *in 2.2. q.62. in preludio q.5. art.5.* Rebellus *lib.2. de iuſtit. q.14. ſect. vltima.* Baſil. Pontius *de matrim. lib.2. cap.1. §.3.* loquentes de quibuſdã legibus Hiſpanicis tribuentibus facultatem parentibus exhæredandi filios abſque eorum conſenſu nubentes: & de alijs legibus Galliæ, quas adducunt Stephanus Bannins *in theologia mor. p.1. tract.12. de priuilegijs parentum priuilegio. 6. cap.1. n.5. & ſequent* quia vt dictum eſt *ſupra*, eo quod matrimonia debent eſſe omnino libera, ſequitur, vt ſimiles pœnæ in ſtatuto poſitæ nullæ ſint ex regula textus *in cap. gemma de ſponſalib. l. Titia ff. de verb. obligation.* & in ſpecie reſpondet Sanchez legendus *tom.1. de matrim. lib.4. diſp.25. n.4.*

64 Et confirmatur quia vt dicũt Ludonic. Mor. *cõſ. 6. n.9* & alijs, & Carolus de Graſſis *de effectibus clericor. effectu 2. n.81. & ſequenti* Bellet. *ſupra*, & Diana *ſub dicta reſ.74. p.1. tr.2.* ſtatutum puniens contrahentes matrimoniom cum [illegible]bus alterius Ciuitatis, *vt dixi iam ſupra* [illegible] frangit Eccleſiaſticam libertatem, & non
6[illegible] [illegible] dum. † Et addit Diana *ibi* vt Pater [illegible] [illegible] [illegible] poſſit exhæredare filiam, etſi [illegible] his legibus, etiam nupſerit contra eius [illegible], non poſſe confeſſarium abſoluere pa[illegible] [illegible] mortis [illegible] prius reuocet teſta-
6[illegible] [illegible] vbi [illegible] exhæredauit. † Et Martha *à n* [illegible] *dicto caſu.* [illegible] poſtquam longè reſpondet legi[illegible] [illegible] *ex cap. fin. de ſecundis nuptijs* [illegible] [illegible] nullà, quoad contractum [illegible] [illegible] tenere etiam quoad pœnam.

Ad quintam quæſtionis partem an Princeps ſæcularis poſſit ferre aliquam legem contra filios aduersùs voluntatem parentum nubentes. 67 Cui difficultatis, etſi ſatis ſuperque reſponſum ſit ex adductis *in quæſtione præcedenti*, iterum dico, vt licet filij non bene agant, ſi nubant ſine parentum licentia; attamen non eſt cur ſit ferenda lex, quæ eos exhæredari à parentibus permittat, ſi velint; & hoc etiam ſi ſupra dicti filij indigne nuberent; ex ea ratione, quia canonicum ius poſcit omninodam libertatem in matrimonium, vt latè dixi *ſub. cap. verum 15. de iure iurando*; & ſic reijciat pœnam in ſponſalibus *in dicto cap. gemma, & in l. Titia de verb. oblig*: ita Sanchez cum multis *de matrim. tom.1. lib.4. diſp.25. n.2. & 3.* Vaſquez *in 3. tom. 4. diſp.4. de matrim. cap. 2. n.14.* Belletus *in diſquiſit. Cleric. p.1. tit. de exempt. Clericor. à ſtatutis ſæcularis §.5. n.43.*

Vndè admittendi non ſunt Rebellus *de obligat.* 68
iuſt. p.2. q.14. ſect.5. Molina *de iuſtitia tom.1. tr.2. diſp.176. à n.19.* quos ſequitur Baſilius Pontios *de matrim. lib.2. cap.6. §.3. n.29.* Cancerius *lib.3. variar. cap.11. n.4.* & Anguiano *in tract. de legibus tom.1. lib.2. contr.13. n.15. & 30.* & alijs iuriſconſulti dicentes poſſe Principem ſæcularem ferre aliquam legem aduersùs filios contra iuſtam parentum voluntatem nubentes, quia talem legem, & ſimilem improbant communiter Doctores, vt iam dixi, & Valerus *in differentijs vtriuſque fori* verb. *matrimonium diſ.1. à n.2.* damnat dictas leges, tamquam improbans in foro conſcientiæ, imò & reprobat, ſicut & fecit Molinos *de ritu nuptiarum lib.2. diſ.7. n.57.*

Et licèt in Regno Cataloniæ ſit lex quædã pro 69
ſententia affirmante, & dicat Molinus illam, & huiuſmodi leges iuſtificari, & ſcientia, & tolerantia Romani Pontificis, vt multi loquentes de cognitione per viam violentiæ ad Regia tribunalia exiſtimarunt, vt notaui *ſub q.19. cap.2. de iudicijs*, Vbi egi latiſſimè: tamen Diana *p.1 tract. 2. reſ.104.* exiſtimat illud ad factum pertinere; & quod in Regno illo leges illæ conducuntur in committijs generalibus, non ſolùm à laicis, ſed etiam ab Epiſcopis, & alijs Eccleſiaſticis.

Et cum iam ex *ſupra* relato *cap.9. trid. ſeſſ.24.* 70
de reformat. dixerim, vt excommunicentur omnes cuiuſlibet gradus, qui cogant ſubditos ſuos ad contrahendum matrimonium directè, vel indirectè. Addo vt hanc excommunicationem non incurrat pater ſi iniuſtè impediret matrimonia filiorum, vt docent Sanchez *dict. lib.4. de matrim. diſp.11. n.2.* Nauar. *in ſumma cap.27. n.150.* Molina *tract.2. de iuſtitia dicta diſp.176.* Gutierrez *de matrim. cap.79. n.12.* Henriquez *lib.11. cap.6. n.6. in gloſſa litera G.* Diana *dict. p.1. tr.2. ſub. reſ.76.* contra Martham *de iuriſdict. p 4. cent.1. caſu.71. n.23.* † qui etiam notat *dict. cap.9.* non 71
excommunicare Reges, & Imperatores dicta ſtatuta facientes, quia oportet illos exprimere, vt alibi expreſſit Trident. *ibi dict. ſeſſ.24. cap 11.* de quo videbis quæ cum alijs congerit *in dict. cap. 9. & 11.*

Ad textam quæſtionis partem, an Princeps 72
laicus poſſit facere leges circa matrimonium, faciliimo negotio ſatisfacies ex dictis. ſed quia Doctores ſic de hoc puncto generaliter inquirunt; verum etſi Thomas Sanchez *tom.2. de matrim. lib.7. diſp.3. n.2.* exiſtimet poſſe quidem quantum ex ſe eſt, ſed eam poteſtatem ſibi reſeruaſſe Pontifices putet: tamen Hurtad. *de matrim. diſp.12 diſ.2.*

Baſilius Pontius *de matrimonio lib.7. cap.2. n 3.* dixerunt Principem ex ſe non poſſe legem aliquam conſtituere circa matrimonia; nam licet materia matrimonij contractus ſit, non ſatis ſit Vt queat Princeps ſæcularis leges condere ad ſubſtantiam matrimonij directè pertinentes, cum ex eo quod ea materia per Chriſtum ſacra facta
73 eſt iam extra iuriſdictionem ſæcularem ſit. † Imò Pontius *n.4.* & alij addunt, nec poſſe Principem ſtatuere circa acceſſoria matrimonij ex defectu poteſtatis, ſi eo acceſſorio impeditur principale, ſed poſſe circa alia accidentalia, vel acceſſoria, quæ non pertinent ad eius ſubſtantiam, nec ex ſe impediunt principale, vt V.G. ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, vel donationes inter verum, & vxorem, & ſponſalitiam largitatem, & ſimilia, latè dixerunt Belletus *in diſquiſit. p.1. tit. de exempt. Clericor. à ſtatutis ſæcularium §.4. n.43. & 44.* Riccius *p.3. decis.178.* Diana *p.1. tr.2. reſ.127. in fine*. alia tetigit Diana *p.7. tract. 1. ſub. reſ.23.* cum alijs, & ego vberius dixi ſub *cap. tuam de ordine cognit. & ſupra* in hac quæſtione ſub verſ. *ad ſecundam* cum alijs.

74. Ad vltimam quæſtionis partem an poſſit Princeps laicus legitimare filium Clerici, ſi ipſe filius ſit Clericus, quia de hoc, & alijs dubijs circa filiorum legitimationem latè ſcribo ſub *cap. tanta qui filij ſint legitimi*, nunc breuiter hic agendo referam diuerſas Doctorum ſententias, quorundam negantium, quorundam verò affirmantium; inter quos Couarruu. poſt Ioannem Andream, & Lambertinum *in 4. p.2. de ſponſalibus cap.8. § 8. n.19.* eo quod poſſunt laici concedere Clericis priuilegia, iuxta textum *in cap. nouit de iudicijs*, & ſic legitimationis priuilegium poſſit laicus Pinceps communicare Clerico; eo quod etſi Clerici ſlaico non ſubſint, nec ſint de eius iuriſdictione, vt latiſſimè probaui *in dicto cap. nouit. 13. cap.1.3.4.8. 10.17. & fin. cap. 2.5. & .8.* cum alijs *de iudicijs, & foro compet*: tamen legitimatio in effectu non reſpiciat, tam ipſius Clerici legitimati perſonam, quàm eius bona, quæ ſupponuntur ſita intra territorium Principis legitimaneis.

75 Negantiū vero ſunt Baſilius *de matrimonio lib. 11. cap.6. n.9.* Anguian *de legib. tom.1. lib.2. controuerſ.13. n.65.* Diana *p.1. tract.2. reſ.91.* Petrus Gregorius *lib. 10. ſyntagmat*, qui anno 1562. teſtatur ita deciſum in ſenatu Pariſienſi, ex ea ratione, quia ſupradicta legitimatio eſt actus iuriſdictionis, ſed Clerici ſæculari à iuriſdictione exēpti ſunt, vt retuli ſub dictis iuribus *de iudic, & foro comp.*: ergo præcipuè ſi conſideres ea latè adductis *à q.7.* & vt dixi in relatis titulis, non ſolum Clericorum perſonas, ſed etiam eorum bona eſſe exempta. Et ſic nec poſſe Principem ſæcularem legitimare Clericum; imò & vt teſtatur Petrus Gregorius *Supra* procedet hæc ſententia, etiamſi filius Clerici ſit laicus: in quo caſu teſtatur deciſum *Supra* Paris.

76 Ego inquam de filio laico Clerici video ſine dubio, vt legitimatio quo ad bona, & officia temporalia fiat in his Regnis a Regibus noſtris Quo ad ſpiritualia, & beneficia non ſic, vt latè dico infra de filijs præſbitr. imò & in filio Clerici video in praxi receptum, vt quoad bona, & hæreditatem legitimatio fiat per Regem. Sed in punctu iuris, vt bene fiat, atque contingat credo cum Azot *tom. 2. lib. 3. moral. cap. 15. q. fin.* quem etiam refert Diana ſupra tutius eſſe, vt legitimatio ab vtroque, Pontifice videlicet, & Rege poſtuletur; imò quod Couarruu. ſententia affirmans procedat ſi in tali legitimatione agetetur tantum de vtilitate, & non de eius ptæ iudicio.

QVÆSTIO XXII.

Si Princeps Chriſtianus de facto apponeret aliquod impedimentum dirimens matrimoniale, an non obſtante hac reſeruatione factum teneret, & matrimonium cum tali impedimento contractum validum eſſet, quamuis ipſe peccaret faciendo contra reſeruationem ab Eccleſia factam. Et an Princeps laicus poſſit imponere pœnas, ne matrimonia inter conſanguineos contrahantur, & illas exigere etiam impetrata à Pontifice diſpenſatione. An ſtatutum prohibens fieri matrimonia clandeſtina, & ponens pœnam aliter facienti, ſit nullum. An ſtatutum vt quis, qui nondum habet ius in re bonorum, quæ poſſeſſurus eſt Dominus ſit, ſi non ingrediatur Religionem, ſin verò amittat, ſit illicitum, & contra libertatem Eccleſiaſticam. Et an queat Princeps ſtatuere, vt Regius iudex cognoſcat ſuper recuperanda è Clerico poſſeſſione beneficij, à qua eſt deiectus per vim, vel vt retineat illius poſſeſſionem in qua ab alio turbatur.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum de facto appoſitum a Principe laico dirimens matrimoniale, nequit turbare reſeruationem ab Eccleſia factam.*

2 *Princeps laicus nequit pœnas ſtatuere, & exigere contra matrimonium contrahentes, ſi conſanguinei ſint; etſi de iure canonico talè matrimonium ſit inualidum, vt.* n.3.4.5.6.7. & 8. *niſi approbentur iure Pontificio* n.8.

9 *Statutum ſæculare imponēns pœnam aduerſus clandeſtinè contrahentes eſt nullum; etſi ſit prohibitum ab Eccleſia.*

10 *Statutum decernens, vt is qui nondum habet ius in re bonorum, quæ poſſeſſurus eſt, Dominus ſit, ſi in ſæculari conuictu permaneat; eorum autem non liberum Dominium nanſciſcatur, ſi Religionem ingrediatur, non licèt.*

11 *Legatum V.G. ducenorum; ſi nubat centum, ſi Religionem ingrediatur, valet etiam in ducentis Religionem ingredienti.*

12 *Princeps non queat ſtatuere, vt Regius iudex cognoſcat ſuper recuperanda a Clerico poſſeſſione beneficij, a qua eſt per vim deiectus, vel ne turbetur in illa, quam tenet in beneficio, & duplex ſententia refertur* n. 13. & 14. *Vbi dicitur de negatiua, etiam in petitorio, & poſſeſſorio.*

AD

1 AD Primam, & ad ſecundam quæſtionis partem abunde reſpondere poteris ex adductis *q.21. præcedenti à n.1.* & ſic breuiter dico quod & ſi videtur affirmatiue tenendum, quia per talem reſeruationem, non videtur ab eo ablata poteſtas, ſed ſolum vſus illius tamen negatiue reſpondendum quia taliter eſt interdictus his Principibus ſæcularibus huiuſmodi vſus, vt ab eis in contrarium facta ipſo iure irrita; & nulla ſint: ſic docent Corneio *in 3. p. D. Thomæ tract. 6. de impedim. matrim. diſp. 7. dubio. 3.* Diana *p. 5. tract. 1. reſ. 16.* verſ. *ſed difficultas*, quod eſt verum quidquid in contrarium dixerit Petrus Soto *lect. 4. de matrimonio.*

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, licet affirmatiuam ſententiam doceat Cutellius *in Cod. leg. ſicul. ad legem Federici cap. 83. notab. 88. n. 2.* Sed reuera *ex trid. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* contrarium dicendum eſt, cum vt iam ſupra in quæſtione præcedenti expendi ibi excommunicantur directè, vel indirectè matrimonij libertatem impedientes; quis ergo non vidit iuxta textum *in cap. gemma de ſponſalibus l. Titia cum vulgatis de verb. oblig*: Vt cum matrimonia debeant eſſe libera, quod pœnæ impoſitæ à Principibus ſæcularibus, etiam in caſu matrimonij alias prohibiti inter conſanguineos iure Pontificio, auferant li-
3 bertatem requiſitam. † Et eſt ratio quia etſi talè matrimonium ſit iure Pontificio prohibitum, tamen non inde ſequitur vt ad corroborandam Pontificiam prohibitionem, ſint admitiendæ laicales pœnæ, quæ naturaliter auferant liberam voluntatem contrahendorum, quantumvis alias nulliter ob impedimentum conſanguinitatis nulliter agerent.

4 Vndè ad alterum difficultatis membrum, nempè an queat Princeps eas pœnas exigere etiam impetrata à Pontifice diſpenſatione: & quidquid affirmet Cutellius ſupra, reſpondeo illam exactionem fieri non poſſe, impetrata diſpenſatione, quia efficeret vt non obſtante tali impetratione contrahentes metu pœnæ ſoluēdæ retraherentur
5 à matrimonio ineundo. † Deinde quia cum matrimonium inter conſanguineos poſt obtentam diſpenſationem ſit licitum, fit vt ex nulla cauſa poſſit puniri per iudicem laicum, cum pœna non
6 ſit danda ſine culpa. † & ſic Belletus *in diſquiſit. Cleric. p. 1. tit. de exempt. Clericor. à ſtatuto ſæculari §. 4. n. 47.* & Diana *p. 5. tract. 1. reſ. 17.* dixerunt non habere vim legum leges quæ inferunt pœnas matrimonium contrahentibus ſine parentum conſenſu; quia, etſi Princeps eas tulerit ad honeſtatem perſuadendam, quæ conſiſtit in exigendo parentum conſenſu ab ipſis filijs ad coniugalem contractum, vt latè dixi *ſub. quæſtione præcedenti 21. à n. 1.* ſed non tamen habeant
7 vim cum id ſpectet ad ſummum Pontificem. † Etenim laicus Princeps nihil ſtatuere poteſt, etiam circa accidentia, & acceſſoria matrimonij, ſi eo acceſſorio impeditur matrimonium, vt dixi ſupra cum Baſilio Pontio *de matrim. lib. 6. cap. 2. n. 4.* qui licèt poſtea addat leges laicorum, quæ pœnis conſtitutis adiuuant prohibitiones Eccleſiaſticas circa matrimonium eſſe validas: tamen hoc erit intelligendum, ne obſtet Cutellius relatus hic *n. 1.* ſi adhuc perſiſtant Eccleſiaſticæ pro-
8 hibitiones. † Et ego addo etiam ipſis perſiſtentibus, dum tamen non ſint approbatæ ab ipſo Pontificio iure: alia addit Diana cum Barboſa *in cap. 12. n. 11. ſect. 25. de regularib.* quæ conducunt ad relatam doctrinam:

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ ex proximis lucem accipit, etſi Martha *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 71.* plura dicat de matrimonio Clandeſtino, de quo infra de clandeſtina diſpenſatione ego breuiter ad punctum, & licet idem Martha referat *ibi n. 3.* quoddam ſtatutum Mediolani prohibens prædicta matrimonia, quod eſt iuxta canonicum ius Tamen reſpondeo ſtatutum etiam pœnale in hoc caſu eſſe nullum; & eſt ratio quia eſſet ſtatuere à laico in rebus Eccleſiæ, & ſpiritualibus, vt eſt matrimonium Clandeſtinum, quod licet ab Eccleſia prohibitum ſit: tamen quoad ſe, & quoad Deum valet, vt notatur, *in ſum. 3. q. 5. &* Doctores *in Rub. de clandeſtina deſponſatione*, ibi Beroius *q. 107. in fine* Cephalus *conſ. 27. n. 16. vol. 1.* Martha alia dicens, & ibi *n. 28. dict. caſu. 71.* 9

Ad quartā quæſtionis partem latè, vt reſpondeas adiunges dicta *Supra ſub. q. 8. & alibi* Et ſic nunc breuiter reſpondendo, etſi negatiue reſpondeat Barthol. *in l. fin. cod. de pactis* Sed Decius *in cap. in præſentia de probation. n. 522.* & Diana *p. 1. tr. 1. reſ. 124.* melius reſpondent, quia vt ait Baſilius de matrimonio *lib. 3. cap. 8. n. 2.* ſtatutum, quod cerneretur, vt is. qui nondum habet ius in re bonorum, quæ poſſeſſurus eſt Dominus ſit ſi, in ſæculari conuictu permaneat, eorundem autem non liberum Dominium nanciſcatur, ſi Religionem ingrediatur, nequaquam licere cum aduerſari videatur libertati Eccleſiaſticæ, ac proinde eius authores teneantur, & vrgentur excommunicatione quæ eſt in Bulla cœnæ de cuius *in cap. in præſentia de prob. n. 52.* & paſſim D.D. contra Barthol. *in l. fin. Cod. de pact. n. 6.* & contra alios quos ſequitur Cutellius *tom. 2. de don. & lib. 2. de immunit. q. 125.* vbi limitat. ſi fiat in odium Eccleſiaſticor. non ſi ad familiarum conſeruationem, contra illum etiam docet Thom. del-Bene *de immunit. p. 1. cap. 8. dubit. 21.* quia diſponet in detrimentum religionis & pietatis. 10

Et pro ampliatione video Dianā inferre ex hac deciſione contra Sanchez de matrimonio *tom. 1. lib. 1. diſp. 34. n. 11.* admittendas non eſſe illas conditiones, quas aliqui in ſuis teſtamentis apponunt, videlicet *do, lego ſi Religionem ingrediaris*, dicens cum Baſilio Pontio *ſupra n. 20.* contra eundem Sanchez *n. 10.* & Molinam *de iuſtitia tom. 1. tr. 2. diſp. 207. à n. 13.* & alios vt ſi legentur ducenta, ſi nubat, centum ſi Religionem ingredienti, vt tennerūt Comitol. *lib 7. q. 7.* Leſſius *de iuſtitia lib. 2. cap. 18. dub 13.* & alij. Sed ego in hoc vltimo puncto tenui, vt Sanchez, & Moli- *in dicto cap. in præſentia de probat. q. 19.* verſ. *ad ſecundam*, Vbi leges, nec tunc diſcedendum eſt à reſolutione propoſita in hac quæſtione, quamtumvis, contrarium dixerit Bartolus. 11

Ad quintam quæſtionis partem, an queat ſtatuere Princeps, vt Regius iudex cognoſcat Super recuperanda à Clerico poſſeſſione beneficij à qua eſt per vim deiectus, vel ne turbetur in illa quam tenet in beneficio.. Et ſuppoſitis quæ latiſſimè dixi *in cap. fin. de iudic. q. 2.* Vbi an laicus iudex, ſit iudex competens ſuper poſſeſſorio rei ſpiritualis, ac beneficialis, aliqua *ſub. cap. 5. de foro comp.* nunc non reſoluendo tantum adducam duas contrarias opiniones affirmantem ex doctrina Couarruiæ *in practicis q. 35. n. 1.* & plurium Doctorum, quos ipſe ſequitur, quatenus dicunt 12

quod

quod index, & Miniſter Regius poſſit cognoſcere cauſam, dum agitur, vt Clericus recuperet Eccleſiæ poſſeſſionem, à qua eſt eiectus per vim, vel vt retineat beneficij poſſeſſionem, in qua ab alio turbatur.

13 Sed Peſantius *in tract. de immunit. Eccleſiaſt. diſp.* 15. Duardus *in bulla cœna lib.* 2. *canone* 14. *q.* 19. *à n.* 47. Azor *lib.* 5. *inſtit. moral. p.* 1. *cap.* 14. *q.* 1. Diana *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 66. negatiuam ſequuntur ſententiam ex authoritate textus *in clem.* 1. *de cauſa poſſeſ.* & *clem.* 1. *de ſequeſtratione poſſeſ.* Vbi cauſa de beneficio, ſiue iure petitorio, ſiue poſſeſſorio ſpiritualis cenſetur dicentes Chriſto forum de Anguian *de legibus tom.* 1. *lib.* 1. *contr.* 19. *n.* 30. Couarruu. ſupra non obſtare, nec Afflictis teſtantem *deciſ.* 24. *de vſu Regni Neapolitani*; quia vt dicunt Peſantius, & Azor relati per conſuetudinem iudex laicus nō poteſt ſibi vindicare ea, quæ ſunt Eccleſiaſtici iuris, vt probat ſuſè de Graſſis de effectibus Clericorum effectu. 1. *n.* 372.

14 Vſque *ad* 272. *vſq; ad* 287. † Et addit Diana, Vt nec poſſit adduci Pōtificis tollerantia, quia quidquid aliqui aſſerant, quatenus in Bulla cœnæ omnes iſtæ conſuetudines, tamquam corruptelas damnant ſummi Pontifices, vt dixi etiam *ſupra q.* 16. circa finem, & ex dictis latè infrà *in cap.* 8. *de iudicijs.*

QVÆSTIO XXIII.

An Principes laici poſſint ſtatuere ne beneficia Eccleſiaſtica exteris conferātur & an habeant ius conuocandi Epiſcopos, propter aliquod negotiū Reipublicæ, vel bonum ipſarum Eccleſiarum. Et an Princeps laicus poſſit ſtatuere, vt Eccleſiaſticus vſurpans iuriſdictionem ſæcularem aut alia Regalia, poſſit, priuari bonis temporalibus à iudice laico & an Princeps poſſit prohibere, ne inhibitoriæ, quæ ad Magiſtratus Regios mittuntur, ab Eccleſiaſticis promulgentur, prius, quam ipſi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur. An ſit licitum Principibus laicis, & Magiſtratibus diſcutere facultates, & poteſtates alicuius nuntij, qui in illam prouinciam à Pontifice mittitur & an Principes, ſeu Magiſtratus Regij faciendo litteras hortatorias ad Epiſcopos, vt ab aliqua mala determinatione deſiſtant faciant contra libertatem Eccleſiaſticam, & incurrant in Bullæ cœnæ cenſuras.

SVMMARIVM.

1 *Exteris conferri beneficia laico ſtatuto, prohiberi non poteſt.* & n. 2.

2 *Magiſtratus ſæculares, & iudices non poſſunt reijcere litteras Pontificias, quarum authoritate exteris beneficia conferuntur; licebit verò eis proponere de ſurreptione earum coram Eccleſiaſtico, ſed in praxi examinantur in concilio ſuppremo, & in Cancellarijs, & Audientijs Regijs,* vt n. 3. & 4.

4 *Littera Pontificia in quibus exprimitur derogatio iuris patronatus laicorum per libellos, ſupplices Papæ oblatos deferri poſſunt in ſua executione modo fiat opera iudicum Eccleſiaſticorum, in praxi fit per viam cognitionis politica.*

5 *Principes, & Reges non habent ius conuocandi Epiſcopos propter aliquod negotium commune Reipublica, vel bonum ipſarum Eccleſiarum vt coactiuè, ſed tantùm rogando, vt ad ſe veniant, non vt Epiſcopi, ſed vt Proceres.* n. 7. 8. 9. 10.

6 *Rex eſt cuſtos, Curator, defenſor, & tutor Regni, & Eccleſiarum.*

8 *Reges dicuntur Patroni Eccleſiarum, & Epiſcoporum; id eſt defenſores, & protectores.*

9 *Reges expellentes à Regno Epiſcopos inobedientes mandatis Regijs, male faciunt.*

10 *Inquiſitor quidam declaratus fuit Bannitus, & vt exularetur à Regno, contra immunitatem Eccleſiaſticam, & concordatum in Regno Sicilia.*

11 *Princeps laicus ſtatuere non poteſt, vt Eccleſiaſticus iudex vſurpans iuriſdictionem ſæcularem, aut alia Regalia, priuetur bonis temporalibus à iudice* à n. 12. 15. *etſi aliter practici caueant* dict. n. 11. *nec occupari aut ſequeſtrari, etiam ſi ſint ex matrimonialibus propter incapacitatem* num. 13. & 14.

16 *Princeps nequit prohibere, ne inhibitoria qua Magiſtratibus Regijs mittuntur ab Eccleſiaſtico, promulgentur, prius quam ipſi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur,* vt n. 17. 18. *contra eſt praxis Regia. dict.* n. 16. *ex Pereira, & alijs, ſed ex priuilegio Pontificio, & ex concordatis.*

17 *Regium* exequatur, *conceditur inter reſcripta priuata, vel conceſſa inter partes, vel ad inſtantiam alicuius; non verò in legibus generalibus, & ſtatutis vniuerſalibus; prout ſunt Bulla, & extrauagantes Pontificia Vbi de ratione.*

18 *Regij Miniſtri cauere debent, ne inferant præiudicium Sancta ſedi Apoſtolica, nec decipiant negotiatores in non expediendo* Regium exequatur.

19 *Credendum eſt viro nobiliſſimo legatione fungenti, quamuis litteras non oſtendat, exemplo Cardinales attentis de mente Papa quando nullo infertur præiudicium, aliàs non, vt* n. 20. & 21.

21 *Delegato creditur quando eſt perſona excelſa Dignitatis, abſque exhibitione mandati de legatarij, ſi non agitur de præiudicio tertij. Cardinali creditur aſſerenti aliquid ſibi commiſſum; licet litteras ſui mandati non oſtendat* dicto n. 21.

22 *Litteris ambaſciaria non eſt opus, quando perſona eſt nobiliſſima, præcellens, & nota Principi.*

23 *Nuncij Pontificum miſſi in partes tenentur oſtendere ex mandato ipſo Papa litteras ſua commiſſionis Regibus, ſeu Magiſtratibus territorij, Vbi mittuntur, vt innoteſcat eis legitima legatio, & authoritas &* n. 24.

25 *Preces Principum mandato comparantur &* numero 26.

Littera

Littera Hortatoria Principum miſſa ad Epiſcopos, vt à mala determinatione ſe abſtineant impertinenter in laicum operando, non ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam dict.n.25.

26 *Verba exortatoria ſolùm conſilium important ſic vt nullam neceſſitatem inducant, niſi in his litteris Princeps vteretur precatorijs litteris.*

1 AD Primam quæſtionis partem, an Principes laici poſſint ſtatuere ne beneficia Eccleſiaſtica exteris concedantur quia latè Doctores agunt *in cap. ad decorem de inſtitutionibus* Vbi ego, & dixi aliqua *in cap. deputati 16. de iudic. ſub. quæſt. fin.* Vbi an expoſiti ſint habiles ad officia, & beneficia, item notaui aliqua *in cap.eam : de ætate, & qualitate ordinand.* Quibus ſuppoſitis, & nõ obſtantibus legibus Regijs huius Regni Caſtellæ, Portugaliæ, Nauarræ, Aragoniæ, & Franciæ, quibus cauetur, vt exteri non admittantur ad beneficia, quæ in praxi vigent, & quas latè refero, & expendo *in dicto cap.ad decorem*, tamen talè laicorum Principum ſtatututum per ſe diſponens, vt beneficia exteris, ſiue alienigenis non conferantur, nullum eſſe; eo quòd eſſet diſponere circa ſpiritualia, quod non eſt permiſſum laicis, nec circa collationes beneficiorum, & inſtitutiones, vt iam dixi *Supra quæſtione 19.n.8* verſ. *infero* quia vt *infrà* dico: *in cap. bona 4. de poſtulatione prælator.* per textum ibi licèt in dictis Regnis beneficia exteris non concedantur, non inde fieri, quia eorum ſtatuta vim habeant, ſed quia ſunt confirmata à Pontificibus, ſic ibi Barboſa cum multis *à n.7.* Reginaldus *in praxi tom.2.lib.10. tract.3.cap.11. n.160.* Diana *p.3. tract.1. reſ. 26.* Et poſt illos longè agens tenet Thomas del-Benè *de immunit. p.1.cap.8.dubitatione* 10.cum Tamburino, Belletio Azorio & alijs & ſatisfacit obiectionibus.

2 Ex his infero non eſſe liberum Magiſtratibus, & iudicibus ſæcularibus reijcere litteras Pontificias, quarum authoritate beneficia exteris conferantur, vt docent Peſantius *tract. de immunitate Eccleſ. diſp. 17.* Bonacina *de legibus diſp. 10. q.2. puncto 1.§.1. n.13.* Azorius *inſtitut. mo-*
3 *ral. p.1. lib.5. cap.14. q.3.* † Sed licitum eſſe eis proponere de ſubreptione talium litterarum apud iudicem Eccleſiaſticum, quod tamen in praxi non ſic admiſſum video in conſilio ſupremo Caſtellæ, nec in Valliſoletana Cancellaria, & in alijs audientijs Regijs, in quibus ſolent tales Bullæ examinari, imò & abſcondi: alia tradit Diana relatus, de quibus dico *infrà in cap. ſi quando de reſcriptis*, & dixi *ſub. cap. quia V. de iudicijs ſub quæſt.24 à n.13.* † Vbi quod quando in litteris
4 exprimitur derogatio iuris patronatus laicorum, licitum eſt appellare ad ſummum Pontificem ei offerendo libellos ſupplices, interimque differri litterarum Apoſtolicarum executionem, modo id fiat opera iudicum Eccleſiaſticorum; ſed ex praxi Hiſpanica video per viam cognitionis politicæ à conciliarijs, & auditoribus Regijs dictam executionem impediri: ad quod applicabis dicta *infrà in cap. 5.de iudic.q.19.20. & 21.*

5 Ad ſecundam quæſtionis partem an Principes habeant ius conuocandi Epiſcopos, propter aliquod Reipublicæ negotium, vel bonum ipſarum Eccleſiarum. Et ſuppoſitis quæ latè dixi *in cap.2. de iudicijs q.14.* Vbi egi *de ea*; an ſi *Principes vocauerint ad ſuum regitum Epiſcopos, & Eccleſiæ prælatos, & non veniant, poſſint eos reijcere à Regno.*

Et licet Rex ſit Cuſtos, curator, defenſor, & 6
tutor Regni, & Eccleſiarum, nihilominus Azorius *p.1. inſtit. moral.lib.5. cap.14. q.vltima*, Bonacina *de legibus diſp.10.q.2. puncto 1.n.14.* Alex Peſantius *tract. de immunitate Eccleſiæ diſp. 21.* dicunt Reges, & Principes facultate ſui muneris, non habere ius conuocandi Epiſcopos, & eis præcipiendi, vt hoc, vel illud faciant, quia de iure Diuino ſunt exempti à iuriſdictione Principum ſæcularium. † Et licet poſſint Reges pro 7
negotijs Reipublicæ communibus rogare Epiſcopos, eoſque vocare, vt ad ſe veniant, non verò tamquam Epiſcopos, ſed tamquam proceres, quia opus illis habeant, non tamen præcipiendo, & multo minus ſub minis, & pœnis.

Nec obſtat quod Reges ſint Eccleſiarum, & 8
Epiſcoporum patroni, quia eſt idem, quod defenſores, & protectores Eccleſiarum, quibus non licet inferre poteſtatem conuocandi authoritate Epiſcopos, & Eccleſiaſticos; nam ſi ita permitteretur poſſent, & illos compellere: de quo puncto Videbis Bonacinam *tom.3. diſp.1. q.16. punct.5. n.13.* † Ex quo infero cum Diana *p.1.* 9
tract.2.reſ.17. & multis ab eo relatis; item & *p.3. tract.1. reſ. 26.* verſ. *Vnde* malè facere Reges, qui expellunt à Regno Epiſcopos inobedientes mandatis Regijs, vt ex practicis dicit Ioannes de Hebia *in curia Philippica p.3. n.30.* ibi *aunque porque el Clerigo que turba la Republica, y paz, puede ſer echado de el Reyno por el Rey, y ſu conſejo, por eſtar à ſu cuenta el procurar eſta paz, eſte es peligroſo, y no ſe admite ſegun Gregorio Lopez.*

Et pro maiori enodatione, etiam adiunges 10
quæ dixi *in dicto cap.2. de iudic. q.17.* Vbi egi de illa *an iudex Eccleſiaſticus poſſit procedere cenſuris contra Reges iudices, qui expellunt à Regno Clericum turbantem iuriſdictionem Regiam, vel abſolutè Reges, & conſiliarios excommunicare*, & Diana *de conſ.dict. reſ.26. p.3. tract.1.* ait eſſe contra Immunitatem Eccleſiaſticam excõmmuni theologorum ſententia & addit etiam ita facto Regum comprobari, vt refert ex noſtro inquiſitore D. Ioanne Dioniſio de Porto Carrero, qui *in allegatione pro iure D.D. Inquiſitorum cum miniſtris Regijs fol.1.* alloquitur in ſequentibus verbis abiſſus abiſſum inuocat *llegaron à declarar el inquiſidor por bando, y mandarle ſalir de el Reyno, y ocupar las temporalidades, como ſi por ſemejante procedimiento no ſe incurriera en las penas, y cenſuras de la Bulla in cœna Domini cap.17 no podiano ignorar la concordia de la Señora Reyna Doña Leonora, don de diçe* Super eo vero quod conqueritur, quod perſonæ Eccleſiaſticæ eijciantur, ſeu banniantur à Regno concordatum eſt *quod illud ſi vnquam factum eſt, malè factum eſt, cum euidentèr ſit contrà libertatem Eccleſiaſticam*, & eſſe concordatum, vt Dominus Rex declaret quod in poſterùm nunquam fiat faxit, ergo exclamat Diana, & ego cum illo, vt non ſint aliqui contrarium Regibus conſulentes, ſed væ væ illis; vndè euenit, vt non de facili debeant amplecti quæ tradit, & docet Salgadus *de protectione Regia tom.1. p.1. cap.2. à n. 273. ad 280.* qui contrariam videtur tenere praxim.

Ad tertiam quæſtionis partem an Princeps laicus 11

cus poſſit ſtatuere, vt Eccleſiaſticus vſurpans iu-
riſdictionem ſæcularem, aut alia Regalia, poſſit
priuari bonis temporalibus à iudice laico. In quo
dubio affirmatiuè reſpondent Doctores, quos ci-
tant Caliſtus Ramirez *de lege Regia* §. 27. *n.* 15. *in*
gloſſa lit. f. & Franciſcus Padilla *in ſumma de to-*
das las leyes. Garcias de nobilitate *gloſſa* 9. *n.* 32.
Borrellus *de præſtantia Regis Chatol. cap.* 71. *n.* 55.
Peguera *in pract. crim. cap.* 24. *n.* 7. & ſequent,
Seſſe *de inhibitionibus cap.* 8. §. 3. *n.* 10. Oliuanus
in allegat pro iuriſdictione Sancti officij art. 5. *n.*
127. Miranete *in informatione pro iuriſdictione*
Regia art. 12. Piaña de Roſas Oſſorij *lib.* 4. *in præ-*
ludio 52. Bobadilla *in politica tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18.
n. 60. ibi *ſi los Prelados, Obiſpos, e qualeſquier*
otros Eccleſiaſticos vſurpan en la iuriſdicion Real
Otras Regalias, ſon auidos por eſtraños, y pierden
las temporalidades, en loqual por el buengouierno y
politica mente, y conſideracion tienen mano los iue-
zes ſeglares.
12 Sed quia nonnulla ego dixerim infrà latè *ſub*
dicta cap. 2. *de iudicijs* conducibilia ad præſens
dubium, referens caſus nonnullos, in quibus lai-
ci Magiſtratus poſſunt cognoſcere: & quid pro-
cedendo politicè ibi *q.* 19. 20. 21. tamen in puncto
iuris cum non ſolùm perſonæ Eccleſiaſticorum,
ſed eorum bona etiam patrimonialia ſint exempta
à poteſtate, & iuriſdictione laicorum, vt ibi: dixi,
& ſæpè *à quæſt.* 1. *huius textus*, Vt etiam probat
Thomas Sanchez *in opuſculo moral. tom.* 1. *lib.* 3.
cap. Vnico dubio 5. & *lib.* 1. *cap.* 4. *dub.* 55. *n.* 2. & 31.
ex clem. 1. *de vita, & honeſtate Clericor.* Vbi con-
ſtat, vt Clerici non ſolùm gaudeant priuilegio
Clericali in perſonis, ſed etiam bonis, Duardus *in*
13 *Bulla cœna lib.* 1. *cap.* 17. *q.* 5. † Vbi probat cum
Martha *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 101. non eſſe licitum
poteſtati ſæculari, cuius iuriſdictio vſurpatur ab
Eccleſiaſticis, eorum bona, ac fructus ſequæſtrare,
aut quod magis eſt occupare, etiam ſi bona ſint
ex patrimonialibus, ex ratione dicta à Sanchez,
idem docent non ſimilibus verbis Bonacina *in*
Bulla cœna diſp. 1. *quæſt.* 18. *puncto.* 3. *num.* 12. &
cum Caietano Vgolino, & alijs theologis, Dia-
na *p.* 4. *tract.* 1. *reſ.* 77. dicens vt nec quauis oc-
ciſione ſine Romani Pontificis, ſeu aliorum ad
id legtimam authoritatem, & facultatem haben-
tium expreſſa licentia ſequeſtrant; & patet ex
prædicta allegatione D. Ioannis Dioniſij Porto
Carrero *n.* 96. *dict. fol.* 61. & ex Megalio *in* 3.
p. lib. 3. *cap.* 11. *num.* 12. præſumente contrarium
fieri cum expreſſa ſedis Apoſtolicæ licentia, nam
alioquim eſſet contra libertatem Eccleſiaſticam.
14 †. Quia quamuis ex doctrina Innocentij *in cap.*
cum olim col. 1. *de reſtit. ſpoliator*; Vbi *Videbis*
quæ ſcripſi, & *in cap. dilectus de pœnis*, compe-
tat ordinario iuriſdictio in extraneos impedientes
ſuam iuriſdictionem *per textum in cap.* 1. *de officio*
delegati, & dixi ſub Rub. *de fore compet*; & ibi
ſub. cap. penult. Et cap. 12 *de iudicijs q.* 10. Sed
probat hoc procedere non poſſe, quoad ordina-
rios iudices ſæculares contra prælatos Eccleſiaſti-
cos, cum non liceat inferiori iudicare, & puni-
re ſuperiorem: & melius ego addo ex doctrina,
quam latè retuli *in cap. qualiter de iudic.* & *in to-*
to illo tit. & *de fore comp.* quia laici iudices qua-
leſcumqne illi ſint incapaces ſunt cognoſcendi
de Clericis, eorumque bonis, etiam data negli-
gentia in cognoſcendo iudices Eccleſiaſtici Fa-
teor hic pro prima ſententia vt poſſit conſide-
rari lex illa naturalis vim vi repellere, ſed quan-
do latè dico *in cap.* 2. *de homicidio.*
Et pro hac tractatione adiunges dubia ſequen- 15
tia, an *Iudices ſæculares poſſint capere Eccleſiaſti-*
cos impedientes, & reſiſtentes iuriſdictioni laicali,
nec non illos punire Clericum ex defectu iuſtitiæ
Eccleſiaſticæ: item an *iudex laicus poſſit eijcere è*
Regno Clericum ſeditioſum, & perturbantem Rem-
publicam; ſed quia de iſtis egi *ſub dicto cap.* 2. *cap.*
10. *cap. qualiter, & alijs de iudicijs, & fore*:
& ad Vtramque partem cum Bobadilla, Morla,
Menochio, Calixto Ramirez, Guiurba, Tuſco,
Megalo, Sanchez, & alijs, agitet Diana, *dict. p.*
4. *tract. reſ.* 79. 80. & 81. ideo non repeto *quibus*
adiunges dicta infrà q. 35. 43. & 45.
Ad quartam quæſtionis partem an Princeps 16
poſſit prohibere ne inhibitoriæ, quæ ad Magi-
ſtratus Regios mittuntur ab Eccleſiaſticis, pro-
mulgentur, priuſquam ipſi Principi offerantur, vt
de eius facultate publicentur: in quo dubio affir-
mant Pereita cum alijs *de manu Regia p.* 1. *cap.* 65.
n. 5. quatenus dicit ineſſe violentiam, & publi-
carum functionum perturbationem, ſi iniuſtè
fiant; ratione cuius iuſtiſſimè tales inhibitoriæ
ad ipſum Regem deferri debeant, vt ipſe, qui
pro communi vtilitate creatus extitit ſua manu
Regia licentia Eccleſiaſticorum compeſcat,
vt ſe intra ſuos limites contineat: de qua praxi,
ſicut de alijs caſibus vidi in conſilio ſupremo, &
in Cancellaria Valliſoletana quotidiè video ex
fundata cognitione per viam violentiæ, de qua
repetes quæ adduxi *ſub dicto cap.* 2. *de iudicijs à*
quæſt. 19. ex quibus hoc determinabis. † Sed 17
in terminis negat Diana *dicta p.* 4. *cum alijs reſ.* 9.
per aliqua, quæ dixit antea *tract.* 3. *p.* 3. refe-
rens ex Bañez, Caſtro Palao, & alijs Regem
noſtrum ea omnia efficere ex priuilegio Pontifi-
cio, & ex concordatis cum illo, & ibi notat
Regium *exequatur*, concedi tantùm inter reſ-
cripta priuata, vel obtenta inter partes, vel ad
inſtantiam alicuius, non autem in legibus gene-
ralibus, & ſtatutis vniderſalibus, prout ſunt
Bullæ, & extrauagantes Pontificiæ, vt optimè
obſeruat Rao *in reſponſionibus ad dubia circa im-*
munitatem Eccleſiaſticam folio. 32. quia ſi dictæ
Bullæ executorijs indigerent vniuerſalis Eccle-
ſiæ regimen in præceps rueret, addens etiam
Diana malè quoſdam aſſeruiſſe Bullam Gregor.
XIV. de immunitate Eccleſiarum in Regno Sili-
ciæ non valere, quia in illa Regium *exequatur*,
non inuenitur. † Ob id præcor Regios iudi- 18
ces, vt attendant ad dictum Graſſis *in deciſ. au-*
reis p. 1. *lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 120. Vbi profert ſe-
quentia verba *caueant miniſtri Regis, cuius mens*
ſanctiſſima eſt in non inferendo præiudicium ſanctæ
ſedi Apoſtolicæ nec denexent negotiatores in non ex-
pediendo Regium exequatur.
Ad quintam quæſtionis partem, an ſit lici- 19
tum Principibus laicis, & Magiſtratibus diſ- .
cutere facultates, & poteſtates alicuius nuntij,
qui in illam prouinciam à Pontifice mittitur.
Et præmiſſis, quæ latè dixi *in cap. poſt ceſſio-*
nem 7. & ibi *quæſt.* 2. *an litteris Epiſcopi, vel al-*
terius iudicis credatur Et in cap. cum à nobis 28.
de teſtibus quæſt. 2. Vbi dixi de quæſtioni-
bus *an ſoli aſſertioni Pontificis, vel Princi-*
pis credatur pro his, quæ ad propoſitum hu-
ius dubij tradit Barboſa *in cap. nobiliſſimus* 97.
diſt. quem etiam commendat Diana *quæſt.* 1.
tract. 2. *reſ.* 67. in fine, ait enim textus ille,
quod eſt credendum viro nobiliſſimo legatione
fungenti

fungenti, quamuis litteras non oſtendat exemplo
Cardinalis atteſtantis de mente ſui Pontificis, cui
creditur abſque litteris ſui mandati oſtenſiones:
20 ſic cum multis Barboſa. † Vbi *n.* 2. id procedere
intelligit, quando nulli infertur præiudicium,
alias non inquam ex Capella *deciſ.* 463. Riccius
collect. 1459. Farinac. *in praxi criminali q.* 63.
n. 55. Tyraquellus *de pœnis temper. cauſa* 1. *n.* 13.
& 14. Menochius *de præſumpt. lib. præſumpt.* 15.
21 *n.* 9. *& conſ.* 160. *a n.* 77. † Vbi quod creditur de
legato abſque exhibitione mandati delegatorij,
quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agi-
tur de præiudicio tertij, & Farin ſupra, & Maſ-
cardus *de probat. concluſ.* 140. Seraphinus *deciſ.*
133. *n.* 2. dicunt vt Cardinali aſſerenti aliquid ſi-
bi commiſſum, plena adhibeatur fides, licet lit-
22 teras ſui mandati non oſtendat. † imò idem Maſ-
cardus *concluſ.* 84. *n.* 2. ait quod litteris ambatia-
riæ non eſt opus, quando perſona eſt nobiliſſi-
ma, præcellens, & nota Principi.
23 Vndè præmiſſis etiam quæ infra dico ſub titu-
lis de officio de legati, & de officio legati de ne-
ceſſitate quam habent delegati, & alij iudices
commiſſionis oſtendendi iudicibus ordinarijs lit-
teras ſuæ commiſſionis, vt queant actuare in ter-
ritorio alieno breuiter; etſi Bonacina *de legibus
diſp.* 10. *q.* 2. *puncto* 1. §. 1. *n.* 15. Peſantius *de im-
munit. Eccleſiaſtica diſp.* 20. Azorius *p.* 1. *lib.* 25.
cap. 24. *q.* 6. & alij abſoluta negatiuam ſententiam
ſequantur contra Couarruu. *in practicu cap.* 34.
n. 4. Bobadillam *in politica dicto tomo.* 1. *lib.* 1.
cap. 18. *n.* 207. & alios per eos abſolute affirman-
tes, multis rationibus adductis à Couarruu.
quas dicit Diana ad ſummum probare tantum
nunciorum poteſtatem diſcuti debere per iudices
Eccleſiaſticos, qui in illis reperiuntur, vt ſunt
24 Epiſcopi, Archiepiſcopi &c. † Tamen ex com-
miſſione ſummi Pontificis debent nuncij exhibe-
re Regibus, ſeu Magiſtratibus litteras ſuarum le-
gationum, vt eis innoteſcat legitima eorum le-
gatio, & authoritas, quod ſatis probatur ex do-
ctrina dicti cap. nobiliſſimis, quia etſi reſpectu
Cardinalis, & perſonæ in dignitate conſtitutæ,
& nimis notæ non requireretur, verum reſpectu
nunciorum, quæ ſolent ad Regna per Pontifices
mitti habetur in praxi qui non ſic perſonæ, vt
Cardinales ſolent mitti & iuxta ſunt inteligenda
ea quæ longè dicit Thomas del-Bene *de parlam
dubio* 4 *ſect.* 38. *ſub Corolario* 24.
25 Ad vltimam quæſtionis partem, an Princeps,
ſeu Magiſtratos Regij faciendo litteras hortato-
rias ad Epiſcopos vt ab aliqua mala determinatio-
ne deſiſtant faciant contra libertatem Eccleſiaſti-
cam, & incurrant cenſuras Bullæ cœnæ, & cum
Principum præces mandato comparentur, vt ex
multis, quæ cónſulto omitto, poteſt probari, de
quibus aliquid iam dixi. Sed quia litteræ exhorta-
toriæ Principum in caſu, de quo loquimur nullam
compulſionem contineant, nec minentur, eo quòd
littera hortatoria, eſt littera quædam amicabilis;
ideo exiſtimo vt ſi ex occaſione quod Epiſcopus
aliquid contra laicum impertinenter faciens, hor-
tatur ab officialibus ſæcularibus, vt deſiſtat à fa-
ciendo italia nullomodo incurri Principes, ſeu
Magiſtratus ſic ſuis litteris exhortando in cenſu-
26 ras dictæ Bullæ. † quia verba exhortatoria ſolùm
conſilium important; ſic vt nullam neceſſitatem
inducant: ita docent Coriolanus *in Bulla cœna ex-
communicat.* 16. Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 6.
Diana *dicta p.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 54. ambo limitantes,

nisi tamen in his litteris Princeps vteretur præcatorijs litteris, cum in tali caſu res eſſet ſcrupuloſa nimis, eo quod vt dictum eſt Præces Prinicipum mandato æquiparantur. Hæc poſſunt ampliari ex notatis infrà *in titulo de reſcriptis* & in terminis etiam docet Thomàs del-Benè *de Parlamentis dubit.* 30. *ſect.* 23. *corollario* 13. cũ Coriolano & Megala iam citatis.

QVÆSTIO XXIV.

An Princeps ſæcularis poſſit ſtatuere, vt puniatur clericus delinquens ratione officij ſibi ab ipſomet Principe commiſſi Et an perſonæ Eccleſiaſticæ quæ commiſerunt criſmen Læſæ Maieſtatis, poſſint Principis ſtatuto puniri ab eius iudicibus laicis. An Princeps, ſeu iudex laicus poſſit ſtatuere, ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipſis concubinis factis, extendendo ſtatutum, ad Clericorum concubinas. Et an ſtatuta, ſeu edicta de non paſcendis animalibus in paſcuis vniuerſitatis, niſi ſoluta certa pecunia, ſub pœna cõprehendat animalia Clericorum. Et an ſto quod Clericis permittatur hatere Macellum publicum vel non, queant depaſcere ſua propria pecora in paſcuis communitatis. Et an pœnæ ſic impoſitæ, aut ex alio capite poſſint exigi, & exequi per laicos iudices. Et an ſint caſus, in quibus queant laici pœnis coercere Eccleſiaſticos; id eſt an ſtatuta pænalia Clericos obligent.

SVMMARIVM.

1 *Princeps ſæcularis ſtatuere nequit, vt puniatur Clericus delinquens ratione officij ſibi ab eodem commiſſi* n. 2. *etſi multi aſſerant contrarium, inter quos Zeuallos ſignat officia plura, ratione quorum delinquens in bonis puniatur per laicum. & quare* n. 4. & 5.

3 *Clericus habens bona profana, vel quid aliud, à Rege num poſſit conueniri coram laico ſuper eis* remiſſiuè.

4 *Bona Clericorum ſequuntur eorum perſonas, & priuilegium.*

5 *Clericus nequit trahi ad iudicium ſæculare ratione officij ſibi à Principe commiſſi, nec ratione cuiuſcumque artis; poteſt tamen delinquens tunc Clericus officio, & fructibus officij priuari à iudice laico.*

6 *Principes nullomodo ſtatuere poſſũt, vt Clerici perpetrãtes crimen læſæ Maieſtatis, puniãtur à iudicibus ſæcularibus. Et de caſu in facto cõtingẽtia* n. 7. & n. 8. & 9. *improbatur cõſuetudo cõtraria, qua probat Calixtus Ramirez.*

7 *Religioſus quidam intendens Regno Neapolis terras tradere in manus Turcorũ, etſi prætẽderetur à fiſco, quod puniretur a iudice laico, exẽplo alio cuiuſdam Clerici, nihilominus aliter fuit declaratum Clem. VIII. anno* 1600. *qui cauſam commiſit Nuncio Neapolitano dato adiuncto alio Conſiliario Clerico* n. 9.

10 *Concubinatus prohibitio habuit originem ab Eccleſia, eiuſque cognitio pertinet ad Eccleſiam* n. 11. *Quid in praxi* à n. 14.

12 *Concubina Clericorum dicuntur eſſe de familia Clerici.*

13 *Statutum ne concubina teneantur pro furtis ab ipſis factis, extenditur ad concubinas Clericorum* n. 15.

14 *Concubina Clericorum ſolent apprehendi, & plecti à iudicibus laicis; etſi Clerici concubinarij tunc apprehendantur ab Eccleſiaſtico Et quare ſic practicetur* n. 15. *quod imitatur Francia praxi*, vt n. 16. *ſed Leo Papa. X. aliter ſtatuit, qui expenditur ibi.*

17 *Concubinarum delictum eſt mixti fori, tam laici, quam Eccleſiaſtici iudicis in quo eſt locus praeuentioni.*

18 *Statuentes Principes contra pecora Clericorum paſcentia in paſcuis, aut territorio alieno ſub certis pœnis, non infringit libertatem Eccleſia, ſecundùm plures*, vt n. 19. & 20. *ſecundùm alios ſi perſona Clerici moleſtaretur ſic; ſi tamen pecora apprehenderentur non, ſed iure canonico, vt cumque infringetur immunitas* n. 22. & 23. *& de reſolutione etiam* à n. 25. *vbi pures Doctores cumulantur.*

23 *Clericum conuenire ratione tributi, reſpicit onus reale, ſed ſtare in iudicio reſpicit eius perſonam.*

24 *Paſcuis communibus populi vti, & frui Clericis permittitur. Sunt enim paſcua deſtinata ad vſum paſcendorum pecudum &* n. 25. & 26. *Vbi de ratione.*

25 *Clerici degentes in ciuitate, pro ciuibus reputantur, veniunt que appellatione ciuium.*

26 *Capitulis pluribus in Catalonia licet habere locum publicum, in quo carnes ſcinderentur ad congruam ſuſtentationem, & diuiſionem, & perconſequens licere Clericis vſum paſcuorum pro ſuis pecudibus.*

27 *Statutum pœnale nullam mentionem de Clericis faciens, publicam, & communem vtilitatem reſpiciens, etſi Clericos obliget; ſed tantum ad exactionem pœna fiet executio per Eccleſiaſticum*, vt n. 28.

28 *Clerici inciſiones faciendo in montibus; etſi pœna obligentur, ſed non exequentur, niſi ab Eccleſiaſtico.*

29 L. 54. tit. 6. p. 1. l. 12. tit. 13. lib. 1. recopilat.

30 *Principes num quando Eccleſiaſtici machinantur in perniciem Reipublica, queant eis reſiſtere? videtur quod ſic ratione defenſionis naturalis, non tamen iudicialiter per inferiores Magiſtratus* n. 31. 32. & 33. *Vbi quod iſte eſt caſus metaphiſicus, ſicut alius* numero 34.

34 *Papa faciens aliqua mandata in deſtructionem Eccleſia, poteſt reſiſti ſecundùm aliquos à Principe ſaculari, ſecundùm alios debet hoc fieri per Cardinales.*

1 AD primam quæſtionis partem ex
latè dictis à quæſtione 1. dicendum
eſt non poſſe, tum ex his quæ
dixi infrà *in cap. 4. de iudicis q. 3.*
Vbi de illa *an iudex laicus poſſit punire
Clericum falſum deponentem coram ſe* & alibi
de puncto huius dubij dixi: & ſic quamuis Zenallos
de cognitione per viam violentia p. 2. q. 65. n.
14 in verbis ſequentibus affirmatiuam doceat
ſententiam ibi *quando algun Eccleſiaſtico delinque
en el officioque tomo, comoſies medico, voticario, o
Abogado, tutor, o curador de algun menor, otiene
officio de ſu Mageſtad Præſidente de pacienda,
O conſejero, odelinque en el, obende el Clerigo con
Medidas falſas ſu mercaduria y en otros caſos ſamejantes,
porque entonçes ratione officij poteſt puniri
in bonis; ſic vt iudex ſacularis ſit competens* Vt
docent etiam Petrus Zened cum multis *p. 1. collect.
37. ad decret. n. 16.* Bobadilla *in politica* cum
alijs *tomo 1. lib. 2. cap. 18. n. 99.* Borrelus *de præſtantia
Reges Catholici cap. 71. n. 4.* Anguianus
de legibus lib. 2. controuerſ. 21. n. 58. & 59. Suarez
contra Regem Angliæ *lib. 4. cap. 34. n. 26.*
Laymam in theologia morali *lib. 4. tract. 9. cap. 4.
n. 3.* & alij multi per illos citati, cum non puniatur
in perſona, ſed in bonis, idemque contingat
in alijs à Regè priuilegiatis. † Tamen Martha 2
de iuriſdictione p. 4. cent. 2. caſu. 127. n. 5. Barboſa
cum cum *tit. ne Cleric. vel Monachi cap. 2.
n. 4.* Franciſcus Marcus *p. 3. deciſ. 479. n. 4. & 5.*
Canallus *reſolut. crimin. caſu. 64.* prædictam negatiuam
docent; item, & theologi, inter quos,
Ambroſius *de immunit. Eccleſ. cap. 20. n. 54.* Megala
in 3. p. D. Thomæ *lib. 3. cap. 11. n. 26. &*
32. Bonacina de legibus *diſp. 10. q. 2. puncto 1.
§. 1. n. 14.* Eraſmus Chocluer *de iuriſdictione
tom. 3. p. 3. q. vltima. n. 1. & 2.* Zanard *in director.
confeſſor. tom. 3. cap. 50. fol. 285.* in fine, Carolus
de Graſſis *de effectibus Clericorum effectu 1.
n. 82.* qui aſſerit in Regno ſiciliæ, ita fuiſſe obſeruatum
in cauſa cuiuſdam equitis Hieroſolimitani,
qui officium Capitaneatus exercuit in ciuitate
Calatagitonis, & alia vice in patrimonio.
† Et idem Barboſa alios plures referens pro vtra- 3
que ſententia, etiam *n. 5.* ex multis alijs excitat
quæſtionem an Clericus habens bona profana,
vel quid aliud à Rege poſſit conueniri coram iudice
laico ſuper eiſdem bonis; ſed tu reſpondebis
ex nonnullis quæ dico *ſub. cap. 5. de foro competenti*
applicabis quæ dico infrà *ſub noſtro textu q. 55.*
verſ. *ad ſecundam.*

Et eſt ratio quia vt iam latè ſæpè dictum eſt 4
non ſolum perſonæ Clericorum, ſed eorum bona
ſunt exempta à iuriſdictione laicali, eo quod
bona ſequuntur Clericorum perſonas, & priuilegium
eorum, Genuens *in praxi cap. 8. n. 5.* Souſa
in Bulla cœna cap. 10. diſp. 92. n. 4. & ideo Abbas
in cap. qualiter de iudicijs, Vbi *ſub quæſtione 7. dixi
aliqua n. 8.* dixit certum eſſe quod perſona exempta
eſt; ergo etiam res ſequitur, Diana *p. 1. tr. 2.
res. 18.* Duardus *in Bulla cœna lib 2. canon. 15. q. 11.
n. 31.* Vbi inuehit in quoſdam iudices, qui puniunt
Clericos pœna pecuniaria, & pro pœna corporali
eos ad Epiſcopos remittunt, quia vt dictum eſt dicta
bona Clericorum ſequuntur priuilegium perſonæ,
& 273. † ait vt Clericus trahi non poſſit 5
ad forum ſæculare, etiam ratione officij ſibi conceſſi
à Principè ſæculari, ſi in eo delinquat, nec
etiam ratione cuiuſcumque artis, ſi quam artem
exerceat quæ conſules habeat, ac primatus, apud
quos illius artificij iuriſdictio reſideat. Et in caſu,
de quo nunc applicabis quæ adduxi *in dicto cap. 2.
de iudicijs q. 26. n. 4.* Vbi expéditur etiamſi affirmatiuam
ſequaris, & vbi notaui ex Feliciano ibi *n.
109.* vt poſſit officio priuari, & fructibus officij per
ipſum iudicem ſæcularem, & applicabis quæ ibi dixi
*q. 18. an pro debitis Regalibus, queat Clericus
conueniri coram laico.*

Ad ſecundam quæſtionis partem à fortiori ne- 9
gantur

gandum eſſe reſpondeo, quia cum pœna corpo-
ralis in Clericum omnino ſit laicis interdicta ex
dictis ſæpius ſopra, *& in cap. cum non ab homi-
ne* 10. *de iudicijs*, Vbi latiſſimè per plures quæ-
ſtiones; ſequitur vt nullomodo in hoc crimine
queant Principes ſæculares ſtatuere vt Clerici
perpetrantes delictum læſæ Maieſtatis, à iudici-
bus ſæcularibus puniantur, vt patet etiam ex di-
ctis *in dicto cap.* 10. *de iudicijs q.* 20. Vbi egi de
illa an *pro crimine laſæ Maieſtatis fiat degradatio,
& traditio de Clerico iudici ſæculari abſque incor-
rigibilitate*, ſic communiter theologi, & iuris
periti inter quos Vigianus *tract. de immunitate
Eccleſiaſticos diſp.* 2. *concluſ.* 2. Bellet. *in diſqui-
ſit. Clericor. p.* 1. *tit.* 3. §. 1. *num.* 4. Vbi pro hac
ſententia citat 13. Doctores, Peſantius *tract. de
immunit. Eccleſiaſt. diſp.* 13. Zenardus *in dire-
ctor. confeſſ. tom.* 3. *cap.* 50. Valenzuela *in de-
feſorio cenſ.* Pauli V. *p.* 4. *n.* 70.

7 Et confirmatur facti contingentia per caſom,
de qoo teſtator Genuens, *in praxi cap.* 72. per
totum atrociſſimæ ſcilicet rebellionis cuiuſdam
Religioſi, qui aliquas terras Regni Neapolitani
in manos turcarum tradere volebat, in quo cum
fiſcus allegaret pro tali delicto qoendam Clericum
Neapolitanom olim fuiſſe decapitatum Clemens
VIII. anno 160. declarauit malè iudicatum, di-
ctamque cauſam à ſommo Pontifice commiſſam
nuncio Neapolitano, dato adiuncto alio conſilia-
rio Clerico, qui in illo iudicio interuenit tanquam
delegatus à ſede Apoſtolica: ex qua declaratione
aſſeruit Genuenſ. quem ſequitur Diana *dicta p.* 1.
tr. 2. *reſ.* 19. factom iam vt nullomodo laico perti-
neat cognitio de Clerico ſic delinquente, niſi con-
tingeret iudicem nominari ex commiſſione Papæ.

8 Vndè non obſtat Caliſtus Ramirez *in tractatu
de lege Regia* §. 17. *n.* 11. cum multis ab eo citatis
in gloſſa litt. D. Vbi quod in multis partibus ca-
uetur vt vi conſuetudinis vrgentis Clerici rebel-
les à iodice ſæculari puniantur. Et quia in Regno
Neapoli eſt conſtitutio, qua cauetur quod ſi Cleri-
cus commiſerit aliquod delictum debet iudicari,
& condemnari per ſuum Epiſcopum, & non per
iudicem ſæcularem, excepto ſi commiſerit crimen
proditionis contra Regem, Vbi gloſſa dicit *ſi eſſet
crimen laſæ Maieſtatis.* † Quia reſpondeo hanc
9 conſtitutionem nullius fuiſſe roboris, cum Prin-
ceps laicus ex noſtro textu, & alijs dictis *ſub tit. de
iudicijs, & foro comp.* nullam habeat iuriſdictionem
in Clericos, ſic vt nequeat condere legem quod
Clerici committentes crimen læſæ Maieſtatis, iu-
dicentur à iudice laico, nec poterit ſoſtineri con-
ſuetudo allegata, cum potius ſit corruptela, iuxta
quæ dixi ſub. quæſtione 17. in fine ſupra, & *in
cap.* 8. *de iudicijs* Videbis Cauedum *p.* 2. *deciſ.* 83.
Vbi latè agit de hoc puncto.

10 Ad tertiam quæſtionis partem an Princeps, ſeu
iudex laicus, ne concubinæ teneantur pro furtis ab
ipſis concobinis factis, etiamſi extendat ad concu-
binas Clericorum. Sed Martha longè agens *de iu-
riſdictione p.* 4 *cent.* 1. *caſu.* 44. concludit vt ſtatu-
tum puniens concubinas Clericorum, non valeat;
ſic vt illarum animaduerſio, ſit ſolius iuris canoni-
ci; tum qoia concubinæ Clericorum, etiam reſpe-
ctu concubinatus ſunt de foro Eccleſiaſtico, eo
quod prohibitio criminis concubinatus habuerit
originem ab Eccleſia *ex cap. nemo ſibi blandiatur*
32. *q.* 2. & de iure ciuili permittetur *l. in concubi-
natu ff. de concubinis*, & Vt dicit Abbas *in cap. cum
ſit generale de foro comp*; imò & Doctores antiqui
Canoniſtæ in textu noſtro, vt refert Bernard. *in
tract. de concubinis* in verbo *pœnitus arcere n.* 2. ſic
renocrunt dicentes cum Ioanne Andrea *in regula
ſine culpa de reg. lib.* 6. punitionem concubinarum
faciendam eſſe per iudicem Eccleſiaſticum. † Et 11
quia ratione concubinatus patrati cum Clerico,
tanto magis cum ratione adiuncti efficiatur de fo-
ro Eccleſiæ, & ad Eccleſiaſticum pertineat cogni-
tio, ad quam concubina eſt remittenda, vt docent
Antonius de Prato *in l.* 1. *ff. qua ſententia ſine appel.
reſcind.* Socinus *in cap.* 2. *col.* 15. *verſ. ſecundo tallit
de mutuis petition. & conſ.* 12. *col.* 6. *volum.* 1. Mar-
ſilius *ſingul.* 18. Ferrer *caut.* 10. Vbertinus *de corri-
gio in l. poſthumo. n.* 6. *Cod. de bonorum poſſeſſ. contra
tabulas* Socinus *in l. cum ſenatus in fine ff. de rebus
dubijs.* Vbi teſtatur ita vidiſſe in practica obten-
tum, vt multis etiam comprobat Martha *dicto ca-
ſu.* 44. *à n.* 5. Videndus. † Et aſſerens ideo proce- 12
dere etiam quia concubinæ ſunt de familia Cle-
rici, ob id que eas delinquentes remittendas eſſe
ad iudices Eccleſiaſticos per laicos iudices.

Et quia de concubinis Clericorum, & omnium 13
punitione ago latè *in cap vt Clericorum de vita, &
honeſt. Cleric. & in tit. de cohabitatione Clerico-
rum: & mulierum*, ne longè hic agam iam ad diffi-
cultatem propoſitam, reſpondent communiter
Doctores, nullomodo illud ſtatutum valere, quia ſi
lex, ſeu ſtatutum tollat Clericis id, quod de iure
communi eis competebat, eſt contra libertatem
Eccleſiaſticam, ſed de iure commoni competit
omnibus actio furti, quæ per hanc legem Cleri-
cis denegatur; ergo: ſic docent in terminis Bertran-
dus de Guebara *in propugnaculo Eccleſia aſſert.* 2.
§. 5. *n.* 25. Aponte in reſpõſo pro cens. Pauli V. *p.* 5.
n. 24. Butrius *in cap. cum terra de elect. n.* 6. Felinus
hic *n.* 69. Imola *n.* 11. Decius *n.* 3. & alij Surdus
vol. 3. *conſ.* 302. *& vol.* 1. *conſ.* 2. Diana *p.* 4. *tract.* 1.
reſ. 11. Martha *p.* 4. *cent.* 1. *caſu.* 1. Angelus verbo
immunitas numero 37.

Ego inquam quatenus ad primom caſum de iu- 14
dice punientente Clericorum concubinas, video
ex praxi communi Epiſcoporum Hiſpaniȩ noſtræ,
vt licet iudices Eccleſiaſtici in eodem tempore a-
prehendant Clericos concubinarios, etiam inuen-
tos cum concubinis, ſed non inde apprehendant
concubinas; ſolent vero facere, quod nuncietur io-
dici laico vt eas puniat; & poteſt eſſe ratio quia
qoamtumvis dici debeant de familia Clerici, ta-
men quia iam hæc famulatus immunitas, reſpectu
famulorum laicorum in deſuetudinem plurimum
abierit, eo quod famuli laici ſunt congrui, vt pu-
nitio concubinatus, & aliorum delictorum com-
miſſorum à famulis laicis Clericorum, pertineat
ad laicum iudicem.

Quare in puncto noſtro exiſtimo cum Pereira 15
de manu Regia p. 2. *cap.* 75. *n.* 1. cognitionem de fur-
to concubinæ Clerici pertinere ad iodicem laicum
quia talis lex deteſtari iotendit concubinatum, il-
lumque penitus à ſua Republica exterminare, vt
hac prohibitione deterriti concubinarij reſipiſ-
cant, licet per accidens ſit, vt inde concubinæ ar-
ripiant furandi licẽtiam impunè, quod lex non in-
tendit, nec tribuendom eſſe legi peccatum, quod
ſubditus ex ſua malitia occaſione legis accipit ex
ſe ipſa, quæ nullomodo in hoc intendit infringere
Eccleſiæ immunitatẽ; imò potius faciliùs mulieres
concubinariæ hac occaſione furãtes puniuntur, &
deterrentur à laicis iudicibus, quam à Clericis.

Video quod licet Rebuffus *in tit. de publicis 16
concubinis* §. *eos*, verſ. *contrarium teneo dicat* Re-

gem, Franciæ, legiſlatorem, & eius officiales
poſſe cognoſcere de concubinis Clericorum, quod
iuuat relatæ noſtræ doctrinæ: tamen Leo Papa
X. *in ſua Bulla concordatorum Franciæ in tit.
de publicis concubinis* prohibuis ſæcularibus ne ſe
intromitterent ad animaduertendum eas in ver-
bis ſequentibus *præterea etiam omnibus ſæcula-
ribus viris, etiamſi Regali præfulgeant dignita-
te, ne vllum qualecumque inferant impedimentum,
quocumque quæſito colore prælatis, qui ratione
officij ſui aduerſus ſubditos ſuos pro huiuſmodi con-
cubinatu, & alijs cauſis ſibi à iure permiſſis
procedunt*. Sed ſi attendas verba Pontificis, non
remouent ſententiam noſtram, quia tantùm
loquitur de ſubdictis, cumque prædictæ con-
cubinæ laicæ ſint, non eſt cur abſolutè, &
priuatiuè ſpectet cognitio ad Eccleſiaſticum,
quamtumvis Martha, & ab eo relati exclament
17 *in dicto caſu 44. à numero 10. & 15.* † Et quod
ſaltim poteris admittere, eſt nempè quod con-
cubinarium delictum, ſit mixti fori, tam iudicis
laici quam Eccleſiaſtici, ſitque in eo locus præ-
uentioni per ea, quæ egi latiſſimè *in cap. cum
ſit generale 8. de foro comp.* Vbi etiam de alijs
delictis mixtæ cognitionis, ad quod in ſpecie
concubinatus leges quæ ibi dixi *q.9. à numero 1.*
Et ſecundum adducta ſunt intelligenda quæ noui-
ſſimè dixit de puncto noſtræ quæſt. Thomas del-
Benè *de parlam. dubit. 30. ſect. 24. coral. 14.* latè
loquutus & repetit *p. 1. de immunit. cap. 5. dubit. 23.*
vtrobique legendus cum multis fundamentis.

18 Ad quartam quæſtionis partem, an ſtatuta,
ſeu edicta de non paſcendis animalibus in paſ-
cuis vniuerſitatis, niſi ſoluta certa pecunia ſub
pœna comprehendat animalia Clericorum: ali-
qua dixi *in cap. qualiter 17 de iudicijs ſub. quæſt. 7.*
& videtur quod talia ſtatuta Clericos obligent,
quia lex municipalis bonum commune reſpi-
ciens ligat Clericos, vt latè dixi *quæſt. 1. & 2.
Supra* Et ſic Lucas de Pena *in l. cod. de paſc. pu-
blic. col. 2. lib. 11. & in l. 2. col. ante penult. &
ſequent. de nauib.* non excuſand. reſoluit quod
ſtante ſtatuto laicorum, vt nullus cum animali
intret in territorium alterius ſub certa pœna,
tale ſtatutum comprehendat Clericos, adeo vt
eius diſpoſitio ad animalia Clericorum exten-
datur, cum iuri naturali ſit conſonum, vt ne-
mo cum alterius iactura locupletetur, docent
in terminis Rolandus à Valle *in conſ. 3. numero
22. tom. 2.* Auendañus *de mand. Reg. 50. p. 2.
cap. 14. numero 13.* Silua reſponſorum *cap. 5.
numero 7.* & ambo verba textus *in l. 12. tit. 3.
lib. 1. recopil.* ibi *y fueren hallados que hazen
daño las beſtias, y ganados de los Clerigos* (iun-
ctis illis verbis *mandamos què en raçon de pagar
las penas, y lo que aſi fuere ordenado, que todos, à
ſi Clerigos, como legos lo paguen aſi meſmo por
rata lo que los cupiere, y mandamos que las prendas
ſe cobren aſi de los vnos, como, de los otros.*

19 Et hanc docens etiam Gregorius Lopez *l. 24.
verbo el ganado tit. 15. p. 7.* Caſtillus *l. 70. tauri
numero 18.* Auendañus *de exequend. mandatis p.
1. cap. 4. n. 30. & cap. 13. numero 7. & p. 2. cap.
14. numero 15.* Gutierrez *practicar. lib. 1. quæſt. 4.*
Alderanus Maſcardus *de general. ſtatutor inter-
pretatione concluſ. 1. à numero 115.* Belletus *diſ-
quiſit. Clericor. p. 1. tit. de fauore reali. §. 6. num. 5.*
Zeuallos *practicarum quæſt. 897. à numero 620.
& in tract. de cognitione per viam viol. p. 2. quæſt.
23. à numero 18.* ex eo quia quando onus impo-
ſitum eſt rei, poteſt ſæcularis imparé, vt exe-
cutio fiat in re, quæ in ſuo territorio, & iuriſ-
dictione eſt, non habito reſpectu, an perſona,
cuius res eſt pertineat ad ſuum fauorem, vel
iuriſdictionem; *argum. leg. vires. 12. Cod. de
palat. Sacrarum largition. lib. 12. cap. ſi tribu-
tum 11. quæſt. 1.* Bartol. *in l. Imperator. ff. de pu-
blicans*, Baldus *in l. de his verſ. ego credo Cod.
de Sacroſanctis Eccleſ. & in auth. ſed & periculum
Cod. ſine cenſu* Gutierrez *dict. quæſt. 4. numero 2.
deciſ. Pedemont. 68. numero 34.* Azeuedus *ad
dictam l. 12. numero 2. tit. 3. lib. 1. nouæ recopil.*
† Et confirmant hanc rationem quia hoc pacto 20
perſona Clerici non condemnatur à iudice ſæcu-
lari, nec eius ſtatuto ligatur quia in perſona Cle-
rici nulla dirigitur executio, ſed onus reale rei
impoſitum à Clerico exigitur, ſicut aliud quod-
cumque tributum reale.

Idem tamen Gutierrez *dict. lib. 1. pract. q. 4. n. 2.* 21
Zeuallos *de cognitione per viam violentiæ p. 2. q. 11.
n. 44* Curia Philippica *§. 3. §. 17. n. 13.* diſtinguunt,
nam aut iudex ſæcularis procedit contra perſonas
Clericorum, & Religioſum pro executione pœnæ
ſtatuti, & ordinationis, vel contra ipſa pecora,
quæ fuerunt reperta in paſcuis alienis, & prohibi-
tis; & quod in primo caſu non poſſit, ſecus in ſe-
cundo quando ſcilicet procedit contra pecora, &
tradunt fuiſſe ita deciſum in hac Cancellaria Pin-
tiana, & eſſe de ſtylo Curiarum ſæcularium; &
ſecundum hanc praxim video diuerſis in locis pra-
cticari. † Tamen in puncto iuris canonici reſpon- 22
dendum exiſtimo contra immunitatem, quia ſem-
per ſententia illa pœnalis redundat in perſonam
Clerici vt defendit Barboſa hic *n. 6.* impugnans;
& improbans contrariam ſententiam, de quo ego
dixi *in cap. quia V. 11. de iud. q. 9.* Vbi *n. 9.* retuli
fundamenta Gregorij Lopez, & aliarum, & 10.
Vbi etiam amplexus ſum hanc Barboſæ, quæ non
repeto: latiſſimè defendit Martha *4. p. cent. 1. reſ. 8.*
cum multis Sanchez *in opuſculo moral. tom. 1. lib. 3.
cap. Vnico dubio 31. n. 2.* & cum Barboſa Thomas
del-Benè *de commiſſis, ſeu parlamentis dubio. 4. ſect.
14. n. 1. p. 57.* dicentes quod ſtatuta laicorum pœ-
narum condemnationem, & exactionem impo-
nentia aduerſus eos, quorum pecora damnum de-
derint, aut in fructibus vel in paſtibus vetitis in-
uenta, non ligant Eccleſiaſticas perſonas. † Et ſic
Silua reſponſorũ 5 *reſponſ. in 3. p. n. 32.* Videtur fa-
teri, dum dicit cum alijs, vt licet conueniſſe Cleri-
cum ratione tributi, reſpiciat onus reale, ſed ſtare
in iudicio, reſpiciat perſonam Clerici, quia in iu-
dicijs quaſi contrahitur pro maiori reſolutione vi-
debis dicta *infrà q. 40.* Et quæ tradit Thomas del-
Benè.

Ad quintam quæſtionis partem vt reſpondeas
repetes quæ dixi ſupra *q. 15. à n. 1. an liceat Clericis* 23
facere macellum carnis: & quia ex quo Clericis ſit
permiſſio habenti macellum pro ſcindendis carni-
bus, & videretur vana facultas eas ſcindendi ad
propriam ſuſtentationem, ſi ipſi Clerici non habe-
rent, Vbi eorum beſtiaria depaſci poſſent dici de-
bet Eccleſiaſticas perſonas, etiam ex proximè di-
ctis in verſ. *ad quartam* poſſe vti frui paſcuis com-
munibus, quia ipſi Clerici ſunt vniuerſitatis *l. in
tantum §. vniuerſitatis ff. de rerũ diuiſione l. 1. Cod de
paſcuis cõmunibus lib. 11.* quia paſcua deſtinata di-
cuntur ad vſum paſcendorum pecudum iuxta tex-
tum *in l. Silua ff. de verb. ſignif.* † Etenim 25
Clerici degentes in ciuitate pro ciuibus repu-
tantur, & appellatione ciuium veniunt Bart.
in

in l.1.§.11. ff. ad municip. & de incolis, Surdus
conſ. 301. *vol.* 3. Ripol. *variar. cap.* 1. *de iuriſdi-
ctione à num.* 153. Vbi ait in conſequentiam ne-
ceſſariam Clericos ius habere ad depaſcenda pe-
cora neceſſaria ad dicta ſuſtentationem eorum, vt
de Monachis Cartuſieuſ. ſcribit Bertrand. *conſ.*
26 61. *vol.* 3. relatus à Surdo *conſ.* 65. † Quia licet
paſcua ſint vniuerſitatis iuxta tradita per Couar-
ruu. *practicar. quæſt. cap.* 37. Vincent. *de Franchis
deciſione* 197. *n.*12. Ripa *reſponſo* 93. Surd. *conſ.*
65 *n.*17. Cabalcanus *deciſ.*2.*n.*5.*&* 45. nihilomi-
nus quoad commodum, & ius vtendi, ſunt om-
nium ciuium, iuxta tradita per Oldradum, &
Albericum *in dicto* 5. *ff. de petit. hæredit.* Bertr.
conſ. 293. Surd. *à n.*65. *n.*7. imò Ripol. iterum
*n.*156. confirmat in praxi ex fundamentis aſſum-
ptis per Regium conſilium Cataloniæ in ſenten-
tijs incolatus, in, & cum quibus fuit declaratum
licere diuerſis capitulis habere locum publicum,
in quo carnes ſcinderentur ad congruam ſuſten-
tationem, & diuiſionem, & per id conſequen-
ter licitum eſſe Clericis vſum paſcuorum pro ſuis
pecoribus.
27 Ad ſextam, & ſeptimam partem an pœnæ
ſic impoſitæ, aut ex alio capite poſſint exigi, &
peti à laicis: & an ſtatuta pœnalia Clericos obli-
gent. Hæ duæ difficultates pertinent ad quæſtio-
nem generalem, quæ poſſunt determinari per di-
cta in hac quæſtione, ſed pro integra diſcepta-
tione, aduertes vt licet ſtatutum pœnale nul-
lam de Clericis mentionem faciens, publicam
tamen vtilitatem reſpiciens, & commune bo-
num in ſe continens, Clericos liget, vt ex do-
ctrina Baldi hic *col.*2 verſ. *idem videtur dicen-
dum*, Vt cum multis probat Sylua, *dict. reſpons.*
9. *in* 3.*p.n.*6. quia talè ſtatutum eſt generale, vt
indicant verba *quenungun Veçino*, & pariter pu-
blicam reſpiciat vtilitatem, vt ſtatutum de vi-
ctualibus, iuxta quæ dixi *ſub quæſtione* 1. *&* 2.
item ſtatutum de montibus, iuxta textum *in
lib.* 7. *tit.* 7. *recopil.* ibi *los conſeruen para el
bien comun de ellos*, quod debet ligare Clericos
cum alias breuiter montes deſtruerentur, ſi Cle-
rici liberè lignum excidere, & extra terminos
ciuitatis extrahere poſſent, & per conſequens
commune bonum à iure naturali deriuatum
periret, & turbaretur, quod admitti non de-
bet, eo quod talia ſtatuta non ſunt contraria li-
bertati Eccleſiaſticæ, imò honeſta, & ratio-
nabilia, propter commune bonum, & publi-
cum *ex textu noſtro*, *& cap. quæ in Eccleſia-
28 rum* 7. *hoc tit.* † Tamen quidquid illud ſit dicens
quod in exactione pœnarum, ſunt Clerici con-
ueniendi, non coram laicis, ſed coram ſuis
iudicibus Eccleſiaſticis, vt docent Doctores hic,
& cum multis idem Sylua *ſupra numero* 25. Vt
etiam in ſpeciè de incişionibus montium tenet
Caſtillo *in dicta l.*70 *Tauri col.*3. & idem Syl-
ua cum Abbatè *in cap. non minus de immunita-
te Eccleſiaſt.* & cum alijs procedere in exactio-
ne tributorum.
29 Sic intelligens textum *in l.*54. *tit.*6. *p.*1. Vbi
Gregor. *& in l.*51. eodemque modo intelligen-
dum eſſe textum *in dicta l.*12.*tit.*13.*l.*161.*recopi-
lat.* ibi *mandamos que las prendas ſe cobren, à ſi
de las vno como de los otros*, puta tam à laicis,
quam à Clericis, ſed cum ea differentia, vt à lai-
cis coram iudice laico, à Clericis coram iudice
Eccleſiaſtico: alia tradit videnda Sylua *à n.*28.
Ioannes Gutierrez de Gabellis 92.*n.*48.

Vndè ad dubium an ſi caſus, in quibus Prin- 30
ceps ſæcularis poſſit coercere Clericos, & reſ-
pectu iudicum poteris applicare plura, quæ dixi
ſub. cap. 2. *de iudicijs*, proprius *ſub. cap. cum
non ab homine eodem de Clericis delinquentibus*:
Vbi etſi ſint aliqui caſus, ratione quorum co-
gnoſcant, vt dixi ibi, & ſpecialiter *in dicto cap.*
2. *quæſt.*16.*fin.* ciuiliter tamen, non verò crimi-
naliter contra eorum perſonas procedendo. † Sed 31
ex Victoria, & Soto reſpondet Antonius Fernan-
dez *in examine theologia moral. p.*2. *cap.*6. §.1.
numero 4. *&* Ludouicus Molina de *iuſtitia tom.*
1. *tract.* 2. *diſp.* 3. ſic aſſerens *obſeruant Victoria,
& Sotus ſi Clericorum libertas in manifeſtam ca-
deret ſæcularis Reipublicæ perniciem Clericis im-
punè vacantibus laicorum cædes, ſummique Pon-
tifices admoniti adhibere nollent remedium, poſſe
equidem Principes ſæculares ſuis ſubditis conſu-
le nihil immunitate, & priuilegio Clericorum
impediente*, ex ea ratione quoniam Reſpubli-
ca ciuilis eſt ſibi ipſi ſufficiens quo circa
quem ad modum propria authoritate poteſt
ſe ipſam defendere, & ſeruare indemnem à
quacumque Republica alia ſæculari, ſic etiam
ab Eccleſiaſticis. † Et quod meritò admonent 32
poteſtatem hanc eſſe apud Principem, non
verò apud iudices, & Magiſtratus, & id circò
nefas illis eſſe propria authoritate agere contra
Ececleſiæ libertatem, aut Clericos capiendo,
vel malefactores extrahendo de Eccleſijs, vel
aliqua alia ratione, leges tranſgrediendo; ta-
men ſi vim vi repellendo cum moderamine in-
culpatæ tutelæ ſuos ab Eccleſiaſticis tutari, ac
defendere poſſint; ita etiam Guillielm. Bene-
dictus *in cap.* Raynucius verbo *vxorem num.* 454.
de teſtam. Aufrerius *de poteſt. ſæcul. ſuper Ec-
cleſ. perſon. Reg.*2. Nauarrus *in cap. cum con-
tingat de reſcriptis remedio* 1. *verſ.* 1. Simancas
de Catholicis inſtit. cap. 42. *n°* 32.
Verum Salas *de legibus quæſt.* 94. *tract.*14 33
diſp. 14. *ſect.*9 *numero* 111. dicit quod caſus iſti
ſunt methaphiſici, & quod moraliter continge-
re non poſſunt, quia Clerici, & Epiſcopi non
habent tantam poteſtatem in Rempublicam. † 34
Sicut etiam videtur methaphiſicus alius caſus,
quem ponit Victoria de poteſtate Epiſcopi, quem
refert Diana *p.*1. *tr.*1. *reſ.*7. *in fine*, Vbi aſſe-
rit quod ſi Papa faceret aliqua mandata in de-
ſtructionem Eccleſiæ, poſſit Princeps ſæcularis
facto, & vi reſiſtere illis, & impedire execu-
tionem talium mandatorum, qui videtur etiam
aliqua ex parte modum exceſſiſſe, vt contrà
illum notauit Azor *p.*1. *lib.*5. *cap.* 14. *quæſt.*5.
Etenim etiam iſte caſus difficilis cum ſoleat
reſiſtere mandatis illis Cardinalium cœtus, qui
poſſent inquam conuocare concilium genera-
le ad iudicandum, & condemnandum Papam
per illa, quæ dixi infra *in cap.*1. *de iudic. q* 6. Vbi
egi de illa an concilium generale poſſit condem-
nare, & iudicare Papam.
Itaque dicendum eſt non obſtare alia funda- 35
menta contrariæ ſententiæ nempè quod gabellæ
vlgò *Alcabalas* repetuntur à laicis contra Clericos
venditores ex doctrina *cap. fin. de vita & honeſt.
Clericor* & lege regia de hoc loquente, item quod
apprehendendo pignora Clericorum ſeu exe-
quendo in eorum bonis nullam exercent laici iu-
riſdictionem quia ad. 1. reſpondeo ex doctrina
Gabrielis Pereyra ſic loquentis *de manu regia
cap.* 38. *numero* 31. ibi *ſi quis autem quærat*

qua ſit differentia ratio cur Clerici apud ſaculares magiſtratus pro gabellis, decimis & alys Iuribus conueniantur, ſecus autem pro refectione viarum & murorum in promptu eſt, nam pro gabellis conueniuntur quia ius regale ſunt & in eis eſt ius ſpeciale mediante longiſſima conſuetudine Regis illud Ius exigendi & exequendi, diuerſumque eſſe an muneribus extraordinarijs quæ indicuntur ad murorum & viarum refectionem, in quo nulla concordia eſt inita, ſed ſolùm quæritur an attento iure poſſent à ſæcularibus magiſtratibus compelli, in quo verius eſt non poſſe, ſuis Cardinalis Lugo *de iuſt. diſp.* 36. *ſect.* 8. *num.* 132. cum Thomas Sanchez & alijs infinitis reſoluit non poſſe Eccleſiaſticos negotiatores compelli à ſæcularibus in ſolutione gabellarum vulgo *Alcubalas* & quod debet fieri per eorum iudicem Eccleſiaſticum qui regia *lex* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *recopil.* & *d. cap. fin. de vita & honeſt.* de quo iam dixi ſub *q.* 19. diſponunt vt amittatur priuilegium exemptionis ſed non fori priuilegium Salas *de contract. tract. de empt. & vendit. dubit.* 3. *n.* 4. cum Molina, Suarez & alijs Graſſis *de effectibus Clericatus effectu* 6. Fragoſo *lib.* 2. *diſp.* 4. § 4. *num.* 331. Caſtillo *tom.* 2. *cap.* 9. *num.* 52. Thomas del-Bene *de immunit. Eccleſ. tom.* 2. *cap.* 9. *dubit.* 18. Diana 30. *tract.* 1. *reſol.* 44. D. Tapia Archiepiſcop. Hiſpalens. *in Chatena morali lib.* 4. *q.* 11. *art.* 21. cum illis occaſione tributi relati *q.* 13. & 14. *in ſuo M.S.* relato ſupra in fine *quæſt.* 10. DD. Chriſtophorus Moſcoſo qui etiam dicit cum Bellarmino 1. *tom. vol.* 4. *cap.* 28. Diana *p.* 1. *tract.* 2. *res.* 42. & *tract.* 3. *res.* 22. Fragoſo *de Republ.* 1. *tom. lib.* 2. *diſp.* 4. *num.* 332. cum multis *ex cap.* 1. *de Clericis*. Conink *lib.* 6. quod bona Eccleſiaſtica & Clericorum gaudent priuilegio ne conueniantur coram laicis iudicibus hancque ſententiam ait D. Moſcoſo defendi art. 6. de relatis à Cardinali Lugo & ex Regnicolis, Parlador, Pereira, Guttierez, Garcia, Barboſa, Hermoſilla *in l.* 3. *tit.* 5. *p.* 5. *gloſſa* 1. *num.* 86. Caſtillo *de tertys cap.* 9. *n.* 52. Quinouez *de locuſtis cap.* 4. *n.* 56. Salcedus *de lege polit. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 9. Et ex ſummiſtis & exteris Doctoribus Iuriſtis nouiſſimè qui alios referũt ſicque fieri iuxta breuia Vrbani VIII. & Leon X. ſupra *q.* 13. & 14.

QVÆSTIO XXV.

An laicus Princeps poſſit vllo pacto ſtatuere ſuper vtili Dominio rei emphitheuticæ: Vbi de intellectu textus in cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc tit. An ſtatutum laicorum ſuper feudis in præjudicium Eccleſiæ valeat. Seu an liber feudorum Clericos liget, quid de nouis ſtatutis. Et an Eccleſia feudataria Regis, teneatur ſoluere releuium indictum per conſtitutiones Regni, & per conſuetudines. Et an Epiſcopi feudatarij Regis, debeant in aliquibus caſibus potius parere Regi, quam eorum ſuperiori. An abolitio delictorum generaliter à Principe facta, Clericos comprehendat.

SVMMARIVM.

1 *Dominium vtile, ex quo non eſt in Eccleſia, ſed in laico inueſtito, fit vt laicus ſit competens; cognoſcit enim laicus ratione feudi,* vt num. 2. & 3. *Quod quando eſt Eccleſia* à n. 4. *explicatur* à num. 16. 17. 18. 19. & 20.

2 *Statuere ligari, & forum ſortiri paria ſunt. Sed qualiter expenditur* n. 17.

4 *Venditiones feudorum Eccleſiaſticorum facta ſine legitimo aſſenſu Eccleſiaſticarum perſonarum, vires non habent.*

Bona Eccleſia dicuntur ſancta ſanctorum, & Patrimonium CHRISTI dict. n. 4.

6 *Laicus nullo modo poteſt ſtatuere ſuper vtili Domino emphitheutica Eccleſia.*

7 *Lis feudi inter Vaſallos, eſt determinanda per Dominum feudi, etiam quod ſit Eccleſiaſticus.*

8 *Iudex laicus nullomodo poteſt ſe intromittere, etiam quod agatur de vtili Dominio inter laicos.*

9 *Statuere nullomodo poteſt laicus ſuper Dominio rei emphitheutica Eccleſia, quando agitur de mutatione Vaſalli, in quo concurrit prajudicium Eccleſia,* vt n. 10. & *defectu poteſtatis ſtatuentis,* vt n. 11. & 21.

11 *Statutum laicorum non comprehendit vtile Dominium in bonis emphitheuticis Eccleſia.*

12 *Statutum loci non eſt attendendum in ſucceſſione feudi emphitheutis.*

13 *Rex vna, & eadem ſolet aliquando diuerſo Iure cenſeri, quando ſcilicet reſpectu diuerſa perſona, vel diuerſo reſpectu concurrit diuerſitatis ratio; ſecus quando eadem concurrit.* & n. 14.

Dominium vtile non poteſt diuerſimodè conſiderari reſpectu Eccleſia & laici, cum ſemper remaneat annexum cum directo; ſic vt nec per an ceſſionem factam laico, actualiter ſeparetur à directe, niſi per fictionem quandam intellectus.

15 *Laicus Iudex non ex eo, quod cogneſcere poſſit de facto res ſpiritualis, poterit idem facere de vtili Dominio feudi Eccleſiaſtici* & num. 16.

16 *Ægiduna coram quo iudice diſceptetur, & num habet locum coram Iudice Eccleſia.*

17 *Statutum excludens fœminas à ſucceſſione, non cenſetur pro fœminis; etſi acquirat pro fœminis, & liberis.* & num. 18. fallit, vt num. 20.

19 *Statutum, vt maſculis extantibus, fœmina non ſuccedant, non ladit Eccleſiam.*

21 *Statutum laicorum ſuper feudis in prajudicium Eccleſia non valet, cum ſit alienatio feudi ſine eius conſenſu.*

22 *Laici nequeunt inducere conſuetudinem in prajudicium Eccleſia, ſicut nec ſtatuere ad effectum, vt vtile Dominium poſſit collectari, ſed valet, vt Dominus feudi Eccleſiaſticus cognoſcat de feudo Eccleſia in petitorio, & poſſeſſorio.*

23 *Feudorum liber ligat Eccleſias, & alios Eccleſiaſticos feudatorios Principum ſacularium, in quibus Papa approbauit,* vt n. 24.

25 *Feudatarij non ligantur nouis conſtitutionibus, & pragmaticis factis à directis Dominis feudorum;*

feudorum;prout Clerici feudatarij,& etiam ſi promiſiſſent litigare in omni caſu coram Domino feudi cum Iuramento, niſi prout caſus valet de Iure.

26 *Feudum regulariter non tranſit in Eccleſiam ſine conſenſu Principis, nec illud Vaſallus transferre pro anima, aut pro alio opere pio.* Contrarium verius vt n.28.

27 *Non eſt facienda eleemoſyna cum iactura aliena;ſiquidem eſſet victimare filium in conſpectu Patris.*

28 *Clericus, & Eccleſia non ſunt incapaces, nec Dominus feudi amittit ex illa tranſlatione ſeruitium reale feudo inhærens ab antiquo.*

29 *Releuium non eſt nomen Iuris, ſed ab vſu, & ſermo loquendi ſit, quaſi releuet, & adiuuet Dominum; quod dici ſolet releuamentum à re leuando, ſiue ſoluendo; eſtque in Regno Neapoli ſolutio medietatis fructuum illius anni,quæ ſoluitur, quoties hæres Vaſalli mortui petit renouationem inueſtituræ. Et in quo caſu non præſtetur* n.30.31.& 32.

31 *Ad hoc eſt illud militare ſeruitium, quod Domino feudi præſtatur à Vaſallo tempore belli.*

Releuium de conſuetudine Franciæ, ſoluitur quandocumque feudum mutat manum quocumque titulo, ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate, dum non fiat in proximè ſucceſſurum de Iure.

32 *Releuium ſoluitur propter inueſtituræ renouationem, & nouam vtilis Dominij tranſlationem, atque fidelitatem de nouo factam; ſit quæ ſolutio odioſa, non amplianda.*

33 *Releuium aliquando ſoluitur Domino mediato, & per actionem perſonalem, aliquando dicitur laudemium à laudando Dominum,qui præſtat conſenſum, & approbat illam Dominij tranſlationem* n.34. *Vbi de trecena, & ventena, quæ nomine laudemij datur in Eccleſiis.*

34 *Laudemij nomine quid ſoluatur in Eccleſijs. &* n.40. *Vbi qualiter diſtinguatur.*

35 *Releuium non eſt ſoluendum à Prælato ſucceſſore, qui tenetur petere renouationem inueſtituræ,quia Eccleſia nunquam moritur. Vide* n.38.

Poſſeſſio rerum Eccleſiæ nunquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipſa poſſidet. dicto n.35.

36 *Prælatus ſucceſſor. Non ſuccedit tanquam Dominus vtilis, ſed tanquam Procurator Eccleſiæ.* & n.38.

37 *Fidelitatis Iuramentum Eccleſia facere non tenetur, quia ea non poteſt deierare, ſicut pupillus.*

38 *Feudum nequit Eccleſia perdere propter feloniam delicti, ſed propter feloniam contractus, propter facta non obſeruata cum in Eccleſiam ſit tranſlatum Dominium; penes quam ſemper eſt; ſed Prælatus perdet, cum ab eo Iuretur fidelitas.*

39 *Releuij præſtatio non eſt extendenda ad Eccleſiam, cui quando Rex concedit feudum intelligitur concedere ſine præſtatione ſeruitij militantis, niſi ſolitum ſit præſtari ab ea, vt ſub* num.40. *nec ex vi ſtatuti.*

Prælatus ſi ſemel ſoluiſſet releuium, intuliſſet Eccleſiæ præiudicium,quod facere non poteſt dict. num.39.

40 *Eccleſia, quæ acquiſiuit vtile Dominium rei feudalis, ſi vult illud in aliquem transferre, non poterit alienatio fieri ſine aſſenſu directi Domini ipſius feudi.*

41 *Prælatus etiam in feudalibus nequit inferre præiudicium Eccleſiæ, etiam donando releuium Principi, vt hodie ſolent Prælati obſequia faciendo laicis propter miſeriam temporum noſtrorum.* & n.42.

43 *Epiſcopi feudatarij Regis, num debeant in aliquibus caſibus,potius ei parere,quam Papæ?* remiſſiuè.

44 *Abolitio delictorum generaliter per Principem facta ſtatuto; etſi ſecundum plures Clericos comprehendat,* vt n.45.46.47.48.49. & 50. *tamen non comprehendere verius eſt ex vi ſtatuti,* vt n.51.& 52.

Clerici feudatarij rei criminis non includuntur ſub abolitione, & generali indulgentia conceſſa per Principem ſæcularem directum Dominum feudi. dict.n.44.& 45.

46 *Iudices ſæculares poſſunt ſecundum plures abſoluere Clericos criminum reos; etſi eos non poſſint condemnare, ſaltem in publicatione bonorum,* vt n.47. & 48. *ſed negatiue reſpondebis,* vt n.51.& 52.

48 *Rex Franciæ de generali conſuetudine publicat bona immobilia Clericorum delinquentium.*

49 *Clerici committentes aſſaſſinium puniri per iudicem laicum, etiam ſine degradatione; ſic vt ſaltem in hoc operetur abolitio delicti facta per laicum.*

50 *Abolitio generalis tanta eſt efficaciæ facta ob publicam lætitiam, vt extendatur ad delinquentes incarceratos.*

51 *Abolitio criminis, & indulgentia illius, diſtinguuntur. &* n.52.

AD primam quæſtionis partem dubium eſt, an poſſeſſio Dominio vtili rei emphitheuticæ à laico,ſed Dominium directum ſit Eccleſiæ, valeat vllo pacto ſtatutum ſuper vtili Dominio, quod eſt in Eccleſia. Et videtur vt valeat, tùm quia ex quo Dominium vtile non eſt in Eccleſia, ſed in laico inueſtito fit vt iudex laicus ſit competens, quia connexitas, quam habent iſta Dominia inter ſe, non efficit, quin vtile dicatur proprium laici, non autem Eccleſiæ; & licet inſeparabile videatur à directo,tamen poſſit diuerſo Iure cenſeri eo modo, quo vna,& eadem res poteſt diuerſo reſpectu, imò ratione diuerſarum perſonarum diuerſimodè iudicari,vt in puncto dicit Surdus *in conſ.338.n.18. verſ. nec moueat lib.3.* † Tum quia paria ſunt forum ſortiri,& ſtatutis ligari, ſed ratione feudi vt latiſſimè dixi *ſub cap. cæterum 5. de iudiciis,* Iudex laicus cognoſcit inter Eccleſiaſticos feudatarios; ergo Princeps laicus poterit ſtatuere ſuper Dominio vtili, dummodo non lædatur Eccleſia, & abſque illius præiudicio ſic docent Doctores, quos allegant Tiraquellus *de retractu lingagier gloſſa 13. n.8.* Surdus *dicto conſ.338. n.14. in fine* verſ. *quarto quod ſtatuta laicorum,* & Aluarus Velaſcus *de Iure emphitheuſis q.17. n.12.* hocque reperitur ſcriptum in quadam annotatione Bonæ Memoriæ, *Orani in cauſa Mediolan. bonorum 13. Nouemb.*1596. & quod Ancharranus *in conſ.225. n.7. & conſ.443. n.2.& 3.* fuerit auctor opinionis, quam ſequi videntur Felinus *in dicto cap. quo in Eccleſiarum* 1

2

 n.95.

num.95. Decius *in auth.caſa.n.9.Cod.de Sacroſanct. Eccleſ. & conſ.139. num.2.* verſ. *nec obſtat,& hic num.20.* Pariſius *conſ.22. n.86. volum.2.* & additio ad Decium *in dicto cap. qua in Eccleſiarum num.20.* verbo *Eccleſia,* Alex. *conſ.9.n.1.lib.5.& conſ.27.n.4.*in fine,*vol.6.* qui ſimpliciter ſequun-
3 tur Ancharrani ſententiam. † Et ſic plures Doctores docuerunt,& videntur tenere vt laicus Iudex poſſit cognoſcere ſuper tali Dominio vtili inter ipſos laicos, vt refert Deciſio Rotæ in vna Romana domus Scapueijs coram D. Coccino Decann 19. die Ianuarij 1611.

4 Sed his non obſtantibus cum *in textu dict.cap.* quæ in Eccleſiarum eo quòd *ciues teruiſint conſtituerunt, vt ſi quis ſe ad inopiam vergere probabiliter allegaret alienandi feudum, quod ab Eccleſia, vel alijs tenet, liberem habeant facultatem,* & infra.Innocentius inquam III. ſcribens Epiſcopo Tridentino talem conſtitutionem ſequentibus verbis improbans *volentes igitur Eccleſiarum indemnitati conſulere constitutionem huiuſmodi, & venditiones feudorum Eccleſiaſticorum factas ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu vires decernimus non habere,* ſequitur dicendum ad talem alienationem requiri præcisè vt interueniant illa requiſita, de quibus Doctores agunt *ſub tit. infra de rebus Eccleſ.vel non*; Vbi ſub qua forma res Eccleſiæ queant alienari, & non aliter; inter quæ exigitur aſſenſus prælati Eccleſiaſtici; nam cum bona Eccleſiæ dicantur Sancta Sanctorum, *cap.nulli liceat,& cap.quicumque 12.q.2.* item patrimonium CHRISTI, *cap. cum ex eo de collectione* latè Felinus *in cap.conſtitutus num.19.* de reſcriptis, propterea habens Iuriſdictionem laicalem, tantum in illis nullam habeat poteſtatem *ex dicto cap.* quæ in Eccleſiarum, & ex hoc noſtro textu, & vtrobique Doctores; inde eſt vt licet in caſu *dict. cap.* quæ in Eccleſiarum,agatur de vtili tantum Dominio inter laicos; nihilominus Innocentius legitimè prohibuerit ibi ſine aſſenſu alienationem vtilis Dominij rerum Eccleſiaſticarum, de quo ibi tractabatur, quia eſt connexum, & dependens à directo Dominio, quod eſt magis dignum,iuxta quæ dixi *in cap.quanto 3. de iudic.* & effectus ac qualitas quædam ipſius, quæ non poteſt eſſe ſine ſubiecto, vt poſt Bartol. *in extrauaganti qui ſint rebelles* in verbo *Renelando num.17.* dicit Iaſon *in conſ.76. n.14. lib.1.* latè probat Berojus *in dicto cap.3.qua in Eccleſia-*
5 *rum n.10.* † Et ſic quod ratione connexitatis tale iudicari debeat, quale eſt directum ex doctrina textus *in cap.tranſlato 3.hoc tit. cap.* præterea, & ibi gloſſa *de officio de leg.l.2.ff.de Iuriſdic. omnium iudicum,* latè Cattelianus Cota in verbo *connexorum*: pluribus exemplis exornat Andreas Siculus *in conſ.1.à n.38.lib.2.*

6 Et confirmatur expreſsè,nam per ſpeciem textus *in dicto cap. qua in Eccleſiarum,* probant Doctores quod laicus nullomodo poteſt ſtatuere ſuper vtili Dominio emphitheuticæ Eccleſiæ dicentes eſſe proprium caſum illius textus; imò eſſe germanum illius intellectum, vt patet ex verbis adductis eius, & ex allegatis per Riminaldum Iuniorem *ibidem n.2.* verſ. *ſecundus vero fuit* cum pluribus ſequentibus vſque *ad num.13.* & iterum Cardinalis comprobat *in Clementina per litteras n.12. q.15. de prebendis,* eo quod omnes cauſæ ſitius Dominij vtilis, ſunt plus ſpirituales, quam aliæ; proptereáque ab eis recipere iudicium, & arguunt Berojus in *dicto cap. qua in Eccleſiarum num.9.& ſequent. preſertim num.12.* & Siluianus *conſ.9. n.13.* cauſa efficiens eſt Eccleſiæ materialis bona ipſa Deo dicata;finalis vero vtilitas ipſius
Eccleſiæ. † adducunt Doctores communiter tex- 7
tum bonum *in dicto cap. caterum 5.de Iudicijs,*vbi Abbas *in principia,* & Berojus *loco pra citato,*quatenus decernit, vt inter Vaſallos ſit determinanda lis per Dominum feudi, etiam quod ſit Eccleſiaſticus,vti & ego dixi latiſſimè.

Et prædictam ſententiam vlterius confirmant 8
Fulgoſius *conſ.166. n.3.* verſ. *quinto,* quia & *col. penult.in princ.*verſ.*rurſus,*quod iudex laicus nullo pacto poteſt ſe intromittere etiam quod agatur de vtili Dominio inter laicos, vt docent Cardinalis *in conſ.92.n.8. in fine* verſ. *inſuper,* Calderinus *conſ.15.n.1.de iudicijs,* Rebuffus *de decimis q.10. n.1.* Cuman.*conſ.41.n.2.*verſ. *ſed his non obſtantibus,* Campegius inter conſilia Bruni *conſ.2. n.35.* verſ. *& hoc quia feudatarius volum.1.* Egidius *conſ.40. num.3. in fine* verſ. *& eſt ratio,* quæ videtur eſſe opinio Franciſci de Tigrino, & Vberti de Bobio, vt colligitur extra dictis per Ioannem Andream *in cap. quoniam frequenter num.34.* per Butrium *in §.quod ſi ſuper n.19.* verſ. *ſi autem venit,* & per Abbatem *in §.* in alijs *n.18.*vt litè non conteſtata, & etiam poterunt allegari quia in effectu hoc ſentiunt Federicus de Senis *conſ.245.* verſ. *ſine præiudicio veritatis,* Geminianus *in cap. fin.n.14. de foro comp. lib.6.* Aluarus Velaſcus *de Iure emphitheuſis q.39.num.14.*verſ. *& idem ſi durante emphitheuſi,* Bologn. *in addition. ad conſilia Ioannis de Anan.84.n.7.* Ancharranus *in cap. ea, qua n.12. de regul. Iur. in 6.*

Et quatenus dici poſſet, vt laicus nullo modo 9
poſſit ſtatuere ſuper vtili Dominio rei emphitheuticæ Eccleſiæ, quando ſcilicet agitur de mutatione Vaſalli(ſecus econtra) quia tunc agitur de præjudicio Eccleſię,nihilominus debemus cōſiderare circa validitatem ſtatuti,duo inter alia,nempe defectus poteſtatis ſtatuentis, de qua latiſſimè dictum eſt *ſupra à q.1.* item & præjudicium Eccleſiæ, vt *in dicto cap.qua in Eccleſiarum inſpicitur,* & in textu noſtro, vt conſiderat Barojus *in dicto*
cap. qua in Eccleſiarum num.9. † Etenim in ſta- 10
tuto diſponente ſuper vtili Dominio laici, concurrit præjudicium Eccleſiæ propter mutationem Vaſalli, vt patet ex iam relatis verbis *dict. cap.qua in Eccleſiarum,* & ex verbis textus noſtri ibi *vnde ſtatutum Baſilij de non alienandis prædijs ruſticis, vel vrbanis,miniſterijs,& ornamentis Eccleſiarum, illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum,quod à ſenatore factum fuerat in præjudicium Monaſterij, non conuentis, nec confeſſi, vel conuicti in irritum reuocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſibi, ſimiliter definimus*; quid ergo Clarius ſiquidem in ſtatuto prohibente alienationem rei Eccleſiaſticæ, quod fauet diſpoſitioni Canonicæ, Pontifex in textu noſtro decernit: Videbis Campegium inter conſilia Bruni *conſ.2. n.36.* verſ. *& ideo non poſſunt,* Riminald. Iun. qui hoc latè probat, & multos allegat *in dicto cap.qua in Eccleſiarum*
num.12. † Et Beroi *dict. n.9.* Vbi dicit quod ibi 11
concurrit defectus poteſtatis ſtatuentis ratione connexitatis, quam habet Dominium vtile cum directo, & in verſ. *alia quoque ratione,* & in ſpecie quod ſtatutum laicorum non comprehendat vtile Dominium in bonis emphitheuticis, vltra relatos tenuerunt Cardinal. *conſ.2. n.1.* verſ. *item in hæreditate,* Bald. *in auth. ſi quas ruinas n.9. cod.*

de

de Sacroſanctis Eccleſijs Campeg. inter Conciliâ
dicto conſ.2.n.34. Vbi quod iſta opinio eſt verior,
Abbas *conſ.72. in princ.lib.1. & in dict.cap.* quæ
in Eccleſiarum *num.2. in 3. notabili*, Vbi etiam
Berojus *num.*8. Decius *num.6.* eſtque de mente
Caſtrenſis, *in conſ.ibidem princ.& conſ.300.col.2.*
12 *in fine* verſ. *& idem ſi tenor lib.2.* † Dom dicit in
ſucceſſione feudi, emphitheuſis noo eſſe atten-
dendum ſtatutum loci, ſed tenorem inueſtituræ,
Siluianus *conſ.9.num.25.* Bald. *conſ.300.n.1. & 4.*
lib.1. Iaſon *conſ.152.lib.4.n.9.* Cumanus *conſ.41.*
num.2. verſ. *ſed his non obſtantibus*; nec enim in
hoc caſu eſt idem quod de arrendatarijs fructuum
Eccleſiaſticorum, ac decimarum, qui ſecundum
aliquos ſunt conueniendi coram laico iudice; etſi
alij contra teneant iuxta ea, quæ dixi *infra ſub*
cap.5.de foro comp. à q.5. vt patet.

13 Vnde iam non obſtant in principio adducta,
quia vt dixi Dominium vtile in ſpecie, de qua
loquimor, eſt connexum Dominio directo, cum
ſemper dicat ordinem ad illud, & ad Dominum
directi Dominij, exiſtens in Eccleſia, ſiue Eccle-
ſiaſticis, non fundamentum Surdi ibi relatum *in*
dicto conſ.338.n.19. quia licet ſit verum, quod
aliquando vna, & eadem res poſſit diuerſo Iure
cenſeri. Hoc tamen procedit quando reſpectu di-
uerſæ perſonæ, vel diuerſo reſpectu concurrit di-
uerſitatis ratio, ſecus quando eadem ratio concur-
rit diuerſitatis ratio, ſecus quando eadem ratio
concurrit, vt declarauit Abbas *in cap. cum in tua*
num.7.verſ. ſolutio ex diuerſitatu rationibus de de-
cimis, ſed Dominium vtile non poteſt diuerſi-
modè conſiderari reſpectu Eccleſiæ, & laici cum
ſemper remaneat annexum cum directo: nam per
conceſſionem factam laico, actualiter non ſepa-
ratur à directo, ſed per quandam fictionem intel-
lectus, vt dicitur de Iure-patronatus *in gloſſa 1.cap.*
pia mentis 16.q.7. quam ſequitur Andreas Sicu-
lus *in dicto cap. quanto 3. de iudicijs*, quæ operatur
vt Dominij vtilis, capax ſit laicus, non autem,
quod ita efficiatur laicale, vt Iudex laicus ſit com-
petens Iudex, imo cognitio præſeruatur Eccleſia-
ſtico, vt dixi latiſſimè, & in terminis noſtri caſus
Berojus *in dicto cap. qua in Eccleſiarum dict.n.9.*
in dicto verſ. *alias quoque*, ergo.

14 Quare relata deciſio Romana coram Coccino
Decano 19. Ianuarij 1611. dicit argomentum
Socini *dicto n.19. conſ.338.* quod bona ſint per-
ſonarum acceſſoria, ceſſare, quia hoc eſt verum,
quando res omnino transfertur, ſecus quando
ſolum Dominium vtile, quod remanet connexum
cum directo, ſicque non poſſe diuerſo Iure cen-
15 ſeri, nec hanc reſponſionem poſſe elidi. † Ex
quo aliqui voluerunt cauſam poſſeſſorij beneficij
poſſe tractari cum iudice ſæculari, & tamen poſ-
ſeſſio eſt connexa cum proprietate ſpirituali, vt
conſiderauit idem Surdus *dicto conſ.338. num.15.*
de quo dubio iam ego dixi aliqua *ſub q.23.& alibi*
ſupra, & latiſſimè in cap.fin. de iudic.q.2. quia vt-
cumque ſit in poſſeſſorio beneficij, nondum im-
[illegible]atur noſtra reſolutio, in qua eſt ratio diuer-
ſa, vt conſiderauit Berojus *in dicto cap. qua in Ec-*
cleſiarum dicto n.12. in fine; & ſic teſtantur Au-
fr[illegible]ius *in additionibus ad deciſionem Capellæ Tolo-*
ſanæ 471. incipit *item fuit quæſitum*, Aluarus Ve-
laſcus vbi *de communi conſultatione 93.n.3.* ſeqoi-
tur Guil[illegible]lm. Benedict. *in cap. Raynucius de te-*
ſtam. in verbo *& vxorem, deciſ.2.n.38.* & ii fini-
[illegible] qui poſſunt allegari; imo ſæpè approbauit Ro-
ta, vt *in deciſ.4. de lit. conteſt.in antiquis*, quam ad

punctum allegat Aufrerius vbi *ſup.* & eſt etiam
deciſio Putei 361. *in fine lib.1.* fuiſſeqoe ſæpiſſi-
mè reſolutum tradit dicta deciſio Romana, &
ſignanter in vna cauſa Oſcen canonicatus coram
R. Decano 1. Decemb.1595. † Et in verſ. *non* 16
obſtat, quod etiam expendens Cumanus, qui
conſ.84. ſibi contrarius, *dict. conſ.41.* & deciſio-
nem Auximam 19. Ianuarij 1604. quatenus di-
cit in terminis, qood eſt locus Ægidianæ, quando
agitur de Dominio vtili inter laicos, quia perſo-
næ ſunt ſæculares, nec agitur de bonis, ſed ſuper
poſſeſſione inter ipſos laicos; non inde firmare
quod cauſa poſſit cognoſci coram iudice ſæculari,
ſed potius quod Ægidiana habeat locum coram
iudice Eccleſiaſtico, qoando agitur inter laicos,
quod verum non eſſe explicat dicta deciſio Ro-
mana 1611. Ianuarij 11. quia Ægidiana reſpicit
Ius fori: ita ex Cantardo de Ægidiana *limit.4.*
rat.canon. reintegranda n.11. & 12. addens quod
in foro Eccleſiaſtico, non habet locum Ægi-
diana.

Non inquam obſtat ſecundum fundamentum, 17
vt paria ſint forum ſortiri, & ſtatutis ligari ex iam
adducta *ibi* ponderatione Ancharrani *dicto conſ.*
115. & 443. & Doctorum eum ſimpliciter ſe-
quentes, quos *ibi* retuli; qui cum loquatur verè
in caſu, quo emphitheuſis fuerat acquiſita pro
hæredibus, vt dixerunt Domini de Rota, quia
aderat ſtatutū, per quod fœminę excludebãtur in-
deſubdens, quod ex quo fœminæ nõ poterãt eſſe
hæredes, non erant ſucceſſibiles in emphitheuſi
acquiſita pro hæredibus. † item quia patet vt ac- 18
quirendo pro filijs, vel liberis, non ceoſetur ac-
quiſiuiſſe pro fœminis, nam cenſetur ſe confor-
maſſe cum diſpoſitione ſtatuti, & eodem modo
acquirere quemadmodū declarant D. Ancharra-
num Socinus Iunior *in conſ.71. n.43. vſque ad fi-*
nem lib.1. Brunus *de ſtatutis art.2.n.106.in princ.*
Rota in cauſa Romana Domus S. Ludouici 17.
Nouemb.1601. coram Reuer. Decano, & coram
Coccino vna Romana emphithens. 1605. 28.
Nouembris, & altero 1601. Maij 18. & alias
ſæpius.

Et dicunt Doctores vt quamuis Ancharran. 19
ſubdat quod ſtatutum non diſponit ſuper rebus
Eccleſiæ, ſed ſuper vtili Dominio quod eſt laico-
rum: tamen eſt aduertendum, quod non loquitur
de ſtatuto in ordine ad vtile Dominium, ſed de
ſtatuto in ordine ad intentionem acquirentis.
† Quæ intentio acqoirentis, vt maſculis extanti-
bus, fœminæ non ſuccedant, non lædit Eccle-
ſiam, cum ipſius non interſit, vt pater magis
acquirat vni, quam alteri ex filijs, ſed non proptè-
rea dici quod ſi pater acquirat pro filijs maſculis,
& fœminis, ita vt omnes in ſimul ſuccedant, ſtan-
te ſtatuto excluſiuo fœminarum, fœminæ non
poſſint ſuccedere, qoia hoc eſſet contra Iuris com-
munis regulas, ſecundùm quas tenor inueſtituræ
eſt ſeruandos, & non ſtatuta loci; alia inquam
non multum neceſſaria pro difficultate refert, &
tradit dict. deciſio Romana 1611. coram Domi-
no Coccino, quam videbis apud Dianam *in fine*
p.5.fol.mihi 666.B. vnde iam ad alias difficultates
propoſitas.

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum 20
laicorum ſuper feudis in præjudicium Eccleſiæ
valeat, & ex dictis io dicto verſ. *ad primam* ſatis
reſponſum præbebis, ſic teneo ex gloſſa in textu
noſtro, verſ. *alienandi feudum*, ibi Barbola *a.12.*
cum ob id de Amicis *de Iure emphiteus. q.80.*
num.10.

*num.*10. probet ſtatutum laicorum ſuper feudis in
præjudicium Eccleſiæ non valere, declarans vt
gloſſa ibi procedat in alienatione feudi Eccleſiæ
ſine conſenſu ipſius Eccleſiæ; quo caſu ſit dete-
rius Ius Eccleſiæ, cum compellatur habere Vaſal-
lum in ſui contemptum, & præjudicium; & quia
Eccleſia habet illud priuilegium, ne feudum ip-
22 ſius alienetur abſque conſenſu ſuo. † Quibus
bus omnibus addo, vt nec poſſint inducere con-
ſuetudinem in præjudicium Eccleſiæ, ſicut nec
ſtatuere ex *cap. cum cauſam de re Iudic. cap.* 1. *de*
*conſuet. cap. Clericus laicus de immunit. Eccleſ. lib.*6.
vt dixi *ſupra latè ſub quæſt.* 17. *in fine*, Purpuratus
conſ. 332. *n.*9. verſ. *tertio contingit*, qui loquitur ad
effectum, quod vtile Dominium poſſit collectari.
Et quamuis Afflictis *in cap. cum imperialem § præ-*
*terea inter num.*9. *de probib. feud. alien.* per Fede-
ricum doceat conſuetudinem eſſe ſeruandam,
quod Dominus feudi Eccleſiaſticus cognoſcat de
feudo Eccleſiæ, tam in poſſeſſorio, quam in peti-
torio non implicat; cum hæc ſit conſuetudo, ſe-
cundùm Iuris diſpoſitionem: alia ſcribit prædicta
Romana deciſio apud Dianam circa finem.

23 Ad tertiam quæſtionis partem, an liber feudo-
rum Clericos liget latè cum infinitis ſcribit legen-
dus Martha *de Iuriſdict. p.*4. *caſu* 16. *cent.*1. di-
cens libro feudorum ligari Eccleſias, & alios Ec-
cleſiaſticos feudatarios Principum ſæcularium,
nouis autem conſtitutionibus eorundem, in qui-
bus prædicti feudatarij Eccleſiaſtici non ligentur.
24 † Et quia de prima propoſitione poteris latiſſimè
diſceptare ex multis, quæ adduxi *infra ſub dicto c.*
cæterorũ 5. *de iudicijs*; ideo non tranſcribo, & licet
multi ex natura feudorum obligare, alij verò, &
melius exiſtimant ligare Eccleſias, & alios Eccle-
ſiaſticos feudatarios, ſolùm in caſibus, in quibus
Papa approbauit, quia Ius canonicum poteſt hoc
facere vt probatur *in cap. Romana §. de appellat*
*lib.*6. *& in cap. ſolita de maioritate, & obedientia*,
Curtius *in tract. de feudis p.*1. *q.*2. *num.*3. Martha
*ſupra num.*27. vbi *n.*28. ait quod caſus, in quibus
Summus Pontifex approbauit feudorum librum,
ſunt & continentur *in dicto cap. cæterum, & in cap.*
nouit. de iudicijs, & in cap. ex tranſmiſſa de foro
comp. in dicto cap. quæ in Eccleſiarum de conſtitut.
cap. ad audientiam, cap. ſi diligenti de præſcriptio-
nibus, cap. excommunicamus de hæreticis, cap. fin. de
Iure-Iurando, cap. per tuas de donation. c. in qui-
buſdam, cap. ad aures, cap. grauem de ſentent. ex-
communic. cap. vnico §. verum de ſtatu regularium
*lib.*6. cum alijs, qui poſſunt ex gloſſis prædicto-
rum capitum cumulari.

25 Pro ſecundo caſu eſt difficultas, an Clerici feu-
datarij ligentur, non ſolùm libro feudorum, ſed
etiam alijs nouis conſtitutionibus, & pragmaticis
factis à directis Dominis feudorum, prout Clerici
feudatarij; & licet aliqui tenuerint, affirmatiuè
verius eſt non ligari, vt docent Curtius *de feudis*
*p.*1. *q.*2. Martha *ſupra n.*29. *&* 30. quia licet Schra-
der *de feudis p.*1. *q.*2. *n.*1. teneat contrarium per
rationem à natura feudali; ſed videtur, vt ipſe
conuincatur per ipſam doctrinam, quatenus *p.*10.
*ſect.*3. *q.*2. habet pro abſolutè, quod imo ſi feuda-
tarius promitteret in omni caſu litigare coram
Domino feudi, etiam cum Iuramento, id non in-
telligi, niſi prout caſus valet de Iure communi.
Et ſic concludendum eſt quod etiam ſi Clerici
feudatarij hoc expreſsè promiſerint, non ſubij-
ciantur legibus, & conſtitutionibus directorum
Dominorum feudi niſi in caſu de Iure valido,
videlicet ratione fidelitatis, & in alijs caſibus ap-
probatis per Summum Pontificem, vt dixi *in di-*
cto cap. cæterorum, & plura de Iuramento fidelita-
tis *in cap. veritatis* 14. *de Iurejur.* alia *in cap.* 4. *&*
5. *eodem.*

Hinc infertur ad aliud celebre dubium an lex 26
Principis ſtatuens ne bona feudalia alienentur in
Eccleſiam valeat; & licet exiſtiment nonnulli, vt
non valeat talis alienatio, quia regulariter feudum
non tranſit in Eccleſiam ſine conſenſu Principis
ex *l. fin. ff. vt in poſſeſſ. legat.* & ibi gloſſa verbo
permiſſa, quam Bartol. dicit ſingularem; imo
quod nec etiam pro anima, aut pro alio opere pio
poſſit Vaſallus transferre feudum in Eccleſiam ex
*cap.*1. *§. donare qualiter feud. alien. poſſ. & in cap.*
Imperialem de prohibita feudi alienatione per Fe-
dericum, quia non eſt facienda. † Eleemoſyna 27
cum iactura aliena, cum eſſet victimare filium
in conſpectu patris, & Dominus priuaretur Va-
ſallo ſeruitio, quo iuuari debet ab illo, imo quòd
ſi feudum legaretur Eccleſiæ non teneretur Do-
minus inueſtire, quia eſt de perſonis prohibitis,
vt docet Imola *in dicto cap. quæ in Eccleſiarum* 7.
hoc tit. & ex alijs. Tamen ſi attendas ad ea, quæ
longè dixi *ſupra q.*3. verſ. *ad quintam*, item *q.*7.
& 8. Vbi de lege amortizationis, & reprobato
ſtatuto prohibente alienari res immobiles in Ec-
cleſias, dicendum eſt tale ſtatutum non valere;
vtpotè tendens ad infringendam libertatem Ec-
cleſiæ, cum non ſit maior ratio de ſtatuto diſpo-
nente ſimpliciter, quàm de conſtitutione prohi-
bente feuda alienari in Eccleſiam. † Nec enim vt 28
diſtinguens loquitur Martha, Clericus, & Eccleſia
ſunt feudi incapaces, imo nec Dominus feudi
amittere ex illa tranſlatione ſeruitium reale feudo
inhærens ab antiquo iuxta quæ adduxi *in dicto*
*cap. cæterum de iudicijs q.*7. Vbi egi de illa quæ-
ſtione, an Clerici ſint capaces feudo, vbi quod,
etſi ad onus perſonale non teneantur, tenentur
inquam ad reale, vt colligi poteſt, & comprobari
ex diſtinctione bonorum, quam feci circa tributa
ſupra ſub *quæſt.*16. *&* 17. & hanc ex alijs ratio-
nibus, & fundamentis comprobat Martha *vbi ſu-*
pra dicto caſu 16. *à num.*39. per alia, quæ dixit
longè *caſu* 6. Et applicabis quæ dixi *ſupra in c.*2.
*de iudicijs q.*18. Vbi egi de quæſtione, an iudices
ſæculares habeant cognoſcere aduerſus Clericos
ſuper bonis regalibus: & quid de decimis Regi
debitis.

Ad quartam quæſtionis partem an Eccleſia 29
Regi feudataria teneatur ſoluere releuium; vt
hanc difficultatem expendat Martha *de Iuriſdic.*
*dict. p.*4. *caſu* 17. *cent.*1. *à n.*1. expendit, quid ſit
releuium, & *Adoha*, & ex Andrea *in conſtit. Regni*
incip. *poſt mortem*, dicit quod releuium, non eſt
nomen Iuris, ſed ab vſu, & forma loquendi, ſit
quaſi releuet, & adiuuet Dominum, & ſecundùm
gloſſatorem conſuetud. Pariſiens. §. 33. *gloſſa* 1.
*num.*1. dicatur potius releuamentum à releuando,
ſiue ſoluendo, prout habetur *in l. vt fideiuſſor ff. de*
ſolutionibus verb. *releuare* pro verbo *ſoluere*, &
liberare, & *in l. forma §. ſi vero ff. de cenſibus*, quod
magis videtur pertinere ad feudatarium, qui te-
netur ex forma fidelitatis: & quod in Regno
Neapoli ſit ſolutio medietatis fructuum illius an-
ni, quæ ſoluitur quotieſcumque hæres Vaſalli
mortui petit renouationem inueſtituræ. Afflictis
*in cap.*1. *in* 1. *notab.* verſ. *item eſt ſciendum* quo
tempore miles, & *in cap.*1. *num.*3. *quæ ſit prima*
cauſa benef. amittend. & quod ſoluitur tempore

præſtatoria

præſtationis homagij, Afflictis in cap.1. §.ſimiliter
30 num.14. de cap. Corradi. † qui in dicto verſ. item
eſt ſciendum, & in dicto cap.1.num.3.qua ſit pri-
ma cauſa beneſ. amm. addit quod ſi Vaſallus pe-
teret renouationem inueſtituræ ab hærede dire-
cti Domini iam mortui hoc releuium non præ-
31 ſtetur. † Vides igitur quod releuium ſit ſpecies
ſolutionis feudi in medietate conſiſtens, cuiuſmo-
di etiam eſt adhoa, quæ nempe eſt illud militare
ſeruitium, quod Domino feudi præſtatur à Va-
ſallo tempore Belli. Et quod de conſuetudine
Franciæ ſoluitur releuium quandocumque feu-
dum mutat manum quocumque titulo, ſiue inter
viuos, ſiue in vltima voluntate, dummodo non
fiat in proximè ſucceſſurum de Iure, vt habetur
inter conſuetudines Pariſiens. in §.22. Vbi gloſ-
ſator interpretatur ſuper §.33.
32 Ex his inquam, & alijs concludo releuium ſol-
ui propter inueſtituræ renouationem, & nouam
vtilis Dominij tranſlationem, atque fidelitatem
de nouo factam; item quod præſtatur de conſue-
tudine contra Iuris communis diſpoſitionem,
Martha vbi ſupra num.14. & 16. Andreas in c.1.
§.ſed & rei.n.7. per quos fiat inueſtitura, Baldus
in dicto cap. quam Eccleſiarum de conſtitut. Alex.
in conſ.5.n.2. & 5. volum.5. Iacobin. de Sancto
Gregorio in ſua inueſtitura n.38. Albert. Bruen.
conſ.54. num.9. & plur. ſequent. ideóque eſſe ſo-
lutionem odioſam, non ampliandam, ſed reſtrin-
gendam dicunt Andreas, & Afflictis in dicto c.1.
33 §. ſimiliter de cap. Corrad. † item quod releuium
aliquando ſoluitur Domino mediato, & per actio-
nem perſonalem, Martha cum alijs ſupra n.19.
34 qui n.24. & 25. ait. † quod releuium aliquando
dicitur laudemium à laudando Dominum, qui
præſtat conſenſum, & approbat illam Dominij
tranſlationem, vt habetur in gloſſa in cap. impe-
rialem §. præterea de prohibita feud. alien. per Fe-
deric. & ibi n.25. quod quantitas: Laudemij, quæ
præſtatur de Iure communi eſt quinquageſima ex
l. fin. cod. de Iure emphiteus. Sed ego exiſtimo
poſſe eſſe aliam etiam partem, veluti 13. ſiue 14.
aut vigeſima pars, ſiue trecena, ſecundùm quas
vidi praxim Eccleſiæ Valliſoletanæ in pluribus
domibus emphitheuticarijs tranſlatis de vno Do-
mino vtili ad alium, nam propter aſſenſum, quam
Decanus, & Capitulum præſtant ſoluitur Eccle-
ſiæ ratione Dominij directi vna ex prædictis par-
tibus Laudemij, iuxta inſtrumenti antiqui te-
norem.
35 Nunc iam ad difficultatem reſpondens cum
multis Martha dicto caſu 17. exemplificans quan-
do Eccleſia eſt feudataria Regis in Regno Neà-
poli, & moritur, prælatus ait non eſſe ſoluendum
releuium à prælato ſucceſſore, qui tenetur petere
renouationem inueſtituræ, ex eo, quia Eccleſia
nunquam moritur cap. liberti 12.quæſt.2. & quia
nunquam poſſeſſio rerum Eccleſiæ dicitur vaca-
re, etiam mortuo prælato, ex quo ipſa poſſidet
ſecundum Bald. & alios in l.fin. cod. de dicto Diui
Adriani tol. & in l.vnica in princ. Cod. de caducis
tollendis, Paris. in conſ.24. n.7. vol.1. itaque vtile
Dominium ſemper remanſiſſe penes Eccleſiam.
36 † quia prælatus ſucceſſor non ſuccedit tanquam
Dominus vtilis, ſed tanquam procurator Eccleſiæ
37 ex cap.2. de donat. † indéque procedere vt Eccle-
ſia non teneatur Iuramentum fidelitatis facere,
quia Eccleſia deierare non poteſt, ſicut pupillus,
Baldus in præludio feud. qui dicit vt fidelitas ſit
præſtanda nomine prælati.

Quia Eccleſia nequit perdere feudum, propter 38
feloniam delicti, ſed propter feloniam contra-
ctus, propter pacta non obſeruata, vt ibidem Bald.
ergo, cum in Eccleſiam feudatariam ſit ſtatu tranſ-
latum Dominium penes quam ſemper eſt l. iube-
mus §. ſcientes, & §. ſi quando Cod. de Sacroſanctis
Eccleſijs, ſequitur, vt cum non indigeat nouà
tranſlatione, nec Iuret fidelitatem, & fidelitas
Iuretur à prælato, vt ſi delinquat, ipſe perdat, non
Eccleſia, Afflictis dicto §. & iterum, gloſſa in
conſuet. Paris. tit.1.§.30. quæſt.14. vt non debeat
Eccleſia ſoluere releuium, ne ſi forte ſoluto rele-
uio moreretur prælatus, Eccleſia grauata prælatum
ſucceſſorem habere non poſſet, & ita Eccleſia
plurimum læderetur, ſic Martha vbi ſupra à n.9.
Andreas Prinfeudiſta in dict. conſtit. Regni incipit
poſt mortem, & in cap.1.num.15. de capit. Corradi,
Afflictis in dicto cap.2.§.ſimiliter à n.17. eodem tit.
† non enim illa præſtatio releuij eſt extendenda 39
ad Eccleſiam, cui quando Rex concedit feudum,
intelligitur concedere ſine præſtatione ſeruitij
militantis Petrus Gregor. in tract. de conceſ. feudi
p.8. quæſt.2. verſ. tertio limito, Intriglior. de feudis
quæſt.30. num.24. imo ſi Prælatus ſemel ſoluiſſet,
intuliſſet præjudicium Eccleſiæ, quod facere non
potuiſſet, vt docent plures adducti à Ripa in conſ.
12. num.10. & num.33. ſub tit. de diuerſis reſcriptis,
Gallia in conſ.12. n.31. cum alijs, Præpoſitus in
cap. verum n.12. de condition. appoſitis, Abbas in
cap. verum n.28. vbi Felinus num.2. & 8. de foro
comp.
Verum in alio caſu, quando v.g. Eccleſia ac- 40
quiſiuit vtile Dominium rei feudalis, vultque
illud Dominium in aliquem alterum transferre,
tuncque ipſius alienatio fieri non poſſe ſine aſ-
ſenſu directi Domini ipſius feudi ex l.fin. Cod. de
Iure emphiteutico, vbi Iaſon, & cæteri notant,
videtur dicendum vt teneatur Eccleſia ſoluere re-
leuium, quod ſolitum eſt præſtari in quibuſdam
partibus, & quod poſſit rectius Laudemium, vt
dixi à laudando Dominum; & proſequutus Mar-
tha cum multis dicto caſu 17. à num.25. diſtinguit,
quod ſi loquatur de quantitate Laudemij, quæ eſt
pars iam aſſignata, tenetur Eccleſia ad eius ſolu-
tionem, dum in alienatione interueniant ſolem-
nitates requiſitæ ad alienandas res Eccleſiæ. Ta-
men ſi loquamur de quantitate Laudemij, quæ
præſtanda eſt vigore ſtatutorum, vt in caſu Ful-
gotij tunc abſolutè dicit Martha conſ.6. dict. caſu
17. n.fin. quod Eccleſia non tenetur vigore dicto-
rum ſtatutorum, quia non poſſunt comprehen-
dere tacitè, de quibus non poſſunt expreſsè, ex
doctrina, quam poſuit ipſe caſu 1. & caſu 6. &
quam ego retuli ſub verſ. ad tertiam de noua con-
ſtitutione, ſeu pragmatica à Domino feudo de
nouo impoſita in verſ. pro ſecundo.
Nec primo dicto noſtrę ſententię, & cõcluſionis 41
obſtat doctrina Afflictis in d.c.1.§.ſimiliter à n.22.
capit. Corradi volẽtis, noſtrã opinionem non pro-
cedere quando eſſet præſcripta contra Eccleſiam,
puta quia prælatus ſoluerit releuium: quo caſu ſi
poſtea tranſacti ſunt quadraginta anni, tunc præ-
latus ſucceſſor, tam in petitorio, quàm in poſſeſ-
ſorio teneretur; ſin autem hoc tempus non eſſet
decurſum, tunc fiſcus poſſet in poſſeſſorio obti-
nere contra prælatum, pro vt ad has limitationes
plura congerit idem Afflictis. Nec ſecundo dicto
obſtant Doctores ex regula textus in cap.1. & 2.
de noui operis nunciatione, qui dicunt quod vbi
leges generales Imperatorum non contradicunt

Canonibus;

Canonibus; tunc etiam in foro Eccleſiaſtico ſint obſeruandæ *ex cap. ſi in adiutorium, cap. quoniam*
41 *diſt.* 10. † Nam reſpondeo ad primũ cum Andrea *in dicto cap.* 1. §. & iterum ſi Clericus *de cap. Corrandi*, quam refert, & ſequitur Anna *ſingul.* 398. gloſſa Pariſiens. *tom.* 1. §. 30. *num.* 57. Martha *dicto caſu* 16. *num.* 22. illas limitationes Afflictis procedere non poſſe, quia prælatus, vt dixi etiam in feudalibus nequit inferre præiudicium Eccleſiæ. Et ſic inferunt prædicti Doctores quod ſi vnus ſoluerit releuium forte ratificando Principi, vt hodie ſolent Prælati obſequia faciendo laicis propter miſeriam temporum noſtrorum, non poterit Prælatus ſic donando, aut ſoluendo facere præiudicium Eccleſiæ ſuæ, aut ſucceſſori. Minus adductum *ex dicto cap.* 1. & 2. cum alijs, quia illa regula intelligitur de generalibus legibus Imperatorum, contra quas quælibet ſtatuta reſpectu Eccleſiæ, eſſent contra libertatem Eccleſiaſticam, & nulla ipſo Iure ex hoc noſtro textu, & latè *a q.* 1. *dictu*.

43 Ad quintam quæſtionis partem an Epiſcopi feudatarij debeant in aliquibus caſibus potiùs parere Regi, quam eorum ſuperiori, quia in terminis dixi *in dicto cap. caterum de iudicijs q.* 11. ideo ad ibi dicta te remitto. Et pro ampliori doctrina addes quæ dixi *infra ſub cap.* 2. *de iudic. q.* 14. vbi *& à num.* 9. an prælati vocati a Papa, vel Archiepiſcopo, & à Rege prius debeant obedire Regi.

44 Ad vltimam quæſtionis partem an abolitio delictorum generaliter per Principem facta Clericos comprehendat. Et ſuppoſitis quę adduxi *q.* 24. *pracedenti de ſtatuto pœnali laico in Clericos*; & quod valdè errent illi qui dicunt Clericos feudatarios reos criminis includi ſub abolitione, & generali indulgentia conceſſa per Principem ſæcularem directum Dominum feudi, vt notat Martha *dicto p.* 4. *de Iuriſdict. caſu* 17. *n.* 32.

45 Item & ſuppoſitis etiam quæ latè dixi *in cap. cum te* 23. *de ſententia, & re Iud.* Vbi per plures quæſtiones ſcripſi de reſtitutione, gratia, ſine indulgentia per Principem facta, delinquenti, de quibus etiam Martha cum multis ab eo relatis agens de præſenti dubio *dict. p.* 4. *de Iuriſdictione*
46 *caſu* 15. *per totum.* † Ideo ego breuiter, & ex doctrina, quam retuli *in cap. ut ſi Clerici* 4. *de iudicijs*, quatenus de Clerico delinquente laicus iudex non cognoſcat: pro affirmatiua ſententia multi referunt gloſſam *in auth. Clericus* in verſ. *etſi reus Cod. de Epiſcop. & Cleric.* quatenus ex ea docent poſſe iudices ſæculares abſoluere Clericos criminum reos, licet non poſſint eos condemnare; ad quod applicabis quæ dixi in *dicto cap. at ſi Clerici de iudic. q.* 6. Vbi de quæſtione illa *an laicus iudex poſſit ſua ſententia Clericum abſoluere.*

47 Imo licet partem affirmatiuam in ſpecie abolitionis ſequantur Franciſcus Marcus *in Parlam. delphin. deciſ.* 114. *p.* 1. Guid. Pap. *deciſ.* 552. Anfrerius *in tract. de poteſtat. ſacular. in Eccleſiaſt. Reg.* 4. *fall.* 2. & contrarium ſentiat *in repetitione Clem.* 1. *de officio ordinarij q.* 2. *à num.* 135. & ex eo, quia vt dicit Peregr. *de Iure fiſci lib.* 1. *tit.* 2. *à num.* 109. quando Clericus committit delictum, propter quod eius bona publicanda eſſent, tunc pertineant ad fiſcum Principis ſæcularis, quia vt ipſe prius ſcripſerat Eccleſia fiſcum non habet; igitur prædicta abolitio generalis, ſaltim abſoluet Clericos a publicatione bonorum pro ipſo delicto, vt facit textus *in cap. ſi qua cauſa* 11. *quaſt.* 1. ibi *Clerici ex officio ſuo Epiſcopo ſuppoſiti, ex poſſeſſionibus autem prædiorum ſunt obnoxij Imperatori, & cap. ſi morte* 23. *q.* 8. ibi *temporalia penitus abijciunt, ne eorum occaſione legibus Imperatorum obnoxij teneantur, & ex cap. ſi Epiſcop.* 18. *diſt. cap. de rebus* 12. *q.* 2.

Item quia vt dicunt Andreas *in addition. ad* 48
Speculatorem in tit. de feud. § penult. verſ. 41. Anfrerius *in additionibus ad Boerium deciſ.* 26. *n.* 9. Benedictus, Anchatranus, Franc. Marcus, Capella Tholoſona, & alij relati à Martha *dicto caſu* 15. *num.* 7. in Regno Franciæ, Rex ipſe de generali, & antiqua conſuetudine publicet bona immobilia Clericorum delinquentium.

Et quia ſi Clerici commiſerint aſſaſſiniũ poſſint 49
puniri per iudicem laicũ, etiam ſine degradatione: ſic multi, quos refert Martha *dicto caſu* 15. *num.* 8. inferentes ſaltem in hoc caſu, vt abolitio generalis Clericos huius generis delinquentes comprehendat, qui immediatè ſub laicorum protectione exiſtunt; de quo delicto dixi latè *ſub cap. cum non ab homine de iudicijs quaſt.* 22. *& p.* 23. Vbi de homicida proditorio.

Iterum quia abolitio generalis tantæ eſt efficaci- 50
æ facta ob publicam lætitiam, vt extendatur etiam ad delinquentes incarceratos, vt refert Martha *à num.* 9. *dicto caſu* 15. ex Ioanne Andrea, Baldo, & Alex. ergo & quia de gratijs & remiſſionibus delictorum bene ſcribit Maſtrilis *de Magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 7. ipſum leges & quæ dixi in *d. cap.* 23. *de Re iudicata.*

Ego inquam omiſſa aduertentia, quam Martha 51
facit *dicto caſu* 15. *de differentia inter abolitionem, & indulgentiam*, nempe quod hæc omnino extinguat delictum, illa non inquam, ſed tantum inſtantiam iudicij, cum ſi abolitio concedatur ad publicam lætitiam, ea tranſacta poſt dies 30. poſſit accuſator de nouo accuſare, *l. ſi interueniente ff. ad Turpilian.* reſpondeo breuiter ex doctrina textus noſtri; ex qua etiam Martha, & alij *à n.* 13. quia cum nullo modo Principum ſtatuta ſæcularium, etiam fauorabilia Clericis, ſint valida; ſic nec etiam queant Principes indulgere Clericis abolitionem per ſtatutum, & legem particularem, quia nullo modo licet dare legem Clericis *cap.*
bene quidem diſt. 96. † Cumque nec poſſint Cle- 52
ricos condemnare; ergo nec abſoluere à delicto quia ſi negatur cognitio multo fortius diſpenſatio: argum. *l.* 2. *ff. de his, qui veniam ætatis impetr.* ex defectu Iuriſdictionis per latè dicta *in dicto cap.* 4. *cap.* 2. *c.* 10. cum alijs de Iudic. ſic vt exempla allata potius procedant de facto, & non de Iure in delictis Clericorum, vt expendit latè Mart. ſigillatim *a numero* 16. cum Farinacio, & alijs.

QVÆSTIO XXVI.

Statutum quod finita linea, non fiant inueſtitutæ, ſtantibus hæredibus defuncti, an comprehendat Eccleſias. Et ſtatutum de continuando poſſeſſionem defuncti in hæredem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs an habeat locum in bonis Eccleſiæ. Statum, vel conſuetudo præferens primogenitos in ſucceſſione feudorum, an comprehendat

hendat etiam Clericos : vbi quid in maioratibus Hiſpaniæ. Et quid de ſtatutis excludentibus Clericos, vel Religioſos à ſucceſſione. Et an ſtatuta, & conſtitutiones circa ſolemnia teſtamentorum, comprehendant teſtamenta Clericorum. Vbi an teſtamenta Clericorum ſubiaceant diſpoſitioni Iuris communis in cauſa præteritionis filij ingrati actiuè, & paſſiuè. Et an laici Principes queant alterare voluntates teſtarum.

SVMMARIVM.

1 Deſcendentes, & tranſuerſales, poſſunt, finitâ lineâ, petere renouationem inueſtitura fendi, ſeu emphitheuſis conceſſa.

Statuentes ſolent prouidere, vt ſtantibus heredibus defunctis non fiant inueſtitura. dicto n. 1. Vbi ſignantur nonnulla quæſtiones feudales.

2 Statutum, quod finitâ lineâ, non fiant inueſtitura, ſtantibus heredibus defunctis non comprehendit feuda, & emphiteuſes Eccleſia. Et quare num. 4. & 5.

Pontifex ſummus mandat Pralato, vt libere poſſit alteri concedere deuolutum ab Eccleſia ob mortem Vaſalli.

Dictio libere excludit omne impedimentum, & omnem alterius requiſitionem. dict. n. 2.

3 Feudorum leges ſemper conſiderant intereſſe voluntatis, ſicque feudũ dari non debet Vaſallo, quem Dominus non elegerit, ne fortè ſit ſecus inimicus, vel odioſus Domino.

5 Hemo cogitur ad id, quod Iure reprobatur.

6 Emphitheuſis tranſitoria ad heredes quoſcumque vigore verborũ inueſtitura, poteſt tranſmitti ad extraneos, item ad legatarios, & naturales propter verbum quibuſcumque num. 8. & per æquipollentia verba. n. 10.

7 Feuda tranſitoria ced heredes quoſcumque, tranſeunt etiam ad Eccleſiam, & ad fœminas. & ad deſcendentes ex fœminis n. 9.

10 Fœmina agnata admittuntur ad feuda, & emphiteuſes; licet non admitterẽtur ſi haberent duas proprietates, putà ſi eſſet, vel alia fœmina extranea.

65 11 Emphitheuſis Eccleſia regulariter non eſt tranſitoria ad heredes extraneos.

12 Statuto non fit præjudicium vocatis in feudo, vel emphitheuſi ex pacto, & prouidentia, ſiue antiquo, ſiue nouo.

13 Inueſtitura antiqua forma in præjudicium alterius mutari non poteſt, etiamſi Eccleſia conſentiret n. 14.

15 Emphitheuſis Eccleſia conceſſa pro ſe, & ſuis heredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque cũ ſolemnitate Apoſtolica ad extraneos tranſit heredes, vbi qualiter, & de alio caſu n. 16.

16 Heredis appellatione in feudis, intelligitur de herede ſanguinis, non bonorum.

17 Statutũ de continuando poſſeſſionem defuncti in heredem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs, eſt contrarium Iure communi; et ſi ſint aliqua ſtatuta in obſeruantia, vt Mediolani, Patauia, Gallia, Sicilia.

18 Statuta correctoria Iuris ciuilis non habent locum in feudis.

19 Statutum de continuando poſſeſſionẽ in heredẽ, nõ habet effectum in filio herede, & incapaci.

20 Diſpoſitio omnis quantumuis generalis ſemper recipit limitationem de habili, & idoneo.

21 Statutũ de continuando poſſeſſionẽ in heredẽ, intelligitur primo, vt poſſeſſio defuncti duret poſt mortem, & tranſeat in hereditatem, in qua poteſt conſeruari; & de poſſeſſione, qua erat penes defunctum ex cauſa ſui natura tranſitoria ad heredes n. 22.

23 Statutum de continuanda poſſeſſione feudalium in heredem, comprehendit etiam feudalia, & emphitheuſes Eccleſia; quod intelligitur de vero, & iuſto herede ibi. Vide n. 24. 25. 26.

Heredis nomen, propriè ſignificat verum, & iuſtum heredem. dict. n. 23.

27 Clericus poteſt ſuccedere in Maioratibus habentibus Iuriſdictionem. Quid de Monacho? remiſſiuè & n. 28. 29. 42. 43. & 44. cum alijs.

29 Fœmina ſuccedit in maioratu Iuriſdictionali, quando Iuriſdictio ipſa venit in conſequentiam ſucceſſionis.

30 Conſuetudo præferens primogenitos in ſucceſſione feudi; etſi dura valet, & eſt obſeruanda, vt procedit in Regnis Franciæ, Siciliæ, Angliæ, non ſolùm quando ſuccedi tur Patri, ſed etiam fratri, vt n. 31.

31 Primogenitura in linea tranſuerſali regulariter non habet locum.

32 Conſuetudo primogenitura feudalis, comprehendit etiam Clericum; Regnumque Franciæ admittit Clericos primogenitos n. 33.

34 Clerici in multis caſibus poſſunt ſuccedere in feudalibus, contra aliquos n. 33.

35 Clericus etiam Præcius habet priuilegium ſucceſſionis per primogenituram.

36 Statutum excludens Clericos, & Religioſos à ſucceſſione maioratus, & feudi, non valet, ſi n', & quod eos excludit à ſucceſſione Parentum agnatorum, & cognatorum, eſtque contra libertatem Eccleſiaſticam, cum auferat Clericis beneficium ſuccedendi n. 37. & 39. Retraherenturque à Clericatu.

38 Statuta facere Iuriſdictionis eſt, ob quod ſtatuẽs laicus, non extendit eam ad Eccleſiaſticos.

39 Statutum iubens fratri ab inteſtato decedenti ſuccedere tantum laicos, non valet reſpectu fratris Clerici.

40 Statutum, ſeu teſtator excludens ingredientem Monaſterium à ſucceſſione, non valet, eſtque contra libertatem Eccleſia. & n. 41.

41 Statutum nequit diſponere de ingreſſu, nec de ingrediente Monaſterium; & quod loquens de futuro confert effectum ad tempus futurum.

42 Monachus poteſt ſuccedere in maioratu non habente Iuriſdictionem, & ſi excludi poſſit non à ſtatuente legiſlatore, ſed teſtatore diſponente n. 43. & 44.

44 Monachus excludi non poteſt à melioratione tertij.

45 Maioratum, & commendam, num facere poſſint Eccleſiaſtici? remiſſiuè.

46 Appanagium ideſt vita militia; (hoc eſt alimenta) ſucceſſori Clerici primogenito in feudo an debeatur remiſſiuè.

47 Conſtitutiones, ſeu ſtatuta circa ſolemnitates teſtamentorum à laicis facta, locum non habent in teſtamentis Clericorum. Vide n. 49. & 50.

& 50. ſed Felinus intelligit hoc de teſtamentis ad pias cauſas.

48 *Statutum de inſinuatione teſtamenti, non comprehendit Clericorum teſtamenta hæredum inſtitutorum. Sed quid in praxi* num. 49. & 50.

52 *Teſtamenta Clericorum non ſubiacent diſpoſitioni Iuris communis.*

52 *Lex Imperatoris mere priuilegiatiua Clericorum, debet obſeruari, non quia fauorabilis lata per modum ſuperioritatis, ſed per modum priuilegij.*

53 *Teſtamentum Clerici non reſcinditur ex cauſa præteritionis, nec nullum cenſetur ex cauſa exhæredationis.*

54 *Teſtamentum Clerici non ſubiacet querela inofficioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis. Vbi quid in Clericō prima tonſura.*

55 *Filiusfamilias ingrediens Religionem nequit exhæredari, vt ingratus, quia per ingreſſum dicitur naſci de nouo* n. 56.

47 *Teſtatorum voluntates nequeunt Principes laici alterare, ſeu mutare, ſed tantùm Pontifex* num. 58. *Et quid de teſtamentis factis rerum profanarum* n. 59. & 60.

60 *Rex poteſt derogare maioratui, qui de licentia ipſius erectus eſt.*

1 AD primam quæſtionis partem vt
reſpondeam præmitto quod finita
linea, ad quam fuerat conceſſum
feudum, vel emphitheuſis, poſſint
tam deſcendentes, quàm tranſuer-
ſales petere renouationem ipſius inueſtituræ,
quare ſoliti ſunt ſtatuentes ſibi prouidere, atque
condere, vt ſtantibus hæredibus defuncti, non
fiant inueſtituræ, & ſic Doctores ſolent etiam
tres articulos ponere; ſub quibus declarant diffi-
cultates, quæ occurrere poſſunt, primus an tale
ſtatutum comprehendat feuda, & emphitheuſes
Eccleſiaſticas. Secundus quid quando loquimur
de feudo, vel emphitheuſi hæreditaria. Tertius
quando loquimur de feudo, vel emphitheuſi ex
2 pacto, & prouidentia, ſiue antiquo, ſiue nouo.
Quibus breuiter iactis reſolutiuè ad primum
articulum reſpondeo quidquid dicat Ripa ad in-
tellectum *in cap. 2. de feudis in l. 7. n. 1. in fine ff. de
priuileg. creditor.* vt tale ſtatutum non valeat
comprehendere feuda, & emphitheuſes Eccleſiæ,
cum ſit regula Iuris ex textu noſtro, & ex latè iā
dictis ſtatuta laicorum contra Ius canonicum eſſe
nulla; ſed de Iure canonico eſt caſus *in dicto
cap. 2. de feudis* (vbi latiſſimè ago) quod de feudo
deuoluto ad Eccleſiam ob mortem Vaſalli, Sum-
mus Pontifex mandat prælato, vt libere poſſit
illud alteri concedere, ſed de natura dictionis
(libere) eſt excludere omne impedimentum, &
omnem alterius requiſitionem, *cap. de multa*, &
ibi Abbas *de prabend. & in cap. ſtatuimus per il-
lum textum de regulis Iuris*, Menochius *de arbitr.
quæſt. 7. numero* 34. Albericus *dictionario* verbo
libere cum infinitis Barboſa *dictione* 290. Vbi
latiſſimè qualiter hæc dictio habeat intelligi, in-
3 finitis comprobans. † Vnde cum leges feudorum
ſemper conſiderent intereſſe voluntatis, & dam-
num conſideretur prouenire, non ſolum ex di-
minutione rerum, ſed etiam ex diminutione vo-
luntatis, vt dicit Martha *p. 4. de Iuriſdict. cent. 1.
caſu 10. à numero* 10. Et textus *in cap. 1. de duobus
fratribus* dicat vt licet habeamus vtilitatem rei,
nō ex ea cauſa debeat dari feudum Vaſallo, quem
Dominus non elegerit, ne forte ſit ſuus inimi-
cus, vel odioſus Domino; proptereaque non pla-
ceat ſibi rem ſuam ad illum peruenire prout la-
tius notat Camerarius, *in cap. imperialem de pro-
hibita feudi alienatione per Federic. fol. 5.* † Se- 4
quitur vt ſi hoc ſtatutum arctaret Eccleſiam ad
inueſtiendum hæredes defuncti, pro eodem pre-
tio poſſet pati prædicta incommoda, & ita eſſe
directo contra libertatem Eccleſiaſticam, quia
eius Iura infringerentur, nec cogi poſſe præ-
latum ad renouandum. † quia nemo cogitur ad 5
id, quod Iure reprobatur, cum multis declarat
legendus Martha, qui *à num. 20.* ex Ioanne An-
drea, Alexandro, Imola, Aretino, & alijs; ait
meliorem ſententiam obfirmaſſe eos, qui con-
trariam ſententiam inſectantur, videlicet ſtatu-
tum huiuſmodi Eccleſias, & eorum bona non
complecti; & licet Bartoli dictum *in l. 1. §. per-
mittitur ff. de aqua quotid. & æſtiua* videatur op-
poni; item & alia Ripæ *in dicta l. 1 num. 7. ff. de
rebus creditis* loquentis de fiſco, tamen non ſunt
contrarij cum Bartolus non loquatur *ibi* in feu-
dis, vel emphiteuſi Eccleſiæ: ſic ex alijs Martha
num. 15. & 21. & num. 18. quod eſt reprobata de
Iure canonico per textum *in dicto cap. 2. de feudis,
& num. 22.* quod regula Ripæ, qua æquiparat
fiſcum, & Eccleſiam in priuilegijs, fallit in
multis.
Quoad ſecundum articulum quando loqui- 6
mur de feudo, vel emphitheuſi hæreditaria tran-
ſeunte ad hæredes quoſcumque vigore verborum
inueſtituræ: tunc talis emphitheuſis tranſitoria
ad hæredes quoſcumque, poteſt tranſmitti ad
extraneos, item ad legatarios, qui impropriè ſunt
hæredes. † Et quod feuda tranſitoria ad quoſ- 7
cumque tranſeat, etiam ad Eccleſiam, vt docent
Rulandus *conſ. 96. à numero 35. volum. 1.* Socin.
Iunior *conſ. 163. numero* 28. Vbi dicit hanc eſſe
communem, Thomas de Marinis *in tract. de ge-
neribus, & qualitate feudorum Rub. de feudo om-
nino hæreditario num. 5. & 8.* Canetius *in extra-
uag. volentes, §. ſed occurrit numero 6.* † Vbi 8
quod propter verbum *quibuſcumque* poſſet fieri
diſpoſitio in naturales, quamuis incapaces, &
Villalobos *in tract. communium opinion. littera f.
numero* 22. † Vbi quod poteſt tranſire ad fœmi- 9
nas, & ad deſcendentes ex fœminis, Suarez
tract. comm. opinion. lit. f. concluſ. 34. Capitius,
Brunus, Riminald. Natta, Burſatus, Clarus,
Berojus, Corneus, Pancirol. cum alijs, Martha
dicto caſu 20. à numero 26. & Boccius *conſ. 18.
num. 2. & 3.* qui *num. 13.* concludit quod admit- 10
tuntur fœminæ agnatæ, licet non admitterentur,
ſi haberent duas proprietates, puta ſi eſſet vxor,
vel alia fœmina extranea, & Pariſius *conſ. 23. vol. 1.
à numero 169.* Vbi ſubdit idem Ius eſſe, ſi per
æquipollentia verba concipiatur inueſtitura: & de
prædicta dictione *quibuſcumque* quos, & quæ
comprehendat, leges quæ cum multis ſcribit,
& ponit Barboſa *in dictione* 317. Vbi de dictione
quicumque, & *numero* 320. Vbi de dictione
quilibet, & dictionibus *quiſque*, *quiſquis*, &
quiuis 123. 124. & 125. Vbi quod ſunt dictio-
nes vniuerſales. † Et idem Martha cum alijs 11
dicto caſu 20. n. 31. & 36. ait quod emphitheuſis
Eccleſiæ regulariter non eſt tranſitoria ad hæ-
redes extraneos, & quod inueſtitura emphytheu-
ſis Eccleſiæ nunquam intelligitur de hæredibus
extraneis.

12 In tertio autem articulo, quando loquimur de
feudo,vel emphitheuſi ex pacto, & prouidentia,
ſiue antiquo, ſiue nouo dicendum eſt, quod ſiue
loquamur de rebus Eccleſiæ, ſiue laicorum nun-
quam intelligatur per ſtatutum vocatis factum
13 præjudicium. † quia inueſtituræ antiquæ, forma
in alterius præjudicium mutari non poteſt, Bal-
dus, in l 1. col. pen. verſ. ſed ſi Dominus ced. quando
non pet. part. & in c. 1. col. 1. de eo qui ſibi, & hære-
dibus ſuis, Decius conſ. 193. & conſ. 445. num. 23.
Albarotus inter conſilia Bruni conſ. 57. n. 1. Ce-
14 phalus conſ. 155. num. 10. & 197. & alij. † aitque
Bartol. in l. Iuris Iurandi §. ſi liberi ff. de operis li-
bert. & in l. 1. ff. de interdictis, & relegatis, hoc
procedere etiam ſi Eccleſia conſentiret, Curtius
conſ. 49. cum ſimilibus per Gozadinum in cõſ. 43.
numero 18. alia dicit Martha dicto caſu 20. à nu-
mero 39.

15 Sed an autem emphitheuſis Eccleſiæ conceſſa
pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſ-
cumque cum ſolemnitate Apoſtolica tranſeat ad
hæredes extraneos reſpondeo tranſire, vt docent
Doctores cumulati per Vſillum Franchis deciſ.
235. Clarum in §. emphitheuſis quæſt. 28. col. fin.
prope finem, Afflictis deciſ. 100. & 386. num. 7.
Vbi hæres extraneus excludebat Eccleſiam; quæ
opinio mihi vera videtur, ſi cum ſolemnitatibus,
de quibus per gloſſam in ſumma 12. quæſt. 2. con-
ceſſio facta fuerit ſtante neceſſitate, & vtilitate
Eccleſiæ, quia ſi eo caſu poteſt in totum alienari,
vt dico latè in cap. nulli, & toto titulo de rebus Ec-
cleſiæ, non alien. multò magis in emphitheuſim
dari cum hac qualitate, vt tranſeat ad hæredes
extraneos, prout concludunt Antonius de Butrio,
Abbas, & Felinus in cap. in præſentia de probatio-
nibus, Socinus dicens magis communem in conſ.
266. volum. 2. Couartuu. legendus, lib. 2. variar.
reſol. cap. 17. numero 5. Vbi pro parte affirmatiua
dicit communem opinionem Martha dicto caſu
16 20. numero 38. † qui à numero 31. agit de alio
dubio an effectus ſubſtantialis prædicti ſtatuti,
ſaltim in caſu relato articuli ſecundi verificetur in
emphitheuſi Eccleſiaſtica, & adductis pro vtra-
que parte Doctoribus dicit negatiuam partem eſſe
veriorem ibi à num. 32. quia hæredis appellatione
in feudis, intelligitur de hærede ſanguinis, non
bonorum ex Chacherano deciſ. 161. Theſauro
deciſ. 99. num. 25. alia expendens à numero 33.
ad 37.

17 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum
de continuando poſſeſſionem defuncti in hære-
dem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs
habeat locum in bonis Eccleſiæ. Vt explicem
breuiter ſuppono quod hoc ſtatutum eſt contra-
rium Iuri communi, cum corrigat l. quem hæredes
ff. de acquirenda poſſeſſ. licet ſint ſtatuta quædam
in obſeruantia, vt Mediolani, Cotta in memorab.
in verbo Mediolani, & de ſtatuto Patauino Me-
nochius in tract. de adipiſcenda in 4. rem. quæſt. 9.
& 10. & de conſtitutione Galliæ teſtatur Tyra-
quel. in tract. de mort. Saiſ. leuis, & Bologn.
in l. 1. numero 241. ff. de acquirenda poſſeſſ. qui
etiam teſtatur de conſtitutione Regni Siciliæ.
18 † Secundo quod ſtatuta correctoria Iuris com-
munis non habent locum in feudis, niſi de illis
faciant expreſſam mentionem; obidque Andreas
Auriga feudiſta dixit textum in dicta l. cum hære-
des de acquirenda poſſeſſ. habere locum in feudis
in cap. Sancimus quo tempore miles, & in cap. 2.
de feudi cognitione, & in dicto cap. imperialem §. in
ſuper ſi filius in fine de prohibita feudi alien. per
Federicum. † Tertio quod ſtatutum de conti- 19
nuando poſſeſſionem in hæredem non intelliga-
tur de ficto, hærede, & incapaci, quia ſolum pro-
cedit in vero, legitimo, & habili hærede, Seba-
ſtian. Medicis in tract. de acquirend. conſeruat. &
amit. rerum domin. poſſeſſione, & Iure gloſſa 3.
verſ. in minuendo numero 227. cum Baldo in conſ.
181. volum. 1. Alex. in conſ. 82. vol. 2. Ruino in
conſ. 27. vol. 5. † quia omnis diſpoſitio quantum- 20
vis generalis ſemper recipit limitationem de ha-
bili, & idoneo, vt in l. vt gradatim ff. de munери-
bus, & honor, gloſſa in l. 1. Cod. de Sacroſanctis
Eccleſijs, Vbi Iaſon multa allegat, Alex. Soci-
nus, & Iaſon in l. 2. §. præter ff. qui ſatis dare co-
gantur, Molina cum multis videndus de maiorat.
Hiſpan. lib. 3. cap. 13. n. 29. Vbi eius additionatores
cum alijs, Martha de Iuriſdict. p. 4. caſu 21. n. 11.
& 12.

Quarto quod ſtatutum de continuando poſſeſ- 21
ſeſſionem in hæredem, intelligatur primo vt poſ-
ſeſſio defuncti duret poſt mortem, & tranſeat in
hæreditatem, in qua poteſt conſeruari l. hæreditas
in multis ff. de acquir. rerum dominio, l. ceptam ff. de
vſucap. quæ poſſeſſio durat vſque ad apprehen-
ſionem illius hæredis, qui vere probauerit ſe ta-
lem, & habere omnes qualitates ad legitimam
poſſeſſionem feudi & emphitheuſis acquirendam.
† Item quod debet intelligi de poſſeſſione, quæ 22
erat penes defunctum ex cauſa ſui natura tranſi-
toria ad hæredes, vt declarant Alex. in conſ. 153.
col. 2. vol. 6. Caſaneus in conſ. 59. col. penult. verſ.
item etiam Menochius cum alijs conſ. 139. n. 18.

His ergo breuiter iactis iam ad punctum diffi-
cultatis reſpondeo prædictum ſtatutum de conti- 23
nuanda poſſeſſione feudalium in hæredem, com-
prehendere etiam feudalia, & emphitheuſes Ec-
cleſiæ, quia vt dicunt Baldus in Rub. de cauſa poſ-
ſeſſ. & propriet. hoc ſtatutum intelligitur de verò,
& iuſto hærede, quod propriè ſignificat nomen
hæres, Martha vbi ſupra dicto caſu 21. à n. 9. vbi
num. 12. in fine quod feudum, & emphytheuſis
Eccleſiæ ad hæredes non tranſeunt, ſi tranſire
non poſſunt. Et ſic exiſtimo prædictum ſtatutum
locum habere in hærede legitimo, capaci, & ha-
bili tantum. † Quare & ſi alij dixerint ſtatutum
de feudalibus, etiam exprimens, & emphitheuti- 24
catijs non habere locum in bonis Eccleſiæ, ne
per indirectum cogeretur Epiſcopos habere Va-
ſallos, vel emphytheutas, quos non vellet, quod
reputatur maximum præjudicium, vt in l. fin. ff.
de vſu, & habitatione, l. ſi mandato meo §. fin. ff.
mandati, vt dixi quæſt. præceded. & referat à
ſe dictum Martha dicto caſu 20. & caſu 21. nu-
mero 6. † Et ob id dixerit Innocent. in cap. audi-
tis col. 1. prope finem de præſcriptionibus, quod ſi- 25
cut ſubditorum intereſt non mutare Dominum,
ita & econuerſo Domini non mutare Vaſallos,
Abbas In c. expoſuit de dilation. col. 8. Felin. in dict.
cap. 1. col. 4. de probat. & ſic Eccleſia haberet Va-
ſallum illum, vel emphitheutam, vel hæredem
ſcriptum, vel abinteſtato vniuerſalem, qui forte,
vel ex natura feudi, vel ex diſpoſitione ſuo-
rum prædeceſſorum, non eſſet ſucceſſibilis in
feudo, vel emphitheuſi prædictis, prout fir-
mat Petrus Gregorius in tract. de iudicijs cau-
ſarum feudalium cap. 18. dicens, quod vigore hu-
ius ſtatuti poſſeſſio continuatur in eum, in quem

continuatur Dominium, etiam in feudalibus.
26 † Tamen in puncto, de quo agimus procedere,
vt dictum eſt habita diſtinctione habilitatis, vt
proſequitur Martha *dicto caſu* 21.legendus etiam
*à num.*13. Vbi alia tradit de inueſtituræ iudiciu,
de quo dixi ſub *cap. cæterorum de Iudic.*

27 Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatutum,
vel conſuetudo præferens primogenitos in ſuc-
ceſſione feudorum, comprehenda etiam Cleri-
cos primogenitos. Hæc difficultas poteſt porrigi
ad maioratus Hiſpaniæ,in quibus Molina *de pri-
mogen. lib.*1.*cap.*13. *num.*97. ait quod in illis ha-
bentibus Iuriſdictionem, poteſt Clericus primo-
genitus ſuccedere: & an Monachus poſſit ſucce-
dere in his maioratibus Hiſpaniæ agit latè, &
cum multis *à numero* 68. & latè D. Ioannes del-
Caſtillo *tom.*5. *cap.*81. Vbi quid de fratribus or-
dinis Sancti Franciſci, & additionatores ad Mo-
28 linam *dicto num.* 97. † dicunt nunquam dubita-
tum fuiſſe quod Clericus ſuccedat in maioratu
habente Iuriſdictionem annexam.

29 Sicut alias ſuccedit fœmina in maioratu Iuriſ-
dictionali, quando Iuriſdictio ipſa, venit in con-
ſequentiam ſucceſſionis ex his, quæ additio-
natores addunt *ad numero* 14.*&* 15. eiuſdem Mo-
linæ, præter quos Souſa *in l. fœmina numero* 9.*ff.
de regulis Iuris*, Valenzuela, Velaſquez *conſ.*23.
num. 28.*&* 29. Franciſcus Molinus, *tract. de ritu
nuptiar.lib.*2. *differ.*3.*n.*3. & de Monacho adiun-
ges quæ dixi *infra in cap. in præſentia de probat.
q.*5. *verſ. ad tertiam.*

30 Quibus ſic breuiter ſuppoſitis iam ad punctum
difficultatis, ſuppoſito etiam quod conſuetudo
præferens primogenitos in ſucceſſione feudi, ſit
valida,& licet dura obſeruanda,vt dicunt Bald. &
Albarotus *in cap. mulier ſi de feudo defuncti fuerit
controuerſ.* ſicque procedere in Regnis Franciæ,
Siciliæ, Angliæ, vt notant Iacob.Velluvis *in præ-
ludijs feudor. deciſ.*10. Iacob in inueſtitur. in ver-
bo *in feudum dict.*12. Tyraquel. *in tract. de Iure
primogenitor.* poſt Ioannem Leciriet *eodem tract.
lib.*2. *p.*4. Thomas, de Marinis *in tract. de gene-*
31 *ribus, & qualit. feudor tit.*13. † imò quod de Iu-
re *ex capitulo Regis Caroli* 2. incipit *conſiderantes*,
habeat locum non ſolùm quando ſucceditur patri,
ſed etiam fratri, cum ibi dicatur quod frater, vel
ſoror fratri, vel ſorori ſuccedit primogenitura, ac
ſexus prærogatiua ſeruata, de quo etiam per Af-
flictis in conſtitut. Regni incipiente, *vt de ſuc-
ceſſionibus numero* 22. *in fine*, *& numero* 22. licet
regulariter locum non habeat primogenitura
in linea tranſuerſali,vt dixit Butrius *conſ.*48.

32 Quare iam breuiter dico, vt Clericus primo-
genitus comprehendatur, etiam ſub dicta con-
ſuetudine primogenituræ feudalis, vt firmant
Abbas hic *in textu noſtro in* 1. *lect.num.*25. & ibi
addentes in verbo *primogenitus*, *& in* 2. *lect.
numero* 34.*&* 36. Felinus *numero* 101. Tyraquel.
*de primogen quæſt.*44.*numero* 6.*ad finem*, Leciriet
*in tract. de primogenitura lib.*1. *quæſt.*24. & ambo
latiſſimè Martinus Laudens *in tract.de primogen.
quæſt.*30. Ruinus *in conſ.*195. *num.*3. *vol.*2. An-
tonius Gomez *in l.*40. Tauri *numero* 46. Grego-
rius Lopez *in l.*2. *nr.*15. gloſſa 19. *ante quæſt.*1.
33 *p.*2. † Et quod hoc procedat de plano in Regno
Franciæ de conſuetudine Regni admittens Cle-
ricos primogenitos, ſcribunt Benedictus *in cap.
Raynucius de teſtament.* verbo *& vxorem*, vbi
tractat de ſucceſſionibus ab inteſtato *à num.*237.
Martha *de Iuriſdict. p.*4.*cent.*1.*caſu* 22. qui dif-
fusè ad plures caſus agens referens *à numero* 10.
plures Doctores tenentes, vt Clerici non ſucce-
dant in feudalibus *num.* 13. † ait Clericos multis 34
caſibus poſſe ſuccedere in illis, vbi *num.*31. quod
conſuetudo de primogenitis comprehendit Cleri-
cos, ſed non comprehendere illos à ſecundo geni-
tis expendens differentiam; & *n.*37. † quod Cle- 35
ricus etiam Græcus gaudet priuilegio ſucceſſionis
per primogenituram,& alia apud ipſum videnda,
de quibus non curo eo quod parum ſint vſitata in
his Hiſpaniæ Regnis.

Ad quartam quæſtionis partem an ſtatuta ex- 36
cludentia Clericos, & Religioſos à ſucceſſione
maioratus, aut feudi valeant. In quo dubio, quia
iam ex textu noſtro latiſſimè dictum ſit *à q.*1. vt
ſtatuta laicorum expreſsè mentionem facientia de
Clericis non valeant ex defectu poteſtatis, ſicque
non valeat ſtatutum excludens Clericos, vel Mo-
nachos à ſucceſſione parentum agnatorum, ſeu
cognatorum, quia eſt contra libertatem Eccleſia-
ſticam, Decius cum multis *hic n.*188. *& in cap. in
præſentia de probation.* Rodoan *in tract. de ſpolio
Eccleſiaſt.q.*8.*tit.de ſucceſſione Clerici ſæcularis ab-
inteſtato n.*4. & patet *ex auth. caſſa*,& *irrita Cod.
de ſacroſanct. Eccleſ. & in l.*1.*cod.de ſumma trini-
tate, & fide Cathol. & in l.*2. *cod. de ſumma trini-
tate,& in c.grauem c.nouerint de ſent.excommunic.
per Baldum in l. Deo nobis cod. de Epiſcopis, &
Clericis*, ideo breuiter reſpondetur.

Quod dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, 37
tum quia aufert Clericis beneficium ſuccedendi
de Iure communi,tum quia Clerici per ipſum ef-
ficiuntur timidiores,vt notatur per Bartol. *in dict.
auth. Caſſa, & in l.*1.*§.quæ onerandæ ff.quarum re-
rum actio non detur*, quorum timiditas patet,quia
videntes non poſſe ſuccedere, retraherentur à
Clericatu, vel religione: argumento textus *in §.
ſed hoc præſenti in auth. de Eccleſiaſt. titul.* & not.
*in dicto c.in præſentia, & in auth.ingreſſi cod.de ſa-
croſanct. Eccleſ.* † Et quia ſtatuta facere Iuriſdi- 38
ctionis eſt *l.*1. *ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.l.neceſſa-
rium in fine princ.* & ibi gloſſa in verbo *ſtatuenti
ff.de origine Iuris*,ob idque tale ſtatutum non ex-
tendere vires ſuas ad Clericos, ſuper quibus ſta-
tuentes Iuriſdictione carent *ex l. cunctos populos*
in verſ. *regis imperium ff.de Sacroſanctis Eccleſ.*

Et non tantum prædicta ſententia vera eſt 39
quando ſtatutum expreſsè excludit Clericos à
ſucceſſione feudi, ſeu maioratus, ſed multò magis
quando illos excluderet ex tacita diſpoſitione; ar-
gum. textus *in l. ſi pater ff. quæ in fraudem credi-
torum, l.quamquam ff.de ritu nuptiarum, & l. Lu-
cius §. penult. ff. ad municipalem l.*1. *§.briuis rei ff.
de officio eius,cui mandata eſt Iuriſdictio*, & quod
ibi notatur in gloſſa incipit *argumentum triplex*,
& *in l. ſolent ff. de Iuriſdictione omnium Iudic.* &
Ioannes Andreas *in cap.*1. *de immunit. Eccleſ.
lib.*6. item quia per indirectum afficeret Cleri-
cos: nam admittendo laicos tantum ad ſucceſſio-
nem Clerici, eſſent excluſi, & indirectè affecti:
ſic Martha *de Iuriſdictione dicta p.*4. *cent.*1. *caſu*
25.*n.fin.*vbi *n.*10.& Vulpell.*in tract.de libert.p.*3.
*num.*4. dixerunt, vt quando ſtatutum iubet fratri
ab inteſtato decedenti, ſuccedere tantum laicos,
tunc reſpectu fratris Clerici ſtatutum non valeat,
quin ipſe ad portionem, quæ ſibi communi Iure
competebat admittatur.

De ſtatuto, ſeu teſtatore excludente Mona- 40
chos, & Religioſos à ſucceſſione aliqua, di-
xi in verſ. *ad tertium* cum Molina, & alijs,
nunc

nunc vero an ſtatutum excludens ingredientem
Monaſterium à ſucceſſione, ſit contra libertatem
Eccleſiaſticam. Er breuiter non obſtante Bartoli
diſtinctione *in l.fin.n.6.cod.de pactis*, quam ad lit-
teram adducit Martha *dicto caſu 15.ſub num.8.* in
verſ. *hac enim diſtinctio*, & quam communiter
Doctores reprobant, vt Iaſon *in dicta l. fin.n.25.*
Decius *in dicto cap. in præſentia per textum in l.*
Deo nobis in verſ. *omnimodo cod. de Epiſcopis, &*
Cleric. reſpondeo tale ſtatutum non valere ex ra-
tionibus dictis de ſtatuto excludente Clericos
ſpecialiter, ſeu tacitè: nam vt dicit Martha *dict.*
caſu 25.num.7. ſtatutum minuens voluntatem in-
grediendi religionem, eſt contra dictam liberta-
tem, cum ex eo poſſet retrahi voluntas mona-
chandi à propoſito Religionis, vt docent Cam-
peg. *in tract. de ſtatutis q.12.* Laurent. de Palat.
in tract.de ſtatuto excludente fœminas propter maſ-
culos num.91. verſ. *in contrarium*, vti Martha
ſcripſit *dict. cent.1. in caſu 5.* & de communi te-
ſtantur Alex. *in conſ.139.* incipit *viſo themate*
ſupra ſcripto col. fin. vol.2. quem refert, & ſequi-
tur Iaſon poſt multos alios per eum citatos *in dict.*
l.fin. n.25.cod. de pactis, Vbi etiam Angel. dicit
41 de hoc eſſe caſum *in dict. l.Deo nobis.* † Vbi ante
quam quis ingrediatur Monaſterium, ſed habeat
ſolam voluntatem ingrediendi, non poteſt habi-
litari à potentia ſuccedendi, alias vt dictum eſt
retraheret volentem monachari à propoſito Re-
ligionis: itaque Martha *ſub dict. num.8. & 9.*
alijs rationibus probat dicens quod ſtatutum ne-
quit diſponere de ingreſſu, nec de ingrediente
Monaſterium; & quod ſtatutum loquens de fu-
turo confert effectum ad tempus futurum.

42 Et licet ex multis Molina legẽdus *dicto c.13 de*
Hiſpanor. primogen.à n.68. diſputans vtrum Mo-
nachus poſſit ſuccedere in maioratu, feudo, aut fi-
dei commiſſo, & dicat ſuccedere poſſe, ſi non ha-
beat dignitatem, ſeruitium, aut Iuriſdictionem
annexam, qualem nequeat perſonaliter deſeruire,
ſecus ſi habeat quia tunc poſſet adduci titulus, ne
Clericus, vel Monachus ſæcularibus negotijs ſe
immiſceat, vt de Clerico multi ab eo relati *n.96.*
43 tenent. † Tamen video quod ipſius Molinæ ad-
ditionatores ibi *dicto cap.13.num.77.& 78.* addu-
cunt plures fatentes Monachos à ſucceſſione ma-
ioratus excludi poſſe, vt tenent Barboſa *in remiſ-*
ſion. Doctor. ad §. 7. num 2. fol.130. Cenedus *in*
pract quæſtion. cap.35.ex n.6. Stephanus Gratia-
nus *tom. 3. diſcept. forens.cap.481. num.28.* Fon-
tan. *tract. de pactis, nupt.tom.3. clauſ.3.gloſ.6.p.6.*
num.9. D.Garcia Maſtrillus *deciſ.65.num.2.& de-*
ciſ.153. n.28. Thomas Sanchez, *in præcepta de-*
calogi lib.7.cap.15.n.4. Martha *tract.de ſucceſſione*
legali p.3.q.13.art.1.n.22.

44 Quod ego intelligo ſic procedere, non à ſta-
tuente legiſlatore, quia hoc eſſet facere contra li-
bertatem Eccleſiaſticam per *ſupra* dicta, ſed tan-
tum de teſtatore diſponente per regulam vti quiſ-
que legaſſet ita ius ſto, de qua *in l.1.cod.de Sacro-*
ſanct. Eccleſ. & alibi paſſim, & facit, nam idem
additionatores ad Molinam *dicto n.77. & 78.* li-
mitant prædictorum ſententiam in melioratione
tertij, à qua Monachus excludi non poteſt, vt per
Caſtillum *in lib.3. controuerſ. cap.12. ex num.34.*
Thomas Sanchez vbi *ſupra n.6.*verſ.*quod quidem*
limitandum eſt, vti latius idem additionatores pro-
ſequuntur ad Molinam *lib.2. cap.12. numero 53.*
45 † Et ad quæſtiones an Eccleſiaſtici poſſint facere
maioratum, aut commendam inter viuos, vel vl-
tima voluntate abſque licentia Papæ: & an Regis
licentia opus ſit latè idem Martha cum infinitis
dicta p.4. de Iuriſdict. cent.1. caſu 24. de qua
etiam Molina *lib.2. de primogen. cap.10. à nu-*
mero 10. vſque ad 59. Vbi eius additionatores. 46
† Et an Appanagium, ideſt vita militia, (hoc eſt
alimenta) debeatur primogenito ſucceſſori feudi
ipſis Clericis, vel Monachis ſecundo genitis, etiam
in linea tranſuerſali agit idem Martha legendus
dicta p.4.de Iuriſdict.cent.1.caſu 23.

Ad quintã quæſtionis partẽ an ſtatuta, & cõſti- 47
tutiones circa ſolemnitatẽ teſtamentorum cõpre-
prehendãt etiam teſtamenta Clericorum. Et quia
de Iure ciuili, & Regio differt ſolẽnitas teſtamen-
tis appoſita ab illa, nempe quæ de Iure cannnico
in Clericis teſtatoribus requiritur; de quibus
omnibus latè dico *in titulo, & Rub.de teſtam. &*
ibi in cap. cum eſſes 10. cap. relatum 11. præcipuè
in numero teſtium. Ideo nunc breuiter ad pun-
ctum dubij, de quo eſt quæſtio, reſpondeo, qood
ſtatuta, & conſtitutiones laicorum requirentes
certam ſolemnitatem in teſtamentis, non habeant
locum in teſtamentis Clerici quia ſiue diſponant
ſecundum Ius commune, aut contra illum, &
maiorem ſolemnitatem introducendo, nullo mo-
do inter Clericos diſponent, quia non poſſunt ta-
citè comprehendere in genere, de quibus non
poſſunt in ſpecie; & quia talia ſtatuta, & conſti-
tuta, & conſtitutiones reſpectu Clericorum,
eſſent contra Ius canonicum, contra quod laici
non poſſunt derogare, Bald. *in tract.de ſtatutis* in
verbo *decretum* imo eſſe contra libertatem Eccle-
ſiaſticam, vt tenent per textum noſtrum Docto-
res communiter, Martha *de Iuriſdict. p.4. cent.1.*
caſu 28. à num.6. † Vbi *numero 8.* ait quod ſta- 48
tutum de inſinuatione teſtamenti, non compre-
hendit teſtamenta Clericorum hæredum inſtitu-
torum cum Abbatè hic *in 2. lect. numero 39.* ſe-
quendo Baldum *in dicta auth. Caſſa cod.de Sacro-*
ſanctis Eccleſ. latius firmat Iacob. Cambos *de re-*
preſſalys p.2. à numero 7. Vbi latè loquitur reſ-
pondens contrarijs: & licet Felinus *hic num.83.*
prædictam doctrinam ſolum admittat in teſta-
mentis ad pias cauſas, non ſic in alijs, quia hæc
debent inſinuari coram laico ſicut donatio inter
viuos inſinuatur, ſed præterquam quod talis do-
ctrina impugnatur ex doctrina *dict. cum eſſes*, vbi
cum teſtamentum fieret à Clerico, non ad pias
cauſas, ſufficit eadem ſolemnitas teſtium; ac in
teſtamento ad pias cauſas, vt *in dicto cap. relatum*
10. Vbi Barboſa *numero 2.* ponit hanc differen-
tiam inter vtrumque textum, illa ratio non mili-
tat in inſinoatione teſtamenti. † ſiquidem in do- 49
natione authoritas inſinuationis interponitur in
agente actum, vt dixit Rota per Bellameram
deciſ.4. de foro comp. quem citat, & ſequitur Ro-
ta *deciſ.7. numero 5. de iudicijs in nouis*, ſed in
teſtamento poterat inſtituere hæredem Clericum
abſque inſinuatione, latius expendit Martha vi-
dendus *dicto caſu 28.* & videndus *caſu 5.* † qui 50
& *num.21.* ait ſtatuta laicorum non poſſe afficere
hæreditates Clericorum, etiam ſi ad laicos perue-
niant; non inquam ignoro apud aliquos iudices
practicos obſeruari teſtamenti inſinuationem, id
eſt aperturam, etiamſi Clerici ſit fieri coram illis,
hancque praxim defendere maximoperè, ſed quo
Iure, etiamſi laici inſtituantur hæredes, adhuc
eſt ſub dubio, de quo non tracto Valliſoleti & in
hac Curiæ matriti vidi & video praxim faciendi
teſtamenta à Clericis iuxta ſolemnitates huius

cgni, & in ſimilitudinem atque aperturā coram
iudice laico.
51 Ad ſextam quæſtionis partem, an teſta-
menta Clericorum ſubiaceant diſpoſitioni Iu-
tis communis ex cauſa præteritionis, ſiue exhæ-
redationis filij ingrati actiuè, & paſſiuè. Cui du-
bio patet etiam reſponſio ex dictis, nam cum te-
ſtamenta Clericorum, non ſubiaceant diſpoſitioni
Iuris communis ex doctrina *dict. cap. cum eſſet, cap.
relatum de teſtam. & alijs*, ſed dumtaxat Iuris
gentium, vt fatentur etiam omnes Canoniſtæ
in cap. quia nos eodem tit. de teſtam. cum multis,
Simon de Pretis *vltim. volunt. lib. 1. in primo du-
bio ſolut. 4. n. 68. & n. 76. vſque ad 87.* de quo eſt
caſus *in auth. presbyteros cod. de Epiſcop. & Cleric.*
Baldus *conſ. 448. quæritur primum, col. 2. vltra me-
dium volum. 1.* Ioannes delect. *de arte teſtandi
tit. 1. de his*, qui habent teſtamenti factionem,
caut. 1 in fine, ſequitur vt illa teſtamenta non ſub-
52 iaceant diſpoſitioni laicorum. † quia licet lex
Imperatoris merè priuilegiatiua Clericorum de-
beret obſeruari, vt firmant Doctores hic ex regu-
la textus *in cap. nouit. de Iudic.* quia non proce-
dit imperando, vetando, aut authorizando, vel
puniendo iuxta quæ tradunt *in l. legis virtus ff. de
legibus, cap. omnis lex diſt. 4.* quæ quidem non eſt
fauorabilis per modum ſuperioritatis, ſed ſolum
concedendo priuilegium; ideóque priuilegium
obſeruandum, quidquid dixerit Decius *in l. ſenium
num. 15. ff. qui teſtam. facere poſſunt*, cuius dictis
in contrarium reſpondet Simon de Pretis *ſupra*,
vbi quæſtionem diſputat referendo etiam aliorum
opiniones & iactam doctrinam ex alijs confirmat
latè videndus Martha *de Iuriſdict. p. 4. cent. 1.*
53 *caſu 26. à numero 6.* † Tamen certum eſſe ait ibi
numero 17. teſtamentum Clerici non reſcindi ex
cauſa præteritionis, nec nullum cenſeri ex cauſa
ex hæredatinnis, iuxta diſpoſitionem legum *ff. &
cod. de teſtam.* ſic Abbas *in dicto cap. quia nos nu-
54 mero 4. de teſtam.* † Vbi Barboſa *numero* 3. dicens
cum Marco Antonio Genuens. latè diſputante
in pract. Eccleſ. quæſt. 361. teſtamentum Clerici
non ſubiacere quærellæ inofficioſi, vel nullitati
ex cauſa præteritionis, Iacob. Butr. & Bald. *in
dict. auth. presbyteros cod. de Epiſcopis, & Clericis*,
Angel. *in auth. ex cauſa*, & ibi Corneus *num. 36.
& 46.* Vbi dicit eſſe communem ſequitur Couar.
in dicto cap. quia nos in fine; licet videatur recede-
re ab ipſa reſpectu Clericorum primæ tonſuræ:
& Martha *in dicto caſu 26. numero* 18. idem ad-
mittit paſſiuè in caſu contrario, quando filius fa-
milias, v. g. Patris laici aliquam commiſerit in-
gratitudinem, de quibus *in §.* aliud quoque Ca-
pitulum *in auth. vt cum de appellat. cogn.* qui po-
teſt exhæredari forma ſeruata huius textus.
55 † Nam ſi ingreditur Religionem non poteſt vl-
terius exhæredari, vt tradit ex gloſſa *in auth. de
Monachis in princ.* gloſſa *in cap. 2. de Apoſtatis*,
& per textum *in cap. non liceat 19. quæſt. fin.* &
notat Salicet. *in l. Deo nobis in princ. cod. de Epi-
ſcop. & Cleric.* quem ſequitur Laurus de Palatijs
56 *in tract. de ſtatuto excluſiuo fœmin. n. 108.* † ratio-
nem reddentes, quia per ingreſſum Religionis,
dicitur naſci de nouo, intelligique ſibi remiſſa
omnia peccata ſua per textum *in cap. menſuras §.
rationes quoque de pœnit. dist. 1.* & ex alijs.
57 Ad ſeptimam quæſtionis partem an laici Prin-
cipes queant alterare voluntates teſtatorum: de
intelligentia huius difficultatis, & de commuta-
tione vltimæ voluntatis teſtatorum plura dico
infra in cap. 3. & in cap. cum Ioannes, de teſtamentis.
Et quia poteris ſatis reſpondere ex his, quæ latè
ſcripſi *in cap. Conqueſtus 16. quæſt. 3.* Vbi egi de
illis an relicta Eccleſijs, vel alijs iuſtis modis ac-
quiſita, poſſint alijs vſibus applicari, vel in alium
opus pium commutari: & quid de diminuendis
miſſis, & anniuerſarijs. † Et ſic breuiter reſpon- 58
dendo dico ſolum ſummum Pontificem poſſe de-
rogare, & mutare, ſiue alterare voluntates defun-
ctorum *ex clementina plerique, de religioſis domi-
bus*; & hoc ex iuſta cauſa niſi de plenitudine po-
teſtatis vellet, quia tanquam Dominus rerum
Eccleſiæ poſſet remittere quidquid donatum eſt
Eccleſiæ ad nutum ſuæ voluntatis, *vt cap. oporte-
bat dist. 9.* & donare vt *in cap. 2. de donat.* etiam
laicis, *§. his ita 35. quæſt. 1.* quod eſt in teſtamen-
tis laicorum ad pias cauſas. † Sed an poſſit Rex, 59
& ſupremus Princeps eas alterare in teſtamentis
rerum prophanarum, & in hoc puncto commu-
nis eſt Doctorum ſententia, vt non poſſit per tex-
tum expreſſum *in l. ſi teſtamentum cod. de teſtam.*
Menochius cum multis *conſ. 20. à num. 27.* The-
ſaur. *deciſ. 270.* & cum pluribus Martha *de Iuriſ-
dict. dicta p. 4. caſu 74. à n. 12.* † Sed quia Couarr. 60
lib. 3. variar. cap. 6. in princ. dixerit poſſe Regem
derogare maioratui, qui de licentia Regis erectus
in perſona primogeniti, & in præjudicium legi-
timæ cæterorum filiorum, contra quem ſatis do-
ctè loquitur Vaſquius *in tract. de ſucceſ. creat.
creat. lib. 1. §. 1. de teſtantium potentia numero 32.*
ideo idem Couarruu. *dicto cap. 6. num. 7. verſ.
ſexto hanc ſententiam*, Vaſquius *dicto §. 1. num. 29.*
Peregrin. *in tract. de fideicommiſſis art. 14. num. 44.*
docent, vt morientium voluntates queant à Prin-
cipibus alterari, quod explicat cum multis Mar-
tha *à num. 15.* ſi cauſa ſit publica ex Abbate *in
cap. 7. ſupra hoc tit.* & ex Crauecta *conſ. 5. num. 9.
& conſ. 135. n. 21. & conſ. 241. num. 13.* Vbi multas
conſiderat cauſas, ex quibus Princeps quæſitum
Ius tollere poſſit, & melius de plenitudine po-
teſtatis.

QVÆSTIO XXVII.

Statuta circa ordinationem litis, an com-
prehendant Clericos litigantes coram
Iudice ſæculari, quando non concer-
nunt Iura ipſorum. Et quia de ſtatuto
loquente, vt inſtantia ſeruetur Clerico
litigante coram laico, an debeat eſſe
iuxta Ius Canonicum, aut ciuile. Vel
num Clericus laici hæres queat ſtatu-
to obligari inſtantia ſui actoris, etiam
in cauſa executiua. Vitium litigioſi, an
liget Eccleſiaſticos etiam quoad pœ-
nas. Et an valeant ſtatuta laicorum
impedientia exceptionem declinato-
riam fori Eccleſiaſtici. Et an edicta
monentia quemcumque ad compa-
rendum coram Iudice laico, ſi ſua pu-
tauerit intereſſe, liget Clericos. Aut
valeat ſententia contra ipſos lata, vt in
contumaces.

SVMMARIVM.

1 *Statutum circa ordinatoria litis in iudicio, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo Clericos comprehendit & quare* num. 2. *ſecus habendo reſpectum ad ius competens vt*, n. 4. & 5.

3 *Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, non poſſunt appellare, niſi in caſibus à iure permiſſis.*

6 *Inſtantia modus præſcriptus de iure ciuili, num ſit ſeruandus in foro Eccleſiaſtico* remiſſiuè n. 7. & 8.

7 *Clericus ſuccedens laico, num ligetur inſtantia ſui authoris quacumque cauſa ſit etiam executiua* remiſſiuè & n. 8.

9 *Litigioſi vitium, num ligat Eccleſiaſticos* remiſſiuè *per alias quæſtiones.* n. 10. 11.

12 *Romana Eccleſia non ligatur vitio litigioſi.*

13 *Litigioſi vitio ligantur omnes Eccleſiaſtici ex diſpoſitione canonica, non quoad pœnas* n. 14.

15 *Edictum de alienatione iudicij mutandi cauſa, non habet locum ſi alienatio fiat in Clericum ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate.*

16 *Statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Eccleſiaſtici nullomodo valent* n. 17. & 18. 20. *etiam reſpectu Clericorum in minoribus, iuxta requiſita Trid. vt* n. 20.

18 *Clerici quaties timidiores redduntur, poteſt Epiſcopus compellere ſtatuentes laicos ad declarandum ſua ſtatuta non comprehendere Clericos &* num. 28.

19 *Exceptio declinatoria fori debet poni ante litem conteſtatam, & ante alias dilatorias; & quod debet ſemper proteſtari de iudice* n. 22.

22 *Conſtitutio Ioannis Regis 2. circa Clericum in minoribus declinantes iuriſdictionem laici.*

23 *Edictum Caroli 5. de armis, loquens de Clericis in minoribus, qui poſt quam declinarunt forum laici, nequeunt armis vti, etiam laicis permiſſis.*

24 *Arma prohibentur Eccleſiaſticis; non quia obligantur ſtatuto laicorum prohibente ea, ſed ex naturali ratione pacis curanda.*

25 *Poteſtas ſæcularis poteſt concedere priuilegium Eccleſiaſticis, & poteſt non concedere. Et qualiter poſſit Eccleſiæ libertas offendi? exemplificatur* n. 26. & 27. *Explicatur dictum Baldi* n. 28. & 29.

Statutum prohibens Clericos, ne forum declinent ſæculare, non expreſſè, ſed tacitè, videlicet Clerico declinante forum, eos conſanguineos teneri ſoluere pœnam, eſt contra libertatem Eccleſiæ. & quæſt. 39. & numero 13.

30 *Edicta generalia laicorum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos, nec ad comparendum Et quare?* n. 31.

31 *Edictales citationes ſunt à iure communi exhorbitantes, quæ nec fieri poſſunt in principio cauſæ, nec comprehendere Clericos.*

32 *Citari Clerici generaliter non poſſunt cum alijs mediante Clauſula,* ſi ſuâ putauerint intereſſe.

33 *Clerici citati coram iudice ſæculari, ſiue generaliter per edictum, ſiue cum clauſula,* ſi ſua putauerit intereſſe, *ſemper debent interponere declinatoriam fori, & remitti ad ſuum iudicem.*

34 *Clericus non opponens declinatoriam fori, punitur tamquam transgreſſor canonis.*

35 *Clerici voluntariè comparendo coram laico, adhuc poſſunt opponere declinatoriam fori contra aliquos negantes. Et quare* numero 36.

AD Primam quæſtionis partem facilè reſpondebis, ſi hic repetas quæ latè ſcripſi *infrà in cap. quod Clericus. 9. de foro comp.* Vbi *in prima quæſt.* egi de ratione *quare cauſæ Clericorum ſunt iudicandæ ſecundum canones, & non ſecundum conſuetudines laicorum, & q. 3. an conſuetudo loci ſit ſeruanda in concernentibus proceſſum.* Quare nunc breuiter dico vt quando tractatur quomodo acta fieri debeant, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo, tunc ſiue Clericus ſit actor, ſiue reus, ſtatuta in hoc euentu circa litis ordinationem, comprehendant Clericos, & Eccleſiaſticos litigantes in illo foro. 1
† Quia ius canonicum conſentiens in nonnullis caſibus cauſas Eccleſiaſticorum agitari coram iudice ſæculari, tacite videtur permittere quod agitentur ſecundum modum illius iudicis, vt dicit gloſſa *in dicto cap. quod Clericus*, docent plures adducti à Barboſa *ibi* Decius *hic à n. 41.* Felinus *n. 81. verſ. tertium caſum*, cum multis alijs Martha *de iuriſdictione p. 4. cent. 1. caſu. 31. à n.* . 2

Vndè infero quod Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, non poſſint appellare, niſi in caſibus à iure permiſſis, vt *in auth. de appell.* & intra quæ tempora. † Sed laicus litigans in foro Eccleſiaſtico poterit appellare etiam ante diffinitiuam *cap. ſuper eo de appellat.* provt notant omnes canoniſtæ *in dicto cap. quod Clericus*: de quo puncto, & de alijs dixi *in dicto cap. quod Clericus*, & ibi *ſub. quæſt. 1.* Vbi etiam dixi. † Quod quando tractatur de eiſdem actis, habendo reſpectum ad ius competens actori, vel reo, tunc ſi Clericus coram laico reconueniatur à ſæculari, non habeant locum leges, aut ſtatuta, tunc ea ſint contra Eccleſiæ libertatem, cum minuant eius iura eo modo, quo dixi *in dicta quæſt. 3. à n. 7.* verſ. *verum*: alia tradit Martha videnda in hoc puncto *dicta quæſt. 3.* à verſ. *ſecundus caſus à n. 15.* cum multis ab eo relatis, quare non latè ſcribo videbis *infrà q. 30. à n. 1.* 3 4 5

Ad ſecundam quæſtionis partem cum ego latiſſimè egerim *in cap. venerabilis, de differentia inſtantiæ reſpectu iuris ciuilis, aut canonici*, item & concilij tridentini *in cap. venerabilis pen. de iudicijs à q. 1.* cum multis alijs ideo nunc vt reſpondeas ad punctum difficultatis repetes etiam quæ in terminis egi *infrà in dicto cap. quod Clericus. 9. de foro compet.* Vbi de eadem quæſtione, *an litigante Clerico in foro ſæculari, ſit obſeruandus modus inſtantiæ præſcriptus à iure canonico.* 6

Ad tertiam quæſtionis partem an Clericus laici hæres queat ſtatuto obligari inſtantia ſui actoris, ſiue authoris, etiam in cauſa executiua. Et quia reſolutio huius dubij pendet etiam à dictis *infrà in cap. penult. de foro compet. ibi q. 18.* Vbi egi de illa an *iudicium captum ex inſtantia vnius poſſit ex inſtantia alterius terminari: quod de poſſeſſore Clerico virtute decreti iudicis laici & in cap. fin. q. 9. 10. & 11.* Vbi egi de quæſtione *an hæres* 7

ſeu ſucceſſor priuilegiatus debeat conueniri, vbi
defunctus debuit, Vbi dict. quæſt.11. quid de Cle-
rico, & quæſt.1. Vbi de intellectu textus in l.he-
res abſens ff. de iudicijs, de quia etiam Martha
cum alijs ab eo relatis p.4.de iuriſdict. cent.1.caſu.
33. à n.10. & in terminis egerim in cap. quia V.
de iudicijs q.8. Vbi de illa an inſtantia & lis cœpta
contra laicum eo mortuo tranſiat in eius hæredem
Clericum; ita vt conueniatur coram laico, & ibi
q.7. an inſtantia inchoata contra vnum tranſeat in
eius ſucceſſores; ideò hic non tracto, & vltra Do-
ctores ibi adductos leges quæ ſcribit longè Mar-
tha de iuriſdict. p.4.cent.1. caſu. 33. Vbi contra
communem reſoluit Clericum ſuccedentem lai-
co, non ligari inſtantia ſui auctoris quæcumque
cauſa ſit, etiam executiua; ſed ego tam in execu-
tiua, quam in ordinaria exiſtimo reſoluendum,
iuxta doctrinam, quam longè retuli in dicta quæſt.
8. Vbi te remitto, ne longa repetitione moleſtus
ſim: & applicabis alias quæſtiones infrà verſ.
ad quartam.

9 Ad quartam quæſtionis partem an vitium liti-
gioſi liget Eccleſiaſticos. Et quia pro reſolutio-
ne huius difficultatis faciunt notata ſupra in verſ.
ad tertiam, & quæ longiſſimè dico etiam in dicto
cap quia V. de iudicijs Vbi à quæſt.1. an vitium au-
ctoris noceat præſcribenti, & poſſeſſori, & infrà
dico in tit. de alienatione cauſa mutandi iudicium;
item & in Rub. & tit. Vt lite pendente nihil in-
nouetur, & in cap. ex parte.15. de foro compet.
q.6.& 7. & ibi quæſt.8. Vbi egi de illa quæſtione,
an ſi lis cœpta fuerit cum defuncto non priuilegiato
poſſit perſona miſerabilis habere fori electionem, &
illud declinare ad aliud confugiendo: & ibi q.9. an
priuilegium ſuperueniens poſt litem cœptam faciat
10 præuentam iuriſdictionem ceſſare. † item adiunges
alias per vtiles quæſtiones, quas longè diſcepta-
ui in dicto cap. pen. de foro compet. q.13. Vbi egi
de illa an in caſibus, in quibus non prodeſt priuile-
gium ſuperueniens ad mutationem fori, poſſit laicus
exequi ſententiam latam, aduerſus eum, qui tem-
pore litis motæ erat laicus, ſed ante, vel poſt ſenten-
tiam efficitur Clericus, vel è contra. Et ibi q.14. an
tranſlata poſſeſſione rei litigioſa in tertium, vt in
Clericum, gaudeat priuilegio fori: & de alijs
ibi. Et q.26. an ſi poſſeſſio rei litigioſa transferatur
in nouum poſſeſſorem in iudicium, non vocatum,
qui tamen ſubditus eſt eiuſdem iudicis, nihilominus
contra talem poſſeſſorem ſententia lata ab eodem
iudice exequi. Et q.17. an ſi litigioſa res transfera-
tur in aliquem ſubditum alteri iudici ordinario, vt
quia eſt ciuis alterius ciuitatis, poſſit etiam aduer-
ſus ſucceſſorem executioni mandari ſententia lata
contra rem alienantem.

11 Ideò ex prædictis iam breuiter, etſi longè
poſſem agere ad quæſtionem propoſitam; reſ-
pondeo in terminis ex dictis in cap. Eccleſia 3 vt
lite pend. nihil innouetur, vbi agens de hac ea-
dem quæſtione, ſcilicet an vitium litigioſi liget
Eccleſiaſticos, etiam quoad pœnas: & ibi q.2. an
qui rem litigioſam alienauit, ſi eam re habere non
poſt, teneatur æquiualentem ſubſtituere in locum
illius, vbi videbis, & quæ latè ſcribit Martha
dicta p.4. cent.1. de iuriſdict.caſu.35. per totum,
12 vbi ponit tres articulos. † Primus quod Eccle-
ſia Romana non ligatur vitio litigioſi, quia po-
13 teſt Pontifex diſpenſare huic vitio. † Secundus
Eccleſiaſticos omnes ligari vitio litigioſi ex diſ-
poſitione iuris canonici in dicto cap. Eccleſia 3. &
14 4. † Tertius vt quoad pœnas non ligentur Eccle-
ſiaſtici vitio litigioſi, quia lex ciuilis nunquam
poteſt pœnis obligare Eccleſiaſticos ex dictis Su-
pra q.24 & ex his, quæ docet gloſſa in dicto cap.
Eccleſia 3. & 4. Vt litè pendente, & ego ſub
dicta quæſt.1. à n.1. & 4. Vbi reſpondi, difficul-
tati ipſius cap.4. ibi propoſitæ. † Et latè agens 15
Martha dicta p.4.cent.1. caſu.91. probat edictum
de alienatione iudicij mutandi cauſa, non habe-
re locum ſi alienatio fiat in Clericum, ſiue
inter viuos, ſiue in vltima voluntate, eum
leges.

Ad quintam quæſtionis partem an valeant ſta- 16
tuta laicorum impedientia exceptionem declina-
toriam fori Eccleſiaſtici. Cui dubio ſatis latè, &
abunde poteris reſpōdere ex his, quæ dixi ſub Rub.
de foro comp. q. 3. Vbi egi de illa quando incom-
petentiæ exceptio debeat apponi, & fori declinato-
ria; & ibi q.4. Vbi egi de illa an ſi quis effectus ſit
Clericus, poſtquam lis contra eum coram iudice lai-
co mota eſt, poſſit opponere declinatoriam pro re-
miſſione ad iudicem Eccleſiaſticum, & ad alià ſub
toto illo tit. & in tit. de iudicijs ex quibus perpen-
des quidquid de hac declinatoria abundantius præ
requiras, & applicabis illam: quam tractaui in
cap. pen. de foro compet. an quilibet iudex præue-
niendo poſſit cognoſcere ſi ſua ſit iuriſdictio: aliquid
de hac declinatoria fori exceptione dixi ſub. Rub.
de exceptionibus, & alibi, Vbi egi quando debeat
opponi.

Quibus ſuppoſitis iam breuiter dico ſtatuta 17
laicorum impedientia exceptionem declinatoriam
fori Eccleſiaſtici, nullomodo valere, quia ſi dire-
cto exprimunt Clericos mentionem de illis fa-
ciendo, illos expreſsè grauando, ſi tacitè, & per
indirectum idem debet dici ex iam latè actis ex
regula textus noſtri, quo omnes fatentur. † Vbi 18
dicit Felinus, vt quoties Clerici timidiores red-
duntur poteſt Epiſcopus cogere ſtatuentes ad de-
clarandum talia ſtatuta, non comprehendere
Clericos: ſic Martha plura adducens dict. p.4.cent.
1.caſu.36. Vbi adducit etiam nonnulla generalia,
& doctrinalia. † Qualia ſunt quod exceptio decli- 19
natoria fori, debet opponi antè litem conteſta-
tam, & ante alias dilatorias; & quod debet ſem-
per proteſtari de iudice, de quo ſubdicta Rub.
de except. item quod citatio Clerici coram iudice
laico, eſt nulla ipſo iure, & an teneatur compare-
re, vt alleget Clericatum, de quibus ſub. cap.4.
de iudicijs, Vbi etiam q.7. egi de illa an Eccleſia-
ſticus poſſit quocumque tempore, etiam poſt ſenten-
tiam à laico latam fori declinatoriam intentare.
† Et ſic deciſiue dicendum eſt ſtatuta prædicta, 20
& alia ſimilia non valere, ſiuè expreſsè mentio-
nem fecerint de Clericis, ſiue non, ſed generali-
ter tantum diſpoſuerint; & primo caſu non vale-
re, quia dum exprimunt Clericos, directo, ſunt
contra auth. ſtatuimus Cod. de Epiſcop. & Cleric.
& contra textum noſtrum, vt latiſſimè hic Ca-
noniſtæ fatentur, Ancharran q.25. in princ. Mar-
tha de iuriſdict. 4.p. cent.1. caſu. 36. n.9 In ſe-
cundo caſu Clericos non comprehendere genera-
liter diſponendo, de eis nullam mentionem fa-
ciendo, vt dicit Abbas hic n.28. Martha dicto
caſu.36.n.13. Vbi dicit prædictum ſtatutum eſſe
contra libertatem Eccleſiaſticam, ex eo ſolùm
quod Clerici efficiuntur timidiores ad allegan-
dam declinatoriam fori, vt etiam tenent Felinus
hic n.70. Vbi latius per eum, & Iacob. de Cani-
bus in tract. de repraſſalijs p.2. n.9. & Stephanus
de Federicis in tract. de interpretatione iuris n.128.

Stracha

Stracha *in tract. de mercatura in tit.* quomodo in
in cauſis mercator procedendum *ſit n.27.*

21 Quæ doctrina procedit etiam in ſtatuto, ſeu
edicto lato, & promulgato contra Clericos primæ
tonſuræ, quia ſi in illis concurrant qualitates,
quas adduxi ſub. *cap. 5. de foro compet.* vt gaudeant
fori priuilegio, & per conſequens ex iam dictis
apparet; & ſub. hoc textu debent frui eodem
22 priuilegio. † Indeque falſam vocat Martha ſen-
tentiam Couar. *n. 50.* ab eo relati dicentis conſti-
tutionem Ioannis Regis. I I. procedere iure, qua
diſponitur Clericum primæ tonſuræ iuriſdictio-
nem iudicis ſæcularis declinantem ipſo iure, pri-
uatum eſſe omnibus, & quibuſcumque muneri-
bus, & officijs publicis, quæ ab ipſo Regè obti-
23 nuit. † Item & procedere, ſic etiam aliud edi-
ctum Caroli. V. Cæſaris Hiſpaniarum Regis, quo
ſtatutum eſt Clericos primæ tonſuræ, qui ſemel
iuriſdictionem ſæcularem, fori exceptione decli-
narunt, & fuerint ab eorum punitione liberati,
non poſſe arma ferre, nec etiam armis vti illis,
videlicet quæ ſunt Regia legè laicis communiter
permiſſa, ac ideo poſſe per iudices ſæculares hiſce
armis hos primæ tonſuræ Clericos licitè ſpoliari:
ſic Couarruu. *pract. cap. 33. n. 6. verſ. hoc etiam*
& *n. 7.* quia reſpondetur in primo caſu nullomodo
eius dictum poſſe procedere, eo quod vt latiſſimè
dixi ſub. *dicto cap. 2. de foro comp. & in cap. cum
non ab homine de iudicijs*, Clerici in minoribus
gaudent fori priuilegio, cui nequeunt renunciare
in iudicem laicum, conſentiendo per plura, quæ
dixi *in cap. ſi diligenti, & cap. ſignificaſti de foro
comp.* quatenus *ibi* etiam patet vt nequeant Cle-
rici prorogare iuriſdictionem iudicis non ſui, nec
24 in laicum iudicem conſentire. † In ſecundo caſu
de armis, etſi vt *infrà* dico de vita, & honeſtate
Clericorum, arma deferre Clericis prohibitum
ſit, imò & praxis quotidiana ſit vt armis priuen-
tur, ſi colligantur de nocte cum illis, propter pu-
blicam Reipublicæ quietem, & hoc poſſet pro-
cedere in armis offenſiuis, non defenſiuis, ſed,
non id legitimè procedere ex vi ſtatuti laici Prin-
cipis, ſed ex naturali ratione dictam pacem cu-
randam omnino, alias in quam non item, imò &
Martha addit *n. 12. dicto caſu. 35.* talia ſtatuta non
ſuſtinenda eo quod directo ſint contra libertatem
Eccleſiæ.

25 Nec etiam obſtat Bald. *in tract. de ſtatutis* ver-
bo *Clericus n. 5.* quatenus dixi in vtroque caſu
valere ſtatutum, quia non tollit priuilegium Ec-
cleſiaſticis conceſſum, ſed tantum neget benefi-
cium ſuum, quod poteſt facere, eo quod pote-
ſtas ſæcularis poteſt concedere laicis priuilegium
ad ſui libitum, & poteſt illud non concedere
Clericis. Quia reſpondetur ex dictis quod ſi id ex-
preſsè neget Clericis, illud non debet valere cum
clare diſponat in cauſa Clericorum; & ſi tacitè
concedendo tantùm laicis dico, vt etſi valeat reſ-
pectu laicorum, ſed ex quo per indirectum offen-
ditur libertas Eccleſiaſtica, cum illi applicatur,
26 incipit non valere. † vt puta ſi laicis conceduntur
tur beneficia communis patrocinij, quia ſi hæc
diſpoſitio per indirectum Clericis applicetur, per
indirectum offenduntur, cum priuantur benefi-
cio opponendi declinatoriam ſibi de iure commu-
27 ni competentem. † Item ex eo vt dixi quia red-
dantur timidiores in opponendo illam exceptio-
nem, & laici actores redduntur audaciores, vt
omnes concluſerunt *hic*, & Bartol. *in l. 1. §. qua
onerandæ ff. quarum rerum actio non detur* Martha
dicto caſu, 36. n. 14. & 15.

Ex quo apparet Baldi opinionem eſſe nimis 28
captioſam, ſic que dixit Felinus *dic dicto n. 70.*
quod licet ſtatuentes hoc modo non incidant in
excommunicationem; ex quo non ſumus in caſu,
cap. nouerint de ſenten. excomm. tamen ex quo
Clerici efficiuntur timidiores, poſſe Epiſcopum
cogere ſtatuentes ad declarandum huiuſmodi ſta-
tuta, non comprehendere Clericos, vt iam dixi.
† Etenim non debent valere etiam ſi per indire- 29
ctum diſponant contra Clericos, vt puta ſi ſtatu-
tum prohiberet Clericis, ne forum declinent ſæ-
culare, non expreſſim, ſed tacitè, videlicet Cle-
rico declinante forum, eos conſanguineos teneri
ſoluere pœnam: ſic docent Abbas *hic in 2. lect.
n. 24.* latè Fulgoſius *in auth. caſſa cod. de ſacro-
ſanctis Eccleſ.* Baldus *in l. 5. cod. de indicta viduit.
tollenda*, quod eſt commune, ergo.

Ad vltimam quæſtionis partem an edicta mo- 30
nentia quemque ad comparendum coram iudice
laico, ſi ſua putauerit intereſſe, liget Clericos,
& Eccleſiaſticos &c. Et præhabitis pluribus quæ
ſcripſi *Supra* latè de citatione *in cap. ven. de foro
comp. à quæſt. 1.* cum alijs, & *in cap. 5. de cauſa
poſſeſſ. & in cap. 3. de teſtibus*, & *alibi*, Vbi dixi
de citatione per edictum, per proclama, per nun-
tium, & alijs modis. Et quia de his aliqua Mar-
tha cum multis ab eo relatis ſcribit, vt quæſtio-
nem noſtram decidat, quæ latius poteris ex præ-
notatis aggregare hic; ideo breuiter ad difficulta-
tem reſpondeo, & quia edicta generalia laico-
rum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos,
nec ad comparendum teneantur: nam vt dicunt
Surd. *deciſ. 26. n. 2. & 3.* Roland. *conſ. 19. vol. 2.*
arbitrantes eſſe illum modum valde ſingularem
pro limitatione textus *in dict. cap. ſi diligenti de
foro compet. cap. nullus iudicum* 15. *q.* 1. *auth. ſta-
tuimus cod. de Epiſcop. & Cleric.* Vbi cauetur
nullomodo trahi poſſe Clericos coram iudice ſæ-
culari, cumque nullomodo Clerici teneantur
comparere citati coram iudice laico, quia non eſt
poſſibilis illius iuriſdictionis prorogatio ex dictis
iuribus, & ex his, quæ dixi *in dicto cap. ſignifica-
ti 18. de foro compet.* ſequitur dicendum, vt Cle-
rici, nullomodo afficiantur citatione generaliter
per edictum facta cum clauſula *ſi ſua putauerit in-
tereſſe.* † Quia iſtæ citationes edictales ſunt à iu- 31
re communi exhorbitantes ex *clem. cauſam de ele-
ctione l. dies §. prætor ait ff. de damno infecto*; &
ſic nec poſſint fieri in principio cauſæ, vt latè pro-
bat Vantius *de nullitate ex defectu citationis n. 121.*
etſi fierent grauaretur citatus, & poſſet appellari,
Bart. *in extrauag. ad reprimendum* in verbo *per
edictum n. 2.* Martha *in l. perculo p. 6. tit. de citatio-
ne n. 8.* ideoque non poſſint comprehendere Cle-
ricos, ſed ſint ſtrictè in ſuis caſibus intelligendæ,
docent Rota *in deciſ. vnica n. 3. de ferijs* in nouis
Martha *de iuriſdictione dicta p. 4. cent. 1. ca'u. 37.
n. 10.* per textum *in Clem. 1. de iudicijs*, Gallius
in lib. 1. obſeruat. 157. per totam, Vbi ponit ca-
ſus iſtos.

Et in tantum prædicta doctrina eſt vera, vt 32
nullomodo poſſint citari Clerici generaliter cum
alijs mediante prædicta clauſula *ſi ſua putauerint
intereſſe*, cum omnes Doctores concludant vt
quando Clericus per dictam citationem efficere-
tur reus neceſſarius, citatio ipſa non valeret, vt
per Decium *in cap. cum inter de except. n. 38.* Ro-
landus *conſ. 29. n. 18. vol. 1.* alia multa congerens
videndus Martha *in dicto caſu. 37. à n. 16.* † Qui 33

à

à *n.*22. etiam vt Clerici citati coram iudicè ſæculari, ſiue generaliter per edictum, ſiue cum clauſula *ſi ſua putauerint intereſſe*, ſemper debeant opponere declinatoriam fori, & remitti ad ſuum iudicem competentem, iuxta multa, quæ in terminis allegat Grammaticus *deciſ.*61. Decius *conſ.* 700. Roland. 29. Capic. *deciſ.*8. & Martha *n.*24.
34 ſic refert deciſum ex Roland. *in Rota ſenenſi* † Imò Baldus *in l.*1. *cod. de in dicta viduitate tollenda*, Phanut. *in tract. de inuentario p.*3. *n.*23. Surd. *dicta deciſ.*26. *n.*5. dicentes quodſi Clericus non opponat declinatoriam fori, tamquam tranſgreſſor canonum, ſit puniendus.

35 Vndè bene Doctores inferunt errare alios affirmantes per voluntariam comparationem ipſius Clerici, non poſſe vlterius apponere fori declinatoriam, nec illi amplius dari locum, quia cum non poſſit in iudicem laicum, nec tacitè, nec expreſsè conſentire, nec illius iuriſdictionem aliquo modo prorogare ex *dicto cap. ſi diligenti, cap. ſignificaſti de foro comp.* ſequitur vt nullomodo contrarium arbitrantes dicendi ſint, vt bene concludit Martha *dicto cau* 37. *n.*25. *&* 26. cum Franchis *deciſ.* 400. Felino *in dicto cap. cum inter de exceptionib. col.*7. verſ. *limita ſecundo.*
37 † Eo quod iudex laicus reſpectu Clerici non ſolùm eſt incompetens, verum & incapax, qui ad cognoſcendùm de cauſa Clerici non admittitur, niſi de licentia Pontificis, & in caſibus iure canonico deciſis, non aliter. Et ſic conducunt quæ adduxi *infrà in cap.*4. *de iudicijs*, quatenus *ibi q.* 7. ſcripſi poſſe Clericum fori declinatoriam intentare, etiam poſt latam ſententiam à laico iudice.

QVÆSTIO XXIII.

An ſtatutum, quod Clericus ſpoliator laici cognoſcatur per iudices ſæculares valeat imponens pœnam conſanguineis Clericorum: an valeat intuitu eorum. Et an ſtatutum de compromiſſis faciendis inter coniunctos; liget Clericos. An ſtatutum obligans filium ad debita patris cedentis, comprehendat filios Clericos & an ſtatutum quod maritus lucretur dotem excluſis filijs primi matrimonij, comprehendat filios Eccleſiaſticos factos. Statutum prohibens venationes, & piſcationes an comprehendat Clericos. An ſtatutum quod occidens Clericum puniatur in pecunia, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam & an ſtatutum, quod occiſor non ſuccedat occiſo, comprehendat Clericos perpetrantes homicidium, etiã cum qualitate, aut poſſit inferre præiudicium fiſco Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Laicus iudex etſi de poſſeſſorio rei ſpiritualis, ſit competens, & cognoſcere poſſit ſpolio bonorum Eccleſiaſticorum, ſaltim per modum extraordinaria cognitionis, ſed virtute ſtatuti laicalis, non item* n. 2. 3. 4. 5. & 6.

7 *Clericus conuentus in iudicio ſpolij; ſi allegat ſuum titulum in ipſa conteſtatione litis, iudex laicus non poteſt vlterius procedere, ſed debet illum remittere ad ſuum iudicem.*

7 *Statutum imponens pœnam conſanguineis Clericorum, non valet, ſi fiat Clericorum intuitu.*

9 *Metus illatus conſanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, cenſetur illatus electori. Et quare?* n. 10. & 11.

11 *Iniuria facta alicui, cenſetur facta omnibus eius generis, ſiue conſanguinitatis.*

12 *Excommunicatus eſt, non ſolùm percutiens Clericum, ſed etiam eius conſanguineum.*

13 *Statutum imponens pœnam coniunctis Clericorum declinantium iuriſdictionem laici, non valet, nec quoad pœnam coniunctorum.*

14 *Statutum factum de compromiſſis faciendis inter coniunctos, num liget Clericos?* remiſſiuè.

15 *Statutum obligans filios ad debita patris cadentis, non obligat Clericos vt à* n. 23. *Quid ſi tales poſtea fiant?* n. 26. & 35.

16 *Statutum generaliter obligans filios, & vxorem ad debita patris, eſt validum, etiamſi non ſint patris heredes* n. 17.

17 *Statutum Florentiæ, quo diſponitur, vt teneantur filij, & vxor, pro mercatore fugiente, eſt validum. Et quare* n. 22.

18 *Statutum quod Pater teneatur pro delicto filij.*

19 *Statutum, quod Dominus teneatur pro familia, valet. Et quod illi teneantur de Domo pro conſorte.*

20 *Conſuetudo, quod villa teneatur pro facientibus furta, valet.*

24 *Filius, Patris iniquitatem non portat.*

27 *Statutum quod maritus lucretur dotem, excluſis filijs primi matrimonij, comprehendit filios Eccleſiaſticos, quod eſt odioſum, cum auferat filijs ſucceſſionem maternam* n. 28. *etſi videatur in fauorem ſecundi matrimonij, vt* n. 29. & 30. & n. 33.

28 *Correctorium iuris communis, ſtatutum debet ſtrictè interpretari.*

31 *Statutum mandans ne quis declinet iuriſdictionem poteſtatis, non includit Clericos, nec filios, de quibus in ſpecie diſponere non poterat.*

32 *Statuti generalis diſpoſitio, non trahitur ad ea quæ in ſpecie fieri non poſſunt, nec ad quæ ſpecialiter, non veniret.*

33 *Nuptiæ ſecundæ de iure antiquo erant prohibita.*

34 *Manum nemo præſumitur imponere ad ſibi illicita, & impoſſibilia.*

36 *Teſtans conſuetudo Neapolitana prohibens de bonis antiquis, non comprehendit Clericos.*

37 *Piſcationem, & venationem prohibet ius canonicum Clericis, quam ex cauſa prohibent etiam Principes* n. 38. 39. & 41.

38 *Venator poteſt prohiberi à Domino feudi, ne ingrediatur, etiamſi Clericus ſit, vt num.* 46.

39 *Clericus prohibetur venari, & aucupari voluntatis causâ, ſi ſit periculoſa, & clamoroſa venatio.* & n. 40.

Venatio

Venatio recreationis cauſa non periculoſa, vt aprorum, licita eſt Clericis, ſi fiat ſanitatis cauſa & cum ſilentio, & modeſtia, & magis quando Clerici non habent ſuſtentationem, vt in Francia. dict. n. 39.

40 *Venatio à Clericis facta cenſetur recreationis cauſa, & quod faciant recrea tum ad viuendum.*

41 *Venari Clerici ex quo prohibentur iure canonico, non inde ſequitur, vt Principes prohibentes illos obligent.*

42 *Venationes, & piſcationes in iure æquiparantur, ſed non æquè in Clericis, vt n. 43.*

43 *Venari licet regulariter Clerici prohibeantur, ſed non piſcari, cum ceſſent in hoc rationes, quibus prohibetur venatio.*

Piſcatio habet exempla virorum ſanctorum, Apoſtolorum ſcilicet. Vide numero 47. in fine.

44 *Piſcatio prohibita eſt in feſtis ſolemnibus, & quando fit negotiandi cauſa* cap. 1. *verſ.* piſcationes *de Clerico venatore.*

47 *Piſcatio in flumine publico, non prohibetur, ſecus in flumine priuato, & ſtagno.*

Venationis multiplex eſt ſpecies, ſcilicet arenoſa, & ſaltuoſa. dict. n. 47. *Apoſtoli non aſſiduè piſcabantur* dict. n. 47.

Retia poſſunt colligi, & auferri à Clericis piſcatoribus num. 47.

48 *Pœna mortis de iure canonico non eſt poſita contra occidentes, ſed alia extraordinaria; quantumuis graue ſit delictum explicatur* num. 55.

49 *Statutum, quod occidens Clericum, puniatur in pecunia, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam* & n. 53. & 55.

50 *Pactum, quod occidens Clericum, puniatur in pecunia, non valet.*

52 *Venalis ignoſcentium gratia, præſtat facilem aditum ad culpam.*

53 *Statutum venetorum, quo cauetur, vt laici vulnerantes Clericos puniantur in quinque ſolidis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

54 *Statutum non eſt validum, etiam quando pœna pecuniaria, appoſita non eſt contemptibilis contra aliquos, quia eſſet tela aranearum ligans pauperes, & non diuites, qui volentes ſoluere pœnam inuitarentur ad delinquendum.*

56 *Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos, vel in vltima voluntate, quomodo libet valet.*

57 *Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos &c. etſi obliget ſubditos Principis ſtatuentis; non tamen Clericos; eo quod eſt contra libertatem Eccleſiæ.*

58 *Frater, qui fratrem occidit priuatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, ſi eſt paternum, & non applicatur fiſco, ſi ſecus non eſt paternum.*

59 *Statutum auferens ſucceſſionem occiſi ab occiſore, dicitur correctorium iuris communis, quod non corrigit reſpectu Eccleſiarum cum ſufficiat operari reſpectu laicorum, vt* n. 60. *vide* n. 62. 63. 64. 65.

61 *Aſſaſinati pœna poſita* in cap. 1. de homicidio lib. 6. *comprehendit etiam Principes magnates, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Cardinales. Archiepiſcopus Piſanus, fuit furca ſuſpenſus à populo florentino, propter coniurationem in laurentium Medicis.*

64 *Argumentum valet in materia iuriſdictionis, ſi non poſſunt expreſſè, non præſumitur tacitè voluiſſe.*

65 *Laici iuriſdictionem in Clericos non habent, etſi ſtatutum introduceretur ob ſalutem animarum, vitandi peccatum, niſi fiat diſpoſitione Pontificia.*

66 *Clericus occiſor, etſi ſit æquum, vt lege canonica, tamquam indignus priuaretur ſucceſſione ſui proximi occiſi, ſed non rectè ex lege ciuili.*

67 *Statuta excludentia fiſcum à publicatione bonorum homicidæ, dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam. Et quare? ibi.*

68 *Eccleſia habet fiſcum &* n. 69. *de fiſco inquiſitionis.*

69 *Fiſcus inquiſitionis petens bona incarceratorum ex cauſa fidei, vt applicentur fiſco Reali Regis, procedit non ex vi legis, & ſtatuti Regum, ſed ex ſtatutis Pontificijs ob dotationes à Regibus factas.*

70 *Statuta, quæ tangunt Eccleſiaſticorum iura ſi illa minuant, etiam per indirectum non valent.*

AD Primam quæſtionis partem vt reſpondeam premitto quæ *infrà* ſcripſi *in cap. ſi Clericus. 5. de foro comp. q. 14.* Vbi egi de quæſtione *in caſu quo ſpoliator, & ſpoliatus eſſent Clerici, vel rem, tantum eſſet Clericus, & contentio de re beneficiaria ſit, an iudex laicus dicatur verus iudex circa reſtitutionem,* & quæ dixi *ibi* ante quæſt 13. Vbi *an Eccleſia ſeu minor Clericus læſus in contractu circa rem, quam cumque valeat petere reſtitutionem in integrum contra laicum coram iudice Eccleſiaſtico eos conueniendo,* & adiunctis alijs, quæ dixi *ſub. cap. 1. 2. & fin. de ordine cognit. & ſub. tit. de reſtitutione ſpoliator,* & præmiſſis etiam, quæ dico *in cap. fin. de iudicijs,* Vbi de quæſtione an iudex laicus queat cognoſcere ſuper poſſeſſorio rei Eccleſiaſticæ vti etiam tractat Martha *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu. 8.* vt agat, & reſoluat præſens dubium; ideo nunc breuiſſimè reſpondeo. 1

Vt licet iudex ſæcularis ſit competens ſuper Poſſeſſorio bonorum Eccleſiæ quando Clericus conuenit laicum, vt declarant Rolandus *conſ. 23. n. 16. & ſeq vol. 2.* Menochius *rem. 15. de retinenda n. 212.* ſicque de iure communi procedat, vt ait Martha *dicto caſu 78. n. 15.* Tamen quia regula ſit generalis, vt laicus nequeat conuenire Clericicum in foro ſæculari ex *cap. cum non ab homine de iudicijs, cap. 2. cap. 5. cap. cum ſit generalè de foro comp.* Vbi latiſſimè dixi, ſequitur dicendum ex dictis *q. proximè præcced.* verſ. *ad vltimam*, vt cum prædictum ſtatutum de Clericis faciat ſpecialem mentionem, tanto minus valeat, & poſſit opitulari. † & quamuis pluries deciſum referant nonnulli relati à Martha, *Vbi ſupra*, imò ſtatutis cautum in Delphinatu, in tota Franncia, in tota noſtra Hiſpania, in Camera imperiali, Mediolani, Neapoli, & in alijs pluribus partibus, Regnis, & prouincis, vt docent Rebuffus, Afflictis, Menochius, Valaſcus, Alciatus, Teſaurus, & alij ab eo relati. † Et quod in ſpolio bonrum Clericorum, aut Eccleſiaſticorum, iudex laicus poſſit cognoſcere dixerint Craneta *in conſ.* 258. cum infinitis alijs ad hoc citatis per Rolandum, & per 2 3 4

Menochium

& 50. ſed Felinus intelligit hoc de teſtamentis ad pias cauſas.

48 *Statutum de inſinuatione teſtamenti, non comprehendit Clericorum teſtamenta heredum inſtitutorum. Sed quid in praxi* num. 49. & 50.

51 *Teſtamenta Clericorum non ſubiacent diſpoſitioni Iuris communis.*

52 *Lex Imperatoris mere priuilegiatiua Clericorum, debet obſeruari, non quia fauorabilis lata per modum ſuperioritatis, ſed per modum priuilegij.*

53 *Teſtamentum Clerici non reſcinditur ex cauſa præteritionis, nec nullum cenſetur ex cauſa exheredationis.*

54 *Teſtamentum Clerici non ſubiacet querelæ inofficioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis. Vbi quid in Clerico prima tonſura.*

55 *Filiusfamilias ingrediens Religionem nequit exheredari, vt ingratus, quia per ingreſſum dicitur naſci de nouo* n. 56.

47 *Teſtatorum voluntates nequeunt Principes laici alterare, ſeu mutare, ſed tantùm Pontifex* num. 58. *Et quid de teſtamentis factis rerum profanarum* n. 59. & 60.

60 *Rex poteſt derogare maioratui, qui de licentia ipſius erectus eſt.*

1 AD primam quæſtionis partem vt reſpondeam præmitto quod finita linea, ad quam fuerat conceſſum feudum, vel emphitheuſis, poſſint tam deſcendentes, quàm tranſuerſales petere renouationem ipſius inueſtituræ, quare ſoliti ſunt ſtatuentes ſibi prouidere, atque condere, vt ſtantibus hæredibus defuncti, non fiant inueſtituræ, & ſic Doctores ſolent etiam tres articulos ponere; ſub quibus declarant difficultates, quæ occurrere poſſunt, primus an tale ſtatutum comprehendat feuda, & emphitheuſes Eccleſiaſticas. Secundus quid quando loquimur de feudo, vel emphitheuſi hæreditaria. Tertius quando loquimur de feudo, vel emphitheuſi ex

2 pacto, & prouidentia, ſiue antiquo, ſiue nouo.

Quibus breuiter iactis reſolutiuè ad primum articulum reſpondeo quidquid dicat Ripa ad intellectum *in cap. 2. de feudis in l. 7. n. 1. in fine ff. de priuileg. creditor.* vt tale ſtatutum non valeat comprehendere feuda, & emphitheuſes Eccleſiæ, cum ſit regula Iuris ex textu noſtro, & ex latè iã dictis ſtatuta laicorum contra Ius canonicum eſſe nulla; ſed de Iure canonico eſt caſus *in dicto cap. 2. de feudis* (vbi latiſſimè ago) quod de feudo deuoluto ad Eccleſiam ob mortem Vaſalli, Summus Pontifex mandat prælato, vt libere poſſit illud alteri concedere, ſed de natura dictionis (libere) eſt excludere omne impedimentum, & omnem alterius requiſitionem, *cap. de multa*, & ibi Abbas *de prabend. & in cap. ſtatuimus per illum textum de regulis Iuris*, Menochius *de arbitr. quæſt. 7. numero* 34. Albericus *dictionario* verbo *libere* cum infinitis Barboſa *dictione* 190. Vbi latiſſimè qualiter hæc dictio habeat intelligi, in-

3 finitis comprobans. † Vnde cum leges feudorum ſemper conſiderent intereſſe voluntatis, & damnum conſideretur prouenire, non ſolum ex diminutione rerum, ſed etiam ex diminutione voluntatis, vt dicit Martha *p. 4. de Iuriſdict. cent. 1. caſu 20. à numero* 50. Et textus *in cap. 5. de duobus fratribus* dicat vt licet habeamus vtilitatem rei, nõ ex ea cauſa debeat dari feudum Vaſallo, quem Dominus non elegerit, ne forte ſit ſuus inimicus, vel odioſus Domino; proptereaque non placeat ſibi rem ſuam ad illum peruenire prout latius notat Camerarius, *in cap. imperialem de prohibita feudi alienatione per Federic. fol. 5.* † Se- 4
quitur vt ſi hoc ſtatutum arctaret Eccleſiam ad inueſtiendum hæredes defuncti, pro eodem pretio poſſet pati prædicta incommoda, & ita eſſe directo contra libertatem Eccleſiaſticam, quia eius Iura infringerentur, nec cogi poſſe prælatum ad renouandum. † quia nemo cogitur ad 5
id, quod Iure reprobatur, cum multis declarat legendus Martha, qui *à num.* 20. ex Ioanne Andrea, Alexandro, Imola, Aretino, & alijs; ait meliorem ſententiam obfirmaſſe eos, qui contrariam ſententiam inſectantur, videlicet ſtatutum huiuſmodi Eccleſias, & eorum bona non complecti; & licet Bartoli dictum *in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotid. & æſtiua* videatur opponi; item & alia Ripæ *in dicta l. 5. num. 7. ff. de rebus creditis* loquentis de fiſco, tamen non ſunt contrarij cum Bartolus non loquatur *ibi* in feudis, vel emphiteuſi Eccleſiæ: ſic ex alijs Martha *num. 15. & 21. & num. 18.* quod eſt reprobata de Iure canonico per textum *in dicto cap. 2. de feudis, & num. 22.* quod regula Ripæ, qua æquiparat fiſcum, & Eccleſiam in priuilegijs, fallit in multis.

Quoad ſecundum articulum quando loqui- 6
mur de feudo, vel emphitheuſi hæreditaria tranſeunte ad hæredes quoſcumque vigore verborum inueſtituræ: tunc talis emphitheuſis tranſitoria ad hæredes quoſcumque, poteſt tranſmitti ad extraneos, item ad legatarios, qui impropriè ſunt hæredes. † Et quod feuda tranſitoria ad quoſ- 7
cumque tranſeat, etiam ad Eccleſiam, vt docent Rolandus *conſ. 96. à numero 35. volum. 1.* Socin. Iunior *conſ. 163. numero* 28. Vbi dicit hanc eſſe communem, Thomas de Marinis *in tract. de generibus, & qualitate feudorum Rub. de feudo omnino hæreditario num. 5. & 8.* Canetius *in extrauag. volentes, §. ſed occurrit numero 6.* † Vbi 8
quod propter verbum *quibuſcumque* poſſet fieri diſpoſitio in naturales, quamuis incapaces, & Villalobos *in tract. communium opinion. littera f. numero 22.* † Vbi quod poteſt tranſire ad fœmi- 9
nas, & ad deſcendentes ex fœminis, Suarez *tract. comm. opinion. lit. f. concluſ. 34.* Capitius, Brunus, Riminald. Natta, Burſatus, Clarus, Berojus, Corneus, Pancirol. cum alijs, Martha *dicto caſu 20. à numero 26.* & Boccius *conſ. 18. num. 1. & 3.* qui *num. 13.* concludit quod admit- 10
tantur fœminæ agnatæ, licet non admitterentur, ſi haberent duas proprietates, puta ſi eſſet vxor, vel alia fœmina extranea, & Pariſius *conſ. 23. vol. 1. à numero 169.* Vbi ſubdit idem Ius eſſe, ſi per æquipollentia verba concipiatur inueſtitura: & de prædicta dictione *quibuſcumque* quos, & quæ comprehendat, leges quæ cum multis ſcribit, & ponit Barboſa *in dictione* 357. Vbi de dictione *quicumque*, & *numero* 320. Vbi de dictione *quilibet*, & dictionibus *quiſque*, *quiſquis*, & *quiuis* 523. 524. & 125. Vbi quod ſunt dictiones vniuerſales. † Et idem Martha cum alijs 11
dicto caſu 20. n. 31. & 36. ait quod emphitheuſis Eccleſiæ regulariter non eſt tranſitoria ad hæredes extraneos, & quod inueſtitura emphytheuſis Eccleſiæ nunquam intelligitur de hæredibus extraneis.

In

12 In tertio autem articulo, quando loquimur de
feudo, vel emphitheuſi ex pacto, & prouidentia,
ſiue antiquo, ſiue nouo dicendum eſt, quod ſiue
loquamur de rebus Eccleſiæ, ſiue laicorum nun-
quam intelligatur per ſtatutum vocatis factum
13 præiudicium. † quia inueſtituræ antiquæ, forma
in alterius præiudicium mutari non poteſt, Bal-
dus, in l 1. col. pen. verſ. ſed ſi Dominus cod. quando
non pet. part. & in c. 1. col. 1. de eo qui ſibi, & hære-
dibus ſuis, Decius conſ. 193. & conſ. 445. num. 23.
Albarotus inter conſilia Bruni conſ. 57. n. 1. Ce-
14 phalus conſ. 155. num. 10. & 197. & alij. † aitque
Bartol. in l. Iuris Iurandi §. ſi liberi ff. de operis li-
bert. & in l. 1. ff. de interdictis, & relegatis, hoc
procedere etiam ſi Eccleſia conſentiret, Curtius
conſ. 49. cum ſimilibus per Gozadinum in cõſ. 45.
numero 18. alia dicit Martha dicto caſu 20. a nu-
mero 39.

15 Sed an autem emphitheuſis Eccleſiæ conceſſa
pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſ-
cumque cum ſolemnitate Apoſtolica tranſeat ad
hæredes extraneos reſpondeo tranſire, vt docent
Doctores cumulati per Vſillum Franchis deciſ.
235. Clarum in §. emphiteuſis quæſt. 28. col. fin.
prope finem, Afflictis deciſ. 200. & 386. num. 7.
Vbi hæres extraneus excludebat Eccleſiam; quæ
opinio mihi vera videtur, ſi cum ſolemnitatibus,
de quibus per gloſſam in ſumma 12. quæſt. 2. con-
ceſſio facta fuerit ſtante neceſſitate, & vtilitate
Eccleſiæ, quia ſi eo caſu poteſt in totum alienari,
vt dico latè in cap. nulli, & toto titulo de rebus Ec-
cleſiæ, non alien. multò magis in emphitheuſim
dari cum hac qualitate, vt tranſeat ad hæredes
extraneos, prout concludunt Antonius de Butrio,
Abbas, & Felinus in cap. in præſentia de probatio-
nibus, Socinus dicens magis communem in conſ.
266. volum. 2. Couarruu. legendus, lib. 2. variar.
reſol. cap. 17. numero 5. Vbi pro parte affirmatiua
dicit communem opinionem Martha dicto caſu
16 20. numero 38. † qui à numero 31. agit de alio
dubio an effectus ſubſtantialis prædicti ſtatuti,
ſaltim in caſu relato articuli ſecundi verificetur in
emphitheuſi Eccleſiaſtica, & adductis pro vtra-
que parte Doctoribus dicit negatiuam partem eſſe
veriorem ibi à num. 32. quia hæredis appellatione
in feudis, intelligitur de hærede ſanguinis, non
bonorum ex Chachercano deciſ. 161. Theſauro
deciſ. 99. num. 55. alia expendens a numero 33.
ad 37.

17 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum
de continuando poſſeſſionem defuncti in hære-
dem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs
habeat locum in bonis Eccleſiæ. Vt explicem
breuiter ſuppono quod hoc ſtatutum eſt contra-
rium Iuri communi, cum corrigat l. quem hæredes
ff. de acquirenda poſſeſſ. licet ſint ſtatuta quædam
in obſeruantia, vt Mediolani, Cotta in memorab.
in verbo Mediolani, & de ſtatuto Patauino Me-
nochius in tract. de adipiſcenda in 4. rem. quæſt. 9.
& 10. & de conſtitutione Galliæ teſtatur Tyra-
quel. in tract. de mort. Saiſ. leuis, & Bologn.
in l. 1. numero 241. ff. de acquirenda poſſeſſ. qui
etiam teſtatur de conſtitutione Regni Siciliæ.
18 † Secundo quod ſtatuta correctoria Iuris com-
munis non habent locum in feudis, niſi de illis
faciant expreſſam mentionem; obidque Andreas
Auriga feudiſta dixit textum in dicta l. cum hære-
des de acquirenda poſſeſſ. habere locum in feudis
in cap. Sancimus quo tempore miles, & in cap. 1.
de feudi cognitione, & in dicto cap. imperialem §. in-
ſuper ſi filius in fine de prohibita feudi alien. per
Federicum. † Tertio quod ſtatutum de conti- 19
nuando poſſeſſionem in hæredem non intelliga-
tur de ficto, hærede, & incapaci, quia ſolum pro-
cedit in vero, legitimo, & habili hærede, Seba-
ſtian. Medicis in tract. de acquirend. conſeruat. &
amit. rerum domin. poſſeſſione, & iure gloſſa 3.
verſ. in minuendo numero 257. cum Baldo in conſ.
182. volum. 1. Alex. in conſ. 85. vol. 2. Ruino in
conſ. 27. vol. 5. † quia omnis diſpoſitio quantum- 20
vis generalis ſemper recipit limitationem de ha-
bili, & idoneo, vt in l. vt gradatim ff. de muneri-
bus, & honor, gloſſa in l. 1. Cod. de Sacroſanctis
Eccleſijs, Vbi Iaſon multa allegat, Alex. Soci-
nus, & Iaſon in l. 2. §. præter ff. qui ſatis dare co-
gantur, Molina cum multis videndus de maiorat.
Hiſpan. lib. 3. cap. 13. n. 59. Vbi eius additionatores
cum alijs, Martha de Iuriſdict. p. 4. caſu 21. n. 11.
& 12.

Quarto quod ſtatutum de continuando poſſeſ- 21
ſeſſionem in hæredem, intelligatur primo vt poſ-
ſeſſio defuncti duret poſt mortem, & tranſeat in
hæreditatem, in qua poteſt conſeruari l. hæreditas
in multis ff. de acquir. rerum dominio, l. captam ff. de
vſucap. quæ poſſeſſio durat vſque ad apprehen-
ſionem illius hæredis, qui vere probauerit ſe ta-
lem, & habere omnes qualitates ad legitimam
poſſeſſionem feudi & emphitheuſis acquirendam.
† Item quod debet intelligi de poſſeſſione, quæ 22
erat penes defunctum ex cauſa ſui natura tranſi-
toria ad hæredes, vt declarant Alex. in conſ. 153.
col. 2. vol. 6. Caſaneus in conſ. 59. col. penult. verſ.
item etiam Menochius cum alijs conſ. 139. n. 18.

His ergo breuiter iactis iam ad punctum diffi-
cultatis reſpondeo prædictum ſtatutum de conti- 23
nuanda poſſeſſione feudalium in hæredem, com-
prehendere etiam feudalia, & emphitheuſes Ec-
cleſiæ, quia vt dicunt Baldus in Rub. de cauſa poſ-
ſeſſ. & propriet. hoc ſtatutum intelligitur de verò,
& iuſto hærede, quod propriè ſignificat nomen
hæres, Martha vbi ſupra dicto caſu 21. à n. 9. vbi
num. 12. in fine quod feudum, & emphytheuſis
Eccleſiæ ad hæredes non tranſeunt, ſi tranſire
non poſſunt. Et ſic exiſtimo prædictum ſtatutum
locum habere in hærede legitimo, capaci, & ha-
bili tantum. † Quare & ſi alij dixerint ſtatutum
de feudalibus, etiam exprimens, & emphitheuti- 24
carijs non habere locum in bonis Eccleſiæ, ne
per indirectum cogeretur Epiſcopos habere Va-
ſallos, vel emphytheutas, quos non vellet, quod
reputatur maximum præiudicium, vt in l. fin. ff.
de vſu, & habitatione, l. ſi mandato meo §. fin. ff.
mandati, vt dixi quæſt. præced. & referat à
ſe dictum Martha dicto caſu 20. & caſu 21. nu-
mero 6. † Et ob id dixerit Innocent. in cap. audi-
tis col. 1. prope finem de præſcriptionibus, quod ſi- 25
cut ſubditorum intereſt non mutare Dominum,
ita & econuerſo Domini non mutare Vaſallos,
Abbas in c. expoſuit de delation. col. 8. Felin. in dict.
cap. 1. col. 4. de probat. & ſic Eccleſia haberet Va-
ſallum illum, vel emphitheutam, vel hæredem
ſcriptum, vel abinteſtato vniuerſalem, qui forte,
vel ex natura feudi, vel ex diſpoſitione ſuo-
rum prædeceſſorum, non eſſet ſucceſſibilis in
feudo, vel emphitheuſi prædictis, prout fir-
mat Petrus Gregorius in tract. de ſudiijs cau-
ſarum feudalium cap. 18. dicens, quod vigore hu-
ius ſtatuti poſſeſſio continuatur in eum, in quem

continuatur Dominium, etiam in feudalibus.
26 † Tamen in puncto, de quo agimus procedere,
vt dictum eſt habita diſtinctione habilitatis, vt
proſequitur Martha *dicto caſu* 21. legendus etiam
à num. 13. Vbi alia tradit de inueſtituræ iudicio,
de quo dixi ſub *cap. cæterorum de Iudic.*

27 Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatutum,
vel conſuetudo præferens primogenitos in ſuc-
ceſſione feudorum, comprehendat etiam Cleri-
cos primogenitos. Hæc difficultas poteſt porrigi
ad maioratus Hiſpaniæ, in quibus Molina *de pri-
mogen. lib. 1. cap. 13. num. 97.* ait quod in illis ha-
bentibus Iuriſdictionem, poteſt Clericus primo-
genitus ſuccedere: & an Monachus poſſit ſucce-
dere in his maioratibus Hiſpaniæ agit latè, &
cum multis *à numero* 68. & latè D. Ioannes del-
Caſtilln *tom. 5. cap.* 81. Vbi quid de fratribus or-
dinis Sancti Franciſci, & additionatores ad Mo-
28 linam *dicto num.* 97. † dicunt nunquam dubita-
tum fuiſſe quod Clericus ſuccedat in maioratu
habente Iuriſdictionem annexam.

29 Sicut alias ſuccedit fœmina in maioratu Iuriſ-
dictionali, quando Iuriſdictio ipſa, venit in con-
ſequentiam ſucceſſionis ex his, quæ additio-
natores addunt *ad numero* 14. *&* 15. eiuſdem Mo-
linæ, præter quos Souſa *in l. fœmina numero* 9. *ff.
de regulis Iuris*, Valenzuela, Velaſquez *conſ.* 23.
num. 28. *&* 29. Franciſcus Molinus, *tract. de ritu
nuptiar. lib. 2. differ. 3. n. 3.* & de Monacho adiun-
ges quæ dixi *infra in cap. in præſentia de probat.
q.* 5. verſ. *ad tertiam.*

30 Quibus ſic breuiter ſuppoſitis iam ad punctum
difficultatis, ſuppoſito etiam quod conſuetudo
præferens primogenitos in ſucceſſione feudi, ſit
valida, & licet dura obſeruanda, vt dicunt Bald. &
Albarotus *in cap. mulier ſi de feudo defuncti fuerit
controverſ.* ſicque procedere in Regnis Franciæ,
Siciliæ, Angliæ, vt notant Iacob. Vellovis *in præ-
ludijs feudor. deciſ.* 10. Iacob in inueſtitur. in ver-
bo *in feudum dict.* 11. Tyraquel. *in tract. de Iure
primogenier.* poſt Ioannem Leciriet *eodem tract.
lib. 2. p. 4.* Thomas, de Marinis *in tract. de gene-
31 ribus, & qualit. feudor tit.* 13. † imò quod de Iu-
re *ex capitula Regis Caroli* 2. incipit *conſiderantes*,
habeat locum non ſolùm quando ſuccedituг patri,
ſed etiam fratri, cum ibi dicatur quod frater, vel
ſoror fratri, vel ſorori ſuccedit primogenitura, ac
ſexus prærogatiua ſeruata, de quo etiam per Af-
flictis in conſtitut. Regni incipiente, *vt de ſuc-
ceſſionibus numera* 22. *in fine, & numero* 22. licet
regulariter locum non habeat primogenitura
in linea tranſuerſali, vt dixit Butrius *conſ.* 48.

32 Quare iam breuiter dico, vt Clericus primo-
genitus comprehendatur, etiam ſub dicta con-
ſuetudine primogenituræ feudalis, vt firmant
Abbas hic *in textu noſtro in* 1. *lect. num.* 15. & ibi
addentes in verbo *primogenitus, & in* 2. *lect.
numero* 34. *&* 36. Felinus *numero* 101. Tyraquel.
de primogen quæſt. 44. *numero* 6 *ad finem*, Leciriet
in tract. de primogenitura lib. 2. *quæſt.* 24. & ambo
latiſſimè Martinus Laudens *in tract. de primogen.
quæſt.* 30. Ruinus *in conſ.* 195. *num.* 3. *vol.* 2. An-
tonius Gomez *in l.* 40. Tauri *numero* 46. Grego-
rius Lopez *in l.* 2. *tit.* 15. gloſſa 19. *ante quæſt.* 1.
33 *p.* 2. † Et quod hoc procedat de plano in Regno
Franciæ de conſuetudine Regni admittens Cle-
ricos primogenitos, ſcribunt Benedictus *in cap.
Raynucius de teſtament.* verbo *& uxorem*, vbi
tractat de ſucceſſionibus ab inteſtato *à num.* 237.
Martha *de Iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu* 22. qui dif-
fusè ad plures caſus agens referens *à numero* 10.
plures Doctores tenentes, vt Clerici non ſucce-
dant in feudalibus *num.* 13. † ait Clericos multis 34
caſibus poſſe ſuccedere in illis, vbi *num.* 31. quod
conſuetudo de primogenitis comprehendit Cleri-
cos, ſed non comprehendere illos à ſecundo geni-
tis expendens differentiam; & *n.* 37. † quod Cle- 35
ricus etiam Græcus gaudet priuilegio ſucceſſionis
per primogenituram, & alia apud ipſum videnda,
de quibus non curo eo quod parum ſint vſitata in
his Hiſpaniæ Regnis.

Ad quartam quæſtionis partem an ſtatuta ex- 36
cludentia Clericos, & Religioſos à ſucceſſione
maioratus, aut feudi valeant. In quo dubio, quia
iam ex textu noſtro latiſſimè dictum ſit *à q.* 1. vt
ſtatuta laicorum expreſsè mentionem facientia de
Clericis non valeant ex defectu poteſtatis, ſicque
non valeat ſtatutum excludens Clericos, vel Mo-
nachos à ſucceſſione parentum agnatorum, ſeu
cognatorum, quia eſt contra libertatem Eccleſia-
ſticam, Decius cum multis *hic n.* 188. *& in cap. in
præſentia de probation.* Rodoan *in tract. de ſpolijs
Eccleſiaſt. q. 8. tit. de ſucceſſione Clerici ſæcularis ab-
inteſtato n. 4.* & patet *ex auth. caſſa*, & *irrita Cod.
de ſacroſanct. Eccleſ. & in l. 1. cod. de ſumma trini-
tate, & fide Cathol. & in l. 1. cod. de ſumma trini-
tate, & in c. grauem c. nouerint de ſent. excommunic.
per Baldum in l. Deo nobis cod. de Epiſcopis, &
Clericis*, ideo breuiter reſpondetur.

Quod dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, 37
tum quia aufert Clericis beneficium ſuccedendi
de Iure communi, tum quia Clerici per ipſum ef-
ficiuntur timidiores, vt notatur per Bartol. *in dict.
auth. Caſſa, & in l. 1. §. qua oneranda ff. quarum re-
rum actio non detur*, quorum timiditas patet, quia
videntes non poſſe ſuccedere, retraherentur à
Clericatu, vel religione: argumento textus *in §.
ſed hoc præſenti in auth. de Eccleſiaſt. titul.* & not.
*in dicto c. in præſentia, & in auth. ingreſſi cod. de ſa-
croſanct. Eccleſ.* † Et quia ſtatuta facere Iuriſdi- 38
ctionis eſt *l. 1. ff. de Iuriſdict. omn. Iudic. l. neceſſa-
rium in fine princ.* & ibi gloſſa in verbo *ſtatuenti
ff. de origine Iuris*, ob idque tale ſtatutum non ex-
tendere vires ſuas ad Clericos, ſuper quibus ſta-
tuentes Iuriſdictione carent *ex l. cunctos populos*
in verſ. *regis imperium ff. de Sacroſanctis Eccleſ.*

Et non tantum prædicta ſententia vera eſt 39
quando ſtatutum expreſsè excludit Clericos à
ſucceſſione feudi, ſeu maioratus, ſed multò magis
quando illos excluderet ex tacita diſpoſitione; ar-
gum. textus *in l. ſi pater ff. quæ in fraudem credi-
torum, l. quamquam ff. de ritu nuptiarum, & l. Lu-
cius §. penult. ff. ad municipalem l. 1. §. huius rei ff.
de officio eius, cui mandata eſt Iuriſdictio*, & quod
ibi notatur in gloſſa incipit *argumentum triplex*,
& *in l. ſolem ff. de Iuriſdictione omnium Iudic.* &
Ioannes Andreas *in cap. 1. de immunit. Eccleſ.
lib. 6.* item quia per indirectum afficeret Cleri-
cos: nam admittendo laicos tantum ad ſucceſſio-
nem Clerici, eſſent excluſi, & indirectè affecti:
ſic Martha *de Iuriſdictione dicta p. 4. cent. 1. caſu*
25. *n. fin.* vbi *n.* 10. & Vulpell. *in tract. de libert. p. 3.
num.* 4. dixerunt, vt quando ſtatutum iubet fratri
abinteſtato decedenti, ſuccedere tantum laicos,
tunc reſpectu fratris Clerici ſtatutum non valeat,
quin ipſe ad portionem, quæ ſibi communi Iure
competebat admittatur.

De ſtatuto, ſeu teſtatore excludente Mona- 40
chos, & Religioſos à ſucceſſione aliqua, di-
xi in verſ. *ad tertiam* cum Molina, & alijs,

nunc

nunc vero an ſtatutum excludens ingredientem
Monaſterium à ſucceſſione, ſit contra libertatem
Eccleſiaſticam. Et breuiter non obſtante Bartoli
diſtinctione *in l.fin.n.6.cod.de pactis*, quam ad lit-
teram adducit Martha *dicto caſu* 15.*ſub num*.8. in
verſ. *hac enim diſtinctio*, & quam communiter
Doctores reprobant, vt Iaſon *in dicta l. fin.n.*25.
Decius *in dicto cap. in præſentia per textum in l.
Deo nobis* in verſ. *omnimodo cod. de Epiſcopis, &
Cleric.* reſpondeo tale ſtatutum non valere ex ra-
tionibus dictis de ſtatuto excludente Clericos
ſpecialiter, ſeu tacitè: nam vt dicit Martha *dict.
caſu* 25.*num*.7. ſtatutum minuens voluntatem in-
grediendi religionem, eſt contra dictam liberta-
tem, cum ex eo poſſet retrahi voluntas mona-
chandi à propoſito Religionis, vt docent Cam-
peg. *in tract. de ſtatutis q*.12. Laurent. de Palat.
*in tract.de ſtatuto excludente fœminas propter maſ-
culos num*.91. verſ. *in contrarium*, vti Martha
ſcripſit *dict. cent*.1. *in caſu* 5. & de communi te-
ſtantur Alex. *in conſ*.139. incipit *viſo themate
ſupra ſcripto col. fin. vol*.2. quem refert, & ſequi-
tur Iaſon poſt multos alios per eum citatos *in dict.
l.fin. n*.25.*cod. de pactis*, Vbi etiam Angel. dicit
41 de hoc eſſe caſum *in dict. l.Deo nobis*. † Vbi ante
quam quis ingrediatur Monaſterium, ſed habeat
ſolam voluntatem ingrediendi, non poteſt habi-
litari à potentia ſuccedendi, alias vt dictum eſt
retraheret volentem monachari à propoſito Re-
ligionis: itaque Martha *ſub dict. num*.8. *&* 9.
alijs rationibus probat dicens quod ſtatutum ne-
quit diſponere de ingreſſu, nec de ingrediente
Monaſterium; & quod ſtatutum loquens de fu-
turo confert effectum ad tempus futurum.

42 Et licet ex multis Molina legẽdus *dicto c*.13 *de
Hiſpanor. primogen.à n*.68. diſputans verum Mo-
nachus poſſit ſuccedere in maioratu, feudo, aut fi-
dei commiſſo, & dicat ſuccedere poſſe, ſi non ha-
beat dignitatem, ſeruitium, aut Iuriſdictionem
annexam, qualem nequeat perſonaliter deſeruire,
ſecus ſi habeat quia tunc poſſet adduci titulus, ne
Clericus, vel Monachus ſæcularibus negotijs ſe
immiſceat, vt de Clerico multi ab eo relati *n*.96.
43 tenent. † Tamen video quod ipſius Molinæ ad-
ditionatores ibi *dicto cap*.13.*num*.77.*&* 78. addu-
cunt plures fatentes Monachos à ſucceſſione ma-
ioratus excludi poſſe, vt tenent Barboſa *in remiſ-
ſion. Doctor. ad* §. 7. *num* 2. *fol*.130. Cenedus *in
pract quæſtion. cap*.35.*ex n*.6. Stephanus Gratia-
nus *tom*.3. *diſcept. forens.cap*.481. *num*.28. Fon-
tan. *tract. de pactis, nupt.tom*.3. *clauſ*.3.*gloſ*.6.*p*.6.
num.9. D.Garcia Maſtrillus *deciſ*.65.*num*.2.*& de-
ciſ*.153. *n*.28. Thomas Sanchez, *in præcepta de-
calogi lib*.7.*cap*.15.*n*.4. Martha *tract.de ſucceſſione
legali p*.3.*q*.13.*art*.1.*n*.22.

44 Quod ego intelligo ſic procedere, non à ſta-
tuente legiſlatore, quia hoc eſſet facere contra li-
bertatem Eccleſiaſticam per *ſupra* dicta, ſed tan-
tum de teſtatore diſponente per regulam vti quiſ-
que legaſſet ita ius ſto, de qua *in l*.1.*cod.de Sacro-
ſanct. Eccleſ.* & alibi paſſim, & facit, nam idem
additionatores ad Molinam *dicto n*.77. *&* 78. li-
mitant prædictorum ſententiam in melioratione
tertij, à qua Monachus excludi non poteſt, vt per
Caſtillum *in lib*.3.*controuerſ. cap*.12. *ex num*.34.
Thomas Sanchez vbi *ſupra n*.6.verſ.*quod quidem
limitandum eſt*. vti latius idem additionatores pro-
ſequuntur ad Molinam *lib*.2. *cap*.12. *numero* 53.
45 † Et ad quæſtiones an Eccleſiaſtici poſſint facere
maioratum, aut commendam inter viuos, vel vl-
tima voluntate abſque licentia Papæ: & an Regis
licentia opus ſit latè idem Martha cum infinitis
dicta p.4. *de Iuriſdict. cent*.1. *caſu* 24. de qua
etiam Molina *lib*.2. *de primogen. cap*.10. *à nu-
mero* 10. *vſque ad* 19. Vbi eius additionatores. 46
† Et an Appanagium, ideſt vita militia, (hoc eſt
alimenta) debeatur primogenito ſucceſſori feudi
ipſis Clericis, vel Monachis ſecundo genitis, etiam
in linea tranſuerſali agit idem Martha legendus
dicta p.4.*de Iuriſdict.cent*.1.*caſu* 23.

Ad quintã quæſtionis partẽ an ſtatuta, & cõſti- 47
tutiones circa ſolemnitatẽ teſtamentorum cõpre-
prehendãt etiam teſtamenta Clericorum. Et quia
de Iure ciuili, & Regio differt ſolẽnitas teſtamen-
tis appoſita ab illa, nempe quæ de Iure canonico
in Clericis teſtatoribus requiritur; de quibus
omnibus latè dico *in titulo*, *& Rub.de teſtam. &
ibi in cap. cum eſſes* 10. *cap. relatum* 11. præcipuè
in numero teſtium. Ideo nunc breuiter ad pun-
ctum dubij, de quo eſt quæſtio, reſpondeo, quod
ſtatuta, & conſtitutiones laicorum requirentes
certam ſolemnitatem in teſtamentis, non habeant
locum in teſtamentis Clerici quia ſiue diſponant
ſecundum Ius commune, aut contra illum, &
maiorem ſolemnitatem introducendo, nullo mo-
do inter Clericos diſponent, quia non poſſunt ta-
citè comprehendere in genere, de quibus non
poſſunt in ſpecie; & quia talia ſtatuta, & conſti-
tuta, & conſtitutiones reſpectu Clericorum,
eſſent contra Ius canonicum, contra quod laici
non poſſunt derogare, Bald. *in tract.de ſtatutis* in
verbo *decretum* imo eſſe contra libertatem Eccle-
ſiaſticam, vt tenent per textum noſtrum Docto-
res communiter, Martha *de Iuriſdict. p*.4. *cent*.1.
caſu 28. *à num*.6. † Vbi *numero* 8. ait quod ſta- 48
tutum de inſinuatione teſtamenti, non compre-
hendit teſtamenta Clericorum hæredum inſtitu-
torum cum Abbatè hic *in* 2. *lect. numero* 39. ſe-
quendo Baldum *in dicta auth. Caſſa cod.de Sacro-
ſanctis Eccleſ.* latius firmat Iacob. Cambos *de re-
preſſalijs p*.2. *à numero* 7. Vbi latè loquitur reſ-
pondens contrarijs: & licet Felinus *hic num*.83.
prædictam doctrinam ſolum admittat in teſta-
mentis ad pias cauſas, non ſic in alijs, quia hæc
debent inſinuari coram laico ſicut donatio inter
viuos inſinuatur, ſed prætetquam quod talis do-
ctrina impugnatur ex doctrina *dict. cum eſſes*, vbi
cum teſtamentum fieret à Clerico, non ad pias
cauſas, ſufficit eadem ſolemnitas teſtium; ac in
teſtamento ad pias cauſas, vt *in dicto cap. relatum*
10. Vbi Barboſa *numero* 2. ponit hanc differen-
tiam inter vtrumque textum, illa ratio non mili-
tat in inſinuatione teſtamenti. † ſiquidem in do- 49
natione authoritas inſinuationis interponitur in
agente actum, vt dixit Rota per Bellameram
deciſ.4. *de foro comp.* quem citat, & ſequitur Ro-
ta *deciſ*.7.*numero* 5. *de iudicijs in nouis*, ſed in
teſtamento poterat inſtituere hæredem Clericum
abſque inſinuatione, latius expendit Martha vi-
dendus *dicto caſu* 28. & videndus *caſu* 5. † qui 50
& *num*.21. ait ſtatuta laicorum non poſſe afficere
hæreditates Clericorum, etiam ſi ad laicos perue-
niant; non inquam ignoro apud aliquos iudices
practicos obſeruari teſtamenti inſinuationem, id
eſt aperturam, etiamſi Clerici ſit fieri coram illis,
hancque praxim defendere maximopere, ſed quo
Iure, etiamſi laici inſtituantur hæredes, adhuc
eſt ſub dubio, de quo non tracto Valliſoleti & in
hac Curiæ matriti vidi & video praxim faciendi
teſtamenta à Clericis iuxta ſolemnitates huius

egni, & in ſimilitudinem atque aperturá coram
iudice laico.

51 Ad ſextam quæſtionis partem, an teſta-
menta Clericorom ſubiaceant diſpoſitioni Iu-
ris communis ex cauſa prætetitionis, ſiue exhæ-
redationis filij ingrati actiuè, & paſſiuè. Coi du-
bio patet etiam reſponſio ex dictis, nam cum te-
ſtamenta Clericorum, non ſubiaceant diſpoſitioni
Iuris communis ex doctrina *dict. cap. cum eſſes, cap.*
relatum de teſtam. & alijs, ſed dumtaxat Iuris
gentium, vt fatentur etiam omnes Canoniſtæ
in cap. quia nos eodem tit. de teſtam. cum multis,
Simon de Pretis *vltim. volunt. lib. 2. in primo du-*
bio ſolut. 4. n. 68. & n. 76. vſque ad 87. de quo eſt
caſus *in auth. preſbyteros cod. de Epiſcop. & Cleric.*
Baldus *conſ. 448. quæritur primum, col. 2. vltra me-*
dium volum. 1. Ioannes delect. *de arte teſtandi*
tit. 1. de his, qui habent teſtamenti factionem,
caut. 1 in fine, ſequitur vt illa teſtamenta non ſub-
52 iaceant diſpoſitioni laicorum. † quia licet lex
Imperatoris merè priuilegiatiua Clericorum de-
beret obſeruari, vt firmant Doctores hic ex regu-
la textus *in cap. nouit. de Iudic.* quia non proce-
dit imperando, vetando, aut anthorizando, vel
puniendo iuxta quæ tradunt *in l. legis virtus ff. de*
legibus, cap. omnis lex diſt. 4. quæ quidem non eſt
fauorabilis per modum ſuperioritatis, ſed ſolum
concedendo priuilegium; ideóque priuilegium
obſeruandum, quidquid dixerit Decius *in l. ſenium*
num. 15. ff. qui teſtam. facere poſſunt, cuius dictis
in contrarium reſpondet Simon de Pretis *ſupra*,
vbi quæſtionem diſputat referendo etiam aliorum
opiniones & iactam doctrinam ex alijs confirmat
latè videndus Martha *de Iuriſdict. p. 4. cent. 1.*
53 *caſu 26. à numero 6.* † Tamen certum eſſe ait ibi
numero 17. teſtamentum Clerici non reſcindi ex
caoſa præteritionis, nec nullum cenſeri ex caoſa
ex hæredationis, ioxta diſpoſitionem legom *ff. &*
cod. de teſtam. ſic Abbas *in dicto cap. quia nos nu-*
54 *mero 4. de teſtam.* † Vbi Barboſa *numero* 3. dicens
cum Marco Antonio Genuens. latè diſputante
in pract. Eccleſ. quæſt. 361. teſtamentum Clerici
non ſubiacere quærellæ inofficioſi, vel nullitati
ex cauſa præteritionis, Iacob. Butr. & Bald. *in*
dict. auth. preſbyteros cod. de Epiſcopis, & Clericis,
Angel. *in auth. ex cauſa*, & ibi Corneus *num. 36.*
& 46. Vbi dicit eſſe communem ſequitur Couar.
in dicto cap. quia nos in fine; licet videatur recede-
re ab ipſa reſpectu Clericorum primæ tonſuræ:
& Martha *in dicto caſu 26. numero* 18. idem ad-
mittit paſſiuè in caſu contrario, quando filius fa-
milias, v. g. Patris laici aliquam commiſerit in-
gratitudinem, de qoibus *in §.* aliud quoque Ca-
pitulum *in auth. vt cum de appellat. cogn.* qoi po-
teſt exhæredari forma ſeruata huius textus.
55 † Nam ſi ingreditur Religionem non poteſt vl-
terios exhæredari, vt tradit ex gloſſa *in auth. de*
Monachis in princ. gloſſa *in cap. 2. de Apoſtatis*,
& per textom *in cap. non liceat 19. quæſt. fin.* &
notat Salicet. *in l. Deo nobis in princ. cod. de Epi-*
ſcop. & Cleric. quem ſequitur Laorus de Palatijs
56 *in tract. de ſtatuto excluſiuo fœmin. n.* 108. † ratio-
nem reddentes, quia per ingreſſum Religionis,
dicitur naſci de nouo, intelligique ſibi remiſſa
omnia peccata ſua per textum *in cap. menſuras §.*
rationes quoque de pœnit. dist. 1. & ex alijs.

57 Ad ſeptimam quæſtionis partem an laici Prin-
cipes queant alterare voluntates teſtatorum. de
intelligentia huius difficultatis, & de commuta-
tione vltimæ voluntatis teſtatorum plura dico
infra in cap. 3. & in cap. cum Ioannes, de teſtamentis.
Et qoia poteris ſatis reſpondere ex his, quæ latè
ſcripſi *in cap. Congnaſtus 16. quæſt. 3.* Vbi egi de
illis an relicta Eccleſijs, vel alijs iuſtis modis ac-
quiſita, poſſint alijs vſibus applicari, vel in alium
opus pium commutari: & quid de diminoendis
miſſis, & anniuerſarijs. † Et ſic breuiter reſpon- 58
dendo dico ſolom ſummum Pontificem poſſe de-
rogare, & motare, ſiue alterare voluntates defun-
ctorum *ex clementina plerique, de religioſis domi-*
bus; & hoc ex ioſta cauſa niſi de plenitudine po-
teſtatis vellet, quia tanquam Dominus rerom
Eccleſiæ poſſet remittere quidquid donatum eſt
Eccleſiæ ad nutum ſuæ voluntatis, *vt cap. oporte-*
bat dist. 9. & donare vt *in cap. 2. de donat.* etiam
laicis, *§. his ita 35. quæſt. 1.* quod eſt in teſtamen-
tis laicorum ad pias caoſas. † Sed an poſſit Rex, 59
& ſupremus Princeps eas alterare in teſtamentis
rerum prophanarum, & in hoc puncto commu-
nis eſt Doctorum ſententia, vt non poſſit per tex-
tum expreſſum *in l. ſi teſtamentum cod. de teſtam.*
Menochius com multis *conſ. 10. à num.* 27. The-
ſaur. *deciſ.* 170. & cum pluribus Martha *de Iuriſ-*
dict. dicta p. 4. caſu 74. à n. 12. † Sed quia Couarr. 60
lib. 3. variar. cap. 6. in princ. dixerit poſſe Regem
derogare maioratui, qol de licentia Regis erectus
in perſona primogeniti, & in præjudicium legi-
timæ cæterorum filiorum, contra quem ſatis do-
ctè loquitur Vaſquius *in tract. de ſucceſ. creat.*
creat. lib. 1. §. 1. de teſtantium potentia numero 32.
ideo idem Couarruo. *dicto cap. 6. num. 7. verſ.*
ſexto hanc ſententiam, Vaſquius *dicto §. 1 num.* 29.
Peregrin. *in tract. de fideicommiſſis art. 14. num.* 44.
docent, vt morientiom voluntates queant à Prin-
cipibos alterari, quod explicat cum multis Mar-
tha *à num.* 15. ſi cauſa ſit publica ex Abbate *in*
cap. 7. ſupra hoc tit. & ex Craoeta *conſ. 5. num. 9.*
& conſ. 135. n. 21. & conſ. 241. num. 13. Vbi multas
conſiderat cauſas, ex qoibus Princeps quæſitum
Ius tollere poſſit, & melius de plenitudine po-
teſtatis.

QVÆSTIO XXVII.

Statuta circa ordinationem litis, an com-
prehendant Clericos litigantes coram
Iudice ſæculari, quando non concer-
nunt Iura ipſorum. Et quia de ſtatuto
loquente, vt inſtantia ſeruetur Clerico
litigante coram laico, an debeat eſſe
iuxta Ius Canonicum, aut ciuile. Vel
num Clericus laici hæres queat ſtatu-
to obligari inſtantia ſui actoris, etiam
in cauſa executiua. Vitium litigioſi, an
liget Eccleſiaſticos etiam quoad pœ-
nas. Et an valeant ſtatuta laicorum
impedientia exceptionem declinato-
riam fori Eccleſiaſtici. Et an edicta
monentia quemcumque ad compa-
rendum coram Iudice laico, ſi ſua pu-
tauerit intereſſe, liget Clericos. Aut
valeat ſententia contra ipſos lata, vt in
contumaces.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Statutum circa ordinatoria litis in iudicio, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo Clericos comprehendit & quare* num. 2. *ſecus habendo reſpectum ad ius competens vt*, n. 4. & 5.

3 *Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, non poſſunt appellare, niſi in caſibus à iure permiſſis.*

6 *Inſtantia modus præſcriptus de iure ciuili, num ſit ſeruandus in foro Eccleſiaſtico* remiſſiuè n. 7. & 8.

7 *Clericus ſuccedens laico, num ligetur inſtantia ſui authoris quacumque cauſa ſit etiam executiua* remiſſiuè & n. 8.

9 *Litigioſi vitium, num ligat Eccleſiaſticos* remiſſiuè *per alias quæſtiones*. n. 10. 11.

12 *Romana Eccleſia non ligatur vitio litigioſi.*

13 *Litigioſi vitio ligantur omnes Eccleſiaſtici ex diſpoſitione canonica, non quoad pœnas* n. 14.

15 *Edictum de alienatione iudicij mutandi cauſa, non habet locum ſi alienatio fiat in Clericum ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate.*

16 *Statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Eccleſiaſtici nullomodo valent* n. 17. & 18. 20. *etiam reſpectu Clericorum in minoribus, iuxta requiſita Trid. vt* n. 20.

18 *Clerici quoties timidiores redduntur, poteſt Epiſcopus compellere ſtatuentes laicos ad declarandum ſua ſtatuta non comprehendere Clericos &* num. 28.

19 *Exceptio declinatoria fori debet poni ante litem conteſtatam, & ante alias dilatorias; & quod debet ſemper proteſtari de iudice* n. 22.

22 *Conſtitutio Ioannis Reges 2. circa Clericum in minoribus declinantes iuriſdictionem laici.*

23 *Edictum Caroli 5. de armis, loquens de Clericis in minoribus, qui poſt. quam declinarunt forum laici, nequeunt armis vti, etiam laicis permiſſis.*

24 *Arma prohibentur Eccleſiaſticis; non quia obligantur ſtatuto laicorum prohibente ea, ſed ex naturali ratione pacis curanda.*

25 *Poteſtas ſæcularis poteſt concedere priuilegium Eccleſiaſticis, & poteſt non concedere. Et qualiter poſſit Eccleſiæ libertas offendi? exemplificatur* n. 26. & 27. *Explicatur dictum Baldi* n. 28. & 29.

Statutum prohibens Clericos, ne forum declinent ſæculare, non expreſsè, ſed tacitè, videlicet Clerico declinante forum, eos conſanguineos teneri ſoluere pœnam, eſt contra libertatem Eccleſiæ. & quæſt. 39. & numero 23.

30 *Edicta generalia laicorum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos, nec ad comparendum Et quare?* n. 31.

31 *Edictales citationes ſunt à iure communi exhorbitantes, quæ nec fieri poſſunt in principio cauſæ, nec comprehendere Clericos.*

32 *Citari Clerici generaliter non poſſunt cum alijs mediante Clauſula,* ſi ſuâ putauerint intereſſe.

33 *Clerici citati coram iudice ſæculari, ſiue generaliter per edictum, ſiue cum clauſula,* ſi ſua putauerit intereſſe, *ſemper debent interponere declinatoriam fori, & remitti ad ſuum iudicem.*

34 *Clericus non opponens declinatoriam fori, punitur tamquam transgreſſor canonis.*

35 *Clerici voluntariè comparendo coram laico, adhuc poſſunt opponere declinatoriam fori contra aliquos negantes. Et quare* numero 36.

AD Primam quæſtionis partem facilè reſpondebis, ſi hic repetas quæ latè ſcripſi *infrà in cap. quod Clericus. 9. de foro comp* Vbi *in prima quæſt.* egi de ratione *quare cauſa Clericorum ſunt iudicanda ſecundum canones, & non ſecundum conſuetudines laicorum, & q. 3. an conſuetudo loci ſit ſeruanda in concernentibus proceſſum.* Quare nunc breuiter dico vt quando tractatur quomodo acta fieri debeant, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo, tunc ſiue Clericus ſit actor, ſiue reus, ſtatuta in hoc euentu circa litis ordinationem, comprehendant Clericos, & Eccleſiaſticos litigantes in illo foro. 1
† Quia ius canonicum conſentiens in nonnullis caſibus cauſas Eccleſiaſticorum agitari coram iudice ſæculari, tacite videtur permittere quod agitentur ſecundum modum illius iudicis, vt dicit gloſſa *in dicto cap. quod Clericus*, docent plures adducti à Barboſa *ibi* Decius *hic à n. 43.* Felinus *n. 81. verſ. tertius caſus*, cum multis alijs Martha *de iuriſdictione p. 4. cent. 1. caſu. 31 à n.* . 2

Vndè infero quo Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, non poſſint appellare, niſi in caſibus à iure permiſſis, vt *in auth. de appell.* & intra quæ tempora. † Sed laicus litigans in foro Eccleſiaſtico poterit appellare etiam ante difinitiuam *cap. ſuper eo de appellat.* provt notant omnes canoniſtæ *in dicto cap. quod Clericus:* de quo puncto, & de alijs dixi *in dicto cap. quod Clericus*, & ibi *ſub. quæſt.* 4. Vbi etiam dixi. † Quod quando tractatur de eiſdem actis, habendo reſpectum ad ius competens actori, vel reo, tunc ſi Clericus coram laico reconueniatur à ſæculari, non habeant locum leges, aut ſtatuta, tunc ea ſint contra Eccleſiæ libertatem, cum minuant eius iura eo modo, quo dixi *in dicta quæſt. 3. à n. 7. verſ. verum:* alia tradit Martha videnda in hoc puncto *dicta quæſt. 3. à verſ. ſecundus caſus à n. 15.* cum multis ab eo relatis, quare non latè ſcribo videbis *infrà q. 30. à n. 1.* 3 4 5

Ad ſecundam quæſtionis partem cum ego latiſſimè egerim *in cap. venerabilis, de differentia inſtantia reſpectu iuris ciuilis, aut canonici*, item & concilij tridentini *in cap. venerabilis pen. de iudicijs à q. 1.* cum multis alijs ideò nunc vt reſpondeas ad punctum difficultatis repetes etiam quæ in terminis egi *infrà in dicto cap. quod Clericus. 9. de foro compet.* Vbi de eadem quæſtione, *an litigante Clerico in foro ſæculari, ſit obſeruandus modus inſtantia præſcriptus à iure canonico.* 6

Ad tertiam quæſtionis partem an Clericus laici hæres queat ſtatuto obligari inſtantia ſui actoris, ſiue authoris, etiam in cauſa executiua. Et quia reſolutio huius dubij pendet etiam à dictis *infrà in cap. penult. de foro compet. ibi q. 18.* Vbi egi de illa an *iudicium captum ex inſtantia vnius poſſit ex inſtantia alterius terminari: quid de poſſeſſore Clerico virtute decreti iudicis laici & in cap. fin. q. 9. 10. & 11.* Vbi egi de quæſtione *an hæres* 7

*ſeu ſucceſſor priuilegiatus debeat conueniri, vbi
defunctus debuit*, Vbi dict. *quæſt.11. quid de Cle-
rico*, & *quæſt.1.* Vbi de intellectu textus *in l.hæ-
res abſens ff. de iudicijs*, de quia etiam Martha
cum alijs ab eo relatis *p.4.de iuriſdict. cent.1.caſu.
33. à n.10.* & in terminis egerim *in cap.* quia *V.
de iudicijs q.8.* Vbi de illa *an inſtantia & lis cœpta
contra laicum eo mortuo tranſeat in eius hæredem
Clericum; ita vt conueniatur coram laico*, & ibi
*q.7. an inſtantia inchoata contra vnum tranſeat in
eius ſucceſſores*; ideò hic non tracto, & vltra Do-
ctores ibi adductos leges quæ ſcribit longè Mar-
tha *de iuriſdict. p.4.cent.1. caſu. 33.* Vbi contra
communem reſoluit Clericum ſuccedentem lai-
co, non ligari inſtantia ſui auctoris quæcumque
cauſa ſit, etiam executiua; ſed ego tam in execu-
tiua, quam in ordinaria exiſtimo reſoluendum,
iuxta doctrinam, quam longè retuli *in dicta quæſt.
8.* Vbi te remitto, ne longa repetitione moleſtus
ſim: & applicabis alias quæſtiones *infrà* verſ.
ad quartam.
9 Ad quartam quæſtionis partem an vitium liti-
gioſi liget Eccleſiaſticos. Et quia pro reſolutio-
ne huius difficultatis faciunt notata *ſupra* in verſ.
ad tertiam, & quæ longiſſimè dico etiam *in d. cto
cap* quia *V. de iudicijs* Vbi *à quæſt.1.*an vitium au-
ctoris noceat præſcribenti, & poſſeſſori, & *infrà*
dico *in tit. de alienatione cauſa mutandi iudicium*;
item & *in Rub. & tit.* Vt lite pendente nihil in-
nouetur, & *in cap. ex parte.15. de foro compet.
q.6.& 7.* & ibi *quæſt.8.* Vbi egi de illa quæſtione,
*an ſi lis cœpta fuerit cum defuncto non priuilegiato
poſſit perſona miſerabilis habere fori electionem, &
illud declinare ad aliud confugiendo*: & ibi *q.9. an
priuilegium ſuperueniens poſt litem cœptam faciat*
10 *præuentam iuriſdictionem ceſſare.* † item adiunges
alias per vtiles quæſtiones, quas longè diſcepta-
uit *a dicto cap. pen. de foro compet. q.13.* Vbi egi
de illa *an in caſibus, in quibus non prodeſt priuile-
gium ſuperueniens ad mutationem fori, poſſit laicus
exequi ſententiam latam, aduerſus eum, qui tem-
pore litis mota erat laicus, ſed ante, vel poſt ſenten-
tiam efficitur Clericus, vel è contra.* Et ibi *q.14. an
tranſlata poſſeſſione rei litigioſa in tertium*, vt in
Clericum, gaudeat priuilegio fori: *& de alijs
ibi.* Et *q.26. an ſi poſſeſſio rei litigioſa transferatur
in nouum poſſeſſorem in iudicium, non vocatum,
qui tamen ſubditus eſt eiuſdem iudicis, nihilominus
contra talem poſſeſſorem ſententia lata ab eodem
iudice exequi.* Et *q.17. an ſi litigioſa res transfera-
tur in aliquem ſubditum alteri iudici ordinario, vt
quia eſt ciuis alterius ciuitatis, poſſit etiam aduer-
ſus ſucceſſorem executioni mandari ſententia lata
contra rem alienantem.*
11 Ideò ex prædictis iam breuiter, etſi longè
poſſem agere ad quæſtionem propoſitam; reſ-
pondeo in terminis ex dictis *in cap. Eccleſia 5* vt
lite pend. nihil innouetur, vbi agens de hac ea-
dem quæſtione, ſcilicet an *vitium litigioſi liget
Eccleſiaſticos, etiam quoad pœnas*: & ibi *q.1. an
qui rem litigioſam alienauit, ſi eam re habere non
poſt, teneatur æquiualentem ſubſtituere* in locum
illius, vbi videbis, & quæ latè ſcribit Martha
dicta p.4.cent.1. de iuriſdict.caſu.35. per totum,
12 vbi ponit tres articulos. † Primus quod Eccle-
ſia Romana non ligatur vitio litigioſi, quia po-
13 teſt Pontifex diſpenſare huic vitio. † Secundus
Eccleſiaſticos omnes ligari vitio litigioſi ex diſ-
poſitione iuris canonici *in dicto cap. Eccleſia 3. &*
14 *4.* † Tertius vt quoad pœnas non ligentur Eccle-
ſiaſtici vitio litigioſi, quia lex ciuilis nunquam
poteſt pœnis obligare Eccleſiaſticos ex dictis *Su-
pra q.24* & ex his, quæ docet gloſſa *in dicto cap.
Eccleſia 3. & 4.* Vt litè pendente, & ego *ſub
dicta quæſt.1. a n.1. & 4.* Vbi reſpondi, difficul-
tati ipſius *cap.4.* ibi propoſitæ. † Et latè agens 15
Martha dicta *p.4.cent.1. caſu.91.* probat edictum
de alienatione iudicij mutandi cauſa, non habe-
re locum ſi alienatio fiat in Clericum, ſiue
inter viuos, ſiue in vltima voluntate, eum
leges.
Ad quintam quæſtionis partem an valeant ſta- 16
tuta laicorum impedientia exceptionem declina-
toriam fori Eccleſiaſtici. Cui dubio ſatis latè, &
abunde poteris reſpōdere ex his, quæ dixi *ſub Rub.
de foro comp. q.3.* Vbi egi de illa *quando incom-
petentia exceptio debeat apponi, & fori declinato-
ria*; & ibi *q.4.* Vbi egi de illa *an ſi quis effectus ſit
Clericus, poſtquam lis contra eum coram iudice lai-
co mota eſt, poſſit opponere declinatoriam pro re-
miſſione ad iudicem Eccleſiaſticum*, & ad aliâ *ſub
toto illo tit. & in tit. de iudicijs* ex quibus perpen-
des quidquid de hac declinatoria abundantius præ
requiras, & applicabis illam: quam tractaui *in
cap. pen. de foro compet.* an *quilibet iudex præue-
niendo poſſit cognoſcere ſi ſua ſit iuriſdictio*: aliquid
de hac declinatoria fori exceptione dixi *ſub. Rub.
de exceptionibus, & alibi*, Vbi egi quando debeat
opponi.
Quibus ſuppoſitis iam breuiter dico ſtatuta 17
laicorum impedientia exceptionem declinatoriam
fori Eccleſiaſtici, nullomodo valere, quia ſi dire-
cto exprimunt Clericos mentionem de illis fa-
ciendo, illos expreſsè grauando, ſi tacitè, & per
indirectum idem debet dici ex iam latè actis ex
regula textus noſtri, quo omnes fatentur. † Vbi 18
dicit Felinus, vt quoties Clerici timidiores red-
duntur poteſt Epiſcopus cogere ſtatuentes ad de-
clarandum talia ſtatuta, non comprehendere
Clericos: ſic Martha plura adducens *dict. p.4.cent.
1.caſu.36.* Vbi adducit etiam nonnulla generalia,
& doctrinalia. † Qualia ſunt quod exceptio decli- 19
natoria fori, debet opponi antè litem conteſta-
tam, & ante alias dilatorias; & quod debet ſem-
per proteſtari de iudice, de quo ſubdicta Rub.
de except. item quod citatio Clerici coram iudice
laico, eſt nulla ipſo iure, & an teneatur compare-
re, vt alleget Clericatum, de quibus *ſub. cap.4.
de iudicijs*, Vbi etiam *q.7.* egi de illa *an Eccleſia-
ſticus poſſit quocunque tempore, etiam poſt ſenten-
tiam à laico latam fori declinatoriam intentare.*
† Et ſic deciſioe dicendum eſt ſtatuta prædicta, 20
& alia ſimilia non valere, ſiuè expreſsè mentio-
nem fecerint de Clericis, ſiue non, ſed generali-
ter tantum diſpoſuerint; & primo caſu non vale-
re, quia dum exprimunt Clericos, directo, ſunt
contra *auth. ſtatuimus Cod. de Epiſcop. & Cleric.*
& contra textum noſtrum, vt latiſſimè *hic* Ca-
noniſtæ fatentur, Ancharran *q.25. in princ.* Mar-
tha *de iuriſdict. 4. p. cent.1. caſu. 36. n.9* In ſe-
cundo caſu Clericos non comprehendere genera-
liter diſponendo, de eis nullam mentionem fa-
ciendo, vt dicit Abbas *hic n.28.* Martha *dicta
caſu.36.n.13.* Vbi dicit prædictum ſtatutum eſſe
contra libertatem Eccleſiaſticam, ex eo ſolùm
quod Clerici efficiuntur timidiores ad allegan-
dam declinatoriam fori, vt etiam tenent Felinus
hic n.70. Vbi latius per eum, & Iacob. de Cani-
bus *in tract. de repraſſalijs p.2. a.9.* & Stephanus
de Federicis *in tract. de interpretatione iuris n.128.*

Stracha

Stracha *in tract. de mercatura in tit.* quomodo in
in cauſis mercator procedendum *ſic n.27.*
21 Quæ doctrina procedit etiam in ſtatuto, ſeu
edicto lato, & promulgato contra Clericos primæ
tonſuræ, quia ſi in illis concurrant qualitates,
quas adduxi ſub *cap.1.de foro compet.* vt gaudeant
fori priuilegio, & per conſequens ex iam dictis
apparet; & ſub hoc textu debent frui eodem
22 priuilegio. † Indeque falſam vocat Martha ſen-
tentiam Couar. *n.10.* ab eo relati dicentis conſti-
tutionem Ioannis Regis.II. procedere iure, qua
diſponitur Clericum primæ tonſuræ iuriſdictio-
nem iudicis ſæcularis declinantem ipſo iure, pri-
uatum eſſe omnibus, & quibuſcumque muneri-
bus, & officijs publicis, quæ ab ipſo Regè obti-
23 nuit. † Item & procedere, ſic etiam aliud edi-
ctum Caroli.V. Cæſaris Hiſpaniarum Regis, quo
ſtatutum eſt Clericos primæ tonſuræ, qui ſemel
iuriſdictionem ſæcularem, fori exceptione decli-
narunt, & fuerint ab eorum punitione liberati,
non poſſe arma ferre, nec etiam armis vti illis,
videlicet quæ ſunt Regia legè laicis communiter
permiſſa, ac ideo poſſe per iudices ſæculares hiſce
armis hos primæ tonſuræ Clericos licitè ſpoliari:
ſic Couarruu. *pract. cap.33. n.6.* verſ. *hoc etiam*
& *n.7.* quia reſpondetur in primo caſu nullomodo
eius dictum poſſe procedere, eo quod vt latiſſimè
dixi ſub *dicto cap.2. de foro comp. & in cap. cum*
non ab homine de iudicijs, Clerici in minoribus
gaudent fori priuilegio, cui nequeunt renunciare
in iudicem laicum, conſentiendo per plura, quæ
dixi *in cap. ſi diligenti, & cap. ſignificaſti de foro*
comp. quatenus *ibi* etiam patet vt nequeant Cle-
rici prorogare iuriſdictionem iudicis non ſui, nec
24 in laicum iudicem conſentire. † In ſecundo caſu
de armis, etſi vt *infrà* dico de vita, & honeſtate
Clericorum, arma deferre Clericis prohibitum
ſit, imò & praxis quotidiana ſit vt armis priuen-
tur, ſi colligantur de nocte cum illis, propter pu-
blicam Reipublicæ quietem, & hoc poſſet pro-
cedere in armis offenſiuis, non defenſiuis, ſed,
non id legitimè procedere ex vi ſtatuti laici Prin-
cipis, ſed ex naturali ratione dictam pacem cu-
randam omnino, alias in quam non item, imò &
Martha addit *n.12. dicto caſu.15.* talia ſtatuta non
ſuſtinenda eo quod directo ſint contra libertatem
Eccleſiæ.
25 Nec etiam obſtat Bald. *in tract. de ſtatutis* ver-
bo *Clericus n.5.* quatenus dixi in vtroque caſu
valere ſtatutum, quia non tollit priuilegium Ec-
cleſiaſticis conceſſum, ſed tantum neget benefi-
cium ſuum, quod poteſt facere, eo quod pote-
ſtas ſæcularis poteſt concedere laicis priuilegium
ad ſui libitum, & poteſt illud non concedere
Clericis. Quia reſpondetur ex dictis quod ſi id ex-
preſsè neget Clericis, illud non debet valere cum
clare diſponat in cauſa Clericorum; & ſi tacitè
concedendo tantùm laicis dico, vt etſi valeat reſ-
pectu laicorum, ſed ex quo per indirectum offen-
ditur libertas Eccleſiaſtica, cum illi applicatur,
26 incipit non valere. † vt puta ſi laicis concedun-
tur beneficia communis patrocinij, quia ſi hæc
diſpoſitio per indirectum Clericis applicetur, per
indirectum offenduntur, cum priuantur benefi-
cio opponendi declinatoriam ſibi de iure commu-
27 ni competentem. † Item ex eo vt dixi quia red-
duntur timidiores in opponendo illam exceptio-
nem, & laici actores redduntur audaciores, vt
omnes concluſerunt *hic*, & Bartol. *in l.1.§. qua*
oneranda ff. quarum rerum actio non detur Martha
dicto caſu.36.n.14. & 15.
Ex quo apparet Baldi opinionem eſſe nimis 28
captioſam, ſic que dixit Felinus *dic dicto n.70.*
quod licet ſtatuentes hoc modo non incidant in
excommunicationem; ex quo non ſumus in caſu,
cap. nouerint de ſentent excomm. tamen ex quo
Clerici efficiuntur timidiores, poſſe Epiſcopum
cogere ſtatuentes ad declarandum huiuſmodi ſta-
tuta, non comprehendere Clericos, vt iam dixi.
† Etenim non debent valere etiam ſi per indire- 29
ctum diſponant contra Clericos, vt puta ſi ſtatu-
tum prohiberet Clericis, ne forum declinent ſæ-
culare, non expreſſim, ſed tacitè, videlicet Cle-
rico declinante forum, eos conſanguineos teneri
ſoluere pœnam: ſic docent Abbas *hic in 2. lect.*
n.24. latè Fulgoſius *in auth. caſſa cod. de ſacro-*
ſanctis Eccleſ. Baldus *in l.1. cod. de indicta viduit.*
tollenda, quod eſt commune, ergo.
Ad vltimam quæſtionis partem an edicta mo- 30
nentia quemque ad comparendum coram iudice
laico, ſi ſua putauerit intereſſe, liget Clericos,
& Eccleſiaſticos &c. Et præhabitis pluribus quæ
ſcripſi *Supra* latè de citatione *in cap. ſen. de foro*
comp. à quæſt.1. cum alijs, & *in cap.1. de cauſa*
poſſeſſ. & in cap.3. de teſtibus, & *alibi*. Vbi dixi
de citatione per edictum, per proclama, per nun-
tium, & alijs modis. Et quia de his aliqua Mar-
tha cum multis ab eo relatis ſcribit, vt quæſtio-
nem noſtram decidat, quæ latius poteris ex præ-
notatis aggregare hic; ideo breuiter ad difficulta-
tem reſpondeo, & quia edicta generalia laico-
rum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos,
nec ad comparendum teneantur: nam vt dicunt
Surd. *deciſ. 26. n.1. & 3.* Roland. *conſ.19. vol.2.*
arbitrantes eſſe illum modum valde ſingularem
pro limitatione textus *in dict. cap. ſi diligenti de*
foro compet. cap. nullus iudicum 11. q.1. auth. ſta-
tuimus cod. de Epiſcop. & Cleric. Vbi cauetur
nullomodo trahi poſſe Clericos coram iudice ſæ-
culari, cumque nullomodo Clerici teneantur
comparere citati coram iudice laico, quia non eſt
poſſibilis illius iuriſdictionis prorogatio ex dictis
iuribus, & ex his, quæ dixi *in dicto cap. ſignifica-*
ti 18. de foro compet. ſequitur dicendum, vt Cle-
rici, nullomodo afficiantur citatione generaliter
per edictum facta cum clauſula *ſi ſua putauerit in-*
tereſſe. † Quia iſtæ citationes edictales ſunt à iu- 31
re communi exhorbitantes ex *clem. cauſam de ele-*
ctione l. dies §. prætor vit ff. de damno infecto; &
ſic nec poſſint fieri in principio cauſæ, vt latè pro-
bat Vantius *de nullitate ex defectu citationis n.121.*
etſi fierent grauaretur citatus, & poſſet appellari;
Bart. *in extrauag. ad reprimendum* in verbo *per*
edictum n.2. Martha *in l. perulo p.6. tit. de citatio-*
ne n.8. ideoque non poſſint comprehendere Cle-
ricos, ſed ſint ſtrictè in ſuis caſibus intelligendæ,
docent Rota *in deciſ. vnica n.3. de ferijs* in nouis
Martha *de iuriſdictione dicta p.4. cent.1. ca.37.*
n.10. per textum *in Clem.1. de iudicijs*, Gallius
in lib. 1. obſeruat. 157. per totam, Vbi ponit ca-
ſus iſtos.
Et in tantum prædicta doctrina eſt vera, vt 32
nullomodo poſſint citari Clerici generaliter cum
alijs mediante prædicta clauſula *ſi ſua putauerint*
intereſſe, cum omnes Doctores concludant vt
quando Clericus per dictam citationem efficere-
tur reus neceſſarius, citatio ipſa non valeret, vt
per Decium *in cap. cum inter de except. n.38.* Ro-
landus *conſ. 29. n.18. vol.1.* alia multa congerens
videndus Martha *in dicto caſu.37. à n.16.* † Qui 33
à

à *n.21.* etiam vt Clerici citati coram iudicè ſæe u-lari, ſiue generaliter per edictum, ſiue cum clauſula *ſi ſua putauerint intereſſe*, ſemper debeant opponere declinatoriam fori, & remitti ad ſuum iudicem competentem, iuxta multa, quæ in terminis allegat Grammaticus *deciſ.61.* Deius *conſ.* 700. Roland.29. Capic. *deciſ.* 8. & Martha *n.24.*
34 ſic refert deciſum ex Roland. *in Rota ſouenſi* † Imò Baldus *in l.1. cod. de in dicta viduitate tollenda*, Phanut. *in tract. de inuentario p.3. n.23.* Surd. *dicta deciſ.26. n.5.* dicentes quodſi Clericus non opponat declinatoriam fori, tamquam tranſgreſſor canonum, ſit puniendus.

35 Vndè bene Doctores inferunt errare alios affirmantes per voluntariam comparationem ipſius Clerici, non poſſe vlterius apponere fori declinatoriam, nec illi amplius dari locum, quia cum non poſſit in iudicem laicum, nec tacitè, nec expreſsè conſentire, nec illius iuriſdictionem aliquo modo prurogare ex *dicto cap. ſi diligenti*, *cap. ſignificaſti de foro comp.* ſequitur vt nullomodo contrarium arbitrantes dicandi ſunt, vt bene concludit Martha *dicto can 37. n.25. & 26.* cum Franchis *deciſ.* 400. Felino *in dicto cap. cum inter de exceptionib. col.7.* verſ. *limita ſecundo.*
37 † Eo quod iudex laicus reſpectu Clerici non ſolùm eſt incompetens, verum & incapax, qui ad cognoſcendùm de cauſa Clerici non admittitur, niſi de licentia Pontificis, & in caſibus iure canonico deciſis, non aliter. Et ſic conducunt quæ adduxi *infra in cap.4. de iudicijs*, quatenus *ibi q.* 7. ſcripſi poſſe Clericum fori declinatoriam intentare, etiam poſt latam ſententiam à laico iudice.

QVÆSTIO XXIII.

An ſtatutum, quod Clericus ſpoliator laici cognoſcatur per iudices ſæculares valeat imponens pœnam conſanguineis Clericorum: an valeat intuitu eorum. Et an ſtatutum de compromiſſis faciendis inter coniunctos, liget Clericos. An ſtatutum obligans filium ad debita patris cedentis, comprehendat filios Clericos & an ſtatutum quod maritus lucretur dotem excluſis filijs primi matrimonij, comprehendat filios Eccleſiaſticos factos. Statutum prohibens venationes, & piſcationes an comprehendat Clericos. An ſtatutum quod occidens Clericum puniatur in pecunia, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam & an ſtatutum, quod occiſor non ſuccedat occiſo, comprehendat Clericos perpetrantes homicidium, etiã cum qualitate, aut poſſit inferre præiudicium fiſco Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Laicus iudex etſi de poſſeſſorio rei ſpiritualis, ſit competens, & cognoſcere poſſit ſpolio bonorum Eccleſiaſticorum, ſaltim per modum extraordinaria cognitionis, ſed virtute Statuti laicalis, non item* n.2.3.4.5. & 6.

7 *Clericus conuentus in iudicio ſpolij, ſi allegat ſuum titulum in ipſa conteſtatione litis, iudex laicus non poteſt vlterius procedere, ſed debet illum remittere ad ſuum iudicem.*

7 *Statutum imponens pœnam conſanguineis Clericorum, non valet, ſi fiat Clericorum intuitu.*

9 *Metus illatus conſanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, cenſetur illatus electori. Et quare?* n.10. & 11.

11 *Iniuria facta alicui, cenſetur facta omnibus eius generis, ſiue conſanguinitatis.*

12 *Excommunicatus eſt, non ſolùm percutiens Clericum, ſed etiam eius conſanguineum.*

13 *Statutum imponens pœnam coniunctis Clericorum declinantium iuriſdictionem laici, non valet, nec quoad pœnam coniunctorum.*

14 *Statutum factum de compromiſſis faciendis inter coniunctos, num liget Clericos? remiſſiuè.*

15 *Statutum obligans filios ad debita patris cadentis, non obligat Clericos vt à* n.23. *Quid ſi tales poſtea fiant?* n.26. & 35.

16 *Statutum generaliter obligans filios, & vxorem ad debita patris, eſt validum, etiamſi non ſint patris heredes* n.17.

17 *Statutum Florentiæ, quo diſponitur, vt teneantur filij, & vxor, pro mercatore fugiente, eſt validum. Et quare* n.22.

18 *Statutum quod Pater teneatur pro delicto filij.*

19 *Statutum, quod Dominus teneatur pro familia, valet. Et quod illi teneantur de Domo pro conſorte.*

20 *Conſuetudo, quod villa teneatur pro facientibus furta, valet.*

24 *Filius, Patris iniquitatem non portat.*

27 *Statutum quod maritus lucretur dotem, excluſis filijs primi matrimonij, comprehendit filios Eccleſiaſticos, quod eſt odioſum, cum auferat filijs ſucceſſionem maternam* n.28. *etſi videatur in fauorem ſecundi matrimonij*, vt n.29. & 30. & n.33.

28 *Correctorium iuris communis, ſtatutum debet ſtrictè interpretari.*

31 *Statutum mandans ne quis declinet iuriſdictionem poteſtatis, non includit Clericos, nec filios, de quibus in ſpecie diſponere non poterat.*

32 *Statuti genealis diſpoſitio, non trahitur ad ea quæ in ſpecie fieri non poſſunt, nec ad quæ ſpecialiter, non veniret.*

33 *Nuptia ſecundæ de iure antiquo erant prohibita.*

34 *Manum nemo præſumitur imponere ad ſibi illicita, & impoſſibilia.*

36 *Teſtari conſuetudo Neapolitana prohibens de bonis antiquis, non comprehendit Clericos.*

37 *Piſcationem, & venationem prohibet ius canonicum Clericis, quam ex cauſa prohibent etiam Principes* n.38.39. & 41.

38 *Venator poteſt prohiberi a Domino feudi, ne ingrediatur, etiamſi Clericus ſit, vt num.* 46.

39 *Clericis prohibetur venari, & aucupari voluntatis causâ, ſi ſit periculoſa, & clamoroſa venatio.* & n.40.

Venatio

Venatio recreationis cauſa non periculoſa, vt aprorum, licita eſt Clericis, ſi fiat ſanitatis cauſa & cum ſilentio, & modeſtia, & magis quando Clerici non habent ſuſtentationem, vt in Francia. dict.n.39.

40 *Venatio à Clericis facta cenſetur recreationis cauſa, & quod faciant retractum ad viuendum.*

41 *Venari Clerici ex quo prohibentur iure canonico, non inde ſequitur, vt Principes prohibentes illos obligent.*

42 *Venationes, & piſcationes in iure aquiparantur, ſed non aquè in Clericis, vt n.43.*

43 *Venari licet regulariter Clerici prohibeantur, ſed non piſcari, cum ceſſent in hoc rationes, quibus prohibetur venatio.*

Piſcatio habet exempla virorum ſanctorum, Apoſtolorum ſcilicet. Vide numero 47. in fine.

44 *Piſcatio prohibita eſt in feſtis ſolemnibus, & quando fit negotiandi cauſa* cap.1. *verſ.* piſcationes *de Clerico venatore.*

47 *Piſcatio in flumine publico, non prohibetur, ſecus in flumine priuato, & ſtagno.*

Venationis multiplex eſt ſpecies, ſcilicet arenoſa, & ſaltuoſa. dict. n.47. *Apoſtoli non aſſiduè piſcabantur* dict. n.47.

Retia poſſunt colligi, & auferri à Clericis piſcatoribus num.47.

48 *Pœna mortis de iure canonico non eſt poſita contra occidentes, ſed alia extraordinaria; quantumuis graue ſit delictum explicatur* num.55.

49 *Statutum, quod occident Clericum, puniatur in pecunia, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam* & n.53. & 55.

50 *Pactum, quod occidens Clericum, puniatur in pecunia, non valet.*

52 *Venalis ignoſcentium gratia, praſtat facilem aditum ad culpam.*

53 *Statutum venetorum, quo cauetur, vt laici vulnerantes Clericos puniantur in quinque ſolidis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

54 *Statutum non eſt validum; etiam quando pœna pecunaria, appoſita non eſt contemptibilis contra aliquos, quia eſſet tela araneorum ligans pauperes, & non diuites, qui volentes ſoluere pœnam inuitarentur ad delinquendum.*

56 *Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos, vel in vltima voluntate, quomodo libet valet.*

57 *Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos &c. etſi obliget ſubditos Principis ſtatuentis; non tamen Clericos; eo quod eſt contra libertatem Eccleſia.*

58 *Frater, qui fratrem occidit priuatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, ſi eſt paternum, & non applicatur fiſco, ſi ſecus non eſt paternum.*

59 *Statutum auferens ſucceſſionem occiſi ab occiſora, dicitur correctorium iuris communis, quod non corrigit reſpectu Eccleſiarum cum ſufficiat operari reſpectu laicorum, vt* n.60. *vide* n.62.63.64.65.

61 *Aſſaſinati pœna poſita* in cap.1. de homicidio lib.6. *comprehendit etiam Principes magnates, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Cardinales. Archiepiſcopus Piſanus, fuit furca ſuſpenſus à populo florentino, propter coniurationem in laurentium Medicis.*

64 *Argumentum valet in materia iuriſdictionis, ſi non poſſunt expreſsè, non praſumitur tacitè voluiſſe.*

65 *Laici iuriſdictionem in Clericos non habent, etſi ſtatutum introduceretur ob ſalutem animarum, vitandi peccatum, niſi fiat diſpenſatione Pontificia.*

66 *Clericus occiſor, etſi ſit aquum, vt lege canonica, tamquam indignus priuaretur ſucceſſione ſui proximi occiſi, ſed non rectè ex lege ciuili.*

67 *Statuta excludentia fiſcum à publicatione bonorum homicida, dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam. Et quare? ibi.*

68 *Eccleſia habet fiſcum &* n.69. *de fiſco inquiſitionis.*

69 *Fiſcus inquiſitionis petens bona incarceratorum ex cauſa fidei, vt applicentur fiſco Reali Regis, procedit non ex vi legis, & ſtatuti Regum, ſed ex ſtatutis Pontificijs ob dotationes à Regibus factas.*

70 *Statuta, qua tangunt Eccleſiaſticorum iura ſi illa minuant, etiam per indirectum non valent.*

AD Primam quæſtionis partem vt 1
reſpondeam premitto quæ *infrà*
ſcripſi *in cap. ſi Clericus.5. de foro*
comp.q.14. Vbi egi de quæſtione
in caſu quo ſpoliator, & ſpoliatus
eſſent Clerici, vel reus, tantùm eſſet Clericus, &
contentio de re beneficiaria ſit, an iudex laicus di-
catur verus iudex circa reſtitutionem, & quæ di-
xi *ibi* ante quæſt 13. Vbi *an Eccleſia ſeu mi-*
nor Clericus laſus in contractu circa rem, quam
cumque valeat petere reſtitutionem in integrum con-
tra laicum coram iudice Eccleſiaſtico eos conue-
niendo, & adiunctis alijs, quæ dixi *ſub. cap.1.*
2. & fin. de ordine cognit. & ſub. tit. de reſtitu-
tione ſpoliator, & præmiſſis etiam, quæ dico *in*
cap. fin. de iudicijs, Vbi de quæſtione an iudex lai-
cus queat cognoſcere ſuper poſſeſſorio rei Eccle-
ſiaſticæ vti etiam tractat Martha *de iuriſdict. p.4.*
cent.1. caſu.8. vt agat, & reſoluat præſens dubium;
ideo nunc breuiſſimè reſpondeo.

Vt licet iudex ſæcularis ſit competens ſuper 2
Poſſeſſorio bonorum Eccleſiæ quando Clericus
conuenit laicum; vt declarant Rolandus *conſ.23.*
n.16. & ſeq vol.2. Menochius *rem.15. de retinenda*
n.212. ſicque de iure communi procedit, vt ait
Martha *dicto caſu 78. n.15.* Tamen quia regula ſit
generalis, vt laicus nequeat conuenire Clericum
in foro ſæculari ex *cap. cum non ab homine de iu-*
dicijs, cap.2. cap.5. cap. cum ſit generalè de foro comp.
Vbi latiſſimè dixi, ſequitur decenſum ex dictis *q.*
proximè praced. verſ. *ad vltimam*, vt cum prædi-
ctum ſtatutum de Clericis faciat ſpecialem men-
tionem, tanto minus valeat, & poſſit opitulari. † 3
& quamuis pluries deciſum referant nonnulli re-
lati à Martha, *Vbi ſupra*, imò ſtatutis cautum in
Delphinatu, in tota Francia, in tota noſtra Hiſ-
pania, in Camera imperiali, Mediolani, Neapoli,
& in alijs pluribus partibus, Regnis, & prouin-
cis, vt docent Rebuffus, Afflictis, Menochius,
Valaſcus, Alciatus, Teſaurus, & alij ab eo re-
lati. † Et quod in ſpolio bonorum Clericorum, 4
aut Eccleſiaſticorum, iudex laicus poſſit cognoſ-
cere dixerint Craueta *in conſ.* 258. cum infini-
tis alijs ad hoc citatis per Rolandum, & per
Menochium

Menochium, vbi ſupra, & per Botnin. Caualcan.
in deciſ.45. num.75.p.1. Vel quod ſaltim poſſint
iudices laici cognoſcere extraordinariæ cognitio-
nis, & prouidere per modum charitatis notoriè,
& euideoter oppreſſo, & ſpoliato, quod ſibi fiat
reſtiturio, in quo ſenſu fuit loquutus Afflictis
deciſ.2. & deciſ.24. iuxta plura, quæ adduxi in
cap.2. de iudic. quæſt.19. per totam, & io alijs ſe-
5 quentibus. † Nihilominus reuera dici debet in
puncto dubij noſtri hoc non admitti, vt laicus
citat, ſeu iudicialiter agat contta Clericum ſpo-
liatorem virtute ſtatuti laicalis; quia cum etiam
io cauſis ſpolij requiratur litis cooteſtatio ſecun-
dùm communem opinionem, de qua teſtatur
Alex. in l.naturaliter §. nihil commune num.96. ff.
de acquirenda poſſeſſ. Menochius in tract. de recu-
6 peranda poſſeſſ. dicto rem.15.num.233. † Sequitur
vt cum iudex laicus nullomodo poſſit per viam
iudicij cognoſcere de Clericis, quin incidat in
pœnam, cap. Clericus nullus 12. quæſt.2. cum ſi-
milibus, & in alijs pœnis, vt prædictum ſtatutum
7 ſit oullum, vt bene Martha comprobat. † Vbi
num.18. dicto caſu 78. reſoluit quod ſi Clericus
conuentus in iudicio ſpolij allegaret ſuum titu-
lum in ipſa conteſtatione litis, iudex laicus non
poſſit vlterius procedere, ſed remittere debeat ad
Eccleſiaſticum iudicem: ſic cum Afflict. in conſtit.
de Burgenſaticis in 5. quæſt & Martha n.19. & 20.
ſatisfacit alijs extraordioariæ cognitionis, & cap.
petimus 11. quæſt.1. cap. Monachi 16. quæſt.1. cap.
omnes 7. quæſt.1. quibus videtur probare Regem
poſſe per modum charitatis Clericis oppreſſis im-
pertiri ſuum auxilium, & eos à ſpolio paſſo re-
ſtituere. Sed quia bene expendi in dicto cap.2. de
iudicijs q.19. ideo iam ad alias difficultates, cum
prima opinio poſſit tantùm habere locum iudicia-
liter, vt dixi quando Clericus conuenit laicum.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ſtatutum
imponens pœnam conſanguineis Clericorum,
eorum intuitu valeat. Et reſolutiuè dico tale ſta-
tutum non valere, tum ex iam adductis quæſt. præ-
ced. tum quia cum metus illatus conſanguineis
Clerici cenſeatur illatus ipſi Clerico quoad red-
dendum eum timidiorem: argum. textus in l. iſti
quidem ff. de eo quod metus cauſa, & in cap. ſciant
cuncti verſ. vel conſanguineos eorum de elect. lib.6.
9 † Vbi Doctores notant quod metus illatus con-
ſanguineis electoris ad incutiendum electori ti-
morem cenſetur illatus electori, vt per Sanchez
10 de matrim. lib.4. diſp.4. num.8. † quia paria ſunt
aliquem vexare, opprimere, grauare, aut cooſan-
11 guineos ipſius. † Nam iniuria facta alicui, cenſe-
tur facta omnibus, qui ſunt eiuſdem generis,
ſiue conſanguinitatis, Tyraquellus de pœnis tem-
perandis cauſa 51. à n.67. & ſic citati à Zenedo ad
decretum collect. 24. n.15. Dueñas reg.99. verſ.
12 amplia vndecimo. † dixerũt vt excõmunicatus ſit,
non ſolùm percutiens Clericum, ſed conſangui-
neum Clerici, Barboſa in dicto cap. ſciant num.5.
& in terminis quod illud ſtatutum, de quo loqui-
mur ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, dicit
13 Bald. in l.1. cod. de in dicta vidnit. toll. n.3. † Vbi
quod ſtatutum imponens pœnam coniunctis
Clericorum declinantium Iuriſdictionem iudicis
laici, non valeat, nec etiam quoad pœnam con-
iunctorum, Bartolus in l.1. in fine ff. de his, quæ
pœna eximine, Baldus, & Angelus in l.1. ff. de in
Ius vocando, & ibi Alex. & Ioannes de Imola
in l. heres meus §. fin. de condition. & demonſtrat.
Abbas hic in 2. lectura num.29. Felinus num.99.
Decius num.180. Martha de Iuriſdict. p.4. cent.1.
caſu 45. Cum Lapo allegat.10. Bald. de Peruſino,
Bertachino, Federico de Sen. & alijs; qui id pro-
bant num.4. nam cum laici non poſſint directo
derogare libertati Eccleſiæ, dicantur illam per in-
directum offendere grauando conſanguineos Cle-
ricorum, quando ipſi Eccleſiaſtici ſunt cauſa fi-
nalis ipſius grauiminis per ſtatutum inducti, de
quo in auth. caſſa in auth. ſtatuimus, & per Baldum
in l. cunctos populos, & per alia Iura adducta in
præcedentibus quæſtionibus; imo Federicus de
Senis in conſ.211. quæſtio talis eſt an Diœceſanus
colum. penult. comprobat, dom loquitur de colo-
nis, & fructuarijs Eccleſiæ: alia Martha adducit
dicto caſu 45. explicans à num.6. modos, quibus
modis videantur ſtatuta inferre grauamen Eccle-
ſiaſticis.

Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatutum fa- 14
ctum de compromiſſis faciendis ioter coniunctos
liget Clericos, quia ex propoſito de hoc dubio
latè agit Martha cum moltis ab eo relatis dicta
p.4. de Iuriſdict. cent.1. caſu 40. & ego dixerim
quod ad deciſionem huius dubij ſpectat, etſi non
ſic longè ſupra quæſt.7. ſub verſ. ad quartam, vbi
de ſtatoto tractus, & ibi in verſ. ex hac doctrina
num.41. de hoc dubio ideo gradum ad aliud du-
bium facio.

Ad quartam quæſtionis partem an ſtatutum 15
obligans filium ad debita patris cedentis, obliget
filios Clericos. Et adiunctis hic, quæ latè dixi
infra in cap. quia V. de iudicijs quæſt.18. vbi an
vxor pro marito, vel filius pro patre teneatur ſol-
uere debita: & quæſt.22. vbi an ſubrogatus, &
ſuccedens in locum alterius eo Iure, quo ille, maneat
obnoxius: & quæſt.23. an ceſſionarius ita ſuccedat
in ius cedentis, vt habeat ex inſtrumento ſic execu-
tionem paratam, ſicut creditor cedens ſuas actiones
& ibi quæſt.24. cum alijs antea. † Videtur quod 16
illos obliget, quia ſtatutum generaliter obligans
filios, & vxorem ad debita patris eſt validum,
etiam ſi non ſint hæredes patris, vt dicunt Bartol.
in tract. de repreſſalijs quæſt.1. numero 8. † Speci- 17
ficans, vt ſtatutum florentinum, quo diſponitur
pro mercatore fugiente, vt teneantur liberi, &
vxor, ſit validum, ſequitur Bald. in l. dotis num.4.
cod. de Iure dotium, Vbi quod tenentur filij etiam
ſi non probentur hæredes, vel conſtet, quod ex-
preſsè repudiauerint hæreditatem, Decius conſ.
359. Alex. in l. ſæpè n.14. ff. de re iudic. Stracha
in tract. de decoctoribus p.4. n.14. & 15. cum multis
Farin. in tit. de delictis, & pœnis q.24. à num.159.
† Nam valet ſtatutum quod pater teneatur pro 18
delicto filij ex Baldo in l. recepitia cod. de conſti-
tuta pecunia, & in l. fin. §.1. col. fin. cod. de vſus rei
iudicata, de quo eſt caſus in cap.2. in verſ. Secun-
dum conſuetudines de delictis puerorum.

Et confirmatur, quia talia ſtatuta; item, & 19
ſtatutum quod Dominus teneatur pro familia ex
Bart. in l.1. §. familia ff. de publician. item ſta-
tutum vt illi teneantur de domo pro conſorte
ex Baldo in l. ſcimus Cod. de pœnis, Iaſone in l.
ſi quis ſuo §. legis autem ff. de inoffcioſo teſta-
mento, valere conſtat. † Sicut conſuetudo quod 20
vt illa teneatur pro facientibus furta, Baldus
in l. de quibus ff. de legibus. † Ergo videtur vt 21
etiam Clericus filius teneatur, præcipuè, ſi con-
ſideres prædicta ſtatuta obligare, ſtante cauſa
legitima, aliàs non item, vt dixit Alex. in dicta l.
ſæpè numero 13. † Quia quod liberi, & vxor, 22
teneantur pro mercatore fallito, videtur diſpoſitum
legitimè

legirimè ad obuiandum fraudibus, quæ poſſunt
fueri in fallimentis in occupandis bonis deficien-
tium, quod falius poteſt fieri per vxorem,& libe-
ros; item vt prud entius agant, & magis abſter-
reantur à delictis, imò vt ſufficiat ſola cauſa, etſi
non interueniat culpa eius, qui tenetur ex ſtatu-
to, cap. ſine culpa *de regul. iur. lib. 6. cap. quoniam §. ſi vero, vt lite non conteſt.* cũ alijs per Alex. *ibi*, ergo.
23 Sed quidquid ſit de prædictis ſtatutis inter lai-
cos, exiſtimo vt illa non porrigantur ad obligãdos
filios Clericos, etiam in minoribus ordinibus con-
ſtitutos, quia negari non poteſt vt talè ſtatutum
grauet ſtatui Eccleſiaſticorum, licet fundetur in
rationabili cauſa, ſiquidem alia ſtatuta, vt plena
manu adduxi *à quæſt. 1.* quamtumvis habeant cau-
ſam iuſtam, Clericos, & Eccleſiaſticos non obli-
gant, quia à laicis ſunt cõdita; ergo nec prædictum
ſtatutum ex eadem ratione deducta ex doctrina
24 textus noſtri. † Eſt enim prædictum ſtatutum
odioſum, cum ſit contra ius Diuinum, diſponens
vt filius non portet patris iniquitatem *c. 1. in princ. de iniurijs contra naturalem æquitatem, cap. 1. in princ. de iniurijs lib. 6.* item contra ius ciuile, vt *eod.*
25 *ne filius pro patre & eod. ne vxor pro marito.* † Sed
ſtatutum odioſum reſtringitur, & non extenditur
vltra territorium ſtatuentium *ex cap. cum dilectus de conſuetudine, cap. ex litteris hoc tit. c. 2. eodem lib. 6. cap. à nobis de ſent. excomm. l. fin. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Ancharranus *conſ. 91. pro ſpecifica n. 1.* Alex.
conſ. 41. n. 3. vol. 5. & de quibus etiam dixi ſub hoc
textu *& in cap. 1. ſupra.* Ergo non eſt mirum, vt
cum Clerici non ſint de iuriſdictione laici per, ea
quæ latè ſcripſi *in cap. 2. 3. 4. 8. 13. & 17.* & alijs
de iudicijs, cap. 2. 5. 8. & alijs *de foro compet.* & ſub
textu noſtro, vt ſtatutum, de quo loquimur,
quamtumvis obliget vxorem, & filios laicos, non
tamen filios Clericos, vt docent in terminis Soci-
nus *conſ. 17. n. 12 volum. 3* poſt Alexand. quem ci-
tat *in conſ. 210. & conſ. ſequent. volum. 2.* Stracha *in dicto tr. de decoctoribus p. 4. n. 15.* Martha alia ſcri-
26 bens *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu. 50. à n. 7.* † Vbi
vt iam dixi *Supra* procedere ait, etiam ſi poſt talè
ſtatutum facti ſint Clerici; quia cum ante de co-
ctionem agi non poſſit, & iam ſi tunc filius factus
ſit Clericus, euenit vt vſque ad tempus, quo ca-
ſus accidat, nullomodo incipiat obligare, eo quod
hæc obligatio incipiat à tempore, quo pater deli-
quit, non à condicto ſtatuto: ſic *n. fin.*
Ad quintam quæſtionis partem, an ſtatutum,
27 quod maritus lucretur dotem, excluſis filijs pri-
mi matrimonij, comprehendat filios Eccleſiaſti-
cos factos. Et adiunctis hic quæ dico *infrà in tit. de donat. inter virum, & vxorem, & ibi in cap. plerumque;* occaſione cuiuſdam ſtatuti flo-
rentini agit Martha de hac quæſtione *dicta p. 4. de iuriſdict. cent. caſu. 53.* & cum ſit receptiſſima
concluſio ex proximè dictis, vt ſtatutum, non
extendatur extra territorium ſtatuentium, cum
multis probans *ibi n. 3.* ſic que pluries deciſum
Chachertanus referat *deciſ. Pedemont. 100 in fine*, Puteus *in deciſ. Romana 551. p. 1.* Eccleſia-
ſtici non ſint Subditi ſtatuentium, ſequitur,
vt talè ſtatutum non comprehendat Clericos, ſit-
que contra libertatem Eccleſiaſticam, quam-
tumvis Pariſius *in conſ. 91. volum. 3.* affirmet Ec-
28 cleſiaſticos comprehendere. † Et patet quia cum
tale ſtatutum principaliter ſit odioſum auferens
filijs ſucceſſionem maternam contra textum *in l. maximum vitium cod. de liberis præteritis*, &
contra diſpoſitionem *hac edictali cod. de ſecundis nuptijs*, quæ fundata eſt in iure naturæ, & iuris
communis correctorium debet ſtricte interpreta-
ri, Pariſius *conſ. 56. n. 6. vol. 2.* vt non cõprehendat,
niſi caſus expreſſos, *l. præcipimus cod. de appel. ſancimus cod. de teſtam, c. cupiẽtes §. quod ſi per viginti, & ibi* gloſſa, & Doctores *de electione*, Bartol.
& alij *in l ſi vero §. de viro ff.* Soluto matrimonio.
Nec obſtat dicere prædictum ſtatutum eſſe 29
fauorabile, vt notant Rolandus *de lucro dotis q. 24. n. 7.* eo quod eſt inductum fauore matrimonij,
vt viduæ facilius viros reperire poſſint, quod re-
ſpicit publicam vtilitatem, vt per Bald. *in conſ. 495. n. 4.* verſ. *item quia*, & *in fine volum. 5.* Vbi dicit
non obſtare ſi dicatur dictum ſtatutum continere
quandam iniquitatem, quia excludit filios primi
matrimonij, ipſe reſpondens concedendo hoc
ſtatutum, non eſſe æquum, ſed eſſe bonum ſe-
cundùm ſitum generatiuæ, id eſt appetitiuæ re-
gionis. † Nam reſpondeo ex dictis, quod hæc 30
vtilitas non eſt publica primario, ſed ſecundario,
Bartol. *in l. 1. §. huius ſtudij in 2. oppoſitione ff. de iuſtitia, & iure, & in l. 1. in 4. oppoſitione* verſ.
exemplum ff. ſoluto matrim. & in l. ambitioſa col. 6. verſ. *ſed pone quæro ff. de decretis ab ordine faciendis, & in l. 2. ff. ad municip.*
Qui idem confirmat *in l. ſiquis ſub conditione* 31
in fine cod. de conditionibus inſtitutionum, Vbi di-
cit quod ſtatutum mãdans, ne quis declinet iuriſ-
dictionem poteſtatis, non includit Clericos, vt
etiam dixit, Ioannes Monachus *in cap. 2. hoc tit. lib. 6.* & alij *in dicta l. ſi vero §. de viro ff. ſoluto*,
dicentes vt non comprehendat eos filios, de qui-
bus in ſpecie diſponere non poterat.
Quare dixerunt Decius *hic n. 50. de conſt.* Cro- 32
tus *in §. Diui. n. 80. de legat. 1.* & alij generalem
ſtatuti diſpoſitionẽ, non trahi ad ea, quæ fieri non
poſſunt in ſpecie; & quod non comprehendit ea,
quæ ſpecialiter non venirent ex *l. obligatione generali ff. de pignoribus.* † Ergo cum ex defectu po- 33
teſtatis arguatur voluntas *l. lucius §. penult. ff ad municip. c. a nobis de ſent. excommunic.* ſequitur di-
cendum, vt cum Eccleſiaſtici ex iam longè actis *à quæſt. 1. & incit. cap. 2. 3. 4. 8.* & alijs *de iudic.* item &
in c. 2. & toto tit. de foro compet, ſint omnino exem-
pti à poteſtate, & iuriſdictione laicorum, vt nullo-
modo prædictum ſtatutum comprehendat filios
Clericos, nec illos excludere filios Eccleſiaſticos
primi matrimonij de ſucceſſione matris ſecundo
nubentis, præcipuè ſi de iure antiquo cõſideretur,
quod ſecundæ nuptiæ erant prohibitæ, vt *infrà* la-
tè noto, & ſcribo *in cap. penult. & fin. de ſecundis nuptijs*, Item & *in Rub. ibi*, & docet in terminis re-
latus *Supra dict. conſ. 53. n. 2. & 9. in fine.* † Et quia 34
nemo videtur apponere manum ad ſibi illicita, &
impoſſibilia ex *l. miles §. eam* Vbi Angel. *ff de adulterijs*, Ancharran *in cap. 1. de conſtit. lib. 6.*
† Tum etiam quia ſtatuta ad bonum publicum 35
facta, non ligant Clericos poſtea factos, Aretinus
in cap. quod Clericis in fine de foro comp. Salicetus
in auth. caſſa n. 14. cod. de ſacroſanctis Eccleſ. qui
dicit ita fuiſſe in hac ſpecie determinatũ per Va-
lentiſſimos viros, & quod opinio fuerit recepta
in tribunalibus dixerũt Capitius *deciſ. 98.* & Fran-
chis *deciſ. 411.* † Dicẽtes in caſu cõſuetudinis Nea-
politanæ prohibẽtis teſtari de bonis antiquis ante 36
Clericatũ, vt nõ cõprehẽdat Clericos, Surdus *deciſ. 20* de quo latè Martha *de iuriſd. dicta. 4. p. cent. 1. caſu. 4.* Vbi dixit per textum *l. ſi cognatus ff. de rebus dubijs*, vt tunc filij Eccleſiaſtici dicãtur exclu-
di, quãdo venit caſus ſucceſſionis, & nõ ãte, ſed eo

tempore non ſunt ſubditi laicorum; ergo. Et confirmatur, ex bis, quæ dixi *ſupra q.5.* in verſ. *ad primam, verſ. ad ſecundam,* Vbi quod ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, non comprehendat moniales, propter dictam rationem.

37 Ad ſextam quæſtionis partem, an ſtatutum prohibens venationes, & piſcationes comprehendat Clericos. Et videtur affirmatiuè reſpōdendū, cum talè ſtatutum adiuuet canonicum ius prohibēs in titulo de Clerico venatore Clericis venationem; ſed quia *ibi* fusè ago, quando venatio Clericis, item, & laicis publica ratione poſſit prohiberi, veluti certis tā:ū menſibus, inquibus animalia ſilueſtria ſolēt eſſe prægnātia; quod licet iuxta quæ tradit Padilla *in l. per agrum. n. 8. cod. de ſeruit. & aqua,* item quando eſſet multùm exceſſiua circa quoddam genus animaliū, quæ omnino extinguerētur, Grammat. *deciſ. 67. n.* 11. aut ſi prohiberetur ad conſeruandam pacem, ne quis ingrederetur, ad aucu-
38 pandum in aliennm fundū. † Nam ſi Dominus feudi poteſt prohibere ne ingrediatur venator §. *fera* verſ. *plane inſt. de rerum diuiſione,* multò magis per Principem ſuperiorem ad conſeruandam pacem, id fieri poterit iuxta textum *in §. nemo retia de pace tamendu,* ſuper quo fundata eſt nommunis quædam opinio, vt queāt Principes ex cauſa prohibere venationem, vt teſtatur Couar. *in c. peccatum de regul. iuris lib. 6. in* 2. §. 8. *n.* 1. Andreas Faquin *lib. 1. controuer. c. 1. col. 2.* verſ. *quibus tamē non obſtantibus,* qui congerunt multos alios Doctores hanc ſequētes ſentētiam; & in terminis quod venationis ſtatutum comprehēdat Clericos, videtur amplecti Clarus. *in §. fin. q. 36.* verſ. *vlterius quaro,* ſicut etiam illus comprehendit ſtatutum prohibens exportationem armorum per multa, quæ congerit Martha *dicta p. 4. de iuriſdict. caſu. 7.* & ad propoſitum huius dubij legendus *caſu. 57.*

39 Verùm quia longè ſub dicto *tit Clerico venatore,* expendo non omnino eſſe Clericis illicitam venationem, aucupationem, ſed tantùm ſi id voluptatem venati fuerint vt dicit textus *in cap. 1. de Clerico venatore* in verſ. *quod ſi quiſpiam talium perſonarum in hac voluptate ſapius detentus fuerit,* vt *ibi* concludunt Abbas, Collectarius, & alij antiqui, veluti ſi ſit periculoſa, vt venatio aprorum, & clamoroſa; & ſic cum armis, ſecus ſi recreationis, & ſanitatis cauſa, dummodo faciant cum ſilentio, & modeſtia, cum multis Barboſa *in dicto cap. 2. & 3.* tanto magis cum in quibuſdam partibus Clerici nun habentes redditus viuant de venationibus, vt in Francia teſtatur Abbas *in dicto cap. 1.* verſ. *ſicut in Francia licet eis, quia non faciant ad voluntatem,* Hoſtiens *in cap. 2. eodem,* Guillielm. de Benedictis *in cap. Raynucius* in verſ. *& vxorem nomine Adalaſiam n.* 313. Sebaſtiain Medicis *in tract. de venation. q. 8;*
40 *n. 17.* † Item quia in alijs partibus habentes redditus poſſunt aliquando venari recreationis cauſa, puta vt exercitarent appetitum, propter infirmitatem præcedentem, vt dicit textus *in cap. dilectus de homicidio,* non inquam, ſi volnptatis cauſa, & ſæpius in ipſa voluptate detenti fuerint ex *dicto cap. 1.* & vt optimè aduertit Martha *dicto caſu. 57. n. 17.* dicens *n. 19. 20. &* 21. cum alijs in dubio præſumi venari recreationis cauſa; item præſumi, vt ex venationibus faciat retractum ad viuendum, vt dicit Collectarius; at explicat Martha ſi in loco venetur, vbi non habet redditus, & de conſuetudine Clerici viuunt ex venationibus.

Vndè ergo reſoluendum eſt etſi libertas ve-
41 nandi, ſit de iure naturali, ſeu gentium ex *lib. 5. in fine, cum ſequent. ff. de acquirent rerum domin. dicto §. fera inſt. de rerum diuiſ.* poſſitque nihilominus Princeps iuſtis de cauſis venationem prohibere, inferioreſque teneri ad parendum huic mandato, & reſoluunt plures relati à Zenedo *collect. 56. ad decretal,* Molina *de iuſtitia tract. 2. diſp. 43.* Farin. *in praxi q. 174. n. 92.* cum infinitis Barboſa *in dicto cap. 1. de Clerico venatore n. 7. vbi n. 8.* refert Doctores agentes de dubio, vtrum lex prohibens venationem, obliget ad peccatum: & an Clericos, inter quos Salced. *in praxi cap. 70.* verſ. *ſed quid,* Martha *dicto caſu. 57.* Tamen quamtumvis Clericis de iure canonico prohiberetur venatio, & piſcatio, nun inde ſequi, vt ſint obligati ad non venandum, & piſcandum virtute legis Principis venationem prohibentis, quamtumvis ex cauſa publica; quia ſi ex hac cauſa poſſit Clericus venator peccare malè agens, hoc erit, quia operatur contra rationem diſtantem, vt non venetur, non cōtra legem laicam illud præcipientem, vt latè dixi per regulas generales *ſupra q. 1. & 2.* & alibi in hoc textu, ſæpius; & hoc præcipuè ſi conſideretur venationem, & piſcationem licere iure naturæ de venatione *in dicto §. fera, de venatione & piſcatione ex cap. Eſau dict. 86. cap. nunquam de conſecrat. di. 5.* Afflictis *in cap. 4. §. nemo retia n. 4. de pace tuenda.* † Etenim 42
venationes, & piſcationes in iure qui parantur §. *flumina inſtit. de rerum diuiſ.* latè Decius probans *in conſ. 197. col. 2.* & ſic quod dicta, ſunt de venationibus procedere in piſcationibus.

Verum quia ſebaſtianus Medicis *in tr. de vena-* 43
tione q. 8. ponit vndecim cauſas, quibus aliquando Clerici prohibeantur venari, & regulariter non prohibeātur piſcari inter quas, quia ceſſant in ea illæ rationes, quibus eſt prohibita venatio, & etiā quia piſcatio habet exempla virorum Sanctorum, nempè Apoſtolorum, quos piſcatores ad ſe ſaluator noſter vocauit Math. 4. Marci. 1. Lucæ. 5. Salced. ad Bernard. Diez *dicto c. 70. litt. A.* verſ. *piſcatio,* Menochius *de Arbitr. caſu. 413. n. fin.* Iacob. de Graſſis *in aureis deciſion. p. 2. lib. 3. c. 3.* verſ. *ſexta,* Zened. *in l. 1. n. 5.* verſ. *niſi,* & piſcatiu *tit. 8. lib. 7. nona recop.* Belletus *diſquiſit. Cleric. p. 1. tit. de diſciplina Cleric. §. 19. n. 8.* Vbi intelligit. † dummodo 44
non fiat in ſolemnitatibus maioribus, aut animo negotiandi, videtur vt differant multum piſcatio, & venatio; & etiam facit textus *in c. 1.* in verſ. *piſcationibus,* quæ ſint regalia; ſed tenera, vt dictum eſt relata doctrina reſpectu venationis ex cauſa recreationis coæquatur cum piſcatione; & ſic dictū de illa porrigatur ad piſcationem. † Nec obſta- 45
te textum in *dict. cap. 1.* verſ. *piſcationibus,* quia vt optimè explicat Decius *in d. conſ. 197.* loquitur de datijs ſuper piſcationē, vt affirmant *ibi* Doctores, & Iacob. in inueſtitura in verſ. *& eum piſcationib.* Belloui. *conſ. 49. n. 9.* Martha *dicto caſu. 57. n. 16.*

Domini autem nemorum, ſiue fluminium, cer- 46
tum eſt, vt poſſint prohibere Clericis, ſicut alijs etiam cum armis, ne venentur in nemore ſuo, neue piſcentur in flumine proprio, quia ob defenſionem rerum ſuarum poſſunt Clericis reſiſtere, Inocent. *in cap. olim. de reſtit. ſpoliat.* per doctrinam illius textus, quam fuſius expendi *ibi,* & vt ſcribunt Ciuiliſtæ *in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure* Canoniſtæ *in cap. 2. de homicidio.* ſic vt ſit contra prohibitionem attentauerint, quia dicuntur facere iniuriam, Aretin *in dicto §. fera inſtit. de rerum diuiſ.* poſſint coram proprio Epiſcopo conueniri, Martha *dict. caſu. 57. n. fin.* quia vt fatentur D.D.

in

in dict. §.fera, & ibi in verſ. planè,& Franc. Marcus deciſ delphin. 529. n.16. p.1. Sebaſtian. Medicis dicto tract. de venation. cap.5. n 4. poterunt Domini locorum propriorum facere alijs ne ingrediantur ad venandum neue ad piſcandum, quia in iſtis locis militat ratio in iuſtitiæ, quæ non adeſt, quando venatur in loco publico, omnibus commune, vel in flumine publico, aut in mari.
47 † Sed ſolùm in flumine priuato, veluti in ſtagno, vel Vbi ex conſuetudine, priuilegio, ſiue præſcriptione prohibitum fuerit piſcari, aut venari, Decius dicto conſ.197. in 4. fundamento, Roland. in conſ.5. n.68. volum.1. Iacobin. in dicto verſ. & cum piſcationibus n.3. & alij plura dicentes & de multiplici venationis ſpecie oppreſſiua ſcilicet arenoſa, & ſaltuoſa, Zened.cum alijs dict.col.56.n.1. Menoch. de arbitr. dict. caſu.413.n.3. Iacob. de Graſ.in deciſ.aur.dict. p. 2.lib.3. dict. cap.3. n.1. & ſecundū hæc intelliges quæ nouiſſimè ſcribit Daniel lib.cōtrou.diſp.61.à n.37.vbi dicēs quod Clerici tenentur ſeruare legem prohibentē venationē ibi à n.39.cum multis addēs n.fin illis per mitti piſcationē exēplo Apoſtolorum, Sed non in Dominicis,& Feſtis Solēnionibus niſi ob cauſam adhibita licentia & portione pauperibus data, ex c.nunquā de conſecrat.diſt.5.& hoc non aſſiduè,cū Apoſtoli, poſtquam ſequuti sūt Dominū aſſiduę piſcationibus operam darēt ita cum Menoch.& Graſſis iterū Daniel diſp.n.16. cū eod.Graſſ. effectu 2.n.264. Conar.& alijs addit quod Clerici poſſūt per laicos ſpoliari retibus & canibus,ſi ad venationē prohibitam ſe cōferant,etenim ipſe Daniel cum multis diſp.8.n.33,ait vt quia venatio,piſcatio,aucupium prohiberi poſſūt ideo Eccleſiaſtici non cōqueriātur cum Graſſ.ſup.effect.2.n.320.Riminald.Iun.cōſ.35. latè,ſed cōtra iſtos,& cōtra villalobos in ſūma t.2. tr.10.diffic.16.n.2.Ledeſma in sūma t.2.tract.8.c.9. cōcl.33.Salced.in addition.ad Diez.c.68. Morlā in emporio p.1.tit.q.16.à n.16.Zened.in collect.decret. 27.n.19 p.1.inſurgit Diana p.1.tr.2. Res.11 in fine dicens vt etſi de iure canon. ſit prohibita Clericis piſcatio vel venatio ad hoc non poſſint à laico ſpoliari amibus aut canibus & retibus, ſicut nec armis prohib.per dicta infra q.51.verſ.ad ſecūdā in fine.

48 Ad ſeptimā quæſtionis partē,an ſtatutum,quod occidēs Clericum puniatur in pecunia,ſit cōtra libertatem Eccleſiaſticā,occaſione huius dubij,ſolēt Doctores aggregare plura de pœnis homicidij,de quibus dico in ſuis titulis infra de homicidio.& de pœnis;ſed ad propoſitum nūc breuiter agēs,videtur vt talè ſtatutum non ſit cōtra libertatē Eccleſiaſticam;nā cum de iure canonico non ſit poſita pœna mortis cōtra occidētes,ſed alia extraordinaria,quātūvis granè ſit delictum,gloſſa in c.præuaricator 2. q.3.Innocēt.in c.cū oporteat,in c.qualiter,& quādo de accuſat.49 Vbi Felin.& in §.ad corrigendos,& in c crim.Vbi Abbas de colus.detegēda,Caſtr.Alex,& Iaſon in l.tranſigere cod.de tranſact,Cæpola in cōſ. 73.Socinus in c.ſentētiam ſanguinis,ne Clerici,vel Monachi, Abbas in c.ſi Clerici 4.de iudic. Vbi dicit non reperire de iure canonico pœnam ſanguinis;ergo videtur vt talè ſtatutum valeat, cum adiuuet ius canonicum ex regula cap.1. & 2. de de noui operis nunciatione, & alijs.

50 Tamē dicēdum eſt talè ſtatutum eſſe cōtra libertatē Eccleſiaſticā, eo quod ſit nutritiuum peccati,
51 & præbeat audaciam delinquendi ſicut dicitur. † Quod pactum huiuſmodi non valet l conuenire ff. de pactis dotalib,c.quemadmodū de iure iur.Vbi dixi latè plura cōducibilia, per quam rationē ſic firmarūt Hoſtiēs.& Ioānes Andreas in c.fin.de cōſuet. Aretin.conſ.59.col.8.circa medium;qui ſimpliciter ſequitur opinionē Hoſtiens.& Decius in c.cognoſcētes n.4.hoc tit,qui dicit hāc eſſe cōmunē,& prædictā rationē expreſſit textus in c.pauper.11.q.3.per hæc verba cito violatur auro iuſtitia,nullamque reus pertimeſcit culpā,quam redimere numeris exiſtimat. 52

Et cōfirmatur ex dicto Conar.qui l.2.variar.c.9. n.2.verſ.deinde quod pœna pecuniar.ſequēdo prædictā opinionē dicit,creſcit enim multitudo peccatorū,cum redimēdi peccatū datur ſpes,& facilè itur ad culpas.vbi venalis eſt ignoſcētiū gratia.Itē quia hoc ſtatutū aduerſatur legi Diuinæ,& Euangelicæ,per quas homicidia debet mori,Geneſis c.9.ibi quicūque effuderit;humanum ſanguinē,effundetur ſanguis illius,& leuitic.c.24.qui percuſſerit.& occiderit hominē,morte morietur,& Math.c.26.omnes enim,qui acceperint gladium,gladio peribūt, Vti etiam legibus ciuilibus,& Regijs cauetur; de quibus plena
manu in c.1.de homicidio.† Ergo apertè dici debet 53
talè ſtatutum non valere,eſſeque cōtra libertatem Eccleſiæ,vt firmat Felinus hic in textu noſtro.n.102. in fine, Octauian. Vulpellus in tr.de libert. Eccleſiaſt.p.1.n.6. Summa Tabienæ in verbo excōmunicatio caſu.20.n.1.& ſequent.Vbi quod ſic ſtatuentes incidūt in excōmunicationē. Marth. de iuriſdic.dict.p 4.caſu.65.cēt.1.n.11.& 15. Vbi cum eodē Felinn,dict.n.101.in fine,improbat aliud ſtatutum venetorum,quo cauetur,vt laici vulnerātes Clericos,puniātur in quinque ſolidis ait idē Felinus hic n.70.& & cæteri canoniſtæ, vt ſæpius Supra dixi huiuſmodi ſtatuta eſſe cōtra libertatē Eccleſiaſticā,ex quo Clerici efficiūtur timidiores:de quo latè idē Martha caſu.36.verſ.ſecūdo caſu.& Clarius in.§.homicidiū verſ.ſed nū quid valet.ſtatutū,cum multis probat noſtram opinionem,vt magis communem, & ſecundum eam fuiſſe iudicatum, eam que noſtris temporibus obſeruari quidquid Alex. de obſeruantia ſcripſerit in tract. de ſtatutis p.2. q.120. quod fortè procedebat ſuis temporibus.

Imò,& ipſe Martha,quia ſic amplectitur rogat de 54
ea dubitātes,vt perlegāt Doctores citatos in cōtrariū à Deciano in tr. crimin.t.2.l.9.c.20.de legibus, circa homicidium latis.n.25.& Marſilio in ſingulari 965.& à Romano in ſingul.714 & addēt ad eum, & Anton.de Auguſt.de Arimino in additionib.ad Angel de maleficijs in verbo, & ex interuallo n.7. eo quod nullus ex dictis Doctoribus loquatur ſimpliciter,ſed aliqui dixerint ſtatutū eſſe validū, quando pœna pecuniaria,non eſt contemptibilis; quod ſi ſic eſſet tela arenearum ligās pauperes, & non diuites, qui valentes ſoluere pœnam inuitarētur ad delinquēdum. † Quare dico vt licet iure 55
canonico,non legatur pœna impoſita mortis,cōtra Clericum occidērem. Tamen quia ſic delinquens omni iure Diuino, & humano mortis pœna puniatur, vt dictū eſt,nō eſt cur virtute ſtatuti Principis laici,eius ſubditus occidens Clericum pœna tantùm pæcuniaria, plectatur, cum ſæpius poſſet euenire,vt laici audaciores per talè ſtatutū,& non timentes graniorē punitionem,irruerent in Clericos illos occidendo,quod quantum ſit contra libertatem Eccleſiæ, nemini latere poterit, nec enim vt ſæpius dixi excuſabuntur hoc, & ſimilia ſtatuta;eo quod aliter de iure canonico Cauetur.

Ad Octauā quæſt.partem an ſtatutū,quod occi- 56
ſor non ſuccedat occiſo,cōprehēdat Clericos perpetrātes homicidiū,etiā cū qualitate,aut poſſit inferre pręiudiciū fiſco Eccleſiæ.Vt explicēt Doctores,pl ura diſtingunt,nā licet prima facie videatur

validum, tum ex cauſa iuſta, qua veſtitur, tum
quia generaliter talè ſtatutum valet;& quia etiam
eſt validum ſtatutum, quod occiſor nihil poſſit
habere inter viuos, vel in vltima voluntate quo-
modo libet;imò & ab eo tamquam ab indigno fiſ-
cus auferre poſſit,ſequitur vt,& Clericos compre-
hendat, vt conſuluit Peregrin. *in conſ.91.* etiam
in caſu, quo Clericus diabolico ſpiritu ductus, ſi-
milia delicta perpetraret, & in homicidio qualifi-
cato,puta parricidio, vel aſſino conſulu: tunt, Bat-
batia *conſ.8.in 3. dubio* & Surdus *in conſ.* 16. quæ
Valent. confirmari ex his, quæ adduxi *infra in
cap. cum non ab homine de iudicijs q.22.* Vbi *de
Clerico aſſaſinio, & q.23. & alijs.*

57 Adhuc vero exiſtimo, vt quamtumvis illud ſta-
tutum comprehendat ſubditos laicos Principis ſta-
tuentis,ſed non Clericus, ex ea ratione, quia cum
de iure occiſor proximior occiſo,illi ſuccedat de iu-
re communi,etſi ab illo tamquàm ab indigno, fiſ-
cus queat aufferre, ſequitur vt talè ſtatutum dire-
ctum in Clericum occiſorem, remouendo illum à
ſucceſſione occiſi proximioris,ſit contra Eccleſiæ
libertatem, & perinde nullum, vt in terminis te-
nent Baldus *in l.eam quam n..10 ff.de fideicommis.*
poſt Dynum,quem refert,& ſequitur *in l.ſequens.
quæſtio ff.*ad Syllanianum,idem Baldus poſt Cynum
in l.hereditas cod.quibus vt indign. Vbi ſubdit quod
Bartolus,qui tenet contrariam opinionem *in l.cum
ratio §.fin.ff.de bonis dãnator.*dixit contra casũ *l.bis
conſequẽter.§.1.ff.familia erciſcunda*;idemque dixit
58 Florian.contra Bartol. *in dicta l.bis cõſequenter §.1.*
Et idem Bald. *in cap.1.§.ſimiliter in primo, quibus
modis feudum amit.*ait ſi frater occidit fratrem, pri-
uatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, ſi eſt
paternum, & non applicatur fiſco,ſecus ſi non eſt
paternum,refert, & ſequitur Ioãnes de Amicis *in
cõſ.10.n.9.*Angelus *in l.fin.§.ſiquis aliquẽ teſta pro-
hib.*Salicetus *in dicta l.hereditas*,Benedictus *in cap.
Raynucius* in verſ.*cõdidit in ſecundo n.10.* Andreas
Barbatia *in conſ.8. in primo dubio* cũ alijs per Boë-
rium *deciſ.25.*imò Peregrin.*dict.cõſ.91.n.3.* dixit
59 hanc eſſe magis communem opinionẽ, pro qua eſt
caſus *in l.lucius ff.de iure fiſci* &c. † Sic infert Mar-
tha *de iuriſdic.p.4.caſu* 85.ſtatutum auferẽs ſuc-
ceſſionẽ occiſi ab occiſore,dici correctorium iuris
60 cõmunis;& ſic non poſſe intelligi, vt corrigat reſ-
pectu Eccleſiarũ. † Primo quia ſufficit ſtatutũ in
ſuo actu aliquid operari;& ſic reſpectu laicorũ, &
poſtea, vt minus corrigat, quã ſit poſſibile, *cap.cum
dilectus de conſuet.* Alex.*in l.inter cætera n.5.ff.de li-
beris*,& poſth.*& in l.3.§.Prætor ait ff.de dãno in fe-
cto* Curtius iunior *cõſ.7.n.8.& cõſ.10.col.1.*Pariſius
*conſ.46.n 68.vol.1.& cõſ.100.n.1.vol.3.*Roland. à
Velle *cõſ.72.n.37.& ſequẽt.vol.3.*Iaſõ.*in l.omnes po-
61 puli ff.de iuſ.*Surdus *deciſ.56.n.3.*qui alios referũt.
Secundo quia licet ex diſpoſitione textus *in cap.
1.de homicidio lib.6.*propter animarũ fauorẽ,etiam
includãtur perſonæ maximi gradus,& ſupra Prin-
cipem;nam ex quo maiori dignitate sũt prædicti,
vt Epiſcopi, & Cardinales, qui poſſunt prædicta
delicta facere,oportere vt à fraude alieni ſint,plus
alijs,iuxta notata in *cap.cum quidã de iure iur.& in
l.preſbyteri cod.de Epiſcop.& Clericis*;pro quo facit
clẽ.1.de renunciatione;indeque dixerit Sarnẽſis ſu-
per regula de infirmis reſignantibus alios citans *in
diſpoſitione dicti cap.1. de homicidio*,comprehendi
etiam Cardinales,Felinus *in cap.ad aures de reſcri-
ptis.* Caſador. *deciſ.38.n.5.de regula Cancel*;etſi ibi
nominati non fuerint Cardinales,nec Epiſcopi,ſic
que viri Clariſſimi exiſtimauerint, comprehendi
Archiepiſcopũ Piſanũ, qui fuit furcis ſuſpenſus à
populo florẽtino,propter cõiurationẽ in Lauren-
tium Medices,Socinus *in cõſ.20.q.24.in fine inter 62
concilia Frãciſci Curtij*,idem Curtius *conſ.21.*† &
alij inferẽtes, vt cum ex prædicto ſtatuto agatur de
ſalutẽ animarũ,& è vitando peccato,videãtur etiã 63
cõprehẽdi Clerici,& Eccleſiaſtici. † Tamẽ adhuc
dici debere ex defectu poteſtatis nõ porrigi ad Ec-
cleſiaſticos;non enim præſumũtur ſtatuentes laici
velle,quod non eſt in eorũ poteſtate *ex cap.à no-
bis in primo de ſẽt.excommunic.*cum alijs per Albã.
in cõſ.375.& ſic Abbas *in dicto cap. à nobis n.4.&
5.*Alex.*cõſ.120.vol.2.*Crotus *in cõſ.75.n.13.* Alba
*in cõſ.8.*Martha *dicta p.4.cẽt.1.caſu 85.n.16.& 17.* 64
† Dixerũt,quod Eccleſiaſtici, qui non ſubduntur
ſtatuẽtibus ſub ſtatuto,nullomodo cõprehendũtur;
& quod in materia iuriſdictionis valeat argumen-
tũ,ſi non poſſunt expreſsè, non præſumũtur tacitè 65
voluiſſe, vt ſæpius iã eſt dictũ. † Quare ſit vt pu-
blica vtilitas,quã cõſiderauit Peregrin.*cõſ.91.n.11.*
imò & proximè adductũ de ſalute animarũ,& de
ratione vitãdi peccati, non potuerint dare iuriſdi-
ctionẽ laici ſuper Eccleſiaſticos. Nã vt latè dixi *in
c.nouit.13.de iudicijs*,item *in c.fin.de præſcriptioni-
bus*,ratio vitãdi peccati propriè cõſideratur per ius
canonicum,ex qua ſolẽt Eccleſiaſtici iudices cog-
noſcere de laicis,nõ antẽ cõtra iudices laici de Ec-
cleſiaſticis,ex qua cauſa potuit ex diſpoſitione tãtũ
Põtificia *in dicto.c.1.de homicidio l.6.*cõprehende-
re Cardin. Epiſcopos, & Archiepiſcopos,qui ſub- 66
ſunt poteſtati Pontificiæ. † Et licet plura alia ex
multis adducat Martha *dicto caſu.85.à n.18* articu-
los faciẽs,verũ ſatis ex præfatis latũ eſt reſponſum
dubio propoſito;nã etſi re vera æquũ eſſet, vt Cle-
ricus occiſor lege canonica, vt indignus priuaretur
ſucceſſione ſui proximi occiſi, ſed hoc non rectè
ex legè ciuili,aut ſtatuto laico, ſed ex diſpoſitione
Pontificia, vt cauetur *in dicto cap.1. de homicidio
lib.6.* & ex doctrina proximè relata. 67
Vndè pro complemento vltimæ partis dubij,dico
ſtatuta excludẽtia fiſcũ à publicatione bonorũ ho-
micidæ, dici contra libertatẽ Eccleſiaſticã;quia cũ
iã ſit dictũ in toto verſ. *ad octauam*,homicidã non
excludi de iure cõmuni à ſucceſſione occiſi,& ab
ipſo interfectore auferre fiſcũ,tãquam ab indigno
ſed dici debet, vt hæc bonorũ cõfiſcatio fiat à fiſco
delinquẽtis,& ſic à fiſco Eccleſiæ, vt tradunt An-
ton.de Butrio poſt gloſſam *in c.quia diuerſitatem de
conceſſione præbendæ* cum alijs ad hoc adductis cum
Bernard.Diaz *in ſua practica canonica cap.135.à n.
3.*& ibi addẽtes,de quo latè ſcribit idem Martha *de 68
iuriſdict.p.4. cent.2. caſu.137.* † Et quod Eccleſia
habeat fiſcũ dicũt gloſſa,& Anton.de Butrio *in di-
cto c.quia diuerſitatem*,Cardinalis *in clem.2.§.1.de
heret.* Vbi Doctores,& Barboſa,Abbas *in cap.2.de
ſucceſſionibus ab inteſtato*,Felinus latè *in c.irrefra-
gabili §.cæterũ verſ.quarta cõcluſio,de officio ordina-
rij*,Stephanus Aufrerius ſuper Capell.Toloſanam
*deciſ.274.*Et hãc opinionẽ, vti magis receptam,&
vſu cõprobatã probat Couar.*l.2.variar.c.9.n.11.*&
ſequitur Frãciſcus Mateus *deciſ.339.n.12.p.1.*latè 69
Foler.*in pract.c.canon.f.68.n.14.* † & facit etiam
quotidiana praxis inquiſitionis, de qua tãquam vt
patronis fiſcalis per ſex annos,& vt inquiſitor per
alios tres,& in hoc cõcilio ſupremo video ſic pro-
cedere,dũ petũtur bona incarceratorũ ex cauſis fi-
dei, vt applicentur fiſco Reali Regis,non ex vi le-
gis;& ſtatuti Regũ noſtrorũ,ſed ex conſtitutioni-
bus,& ſtatutis,& cõceſſionibus Pontificijs ob do-
tationes à Regibus factas pro ſuſtentatione, &
alimentis totius officij inquiſitionis, ac miniſtro-
rum ſeruientium.

Itaque

70 Itaque fiet vt quoties ſtatuentes, quæ tangunt Eccleſiaſticorum iura illa minuerint, etiam per indirectum non valeant, cum ſint contra Eccleſiæ libertatem, vt probant Gaſpar Caldcrinus *in conſ. 12. inter conſilia Ancharrani*, & collegium Bononiens. *in conſ. ſequenti*, idem Ancharr. *in conſ.* 115. qui ſic refert iudicatum *in conſ.* 28. *n.* 33. quidquid ſuper huiuſmodi confirmatione dixerit Romanus *in ſingulare* 579. incipit *hæres indignus*, cui fuſiùs reſpondet idem Martha videndus *dicta cent.* 2. *p.* 4. *dicto caſu.* 137.

QVÆSTIO XXIX.

An Eccleſiaſtici teneantur recipere hoſpites, & milites in earum domibus, aut Monaſterijs, vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli ſiue aduentus Principis. Et quid quando Princeps inuaditur. Et an Eccleſiaſtici teneantur ad præſtandum homagium Principibus, aut prælatis ſuperioribus ratione ſpiritualitatis. Et an repræſſaliæ poſſint concedi contra Clericos per laicos iudices, aut Eccleſiaſticos. An iura diſponentia de præſcriptione mobilium, vel immobilium, aut actionum, vt breuiori quadraginta annorum preſcribantur, comprehendant Eccleſias, & Eccleſiaſticos. Et an aliqua præſcriptio currat contra Eccleſiam ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica. Et an Princeps poſſit impedire preſbyterum à miniſterio ſacramentorum tempore peſtis. Et an poſſit Princeps laicus ſtatuere corrigendo, velminuendo ius Diuinum.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſiaſtici non tenentur recipere hoſpites, & milites in eorum Domibus, aut Monaſterijs vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli, ſiue aduentus Principis, etiam ſtante maxima, & grauiſſima neceſſitate ex mandato Principis, aut iudicis laici &* n. 3. *cum alijs.*

2 Cap. 1. de immunit. Eccleſiar. lib. 6.

3 *Clerici non teneantur hoſpitare in ſuis Domibus legatos Principis, ſiue alicuius Domini, ſiue comitis, ſiue Ducis militum & quare.*

4 *Executores priuatorum non debent habitare in Domibus Eccleſiarum, ſicut comeſtabuli & gentes armorum.*

Prouiſionati non debent poni in Eccleſijs, nec in Domibus earum dict. n. 4.

5 *Hoſpitium in Domibus Eccleſiarum non eſt permittendum, qualibet conſuetudine non obſtante.*

6 *Prælatus, & alij Clerici ſeculares tenentur Pauperes hoſpitare, eiſque miniſtrare ex natura officij, ſed non ex præcepto laico, vt* n. 8. *reprobato Saliceto adducto* n. 7.

9 *Clerici virtute ſtatuti Principis, non compelluntur contribuere, quando Princeps ipſe inuaditur; etſi alias propter communem, & publicam cauſam teneantur ſubuenire à n.* D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

14. *vide* 10. 11. 12. & à n. 16. 17. *Vbi de nonnullis diſtinctionibus.*

10 *Ioas Rex Iſrael cepit omne aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa, quæ inuenta ſunt in Domo Domini.*

11 *Eccleſia habet aurum, vt eroget publicis neceſſitatibus.*

Epiſcoporum gloria eſt Pauperum neceſſitatibus prouidere, & ignominia ſacerdotis ſtudere proprijs Diuitijs.

12 L. nullus penitus Cod. de curſu publico.

13 L. neminem Cod. de Angarijs.

13 *Contribuere Clerici non tenentur, quando Reſpublica inuaditur à latronibus, & à Piratis; cum munus Principis ſit latrones, & Piratas proprijs extirpare ſtipendijs.*

15 *Catalani, & Hiſpani bellum gerunt Dominis, quando non habent iuſtitiam ab eis.*

17 *Clerici tenentur ad præſtandum ſeruitium, etiam extra cauſas feudales, quando nulla præcedente culpa, aut eiusmodi Principio inuaditur, conſulto Papa, niſi quando eſſet periculum in mora, & cum laici ſoluendo non ſunt. (leuo, & Epiſcopo conſentientibus. Et quid ſi non conſentirent* n. 18.

19 *Pontifices ſummi in neceſſitatibus publicis Principum, & Reipublicæ magnos redditus copioſè præſtiterunt &* num. ſeq.

20 *Cæſar Maximilianus in bello contra Turcas ſuccurritur ab Alex. VI. cũ prouẽtibus annatarũ.*

21 *Venetis bellum gerentibus contra Baiazetem Regem Turcarum Alex. VI. omnium prouentuum tertiam partem donauit, quibus ſacerdotes in imperio Reipublicæ fruerentur, exceptis Cardinalium ſacerdotijs.*

22 *Gallici belli vſus Alex. VI. omnem pecuniam ſedis Apoſtolicæ authoritate conceſſit de illo, quod vocatur cruciatum Neapolitano Regi, & Franciſco Regi Franciæ permiſit, vt in Gallia citeriori, & vlteriori reditus ſacerdotum bonis de innationibus decimaret* n. 23.

24 *Carolo V. Paul. III. in bello Germico contra proteſtantes anno.* 1546. *permiſit dimidiam bonorũ partẽ Eccleſiæ ſumere per Hiſpaniam, & ex annuis prouentibus Monaſteriorum Hiſpaniæ diuidere, vſque ad quingentos mille aureos. Et qua conditione* ibi & n. 27.

25 *Principes innumeras ædes ſacras donarunt, Eccleſijs Monaſteria conſtruendo, & dotando, & plures dimittunt punitis innaſcentes aurum, & argentum Eccleſiarum.* n. 26. *cum alijs*

2Pr *incipes in magna neceſſitate, cum quibus conditionibus poterunt ſubſidiari de bonis Eccleſiaſticorum* n. 27.

28 *D. Ferdinando Regi, & Eliſabeth ſi eius vxori* Metimnæ el campo *conſuluerunt Theologi, & Iuriſtæ ſalmanticenſes licere eis ſubuentionem de auro, & argento Eccleſiarum.*

29 Sacerdotes aurei olim vtebantur Calicibus ligneis, nunc lignei ſacerdotes vtuntur Calicibus aureis, *vt Bonifacius Epiſcopus, & Martyr. dicebat* Chriſtianorum templa olim erant obſcura, & corda lucida, nunc templa ſunt lucida, corda verò obſcura *dicto* n. 29.

30 *Homagium dicitur ſpecies ſeruitutis temporalis.*

31 *Homagium præſtare pro rebus ſpiritualibus, eſt ſimonia.*

32 *Homagium præſtare non tenentur Eccleſiaſtici ſuperioribus Eccleſiaſticis ratione ſpiritualiũ, nec Principibus laicis ratione bonorum temporalium* n. 33.

34 *Iuramentum, quod praſtatur ratione originis, nec praſtatur ratione familiaritatis, domeſticitatis, habitationis, Clerici non praſtant Principibus & n.35. fallit, vt n.37.*

36 *Eccleſia libera eſt, & mater libertatis, & ſic eius Miniſtri debent eſſe liberi.*

37 *Feudi ratione tenentur Eccleſiaſtici praſtare iuramentum fidelitatis.*

38 *Repraſſalia ſunt, quando ciuis alicuius ciuitatis derobatur, vel damnificatur in territorio alterius, & illa ciuitas non facit ſibi fieri reſtitutionem &c. Et quando pignoratur alter pro altero* n.39.

39 *Repraſſalia ſatis differunt à bello, cum iſta exerceantur inter priuatos, quando vnus pro alio, vel res vnius pro alterius apprehenditur* n.40.

41 *Repraſſalia ſunt prohibita, de iure ciuili, gentium, Diuino, & canonico: ita vt nullomodo ſint concedenda à laico contra Clericos; alias concedentes incidunt in Bullam cœnæ, & alias niſi in menſe abſtineant, vt* n.42.43.44.45. & 47.

Cap.1. de iniurijs lib.6. vſque ad num.45.

46 Cap. Dominus noſter 23.q.3.

Repraſſalia in bello publico videntur licere, quæ cœperunt frequentari à tempore, quo imperium iaceret poſtratum per tempora multa, & Reges, & Principes, ac ciuitates, maximè in italia, ſaltim de facto, Dominium in temporalibus non agnoſcerent. dict.n.46.

47 *Repraſſalia ſi fuiſſent licita, liceret vnicuique ſe vindicare de iure. Et videntur licere de iure ciuili, quando gens, & populus requiſiti negligunt iuſtitiam facere; & quando iudex haberi non poteſt.* n.48. & 50.

Homo liber de iure canonico capi non poteſt. dict. n.47.

48 *Ius dicere nobis licet, quando copia iudicis haberi non poteſt.*

49 *Repraſſalium materiam qui tractent?*

50 *Repraſſalia conceduntur in caſum neglecta iuſtitia per ſuperiorem iudicem ipſius rei, vel ſi fieret maxima, & notoria iniuſtitia. Et quando id contingat* n.51.

52 *Praſcribi res Eccleſia non poſſunt minus annorum 40. quamtumuis ius ciuile aliter diſponat, etiam ſi aliter diſponatur à laico Principe.* & n.53.

53 *Statutum quod praſcriptio currat contra Eccleſiam minori tempore annorum 40. non valet.*

54 *Statutum quod Eccleſia nunquam praſcribat non valet.*

55 *Statutum de praſcriptione debiti nullomodo afficit Eccleſiaſticos.*

56 *Praſcriptio nulla currit contra Eccleſiam ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica.*

57 *Princeps nullomodo poteſt ſtatuere tempore peſtis, vt Preſbyter adminiſtret ſacramenta illis infirmis, &* n.6. *cum alijs.*

58 *Peſtilentia eſt omnium agritudinum Regina, quæ immittitur tanquam Diuina vltio* num.59.

60 *Deum tentare videtur qui in loco contagioſo habitare conatur. Commercium cum infectis prohibetur* dict.n.60.

62 *Lepra tempore, qui erat morbus contagioſus, ſacerdos ingrediebatur Domum ægroti ad mundandum.*

63 *Curatus nõ debet obedire legi pracipiẽti, vt nõ adminiſtret infirmis peſte infectis fallit vt* n.66.

64 *Pradicationem non poteſt Princeps impedire.*

65 *Religio, quæ vocatur* de los Agoniçantes, *benè inſtituta propter eius officium, & finem.*

66 *Princeps bene poteſt impedire ſanos ne aſſiſtant cum infirmis, & curatis illis aſſiſtentibus.*

67 *Peſtis tempore omnia offerebantur, de Domo radebantur lapides, & parietes, raſuraque in locum immundum extra ciuitatem proijciebatur.*

68 *Qui introibat Domum, quandiu erat immunda, ipſe erat immundus vſque ad veſperam; & qui dormiebat in ea, vel comedebat, lauabat veſtimenta ſua.*

69 *Leproſis propter ſcandalum ſanorum, iure noſtro interdicitur Eccleſia ingreſſus.*

70 *Leproſorum filij ſeparantur à parentibus, & debent manere cum ſanis, ne inficiantur.*

71 *Leproſus factus Rector Eccleſia, remouetur ab adminiſtratione. Et quare* ibi.

72 *Coniux ſana non tenetur habitare in eadem Domo, vel lecto cum Leproſo, ſi adſit mortis periculum.*

73 *Caroli Vomartienſis lex de miniſtrando corpus, & ſanguinem Chriſti leproſis, ſed de habitando cum ſanis, eſt iuſta.* dict.n.72.

74 *Princeps laicus nequit ſtatuere minuendo, vel corrigendo ius Diuinum, nec ſuper illo diſpenſare* n.75. & 78.

76 *Reſcriptum Principis contra ius naturale, non valet, vel Diuinum.*

77 *Poteſtas Principis ſuprema ſubiecta eſt Diuino iuri.*

79 *Lex Principis; quæ addit ſupra ius naturale, aut Diuinum, valet.*

80 *Princeps diſpenſans in iure naturali peccat, & actus eſt nullus.*

81 *Ius ciuile poterit addi, vel mutari per Principem laicum, dum non offendatur lex Dei, vel naturalis.*

82 *Princeps laicus non poteſt diſponere contra ius ciuile, quando illud fundatum eſſet ſuper naturali æquitate.*

83 *Princeps diſpenſans in iure ciuili ſine cauſa, peccat.*

VT ad primam difficultatis partem reſpondeas, repetes quæ dixi *ſupra q.9. &* 10. per alias ſequentes, Vbi an Eccleſiaſtici queant collectari. Et ibi *q.* 11. verſ. *ad ſecundam*, an *teneantur illas ſoluere pro introitu Regis. Et dict. q.*10. an *tempore belli, hoſtilitatis, & peſtis* &c. Quibus ſuppoſitis breuiter reſpondeo, vt non teneantur Clerici, & Eccleſiaſtici recipere in proprijs ſuæ habitationis domibus, ſeu in alijs etiam ſuis ad mandatum Principis laici, alteriusvè iudicis ſæcularis, & hoc etiam ſtãte maxima neceſſitate, & grauiſſima, vt docet Octauian. Vulpell. *in tract. de libert. Eccleſiaſt.* dicens quod iſte caſus, ſicut alij ab illo congeſti, contra libertatem Eccleſiaſticam, ſunt: ſic *lib.1. à n.47. de libertate Eccleſiaſtica*, nec quod conueniant illi egregio titulo per ſcripta à Martha *de iuriſdict. dicta p.4. cent.1. caſu.1.* & ego etiam *ad quaſt.*10. expendi non teneri Clericos vigore alicuius ordinis laici, niſi ſtante maxima neceſſitate belli, & vbi bona laicorum non ſuppeterẽt. Et hoc non niſi per ſummum Pontificem declaretur, vel incertis caſibus, veluti ratione inſtantis periculi, per 1

Epiſcopum

Epiſcopum permittatur, iuxta quæ longè dixit
2 à dicta quæſt.10. † Et facit littera textus in cap.1.
de immunitate Eccleſiar. Vbi probant Doctores
congeſti à Barboſa, quod iudex laicus non debet
iudicare, nec hoſpitium quærere in domibus Ec-
cleſiaſticis. Et præter antiquos Nauarrus de horis
Canonic. cap.5. à num.31. Azor inſtit. moral. p.2.
lib.8.cap.9. quæſt.7. Vbi cum textus agat de pla-
cito, quid hoc ſit leges, vbi dixi, & expendi latè
ſub cap.1. de ferijs.

3 Et ſic ex illo textu patet, vt Clerici, & ipſorum
domus non teneantur ad hoſpitandum legatos
Principis, ſiue alicuius Domini, ſiue comitis, ſiue
Duces militum, aut milites; tum propter immu-
nitatem Eccleſiaſticarum perſonarum, tùm verò
propter diſſolutiones, & laſciuias, quæ plerum-
que fiunt ab huius modi militibus, vt per Abba-
tem in dicto cap.1. num.1. & 3. Barboſa n.1.& 4.
Gregorius Lopez in l.5. tit.6. p.1. Perez in l.11.
tit.2. lib.1. ordinam pag.52. & l.1. tit.3. eodem
lib.1. pag.60. & l.27. tit.3. eadem lib.1. pag.109.
Flores de Mena, variar. lib.1. quæſt.21. num.27.
Bonacina in Bulla cœna Domini q.19. puncto 3.§.1.
num.5. Fr. Franc. Cotiolan. in explicat. Bullæ in
cœna Domini excommunic.18. verſ.5. Filincius
tract.16 cap.11. q.2. num.351. Moderuus de Iu-
riſdict.p.4.cont.1.caſu 86. num.9. Bellet. diſquiſit.
Clerical. p.1. tit. de exemptionibus Clericorum, &
eorumdem bonorum à muneribus publicis §.4. n.4.
& 5. Martha de Iuriſdict. p.4. cont.1.caſu 86.n.3.
qui num.4. cum Anton. de Butrio in dicto cap.1.
4 in primo notabili. † addit quod executores priua-
torum non debent habitare in domibus Eccleſia-
rum, ſicut Comeſtabiles, & gentes armorum, ac
prouiſionati non debent poni in Eccleſijs, nec in
domibus earum, quamquam malè contrarium de
facto obſeruetur Florentiæ, & contra Bononien-
ſes, qui ponunt Dominos ciuitatum, & Tyrannos
peſſimos in Eccleſijs, & quod peius eſt in mendi-
cantium Choris, in quibus fiunt omnes diſſolu-
tiones, ibi Abbas in dicto cap.1.n.3. & Innocent.
n.2. in verſ. ſed nobis alia dicunt.

5 Et in tantùm Doctores firmant hoc procedere,
vt nec prætextu alicuius conſuetudinis illud per-
mittatur hoſpitium, quia vt iam latè dixi quæli-
bet conſuetudo longeua, etiam immemorialis mi-
nuens libertatem Eccleſiæ improbatur, vt poſt
Ioannem Andream, & Anchart. in dicto cap.1.
probant Abbas num 4. Martha ſup. dicto caſu 86.
num.7. Suarez de Religione tom.1. lib.3. cap.13.
num.4. Azor dict. cap.9. quæſt.8. dicentes quod
iudices ſæculares prætextu alicuius conſuetudinis
hoſpitium in Eccleſiarum domibus vindicare non
debeant.

6 Nec obſtat dicere quod Prælatus debet eſſe
Hoſpitator pauperum, neceſſaria eis miniſtrare,
atque eleemoſynas maximè mendicantibus vere-
cundis erogare 1. ad Thim cap.3. vt habetur in
ſum. dict.41. Et quod alij Clerici ſæculares te-
neantur ad hoſpitalitatem iuxta textum, vbi Bar-
boſa, & Doctores in cap. de Monachis de præbend.
vbi Abbas num.3. & 4. poſt Innocent. iuxta mo-
7 deramen prudens, de quo ibi, & alibi dico. † Nec
quod Salicetus dicit in l.1. Cod. de Epiſcopis, &
Clericis per textum in l.neminem cod.de ſacroſanct.
Eccleſ. & Gregor. Lopez in l.51.tit.6.p.1.in gloſ-
ſa fin. nempe vt teneantur Clerici hoſpitare in
aduentu Principis; eo quod domus, & poſſeſſio-
nes prædictæ erant Principibus obligatæ ad præ-
dictum munus perſonale, & militare hoſpitandi,
antequam peruenirent ad Eccleſiaſticos. † Sed 8
reſpondetur, vt licet prælati, & Eccleſiaſtici te-
neantur erogare eleemoſynas, & hoſpes, paupe-
res colligere. Hoc inquam procedit ex natura of-
ficij, non inquam ex vi legis laicæ per multa, quæ
iam ſupra dixi; quare Doctores firmant doctri-
nam Saliceti per dictam l.neminem, eſſe contra im-
munitatem Eccleſiæ, Martha dicto caſu 86. n.fin.
& Doctores ex textu noſtro; imo addo lege etiam
ciuili in dict. l.1. cod. de Epiſcop. & Cleric. eſſe
Eccleſiaſticos exemptos à receptione hoſpitem
ibi in verſ. nec hoſpites ſuſcipiant.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an Clerici, 9
Eccleſiaſticæuè perſonæ teneantur contribuere
quando Princeps inuaditur. Vt bene reſponſum
præbeas, repetes dicta ſupra à quæſt.10. & ibi
quæſt.12. cum alijs ſequentibus, vbi de tempore
belli, & magnæ neceſſitatis. Igitur etſi multi di-
xerint, vt Clerici teneantur contribuere, quando
Princeps inuaditur ad onera bellica, Innocent.
in cap.4. num.5. de immunit. Eccleſ. Abbas cap.3.
eodem, Ancharran. conſ.96. Chacherran. deciſ.
pedement.181. Vbi latè tractat hunc caſum, De-
cian. in conſ.14. num.20. volum.1. Nicolaus Fe-
ſtaſius de æſtimo & collectis p.4. à num.25. Fran-
ciſcus de Agelo in tract. de Iure adoha num.46.
Franciſcus Arias in tractatu de bello, & eius iu-
ſtitia n.185. Gregorius Lopez in l.3 gloſſa 10.p.2.
Octauian. Vulpell. de libert. Eccleſ. p.2. num.30.
Remigius de Gonis in tract. de Charitatiuo ſubſi-
dio quæſt.57. Caſaneus in conſuetudinib. Burgun-
diæ Rub.1. p.4. num 26. Benedictus in cap. Ray-
nutius in verſ. & vxorem deciſ.5. Vbi tractat de
ſucceſſione abinteſtato num.473. & ſequent. † Et 10
vbi probat Regiæ Franciæ eſſe in hoc priuilegiu
donatum, à ſede Apoſtolica, fuiſſeque conceſſum
priuilegium illud ob benemerita à Bonifacio Pa-
pa VIII. inducens verba illius priuilegij. Et hanc
opinionem probant, eo quod in caſu vrgentis
neceſſitatis poſſit Rex bona Eccleſiaſtica capere,
vt fecit Ioas Rex Iſraël lib.4. Reg. cap.14. verſ.
14.& 16. verſ. tulitque omne aurum, & argentum,
& vniuerſa vaſa, quæ inuenta ſunt in domo Domi-
ni, & in theſauris Regis, & obſides, & reuerſus eſt
in Samariam. Aliaque plura exempla refert Mar-
tha de Iuriſdict. p.4. cent.1. caſu 10. iuxta textum
etiam in cap.2. de immunitate Eccleſiar. cap. aurum
Eccleſia habet 12. quæſt.2. & in cap. ſequenti. † Vbi 11
quod Eccleſia habet aurum, vt eroget publicis
neceſſitatibus, & quod gloria Epiſcopi, & pau-
perum neceſſitatibus prouidere; ſic vt ignominia
Sacerdotis ſit proprijs ſtudere diuitijs. † imo ad- 12
dunt Doctores in concilio Germacienſi, de quo
in cap. Sancitum verſ. de his 23. quæſt. vltima, de-
ciſum fuiſſe, vt Eccleſia pro bonis ſuis teneatur
ad onera bellica: & ſic rectè in l. nullus penitus
Cod. de curſu lib.12. dico quod Eccleſia in expedi-
tionibus teneatur contribuere, per quem textum
Bartol. dicit quod quando imminet aliquod peri-
culum prędonũ, vt poſſint Clerici cogi ad contri-
butionẽ collectarum, vt ipſi Prædones arceantur,
cum ex hoc etiam Clerici commodum ſentiant.
Item etiam ex l.fin. §. patrimoniorum ff. de muner- 13
rib. & honoribus, l. iubemus nullam, l. nemine ab
Angarijs cod. de Sacroſanctis Eccleſijs, l. de his cod.
de Epiſcopis, & Clericis, & in auth. de Eccleſiaſti-
cis titulis §. ad hæc.

Verùm quia iam latiſſimè dixi ſupra à dicta 14
quæſt.10. quæſt.11. & 12. de caſibus, in quibus
Clerici, & Eccleſiaſticæ perſonæ tenentur con-

tribuere, & quod nunquam à Principe, vel iudice
laico queant compelli in perſonis, aut bonis,
etiam patrimonialibus; ideò diſtinguendo tres
caſus reſpondeo breuiter, vt quando ciuitas inua-
ditur à latronibus, & Piratis, tunc Clerici non
teneantur contribuere, quia munus Principis eſt
proprijs ſtipendijs latrones, & maleficos extirpa-
re; ex qua cauſa habet à laicis ſubditis tributa, vt
ſcribit latè Albertus Brunus *in conſ.227. col.6.*
Andreas *in conſtit. Regni* incipit *inconſutilam in*
princ. & in tit. de ſtatutis, & conſuetudinibus con-
15 *tra libert. Eccleſ. §. nauigia.* † Imo refert ex eodem
Lucas de Pena *in l.1. col.7. cod. ne ruſticani ad*
vllum obſequium lib.11. quod Catalani, & Hiſ-
pani faciunt guerram Dominis, quando non ha-
bent iuſtitiam ab eis, vt notat Martha *dicto caſu*
10. *num.9.* aduertens ſpectare huc dicta Paridis
de Puteo *in tract. de Syndic. in princ. de quibus*
16 *ſyndicantur Reges.* † Vel quando innaditur ab ho-
ſtibus, & tunc nonnulli diſtinguunt, vt ſi bellum
ſuperuenit ex cauſa ciuium, Clerici non teneaan-
tur, quia ſi ciuitas ipſam cauſam dedit, non eſt
licitum ex facto illicito grauari habentes immu-
nitatem, vt tenuit Raphael Cuman. *in l. ſi ex toto*
ff. de leg.1. Vbi Alex, & Hercul. per textum cum
ſui ratione *in l. ſi merces §. culpa ff.* locati eam re-
citant, ſed non ſequuntur, quia videtur opinio
nimis colorata.

17 Aut etiam quando Princeps inuaditur nulla
præcedente culpa Principis, aut ciuium, & tunc
etiam extra cauſas feudales ratione quarum, vt
dixi *ſupra quæſt.26.* & per multa *in cap. cæterum*
de iudicijs, Clerici tenentur ad præſtanda ſeruitia:
plura repetit idem Martha cum multis *dicto ca-*
ſu 10. *à num.11. verſ. num.15.16. & 17.* ſic cum
alijs probat ex communi opinione, niſi eſſet ne-
ceſſitas magna; id eſt quando notoriè laici non
ſunt ſoluendo; & quod tunc debeat conſuli Ro-
manus Pontifex, niſi eſſet magna neceſſitas, quæ
inſtaret, quia tunc ait, vt latè dixi *ſub dicta q.12.*
ſupra, & alijs ſequentibus. Epiſcopus & Clerus
debent determinare cõtributionem pro rata, cum
ipſis laicis; & quod ſi hoc etiam caſu non con-
cordarent cum laicis, tunc oportere quod Clerus,
& populus principaliter conuenirent, & delibe-
rarent, quia quod omnes tangit, debet ab omni-
bus approbari, *Clem.1. & 2. de cenſib. cap. ad hoc*
18 *de officio Archidiaconi.* † Quod ſi Clerus nollet;
ſine legitima cauſa, conſentire poſſe, implorari
ait auxilium immediati Superioris Eccleſiaſtici,
vt eoſdem compellat, ſecundum Innocent. Ioan-
nem Andream, & Abbatem *in cap. ad minus de*
immunitate Eccleſiarum. Quod ſi ille Superior
nollet eos cogere poſſe haberi ad Papam recur-
ſum; de quo formulario expeditius dixi *à dicta*
quæſt.10.11. & 12. cum alijs *ſub q.17.* ex quibus
liquet, & ex ibi adductis reſponſum ad funda-
menta adducta in contrarium.

19 Cumque *ſub dicta q.10. in fine* latè ſcripſerim
quanto conatu debeant Principes ſe abſtinere à
collectatione in Eccleſiaſticos, & expreſſetim
mala, quibus ſolent ipſi, & populi immergi, ſi
ſine aſſenſu Pontificio Clericos, & Eccleſiaſticos
collectent ſua propria authoritate, & pluribus
exemplis iam adductis *ſub quæſt.14.* conſtat, cum
qua liberalitate ſoleant Pontifices Regibus, &
Principibus CHRISTIANIS oppreſſis, præſto
eſſe aſſignando ſubſidia fructuum, & redditũum
Eccleſiaſticorum, & ex nunc relatis parum anti-
quis, præter alia moderna in temporibus hiſce,
videbis quam copioſiùs ſe ſe Pontifices egerint
cum diuerſis CHRISTIANIS Principibus. † ſi- 20
quidem legimus promptiùs, & copioſiùs ex re-
curſu habito ad Põtificem ſummum anno 1500.
cum Cæſar Maximillianus primus cum Turcis
bellum ageret, decretum eſſe Auguſtæ mitten-
dam legationem ad Pontificem Alex. VI. Vt
Rempublicam ope, Concilioque iuuaret: & hac
de cauſa prouentus annatarum fuiſſe conceſſos,
vt recenſet Sleidan. *lib.4.* Dauidi Bruſio Scoto-
rum Regi magna vi auri redempto à ſuis, & in
Scotiam, reuerſo Summi Pontificis conſenſu,
Eccleſiaſticorum redditũum decimam partem
fuiſſe donatam, Hector Boëthius *lib.15.* † Et 21
cum Veneti bellum gererent contra Bajazet. Re-
gem Turcarum, Alex. VI. Pontif. Max. omnium
prouentuum, quibus Sacerdotes in Imperio Rei-
publicæ fouerentur, tertiam partem Venetis con-
ceſſerit Cardinalium, Sacerdotijs exceptis Bem.
lib.5. Hiſtor. veneta. † Et quod idem Pontifex in 22
vſum belli Gallici omnem pecuniam, ſedis Apo-
ſtolicæ authoritate in Hiſpania belli Sacri nomi-
ne, quod *cruciatum* appellarunt coactam Neapo-
litano Regi conceſſit, vt tradit Guiccian *lib.1.*
† Item Leo X. permiſſit Franciſco Regi Franciſco 23
vt in Gallia citeriore, & vlteriore Sacerdotorum
redditus, binis, decimationinus decimaret, vt
ſcribit Sabelicus *lib.6.* † Et Paulus III. Pontifex 24
in bello Germanico contra proteſtantes anno
1546. permiſſit Carolo V. Imperatori dimidiam
partem bonorum Eccleſię ſumere per Hiſpaniam,
& ex annuis prouentibus Monaſteriorum Hiſpa-
niæ diuendere, donec ad aureorum millia quin-
genta conficeret, ea tamen lege, vt de ſuis bonis
tantundem illis inuicem oppignoraret Sleidanus
lib.17. quæ omnia referet Martha *dicto caſu* 10.
num.20. alia prætericns. Ex quibus iam rectè vi-
detur quam præſto ſi cauſa adeſt iuxta ſunt Pon-
tifices in ſubueniendo publicis neceſſitatibus, ex
redditibus Eccleſiaſticorum, non alias Reges ex
ſuo marte exculpentur in prætenſa imponenda-
rum contributionum Eccleſiaſticis ſua propria
authoritate, quod nunquam licuit, nec licere va-
let ex antea dictis *ſupra.*

Imo D. Ioannes de Solorzano *emblema* 41. 25
poſtquam plures caſus narranit de Principibus
donantibus Eccleſiæ innumeras ædes Sacras, &
Monaſteria conſtruendo, & dotando, item &
alios, per quos propria authoritate Reges argen-
tum, & aurum Eccleſiarum inuadentes, Diuinitus
fuerunt puniti *num.27.* concludens illa omnia
procedere contra Principes, qui per auaritiam, aut
nulla, aut non ſatis graui neceſſitate præmente
propria manu, & authoritate hos Eccleſiæ The-
ſauros conuaſant, & in profanos vſus Sacrilega
præſumptione conuertunt. † Et addens, vt ſi ita 26
vrgens caſus emergat, quod non alitèr, quam hoc
rerum Eccleſiaſticarum ſubſidio Reges, & ſibi,
& ſuis Regnis, ac Vaſallis ſuccurrere poſſint,
vtique hoc eis ab Eccleſiaſticis denegandum non
eſſe, vt exẽplo eſſe Ioas, & Eccleſiæ Sacra pagina
admonet *in l.3. Regum c.15. & lib.5. c.12.* † & 27
lib.4. cap.18. Sed vt Lyran. & Abulenſis Mon-
con. *in ſpeculo Princip.* aliique expoſitores ex-
poſcant quatuor ad hoc conditiones, prima vt
prius Rex ſui ærarij; atque etiam patrimonij
vires excutiat. Secunda vt non abſque prælato-
rum, & Eccleſiaſticorum aſſenſu in Sacra manum
inijciat, de quibus iam latè dixi *ſub dicta q.12.13.*
& 14. Tertia vt vaſa aurea, vel argentea, quæ

Sacro altaris myſterio, aut etiam miniſterio pro-
ximè deſeruierunt, prius conſlentur, quam Re-
gijs quæſtoribus attrectari ſignantur. Quarta vt
Rex, qui ſe eiuſmodi bonis iuuare prætendit tan-
tundem in genere ſuo, quam citius potuerit re-
diturum ſub idonea cautione, ſeu fideiuſſione
28 promittat. † Et quod Mariana *in hiſtoria Hiſpa-*
*na lib.*24. *cap.*8. dicat Theologos, & Iuris pru-
dentes congregatos in Curijs Metimnæ Cam-
penſi anno 1475. Conſilium præſtitiſſe Regibus
Ferdinando, & Eliſabethæ, contra Alfonſum Por-
tugalliæ Regem bellum parantibus dicendo di-
ctam ſubuentionem eis licitam eſſe, ex multis
alijs confirmans Solorzano *emblema* 41. *à n.*28.
29 † Vbi *num.*35. adducit illud Bonifacij Epiſcopi,
& Martyris apophthegma ſoliti dicere *olim ſa-*
cerdotes aurei vtebantur Calicibus ligneis, nunc
lignei Sacerdotes vtuntur Calicibus aureis. Et de
alio docto, & pio aliud ſimile refert *quondam*
erant CHRISTIANORVM templa obſcura, &
corda Lucida, nunc templa ſunt Lucida, corda
verè obſcura. Plurima ante Solorzanum congeſſit
legenda omninò noſtro Hiſpano idioma D. Di-
dacus de Sahabedra Fajardus, emblema *hic tutior*
à fol. 169. idem Solorzanus plura in Principes
auaros, *emblema* 40. & *emblema* 82. 83. 84. 85.
& 86. Vbi de tributis imponendis, & quo mo-
deramine apud quem, ſi legas infinita reperies ex
bonis litteris curioſa, & altiora; & ſic non am-
plius immoror.

30 Ad tertiam quæſtionis partem, an Eccleſiaſtici
teneantur homagium præſtare Principibus, aut
Prælatis ſuperioribus ratione ſpiritualitatis: plura
de homagio dixi *infra in cap.*4. & 5. *de Iure-Iu-*
rando, item, & de Iuramento fidelitatis ratione
Vaſallagij, aut feudi *in cap.*14. *eodem tit. & in*
cap. cæterum de iudicijs. In quibus locis expendi
quid ſit homagium, quid fidelitas, quid homa-
gium ligium; de quibus, & alijs dixit ad propo-
ſitum quæſtionis noſtræ Martha *de Iuriſdict.p.*4.
*cent.*1. *caſu* 43. vbi *à num.*9. & 10. dicit quod
homagium dicitur ſpecies ſeruitutis temporalis.
31 † Et quod eſt Simonia præſtare homagium pro
rebus ſpiritualibus

32 Et ſic *num.*8. reſoluit quod Eccleſiaſtici non
tenentur præſtare homagium ſuperioribus Eccle-
ſiaſticis ratione ſpiritualium, comprobans etiam
ex alijs *à n.*11.

33 Qui etiam *à n.*15. dicit etiam cum multis quod
Eccleſiaſtici non tenentur illud præſtare Princi-
pibus laicis ratione bonorũ temporalium, cum ea
34 bona ſint in Eccleſiã tranſlata. † Itẽ nec Iuramẽ-
tũ, quod præſtatur (ratione) originis puta quando
35 aliquis ſuccedit ad bona. † nec Iuramentum quod
præſtatur ratione familiaritatis, domeſticita-
tis, habitationis, vel longæ habitationis in ſua
terra, quia omnes iſtæ Iuramentorum ſpecies ſa-
piunt naturam ſeruitutis, à qua libera ſunt bona
Deo conſecrata, & facit doctrina Felini *in cap.*
36 *non minus num.*7. *de accuſation.* † Eſt enim Ec-
cleſia libera, & mater libertatis, & ſic eius mini-
ſtri debent eſſe liberi, vt firmant Doctores *in cap.*
veniens de accuſat. Corſetus *in cap. grandi de ſup-*
*plenda neglig. prælator num.*150. *in fine*, vbi reſ-
pondet contrarijs, Philippus Probus *in tractatu*
*de Iure regular. q.*1. *n.*4. Abbas *in cap. ex dili-*
genti de Simonia per illum textum.

37 Sed hæc doctrina fallit in feudis, quia vt Do-
ctores latè agnoſcunt per textum *in cap. vnico §.*
verum de ſtatu regularium *lib.*6. *Eccleſiaſtici*, te-
nentur præſtare Iuramentum fidelitatis feudi ra-
tione, quia vt latè dixi *in dicto cap. cæterum de*
iudicijs, & *in dicto cap.*14. *de Iure Iur.* dum con-
ceditur feudum opus, eſt vt concurrant omnia re-
quiſita cum ſubſtantia feudi, ſit fidelitas, & Iura-
mentum fidelitatis, arguat rem eſſe feudalem,
Afflictis *deciſ.*80. *num.*8. & *in deciſ.*320. *num.*4.
Andr. *in cap.*1. *ex quib. cauſ. feud. amit.* & *in cap.*1.
§. ſimiliter de capit. qui cur vendidit, Curtius Iu-
nior *de feud.p.*1. *q.*6. *princ.* Abbas *in conſ.*82. *n.*6.
*p.*1. Ruinus *conſ.*42. *n.*1. *vol.*1. Iaſon *in præludijs*
*feudor. n.*28. cũ alijs per Menochium *de præſum-*
*ptionibus lib.*3. *præſũptione* 91. *n.*46 Et hęc quia à
Pontificibus ſic eſt ſtabilitum, vt iam *ſupra* dixi.

Ad quartã quæſtionis partẽ an repręſſalliæ poſ- 38
ſint cõcedi per laicos Principes cõtra Eccleſiaſti-
cos. Sunt repreſſaliæ quãdo ciuis alicuius ciuitatis
derobatur, vel dãnificatur in territorio alterius, &
illa ciuitas non facit ſibi fieri reſtitutionem, tunc
ciuitas ſua concedit ſibi licentiam capiendi perſo-
nas, & bona illius ciuitatis, in qua derobatus, vel
damnificatus eſt, præmiſſis quibuſdam ſolemni-
tatibus, quas refert, & ponit Albericus *in tract.*
*de ſtatutis p.*1. *q.*53. *ſub tit. de repræſſalijs num.*1.
† Et quod repræſſaliæ ſint dumtaxat, quando 39
pignoratur alter pro altero, ſiue in perſona, ſiue
in bonis firmant Andreas Gailius *in lib. ſingulari*
*de pignor. obſeru.*2. *in principio*, Mynſing. *cent.*6.
*obſeru.*1. *in princ.* Afflictis *in conſtit. Regni*, inci-
pit *pacis cultum n.*53. Martha cum alijs *de Iuriſ-*
*dict. p.*4. *cent.*1. latè expendens *caſu* 41. † qui 40
*num.*1. ait cum Bart. Lucas de Pen. & alijs re-
præſſalias ſatis à bello differre, ſiquidem iſtæ
exercentur inter priuatos, quando vnus pro alio,
vel res vnius pro alterius apprehenditur, vt dicit
textus *in cap.*1. *de iniurijs lib.*6. vbi DD. textus
*in l. vnica cod. vt nullus ex vicaneis lib.*11. & Bart.
*in tract. de repræſſalijs q.*1 *n.*2. dicit quod repræſ-
ſaliæ multum latè accipiuntur.

His ergo breuiter ſuppoſitis, iam ad dubium 41
reſpondeo, vt cum Doctores dicant *in dicto cap.*1.
*de iniurijs lib.*6. repræſſalias eſſe prohibitas de
Iure ciuili, gentium, Diuino, & de Iure canoni-
co, vt ex multis comprobat etiam Martha *dicto*
caſu 41. ideo in caſu noſtro nullomodo conce-
dendas eſſe repræſſalias à laico contra Clericos,
ſic vt eas contra Clericos exercentes incidant in
Bullam cœnæ Domini, vt probant Stephan. Au-
frer. *in tract. de poteſtat.* Eccleſiaſtica in ſæculares
*n.*86. de quo latè Martha *de Iuriſdict.p.*2. *cap.*15.
& Guido Papa *in deciſ.*34. neſcit reſpondere ad
textum *in dicto cap.*1. tandem dicens non habere
locum in Clerico debitore fugitiuo; ſed ait Mar-
tha *dicta* 4. *p. dicto caſu* 43. *num.*27. hoc non eſſe
reſpondere ad illum textum; & quod nec valeat
reſponſio Franciſci Marci *deciſ.*359. *p.*2. *num.*1.
dicentis quod loquitur de debito alieno, ſecus de
debito proprio, quia hoc eſt violare illius litteram,
quæ generaliter loquitur; imo ait Martha quod
ex defectu Iuriſdictionis, non poſſunt laici; &
quia regulariter ſunt prohibitæ, & odioſiſſimæ;
ideo non debeant extendi ad Clericos.

Imò notant Doctores de Iure quod imponen- 42
tes repræſſalias, incurrunt excommunicationis
ſententiam, eaſque concedentes contra perſonas
Eccleſiaſticas, vel eorum bona, niſi intra menſem,
vel extẽnſione abſtinuerint, & reuocauerint. Sin
autem concedens, & imponens ſit vniuerſitas
ſupponitur interdicto, Silueſter verbo *excommu-*
*nicatio.*9. *num.*62. *caſu* 32. Nauarr. *in manuali*
*cap.*27.

cap.27.num.136. Rayner. in catalogo cenſurarum
extra Bullam cap.7.excommunic.9. Lauor. de in-
dulgent. p.2. cap.13. num.19. Bonacina de cenſur.
extra Bullam diſp.2. quaeſt.2. puncto 22. Filiucius
tract.14. num.53. verſ. decima tertia, & num.66.
Gamba de caſibus reſeruatis cap.10. & 17. Bar-
boſa dict. cap.1. de iniurijs lib.6.num.4. & viden-
dus in paſtorali p.3. allegatione 50.n.218. ſecun-
43 dum Lugdunens. impreſſionem. † Et addit Mar-
tha dicto caſu 43. diſpoſitionem dict. cap.1.de iu-
iurijs eſſe ad prohibendas repræſſalias contra Cle-
ricos ; Et quod nullo modo concedantur à iudi-
cibus Eccleſiaſticis : nam cum laici nihil Iuriſdi-
ctionis poſſent in Clericos exercere ex hoc noſtro
textu, & auth. ſtatuimus,cod.de Epiſcopis, & Cle-
ricis, quid mirum, vt ex iam longè ſcriptis à q.1.
Vt nulla in illis eſſet ratio dubitandi ; ſicque eius
diſpoſitionem pertinere ad obſeruantiam canonici
Iuris , vt firmauit Iacobus à Canibus contra Bar-
tol. in tract. de repraeſſaliis p.2. in principio , vbi
dicit hanc tenere communiter Canoniſtas in di-
cto cap.1.

44 Eſt enim ratio,quia vt ſupra dixi hæ ſunt om-
ni Iure prohibitæ , ciuili , & canonico , vt patet
ex dicto cap.1.de iniurijs,ibi tamquam graues legi-
bus , & aequitati naturali contraria ciuili ſunt con-
ſtitutione prohibita vt tamen earum prohibitio &c.
Nec debet valere Iacob.à Canib. in dicto tract.de
repraeſſalijs p.1.n.19. reſponſio dicentis illum tex-
tum procedere in caſibus ſpecialibus ; ſed regula-
riter ipſas repræſſalias eſſe permiſſas , quia ille
textus generaliter prohibet repræſſalias in Cleri-
cos. Ergo generaliter debet intelligi illa indefini-
ta, ex qua fit Iuris canonici diſpoſitio. Et proba-
tur conſequentia ex doctrina Couarruu. lib.2.
variar.reſol.cap.13.num.9. Nam ait vt ex quo in-
ferimus vniuerſalem orationem neceſſario opus
ſit dicere illam indefinitam orationem fuiſſe per
45 legiſlatorem vniuerſalem intellectam. † Ex quo
infert Martha dicto caſu 43. cum Baldo , & Gai-
lio , vt ex quo Pontifex in dicto cap 1. dixit re-
præſſalias eſſe Iure ciuili prohibitas, & propterea
vniuerſaliter eſſe Iure ciuili prohibitas;quia cum
ſint etiã de Iure naturæ prohibitę,debent inquam
omni Iure ciuili,&Canonico prohiberi,tum pro-
pter injuriam factam hominibus , tum propter
peccatum, iuxta doctrinam textus in c.inde 2.q.4.
& in cap.2. 27.queſt.3. & de Iure Diuino cap.18.
Ezechiel. & Math. cap.21.

46 Nec his obſtat textus communitèr allegatus in
cap. Dominum noſter 23. quaeſt.3. & D. Thom. in
22. q.40. art.1. quibus nonnulli contendere poſ-
ſunt repræſſalias eſſe Iure Diuino permiſſas; quia
reſpondeo textum illum , & D.Thom. alioſque
loqui de bello publico,vt cum alijs explicat Mar-
tha de Iuriſdict.p.4.caſu 40. & caſu 41.à num.17.
Vbi infert errare Iacob. à Canibus in dicto p.1.
num.15. Vbi voluit probare repræſſalias eſſe per-
miſſas de Iure gentium per textum in l. omnes po-
puli , & in §. quod vero inſt. de Iure naturali gen-
tium , & ciuili , quia hic non loquimur de bello
publico (de quo alibi plura notaui) in quo fiunt
captiui illo Iure §. ſed naturalia inſt. de Iure na-
turali.gent. & ciuil. ſed de repræſſalijs ; quæ inter
priuatos tantum exercentur , & quarum vigore
alter punitur , & arreſtatur vel in perſona, vel in
bonis, & Bartol. in tract. de repraeſſalijs in princ.
quidquid Zaſius dixerit in l.2.§ & ita legens quaſ-
dam ff. de origine Iuris , & probans repræſſalias
cæpiſſe frequentari a tempore, quo imperium ia-
ceret proſtratum per tempora multa , & Reges,
& Principes,ac etiam ciuitates maximè in Italia,
ſaltem de facto dominium in temporalibus non
agnoſcerent, propter quod de injuſtitijs ad ſupe-
riorem non poſſet haberi regreſſum.

Si enim repræſſaliæ eſſent permiſſæ liceret 47
vnicuique ſine iudice ſe vindicare contra ritu-
lum,& nemini liceat, & caperentur liberi homi-
nes contra formam Iuris ex l. qui filios ff. qua res
pignori obligar. poſſ. l. obeſt cod. de actionibus , &
obligat. vt etiam de Iure canonico , quo diſponitur
hominum liberum capi non poſſe ex textu in c.2.
de ſolutionib. Iuxta quæ longè expendi ſub cap.9.
de Iure-Iur. & ſic optimè illo Iure prohibitæ
ſunt ex dicto cap.1. de iniurijs lib.6. ſicut de Iure
ciuili in auth. vt non fiant pignorationes , & auth.
ſed omnino, Cod. ne vxor pro marito, & toto titulo
cod. ne filius pro patre, & l.1.cod. vt nullus ex Vi-
carijs lib.11. & l.vnica cod. de probib. ſequaſt. pe-
cunia, multis rationibus comprobat Martha dicto
caſu 41.à num.20. vbi num.22. reſpondet Bartulo
de repraeſſalijs quaeſt.1. num.3. Vbi dicit quod ſunt
permiſſæ de Iure ciuili, quando gens, & populus
requiſiti negligunt facere iuſtitiam , & Iacob. à
Canib. dicto p.1. num.16. † Vbi quod quando 48
copia iudicis haberi non poteſt ; licet nobis ipſis
Ius dicere , ex l. ait prætor §. debitorem ff. quæ in
fraudem credit , l. creditores cod. de pignorib. quia
vt probat Mynſing. in obſeruatione 2. iſti ſunt
caſus ſpeciales , in quibus repræſſaliæ ſunt per-
miſſæ , & faciunt quæ dixi in cap. olim de reſtit.
ſpoliat. & Franciſcus Marcus deciſ.767.n.5.p.1.
dixit vt cum hoc remedium ſit odioſum ad eui-
tandum ſcandalum , non ſemper debeat relaxari,
niſi in defectum iuſtitiæ.

Alia inquam pleráque poſſent hic adduci de 49
repræſſalijs ; ſed quia iam quod ad difficultatem
ſpectat dictum eſt ; ideo tractatum de repræſſalijs
leges longè agentes de repræſſalijs eundem Bar-
tol. & Iacob. à Canibus , Tyraquellus in l. ſi vn-
quam verbo ſuſceperit liberos n.147. cod. de reuo-
cand. donationib. & quo tempore duret Ius agen-
di ad replæſſalias ipſe Tyraquellus de retractu li-
nag.§.36.gloſſa 2.num.41. Ioannes Baptiſta de re-
medijs ſubſidiar. remedio 17. ex num.9. Sebaſtian.
Næuius in auth. vt non fiant pignorationes coll.5.
num.4. Couarruu. in regula peccatum p.2.§.9 n.5.
verſ. hinc denique, Siluan. conſ.34. ad finem , Pe-
guera deciſ. 11. Bonacina commun. crimin. p.2.
verb. repraeſſalia pag.67. Gregor. Lopez in l.15.
verb. inotros tit.10.p.7. Perez. in l.6. tit.16.lib.8.
ordinum pag.330. Azebed. in l.6.n.2. tit.12.lib.8.
nona recopilat. Valdeſius ad Suarez p.2. pag.93.
Victoria in relectione de Iure belli num.41. Hen-
riquez in ſumma lib.13. cap.43. §.5. litt. G. & alij
ſub tit. de bello , Martha dicto caſu 41. p.4. de Iu-
riſdict.cent.1. Vbi fin. cum Bartulo de repraeſſalijs
quaeſt.2. Martin. Lauden. in eius tract.n.7. Franc.
Marc. dict. deciſ.767. p.1. num.5. † ait repræſſa- 50
lias concedi ſolum in caſum neglectæ , vel dene-
gatæ iuſtitiæ per Superiorem iudicem ipſius rei,
vel ſi fieret maxima , & notoria iniuſtitia, Paris.
de Puteo in tractatu de ſyndicatu in verbo quo-
dam, & Iacob. de Canibus dicto tract. de repraeſſal.
num.20. † Sed aduertit non eſſe ſuperiores iudi- 51
ces Eccleſiaſticos,qui omnibus petentibus poſſunt
facere iuſtitiam,& injuſtitiam quamlibet reuoca-
re,cum ſupra Epiſcopum , ſint Archiepiſcopus
Patriarcha, & Summus Pontifex,quaſi dicat non
illico ex denegata iuſtitia à iudice ordinario laico,
aut

aut Eccleſiaſtico repræſſalias permitti, ſed in eo
ſolo caſu, vt iudex deficiat ad quem oppreſſus
queat recurrere.

52 Ad quintam quæſtionis partem an Iura diſpo-
nentia præſcriptionem mobilium, vel immobi-
lium, item actionum, vt præſcribantur breuiori.
40. annorum, comprehendant Eccleſias, vel Ec-
cleſiaſticos. Et quia latiſſimè *ſub tit. de præſcri-
ptionibus* egi de hac præſcriptione quadragenaria
*in cap.3. & in cap. de quarta 4. item in cap.7. de
præſcript.* quibus liquet non minus annis 40. res
Eccleſiæ præſcribi, quantumvis Ius ciuile aliter
diſponat, vt dixi *ibi in Rubrica, & ſub tit.* Ideò
breuiter ad hanc difficultatem reſponden legem
Principis laici imperantem aliud, nullius eſſe mo-
menti, cum vellet diſponere contra res, & perſo-
53 nas exemptas Diuino, & Canonico Iure. † Et ſic
fieri, vt ſtatutum, quod contra Eccleſiam præſcri-
ptio currat minori tempore quadraginta annorum
non valeat, cum tendat in derogationem Iurium
Eccleſiæ, vti firmarunt Bald. *conſ.451. volum.3.*
Anchartan. *in conſ. 258. ſupra dictum ſtatutum*
Tyraquellus *in tract. de præſcripe. gloſſa 10. §.1.*
Ioannes Andreas *in cap 1. de Iure patron. lib.6.*
in nobili Bouius *in tract. de ſtatutaria vrbis præ-
ſcriptione gloſſa 19. num. 200.* Martha *de Iuriſdict.*
54 *p.4. cent.1. caſu* 48. † qui vt ſic reſoluat *num.28.
& 29.* cum Bald *in Rub. de conſtitutionibus*, &
Octauianu Vulpellin *in tract. de libert. Eccleſiaſt.
num.2. p.2* dixit non valere ſtatutum, quòd Ec-
cleſia nunquam præſcribat; *& num.32.* cum Bar-
55 tulo, & alijs. † Vt ſtatutum de præſcriptione de-
biti nullo modo afficit Eccleſiaſticos, de quibus
dixi *in cap.1. & 2. in fine, & ſub dicto cap.4. de
præſcript.* anteà *à num.1.* tradidit. conducibilia
ad materiam textus *in dicto cap. de quarta, cap. cum
cauſam 7. de præſcript.* Vbi agitur de hoc quadra-
genario tempore.

56 Ad ſextam quæſtionis partem, quia itidem
Martha *de Iuriſdictione p.4. cent.4. caſu* 94. ple-
niſſimè ex multis Iuribus, & doctrinis reſoluit
nullam præſcriptionem currere contra Eccleſiam
ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica
per extrauag. ambitioſæ, ſecus ſit de Iure com-
muni, quod non cenſetur correctum circa validi-
tatem contractuum antea celebratorum; ideò ad
illum recurres, & ad proximè notata ſub verſ. *ad
quintam*, & ad ea, quæ latè ſcripſi *ſub dicto tit. de
præſcriptionib.* vbi reperies plura conducibilia pro
explanatione huius dubij, item ad textum *in cap.
nulli*, & titulum ibi *de rebus Eccleſ. alien. vel non.*

57 Ad ſeptimam quæſtionis partem an Princeps
poſſit impedire preſbyterum à Sacramentorum
adminiſtratione tempore peſtis. Pro reſolutione
huius dubij conducunt quæ *ſupra* dixi *q.21. 22.*
an Princeps poſſit ſtatuere ſuper impedimentis
matrimonij &c. Cum ergo latiſſimè dictum iam
ſit *à quæſt.1.* nullo modo poſſe laicos Principes
ſtatuere in præjudicium bonorum Eccleſiæ, ſiue
Eccleſiaſticorum, quanto minus poterit ſtatuere
impediendo, vt tempore peſtis Preſbyter, ſeu Sa-
cerdos adminiſtret Sacramenta illis infirmis.
58 † quia etſi peſtilentia ſit omnium ægritudinum
Regina, *cap. ſicut de ſimonia, & plaga Dei*, eiuſ-
que virga nuncupetur *Exodi cap.9. leuit. cap.26.
deuteronom. cap.28. Reg. cap.24. & 1. paralipomen.*
59 *cap.21. & Ezechiel. cap 6. cap.4. & cap.33.* † ideó-
que dixerint Bartol. & Doctores *in l. naturaliter
ff. de vſucapionib.* Anton. de Butrio, Abbas, & Fe-
linus *in cap. ex tranſmiſſa de præſcript.* eam tam-
quam Diuinam vltionem immitti, cui humanæ
vires reſiſtere non poſſint. † Deúmque tentare 60
conatur, qui in loco contagioſo habitare conatur,
vt dicit Abbas *in cap. dilecti de dolo, & contuma-
cia*, indéque prohibeatur, ne quis cum infectis
habeat commercium; imo eos ipſos infectos, ſeu
ſuſpectos de ſuis domibus eijci mandent, eorúm-
que bona mobilia contaminata comburi, vt fuit
iudicatum in Regio criminali Conſilio Cataloniæ
die 24. Maij 1583. de quo Ludouicus à Peguera
fecit deciſionem *cap.85.* † Nihilominus in pun- 61
cto dubij noſtri non eſt admittendum, nam eſſet
prohibere ne preſbyteri præſto eſſent, vt ex offi-
cio debent ad procurandum per Sacramenta pœ-
nitentiæ, & Euchariſtæ, atque extremæ vnctio-
nis infirmos ſuccurrere, ad aſſecurandam in æter-
nam vitam ſaluationem eorum. † Et ſic patet ex 62
leuitico *cap.14.* quod tempore lepræ, qui erat
morbus cõtagioſus Sacerdos ingrediebatur lepro-
ſi domum ad mundandum, vel iudicandum, nec
expellebatur. Et ſic multominus debeat impediri
Sacerdos legis gratiæ, & Euangelicæ à prædicto
obſequio infectorum. † Et ſic D. Thomas *in 1.2.* 63
*quæſt.96. art.4. ad ſecundum, & in 2.2. quæſt.60.
art.5. ad primum*, dixit vt curatus non teneatur
obedire illi ſæcularium legi, quia oportet magis
obedire Deo, quam hominibus. † Et ideo idem 64
D. Thom. *in quodlibetis quæſt.18. art. 28.* dicit
Principem non poſſe impedire prædicationem;
nam per talem legem Deus magis ad furorem, &
iracundiam prouocaretur, cum multi in neceſſi-
tate ſpirituali morientes, ſine auxilio damnaren-
tur. † Imò idem S. Thomas *in 2.2. quæſt.188.* 65
art.2. & art.4. Vt ad obſequium infectorum poſ-
ſet hodie aliqua Religio inſtitui; ad quod officium
nimis pium poteſt reduci religio de nouo iam in-
ſtituta, quæ vocatur *de les agoniçantes.* † plura 66
adducit Martha *de Iuriſdict. p.4. cent.1. caſu 73.*
qui etiam *à num.10. limitat.* Vt quod tempore
peſtis poteſt Princeps impedire curatos, & alijs
miniſtrantes infectos à ſanorum commercio, vt
probatur *num cap.5. & leuit. cap.13. & cap.14.*
Vbi etiam habetur *in cap. hoc ipſum 33.q.3.* Vbi
habetur lex de ſeparatione Leproſi à Caſtris, ne
contaminet ea; *& leuit. cap.14.* Domus leproſi
claudebatur diebus ſeptem. † Quo tempore om- 67
nia efferebantur de domo, radebantur lapides, &
parietes raſura in locum immundum extra ciui-
tatem proijciebatur. † Et demum ſiquis piam do- 68
mum introiſſet quandiu erat immonda, immun-
dus erat vſque ad veſperam & qui dormiebat in
ea, vel comedebat, lauabat veſtimenta ſua, vbi
Anton. de Tonſeca *in addition. ad commenta.
Caietani* probat hanc legem fuiſſe iuſtiſſimam.
† Et facit etiam Iure noſtro, quia leproſis propter 69
ſcandalum ſanorum interdicitur ingreſſus Eccle-
ſiæ, vt *in cap. de rectoribus*, vbi Abbas, & cum
multis Barboſa *de Clerico ægrotante*, quod magis
præualet in peſtilentia, & contagio. † Et Silueſter 70
in ſumma verbo *lepra num.3. in fine*, quod filij
leproſorum ſeparantur à parentibus, & debent
manere cum ſanis, ne inficiantur, & ex dicto *de
Rectoribus cap. tua illo tit.* & ex D. Thoma *in 2.2.
quæſt.108. art.4. ad ſecundum, & in 3. p. ſumma di-
cta quæſt.82. art.10. ad tertium.* † Vbi Doctores 71
communitèr dicunt quod ſi Rector Eccleſiæ le-
proſus factus fuerit, remouetur ab adminiſtratio-
ne, ne propter abominationem, & terrorem con-
tagij, ſani deterreantur, dandúſque ſit ei coadiu-
tor. † Imò D. Thomas, & communiter alij cum 72
eo

eo dicunt quod coniux ſana non tenetur habitare in eadem domo, vel lecto cum Leproſo, ſi immineat periculum probabile mortis, vel ſimilis infectionis, vt poteris etiam comprobare ex his, quæ Doctores notant *ſub tit. infra de coniugio leproſorum.*

73 Hæc enim differunt, vt patet à primo caſu, in illo inquam militat ratio Diuinæ, & naturalis legis, vt infirmi eo contagio non pereant ſine Sacramenti ſolatio. In hoc ſecundo caſu non ſic, imo econtra militet alia lex naturalis de communi ſalute tuenda, cuſtodiendaque à periculo contagij, & infectionis; quare optima diſpoſitio fuit illa Caroli Vomartienſis, qui *in cap. 31.* ſic cauit ſequentibus verbis *Leproſis ſi fideles fuerint Dominici corporis, & ſanguinis participatio tribuatur, cum ſanis autem eis communia celebrare non permittatur.* Ad quod eſt celebris diſpoſitio *cap.1.* & ibi gloſſa *de coniugio leproſorum*, vbi Abbas, & Barboſa cum multis. Eſt enim ſeparandus à conuerſatione leproſus, etiam à commercio ſanctorum propter horrorem, Abbas *in cap.2. de Eccleſ. ædificandis. applicabis dicta infra q 46. in fine.*

74 Ad vltimam quæſtionis partem, an poſſit laicus ſtatuere minuendo, vel corrigendo Ius Diuinum. Et ſuppoſitis quæ dixi *ſupra q.1. in Rub. de firmitate legis naturalis, & Diuinæ,* item *ſub tit. & Rub. de ſumma Trinit. & fide Cathol.* & quæ dico *infra in cap. fin. de conſuetudine*, & quæ dixi *ſupra in cap. tranſlato Sacerdotio*, & ibi *quæſt. fin.* Vbi de abrogatione, ceſſatione, ſiue derogatione legis; item & quæ latè dixi *in cap.12. de iudicijs*, Vbi de interpretatione legis dubij &c. Et licet multi Doctores, vt reſoluant præſens dubium agant etiam de prædictis; ideo illis viſis, & conſideratis breuiter reſpondeo ad dubium dicendo, vt etſi nonnulli exiſtimauerint poſſe ſuper Ius Diuinum tendens ad res temporales, vt *in cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc noſtro tit.* quia in ipſis habent Principes temporales Iuriſdictionem iuxta plura, quæ
75 adduxi *in cap. nouit. in quæſt.1. de iudicijs.* † Tamen in ſpiritualibus certum eſt, vt nec Princeps, nec iudex laicus queant ſtatuere, cum ſolum ſpectet ad Pontificem, Abbas in *dicto cap.7. à n.9.* Felinus *n.2. & à num.16.* Decius *à n.43.* Stephanus Aufrerius *de poteſt. ſæcular. in Eccleſiaſt. Reg.4. limitatione 47.* Martha abundè *de Iuriſdict. p.4. caſu 93. n.1. & 2.* & ibi *à num.3.* Vbi firmans doctrinam quod Pontifex Summus poteſt conſtituere declarando, limitando, atque diſponendo ſuper Iure Diuino plures modos dicendi, ex D. Thoma, Scoto, Ricardo, & alijs proſequitur vſque ad num. 20.

76 Et quod Principes Laici non poſſint ſuper Iure Diuino diſpenſare, eſt gloſſa *in l. fin. cod. ſi contra Ius, vel vtilitatem publicam*, & ibi Salicetus *in princ. gloſſa 1. in fine in l. quoties cod. de precibus Imperatori offerendis*, quam omnes ſequuntur ibi & Felinus *in dicto cap. quæ in Eccleſiarum 7. hoc*
77 *tit. à num.26.* ibi Imola *n.2. & 3.* † Vbi Archidiaconus *num.7.* dicit quod non valet reſcriptum Principis contra Ius naturale, vel Diuinum, quia inferior non poteſt contra legem ſuperioris *ex l. nam & Magiſtratus ff. de arbitris*, vt reſpondet
78 Iaſon *conſ.145. n.3. volum.2.* † Cum ergo nulla ſit maior authoritas, quam lex æterna, vt probant Baldus *in l.2. num.4. cod. de ſeruit. & aqua*, & Calcaneus *in conſ.53. num.14.* ſequitur vt ſuprema Principis poteſtas ſit ſubiecta Diuino Iuri, *cap. ſunt quidam 25. q.1.* per quem textum ita concludit Felinus *in cap. in cauſis in princ. de re iudicata, & ex cap.1. 25. quæſt.1.* per quem Lucas de Pena *in l. fin. num.57. cod. de locat. præd. ciuil. lib.11.* Curtius Iunior *in l. imperium num.53. ff. de Iuriſdict. omnium Iud.* & Iaſon *in concil.105. in fine volum.1.* Ergo non eſt cur poſſit laicus Princeps contra Ius Diuinum diſpenſare, & derogare, ex pluribus concludit *dicto caſu 93.* † qui admittit, 79
vt conſtitutione Principis, quæ addit ad ipſum Ius Diuinum valeat per multa, quæ dixit antea *p.3. cap.9.* dicens non dici legem naturalem mutari per additionem; imo fuiſſe aliquando neceſſarium, cum lex Diuina fuiſſet obſcurata per peccatum, atque vitiata ad occurrendum malitiæ humanæ, & opus fuerit aliqua additione ſic *à n.18.* alia ſcribens conducibilia. † Quibus addo Sci- 80
pion. Theodor. *allegat.10. n.12. 13. & 14.* dicentem, vt quando Princeps diſpenſat in Iure naturali ſine cauſa legitima, non ſolum peccat, ſed actum eſſe nullum.

Ius autem ciuile poterit addi, atque mutari per 81
Principem laicum, dummodo non offendatur lex Dei, vel naturalis, Andreas *in cap. naturales num.1. in fine ſi de feudo defuncti*, Fulgos. *conſ.20. in fine*, Anchart. *in dicto cap. quæ in Eccleſiarum*, vbi Abbas, *& in cap. per tuas de arbitris*, & alij per Marſilium *in ſua practica crimin. §. ſequens num.39.* & alij DD. dicunt. † nec poſſe diſponere contra Ius 82
ciuile, quando illud fundatum eſſet ſuper naturali æquitate ex ea ratione, quia lex fundata in naturali ratione, æquiparatur Iuri naturali, vt concludit Curtius Iunior in *l.1. in princ. num.10. ff. quod quiſque Iuris*, & communiter Doctores per textum *in l. venia cod. de in Ius vocando*: quæ applicabis ad ea, quæ dixi *in dicto cap.3. hoc tit. q. fin.*
† Et relatus Scipio Theodor, dicit quod ſine Iu- 83
re ciuili diſpenſat Princeps ſine cauſa peccat, ſed actum dicit valere, & firmum eſſe in foro fori ibi *dict. allegat.10.* & repetit *allegat.16. in fine.*

QVÆSTIO XXX.

An ſtatutum quod laici æquales ſint Clericis etiam in iudicijs, ſit contra libertatem Eccleſiæ. Statutum, quod non poſſit haberi recurſus ad Papam, an ſit contra libertatem Eccleſiæ. Et an ſtatutum negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fideiuſſionem, num liget Clericos actores coram iudice ſæculari. Statutum, quod in foro ſæculari non opponatur exceptio excommunicationis, an valeat. Et quid de ſtatuto ſuper probanda excommunicatione per inſtrumentum. Et an ſtatutum de exceptione inſtrumenti, etiam ſecundum formam Guarentigiæ, habeat locum contra Clericos, & etiam in foro Eccleſiaſtico. Statutum quod mandata, ſiue ad lites, ſiue ad negotia, quando non eſt adiectum tempus, durent ſolo quinquennio, an comprehendant mandata, quæ fiunt ab Eccleſiaſticis. Et an ſit licitum ſtatutum quod Eccle-

ſiaſtici

ſiaſtici litigantes in foro ſæculari, in omnibus cauſis teneantur Iurare de calumnia. Et an reſpondere poſitionibus, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam. Et an leges ciuiles de Iure-Iurando in litem, Clericos comprehendant.

SVMMARIVM.

1 *Statutũ coæquans Clericos, & laicos, quoad ordinatoria iudicij, debet valere, &* n. 2. *Quod ſi intenderet laica coæquare in alijs ſubſtantialibus iudicij, non valebit* n. 3.

4 *Statutum, vt laici ſint æquales Clericis, & econtra, intelligitur de omni æqualitate, & priuilegijs, quæ cadere poſſunt in perſonis eorum circa iudicia.*

5 *Statutum, quo cauetur Clericis, reddendum idem Ius in foro ſæculari, quod redditur laicis in foro Eccleſiaſtico, eſt validum, cum in effectu nullum eis inferat præiudicium, niſi eſſet in ſubſtantialibus, vt* n. 6.

7 *Reuocari num poſſint priuilegia Eccleſiis conceſſa per Principem laicum.*

8 *Statutum quod non poſſit haberi recurſus ad Papam, nullomodo prohiberi poteſt. Et quare* num. 20.

9 *Pontifex eſt iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrit cum quolibet ordinario, etiam quoad collationem beneficiorum* n. 10. 12. & n. 13.

11 *Põtifex habet pro propria Diœceſi totũ orbem.*

13 *Eccleſia Romana eſt refugium omnium oppreſſorum fidelium Chriſtianorum.*

14 *Iudices, & Principum conſiliarij, ad quos cura faciendi leges ſpectat, impedientes oppreſſos ad Papam recurrere excommunicantur per Bullam cœnæ.*

15 *Recurſus, qui eſt pars defenſionis naturalis, impediri non poteſt, & ſi ſit prohibita appellatio, qui licet ad Papam in caſu notoriæ iniuſtitiæ Imperatoris, & Regis, & ratione peccati, & negligentia laici iudicis* n. 16. & 17.

18 *Summus Pontifex CHRISTI Domini Vicarius eſt faciens idem tribunal, & conſiſtorium cum CHRISTO.*

19 *Nullus appellat à Papa, nec ad Deum, vel ad alium hominem. &* n. 20.

20 *Appellãtes à ſententia Papæ ad CHRISTVM, hæreſim videntur ſentire, quaſi Papam CHRISTI non eſſe Vicarium, nec vnum cum eo tribunal habere credant.*

21 *Statutum negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fideiuſſionem, non comprehendit actores Clericos coram iudice ſæculari. Et quare* num. 22.

22 *Statuta magis dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam, quæ auferunt ea, quæ competunt Iuris beneficio, quàm ex priuilegio.*

23 *Statutum negans audientiam forenſi, niſi præſtita fideiuſſione, intelligitur ſi petita fuerit: Vbi de ſtatuto Lucæ, & num ſit contra libertatem Eccleſiæ* num. 24.

25 *Statutum quod in foro ſæculari, non opponatur exceptio excommunicationis, non valet.*

26 *Excommunicatus nullatenus poteſt interuenire in iudiciis, nec per viam reconuentionis* num. 27. *Vbi quod nec vti iudex notarius aduocatus.*

27 *Reconuentio eſt actionis ſpecies.*

28 *Statutum de probanda excommunicatione per inſtrumenta tantùm, non valet.*

Excommunicationis probatio multis modo fit, vt per litteras ordinarij, & aliorum officialium, item & per denunciationem, dict. n. 28.

29 *Excommunicatio quoties opponitur in vim peremptoriæ, taliſque exceptio ſapiat obiectum, debet clare dari, & probari, & per certiſſima argumenta, vt* n. 31.

30 *Excommunicatum appellans, ſeu vocans eum, qui talis non eſt, facit ei iniuriam, & tenetur ad intereſſe.*

32 *Statutum de exceptione inſtrumenti, etiam ſecundùm formam quarentigiæ non habet locum contra Clericos, etiam in foro Eccleſiaſtico; Et ſic non ſeruandum in Curia Epiſcopi* n. 36. *& quid de praxi à* n. 37.

33 *Cauſæ in foro Eccleſiaſtico non ſunt iudicandæ ſecundùm laicorum leges.*

34 *Statutum de exceptione inſtrumenti, cum nullam admittat exceptionem contra inſtrumentum; ideo reſpicit meram executionem, & non præparatoria iudiciorum.*

35 *Canonicum Ius attenditur in executionis, & deciſiuis, & non Ius ciuile.*

Executio de Iure canonico non fit pro debito ciuili, niſi prius facta diſcuſſione bonorum. dict. num. 35.

36 *Statuta quarentigia diſponunt debitorem poſſe in carceribus mancipari. Clericus debitor nullo modo poteſt incarcerari.* dict. num. 36.

37 *Ordinatoria iudicij ciuilis, non dedignantur Canones ſequi, non ex vi illius Iuris, ſed ex approbatione Pontificia,* n. 38. & 40. *etiam contra Clericos in executiuis Quarentigia, excepta incarceratione* n. 39.

41 *Statutum quod mandata, ſiue ad lites, ſiue ad negotia, quando non eſt adiectum tempus, durent per quinquennium, non comprehendit mãdata facta per Eccleſiaſticos* n. 42. 43. & 44.

Clerici actores in foro laicorum ligantur legibus, & ſtylo illius fori, dict. n. 41. *niſi quando in parte eorum Iura minuantur, vt* n. 45.

42 *Mandatorum ad lites cognitio, non ſolum expectat ad litis deciſionem, ſed & ipſius cauſæ expeditionem, vt eſt, an Procurator debeat admitti, vel non.*

44 *Statutum Senarum diſponens de mandatis, in quibus certũ tẽpus appoſitum nõ erat, vt durent anno, & non vltra, non comprehendit mãdata facta per forenſes extra territorium Senarum, licet ciuem Senenſem Procuratorem conſtituerit, nec Eccleſiaſticos, qui non ſunt de iuriſdictione ſtatuentium, vt* n. 45.

47 *Statutum quod Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, in omnibus cauſis teneãtur Iurare de calumnia, quatenus eſt iuxta formam Canonici Iuris, & validum, ſi fiat cum Epiſcopi licentia* n. 49. & 51.

48 *Clerici ſiue agant, ſiue reconueniantur, tenentur præſtare calumniæ Iuramentum.*

50 *Iuramentum calumniæ defertur, authore Prætore.*

51 *Statutum quod Clericus teneatur reſpondere poſitionibus cum Iuramento calumniæ comprehendit Clericos litigãtes in foro ſæculari, niſi expoſitionibus aduerſarij collitigantes, Iura Clericorum efficerentur deteriora, ſaltim quoad famam, & honorem* n. 52. & 53. *Vt ſi*

poſitiones eſſent criminoſa, vel ſi eſſent captioſa multiplices n. 54. *vel duplicata* n. 55.

56 *Leges imperiales de Iure-Iurando in litem, non habent locũ in Clericos; licet aliquoties teneãtur Iurare in litẽ* n. 59. 60. 61. 62. & 63.

57 *Iuramentum in litem, & quod vocatur affectionis, quale ſit?*

62 *Eccleſia non poteſt petere, niſi in quantum damnum paſſa eſt.*

63 *Diſpoſita de Iure-Iurando nõ habent locũ contra Clericum conuentũ in foro Eccleſiaſtico. Iuramentum æſtimationis ex affecto non inuititur principijs Iuris Canonici* dict. n. 63.

64 *Iurari in litem Iuramento æſtimationis, & affectionis, non poteſt contra Clericum conuentum in foro ſæculari.*

65 *Iuramentum æſtimationis, & affectionis irrogat pœnam Deo ex voluntate Iurantis falſi, vt* à n. 66.

66 *Iuramẽtum in litem veritatis in defectũ difficilis probationis, videtur permitti, &* n. 67. & 68.

1 AD primã quæſtionis partem plura vt reſponderet cumulat Martha cũ multis ab eo relatis *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu* 52. qui vt explicet refert nonnulla, an Princeps queat reuocare priuilegium conceſſum per eum, de quo nonnulla dixi *ſupra ſub q. 10. in fine*, quæ certè nõ videtur concludere ad ſatisfaciendum huic dubio.
2 † Quare ego ſub diſtinctione reſpõdeo, vt ſi ſtatutũ coęquerat Clericos, & laicos quoad ordinatoria iudicij, debeat valere per illa, quę dixi *in c. quod Clerici 9. de foro compet. q. 1. & 3. item & in cap. 5. & cap. cum ſit generale de foro compet.* quibus probatur actorem Clericum coæquari laico ad litigãdum coram ſæculari iudice, eo ſtylo, & praxi, ac laicus tenetur litigare: hæc enim, vt *ſupra* dixi *q. 20. à n. 1.* ibi *de ordine iudicior.* non minuũt Ec-
3 cleſiaſticã libertatem. † Quod ſi ſtatutum laicum intẽderet coæquare laicos Clericis, in alijs ſubſtãtialibus iudicij, exiſtimo nullo modo eſſe validum, cum intẽdat formã introducere cõtra determinationẽ Canonicã de quo videbis *ſupra q. 27. à n. 1.*
4 Sub qua diſtinctione exiſtimo intelligi quod dicit Albari *in tract. de ſtatutis q. 164.* nẽpe quod ſtatutũ vt laici ſint æquales Clericis, & ecõtra intelligatur de omni æqualitate, & priuilegijs, quæ cadere poſsũt in perſonis eorũ, vt declarat Albericus *in dicto ſtatuto Pergami*, additq; Martha *de iuriſd. p. 4. cent. 1. caſu 51. n. 1.* Vt poſſit intelligi de ęqualitate, quę in iudicijs ſeruatur, de qua *in l. fin. cod. de*
5 *fructibus, & litiũ expẽſis.* † quare dixit Abbas hic in textu noſtro *n. 24. in 1. edit.* & Decius *n. 183.* eſſe ſtatutũ validũ, quo cauetur Clericis reddendũ eſſe idẽ Ius in foro ſæculari, quod redditur laicis in foro Eccleſiaſtico, nam in effectu nullum ipſis infert præjudicium. Et longè ex multis ſcribens Martha, vbi ſupra ex infinitis duo dicens *dicto ca-*
6 *ſu* 52. † nempe quod tale ſtatutum, vt laici ſint æquales Clericis, etiam in iudicijs, ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, intelligatur in ſubſtantialibus, nempe iudiciorum diſponens, iuxta quæ ſcripſi *ſupra dicta quæſt. 20.* & vberius *ſub cap.*
7 *quod Clerici 9. de foro comp. à quæſt. 1. & 3.* † Alterum nempe quod priuilegia Eccleſijs conceſſa, laicus Princeps non poſſit reuocare latè tractans ad comprobandum primum dubium poteris comprobare ex adductis *ſupra ſub dicta quæſt. 20. in fine*, de quo dixi ex propoſito *in cap. 2. de iudicijs q. 15. à n. 1.* an queat Princeps reuocare priuilegia ſemel ab ipſo conceſſa.

Ad ſecundam difficultatis partem, an ſtatutum quod non poſſit haberi recurſus ad Papã, ſit cõtra libertatẽ Eccleſiaſticã. Et quia hæc quæſtio poteſt pro negatiua ſententia exornari ex his, quæ latè dixi *dicto cap. 2. de iudic. q. 19.* per totam cum alijs, vbi de recurſu per viã violentiæ ad Regias audiẽtias. Et pro affirmatiua ſententia ex his, quæ latè geſſi *ſub tit. de appellat.* & ibi *ſub cap. 7.* vbi *de appellatione ad Papam*; item & *ſub tit. de Clericis peregrinantibus*, & ex his latiſſimè dico *infra q. 55. verſ. ad vltimũ* vbi de Bulla cœnæ vocatur *aurea.* 8

Ideo iã reſolutiuè dico vt cum Summus Pontifex ſit iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrat cum aliquo alio quolibet iudice ordinario, *cap. cuncta per mundum 9 q. 3.* Mohedan. *in deciſ. 1. n. 4. de conceſ. præbenda*, Caputaq. *deciſ. 282. n. 3. p. 1.* Ludouic. Gomez *in proœmio regular. Cancel. q. 2.* verſ. *conſidera etiam, ſub num. 7.* Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ §. 2. proœm. n. 24.* Camil. Borrel. *in ſumma omniũ deciſion. tit. 4. n. 10.* Flamin. *de reſignat. beneficij lib. 8. q. 7. à n. 4.* Baldus *in c. 1. in princ. qui feud. dare poſſunt.* † etiam quoad 9
collationem beneficiorum, *cap. ſi à ſede de præb. lib. 6.* Vbi cum multis Barboſa, quia eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, idẽ Flamin. *dict. tract. lib. 21. q. 13. n. 132.* Cardinal. Baron. *tom. 8. annal. Eccleſiæ, anno CHRISTI 595. pag. 64. & 68.* habeátque 20
pro propria diœceſi totũ orbẽ ex gloſſa, verbo *priuata in cap. felicis §. fin. de pœn. lib. 6.* Gonzalez *in dicto §. 2. proœm. n. 46.* † ideóque concurrat cum 11
omnibus ordinarijs, idem Gonz. *§. 2. proœm. à n. 32.* Martha *de iuriſdict. p. 3. cap. 21. à n. 25.* inde euenire, vt nullo modo poſſit ſtatutum prohibere ne habeatur recurſus ad Papam. † quia cum Eccleſia 12
Romana ſit refugium omnium oppreſſorum fidelium CHRISTIANORVM inſtar David. . i quẽ erat oppreſſorum recurſus *lib. 1. Regum c. 22.* omnis qui opprimebatur à Saule recurrebat ad David, vt habetur *in cap. ad Romanam 2. q. 6. cap. omnis oppreſſus eadem cauſa*, vt dixi latè *ſub Rub. de appellat.* item & *in dict. cap. 7. eodem*, ſequitur vt ille recurſus nequeat ſtatuto, aut aliter à laicis Principibus prohiberi, vt in terminis docent idem 23
Martha *p. 4. de iuriſdict. caſu 56. num. 6.* † Vbi *n. 9.* 14
cum Cardinali Toleto, & alijs concludit iudices, & Principum conſiliarios, ad quos huiuſmodi cura faciendi leges pertinet ſingulis annis, ſic ſtatuentes excommunicari conſulentes, & impedientes eos oppreſſos ad Summum Pontificem, & Eccleſiam Romanam recurſum habere, Franc. Marcus *in deciſ. del-fin. 196. p. 1.*

Nec enim poteſt impediri recurſus, qui eſt pars defẽſionis naturalis, Minadous *deciſ.* 21 ſic vt quãtũvis prohibita appellatione, vt in caſib⁹, quos cõgeſſi *in c. 11. de appellat.* nõ intelligatur prohibitus recurſus, Minodao *dict. deciſ. 27. Neapol. & deciſ. 42.* Abbas *in c. 1. de reſcript.* latè Lancelot *tit. de attẽtatis pendente recurſu c. 19.* vbi *n. 21.* poſt alios teſtatur hanc eſſe magis cõmunem, & per Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 1. q. 20.* † Et licet regulariter 25
de iudicibus laicis non appelletur ad Papam, qui non ſunt de eius iuriſdictione temporali, Abbas *in Rub. de appell. n. 9* & *ibi* Franchis *n. 13.* idem Abbas *in dicto cap. ſi duobus 7. §. deníque num. 5.* per illum textum de appell. vbi ego latiſſimè probaui gradatim, appellãdum de vno iudice ſæculari inferiori ad alium Superiorem ſæcularem. Item de alio inferiore Eccleſiaſtico ad alium vſque ad Papam. 16

*excommunicatus cap.*10. Molina *de iuſtitia*, & *Iure* 3. *tom. tract.* 3. *diſp.* 51. *num.* 1. Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *art.* 1. *n.* 31. Alphonſus Leu *de conſurus relectione* 5. *n.* 137. cum Sayro, Bonacina, & alijs, & præter relatos ab eis, Graſſis *de effectibus Clericatus, effectu* 9. *num* 232. & cum multis, & Caiet. Molina, & Coninch. nouiſſimè Thomas del-Bene *de immunitate Eccleſiarum tom.* 1. *cap.* 2.
5 *dubit* 4. *ſect.* 6. *n.* 5. † Hæc fundamenta refert D. Moſcoſo, quibus ego addo alia, quæ ſcripſi *infra in cap.* 2. *de iudicijs q* 14. 17. & 18. & *ſub cap.* 5. *de foro compet.* item & quæ dixi *in dicto cap.* 2. *à quæſt.* 19. Vbi quod iudices Regij expellunt Seditioſus Eccleſiaſticos à Regno, cognoſcunt de nonnullis cauſis ratione regaliæ; imo & de ſententijs iudicum Eccleſiaſticorum per viam recurſus delatis ad Regias Cancellarias, & ſuprema conſilia, vbi ſolum poſſunt examinari inobedientiæ Eccleſiaſticorum nolentium comparere in hac Matritenſi curia ad rogitum Regis, ſeu eius mandatis obedire, & hoc quadam extrajudiciali cognitione, vt dixi in præcitatis locis, & idem D. D. Moſcoſo refert cum Salgado *de retentione Bullar.* 1 *p. c.* 1. *num.* 115. Fontanella *tom.* 2. *deciſ.* 316. aduertens eſſe expurgatum, Bobadillam *in* 1. eius impreſſione; eo quod ſcripſerit Vaſallorum Dominos participare hoc priuilegio, cum ſit priuatioom Regis cum miniſterio ſuorum Miniſtrorum Conſiliariorum exiſtentium in dictis Cancellarijs, & Conſilijs ſupremis: in quo conuenit etiam D. Ioan. del-Caſtillo *lib.* 7. *controuerſiar. cap. fin. numero* 163.

6 Nihilominus idem Domin. D. Chriſtophorus de Moſcoſo iuxta Iuris regulas, tam in Theorica, ac in praxi contrarium amplectitur, quod ipſe ſine aliquo dubio probari ait ex textibus canonicis, qui dicunt iudicem laicum eſſe incapacem exercendi Iuriſdictionis actum in Eccleſiaſticum, quo eius immunitas Eccleſiaſtica infringitur: ſic ex textu noſtro cum Auguſtino Barboſa plurimos referente, tam *in* 1. *p.* quam *in* 6. & *ex dict. cap.* 2. *de iudic.* vbi cum multis Felicianus de Vega *à num.* 7. Carlenal *de iudic tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 6. *à n.* 392. Solorzano *dict. cap.* 27. *a n.* 2. P. Gabriel Vaſquez *in* 2. *tom. diſp.* 167. *cap.* 4. *per totum*, Fragoſo *de Republica* 1. *tom lib.* 2. *diſp.* 4. *a n.* 264. ponderans bene Trid. *in c.* 20. *ſeſſ* 25. exhortans Imperatores, & Reges, ne impediant Iuriſdictionem, & libertatem Eccleſiaſticam, nec id permittant in verbis ſequentibus, *nec ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliiſve Dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximiſque Miniſtris ipſorum Principum lædi patiantur, ſed ſæuire in eos. qui illius libertatem, immunitatem, atque Iuriſdictionem impediunt, animaduertant*; item ex graui doctrina Cardinalis Anaſthaſij Germoni *in aſſertione libertatis Eccleſiæ epitome* 4. §. 11. per totum ex illo pſalmi: *nolite tangere CHRISTOS meos?* id eſt Sacerdotes, vt ipſe interpretatur, addens cum Baldello *in Theologia morali lib.* 5. *diſp.* 33. *à num* 20. & *diſp.* 36. *à n.* 21. & Thomas del-Bene *de immunitat. tom.* 1. *cap.* 6. *dub.* 10. *n.* 1. cum infinitis, extendens directè in dubio noſtro infringi libertatem Eccleſiæ, etiam in perſona Clerici; quamtumvis Eccleſiaſticus iudex ſit omiſſus, & negligens in puniendo ſubditos Eccleſiaſticos delinquentes ex regula textus *in cap. licet de foro compet.* & *cap. qualiter* 17. *de iudic.* Vbi ego dixi, & in alijs Iuribus vtriuſque tituli latiſſimè. Imo & idem Thomas del-Bene refert, quod declarauit Sacra Congregatio hoc prohibens tempore Vr-
bani VIII. anno 1641. † & *in tom.* 2. *cap.* 9. *du-* 7
bit. 9. *ſect.* 1. *n.* 1. reſoluit cum multis, vt incurrat Laicus *in canone* 11. Bullæ in cœna Domini, exolans Eccleſiaſticos. Et quod vt ille, ſeu alij iudices laici liberentur à cenſura, debeant recurrere ad iudices Eccleſiaſticos, & Prælatos, vt Clericos delinquentes exulent, ac confinent cauſa cognita, eorum audiendo defenſiones, taliter vt ſi eo ordine non ſeruato adhuc ſi Prælatus Eccleſiæ eos exularet, incurreret excommunicationem; quia non vt Epiſcopus, ſed tanquam priuatus procederet: ita etiam Thomas del-Bene *ſupra num.* 12. ſequutus Martham *p.* 4. *de iuriſdict. caſu* 140. *n.* 7. & *dict. cap.* 9. *dubit* 22. *à num.* 1. ait vt nequeant Reges obligare Epiſcopos, vt reſideant in proprijs Eccleſijs tempore ſuæ obligationis iuxta Trid. decretum cum Azorio, & Felino reprobando Ortiz contrarium dicentem.

Et pergens idem D. Moſcoſo, ait quod arreſtare 8
quem in certo loco priuat libertate, cum ſit incarceratio; etſi minus ſtricta, quàm ordinaria correſpondens actui illi practico ſolito pronunciari contra non plectendum corporaliter, nempe *tenga la Villa, O Ciudad por Carcel* iuxta deciſionem expreſſam, *l. Titio centum ff. de condit.* & *demonſtr.* Vt aduertunt explicantes erudite, Gutero *de Iure manium* 2. *cap.* 3. Amaya *lib.* 1. *obſeruat. cap.* 6. Oſnald. *in comment. ad Donellum lib.* 12. *cap.* 21. *lit. R.* eleganter Solorzanus *tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 49. dicens dubium non eſſe, quin vel ex eo ſolo grauiter infringatur libertas, quoquis certo in loco ſemper, vel aſſiduè morari cogatur; & in terminis quandoquis habet certum locum pro carcere, reſoluit cum Magonio *in deciſ. Lucenſe* 9. Petrus Caballo *crimin. caſu* 8. *n.* 16. qui vult hoc procedere in vi eximentibus arreſtatum, id eſt eum, cui factum præceptum, ne exeat Domum, ciuitatem, aut alium locum; quia & is dicitur carceratus, quod veriſſimum credit, & cum eodem *n.* 31. & Farinacio *q.* 30. *crimin. n.* 46. plurimos referente, & Azeuedo *in l.* 15. *tit.* 6 *lib.* 3. *recop. n.* 13. idem Solorzano *in politica Indiana lib.* 4. *cap.* 27.

Et idem D. Moſcoſo hoc confirmat ex Sche- 9
dulis Regijs, quas refert Felicianus de Vega *in cap. cum non ab homine de iudicijs n.* 36. miſſis ad Proreges Peru, vt exularent ab illis prouincijs Clericos Scandaloſos, malæ vitæ, & exempli; quatenus in illis cautum, vt hoc exequantur per proprios Clericorum Prælatos; & hoc cum minus ſit exulare, quàm confinare delinquentes; ſiquidem in iſto vltimo comprehenditur exulatio, ſed non item confinatio in exulatione. Et ponderans D. Moſcoſo, aduertit mirandum eſſe potius, vt in tam remotis prouincijs, in quibus Prælatorum Eccleſiaſticorum, non ſic viget authoritas, non fuerit commiſſa illa coërcitio Proregibus: in ex reſolutione Doctiſſimi Solorzani iam relati. Et addit idem D. Moſcoſo has Schedulas loquentes cum proregibus illarum partium, deberi etiam obſeruari in noua Hiſpania, & in integris Indijs ex Bartoli doctrina *in dicta l. relegatorum* §. *interdicere*, reſoluentis reſcriptum vni Præſidi, alijs etiam earum prouinciarum reſcriptum cenſeri, haneque opinionem eſſe communiter approbatam, tradit ex Ioanne Gutierr. *in l. nemo poteſt ff. de legat.* 1. *n.* 191. Abendaño *de cenſibus cap.* 46. *num.* 16. Solorzano *de guberno Indiarum tom.* 2.
lib. 4. *cap.* 12. *n.* 66. † Et in t[illegible]n s Schedularum 10
Regiarum ad vnum Præſide[illegible], quod porrigentur

ad

cap.1. de priuileg. lib.6. l. non aliter ff. de iudicijs, & l.2. cod. de Epiſcop. & Cleric. maximè vt docet Oldradus *conſ.293. numero 5.* quando Dominis vſus familiarum redderetur incommodior. Et quia priuilegium immunitatis Eccleſiaſticæ, & fauorabile, vt tradit Gratian. *tom.2. diſcept.340. n.21.* & ideo extendendum, vt docent Gambacurta *de immunit. Eccleſiaſtica lib.4. cap.3.* Decianus *conſ. 80. n.19. & 21. lib.3.* Ambruſius *de immunit. c.10. n.7.* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *in apend. de immunit. c.2. n.21.* & Sperel. *deciſ.63. n.10.* multis inquam deciſionibus litteris, & epiſtolis, vbi contra DD. Moſcoſum 1. allegatione acerrimè negantem familiam laicam Epiſcopi, gaudere fori priuilegio, ipſe cum Tuſco *tom.3. litt. E. conclnſ.27. n.22.* Iulio Claro *in praxi crimin. §. fin. q.35. n.18.* Ioanne de Monte Sperellu penes Calcaneum *conſ.72.* Gratiano *deciſ. Marchia 235. n.2.* Capicio *deciſ.12. n.1.* Suarez *in Theſauro receptar. ſentent.* verb. *Clericus num.129.* Farinac. *in praxi q.8. n.40.* cum alijs infinitis, & in terminis numerat 75. Doctores relata vltima allegatione manu ſcripta in principio citata; quorum plures narrāt Barboſa, & Diana relati, quibus addo Thomam del Bene *de immunit. Eccleſiaſt. c.4. dubit.15. ſect.1. & 2.* Torreblanca *de Iure ſpirituali lib.15. c.6. n.56.* & Rotam *deciſ.121. n.7. p.5.* Barboſam *in collect. deciſ. Apoſtolic.* verb. *familiares n.9.* cōſiderantes Nunciū, & eius familiā maiori cū ratione frui debere priuilegiu fori; quia vltra quod potitur, vt iudex ordinarius, ſicut Epiſcopus tali priuilegio in tota ſua prouincia, debet etiam potiri vt legatus à latere Pontificis, vt ſtatim dicitur.

21 Cum ergo Nuncius Legatus Pontificis, vltra Patriarchalem Dignitatem Hieruſalem, exerceat ordinariam Iuriſdictionem in omnibus Hiſpaniæ Regnis, ſicut Epiſcopi in Diæceſibus ſuis, vt tenēt Abbas *in cap.1. de officio leg. n.2. & 3.* Ancharran. *c.1. de tranſact. n.5.* Barbatia *de Cardin. legato q.5. n.18.* Gutierrez *in canonicis c.11. n.5.* Gonzalez *in reg.8. Cancellaria gloſſa 21. n.36.* & cum eis Barboſa *de Iure Eccleſ. p.1. dict. c.39. §.4. n.94.* Thomas del-Bene *de immunit. Eccleſiaſt. cap.4. dub.18.* Tondutus *de praeuentione iudiciali p.1. cap.29. n.29.* & amplius cum Nuncius conſideretur priuilegiatus, ſicut Legatus à latere Pontificis maximi; quid mirum, vt licet non admittant Doctores nuncium, eiuſque familiam aſſimilari Epiſcopis in Iuriſdictione, & præeminentijs, neque admittatur prærogatiua ſuæ Patriarchalis Dignitatis, vt ſaltem debeant fateri, nuncij familiam potiri dicto priuilegio fori; quia legati Apoſtolici, ac Nuncij ſunt exempti à Iuriſdictione regali, & alterius cuiuſvis Iuriſdictionis; eo quod tales famuli ſunt priuatiuè ſubiecti Iuriſdictioni nunciorum; quāmuis delicta ſuorum famulorum laicorum grauiora, & atrociora ſint, vt dicunt Zacharias Paſqualigius *deciſ.508. numero 17.* ibi: *delegatus enim Pontificis non eſt eadem ratio; quia & per ſacros Canones, utpotè Eccleſiaſtici exempti ſunt à poteſtate Principis ſecularis, & cum intra ipſius dictionem, erigant proprium tribunal, pertinet ad ipſos cognoſcere de delictis familiæ, vt iam à Summis Pontificibus declaratū eſt; at oratores ſeculares non habent hanc exemptionem, nec faciunt tribunal; quia nec à Principe proprio hoc eis concedi poteſt, cum non exerceat Iuriſdictionem in alieno territorio, nec à Principe, apud quem reſident, conceſſum eſt, vt clarè conſtat:* ita ita ille. Quare ego aliud agens in *dict. cap. fin. de foro dicta q.29.* dum dixi à *numero 5.* quod legati, & eorum familiares delinquentes in prouincia, in qua ſunt aſſignati, poſſint ibi puniri: tamen *numero 7.* dixi quæ ibi retuli non procedere in legato, & nuncio Pontificis: nam non ſolùm ipſe, ſed nec eius familia a Principe ſæculari puniri poſſunt ex delictis commiſſis tempore legationis.

Et in terminis ſic decretum eſſe, ac declaratum 22
in duplici breui Pauli V. & Vrbani VIII. quorum tenorem refert Diana *dict. p.6. tract.2. in fine*, aliaſque litteras Pontificias referens *ibi ſub reſ.3. & in dict. p.6. tract.8. Miſcellaneo reſol.2.* verſ. *verum*, vbi pleniſſimè cum infinitis agens delegatis, & eorum famulis in genere tenet, vt dictum eſt de Nuncijs legatis Pontificis, & eorum familia ſæculari: & ex hac ratione quoties caſus ſe obtulit definitum fuiſſe iudicialiter in diuerſis huius Regni prouincijs, vt in Regno Aragoniæ teſtatur Zenedus *in practicis quæſtion. canon. q.4. n.16.* & in Regno Portugalliæ in fauorem nuncij, Gabriel. Pereira *tom.1. cap.10. n.12.* & in comitatu Cataloniæ, Fontanella *deciſ.338. n.18.* & in Regno Siciliæ Giurba *conſ.88.* Vnde neſcio quo pacto potuerit, teſte Octauiano Maggio *de legato lib.1. cap.1.* quidam Rex Clementis V. Pontificis Maximi legatum carceribus mancipare, qui erat ad eum miſſus CHRISTIANVM, vt Regem ad arma in Turcas vocaret, vt exclamat Diana *dict. p.6. tract.8. reſ.2. ſub dict.* verſ. *verum*. vbi dicit proceſſiſſe de facto, & non de Iure, ſicut & poſſumus, ac dicere debemus contra quoſcumque iudices ſæculares, ſi de facto incarcerarent, exularent, ſiue fuſtigarent Nuncij famulos laicos. & in terminis præter alios relatos docent hanc ſententiam Kec Kermanum *diſſ. pract.33. problema 11. & ſequent.* Kirchenero *de legato cap.1.* Hutomanus *de legato cap.4. numero 3.* Paſchalius *de legato cap.74.* Beccius *de ſecuritate, & ſaluo conducto theſ.181. & 183.* Chriſtophor. Beſold. *in politica lib.1. cap.11. n.50. & de Iure, ordinibus quæ ciuium, diſſert.2. cap.7. n.5.*

Nec obſtare dicant litterati D. Petr. Fernandez 23
de Minaño, & Domin. D. Franciſc. de Palacios *in ſua citata iam allegatione n.16.* actum executum dicto anno 1637. Verberādu publicè in hac curia vnum ex famulis Nuncij iam *ſupra* relatis; quia vt patet ex relatione facti poſiti *in ſua 1. allegat.* à Domin. D. Moſcoſo *in princ. ſub n.3.* ille famulus verberatus non erat famulus Nuncij, ſed cuiuſdam eius nepotis, vt ibi refert *n.20.* & ſic nihil mirum vt in hoc caſu iudices vulgò *los Alcades de eſta Corte* contra illum famulum procederent propter talem reſiſtentiam; non enim cauetur, vt nuncij nepotes, ac eius famuli fori immunitate gaudeant, quia eius Auunculus Nuncius, cum ex diuerſis nō debeat illatio fieri ex *l. Papinian. exuls ff. de minoribus cum vulgatis.* Item quia in illo caſu non fuit decreta inhibitio à dicto Nuncio contra illos iudices, vt famulos illos remitterent ad ſe. Item quia eſto quod decreta fuiſſet; & iudices illi requiſiti adhuc procederent. Tamen Rex noſter Philippus IV. ſic in eos illuc ſcito prorupit dolore iuſto ſcandeſcens, vt illico mandauerit quod vnus ex illis iudicibus *el Alcalde* ſcilicet *Don Lope de las Cueuas* exularetur, vt factum fuit taliter, vt in exilio deceſſerit: ex quo Pijſſimus tantus Rex notauit exceſſum prædictorum iudicum, & referunt prædicti litterati, quoties in hac Curia contigit incarcerari, ſiue per dictos iudices, aut Prætorem aliqui famulorum Nuncij illico habita notitia talis familiaritatis iuridicè; imò & extrajudicialiter

recipiens, vt dicunt Suarez *de cenſ. diſp.21.ſect.2.*
num.99. & Duardus *in Bullam cœnæ lib.2.can.19.*
quæſt.16. præcipuè ſi conſideremus ex regula tex-
tus *in cap. ſi diligenti de foro comp.* vbi latiſſimè
ſcripſi Clericum peccare renunciando immunitati
Eccleſiaſticæ quoad bona, & quoad perſonas pero
ea etiam, quæ latiſſimè dixi *in cap.5. eodem, & in*
caſi.2. cum alijs *de iudicijs*; ſiquidem faceret in-
juriam toto ſtatui Eccleſiaſtico; ergo videtur
euinci, vt etiam peccet Clericus ſoluens, tanquam
debitum, & propter exactionem; cum ita præju-
dicet totius ſtatus Eccleſiaſtici priuilegiũ. Et qua-
re autem Clerici ſponte ſoluentes gabellam, non
incurrant cenſuram, dixi latè *ſupra ſub q.47.* verſ.
ad quintam.

4 Verùm alij probabilius dicunt eſſe, vt Clericus
nec peccet, nec ſit excommunicatus ex eo, quod
in caſu noſtro ſoluit gabellam ad redimendam ve-
xationem. Non enim peccant Eccleſiaſtici, qui
ad maiora mala vitanda, permittunt aliquid fieri
à laicis contra immunitatem Eccleſiaſticam, vt
docent Layman *lib.4.tract.9.cap.8.num.4.* & Ber-
ricel. nouiſſimè *quæſt. moral. & legal. p.1.tract.8.*
quæſt.16. ex Doctrina Scobar *in Theologia morali*
tract.6. exam.3. cap.1. verſ. *num vlla*, Alterij *de*
cenſuris lib.5. diſp.19. cap.3. verſ. *notandum*, qui
quamvis loquantur de excommunicatione pro-
pter eandem rationem, idem de peccato procedere
dicit Berricel. & iuuat Doctrina Soti *lib.9.de iuſt.*
q.6. art.1. Caietani *opuſculo de ſimonia q.3.* Ara-
gon. *in 2.2.quæſt.100.art.1.fin.* Ledeſm. *in ſum.2.*
5 *tom.tract.12. poſt 27. concluſ.* Villalob. † Dicen-
tium quod quando electores parati ſunt eligere ad
beneficium indignum, licet dare pretium illis, ne
id faciant; quia id non eſt emere rem ſacram, ſed
impedire peccatum; imo addunt alij ſimoniam
non committi, cum datur aliquod pretium ad re-
dimendam vexationem.

6 Et confirmatur quia poſſunt Clerici libere ſol-
uere, tanquam donum, non tanquam debitum; &
ſic ad redimendam vexationem; non enim viden-
tur in vtroque caſu renunciare beneficio immu-
nitatis Clericalis; quia in neutro agnoſcunt ſe de-
bere, cum non ſoluant, tanquam debitum, ſed
7 tanquam Donum. Præterea, quia quando dam-
num, ſeu præjudicium, quod communitati infer-
tur, non eſt præſens, ſed remotum, & damnum,
quod actu patitur, Clericus eſt præſens, ac mag-
num, tunc non tenebitur cum magno, & præſenti
damno tueri priuilegium Clericale, ne remote
præjudicetur bono communi. Sed ex hoc quod
aliqui Clerici, vt conſequantur quod ipſis debetur
à Rege, ſoluunt gabellam, non præjudicatur pro-
ximè cæteris Clericis: quippe qui non coguntur
inuiti ad ſolutionem, ergo. Quibus fundamentis
hunc docet Berricel. *vbi ſupra dict. q.16.* quam
non refero; & ſi hoc vltimum fundamentum non
ſit admodum firmè.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ſit danda
franchitia Clerico alterius expenſis viuenti? Af-
firmatiuè reſpondeo, tum per illa, quæ latè dixi
in dicto cap.2.3.4.8.13.17.& fin.de iudicijs; item
& *in cap.2. 5. & alijs, de foro comp.* item ex eo
etiam, quia ſi Clericus iſte non haberet franchi-
tiam, quamvis ipſe non ſolueret immediatè gabel-
lam, tamen reuera ſolueret mediatè; non enim
refert à quo ſoluatur mediatè, vel immediatè ga-
bella, ſi Clericus ratione gabellæ grauatur, vt
docent Gratianus *diſcept. forenſ. tomo 2.cap.290.*
Menoch. *conſ.136.* Riccius *in praxi tom.2.res.187.*
num.2.& res.283. & quia vt ait Berricel. *dict.p.1.*
quæſt. moral. tract.8. q.9. conſuetudine obtentum
eſt, vt Clerici, quia in alienis Domibus victum
obtinent, franchitiam recipiant.

Et patet, tum ex adductis *ſub q. præced.49. in* 9
fine, nempe; quia ſi nulla adeſſet gabella, victus
eſſet vilior; & ſic ſi à Domino, præter victum
reciperet v.g. pro Salario, ac ſtante gabella cum
victus ſit carior, recipit tantùm viginti; ſequitur
vt mediatè ſoluat gabellam. Quæ ſententia vltra
praxim, cõmunem etiam in his Regnis Hiſpaniæ
non gabellandi Clericis viuentibus alterius ex-
penſis. † Probatur ex ſtatuto mantuano, vt fa- 10
muli, ſcilicet viuentes, expenſis ciuium, gaudeant
immunitate gabellæ; & ſic tale ſtatutum expli-
cantes, Surdus *deciſ.35.* Berret. *conſ.150.* Belletus
diſquiſit. Clerical.§.7.n.2. referentes deciſum eſſe
in Senatu Mantuano eadem immunitate gaudere
famulos, ſi ſibi ipſis victum miniſtrent recipien-
tes pecuniam à Dominis; quia æquiualenter di-
cuntur ab illis recipere victum, & ſic relati, &
Berricel. reſoluentes Clerico procedere, viuente
ex ſua pecunia; quia vtique ei debetur franchitia
firmant in Clerico, qui viuit ſibi miniſtrans vi-
ctum eius Dominus loco pecuniæ, quæ alioqui
à Domino ſibi eſſet danda.

Ad tertiã quæſtionis partẽ, an Clerico, abſente 11
cauſa ſtudiorũ, debeatur eius familiæ frãchitia, ſeu
immunitas a gabellis? reſpondeo affirmatiuè; quia
Clerici pro ſe, ſuáque familia, exempti ſunt à ga-
bellis, à pari ergo qui tenetur alere Dominum,
tenetur quoque eius famulo alimenta præſtare,
gloſſa *in cap.1.*verbo *neceſſitatem 21.q.1.* gloſſa *in*
cap. ſtudeas in fine, diſt.50. Roman. *conſ.189. in*
princip. Surdus *de alimentis tit.4. q.18.n.10.* cum
verò Clerici familia viuat expenſis illius; quid
mirum, ſi illo abſente, ea perſeueret in Domo, vt
neceſſario debeatur franchitia prædictæ familiæ,
cum nihil ad propoſitum interſit, præſens ne ſit,
aut abſens Clericus. † Etenim Clericus abſens de 12
licentia ſui prælati reputatur præſens quoad fru-
ctus ſuæ Præbendæ percipiendos per gloſſam,
Bartol. & Plateam *in l. hac lege cod. de proxim.*
ſacror. ſcriniorum lib.12. Romanus *ſingul.453.* ſic
& ex alijs fundamentis docent in terminis Caro-
lus de Graſſis *de effectibus Clericatus effectu . nu-*
mer.306. Viſcuis *deciſ.88. num.5.* † qui refert ita 13
deciſum, dum dicit, quod Regia Camera rectè
conſueuit aſſignare Clerico franchitiam duorum
modiorum in ſingulos menſes, cum Clericus vix
vnum comedat, & partem ſuperſtitem aſſignaſſe
pro eius familia, quæ cum perſeueret, abſente Cle-
rico, vtique ei debeatur franchitia, Riccius *in*
praxi p.2. res.329. faciúntquè textus *in l.vniuerſi*
ff.de vectigal. clem.1. præſenti, vbi Cardinalis *n.8.*
de cenſibus, Bertachinus *tract. de gabell.p.7.q.7.5.*
item verum, Roland. *conſ.34.num.18.volum.3. &*
conſ.71.n.14.volum.4. Boſius *tit.de Principe n.178.*
Baldus *conſ.141. volum.4.* Imola *conſ.84. num.1.*
Ruinus *conſ.112. n.6. volum.5.* Boërius *deciſ.215.*
num.8. Burſatus *conſ.42.n.4. & 17.volum.1.* qua-
tenus, vt iam dixi probant quod Clerici pro ſe,
ſuáquè familia ſunt immunes à gabellis.

Et confirmatur ex ſententia Bartoli *in l.cætera* 14
§.fin. ff. delegatis 1. Vbi ait quod prohibente ſta-
tuto, nequis frumentum emat vltra ſuum vſum,
ſiquis habeat licentiam extrahendi pro vſu ſuo
certam frumenti quantitatem, nihil referat, ſi
deinde ille frumentum vendat, eóque non vtatur;
vt dicũt etiam Baldus *in l. inde quæris ff.de exercit.*
actione;

8 Nec obſtat dicere poſſe iudices ſæculares prædictas ſtrigas, & lamias abſolutè furca ſuſpendere propter infanticidia ab ipſis commiſſa, vt praxis obſeruat In Regno Aragoniæ inter Barones, ac Vaſſallorum Dominos, qui eas furca ſuſpendi mandant, conſtito in forma à iudiciali, etiam ſummariè de delicto, ac profeſſione dictarum mulierum; ita vt quamuis ipſæ delinquentes petantur ab inquiſitoribus, vt puniantur de delicto hæreticali; nihilominus eas furca faciunt ſuſpendi; quia ex proximè dictis, dicendum eſt prædictos Barones, ac Dominos acceleratè nimis procedere, non conſiderantes prædictas lamias, & ſtriges inuolui maleficijs, ac ſortilegijs hæreticalibus, quorum cognitio primatiuè ſpectat ad ipſos Inquiſitores, iuxta quæ DD. firmant *in cap. accuſatus in §. ſanè de hæret. lib. 6.* ſicut & etiam probauimus in caſu Polygamiæ, *in cap. nuper 4. de bigamis q. 4. n. 1.* quam notaui *in quæſt. præcedenti* in verſ. *ad ſecundam partem*: nam *ibi* dicta non parum valent applicari ad noſtrum caſum.

9 Quare iuxta reſponſum, quod his diebus vidi à Domino inquiſitore generali, Doctiſſimo admodum, & in omnibus conſpicuo Dom. meo D. Didaco de Arze, & Reynoſo vna cum Conſilio ſibi in officio adſtantium, & me præſente, poſt digeſtum in aliquibus conferentijs, conſultationem factam ab inquiſitoribus Cæſar Auguſtæ Regni Aragoniæ in hoc anno 1660. conquerentibus, de progreſſibus, & executionibus in lamias, & ſtriges, in quas dicti Barones, & Domini Vaſſallorum continuo irruunt eas furca ſuſpendendo, propter infanticidia, omittendo inquiſitoribus reſcribere, vt ante id puniant illas ex cauſa hæreſis, ſiue ſuſpicionis eius, ſicut debet fieri, ac
10 practicatur in alijs cauſis fidei. † Fuit enim datum, & epiſtola nunciatum illud, nempe, vt dicti Inquiſitores, quoties ſciant lamias incarceratas eſſe à prædictis Baronibus, Dominis Vaſſallorum, ſeu ab alijs iudicibus Regijs inhibitionibus, & cenſuris inſtanter petant tradi miniſtris inquiſitionis, vt perſonaliter incarcerentur in carceribus ſecretis ad effectum eas corrigendi, & puniendi ex cauſa fidei Catholicæ, ex eo nempe, quia iſtæ ſunt delinquentes & Rege ſancti Officij.

11 Vnde praxis, quam ſolent circa hoc punctum DD. docere, illa quidem eſt, vt ſi iudices laici ſtriges propter infanticidia apprehendant, & in vinculis cuſtodiant, ac in cognoſcendo inſpiciant illas eſſe de hæreſi ſuſpectas, tenentur remittere eas ad inquiſitores, & in cognitione ceſſare, eo vſque punitæ ſint ab Inquiſitoribus. Sin autem nolint remittere, ipſi inquiſitores, habita informatione, diligenter ſumpta, non ceſſabunt in exactione medijs Vrbanis, & Iuridicis vſque ad conſecutionem, in cognoſcendo ſibimet competentem.
12 † Quod ſi dictæ Lamiæ inquiſitoribus tradantur, puniendæ ab illis pœna condigna, & poſt debent eas reſtituere carceribus ipſorum iudicum laicorum, in quibus ante incarceratæ erant ad effectum, vt puniantur de delicto, ſiue infanticidij, aut alterius, cuius de cauſa erant primo à laicis iudicibus in vinculis detentæ. Etenim inquiſitores debent illam reſtitutionem facere reponendo Lamiam, & ſtriges in illo ſtatu, in quo prius erant; quia peracto iudicio hæreſis, eſt malefica reſtituenda eidem iudici ſæculari, vt aliorum criminum cæptum iudicium, legibus ciuilibus peragat; & quia vt Maſuerus *in practica forenſi tit. de remiſſion. prope finem*, Simanchas *dicto cap. 37. n. 19. in fine* per textum *in l. ſolemnus §. vltima ff. de iudicijs, cap. 2. de priuileg. cap. cum ad verum, cap. duo ſunt 96. diſt.* Alphonſus de Caſtro *lib. 2. de iuſta hæret. punitione cap. 16.* dicunt quod ſi Lamiæ propter crimen hæreſis ab Inquiſitoribus punitæ ſint, nihilominus tamen à iudicibus ſæcularibus puniri valent de infanticidijs, alijſque ſceleribus, quorum cognitio ad laicum tantùm iudicem pertinet.

Quod ſi inquiſitores ipſi, dum de dictis Lamijs 13
cognoſcant viderint illas non eſſe hæreticas, nec de hæreſi ſuſpectas, tunc quidem ſine vlla difficultate facient reſtitui dictis iudicibus ſæcularibus, qui primo cognoſcere incæpiſſent, vt tales iudices laici cognoſcant de infanticidijs, alijſque crimimibus non ſapientibus hæreſim; non quidem ex proceſſu coram inquiſitoribus fabricato, ſed cum eorum proprio proceſſu: ſic Simanchas *dicto cap. 37. n. 18, & 19.* Campegius *in additionibus ad Zanchinum in tract. de hæret. cap. 22. littera* verſ. *ſubdit vlterius* Farinacius *dicta quæſt. 181. §. 1. ſub n. 48. in fine.*

Maius dubium poſſet ſe ſe offerre, quando ſci- 14
licet primo prædictæ Lamiæ fuerant apprehenſæ, & incarceratæ ab inquiſitoribus, numquid, aut conſtito illas hæreticas non eſſe, aut de hæreſi ſuſpectas, debeant inquiſitores eas tradere iudicibus laicis, qui illas puniant propter infanticidia, aut alia delicta, ſi forte probata ſint in proceſſu facto in inquiſitione, vel non ſint probata, ſed quæ poſſent probari in iudicio ſæculari. Cui dubio reſpondetur ex dicendis *hic* in verſ. *ad ſecundam*, & quæ dixi *infra in c. nuper de bigamis q. 4.* verſ. *ad ſecundam.*

Et ſic iam pro complemento huius dubij, atque 15
vt aliquid de probatione contra Lamias, & de infanticidio probando, ac de alijs, breuiter præmitto, quod etſi nonnulli ex verbis *dicti cap. Epiſcopi 26. q. 5.* verſ. *illud etiam non eſt omittendum* exiſtiment nocturnos ſtrigum conuentus eſſe imaginarios, nec alia in loca ipſas verè tranſuehi, ſed ſola cogitatione, & diabolica illuſione illis conuentibus intereſſe illúcquè transferri; ac proinde Nauarrus *in man. cap. 11. n. 38. verſ. 32.* Fr. Eman. Rodrig. *in ſumma tom. 1. cap. 7. n. 9.* dicunt peccare mortaliter id credentes; & ob id etiam, ſicut refert Villalobos *in ſumma 2. p. tit. 38. diſ. 10. n. 6.* falſo dicunt, vt Dæmonis induſtria de loco ad locum eant, ſed quod tantùm vnguntur, dormitantur, ac imaginent ire: ſic probantes illo textu: tamen verius eſt, vt etſi ſæpè accidat ſtriges ſola imaginatione deferri, nonnumquam etiam transferantur à Dæmone de loco in locum, vt tradunt Patres Orthodoxi, S. Greg. lib. 1. *dialog. cap. 4. lib. 2. in Iob. cap. 9.* S. Stephan. *lib. 2. contra hæreſ. cap. 30.* S. Auguſtin. *lib. 2. ad ſimplicium q. 3. & de ciuitate Dei lib. 2. cap. 23. & lib. 7. cap. fin. & lib. 8. cap. 29. & lib. 10. cap. 9. & lib. 18. cap. 17. & lib. 21. cap. 7.* & Theologi, tam veteres, quàm recentiores cum D. Thoma *in 2. 2. q. 92. & 93. & lib. 3. contra gentes, cap. 104. & 105.* Alphonſus de Ca-
ſtro *de iuſta hæret. punitione lib. 1. cap. 16.* † qui 16
reſpondet textum *in dicto cap. Epiſcopi* loqui, non de lamijs, & ſtrigibus, quæ nunc vſitantur, ſed de quibuſdam ſolum mulierculis, quas tunc temporis Dæmones fallebant illo inquam modo; & ſic Martinus del-Rius *diſquiſit. magicar. lib. 2. cap. 16.* Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtitione cap. 16. à num. 23.* Leſſius *de iuſtitia lib. 2. cap. 44. dubio 3. n. 15. & 16.* Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 25. q. 3.*

Villalobos